Historie of Verhael

VAN

SAKEN van STAET,

EN

OORLOGH,

In, ende omtrent de

VEREENIGHDE NEDERLANDEN,

Beginnende met het Jaer 1666, ende eyndigende met het begin van 't Jaer 1667.

DOOR

LIEUWE van AITZEMA, 1600-69

TWAELFDE DEEL.

In 's GRAVEN-HAGE,

By *Johan Veely*, *Johannes Tongerloo*, ende *Jasper Doll*, Boeck-verkoopers, 1668.

REGISTER

Van 't

TWAELFDE DEEL

DER

SAKEN van STAET en OORLOGH.

A.

Aanbiedinge.

Aanhalinge.

(a) 2 Aen-

Aanboudinge.

Aanmerckinge.

Aanneminge.

De

Ab-

Accoordt.

Acte.

Actie.

Adelaer.

Admirael.

Admiraliteyt.

Ad-

Afdanckinge.

Afgesant.

Den

Afhandelinge.

Africa.

Afscheyt.

Affendinge.

Afslaginge.

Afstervinge.

Afvorderinge.

Agent.

Aitzema.

tulle ten opsichte van de vyandlijcke aentastingen en mishandelingen der Engelsche en Hamburgsche schepen op de Elve, om naerder verklaringe te mogen hebben van de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden tot Neutraliteyt van de Elve in het toekomende, *p.* 692.

Den Heer Aitzema werdt in conversatie voorgeworpen, dat Hamburgh meer Engelsch was dan Hollandts; welckers contrarie hy bewees door een Brief des Konings van Engelant aen den Keyser, *p.* 692.

Inhout van de memorie door den Heer Aitzema overgegeven aen de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, raeckende de Stadt Bremen, *p.* 700.

Den Heer Aitzema geeft aen de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden kennis van de sluytinghe der Tractaten tusschen Sweden en de Stadt Bremen, *p.* 715.

Den Heer Aitzema versoeckt de Guarantie van de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden ten opsichte van het accoort tusschen Sweden en de Stadt Bremen, *p.* 715.

De Heeren van Hamburg belasten de Heer van Aitzema dat hy aen de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden hare inclusie in het accoordt met Munster soude versoecken, *p.* 683.

De Heeren van Hamburgh schrijven aen den Heer Aitzema het aentasten en verbranden der Engelsche schepen op de Elve, *p.* 683.

Den Heer van Aitzema heeft neffens de Keyserlijcke Afgesant Friquet verscheyde klachten gedaen aen de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, omme te hebben reparatie van de schade, &c. door de Nederlanders de Hamburghse schepen aengedaen dan is de saecke altijds gherenvoyeert aen de Admiraliteyt van Amsterdam, *p.* 686.

Den Heer van Aitzema werdt op de klachten van de vyandtlijcke aentastinghe der Engelsche en Hamburger schepen op de Elve door den Nederlandtschen Capiteyn Bredenrode voltrocken, door de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden verhandtreyckt seecker Rescriptie van de Admiraliteyt tot Amsterdam, waer door werdt aengewesen dat de gemelde Staten wel hebben ordre en authorisatie gegeven om de Engelsche schepen op de Elve vyandtlijck aen te tasten maer geensints de neutrale; maer dat de gemelte Capiteyn sich daer van soude hebben te wachten, *p.* 692.

Den Heer Resident Aitzema werd belast van weghen de Stadt Bremen den inhoudt van de Sweedtsche propositie aen de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden te vertoonen, *p.* 682.

De Heeren van de Stadt Bremen schrijven aen den Heer Aitzema om nevens gheluckwenschinge tot de Munstersche Vrede aen de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden te versoecken haere inclusie in de selve. Als mede; dat in cas van Alliantie hare Stadt en saecken oock daerinne ghebracht mochten werden, *p.* 683.

Alsoo de Heeren van Bremen hadden verstaen, dat tot Stockholm, in een Project van Reconciliatie, de Nederlandtsche Minister was voorghehouden; dat Nederlandt sich met Bremen niet en soude hebben te bemoeyen, soo vonden sy goedt door den Heer Aitzema te laten ver-

Aken.

Albemarle.

Alcmaer.

Alliantie.

Het

Altijtduyrende Charges.

Ambassade.

Ambassadeur.

America.

Avis.

Ampliatie.

Ampt.

Amsterdam.

Andre Gois.

Appelboom.

Ascue.

Assignatie.

Avanceringe.

Avantguarde.

Audientie.

Aumale.

Authorisatie.

aen-

Auxiliaire Troupen.

B.

Balsem.

Banckert.

Barbarien.

Baron.

Batalie.

Beaufort.

De

Bekominge.

Belastinge.

Beledinginge.

De

Bevel.

De

Bevrijdinge.

Bewaringe.

Bewijs.

Bewind.

Bewint-hebber.

komst

Bystandt.

Blaspyl.

Bloemendael.

Bodem.

Plaet-

Brandenburgh.

ver-

fa-

C.

Castel Rodrigo.

Commissie.

Differenten.

Advijs

Eyſch.

Employ.

De

Sweed-

den

Geestelijckheyt.

Generael.

Getal.

Gevangen.

Goch.

H.

Hamburgh.

Handelingh.

Han-

in

Hof.

Holsteyn.

Hooft-

Huwe-

Den

Infanterye.

Informatie.

Intercessie.

Interdictie.

 ster

Lijste.

Lionne.

Lissebon.

Lo-

M.

Maestricht.

Magistraet.

Majesteyt.

Memorie.

De

Oost-Frieslandt.

Oost-Indien.

Ordonnantie.

Osnabrugge.

Oudart.

Overlast.

na

Paderborn.

Parys.

Parlament.

Paspoort.

Patenten.

[illegible] Scheeps-Krijghs-[illegible] Sententie [illegible] Nederlandtsche Scheeps-Vloot, die welcke [illegible] van hare Schepen langer hadden gheabsenteert dan [illegible] van de Scheeps-Krijghs-Raedt was toe ghestaen, [illegible]

De Moorder van [illegible] Ko-ninginne van Vranckrijck [illegible] haer [illegible] ghebruyckt de raedt van allerhande Medicijn-Meesters, *p.* 520.

Colbert versocht te mogen weten van den Nederlandtschen Minister wat [illegible] Fransche [illegible]

[illegible] Rotterdam [illegible] Admiraliteyt [illegible]

[illegible] Prince [illegible] men, tot Capiteyn en Admirael Generael over de Nederlandtsche Militie? En by aldien sulcks niet [illegible] Nederlandtsche Burgerye; Mitsgaders om Sessie te mogen hebben in den Nederlandtschen Raedt van Staten, *p.* 225.

Den Prince van Oranjen sullen van Hollandt werden ghegheven goede Raedt-luyden [illegible]

[illegible] te nemen favorable Resolutien [illegible] Prince van Oranjen [illegible]

[illegible] Raedt van Hollandt [illegible] Relatie van den Zeeslagh tusschen de Nederlanders en de Engelschen, *p.* 336.

[illegible] Raedt van Hollandt [illegible]

In Hollandt [illegible] voor den Prince van Oranjen [illegible] Raedt van Staten der Vereenighde Nederlanden, [illegible]

De Staten van Zeelandt souden gerne [illegible] Prince van Oranjen [illegible] Charges [illegible] Nederlandtsche Burgerye [illegible] Nederlandtschen Raedt van Staten, *p.* 7.

[illegible] Rijcks Raedt ofte Rijcks Gedeputeerden tot Regensburgh genomen, tot faveur der Stadt Bremen belegert door de Sweedsche, *p.* 700.

De Staten van Hollandt [illegible] te nemen [illegible] Representatie ghedaen door den Raedt Pensionaris van Zeelandt weghens den gevaerlijcken toestandt der Nederlanden [illegible] Engelandt, Bisschop van Munster en de Spaensche Nederlanden, *p.* 201.

Missive van den Raedt-Pensionaris van Hollandt aen Beverningh, handelende met den Keurvorst van Brandenburgh [illegible] toe-

wel

[illegible]

De Staten van Zeelandt [illegible] gheraden; Dat haere ordinaris Gedeputeerden in de Staten Generael der Vereenighde Nederlanden sullen [illegible] en adviseren; Of den Raedt Pensionaris van Hollandt oock gheauthoriseert is met eenige andere [illegible] uyt de Regeeringe van de [illegible] Correspondentie te onderhouden met de [illegible] [illegible] de Regeeringhe [illegible] te gebruycken [illegible] de [illegible] gelegentheyt [illegible] Gelijck in de sake van den Rittmeester [illegible].

De Staten van Hollandt committeren de Heeren der Ridderschap van Hollandt, als mede de Heeren van Dordrecht, Haerlem, Delft, Leyden, Amsterdam, Alckmaer, Hoorn, Enckhuysen en Medenblick, nevens den Raedt Pensionaris, tot de saecken des Princen van Orangien, mitsgaders dessels institutie en [illegible].

[illegible]

De Staten van Hollandt weygeren in den Hove van Justitie te nemen 2 Raedts-Heeren gestelt by de Provincie van Zeelandt [illegible] in haeren Lande [illegible] willen laten exploicteren de Mandamenten en Citatien van den [illegible] Hove, p. 269.

[illegible]

De secreete Articulen van [illegible] Tractaet tusschen Denemarcken en

Nederlandt [illegible] de Nederlandtsche Provincien (gelijck [illegible] [illegible] gheraden [illegible] ghestaen [illegible]

Extract uyt het Reces van den Landt-dagh binnen Zutphen, [illegible] Gedeputeerden van de Staten Generael [illegible] Vereenighde Nederlanden, [illegible]

[illegible]

[illegible]

derlanden te laten verseeckeren, dat [illegible] Nederlandt [illegible]

[illegible]

Sweden en Nederlandt [illegible]

[illegible]

Request des Hollandtsche Ridderschap

Sepa-

sche

Zeeslagh.

Fransche

Zee-Soldaten.

Zeestad.

Han-

Zeyl-doeck.

Zont.

Zutphen.

EYNDE.

HISTO-

HISTORIE of VERHAEL Van SAKEN VAN STAET En OORLOGH,

In, en omtrent de

VEREENIGHDE NEDERLANDEN,

Door den Heer

LIEUWE van AITZEMA.

TWAELFDE DEEL,

Beginnende met het

SES-EN-VEERTIGHSTE BOECK.

DE Heer Ambassadeur Goch nae genomen afscheit van den Koningh/ is op den $\frac{11}{21}$ daer aenvolgende met sijn train/ ende bagagie van Oxford naer Chelsey vertrocken/ doch den nacht tot de reys niet hebbende derven gebruycken/ soo wegens onveyligheyt van de wegen door de loopende stroopers/ als oock strobbelheyt van de selve door den Vorst/ is eerst tot Chelsey op den $\frac{10}{20}$ des voorleden Maents tegens den avont geraeckt/ ende des anderen daeghs by den Hertogh van Albemarle (den welcken 't commando ter Zee als nu aenbevoolen was) hem vervoegt/ om ordre tot een Jacht tot de passagie te bekomen/ die hem oock ilico is ge-expedieert.

Naer dat sijn bescheyt tot voorsz transport hadde bekomen/ nam afscheyt van den Hertogh/ als oock van den Lord Craven, ende eenige andere Heeren meer/ die ter dier occasie aldaer vonde: ende na dien op't nemen van af-

schept tot Oxfort sijne Majesteyt gheliest had den Ambassadeur te consenteren de relaxatie van den Secretaris Cuneus ende noch sijne twee Domestiquen/ in vertrouwen aldaer gelijcke civiliteyt over de geapprehendeerde Persoonen van Nicolaes Oudart ende N. Gringam souden werden betuyght / ende de versochte acte daer toe was gedepescheert / soo wiert gemelte Secretaris Cuneus als noch voorsz Domestiquen op de reyse met hem genomen / ende herwaerts over getransporteert.

Hy arriveerde den negenden Januarij deses Jaers in den Hage, dede den elfden rapport ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. doch sommair / roemde in alle manieren ende in alle bejegeningen de Konings groote civiliteyt; ende aengaende 't Principael gedroech sich tot des Konings brief van den sesthienden December ouden stijl / als responsief tot die haer Ho. Mog. hem hadden ghe-schreven den elfden December tot des Ambassadeurs revocatie / beyde in 't voorgaende Jaer gestelt.

Den Hertogh van Jorck had noch meest den Oorlogh in 't hooft / spreeckende van dat men elckander in Zee noch eens moste begroeten.

Voorts seyde d'Ambassadeur dat men in 't gemeen verlanghde naer den Oorlogh teghen Vranckrijck; dat in Engelandt geen ghebreck van negotie of navigatie / maer dat van alles genoeghsaem toevoer was: jae dat de Commercien aldaer floreerden; ende of nu en dan by onse Capers een Schip ghenomen was / dat het niet geacht wiert. Dat het d'Engelsche aen geen gelt manqueerde. Dat het Tractaet tusschen Engelandt ende Spaignien noch niet esclatteerde. Dat den Grave van Sandwich ghesonden wiert om den rouw over de doot van den Koningh van Spaignen te beklagen / ende tusschen Spaignen ende Portugael een vrede of stilstant te maecken. Of / gelijck andere seyden / om aen Portugael des Koninghs meeninghe te seggen / ende soo hy die conditien niet aen nam / hem te sullen abandonneren.

Het opgebracht Hollants Bootsvolck bleef noch gevangen / in gevaer van door honger en armoede te sullen vergaen: by aldien van hier geen ordre wiert gestelt tot haer onderhoudt. Want den Koningh bleef by die meeningh dat men hier gebreck aen Zeevarent-volck soude hebben: ende wilde op die manier den Staet daer van priveren / ende deselve aldaer ophouden / om al hier geen dienst te konnen doen. Ende nochtans wilde dat desen Staet deselve soude onderhouden; 't welck men hier niet konde houden als voor een Cyclopische wreedheyt.

De Heer Ambassadeur Hollis desgelijcks heeft den twintighsten tot Parijs aen den Koningh van Vranckrijck door volgende geschrift genotificeert sijne revocatie.

JE viens dire a vostre Majesté que le Roy mon Maistre m'a donné ordre de me rendre aupres de luy, voyant que vostre Majesté a voulu rappeller les Ambassadeurs qu'elle luy avoit Envoyés. Il n'a pas tenu a luy que la *mediation*, qu'elle a employée pour l'accommodement des differents, entre luy & la *Hollande* n'ait reussi; Il est de soy assez amateur de la paix pour regevoir avec joye toutes les propositions, qui y tendent, mais asseurement SIRE, celles qui luy

luy ont esté presentées par Messieurs vos Ambassadeurs n'estoient pas telles, qu'il les peut accepter, il croit bien que vostre Majesté n'en a pu obtenir de meilleures des *Hollandois*, comme il sçait, *qu'ils sont portes a toutes sortes d'injustices, & de violences* contre luy & contre ses sujets, si bien loin de se ranger a la raison, & a ce qu'ils doivent a l'amitié & a la bonne volonte, que le Roy mon Maistre leur a toujours temoignée, & aux bienfaits qu'ils ont receu tant des Roys & des Reynes ses Predecesseurs que de la nation Angloise; Au contraire ils en ont voulu effacer la memoire par une continuation *d'offenses & d'hostilitez*; Il ne s'etonne donc nullement s'ils n'ont voulu escouter aucune chose raisonnable, pour mettre fin a leurs mauvais procedés & pour establir une Paix sur des conditions, qui fussent telles qu'ils n'eussent plus lieu de continuer leur injuste dessein de se *rendre Maistres de la Navigation & du Commerce*, & d'empieter sur les droits de tous les Roys, Princes & Estats leurs voisins, & principalement sur ceux du Roy mon Maistre.

Au commencement ils esperoient profiter de quelques desordres qu'ils se figuroient devoir arriver en *Angleterre*, ou que le Roy ne pourroit point trouver d'argent pour continuer la guerre, ce qui leur donna le courage de nous offenser & nous braver, & de faire leurs preperatifs pour la guerre, & de nous la faire actuellement en la *Guinée*; Mais, graces a Dieu, ils se sont trompez en leur calcul; Le peuple *d'Angleterre* n'a jamais esté mieux uni qu'il est a present, & pour ce qui est de *l'argent*, le Roy n'en manquera jamais pour la continuation de cette Guerre icy; J'en puis, peut estre, parler avec autant de certitude comme un autre, pour avoir pratiqué les assemblées du Parlement depuis *quarante* ans, des le temps du Roy *Iacques*, d'heureuse Memoire, Grand Pere du Roy mon Maistre; Et je diray bien que les deux *Chambres*, ont tant de Zele pour la gloire de leur Prince, & pour l'interest public de la Nation, qu'elles ne souffriront pas, qu'il y ait aucun manequement de ce qui sera necessaire pour pousser cette guerre a bout; Si ce qu'elles ont desia donné ne suffit pas, elles luy donneront jusqu'a la *moitié* du revenu du Royaume & si cela ne suffit pas encore, elles luy en donneront les *trois quarts*, & ne se reserveront que ce qui sera absolument necessaire pour la sustentation de leurs vies. Voila, SIRE, ce que je m'asseure que le Roy mon Maistre trouvera dans les affections de ses peuples pour le maintenir dans ses droicts, contre les insultes & des violences de ses ennemis.

Il y a maintenant *deux ans & demy* qu'il m'envoyà icy pour donner a vostre Majesté toutes les asseurances imaginables de son affection, pour faire avec elle une liaison encore plus estroite, que celle, qui avoit esté faite par les Traités Precedens, & pour ajouter a ces traités là tout ce qui serait necessaire pour rendre eternelle la bonne intelligence & des Roys & des Royaumes, ces traités la demeurans en leur vigueur, car ils avoient esté continués selon l'art. 3. de celuy de l'an 1610 par lequel il est declaré *que cette Ligue & Alliance devoit estre perpetuelle entre les Roys d'alors & leurs Successeurs*, pourveu que dans un an apres le decez de l'un de ses Princes son Successeur signifiat au suivant qu'il acceptoit les mesmes conditions & la mesme Alliance; Ce qui fut fait par le Comte de *S. Alban*, au nom du Roy mon Maistre le 28. de Juin de l'année 1661 qui est la mesme en laquelle il fut estably dans ses Royaumes, & ce qui avoit esté observé

servé auparavant par le feu Roy, & renouvellé depuis en l'année 1644 par le *Milord Goring*, son Ambassadeur en cette Cour.

Quand je vins icy, je donnay le projet d'un autre traitté pour regler le Commerce entre les deux Nations; sur tous les points duquel, exceptez *deux ou trois*, sa Majesté estoit demeurée d'accord: mais depuis le 20. de Decemb. de l'anné passée, je n'en ay plus ouy parler, le tout estant resté entre les mains de Monsieur de *Lionne*. Je me souviens que vostre Majesté insista beaucoup pour ajouter au 3. artic. (qui contenoit *une defense d'assister les ennemis*) une clause portant que ce fut *sans prejudice des Traittés* precedens, pour par la estre en liberté d'assister les *Hollandois*; a quoy le Roy mon Maistre repondit, qu'il consentoit, que l'art. entier fut omis pour laisser a vostre Majeste une pleine liberté d'y agir selon qu'elle le jugeroit a propos: Bien qu'il fut un peu surpris de voir qu'elle vouloit preferer un Traitté qu'elle avoit fait avec les Hollandois en 1662 a des anciens Traittés faits entre ces deux Couronnes, qui avoient continué durant une si longue suitte d'années, qui avoient esté renouvellés & confirmés depuis peu selon les formes, & qui estoient si necessaires pour le bien commun des deux Royaumes, & tant a la bien-seance des deux Roys liez, & unis par de si fortes considerations,

Hy nam nochtans daer mede geen affscheydt: Maer onder pretext van indispositie ende andersints / bleef handelende; als onder de Fransche saecken te sien is.

Den Koningh van Engeland siende dat sich Vranckrijck tegens hem engageerde / heeft daer tegen verklaert als volght:

Sijne Majesteyts Declaratie tegens Vranckrijck.

Charles R.

ALsoo den Coningh van *Vranckrijck* pretenderende de Executie van een defensif Tractaet met de *Staten Generael* der Vereenighde Provincien, ende daer beneffens ons taxerende voor de *Aggresseurs* van de selve (van 't welcke het contrarie seer notoirlijck aen de gheheele Werelt bekendt is) op den 16 nieuwe, en den 28 Januarii oude stijl laetstleden heeft verklaert den Oorlogh tegens onse Onderdanen, maeckende hem selven daer door den *Aggresseur*, stellende oock de Vrede die wy altijdt met de gemelde Staten hebben begeert, veel beswaerder, waer toe de Ambassadeurs van den Koningh van *Vranckrijck* noyt hebben geoffereert eenige satisfactie voor de injurien gedaen aen onse Onderdanen, nochte een vasten regel van de Commercie in 't toekomende: Wy steunende op de hulpe van Godt almachtigh in de rechtmaetigheyt van onse saeck, ende verseeckert zijnde van de couragie en affectie van onse Onderdanen om 't selve te defenderen; hebben goet-gevonden te verklaren by desen, dat wy den Koningh van *Vranckrijck* sullen tegen gaen, ende vigoureuselijck vervolgen dien Oorlogh die hy soo onrechtmatigh heeft begonnen, met onse uyterste macht by Zee ende Landt tot maintenue en defensie van onse Onderdanen. Bevelen daerom by desen onsen seer lieven ende beminden Broeder onsen grooten Admirael, ende onsen seer lieven ende waerden Neef en Raedt *George Hertogh van*

van Albemarle, Generael van onse machten te Lande, onse Lieutenants van alle de Graefschappen, ende alle andere Officieren ende Soldaten, onder de selve soo te Water als te Lande, tegen te gaen alle de attacquen van den Coningh van *Vranckrijck* ofte van sijne Onderdanen, ende te doen, ende te executeren alle actien van hostiliteyt in 't vervolgen van desen Oorlogh tegens den Coningh van *Vranckrijck*, sijne Vasallen ende Onderdanen, willende dat alle onse Onderdanen hier op sullen acht nemen; Dewelcke wy oock by desen wel strengelijck verbieden op lijf-straffe eenige correspondentie ofte communicatie te houden met de ghemelde Coningh van Vranckrijck ofte sijne Onderdanen, (uytgenomen alleenlijck die gene de welcke daer toe genootsaeckt sijn, om hare Persoonen en Goederen uyt *Vranckrijck* te brengen.) Ende alsoo in onse Coninghrijcken sijn woonende veele Onderdanen van den Coningh van *Vranckrijck*, gelijck oock van de *Staten Generael* van de Geunieerde Provincien: Soo verklaren wy by ons Coninckl ijck woordt, dat alle die gene van de Fransche of Duytsche Natie, die haer selven behoorlijck tegens ons sullen ghedragen, ende niet en correspondereren met onse Vyanden, sullen sijn vry in hare Persoonen ende Goederen, als oock van alle molestien en troubel hoedanigh het soude mogen wesen. Ende voorts verklaren wy, dat in gevalle eenige van de Fransche ofte Nederlandsche Onderdanen, het sy uyt affectie tot ons ofte onse Regeeringe, ofte weghens de oppressie die haer overkomt in haer Landt, sullen komen in onse Coninghrijcken, dat de selve by ons sullen werden gheprotegeert in haere Persoonen ende Goederen, ende voornamentlijck die van de *Gereformeerde Religie*, welckers interest voor altoos by het onse particulierlijck sal worden ghevoeght.

Ghegeven in onsen Hove tot Withal den 9 Februarii, in 't achthiende Jaer van onse Regeeringe 166⁵⁄₆.

Ondertusschen hebben de Heeren van Hollandt den achthienden ter Vergaderingh van haer Ho./ Mog. bekendt gemaeckt / datse advertentie bekomen hadden / dat de Engelschen in pointen stonden om met twintigh Fregatten eersdaeghs uyt te loopen / ofte alrede uytgeloopen waren / niet sonder suspicie van eenigh dessein tegen d'een of d'andere plaetse van desen Staet / ende in specie in de voornoemde Provincie gelegen / voor te hebben; Daer op is goed gevonden aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam te schrijven / soodanigen ordre te stellen / ten eynde dat de drie hondert Matroosen / gedestineert naer de Clundert, aenstonds na Hellevoet-sluys gesonden mochten worden / om haer by provisie aldaer te onthouden tot naerder ordre: Ten anderen dat de Schepen van Oorlogh van haren ressorte binnen de Haven van de selve plaetse leggende / wilden doen komen op stroom / om tegens alle surprinse ghereedt ende in postuer te mogen sijn; Oock wierdt aen de ghesamentlijcke Collegien ter Admiraliteyt geschreven / dat de selve ten spoedighsten eenigh kleyn wel-bezeylt Vaer-tuygh wilden uyt senden / om te gaen recognosceren 's Vyands Vloot / ooch dessels desseinen te verspieden / ende van alles troum rapport te konnen doen.

Aen Eyland maeckten d'Engelsen de volgende Ordre.

Artijckelen van den Vrede tusschen den Koningh van Engelandt door den Gouverneur van Tanger, ende Cid Hamet Hader Gayland Prince van Barbaryen, besloten.

Uyt het Engelsch overgeset.

ARtijkelen van Vrede, besloten en bevestight by sijn Excellentie den Heer van *Belasyse*, Baron van Worlaby, Capiteyn Generael van alle de machten van sijne Majesteyt van Groot Britannien, Vice-Admirael van sijn Koninckklijcke Vloote op de kusten van Barbarye, en Gouverneur vande Stadt *Tanger, &c.* van wegen sijn Majesteyt *Karel de II.* Koningh van Groot Britannien, Vranckrijck, en Yerlandt, &c. met sijn Excellentie *Cid Hamet Hader Ben Ali Gayland*, Prins van het Wester Barbaryen, Arzilla, Alcasser, Tituan, Saly, &c. ende in alle des selfs Heerschappyen: den *tweeden* April *sesthien hondert ses-en-sestigh*.

I.

Datter van desen huydigen dagh en voorts aen voor altijdt een vaste en warachtighe Vrede sal zijn, sonder satisfactie over eenigen overlast voor desen ghedaen van d'eene of d'andere zyde te eysschen.

II.

Is geaccordeert dat die van *Tanger* sullen hebben al het Veldt van de Riviere *Jews* af, loopende soo als het de linie uytwijst, tot de Rivier *Tueros* van *Tanger* de oude Stadt, en sullen de selve in dat district mogen zaeyen wat hun sal believen, maer geen boomen noch wijngaerden planten, noch eenighe fortificatien maecken noch trencheen, noch yet anders desgelijcks, 't sy groot of kleyn.

III.

Dat in ghevalle die van *Tanger* hout van doen hebben, en sijn Excellentie den Heer Generael daer van advertentie doet aen den Heer *Cid Hader Gayland*, de selve gehouden sal zijn, dewijl de Engelsche hout hacken en 't selve in de Stadt brengen, behoorlijcke wachten te stellen, die de gemelte Generael van *Tanger* om hare assistentie sal moeten betalen.

IV.

Dat alle de Schepen en vaertuygen van beyde partyen in en uyt de Havens van wederzyden sonder Paspoort sullen moghen gaen en trafijckeren en handelen, wanneer het haer believen sal.

V.

Dat t'allen tijden als sijn Excellentie den Generael van *Tanger* eenigerley ververschinge als Koeyen, Schaepen, Hoenderen, &c. van doen magh hebben: *Cid Hader Gayland*, of wie dat in sijn plaets soude mogen komen te Gouverneren, daer van geadviseert zijnde, de selve aen sijn Excellentie den Gouverneur van *Tanger* bestellen sal, midts den rechten wettelijcken prijs der stucken, als oock de onkosten van 't overbrengen tot *Tanger* toe betalende.

VI.

Datter geen nieuwe *Fortificatien* buyten de linien na 't sluyten van dit Tractaet gemaeckt en sullen worden, maer wel sullen die alrede gemaeckt zijn gerepareert en

en die begonnen voltrocken, als oock de linie in dien staet, alsse jegenwoordigh was, onderhouden mogen worden.

VII.

Alle de gene die van de eene partye tot de andere overloopen, diefstal of eenigh ander delict begaen hebbende, sullen gevangen bewaert en overgelevert worden om na gelegentheyt van hare misdaden gestraft te worden: ende wanneerse yet gestoolen hebben, sal men de eygenaers het hare wederom ter hand stellen.

VIII.

Dat, alsser eenige *Cafilas*, soo als men die noemt, voor de Stadt van *Tanger* boven 't getal van *thien* komen, de Ruyters alsdan op een bestemde plaetse sullen blijven tot datter inde Stadt maer *thien* t'effens inkomen, en haer sacken en packen ende goederen ghelost hebbende weder uyt trecken. Ende dat niemandt uytgenomen alleen de Ruyters binnen *Tanger* met wapenen sal mogen in komen: soo yemand oock een anderen van de contrarie partye overlast of ongelijck doet, dat die na de wetten en verdiensten van sijn misdaedt gestraft sal worden.

IX.

Van wegen sijn Excellentie *Cid Hamet Hader Gayland*, is geaccordeert dat de Schepen van *Tanger* sullen mogen steenen gaen laden van waer sy begeeren, om de kade op te maecken van Cabo *Spartel* tot het laetste oostelijcker punt van de baye van *Tanger* toe.

X.

Dat sijn Excellentie *Cid Hamet Gayland* gehouden sal zijn de Stadt *Tanger* met alle sijn macht te assisteren teghen alle Christene vyanden, die de plaetse souden willen beschadigen of aentasten.

XI.

En dewijl sijne Majesteyt van Groot *Britannien* dien 't gelieft heeft de vrientschap en goede genegentheyt van sijn Excellentie *Cid Hamet Hader Gayland* aen te nemen, het vergunnen van 't boven-gemelde land erkennen wil; soo ist dat de selve den gemelden *Cid Hader Gayland* toestaet *twee hondert* tonnen gerafineerde buspoeder, in dese volgende maniere en forme, te weten, dat men hem sal leveren *vijftigh* tonnen soo haest als dese Articulen bevestight zijn, en dan noch *vijftigh* andere van nu in *drie* maenden, ende op de selve maniere wederom ten eynde van elcke *drie* maenden *vijftigh* ton, soo lange als de vrede sal dueren.

XII.

Ende dewijl datter veel vreemde Schepen zijn die te *Tanger* gaen en komen by de welcke de Engelsche meerendeel geintereffeert zijn, soo is geaccordeert dat geen Schip te *Tanger* inkomende oft daer uytvarende by eenigh Schip van de Onderdanen des gheseyden *Cid Hader Gayland* aengetast en sal worden; indien het is binnen de punt *Tebod Seje* (ghenoemt in 't Engels de punt aen dese zijde van de Rivier *Jeme*) en die andere punt die de Baye van *Tanger* maeckt aen de Oostzijde in 't Arabisch genoemt, *Pesse Almanse*.

XIII.

Is toegestaen van wegen sijn Excellentie den Generael van *Tanger*, dat in gevalle sijn Excellentie *Cid Hader Gayland* de assistentie van eenighe Schepen de Engelsche Natie toekomende, tegen sijn vyanden, die buyten de vriendtschap van Engelandt zijn, van doen mocht hebben; de selve Schepen, soose inde baye

van

van *Tanger* zijn, hem in alles soo veel als hun doenlijck is, sullen bystaen. Maer indien de geseyde vyanden van *Cid Hader Gayland* in vriendtschap staen met *Engelandt*, in soodanigen geval en sullen noch de geseyde Schepen noch yemandt vande Engelsche Natie gehouden zijn den gemelden *Cid Hader Gayland* noch te water noch te land assistentie te doen.

XIV.

Dat alle de Koopluyden, die ondersaten van *Cid Hader Gayland* zijn, gelijcke goedt recht sullen hebben om haer schulden te innen: en dat het selve aldus reciprokelijck van d'andere zijde mede verstaen sal werden.

Alle dese Artijckelen sijn van beyde partyen ten vollen beslooten en bevestight in *Tanger* den *tweeden* April *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Dese Artijckelen van Vrede strecken tot grooter voordeel ende meerder seeckerheyt in 't toekomende voor de Stadt Tanger, *als die voor desen by den Grave van* Tiveot *besloten waren, gelijck als men uyt de navolgende puncten kan verstaen.*

I.

Dese Vrede is geduerigh: de andere alleen voor den tijdt van *ses* maenden.

II.

Men sal ons assistentie doen teghen alle Christene vyanden, die tegen *Tanger* yet souden willen attenteren.

III.

Men sal ons al de provisien van 't land laten genieten, als *hout, &c.*

IV.

Wy en sullen geen wachten moeten houden, het welck een swaren last voor het Garnisoen geweest is: want My Lord *Tiveot* jaerlijcks *vijf hondert* ponden betaelde om die te onderhouden.

V.

Wy hebben steenen om na de kade te brengen: wy en betalen jaerlijcks niet meer bus-poeder als My Lord *Tiveot* dede, en hebben land buyten onse linie aengekregen dat tweemael soo veel waert is.

VI.

Alle de vreemde groote en kleyne Schepen, die met *Tanger* handelen, sullen van de Schepen der Mooren beschermt worden tot geheele *drie* mijlen van de Stadt af.

Wat in 't stuck der Equipagie alhier is gedaen / is te sien onder de Binnelandtse saecken.

Den eersten Juny raeckten den Lieutenant Admirael de Ruyter in Zee met de Schepen van Rotterdam ende Amsterdam, haer verghende met de Zeeuwsche voor Gaets houdende. Den derden zeilde den Lieutenant Admirael Meppelen uyt: 's Anderendaeghs oock den Vrieschen Lieutenant Admirael Tjerck Hiddes met acht Schepen. Daer na oock den Vice-Admirael Coenders. De Lijste van de Schepen is te sien uyt het volgende.

Lijste

Lyste van de Schepen, composerende de Vloote van den Staet der Vereenighde Nederlanden, soo als de selve op den 1 Juny, ende de volgende dagen, Anno 1666. zijn in Zee geloopen.

Wegens de Admiraliteyt van Rotterdam.

		Stucken	*Matroosen*	*Soldaten*
L. Uyt. Adm. de Ruyter.	De Seven Provintien.	80	425	50
L. Admirael van Nes.	d'Eendracht.	76	350	50
V. Admirael de Liefde	Ridderschap van Hollant.	66	305	45
S. by Nacht, van Nes.	Delft.	62	260	40
Colonel van Gent.	Gelderlandt.	66	305	45
Laurents Davidsz.	Groot Hollandia.	64	260	40
Maximiliaen.	Wassenaer.	56	220	30
Evert van Gelder.	Kleyn Hollandia.	54	220	30
Philips Almonde.	Dordrecht.	46	175	25
Frans van Nydeck.	Louise.	40	175	25
Elandt du Boys.	Uytrecht.	36	130	20
Huyb. Jacobsz Huyg.	Gornichem.	36	130	20
Jeuriaen Jeuriaensz Poel.	De Vreede.	40	175	25
Nicolaes Naelhout.	Harderwijck.	36	130	20
——— ——— Twee	Fregatten.			
Willem van Dijck.	Nimmegen.	34	110	20
Jacob Swart.	Schiedam.	22	70	10
——— ——— Twee	Advys-Jachten.			
Pieter Wijnbergen.	Swol.	16	40	10
Dirck de Munnick.	't Hart.	8	20	[illegible]
——— ——— Twee	Branders.			
Jan van Braeckel	Rotterdam.			
Jan Broersz Vermeulen.	Gouden Ruyter.			
	18	838	3500	505

Wegens 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam.

		Stucken	*Matroosen*	*Soldaten*
Luyt. Admirael Tromp.	Hollandia.	82	400	50
Vice-Admirael Van Hulst.	De Spiegel.	74	350	50
Schout by Nacht Sweers.	Gouda.	72	325	45
Cap. Hendrick Adriaensz.	De Reyger.	70	300	45
Pieter Salomonsz,	De Liefde.	66	275	45
Nicolaes Marreveldt.	't Geloof.	66	275	45

		Stucken	Matroosen	Soldaten.
Jan de Haen.	Kalants-Ooge.	66	275	45
Jacob Andriesz Swart,	Deventer.	60	250	40
Jacob Cornelisz Swart.	Provintie Uytrecht.	60	250	40
Hendrick Gotskens.	't Wapen van Uytrecht.	60	250	40
Hugo van Nieuwenhof.	Stadt en Landen.	60	250	40
Jan van Amstel.	De Vryheydt.	60	250	40
Thomas Fabricius.	Tijdt-verdrijf.	60	250	40
Corn. van Hoogenhoeck.	Suyer-Huys.	50	215	30
Jacob Willemsz Broeder.	Dom van Uytrecht.	46	200	30
Jan Uyttenhout.	Landtman.	46	200	30
Jan du Boys.	De Vreede.	46	200	30
Ottho van Tresloagh.	Duyvenvoorde.	46	200	30
Jan de Jongh.	't Raedthuys van Haerlem.	46	200	30
Michiel Huys.	Kampen.	46	200	30
Hendrick Vollenhoof.	De Tromp.	46	200	30
Hendrick Boom	De Walvende Boey.	46	200	30
Floris Florisz Bloem.	De Son.	44	185	30
Wouter Wijngaerden.	Haerlem.	44	185	30
Jan Bon.	De Haen.	30	120	20
Jacob Dircksz Boom.	Ylst.	30	120	20
Arent Simonsz	Overyssel.	30	120	20
Jan van Lier.	Asperen.	30	120	20

Voor d'Oost-Indische Compagnie.

Corn. Will. van Zaen.	De Beschermer.	54	250	30
Enno Doedes.	Goude Leeuw.	50	225	30
Thomas Tobiasz	Harderwijck.	46	200	30
Jacob Paeuw.	Staveren.	46	200	30
L. Collonel Palm.	Kruyningen.	60	250	40
Dirck Schey.	Stadt Gouda.	46	200	30
Jacob van Meeuwen.	Amsterdam.	60	250	40
Joost Verschuer.	Jaersveldt.	46	200	30
	36	1890	8140	1235

Wegens 't Collegie ter Admiraliteyt in 't Noorder-Quartier.

		Stucken	Matroosen	Soldaten.
Luyt. Admir. Meppelen.	West-Vrieslandt.	80	286	78
Vice-Admirael Schram.	Pacificatie.	72	242	78
S. by Nacht Stachhouwer.	't Wapen van Enckhuysen.	72	246	49
Cap. Houttuyn.	Prins van Orangie.	66	232	51

Croock.

		Stucken	Matroosen	Soldaten.
Croock.	Hollandtsche Thuyn.	56	206	35
Graef Ian van Hoorn.	Gelderlandt.	62	232	40
Thoen.	Iosua.	54	178	34
Wijnbergen.	't Noorder-Quartier.	60	254	40
Fictol.	Caleb.	46	202	35
Vlugh.	't Wapen van Nassouw.	60	213	40
Berckhout.	De drie Helden Davids.	46	202	26
	11	674	2493	506

Blyven leggen.

Ancker	d'Eendracht.	44
De Boer.	Hollandt.	46
Hen.	't Wapen van Medenblick.	46
Mauw.	't Casteel Medenblick.	30
Post-hoorn.	't Wapen van Hoorn.	30
	5	196

Wegens 't Collegie ter Admiraliteyt van Zeelandt.

	Stucken	Matroosen	Soldaten.
L. Admir. Corn. Evertsz.	70	280	100
Vice-Admirael Banckert.	60	230	100
Cor. Evertsz de Ionge.	60	220	80
Iacob Pense.	50	148	60
Simon Block.	58	188	60
Andries de Hose.	50	168	50
Adriaen van Cruyningen.	50	153	57
Ian Tant.	50	156	60
Ian Mathijsz.	50	150	50
Willem Marijnsz.	36	118	40
Dirck Iopsz.	36	122	45
Adrjaen Bruynen.	36	100	55
Ian Crijnsz.	30	105	30
Ian Banckert.	16	90	25
Willem Hendricksz.	14	40	15
Met Advys-Iachten.			

Wegens 't Collegie ter Admiraliteyt van Vrieslandt.

		Stucken	*Matroosen*	*Soldaten.*
L. Adm. Tjerck Hiddes.	West-Vrieslandt.	72	360	55
Vice-Adm. Koenders.	Groeningen.	70	306	
S. by Nacht Brunsveldt.	Prins Hend. Casimier.	72	320	50
Comm. Runstil.	Rie van Sneeck.	66	246	
Cap. Vyselaer.	Oostergo.	64	246	40
Wijtse Byma.	Westergo.	56	205	30
Bar. Hid. de Vries.	De Steden.	52	200	30
Iooft Hermansz Brant.	Stadt en Lande.	52	227	
Iooft Michielsz.	Princesse Albertine.	50	294	30
Christiaen Elbertsz.	Ommelanden.	48	189	
Corn. Vinckebos.	Frisia.	36	155	25
Van de twee laetste is een blyven leggen.				
——— ——— Twee	Branders.	638	2748	260
Meyndert Soetjens.	De groene Ridder.			
Roelof Ianfz de Rob.	d' Robbe.			

	Schepen	*Stucken*	*Matroosen*	*Soldaten.*
1 *Wegens 't Coll. ter Admiral. van Rotterdam.*	18	838	3500	505
2 *Wegens 't Coll. ter Admiral. van Amsterdam.*	36	1890	8140	1235
3 *Wegens 't Coll ter Admiral. van 't Noord quart.*	11	674	2493	506
4 *Wegens 't Coll. ter Admiral. van Zeelandt.*	15	676	2268	807
5 *Wegens 't Coll. ter Admiral. van Vrieslandt.*	11	638	2748	260
	91	4716	19149	3313

Dese boven-staende 91. soo Schepen als Jachten, zijn gemonteert met 4716. Stucken, is 75. op de hoop meer als 51. Stucken voor elck Schip: En 19149. Matroosen en 3313 Soldaten, is voor elcken Schip 246. Man, en schiet noch over 76. Man, behalven eenige Branders en Galjoots.

Den sevenden was de Vloote op de hooghte van Gravesande. Saturdagh 's morgens waren tot Hellevoet ghekomen vier beschadighde Schepen / als dat van Collenel Gent; van Tromp; van Nes, ende noch een; Sy in andere Schepen zijnde over gegaen. Waer op togen eenige der Heeren Gecommitteerde Raden van Hollandt derwaerts: Ende wierden van wegen haer Ho. Mog. ghesonden de Heeren Glas ende Majonsma, nae Rotterdam, Hellevoetsluys, ende in Zeelandt, ende wierdt alle noodige ordre gestelt tot reparatie van de schade ende bestellingh van behoeften / oock versorgingh der ghequetsten. Pinxterdagh 's morgens quam aen den Heer Raedt Pensionaris de With, den volgende Brief van den Capiteyn Jacob Adriaensz Swart, als dat de Vloot op Vrydagh den elfden Juny ten ancker leghende / nae gissinghe omtrent negen mijlen van 't Noord-Voorlandt / Noord-Oost / en was d'Engelsche Vloot omtrent sestigh sterck / na de middagh op d'onse afghekomen; haer

haer Anckers ghekapt en schut-gevaer met haer ghehouden tot teghen den avond / als wanneer hy Capiteyn Swart een Engelsch Schip aen boord leyde en vermeesterde met drie-en-veertigh stucken / ende Capiteyn Hendrick Adriaensz vermeesterde de Vice-Admirael van de Witte Vlagge met seventigh stucken / en den Capiteyn Willem vander Saen weynigh daer na 't Schip de Sevenwolden, dat by d'Engelsche voorleden jaer genomen was / op hebbende vier-en-vyftigh stucken / en als sy dese Prinse genomen hadden 's avonds / waren d'Engelsche op de vlucht / soo sy sien konden / want sy wenden van ons af by de windt over / ende liepen soo hard als sy konden / en onse Vloot in hy achter aen / tot het doncker wierde / doen hebben d'onse niet meer konnen sien. Alsoo Swart en syn Prijs beyde woude sincken / van de schoten onder water / en syn Prijs alsoo het hol water was / alsoo hy hem aen boord leyde / viel syn groote Mast / en Basaens-Mast beyde over boord / soo had hy de selve achter aen genomen met een tou ghesleept na de Vloot / maer des morgens was de Vloot soo ver te loef waert dat mense qualijck konde sien / te weten op den twaelfden en hy sich 's morghens soo verre in ly vindende / door dien dat hy de geheele nacht meest ghedreven hadt / om te repareren met syn Prijs / konde by de Vloot niet komen / voor omtrent de klocke negen uyren / en daerom resolveerden nevens den Capiteyn Hendrick Adriaensz, die syn Prijs mede de Focke-mast af was / haer schadeloose Prysen in 't Vaderlandt op te brengen / of anders souden verlooren gaen / want sy konden haer self niet helpen sonder Masten. Doch had gisteren tegen de middagh en na middagh tot vier uyren seer hardt hooren schieten / dit was 't geen hem bekent was van de Vloot: syn groote Mast was by na half door geschoten / en was aen syn Wand seer schadeloos / daer mede hy doende was om te repareren; Hadt vier dooden / sesthien gequetsten / doch twijffelde niet aen de victorie aen onse kant / soo het hem des Vrydaghs avonds liet aensien: Want die een Engelsch man aen boord konde komen hadt hem wech.

De Luytenant Admirael de Ruyter beschreef het gevecht / als volght.

MYn Heeren, 't zedert mijnen laetsten van den *thienden* deses wierde het eerst stille, duyrende den gheheelen nacht, ende den *elfden* 's morghens kregen wy veranderinge van windt, ende styve koelte uyt den Zuyt-westen, daeromme vroegh ten ancker quamen tusschen *Duynkercken* ende *'t Noord-Voorlandt*, ende ten *negen* uyren wierden onse buyten wachten de Engelsche Vloote gewaer, gevende eens sulcks met 't ordinaris zeins te kennen, maeckten ons doen wel degelijck klaer, ende ten *thien* uyren is van 't Schip van den Collonel van *Gent* de Focke-Mast ende Boegh-spriet over boordt ghevallen, dat denhalven geordonneert hebben de eerste Haven de beste te kiesen; Ten *elf* uyren sagen wy de Engelsche Vloot op ons af-komen, voerende den Generael, een ordinarise Brittannische Vlagghe van de groote, ende een Roode-Vlagge van de voor-stenge, ende by gelegentheydt zeins, oock wel een derde Brittannische van de Kruys-stenghe, hen tweede Opper-hooft een Witte-Vlagge, maer wel *drie* Vice-Admiraels ende Schouten by Nachten met Roode, Witte ende Blaeuwe-vlaggens, gesamentlijck sterck *tseventigh* Zeylen kleyn ende groot, die wy ten Ancker leggende bleven verwachten, want geen van ons allen die konden lichten

lichten door de harde windt ende holle Zee, soo dat wy eerst alle de Kabels kapten, doen sy dichte by ons waren, verliesende daer mede yder een Ancker ende ander-half, ende sommige twee touwen, ende 't was goelijck middagh doen wy met den anderen in 't gevecht geraeckten.

Het welcke begonnen wierdt met het Esquadre van de Admiralen *Tromp* ende *Meppelen*, zijnde maer een weynigh voor uyt aen backboordt van mijn; hebbende de Engelsche de louf tot hare avantage, ende wy de harde windt, daar mede wy onse *onderste laegh* beeter konden ghebruycken, als sy, ende nae dat wy wel *drie* uyren dus hadden ghevochten, ende malkanderen alsints geprobeert ende over weder-zijdts beschadight aen Schepen, Masten ende Zeylen, hebben het de Engelsche Noordt over ghewendt, in 't welcke den Vice-Admirael van de Witte-vlagge met noch *twee* a *drie* andere Schepen van haer Gros wierden afghesneden, want sy soo beschadight waren dat sy niet konden volgen, die doen door de Capiteynen van der *Zaen*, *Hendrick Adriaensz.*, *Jan van Amstel* ende andere wierden vervolght ende verovert, sonder daer van meerder particulariteyten te weten, maer sagh het Schip van den Admirael *Tromp* doen t'eenemael masteloos legghen, alsoo hem een van onse Schepen was aen boordt gheweest, ende bemerckte uyt het wayen van een Vlagghe van een ander Schip dat hy daer op was over gegaen, ende van ghelijcken dat een van mijne secunden Capiteyn *Ottho Treslong*, op de welcke de Heeren Prince *Monaco* ende Comte de *Guiche* met hare Domestijcken waren, in den brandt gheraeckte, veroorsaeckt door eenighe proppen, hebbende verstaen, dat de gemelde Heeren ter naeuwer noot voor 't springen haer van het Schip hadden gesalveert aen boord van mijn Swager *van Gelder*, van waer sy den *twaelfden* 's morgens by my sijn over gekomen.

Den vyandt het dus om den Noordt ghewendt hebbende, gheraeckten de Admirael *Evertsz* en de Vries mede dapper aen de man, ondertusschen dat wy besich waren om onse schepen wat te repareren, ende wenden doen de Engelsche nae, die boven eenige onser schepen zijnde, quam den Admirael Generael met eenighe van sijn schepen ende Hooft-Officieren ten Ancker, presumeerde om sijn gros te vergaderen en de lecken te stoppen, maer ons siende aenkomen, hackten haer Kabels, ende quamen weder braef aen, ende wierden nae vermoghen ontfanghen, ende in dese tocht sneden wy haer af de Schout by Nacht van de Witte-vlagghe, die ick mijn Brander eerst aen boordt stierde, maer met 't uytvoeren van Riemen ende Handt-spaecken, gheraeckten sy hem quijdt, gelijck oock noch een *tweede* van Zeelandt, ende uyt de groote vreese sprongender wel *twee hondert* buyten boordt, en met de leste schoot dien hy deede bleef den Admirael *Evertsz*, nae het schip van de ghemeene Schout by Nacht genaemt *Jan Harman* die daer na noch is ghesoncken, sonder te weten wat volck gesalveert is, het schip was ghenaemt de *Injurie*, gemonteert met *vier-en-vyftigh* metale, ende *twintigh* ysere stucken, ende bemant met *vier hondert* man; 's avondts omtrent *thien* uyren eyndighde dit ghevecht, ende 's nachts waren wy in onse Vloot besich met lecken te stoppen, Cardoesen te vullen, ende te splissen ende te knoopen; den *twaelfden* dito 's morgens vroegh hadden de Engelsche wederom de loef, ende quamen af om ons te attaqueren, ende wierde aen weder-zyden seer furieux ghevochten, ende naer dat wy *twee mael* malkanderen gepasseert waren, vervielen in de derde tocht den Admirael *Tromp*, Vice-Admirael vander

der *Hulst* met eenige andere schepen van hun Esquadre, onder 't gros van de vyandt, alwaer seer vinnigh ghevochten wierde, om generalijck in den vyandt te breecken, ende dese vrienden te assisteren, welck ge-effectueert wierde.

Doch niet soo, of onse schepen hadden albereydts groote schade gheleden, ende den Capiteyn *Pieter Salomonsen* door een Engelsche Brander 's ghesprongen, maer veel volck ghesalveert, ende de Vice-Admirael vander *Hulst* ende Capiteyn *de Haen* hebben moeten op douwen na de eerste Haven; voorts passeerden den vyandt ende wy malkanderen noch twee reysen; ende in 't laetste wierde mijne groote stenge met de Vlagge ende Wimpel af geschooten, ende in den achtermiddagh begaf sich den vyandt op de vlucht, ghelijck sy den geheelen nacht continueerden, nemende haer cours na de Riviere van *Londen*. Dan den *dertbienden* dito 's naermiddaghs bequamen sy een vers secours van *twintigh* Zeylen, doch maer *drie* a *vier* groote schepen, daer onder de rest lichte Fregatten, wenden doen weder tegens ons aen, doch den nacht scheyde ons, ende den Admirael van de witte vlagge is aen de grondt gheraeckt, ende door ons verbrandt, ende den Admirael *Asitue* met sijn volck in onse schepen geberght. Desen morgen hebbe ick alle onse Capiteynen aen boordt gehadt, ende gheresolveert onse victorie te vervolghen, daer toe ick verhoop dat Godt sijnen zegen verleenen sal. Het generael ghetal van ons verlies in schepen ende volck en kan ick noch niet weten, veel weyniger die van den vyandt, maer doen wy haer gisteren na jaeghden, konden wy niet meer als *negen-en-dertigh* a *veertigh* schepen tellen, voor 't aengekomen secours.

Waer mede

Ho. Mog. Heeren per Actum in 't schip de seven Provincien, zeylende ontrent *acht* mijlen beoosten 't Voorland, den *veertbienden* Iunii *sestbien hondert ses-en-sestig*, 's morgens. Geteeckent

Michiel Adr. Ruyter.

Noch daer na schreef hy

Hoogh Mogende Heeren;

MYn Heeren, huyden morgen heb ick naer gelegentheydt des tijdts gheschreven onse rescontres en wedervaren in de Bataille met d'Engelsche Vloote, sedert den *elfden* deser ghehouden, ende dat wy doen weder hadden gheresolveert, onaengesien haer nieuw aengekomene assistentie van *twintigh* Zeylen, haer wederom aen te tasten: Waer mede wy oock den selven morgen ontrent *half negen* hebben begonnen, de windt Zuydt-west, en wy de Loef van den Vyandt hebbende, ende daer is aen beyde zijden seer hevigh en lange gevochten, met een twijffelachtige uytkomste: Driemael hebben de Vlooten malkanderen heen en weer gepasseert, ende de lagen gegeven, 't welck oock noch langer soude hebben konnen duyren, resolveerden derhalven haer van achteren in te vallen, ende hier mede wierden zy van malkanderen verstrooyt, ende seer confuys op de vlucht gebracht, ende wy vervolgen haer nu wederghelijck te vooren, op hoope noch van de Masteloose en Stengeloose, dieder veele zijn te onderscheppen ende te veroveren: Ghelijcker al *drie* ofte *vier* verovert zijn, daer onder de *Bul* van Amsterdam, daer voor Godt Almach-

machtigh ghedanckt zy. Met meerder particulariteyten sal ick U Ho. Mog. voor jegenwoordigh niet op houden.

Waer mede

Ho Mog. Heeren, &c

Actum in 's Landts Schip de Seven Provincien, najagende de vluchtende Engelsche Vloote West en West ten Noorden van de Maze, naer gissinge ter halver Zee, den *veerthienden* Iunii *sesthien hondert ses-en sestigh* tegen den avondt geteeckent

Michiel Adr. de Ruyter.

P. S. Ontstaet een groote mist, vreese dat in faveur van de vluchtelingen sal wesen, ende wy moeten met voorsichtigheydt de Bancken mijden, die verre 't Zee van 't Voorlandt leggen, ende waer op gisteren d'Engelsche zijn vast geweest, en onse schepen maer *twee-en-twintigh* voet water hebben ghevonden: Waer op oock den Engelschen Admirael is vast geweest. *Ses* schepen sijn heden vast genomen, buyten die in de grondt zijn geraeckt. Wy sullen noodsaeckelijck op de geordonneerde rendevous moeten in vallen: want wy seer beschadicht zijn aen Masten en Stengen, Zeyl en Treyl, en souden het ten aensien van Bus-kruyt en scherp geen dagh langer hebben konnen uyt houden. 't Geeft my wonder dat ick soo veel schepen van de Vlagge misse, daer nochtans niet een genomen is, maer wel gesoncken ende verbrandt, tot *vier* in ghetal: Als *Treslongh*, *Pieter Salomonsz*, *Uytenhout* van *Amsterdam*, en *Simon Block van Zeelandt*.

Maendagh 's morgens / sijnde den tweeden Pinxterdagh was Vergaderingh; Ende wierdt geschreven aen de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot Hellevoet-sluys sijnde; Dat onder andere saecken haer Ho. Mog. van tijd tot tijd aengebracht / met verwonderingh vernamen dat verscheyde van de capitaelste Schepen van den Staet een Engels Schip vermeestert hebbende / met hare prinsen voor de wal gekomen waren / daer nochtans d'intentie ende d'expresse ordre gestelt was / dat niemandt de Vloot soude hebben te verlaten / maer de selve by te blijven ende de ghenomene Schepen in de grondt te booren / ofte in den brandt te steecken / ende dewijle door 't afkomen van de voorsz Schepen de Vloote van den Staet versswackt / ende des Lands ondienst veroorsaeckt wierdt; soo verstonden haer Ho. Mog. dat de gequetste uyt de meergeroerde Schepen over ghenomen / ende de selve Schepen van 't volck met de masteloose Schepen in 't Goereesche gat in gekomen / gemant ende aenstonds wederom uyt gesonden souden worden / om haer by de Vloot te vervoegen / ende den dienst van den Staet ten besten te betrachten. Desgelijcks is geschreven aen de respective Collegien ter Admiraliteyt / om te strecken tot der selver narichtinge / met versoeck dat voor soo veel hun respectivelijck aenginck / aenstonds alle hare resterende Schepen in 't Texel gebleven / soo als de selve gemant souden mogen wesen / willen doen zeylen naer 't Goereesche gat / met ordre om aldaer over te nemen / alle het volck van de Schepen / dewelcke reddeloos ende onbequaem / om

dienst

dienst te doen / souden mogen wesen ingevallen / ende sich daer mede in aller yle nae 's Landts Vloote te vervoegen / om den Lande dienst te moghen doen: Mede is aen den Commissaris Knyf geschreven dat hy de voorsz ordre uyt den naem van haer Ho. Mog. aen de voornoemde Schepen soude hebben bekent te maecken / met last omme sich precise daer nae te reguleren ende datelijck zeyl te maecken.

Ondertusschen quamen verscheyde rapporten door den dagh: waer toe my sal refereren. Zynde wel meer gebeurt dat elck sich flatteert / ende d'avantagie toe schrijft: Gelijck dan oock altans d'Engelsche. Dies self de Heeren Flemmingh ende Cojet Ambassadeurs van Sweden, oock andere vreemde Ministers haer geobligeert vonden / den Coningh te gaen congratuleren 't Welck men hier qualijck nam. Maer 't is soo/dat utiquisque suum vult esse, ita est: Ende souden de selve Ministers / zijnde aen 't Engelsche Hof / een groote incivilityet hebben begaen / soo sy veel hadden willen inquireren ende judiceren / aen wie d'avantagie was. Ende tot Londen wierden Bon Fires, dat is / Vreughde-vuyren aen gesteecken. Maer niet alleen onse Officieren / maer den Graef van Guiche, den Prins van Monaco ende andere Fransche Volontaires getuyghden anders: Ende den ghevangen Admirael Ascue desgelijcks door sijn persoon.

Den Vice-Admirael de Liefde beschreef het als volght / aen de Heeren van de Admiraliteyt tot Rotterdam.

HEt is sulcks dat wy op den *elfden* deses ten ancker leggende op *twee-en-twintigh* vadem Nieüpoort na gissingh, Z. ten O. en Z. Z. O. *vijf* en een *half* mijl van ons, dat wy de Zon Z. O. d'Engelsche Vloot bestaende in omtrent *sestigh* schepen van Oorloge en *thien* kleyne vaertuygen in 't gesicht kregen, die boven ons zijnde te met op ons af quamen, en scheenen ons soo voor ancker leggende te willen komen bevechten, de Zee was heel hoogh, met styve Marszeyls koelte die men naeuwlijcks ter halver stengh konde voeren, evenwel de dolle Engelsche vangen 't gevecht aen, dat seecker mijns oordeels, onder verbeteringen wat glorieus, en weynigh Zeemanschap ghebruyckt was, teghen de middagh doet den Heer Admirael de Ruyter 't zeyn, om onder zeyl te gaen, de schepen konde haer anckers niet kryghen, maer moesten alle haer touwen kappen: de Zon Z. W. raeckten wy met de vyand in 't ghevecht, die tot haer desavantagie de windt van ons hadde, om dat wy ons schut onder en boven ghebruycken konden, ghelijck als wy te loefwaert uyt schooten: de vyand kreghen veel schade, om dat haer schepen vry wat helden, schooten in 't water, en de meeste part konde haer schut niet vluchtigh genoegh zetten, wy wenden slach over slach tegen malkanderen aen: de tweede gangh raeckten wy boven de Engelsche Vloot u Ed. Mogende schip de Ridderschap, valt soo veel op zy door de ranckheydt, dat de vyandt moesten passeren, sonder een stuck in de onderste laegh te kunnen ghebruycken, en als wy dat ghewaer wierden, gaven voorts dien dagh den vyand d'avantagie van de windt: Capiteyn *Block* van Zeelandt, en *Treslong* van Amsterdam, wierden in de brandt geschooten: den Schout by Nacht van Nes, raeckt sijn Focke-mast over boord, gaet op 't schip Groot-Hollandia;

landia; d'Engelsche ghevangen rapporteren ons dat in haer schepen aen volck als andere groote schade bekomen hadden.

Den *twaelfden* dito 's morghens de Zon Z. O. gaet de bataillie wederom aen, het weder was vry beter, dat het schut onder en boven gebruycken konden, en wy wenden als vooren slach over slach teghen malkanderen aen, dat 's vyands Vloot somtijdts d'avantagie van de windt hadde, en somtijdts d'onse, den Heer Luytenant Admirael *Tromp* raeckt een van onse schepen aen boordt, soo dat sijn masten over boordt vallen, 't schip werdt uyt de Vloot ghesleept, en sijn E. gaet op 't schip van den Capiteyn *Jacob Swart* van Amsterdam, Capiteyn Pieter Salomonsz werdt door een Engelsche Brander in den brandt gesteecken: De Vice-Admirael van de witte Vlagge, met noch *twee* schepen werden van de onse verovert, den Heer Admirael de *Ruyter* werdt de groote stenghe af gheschooten, geeft ordre aen den Luytenant Admirael van *Nes*, om met 's Landts Vloot op den vyandt te ageren, die wy de tweede mael gepasseert zijnde op de vlucht kryghen en vervolgen: 's nachts werdt het doodt kaem, den *derthienden* dito 's morgens kalmte als vooren. Den Luytenant Admirael van *Nes* doet zeyn, en wy resolveren d'Esquadrons in ordre te brengen, om soo by alle mogelijcke middelen, is 't doenlijck de vyandt, die doen maer *vier* a *vijf-en-dertigh* schepen van Oorlogh starck was, voort te ruineren, de Zon Z. Z. O. de windt Z. O. met weyigh koelte, de vyandt zetten haer cours na de Rivier van Londen, van waer sy op het rapport van de Engelsche gevangenen *vier* a *vijf-en-twintigh* schepen van Oorloge, onder 's commando van de Heer Prins Robbert hadde te wachten, tegen den avondt raeckten de Luytenant Admirael van Nes en Ick, omtrent een Gotelingh schoot by den vyandt, maer hadde geen ghevolgh van 's Landts Vloot, die soo hardt niet zeylen konde om in te breecken.

De *vijf-en-twintigh* schepen tot secours van den vyandt komende, sien wy bezuyden van ons, dat op Loeffen om haer gesepareert van den anderen te houden. Den Engelschen Admirael Sr. *George Ascue* voerende het schip den *Naseby* met *vier-en-tsegentigh* metale stucken, raeckt op Galper aen de grond, den Heer *Tromp* met sijn Esquadre benoorden van ons zijnde, komt met *twee* Branders achter hem by den Admirael voornoemt, die de Vlagge strijckt, en 't schip aen den Heer *Tromp* over geeft met een schoot of twee te schieten, ondertusschen komt den Heer Admirael de *Ruyter* weder by ons, Prins *Robbert* conjungeert met de Engelsche Vloot, dat wy niet en konden beletten, en de vyandt zet sich weder in postuyr, daer werdt geresolveert den Engelschen Admirael aen brandt te steecken, dat soo geschiede, en wy rangieren 's Landts Vloot weder in ordre, zeylen die nacht wat aen zoe uyt de bancken.

Den *veerthienden* dito 's morgens was de vyandt aen ly van ons, en daer werdt geresolveert met den Ed. Heer Admirael de *Ruyter*, en de hoofden van 's Lands Vloot op de vyandt in te breecken, met de Esquadrons in ordre, den Luytenant Admirael van *Nes* en Ick, hadde met ons Esquadron de voortoght van mijn Heer de Ruyter, loopende soo in den vyandt, soo dat ick den Vice-Admirael van Prins *Robbert* gemonteert met tachtigh metale stucken op zy loop, dat de nocke van de reen pas vry van den anderen waren, en duyrden omtrent een glas dat wy malkanderen de laegh van onder en boven gaven, soo dat wy malkanderen heel reddeloos maeckten aen schip en volck, mijn groote Ree komt van boven

boven neder, de voorsz Engelsche Vice-Admirael, een Brander achter hem hebbende met vry gevolgh van haer capitale schepen, komt de voorsz Brander my genoechsaem aen boordt, een van mijn Soldaten achter op staende, schiet den Engelsman met de Enter-dregge van boven neder, soo dat die Brander (God lof) vruchteloos verbrande, wy soo reddeloos leggende, komen de E. Heeren de *Ruyter*, van *Nes*, met den Schout by Nacht van *Nes*, en eenighe van onse Schepen my seconderen, en 's Lands Schip wat uyt de vyand zijnde, geef ick last aen mijn Capiteyn om alles te redderen, soo veel mogelijck was, en de Masten te wangen, die men nauwelijcks kon houden staen, en alles te splissen en knoopen, en soo, is 't doenlick, ontrent 's Lands Vloot te blijven, ondertusschen ga Ick over op U Ed. Mog. Schip Uytrecht by Capiteyn *Eland du Bois*, en laveer met mijn Esquadre weder na de vyand, die wy aen Ly met eenige Schepen passeren, en 's Lands Vloot meest te Loef-waert, en de tweedemael gepasseert zijnde, komt den Admirael de Ruyter met 's Lands Vloot by ons: Het werck staet dangereus, dat men nauwelijcks konde sien aen wat zijde dat de victory soude wesen, of wie dat het Veld soude behouden, wy breecken wederom in de vyandt, *drie of vier* Schepen van haer gepasseert zijnde, werden by de onse genomen, en de vyand van malkanderen gescheurt zijnde, treckt aen 't loopen met alle Zeylen by, dat haer goed doen konde, die wy vervolgen tot 's avonds, dat 'er een donckere mist komt, dat men geen Scheeps lenghte van hem konde sien, soo dat het vervolgen noodtsaeckelick most op houden, om 's Lands Vloot niet van den anderen te brenghen. Den Heer de Ruyter doet zein, en wy wenden Zuyd Oost aen met kleyn Zeyl, de wind Zuyd-west ten Westen: Den *vijfthienden* dito 's morgens de Wind als vooren, den Heer de *Ruyter* set sijn cours na de Wielinge, om dat 's Lands Vloot seer beschadigt was, en dienvolgende onmogelijck Zee te houden, alwaer wy 's middaghs voor *Vlissinge* ten Ancker komen, en geven U Ed. Mog. onder reverentie in bedencken, of niet noodigh was, dat den *Mr. Timmerman van den Tempel* herwaerts werdt ghesonden, om te visiteren de Masten en rond-hout van 's Lands Schepen, en andere dat beschadight is, gelijck mijn Focke-mast wel *seven* schooten door sijn, de groote Mast mede beschadight, de groote Stenge als mede die voor de Loos onbequaem om te gebruycken, en voorts veel schade in 't Schip, dat U Ed. Mog. op morgen met de gequetste breder sal toe senden, gelijck hier nevens de Lijste van dooden en gequetsten gaet, die hier konnen ghenesen werden, sal behouden; d'andere op senden. De Hooft-Officieren en Capiteynen tot noch toe ons bekend dood zijn dese, den Lieutenant Admirael *Cornelis Evertsz*, de Vice-Admirael vander *Hulst*, den Schout by Nacht *Sweers*, de Capiteynen van *Wijngaerde*, *Houttuyn*, *Treslong*, *Uyttenhout* en *Simon Blok*, en zijn *thien a elf* Schepen door d'onse van den vyandt verovert, behalven die in den brand en in de grond zijn, soo dat 'er ontrent de *drie duysent* Engelsche gevangen in 's Lands Vloot zijn.

Een Franschman beschrijft als volgt.

COmme toute l'Europe se trouve interessée d'une façon ou d'autre dans la guerre de sa Majesté Britannique contre les Estats Generaux des Provinces Unies, & que presque toute la terre attandoit aprés la decision de la bataille qui vient de se donner, j'ay voulu faire un Narré de tout ce qui s'est passé, pour contenter la curiosité de ceux qui y sont interessés & afin que tous les autres Estats y puissent prendre leurs mesures.

Le 2 de ce moie Monsieur le Lieutenant General Amiral de Ruyter, sur les 8 heures du matin ayant receu ordre de Messieurs les Estats, de se mettre en mer avec leur Floute en toute diligence, il fit lever l'anchre avec tant de precipitation que Monsieur le Comte de Guiche & Monsieur le Prince de Monaco eurent de la peine à s'embarquer dans le vaisseau de Monsieur Trelon: Le 2. 3. 4. 5. toute la Flote estant sortie du Texel, elle se joignit à celle de Zelande, qui l'attandoit sur la coste. Le 6. Monsieur de Ruyter ayant divisé la Flote en 3 Escadres, & rangé les Zelandois & Erisons qui en composoient une sous la conduite du Sieur Cornelis Everts Amiral de Zelande, ceux de cette Ville & de Noord-Holland qui en composoient la derniere, sous la siene; il donna l'Avantgarde & l'aile droite au Sieur Everts, l'aile gauche à Monsieur Tromp, & se reservant pour lui le Corps de bataille fit voile vers Harwits, où il croioit encore les ennemis; mais le vent ne lui estant pas favorable il fut contraint de louvoyer aux environs de nos costes en attandant qu'il changeât. Le 8. s'estant un peu plus avancé il apprit par une Galiote estrangere, que la Flote Angloise, forte d'environ 70 voiles, estoit déja aux Dunes, où elle attandoit encore un renfort de 22 ou 24 autres Fregattes qui devoient sortir d'Harwits; ce qui l'obligea à en donner avis à Messieurs les Estats, & à faire voile de ce coste là avec un vent qui ne lui estoit pas tout à fait contraire. Le 11. de grand matin estant 7 à 8 lieues en mer entre Nieuport & la pointe du Nord d'Angleterre, il y fit mouiller l'ancre, de peur que le vent impetueux qui s'estoit levé ne le fit eloigner des costes ennemies; Peu de temps aprés un coup de foudre ayant abbatu le mast du vaisseau du Baron de Gant il ordonna de le faire conduire dans le plus proche de nos ports; En suite dequoi sur les 9 heures du matin, ayant avis par le signal des postes & Vedetes avancés, que l'ennemi commençoit à paroistre, il donna par tout les ordres necessaires, exhortant un chacun de faire son devoir, & ordonnant au Sieur Everts de ne branler point de son poste fit sçavoir à Monsieur Tromp qu'il devoit attandre les ennemis & commencer la melée dés qu'ils seroient a la portée du Canon, en soûtenant leur choq & se laissant emporter au cours des vagues jusques à ce que les deux autres Escadres eussent gaigné le dessus du vent. Sur les 11. heures du mesme jour tous les Officiers ayant disposé toutes choses pour le combat, on vit venir à toutes voiles la Flote ennemie forte environ de soixante dix vaisseaux disposez en 3 Escadres Arborant 3 divers Pavillons, Rouge, Blanc, & Bleu, commandées à ce qu'on croit par le General Monck qui portoit le pavillon rouge avec le Grand pavillon d'Angleterre: Dés que Monsieur *Tromp* les vit assez prés de son poste il fit couper ses cables & attacha l'escarmuche avec tant de vigueur, qu'il donna assez d'occupation aux ennemis & du temps à Monsieur de Ruyter & au Sieur Everts de le venir

nir secourir. Les ennemis avoient l'avantage du vent, mais le mesme vent qui leur estoit favorable pour venir sur nous estoit si violent qu'ils ne pouvoient pas bien se servir de leur artillerie de flancs, & facilitoit le moyen aux nostres d'employer avec beaucoup d'effet leurs bateries basses. Le combat fut furieux de part d'autre & tellement opiniairé que Monsieur Tromp mesme y ayant rendu son vaisseau incapable de servir, il fut contraint de monter sur un autre, comme aussi le Viçamiral van Nes qui avoit abandonné le sien : la victoire demeura fort balancée jusques au soir, qu'aprés avoir veu bruler, prendre & couler à fond plusieurs vaisseaux ennemis, ils commencerent à prendre leur route du costé du Nord, ce qu'ils ne purent pas faire sans soufrir une perte considerable; la nuit les ayant enfin derobé à nostre Flote ils eurent moyen de se rallier; de sorte qu'à la pointe du jour du 12 nos Gens les ayant apperceus en cétte posture, on les attaqua quoi qu'ils eussent le dessus du vent: le choq fut aussi furieux que celui du jour de vant, le second Navire de Monsieur Tromp y ayant esté presques aussi maltraité; mais Monsieur de *Ruyter* lui ayant envoyé quelques vaisseaux pour soulager le sien, & coulé à fond, & fait sauter quelques autres Anglois, les ennemis fürent contraints de se tirer de la melée, & faire une retraite qui ne leur peut pas estre imputée a aucun deshonneur. Monsieur de *Ruyter* ayant ordonné de les poursuivre jusques au 13. apres midi, il fut impossible de les r'atteindre si ce n'est les moins vites, les plus endommagés & la Royale Charles commandée par le Chevalier Ascu Amiral de l'Escadre du Pavillon Blanc, montée de 700 hommes & de 92 pieces de Canon tout fonte verte, qui ayant donné sur quelque banc de sable fut contrainte à se rendre contre la volonté de l'Amiral qui y vouloit metre le feu, mais sens Gens ne l'ayant pas voulu soufrir, & ayants esté pris ensuite prisonniers avec cet Amiral, Monsieur Tromp y fit mettre le feu. La nuit du 13. ayant encore favorisé la retraite de la Flote ennemie, elle se trouva le lendemain du 14. de ce mois renforcée d'une Escadre de 24 voiles commandée par Monsieur le Prince Robert ou le Chevalier Smit; cétte troupe toute fraiche ayant arréte la fuite des premiers qui n'avoient plus que 30 Navires ils revinrent tous à la charge. Monsieur de Ruyter, qui par les prisonniers déja faits, avoit apris la venuë de ce secours, s'estoit reservé une douzaine de vaisseaux assés frais pour opposer à ceux-là, avec lesquels il soûtint vigoureusement le choq de ces nouveaux venus: les ennemis qui croyoient de les rompre, s'opiniâtrerent fort au combat & revinrent par trois fois à la charge, mais Monsieur de Ruyter ayant enfin gaigné le vent avec 11 de ses vaisseaux il les chargea si rudement, que desesperant de la victoire ils prirent la fuite avec beaucoup de confusion. Dans l'action & dans la deroute les ennemis perdirent plusieurs vaisseaux, le Prince Robert lui-méme ou le Cevalier Smit eut le déplaisir d'en voir prendre à ses costés : Pour Monsieur Monk il a esté impossible de l'approcher, mais l'on assure que son vaisseau estoit fort endommagé avec celui d'un contre Amiral qui lui restoit encore. Monsieur de Ruyter estant à la poursuite du reste de la Flote ennemie, & sur le point de la charger encore une fois, il se leva un tel brouillard qu'il fut impossible de les voir plus paroître. Nôtre Amiral nonobstant cela n'auroit pas cessé de les suivre, mais voyant qu'ils costoyent de trop pres les costes il ne voulut pas s'y hazarder, de peur de s'embarrasser sur quelque banc sable, de sorte quc n'ayant de poudre que pour tirer encore un

jour, & ne voyant plus d'ennemis à combattre, il fit retraite le 15 dans de Wieling sur la coste de Zelande comblé de gloire d'avoir remporté une victoire si signalée, & sur une ennemi qui n'a pas appris à estre souvent batu. On fait estat que les Anglois y ont perdu 16 vaisseaux, des plus considerables, tant de pris que de brulés ou coulés à fond, & la plus part de leurs principaux Officiers à la reserve de l'Amir. Monck & de quelqu'autre. Nous y avons perdu 4 vaisseaux qui ont esté brulés par accident & entr'autres celui de Monsieur Trelon où estoient Messieurs le Comte de Guiche & Prince de Monaco, qui par bonheur eurent temps de se sauver, mais il y est peri 8 hommes de leur equipage, nous en avons eu quelques autres de coulés à fond, mais il est tres-certain que les ennemis ne se pourront pas vanter d'en avoir pris aucun. Nous avons eu fort peu d'Officiers qui ne se soient bien batus, mais entr'autres Monsieur de Ruyter s'y est fait admirer par sa prudence, par son adresse, par sa conduite, & par son grand courage. Monsieur Tromp y a fait de choses tout-à-fait surprenantes, qui sur passent la capacité d'un homme, & qu'on ne croiroit pas si on les disoit de tout autre que de lui. Un autre Capitaine dont vous aurés le nom par le premier ordinaire s'est rendu lui seul maistre de deux vaisseaux, enfin il y en a fort peu qui ne se soient signalés dans cette bataille, mais, nous y avons perdu le Seigneur Cornelis Everts Amiral de Zelande, & le Seigneur vander Hulst Viç-Amiral de cette Ville, pour lesquels nous avons l'Amiral du Pavillon Blanc, & le corps mort de son Viç-Amiaal avec son Vaisseau. Messieurs le Comte de Guiche & Prince de *Monaco* aprés s'estre sauvez avec 3 des leurs dans le vaisseaux du Beau Frere de Monsieur de Ruyter, qui fut tout rompu aprés 4 heures de combat, furent contraints de passer dans l'Amiral mesme, où ils firent de merveilles Lundi passé, qui estoit le plus fort du combat, où Monsieur de *Guiche* fut blessé d'un éclat de Canon à l'espaule & au bras. Messieurs de la Ferte ont aussi veu cette bataille, & donné des preuves de leur bravoure. Monsieur d'Atreaumont autre Gentilhomme François Jaloux de ceux-cy s'est embarqué sur les vaisseaux qu'on faisoit sortir du Texel pour aller joindre nostre Flote, mais les Anglois estant en fuite il ne trouva pas les occasions de s'y faire conoistre. On est maintenant icy occupé à loger les prisonniers & à rendre graces à Dieu d'une telle Victoire dont vous verrés la continuation par l'ordinaire prochain.

D'Engelschen schreven op volgende wijse van het Combat:

VAn het laetste voorgangene *Combat* tusschen beyde Vlooten, hebben wy dese particularia vernomen, namentlijck, dat de *Hollanders* hadden *twee* Booten of Schuyten gehadt buyten voor de banck by *Duyns*, om achtinge te geven wanneer Prins *Robbert* soude scheyden van de Vloot af. En soo de Engelsche niet van haer self hadden uyt ghekomen, soo waren sy gesint om op haer los te gaen in de Havenen. Ducq *d'Albemarle* heeft daer op gheresolveert haer t'attacqueren; En is den *eersten* dagh soo hardt weer geweest, dat de Engelsche niet hebben konnen ghebruycken haer onderste Lage, die andersints de grootste effort doet, hebbende gehadt de loef van de Hollanders, die daer tegens hebben konnen gebruycken alle hare *Lagen*. Twee Hollandtsche Schepen

pen hebben een Engels Schip of Fregat *Essex* genaemt aen boordt gheleydt, de welcke Duc *d'Albemarle* niet heeft konnen seconderen, dewijl sijn groote Staef of Mesaen was af geschooten. Het Schip *Swiftsure* is gheraeckt onder de Hollanders, soo dat men niet weet of het genomen of gesoncken is. Het Schip *Prinçen Hof*, waer den Admirael *Ascue* op was, is geraeckt op een Banck, op een plaets daer de kloeckste Piloot niet heeft konnen sich voor wachten. Den Admirael heeft sich gedefendeert het best dat hy kost, maer als *twee* Branders van den vyandt aen quamen, en hy sich op een Boot salveren wilde, is hy van den vyandt gevangen geworden. *S. Paulus* en *Zeelandt* genaemt, sijn van de Engelsche self in brandt gheschooten, naer dat het volck gesalveert was: Sijnde de *twee* Prinsen die voorgangene reyse van de *Hollanders* genomen waren, en nu van den vyand al reddeloos geschooten. Het grootste mancquement by de Engelsche is geweest, dattet haer op het laetste aen pulver manqueerde, soo dattet haer was swaer om den vyandt te vervolgen, die de vlucht nam. Prins *Robbert* heeft oock met sijn *twintigh* schepen, haer niet konnen volgen, dewijl sijn eygen Schip was qualijck getracteert. Duc *d'Albemarle* bericht alleen van *seven* Hollandsche schepen, dieder souden ghesoncken of verbrandt sijn. Maer een Lieutenant de Soon van den Grave van *Bristol* bericht van *thien* schepen. De schade sal sijn grooter op den Vyandt als op onse zijde. En heeft Duc *d'Albemarle* alleen *veertigh* dooden en *sestigh* gequetsten op sijn Schip. Men seydt, dat soo den Koningh van Engelandt hadde self present of soo na geweest, hadde hy dien dagh niet laten vechten, dewijl het weer soo hardt was, datse niet kosten bruycken het onderste Laegh, waer in de grootste kracht van het Schip bestaet.

Ende daer nae hebbet als volght:

OM valsche Rapporten van de vyanden te contradiceren, ende om in perfectie van onse eygen te tertificeren, aengaende de laetste Zee-slagh, is goed ghevonden dit naervolgende te publiceren, 't welck seer exact is in alle Circumstantien, uyt genomen die van het verlies van de vyandt, 't welck wy seeckerlijck vertrouwen veel grooter te sijn, als hier uyt ghedruckt is, hoewel by haer onoprechtelijck en konstigh gedissimuleert, soo dat wy meer tijdt sullen van nooden hebben om de waerheyt daer van te seggen, verhalende hier in alleen 't geene by onse Vloot gesien is geweest.

Sijn Hoogheyt *Prins Robbert*, sijnde den *negen-en-twintighsten* van onse Vloot gescheyden met *twintigh* kloecke schepen, ende *vijf* Branders, om die te conjungeren met een Esquadre van *thien* schepen die tot *Pleymuyen* waeren, is den Hartogh van *Albemarle* den *thienden Juny* uyt *Downs* na *Gunfliet* gezeylt, met *vijf-en-twintigh* schepen meer, en *vier* Branders, de windt sijnde Noordelijck. Wy anckerden ten *thien* uyren in de nacht, sijnde het *Noord-Voorlant vijf* (Engelse) mylen van ons, gaende Noord West ten Westen aen, met een fraye koelte uyt den Zuyd-westen op Vrydagh den *eersten* Juny, (alles ouden stijl) 's morgens ten *vier* uyren lichten wy onse Anckers, en zeylden Noordwaerts aen tot 's morgens ten *ses* uyren, wanneer het *Noort-voorlant* Zuyd-west ten Zuyden *ses* mylen van ons af lagh. Het schip *Bristol*, sijnde doen *vier* mijlen Noord-oost van ons, gaf zeyn dat het des vyants Vloot ontdeckte, ende

wy.

wy sagen van de Topmast *acht* ofte *thien* Zeylen, welcke bevonden wierden Hollandsche Brandt-wacht te sijn: Ten *seven* uyren wierdt een Raedt van de Officiers van de Vlagge by de voorsz Hartogh beroepen, alwaer gheresolveert wierde dat men op haer dragende soude houden, gelijck wy deden: Ende ten *thien* uyren ontdeckten wy haer Vloot, bestaende in *vier-en-tachtigh Zeylen*. Ten *ellef* uyren wierde een zeyn gegeven om in een linie van bataille te trecken, ende ten *twaelf* uyren sijnde anderhalf myl boven windt van haer, zeylden wy na haer toe: Sy ten Ancker leggende *seven* mijlen van *Oostende*, kapten die af. Onse gantsche Vloot hiel dragende op haer aen, uytgenomen sommige van de witte Esquadre, een half uyr achter sijnde: Een van de Duytsche Admiraels gaf eerst vuyr op het schip de *Nagelboom*, ende doen begon het ghevecht, wy sijnde na het Zuyd-oosten, en daer was een lustige koelte uyt den Zuyd-westen, soo dat wy ons *onderste Geschut* niet kosten uyt halen, en door vreese van de Sanden, vindende maer *acht* vademen, hielden dragende, ende quamen tot de andere torn: wy continueerden dien gantschen dagh voorts te vechten, tot omtrent ten *thien* uyren 's avonts, hebbende *vier* van hare groote schepen verbrandt, de Vice-Admirael ende een ander schip ghesoncken. Aen onse zijde was de Schout by Nacht *Herman* seer onbequaem ghemaeckt, hebbende *twee* Branders aen sijn boordt, maer door goedt geluck wierde hy wederom klaer: verscheyde andere van onse schepen, waren aen haer Want ende Zeylen seer beschadicht, en voornamentlijck den Admirael (sijn courage hem dragende tot alle perijckelen) tot soodanigen trappe, dat hy genoodsaeckt was in het gesicht van de vyanden sijn ancker te laten vallen, tot dat hy nieuwe Zeylen aengeslagen hadde, de oude sijnde onvruchtbaer gemaeckt, 't welck ten *acht* uyren gedaen sijnde, kapten wy het Ancker, ende liepen Westwaert aen, soo haest als wy aen 't Zeylen waren, wenden wy, en liepen door 't midden van hare Vloot: 't welck wy omtrent ten *negen* uyren gedaen hadden: doen wenden wy wederom Westwaert aen. Ondertusschen hadden sy van ons genomen de *Swifture*, de *Sevenwolden*, en den *Getrouwen George*, welck schip sijnde een weynigh achter ons, van onse Vloot af gesneden wierde, ten *thien* uyren, sy staende Oostwaerts, en wy westwaerts, scheyden voor die nacht van malkander.

Op Saterdagh den *tweeden* Iuny 's morgens ten *twee* uyren ende ten *drie* uyren ontdeckte wy haer Vloot te lywaerts, ende ten *vijf* uyren *twaelf* Zeylen te windtwaerts, die wy geloofden te zijn een secours, ofte een gedeelte van hare Vloote, die wy 's avondts te vooren afghesneden hadden: Ten *seven* uyren loefden wy om de vyant wederom tot vechten te ingageren, wy hadden de windt van haer, zijnde Oostwaerts aen: Sy wenden en stonden Oostwaerts, wanneer wy bevonden dat ons ontbraecken *seven* goede schepen, die uyt onse Vloot wegh ghegaen waren, als onbequaem ghemaeckt, evenwel vochten wy dapper tegens haer: Ten *thien* uyren wenden wy Oostwaerts aen, ende vochten door het midden van hare Vloot, ende vielen hardt op het meeste deel van haer die te lywaerts waren: Hier was een van hare Schouts by Nacht, door de jonge Prins, een van onse Branders, verbrandt: En de Brander den dubbelden Arent was aen boordt van een van hare Vice-Admiraels, maer raeckte wederom af; Op dese tijdt quamen de Graef van *Ossory*, *Lord Cavendisch*, en Sr. *Thomas Clifford*, als Volontarisen in een Chaloup aen boordt van de *Royael Charles*. Ten *twee* uyren

wenden

wenden wy Westwaerts, en brochten onse Vloot te samen: Den dubbelden Arent sonck doen, ende veele van onse schepen zijnde onbequaem gemaeckt in hare masten, zeylen ende want, retireerden naer Engelandt, sonder den Generael daer van kennis te geven, die dat siende, docht mede oorbaer, nae huys te keeren, hebbende niet meer als *acht-en-twintigh* bequame schepen by hem: Het welcke wy deeden, terwijl sy ons volghden met *ses-en-sestigh* Zeylen, met een fraeye koelte uyt den W. Z. W. en Z. W. Wy verbranden doen het schip *St. Paul*, nemende het volck daer uyt, vreesende dat het ons niet soude konnen volgen, hebbende veele voeten waters in het hol. Omtrent *negen* uyren quamen sy by meest van de onse, zijnde de windt haer favorabel, soo datse met volle Zeylen op ons aen quamen. In de nacht was het calm. 's Morgens omtrent *drie* uyren quam een windtje uyt den N. O. ende in een Raedt van de Officiers van de Vlagge, heeft de Generael geresolveert onse Vloot in een achterlinie van bataille te trecken, ende een fraye retraitte daer van te maecken. Hier was klaerlijck te sien sijn gewoonlijck ende excellent beleydt, soo wel als sijne onverwinnelijcke courage; want door het stellen van sijne weecke en onbequaem ghemaeckte schepen voor aen in een linie, ende *sestigh* van sijne grootste ende beste in een rangh achter aen, als een Bolwerck voor de selve, houdende sijn eyghen schip aldernaest de vyandt, quamen de beste beseylde schepen van de Duytsche Vloot, by partyen eerst op hem, en bevindende dat het al te heeten dienst was hem aen te tasten, hebben sy de rest van haer Vloot ingewacht. Sy quamen niet binnen schoots van ons tot nae *twee* uyren, wanneer wy terstondt van de Topmast ontdeckten een Vloot, zijnde West ten Noorden van ons: wy veranderde onse cours West ten Zuyden, en West Zuydt-west aen, om haer te ontmoeten, gelovende dat het de Vloot van *Prins Robbert* was, ghelijck het oock was. Ten *vijf* uyren vielen wy op de *Galloper*, alwaer de *Royael Prins* vast gheraeckte, ende het lywaerts gety sette ons soo verre daer van af, dat wy het selve niet kosten secoureren. Aen d'andere zyde vielen de Duytsche soo sterck op het selve, ende dreyghden het met haer Branders te aborderen, dat het genootsaeckt was haer Vlagge om quartier te strijcken, ende heeft sich soo over ghegeven, ende wanneer de Duytschen het volck daer uyt genomen hadden, hebbense het verbrandt, vreesende dat wy het wederom souden nemen: want als wy met de Vloot van de Prins geconjungeert waren, hebben wy tegens haer aen gegaen, sy sochten de windt te hebben, wy volghden haer. Den Generael quam by de Prins aen boordt van de *Royael James*, en verhaelde hem wat in de *drie* voorgaende daghen gepasseert was, ende doen resolveerden sy in den Raedt van de Officiers van de Vlagge, dat men den vyandt 's morgens daer aen soude aenvallen, en dat sijne Hoogheydt met sijn versche Esquadre de voortogt soude hebben.

Op Maendagh den *vierden* Juny, bevonden wy in het breecken van den dagh, dat de Duytsche Vloot uyt ghesight gheraeckt was, maer wy settende onse cours naer haer toe, met een Zuyd-zuyd-weste windt, saghen terstondt dat sy omtrent *vijf* mijlen af zijnde, boven windt van ons waren, ende omtrent *acht* uyren quamen wy by malkanderen: Ende sy boven windt zijnde, stelden haer selven in een linie te windtwaerts van ons af.

Onse schepen dan maeckten kleyn zeyl, ende wanneer sy quamen in een bequamen distantie, lagense by, ende de Duytsche schepen hebbende sigh in

onbeschadight, deden wy van ghelijcke. Sir *Christiaen Mings*, Vice-Admirael van de Vloot van de Prins met sijn verdeelingh, hadde de voortoght, sijn Hoogheydt met sijn eyghen verdeelinghe volghde, ende dan Sir *Eduard Stragge* sijn Schout by Nacht: Ende verwachten soo de rest van de Vloot. die in goede ordre aen quam.

In die tijdt dat onse gantsche Vloot aen quam, hielden wy dicht by de windt, de windt zijnde Zuyd-west, ende de vyandt droegh op, om in het midden van onse linie te vallen, met een gedeelte van haer Vloot: Ende soo in het vechten gheraeckte *Christiaen Mings* te lijwaerts: De Prins vonde goedt de windt te houden, ende leyde soo de heele linie door 't midden van de vyandt, de Generael met de rest van de Vloot volgende in goede ordre.

Wy konnen niet nae laten hier een reflexie te maecken op de Prins die dit mael omcingelt was met soo veele periculen als de vyandt hem koste by brengen, sy randen hem aen van vooren en van achteren, sy speelden op hem van beyde zyden, ende boven dat alles, waren sy doende om *twee* Branders hem aen boord te senden, maer twee van onse Branders die op de Prins pasten, raeckten tusschen dat perijckel, ende hem, ende verbranden braef de stoute aenvallers: Ende hoewel sijn Hoogheydt seer considerabel prejuditie in die periculeuse passagie ontfangen hadt in sijn masten en wandt, antwoorde nochtans het schieten dat sy op hem deden, met ghelijcke stof: Ende heeft de Prins dien gantschen dagh ghetoont een courage en beleydt volgens de andere groote actien, die tot de Historie van sijn leven behooren, waer by hy leven aen sijne vrienden, ende een vreese aen de vyandt ghegeven heeft.

Achter dese rescontre de Prins ghekomen zijnde aen de andere zyde, ende staende uyt, soo als hy best kost, tegen de rest van hare Vloot, een ghedeelte van de Vloot houdende draghende, ende de rest wendende oock op de selve tijdt, hiel dragende nae de schepen te lyewaerts zijnde; de Generael hem volgende, ende soo stonden wy achterwaerts en voorwaerts, sommighe van de vyandt zijnde te lywaerts, en sommighe te windtwaerts van ons, welcke cours *vier* malen gerepeteert wierde, de vyandt houdende altoos het grootste deel van haer Vloot boven windt, maer ghedurigh: so dat sy onse zeylen ende wandt met haer schieten kosten raecken, ende haer selven houden buyten het reycken van ons gheschut, zijnde de eenighste avantage, diese op die tijdt van ons kosten kryghen.

Maer de *vierde* mael wy speelende seer scherp met ons lyewaerts gheschut in het voor by passeren, hebben sy hare schepen die boven windt waren lyewaerts ghesonden, om te secoureren die, welcke te lyewaerts waren, teghen dewelcke sijn Hoogheydt de *vijfde mael* wende, ende raeckte met *acht* ofte *thien* Fregatten boven windt van de vyandts Vloot, ende meenende teghen haer aen te gaen, is sijn spriet ende groote mast over boordt gevallen.

De *Generael* dan hebbende met dat ghedeelte van de Vloot, 't welck by hem was, in dese laetste rescontre *twee* schooten in sijn Kruyt-Kamer ontfangen, en verscheyde andere in sijn groote mast, en de voor-mast, 't welck hem onbequaem maeckte te ageren, hiel nae de Prins toe, ende dese nae hem toe, siende dat de vyandt soo veel zeyl maeckten als sy kosten, als of sy meenden tusschen ons te komen, maer sy die mijne ghemaeckt hebbende, heeft haren Admirael

seer

seer schielijck een geschut los gheschooten, om haer beschadighde Vloot (welck doen ter tijdt was ghebracht van *vier-en-tachtigh* tot *veertigh*, ende zeylde voor de windt af nae *Vlissingen* toe. Indien die ongheluckighe schooten, in dese laetste rencontre sijne Hoogheydts ende de Generaels schepen, waer in sy in persoon waren, niet onbequaem waren ghemaeckt gheweest om haer te vervolghen, en ons veroorsaeckt nae onse Havens te keeren, hoe wel wy (als openbaer is) in dit ghevecht *Meesters van de Zee* waren, souden wy naer alle menschelijcke probaliteyt een totale victorie over de vyandt hebben ghehadt, met het verlies, aen onse zyde, alleen van sijn Majesteyts schip de Prins, 't welck ongheluckigh op de Sanden de *Galloper* ghenaemt, gheraeckte; het schip de *Swifture*, in het begin van het ghevecht van onse Vloot gesepareert, ende het schip de *Essex*, 't welck aen het schip de *Bul* vast raeckte, ende *vijf* ofte *ses* kleyne schepen meer; van de welcke wy *twee* selfs ghesonken hebben, maeckende in alles *thien*, groot en kleen: Zijnde verseeckert by onse eygen observatien ende by Brieven, dat van de vyandt *drie* Vlagh-schepen, nevens alle het volck, vergaen zijn, zijnde oock seecker dat sy veel meer volck verloren hebben als wy, ten aensien van het verschil in onse maniere van vechten: want sy *hoogh* schietende, ende *van verre af*, hebben ons meest in ons wandt beschadight: Ende wy, aen d'andere zyde, ons onthoudende van schieten tot dat wy nae by quamen, ende dan hare schepen raeckende, moeten nootsaeckelijck meer van haer volck geruineert hebben. Ondertusschen weten wy dat sy seer gefladdert ende door schoten nae haer eerste Havenen ghegaen zijn, ende dat sy selfs geconcludeert hebben, dat sy t'eenemael gheslaghen zijn, tot dat uyt den *Hage* anders ghesegdt wierde van die geenen welcke dat alderminst kosten weten.

Den negenthienden wierdt goedt gevonden te versoecken de Heeren Huygens, Johan de With, ende Glinstra, omme aen den Heer Ambassadeur van Vranckrijck / mitsgaders de Heeren van Merode, Pieterson ende Bootsma, omme aen den Heer Ambassadeur van Spangien te gaen notificeeren de victorie tegens de Engelsche behaelt.

Ende aen de Provintien / Geassocieerde Landtschappen / Steden ende Leden van dien wierdt geschreven.

Ed. Mog. Heeren.

Nademael het Godt den Heere Almachtigh uyt sijn oneyndelijcke genade ende Barmhartigheyt belieft heeft desen Staet te zeghenen ende kroonen, met victorie tegen d'Engelsche Vloote, oock te verkrencken haer voornemen, ende de selve met groot verlies te rugge te laten keeren, sulcks dat wy schuldigh souden sijn aen de uyterste ondanckbaerheyt, jegens sijne Goddelijcke Majesteyt, indien wy hem daer over niet en gaven den alderhooghsten lof, prijs, ende danck, soo hebben wy hooghnodigh gheoordeelt, mitsdesen uyt te schrijven een algemeenen danck ende Bededagh, over alle de Vereenighde Provincien, Geassocieerde Landschappen, Steden, ende Leden van dien, die wesen sal Woonsdagh naestkomende ende *acht* dagen, wesende den *dertighsten* deses nieuwen stijl, om ten selven dage Godt den Heere met een nede-

righ ghemoedt in alle de Kercken te dancken, looven, ende te prijsen over de voorsz verkregen victorie, en daer beneven vierighlijck ende met een diepe ende hertgrondige vernederinge te bidden ende te smeecken, dat sijne Goddelijcke Majesteyt sijne gonste over desen Staet vorders genadighlijch ghelieve te continueren, ende de wapenen verder soodanigh te zegenen, dat daer door de Neringe ende Hand-teeringe wederom moge floreren, mitsgaders met een Goddelijcke, eerlijcke, ende gewenste vrede te zegenen, tot grootmaeckinge ende verbreydinge van sijnen Alderheylighsten name, tot vast-stellinge van de ware Christelijcke Gereformeerde Religie, als mede van het welvaren ende vryheyt van ons lieve Vaderland, versoeckende derhalven dat U Ed. Mog. den voorsz danck ende Bede-dagh, over al in haer Provincie tijdelijck ghelieve te doen publiceren, tegens den voorsz *dertighsten* deses, ter plaetse daer men gewoon is sulcks te laten geschieden, met verbodt van ten selven dage gheduyrende, ofte onder de Predicatie eenigh handt-werck, tappen, kaetsen, bal-slaen, ofte andere exercitien te doen, op seeckere groote pœnen daer toe te statueren, adverterende mede daer van de Fransche ende Engelsche Kercken in u Ed. Mog. Provincie sijnde; Wijders versoecken wy van gelijcken dat U Ed. Mog. in den haren ordre gelieven te stellen, ende noodige voorsieninge te doen, ten eynde dat ten voorsz dage des avonts alomme *teeckenen van blijdschap* over de voorsz victorie werde ghetoont, met het luyden van klocken, branden van vuyren, oock 't lossen van 't Canon ter plaetse daer men onder anderen ghewoon is sulcks te doen.

Waer mede

Edele Mogende Heeren &c. In den Hage den negenthienden *Juny* sesthien hondert ses-en-sestigh.

De Heeren van Hollandt waren daer om t'yveriger: Om dat seecker Provincie was van gevoelen / men behoorde niet over de victorie te vieren: Maer het met sedigheydt laten passeren; alleen God danckende in de Kercken. Maer die waren van verstandt / dat d'eere van den Staet daer aen hingh; dat al de Wereld sage dat de Hollandsche soo wel handen ende voeten hadden als d'Engelsche:

Et nos tela, Pater, ferrumque haud debile dextra
Spargimus, & nostro sequitur de vulnere sanguis.

't Is waer / dat een Christen behoorde te vermijden alle ydelheyt: Maer het Oorlogh self / het doodtslaen / rooven / ende schenden past een Christen noch veel min. Ende daer 't suypen eerlijck is / daer ist spuygen geen schand. Ende van alle oude tijden is 't glorieux ende een eygenschap van de Soldaten. d'Oude ende moderne Comedien / een militair persoon in voerende / doen hem altijdt pochen en snorcken: dije man / seven armen af kappen. *Neminem non occidunt suis odiosis fabulis.* d'Een versierter yets meer by / als d'ander. Elck schijnt een *ubi quitaris*, ende over al in de bataille te sijn present geweest: 't Welck vreemdt is. Alsoo men weet / dat de roock ende damp alle gesicht

ghesicht wegh neemt / soo dat men nauwelijcks een handt voor d'ooghen kan sien.

Maer een mensch is een ambitieux schepsel: *Nulli est tam Cornea fibra, quem non titillet gloria.* 't Sy Monarchie / 't sy Republijcke: Elck soeckt geheudeert te worden / al weet hy datter fabuleux is: Ghelijck van den Paus Alexander verhaelt wordt by Guicciardijn. Daerom een wijs man eens seyde: 't was niet te gelooven dat Nero ende andere soo groote Monsters waren geweest / als geschreven wiert: Maer wel datse de geleerde van haren tijdt hadden qualijck getracteert.

Den Gevangenen Admirael Ascue, hier eenige dagen in de Castelenye geseten hebbende / wierdt ontbooden ende gehaelt in de Vertreck-kamer van haer Ho. Mog. alwaer hem door eenige Gecommitteerden wierdt aen gheseydt / dat hy self wist ende sach dat hy hier niet konde sijn als met incommoditeyt / dat daerom men had goed gevonden / hem te senden op een andere plaets; daer hy beter ruymte / oock gesicht ende wandelingh soude hebben; dat hy oock soude sijn wel getracteert. Hy nam dat aen met dancksegginghe / versocht te moghen blijven tot 's anderen daeghs; ende te mogen schrijven naer Engeland tot sijne justificatie / doch open ende na dattet haer Ho. Mog. souden hebben gelesen; begeerde oock dat den *Opper-stierman* benevens hem gevangen / die men noemde Capiteyn / niet mocht met hem gaen; den selven beschuldigende van het Schip tegen sijn ordre / ende qualijck ghestiert te hebben: Maer door het aen de grondt ende in ongeluck was gheraeckt; Den Stierman seyde het contrarie / en dat Monck den selven wegh was gezeylt. Hy geloofde oock dat Monck was doodt of gequetset: Dat anders 't Schip van Monck niet soude hebben geretireert. Hy wierdt ghebracht op Louvesteyn. Seecker goedt Hollander seyde: Dat is recht; sulcke lieden behooren op Louvesteyn te sitten.

Aen de Ministers van desen Staet buyten 's Landts sijnde / is den twee-en-twintighsten geschreven / dat de selve over de victorie by 's Landts Vloote onder Godes genadigen zegen tegens d'Engelsche bevochten / vreughdeteeckenen met buyten souden hebben te doen.

Men vondt oock goedt t'ordonneren den Agent de Heyde, aen de Heeren Friquet, Appelboom, Clingenbergh, Charisius, Ulloa, ende Romswinckel respective / alhier aenwesende Ministers van den Keyser, Coningen van Sweden, Denemarcken ende Portugael, mitsgaders van den Keurvorst van Brandenburgh bekendt te gaen maecken / de victorie by de Vloote van desen Staet tegen d'Engelsche bevochten.

Oock te versoecken ende committeren de Heeren van Merode, Pieterson, ende Bootsma, omme de Ministers van uytheemsche Potentaten / alhier residerende (uyt gesondert die van den Keyser / Coningen van Vranckrijck / Spaegnen / Sweden / ende Denemarcken / mitsgaders de Heere Romswinckel / Extraordinaris Gedeputeerde van den Heer Keurvorst van Brandenburgh) in de Vertreck-kamer van haer Ho. Mog. by haer te bescheyden / ende aen de selve te communiceren / de victorie by de Vloote van desen Staet tegen d'Engelsche bevochten.

Ten selven tijde schreven de Heeren Raed Pensionaris de Wit, van Vrybergen, vander Hoolck ende Cann, haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden/ uyt het Jacht leggende in de Reede van Vlissingen den negenthienden deses/ houdende in effect / dat haer Ed. genoodsaeckt waren verscheyde Vaer-tuygen soo wel van Neutralen als Ingesetenen deser Landen in te huyren / omme van tijd tot tijd pertinente kondschap van des vyands macht ende verblijf te mogen bekomen / versoeckende derhalven alsoo de voorsz Vaertuygen by haer extraordinaris betaelt souden moeten worden / dat 't haren behoeve door den Raed van State ordonnantie mochte worden gedepescheert / ter somme van twee duysent Guldens / ende dat de penningen ten spoedighsten toe gesonden ; sulcks is alsoo geschiet.

De Raden van State, daer toe versocht synde/ schreven aen haer Ho. Mog. den ses-en-twintighsten Junij dat sy met sonderlinge promptitude ende gepassioneerde genegentheyt geporteert waren geweest / ten eynde dat de præmien aen de veroveraers van de Schepen in de jonghste Battaille jegens d'Engelsche ten spoedighsten voldaen mochten werden / dat haer E. dienvolgens soo by geschrifte als mondelinge Ouverture aen haer Ho. Mog. gepresenteert hadden / datse van herten gewenscht hadden het geluck te mogen hebben / om de selve in promptis te konnen voldoen / uyt de Penningen tot dien eynde geaffecteert ende by haer in voorraet gehouden / ende alhoewel de voorschreven Penningen elders ten dienste van den Lande volgens expresse Resolutien waren gediverteert geweest/ ende dat sy vervolgens peremptoire redenen hadden/ omme ten versoecke ge-excuseert te zijn / van de Negotiatie / ter Somme van driemael hondert duysent Guldens / by haer tot laste van de Generaliteyt tot voldoeninge van de voorschreve præmien te doen / datse echter in consideratie van den dienst ende reputatie van 't Landt / haer soo verre hadden geeslargeert / datse de voorschreven gerequireerde Negotiatie by der handt souden nemen / des dat alvooren daer toe geaffecteert soude werden een genoechsaem ende geproportioneert fonds, hebbende tot dien eynde voorgeslagen het provenu van de verhooginghe van 't kleyn Zegel over het ressort van de Generaliteyt / met het vertrouwen dat het selve gestelt zijnde t' haerder dispositie/ sy 't voorsz middel in dier voeghen tot stijvinge van de Financie / by verpachtinge ofte andersints souden konnen beneficeren / dat het selve suffisant soude sijn omme de meergenoemde Somme daer op te konnen negotieren / ende alhoewel sy in geenen deele getwijffelt hadden / of haer Ho. Mog. souden haer het eene ende het ander wel laten ghevallen / datse echter tot verwonderinghe waren komen te verstaen / dat haer Ho. Mog. by der selver Resolutie van den vier-en-entwintighsten deses haer gelieft hadden te chargeren met de voorschreven Negotiatie / naer dat door de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden met ende nevens de Heeren hare Gecommitteerden ende des Generaliteyts Reeckenkamer in conferentie getreden soude werden / ende daer inne overleght in wat voegen best ende gevoeghlijckst het middel van 't meergeseyde kleyn Zegel verder geveniticeert soude werden/ doende daer van rapport aen haer Ho. Mog. sulcx dat haer E. in effecte by de gemelde haer Ho. Mog. Resolutie belast wierden met een Negotiatie sonder fonds, 't welck van hoedanige insichte het was/ ende van hoe gevaerlijcke ende ruineuse consequentie tot naerdeel van de Financie;

nantie ; haer Ho. Mog. naer der selver hooge wijsheydt best soude weten te
considereren. Dat haer E. derhalven sich verplicht hadden gevonden haer Ho.
Mog. te versoecken / dat deselve by resumptie ende naeder deliberatie / met
ende nevens het arresteren van de meergenoemde Negotiatie / oock met eenen
souden gelieven te decreteren het fons daer toe gerequireert / ende tot dien eyn-
de aen haer te defereren de dispositie over ende omtrent het voorschreven middel
van 't kleyn Zegel. Daer op is goedt ghevonden / nochmaels mids desen te
versoecken den welghemelden Raedt van State / dat haer E. geensints in ghe-
breecke willen blijven / de voorschreven aenstondts haren voortgangh te laten
gewinnen / ende verder de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot het stuck
van 't voorschreven kleyn Zegel, nochmaels mits desen versocht / de besoigne
op 't verder beneficieren van dien gedecreteert / sonder eenigh tijdt verlies by
der handt te nemen / ende daer van ten spoedighsten rapport te doen.

Den acht-en-twintighsten is goedt ghevonden / dat boven de Pick-tonnen
geordonneert door de Huysen van de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck
ende Spaignen, mitsgaders van de aenwesende Heeren Ministers van De-
nemarcken Pick-tonnen gepresenteert ende gesonden souden worden aen de
Huysen van de Heeren Friquet, Appelboom, Wicquefort, Ulhoa, de Groot,
Romswinckel, Copes, Muller, ende Aitzema respective Ministers alhier re-
siderende van wegen den Keyser / Koningen van Sweden / Polen / Portu-
gael / mitsgaders van de Keur-vorsten Paltz en Brandenburgh / als oock
van de Vorsten van Brunswijck / ende Hanzesteden ; des wierdt den Agent de
Heyde geordonneert ; alle de bovengenoemde Heeren Ministers af te vragen
of haer sulcx aengenaem soude zijn / in welcken gevalle de voornoemde Pick-
tonnen aen de Huysen van de voorschreven Ministers / des begeerende ghe-
sonden souden worden / om den dertighsten tot Vreugde-teeckenen over de
Victorie door 's Landts Vloote onder Godes genadigen zegen tegen d'Engel-
sche bevochten / aenghesteecken te worden. Dit scheen wel te smaecken nae
partijdigheyt / ende als of de selve Ministers / welcker Principalen waren
neutrael / daer door party koosen. Maer neen : 't was wijsselijck ghedaen:
want een Minister / hoewel van een Koningh / moet sich wachten van te sijn
Vyand op de plaets daer hy resideert : al was 't maer uyt vreese van de Ca-
naille : ende daerom was 't / dat d'Ambassadeur van Spaignen van self socht
Victorie te houden / ende versocht de Pick-tonnen.

Den selven dagh 's nachts quam den Heer Raedt Pensionaris [illegible]
uyt Zeelandt / ende vergaderingh gelept zijnde / deedt een pertinent recit van
de Bataille ; [illegible] te stellen hy hadde gehoort ende ge-examineert alle
d'Officieren van de Vloote ; ende wierdt goed gevonden sulcx te laten Druc-
ken / gelijck hier nae volght :

Ende dit was oock in der daedt het pertinentste verhael van alle: ende konde
in alle gevallen niet [illegible] / of d'avantage was notoirlijck aen dese zyde:
ende wierdt in der daedt niet wel ghenomen / dat onse Vloot geen Zee hiel /
daer uyt d'Engelsche het argument schepten / dat sy waren ghebleven in 't
champ de Battaille, ende dat d'onse het hadden verlaten. Ende daer nae wierdt
een Expres aen de Ruyter ghesonden / om Zee te blijven houden. Maer die
[illegible] hem alreede in de Wielingen.

Ende

Ende d'Engelsche konden segghen datse hadden vier daghen gebatailleert; ende dat d'een soo wel als d'ander was geretireert.

DE Nederlandtsche Vloote, op den *eersten, tweeden, derden, vierden* ende *vijfden* Juny *een duysent ses hondert ses-en-sestigh*, successivelijck met verscheyde winden ende stilte uyt de Gaten van 't Texel in Zee geraeckt zijnde, ende midts contrarie winden of kalmte, niet voor den *achtsten* hebbende konnen cours setten, om volgens gegeven ordre, d'Engelsche Kust te naerderen, is met zeylen ghety stoppen ende dryven den *elfden* daer aen volghende 's morgens geavanceert gheweest tot omtrent *seven* of *acht* mijlen Oost Zuyd-Oost van 't Noordt Voorlandt, wesende den hoeck van Engelandt, die uytsteeckt tusschen 't Canael ende de Riviere van Londen, alwaer de selve Nederlandtsche Vloote, vermits contrarie windt ende stroom, met een harde koelte uyt den Zuyd-westen, ghenootsaeckt is gheweest het Ancker te laten vallen; d'Engelschen, die met hare Vloote eenighe weynighe daghen te vooren in de Duyns ten ancker ghekomen waren, zijn den voorsz *elfden* Juny *een duysent ses hondert ses-en-sestigh* apparentelijck op ontfangen kondtschap van 't naederen der voorsz Nederlandtsche Vloote, mede van daer in Zee ghesteecken, ende met hare Vloote omtrent den middagh dicht by de selve Nederlandtsche Vloote ghekomen, zijnde de voorsz Nederlandtsche Vloote als doen noch by den anderen sterck *drie-en-tachtigh* Schepen ende Fregatten van Oorlogh, boven de Advijs-Jachten, Branders ende ander kleyn Vaertuygh. Doch was by ongeval, even voor 't aengaen van 't werck, ende niet meer dan omtrent *een* uyre tijdts voor de bataille, een van de capitaelste Schepen van de Nederlandtsche Vloote, ghevoert werdende by den Collonel *van Gent*, door 't stampen van de Zee, eerst de Boegh-spriet, ende vervolgens oock de Focke-mast quijdt gheworden, ende alsoo reddeloos in 't ghesicht van den vyandt, door ordre van den Heere *de Ruyter*, als Admirael ende Opper-hooft over de voorsz Vloote, naer Hollandt opghesonden, zijnde den voornoemden Collonel *van Gent* alvoorens over ghegaen op 't Schip van Capiteyn *Hendrick Gotskens*, ende was de Engelsche Vloote ghetelt omtrent de *tachtigh* Zeylen sterck. Het wierde ghegist *een* uyre naer de middagh doen men met den anderen begonde te canonneren; hebbende alvoorens de Nederlandtsche Vloote hare Kabels ghekapt, door dien het onmoghelijck was, midts het holle water, ende oock eenighsints by defect van tijdt, de Anckers t' huys te krijghen. Beyde de Vlooten in dier voegen onder zeyl wesende, leyden het ghesamentlijck Zuydwaerts over, de windt wesende West Zuydwest, in voeghen dat daer door het Esquadre van de *Lieutenant Admiralen Tromp*, ende van *Meppelen*, aen 't welcke eygentlijck de Arriere-Garde was geassigneert, wierde de Avondt-Garde, ende hy *Lieutenant Admirael Tromp* selfs, die oock wat Zuyd-westwaerts geanckert ghelegen hadde, betoonde sich dapper ende resoluyt in 't voortste ende in 't hevighste van 't ghevecht, ghelijck hy daer inne oock door sijne byhebbende Vice-Admiralen, Schouten by Nacht, ende andere Officieren mannelijck wierde gesecondeert, daer op vervolgens mede aenstonts by ordre aen den vyandt gheraeckte het Esquadre van den *Generael de Ruyter* ende van den *Lieutenant Admirael van Nes*, die haer met hare byhebbende Hooft-Officieren ende Capiteynen sonderlinghe hebben gesignaleert, ende is korts

korts naer in 't selve Esquadre, omtrent ten *vier* uyren naer de middagh, een Engelsch Fregat van 't Esquadre van de Blaeuwe Vlagge, voerende na gissinghe *vijftigh* stucken, soo haest het den Generael *de Ruyter* was ghepasseert, ende van den selven de laetste groot hadde ontfangen, een weynigh achter hem ghesoncken. Het Esquadre van de *Lieutenant Admiralen Cornelis Evertsz* ende *Tierck Hiddes de Vries* konden voor eerst niet aen den vyandt gheraecken, door dien de selve te hoogh in de windt van haer was, ende wierde in dier voeghen weder-zijdts seer hevigh ghevochten, blyvende beyde de Vlooten de selve cours houden tot omtrent ten *vijf* uyren naer de middagh, als wanneer de Engelschen ghewendt, ende het Noordt-west over gheleydt hebben, voor 't meerendeel ghenootsaeckt wesende voor de windt om te houden, soo men vertrouwt, om de Vlaemsche Bancken te vermijden, ende als doen raeckten 't voorsz Esquadre van de *Lieutenant Admiralen Cornelis Evertsz* ende *Tierck Hiddes de Vries* mede met den vyandt heftigh in den strijdt, die haer oock met hun gantsche Esquadre loffelijck ende couragieuselijck hebben ge-evertueert, ende wierde alsoo in 't wenden van de Engelschen, door de Nederlandtsche Vloote, eenighe van hare lywaertste Schepen afghesneden, daer van *drie* aenstonts geabordeert, ende yeder door een van de Nederlandtsche Schepen verovert, oock vervolghens in Hollandt op gebracht zijn, te weten het eene genaemt de *Swiftsure*, ghemonteert met *seventigh* meest metale stucken, ende gecommandeert door *Sr. William Berkley*, Vice-Admirael van 't Esquadre van de Witte Vlagge, die sich tegens sijnen Veroveraer met namen *Heyndrick Adriaensz*, voerende het Schip *de Reyger*, mede ghemonteert met *seventigh* stucken, couragieuselijck defenderende, selfs in Persoon doodt gebleven is; Het andere genaemt *de Sevenwolden*, met omtrent *sestigh* stucken, verovert door Capiteyn *vander Zaen*, voerende een Fregat met *twee-en-vijftigh* Gotelingen; Ende het *derde* genaemt *Loyal George*, gemonteert met *vier-en-veertigh* stucken, verovert door Capiteyn *Jacob Andriesz Swart*, voerende het Schip *Deventer*, ghemonteert met *ses-en-sestigh* stucken, alle *drie* Capiteynen resorterende onder de Admiraliteyt tot Amsterdam: Daer-en-teghen sijn in dese eerste attacque *twee* Nederlandsche Schepen, 't eene ghenaemt *Duyvenvoorde*, voerende *ses-en-veertigh* stucken, daer Capiteyn op was *Jonck-heer Otto van Treslongh*, ende 't andere genaemt het *Hof van Zeelandt*, voerende *acht-en-vijftigh* stucken, daer Capiteyn op was *Simon Block*, in den brandt geraeckt, beyde soo men vertrouwt door brandende Proppen, die uyt haer eygen, of andere Nederlandtsche Schepen geschooten zijnde, door de force van de windt in de voorsz Schepen weder te rugge gedreven wierden; op 't voorschreve Schip van Capiteyn *Otthe van Treslong*, hadden haer, door een couragieusen yver gedreven sijnde, mede ge-embarqueert den *Prince van Monaco*, ende den *Grave van Guiche*, die beyde gheluckelijck, ende ter nauwer noodt, eerst in 't Schip *kleyn Hollandia*, daer op commandeerde Capiteyn *Evert van Gelder*, Schoon-broeder van den Generael *de Ruyter*, geberght, ende vervolghens oock op 't Schip van den selven Heere *de Ruyter* over gekomen zijn; In de voorschreve attacque was het Schip van den Lieutenant Admirael *Tromp*, aen sijn Ront-hout soodanigh beschadight gheworden, dat het by ongeval een ander Nederlandsch Schip aen boordt raeckende, alle

sijn Masten quijt wierde, gelijck oock het Schip van den Schout by Nacht van Nes ontrent de selve tijdt, sijn Focke-mast af geschoten wierde, soo dat sy beyde genootsaeckt waren voor hare Persoonen op andere Schepen over te gaen, alwaer sy hare respective Vlaggen wederom latende wayen, in hun devoir als voor heenen, met groote dapperheyt continueerden, ende wierden oock aenstonds de voorschreve Mastelooſe Schepen, volgens ghegeven ordre, uyt de Vloote naer Hollandt op gesonden ende gesleept; d'Engelschen in voeghen als boven gewent, ende voorts de Nederlandsche Vloote ghepasseert wesende, is haren Admirael, ende nevens hem noch eenighe Schepen van sijne onderhebbende Vloote ten ancker gekomen, maer korts daer aen, siende dat den Generael *de Ruyter* met sijne onderhebbende Vloote mede ghewendt sijnde, op hem aen quam, hebben sy de Anckers mede gekapt, ende viel doenmaels tusschen haer een seer hardt, hevich ende langhduyrigh gevecht, in 't welcke door Godes genade egeen van de Nederlandsche Schepen verongeluckte; Maer ontrent *seven* ende *acht* uyren in den avondt, is noch een capitael Engelsch Schip, mede van 't Esquadre van de Blaeuwe Vlagge, voerende nae gissinge tusschen de *sestigh* ende *seventigh* stucken, ontrent een Musquet-schoot voor by het Schip van den Generael *de Ruyter*, te gronde gegaen, welcke voorschreve beyde Engelsche Schepen, ghesoncken zijnde dicht by ende genoeghsaem in de Nederlandsche Vloote, heeft het selve door seer veele Officieren, Matroosen ende Soldaten, als voor hare oogen geschiedt zijnde, perfectelijck konnen gesien ende geremarqueert worden, sonder dat men seeckerlijck kan affirmeren, of ten selven dage noch eenige andere Engelsche Schepen mogen gebleven ofte verdestrueert zijn: Maer wel dat tegens het vallen van den avondt, den Schout by Nacht van de Witte Vlagge, sijnde een seer capitael Engelsch Oorlogh Schip, door den Generael *de Ruyter*, ende anderen, seer reddeloos gheschooten wesende, op hem gecommandeert is een van de Branders van 't Esquadre van den selven Generael *de Ruyter*, die hem aen boordt geraeckt, ende voorts oock aenstonts in den brandt gesteecken zijnde, de selve Brander korts daer aen is ghesoncken: Daer op een *tweede* Brander van 't Zeeuwsche Esquadre, den voorsz Schout by Nacht insgelijcx aen boordt is gekomen, die daer op mede alsoo in den brandt is gesteecken, edoch heeft hem den selven Schout by Nacht daer van noch insgelijcx gereddet, ende den brandt t'elckens uyt sijn Schip noch weten te blusschen. Een *derde* Nederlandsche Brander onder 't faveur van 't Canon van den Lieutenant Admirael *Cornelis Evertsz.* poogende den gemelten Schout by Nacht mede aen boordt te leggen, is noch voor ende al eer hy vast was, in de grondt geschooten ende ghesoncken, soo dat, volgens d'eenparige getuygenisse van alle de Nederlandtsche Officieren, die daer omtrent sijn geweest, den meergeroerden Engelschen Schout by Nacht van de Witte Vlagge, sich met eene sonderlinge stantvastigheyt, als een eerlijck Soldaet heeft gequeten, waer inne hy des te meerder is te admireren, om dat naer de getuygenisse van eenige Engelsche Matroosen, die haer uyt sijn onderhebbende Schip in Zee begeven hadden, ende in de Nederlandtsche Schepen geberght waren, ten tijde de voorsz *twee* eerste Branders aen sijn boordt in brandt sijn geweest, wel *drie hondert* mannen van sijn onderhebbende Scheeps-volck, de saecke desperaet stellende, over boordt

boordt gesprongen sijn geweest, ende alsoo om 't vuyr t'ontwijcken, het water gekoosen hadden; Uyt den voorsz Schout by Nacht, is in den laten avondt noch gedaen een ongeluckige schoot, die den manhaften Lieutenant Admirael *Cornelis Evertsz* uyt dese wereldt heeft gehaelt, wiens goede conduicte ende courragie, in veele voorgaende occasien, ghelijck oock in dese, is ondervonden ende ge-experimenteert geworden, ende is daer op vervolgens het gevecht voor die tijdt door de nacht gescheyden, sonder dat men, vermits de duysternisse, in de roock ende damp, heeft kohnen remarqueren of den voorsz Schout by Nacht moge wesen gesoncken, of dat de selve sich noch moge hebben gereddet ende gesalveert. De Nacht ghepasseert wesende, vonde sich de Engelsche Vloote den *twaelfden* Junij *sesthien hondert ses-en-sestigh* met het aenbreecken van den dagh, omtrent anderhalf mijl te loef-waert boven de Nederlandsche Vloote, de windt doenmaels wesende omtrent West-zuyt-west, ende hebben het als doen beyde de Vlooten wederom na den anderen toe geleydt, te weten de Nederlanders Noort-west over, ende de Engelschen Zuyt over; soo haest de *twee* Vlooten elckanderen waren genadert, heeft het de Nederlandsche Vloote mede Zuyt over geleydt, om alsoo met den Vyandt een ende de selve cours te loopen; Maer d'Engelschen selfs ter zijde stellende d'avantage van de windt, hebben het dragende op de Nederlanders aengehouden, ende zijn vervolgens voor de windt in haren Vyandt in geloopen; De Nederlanders haer cours houdende, ende blijvende by de windt over tegen haer aen loopen, soo dat beyde de Vlooten elckanderen in dier voegen zijn gepasseert, met een hevigh ende scherp ghevecht, sonder dat daer inne een eenigh Schip van de Nederlanders is gebleven, gelijck oock niemandt van de Nederlandsche Officieren, immers tot noch toe, aen de gemelte Gedeputeerden ende Gevolmachtighden van haer Ho. Mog. met seeckerheydt heeft weten te getuygen, dat in de selve rencontre yemandt van de Engelschen zy genomen ofte gesneuvelt: De Vlooten elckanderen in dier voegen gepasseert, ende ten wederzijden veele Schepen aen hun staende ende loopende wandt seer reddeloos gheschooten wesende, heeft sich een yeder met splissen, knoopen, ende andersints wederom wat soecken te redden, ende is het daer op gantsch stille geworden, soo dat beyde de Vlooten van kalmte hebben blijven drijven, tot ontrent ten *elf* uyren voor de middagh; Ende doenmaels de koelte wat wackerende, hebben het beyde de Vlooten tegens den anderen aen geleydt, de Nederlanders als doen boven de windt wesende, ende zijn de selve alsoo wederom in een furieus gevecht geraeckt; De Generael *de Ruyter* ontrent totten halven van de Engelsche Vloote geavanceert wesende, heeft in 't midden onder de selve seer furieus hooren schieten, ende daer uyt presumerende dat eenige van de Schepen van sijn onderhebbende Vloote aldaer mosten in de klem, ende van den vyandt gehelijck omcingelt wesen, heeft geresolveert met sijn onderhebbende Esquadre daer op in te vallen, ghelijck de selve oock aenstonds daer op, dragende in den Vyandt in geloopen is, die met sijn komste wat opruymende, heeft hy gesien ende bevonden dat den Lieutenant Admirael *Tromp*, doenmaels in Persoon wesende, ende de Vlagge latende wayen op 't Schip van *Jacob Cornelisz Swart*, aldaer met een Soldaets herte was in gebroocken, ende nevens den Vice-Admirael *vander Hulst*, mitsgaders de

de Capiteynen *Pieter Salomonsz*, *den Haen*, ende *van Amstel* seer reddeloos van de vyanden omcingelt lagh, welcke alle sonder 't voorschreve secours in groot pericul souden hebben geweest, om verbrandt ofte in den grondt geschooten te werden, gelijck dan het Schip van den voornoemden *Pieter Salomonsz*, op de aenkomste van 't voorschreve secours albereyts in den brandt was, ende mits dien oock in dier voegen aldaer is vergaen, werdende den voornoemden Capiteyn ende een goet gedeelte van sijn volck noch ter naeuwer noodt door de Nederlanders geberght, edoch heeft het Godt de Heere belieft hem noch naderhandt, in 't Schip van Capiteyn *Schey* over ghegaen sijnde, ende aldaer wederom na sijn vermogen sich evertuerende, geduyrende de Bataille, op 't Bedde van eere te laten sterven; 't voorsz. Schip van Capiteyn *Swart* ende van de voornoemde *drie* andere Capiteynen, waren geduyrende de voorsz omcingelinge mede soodanigh reddeloos geschooten, dat den Lieutenant Admirael *Tromp* genootsaeckt is geweest nochmaels op een ander Schip over te gaen, ende dat de Schepen van den gemelten Vice-Admirael *vander Hulst*, ende van de voornoemde Capiteynen *de Haen*, *Swart*, ende *van Amstel*, als t'eenemael verder onbruyckbaer, naer de eerste ende bequaemste Haven hebben moeten werden op gesonden; In 't voorsz ghedrangh, is onder anderen mede doodt ghe schooten den voornoemden Vice-Admirael *vander Hulst*, die sich by alle gelegentheden als een kloeck Soldaet ende verstandigh Officier gecomporteert ende gedragen hadde; Edoch heeft het Godt de Heere gelieft 't voorschreve verlies en schade van Schepen, voor den Staet der Vereenighde Nederlanden in korten wel dubdelt te repareren, aengesien ten selven dage veele Schepen van de Engelsche Vloote gesoncken ende verbrandt zijn, daer onder van de naervolgende perfecte kondtschap ende notitie over gebleven ende gehouden is. Te weten, in den eersten een van 't Esquadre van de Roode Vlagge, wesende naer gissinge een Schip van wel over de *sestigh* stucken, ghesoncken ontrent op de middagh by de voorste Schepen ofte in de Avant-guarde van de Engelsche Vloote.

Ten *tweeden*, een van 't Esquadre van de Blaeuwe Vlagge, voerende naer gissinge tusschen de *vijftigh* ende *sestigh* stucken gesoncken omtrent ten *drie* uyren naer de middagh, even naer dat hy den Generael *de Ruyter* gepasseert, ende van hem en passant naer behooren gesalveert was.

Ten *derden*, een van 't Esquadre van de Witte Vlagge, mede naer gissinge van in de 50 Stucken, een weynigh tijdts daer naer ghesoncken aen de zyde van den Vice-Admirael de *Liefde*, die hem met sijn Canon soodanigh hadde doorboordt, dat hy schuyns op de windt-veringe van hem is te gronde gegaen.

Ten *vierden*, noch een van 't Esquadre van de Witte Vlagge, voerende naer gissinge by de 50 stucken, omtrent een half uyr daer naer gesoncken in 't Esquadre van den Generael de *Ruyter*, kort achter het Schip van den Capiteyn van *Meuwen*, die hem in passant de volle laegh hadde gegeven: Ende om met seeckerheyt aen te mercken dat de voorghenoemde Schepen van 't Esquadre van de Witte Vlagge, sijn twee distincte Schepen, soo staet te noteren dat seer veel Officieren ende Scheeps-volck, soo 't eene als 't andere, hebben sien vergaen, te weten dat de selve Persoonen die 't eene hadden sien sincken, oock een kleyne tijdt daer nae het andere hebben sien te gronde gaen, daer op in de gedane examinatien

sorgh-

sorghvuldighlijck is gelet, om gherust te mogen wesen dat niet een ende 't selve Schip voor twee verscheydene soude mogen wesen genomen.

Ten *vijfden*, het Schip den *swarten Arent* ofte 't *Wapen* van *Groeningen*, wesende in den voorleden Herfst, nae dat de Nederlandtsche Vloote door een swaren storm van den anderen was gedissipeert, door de Engelschen gerencontreert ende genomen, op welck voorschreven Schip den *swarten Arent*, den Capiteyn *Marrevelt* sijn geheele lage met voordacht tot dien eynde gestelt ende gelost hadde, gelijck het selve oock aenstonts daer op gesoncken is.

Ende ten *sesten*, noch een Engelsch Schip gesoncken midden in de Engelsche Vloote, na dat het een tijdt langh met een Cheau ofte een noodt-teecken hadde gezeylt, sonder dat echter yemandt het selve was te hulpe gekomen.

In de voorschreven *twee* dagen, als mede in 't gevecht van den *vierden* dagh daer van hier onder breeder sal worden gesproocken, sijn oock ontwijffelijck al verscheyde Engelsche Schepen gebrandt, daer van nochtans met geen volkomen seeckerheydt getuygenisse kan worden gegeven, aengesien soo nu soo dan eenige Branders aengesteecken zijn, sonder dat men perfect kan seggen, of de Schepen die sy aen boordt geleydt hebben mede verbrandt zijn, of dat sy haer noch hebben gereddet, behalven *twee* Engelsche Schepen, die men seeckerlijck kan affirmeren, geduyrende 't gevecht verbrandt te wesen, 't eene op den *tweeden*, ende 't andere op den *vierden* dagh van de voorsz Bataille, door dien de Nederlandtsche Officieren ende Matroosen op de Brandt-Schepen gedient hebbende, met goede certificatien daer over bestelde belooninge komen vorderen.

Soo wanneer de ghevangen Engelschen die uytter Zee gevischt, ende nae de respective Collegien ter Admiraliteyt opghesonden zijn, pertinentelijck sullen wesen ondervraeght, om uyt haer te mogen vernemen van wat Schepen sy respectivelijck zijn gesalveert, sal sich ontwijffelijck noch al meerder aental van d'Engelsche verbrande ende gesoncken Schepen ontdecken.

Het gevecht van den voorschreven *twaelfden* Junii *sesthien hondert ses-en-sestigh* was seer heftigh, voornamentlijck des naermiddaghs, soo dat ten weder-zyden veele Schepen aen Masten, Stengen, Reen ende ander Rondthoudt, midtsgaders oock aen Zeylen ende Wandt seer wierden beschadight, onder anderen wierde omtrent tusschen *drie* ende *vier* uyren naer de middagh het Schip van den Generael de *Ruyter* de groote stengh afgheschoten, die daer op wat reddeloos, oock met de Vlagge en Wimpel van boven neerleggende, aenstonts ordre gaf aen den Luytenant Admirael van Nes om middelerwijle tot dat een ander stenge weder soude wesen opgerecht, de Wimpel onder sijn Admiraels Vlagge te laten waeyen ende voor die tijdt als Generael agerende, het gevecht ordentelijck te vervolgen, 't welck oock by hem met soodanigen beleydt ende couragie nagekomen wierde dat beyde de Vlooten gedurende dien naermiddagh *drie* mael tegens den anderen aengewendt ende elckanderen alsoo gepasseert hebbende, tegens den avondt, soo wanneer de Nederlandtsche Vloote het de *vierde* mael nae de Engelschen gewendt hadde, sy haer cours vervolght, ende met alle hare Zeylen by, naer hare Kuste geweecken zijn, wesende haer gros doenmaels al tot op *acht* of *negen* en *dertig* Oorlog-Schepen gemindert. De Nederlantse Vloote jongst tegen haer aengeloopen en noch door 't wenden een goedt stuck achter haer gheraeckt

raeckt wesende, dede alle mogelijcke debvoiren om haer op te zeylen, settende ten dien eynde mede alles by wat goedt doen konde, doch de nacht ende opkomende stilte waeren naest Godeswille, oorsaecke dat de Nederlandtsche Vloote haer niet konnende achterhalen; Den Heere de *Ruyter* met sijn vordere Zeylen soo veel doenlijck by de Vloote gebleven zijnde hadde middelerwijle sijn groote Strenge met Vlagge en Wimpel weder opgerecht, ende alles nae behooren in postuer gebracht hebbende, dede den *derthienden* Juny wederom sijne functie als Generael, ende de Engelschen met het aenbreecken vanden dagh, bespeurende dat inde Nederlandtsche Vloote by continuatie alle moghelijcke debvoiren aengewendt wierden om haer te achterhalen, staecken hare reddeloose ende qualijck bezeylde Schepen in brant, op dat de selve niet in handen van hare Vyanden vallen souden, ende spanden voorts alle hare krachten in om de Riviere van Londen te bezeylen, settende ten dien eynde by de Bram-zeylen, Blinden, Lyzeylen, Water-zeylen, &c. oock hare Zeylen nattende, ende voorts alles in 't werck stellende wat eenighe baet of voordeel by brengen mochte; de Windt doenmaels zijnde Oost ende vervolgens werdende Oost Zuydt-Oost met een slappe koelte; Hoe groot het ghetal zy van de Schepen die sy uyt oorsaecke als boven in den morgenstondt selfs in brandt hebben gesteecken, heeft uyt de Nederlandtsche Vloote met geen volkomen gewisheyt, geremarqueert konnen werden, ende werdt het selve getal dienvolgende by de eene hooger dan by de andere begroot, maer d'Engelschen in hare Gazette van den *vierden* nieuwen stijl ende den *veerthienden* ouden stijl, tot den *sevenden* nieuwen stijl ende den *seventhienden* Junii ouden stijl *sesthien hondert ses-en-sestigh*, gedruckt tot Londen by publijcke authoriteyt, in welcke Gazette sy hun de Victorie adscriberen, seggen datter maer *drie* Schepen geduyrende de retraitte by ordre van haren Generael in brandt zijn gesteecken, te weten het Schip *Sinte Paulo* ende noch twee andere logghe Schepen, daer van de namen aldaer niet uytgedruckt worden; De voorschreven retraitte in dier voegen den gantschen dagh continuerende, naederden d'Engelschen eyndelijck soo seer de Sanden voor de voorschreven Riviere leggende, dat haren Admirael van de Witte Vlagge genaemt *Sir George Ascue* met sijn onderhebbende Schip de *Royal Prince*, gemonteert met 90 Metale Stucken, wesende 't aldergrootste ende capitaelste van hare gantsche Vloote, aen de grondt raeckte op seecker Sant genaemt *de Galper*, een facheus ongheval voor een Soldaet, die geduerende de gantsche Bataille sich altijdts Mannelijck gequeten hadde, oock nu niet anders dan op ordre ende volgens het zeyn van sijnen Generael mede was retirerende; ende alhoewel den gemelden Admirael, in dier voegen vast geraeckt wesende, met schieten ende anders soo seer seynde om hulpe ende bystandt, soo gingen nochtans alle de Schepen van de Engelsche Vloote ende namentlijck mede de overighe van sijn eygen Esquadre haer cours, in voegen dat hy sich nu alleen, machteloos ende van alle secours versteecken vindende, door *twee* Nederlandtsche Branders, die aenstonts dicht by hem quemen, verbrandt soude zijn ghe-worden, ten ware den Lieutenant-Admirael *Tromp* doenmaels wesende op 't Schip van den Schout by Nacht *Sweers*, de voorsz Branders teecken ghegeven hadde van sulcx naer te laten, te meer, alsoo op 't Schip van den gemelden Admi-

mirael *Ascue* de Vlagge gestreecken, ende soo daer door, als door andere teec-kenen betoont wierde dat men aldaer quartier begeerde, waer op dan het Boots-volck van den voornoemden Schout by Nacht *Sweers* by ordre van den ghe-melden Lieutenant-Admirael *Tromp* aen 't boordt van den meer-ghemel-den *Ascue*, ghevaeren zijnde, is den selven Admirael met eenighe van sijn by-hebbende Officieren ende onderhebbende Volck alsoo gevanckelijck op 't Schip van den voornoemden Schout by Nacht *Sweers* overgebracht, ende des anderen daeghs 's morgens door ordre van den Generael *de Ruyter* met een Galliot naer 's Graven-Hage opgesonden, ende of wel 't voorschreven Schip de *Royal Prince* noch naderhandt wederom Vlot geraeckte, dewijle nochtans het selve de Vloote merckelijck soude hebben belemmert, soo heeft den Generael *de Ruyter* geor-donneert dat men het Schip soude verbranden ende 't Volck bergen, ghelijck 't selve oock vervolgens aenstonts is ge-effectueeert.

Omtrent ten selven tyde teghens den avondt zijn uyt den Zuydwesten aen-gekomen *twee-en-twintigh* Engelsche Oorlogh-schepen, gecommandeert, soo als men naederhandt heeft verstaen, door den *Prince Robbert*, die daer mede, soo men nu bericht wordt, 's daeghs te vooren 't Canael afghesonden was, om aldaer ende uyt de Havenen van Portsmouth en Pleymouth noch eenighe an-dere schepen by sich te versamelen, ende alsoo ghesamentlijck de Fransche Vloote onder den *Hertogh van Beaufort* te ghemoet te lopen, ende die te attac-queren, gelijck oock daer by, noch uyt de Riviere van Londen, soo men ver-trouwt, immers van de Engelsche Kuste zijn opgekomen *drie* andere kloecke Oorlogh-schepen, makende sulcx te samen een nieuw renfort van *vijf-en-twin-tigh* goede Oorlog-schepen; de Nederlandtsche Vloote 't voorsz nieuw secours siende naderen, stack het Esquadre van Zeeland en Vriesland na haer toe; maer 't voorsz Engelsche gros onder den *Prince Robbert* ontweeck haer, en liep alsoo na de Engelsche Vloote ofte het overschot van dien, waer mede hy sich in den laten avondt conjungeerde: wesende de gheheele Engelsche Vloote als doen met het voorsz nieuw renfort sterck *sestigh* ofte *een-en-sestigh* goede Oorlogh-schepen, voor soo notablen ghedeelte t'eenemael versch en frisch; De Neder-landers daer en teghen waeren als doen noch by den anderen *vier-en-sestigh* Oorlogh-schepen, doch alle door een ghevecht van *twee* daghen, ende een vervolgh van de vyandt van den *derden* dach seer beschadight ende ghemat-teert, zijnde van de resterende van hare Vloote nu *drie* ghesoncken of ver-brandt soo boven is verhaeldt, ende de vordere met hare ghenomen Prysen naer Hollandt ghelopen, of wel selfs masteloos, of om masteloosen te slee-pen uyt de Vloote ghehouden; De saecken dan in die termen staende, ende de Nederlanders die nu noch eene considerable bataille te ghemoet saghen, des nachts, om de Sanden te vermyden ende meerder ruymte te hebben met kleyn zeyl Oostwaerts aenghestreecken wesende, heeft den Generael *de Ruyter* daer op 's morgens vroegh eerst den Krijghs-Raedt, ende vervolghens oock alle sijn onderhebbende Capiteynen aen boordt gheseynt, ende haer alle tot hun devoir ge-exhorteert; Oock eenen yeghelijck last ende ordre gegeven hebbende waer naer hy sich hadde te reguleren, is de bataille wederom aen ge-gaen den *veerthienden* Juny voorsz 's morgens omtrent ten *acht* uyren tusschen

het

het Voorlandt ende de Vlaemsche Bancken op de vlacke Zee omtrent *acht* mylen buyten 't Landt, de windt Zuydt Zuydt Oost waer door de Nederlandtsche Vloote de loef hebbende brack met hare *drie* Esquadres op *drie* distincte plaetsen in den vyandt, ende sloegh oock alsoo door haer heenen, waer mede eenighe van de Engelschen wat verstroyt wierden; 't selve ghedaen zijnde wenden het den Generael *de Ruyter* met de Nederlandtsche Vloote wederom, ende liep alsoo Zuydtwaerts over naer den vyandt toe, die sich daer op mede teghens haer aenghewendt heeft, 't welck alsoo tot *drie* distincte reysen wierde gereitereert, ende in dier voeghen by naer den gantschen dagh ten wederzyden seer hevighlijck ghevochten met eene onseeckere apparentie van de uytkomste van dien. Ghedurende 't voorsz furieus ghevecht, is een van de Nederlandtsche Oorlogh-schepen ghevoerdt by Capiteyn *Uytenhout*, verbrandt, ende alsoo vervolghens ghesoncken; Een van de Engelsche Branders siende den Vice-Admirael *de Liefde* reddeloos en met sijn groote Ree om laegh leggen, pooghde hem te aborderen, doch wierde door den selven Vice-Admirael ende door Capiteyn *Willem Boudewijnsz* afghekeert, ende is vervolghens den andere Nederlandtsche in brandt gheschootene Brander aen boordt gheraeckt, en zijn de selve alsoo beyde te zamen verbrandt; Aen de andere zyde een van de Nederlandtsche Branders poogende 't schip van den *Prince Robbert*, 't welck in dien korten tijdt mede al vry was ghetroffen, te klampen, ende te branden, is een Engelsche Brander die op den voorsz Prince paste de Nederlandtsche Brander aen boordt ghekomen, ende zijn in dier voeghen beyde de voorsz Branders mede te samen, met een ander Engelsch schip, 't welck onghelucklijck daer in gheraeckt is verbrandt; middeler-wyle was den Lieutenant-Admirael *Tromp*, met 't voornoemde schip van den Schout by Nacht *Sweers*, ende eenighe andere van sijne byhebbende schepen in een langhduyrigh ende furieus ghevecht met den vyandt ghelegen hebbende, t'eenemael reddeloos gheschooten, sulcks dat hy ghenootsaeckt was met de voorsz schepen buyten 't ghevecht te blyven leggen, om haer, was 't doenlijck, wederom wat te redden, ende in postuyr te brengen; Den Generael *de Ruyter*, al hoe wel sijn onderhebbende Vloote daer door met een notabel aental van capitale schepen voor die tijdt was verswackt, niet te min, siende dat de Sonne begonde te dalen, heeft geresolveert, sonder sich aen de advantage van de windt te veel te binden, het beraemde zeyn te doen, om generalijck ende ghelijckelijck met alle de Esquadres in den vyandt in te breecken; waer op de Lieutenant Admiralen *van Meppelen de Vries*, mitsgaders de Vice-Admiralen *Banckert*, *Schram* ende *Coenders*, als oock den Schout by Nacht *Bruynsvelt*, ende voorts alle de Capiteynen die boven de windt waren resolutelijck inbreeckende ende een yeder sijn devoir doende, is het ghebeurt dat den Luytenant Admirael van *Nes*, ende den Vice-Admirael de *Liefde* met de Schouten by Nacht van *Nes* ende *Evertsz*, ende noch eenighe schepen wesende beneden de Engelsche Vloote, ende den Generael de *Ruyter* met de vordere Nederlandtsche schepen daer boven, het middelste ghedeelte van de Engelsche Vloote tusschen hun beyde soodanigh beklemt, ende de selve Vloote voorts voor en achter in dier voegen geattacqueert is gheworden, dat den vyandt maer een scherp ghevecht

van

van noch omtrent anderhalf uyre tijdts soo 't schijnt, niet gaerne door de Nederlandtsche schepen geabordeert werdende, sich voor de *tweede* mael wederom op de vlucht begheven heeft, ende in dier voeghen voorts 't eenemael in scheuringhe ende in confusie ghemaeckt is, settende het de Witte Vlagge met *acht* of *thien* Engelsche Oorlogh-schepen voor de windt Noordtwaerts heen met ly Zeylen by, ende de Admiralen van de Roode ende Blaeuwe Vlaggen by de windt overloopende naer de Engelsche Kuste, oock alles byhalende wat goedt doen konde; De Nederlandtsche schepen, die op 't voorsz Signael van den Generael de *Ruyter*, een Engelsch schip hadden konnen aen boordt komen, namen het wech, onder anderen de Schout by Nacht *Bruynsvelt twee* van 's vyandts Fregatten, die aen malkanderen vast lagen geabordeert hebbende, heeft hy alleen beyde de voorsz vyandtlijcke schepen verovert, edoch in die confusie, soo 't schijnt, geen ghenoeghsame ordre tot besettinghe van de voorsz *twee* Prysen ghestelt wesende, hebben de Engelschen haer naderhandt daer wederom meester van ghemaeckt, maer eenigen tijdt daer nae Capiteyn *Pauw* sulcks vernemende, heeft beyde voorsz ontweldighde schepen wederom hernomen, doch heeft het eene ghenaemt de *Bull* niet langer konnen Zee houden ofte in eenige Haven ghebracht werden, maer is daer naer ghesoncken; Het andere ghenaemt de *Essex* een schoon Fregat met *acht-en-vijftigh* stucken Canon niet heel seer beschadight, is in 't Texel opghebracht: ghelijck accident van ander mael ghenomen te werden, is zedert oock nochmaels aen een Engelsche Pryse weder-varen; Den Vice-Admirael *Coenders* heeft in de selve tijdt verovert ende vervolgens in 't Texel opghebracht het schip de *Nagelboom* gemonteert met *twee-en-sestigh* stucken, 't welck in den voorleden jare by de Engelsche op den Staet der Vereenighde Nederlanden verovert is geweest, gelijck oock Capiteyn *Ruth Maximiliaen* ten selven tyde heeft verovert ende in 't Goeresche Gat opghebracht het schip genaemt de *Converteyn*, gemonteert met *vier-en-vijftigh* stucken; Boven dien zijn ten voorsz daghe by kennisse van de Nederlandtsche Officieren noch *twee* Engelsche schepen gesoncken, te weten een van 't Esquadre van de Witte Vlagghe te gronde ghegaen des avondts omtrent *ses* uyren, ende het andere weynigh tydts daer naer; Zijnde niet buyten apparentie dat noch al meer andere Engelsche schepen sullen wesen gesneuvelt, daer van de Nederlandtsche Officieren geen volkomen kennisse hebben, ende midts dien daer van niet seeckers konnen affirmeren. d'Engelschen haer in desen desolaten standt bevindende, en door de Nederlanders achtervolght wordende, heeft het Godt de Heere, die door sijne almachtige handt het werck dus verre ghebracht hadde, soo 't schijnt, niet ghelieft dat sy voor die reyse in verdere ruine gebracht werden, ofte in de handen van de Nederlanders vallen souden, door dien sijne Goddelijcke Majesteyt des avondts omtrent *seven* uyren seer subytelijck een dicke mist heeft doen opkomen, gheduyrende dewelcke de Nederlandtsche Vloote den vyandt noch omtrent *vier* Glasen naer ghejaeght hebbende, eyndelijck genoodtsaeckt is geweest het verder vervolgh te staecken, of wel, op een onseecker, ende als by den tast den vyandt naer jaghende, sich selven mede te verstroyen, ende te dissiperen, 't welck naer Zeemanschap gantsch ongheraden jae niet verantwoordelijck soude

de zijn geweest; ende heeft dienvolgende den Generael de *Ruyter* door de ordinaris Zeyn-schooten, de Vloote versamelt, die alsoo den gantschen nacht met kleyn zeyl is blyven dryven: Maer des anderen daeghs 's morgens wesende den 15 Juny voorsz. geen Engelschen selfs van de stengen der Nederlandtsche schepen konnende gesien worden, heeft de bataille ende 't vervolgh van den vyandt daer mede een eynde gehadt. Zijnde den Generael de *Ruyter* noch ten selven dage met de Nederlandtsche Vloote sterck *sestigh* schepen van Oorloge, volgens d'ordre ende het beraemde Rendevous van den Staet in de *Wielinge* gearriveert. *Negen* anderen boven ende behalven het voor-gheroerde schip van den Collonel van *Gent* sijn ten deele geduyrende het ghevecht ende ten deele nae 't eyndigen van de bataille of reddeloos, of om hare Prysen op te brengen in 't Goeresche Gat in gekomen; *Thien* andere sijn uyt gelijcke redenen successivelijck naer Texel gesonden als aldaer te huys hoorende, ende de resterende *vier*, zijn soo als hier boven verhaelt is, verbrandt ofte gesoncken, maeckende alle te samen 't getal van *vier-en-tachtigh* ende met een van de lichtste Fregatten van de mase, 't welck tot een advijs-Jacht gebruyckt is, de nombre van *vijf-en-tachtigh* schepen van Oorloge, soo als de Nederlandtsche Vloote nevens hare Branders, advijs-Jachten ende ander Vaertuygh origenelijck van voor 't Texel 't zeyl gegaen is, ende verneemt men dat het overschot van de Engelsche Vloote, met alle vlydt getracht hebbende de naeste Havenen te bezeylen, op verscheyde plaetsen, maer voor 't meerendeel in Harwits water binnen geraeckt is; Invoegen dat Godt de Heere door de Ingesetenen van Nederlandt ten hooghsten gedanckt, geloofT ende gepresen moet zijn, die haer soo heerlijcken overwinninge heeft gegeven, dat naer de vaste ende constante getuygenisse van de Officieren in de Vloote geweest zijnde, ende naer 't geene door 't opbrengen van Prysen noch voor de oogen gesien werdt *drie-en-twintigh* Oorlogh-schepen van haren vyandt geruineert ofte ghenomen en op ghebracht zijn, ende daer onder specialijck mede een Admirael ende een Vice-Admirael, behalven die goene, die noch buyten kennisse van de voorsz Nederlandtsche Officieren moghen wesen verbrandt, gesoncken, of andersints verongeluckt; ende dat ter contrarie in een gevecht van *vier* dagen niet meer dan *vier* Nederlandtsche Oorlogh-schepen alle van particuliere alhoewel manhafte Capiteynen, sijn verlooren, sonder dat echter daer van yets de vyanden tot verheuginge in handen is gebleven. Aldus opgestelt by, ende in maniere voorsz den *ses-en-twintighste* Juny *een duysent ses hondert ses-en-sestigh.*

T. Gerlacius, vt.

Ter Ordonnantie van de wel-gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden.

G. Barth.

Voorts was de Heer Raedt Pensionaris gekomen / om te presseren de twee duysent man / die tot Rammekens souden worden gelepdt / in plaets van de duysent die op de Vloot waren ghelepdt: Ten tweeden, om te presseren het fourniffement van de drie Tonnen Gouts tot de betalingh van de Premien van de ghenomen Schepen: om d'Officieren ende Matroosen te meer t'encou-

contrarieeren. Gaf te kennen dat de Vloot weder soude uytloopen rechten meende. Ten derden recommandeerde dat meer Branders als te voren mochten inde Vloot zijn. Datse waren van grooten dienst. De Ruyter hadt geschreven; ick siense niet geern aenkomen. d' Engelsche hadden daer mede veel quaedt gedaen. De Raedt Pensionaris, op alle drie poincten ordre gestelt hebbende, vertrock terstond weder na Zeelandt.

Ondertusschen wierd hier ordre gestelt tot het branden van Picktonnen.

De Heer Ambassadeur van Spangien geadverteert, dat hier de Canaille hem soude een insulte doen, by aldien hy geen Pick-tonnen brande: derd expres versoecken dat hem den Staet soo veel Pick-tonnen geliefde te gheven als aen de Fransche: Dat hy anders self uyt sijn Beurse die soude koopen. Heeft oock acht van de voornaemste Leden van de Vergaderingh laten nodigen, om ter tijdt van de vreughde-vyeren haer te festineren. Passerende daer in de Fransche.

Naer dit exempel heeft oock den Keyserlijcken Afgesante Friquet d'aengeboden Picktonnen aengenomen, oock die van Portugael, ende andere *minorum gentium Ministri*. De Keur-Brandenburghsche alleen had ordre om sich Neutrael te houden. Ende daerom ginck sich absenteeren.

De Koninckliicke Sweedsche Afgesante Appelboom verklaerde desgelijcks daer niet tegen te hebben; als het haer Ho. Mog. dochte niet te sullen schaden aende mediatie. Ende d' Ambassadeurs van Sweden in Engelandt op des Konings aenkondinge, dat de victorie aen sijn syde was, hadden daer wel oock aen hem geweest doen het contrecompliment ende congratulatie.

Ick heb goedgedacht hier by te doen een pertinente Lijste, door Gecommitteerde van haer Ho. Mog. gemaeckt.

Lijste vande jegenwoordighe constitutie van 's Landts Vloote inde Wielingen leggende, ende hoe de selve gemandt is geweest, ende wat dooden, gequetsten ende verloopene daerinne worden gevonden.

Admiraliteydt op de Maze

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten in 't Schip gebleven.*	*Verloopen.*
Luyt. Admirael de Ruyter voerende 't Schip de *seven* Provintien ghemonteert met *tachtigh* Stucken, de Rolle is *vierhondert vijf en 't seventigh* manqueert wel *hondert vijfthien* koppen te weten.	30	19	2[illegible]	41

Heeft *vijf achthien* ponders *een twaelf* ponder gesprongen of geborsten, sal van daghe klaer sijn.

Luyte-

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken op-gesonden.*	*Verlopen.*
Luytenant Admirael van Nes, voerende 't Schip de Eendracht ghemonteert met *ses en 't seventigh* stucken, de Rolle is *vier hondert*, manqueert wel *tachtigh* mannen te weten.	20	5	32	23
Moet water hebben, dan sal morgen klaer sijn, heeft *ses* stucken ghesprongen ofte geborsten, te weten *vijf achtthien* en *een twaelf* ponder.				
Vice-Admirael de Liefde, voerende 't schip de Ridderschap van Hollandt ghemonteert met ... stucken, de Rolle is wel *drie hondert vijftigh* koppen, manqueert wel *tachtigh* Man, te weten.	10	17	30	24
Heeft een stuck onbruyckbaer geschooten, moet oock noch hebben een partie Ammunitie, en water, sal van dese weeck niet konnen klaer sijn.				
Capiteyn Huybert Jacobsen Huyge, voerende 't Schip Gorcum, gemonteert met ... stucken, de Rolle is *hondert vijftig* koppen, manqueert wel *vijftigh* Man, te weten.	14	4	7	25
Moet noch Amunitie en Water hebben, ende sal in 't laetst van de weeck claer sijn.				
Capiteyn Niedeck, 't Schip de Princes Louyse, gemonteert met ... stucken, de Rolle is *twee hondert* koppé, manqueert *ses-en-vijftig* Man.	23	2	20	11
Manqueert noch Water, sal in ettelijcke daghen niet konnen klaer zijn, *twee* stucken geborsten, een van *twaelf* en een van *acht* pont, noch geen Water aen boord.				
Capiteyn du Bois, hem manqueert een Fockerée, en				

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
een groote Stenge, een Wang op de Fockemast, sal dienvolgende noch in eenige dagen niet konnen ghereet wesen, moet noch Water hebben, hem manqueert *vijftigh* Man van de Rolle, te weten.	11	5	14	20
Capiteyn Willem Boudewijnsen 't Schip is klaer, en kan weder in Zee gaen, manqueert *veertig* man, te weten.	26	11	14	0
Een stuck de tromp afgesprongen, en kan noch gebruyckt worden.				
Capiteyn Almonde moet noch een Besaens-mast en een groote steng hebben, soo dat noch in eenige dagen niet kan gereet zijn, manqueert *vier-en-vijftig* man, te weten	14	2	21	17
Capiteyn Everd van Gelder, is *driemael* in brand geweest, en veel ontramponeert sal wel tot in 't midden van de aenstaende weeck moeten wachten, manqueren *vier-en-vijftigh* man, te weten.	29	4	11	9
Heeft *twee* stucken ghesprongen, te weten een van *achthien* en een van *vier* pont.				
Capiteyn Naelhout, moet noch een groote Ree hebben, en sal mitsdien noch niet konnen klaer sijn, hem manqueert *acht-en-dertigh* man, te weten.	17	4	3	14
Een stuck van *twaelf* pont de tromp af gesprongen.				
Capiteyn Jacob Pietersen Swart, voerende het Jacht Schiedam met *twee-en-twintigh* stucken, 't Schip is klaer, uytgesondert *twee* Rolpeerden, hem manqueert *dertigh* man, te weten.	9	2	11	8
Moet noch amunitie hebbē.				

	Minder als de Rollen in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
Capiteyn Pieter Wijnbergen, voerende 't Jacht Swol, met *twee-en-twintig* stucken, 't schip is klaer, hem manqueert *acht en twintigh* man, te weten.	9	11	4	4
Capiteyn Dirck de Munnick, voerende 't Vliegende Hart, met *acht* stucken, is gereet, ende heeft sijn volle getal van volck, te weten, *twintigh* man.				
Capiteyn Jurriaen Jurriaensz Poel, voerende 't schip de Vrede met *vier-en-dertigh* stucken, manqueert hem *een-en-vijftigh* man, is niet in Zee geweest.				

Admiraliteyt tot Amsterdam.

CApiteyn Dirck Schey 't schip Gouda met *vier en veertigh* stucken, 't schip is klaer, hoopt huyden de resterende Ammunitie aen boordt te hebben: De Rolle is *twee hondert vijf-en-twintigh* man, manqueren *twee-en-twintigh*, doch heeft daer tegens wederom *twaelf* Matroosen van Pieter Salomonsz.	8	3	6	5
Een *acht* ponder is achter aen het laed-gadt beschadight, doch noch eenighsints ghebruyckelijck, kan morgen soo vertrouwt ghereet zijn.				
Capiteyn Marrevelt 't schip 't Geloof met *twee-en-sestigh* stucken, is wederom klaer, de Rolle is *drie hondert twee-en-vijftigh* man, manqueert nu *sestigh*, daer tegens				

	Minder als de Rollen in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken op-gesonden.*	*Verlopen.*
tegens *ses* van 't volck van Uyttenhout ontfangen, en *een* van Pieter Salomonsz te weeten.	12	14	23	7.
Een *achthien* ende *een drie* ponder gesprongen.				
Capiteyn Hendrick Gotskens 't schip Uytrecht met *ses-en-sestigh* stucken, de Rolle is *twee hondert tnegentigh*, die hy nu wederom ghereet heeft, uyt het volck van Capiteyn Treslong, is veerdigh.	0	5	30	0
Capiteyn Hugo Niehof van 't schip Stadt ende Landen met *acht en vijftigh* stucken, de Rolle is *twee hondert tnegentigh* Koppen, die nu wederom compleet is, op *thien* man nae uyt het volck van Uyttenhout, is ghereet.	17	8	27	0
Een *achthien* ende *een drie* ponder gesprongen.				
Capiteyn Fabritius, 't schip Tijdt-verdrijf *ses-en-vijftigh* stucken, de Rolle is *twee hondert tnegentigh*, is soo veel het schip belanght, gereet, manqueren *seven-en-tachtigh* man, te weten.	13	9	13	52
Capiteyn Enno Doedes, 't schip van Leeuwen, *vijftigh* stucken, de Rolle is *twee hondert vijf-en-vijftig* 't schip ghereet, manqueert noch *een* Kaegh met water, ende 51 man, te weten.	17	12	22	0

Daer teghens wederom *twaelf* man van Pieter Salomonsz ontfangen, *drie achthien* ponders geborsten.

Capit. Jacob van Meeuwen 't schip Amsterdam *twee-*

	Minder als de Rollen in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
twee-en-sestigh stucken, de Rolle is *twee hondert twegentigh* man, manqueert *drie-en-veertigh* man, te weten.	21	2	6	4
Moet noch een Fockemast insetten, ende het Roer vermaecken; soo dat noch van dese weeck niet sal konnen klaer zijn.				
Jan du Bois, 't schip de Vreede, met *ses-en-veertigh* stucken; de Rolle *twee hondert dertigh* man, 't schip is gereet, immers hoopt heden klaer te zijn, ende oock sijn water te ontfanghen, manqueert *seven* man, te weten.	6	0	1	0
Heeft daer tegen wederom *een* man van Treslong ontfangen.				
Capiteyn Cornelis Hogenhoeck 't schip Zuyderhuys met *thien* stucken, de Rolle is *twee hondert vijf-en-veertigh* man, manqueert *sesthien* man, te weten.	8	5	0	3
Is wederom klaer verhoopt van daegh water te krygen.				
Capiteyn Jacob Paeuw, 't schip Staveren, met *vier-en-sestigh* stucken, is wederom klaer als hy sijn water heeft, sijn Rolle is *twee hondert dertigh*, heeft *twintigh* man absent in een Prijs, en noch *seven-en-twintigh* daer en boven, te weten.	17	3	7	0
Heeft een *achthien* ponder *twaelf* ponder ende *een drie* ponder geborsten.				
Capityen Jan de Jongh, 't schip 't Raedt-huys van Haerlem, met *ses-en-veertigh*				

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Sieckes opgesonden.*	*Verlopen.*
tigh stucken, sijn Rolle is *twee hondert dertigh* man, manqueert *drie-en-veertigh* man, te weten	21	6	11	5
't Schip sal van daeg klaer zijn, *een sesthien*, en *twee acht* ponders gesprongen.				
Capiteyn Hendrick Vollenhoven, 't schip de Moeltromp met *ses-en-veertigh* stucken, de Rolle is *twee hondert dertigh* Koppen, 't schip sal noch van dese weeck niet konnen ghereet wesen, moet noch een Fockemast hebben, ende een Voor-stengh, manqueert 59 man, te weten	15	17	24	3
Capiteyn Jan Gyssels van Lier, 't schip Asperen met 30 stucken, de Rolle is 140 man, 't schip is gereet, manqueert 16 man, te weten	10	1	5	0
Capiteyn Jan Bont, de kleyne Harder met 34 stucken, de Rolle is 140 Kopp. 't schip is klaer, verwacht noch water, manqueert *thien* man.	6	1	0	3
Capiteyn Michiel Suys, 't schip Campen met *ses-en-veertigh* stucken, de Rolle *twee hondert dertigh* man, 't schip sal morgen klaer konnen zijn, soo hy hoopt, manqueert 50 man, te weten.	10	6	15	19
Moet noch water hebben, *een achthien* ponder onbruyckbaer, en een drie ponder ghesprongen, wacht noch sijn Scherp.				
Capiteyn Jacob Boom, 't Jacht Ylst met *twee-en-dertig* stucken, de Rolle is *hondert veertigh* Koppen, manqueert 35 man, te weten	4	5	11	15

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken op-gesonden.*	*Verlopen.*
Daer tegens heeft hy wederom *veerthien* man van Pieter Salomonsz, is seer reddeloos, heeft een nieuwe Ree gekregen, ende de rest ghewangt, moet op 't Vlack halen, sal niet voor 't midden van de toekomende weeck konnen klaer wesen.				
Cap. Hendrick Vroom, 't schip de Waeckende Boey met *ses-en-veertigh* stucken, de Rolle is *drie hondert dertigh* Koppen, manqueert *vijf-en-dertigh* man, te weten	8	9	11	7
't Schip is wederom klaer, moet noch Ammunitie hebben.				
Arent Simonsz Vader, 't schip Over-Yssel met *vier en dertigh* stucken, de Rolle is *hondert veertigh* Koppen, manqueert noch *sesthien* man, te weten	10	1	5	[illegible]
Een *twaelf* ponder en een *twee* ponder ghesprongen, 't schip is klaer, manqueert Water ende Scharp, soo dat van de weeck hoopt klaer te zijn.				
Capiteyn Wouter Wijngard is doodt, den Luytenant Huybert Schoonevelt, het schip Haerlem *twee-en-veertigh* stucken, de Rol is *twee hondert thien* Koppen, manqueert *dertigh* man, te weten	6	12	7	5
Sal morgen 't schip klaer hebben, een *achthien* ponder geborsten, ende een *drie* ponder onbruyckbaer, rest Water en Scharp.				
Capiteyn Jacob Andriesz Swart,				

	Minder als de Rolle in Zee.	*Doolden.*	*Gequetsten en Siecken op-gesonden.*	*Verlopen.*
Swart, 't schip Deventer met *ses-en-sestigh* stucken, de Rolle is *twee hondert twee-gentigh* Koppen, 't schip is ghereet als 't water heeft, manqueert *negen-en-dertigh* man, te weten	17	4	18	0
Cap. Jooft Verschuer, 't schip Jaersveldt met *ses-en-veertigh* stucken, de Rolle is *twee hondert dertigh* man, manqueert *vijftigh* man, te weten	14	10	20	6
't Schip seer reddeloos, en sal noch in veel daghen niet konnen klaer wesen.				
Luyt. Capiteyn Salm, 't schip 't Huys te Cruyningen, met *sestigh* stucken, is geordonneert te zeylen na Texel, om op een ander schip over te gaen.				

Admiraliteyt in Zeelandt.

DEn Vice-Admirael Banckert, 't Schip ter Tholen, met 60 stucken, de Rolle is *drie hondert thien* man, manqueert *een-en-dertigh* man, te weten	20	7	4	0
Hoopt van dese weeck weder te sullen klaer wesen, *twee twaelf* en een *ses* Ponder geborsten.				
Schout by Nacht Evertsz het Schip Zierckzee, met *acht-en-vijftigh* stucken, de Rol is *drie hondert* Koppen, mancqueert *vier-en-sestigh* man, te weten	20	14	30	0
Een *achthien* Ponder geborsten, ende een *twaelf* Ponder geborsten, vertrout dat het Schip in 't midden van				

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opghesonden.*	*Verlopen.*
van de weeck gereet sal zijn.				
't Schip van Cornelis Evertsz Zal. Ged. ghenaemt Walcheren met *acht-en-sestigh* stucken, de Rolle is *drie hondert tachtigh* Koppen, vertrouwt dat dese weeck sal konnen ghereet wesen, doch niemandt aen boordt om daer van specifijq' berigt te konnen doen.				
Capiteyn Jan Matthijsz 't Schip Vlissinghen met *vijftigh* stucken, de Rol is *twee hondert twintigh* Koppen, manqueren *seventhien* man, te weten	10	3	4	0
Hoopt van dese weeck te sullen klaer zijn, doch sal aen Timmerluyden hangen, heeft *twee twaelf* ende een *drie* Ponder geborsten.				
Capiteyn Adriaen van Cruyningen, 't Schip Dordrecht met *vijftigh* stucken, de Rol is *twee hondert thien*, manqueren *vier-en-dertig* man, te weten	20	5	9	0
Vertrout van dese weeck te sullen klaer zijn, *drie twaelf* Ponders geborsten.				
Capiteyn Adriaen de Hare, 't Schip Vere met *vijftig* stucken, de Rolle is *twee hondert twintigh*, manqueert *sesthien* man, te weten	5	4	7	0
Vertrouwt in het eynde van de weeck te sullen konnen klaer wesen.				
Capiteyn Jan Pietersz. Tant, het Schip Uytrecht met *vijftig* stucken, de Rol is *twee hondert twintig*, manqueert *thien* man, te weten	0	4	6	0
Verhoopt in 't laetst van de				

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
de weeck te sullen konnen klaer wesen, *een achthien, een twaelf* en *vier ses* Ponders gesprongen.				
Capiteyn Willem Marinisz, het Schip de Zee-ridder met *vier-en dertig* stucken; de Rolle is *hondert seventig* man, manqueert *achthien*, te weten	14	3	1	0
Moet noch Ammunitie ende Water hebben, verhoopt voorts dese weeck te sullen ghereet wesen, *een* stuck van *ses* pondt ghesprongen.				
Dirck Jobs Rielant, 't schip Delft met *vier-en-dertigh* stucken, de Rolle is *hondert seventigh*, mancqueert *twintigh* man, te weten.	0	8	12	0
Ponders ghesprongen, hoopt in de middel van de toekomende weeck 't schip ghereedt te hebben, doch hem mancqueren Anckers, Touwen, Kruyt ende Scherp.				
Ide Hilkes, Capiteyn van den Luytenant Admirael de Vries, 't schip Groot Frisia, met *twee-en-seventigh* stucken, de Rolle is *vier hondert* koppen, mancqueren *seven-en-veertigh* koppen, te weten	7	24	15	1
Moet noch een Ancker hebben ende een Touw, mitsgaders Kruyt en scharp, anders souden van dese week konnen gereet wesen.				
Capiteyn Jan Jansz Vyselaer, 't schip Oostergoo met *sestigh* stucken; De Rolle				

was

G 3

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
was *twee hondert vijf-en-sestigh* koppen, mancquerende maer *acht* man, te weten	0	6	2	0
Noch *seven* siecken op gesonden, als Ammunitie ende water had, soude van dese weeck konnen klaer raecken.				
Capiteyn Wytze Byma, 't schip Westergoo, met *seş-en-vijftigh* stucken, de Rolle is *twee hondert veertigh* man, mancqueert *achthien* man, te weten	3	11	4	0
Ende noch *neghen* swaere siecken aen Landt: Als Ammunitie had ende water, soude van dese weeck konnen klaer wesen				
Capiteyn Barent Hiddes de Vries, 't schip de Steden met *vier-en-vijftigh stucken*, de Rolle is *twee hondert veertigh* koppe n, mancqueren *vijf-en-twintigh* man, te weten	2	9	14	0
Behalven noch *ses* siecken, *twee twaelf* ponders, en een *acht* ponder ghetborsten, als Ammunitie ende water had, konde noch van dese weeck klaer raecken.				
Capiteyn Joost Michielsz, 't schip Princesse Albartina met *twee en-vijftig* stucken, de Rolle is *twee hondert vier-en-twintigh* koppen, mancqueren *veerthien* man, te weten	0	8	6	0
Twee *achthien* ponders, *drie twaelf* ponders, en *drie acht* punders geborsten, als Ammunitie ende Water, mitsga-				

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
mitsgaders Anckers en Touwen hadde, soude hy weder klaer zijn.				
Capiteyn Joost Harmens Clant, 't schip Stad en Lande met *twee-en-vijftig* stucken, de Rolle is *twee hondert dertigh* man, mancqueert *vijf* man, te weten	2	3	0	0
Boven noch *ses* siecken, als Ammunitie ende water had, soude hy wederom klaer sijn.				
Capiteyn Corstiaen Elders, 't schip Omlandia met *acht-en-veertigh* stucken, de Rolle is *hondert tnegentigh* koppen, mancqueren *ses-en-twintigh* man, te weten	4	10	12	0
Moet nieuwe Masten in setten, hoopt echter in het midden van de week te konnen klaer wesen.				
Vertrouwt in 't midden van de aenstaende weeck te sullen klaer wesen.				
Capiteyn Abraham Quirijns, 't schip Zeelandia, met *vier-en-dertigh* stucken, de Rol is *hondert seventigh* koppen, mancqueert *acht-en-dertigh* man, te weten.	27	4	7	0
Sal in 't laest van de weeck ghereet sijn, een *ses* ponder geborsten.				
't Schip van Jacob Adriaensz Pense, genaemt Middelborgh, met *vijftigh* stucken, de Rolle is *twee hondert thien*, mancqueert *twaelf* man, te weten	0	3	9	0
Verklaert eerst in de volghende weeck te sullen klaer wesen.				

Capi-

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
Capiteyn Cornelis Evertsz de Jonghste, 't schip Schaeckerlo, met *dertigh* stucken; De rol is *hondert sestigh* koppen.				
Hier van is oock niemand aen boordt om bericht te doen.				

Admiraliteyt in 't Noorder-quartier.

Luytenant Admirael van Meppelen sal het Schip huyden klaer hebben, doch heeft *acht achthien* ponders, een *twaelf* ponder, en *twee ses* ponders gesprongen ofte geborsten, doch heeft omtrent *vijftigh* man minder als sijn Rolle, daer van *veerthien* doodt, *vier-en-twintigh* swaerlijck gequetst ende de rest verloopen sijnde, wacht sijn water alle uyren aen boordt.				
Den Vice-Adm. Schram, het Schip de Pacificatie met *drie-en-seventigh* stucken, de Rolle is *drie hondert tachtigh* man, mancqueert *twee-en-tachtigh* man, te weten	54	10	16	2
Hoopt in 't eynde van de weeck klaer te sijn.				
Capiteyn Govert 't Hoen, 't schip Josua met *vier-en-vijftigh* stucken, de Rolle is *twee hondert sestigh* koppen, mancqueert *ses en-dertigh* man, te weten	32	4	0	9
Sal in het eynde van de weeck weer konnen klaer wesen, vier *achthien* ponders en een *twaelf* ponder ghebORsten.				

Capi-

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
Capiteyn Pieter Wijnbergen, het schip 't Noorder-quartier met *sestigh* stucken, de Rolle is *drie hondert* man, mancqueert *acht-en-dertigh* man, te weten	15	11	9	3
Heeft daer en boven noch *drie-en-vijftigh* siecken aen Landt, sal van de weeck het schip konnen klaer hebben, een stuck van *achthien* pont onbruyckbaer ende *twee* van *ses* pont geborsten.				
Capiteyn Adriaen Teding Berehoudt, 't schip de *drie* Helden Davidsz met *acht-en-veertigh* stucken, de Rolle is *twee hondert vijftig* koppen, mancqueert *vijf-en-dertigh* man, te weten	22	8	4	1
Mancqueert Kruydt ende scharp, oock Touwen ende Anckers, hoopt van dese weeck gereet te wesen.				
Johan Belgicus van Hooren, 't schip Gelderland met *vier-en-sestigh* stucken, de Rolle is *drie hondert* koppen, mancqueert *een-en-veertigh* man, te weten	22	7	4	2
Daer boven noch *vijf* siecken aen Landt, *twee twaelf* ponders, ende *twee ses* ponders gheborsten, hoopt van dese weeck gereet te zijn.				
Capiteyn Jan Kroock, 't schip den Hollandsz Thuyn met *ses-en-vijftigh* stucken, de Rolle is *twee hondert vijftigh* koppen, mancqueren *twintigh man*, te weten	12	2	4	2
't Schip sal van dese weeck gereet zijn, ende moet sijn Ammunitie en water noch aen boord hebben, *twee achthien* ponders gesprongen.				

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
Capiteyn Cornelis Victor het schip Caleb met *acht-en-veertigh* stucken, de Rol is *twee hondert veertigh* koppen, mancqueert *seven-en-sestigh* man, te weten	10	5	11	4
Sal van dese weeck gereet wesen, *drie achthien* ponders, *een twaelf, een acht* en *een drie* ponder gheborsten, ofte aen stucken geschooten.				
Egbert Pietersz, Capiteyn van de gewesene Schout by Nacht Stackhouwer, 't schip 't Wapen van Enckhuysen, met *twee-en-seventigh* stucken, de Rolle is *twee hondert sestigh*, mancqueren *tachtigh* man, te weten	49	19	8	4
't Schip is weder klaer, mancqueert alleen Ammunitie van Oorlogh.				
Capiteyn David Vliegh, 't schip het Wapen van Nassau, met *sestigh* stucken, de Rolle is *twee hondert sestigh* koppen.	10	5	24	[illegible]
Twee *achthien* ponders en een *twaelf* ponder gheborsten, is gereet als hy alle Ammunitie ende water heeft.				
Capiteyn Gerrit Claessen Posthoorn, 't schip 't Wapen van Hoorn, met *dertigh* stucken, de Rolle is *hondert veertigh* koppen, doch heeft maer *hondert acht-en-twintigh* man aen boordt, komt vers uyt.				
Capiteyn Claes Ancker, het schip d' Eendracht met *vier-en-veertigh* stucken, de Rolle is *twee hondert ses-en-veertigh* koppen, doch heeft maer *hondert vier-en-sestigh* man				

	Minder als de Rolle in Zee.	*Dooden.*	*Gequetsten en Siecken opgesonden.*	*Verlopen.*
man aen boordt, sulcks dat noch *twee-en-tachtigh* man mancqueren, is anders gereedt, want kompt eerst vers uyt.				

Admiraliteyt in Vrieslandt.

DEn Vice-Adm. Coenders, het schip Groeningen met *seventigh* stucken, de Rolle is *drie hondert ses*, mancqueren *vier-en-vijftigh* man, te weten	0	30	24	0
En daer en boven noch *tachtigh* man, by gissinghe in de opgebrachte Prijs, immers heeft niet meer als *hondert vijftigh* aen boordt.				

Lijste der Schepen van Oorlogh ingevallen in 't Goereesche Gat, staende ter directie van 't Collegie ter Admiraliteyt.

Van Rotterdam.

Officiers.	*Schepen.*	*Monteringe.*	*Dooden.*	*Gequetsten.*
SChout by Nacht Jan van Nes.	Delft.	60		2
Collonel van Gent.	Gelderland.	66		
Laurents Davidsz.	Groot Hollandia.	64	17	41
Ruth Maximiliaen.	Wassenaer.	56	6	34

Van Amsterdam.

Officiers.	*Schepen.*	*Monteringe.*	*Dooden.*	*Gequetsten.*
LUyt. Adm. Tromp.	Hollandia.	80	14	23
Vander Zaen.	d' Beschermer.	54	10	20
J. Adr. Swart.	Deventer.	60	4	24
Hendrick Adriaensz.	d' Reyger.	70	4	11
Jacob Will. Broeder.	Den D. van Utr.	46	6	14

Van 't Noorder-quartier.

Officiers.	*Schepen*	*Monteringe.*	*Dooden.*	*Gequetsten*
Houttuyn.	d' Jonge Prins.	66	13	35

Lijste van de Engelsche Prijsen leggende in't Goereesche Gat, verovert by de volgende Capiteynen.

Hendrick Adriaensz 'tde Blauwe Reyger.

DEn Swifture, ghevoert geweest by den Vice-Admirael William Barclay, langh *hondert vier-en-vijftigh* voeten ende wijt *vier-en-dertigh* voet, gemonteert met *acht-en-vijftigh* metale ende *twaelf* ysere stucken, ende *drie hondert tnegentigh* koppen bemant, waer van naer Amsterdam ende Rotterdam sijn gevoert *drie hondert acht-en-veertigh* Gevangenen; Het Schip was t'eenemael reddeloos ghefchooten, niet mogelijck langer Zee te konnen houden, de Vice-Admirael was met een Musquet-kogel door de hals geschooten, ende lagh doodt in sijn Camer. In passant hebbe eenigh Canon dus gheteyckent ghesien Nicolaes Sicmansz *me fecit Groninge* 1629. *Elisabeth Regina* 1598. *Jacobus Rex* 1624. N. R. 1658. Wesende alle schoon Canon van *vier-en-twintigh* a *achthien* ponders, was ongemeen versien van Ammunitie ende andere noodtwendigheden, heeft *drie duysent* pont Bos-kruyt ende scherp na advenant ghehadt, dat hier uyt ghelight is.

Jacob Adriaensz Swart.

De Royal George Capiteyn Johan Earle, ghemonteert met *vier-en-veertigh* Ysere stucken, waer af gevangen, als boven, sijn wegh ghevoert *hondert dertigh* koppen.

Couvertijn.

Ruth Maximiliaen.

Hobberton Capiteyn Johans Pessers, ghemonteert met *ses-en-vijftigh* Ysere stucken. Van de welcke als boven sijn wegh ghevoert *hondert vijf-en seventigh* koppen. De ghequetsten ende siecken, waer af men 't rechte getal niet en weet, kan niet aengeteyckent worden.

Lijste

Lijste van geborsten ende onbruyckbaer Canon.

Rotterdam.

	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.
De seven Provincien, Luyt. Admirael de Ruyter.	5	18	1	12		
De Eendracht, Luyt. Admirael van Nes.	5	18	1	12		
De Ridderschap van Hollant, Vice-Adm. de Liefde.	1	18				
Princesse Louise, Capiteyn Nideck.			2	12	1	8
Capit. Willem Boudewijnsz.	1	18				
Capiteyn van Gelder.	2	18			1	4
Capiteyn Naelhout.			1	12		

Amsterdam.

	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.
Dirck Schey, 't Schip Gouda.	1	18				
Capiteyn Marrevelt, 't Schip 't Geloof.	1	18			1	3
Capiteyn Hugo Nieuhoff, Stadt ende Landen.	1	18			1	3
Capiteyn Enno Doedes, Leeuwaerden.	3	18				
Capiteyn Jacob Pauw, 't Schip Staveren.	1	18	1	12	1	3
Jan de Jong, 't Schip 't Raethuys van Haerlem.	1	18			2	8
Michiel Sluys, 't Schip Campen.	1	18			1	3
Arent Simonsen, 't Schip Overyssel.			1	12	1	1
Wouter Wijngaert, 't Schip Haerlem.	1	18			1	3

Zeelandt.

	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.	Stucken:	Pond.		
Vice-Admirael Banckert, 't Schip ter Tolen.			2	12				16
De Schout by Nacht Cornelis Evertsen, 't Schip Zierickzee.	1	18	1	12				
Jan Matthijssen, 't Schip Vlissingen.			2	12			1	3
Jan Pietersen Tant, 't Schip Utrecht.	1	18	1	12			4	6
Willem Marinissen, de Zee-Ridder.							1	6
Abraham Krijnssen, 't Schip Zelandia.							1	6

't Noorderquartier.

	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.		
Luyt. Admirael Meppel.	8	18	1	12			2	6
Govert 't Hoen, 't Schip Josua.	4	18	1	12				
Capiteyn Wijnbergen, 't Schip 't Noorderquartier.	1	18					2	6
De Graef van Hoorn, 't Schip Gelderlandt.			2	10			12	6
Jan Croock, 't Schip den Hollandtschen Thuyn.	2	18						
Cornelis Vichtel, 't Schip Caleb.	3	18	1	12	1	8	1	3
David Vlieg, 't Schip 't Wapen van Nassauw.	2	18	1	12				

Vrieslandt.

	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.	Stucken.	Pond.
Vice-Admirael Coendets, 't Schip Groeningen.	[illegible]	1	2	12		
Barent Hiddes, 't Schip de Steden.			2	12	1	8
Jooft Michielsen, 't Schip Albertina.	2	18	3	12	3	8

Lijste

Lijste van de monture ende bemanninge van de Schepen van Oorlogh door het Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam ge-equipeert.

't Schip de Provincien, daer op commandeert den Luytenant Admirael de Ruyter.

	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
12 Stucken Metael Canon van	36 pond.	327	
16 stucken van	24 pond.		
14 stucken van	18 pond.		
12 stucken van	12 pond.		
26 stucken van	6 pond.		
80 Stucken.			

't Schip d'Eendracht, daer op commandeert den Luytenant Admirael Aert Janssen Nes.

	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
14 Stucken Metael Canon van	24 pond.		
6 stucken van	18 pond.		
20 stuck Yser Canon van	18 pond.		
6 stucken	12 pond.		
6 stucken metael Canon van	12 pond.		
16 stucken van	6 pond.		
8 stucken van	4 pond.		
76 stucken		284	

't Schip de Ridderschap, daer op commandeert den Vice-Admirael Johan de Liefde.

	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
12 Stucken Metael Canon van	24 pond.		
4 stucken dito van	18 pond.		
8 stucken Yser Canon van	18 pond.		
16 stucken van	12 pond.		
8 stucken metael Canon van	12 pond.		
10 stucken dito van	6 pond.		
8 stucken Yser Canon van	4 pond.		
66 Stucken		270	

't Schip Delff, daer op commandeert de Schout by Nacht Jan Janssen van Nes.

			Monture.	*Matrosen.*	*Soldaten.*
8	Stucken Metael Canon van	24 pond.			
3	stucken dito van	18 pond.			
13	Ysere stucken Canon van	18 pond.			
17	stucken van	12 pond.			
5	stucken metael Canon van	12 pond.			
10	stucken dito van	6 pond.			
6	stucken Yser Canon van	4 pond.			
64	stucken.		209		

't Schip Gelderlandt, daer op commandeert den Colonel van Gent.

			Monture.	*Matrosen.*	*Soldaten.*
6	Stucken van	24 pond.			
16	stucken mede metael Canon van	18 pond.			
24	stucken Yser Canon van	12 pond.			
18	stucken van	4 pond.			
66	Stucken		170		

't Schip Wassenaer, daer op commandeert den Capiteyn Ruth Maximiliaen.

			Monture.	*Matrosen.*	*Soldaten.*
22	Stucken Yser Canon van	18 pond.			
16	stucken Yser Canon van	12 pond.			
6	stucken Yser van	8 pond.			
12	stucken van	4 pond.			
56	Stucken		178		

't Schip

't Schip Groot Hollandia, daer op commandeert Capiteyn Laurents Davidsen.

	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
4 Stucken Metael Canon van	24 pond.		
20 ſtucken Yſer Canon van	18 pond.		
6 metale Camer-ſtucken van	12 pond.		
16 ſtucken Yſer Canon van	12 pond.		
6 klocken van	6 pond.		
12 ſtucken Yſer Canon van	4 pond.		
64 Stucken		186	

't Schip kleyn Hollandia, daer op commandeert den Capiteyn Evert van Gelder.

	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
22 Stucken Yſer Canon van	18 pond.		
14 ſtucken dito van	12 pond.		
6 klocken metael van	12 pond.		
12 ſtucken Yſer Canon	4 pond.		
54 ſtucken		166	

't Schip Dordrecht, daer op commandeert den Capiteyn Aelmonde.

	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
10 ſtucken Yſer Canon van	18 pond.		
12 ſtucken van	12 pond.		
10 ſtucken van	8 pond.		
6 ſtucken van	3 en 4 pond.		
44 ſtucken		172	

't Schip Louyſe, daer op commandeert den Capiteyn Nydeck.

	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
18 ſtucken Yſer Canon van	12 pond.		
6 metale Klocken van	12 pond.		
2 ſtucken metael van	8 pond.		
8 ſtucken Yſer Canon van	8 pond.		
4 metale Camer ſtucken van	4 pond.		
38 ſtucken.		85	

't Schip Utrecht, daer op commandeert den Capiteyn du Bois.

		Monture.	*Matrosen.*	*Soldaten.*
18	stucken Yser Canon van	12 pond.		
10	stucken dito van	8 pond.		
4	stucken metael Canon van	8 pond.		
4	stucken Yser Canon van	3 pond.		
36	stucken		160	

't Schip Gorcum, daer op commandeert Huybert Jacobs Huygh.

		Monture.	*Matrosen.*	*Soldaten.*
16	stucken Yser Canon van	12 pond.		
2	stucken metael Canon van	15 pond.		
6	stucken dito van	5 pond.		
2	stucken Yser Canon van	5 pond.		
4	stucken Yser Canon van	6 pond.		
4	stucken dito van	3 pond.		
34	stucken.		123	

't Schip 't Quartier van Nimmegen, daer op commandeert Willem Boudewijnsz.

		Monture.	*Matrosen.*	*Soldaten.*
16	stucken Yser Canon van	12 pond.		
14	stucken dito van	8 pond.		
4	stucken dito van	4 pond.		
34	stucken.		102	

't Schip

't Schip Schiedam, daer op commandeert den Capiteyn de Swart.

		Monture. Matrosen. Soldaten.
14 stucken Yser Canon van	8 pond.	
6 stucken dito van	4 pond.	
2 stucken dito metael van	4 pond.	
22 stucken.		67.

't Schip de Vreede, daer op commandeert den Capiteyn Juriaen Juriaensz.

18 Ysere stucken van	12 pond.	
10 stucken dito van	6 pond.	
2 dito stucken van	4 pond.	
4 metale stucken van	4 pond.	
34 stucken.	niet gemonteert.	

't Schip Harderwijck, daer op commandeert den Capiteyn Naelbout.

		Monture. Matrosen. Soldaten.
16 Ysere stucken van	12 pond.	
12 Ysere stucken van	6 pond.	
4 Ysere stucken van	4 pond.	
32 stucken.		92

't Fregat Schiedam, daer op commandeert den Capiteyn Wijnbergen.

18 stucken 41

't Fregat 't Hart, daer op commandeert den Commandeur de Munnick.

10 stucken 20

Boven dien soo sijn ge-equipeert ende onder de Vloot gefonden, *twee* Branders ende *twee* Advijs-Jachten.

Lyste van de monture van 's Landts Schepen van Oorlogh, staende ter directie van 't Collegie ter Admiraliteyt in Zeelandt.

't Schip Walcheren, gevoert by de Luytenant Admirael Cornelis Evertsz.

16	metale	Stucken	van	24	pond	Bals.
2	metale	à		18	pond	Bals.
8	metale	à		12	pond.	
6	metale	à		6	pond.	
32.						
12	Ysere	à		18	pond.	
12	Ysere	à		12	pond.	
14	Ysere	à		4	pond.	
38.						

't Samen 70 Stucken.

Gemant met *hondert tachtigh* soo Matroosen als Mariniers, ende *sestigh* Landt-Soldaten. *'t Samen* 380 *Koppen.*

't Schip Zierickzee. Commandeur Cornelis Evertsz. de Jonge.

12	metale	à	24	pond.
2	metale	à	18	pond.
4	metale	à	12	pond.
6	metale	à	6	pond.
24.				
12	Ysere	à	18	pond.
12	Ysere	à	12	pond.
12	Ysere	à	4	pond.
36.				

't Samen 60 *Stucken.*

Gemant met *twee hondert twintigh* soo Matroosen als Mariniers, ende *sestigh* Landt-Soldaten. *'t Samen* 300 *Koppen.*

't Schip

't Schip Middelburgh, Capiteyn Jacob Pense.

4	metale	à	24	pond.
6	metale	à	12	pond.
6	metale	à	6	pond.
16.				
2	Ysere	à	18	pond.
18	Ysere	à	12	pond.
8	Ysere	à	6	pond.
6	Ysere	à	3	pond.
34.				

t' Samen 50 *Stucken.*

Gemant met *hondert acht-en-veertigh* soo Matroosen als Mariniers, ende *sestigh* Land-Soldaten. *t' Samen* 208 *Koppen.*

't Schip 't Hof van Zeelandt, Capiteyn Simon Block, langh over-steven hondert ses-en-dertigh *wijt*, vier-en-dertigh *hol*, derthien ½ *voeten hoogh, onder de koe-brugh* seven *voet.*

2	metale	à	36	pond.
4	metale	à	24	pond.
2	metale	à	16	pond.
6	metale	à	12	pond.
6	metale	à	6	pond.
2	metale	à	5	pond.
22.				
18	Ysere	à	18	pond.
8	Ysere	à	12	pond.
6	Ysere	à	6	pond.
4	Ysere	à	4	pond.
36.				

t' Samen 58 *Stucken.*

Gemant met *hondert acht-en-tachtigh* Matrosen ende Landt-Soldaten. *t' Samen* 248 *Koppen.*

't Schip Vlissingen, ghevoert by Capiteyn Jan Matthyssen.

2	metale	à	24	pond.
2	metale	à	12	pond.
6	metale	à	6	pond.
10.				
4	Ysere	à	18	pond.
24	Ysere	à	12	pond.
6	Ysere	à	6	pond.
4	Ysere	à	3	pond.
2	Ysere noch niet over ghebracht wat Calibre.			
40.				

t' Samen 50 *Stucken.*

Gemant met *hondert vijftigh* Matroosen ende *vijftigh* Landt-Soldaten. *t' Samen* 200 *Koppen.*

't Schip Uytrecht, gevoert by Capiteyn Jan P. Tant.

2	metale	à	24	pond.
2	metale	à	12	pond.
4	metale	à	6	pond.
2	metale	busen.		
10.				
6	Ysere	à	18	pond.
16	Ysere	à	12	pond.
18	Ysere	à	6	pond.
40.				

t' Samen 50 *Stucken.*

Gemant met *hondert ses-en-vijftigh* soo Matroosen als Mariniers, ende *sestigh* Landt-Soldaten. *t' Samen* 216 *Koppen.*

't Schip Delft, Capiteyn Dirck Joosten Kiela.

2	metale	à	12	pond.
4	metale	à	6	pond.
6.				

Ysere

14	Yſere	à	12	pond.
8	Yſere	à	6	pond.
6	Yſere	à	4	pond.
2	Yſere daer van noch niet over gebracht het Calibre.			
30.				

t' Samen 30 *Stucken.*

Gemant met *hondert twee-en-twintigh* ſoo Matrooſen als Mariniers, en *vijf-en-veertigh* Land-Soldaten. *t' Samen* 167 *Koppen.*

't Schip Zeelandia, Capiteyn Abraham Crijnſen.

2	metale	à	12	pond.
6	metale	à	4 en 5	pond.
8.				
14	Yſere	à	12	pond.
10	Yſere	à	6	pond.
4	Yſere	à	4	pond.
28.				

t' Samen 36 *Stucken.*

Gemant met *hondert* ſo Matrooſen als Mariniers, ende *vijf-en-vijftigh* Landt-Soldaten. *t' Samen* 155 *Koppen.*

't Schip Tholen, gevoert by den Vice-Admirael Banckert.

8	metale ſtucken	à	24	pond.
6	metale	à	18	pond.
2	metale	à	14	pond.
6	metale	à	12	pond.
4	metale	à	6	pond.
26.				
14	Yſere	à	18	pond.
16	Yſere	à	12	pond.
4	Yſere	à	4	pond.

t' Samen 60 *Stucken.*

Gemant met *twee hondert dertigh* Matroſen ende *tachtigh* Land-Soldaten. *t' Samen* 310 *Koppen.*

't Schip

't Schip Veere, Capiteyn Adriaen de Haese.

2	metale	à	24	pond.
4	metale	à	12	pond.
7	metale	à	6 en 5	pond.
13.				
4	Ysere	à	18	pond.
12	Ysere	à	12	pond.
10	Ysere	à	9 en 8	pond.
6	Ysere	à	6	pond.
3	Ysere	à	4	pond.
2	Ysere welckers Calibre niet is over gebracht.			
37.				

t' Samen 50 Stucken.

Gemant met *hondert acht-en-festigh* Matrosen ende *vijftigh* Landt-Soldaten. *t' Samen 218 Koppen.*

't Schip Dordrecht, Capiteyn Adriaen van Groeningen.

2	metale	à	24	pond.
2	metale	à	12	pond.
6	metale	à	6	pond.
10.				
4	Ysere	à	18	pond.
14	Ysere	à	12	pond.
12	Ysere	à	8	pond.
10	Ysere	à	6	pond.
40.				

t' Samen tot 50 Stucken.

Gemant met *hondert drie-en-vijftigh* Matrosen en Mariniers, *seven-en-vijftigh* Landt-Soldaten. *t' Samen 210 Koppen.*

't Schip de Zee-Ridder, Capiteyn Willem Marinissen.

2	metale	à	18	pond.
2	metale	à	6	pond.
4.				

14 Ysere	à	12 pond.
12 Ysere	à	6 pond.
6 Ysere	à	4 en 3 pond.
32.		

t' Samen 36 *Stucken.*

Gemant met *hondert achthien* Matroosen en *veertig* Landt-Soldaten. *t' Samen* 158 *Koppen.*

't Schip de Prins te Peert , Capiteyn Willem Hendrickx.

14 Ysere stucken	à	3 en 4 pond.

Gemant met *veertigh* Matrosen en *vijfthien* Landt-Soldaten. *t' Samen* 55 *Koppen.*

't Schip Schakerloo , Capiteyn Jan Krijnsen.

5 metale	à	6 pond.
5.		
8 Ysere	à	8 pond.
12 Ysere	à	6 pond.
5 Ysere	à	4 en 3 pond.
25.		

't Samen 30 *Stucken.*

Gemant met *hondert vijf* Matroosen ende *dertigh* Landt-Soldaten. *t' Samen* 135 *Koppen.*

't Schip de Visschers Harder , Capiteyn Adriaensz Blanckaert.

14 Ysere	à	8 pond.
12 Ysere	à	6 en 4 pond.

Gemant met *negentigh* Matroosen ende *vijf-en-twintigh* Landt-Soldaten. *t' Samen* 115 *Koppen.*

't Schip Goes , konnende *vier-en-dertig* Stucken voeren , blijft aen de Wal door ghebreck van Canon , dat van daer op de andere Schepen is verdeelt.

't Schip West-Capelle , kan *ses-en-twintigh* Stucken voeren , blijft als boven aen de Wal.

Twee Brandt-Schepen sijnde kloecke Pinassen, een genaemt de Vrijheydt, gevoert by Willem Meerman, ende een genaemt de Hoope, gevoert by Engel Adriaensen, yder *vijfthien* Matroosen.

Een Kitse ende drie groote Houckerboots, yder voorsien met *vijf* à *ses* Stuckjens ende *twintigh* à *vijf en-twintigh* Koppen, ghevoert by Claes Reyniersen. Gillis Gillissen. Frans Roys. Daniel Verdiest.

Drie groote Schepen nieuws gebouwt, om te voeren *sestigh* à *seventigh* Stucken, sijn noch niet gereet, noch geen Schut daer by, alles by faute van Gelds.

Lijste van de Oorlogh-Schepen, ressorterende onder het Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, die by 's Landts Armade gevoert sullen worden.

Officieren.	*Schepen.*	*Monture.*	*Matrosen.*	*Soldaten.*
Luyt. Admirael C. Tromp.	Hollandia.	82	400	50
Vice-Admirael vander Hulst.	De Spiegel.	74	350	50
Schout by Nacht Sweers.	Gouda.	72	325	45
Cap. Hendrick Adriaensen.	De Reyger.	70	300	45
Pieter Salomonsen.	De Liefde.	66	275	45
Nicolaes Marrevelt.	't Geloof.	66	275	45
Jan de Haan.	De Calans oogh.	66	275	45
Jacob Andriessen Swart.	Deventer.	60	250	40
Jacob Cornelissen Swart.	De Prov. van Utrecht.	60	250	40
Hendrick Godtskens.	't Wapen van Utrecht	60	250	40
Hugo van Nieuwenhoff.	Stadt en Landen.	60	250	40
Jan van Amstel.	De Vrijheyt.	60	250	40
Thomas Fabritius.	De Tijd-verdrijff.	60	250	40
Jacob Willemsen Broeder.	De Dom van Utrecht	46	200	30
Corn. van Hoogenhoeck.	't Zuyer-huys.	50	215	30
Pieter Janssen Uyttenhout.	De Landtman.	46	200	30
Jan du Bois.	De Vreede.	46	200	30
Ottho van Treslong.	Duyvenvoorde.	46	200	30
Floris Florissen Blom.	De Son.	44	185	30
Ian de Iongh.	't Raeth. van Haerlem.	46	200	30
Michiel Zuyst.	Campen.	46	200	30
Hendrick Vollenhoven.	De Tromp.	46	200	30
Wouter Wijngaerden.	Haerlem.	44	185	30
Hendrick Vroom.	De Wakende Boey.	46	200	30

Fre-

Fregatten.

Officieren.	Schepen.	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
Ian Bont.	De Harder.	30	120	20
Iacob Dirckxsen Boon.	Ylst.	30	120	20
Arent Simonsen Vader.	Overyssel.	30	120	20
Ian Gysels van Lier.	Asperen.	30	120	20

Voor d' Oost-Indische Compagnie.

Officieren.	Schepen.	Monture.	Matrosen.	Soldaten.
Comm. Willem vander Zaen.	De Beschermer.	54	250	30
Cap. Enno Doedes.	De Goude Leeuw.	50	225	30
Thomas Tobias.	Harderwijck.	46	200	30
Iacob Paeuw.	Staveren.	46	200	30
Luyt. Coelonel Palm.	Cruyningen.	60	250	40
Cap. Dirck Schey.	De Stadt Gouda.	46	200	30
Iacob van Meeuwen.	Amsterdam.	60	250	40
Ioost Verschuyr.	Iaersveldt.	46	200	30

Lyste vande Schepen van Oorloge, composerende de jeghenwoordighe 's Landts Vloote, leggende op de Reede van't Texel.

Van't Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam.

Schepen.	Officieren.	Stucken aen boort.	Matrosen aen boort.	Deficierende Matrosen.	Soldaten aen boort.	Deficierende Soldaten.
De seven Provincien.	Luytenant Admirael de Ruyter.	80	331	94	29	21
d' Eendracht.	Luytenant Admirael van Nes.	76	281	69	56 over 12	0
Ridderschap van Hollandt.	Vice-Admirael de Liefde.	66	269	36	45	0

Delft.

Schepen.	*Officieren.*	*Stucken.*	*Matrosen aen boort.*	*Deficierende Matrosen.*	*Soldaten aen boort.*	*Deficierende Soldaten.*
Delft.	Schout by Nacht van Nes.	60	205	100	39	11
Gelderlandt.	Collonel van Gent.	66	222	83	90 over 45	0
Groot Hollandia.	Laurens Davidsz.	64	189	71	36	4
Wassenaer.	Rut Maximiliaen.	56	178	42	20	10.
Kleyn Hollandia.	Evert van Gelder.	54	163	57	25	5
Dordrecht.	Philips Aelmonde.	46	172	3	25	0.
Louyse.	Frans van Nydeck.	40	140	35.	25	0
Uytrecht.	Elandt du Bois.	36	136 over 6		0	Nota. werd vermeent de selve aen boort te sullen wesen. 20
Gornichem.	Huybert Jacobsz Huygh.	36	121	9	18	2
Harderwijck.	Nicolaes Naelhout.	36	24	36	0	20

Twee Fregatten.

Schepen.	*Officieren.*	*Stucken.*	*Matrosen aen boort.*	*Deficierende Matrosen.*	*Soldaten aen boort.*	*Deficierende Soldaten.*
't Quartier van Nimwegen.	Willem Boudewijnsz. van Eyck.	34	104	6	19	1
Schiedam.	Jacob Swart.	22	66	4	0	Nota. sal compleet zijn. 10

Twee Advys-Jachten.

Schepen.	*Officieren.*	*Stucken.*	*Matrosen aen boort.*	*Deficierende Matrosen.*	*Soldaten aen boort.*	*Deficierende Soldaten.*
Swol.	Joncker Wijnbergen.	16	36	2	0	10
't Hart.	Dirck de Munnick.	8	24 over 4			

Twee

Twee Branders.

Schepen.	*Officieren.*	*Stucken.*	*Matrosen.*	*Deficierende.*	*Soldaten.*	*Deficierende.*
Rotterdam.	Jan van Braeckel.	6	30			
De Goude Ruyter.	Jan Broers Vermeulen.	2	12			

Van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam.

Schepen.	*Officieren.*	*Stucken.*	*Matrosen.*	*Deficierende.*	*Soldaten.*	*Deficierende.*
Hollandia.	Luytenant Admirael Tromp.	80	391	19	50	0
De Spiegel.	Vice-Admirael van der Hulst.	68	350	0	47	3
Gouda.	Schout by Nacht Sweers.	72	325	0	45	0
De Reyger.	Capiteyn Hendrick Adriaensz.	70	290	10	45	0
't Geloof.	Nicolaes Marrevelt.	66	261	14	45	0
Calans Oogh.	Jan de Haen.	66	259	16	45	0
Deventer.	Jacob Andriesz Swart.	60	240	10	34	6
De Provincie van Uytrecht.	Jacob Cornelisz Swart.	60	250		40	Compleet.
't Wapen van Uytrecht.	Hendrick Gotskens.	60	249	1	31	4
Stadt en Landen.	Hugo van Nieuhoff.	60	227	23	33	7
De Vryheydt.	Jan van Amstel.	60	230	40	28	12
Tydt-verdryf.	Thomas Fabritius.	60	246	4	40	0
Cruyningen.	Luytenant Collonel Palm.	60	246	4	40	0

Schepen.	*Officieren*	*Stukken.*	*Matroſen.*	*Deficierende.*	*Soldaten.*	*Deficierende.*
Amſterdam.	Iacob van Meeuwen.	60	214	36	0	40
De Beſchermer.	Commandeur Willem vander Saen.	54	250	0	30	0
't Zuyderhuys.	Cornelis van Hogenhoeck.	50	214	1	29	1
De Goude Leeuw.	Enno Doedes.	50	103	22	29	1
Dom van Uytrecht.	Iacob Willemſz Broeder.	46	196	4	22	8
De Landtman.	Pieter Ianſz Uytenhout.	36	200	0	30	0
De Vrede.	Ian du Bois.	46	153	47	25	5
Duyvenvoorde.	Otto van Treſlong.	46	179	21	28	2
't Raedthuys van Haerlem.	Ian de Iongh.	46	182	18	17	13
Campen.	Michiel Huys.	46	188	12	30	0
De Tromp.	Hendrick Vollenhoven.	46	198	2	26	4
De Waeckende Boey.	Hendrick Vroom.	46	199	1	30	0
Harderwijck.	Thomas Tobiaſz.	46	186	14	30	0
Staveren.	Iacob Paeuw.	46	191	9	28	2
Stadt Gouda.	Dirck Schey.	46	194	6	20	10
Iaerſvelt.	Iooſt Verſchuyr.	46	200		30	Compleet
De Zon.	Floris Floriſz Blom.	44	181	4	25	5
Haerlem.	Wouter Wijngarden.	44	161	24	30	0

Pre-

Fregatten.

Schepen.	*Officieren.*	*Stucken.*	*Matrosen.*	*Deficierende.*	*Soldaten.*	*Deficierende.*
Sijn uyt-gelopen. d'Harder.	Jan Bont.	30	117	3	20	0
Sijn uyt-gelopen. Ylst.	Jacob Dircxen Boom.	30	115	5	20	0
Sijn uyt-gelopen. Asperen.	J. van Lier.	30	95	5	20	0
Over-Yssel.	Arendt Simonsen.	30	112	8	20	0

Branders.

't Wapen van Engelant.	Hendrick Hendricxen.		19	1		
De Propheet Elias.	Barent Volckers.		19	1		
De Fortuyn.	Rem Pieters Mars.		19	1		
De Kat.	Hendrick Dircksen Boeckhoven.		19	1		

Van 't Collegie ter Admiraliteyt in 't Noorder-quartier.

Den Eenhoorn.	Lieut. Adm. Meppel.	70	214	111	64	11
De Pacificatie.	Vice-Adm. Schram.	70	133	182	68	7
't Wapen van Enckhuysen.	Schout by Nacht Stackhouwer.	68	200	105	50	0
West-Vrieslandt.	Capiteyn Houttuyn.	66	136	164		50
Gelderlandt.	Graef Jan van Hoorn.	56	200	130	40	0
't Noorder-quartier.	Wijnbergen.	56	260	0	40	0
Josua.	't Hoen.	52	101	119	0	40
De Goude Leeuw.	David Vlugh.	52	213	7	40	0

Den

Schepen.	*Officieren.*	*Stucken aen boort.*	*Mattosen aen boordt.*	*Deficierende.*	*Soldaten aen boordt.*	*Deficierende.*
Den Hollandtschen Thuyn.	Capiteyn Jan Croock.	50	200	15	0	35
De Roode Leeuw.	De Boer van Enckhuysen.	48	145	60	35	0
Caleb.	Capiteyn Victol.	46	215	0	35 Logt onder de Vlieter.	0
't Wapen van Medenblick.	Claes Valehen.	46	104	101	0	35
De 3 Helden Davids.	Berckhout.	46	195	25	0	35
d'Eendracht.	Claes Ancker.	44	177	28	0	35
't Fregat Hoorn.	Gerrit Posthoorn.	30	120	0	20	0
't Casteel Medenblick.	Jan Mau.	30	82	38	0	20

Van 't Collegie ter Admiraliteyt in Vrieslandt.

De Steden.	Barent Hiddes de Vries.	54	201	0	0	0
Westergoo.	Wytse Beyma.	54	201	0	0	0
Albertina.	Capiteyn Joost Michielsen.	52	194 compleet.			
Omlandia.	Capiteyn Christiaen Ebels.	48	230			
Kleyn Frisia.	Jan Pietersen van Vinckebos.	34	154			

over 4.

Dese

Dese naervolgende Schepen van 't voorsz. Collegie, leggen noch onder de Vlieter.

Schepen.	*Officieren.*	*Stucken aen boort.*	*Matrosen aen boort.*	*Deficierende Matrosen.*	*Soldaten aen boort.*	*Deficierende Soldaten.*
Groot Frisia.	Lieutenant Admirael Tjerck Hiddes de Vries.	72	311	39	0	
Groeningen.	Vice-Admirael Coenders.	72	273	30	0	
Vorst Hendrick Casimier.	Schout by Nacht Bruynsvelt.	70	238	62	0	
Oostergoo.	Capiteyn Vyselaer.	60	155	68	0	
Stadt en Lande.	Capiteyn Clant.	54	180	20	0	
Sneeck.	Ruart Hilbebrants.	66	161	44	0	

N B. Soldaten Mariniers onder Vrieslandt sijn noch niet verdeelt.

N B. Capiteyn Jurriaen, Jurriaensen Poel, voerende 't Schip de Vreede van *veertigh* stucken, *hondert vijf-en-seventigh* Matrosen, ende *vijf-en-twintigh* Soldaten, leght noch in de Maes.

Veel ende verscheyden Lof-dichten quamen in desen tijdt uyt / ter eeren van d'overwinningh: Maer alles wiert overtroffen / door 't gene de Hoog-geleerde Heere de Schepper, altans Secretaris vande Staten in Vrieslandt my schickte; Vol van sin ende elegantie:

MAgne Vir, & Belgi columen morientis in astra
Semisepulta Patrum dum monumenta vocas.
Seu te Brema *novis* Sueonum *quassata procellis,*
Seu casus anni prætereuntis habent:
Desine consuetam fastis intendere limam,
Stringanturque levi proxima gesta manu.

X. *Quid,*

Quid, precor, in seros culpam transmisse nepotes?
Probra quid in patriæ luxuriasse velis?
Hac tibi, si qua tuas maneant mala fata tabellas,
Grassentur lineæ parte, natetque fides:
Quà fusæ classes, aut quà generosa Batavi,
Ultimis, incestat Westphalus arma, pudor!
An, velut æternæ fatalis Spartacus urbi,
Hostis ab immunda forte petendus hara?
Turpe rudimentum pubi! disparque palæstra,
Quà regum tumidas ausa subire minas.
En tamen acta novis ut eat reparare triumphis,
Inque Caledonias exonerare rates.
Hæc comes ipsa Thetis victricibus abluit undis,
Et gaudet medio contumulare mari.
Conjugis illa memor, duri mala vincla Tyranni
Horret, & Arctôum nescit amare jugum.
Hinc nobis facili portat fera prælia dorso,
Et præstat famulas officiosa manus.
Fallor? an æternis ut eat celebranda papyris,
Annales veluit demeruisse tuos?
Exoriare liber, sæcli melioris imago,
Nec tam propitiæ vota morare Deæ.
Te minium, cedrusque manent, te pumice rasum
Excipient rubris æmula lora crocis.
Lascivire tamen mercato desine fuco,
Teque nota doctis interiore proba,
Hìc tibi, Cecropiis quicquid fragravit in hortis,
Surget, & emunctæ copia naris erit.
Sardonychumque seges docta tibi pelle tumebit,
Bacchrium trepidas vincere digna nives.
Forte per aureolos mea dum Galatea libellos
Fertur, & hinc gemmas colligit, inde rosas.
Stulta quid, Hunc nostros sprevisse tenaciter ignes,
Miror? *ait*, radiis uritur ipse suis.
Pagina si tantos jactet quotacunque smaragdos,
Hei mihi! quas spargent scripta tropæa faces?
Asperiora ipsis nisi gestes corda smaragdis,
Hæc debent calamum sollicitare tuum.

Mon.

Non est, quod scombros metuas, piperisve cucullos,
Lædat & ut castus nulla culina sebedus:
Tu rectâ nitidæ Dominæ statueris in aulis,
Ibis & in niveas sarcina culta manus.
Illa mihi lecti referet compendia belli,
Aut simulata levi prælia finget aca.
Asquius hic primæ, *dicet*, commercia pugnæ
Contrahit, hic cœptum Monckius urget opus.
Occupat adversos hinc Trompius, Hallius illinc,
Rostraque dat pronis mersa vel usta vadis.
Quâ cernis piceo glomeratas vortice nubes
Surgere, Ruyterum, parte, tonare puta.
Puniceisque natant spissi quâ fluctibus Angli,
Frisiadûm statio sanguinolenta fuit.
Plura locuturæ repetita tonitrua vocem,
Et rapiunt visus fumus & umbra meos.
Quas aliter cædes! quæ non miracula dextræ,
Vidissem Dominæ forte patranda manu!
Parce, precor, teneros sceleravit cruore lacertos,
Sitque operæ victos reddere summa tuæ.
Hesce Roberte, *putem, mallus subiisse catenas,*
Ludrica quam turpi terga dedisse fuga.
Te nebulæ, tenuesque tegunt agitantia fumos
Nubila, materies moribus apta tuis.
Ille triumphales jam fumus *abivit in ignes,*
Forsan & iste vapor tempora Regis habet.
Quippe ob acceptos delibras incendia fumos,
Causa tibi belli debuit esse levis.
Te tamen, heu! miseræ captum tentigine palmæ,
Urit, ut in sociæ viscera gentis eas.
Ridet ab opposita Gallus tua prælia ripa,
Optat & , ut longum gratificere sibi.
Intiger ille tuis everstique [illegible] viribus,
Teque brevi dominis pellere gestit aquis.
Jamque parat, Batavis jungens sua robora rostris,
Te domiti titulos dedocuisse maris.
Albion, unitas ut vidit in æquore classes,
Horruit, instanti delicuitque metu.

 Inque

Inque caput, Thamisis primosque refugit in ortus,
Nec timuit siccos destituisse toros.
Sic mutant elementa fidem! celer exue fastus,
Carole, *Belga tuas excubat ante fores.*
Ille tui jugulum petit & vitalia regni,
Dum satis est dubiis digladiatus aquis.
Quas tamen ore minas praefert, quam spirat Erinnyn,
Discuties aequa conditione togae.
Foedus ini, inconcussa tibi sic sceptra resurgent,
Multaque per virides curret oliva domos.
Hanc ego regali vellem sociasse tiarae,
Qua meus augustum vinxit Apollo caput.
Illa sed Aitzmanis *melius religanda Camaenis,*
Ille colit placidae munera laeta togae.
Ille suas orsus dulci cum pace tabellas,
Claudere, qua coepit, nobile gestit opus.

Doch wat was't? alle wereltsche saecken sijn veranderlijck: immers beliefde het Godt dese blijdschap te temperen; ghelijck hier nae te sien is.

Nae dat de Vloot / nu weder ghereet zijnde / den tweeden Julij van Vlissingen was getogen / is den vierden op Schonevelt blijven leggen; als wanneer sy haer Anckers hebben gelicht / met intentie de reyse na de West te vorderen / dan de Wint noch niet seer favorabel wesende / sijn tot den achtsten niet verder als tusschen Oostende ende Nypoort toe ghekomen / daer sy de Wind wel goedt hadden / dan door de stilte konden niet veel winnen. In Duyns laegen in de dertigh Engelsche Koninghs Schepen: het dessein was om beyde Gaten te besetten / ende te sien of men de selve daer soude konnen opnestelen; de Vloot was doen ses-en-seventigh capitale Oorlogh-Schepen / ende acht a negen Branders / verwachtende noch eenighe / sonder de advijs-Jachten en Fleupten met Soldaten / die mede noch wel twintigh uytmaeckten. Het ghevoelen was / soo de Engelsche geen stant hielden / dat men wel een landinghe mochte doen / alsoo de Vloot van alles / wat daer toe vereyscht wierdt / genoechsaem was voorsien / hebbende in de selve Vloot ses a seven duysent Soldaten. Men verwachte noch seven a acht Schepen uyt Hollandt, waer onder Tromp ende Sweers, die tot date noch niet by de Vloot waren.

De Lijste en ordre der Esquadres is te sien uyt het volgende.

Onder

Onder 't Esquadre van den E. Heer Admirael de Ruyter, en de Luytenant Admirael Aert van Nes, zullen bescheyden wesen dese onderstaende Personen, en alle voerende de Wimpel van de groote Stenge.

De Heer Luyt. Admirael, de Ruyter.
Luytenant Admirael, Aert van Nes.
Vice Admirael, Johan de Liefde.
Schout by nacht, Jan van Nes.
Colonel, van Gent.

Capiteynen.

Rut Maximiliaen.
Evert van Gelder.
Philips van Almonde.
Frans Nieuwdeck.
Jacob van Meeuwen.
Nicolaus van Marrevelt.
Hendrick Gotskens.
Enno Doedes.
Kornelis Hoogenhoeck.
Iohan du Bois.
Hugo van Nieuwhof.
Ian de Iongh.
Ian Kroock.
David vlugh.

Fregatten.

Ellard du Bois.
Huybrecht Iacobsz Huygen.
Niklaas Naelhout.
Willem Boudewijnsz.
Iurriaen Iurriaensz Poel.

Advijs-Jachten.

Pieter Wijnbergen.
Iacob Pietersz Swart.
Dirck de Munnick.

Branders, &c.

Onder 't Esquadre van den Lt. Admirael Jan Evertsz en den Lt. Admirael Tjerck Hiddes de Vries, sullen zijn bescheyden dese onderstaende Persoonen, en alle voerende de Wimpel onder de Voorstenge.

Lieutenant Admirael, Ian Evertsen.
Lieut. Adm. Tjerck Hiddes de Vries.
Vice-Admirael, Banckert.
Vice-Admirael, Koenders.
Schout by Nacht, Cornelis Evertsen.
Schout by Nacht, Hendrick Bruynsvelt.

Capiteynen.

Iacob Penssen.
Iacob Matthijssen.
Adriaen de Haes.
Ian Tand.
Adriaen Kruyningen.
Dirck Schey.
Iacob Paeuw.
Hendrick Vroom.
Barend de Vries.
Ian Vyselaer.
Wijtse Beima.
Pieter Tjekes Eikema.
Cristiaen Eibelsz.
Ian Vinckelbos.
Ian Ianssen de Iong.
Ioost Harman Klouk.

Fregatten.

Willem Marinesz.
Dirck Iacobsz Kiele.
Abraham Quirijnsz.
Cornelis Evertsz. de Ionge.

Advijs-Jachten.

Claes Reyniersz.
Gillis Geleins.
Frans Rois.
Daniel Verdieft.

Branders, &c.

Onder 't Esquadre van den Lieut. Admirael Tromp en den Lieut. Admirael Jan Cornelissen Meppel, sullen wesen bescheyden dese onderstaende Persoonen en alle voerende de Wimpel van de Kruysstenge.

Lieutenant Admirael, Cornelis Tromp.
Lieutenant Admirael, Ian van Meppel.
Vice-Admirael, Volkert Schram.
Schout by Nacht, Sweerts, *als Vice-Adm.*
Als Schout by Nacht, *Capiteyn* Willem van der Saen.

Capiteynen.

Govert Thoen.
Ian de Haen.
Hendrick Adriaensz.
Iacob Andriesz Swart.
Thomas Fabritius.
Michiel Denijs.
Pieter Middelland.
Pieter Kerseboom.
Adriaen Berckhout.
Pieter Wijnbergen.
Ian Hock.
Graef Ian van Hoorn.
Cornelis Iacobsz de Boer.
Claes Ancker.
Claes Ravegen.
Ruire Hillebrantsz.

Fregatten.

Gerrit Claesz Posthoorn.
Iean Meauw.
Ian Bont.
Arent Simonsz Wader.
Ian Gysel van Lier.
Iacob Brom.

Advijs-Jachten.

Ian Iansz Verbokkelt.
Pieter Maertensz.

Branders, &c.

Het Lijck van den Vice-Admirael Barclay was noch hier ghebalsemt ende eerlijck voorsien. Den thienden Julij is goet-gevonden/ dat in beleefde termen/ immers soodanigh als de jegenwoordige conjuncture van tijden ende saecken eenigsints soude komen toe laten/ aen den Coning van Groot Brittannien geschreven soude worden/ dat het doot Lichaem van wijlen den Vice-Admirael Berckley, in de jonghste slagh tusschen beyde de Vlooten / gebleven / van wegen den Staet was gebalsemt / ende voorts alles gecontribueert wat tot preservatie soude mogen worden vereyscht / oock by provisie in eene Capelle vande groote Kercke / alhier in den Hage neder geset; Ende dat in cas sijn Meester desireerde dat het voorsz doode Lichaem derwaerts wierde ghetransporteert / dat haer Ho. Mog. daer toe overbodigh en geneygen waren/ mits dat sijn Meester alvooren herwaerts geliefde te senden een Paspoort voor een Advijs-Jacht of Galjoot/ 't welck daer toe soude worden ge-employeert / om soo wel in 't gaen / als herwaerts keeren onverhindert ende sonder belet van sijn Meesters Vloote Schepen ende Commissie-Vaerders / vrylijck te mogen passeren ende repasseren. Dan in cas sijne Meester liever soude sien dat het voorsz Lichaem hier te Lande wierde begraven / dat haer Ho. Mog. by rescriptie sulcks wetende aenstonts daer toe ordre souden geven.

Den

Den Brief aen den Koningh luyde als volght.

S I R E.

NOus avons tousiours creu, que les Offices de civilité ne sont pas incompatibles avec les devoirs de la guerre, & que celle cy ne doibt pas empescher de reconnoistre la vertu, quelque part qu'elle se rencontre. C'est pour quoy nous avons bien voulu en donner une preuve en ce que nous avons fait pour le Corps de feu le Chevallier de *Bercley*, en son vivant Vice-Admiral de l'Esquadre du Pavillon Blanq de vostre Flotte; il en a donné de sa valeur & de son courage dans le dernier Combat, tant qu'il a vescu, & nous avons bien voulu honorer sa vertu apres sa mort: Pour cest effect nous avons fait embeaumer son Corps, a fin que ses parents & ceux qui aiment sa Memoire en puissent disposer, ainsi qu'ils le jugeront a propos pour leur Consolation: & nous l'avons fait deposer cependant dans une des Chapelles de la grande Eglise de ce lieu, dans un Estat digne de sa naissance, de son employ, & de son merite; vostre Majesté ordonnera, s'il luy plaist, ce qu'elle desire que l'on en fasse; & si elle trouve bon que le Corps soit transporté en *Angleterre*, il luy plaira faire tenir icy un Passeport pour la seureté tant en allant qu'en revenant de la patache ou Galliotte; que nous employerons a cela, a fin qu'elle ne soit point empeschée en son passage par les Vaisseaux de la Flotte de vostre Majesté ou par les Armateurs particuliers de son Royaume; si ce n'est qu'elle aime mieux, que l'on acheve de faire enterrer le Corps au lieu ou il se trouve presentement, a quoy nous donnerons ordre des que nous sçaurons vostre intention, pour la qu'elle nous aurons tousiours toute la complaisance que l'on pourra legitimement desirer de nous en la conjunctu re presente des affaires, & en attendant la responce, qu'il vous plaira faire a cette lettre, nous recommandons &c, le *dixesme* Iulet *mil six cent soixante six*.

H E E R E.

WY hebben altijdt gelooft dat de plichten van beleeftheydt wel moghen bestaen met die van den Oorlogh, ende dat dit niet en behoordt te beletten d'erkentenis van de deught, alwaer oock de selve sich vindt. Daer van hebben wy wel willen geven een proef in 't geen wy gedaen hebben aen het Lichaem van wylen den Ridder *Barclay*, in leven Vice-Admirael van de Witte Vlagge van uwe Vloote. Hy heeft ghetoont sijn kracht ende courage in 't laetste gevecht soo langh hy leefde, ende wy hebben willen eeren sijn deught naer sijn doodt. Hebbende gedaen balsemen sijn Lijck, op dat sijne Magen ende Beminners van sijn gedachtenis, daer mede mochten doen soo als 't haer sal goedt duncken tot haer vertroostinge. Wy hebben hem doen wegh setten in een Capelle van de groote Kerck alhier, in een staet waerdigh sijne geboorte, sijn courage, ende verdienste. Uwe Majesteyt gelieve te bevelen wat men daer mede sal doen, ende soo hy goedt vinde dat men het oversende in Engelandt, hem ghelieve te seynden een geleyds-brief tot seeckerheydt, in 't gaen ende weder keren, van 't

Gal-

Galjoot, dat wy daer toe sullen bestellen, op dat 't niet worde in sijn reyse belet door de Schepen van u Majesteyts Vloote of van de Capers van sijn Rijck. Ten ware hem geliefde dat men 't Lijck begroef ter plaetse daer 't nu is. Waer toe wy sullen last geven soo haest wy weten uwe begeerte, voor de welcke wy altijdt sullen hebben soodanighen behaeghlijckheydt als wettelijck van ons kan werden begeert in dese gelegentheydt van tyden, ende verwachten de antwoordt die u sal believen te geven op desen Brief, sullende verblyven, &c. *Haghe* den *thienden* Iuly *een duysent ses hondert ses en sestigh*.

Van de besendingh eener Sweedtsche Ambassade naer Engelandt tot aenbiedingh der mediatie, is alrede te voor gesproocken.

Nae dat men eenigen tijdt getwijffelt hadt of 't den Coningh van Sweden ernst was / heeft hy nochtans eyndelijck den negenthienden July door d'Heer Appelboom de mediatie laten aen bieden. Hy wierdt / als extraordinaris Afgesante, voor de eerste reyse (ghelijck die van den Keyser) door twee der Heeren Staten Generael / de Heeren vander Hoolck ende Scheltinga met twee Carossen uyt sijn Huys gehaeldt / ende alsoo weder geconduceert. Ter audientie geseten op een Laecken-stoel met armen / overhandighde de Credentiael / luydende:

Nos Carolus, &c. Celsis & præpotentibus, nostris bonis amicis ac Fœderatis Dominis Ordinibus Generalibus Fœderati Belgii salutem, & prosperos rerum successus.

Celsi & præpotentes, boni amici ac Fœderati; Sollicitudine per magna non solum jam tum afficiebamur, cum nobis nunciaretur triste & cruentum inter Serenissimum ac Potentissimum Regem magnæ *Brittanniæ*, & vos subortum esse bellum; Verum etiam sumopere hæc sollicitudo aucta postquam vidimus propagando huic incendio arma in dies hinc inde majora expediri, alios quoque fœderatos nostros & vicinos eidem infelici quodam fato involvi, non sine periculo latius sese & tandem in exitium orbis Christiani extensuræ inflammationis, ni opportune restringatur. Atque si quæ arma luctuosa censenda, ea certè vel maximè commiseratione digna nobis videntur, quæ eorum incolumitatem infestant ac convellunt, quos fœderum nobis & amicitiæ nexus jungunt. Intuentes itaque hanc rerum turbulentam ac periculosam constitutionem, non modo jam inde ab initio in votis semper habuimus ut enatum bellum læta pace quantocius sopiretur, sed & nihil antiquius duximus, quam si nostram operam, studiaque nostra amicabili compositioni possemus commodare. Sic enim existimavimus necesse affectui nostro, quo conservanda tranquillitati publicæ lubenter studemus, congruum magis quam omni cura idagere ut quantocius sopiantur dissidia hæc quæ eandem cum tanta actam multorum miserabili clade disturbant, nec posse eadem aut felicius quam pacificis studiis ac votis intervenientibus tolli ac complanari, aut citius in maximum

unius

unius alteriusve tendere damnum, quam si armorum committantur decisioni, Quam non æquitas aut mutua animorum benevolentia, sed fortunæ dubius; ac sæpè etiam iniquior eventus dirigit ac moderatur. Nostram igitur operam mediatricem, tum Serenissimo ac Potentissimo Regi magnæ Brittanniæ obtulimus, tum ut eandem nostro nominè vobis offerret, Nostro Ablegato Extraordinario nobili nobis sincerè fideli Haraldo Appelbomio mandavimus ac injuximus; Nulli dubitantes quin ex hoc pacis restabiliendæ desiderio nostro, cui alia omnia posthabenda censuimus, sinceram interpositionis nostræ ac optimam intentionem perspiciatis, promtique ad ea velitis respicere consilia, quibus commerciorum rursum libertati, navigationum securo usui, tot etiam hominum innocentium, quibus ab hoc bello exitium imminet, saluti consuli, omni denique ulterior devastatio ac humani sanguinis effusio sine mora sisti ac averti possit. Quæ omnia cum uberius ex mandato nostro prædictus noster Ablegatus Extraordinarius expositurus sit; Idcirco eo nos brevitatis causa referimus, à vobis amicè requirentes, velitis eundem benevolè audire, illique in iis quę nomine nostro proposuerit fidem indubiam habere. Quibus vos divinæ commendamus protectioni Dedimus Holmiæ die *viginti* Junii *millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto*.

Nomine, &c. &c. &c.

Hedevig Eleonora.

Petrus Brahe. *Lorentz vander Linde.* *Gustaf Otto Steenbock.*
Magnus Gabriel de la Gardie. *Gustavus Bonde.*
H. Hoghusen.

Gesprooken hebbende / wierd door den Heer van Renswoude beantwoort / met betuyginghe dat haer Ho. Mog. aenghenaem was 't aengeboodene: Ende dat men van dese zijde soude toe brengen alles wat eerlijck ende mogelijck was: Ende d'Heer Appelboom versocht sijnde om *in scriptis* over te geven / wat hy by monde ghesepdt hadt / heeft 's anderen daeghs ghesonden het volgende.

DEn Ondergeschreven Extraordinaris Envoyé van sijn Koninckelijcke Majesteyt van *Sweden*, op gisteren de eere hebbende ghehadt, van in haer Ho. Mog. hoogh-aensienlijcke Vergaderinge te compareren, verstaet dit navolgende in substantie aen haer Ho. Mog. geproponeert te hebben, te weten, dat allerhooghstgemelte Koninckelijcke Majesteyt, sijnen Allergenadighsten Koninck ende Heer, met de overgrootste bekommernisse vernomen hebbende, dat de ontstane misverstanden tusschen sijne Koninckelijcke Majesteyt van Groot *Brittannien*, ende haer Ho. Mog. eyndelijck tot soo bloedigen Oorlogh waren uyt geborsten, als nu wereld-kondigh was, sich sulcks soo veel meer ter herten had ghetrocken, als desen Oorlogh, niet alleen raeckte sijne soo nae

en oude Geallieerden, welckers Staet hy florerende sach; maer dat selfs die vlamme des Oorloghs bevanghende was meer andere desselfs Nabuyren en Geconfedereerden; Oock wijder tot het uyterste nadeel van de geheele Christenheydt om sich stondt te tasten; By aldien niet in tijdts alle middelen wierden by ghebracht, die tot blussinge van soo grooten brandt eenichsints konden applicabel sijn.

Dat sijn allerhooghstgedachte Conincklijcke Majesteyt tot dien eynde goedt had gedacht, door desselfs Heeren Ambassadeurs naer Engelandt af ghesonden, sijne mediatie te laten offereren aen hooghst-gemelte Koninckliјcke Majesteyt van Groot *Brittannien*; Ende hem Extraordinaris Envoyé nu die eere liet ghenieten, om 't selve hier aen haer Ho. Mog. mede te doen, vermiddelst de Koninckliјcke missive, die de selve by desen haer Ho. Mog. behoorlijck was overleverende.

Dat allerhooooghstgemelte Conincklijcke Majesteyt vastelijck vertroude, gelijck sijn Conincklijcke Majesteyt van Groot *Brittannien*, sich genegen toonde tot accommodement en Vreede, ende om de interpositie van sijnen allergenadighsten Coninck ende Heere, daer toe te laten gelden, dat haer Ho. Mog, van haer zijde mede niet minder daer heenen op reght souden ghenegen sijn, ende haer dies de officien niet onaengenaem souden wesen, die tot voorkomen van wijder bloedstortingen en tot het redintegreren van de Vreede en eenigheyt, soude konnen werden by ghebracht; in consideratie van den onseeckeren uytslagh der batailles; van de schadelijcke vruchten die by het continueren des Oorloghs stonden te verwachten; Van het nadeel en den krack die beyderzijts Staet daer op soude komen te lijden; en van de vreugde ende het profijt, 't welck soodanige schepten van het stooten, van soo naeuwe partyen ende Religionsverwanten onder malkanderen, die een verscheyde interesse van de selve sijn voerende.

Dat allerhooghstgemelte Conincklijcke Majesteyt dit meest had bewoogen, om selfs met te rugge setten van eyghen interesse, sich in desen te interponeren, ende verwacht dat haer Ho. Mog. sulcks met soo goeden herten ende soo promptelijck souden aennemen, als sijn Conincklijcke Majesteyt 't selve met een opreght gemoed getrouwelijck was offererende.

Waer op hy Extraordinaris *Envoyé* haer Ho. Mog. spoedige resolutie verlanghde te vernemen, om allerhooghstgemelte Conincklijcke Majesteyt daer van te konnen rapport geven, ende daer mede dan voort ghetreden moge werden, in 't geene tot bereyckingh van soo heylsamen saeck, als de Vrede was, op het spoedighste ende tot sparinge van veel onnosel menschen bloedt, soude konnen worden by ghebracht: Waer van meer allerhooghstgedachte Koninckliјcke Majesteyt seer geerne die eere ambierende, als sijnde een Christen werck, niet en wilde twijfelen of haer Ho. Mog. souden sulcks aen haer zijde oock in alle billickheyt seconderen ende geensints tegen gaen.

Ende dat daerop vervolgens haer Ho. Mog. eenige Heeren Ghedeputeerden uyt der selver midden souden ghelieven te ordonneren, met de welcke meergemelde Extraordinaris Envoyé soude konnen communicatif gaen, over de occurrentie ende vervolgh van soo goeden saecke. 't Welck het tegenwoordigh aenbren-

aenbrengen, versoeck, ende wensch van hem Extraordinaris *Envoyé* sijnde, sulcks van haer Ho. Mog. alsoo was verwachtende. Signatum, 's Graven-hage den *twintighsten* Julii *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Appelboom.

Dese propositie wierdt gestelt in handen van den Heer van Ommeren ende andere om te visiteren / examineren / ende daer op haer Ho. Mog. te dienen van der selver consideratien; Des wierden de gemelde Heeren oock versocht van 't geene voorschreve kennisse te geven aen den Heere Grave d'Estrades, Klingenbergh ende Charisius Ambassadeur extraordinaris ende Afghesante ende Resident respective van de Coningh van Vranckrijck ende Dennemarck, gelijck oock de voorsz Missive ende Memorie copielijck gesonden wierdt aen de Heeren van Beuningen extraordinaris Minister van desen Staet in Vranckrijck, mitsgaders aen den Resident le Maire, om te strecken tot der selver narichtinge / ende wijders daer van communicatie te geven sulcks ende daer 't behoorde. Eyndelijck is oock aen de gemelde Heeren d'Estrades, ende van Beuningen genotificeert dat de gemelde Heeren Clingenbergh ende Charisius dien morgen door den Heere præsiderende aen haer Ho. Mog. hadden bekent gemaeckt / dat den hooghst-gemelte Coningh van Sweden sijne mediatie mede tusschen Engelandt ende Dennemarck aengeboden hadt.

Den drie en twintighsten de selve propositie weder voort ghebracht / ende in achtinge genomen zijnde / dat sijn Majesteyt van Sweden ten selven eynde sijne mediatie mede gepresenteert hebbende aen den Coningh van Groot Brittannien, mitsgaders aen de Coningen van Vranckrijck en Dennemarcken in den Oorlogh met haer Ho. Mog. ge-engageert / de selve tot het aen nemen van de voornoemde mediatie hare inclinatie ghetoont hadden / hebben hare Ho. Mog. verklaert / datse de voornoemde aen-gepresenteerde mediatie insgelijcks voor aenghenaem waren accepterende: 't welck door den Agent de Heyde aen de Heer Appelboom is bekent gemaeckt / ende wierden de Heeren van Ommeren, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Vranckrijck ende Dennemarcken, versocht met concert ende tot ghenoegen van de Heer Ambassadeur d'Estrades, mitsgaders van de Heeren alhier aenwesende Deensche Ministers / een antwoordt op de voorsz propositie in convenable termen te formeren / om vervolgens door ordre van haer Ho. Mog. aen den Heere Appelboom verhandreyckt te werden.

Den acht en twintighsten wierdt een concept antwoordt aen den Heer Appelboom gegeven / door de Heeren Raedt Pensionaris de Wit, Crommon, Renswoude, Glinstra ende Gerlacius, ende gecommuniceert aen den Heer Grave d'Estrades, Ambassadeur extraordinair van Vranckrijck, mitsgaders aen de Heeren Ministers van Dennemarck / om daer op te verstaen der selver consideratien / ende goedt vinden / ende vervolghens daer van rapport te doen.

's Anderendaeghs wierdt geappointeert / dat het antwoordt by de gemelde Heeren Fransche ende Deensche Ministers was geoordeelt satisfactoir: ende

is dienvolgens aen den Heer Appelboom overhandtreyckt door den Agent de Heyde; Is oock gesonden aen de Heeren van Beuningen, Isbrant, ende le Maire, extraordinaris Ministers ende Resident in Vranckrijck, Sweden ende Dennemarck.

Het antwoordt was:

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, over woogen ende geexamineert hebbende de propositie by den Heere *Appelboom*, extraordinaris Envoyé van den Coning van *Sweden*, den *negenthienden* deses eerst mondelinge gedaen, ende 's daeghs daer aen volgende in Geschrifte over ghelevert, houdende aenbiedinge van sijne Majesteyts mediatie, tot beslissinghe van den Oorlogh tusschen den Coninck van Groot *Brittannien* ende desen Staet, mitsgaders noch seeckere Missive van de hooghst-gemelte Coninck van *Sweden* aen haer Ho. Mog. ghe schreven tot *Stockholm*, den *twintighsten* der voorlede maendt *stilo loci*, mede 't voorsz subject raeckende, oock in achtinge genomen, dat den meer-hooghst-gemelten Coningh van *Sweden*, ten selven eynde sijne mediatie mede gepresenteert hebbende aen den hooghst-gemelte Coninck van Groot *Brittannien*, mitsgaders aen de Coningen van *Vranckrijck* ende *Dennemercken*, in den voorsz Oorlogh met haer Ho. Mog. ge-engageert zijnde, de selve tot het aen nemen van de voorsz mediatie hare inclinatie getoont hadden, hebben naer rype deliberatien goedt gevonden den meer-hooghst-gemelte Coninck van *Sweden*, mitsdesen te bedancken voor de voorsz Christelijcke aenbiedinge tot beslissinge van de voorsz Oorlogh, ende vervolgens den gemelten Heer extraordinaris Envoyé tot antwoordt toe te voegen, dat haer Ho. Mog. in conformité van hare voorgaende verklaringhe van den *drie-en-twintighsten* deses, de selve aenbiedinghe van mediatie uyt een Vrede-lievendt ghemoedt, insghelijcks voor aenghenaem accepteren ende aennemen van gantscher herten wenschende, oock Godt al machtigh biddende, dat die tot lof ende eere van sijne Goddelijcke Majesteyt, tot verreyckinge van het voorsz Christelijcke ooghmerck, ende tot contentement van de respective hooge Parthyen moge gedyen ende uytvallen; Zijnde haer Ho. Mog. te vreden, ende overbodigh tot meerder bevorderinge van soo goeden ende heylsamen werck, daer over met hem Heer extraordinaris Envoyé, door hare Gedeputeerden met communicatie ende consert nochtans van de Heere Grave d'Estrades des Ambassadeur extraordinaris van Vranckrijck, ende de Heeren alhier aenwesende *Deensche* Ministers in conferentie ende besoignes te laten treden, op rapport, daer van te doen; vertrouwende haer Ho. Mog. dat den meer-gemelte Heere extraordinaris Envoyé onbeswaert sal zijn van dese hare ronde ende sincere antwoordt, ende verklaringe communicatie te geven aende meer-hooghst-gemelte Koninck van *Sweden*, om te dienen sulcks, ende daer 't behoordt. Gedaen ter Vergaderinge van de hoogh-gemelte Staten Generael, in den *Hage* den *acht en twintighsten* Iuly, *een duysent ses hondert ses en sestigh*.

De Coninckliicke Sweedtsche Declaratie / raeckende sijne neutraliteyt ende oprechte officien van mediatie / luyde als volght:

Decla-

Declaratio Sacræ Regiæ Majestatis ratione mediationis.

QUemadmodum Sacra Regia Majeſtas Sueciæ, ſuborto cruento hoc bello, quo etiam nunc magna clade inter ſe committuntur Sereniſſimus ac Potentiſſimus Rex magnæ Britanniæ, & Celſi ac Præpotentes D. D. Ordines Generales Uniti Belgii, in votis hoc unum maximè habuit, ut armorum hæc luctuoſa contentio quantocius ſopiri ac terminari poſſet; eaque de cauſa nihil omnino ex parte ſua omittendum cenſens, quod ad exoptatam Pacem reducendam conduceret, ſuam etiam operam officiaque ſua eum in finem interponenda, intimo cum voto felicis eventus, obtulit: Ita poſteaquam Sacra Majeſtas cognovit oblatam mediationis ejus operam non ſolum Sereniſſimum ac Potentiſſimum Regem magnæ Britanniæ acceptaſſe; Sed & in eandem conſenſiſſe Sereniſſimum ac Potentiſſimum Regem Galliç;nec eſſe illam tum Sereniſſimo ac Potentiſſimo Regi Daniæ, tum etiam Celſis ac Præpotentibus D. D. Ord. Generalibus Uniti Belgii ingratam lætatur, inprimis altememorata Sacra Regia Majeſtas adeo jucundo indicio animorum undique in pacem à tot ac tam multis expetitam laudandæ propenſionis ex animo optans, ut felix hoc initium ii ſubſequantur ſucceſſus, quibus ad lætam ex voto metam tandem perveniri poſſit. Deinde quandoquidem in reſtabilienda pace intentio Sacræ Regiæ Majeſtatis fida eſt ac ſincera nihilque ſuæ Majeſtati cordi magis ac curæ, quam ut omnibus modis promoveatur optima ſpes, quam concepit Sacra Majeſtas ex perſpecto unanimi omnium in pacem conſenſu, idcirco cum videatur ſcrupulus uni alterive partè injici poſſe, quaſi non poſſet Sacra Regia Majeſtas ob fœdus, quod ipſi eſt cum Sereniſſimo ac Potentiſſimo Rege magnæ Britanniæ, medias partes agere; Sacra Regia Majeſtas tum hiſcè declarat, illæſo prædicto fœdere hoc fieri poſſe, cum in illo fundata ſint talis mediationis officia; prout etiam Sereniſſimo ac Potentiſſimo Regi magnæ Britanniæ eandem eſſe mentem ex eo indubie ſatis conſtat, quod Sacræ Regiæ Majeſtatis interpoſitionum acceptarit, tum etiam conteſtatur ſeſe ut verum ac fidum Mediatorum decet, *dum Paci reducendæ* Sacra Majeſtas allaborat, nihil quicquam hoſtile, in unius alterique favorem aggreſſuram, ſed mediam inter utramque belligerantium partem ea adhibituram amica ſtudia, quæ ad componendum ac ſopiendum funeſtum hoc bellum pertinere poſſe viſa fuerint. In quorum fidem, &c. Actum *Holmiæ* die *undecimo* Julii Anno *milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo ſexto.*

Hedewig Eleonora. (L. S.)

Petrus Brahe Comes in Viſingsburg R. S. *Drotzatus.*

Carolus Mauritius Leuenhaupt loco R. S. *Marſchii.*

Guſtaf Otto Steenbock R. S. *Architalaſſum.*

Magnus Gabriel de la Gardie R. S. *Cancellarium.*

Guſtavus Bonde R. S. *Theſaurarium.*

H. Hoghuſen.

Dit wierdt geremarqueert niet satisfactoir; als zijnde gelimiteert door de clausule *dum Paci reducenda, &c.* Ende t' eenemael tot de geinterponeerde mediatie relatijf / ende aen de selve / als oorsaeck van dien gebonden te wesen / sulcx dat de voorschreven mediatie cesserende / de gedane beloste daer mede oock soude komen te evanesceren; Is goedtgevonden dat aen den gemelden Heere Ysbrandts geschreven soude worden / dat haer Ho. Mog. in 't voorschreven ontwerp gantsch geene securiteyt of satisfactie vonden / maer dat het laetste Lit van dien geredresseert soude moeten worden naer 't model hier nae van woorde te woorde geinsereert: Edoch in cas van de zijde van Sweden daer op soude mogen worden ghestaen / dat de voorschreven beloste in de Acte gereciproceert / ende sulcx niet alleen in faveur van Engelandt gedaen wierde / dat hy Heere Ysbrandts voornoemt sijne Majesteyt oock daer inne mochte te ghemoet gaen.

Declaratio Sacræ Regiæ Majestatis ratione mediationis.

QUandoquidem Serenissimus ac Potentissimus Princeps ac D. D. *Ludovicus XIV.* Franciæ & Navarræ Rex Christianissimus è re omnium interessatorum esse judicavit, ut ad bellum quod exortum primum inter Serenissimum & Potentissimum Regem Magnæ *Brittanniæ*, & Celsos ac Præpotentes D. D. *Ordines Generales* Fœderati Belgii ac latius deinde vi fœderis ad alios vicinos Reges utpote ad altememoratum Serenissimum ac Potentissimum *Galliarum* Regem nec non Serenissimum ac Potentissimum *Daniæ* extensum est, tanto citius sopiendum, mediatio quæ à Sacra Majestate belligerantibus oblata acceptaretur; adeoque Serenissimum ac Potentissimum Rex *Galliarum* eandem non solum acceptavit, sed & in ejus muneris meliorem promotionem optat, ut si uni alterive parti injectus sit scrupulus, quasi non posset, Sacra Regia Majestas ob fœdus quod ipsi est cum Serenissimo ac Potentissimo Rege magnæ *Britanniæ* medias partes agere, is aliquâ Sacræ Regiæ Majestatis declaratione tollatur, ne diffidentia aliqua suboriatur, non parum bono ac commodo publico nocitura, idcirco posteaquam Sacra Regia Majestas perspexit oblatam suam interpositionem à Belligerantibus, tam partibus principalibus, quam accessoriis partim jam receptam & acceptam, partim eandem acceptatum iri, spem non ambiguam datam: Sacra Regia Majestas cui nihil magis curæ, cordique quam ut armorum hæc luctuosa contentio quantocius sopiri ac terminari possit, hisce declarat, nullam subesse posse justam causam cur non possit mediatorum vera officia præstare, quemadmodum etiam hisce bona fide promittit sese *toto præfati belli tempore* nihil hostile contra prædictos Fœderati Belgii Ordines, eorumve Belli consortes aggressuram, nec ullam omnino opem directè vel indirectè memorato magnæ *Brittanniæ* Regi contra eosdem laturam, in quorum fidem.

Den vier-en-twintighstnn Augusti den Heer Appelboom uyt d' Agent de Heyde, van weghen haer Ho. Mog. hebbende verstaen / dat deselve waren desidererende te hebben communicatie / van 't geen hy Extraordinaris Envoyé had gediscoureert met den Heere Raedt Pensionaris de Wit, aengaende

gaende de preliminarien van de Vrede-handelinge / by mediatie van hooghstmelde sijne Koninckliijcke Majesteyt van Groot Brittannien, ende haer Ho. Mog. ende der selver Geallieerden: Heeft haer Ho. Mog. het bygaende extract van Declaratie / by de Engelsche Commissarisen aen de hooghstghemelden sijne Koninckliijcke Majesteyts van Sweden Heeren Ambassadeurs / dienaengaende ter handen ghestelt / sijnde de substantie van 't geene by den Extraordinaris Envoyé met den voorsz Heer Raed Pensionaris / ende vervolgens oock met den Heere Presiderende in haer Ho. Mog. Vergaderingh / van de voorledene weeck heeft ghediscoureert. Ende alsoo hy Extraordinaris Envoye / by sijne propositie den negenthienden des voorleden Maents Julij / in haer Ho. Mog. Vergaderingh by monde ghedaen / ende den volgenden dagh by geschrifte over ghelevert / versocht had / dat haer Ho. Mog. souden ghelieven uyt haer midden te ordonneren eenige Heeren Gecommitteerden / met dewelcke hy soude komen communicatif gaen / ontrent het geene hem uyt Engelandt soude moghen toe komen / aengaende de voorschreve Vrede-handelingh: Soo heeft hy het selve haer Ho. Mog. nochmaels indachtigh ghemaeckt / ende in bedenckinge geven of niet souden geraden vinden soodanige Heeren Ghedeputeerden te nomineren / ten eynde yets komende weerdigh om te communiceren; Hy Envoye weten mochte aen wien sich t'elckens te addresseren / sijnde van herten begeerigh tot bevorderingh van een soo heylsaem werck te contribueren / alle 't gheene in sijn vermoghen was;

De antwoordt van des Conincks Commissarisen luyde.

Responsum à Dominis Commissariis Regis Magnæ Brittanniæ *Dominis Legatis Suecis, datum* vigesimo septimo *die Julij Anno* millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto, *præmissis Curialibus.*

PLacet Serenissimæ suæ Majestati quod Serenissimus Rex *Sueciæ* pacificationi conciliandæ se medium interponat, cui Majestatis suæ honorem cordi fore ac curæ certò sibi persuadet. Quam autem temporiem ac propensionem ad quieta Consilia *Batavi* habeant, Serenissimus Rex *Sueciæ* inde promptissimè conjicere poterit, si *media propria* atque eo sponte ducentia amplexari velint; Cum nemo cogitare debeat *ullum quantumvis Infelicem successum* (quod tamen Deus avertat) Majestatis suæ animum adeo demissum efficere posse, ut ejusmodi tractatum *tertio quovis* loco admittat, quin illud suæ dignitati meritò tribuendum censeat, ut, si Batavi pacem reverà cupiant, *Legatos suos ad Majestatem suam* de Justis ejusdem conditionibus tractaturos mittant.

Tot voortsettinge van soodane communicatie sijn van elcke Provincie een gecommitteert. Maer onder nochtans de meeste directie is gheweest by den Heer Raedt Pensionaris de Wit.

Het vervolgh is hier na te sien;

Ende

Ende terwijle men dus besich was met de mediatie ende het preliminair van de Vreede, soo wierdt oock niet versuymt.

Den drie-en-twintighsten Julij sijn by de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden / over het employ van 's Lants Vloote / gecommuniceert geworden seeckere advijsen by haer Ed. van goederhandt bekomen / van de groote ende extraordinaire equipagie ter Zee / die den Vyandt in Engelandt was ondernemende / bestaende in vijf-en-tnegentigh Schepen van Oorlogh / ende by de veertigh Branders / om daer mede metten eersten uyt te komen / en 's Lants Vloote jegenwoordigh voor en omtrent de Reviere van Londen sijnde te bevechten; Gevende daer benevens aen haer Ho. Mog. in bedencken / of men sich daer tegen oock niet behoorde ten uytterste te evertueren / om de verkregen avantagie op den Vyandt / onder Godes genadigen zegen / te maintineren; Waerop is goedt ghevonden / te schrijven aen het Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam, dat haer Ed. op het spoedighsten over nacht ende dagh wilden doen verveerdighen / oock van alles versien / en vervolghens by de Vloot senden het Schip de Couventry in de jonghste bataille ter Zee / by den Capiteyn Ruth Maximiliaens op den Vyandt verovert / mitsgaders de twee nieuw aengebouwde Schepen die daer noch waren leggende / als noch een Brander boven ende behalve de twee Branders, die haer Ed. tot voldoeninge van haer contingent by 's Lants Vloot hadden gefurneert; Van gelijcke te schrijven aen het Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, dat sy mede op het spoedighste wilden doen verveerdigen / ende van alles versien / ende oock by 's Lants Vloot senden / de Schepen Swiftsure, de Essez, ende de Sevenwolden in de jonghste bataille op den Vyandt mede verovert / mitsgaders vier van de nieuw aengebouwde Schepen / als oock noch twee Branders, boven ende behalven de vier by het selve Collegie / voor haer contingent allereyts ghefurneert; Noch te schrijven aen het Collegie ter Admiraliteyt in Zeelandt, om van gelijcke de drie nieuw aengebouwde Schepen / in de selve Provincie noch leggende / oock ten spoedighsten tot employ ghereet te maecken / als mede noch een Brander, boven ende behalven de twee Branders, die haer Ed. allereyts by 's Lants Vloote voor haer contingent hadden gevoecht / dat voorts mede geschreven soude worden / aen het Collegie ter Admiraliteyt in 't Noorder-quartier, om insgelijcks twee van hare nieuwe aengebouwde Schepen met een Brander, boven ende behalven de twee die sy voor haer contingent gehouden waren by 's Lants Vloot te voeghen / ten spoedighsten te willen verveerdigen / en eyndelijck mede aen het Collegie ter Admiraliteyt in Vrieslandt, dat sy het Schip de Nagelboom mede in de jonghste bataille op den Vyandt verovert / ende twee van haer jonghst-aengebouwde Schepen met een Brander, boven ende behalven de twee die sy gehouden waren / voor haer contingent by 's Lants Vloote te voegen / oock ten spoedighsten wilden onder employ brengen: is mede goedt ghevonden te authoriseren / d'Heeren Kievit ende . . . . om boven ende behalven de vier Branders, die haer Ed. volghens Resolutie van haer Ho. Mog. van den vijfthienden deses tot Rotterdam deden verveerdigen / noch vier a ses andere Branders ten spoedighsten

dighsten te doen klaer maecken; Wyders is noch goedt gevonden te versoecken de Heeren Gedeputeerden van de respective Provintien in haer Ho. Mog. Vergaderinge / dat haer Ed. ten spoedighsten yemandt uyt den haren wilden affenden nae de Heeren hare respective Committenten / om aen haer Ed. Mog. te gaen representeren de voorsz preparaten des Vyandts (tot welcken eynde aen de selve respective / een Copye van de voorsz gecommuniceerde Advysen wierden behandight) ende hoe noodigh het vervolgens was / dat de Collegien ter Admiraliteyt tot verval van dese en voorighe equipagie ter Zee met considerable sommen van penninghen wierden by gesprongen / tot voorkominge van swaere inconvenienten / die andersints by continuatie van wanbetalinge hooghlijck beducht wierden / ende wierden haer Ed. oock versocht ten spoedighsten herwaerts weder te keeren om rapport aen haer Ho. Mog. te konnen doen / van hare verrichtinge / ten eynde haer Ho. Mog. mochten weten waer op sich te konnen verlaten.

Onse Vloote raeckte nochtans d'eerste in Zee; daer van soo in der binnelandtsche saecken / als in 't volgende breeder is te sien.

In wat manier daer na d' Engelsche uyt quamen / ende vochten / daer van is by hen gestelt het volgende.

DEn *twee en twintighsten* July ouden styl, avanceerden wy met onse Vloot, niet sonder beswaernis, uyt de Rivier in de ruymte, ende quamen 's avonds de klocke *ses*, om ancker te werpen omtrent een plaets genaemt *Gunfleet*, ende by naer *achthien* Engelsche mylen van den vyandt. Den *drie en twintighsten* lichten de beyde Vlooten ancker; maer kosten niet komen tegens elckander; om dat het weer stil was; en 's nachts ontstont een groote storm. Den *vier en twintighsten* waeyde 't hardt, soo dat wy mosten blyven op ancker tot de klocke *twee*, naer de middagh, en gingh daer nae Oostwaerts, nemende eyndelijck ancker omtrent *acht* Duytsche of *vier en twintigh* Engelsche mylen van een plaets ghenaemt *Nesse*. 's anderendaeghs zijnde woonsdagh lichtede wy al weder ancker 's morgens heel vroegh de klocke *twee*; en kregen den vyandt onder ons in Zee, met het aenbreecken van den dagh. *Thomas Allen* voerde de *Avantgarde* Oostwaerts, zijnde de windt Noordt-Oost; ende soo ras hy was opghekomen, ghelijck met des vyandts *eerste Esquadron*, 't welck geschiede omtrent *thien uyr*, wierdt by ons teecken ghegeven om sich in ordre te stellen. Wy, Generael, met de Roode Esquadre zijnde tusschen in, ende *Sr. Jeremias Smit* met de Blaeuwe Vlagge; Wy vielen den vyandt soo hardt ende soo nae aen 't lyf, datse niet kosten komen om over te leggen; en continueerden met vechten tot *vier* uyren 's avondts, doen de Ruyter met het middel *Corps* van sijn Vloot begonde sich op de vlucht te begeven om ancker te soecken; dewelcke wy alsoo vergolden met onse *Roode* en *Witte Esquadres* laetende *Sr. Jeremias Smit* met de *Blaeuwe Esquadre* ge engageert teghens *Tromp* met een *Esquadre* van haer Vloot. De gantsche nacht volghden wy den vyandt nae, en begonden met den dagh den vyandt naeder aen te vallen; soo dat wy groote hoop hadden de *Ruyter* te bekomen in onse handen, maer dewyl de windt slap was, raeckte hy van ons af; soo

dat onse kleenste Fregatten hem qualijck konden achter halen; en donderdagh ten *thien* uyren 's morghens hadden wy alsoo haer vervolght tot omtrent *vier en vijftigh* Engelsche mylen; alwaer sy bleven leggen tot *twee* uyren nae de middagh. Op welcken tydt wy soo nae op de Bancken geavanceert waren, dat wy niet kosten onse vervolgingh verder continueren, bysonderlijck dewyl de *Ruyter* hadde doen bekomen occasie om sich te retireren. In de poursuite bemachtighden wy *twee* van des vyandts grootste Schepen, het eene zijnde een Vice-Admiraels Schip van *sestigh* stucken, waer onder *vier en twintigh* metalen, en *twee hondert tnegentigh* man, gecommandeert van *Adriaen Banckert*; het ander genaemt de *Sneeck* ven *Harlingh*, en *drie honbert twintigh* man, gecommandeert van *Ruart Hillebrants*; welcke beyde wy verbranden, dewyl wy geen volck wilden over laten tot haer besettinge; naer dat wy het volck daer op zijnde uyt de Schepen ghenomen hadden: Soo haest wy hadden opghehouden den vyandt te vervolgen, soo convoceerden wy een raedt te samen van de *Vlag-Officieren* ofte *Admiralen*, ende dewyle sy noch te samen waren, soo wierden wy gewaer eenige zeyls Noordtwaerts van ons, hoorende cannoneren, vermeynde te zijn *Jeremias Smit*, die doen was in actie met *Tromp*. Waer op wy resolveerden uyt te komen, ende haer in de wegh t'intercipieren voor en al eer sy hare Havens winnen konden. Naer dat wy dese Vlooten gewaer wierden, bevonden wy de windt naer 't Noord-Oosten, en hielden ons alsoo op het beste wy konden, tot dat wy naeuwer sien konden dat het was in der daedt *Tromps Esquadre* die vervolght wierde van *Jeremias Smit*. Ende als wy nader gekomen waren, soo leyden wy over, ende gingen de selve cours als sy, en quamen soo eyndelijck ten *twaelf* uyren 's nachts ten ancker, wy vermeynde ons te bedienen van de stroom, dieder viel op onse Lee-zyde, ende daer mede hem nader by te komen; maer 's morghens soo vermerckten wy dat *Smit Tromp* hadde verlooren dien nacht, zijnde hy alsoo uyt ons gesicht gekomen; Ende alsoo de windt hadde sich ghevoeght tot des vyandts voordeel, hielden sy haer naer Landt. Wy volghde haer nae met het Schip genaemt *Royael Charles*, tot dat het vondt *ses* vadem diep; Alwaer wy noch legghen verwachtende wat den Vyandt sal voornemen.

Dit is van woordt tot woordt *Prins Robbert* en Ducq *d'Albemarlee* relatie van dit Combat; waer af dit *d'Abrege is*; dat den *vijf en twintighsten* deses, zijnde alle beyde Partyen in 't ghetal der Schepen (*tnegentigh* Oorlogh-schepen en *seventhien* Branders) vast even sterck, naer *vijf* uyren sterck en hevigh gevochten, gaf sigh des Vyandts groote *Corps* op de vlucht naer hare eygene Kusten toe; ende den *ses en twintighsten* was haer Vloot geheel verstroyt ende op de vlucht ghedreven; waer nae toe den *seven en twintighsten* de overige gedeelte niet minder verswackt ende na gejaeght was. Onse Vloot zijnde meester ende behoudende de Zee, ende noch dese stondt licht op hare Kusten, hebbende niet meer als een Schip verlooren, dat verbrandt is, waer van den Capiteyn en alle het volck is gesalveerdt.

Den Luytenant Admirael Tromp **den** drie en twintighsten Augusti **in den** Hage **komende / wierdt 's anderendaeghs in de Vergaderingh van** Hollande

ont-

ontboden; alwaer ghekomen zijnde hem door den Heer Raedt Pensionaris wierdt aengeseydt / dat haer Ed. Groot Mog. hadden goedt gevonden / hem t'excuseren van sijne Commissie / hem die weder af vorderende. Hy heeft daer op geantwoordt bereydt willigh te zijn: Seggende danck van wegen alle voorige gunst ende eere / die hy ontfangen hadt. Voorts deden hem beloven met handtastingh niet te sullen gaen uyt den Hage sonder verlof van haer Ed. Groot Mog.

Sulcks hebben sy soo door eene Missive als by monde door den Heer Raedt Pensionaris aen haer Ho. Mog. bekendt gemaeckt; Dat sy voor den dienst van den Lande by den tegenwoordigen toestandt van saecken, om goede redenen haer moverende, hadden noodigh ghevonden in te trecken de Commissie voor desen by haer gegeven aen Cornelis Tromp, als haer Lieutenant Admirael onder 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, ende in plaets van de selve te committeren Willem Joseph van Gent, zijnde Collonel over 't Regiment Zee-Soldaten, jonghst ge-erigeert. De Heeren van Uytrecht, Overyssel ende Stadt en Landen hebben wel eenighsints te kennen ghegeven haer misnoegen; ende dat sulcks sonder kennis van haer Ho. Mog. niet hadt behooren te gheschieden: maer haer is geantwoordt dat de Charge van Luytenant Admirael hem privativelijck van wegen Hollandt gegeven zijnde / by de selve oock konde worden ingetrocken: Latende sijne Commissie / als Capiteyn / die hy van haer Ho. Mog. hadt / in sijn geheel.

Tromp hadt al rede te voor door de volgende Brief / soo aen de Heeren van Hollandt, als aen haer Ho. Mog. geschreven / te kennen gegeven / incompatibiliteyt met de Ruyter: Ende daer op wierdt hy ontboden / ende ontfingh sijne dimissie altans geseydt.

Hooge ende Moogende Heeren.

MYn Heeren: Ick heb niet konnen manqueren u Ho. Mog. naerder ende klaerder te aviseren, hoedanigh het particulierlijck is toe ghegaen tusschen de Vlooten van u Ho. Mog. ende die van sijne Majesteyt van Groot *Brittannien*. Soo is sulcks, dat wy op den *vierden* deser 's morghens op ons hebben sien afkomen d'Engelsche Armade, de windt Noordt-Oostelijck, doch stilletjes; Soo dat wy met 's Landts Vloote aen ly waren; waer op de Luytenant Admirael *Ian Evertsz* met sijn Esquadre, d'Avantgarde hebbende, is by de windt ende in goede ordre voor uyt gezeylt: waer op d'Admirael van de Engelsche, gevoerdt werdende by de Witte Vlagge, is op hem afkomen sacken, ende de bataillie van de Vyandt daer op in ordre is gevolght. De Luytenant Admirael de *Ruyter*, de bataillie van onse zyde voerende, heeft omtrent de *derd'half* uyr met sijn Esquadre onder de ly van onse *Arriere garde* blyven leggen, dat den voornoemden Luytenant Admirael *Ian Evertsz* soo verde voor uyt was, dat men sijn Vlagge naeuwelijcks konde bekennen, ende derhalven sulcke spatie tusschen onse *Avandgarde* ende de *bataillies* is geraeckt, dat de Vyandt doen ghegeven was de grootste avantage van de wereldt, om onse *Avantgarde* van de *batallie* af te konnen snyden. Den boven-gemelde Luytenant Admirael *de Ruyter* soo langhe onder

der de ly van onse Esquadre gelegen hebbende, heeft zeyl beginnen te maecken, doen den Luytenant Admirael *Ian Evertsz* met sijn Schepen eerst op de *Avantgarde* van de Vyandt begonde te schieten. Wy met onse Esquadre *d'Arriere-garde* hebbende, sijn genootsaeckt geweest, met onse zeylen op mast soo lange te blyven leggen, tot dat den Heer de *Ruyter* met sijn Esquadre op sijn post was. Doch heb niet langer onse zeylen konnen sparen, maer mede zeyl ghemaeckt, ende by de windt na de Vyandt toe ghesteecken, niet tegenstaende eenige weynige Schepen van den Luytenant Admirael de *Ruyter* noch in ons voorste gelidt gemesleert waren: wy met onse Esquadre in goeden rangh dus zeylende, is eerst den Schout by Nacht van de Blaeuwe Vlagh met een Brander op een van onse voorste Schepen aengekomen. Welcke Brander na eenigh ghevecht door onsen Schout by Nacht *vander Saen* is in de brandt ghefchoten. Den Admirael met de Blaeuwe Vlagh is mede met een Brander op ons afgekomen; waer mede wy ende de Capiteyn *de Haen*, ende van *Amstel*, die onse *secundes* waren, lange schut-gevaer hebben gehouden, tot dat wy hebben ghesien, datter een van 's Vyandts Schepen voor ons was heel reddeloos leggende, ende door 't geduyrigh by de windt knypen, saghen dat boven hem konden zeylen, ende gesecondeert wesende met een Brander sijn hem op zy gezeylt, ende naer de laegh gegeven hebbende met dubbelt scharp, heb den Brander aen boordt doen zeylen, ende doen verbranden; was ghenaemt de *Resolution*, gemonteert met *vier en sestigh metale*, ende *twee ysere stucken*, ende ghemant met *drie hondert veertigh* Koppen, waer van door onse Schepen sijn gheberght *vijf en veertigh* man, daer onder zijnde *twee* Stuyr-Luyden en *een* Quartier-meester. Den Luytenant Admirael van *Meppel*, ende de Vice-Admiraels *Sweers*, hebben mede in desen tydt heftigh teghens den Vyandt doende gheweest, soo dat den Luytenant Admirael voornoemt lange heeft op zy van de Vice-Admirael van de Blaeuwe Vlagge ghelegen, ende naer dat den boven-genoemden Vice-Admirael wel *drie* a *vier* malen van versch volck gesecondeert was, echter door de dapperheydt van de voornoemde Luytenant Admirael soo begroet gheweest, dat hy confuys moste by steecken, doch heeft den voornoemden Luytenant Admirael van *Meppel* soo getroffen, dat hy *vijf* voet water in sijn Schip heeft gehadt. Ons Esquader dus in postuyr tegens den Vyandt agerende, hebben met alle vlijdt by de windt zeylende, 't Esquadre van de Blaeuwe Vlagge van de bataillie ofte de Roode Vlagghe geheelijck afgesneden; waer onder noch waren *drie* van 't achterste gelidt van de gemelde Roode Vlagge, en hebben in dit postuyr gevochten met de boven-genoemde Blaeuwe Vlagge tot omtrent *vijf* uyren nae de middagh, wanneer wy in ons Schip al verschooten hadden *thien duysent drie hondert pondt* Kruyt; Den Admirael van de Blaeuwe Vlagge omtrent een kleyne kanon-schoot achter ons zijnde, heeft getracht met sijn Brander den Capiteyn *de Haen* te verbranden; maer siende onse Chaloupen gereet lagen, en eenige schooten van hem krygende, is met de Chaloupe van de gemelde Admirael die hem toe gesonden wierdt, over staegh van ons af confuselijck gebougseert; wy hebben doen weder ghetracht nae hem toe te wenden, en over staegh gebougseert, maer hebben niet ghekonnen; waer op de windt een weynigh begonde te koelen uyt het Zuydtwesten, en dienthalven wederom nae den Vyandt toe wendende; ghewendt zijnde,

zijnde, hebbe de behoorlijcke zeyn ghedaen, om met ons Esquadre ghelijckelijck in den Vyandt te vallen, terwijlen onse andere Schepen door de veranderinghe van de windt de loef van eenighe van haere Schepen kreghen; wy sijn met dat koeltje doen geraeckt op zyde van den voorhoemden Admirael, die welcke van ons soodanigh wierdt begroet, dat hy op 't laetste niet een schoot meer dede, en oock den brandt in sijn hut kreegh, en veele schooten met los Kruydt nae sijn Vice-Admirael en Schout by nacht heeft te loefwaerts uytghedaen, dat hem soude komen secunderen, ende oock van achteren ende van vooren om hulpe gescheout. Den Vyandt, daer geen lust toe hebbende; sijn consuselijck met al de rest op de vlucht geraeckt; ende ten ware wederom geen stilte hadden gekregen, souden niet alleen den Admirael bekomen hebben, maer na menschelijcken oogh de meeste part, die 't niet souden hebben konnen ontvluchten, in handen van ons Esquadre gevallen hebben. d'Avantagie op den Vyandt dus hebbende, ende het considerabelste Esquadre van de Vyandt zijnde, met die geene van de Roode Vlagge, als boven gemeldt, hebbe geoordeelt na Soldaet ende Zeemanschap niet te konnen verlaten, maer onse Victorie, dus verre ghebracht, t'achtervolghen. Want in dien den boven-ghemelde vyandt niet en hadde vervolght, ende den Luytenant Admirael *de Ruyter* hadde gaen secunderen, niet tegenstaende het stil was, soude ongetwijffelt oorsaecke ghegeven hebben, dat de Schepen onder den Luytenant Admirael *de Ruyter*, ende *Evertsz* de vlucht confuselijck souden hebben ghenomen: Terwijl de selve gheoordeelt souden hebben, *dat wy met ons Esquadre van de Vyandt weecken.* Ende wy souden niet alleen onse Schepen gedisconrageert, maer oock onse partye geencourageert hebben om ons te vervolgen. Ick geef u Ho. Mog. ende alle verstandige Zeeluyden ende brave Soldaten eens te oordelen; Indien den Luytenadt Admirael *de Ruyter* d'Avandgarde van de Vyandt by tydts had afghesneden, gelijck wy d'Arrieregarde van de bataille hebben afghesneden, wesende stercker als sijne partye, of wy niet en souden onder Godes genadigen zegen, een goede victorie bevochten hebben; Zijnde onse Avandgarde sterck ghenoegh ende in brave ordre, om d'Avandgarde van de vyandt met avantagie het hooft te bieden. Alle 't welck voorsz is, protestere u Ho. Mog. niet te notificeren uyt eenige de minste partye, maer na d'oprechte waerheydt, t' allen tyden te sullen voor de gantsche wereldt verantwoorden, verklarende voor Godt alles om beste wil gedaen te hebben.

Hoogh Mogende Heeren, nu na dese en alle mijne getrouwe diensten, van den Heer Luytenant Admirael *de Ruyter* door partye, sonder my ghehoordt of ghesproocken te hebben, ende jalousie, om dat Godt Almachtigh met kleynder macht my op den vyandt heeft avantage gegeven, ende hem met een groote macht desavantage, *van hem voor oorsaecke van de nederlaghe, ende voor een Schelm gedecrieert te worden, is my onlydelijck*, ende soo geen reparatie daer van kryge, ben incapabel het Vaderlandt te konnen dienen: want soo nu niet wel gedaen heb, meene noyt wel te sullen konnen doen: ende is geen tijdt om *Schelmen* t'employeren, maer wijse, voorsichtighe ende couragieuse Zeehelden, die voor 't Vaderlandt, ende haer eygen reputatie bereydt sijn Goedt ende Bloedt op te setten: welcke ick meene tot noch toe soo wel door Godts genadigen Zeeghen te

hebben geconserveert, dat ick geen Luytenant Admirael *de Ruyter*, noch eenigh mensch ter wereldt, soo lange ick leve, capabel achte my die te sullen *ontstelen*: maer soo doende veel confusie in de Vloote tot mijn leetwesen tegemoet sie, ende d'Officieren ende Matrosen aen Land komende malkanderen te sullen vermoorden: 't welck Godt verhoede. Op wien ick my verlate; nevens de discrete ende wyse conduite van u Ho. Mog. Waer mede u Ho. Mog. bevele in de Heylige protectie Godes, ende blyve,

Mijn Heer,

U Ho. Mog. onderdanigen Dienaer; Geteeckent

C. TROMP.

In 's Lands Schip Hollandia voor Vlissingen, den *derthienden* Augusti *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Van Hollandt gedimitteert zijnde / versocht hy daer na van haer Ho. Mog. oock ontslaghtingh van de Commissie als Capiteyn / die hy van haer had.

In de Vloote onder de Matroosen in Zeelandt, hadde alreede sich gheopenbaert eenige distractie / ende vechterp. Ende men vreesde Tromp soude veel aenhangh hebben: Maer na dese remotie wierd het stil. En alsoo reede de Ruyter was van weghen haer Ho. Mog. bedanckt ende ghelaudeert / oock self van weghen Vranckrijck; Hebbende den Koningh aen d'Ambassadeur geschreven / hem gerapporteert te sijn van sijne Volontaires / dat hy had gedaen des choses de coeur & de teste, qui passent les forçes humaines; estimant plus sa retraitte, que s'il avoit gaigné la Bataille: Ayant resisté avec huit vaisseaux a vingt & deux des plus grandes d'Angleterre, & aux deux Admiraux; Soo heeft men d'examinatie van de saecke voorts daer by ghelaten: Alleen wierden in Zeelandt eenige gesententieert.

Dese tweespalt mocht nochtans wel voor een ongeval worden gereeckent: Zijnde Tromp in veel achtinge by de ghemeene man ende Matroosen. Een tweede ongeval quam terstondt daer op / dat omtrent den selven tijdt tijdingh was / dat Donderdagh den twintighsten Augusti, d'Engelsche starck twintigh Schepen / alle kleyn Vaer-tuygh / Branders / ende een Orlog Schip sijn het Vlie in gekomen met de voorvloedt / eerst in brandt steeckende de twee Oorlogh Schepen aldaer op de wacht legghende / hoewel haer wel defenderende: Daer na vielen met het kleyn Vaer-tuygh op de Coopvaerders / daer het volck van wegh liep. Wat sy niet aen staecken met Branders / deden met de Buskruyt sacken / het stroo daer uyt nemende / ende de Cajuyte daer mede vullende. 't Eerste gerucht was van hondert ende vijftigh: Daer na wierdt ghesepdt van hondert: Onder de welcke waren seventhien, andere seyde / seven-en-twintigh Moscovisch, oock eenige Guinees-vaerders: Doch d'eerste waren kostelijck / ende wel op twee tonnen Gouts elck geschat: De gheheele schade wierdt gegist op twaelf millioenen, daer van nochtans d'Engelsche geen baet hadden: De rest ghemeene Coopvaerders. Daer na gingen

gen op het Schellingh aen Landt / ende verbranden het West-eynde: Ende op Vlielandt waren seer bedacht voor desgelijck / maer wierden gestuit. De Heeren Hasselaer ende Baert van wegen haer Ho. Mog. gecommitteert / hadden de Coopvaerders (die aldaer lagen in seer groot getal) expresselijck niet alleen gewaerschouwt / maer belast om binnewaerts elck na de Haven / daer sy van daen quamen / te loopen; maer wilden niet. Wes navolgende de Fiscalen van d' Admiraliteyt aen geschreven wierdt / om noch teghen de Schippers te procederen.

Van Harlingen schreven / dat met geen penne was uyt te drucken / d'ellende aldaer gesien aen de meenichte van de Eylanders van Vlielandt ende der Schellingh; die aldaer quamen vluchten in Galliots / Kagen / ende Booten / met Vrouwen ende Kinderen meest naeckt afte ongekleedt. Men sach daer het branden van 's morgens ten acht uyren tot 's nachts ten elleven.

In Vranckrijck tijdingh komende van de retraitte van de Ruyter / was men niet alleen ghesurpreneert / maer beschaemt; alsoo den Koningh tot noch toe in de twee Jaren niet met een eenigh Schip had geassisteert; blijvende de Vloote van Duc de Beaufort leggen voor de Rivier van Lissebon; tot bescherminghe van Portugael, ende opwachtinge van de Koninghlijcke Bruyt tot Rochelle ge-embarqueert / ende in Portugael verwacht / om de welcke te intercipieren den Ducque de Veraguas (af gekomen van Christophorus Columbus; Inventeur van West-Indien) met vier-en-twintigh Gallioenen op de Kust was.

Ende in de selve tijdt was den Graef van Zandwich, Engelsche Ambassadeur tot Madrid, begeerende eene of-ende defensive Ligue met Spaignen, tot conservatie van de Spaensche Nederlanden; dreygende andersints die te sullen verlaten. Den Koningh van Vranckrijck scheen dit / ende de retraitte van de Ruyter t'apprehenderen / ende daerom quam den veerthienden Augusti van hem een Courier / met last aen den Ambassadeur d'Estrades alhier / om nader hoop te geven van secours / en aengaende de conjunctie der Vlooten; hoewel men oock pretendeerde subsidien / om dat geen Fransche assistentie te water was gekomen. Gelijck dan in den Spaenschen Oorlogh / Vranckrijck altijd had geageert te Lande met een machtigh Leger / ende gaf daer-en-boven een subsidie / ten minsten van twaelf Tonnen Gouts. Ende desen Staet bleef conserverende de vrye Trafijck ende Navigatie: het welck nu stil stondt om d'Engelsche. Soo dat Vranckrijck scheen dit Oorlogh weynigh ter harten te nemen / ende most vreesen dat dese Staet also soude werden gedwongen / om separatelijck met Engelandt te tracteren; daer toe Engelandt geduyrigh de poort open stelde: Om dan met Spaignen sich tegen Vranckrijck te keeren / soo men geloofde.

Des Koninghs Brief tot antwoordt ende presentatie / van te wedersenden het Lijck van de Ridder Berclay, luyde als volght.

CArolus Dei gratia Magnæ Brittanniæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex, fidei defensor, &c. Celsis & præpotentibus Dominis Ordinibus Generalibus Fœderati Belgii, amicis nostris perdilectis, salutem, Celsi & præpoten-

potentes Domini, Amici perdilecti, per literas vestras *decimo* die Julii scriptas, & ad nos per tubicinem allatas, humanitatis vestræ honestum ac laudabile exemplum perspeximus in corpus *Guillielmi Berkley* equitis aurati editum, qui pro nobis & patriâ suâ fortiter pugnando occubuit & mortuus in vestram potestatem belli fortuna incidit. Quod officium à generositate vestra profectum, ut nobis pergratum esse agnoscimus, ita si par casus obvenerit, nos quoque ex parte nostrâ æquiparare, imo superare contendemus, nullâ unquam in re defecturi, ubi honor virtuti reddendus erit, vel benignitas etiam hostibus (quantum ratio belli permiserit) exhibenda; Cum igitur defunctum parentes ac propinqui ejus apud penates suos cum majoribus inhumari cupiant, nos eorum desiderio libenter annuimus, eundemque favorem à vobis quoque oblatum gratè accipimus; ut autem navigium, quo corpus hoc transvehendum curabitis, à subditis nostris illæsum veniat redeatque literas commeatus sive salvi conductus fieri fecimus, atque hisce inclusas ad vos transmisimus. De cætero vobis ex animo profitemur, successum felicem quem Dei optimi maximi auspicio reportavimus, ne minimâ quidem elatione mentem nostram affecisse, ita, ut obliviscamur ingentia detrimenta quæ Religioni Protestantium per hoc Bellum ingruunt, aut quantum ejusdem Religionis hostes hæc nostra dissidia sibi profutura esse pollicentur: ideoque hujusmodi vulneribus leniendis sanandisque manum parati sumus adhibere, quamprimum nos ad tam pium opus amplexandum justæ, & honorificæ conditiones invitaverint. Dabam in Palatio nostro de Whitehal *quarto* die Augusti, Anno *millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.*

Vester bonus Amicus

Signatus

CAROLUS R.

Guillielmus Morice.

Haer Ho. Mog. uyt dese Brief siende, dat de Koningh haer offereren / om het doode Lighaem van wylen den Ridder Barclay over te senden / met aengenaemheydt was accepterende / oock bereyt om in ghelijcke occasie / gelijcke ofte noch meer beleefthedt te pleegen / mitsgaders om tot heelinge van de wonden / die het Protestants wesen door den tegenwoordigen Oorlogh waren affligerende / de goede handt te adhiberen / soo haest sijn Majesteyt tot soo heylsamen werck / door rechtmatige ende eerlijcke conditien genoodight soude worden / sijnde voorts nevens de voorschreve Missive overgesonnen / een Paspoort of Saufconduit voor het Schip / 't welck van hier tot transport van 't voorsz Lighaem ge-employeert soude worden / ende vervolgens ter Vergaderinge ge-exhibeert / ende laten lesen seecker concept van rescriptie aen den hooghstgemelten Coninck op de voorsz sijne Majesteyts Missive / by haer Ed. in gestelt: Hebben haer Ho. Mog. sich 't voorsz concept wel laten gevallen / ende dienvolgende het selve gehouden voor gearresteert / ende goed gevonden dat den Brief in 't net geschreven / na behooren gedepescheert /

ende

ende door den Trompetter Luz aen syn Majesteyt over gebracht soude worden / ende dat hy hem ten dien eynde soude hebben te begeven in 't Schip daer mede 't Lighaem van den voornoemden Barclay over gevoert soude worden. Des is mede goedt ghevonden dat den Agent de Heyde coppe van den voorsz Brief soude gaen behandigen aen den Heere Grave d'Estrades, Extraordinaris Ambassadeur van den Koninck van Vranckrijck, aen den Heer Appelboom Extraordinaris Envoye van den Koninck van Sweden, ende aen den Heer Klingenbergh, Extraordinaris Afgesante van den Koninck van Denemarcken, om te strecken tot der selver respective narichtinge / met recommandatie dat haer Ed. den inhoudt van dien / voor eenige weynige dagen wilden mesnageren: Wijders is goedt gevonden ende verstaen / dat het voorsz doode Lighaem naer Engelandt soude worden getransporteert / met het Schip van Teunis Willemsen; Ten welcken eynde aen hem 't voorsz Paspoort of Saufconduit van den Koninck van Groot Brittannien soude worden behandight / ende de open plaetse met sijnen naem ghesuppleert / ende wierdt desen Schipper geauthoriseert / om met kennisse van de Commissaris Quack noch een man mede te mogen nemen; Ghelijck oock de Camer-bewaerders van haer Ho. Mog. gheauthoriseert wierden / om alhier een bequame Jaegh in te huyren / tot kosten van den Lande / ende het Lighaem uyt de groote Kerck te doen halen / ende in een Rou-koets / mede in te huyren / aen de Jaegh te laten brenghen / om alsoo daer mede gevoert te worden tot voor den Briel, ende aldaer over geset in 't Schip van den voornoemden Schipper Teunis Willemsen, de welcke in Engelandt ghearriveert wesende / 't selve soude overleveren aen den geenen die daer toe by ofte van wegen syn Majesteyt / ofte de Vrunden van den overleden soude wesen geauthoriseert. Eyndelijck souden de voornoemde Camer-bewaerders voor den selven Schipper / laten maecken een swarte Vlagge ende Wimpel / om die in Zee sijnde op te setten / ende eerder niet / ende souden zy Camer-bewaerders de Penningen tot al 't geene voorschreve is debourseren / en de selve in uytgeef brengen in haer ordinaris declaratie.

Den Brief aen den Koningh luyde als volght:

S I R E.

AYant veu dans la Lettre de vostre Maj. escrite le *quatre* st. neuf & le *quatorze* st. vieux du mois passé que son intention & inclination est, que le Corps du defunct Chevalier *Bercley*, soit porté de la, & laissé a la disposition de ses parents, suivant l'offre que nous avons faite par nostre lettre du *dix Juillet* dernier, nous envoyons presentement ce Corps en executant nostre offre, pour estre deslivré a ceux qu'il plaira vostre Majesté d'ordonner.

Nous avons esté bien aises de voir vers la fin de la mesme Lettre la declaration que vostre Majesté y faict qu'elle portera voluntiers la main a la playe presente, pour l'adoucir & qu'elle est preste d'aider a reparer la breche que la guerre a faite entre les deux Nations, en y adjoustant pourtant, & a nostre advis, sans sujet,

ject, cette clause, *dès que vostre Majesté seroit conviée de s'appliquer a cette œuvre pieuse par des conditions justes & honnorables.* Nous ne devrions pas douter de la sincerité des protestations & declarations que vostre Majesté a si souvent faittes & reiterées, sçavoir qu'elle a veritablement une inclination bien forte a la paix, mais nous ne pouvons pas ignorer aussi, que vostre Majesté sçait fort bien que par cette sorte de declarations l'on n'avance pas la Paix d'un seul pas, tant que vostre Majesté est en demeure de faire aussi de son costé ouverture des conditions particulieres, sur les quelles elle juge que la paix se puisse & se doive conclurre. Pour ce qui est de nous, nous l'avons fait plusieurs fois; Tant par nostre Ambassadeur, que nous avons continué pour cest effect en vostre cour longtemps, apres que la Ministre de vostre Majesté a esté revoqué & par plusieurs autres voyes, que de puis encore par le Sieur *van Beuningen* nostre Ministre Extraordin. & à *Paris* dans le Palais en la presence de la Reynemere de vostre Majesté au Sieur *Hollis*, alors vostres Ambassadeur en cette court là sans que jusque icy elle ait daignée de nous faire avoir une responce positive soit par le mesme Sieur *Hollis*, au lieu qui avoit esté agrée pour cela de part & d'autre, ou par des lettres ou bien autrement: nous pouvions avec sujet & suivant ce qui se pratique ordinairement en des negotiations de cette nature avoir fait presser & insister en la meme conference par nostre Ministre, a ce que ledit Sieur Hollis fit aussi en meme temps, ou du moins en suite de cela, ouverture de son costé des conditions, soubs laquelle vostre Majesté avoit dessein de faire la paix. En tous cas pouvoit il bien avoir stripulé præallablement que vostre Ambassadeur auroit esté obligé de rapporter dans un certain temps limité une response positive & categorique sans aucune reserve, sur les offres qu'il feroit de nostre part. Mais a fin de donner des marques de l'exces de l'inclination que nous avons a faire reussir un œuvre si chrestienne, & si salutaire. Mais avons bien voulu passer par dessus toutes ces formalites ordinaires, & nous avons fait gloire non seulement de faire la priemire demarche, mais aussi d'avancer resolument jusques au dernier pas, ou l'on pouvoit aller de ce costé. Nous estant promis que vostre Majesté s'avançeat aussi de son costé avec la meme resolution, l'on auroit pu conclurre une paix tans desirée incontinent, & sans aucune perte de temps, & ainsi que l'on auroit prevenu l'effusion de tant de sang Chrestien, qui a esté espandu cest esté dans les batailles, qui en sont ensuivies. Et d'autant que nous nous en sommes remis au choix de vostre Majesté tant par nostre Lettre de l'onze Decembre de l'année passée, qu'en suite encore dans la dite conference, qui a esté tenüe à Paris, de faire la paix en restituant reciproquement tout ce qui a esté prins ou retenu de part & d'autre tant devant qu'apres le commencement de la guerre, & que par ce moien l'on rentreroit dans les pretensions que l'on auroit eues devant la guerre, ou bien en gardant reciproquement ce qui a esté prins ou retenu de part & d'autre devant ou apres le commencement de la guerre, pour autant que l'on en a eu connoissance dans l'un ou l'autre des deux Estats, lors de la dite offre: Moyennant quoy toutes les pretensions des choses & pertes faites & souffertes, tant pendant que devant la guerre, demeureront esteintes & compensées: nous jugeons que par la nous avons abondament, & au de la satisfait a la derniere clause de la Lettre de vostre Majesté, l'ayant desia plusieurs fois con-

viée a un oeuvre si desirée & si pieuse par des conditions justes & honorables. Car nous n'avons jamais pu comprendre, que l'on put dans l'equité nous demander tant que nous avons offert par le choix de cette alternative, bien loin que l'on pust avec quelque pretexte, tant s'en faut avec raison, exiger quelque chose de plus de nous: Veu que tout ce que nous avons prins sur vostre Majesté ou sur ses sujets, & que nous possedons encore, a esté conquis legitimement, comme ayant esté prins ou retenu dans une juste guerre, apres que nous avons esté contraints d'y entrer pour nostre defense necessaire, au lieu qu'au contraire l'on a pris sur nous, & sur nos sujets & les habitans de ces Provinces Unies plus de *cent* navires, avec les marchandises qui y estoient chargées, comme aussi le Fort de Sainct *André* & l'*Isle de Boavista*, la *nouvelle Belgique* & *Cabo Corço* sans aucune declaration de guerre preallable, & par consequent sans aucune apparence de droict: c'est pourquoy, puis que vostre Majesté nonobstant tout cela ne nous a jamais fait de responce sur ces offres & avances, sçavoir se elle trouvoit sa satisfaction, en ces conditions, & au choix qu'on luy en laissoit, ou bien, si elle avoit des raisons qui l'obligeoient a les rejecter, & qu'il ne luy a pas plus aussi de faire faire de son costé une ouverture claire & cathegorique des conditions soubs lesquelles elle voudroit faire la paix, bien qu'elle ait esté plusieurs fois requise & sommée de nostre part sur l'un & sur l'autre; mais qu'au contraire elle a subitement & tout a coup rompu ladite Conference qui avoit esté commencée au Palais & en la presence de la reyne Mere de vostre Majesté, au grand desplaisir de ceux qui desirent la paix de bon coeur, & qu'elle a r'appellé son Ambassadeur de *Paris* sans qu'il ait donné aucune declaration sur de si grandes & de si belles offres. Vostre Majesté considerera a s'il luy plaist luy mesme, ce que nous devons necessairemant juger de ces protestations generales & illimitées, bien que souvent reitirées, *d'inclination a la paix*, lesquelles sans une ouverture des sentiments de vostre Majesté touchant les conditions particulieres, ne peuvent rien contribuer a l'avancement d'une oeuvre si salutaire. Et d'autant que l'exprience nous a enseignée plusieurs fois que pour l'acheminer a une bonne fin, la mediation & intervention d'autres Roys, Republijcques, princes & Estats n'est pas in utile, nous avons bien voulu agréer aussi les offres d'intercession que le Roy de *Suede* a offert de puis quelque temps, bien qu'il eust plu à vostre Majesté mettre le mesme Roy au nombre de ses allies lequel comme un de nos parties adverses devoit estre convié aux traittés conjointement avec vostre Majesté & sans la participation du qu'el elle declaroit ne pouvoir pas traitter, parce que nous nous confions entierement en l'equité palpable & visible des offres que nous avons faites, & au jugement equitable dudit Seigneur Roy de *Suede*: Comme aussi les Roys de *France* & de *Denemarcq* nos alliez, qui se trouvent presentement engagez avec nous dans une mesme guerre contre vostre Majesté ont accepté la mesme mediation du dit Sieur Roy de *Suede*, nous n'avons point fait de difficulté de faire delivrer nostre declaration par escrit sur ce suject in continent apres que ces offres nous ont esté faites, afin qu'on la put faire voir a vostre Majesté: mais jus-qu'icy le Ministre du Roy de *Suede* qui reside aupres de nous n'a pas pu nous faire voir une declaration semblable de la part de vostre Majesté, bien qu'il en ait esté requis plusieurs fois, ny mesme nous

asseurer qu'elle accepte de son costé la dite mediation tant a l'esgard des susdits Rois de *France* & de *Denemarq* nos alliez, qu'e de nous, pour faire cesser la guerre, en la quelle nous nous trouvons tous ensemble engagez contre vostre Majesté. Apres tout cela, nous protestons icy derechef non seulement en des termes Generaux, de la continuation de nostre inclinations a une paix seure & honorable, mais aussi d'autant que ces declarations generales, sur tout quand on les repete souvent, sans y adjouster une expression specifique des conditions seures & honorables aux uns & aux autres, ne produisent point d'effect du tout, & donnent mesme une impression contraire, nous tenons icy premierement pour repeté derechef tout ce qui a esté si resolument offert de nostre part en la dite conference tenue au Palais & en la presence de la *Reyne Mere* de vostre Majesté & ce qui a esté succinctement recapitulé cy dessus. *Secondement* nous requerons vostre Majesté que pour la confirmation desdites protestations generales, il luy plaise nous donner une response nette & claire par laquelle elle agrée l'une ou l'autre des deux offres, que nous avons faites ou bien que du costé de vostre Majesté l'on fasse une ouverture entiere, sans aucune reserve de toutes les conditions sur lesquelles elle desire de conclurre la paix afin que nous puissions juger par la de la vraye intention de ces *protestations generales*; Et que pour achever une si Sainte œuvre, il plaise a vostre Majesté faire continuer ladite conference au lieu & en la maniere que cy devant: ou du moins, & en tout cas, si vostre Majesté y trouve quelque difficulté, ce que nous ne pouvons pas croire, qu'elle veuille agréer quelque autre place neutre, que Messieurs les Ministres du dit Sieur Roy de *Suede* comme Mediateurs, pourront proposer, ou non seulement nous, mais aussi nos dits alliez par leurs Ministres se puissent assembler au plus tost avec ceux de vostre Majesté. Et nous considererons & tiendrons pour une trés forte preuve de la sincerité des protestations que vostre Majesté a si souvent reiterées, qu'elle fasse voir en effect, que ce n'est que son intention de se servir de ces protestations generales, ny d'aucuns autres moyens, pour semer de la jalousie ou de la desfiance, ou, si cela pouvoit causer du divorce & de la separation entre nous & nos alliez; pour cette fin nous attendrons aussi au plustost de reçevoir icy par les mains du Ministre dudit Seigneur Roy de *Suede*, qui reside icy, la declaration par escrit de vostre Majesté par laquelle elle accepte la mediation, que le Roy son Maistre a fait offrir a toutes les parties interessées, & ce tant a l'esgard desdits Seigneurs Roys de *France* & de *Dennemarq* que de nous. Nous prions le Dieu puissant de vouloir inspirer a vostre Majesté les mesmes mouvements pacifiques, que nous trouvons effectivement & veritablement en nous, comme aussi en Suitte l'inclination & la resolution d'Embrasser & de mettre en effect les moyens qui sont requis pour conduire l'affaire a une fin si salutaire & desirée, afin qu'il s'ensuive au plustost l'effect que l'on se promet, sçavoir une bonne, ferme, & seure paix entre toutes les parties interessées susdites, & que nous ayons suject de prier sa divine Majesté avec d'autant plus d'ardeur pour la prosperité de la personne de vostre Majesté & celle de ses subjects, comme aussi de nous Signer

SIRE, Vos bon Amys

Les ESATS GENERAUX.

Haye le *dix cet* Septembre *mil six cent soixante six.*

In 't Nederduytsch was luydende als volght.

S I R E.

NAdemael wy uyt uwe Majesteyts missive van den *vierden* nieuwen, ende den *veerthienden* ouden stijl der voorlede maendt, bespeurt hebben des selfs intentie ende inclinatie te wesen, dat het doode Lichaem van den Ridder *Berkley*, volgens onse aenbiedinge by Brieven van den *thienden* July lest leden ghedaen, derwaerts over gebracht, ende ter dispositie van sijne vrienden gestelt werde, soo senden wy het selve voorsz doode Lichaem, in voldoeninge van de voorsz onse gedane aenbiedinge, hier nevens over, om gelevert te werden aen den geenen die 't uwe Majesteyt sal believen te ordonneren.

Wy hebben voorts seer gaerne gesien de verklaringe by uwe Majesteyt in 't eynde van de voorsz missive ghedaen van dat de selve genegen was de handt te slaen aen de jegenwoordige wonde, om de selve te versachten ende te helpen genesen, de breucke door den Oorlogh tusschen beyde de Natien gevallen; nochtans, ende onses oordeels buyten reden, daer by voegende de clausule soo haest uwe Majesteyt tot het aengrypen van soo Godtvruchtigen werck *door redelijcke ende eerlijcke conditien soude werden genoodight*. Wy behoorden geensints te twijffelen aen de sinceriteyt van de protestatien ende verklaringen by uwe Majesteyt, nu soo dick ende meenighmalen gedaen, van dat de selve waerlijck ende oprechtelijck tot de vrede is genegen: maer wy konnen oock niet ignoreren dat uwe Majesteyt seer wel bekent is, door soodanige verklaringen niet een pas tot den vrede te werden genadert, soo lange uwe Majesteyt in ghebreecke blijft van sijne zyde mede openinge te doen van de particuliere conditien; waer op uwe Majesteyt oordeelt dat de vrede soude konnen, ende behooren te werden ghetroffen. Wy hebben sulcks van onse zyde te meermalen, soo door onse Ambassadeurs die wy ten dien fine, selfs lange naer het rappel van uwe Majesteyts Minister van hier, aen des selfs Hof gecontinueert hebben, ende door verscheyden andere wegen, als mede noch jonghst door den Heere van *Beuningen*, onsen extraordinaris Minister tot *Parijs* in 't Hof, ende ten overstaen van de Coninginne uwe Majesteyts Moeder, aen de Heer *Hollis* uwe Majesteyts Ambassadeur aldaer gedaen, sonder dat uwe Majesteyt ons tot noch toe verwaerdight heeft, 't zy door den gemelten Heere *Hollis* ter voorsz plaetse, daer toe weder-zydts voor goedt gekeurt, 't zy door Brieven of andersints, eenige specificque antwoorde te laten toe komen; Wy hadden in conferentie met den gemelten Heere Ambassadeur *Hollis*, als boven gehouden, naer het gemeen gebruyck in diergelijcke handelingen doorgaens geobserveert wordende, door onse Minister met reden daer op wel mogen laten urgeren ende insisteren dat den gemelte Heere *Hollis* van sijne zyde te gelijck of immers vervolgens mede openinghe hadde moeten doen van de conditien, waer op uwe Majesteyt gesint was de vrede te sluyten, ofte in allen gevallen preallablement wel mogen capituleren, dat uwe Majesteyts specificque ende cathegorisque antwoorde op onse te doene aenbiedinge sonder eenighe reserve binnen seeckeren korten tijdt soude hebben moeten werden uyt ghebracht, maer om van onser zyde te bethoonen onse exuberante genegentheydt

heydt tot soo Christelijcke ende salutairen werck, hebben wy alle de voorsz ordinaris formaliteyten over 't hooft gestapt, ende glorie ghemaeckt van daer inne niet alleenlijck de eerste pas te doen, maer selfs met resoluytheydt toe te treden, soo verre als wy van deser zyde op 't uyterste naderen konden, in verwachtinge dat uwe Majesteyt van sijne zyde mede met ghelijcke resoluytheydt toe tredende de gewenschte vrede aenstonts; ende sonder eenigh verlies van tijdt hadde mogen werden getroffen, en daer door voorgekomen het storten van so veel Christen Bloedt, als zedert in de opgevolgde bataillies van dese Soomer onnodigh is geschiet. Ende nademael wy eerst by missive van den *elfden* December des voorleden jaers ende vervolgens wederom by de voorsz aenbiedinge tot *Parijs* ghestelt hebben aen de keure van uwe Majesteyt, om de vrede aen te gaen met *reciproque restitutie* van 't geen over ende weder, so voor als naer 't begin van den Oorlogh genomen, ofte den anderen onthouden soude mogen zijn, ende dat daer mede over en weder getreden soude werden in de *pretensien*, die men voor den Oorlog heeft gehadt; *Of wel* dat men weder-zijdts soude blyven behouden, 't geen men den anderen soo voor als 't naer 't begin van den Oorlogh ontnomen of onthouden heeft, voor soo veel daer van ten tyden van 't doen der voorsz presentatie in d'een of d'ander staet kennisse is geweest, ende daer mede allerhande pretensien over saecken ende schaden, soo voor als in den Oorlogh gepasseert ende geleden soude zijn, ge-extingueert ende gecompenseert: Soo konnen wy niet anders begrypen, of de voor-geroerde laetste clausule van uwe Majesteyts voorsz missive is daer mede ten overvloet voldaen, ende uwe Majesteyt te meermalen door redelijcke ende eerlijcke conditien tot soo gewensten ende Godtvruchtigh werck *geinviteert*; want wy noyt hebben konnen begrypen dat ons, soo veel als de voorsz alternative presentatie behelst in reden ende billigheydt, veel min met eenige schijn van reden yets meerder konde werden geverght, ten opsichte al 't geene wy van onse zyde van uwe Majesteyt of des selfs Onderdanen possideren of genomen hebben, notoirlijck *met recht* is verovert ende behouden in eenen wettigen Oorlogh, naer dat de selve ons tot noodige defensie afgheperst was, daer ter contrarie van ons ende de goede Ingesetenen ende Onderdanen deser Vereenighde Nederlandtsche Provintien over de *hondert* Schepen met hare ingelade Goederen, mitsgaders oock het Fort *St. Andries*, ende 't Eylandt *Beavista*, *nieuw Nederlandt* ende *Cabo Corso* by surprise buyten eenige denunciatie van Oorlogh ende sulckx oock t'eenemael onwettigh sijn afhandigh gemaeckt. Weshalven dewijle uwe Majesteyt dien-on-aengesien ons niet alleen noyt op soo resolute aenbiedingen ende gedane avances eenigh antwoordt heeft laten weder-varen, of namentlijck de selve in voor-gheroerde conditien ende keure van dien sijn ghenoegen was vindende, of wel de selve conditien met vrede konde rejecteren, nochte oock van sijne zyde oyt eenige klare ende cathegorique ouverture gelieven te doen van soodanige conditien, als waer op uwe Majesteyt genegen mochte wesen de vrede aen te gaen, alhoewel tot 't een ende 't ander daer ons en van onsent wegen te meer malen versocht ende gesommeert zijn, maer dat ter contrarie uwe Majesteyt met de voor-geroerde conferentie met soo groote hoope ende expectatie van alle die geene die naer de voorsz vrede van herten verlangen in 't Hof ende ten overstaen van de Coninginginne uwe Majesteyts Moeder

Moeder begonnen, subitelijck ende gantsch onverwacht heeft ghelieven af te breecken, ende sijn Ambassadeur sonder eenigh antwoordt ofte reciproque verklaringe op soo liberale ende resolute aenbiedinge van daer te revoceren, soo laten wy tot overweginge van uwe Majesteyts self wat wy nootsaeckelijck moeten oordeelen van soo generale ende onbepaelde, al hoe wel 't elckens gereitereerde, protestatien *van ghenegentheydt tot vrede*, die doch, sonder naerder openingh van uwe Majesteyts sentement omtrent de particuliere conditien, niet een pas tot soo heylsamen eynde konnen avanceren; ende dewijle d'experientie te meermalen heeft gheleerdt dat tot beter bevorderinge van soo Christelijcken werck de mediatie ende interpositie van de andere Coningen, Republijcquen, Princen ende Staten niet inutil is, soo hebben wy ons oock wel laten ghevallen d'officien van intercessie onlanghs aen gheboden by den Coningh van *Sweden*, selfs onaengesien uwe Majesteyt den hooghgemelten Koningh, heeft ghelieven te noemen onder sijne Geallieerden, die mede nevens uwe Majesteyt als onse wederpartye tot de Tractaten moste werden ghenoodight, ende buyten welckers participatie uwe Majesteyt verklaerde niet te konnen handelen, als ons op tastelijcke ende onwedersprekelijcke billickheydt van onse gedane aenbiedinge, ende het equitabel oordeel van den hoogh-gedachten Coninck van *Sweden* volkomentlijck vertrouwende; Van ghelijcken hebben de Coninghen van *Vranckrijck* ende *Denemercken* onse Geallieerden, jegenwoordigh met ende nevens ons in den Oorlogh tegens uwe Majesteyt gheimpliceert sijnde, de voorschreve aengeboodene mediatie van den hoogh-gemelten Koninck van *Sweden* gheaccepteert; Wy hebben geen scrupule ghemaeckt, daer van aenstonts naer ghedane aenbiedinge onse schriftelijcke verklaringe uyt te geven, om aen uwe Majesteyt te moghen worden vertoont, maer tot noch toe heeft de Minister van den meer hoogh-gedachten Koningh van *Sweden* alhier aenwesende, alhoewel des versocht wesende, ons niet konnen exhiberen ofte verseeckeren van gelijcke verklaringe van uwe *Majesteyt*, dat namentlijck de selve mede gheaccepteert hadde, de voorschreve aengeboodene *mediatie* van *Sweden*, soo ten aensien van de hooghst-gemelte Coningen van *Vranckrijck* en van *Denemercken* onse Ghealliëerden, als van ons tot nederlegginge van den Oorlogh, in welcke wy gesamentlijck met uwe Majesteyt tegenwoordigh sijn gheimpliceert: Alle 't welcke gepremitteert sijnde, wy nochtans alhier niet alleenlijck in generale termen profiteren, van onse continuerende ghenegentheydt tot eene eerlijcke ende verseeckerde Vreede, maer dewijle soodanige generale verklaringen, sonderlingen t'elckens gherepeteert sijnde, sonder specifijcque expressie van eerlijcke ende ten wederzijden verseeckerde conditien, niets ter werelt en opereren, jae selfs noodtsaeckelijck een contrarie bedencken overlaten, soo houden wy voor eerst alhier nochmaels voor gherepeteert, al 't geene van onsent wegen by voorgeroerde conferentie in 't Hof, en ten overstaen van de Koninginne uwe Majesteyts Moeder ghehouden, soo resolutelijck is ghepresenteert, en hier vooren oock successivelijck staet gerecapituleert. *Ten anderen*, soo versoecken wy uwe Majesteyt dat de selve tot bekrachtinge van de meergeroerde generale protestatien, ons daer op eene nette en klare antwoorde ghelieve te laten komen, daer by de selve uwe Majesteyt een van beyde de voorsz. onse ghe- dane

dane presentatien amplectere, of andersints van sijne zijde in 't geheel, ende sonder eenige reserve opene alle de conditien, waer op uwe Majesteyt ghesint moge wesen de Vrede te sluyten, op dat wy daer uyt van de ware intentie der voorschreve generale protestatien mogen oordeelen: Dat uwe Majesteyt tot voltreckinge van soo heylsaem werck die voorschreve aengevangene conferentien ter plaetse, ende ten overstaen als vooren gelieve te laten continueren ofte hervatten. Immers en in allen gevalle by soo verre uwe Majesteyt daer inne, buyten vermoeden, mochte vinden eenige bedenckelijckheydt, in sulcken cas sich wel te willen laten ghevallen eenige andere *neutrale Handel-plaetse* by de Heeren Ministers van den hooghst-gemelten Coninck van *Sweden*, als Mediateurs voor te slaen, alwaer niet alleenlijck wy, maer oock de hooghst-gedachte onse Geallieerden, door hare Ministers met die van uwe Majesteyt, op 't spoedighste moghen te samen komen, ende sullen wy het voor een van de grootste merckteeckenen van de oprechtigheydt van de voorgeroerde uwe Majesteyts ghereitereerde protestatien aensien ende houden, dat de selve metter daedt betoone, noch door de voorschreve protestatien noch door andere middelen daer heenen te tenderen, omme in plaetse van Vreede, tusschen ons ende de meer hooghstghemelte onse Geallieerden jalousie ende diffidentie, jae waer het doenlijck, separatie ende scheydinge te maecken; sullende 't voorsz ten dien fine dor handen van de alhier aenwesende Minister van den hooghst-gemelten Koningh van *Sweden* voor af te ghemoedt sien uwe Majesteyts schriftelijcke verklaringe, waer by de selve mediatie door den Coningh sijn Meester, aen alle de voorgenoemde strijdende partyen aengheboden, oock van sijne zijde soo wel ten aensien van de meer hooghstgedachte Koninghen van *Vranckrijck* ende van *Denemarcken*, als van ons is accepterende; Wy sullen God Almachtigh bidden uwe Majesteyt te willen inspireren ghelijcke pacificque ghedachten, als wy van onser zijde oprechtelijck ende waerlijck in ons bevinden, mitsgaders oock by gevolge de genegentheydt ende de resolutie om te amplecteren, ende in 't werck te stellen de wegen ende middelen, tot bereyckinge van soo salutairen eynde noodtsaeckelijck gerequireert, op dat daer op de lang ghewenste effecten van in korten eene goede, vaste ende verseeckerde Vreede, tusschen alle de meergenoemde strijdende partyen mogen volgen, ende wy met des te meerder ghenegentheydt sijne Goddelijcke Majesteyt bidden voor de prosperiteyt van uwe Majesteyts Persoon, ende 't welvaren van sijne Onderdanen, mitsgaders ons teeckenen

Uwe Majesteyts goede Vrienden

De STATEN GENERAEL.

Ghedateert in den Hage, den *seſthienden* Septemper Anno *sesthien hondert seeven-sestigh.*

Ondertusschen ressenteerde de Koningh hooghlijck / dat Denemarcken sich had tegen Engelandt verklaert; Uyt gevende het volgende.

Rerum

Rerum omnium quæ inter Majestatem suam Magnæ Brittanniæ & Daniæ Regem transactæ sunt, justa serie deducta narratio: Unà cum Belli indictione adversus dictum Regem; Simul & rationes aliquot quibus Majestas sua ad id impulsa est.

MOdus ille & candor, quos erga hostes exteros omni de causâ Majestas sua Britannica semper adhibuit, abundè terrarum Orbi testatum fecêre, quod quibuscunque demùm lacesseretur injuriis, non aliter tamen illas à se animadvertendas censuerit, quàm ut sese adversus ea quæ ex iis nascitura erant mala, vigilantius præmuniret; & sanè, quanquam Daniæ Rex post tàm iniquas rerum vices, fidemque cum Majestate suâ Britannicâ turpiter violatam, rebus suis necessarium duxerit, probra multa sanè ea & gravia, in Majestatem suam indignè jactare; nec affirmare dubitaverit, fœderis tam Offensivè quam Defensivè cum fœderatis Belgii Provinciis feriendi rationem non aliâ radice aut fundamento niti, quàm nupero illo Navium Anglicarum in Portum Bergensem immissarum impetu, insertis utique primo dicti fœderis articulo disertis hisce verbis. *Cum pro comperto sit naves quasdam Anglicanas easque bellicas, anno jam proximè elapso, supra millesimum sexcentesimum sexagesimo quinto, in fluminibus juxta ac ipsis Portibus dictæ suæ Majestatis Danicæ, contra jus fasque varia patrâsse, & more planè hostili, tum in Arces ejus, tum in Castella impetum fecisse. Cautum ergo sit, nec cuipiam ex navibus Anglicanis bellicis licitum sit, in Portibus ejus aut fluminibus, in Cattegat, freto Oresundico aut Mari Balthico vela facere imposterum.*

Majestas sua Britannica nihilominùs, nempe quia honori Regis illius consultum vellet, factum illud, quod calumniæ isti materiam dederat, mundum lubens celasset, nisi forte periculum fuisset ne Majestas sua Britannica, Classe in Portum fœderati Regis sic immissâ, ut omnia hostilia intentaret navibus alterius gentis (utcumque contra se gerentis bellum) cum dicto fœderato colentis pacem videri posset adeo jus Gentium violasse: cùm tamen reverà Majestati suæ Britannicæ, jam tum nihil tale cogitanti, facta esset illius Portûs libera potestas ad ea omnia hostiliter agenda, quæ tamen hodiè ipsi exprobrantur.

Quo affectu quantoque studio Majestas sua Britannica Regem Daniæ prosecuta fuerit, non modo communi Reformatæ Religionis nomine, sed propiore adhuc, tum sanguinis ratione, tum amicitiæ in Personam ejus, statim sub suo in Angliam reditu, rebus Danicis jam tum etiam turbatis & afflictis, indicio esse poterit fœdus illud cum Coronâ illâ tunc temporis pactum & præ reliquis omnibus primùm: Quo quidem in fœdere, perpensis illis, quas à fœderatis Belgii Ordinibus Rex ille sibi nuper illatas querebatur, & inferendas adhuc graviùs suspicabatur, injuriis, Majestas sua Britannica publicè professa est, conjunctis in unum viribus, se Daniæ Regi, quocunque demùm hoste, belli sociam futuram.

Ab eo usque tempore, novæ indies dicti Regis querelæ crescere, à supra memoratis Ordinibus perinique secum ac insolenter actum, ex armis Suecicis horrenda animo provideri, orarique Majestatem suam Britannicam ut opportunâ

tuâ intercessione apud Coronam Suecicam pristinum utrimque fœdus arctiori vinculo firmatum redderet; id quod Majestas sua sine morâ in se suscepit, & Coronam Suecicam in vota sua tam fœliciter conspirantem illicò sensit, ut haberet unde Danis scrupulum omnem eximeret, colerent modò fædus non ita pridem à seipsis cum Suecis initum, non esse sibi quicquam ab iis metuendum. Gratum super his animum testatus Daniæ Rex, atque se id seriò secum statuere professus, renovato iterum voto Majestatem suam Britannicam oravit insuper, ut, datâ Regia suâ apud Sueciam fide, dictum illum Pacis tractatum Danos ad amussim inviolatum habituros sponderet; quin & hoc etiam Majestas sua Britannica in se quam lubentissimè suscepit.

Hæc erat illa rerum facies, cum bellum statim moverent Hollandi, & singula illa facinora, universis nimis manifesta, more hostili committerent. Sub hoc tempore Majestati suæ Britannicæ opportunum visum est, officiis denuò quibus potuit honestis, intercedere, ad enatas hinc inde supradictas suspiciones amoliendas, mutuamque inter Coronas illas Boreales, meliùs fovendam necessitudinem; ne, in illo temporis articulo, malè vigiles, & notæ nimis Belgarum artes Coronas illas mutuis detrimentis inter sese possint committere, quibus adeò divisis ac diminutis, ipsis in utramque accresceret Imperium.

Hunc in finem Majestas sua uno eodemque tempore Viros duos spectatæ apud se fidei, rebusque suis gerendis propiùs admotos, ad Coronam utramque ablegavit, quorum erat ea præstare officia, quibus indè illarum animi utrimque inter sese reconciliari, hinc sibimet ipsi utriusque conciliari posset amicitia. Et sanè, quod ad Daniam, nihil fermè aliud Majestas sua Britannica sibi inde pollicita est; utpote cui benè persuasum erat eò Angustiarum Danos, partim belli calamitate, privatis partim odiis adductos, ut nec tutum nec fidum videri posset consilium vocandi illos, rebus sic stantibus in societatem Belli contra Hollandos, nec etiam quicquam sui causâ ab iis exspectandum, nisi ad quod alias præstandum Majestas etiam sua Britannica virtute fœderis sui teneretur; præsertim, nondum obfirmatâ eâ inter Coronas illas Boreales fide, qua, sibi invicem confisæ, mutuis armis & auxiliis tutæ possent acquiescere.

Verùm paucos admodùm menses mo atus erat jam in Daniâ Majestatis suæ Britannicæ Ablegatus, cùm videre esset Regem illum una cum Concilio suo metuere jam sibi ab ira Belgarum minus sanè quam Majestas sua Britannica (ita erat illa pro iis sollicita) cogitarat; adeoque Rex ille, etiamnum iisdem pro Bello contra Hollandos junctis in unum viribus excitando argumentis usus, quæ Comes Hanibal à Sehestadt contra Belgarum factum Majestati suæ Britannicæ cum in Angliâ esset non ita pridem præsens subministraverat, Majestatem suam novis precibus sollicitare non destitit, ab impotentissimâ gente illâ velit in præsens Danos protegere, cumque de tractatu Pacis inter Majestatem suam Britannicam populumque illum redintegrando agitari contingeret, multiplici eo, quo laborabant onere miseros absolveret: Interim tamen, ut Tractatum illum, quem cum Majestate suâ ipsi inierant, de novo iterum institui velit, obligationibus iis ac conditionibus ulteriùs muniendum, quæ fœderis, de præsenti, cum Majestate suâ contra dictos Ordines, tam Offensivi quàm Defensivi, tantùm non modos omnes implerent: Quarum etiam, mense Novembris, Anno supra

pra

pra *millesimum sexcentesimum sexagesimo quarto*, rudimenta (prout in designatione erant) ab Aula Danica in Angliam, Majestatis suæ Britannicæ Ablegatus per expediti itineris nuntium transmittenda curavit.

Cæterum quum reverteretur ille in Daniam nuntius, Majestatis suæ Britannicæ his quæ ab ipsa proposita erat consensum referens & approbationem, nihilo tamen ocyus ab iis ad singula accommodatè absolvenda festinatum est, verum subitos Suecorum incursus præsentire animis visi, à Majestate sua Britannica ulteriorem operam efflagitant, ad amovendum illud quod immineret ipsis periculum, & fiduciam mutuam & benevolentiam inter Coronas illas firmius stabiliendam, quam & Majestas sua Britannica Suecorum ad id promptitudine animata ultro pollicetur; eaque de causa æquum jam videbatur, Daniam, ad amicitiam cum Suecis, absque ulteriori omni procrastinatione, firmandam, instantius urgeri, quo quidem peracto, quicquid consiliorum reliquum erat, utrisque deliberantibus ac consentientibus, transigi posse. Atque quod Majestati suæ Britannicæ hac in re fiduciam addidit, erat tum Regis honor, tum constans ea, quam de illius integritate conceperat, opinio; nescire enim non potuit, ad Belgarum nutum Concilium ejus magna ex parte iri compositum. Mense circiter Junio proximè sequente Rex ille (ubi forte cum Majestatis suæ Britannicæ Ablegato in colloquium inciderat) statum illum flebilem, in quem eum solæ Ordinum Generalium fraudes conjecerant, deplorabat serio; solos Belgas tantorum malorum authores, in quorum etiam possessionem, nomine grandis summæ apud eos, ut ajebant, contractæ, proventuum suorum bonam partem cessisse querebatur, qua de re, avide captata occasione, fusius subinde disserebat. Subjecit Majestatis suæ Britannicæ Ablegatus, non defuturas occasiones, quibus etiam de pecuniis sibi ante hac extortis jus sibi dicat, & justa repetitione se in integrum restituat. Quo sermone, in longum à Rege illo non sine ardore quodam, producto, statuit tandem ille apud se, si modo vires sibi non deessent, se id effecturum navium omnium occupatione & detentione, quæ quoquo modo Hollandorum nominibus inscriptæ, aut in Portibus suis inpræsentiarum morarentur, aut imposterum illic intrarent; cumque adderet Majestatis suæ Britannicæ Ablegatus, inceptum illud, submissa Regis Domini sui classe, probè posse promoveri, ea lege perplacere sibi id Rex ultro respondit, præda si modo inter Majestatem suam Britannicam & se divideretur æqualiter, exorato insuper Ablegato ut hæc Majestati Britannicæ suæ proponi curaret, cum tamen Majestas sua de Daniæ Rege ad ejusmodi factum tunc temporis sollicitando, nisi sic ab ipso invitata, ne cogitasset quidem.

Ex Majestatis suæ Britannicæ Ablegati Literas propositi hujus tenorē rite cognito, consensum facilem Majestas sua Britannica non præbuit modo, sed qua licebat celeritate illuc remittendum curavit.

Die Julii *decima* Majestatis suæ Britannicæ Ablegatus Regem illum certiorem facit, institutum illud Majestati suæ pergratum esse, idque exequendum navibus ubique suis Majestatem suam in mandatis subito daturam. Quod cum Rex ille lætus audierat, quo majore utriusque commodo pactum illud servari possit, Norvegiæ Præfectos passim omnes Belgicas, qua possent arte, tam in Portus suos alliciant, quam quæ in Portu jam hærent, quibus possint modis, detineant;

neant; Se illis tum facti hujus rationen, tum quid ultra faciendum, brevi per nuntium ad id destinatum indicaturum.

Dicti mensis Julii die *vigesima*, audito Ruyterum præter oram Norvegiæ navigare, Rex ille accersito Majestatis suæ Britannicæ Ablegato, quæ inaudierat lætus aperit, hortatus insuper ne in ejusmodi nuntio ad Majestatis suæ Britannicæ classem perferendo tempus traheret, quod navigii beneficio subito effectum est.

Dicti mensis die *vigesima secunda*, ad Proregem, Christianiæ, & Generalem Alefeldt, Bergis Agentem, Daniæ Rex per expeditum nuntium mandata transmisit: Sinerent nimirum Anglos impetu facto in quasvis Hollandorum naves, licet in ipsis Portibus, sub ipsis Castellis, easdem tanquam prædam abducere; prædæ nihilominus summam ad justos calculos revocarent, eo quod sibi pars altera obtingeret; porro navium Anglicarum Præfectis quam primum notum facerent, si quæ Hollandicæ littus forte illud propius attingerent.

His obsecutus emisit statim Gildenleu Norvegiæ Prorex navigia duo, quæ classi Anglicanæ, quacumque maris parte repertæ, pactum inter Reges initum significarent; id unum tamen pro se postulabant, sibi scilicet ut liceret (ad dignitatem Regis Domini sui publice tuendam) sese Anglorum insultu illo, quandocumque faciendo, graviter offensos venditare.

Hunc in modum re instituta, Classisque Majestatis suæ Britannicæ Præfectis aliquot satis cognita, die dicti mensis *trigesima* Sandvici Comes selectiorem navium numerum ad Portum Bergensem, dicto pacto intentus, amandat, ut qui Classem Hollandicam ab Orientali India rev[illegible]n illic nuper appulsam probe intellexerat, credebatque (ut par erat) di[illegible]deris notitiam ad loci illius Præfectos omnes, ante navium illarum adventum, iri perlatam, quippe quod suam illis approbationem & exequendi propositum Majestas sua Britannica, Junii die *trigesima*, per nuntium indicasset, quod & Rex Daniæ decimo die Julii mature accepisset.

Die supra *trigesima prima* ex dictarum navium numero *quindecim* ad Buckap Radelatæ, nocte illa fixis Anchoris, in eodem loco jacuere, qui quidem utcumque intra Norvegiæ scopulos, à Bergis leucas octo removetur ad minimum.

Primo mane, Kalendis Augusti, Thomas Tyddemannus Eques dictæ illi classis parti præpositus, virum quemdam prænobilem ad Arcis Præfectum navigio submittit, qui significaret ipsi (nequid ei incauto obveniret) advenisse Anglos, Litterasque simul secum duas, à Sandvici Comite alteram, alteram à dicto Tyddemanno, ad dictum Arcis Præfectum perferret, utramque in eundem hunc sensum conscriptam, se, quam Hollandos infestare, nihil prorsus aliud designare, tum diligenter cautum provisumque habituros, nequid damni injuriæve, ad Daniæ Regis subditos quoscumque, possit exinde provenire.

Dictarum Augusti Kalendarum hora vespertina, *sexta* dubium an *septima*, dictæ naves in Portum penetrarunt, cumque jam navibus Hollandicis propiorem & commodam sibi stationem quærerent, monuit ab incepto desistere ab arce ingruens subita globorum tempestas, minoreque globo, cuidam inter Anglos, exponendis per schaphas anchoris intentiores, crus perfractum est; quod

Angli

Angli quidem, hostile contra nil meditati, sustinuere immoti, cum tamen Belgis per integrum illud temporis spatium sine omni impedimento permissum esset, ut naves omnes, ad bellum instructiores, in lineam cogerent, atque eum in modum se disponerent, quam maxime poterant opportunum, tum ad propulsandam à se Anglorum vim, tùm ad eam iis vicissim inferendam; expositis etiam in littore tormentis, quorum ipsa in arce plus *septuaginta*, ad Anglos acrius infestandos fixa sunt.

Angli nihilominus, modo omni quo licuit commodiore se formare, quo in opere totam noctem ad *quartam* matutinam diei sequentis consumpserant, coacti scilicet obluctante vento naves suas omnes ægre sequaces funibus attrahere.

Verum per totum illud temporis intervallum, sperantes adhuc meliora, etiam cum Generali Domino Alefeldt tractatum instituunt, de Pacto inter Reges clam inito illum submonentes, quod tamen ut tunc temporis sibi notum diceret, adduci nullo modo potuit, in eo totus, Daniæ Regi Domino suo præda ut cederet in integrum, quippe quod naviculas duas non alio fine Septentrionem versus emiserat, quam ut naves illas Hollandicas, securitatis prætextu, in Portum illum callide pertraherent; designasse insuper Dominum suum Bellicas *viginti duas*, quæ naves illas suis usibus custodirent; tum etiam rem omnium admiratione dignam fore, Reges usque adeo Amicos & Fœderatos de exiguæ prædæ parte dimidia digladiari, præsertim cum Rerum Danicarum tenuitas illud jam poscere quodammodo videretur; cum etiam verisimile esset, Dominum suum, quæ ex ea conflaretur summam adversus communem utriusque hostem velle impendere; Præterea, Hollandis æque damnosum fore, Daniæ Regi totalis summa, an Majestati suæ Britannicæ pars altera cederet.

Utcunque tandem Dominus Alefeldt, cum ea de re Anglos adhuc instare cerneret, rogare cepit, propositiones aliquot de præda juste dividenda scripto exhiberent; quales etiam exhibebantur; utcumque etiamnum cupere videretur ille, vim contra Hollandos omnem in dies adhuc aliquot differendam; id quod in Senatu bellico, præsentibus Capitaneis navium omnibus, alium in finem non esse videbatur, quam (id quod res erat, sic constabat postea) ut Hollandi ex eo protracti temporis caperent beneficium. Quamobrem sine mora aggrediendum sibi, decernunt; quod Augusti *die secunda, hora quinta* matutina pariter susceptum est, postquam consensus jam omnis ex parte Generalis præbendi spes omnis sublata est; præterea etiam, cum ex ulteriore mora, non tantum Hollandis vires novæ indies accessuræ essent, verum etiam periculum foret, ne Bellica eorum Classis in ipsos illic hærentes incurreret.

In hoc de rebus Bellicis Concilio Thomas Tyddemannus Eques Capitaneos suos omnes serio monuit, tormentis suis nullo modo arces aut castella lacesserent, quin qua possent cura in sola navium Hollandicarum latera ictus dirigerent, ne forte oppidi pars illa, quæ à navibus retro erat, in damni etiam partem veniret: quod utrumque, ex communi nautarum consensu, diligenter observatum est; prout in tractatu cum Generali habito, omnia ea in mandatis datum iri promissum erat.

Usque dum instaret hora jam octava, non est à pugna cessatum, qua durante, fatendum est Album insigne ab arce expositum, quo tamen fine, Anglis non

non erat facile conjicere; quippe nautas omnes, quorum stationes Castello propiores erant, in hoc pariter consentire, Castellum qua hac; qua illac, ab explodendis tormentis nihil destitisse; suspicari se inde, explosa illa tum cum explicaretur insigne illud, contra quam mandaverat Generalis, ab Hollandis, quos verisimile erat illius fortificandi causa in Castellum admissos (id quos res erat) recepti enim sunt illuc Hollandi ad minimum *trecenti*.

Maximum, quo laborabant Angli, Castello iis damnum illatum est, à quo, fortuitis ictibus vincula aliqua, quorum nexu colligebatur primo linea, dirupta sunt, adeo ut, metu, ne se naves sibi invicem allisæ frangerent, stationibus suis cedere coacti fuerint; cumque ultra tormentorum Hollandicorum ictum evasissent longius, ab extremo Arcis angulo facta est recens à dextra tormentorum explosio, (quibus tamen durante bello altum silentium Angli imposuissent) adeoque retrocedentibus è classiariis non pauci interempti sunt.

Quo tamen nonobstante, Anchoras suas eodem Angli die intra rupes Norvegicas jecere, ad *quintam* à Bergis leucam positi, naucleris utique destituti qui stationem propiorem ostenderent, quæ tot simul navium Anchoris retinendis sufficeret.

Dum hiulcis navium resarciendis lateribus & laxæ tabularum reaptandæ compagi ab Anglis hic loci insudatum est, inter Gubernatorem Thomamque Tyddemannum Equitem varia officiorum aucupia & imaginariæ servitutis vocabula intercesserunt: Die autem Augusti *septima*, Dominus Tolnor, vir minimè illiberalis, qui, tractatui fisus, nocte quæ pugnam præcesserat, Majestatis suæ Britannicæ naves conscenderat, jam iterum à Domino Alefeldt missus est, qui nuntiaret Dominationem suam à Rege Daniæ jam recens mandata accepisse; Sineret nimirum Anglos in portu suo vim Batavis intentare; allatis insuper literis ab Ablegato Majestatis suæ Britannicæ ex Aula Danica ad classis Anglicanæ Admirallum datis, quarum una eademque erat sententia.

Misit tunc temporis etiam Dominus Alefeldt ad Thomam Cliffordium equitem literas, totas illas manu propria exaratas, quibus petiit, nocte sequenti conveniendi & colloquendi secum potestatem sibi ut velit facere; quo de modo ad secundum insultum maximè commodo mutuis deliberationibus statuerent; quibus in Literis hæc insunt verba.

Mandata Domini mei jam nunc recepi & sic voluisset Deus ut ad manus nostras citiùs pervenissent, quicquid actum est, fuisset planè infectum; ex animo cupio, me ut honore illo digneris te ut videam coram; noctu tamen id facias oro & personatus, cum id utriusque Regum quam maxime intersit.

In colloquium hoc facile consensum est; in quo Dominus Alefeldt articulos quosdam, cum conditionibus, mutuo consensu obfirmandos in medium protulit; erant illi hujusmodi. Velle se ex æquo prædam dividi, cui tamen *centies mille* libræ Sterlinæ monetæ priùs detraherentur, quarum pars altera, navibus illis Anglicanis, sibi militibusque suis altera obtingeret. Qui ex Batavis captivi fierent, navibus vacuis & minus bonis asportarentur Hollandiam, ita ut eorum nemo Bergis maneret, quem divisæ prædæ testem metuerent: Naves Anglicanæ *quatuor* in Portu Bergensi morarentur sex hebdomadas ad minîmum, specie quidem, rerum suarum gerendarum causa; alteram nimirum prædæ partem,

tem, (illic relinquendam) ut præstarent securam, quasi postmodum in Angliam deportandam; cum tamen, revera ad Regem Daniæ ea prorsus spectaret; quin etiam dictæ naves Anglicanæ *quatuor*, Daniæ Regis usibus, per dictum sex hebdomadum spatium, unice inservirent. Quas quidem propositiones, Thomæ Cliffordio Equiti Dominus Alefeldt manu propria conscriptas tradidit.

Verùm Articulis his alii superadditi sic obstabant, ut de secundo insultu non esset cogitandum; prohibebant enim Anglos, ne, si qua ipsi Batavis superiores futuri essent, rem inceptam prosequi possent; verbi gratia, ne ultra Boomam procederent; quo factum est, ut si Hollandos navibus suis exuissent, qua tamen ipsi in earum possessionem venirent, via omnis interclusa sit, amplius interdictum est illis, ne quos è militibus suis in terram exponerent, adeoque naves ipsorum obversis eorum tergis conscenderent: Atque id totum sub eo prætextu, oppidum nimirum ut à flammarum earum, quibus id flagrante bello videretur obnoxium, metu liberarent: Cum tamen, non obstante dura hac lege Anglis imposita, navem incendiarum, flante commodum vento, Anglis inferendam, Hollandis facta esset instruendi copia.

In hoc colloquio Dominum Alefeldt inter & Thomam Cliffordium equitem, proposuit Dominatio sua, duæ aut tres naves Anglicanæ, præter eas quæ jam aderant, quo melior rebus obtenderetur color, de novo accerserentur; utcumque consuluit potius, quæ jam præsentes essent, omnes ad Sandvici Comitem remittendas, plane indicans, nec potestatem sibi, nec vires deesse; ad detinendas in portu Hollandorum naves, etiamsi Classis Hollandica universa conaretur illas abducere. Quod etiam se aliquandiù facturum subinnuit; habere se aiens, (etiamsi Classis Anglicana, reficiendæ sui causa, ad proprium littus se subduceret) materiæ satis, super qua, Hollandos occupatos detineret; reddenda nimirum ratione damnorum eorum, quæ in iis protegendis, tum Oppido, tum Castello illata sunt.

Placuit insuper Excellentiæ suæ, pro rebus Anglicanis singularem testari affectum; occasiones omnes, quibus qualicumque officio promereri illos posset, se libenter amplexurum, ut quoquo modo, egregiorum tot Virorum manibus, qui illic ceciderant, parentaret.

Reversus ad naves Anglicanas dictus Eques Cliffordius, cum Thomæ Tyddemanno Equiti, una cum Capitaneis, quos ille in Consilium sibi vocaverat, explicuisset coram, quod, ex restrictionibus istis & propositis, rebus nostris nimirum adversantibus, (utcumque flammarum ab oppido arcendarum prætextu) prohiberentur revera Majestatis suæ Britannicæ naves, ne adversus Hollandos uti possent, aut conserta manu invadendi, aut si opus esset, illos à tergo adoriendi beneficio; quin & post hostes Mari pulsos, non nisi Arcium & Castellorum Arbitrio, in Anglorum possessionem pervenire possent: quæ etiam omnia ipsi Norvegiæ Præfecto prius objecta sunt.

Re omni serio perpensâ, naves hasce ad Classem remittendas decrevere; prius tamen quam vela facerent, Thomas Tyddemannus Eques, Literis ad Dominum Alefeldt peramicè missis, animum sibi esse revertendi innuit.

Priore suâ consiliorum inconstantiâ & lucri forte cupiditate nimia huc illuc interim impulsus Dominus Alefeldt, tantum aberat ut Domini sui nomine, discepta-

disceptatione longâ de damnis oppido Arcique Belgarum gratia, illatis (quod in congressu novissimi se facturum spoponderat) tempus fallendo moras necteret, ut non nisi privatis præmiis ductus (forte in consilii Hafniæ recens mutati authoritate nixus) iis vela dare præmitteret; statim ac unici navigioli appulsu nuntiatum esset Classem Hollandicam, salvum iis conductum præstituram, ex portu Belgico solvisse; &, quod Majestatis suæ Britannicæ navibus negatum, Naucleri portuum illorum peritissimi, qui illos juvarent, concessi sunt.

Est hæc eorum omnium quæ Bergis acta sunt, accurata Narratio, quæ etiam cum ea, quæ Daniæ Regi ab Officiariis suis super his tradita est, ad amussim convenit.

VErum enim vero tam non ingenuas Danorum artes una non absolvit periodus: cum enim jam Majestas sua Britannica Classis suæ partem illam, contra pacti fidem, à Castellis Danicis ita male habitam resciret, elusamque spem illam emolumenti mutui quod ad utramque Coronam ex conflictu illo perventurum augurabatur; cujus unius intuitu, quicquid prosperi allatura erat sequens æstas, classe sic divisa, periclitandum censuerat; eo præsertim tempore, cum vim suam omnem in mare propere deducendam hostis undequaque contraheret; ablegandum aliquem duxit, qui cum Daniæ Rege, tum de re tota, tum de reparandis damnis serio ageret.

Quam Provinciam cum nemo melius administrare posse videretur, quam qui in Bergensi scena partes etiam suas egisset, electus est Thomas Cliffordius Eques tum recens à classe reversus, qui Ablegati extraordinarii munere apud Daniæ Rgem functurus, tum quæ acta essent omnia vere explicaret, tum etiam, de ditione Hollandicarum navium (in illius enim possessione permanere credebantur) Majestati suæ Britannicæ ut satisfieret, postularet; quod cum effectum dedisset, una cum Ablegato prius ibidem residente, de pace, offensiva pariter ac defensiva, tractare possit & concludere; quo peracto, eadem authoritate munitus ad aulam Suecicam proficisceretur, Coronam etiam illam in ejusdem fœderis societatem vocaturus.

Statim sub dicti Cliffordii Equitis ad Haffniam appulsu, Rex ille; auditis tum primum ab eo quæ in mandatis haberet, ad ea quæ Bergis acta essent rubore subinde suffuso, tralataque in Officiarios suos culpa, de rebus inter Coronas illas ad Majestatis suæ mentem componendis mire sollicitus visus est; conscius utique, causam esse cur Majestatis suæ Britannicæ animo altius insidere deberent moræ illæ, quibus usus est ipse, non obstante pacto, in mandatis suis ad Præfectos suos transmittendis: ajebat insuper, duriter prorsus secum actum iri, si diuturna illa arctaque inter Coronas has amicitia ob rem infœliciter administratam (utcumque sincero in Regem Angliæ affectu & ingenti pro rebus ipsius studio à se propositum) violari modo contingeret. Addidit etiam non potuisse se tunc temporis alio beneficio propensum in Majestatem suam Britannicam animum testari, quippe navali apparatu ad Bellum necessario destituto, reliquum sibi fuisse, quo juvaret ipsam, aliud nihil, quam ut Portuum suorum jus in ipsum transferret.

Et

Et tamen Rex ille, ea præteritorum excusatione, & futurorum spe, pulcerhe utcumque institutis, male se interim defendit adversus illa quæ de mora objecta sunt, ea scilicet quæ à decima ad *vigesimam quartam* mensis Julii facta est (tantum enim erat intervallum inter approbationem Majestatis suæ Britannicæ à Rege illo receptam, & mandata ab ipso præfectis suis transmissa) non alia scilicet allata ratione, quam de re methodice disponenda convenire, eamque sic in Ravium mittere, citius se non potuisse.

Novam Hollandicarum è Portu Bergensi dimissionem subitam facilemque quod attinet, rem hactenus sibi ignotam narrari responsum est; rationem autem plenam accuratamque, quo res illa gesta fuerit modo, indies expectari; ipso Rege Ministrisque ejus Primariis se novitate rei attonitos simulantibus; cupere se priorem culpam, compensatione facta, quantum fieri poterat, redemptam.

Ad hæc Hanibal à Sehestedt, vigesima Septembris, Regis illius nomine, Majestatis suæ Britannicæ Ablegatis, quæ olim de Hollandorum navibus in quovis Regis illius portu occupandis proposita erant, iisdem conditionibus proponit denuo: quippe Hollandorum naves Bellicas, *septem*, & ex mercatoriis ab Orientali India unam in freto Oresundico, duas Tunisbergæ adhuc hærere, navesque alias quam plurimas divitiis onustas, partim tempestatis vi, partim Anglicanæ Classis metu, sparsas per alios Norwegiæ portus delitescere. Ea, ne res, uti prius, male possit succedere, aut suspicioni ullus superesset locus, ipsum dictorum mandatorum archetypum, litterasque ad singulos Norwegiæ respective præfectos, Ablegatis ipsis in manus se daturum promisit, quas, destinatis eo fine nuntiis, ipsi mittendas curarent; instructa etiam parataque fore in profundo navigia, quibus nuntium hoc ad Classem Anglicanam perferri possit, tanto maturius exequendum.

Verum sub ipso illo vespere diei illius, illius Septembris scilicet *vigesimæ primæ*, cum Majestatis suæ Britannicæ Ablegati implenda illa exspectarent promissa, ecce, pro dictis mandatis, novi quiddam apportat Hanibal, Classem scilicet Anglicanam ad portus suos rediisse; eoque cognito, naves Hollandicas, quæ in profundo navigarant, sublatis anchoris domum contendisse; verique simile esse, cæteras Hollandorum naves ad Norwegiam nuper appulsas, eundem etiam cursum tenuisse.

Quæ omnia ab Amerone, Unitarum Belgii Provinciarum in Aula illa Ablegato, ab Elsenoria jam tum veniente acceperat, qui præter res novas & alia secum attulisse creditur, quibus inducti ii, novam consilii rationem inierant: adeoque de illis propositionibus, quantum in iis erat, actum jam est, quæ fœdus aliter offensivum ac defensivum contra Ordines Generales, Unitarum Belgii Provinciarum certo certius dedissent.

Ex quibus omnibus videre est, quam levibus huc illuc momentis agitata nutarent Regis illius Consilia, quamque inique Majestati suæ Britannicæ ab eo imputata fuerit eorum mutatio.

Ab eo usque tempore senserunt Majestatis suæ Britannicæ Ablegati, ab omnibus istius Aulæ Ministris frigide adeo & tectis consiliis secum rem geri, ut

ut necesse haberent, quo expeditius quæ iis in mandatis erant exequi possent, expostulatorium hoc quod sequitur memoriale Regi offerre.

EXtraordinarii Angliæ Ablegati, quorum nomina hic subscribuntur, in memoriali suo diei decimæ sextæ mensis proxime elapsi, Majestati vestræ notum fecerant, quam ægre ferret Rex ipsorum Dominus tum tractatus cum Majestate vestra in longum dilatos, tum naves suas tam non amice Bergis nuper exceptas, contra pactum à Majestate vestra (se ipsa etiam authore & proponente) cum Rege ipsorum Domino initum & conclusum, quibus effectum est, ut Angli non tantum repulsæ sustinuerint dedecus, viris etiam egregiis non paucis interfectis, sed & Orbi Christiano occasio data sit, utcumque sine causa, Regem Dominum suum, fœderati & Amici adeo portus violati, censendi reum; dicendique, de amicitia ejus nemini satis cautum esse posse, si quando aut alias rem geri ipsius interfuerit, aut aliunde spes affulserit nummi: ex quibus omnibus honori suo Regem ipsorum Dominum vulnus graviter inflictum persentire, cui medendo Majestatis vestræ Commissariis varia esse à se proposita (eaque, quæ nec honori Majestatis vestræ quicquam detraherent, nec omnino ejusmodi, qualia non fieri publice interesset) adhuc tamen ulteriores necti moras, & instantias suas (absque quod iis ulla ex parte satisfactum sit) frivolis dilationibus eludi; quare imperari sibi à Rege Domino suo, ut apud Majestatem vestram suo ipsius nomine profiteantur, displicere illi in universum rationem illam quam Majestas vestra in rebus cum eo transigendis secuta est; simul, Majestati vestræ ut indicent modis se quibus poterit maxime licitis, suum sibi jus vindicare decrevisse: eumque in finem, eorum alteri in mandatis datum, ut Danis quam primum valere jussis, ad Curiam Suecicam iter acceleret, Regem illum rite edocturus, quibus argumentis mota Majestas sua Britannica ad inceptum illud Bergense adducta sit; atque hinc esse, quod necesse sibi sit, decretorium responsum à Majestate vestra contendere; quo illos ut dignari velit Majestas vestra, humiliter rogant, ut exinde, quæ à Domino suo amplius in mandatis habeant, liberum ipsis sit ulterius prosequi.

Hafniæ Octobris die 2. 1665.

TALBOT. CLIFFORD.

MEmoriale hoc novi tractatus desiderium in iis excitavit: Ipse Rex & Commissarii ejus, nimirum Comes Hanibal à Scheltedt Dominus summus Thesaurarius ac Minister Primarius, & Dominus Gabell, tum ei tum cæteris omnibus potestate ac fide, par visi mirum in modum cupidi rem totam quam citissime absolvendi, de conventu statuere quotidiano, quod & pariter factum est, adeoque rebus mature disceptatis ac perpensis dicti Commissarii una cum dictis Ablegatis Majestatis Britannicæ suæ Octobris *decima octava*, signis Sigillisque appositis, fœdus offensivum ac defensivum obfirmarunt cum Anglia contra Belgas mari terraque prosequendum; Commissione plenaria dictis Commissariis ad id concessa, & Regis illius manu ac sigillo muni-

munita; in qua, verbo Regis & Christiani, se id omne quod ab iis concordatum esset, ratum habiturum spondet.

Cujus Fœderis conceptum in Sueciam postea transmissum est; in quo, operæ pretium est observare, quod, Ministris Danicis super omnia in id instantibus, facti Bergensis perpetua ut foret oblivio, nec ut eo nomine quicquam de futuro prætendi posset aut postulari, in id juxta consensum est, quod etiam è præcipuis dicti Fœderis articulis expresse unus erat; Majestatis suæ Britannicæ Ministris (non obstante offensa ea gravi, de qua in præcedente memoriali conquesti erant) æquum censentibus, hujus ut injuriæ memoria rei Christianæ bono abolenda voveretur, ad uniendas tres hasce Protestantium Coronas: quodque, eodem tempore, ut infra manifestum fit, dictus Daniæ Rex tractatum init cum Hollandia contra Angliam; cujus pro fundamento, in procemio, id ipsum posuit, vim scilicet illam Portui suo Bergensi illatam, ut, qui oblitus prorsus erat Anglos ab ipso ad hoc invitatos fuisse, aut quem pudebat id mundo coram profiteri.

Atque quo fœdus hoc ad utriusque Coronæ usum accommodetur magis, provisum est paritur non tantum de Sueco admittendo, quo fiat triplex unio; verum articulus eidem inserebatur, quo totum irritum & inefficax denunciatur, nisi Rex Regnumque Sueciæ id palam amplecti, ejusque pars esse velint. Quod, cum ex hac parte testatur, quanto honori duxerit, quantique ejusmodi cum Corona Suecica unionem Majestas sua Britannica æstimaverit; tum ex altera, Regem Daniæ neglectæ & plane contemptæ illius Coronæ arguit; quippe qui fœdus offensivum cum Hollandis contra Angliam inierit, non exspectato quid ea de re statueret Suecia.

Fœdus hoc non citius Haffniæ perfectum est, quam intra diem unam aut alteram Thomas Cliffordius Eques, potestate ad id accepta, Stockholmiam versus iter suscepit, ubi, spoponderant ei Ministri Danici, Residens ipsorum, cum illo, eo de fœdere conferret, ac potestatem plenariam illuc transmissam haberet, qua se ad id conficiendum ea in Curia possit adjungere.

Brevi post tempore quam pervenisset Stockholmiam dictus Ablegatus, & nuntii sui rationem Regi coram exposuisset, ab Anglia ad dictum Ablegatum pro certo perfertur, Klingenbergum (qui Septembris die *viginti quatuor* (quo tempore dicti Ablegati cum Danis tractatum facientes in medio opere versarentur) ab Haffnia clam Hagam-Comitis submissus fuerat) in tractu offensivo contra Anglos magnos fecisse progressus.

Quo ipso tempore Jewel Danicus in Suecia Residens, ad Magnum Sueciæ Cancellarium aliosque ibidem Ministros accedens, instabat vehementer, fœdus offensivum cum Anglia contra Hollandiam vellent quam primum inire; subductaque probe temporis ratione, constabat postea, ipso illo, numerico die Clunenbergum Ablegato Suecico Hagæ agenti notum fecisse, fœdus ipsorum alterum offensivum contra Angliam Hollandiæ jam tum fuisse signatum, qui etiam multis, cum eo argumentis contendit, persuadere velit Dominum suum Sueciæ Regem, in dicti fœderis offensivi partem venire.

Hic rerum à Danis gestarum modus cum Anglis innotesceret, cumque tam fidei omni ac honori contrarius, tamque fraudulentus videretur, Majestas sua Bri-

Britannica Thomam Cliffordium Equitem ad se quantociùs accersendum censuit, qui præsens ipse verum rerum omnium statum sibi exponeret; cum pro certo esset, ex ejus absentia minimè futurum, ut eorum, quæ cum Dania concordata sunt (constarent modo priori fœderi cum Anglia signato) quicquam perturbari possit: Quandoquidem in Curia Suecica restaret adhuc Dominus Coventry Majestatis suæ Britanniæ prior illic Ablegatus extraordinarius, quoad res omnes satis instructus, cui etiam potestas plenaria demandata erat ad tractandam & concludendam cum Corona illa Ligam illam triplicem tam offensivam quam defensivam, contra Ordines Generales Unitarum Belgii Provinciarum.

Licet adhuc ulteriùs observare supradictum hoc fœdus offensivum ac defensivum contra Hollandiam signis sigillisque Hafniæ, (ubi dicti Regis Aula) firmatum fuisse; adeo ut, quantum ad id, quod Hollandiæ actum est postea, excusationi nullus supersit locus, sub prætextu scilicet, Ministros Domini sui mandata perperam intellexisse. Super his statim, Majestatis suæ magnæ Britanniæ Ablegatis dictum est, Comitem Hanibalem à Sehestedt Legati Extraordinarii nomine, ad Hollandiam, ut jactabatur, revera autem ad Angliam, profecturum esse, quo melius suspensos teneret Hollandos, tempusque protraheret, usque dum apparatus navalis in promptu foret, ad Fretum Oresundicum contra insultus omnes tuendum, quos quidem ab Hollandis maturius intentatos iri verisimile erat, si modo triplicem ejusmodi unionem suspectam ullatenus haberent: Profitente apud eos ulterius dicto Comite, se in ea esse sententia, interesse Daniæ ab Anglorum partibus stare, etiamsi Suecus se non adjungeret: Addiditque insuper, velle se nervos omnes in hoc pariter intendere.

Atque in scena hac eousque processum est, ut ex Majestatis suæ Britannicæ navibus, scriptis Litteris, una exposceretur, ab Anglia Ostendam deducenda, quæ dictum Comitem inde ad Nos adveheret; cum tamen ille contra ab Hollandia Galliam recta contenderet; sub quo tempore editus est in publicum Danorum cum Hollandia tractatus. En autem quod ab iis consequenter ad id, absque forma omni erga Anglos prævia, re non prius iis significata, actum sit; navibus omnibus, mercibusque Anglicanis, quæ intra Regis illius Ditionem essent, injectæ manus, idque more tam Barbaro, quali vix alius unquam aut Rex aut Status usus perhibetur: Negotiatores enim Angli, tum per Norvegiam, tum per cæteras Dominiorum ejus partes ad unum omnes in carcerem conjecti sunt, & in quoscumque caderet suspicio, cum Majestatis suæ Britannicæ subditis rem eos & commercium habuisse, postquàm in bona eorum præjudicio damnata invaserant, ipsos demum juramento adegerunt, bona illa ad Anglos pertinerent necne, faterentur.

Est hæc rerum omnium Majestatem suam Britannicam inter & Daniæ Regem transactarum verè deducta Narratio; ex qua, videre est, quàm male Rex ille, Majestatis suæ Britannicæ erga ipsum benevolentiæ (in qua etiam partium studium notabant inspectores) responderit; quod etiam documento esse potest, quomodo cum eo agendum sit: Majestas sua Britannica utique, tum ad honorem suum vindicandum, tum malorum eorum, quæ subditis suis illata fuerint sensu, permota, dicto Regi tanquam infensissimo hosti bellum una indicendum censuit, nihil dubitans, quin omnipotens Deus, causæ suæ justitiam asserturus sit, datu-

daturusque occasiones, quibus injurias sibi subditisque suis illatas ulcisci possit, videatque mundus quàm sincerus justusque per omnia Majestatis suæ Britannicæ animus fuerit, quamque non evitanda necessitas ipsam ad illud impulerit.

In 't Nederduytsch was ghestelt als volght.

In 't Hof van Whitehal, den *negenthienden* September, *sesthien hondert ses-en-sestigh.* Present

Des Koninghs uytsteeckenste MAJESTEYT.

Zijn Koninghlijcke Hoogheyt den Hartogh van YORCK.

De Heer Aertzbisschop van Canterbury.
De Heer Geheym Zegel-bewaerder.
De Hartogh van Albemarle.
De Graef van Ossory.
De Heer Canterlingh.
De Graef van Craven.
De Graef van Lauderdail.
De Heer Vicecomte Fitzhardingh.
De Heer Bisschop van London.
De Heer Arlington.
De Heer Holles.
De Heer Asheley.
Mr. Secretaris Morice.
Mr. Chancelier van 't Hartoghdom.

Sir WILLIAM COVENTRY.

Een Deductie van de onlanghs verhandelde saecken met den Koningh van Denemarcken, ende een Declaratie van Oorlogh jegens den selven Koningh, zijn op heden ten Tapijt ghelesen, en geapprobeert; mitsgaders, door last van sijn Majesteyt aenstonts te doen Drucken ende Publiceren, geordonneert.

EDW. WALKER.

Een ware Deductie der Transactien, tusschen sijn Majesteyt van Groot-Brittaignen, ende den Koningh van Denemarcken, met een Declaratie van Oorlogh tegen den gemelden Koningh, ende de motiven die sijn Majesteyt daer toe geobligeert hebben.

SYn Majesteyts comportement in alle genegentheden jegens sijne buytenlantsche Vyanden heeft genoechsaem de wereldt kenbaer gemaeckt, dat, hoedanigh de provocatien oock sijn gheweest, hy nochtans niet goedt gedacht heeft, die andersints te ghevoelen, als sich te beschermen tegens d'effecten van dien, ende alhoewel de Koningh van Denemarcken nae soo veele onwaerdigheden ende ontrouwe jegens sijn Majesteyt, het noodtsaeckelijck gedacht heeft veele onwaerdighe aspersien op sijn Majesteyt te leggen, ende het fundament en grondt te nemen, van sijn aengaen van een offensijf en defensijf Verbond met de

Staten der Vereenighde Provincien, uyt den aenval gedaen door sijne Majesteyts Schepen in sijn Haven van Bergen, ghebruyckende in het *eerste* Artijckel van 't geseyde Tractaet, dese uytdruckelijcke woorden.

Nadien men bevonden heeft, dat d'Engelsche Oorlogh-Schepen in den voorleden Jare *sesthien hondert vijf en sestigh;* verscheyde onbehoorlijcke daden selfs in de Stroomen ende Havenen van sijn geseyde Majesteyt gecommitteert, ende sijne Casteelen ende Sterckten vyandtlijck geattaqueert hebben, sullen geen Engelsche Schepen werden gepermitteert te komen in sijne Havenen, Stroomen, het Kattegat, de Zont, ofte de Belt.

Dies niet tegenstaende soude sijn Majesteyt gaerne, om de eere van dien Koningh, gedeclineert hebben van de werelt te openbaeren de daedt selfs, waer op die bekladdinghe gegrondt is, hadde sijn Majesteyt daer door niet in gevaer gheweest van geacht te werden een schender van de wet der Volckeren, door het senden van sijn Vloot in de Haven van een Geallieerde, om vyandtlijcke actien te plegen op de Schepen der ghenige die Vrienden waren van dien Geallieerden, hoewel in openbaren Oorlogh met sijn Majesteyt, daer hem nochtans de vrijdom van die Haven vrijwilligh aengeboden was, op een tijdt wanneer sijn Majesteyt de minste ghedachten niet en hadde tot het verrichten der vyandtlijcke actien die hem tegenwoordigh verweten werden.

Met wat affectie ende belangh sijn Majesteyt den Koningh van Denemarcken tracteerde, niet alleen ten opsichte van de Protestantsche interest, maer ten reguarde van de naeuwe bloedtverwandtschap, ende ghenegentheyt van sijn Persoon, wanneer hy eerst in Engelandt weder keerde ende doen de saecken van Denemarcken in disordre waren, is blijckelijck door het Tractaet dat sijn Majesteyt als doen met die heeft gemaeckt, sijnde het eerste dat hy met eenigh Prins heeft aengegaen, in 't welck, reflecterende op den quaden handel, die dien Koningh onlanghs hadde ontfangen van de Staten der Vereenighde Provincien, ende de apprehensie die den ghesеyden Koningh als doen hadde van hunne verdere verdruckingen, sijn Majesteyt soo vrijwilligh sijn resolutie verklaerde, den Koningh van Denemarcken te sullen assisteren met sijn geheele macht tegens allen den genen, die trachten souden hem ongelijck te doen.

Van dien tijdt af maeckte den geseyden Koningh van Denemarcken continuele klachten van de groote ongerechtigheden, insolentien, die hy van de voorschreven Staten verdroegh, en schijnende ghevaerlijcke apprehensien van de Sweedsche wapenen te hebben, versochte sijn Majesteyts interpositie met die Croone, op dat d'Alliancie tusschen hun strictelijck geobserveert mochte werden, waer in sijn Majesteyt sich aenstondts engageerde, ontfangende soodanige satisfactie van de Sweedsche Croon, die hem dien van Denemarcken dede versеeckeren, dat terwijlen sy observeerden het Tractaet door hun selfs met Sweden aengegaen, sy geen vyandtschap van hun behoefden te apprehenderen, op 't welck den Koning van Denemarcken erkennende sijn Majesteyts groote vrientschap daer in betoont, en maeckende alle imaginable professien van soodanigh sijn voornemen, sijn Majesteyt versochte sijn borge jegens Sweden te willen wesen, dat Denemarcken dat Tractaet van Vrede punctuelijck soude observeren en voldoen, 't welck sijn Majesteyt insgelijcks vrijwilligh t' sijnen laste nam.

Soo-

Soodanigh was den toestandt van saecken, wanneer die van Hollant den Oorlogh tegens Engelandt begonnen aen te nemen, ende alle die vyandlijcke actien, gelijck de werelt kenbaer is te verrichten.

Sijn Majesteyt dacht het doen bequamer tijdt te zijn, sijne goede officien te interponeren in 't wegh doen der geseyde jalousien, en een goede intelligentie te bouwen tusschen die *twee* Noorder Kroonen, op dat in die conjuncture de waerheydt, en kennelijcken kunstigen handel der Duytschen op haer niet en mochten wercken, tot prejudicie van elckanderen, ende door hun van den anderen te scheyden, haer eygen macht over haer beyden te vergrooten, ten welcken eynde hy op eenen tijdt *twee* Persoonen van groot vertrouwen, en seer naeuw aen sijn onmiddelige dienst verbonden, sijne Envoyé ghesonden heeft na beyde de Croonen, tot de volbrengingh van die Officien, die tusschen hun mochten confirmeren haer goede intelligentie jegens elckanderen, ende haer vriendschap jegens hem verseeckeren; Ende wat Denemarcken aen gaet, was in die saeck zijn eenighste belangh ende ooghmerck, sijn Majesteyt sich selfs verseeckerende dat den standt van dat Rijck, door oorsaeck van hare onlanghs geledene troubelen, hare Domestijcque jalousien en onvergenoeghde ghemoedeeren, soo swack was, dat hy haer niet wel, noch met reden op dien tijdt konde raden met de Hollanders in rupture te geraecken, ofte meer jegens hun te doen als sijn Tractaet hem verobligeerden, bysonderlijck tot dat soodanigh een vaste confidentie tusschen beyde die Kroonen soude zijn gestabilieert, dat sy elckanderen mutuelijck konden assisteren, beschermen en verseeckeren.

Doch sijn Majesteyts Envoyé had sich niet langh in Denemarcken op ghehouden, of hy bevondt dien Koning en sijnen Raedt minder te apprehenderen de ongunste van Hollandt als sijn Majesteyt in sijn tederheydt jegens hun, sich hadde in gebeelt, en in gevolge van die Incitementen hadde Hannibal Zeestadt, onlanghs in Engelandt wesende, sijn Majesteyt voor geworpen ende gewenscht een gemeenen Oorlogh tegens Hollandt, versoeckende dien Koningh op nieus, dat sijne Majesteyt haer wilde beschermen van de insolentien van dat volck, en haer soecken te verlossen van verscheyden verdruckingen die sy van hun leden, wanneer een nieuw Tractaet van Vrede tusschen sijn Majesteyt ende de selve gesloten soude worden, versoeckende ondertusschen het Tractaet, dat zy met sijn Majesteyt gemaeckt hadden, te vernieuwen, met soodanige verdere Obligatien ende conditien, als weynigh scheelde van een Offensijf ende Defensij verbondt met sijn Majesteyt tegens de gemelde Staten, de welcke in de maendt van November *sesthien hondert vier-en-sestigh* in een project ghevoeght, en van dat Hof door een Expresse van sijn Majesteyts Envoyé aldaer naer Engelandt ghesonden sijn geworden.

Maer wanneer de selve Expresse met sijn Majesteyts consent en approbatie, van 't gene zy voor gheslagen hadden weder keerde, maeckten sy geen haest de besonderheden te adjusteren, en schijnende een spoedigen inval van Sweden te apprehenderen, versochten dat sijne Majesteyt sijn beste wilde doen, om dat ongeval van hunnen hals te weeren, en te stabilieren een volkomen confidentie en verstandt tusschen die beyde Kroonen, 't welck sijn Majesteyt mede vaerdigh op sich nam, hebbende alle mogelijcke verseeckeringh van de Sweedsche

gedraegh-

gedraeghsaemheydt daerinne ontfangen, op welcke gront het op nieu goedt gedacht wierde Denemarcken aen te pressen (aen d'eene zijde leggende alle vordere uytstellinge) tot confirmatie van haer vriendschap met Sweden; Dat verricht zijnde, alle volgende raedslagen mochten werden voort geset op mutuele deliberatien en verwilligingh: grondtvestende sijn Majesteyt sich hierinn eo op de confidentie die hy hadde van d'eere, en sinceriteyt van den Koningh van Denemarcken selfs, als wel wetende wat een invloeyingh den Hollander soude hebben op de meeste van sijnen Raedt.

Ontrent de maendt van Junij daer aen volgende, beklaeghde dien Koningh (in een casueel discours met sijn Majesteyts Envoyé) den quaden standt daerinne hy vervallen was, door de verradelijcke proceduyren der Staten Generael, die de oorsaeck waren van alle sijne onheylen, en nochtans een goeden Tack van sijne inkomsten besaten, allegerende dat hy hun noch een groote somme schuldigh was, op welck Argument hy alle occasien waer nam, om sich breeder te uyten.

Sijn Majesteyts Envoyé seyde hem dat verscheyde ghelegentheden voor vielen, om sich van die schuldt te ontlasten, ende hem te rembourseren van de gelden die sy arlreede van hem ghenomen hadden, en dat discours met eenigen yver by dien Koningh gecontinueert, besloot hy eyndelijck dat dien hy macht genoegh hadde, hy het soude soecken in 't werck te stellen, van in sijn possessie te nemen alle de Schepen, toebehoorende eenige Onderdanen der ghemelde Staten, die tegenwoordigh waren in eenige sijner Havenen, ende namaels daer mochten arriveren, ende als den Envoyé repliceerde, dat des Koninghs sijne Majesteyts Schepen hem daer inne konden assisteren, seyde hy, dat hy geerne den beuyt tusschen hem en sijne Majesteyt van Engelandt wilde verdeelen, versochte hem vorders sijn Majesteyt de propositie voor te draghen, de welcke noyt daer te vooren eenige gedachten hadde gehad van den Koningh van Denemarcken tot soodanigen resolutie aen te manen.

Sijn Majesteyt door sijn Envoyé daer van ten vollen onderricht, heeft daerinne aenstonts verwillight, ende sijn approbatie met alle spoedt weder afghevaerdight.

Op den *thienden* Julij informeerde sijn Majesteyts Envoyé dien Koningh, dat sijn Majesteyt de propositien hadde geaccepteert, ende sijn Vloot soude ordonneren het selve te gaen verrichten, welcke aendieningh dien Coningh seer verheught ontfingh, seggende tegens den Envoyé, dat om dit Accoord voordeeliger te maecken, hy sijn Gouverneurs in Noorwegen hadde geordonneert, alle Duytsche Schepen in hare Havenen te nodigen, ende alle middelen te gebruycken, om die geene die alreede in de Havens waren, op te houden, en dat sy met den eersten daer af de redenen souden verstaen, en ontfanghen de vordere directen hoedanigh zy daerinne hadden te procederen.

Op den *twintighsten* van de selve maendt Julii, ontfingh dien Coningh advijs van Noorwegen, dat de Ruyter op de Kuste was, waer op hy aenstonts om sijn Majesteyts Envoyé ghesonden heeft, hem dat nieuws met verheugingh aenseggende, ende wenschte dat hy geen tijdt versuymen wilde, daer van sijn Maje-

Majesteyts Vloot te adverteren, 't welck hy datelijck door een Galjoot dede verrichten.

Op den *vier-en-twintighsten* van de selve maendt, vaerdighde den Coningh van Denemarcken eenen Expresse af met ordres aen den Viceroy tot Christiania, en aen den Generael Alefelt tot Bergen, met last, dat sy d'Engelschen souden toe laten alle Hollandsche Schepen, al-hoewel binnen hare Havens, en onder hare Casteelen, te moghen aen tasten, ende als prijs wegh voeren, doch dat perfecte reeckeningh soude werden ghehouden van 't ghetal, ten opsichte dat hy, den Koning van Denemarcken sijn egael gedeelte mochte ghenieten, hun vorders onderrichtende, de opperste Bevelhebbers van alle Engelsche Schepen sulcks aen te dienen, wanneer sy op de Kust arriveerden.

In gevolge van welcke ordres heeft de Gulde Leeuw, den Viceroy van Noorwegen, *twee* Galjoots uyt ghesonden om d'Engelsche Vloot op te soecken, en van 't geseyde Accoord te verwittigen, met dese limitatie, dat om den Koning sijn Meesters eere voor de wereldt te bewaren, sy uyterlijck schijnen of pretenderen souden, om soodanigh een aenval voor d'Engelsche te maecken, hooghlijck geoffenseert te wesen.

De saeck aldus beleydt sijnde, ende eenige der Commandeurs van sijn Majesteyts Schepen, op den *dertighsten* der geseyde maendt Julii daer van kennisse bekomen hebbende, ordonneerde den Grave van Zandwich een Esquadre schepen, om in gevolge van dat Accoord na de Haven van Bergen te zeylen, hebbende seecker intelligentie, dat de Duytsche Oost-Indische Schepen daer nieuwelijcks in geloopen waren, presumerende dat alle Gouverneurs voor dien tijdt kennisse van 't Accoord ontfanghen hadden. alsoo sijn Majesteyt sijn approbatie van 't selve, en resolutie om het in ghevolge te executeren op den *derden* Junii al af ghesonden hadde, en by den Coningh van Denemarcken op den *thienden* Julij ontfangen was.

Op den *dertighsten* arriveerden *vijfthien* Schepen van 't geseyde Esquadre tot Buckap Ra, en anckerden dien nacht aldaer, wesende binnen de Klippen van Noorwegen, doch ten minsten *acht* mijlen van Bergen.

Op den *eersten* Augusti 's morghens vroegh sondt Sir Thomas Tyddeman, commanderende de gheseyde Esquadre Schepen, een Edelman van qualiteyt in een Jacht na den Gouverneur van het Casteel, hem gevende kennisse van onse komst, op dat hy niet overvallen wierde, insgelijcks met sich dragende voor den selven Gouverneur *twee* Brieven, eene van den Grave van Sandwich, en den andere van Sir Thomas Tyddeman, beyde behelsende, dat het voornemen van hare komst alleenigh was om de Duytschen aen te tasten, en dat stricte ordre soude werden genomen, dat eenige der Schepen eenige overlast souden doen aen den minsten Onderdaen van den Koningh van Denemarcken.

Tusschen *ses* a *seven* uyren op den avondt van den *eersten* Augusti, arriveerde de gheseyde Esquadre Schepen binnen de Boom van de Haven, ende terwijl sy hun by elckander op haer gestelde plaets vergaderden, of naderende de Duytsche Schepen, schoot het Casteel met scharp op hun, hun waerschouwende af te houden, en braecken met schroot een Engelsman sijn been, wesende in de Boot om d'Anckers te helpen uyt voeren, alle 't welck aen onse zijde wierde geleden,

leden, sonder de minste vyandtschap te bewijsen, ende nochtans wierden de Duytschen ondertusschen, sonder de minste hindernisse, toe ghelaten hare beste weerbare Schepen in een linie te trecken, ende tot af-weeringh der Engelschen in defensie te stellen, plantende haer Gheschut op strant, ende wierden meer als *seventigh* van haer op 't Casteel gestelt, tot groote afbreuck van de Engelsche.

Dies niet teghenstaende voeren d'Engelsche voort, om hun tot hun meeste voordeel, ende in de beste ordre hun eenichsints doenlijck te vervoegen, waer mede sy de geheele nacht over brachten tot *vier* uyren in de morgen-stondt, werdende ghenootsaeckt hare Schepen met Touwen teghens de windt op te halen, alsoo de windt contrarie was.

Geduyrende alle welcke tijdt, verhoopende beter tractement, sy insgelijcks met den Heer Generael Alefelt handelden, hem informerende van het geheym Accoord tusschen beyde de Koningen gesloten, doch wilde niet bekennen van sulcks bewust te sijn, insisterende om den geheelen beuyt voor den Koningh sijn Meester te behouden, met byvoeging dat hy tot dien eynde Galjoots na 't Noorden hadde afgevaerdight, om die Schepen onder pretext van haer behoudenisse derwaerts in te locken, dat sijn Meester vaerdigh was om *twee-en-twintigh* Oorlogh Schepen af te senden, tot verseeckeringe van de selve 't sijnen behoeve, en dat het de werelt seer vreemt soude voor komen, dat soodanige groote Vrienden ende Geallieerden, als die *twee* Koningen waren, in verschil gheraeckten over de helfte van eenighe weynige Prijsen; te meer, dewijl sijn Meester, die 't meest van nooden hadde, ongetwijffelt dien rijckdom soude ghebruycken teghens den gemeenen Vyandt: met byvoegingh dat de Hollanders al even veel verliesen souden, of den Koning van Denemarcken het geheel behielde, dan of sijn Majesteyt van Engelandt daer van de helfte kreegh.

Doch eyndelijck den Heer Alefelt siende d'Engelschen daer op insisteren, versochte propositien in geschrifte, tenderende om de Prijsen egalijck te verdeelen, de welcke hem oock gelevert wierden, al-hoewel hy noch scheen te begeeren; Dat men den aenval op de Hollanders eenige daghen soude op schorten, 't welck na gehoudene Krijghsraedt door alle de Zee-Capiteyns geoordeelt wierde, ghelijck het waerlijck bleeck, niet anders te geschieden, als om de Hollanders tijdt te geven, besloten derhalven datelijck op haer aen te vallen, dat oock in ghevolge op den *tweeden* Augusti 's morgens ten *vijf* uyren in 't werck wierde ghestelt, wanneer alle verwachtingh van des Gouverneus over-een-komst benomen was; Daer-enboven door 't langer vertoeven souden de Hollanders hun niet alleene hebben versterckt, maer de Engelsche gevaer gheloopen hebben, onder haer Oorloghs Vloot te vervallen.

In dese Krijghs-raedt gaf Sir Thomas Tyddeman last aen alle Capietynen, dat sy op de Casteelen of Sterckten niet en souden schieten, en sorge draghen om haer Gheschut te dirigeren, soo laegh als doenlijck was, op de Hollen der Duytsche Schepen, om de Stadt achter de Schepen leggende van alle schade te bevrijden; beyde welcke directien soo het Boots-volck eenparigh verklaert, nae ghekomen zijn, sulcks in 't tracteren met den Generael te ordonneren belooft was.

Die

Die actie continueerde tot *acht* uyren, gheduyrende welcke tijdt, het Casteel een witte Vlagge uyt hongh, doch met wat meeninge konden de Engelsche niet begrijpen; want alle 't Boots-volck die dighste by 't Casteel geweest waren, komen hier inne over een, dat het Casteel noyt op en hield van schieten, noch van d'eene, noch van d'andere zijde, als doen hun in beeldende, dat de Duytschen die tot versterckingh van 't Casteel mochten in ghenomen zijn, geduyrigh vuyrden teghens d'ordre van den Generael, onder het uythangen van de witte Vlagge, ghelijck het in der daedt waer was, want sy ten minsten *drie hondert* van hun binnen hadden.

De grootste schade die d'Engelsche over quam was van 't Casteel, hebbende door accidentale schooten eenighe Cabels, die de eerste linie t'samen hielden, aen stucken gheschooten; sulcks, dat om t'ontgaen het vervallen van d'een op d'ander zy van haer bestemde plaetsen moesten af wijcken, en wanneer de Duytsche stucken haer niet langer konden bereycken, schoot het Fort op nieuws van de uyterste hoeck van 't Stier-boordt, door welcke stucken, die gheduyrende het engagement niet gheschooten hadden, d'Engelschen in 't af-wijcken veel volcks quamen te verliesen.

Dies niet tegenstaende quamen de Engelschen dien dagh ten Ancker binnen de Klippen van Noorwegen, *vijf* Duytsche mijlen van Bergen af, sonder eenige Lootsen die haer Ancker-gront voor soo veele Schepen, dichter aen Landt kosten aen wijsen.

Terwijl sijn Majesteyts Schepen sich aldaer repareerden, en hunne leecken stopten, wierden verscheyde civiliteyten en complimenten op nieuws ghewisselt, tusschen den Gouverneur en Sir Thomas Tyddeman, en op den *sevenden* Augusti is Mr. Colner, een Edelman, die in confidentie van 't Tractaet des nachts voor de gemelde Actie aen sijn Majesteyts Schepen was ghekomen, door mijn Heer Alefelt weder af gesonden, met verklaringh dat sijne Edelheyt als nu sijne ordres hadde ontfangen van den Coningh sijnen Meester, om d'Engelschen toe te laten de Duytschen in sijn Haven te mogen aen tasten, daer beneffens met sich brengende voor de Admirael van de Engelsche Vloot sijn Majesteyts Envoyés missive uyt het Hof van Denemarcken, behelsende de selve saeck.

Den Heere Alefelt sond mede als doen een Brief, geheel met zijn eygen hand geschreven aen Sir Thomas Clifford, hem versoekende den volgenden avond met hem een by-een-komst te willen houden, op dat eenighe middelen mochten werden beraemt tot een *tweede* attaque, waer inne dese expressien behelst waren.

Ick hebbe tegenwoordigh ontfanghen een ordre van mijn Meester, &c. indien het Godt de Heere hadde ghelieft dat wy onse ordres eerder bekomen hadden, alle het ghepasseerde ware voor gekomen geweest; Ick verlange seer om d'eer van u ghesicht te mogen hebben, doch bidde dat het by nacht geschiede, vermomt, alsoo het den interest van onse beyde Koningen ten hooghsten raeckende is.

Dese by een-komst wierde vaerdigh toegestaen, waer inne den Heere Alefelt verscheyde Artijckelen en Conditien te aggre-eren voort ghebracht heeft; te weten, dat den buyt gelijckelijck soude werden gedeelt, doch daer uyt soude voor eerst ghenomen worden *hondert duysent* ponden sterlings in cassa, de helfte voor d'Esquadre Schepen, ende de weder-helft voor sich en de Soldaten, de Duyt-

schen die ghevangen wierden souden naer Hollandt werden gevoerdt in ledighe oude Schepen, en dat geen van de selve te Bergen soude blyven, op dat sy geen ghetuyghen soude zijn van 't verdeelen van de beuyt, dat *vier* van de Engelsche Fregatten souden verblyven in de Haven van Bergen, ten minsten *ses* weecken, voorgevende dat sy vertoefden voor haer eygen reeckeningh, om te verseeckeren d'andere helft van de beuyt, die achter soude werden ghelaten, en de selve behouden in Engelandt te voeren, daer nochtans die helfte des Koninghs van Denemarcken, ende die *vier* Engelsche Fregatten absoluyt, gheduyrende de ghemelde tydt van *ses* weecken, in sijn dienst souden zijn, welcke propositien met sijn eygen handt gheschreven den Generael Alefelt aen Sir Thomas Clifford behandight heeft.

Doch die propositien waren soodanigh belast met andere Artijckelen, die een *tweede* aenval impracticabel maeckten, alsoo die de Engelschen intoomden om alle hare avantagien tegens de Duytschen te gebruycken, als bysonderlijck sy en vermochten niet naerder te komen als de Boom, sulcks dat indien sy de Duytschen van hun plaetse gheslagen hadden, souden sy geen moeyten gehadt hebben de selve in possessie te nemen, daer-en-boven wierdt hun verboden volck te landen, om van achteren de Schepen aen te vallen, ende dit alles onder pretext van de Stadt van 't vuyr te bewaren, dat onder 't ghewoel mochte werden ontstoocken, daer niet tegenstaende dese provisie de Duytschen wierde toe ghelaten tegens d'Engelschen een Brander te vervaerdigen, omme te ghebruycken als de windt daer toe dienen soude.

In dese conferentie tusschen den Heere Alefelt ende Sir Thomas Clifford, proponeerde sijn Edelheydt dat men om *twee* a *drie* versche Engelsche Fregatten soude senden, om de saeck een beter schijn te geven, doch riedt hy dat de gheele Esquadre liever te rugge soude zeylen naer de Grave van Sandwich, duydelijck verklarende de macht dien hy hadde, omme de Duytsche Schepen in de Haven te houden, al hoe wel de gheheele Vloot die soude trachten af te halen, met aendieningh, dat hy sulcks eenighen tydt wilde doen, seggende dat alhoewel de Engelsche Vloot na haer eyghen Kust om vervarsingh trock, hy nochtans reden ende gelegentheydt genoegh hadde omme de Duytschen eenigen tydt in ghespreck op te houden, weghens de schade by de Stadt ende het Casteel in haer beschermingh geleden, sijne Excellentie ghelieftde oock te expresseren een groote genegentheydt voor d'Engelsche Interest, ende dat hy verheught soude zijn de gelegentheydt te mogen hebben om yets te verrichten, dat jeghens haer eenighe voldoeninge mochte meriteren, voor 't verlies van soo veel treffelijcke mannen die aldaer ghesneuveldt waren; Sir Thomas Clifford na d'Esquadre van de Engelsche Vloot weder keerende, ende aldaer Sir Thomas Tyddeman, en de Capiteyns, met dewelcke hy raedt hieldt, voordragende, dat door dese restrictie, ende nadeelighe propositien, voor-gewendt te gheschieden tot preservatie van de Stadt van brandt; sijn Majesteyts Schepen verhindert souden werden van hun voordeel op de Duytschen te soecken, door haer te aborderen ofte te Lande van achteren aen te vallen; Sulcks, en soo sy gheraden souden vinden, ende dat sy onder het bedwangh der Forten en Casteelen staende, misschien verhindert souden werden de vyandts Schepen aen te tasten, wanneer die van haer

Ge-

Geschut machteloos ghemaeckt souden zijn, alle 't welck hy den Gouverneur te vooren al te gemoet gevoerdt hadde; soo wierd nae overlegh besloten weder na de Vloot te keeren; doch voor dat sy vertrocken, sond Sir Thomas Thyddeman een beleefde Brief aen den Heer Alefelt, hem aendienende het voornemen van weder na de Vloot te keeren, den Generael Alefelt door sijne voorighe irresolutie, en misschien te groote begeerte van winst in sijn verstant bedwelmt, was soo verre van tydt te winnen, omme (volgens belofte in de laetste conferentie) met de Hollanders voor sijn Meesters reeckeningh te handelen, wegens de schade aen de Stadt ende het Casteel in haer beschermingh gheleden, dat op recompensien ofte vergeldinghen in sijn eygen particulier, misschien geauthoriseert door eenighe veranderingh van raedt te Coppenhagen, hy de selve toeliet van Bergen te vertrecken, op d'eerste kennisse die sy bequamen door een enckelt Galjoot, dat haer Vloot in Zee was om haer nae huys te convoyeren, haer daer nevens assisterende met de ervarenste Lootsen, 't welck sijn Majesteyts Schepen geweygert was.

Dit is een naeukeurigh verhael van 't geene te Bergen voor-gevallen is, en accordeert in alles met het geene den Koningh van Denemarcken door sijn eyghen Officier dien aengaende verstaen heeft; doch de Deensche dis-ingenieuse proceduren zijn hier mede niet geeyndigt, want sijn Majesteyt bevindende een Esquader van sijne Schepen soo qualijck gehandelt door de Deensche Casteelen, contrarie het accoordt in sijn verwachtingh van door dien aenslagh voor beyde Croonen te bekomen een ghesamentlijck en mutueel voordeel, t'eenemael gefrustreert, ten welcken eynde sijn Majesteyts fortuyn van de volghende Somers-dienst in de waeghschael heeft ghestelt, door het scheyden van sijn Zee-macht, op een tydt, wanneer den vyandt sigh bereyde om met alle sijn macht aenstondts in Zee te komen; heeft sijn Majesteyt goet ghedacht met den Koningh van Denemarcken op dese gheheele saeck te expostuleren, ende van hem reparatie te versoecken.

Oordeelende, dat sulcks best konde werden ghedaen door een persoon die in de gheheele saeck van Bergen actuelijck ge-engageert was gheweest. Dien volgende verkoor hy Sir Thomas Clifford, als doen eerst van de Vloot ghekeert, om nae hem te trecken in qualiteyt van extraordinaris Afgesant, die nae waerheydt alle het ghepasseerde konde relateren ende satisfactie versoecken, door overleveringh der Hollandtsche Schepen, die men supposeerde als noch in sijn possessie te wesen; en 't selve wesende verricht, met den voorighen Afgesant, aldaer ten Hove residerende, te tracteren, en sluyten een Vrede offensijf en defensijf; en sulcks mede ge-effectueert, met ghelijcke macht te reysen naer het Hof van Sweden, omme die Kroon in 't selve verbondt te noodigen.

Op Sir Thomas Cliffords arrivement en audientie tot Coppenhagen, scheen dien Koningh over het ghepasseerde te Bergen beschaemt zijnde, en leggende de schuldt op sijne Officiers, seer soliciteus en begeerigh om alle saecken tusschen beyde Croonen te composeren tot sijn Majesteyts vergenoegingh, zijnde seer ghevoeligh van het rechtveerdigh ressentement, dat sijn Majesteyt mochte hebben door het versuym in ordres te senden aen sijn Gouverneurs, inghevolge van 't eerste accoordt; Seggende, dat het hem seer soude smerten, ingevalle

de stricte en langhduyrighe vyandtschap van de *twee* Croonen wierde ghebroocken, door eenigh misdracht en quade uytvoeringh, van 't geene dat tot des Coninghs van Engelandts interest door hem selfs geproponeert was, urgerende dat dit het eenighste was, waer door hy sijn goede inclinatien aen sijn Majesteyts belanghen konde betoonen, sijn Scheeps equipagie niet vaerdigh zijnde omme hem in den Oorlogh te konnen assisteren, sulcks dat de aenbiedingh van sijne Havenen het eenighste was dat hy konde doen; alhoewel hy, sijn selfs excuserende van het gepasseerde, ende schoone beloften doende voor het toekomende, niet duydelijck antwoorde op 't geene voor-geworpen was, weghens het versuym tusschen den *thienden* Julii tot den *vier en twintighsten* van de selve maendt, alle welcke tydt verliep nae des Coninghs ontfangh van sijn Majesteyts approbatie, ende het senden van sijne ordres aen sijne Gouverneurs, als alleenigh dat sy niet en konden accorderen op een methode van sulcks te verrichten ende in cyfer te stellen. En aengaende het haestigh vertreck der Duytschen uyt de Haven van Bergen, ende haer soo vaerdige permissie van dien, wierde alleenigh ghesegt, dat sy daer van niet en wisten, maer verwachtende waren een duydelijcke en volkomen reeckeninghe van alle 't selve, schijnende beyde den Koningh ende sijn voornaemste Ministers daer door overrompelt te zijn, en begeerigh daer vooren voldoeningh te geven, ende de voorige misdracht te verbeteren, soo veel als doenlijck soude zijn.

Ingevolge van 't welck, heeft de Graef Hanibal Zeestadt op den *twintighsten* September sijn Majesteyts Envoyé vernieuwt de voorighe propositie van aen te tasten alle Duytsche Schepen in sijne Majesteyts Havens, en dat op de voorighe conditien, wesende noch *seven* van hare Oorlogh-Schepen ende *een* Oost-Indisch-vaerder in de Zont, noch *twee* van hare Oost-Indische-schepen tot Tunsberg, en veele andere rijck geladene Schepen in andere Havens in Noorwegen, die door storm en d'Engelsche Vloot aldaer ingedreven waren; Ende om niet als voormaels qualijck te procederen, ofte eenige grondt van suspicie van hare oprechtigheyt achter te laten, beloofde Graef Hanibal den gemelden Envoyé dat hy hun soude brenghen de ghesyde originele ordres ende brieven voor hare respective Gouverneurs, en sy selfs mochten die door Expressen haer toe senden; mitsgaders dat sy in de Sondt Galjoots souden hebben, omme de Engelsche Vloot daer van te adverteren, ende 't selve te eerder te verrichten; doch dien selfden avond den *een en twintighsten* September, dat den Envoyé verwachtende was de volbrengingh van Graef Hanibals beloften, in plaetse van de ghesyde ordres, brachte hy seeckere tydingh van het vertreck der Engelsche Schepen nae hare eygene Havenen; waer op de Duytsche Schepen in de Sondt sulcx vernemende, hare Anckers hadde ghelicht en naer huys gedestineert waren, en dat de overighe van hare Schepen die onlangs Noorwegen hadden aengedaen, misschien het selfde hadden ghedaen, alle welcke intelligentie hy van Monsieur Amerong Gesant der Staten in 't gemelde Hof, ontfanghen hadde, die eerst van Elseneur aldaer gearriveert was, ende schijnbaerlijck yets met hem brachte haer tot veranderingh van hare resolutie t'inducern; sulcx dat hier mede die propositien aen haer zyde gedaen insgelijcx eyndigden, die ongetwijfelt een offensijf verbond tegens de Staten der Vereenigde Provincien soude hebben geproduceert.

Door

Door alle 't welcke kan werden bespeurdt op hoedanighe toevallen dien Koningh sijne raedtslagen verandert heeft, ende dat hy niet oprechtelijck het veranderen der selvighe sijn Majesteyts comportement jeghens hem kan imputeren.

Van die tijdt af observeerde sijn Majesteyts Envoyé een groote koelheyt ende ingebondentheyt in alle de proceduren der Ministers in dien Hove, jegens hem, waer door sy raedtsaem vonden in ghevolge van hare eerste Instructien, 't volgende memoriael den Koningh voor te dragen.

De ondergheschreven Extraordinarische Afgesanten van Engelant maeckten Uwe Majesteyt, in haer memoriael van den sesthienden *passato, bekent de onvergenoegingh van den Koningh haren meester, wegens de uytstellingen die hy bevonden heeft in de Tractaten met Uwe Majesteyt, ende in de onlanghs onvriendelijcken handel van sijne Schepen tot Bergen, contrarie Uwe Majesteyts Accoort, ende de propositie selfs gedaen aen den Koningh hunnen Meester, waer door de Engelsche niet alleenigh geleden hebben d' oneere van te werden af-geslagen, ende het verlies van veele treffelijcke mannen, maer sulcx heeft de Christelijcke Wereldt den Koningh haren Meester doen aensien, hoewel onrechtvaerdigh; als schuldigh in het violeren van soodanigh een Vriendts ende Geallieerdens Haven, ende te seggen, dat niemant van sijn vriendtschap kan verseeckert zijn, als sich eyghen interest, ofte andere versoeckingh van profijt offereert, waer door Sijn Majesteyt seer gevoeligh in sijn eere geraeckt is, tot reparatie van 't welck, zy verscheydene propositien aen Uwe Majesteyts Commissarissen hebben gedaen, (die zy insgelijckx geacht hebben niet oneerlijck, nochte onvoordeeligh voor Uwe Majesteyts interest) doch wesende ghedurigh uytghestelt ende afgewesen sonder eenige satisfactie te bekomen, zijn zy door den Koningh haren Meester bevolen, te verklaren een volkomen dissatisfactie van Uwe Majesteyts proceduren jegens hem, ende met eenen Uwe Majesteyt aen te dienen, dat hy alle geoorlofde weghen ende middelen sal ghebruycken tot sijn eygen rechtvaerdige vindicatie. Ende ten dien eynde heeft den eenen ordre ontfangen zijn spoedighen affscheyt te nemen, ende sich naer het Hof van Sweden te verhaesten, omme dien Koningh oprechtelijck te informeren van de beweegh reden die hem tot de Actie van Bergen hebben genoodight; ende dienthalven zijn zy genootsaeckt Uwe Majesteyt aen te pressen tot een finale resolutie, die zy van Uwe Majesteyt ootmoedelijck versoecken, op dat zy d' ordres van haren Meester vorders moghen vervolgen.*

Coppenhagen den 2 Octob. 1665.

TALBOT. CLIFFORD.

Dese memorie veroorsaeckte in hun nieuwe begeerten om meerder te handelen, beyde den Koningh, sijne Commissarissen, Graef Hanibal Zeestadt de Heer opperste Threforier, en voornaemste Minister, en Monsieur Gabels, van ghelijcke macht en geloof by den selfden Koningh, mitsgaders alle d'overighe schijnende verset van een spoedigh besluyt, resolverende op een dagelijcksche byeenkomst, dewelcke oock gehouden wierde; ende nae rijpe debat en deliberatie, teeckende ende zegelden sijn gemelde Commissarissen, benevens de voorsz.

Af-

Afgesanten van sijn Majesteyt op den *achtienden* October, een offensijf en defensijf Verbondt met Engelandt, tegens de Duytschen, omme te werden vervolght ter Zee ende te Lande, wesende de gemelde Commissarisen daer toe volkomen gevolmachtight onder dien Koninghs eyghen handt en zegel; waer inne hy beloofde op het Woordt van eenen Koningh ende Christen, te sullen ratificeren alle 't gene soude werden geaggreert.

Het Concept van welck Tractaet daer nae na Sweden is ghevoert, waer inne het remarkabel is, dat de Deensche Ministers insisterende bysonderlijck, dat de saecke van Bergen voor eeuwigh soude werden vergeten, ende noyt beklagh ofte eenigen eysch dien aengaende in het toekomende werden gemaeckt, het daer op toegheftaen ende formelijck een fundamenteel Artijckel van 't geseyde Tractaet ghemaeckt is. Zijne Majesteyts Ministers (niet tegenstaende de kennelijcke beleedigingh, daer van in de voorighe memoriael geklaeght was) het behoorlijck achtende, de gedachtenisse van dat ongelijck te begraven ten besten van 't Christenrijck, in 't vereenigen deser *drie* Protestantsche Croonen; ende dat ten selven tijde (als naemaels ghebleecken is) den gemelden Koningh van Denemarcken een Tractaet met Hollandt teghens Engelandt aengegaen heeft, leggende het fundament daer van, in de voor-reden, op het violeren van sijn Haven in Bergen, vergetende dat hy d'Engelsche, tot het gene sy verricht hebben, hadde genoodight, ofte beschaemt om sulcks voor de werelt sich toe te eygenen.

Ende om dit Verbondt beyde Croonen gebruyckelijcker te maecken, wierde seecker reserve daer inne vervat, dat den Koningh van Sweden in dat Verbondt soude treden, ende het selve een tripel vereenigingh verklaren; ofte by aldien den Koningh ende het Koninghrijck van Sweden 't selve niet openbaer omhelsde, dat het selve Tractaet gantsch vernietigt ende invalide soude zijn. 't Welck, ghelijck als het ter eender zijde doet blijcken d'eere ende achtingh die sijn Majesteyt tot soodanigh een Unie met de Croon van Sweden, gehadt heeft; soo betoont het ten anderen het disrespect en waerlijck affront die Croone aen ghedaen door den Koningh van Denemarcken, in het besluyten van een offensijf Verbondt met de Hollanders tegens d'Engelschen, sonder eenighsints te verwachten, wat de resolutie der Sweden dien aengaende soude zijn.

Dit Tractaet en was soo drae tot Coppenhagen niet volbracht, of Sir Thomas Clifford, ten dien eynde gevolmachtight, nam binnen een dagh ofte twee daer na sijn reyse aen na Stockholm, alwaer het hem door de Deensche Ministers belooft was, dat haer Resident met hem daer op soude confereren, ende volkomen macht soude ontfangen, omme sich by 't besluyt daer van in dat Hof te vervoegen.

Binnen een korten tijdt nae des Envoyés arrivement ende audientie tot Stockholm, quam seecker intelligentie van Engelandt aen den ghes eyden Envoyé, dat Klingenbergh, die op den *vier en twintighsten* September van Coppenhagen in stilte afgevaerdight was, terwijlen sy in 't midden van haren handel met de gheseyde Afgesanten waren, seer verre in den Haegh met sijn offensijf Tractaet wegens Engelandt was geadvanceert.

Ten welcken selfden tijde, Jeuwel de Deensche Resident in Sweden, gekomen is by den grooten Cancelier van Sweden, en andere Ministers, haer met ernst voort pressende tot een aenvangh van een offensijf Verbondt met Engelandt

tegens

tegens Hollandt; ende nae perfecte na-reeckeningh ofte overslagh van den tijdt, wierde naemaels uytgevonden, dat op dien selfden dagh, Klingenbergh de Sweedsche Envoyé in den Haegh, aengedient heeft, haer offensijf Tractaet met Hollandt teghens Engelandt onderteeckent te zijn, gebruyckende veele Argumenten jegens hem, om den Koningh van Sweden te bewegen in 't selve offensijf Verbondt te treden.

Dese Proceduren van den Deen in Engelandt bekent, ende soo bedriegelijck blijckende wegens alle eer, vertrouwen en beloften, heeft sijn Majesteyt goedt gedacht Sir Thomas Clifford spoedigh t'hemwaerts te ontbieden, om hem persoonlijck t'informeren hoe alle saecken sich toe gedragen hadden; wordende besloten, dat sijn absentie van Stockholm niet en konde verhinderlijck zijn, tot yets dat den Deen concernerende was, in ghevalle zy hun hielden aen het eerste Tractaet met Engelandt onderteeckent, alsoo als noch in 't Hof van Sweden bleef, sijn Majesteyts voorige extraordinaris Afgesant Mr. Coventry, volkomen van alles onderricht, ende gevolmachtight met die Croone te handelen ende besluyten een tripel offensijf en defensijf Verbondt tegens de Staten der Vereenighde Provincien.

Het is vorders aenmerckelijck, dat het gemelde offensijf en defensijf Tractaet tegens Hollandt, geteeckent ende gezegelt is geweest te Coppenhagen, in het Hof van den geseyden Koningh, sulcx dat geen plaetse werdt ghelaten tot verschooningh van het gene naemaels in Hollandt was verricht, onder pretext dat de *Ministers* hare meesters ordres qualijck hadden verstaen. Waer op aenstonts des Koninghs van Groot Brittaignens Afgesanten mede ghedeelt wierden, dat Graef Hanibal Zeestad in qualiteyt van Extraordinaris Ambassadeur soude gaen, schijnbaerlijck na Hollandt, doch in der daedt naer Engelant, omme haer des te beter te blinthocken, ende tijt te winnen, ter wijlen hare Scheeps-preparatien bereyt wierden tot bescherming van de Sondt, wegens d' onderwindingen die de Hollanders apparentelijck vroegh souden komen te maken, soo wanneer sy sodanigen triplen Unie suspecteerden; verklarende den voornoemden Graef daer-en-boven tegens hun, zijn opinie te wesen dat Denemarcken sich vast aen Engelandt soude houden; alhoewel Sweden hem daer buyten hielde; met byvoeging, dat hy alle syne devoiren daer toe soude aenwenden: ende dit wierdt soo verde aenghevoert, dat eene van sijn Majesteyts Schepen van Engelandt t' Oostende over quam, omme hem derwaerts te voeren; in plaetse van 't welck, hy directelijck uyt Hollandt naer Vranckrijck trock; omtrent welcke tijdt het Deensche Tractaet met Hollant publijck geworden is; waer van de gevolgen, sonder eenige vordere aendiening, ofte andere formaliteyten jegens Engelant gebruyckt geweest zijn, alle Engelsche Schepen ende Koopmanschappen binnen dien Koninghs macht aen te tasten, ende op sulck een rigoureuse manier, als oyt door eenighen Koningh ofte Staet gepractiseert is; de Engelsche Factoren in Noorwegen ende andere plaetsen van sijn Rijck, wierden alle gevangen ghestelt, ende ingevalle eenighe Persoonen suspect waren te handelen met sijn Majesteyts Onderdanen, zijn hare goederen eerstelijck aenghetast, ende zy ghedwongen met Eede te verklaren, of de ghemelde Goederen Engelschen behoorden.

Dit is een oprechte Deductie van alle het ghepasseerde, tusschen sijn Majesteyt ende den Koningh van Denemarcken, waer door men kan bemercken hoe qualijck dien Koningh sijn Majesteyts goede wille, jeghens hem (door bystanders geobserveert) soo particulierlijck getoont, vergolden heeft, ende hoedanig met hem te handelen gewaerschout zijn; hebbende sijne Majesteyt tot vindicatie van sijn eer, ende gevoeligh van d' ongelijcken sijne Onderdanen aengedaen, goet gedacht by desen te verklaren openbaren Oorlogh tegens den gheseyden Koningh, als tegens sijnen grootsten Vyandt, niet twijffelende of Godt Almachtigh sal de gerechtigheydt van sijn saeck bevestigen, ende hem gelegentheden verleenen d' ongelijcken hem selfs ende sijne Onderdanen aengedaen, te wreecken; mitsgaders de Wereldt doen sien de sinceriteyt ende oprechtigheydt van sijn Majesteyts herte in dese saeck, ende hoe onmydelijck hy daer toe geprovoceert is.

Wat ondertusschen door den Brandt tot Londen gebeurde is te sien uyt het volgende.

Londen verbrandt, op den 12. 13. 14. 15. *ende* 16 *September* 1666. *Uyt Londen den* 20 *September.*

HEt is met geen Penne ghenoeghsaem uyt te drucken den miserabelen toestandt die hier is, door een brandt de afgrijselijckste die Engelandt oyt gesien heeft, de selve heeft *vijf* dagen en nachten geduyrt, met soo grooten hevigheyt, dat het met alle menschelijck beleydt niet en heeft konnen gheweert worden. Het begon op den *twaelfden* deser, ten *een* uyren 's nachts, in Puddinglane, een Steegh na de Brugge van den Towr, by de nieuwe Visch-straet tot een Backer; alwaer de Stadt seer dicht betimmert is, en meest van houte Huysen met Leem of Pick besmeert. En daer was soo fellen Noordt-Oosten Windt, dat eer den dagh aen brack, de Vlamme soo veel meester was gheworden, dat die den menschelijcke macht was ontwasschen: had men in 't begin eenige Huysen om getrocken, daer hadde misschien apparentie gheweest van te stutten; maer nu was 't te vergeefs: Den brandt ging voort en woede dien gantschen dagh, sich verspreydende tot na de Graceburgh-straet, en nederwaerts van de Cannon-straet aen de Water-zijde, soo ver als de *drie* Cranes in de Vintry. Den Coningh, den Hartogh van Yorck, en veele van de Grooten, waren dien dagh en de volgende seer besigh; maer den brant luysterde na dese hooge Personagien niet. De Inwoonders siende dat den brandt niet en was te stutten, vluchtede met hare Goederen veel nae buyten, immer soo veel als konden. Op maendagh nam den brandt noch merckelijck toe; In voeghen dat men die nergens konde stutten, en verbrande des avondts ten *seven* uyren soo ver als Baynards-Casteel by Bellings-gate, na de ander zijde verspreyde het sich op Gracieus-straet, Franshaw-straet, Lambaert-straet, Cornwal, Bucklers-burg en vatte aen de Huysen komende aen de Beurs; Voor Dinghsdagh morgen was de Beurs, en andere Plaetsen daer omtrent verbrandt: Den volgenden nacht gingh het voort en verbrande de Fleed-straet, soo ver als S. Dunstans Kerck,

met

met alle de Plaetsen tusschen die en de Beurs, en vorder ghedeelte van Temple Crowne, Office, &c. consumeerden al door den brandt; waer na als doen eenige wederstandt gedaen wierdt tegens het geweldt van den brandt, en den Vlam brande opwaerts na Fettenlane, omtrent half wegen na Holborne, alwaer 't wiert gestuyt tot Woensdagh nacht, als wanneer een nieuwen brandt tot Temple uyt barste, de welcke gebluft wiert op Donderdagh, omtrent ten *twee* uyren 's morgens, hebbende verdistrueert de bouwinge teghens over de Cloosters, en een ghedeelte van de Kerck en Hal. Op Donderdagh wierdt het op alle plaetsen in 't generael gestut, als tot Temple Church by Holbornbridg, Pic-Corner, Aldersgate, Cripplegate by het neder-endt van Coleman-straet, aen 't eynde van Basing-Halstraet by de Postern, aen 't opperste van de Bisschops-straet en Leaden-Halstraet, en de Standard in Cornhill, aen de Kerck in Fan Church-straet, by Clothworkers-Hal, in Mincinglane, in 't midden van Marcklane en aen den Towr dock: En alsoo is 't op gehouden, na dat het meeste en beste van de Stad, daer de meeste Cooplieden woonen, was verstroyt en verdistrueert, zijnde wel een uyr gaens langh; van Temple tot den Towrs Magasijn, is binnen de muyren by na niet blijven staen; en buyten de Wallen is de meeste verwoestingh geschiedt in Fleet-straet, en van Holborne tot Fleet-brugge. Daer zijn omtrent *twaelf duysent* Huysen verbrandt, en *tachtigh* Kercken, daer onder de S. Paulus, die groote Kerck, soo verre als hy heeft konnen verbranden. Hoe 't nu hier gestelt is, kan men gissen, daer de menschen meest in 't open Veldt moeten logeren, alsoo alle in de Huysen niet en konnen, en het Volck ontbloot van alle onderhoudt, heeft men uyt des Koninghs Zee-magasijnen toereyckingh ghedaen, en aen de omgelegen plaetsen, uyt last van den Koningh bevolen, haer te ontfangen, te herberghen en te onderhouden. Den Towr is noch blijven staen, alsoo men de Huysen daer omtrent af brack: Doch den brandt was al in de Poorten. Men heeft seer vervaert geweest voor eenigh verraedt, weshalven den Koningh aenstonts den Generael Monck van de Vloot t'huys ontboot, en quam oock op Donderdagh hier. Men vatte verscheyde Hollanders en Fransche by de kop, al of die den brandt hadden ontsteecken: Waerop men oock ghelast heeft haer seer strengh te examineren: maer die 't inder waerheydt wel insien, houden 't voor een straffe van de Goddelijcke Handt, hebbende ghelijck een Hemels vuyr geweest, dat niet en konde ghebluft werden voor de Goddelijcke Wraecke voldaen was: In somma: het is soo ghestelt, dat men over-slagh maeckt om een gantsch nieuwe Stadt op een nieuw model te bouwen.

Ende het volgende.

Extract uyt een Brief van seecker goede particulier Vriendt, uyt Londen geschreven den 10/20 September 1666.

ICk hadde gehoopt U L. desen voorstaende voorleden maendagh al ghesonden te hebben, maer door den grooten brandt die hier geweest is, hebbe niet uyt derven gaen. Den *twaelfden* nieuwen, ende den *tweeden* September ouden stijl, Sondaghs 's morghens tusschen *twee* ende *drie* uyren begon de selve in een

Bac-

Backers Huys in *Podding-Lane*, tusschen *Bellings-gate* ende de *Brugge*, ende soo voort naer *Thames-Street*, &c. Om kort te maecken, *de gantsche Stadt van Londen, ende soo verre als haer liberteyt streckt is afgebrandt, van den Touwr af tot Templebare* (waer van 't meeste ghedeelte noch is blyven staen) in de Stadt is alleenlijck over gebleven *Ledenhall-Street*, *Bisschopgate-Street*, ende de helft van *Lime-Street*, ende *Aldergate-Street*, onder andere is oock de *Duytsche Kerck* blyven staen, *den Bisschop van Londens Huys*, ende *Grasham Colledge*, waer nu de Kooplieden de Beurs houden. Voorts is alles tot de grondt toe af gebrandt, soodanigen destructie is noyt ghesien; het was een grouwel om den brandt aen te sien, duyrde *vijf* daghen, van Sondaghs 's morgens tot Donderdaghs 's avonts ten *twaelf* uyren. *Vier en tachtigh* Kercken sijn verbrandt, waer van niet een kan gerepareert worden, tot *S. Pauls* incluys, die oock so beschadigt is dat mense oock onder de voet sal moeten halen; het was verwonderens waerdigh, dat geduyrende den brandt, ende een seer stercken windt, de brandt so wel tegen de windt op liep in verscheyde streecken, als wel voor de wint langs de Rivier die ten eersten bedeckt was met Lichters ende Booten met goedt uyt der Luyden haer Huysen; Den eersten dagh isser machtigh veel goedt verbrandt in *Thames-Street*, ende daer omtrent, de Luyden soo gheweldigh verrast zijnde; doch 's achtermiddags sach ick in *Lombard-Street* dat alle de Goutsmits verhuysden, ende alle de Straten daer omtrent: 't Is niet om uyt te spreecken, wat groote confusie over de heele Stadt was met dat verhuysen, men kost over de straten niet gaen door alle de Karren, elck socht maer sijn goedt te salveren, ende lieten den brandt sijn gangh gaen, ende wierdt dienvolgende maer weynigh resistentie daer teghen gemaeckt: soo dat 's anderen daeghs de meeste part van de Karren uyt de Stadt wierden gehouden, meenende dat dan het Volck sich meer tot het blusschen van den brandt soude begheven, ende isser dien dagh extraordinaris schade gheschiedt; veel goedt dat de Lieden in Kercken hadden ghebracht, als onder andere onder *St. Pauls*, meenende dat het in die plaetsen gesalveert soude zijn, is daer nae alles verbrandt, veel goedt is *twee* ende *drie* mael verhuyst geworden. Den *derden* dagh liet men weder alle Karren ende Wagens van buyten in komen, ende dan was 't *sauve qui peut* al London over tot in alle de uyt Parochien; Dijngsdaeghs was den heftighsten brandt van alle, ende gingh soo geweldigh schielijck voort, dat het de Luyden onmogelijck was te verhuysen. Alle de Velden waren vol van goet. De *Moore Filds*, *Lincolns Filds*, *St. Gillis Fild*, ende *Piace in Conventgarden*, daer hadden de Lieden haer neergheslagen met haer goedt als in een Leger. De Koningh selfs ende den Hartog van Yorck deden extraordinaris devoir om den voortgangh van den brandt te stoppen, soo by *Holborne* als in *Temple bare*, daer den brandt al eens vermeestert hebbende, 's anderen daeghs wederom in groote vehementie uytbrack, ende soude sonder twijffel alle de buyten Parochien mede gesleept hebben, indien niet met de grootste diligentie ende moeyte van de Wereldt, door t' animeren ende aenporren van den Koningh ende den Duc, het Volck den brandt voor de tweede mael hadden gebluft. Deden verscheyde Huysen met Boskruyt opspringen om separatie te maken; Geduyrende den brandt, waren alle de Guardes van den Coningh ende de Trainbands in de Wapenen. Alle het Volck wilde met gheweldt hebben dat de

Duyt-

Duytschen ende Franschen de Stadt aen brandt hadden gesteecken, ende dat den brandt tot een Duytschen Backer hadde begonnen, die daer toe omgekocht was, ende dat de Franschen over al met Vuyr-ballen over straet gingen, ende die in de Huysen smeten, soo dat niet alleen alle Vreemdelingen wierden by de kop gevat, en ongemeen qualijck getracteert, maer oock alle die geene diese maer suspicieerden soodanigh te zijn, onder anderen oock Mr. *Germins Broeder*, dieder soo wat als een Franschman uytsiet, kreegh oock wacker tappé. Een arme Vrouw gaende in *Moore-filds* met Savonnet-balletjes onder haer Schortel-kleet, wierdt van 't Graeuw aengeranst, ende sy seyden dat het Vuyr-ballen waren, ende hebben haer niet alleen deerlijck vermoordt, maer oock aen stucken gehouwen, de Borsten van haer lijf gesneden; Den Duytschen Backer in Westminster (*Riedtveldt*, NOTA. dat sijn Broeder een Caper tegens dese Vereenighde Nederlanden is) zijn Oven hetende, ende het Graeuw de roock ten Schoorsteen siende uytkomen, riepen; *De Schelm wil de Stadt van dit eynde oock aen brandt steecken*, liepen in 't Huys, sleepten hem daer uyt, hebben hem by nae doodt gheslagen ende gewondt, sonder den Hartogh van Yorck, die selfs voor 't Huys quam, souden hem om 't leven ghebracht hebben, hebben sijn Huys geplundert, ende genoechsaem geruineert: men siet van verre niet als Toorens ende Schoorsteenen over eynde staen. Het sal hier noch al een wijle duyren eer 't Volck die rasende furie tegen de Vreemdelingen sal afgeleydt hebben.

De schade wierdt begroot op de volgende maniere.

Memorie van den Brandt van Londen.

Drie hondert vijf-en-dertigh Ackers sijn verbrandt binnen de Wallen.
Vijf-en-seventigh Ackers sijn blijven staen binnen de Wallen.
Vier hondert thien te samen.
Vier-en sestigh Ackers sijn verbrandt buyten de Wallen.

Huysen verbrandt *twaelf duysent* ad. pond Steerlings *vijf-en-twintigh per annum*, den een door den ander ghereeeckent is	pond steerlings	300000
Ad *twaelf* Jaer Huyr is in capitael	pond steerlings	3600000
In Goederen en Coopmanschap	pond steerlings	1800000
Aen de Karren, Waghens, en Schuyten voor berghen van het goedt	pond steerlings	100000
Negentigh Kercken, en S. *Pauls*, daer onder ghereeckent yeder op *thien duysent* pond steerlings, is den een met den arder	pond steerlings	500000
De Beurs en al de Hallen, te samen op	pond steerlings	500000
	pond steerlings	6900000

De Heeren Ambassadeurs betuyghden oock in eene visite haer compassie over den brandt. De Koningh had geantwoordt, dat het wel een groot ongeluck was; Doch niet soodanigh als men in 't eerste had gevreest, dewijl het volck een groot ghedeelte van haer goedt gesalveert hadden, specialijck gelt ende vaerschap; Ende was wel de grootste gedeelte van de Stad Londen, namentlijck vier vijfde parten af ghebrandt, en van ses-en-tnegentigh kercken maer elf over gebleven: Maer soo waren noch Westmonster, het Sudwerck en een groot gedeelte van de Voor-steeden behouden.

Men had anders by het volck geene de minste desaffectie vernomen, ende had sijne Majesteyt noyt ghedacht dat hy by het volck soo bemind was. Sy hadden vertrouwt een groot gedeelte van hare middelen in zijne handen, hebbende in sijn eygen bewaringe genomen vijf hondert duysent pond steerlings, ende daer onder hondert vijftigh duysent pond steerlings van een man; Ende noch wel vijf hondert duysent pont steerlings in den Towr; de meeste schade was geschiedt in de groove verbrande Waeren, maer dat tourheerde meest de rijckste Coopluyden en oock de Vreemde.

Sijne Majesteyt beklaeghde oock de tort die aen eenighe van haer Excellencies suite in de disordre overgekomen was, welcke confusie soo groot was dat sijn Majesteyt hadde veel laten setten in ghevangenis, alleen om te bewaren voor de raserny van de Canaille.

Hare Excellencien seyden onder anderen dat het niet te twijffelen was of men soude hier nae de Stadt sien veel beter ende magnifijcker getimmert als voor desen: ende dat men van sijne Majesteyt soude konnen seggen, dat van Augusto: *invenit Urbem lateritiam, quam Marmoream reliquit.*

Sijne Majesteyt begonde daer op te spreecken van de Vloot, seggende, dat den grooten storm seer ongeluckigh was voor Engeland geweest, veroorsaeckende dit ongeluck van den brandt, en van niet te hebben konnen verrechten met de Vloot.

Haer Excellencien seyden, dat nu meer geen apparentie was tot de conjunctie tusschen de Fransche ende Hollandsche Vloot: waerop den Koninck antwoorde, dat het mochte noch langsaem geschieden.

Haer Excellencien seyden: Alsoo de Vlooten nu in quamen, soo was te vermoeden, dat men soo veel beter occasie soude hebben om te tracteren, ende het vreeds-werck voort te setten ende bevorderen, dat haer Excellencien hadden advijs uyt Hollandt, dat het niet mogelijck was, dat dien Staet soude konnen gedisponeert worden om te tracteren in Londen; Sy bekenden wel datse met sijn Majesteyt geen competentie hadden, sijnde een Republijcque; Maer alsoo Vranckrijck en Denemarcken waren mede Geallieerden, soo konden sy niet separeren van haer Confedereerden; Soo sijn Majesteyt behaeghde te consenteren *in locum tertium*, soo konden daer door veel difficulteyten voor ghekomen; En daer door benomen worden omme de schuld te geven aen Engeland, als of het geen vreede begeerde. De Koningh seyde: Hy woude niet tracteren als in Londen: Alsoo Hollandt aen Cromwel de eere had ghedaen, ende dat hy niet soo geringh Gentilhomme was als Monsieur Cromwel, ende so dat ongeluck niet de Stad Londen had overgekomen, soude

de

de hy eer daer toe geresolveert hebben / maer nu soude men seggen / dat die schade daer toe hem had gebracht.

d'Ambassadeurs seyden ; Vranckrijck ende Denemarcken souden niet gedisponeert konnen worden / om te tracteren in Londen ; dat het was te wenschen dat men konde uyt vinden een plaets daer alle de partyen konden te samen komen ; Het soude wel gebeuren konnen / dat soo sijn Majesteyt toestondt een plaets in de Spaensche Nederlanden, dat Vranckrijck het soude difficulteren / ende sijn Majesteyt dan hebben de approbatie van de werelt.

De Koningh seyde : Het was geen twijffel of Vranckrijck soude daer komen / ende al was het in de Helle, om de Vreede te verhinderen.

d'Ambassadeurs seyden : Alsoo sijn Majesteyt en den Koninck van Vranckrijck waren soo na-Verwanten / ende haer Majesteyt de Koninginne Moeder soo naerstigh arbeyde op de Vreede / was het te wenschen dat twee soo hooge Potentaten konden veraccordeert worden / ende de werelt met een universele Vreede gezegent.

De Koningh seyde : Men konde wel daer naer tracteren met Vranckrijck, door mediatie van Sweden ; Haer Excellencien remonstreerde al weer dat Hollandt niet konde scheyden van haer Geallieerden / bysonderlijck dewijle zy onseecker waren / wat vrede sy met Engeland souden konnen erhouden.

De Koningh seyde : Dat de conditien souden goed zijn / en wilde dat stellen in haer handen. Hollandt konde door haer en Appelboom vereenigen sich met Engelandt op de conditien / en daer naer *in loco tertio* solemniseren het werck. Als de affaires eerst waren afgedaen / konde men daer naer op publijcke plaetsen te samen komen / en ware het alsoo alleen een ceremonie.

Eer men hier van desen Brandt wiste / ende siende / dat niet veel meer in Zee te doen was / oock wanhoopende van d'aenkomste der Fransche Vloot / was alreede geresolveert tot het repatrieren van de Vloot : In volgende maniere. Den een-en-twintighsten September / ontfangen zijnde vier distincte Missiven van den Luytenant Admirael de Ruyter, drie van de selve geschreven in 't Schip de Seven Provincien, leggende ten Ancker omtrent Bouloigne, de eerste den veerthienden, de tweede 's nachts tusschen den veerthienden en vijfthienden, ende de derde den vijfthienden mede 's nachts / ende de vierde insgelijcks ghescheven in 't voorschreve Schip den negenthienden deses / ten Ancker op de vlacke Zee / Duynkercken Z. Z. Oost van hem ses mijlen / houdende de laetste / onder anderen / dat hy aldaer met 's Landts Vloote op 't Rendevous was gekomen / ende verblijven soude / tot nader ordre van haer Ho. Mog. Oock is daer naer binnen gestaen den Secretaris Nieupoort by den voornoemden Luytenant Admirael de Ruyter expresselijck herwaerts ghesonden / ende heeft sommierlijck verhaelt de jegenwoordighe constitutie van de voorschreven 's Landts Vloot / met den ghevolghe ende aenkleven van dien: Waer op gedelibereert oock ingenomen zijnde het advijs van de Heeren Gecommitteerden van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, jegenwoordigh op andere occasie alhier wesende / ten dien eynde in de Vergaderinge beschepden ende gecompareert ; is goedt-ghevonden ende verstaen / dat aen den meer-ghemelden Luytenant Admirael soude werden gerescribeert / dat haer

Ho.

Ho. Mog. met leetwesen sijne indispositie hadden verstaen / als mede die van eenighe andere Hoofden van de Vloot / dat daer op oock sijn veele siecke Matrosen ende Soldaten / behalven de rampen die de Schepen van dese Vloot/ door 't quade weer waren over gekomen / en andere ongemacken meer / ende derhalven noodigh en voor den Lande dienstigh hadden geoordeelt hem aen te schrijven te lasten ende te bevelen / dat hy met de meer-genoemde sijne onderhebbende Vloot aenstonts soude hebben te repatrieren/ ende voor de Zee-gaten deser Landen komende / de Schepen van Oorlogh te doen in vallen ter plaetse daer de selve t' Huys gehoorden / wel verstaende nochtans / dat hy met den Krijghs-raedt soude hebben te dispicieren twintigh of vijf-en-twintigh van de bequaemste Schepen / ende die onder een ge-experimenteert ende capabel Hooft te senden naer de Noordt / om aldaer te kruyssen tusschen 't Sandt ende 't Landt, soo tot securiteyt van de verwacht werdende Oost-Indische retour Schepen ende Coopvaerders / als andersints / dat hy boven dien oock noch ses, acht, of thien wel bezeylde Fregatten ofte Jachten / onder een bequaem Commandeur van gelijcken soude senden naer de Hoofden om aldaer en daer omtrent te kruyssen / in 't een ende 't andere observerende de proportie van de respective Collegien ter Admiraliteyt soo veel eenighsints doenlijck wesen soude / oock ordre stellende / dat de Schepen van de voorschreve twee distincte Esquadres van de siecke Soldaten ende Matrosen wierden ghelibereert / ende de selve uyt d'andere Schepen die invallen souden / ghesuppleert / datse oock van genoechsame vivres ende andere behoeften wierden versien/ om completelijck tot ultimo Octobri in Zee te komen blijven / oock daer by voegende eenige Galliots / ende voorts alle 't geene hy soude oordeelen him dienstigh en van nooden te wesen: Des wierden de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de secreete Zee-saecken versocht en geauthoriseert /. om voor de Hoofden die de meer-genoemde twee Esquadres souden commanderen / de gerequireerde instructien te formeren / ende die den ghemelden Luytenant Admirael de Ruyter toe te senden / om aen hum verhandtreyckt te werden / wel verstaende / dat hy de selve instructien naer ghelegentheyt soude mogen veranderen/ en oock wel amplieren / ende voorts om aen hem Luytenant Admirael noopende eenighe desseinen soodanighe ordre te gheven ende aenschrijvinghe te doen / als haer E. bevinden souden ten dienst van den Staet te vereysschen/ ende tot den meesten af-breuck van den Vyandt te sullen strecken; Voorts is mede goedt-ghevonden van ghelijcken te versoecken ende te authoriseren het Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam residerende / om tot de revocatie ende het repatrieren van de drie Schepen ende twee Fregatten van Oorlogh/ onder 't commando van den Commandeur Jan Gideonssen vander Burgh, nu by de twee Jaeren in de Middelandtsche Zee ende daer omtrent geageert hebbende / ende haer jegenwoordigh bevindende by de Fransche Vloot/ onder den Hartogh van Beaufort soodanighe ordre te stellen / als haer E. naer gelegentheyt van saecken oordeelen souden te behooren/ ende tot hare meeste securiteyt te dienen: Ende dat van 't invallen van de meer-genoemde 's Landts Vloot/ ende de redenen die haer Ho. Mog. hadden bewoghen ten dien eynde de voorschreve aenschrijvinghe aen den meer-ghenoemden Luytenant Admirael de Ruyter

Ruyter te doen / door eene beleefde Missive in krachte deses in te stellen / kennisse ende notificatie soude werden gegeven aen den Koningh van Vranckrijck, ende dat daer inne onder anderen soude influeren / dat haer Ho. Mog. met aengenaemheyt hadden verstaen / dat zijn Majesteyt / onaengesien 't saisoen van 't Jaer soo verre was verloopen / evenveel ordre gegeven had dat desselfs Vloote / onder den wel-gemelte Heere Hartogh van Beaufort, het Canael ende vervolgens de Hoofden soude naderen / om met die van desen Staet te conjungeren / met versoeck / dat sijne Majesteyt de goede dispositie ende ghenegentheydt ghelieftde te conserveren tot op 't Voor-Jaer / om alsdan met gemeene maght den Vyandt 't hooft te konnen bieden / ende alle mogelijcken af-breuck te doen: Ende eyndelijck dat *mutatis mutandis* oock soodanige notificatie soude werden ghedaen aen den Koninck van Denemarcken / om te strecken tot zijne Majesteyts narichtinge / ende wijders te dienen sulcx ende daer 't behoorde; sullende dese resolutie den meer-ghenoemden Lieutenant Admirael de Ruyter noch desen avondt toe ghesonden werden / om de selve aenstonts voor soo veel hem aenginck / ter executie te leggen / naer hare forme ende inhoudt / gelijck oock op Saterdagh naest-komende / de selve resolutie ghesonden soude werden aen alle de Collegien ter Admiraliteyt / om te dienen tot der selver narichtinge.

Dese Resolutie wierdt nochtans secreet gehouden tot Saterdagh den vijf-en-twintighsten September: Ende ondertusschen oock goedt-ghevonden dat men geen Boots-volck van de invallende Vloote soude af-dancken / maer de geheele Winter in dienst ofte Soldie houden.

Sondagh den ses-en-twintighsten is ter Vergaderingh gecommuniceert seecker Extract uyt den Brief / gheschreven tot Londen den 10 deses ouden stijl ende den 20 nieuwen stijl / houdende advertentie van den ghemelden Brandt die den 2 deses ouden stijl ende den 12 nieuwen stijl aldaer was geweest / ende vijf daghen heeft gheduyrt / waer door die Stadt voor 't meerendeel tot de grondt toe is verbrandt: oock ontfangen een missive van den Luytenant Admirael de Ruyter, geschreven in 's Landts Schip de seven Provincien, zeylgaende naer de vlackte tusschen Oostende ende Blanckenborgh den vier-en-twintighsten deses 's morgens / houdende advertentie van de jegenwoordighe constitutie van 's Landts Vloote / waer op gedelibereert ende geconsidereert wesende de voorschreve onverwachte ende wonderbaerlijcke toeval / (insonderheyt den Generael Monck selfs tot Londen gearriveert zijnde / ende daer uyt te presumeren staende dat d'Engelsche Vloot niet in staet most wesen / om binnen een korten tijdt wederom in actie gebracht te werden) is goedt-gevonden dat eenighe ghedruckte exemplaren van 't voorschreve Extract ghesonden souden werden aen den Luytenant Admirael de Ruyter, met expresse last ende bevel / dat hy de voorschreve 's Landts Vloote / indien de selve noch eenighsints in state was / om daer mede geageert te konnen werden / op soo importante tijdinge by den anderen soude hebben te houden / sonder die te doen separeren / ofte invallen tot nader ordre van haer Ho. Mog. die hem ten spoedighsten soude werden toeghesonden / ende dat hy haer Ho. Mog. voorschreve Vloote alsoo by een gehouden wesende / van der selver constitutie nader soude

hebben te adverteren / sonder van 't een of 't ander in ghewercke te blijven. Ende wierd hier mede voor soo veel gealtereert ende verandert het geresolveerde van den een-en-twintighsten deses / ende het aenschrijvens van den selven dage aen den meer-gemelden Luytenant Admirael afgeveerdight; des souden vier Stierluyden met hare Pincken van Schevelinge met opene Acte afgesonden werden / haren cours van malkanderen nae behooren verspreyt zijnde / settende naer de voorschreve vlackte van Blanckenborgh, omme in cas sy eenige Schepen / Fregatten / ende Jachten in Zee mochten komen te rencontreren / die van de voorschreve Vloote soude moghen wesen ghedetascheert ende gedimitteert om in te vallen in de Zee-gaten / daer die uytgezeylt waren / de selve in de naem ende van wegen haer Ho. Mog. te contramanderen / ende aen te segghen / oock t' ordonneren datse haer aenstonts wederom derwaerts souden hebben te vervoeghen / ende de selve Vloote op te soecken / daer die te vinden soude zijn / sonder eenighe nalatigheyt / op pene van wederhoorigheyt daer over gestraft ende gecorrigeert te worden naer exigentie van saken; voorts is geschreven aen de Collegien ter Admiraliteyt tot Amsterdam, in 't Noorderquartier ende in Vrieslandt, datse de Schepen van haere directie in Texel zeylreede leggende / ten spoedighsten in Zee souden hebben te pressen / ende te senden naer de meer-ghemelde 's Landts Vloote op de vlackte van Blanckenborgh voorschreve / ghelijck oock ten dien eynde is geschreven aen den Commissaris Knyff op de Helder: Sullende het Collegie ter Admiraliteyt in Zeelandt by missive versocht werden naer de voorschreve 's Landts Vloote in alle spoet soo veel Water te senden als haer E. souden oordeelen de selve van nooden te hebben / om noch voor eenighen tijdt te komen subsisteren / ende wierden mede eenige exemplaren van het voorschreve Extract / als mede Copie van de voorschreve Missive van den Luytenant Admirael de Ruyter nevens dese Resolutie de respective Collegien ter Admiraliteyt toegesonden / om te strecken tot der selver naerichtinghe / ende wyders te dienen sulcx ende daer 't behoorde.

Ondertusschen den Brief van den Koningh van Engelandt van den 4 October ouden stijl ende den 14 nieuwen stijl / tot antwoordt van die van haer Ho. Mog. van den sesthienden September hier komende / wierdt terstondt gecommuniceert aen de Heeren Ministers van Vranckrijck ende Dennemarck. Sy was luydende als volght / ende wierdt terstont ghedruckt / met eenighe scherpe Remarques; genoechsaem met kennis van den Staet.

HAuts & Puissants Seigneurs, nous avons reçeu la vostre du *dixsixieme* du passé par un de vos Trompettes qui a rendu le Corps du defunct Chevallier *Bartley*, a ses parents & amis, nous reçevons cette marcque de vostre humanité & courtoisie avec le resentiment qui luy est deue, vous promettant de nostre part un traittement reciproque toutes les fois que les occasions s'en pourrent presenter.

Pour ce qui reguarde l'autre partie de vostre Lettre sur le suject de la Paix, & laquelle respond a l'invitation France que nous vous fismes pour cet effect le *quatorze* d'Aoust, nous ne scaurions assez deplorer, & nous plaindre de mesme

que

que toutes les advances que nous faisons a cet effect ne servent qu'a nous attirer des reproches & des imputations mal fondées sur nostre maniere d'agir, & sur des choses faites par nous, dont le contraire est assez connu (preliminaires peu propres pour introduire la paix) comme si vous faisiés vostre capital de vouloir persuader, & a vos peuples, & a tout le monde, que c'est nous veritablement qui sommes les Aggresseurs, & Autheurs de cette funeste guerre, que nous fermons obstinement l'oreille a toutes vos propositions de Paix, sans vouloir mesme vous faire sçavoir qu'elles sont nos demandes, & qu'en fin c'est nous qui rejettons la Paix, c'est vous & vos Alliés qui la desirés, & la sollicités; quand la verité est que vous avez jusques icy refusez de faire le moindre pas en avant qui peut avancer une œuvre si sainte, & qui ne mancqueroit sans doute de bien tost terminer la Guerre.

Cette maniere d'agir si fort extraordinaire jointe a l'explication qu'on peut faire de vos intentions par le procedé de quelques uns de vous (pour mettre a couvert nostre honneur, & la justice de nostre cause blessée par des aggravations si sensibles) nous oblige de declarer a vous, & a tout le monde, combien vos suggestions se trouvent esloignées de la verité, & de repeter encore une fois quand, & comment la Guerre s'est commencée malgré nous, les advances que nous avons faict pour restablir la Paix, & comme vous les avéz tousiours adroictement detournées, vous asseurant, que si a l'avenir vous trouveres a propos de laisser a part vos reproches (aux quelles il faut de necessité opposer nos deffenses) nous nous employerons plus utilement a des Conseils pour guerir ces playes, & par la benediction de Dieu, pour en effacer les cicatrices mesmes, qu'a entrer en contraverses sur leur origine, afin que l'effusion de plus de sang protestant soit entierement arrestée: en attendant nous ne pouvons pas nous empescher de dire & foustenir ces particularités comme notoires a tout le monde.

I.

Qu'en premier lieu nous avons fait faire des instances frequentes & importunes, quoy qu'inutiles pour la reparation des dommages, & indignités commises sur nous & nos subjects, a la satisfaction desquelles le dernier Traitté vous obligeoit, lequel novs n'avons violé de nostre costé.

II.

En second lieu, que les Commandeurs de vostre Flotte aux Indes Orientales defendirent a nos Vaisseaux sous la conduite du Comte de Marleborough, l'entrée d'un Havre, ou ils alloient, dans lequel il y avoit des long temps une Factoirie Angloise pourveue d'une grande quantité de Marchandises qui devoient servir de cargaison auxdits Navires a leur retour, toutes lesquelles Marchandises, furent bien tost apres saisies & detenues par vos Officiers, eux declarans qu'ayant depuis peu anoncé la Guerre aux Princes, avec qui nous avions dessein de traffiquer, cette guerre devoit par consequent leur interdire tout commerce avec lesdits Princes. Laquelle declaration imperieuse & extrauagante fut de mesme environ ce temps la publiée en vostre nom en Affrique par l'Officier qui y commandoit pour vous, avec deffences a tous nos sujets de plus negotier avec les natifs de ces Païs, & quand nous avons demandés reparation des dommages soufferts dans ces lieux, & des procedéz si enormes, & fait voir a cest effect une

copie authentique de laditte declaration publiée en vostre nom au prejudice de l'honneur, & l'interest de tous les Roys & Princes qui se trouvent esgalement interessez, & qui sans doute, en doivent resentir l'affront, vous n'avez pas voulu desadvouer cett' action ou donner la moindre satisfaction des dommages faits.

III.

En *troisiesme* lieu, nous disons qu'aussi tost que vostre Ambassadeur nous eust informé, que le Capitaine *Holmes*, s'estoit emparé de guerre ouverte, de vostre Fort proche de Cabo Verde, suivant nos ordres, nous asseurames ledit Ambassadeur sur nostre parole Royale, que cest acte d'hostilité s'estoit fait sans que ce Capitaine en eust reçeu Commission de nous a ce faire, que nous desadvouions l'action, l'avions desia mandé de venir, & qu'en suitte d'un examen de toute l'affaire declarasmes que la Justice en seroit faite, en chastiant ledit Capitaine s'il se trouvoit coupable, & qu'une entiere reparation seroit faite des dommages soustenus: cette response quoy que fort sincere de nostre costé, ne vous a pas contenté, comme elle devoit avoir faite suivant la teneur du Traitté; au contraire vous persistates tousiours a nous reprocher d'avoir autorisé l'insulte dudit Capitaine, auquel estant arrivé en Angleterre nous fismes defenses de se presenter devant nous, en l'envoyant tout aussi tost a la tour de Londre, ou il a demeuré prisonnier jusques apres l'ouverture de la guerre (sans que vostre Ambassadeur ayt durant tout ce temps la, produit ou avancé aucune chose, sur la quelle on pourroit former un Proces contre luy) quoy qu'il alleguast qu'avant que d'avoir assaillé vostre Fort, il avoit intercepté vos ordres dans leur chemin a la Guinée, faisant commandement a vos Officiers de se saisir de nostre Chasteau de Cormantine, lequel ils attaquerent en suite.

IV.

En *quatriesme* lieu, l'Isle de Pouleron ne nous a point este rendu comme les termes du Traitté portoient, quoy que nous envoyasmes *deux* differentes Flottes a grands frais pour en prendre possession, au lieu de ce la les Gouverneurs en disputerent les ordres, alleguants qu'ils n'estoient suffisantes a leur decharge pour la rendition.

V.

Nous disons que le Sieur *de Ruyter* eut une Commission de Courir sus a nos Subjects, & dans le mesme temps que vous fistes instances aupres de nous d'empescher la sortie de nostre Flotte destiné a la Guinée, disant que vous esties disposés a retenir la vostre dans vos ports, sur l'Esperance d'un bon accommodement, & dans le temps que vous nous aviez prié de joindre nos Vaisseaux de guerre avec les vostres contre les Pirates d'Algers, ce que nous fismes de bonne foy, & vismes apres ledit *de Ruyter* se separer de nos forces dans la Mediterranée, sans aucun advis donné en suitte de sadite Commission, & devant que l'on ait saisy aucun de vos Vaisseaux icy, il s'empara des nostres dans la Guinée, & fit toute sorte d'hostilité sur nos sujets dans ces Païs la devant qu'il se vendent icy un seul de ceux qui avoient esté saisies ou que la guerre se fit sur vos sujets, & tous ces *cinq* estant punctuellement vrays dans la substance & forme qui est icy dit, & auparavant que la guerre defensive s'est commencée de nostre part, nous

ne

ne doubtons pas que le monde ne vous juge l'Aggresseur, & que faisant reflexion la dessus vous n'en ferez plus mention a nostre prejudice. La guerre s'estant ainsi ouverte, & ayant eu grand sujet de quoy louer Dieu de succes qui'l luy a pleu de nous y donner, nous nous tenons plus obligé de desirer la paix, & par consequent de nous purger des calomnies semées au contraire, comme si nous voulions faire continuer la guerre puisque nous refusions de declarer ce que nous voulons pour la paix.

Quant aux ouvertures faites a nous par vostre Ambassadeur durant le temps qu'il a demeuré aupres de nous il faut nous remettre aux responces que nous luy avons tousiours fait par escrit a tout ses papiers par laquelles nostre desir pour la paix se manifestera assez : quant a ce qui soit passe entre nous dans les conferences de vive voix sur ce sujet, ce sera luy qui en peut respondre (a qui comme a un homme d'honneur & fort affectionnée a la paix, nous nous sommes ouvert particulierement aussi bien qu'en general) si nous n'avons tousiours tesmoigné une grande aversion a la guerre avec un desir bien ardant pour la paix, & d'autant qu'un Prince Chrestien est obligé d'avoir, ne trouvant pas a propos de faire coucher par escrit des particularités pour ne nous exposer aux inconveniences que vostre maniere d'agir a lors nous auroit donné.

Quant a la revocation de nostre Envoyé de la Haye, devant celle de vostre Ambassadeur d'icy, il est notoire qu'il en a esté comme chassé, en luy ostant tous les Privileges que son Charactere luy donnoit, ses Domestiques mis en prison, & apres des plaintes a vous faites en nostre nom, & promesses de vostre part qu'on n'en useroit plus ainsi a l'avenir, son Secretaire aussi mis en prison sans aucun pretexte raisonnable, & une garde mise aupres de sa maison, avec cent artifices employés pour esmouvoir le peuple contre luy, tout cecy l'obligeoit de songer a sa seureté par une retraitte honneste.

Il est bien vray, que les Ambassadeurs Extraordinaires du Roy Tres-Chrestien, apres avoir demeurés quelques mois icy des le temps que nous eusmes accepté leur mediation, ils nous firent quelques propositions particulieres, mais il est aussi vray qu'ils desadvouerent d'avoir eu pour cela aucun pouvoir de vous, au contraire ils nous dirent que vous aviez absolutement refusé d'y consentir, alleguants de vostre part que la contagion avoit tellement affoiblis & appauvres nos Royaumes que vous ne nous croyiés pas en estat de remettre nostre Flotte en mer, & apres plusieurs memoires données par escrit, nous asseurans au nom de leur Roy qu'il fairoit en sorte que vous y consentiriez, & les responses de nostre part (auxquelles aussi nous nous remettons) remonstrans l'enormité, le peu de raison, & l'incertitude desdites propositions en un mot peu propres a servir de fondement a un Traitté, insistant au mesme temps que l'Ambassadeur de vostre part icy eust pouvoir de traitter sur ces propositions, ou autres reciproquement bonnes aux deux parties, leur mediation se finit, & ils s'en allerent, declarant que sur nostre refus desdites propositions leur maistre se trouvoit obligé de vous assister dans la prosecution de la Guerre ; Ce qu'estant ainsi, le monde peut juger si nous restoit le moyen de leur faire des autres propositions de nostre part.

 Sur

Sur ce qui s'est passé a Paris entre nostre Ambassadeur Extraordinaire & le *Sieur de Beuningen*, nous nous trouuons obligé d'estendre un peu, afin que le monde sçache la peine qui a esté prise de leur persuader que nous y estions entré dans un Traitté formel, que nous y avions receu & rejetté des propositions raisonnables, & qu'a la fin nous avions rompu ledit Traitté: par ce qui s'ensuit se verra comme toutte cette affaire s'est passé pour vous desabuser de la relation peu veritable, qui en est esté faite & des consequences dont on s'est prevalu par telles insinuations.

Apres le depart des Ambassadeurs François d'icy & la declaration de la guerre de leur Roy, qui s'ensuivit bientost apres, nous ne pouvions moins faire que de r'appeller nostre Ambassadeur Extraordinaire apres qu'il eust rendu ses Lettres de revocation, se trouvant fort indisposé: une personne fort dans la confidence de la Cour le vint voir, & luy dit que le Roy son Maistre travailliot tousiours a vous incliner a la paix, & que vostre Envoyé le *Sieur de Beuningen*, estoit prest a produire des propositions qui pourroient servir de fondement a certe fin, le priant aussi, de differer son voyage, & de se voir avec ledit Envoyé chez la Reyne nostre Mere & en sa presence; Nostre Ambassadeur luy respondit qu'ayant reçeu son de congé il se trouvoit despouillé de son Caractere qu'il n'avoit aucun pouvoir traitter, & que suivant ses ordres il avoit a commencer son voyage si tost que sa santé le luy permettroit. Quelques jours apres la mesme personne le revint voir, & luy renouvella les mesmes instances sur l'entreveue, luy declarant, au nom de son Maistre que s'il persistoit encore a vouloir partir sans avoir ouy ce que l'on vouloit proposer sur le suject de la paix l'effusion de tout le sang qui pourroit s'ensuivre luy seroit infalliblement imputé, pour avoir opiniastrement refusé a prester l'Oreille aux expedients qui la pourroient avoir prevenu. Sur des instances si préssantes, nostre Ambassadeur promit de se rendre chez la Reyne nostre Mere, pour se voir avec vostre Envoyé, declarant tousiours qu'il n'avoit aucun pouvoir de traitter: mais qu'il escouteroit volontiers ce qu'on avoit a luy proposer; ainsi qu'il fit a l'heure assignée, ou il se trouva aussi un Ministre du Roy Tres-Chrestien. Apres plusieurs discours & debats de ce qui s'estoit passé sur le fait de la guerre, l'Envoyé mettant tousiours pour un fondemental que nous estions l'Aggresseur, concluant avec le mesme alternative, que vous nous avez avances a c'est heure, a la qu'elle il demandoit une responsе cathegorique. *Vizt. que reparation fust faicte de part & d'autre de tous les dommages depuis les commencements de la guerre. Ou bien qui chaque partie demeurast content de ce qu'il possedoit presentement.* Nostre Ambassadeur luy fist voir son erreur dans le fondement de son discours, combien nous estions esloignez d'estre l'Aggresseur, & combien impossible il estoit de faire choix de l'une au de l'autre de ces deux propositions, jusques a ce qn'il fust determiné, quand, & par qui la guerre avoit esté commenée sans quoy il ne se pouvoit comprendre le veritable sens de la proposition, nostre Ambassadeur concluant que n'ayant aucun pouvoir pour traitter, mais bien ordres precis de s'en retourner au plustost aupres de nous le seul expedient a son advis estoit de faire envoyer quelque personne qui nous exposast ces propositions, pour avancer la paix, a la quelle il sçavoit que nous estions fort enclins & ainsi se termina cette entreveue qu'on a nom-

nommée si souvent par tout le monde un Traitté & la mauvaise reputation de laquelle nous a si fort cousté dans le courant de nos affaires ; Et puis que vous le repetés encore dans vostre Lettre comme une avance bien specieuse & considerable a la paix, nous nous trouvons obligé de repeter a cett' heure ce que nostre Ambassadeur dit alors qu'il est impossible de respondre categoriquement a ces deux propositions jusques a ce que vous en eyez plus clairement explique les termes, & pour cette raison nous avons accepté la mediation de nostre bon Frere le Roy de Suede, comme nous ferons volontiers de tout autre Prince qui ne s'est rendu partie contre nous, esperant par ce moyen de nous esclaircir mieux sur *quelles conditions, vous desires veritablement que la paix se fasse*, quoy que vous n'ignorez pas que nous nous sommes particularisé en beaucoup des choses a cette fin, comme aussi ont fait beaucoup de personnes chez vous fort affectionnés a la paix, & au bien de leur patrie, *lesquels on poursuit a cett' heure*, par ce qu'ils se sont laissés trop facilement persuader, qu'en suitte desdites propositions vous prandries la resolution de nous envoyer quelque personne pour adjuster la methode de bien traitter la paix, & de prevenir les maux qui ont succedés depuis.

Pour ce qui est de nommer un lieu neutre pour y traitter la paix a legard de la France & de Denemarcque, qui se trouvent engagés dans la guerre avec vous, nous disons que comme nous n'avons rien eu a demesler avec le Roy Tres-Chrestien, qu'en tant qu'il s'est voulu interesser dans nostre querelle, nous ne doutons pas que nous ne venions bien tost a nous entendre & recognoistre nostre vray interest, & a ne souffrir pas, qu'une amitié si ancienne que la nostre tienne a se dissoudre tout a fait par vostre refus opiniastre de venir a une juste paix & aux moyens honorables pour y parvenir. A legard du Roy de Denemarcq, lequel ne pouvoit pas s'engager en cette querelle, sans avoir premierement violé la foy publicque envers vous, & puis apres envers nous (car nous nous trouvons icy contraints de declarer, que l'entreprise au port de Bergues ne nous fut jamais venu dans la pensée sans l'invitation que ce Roy nous fist d'y envoyer nostre Flotte & la proposition de Partager avec nous tout le butin de vos Vaisseaux) ainsi a l'esgard de cette Couronne nous ne pouvons pas condescendre a nommer un lieu neutre pour traitter : cependant (malgre loutrage sensible que nous avons reçeu de ce Prince pour eschange de tant de marcques d'affection que nous luy avons tesmoignée dans toute les occasions qui s'en sont presentées) nous ne faisons pas de difficulté de vous dire que comme nous acceptons la mediation de nostre bon Frere le Roy de Suede, a l'esgard de France & Denemarque, quand tous les differens entre nous viendront a estre adjustés, nous ne refuserons pas pour mieux unir & affirmir a l'avenir l'interest protestant d'accepter vostre mediation pour une paix avec Denemarque sur des conditions justes & honorables.

Pour conclure afin que vous n'ayez plus de quoy amuser vos peuples dans l'opinion que nous refusons tousiours de vous dire ce que nous voulons & sur quelles conditions vous pouvez avoir la paix, & combien que cette maniere d'agir soit fort nouvelle & extraordinaire d'outrager & attacquer en guerre ouverte vos alliéz & voisins, & apres leur demander ce qu'ils veulent, au lieu de leur offrir une juste reparation, nous ne laisserons pas, malgré tous les inconvenients qui nous

nous en pourront arriver, de vous faire sçavoir en mesme temps ce que nous ne voulons pas, aussi bien que ce que nous voulons de vous. Nous ne desirons pas que vostre Estat souffre le moindre changement, que vostre authorité soit diminuée dans vos Territoires, ny que vostre liberté soit blessée par la dependence d'aucun Prince de nostre costé, nous ne demandons aussi aucun empire ou superiorité sur les mers que celle dont nos Predecesseurs ont jouis de tout temps sans controverse.

Nous demandons que vous observiez inviolablement & de point en point le dernier Traitté fait entre nous, & que vos declarations extravagantes publiez par vos Gouverneurs dans les Indes Orientales & dans l'Affrique, comme derogatoires a l'honneur de tous les Roys & au droict commun des gens soient par vous annulées & desadvouées, & qu'un tel reglement de Commerce soit establie dans les Indes Orientales pour guarentir nos sujets a l'avenir des oppressions & insultés que nous y avons autrefois soufferts.

Et quoy que nous ne nous proposons pas un rembourssement en argent des frais immenses de la guerre, nous demandons pourtant, & attendons de vous une somme moderée de deniers en considerations des partes & dommages que nous & nos sujets avons soufferts & telle que se trouvera juste & raisonnable dans le Traitté comme aussi que caution soit donnée pour l'observation inviolable d'iceluy, le tout comme les Mediateurs le trouveront juste & equitable.

En dernier lieu, nous proposons, & nous l'attendons de vous, que pour mieux effectuer un oeuvre si necessaire & sainct, comme celle de la paix entre nous (laquelle peut aussi servir de fondement a conserver celle de toute la Chrestienté) que vous deputiés en vers nous quelques personne pour adjuster les particularités que le puissent acheminer a cette bonne fin, ce que faisant nous ne doutons pas que Dieu ne benissé nos efforts, & les couron ne d'une bonne conclusion, qui se verra dans les offices reciproques d'amitié, & de nostre costé dans la continuation de la bienveillance que nous avons tousiours eu pour vostre estat. Mais si pour des raisons particulieres vous rejettez cet expedient, & avec le peril de vostre vraye interest: vous vous opiniastrez contre la paix que l'on vous met en mains; nous laisserons au monde de juger a qui il se faut prendre pour la continuation de la guerre, avec les maux & calamités qui en suivront, & si de nostre costé nous n'avons tout fait que l'honneur nous a permis de faire pour les prevenir: priant Dieu de disposer vos Coeurs a faire reflexion, sur le vraye interest protestant, & de considerer a quel point il sera exposé a la rage de ses Ennemis si la guerre continué entre nous. Vous recommandant au reste, Hauts & Puissants Seigneurs, a sa digne & saincte garde. Escrit de nostre Cour de Whitehall le *quatrieme* d'Octobre *mil six cent six cet* Et de nostre Regne le *dixuit*.

Vostre bien bon Amy. Signé

CHARLES R.

Et plus bas

ARLINGTON.

Tran-

Translaet uyt het Fransch.

HOoge ende Mogende Heeren. Wy hebben ontfanghen den uwen van den *sesthienden* der voorledene door een van U Trompetters, die over ghelevert heeft het Lighaem van den overleden Ridder *Barclay*, aen des selfs Magen ende Vrienden. Wy nemen dese marcque van uwe beleeftheydt ende courtoisie op, met soodanigh een resentiment als 't behoort, Uw' beloovende van onse zijde een gelijck tractement, soo menighmael als d'occasien sich daer toe sullen presenteren.

Wat aengaet het ander gedeelte van uwen Brief, raeckende het subject van de Vrede, ende het welcke antwoordt op de vrymoedige noodinge, die wy aen uw' ten dien effecte gedaen hebben den *veerthienden* Augusti, wy souden niet ghenoegh konnen deploreren, ende ons met eenen beklagen, dat alle avances die wy ten dien effecte doen, nergens anders toe en strecken, dan op ons te halen reprochen, ende qualijck gefundeerde imputatien op onse maniere van doen over saecken by ons gedaen, waer van het contrarie genoegh bekendt is, (preliminairen weynigh proper tot voortsettingh van de Vreede) ghelijck of ghy u hooft-stuck maeckte, van te willen persuaderen, en aen u Volck, en aen de gantsche Werelt, dat wy waerlijck de Aggresseurs en Autheurs zijn van desen funesten Oorlogh, dat wy obstinatelijck het oore sluyten aen alle uwe propositien van Vrede, sonder selfs u te doen weten welck onse eysschen zijn, ten lesten, dat wy het zijn die de Vreede verwerpen, dat ghy ende uwe Geallieerden de selfde desireert, ende solliciteert, daer de waerheyt is, dat ghy tot noch toe gerefuseert hebt te doen de minste stap voorwaerts om te avanceren, die soude konnen vorderen een sulcken heyligen werck, ende die niet mancqueren soude, sonder twijffel van wel haest te termineren den Oorlogh.

Dese maniere van doen soo seer buyten het ordinaris, ghevoeght by den uytlegh die men kan doen van uwe intentien, door het doen van eenighe onder u, (omme te bedecken onse eere, ende de Justitie van onse saeck, gequetst door sulcke gevoelige beswaernisse) verobligeren ons te verklaren aen u, ende aen al de Werelt, hoe veel uwe suggestien haer bevinden ge-esloigneert van de waerheydt, ende noch eenmael te repeteren, wanneer, ende hoe den Oorlogh is begonnen, de avances de welcke wy ghedaen hebben om de Vrede te herstellen, ende hoe ghy die altijdts behendigh hebt af gewendt, U verseeckerende by aldien ghy in het toekomende goedt vindt, uwe reproches aen een zijde te stellen (tegens de welcke noodtsaeckelijck onse defensien ghestelt moeten werden) soo sullen wy ons met meerder nut konnen dienen van raedtslagen, om te genesen dese quetsueren, ende door Godts zegen, tot uytwissing selfs van de lidt-teeckenen, als te komen in twistingh op haer oorsprongh, ten eynde dat het storten van meer Protestants bloedt t'eenemael magh op houden. Onder-en-tusschen konnen wy ons niet onthouden van te seggen, ende staende te houden dese particulariteyten, als kennelijck aen de geheele Werelt.

I.

Eerstelijck, dat wy hebben doen doen verscheyde ende importune instantien, hoewel

hoewel te vergeefs, tot reparatie van de schade ende wederwaerdigheden, begaen op ons ende onse Onderdanen, tot welckers satisfactie het leste Tractaet u verobligeerde. Het welcke wy van onse zijde niet en hebben gevioleert.

II.

Ten *tweeden*, dat de Commandeurs van uwe Vloote in Oost-Indien hebben verboden aen onse Schepen, onder het beleydt van den *Grave van Marleboreug*, het inkomen van een Haven, waer naer toe sy gingen, in de welcke van lange tijden een Engelsche Factorye was geweest, versien van een groote quantiteyt Koopmanschappen, de welcke dienen mosten tot Cargaison voor de selfde Schepen op haer wederom reyse, alle welcke Koopmanschappen zijn weynigh daer naer aen geslagen, ende gehouden door u Officieren, verklarende, dewijle sy weynigh gheleden den Oorlogh aen ghesegt hadden aen die Princen, met de welcke wy voornemens waren te trafficqueren, dat desen Oorlogh by gevolge haer most interdiceren alle Commercien met de ghesevde Princen. Welcke imperieuse ende extravagante declaratie wierdt omtrent dien eyghen tijdt op uwen naem gepubliceert in Africa, door den Officier die aldaer commandeerde van uwent wegen, met verbodt aen alle onse Onderdanen, van meer te negotieren met de Inboorlingen van die Landen. Ende als wy van u ge-eyscht hebben reparatie van de geledene schade in die Plaetsen, ende van sulcke enorme proceduyren, ende tot dien eynde getoont een Copye authentijcq van dese Declaratie, ghepubliceert op uwen naem tot nadeel van de eer ende 't interest van alle Koningen ende Princen, die haer gelijckelijck geinteresseert vinden, ende die sonder twijffel haer over het affront resenteren moeten, hebt ghy niet willen desadvoueren dese actie, ende geven de minste satisfactie van de ghedane schade.

III.

Ten *derden* seggen wy, dat soo drae als uwen Ambassadeur ons hadde gheinformeert, dat den Capiteyn *Holmes* sich hadde meester gemaeckt in openbaren Oorlogh, van u Fort dicht by *Cabo Verde*, volgens onse ordre, soo hebben wy den ghesevden Ambassadeur op ons Koninckliick woordt verseeckert, dat dese actie van hostiliteyt ghedaen was sonder dat dien Capiteyn Commissie van ons om sulcks te doen hadde ontfangen, dat wy die actie disadvoueerden, ende dat wy hem hadden belast herwaerts te komen, ende in gevolge van een examen van het geheele werck, verklaerden wy, dat justitie soude werden ghedaen met te straffen den geseyden Capiteyn, soo hy sich schuldigh vondt, ende dat een volkomen reparatie soude gedaen werden van de geledene schaden. Dese antwoort, hoewel seer sinceer van onse zijde, en heeft u niet voldaen, gelijck als hadde behoort gedaen te hebben, volgende den teneur van het Tractaet; Ter contrarie hebt ghy geduyrigh gepersisteert, ons te verwijten van te hebben geauthoriseert de insulte van den geseyden Capiteyn, aen den welcken, in Engelandt aen gekomen zijnde, wy verboden hebben te komen voor ons, den selfden sendende soo terstondt in den Towr van Londen, alwaer hy gevangen ghebleven is, tot naer het openen van den Oorlogh, (sonder dat uwen Ambassadeur, geduyrende al dien tijdt, voorghebracht of geavanceert heeft yets ter Wereldt, waer op men soude konnen formeren een Proces tegens hem) al-hoe-wel hy allegeerde, dat

dat voor het aentasten van u Fort, hy hadde geintercipieert op haer wegh naer Guinée u ordre, doende bevel aen u Officiers van haer meester te maecken van ons Casteel tot Cormantine, 't welck sy vervolghens oock hebben geattaqueert.

IV.

Ten *vierden*, het Eylandt *Pouleron* is ons niet over ghegeven, als de termen van het Tractaet mede brachten, niet jeghenstaende dat wy ghesonden hadden tot groote kosten *twee* differente Vlooten, om daer van te gaen nemen de possessie, in plaetse van het welcke bedisputeerden de Gouverneurs de ordres, alleguerende dat die tot de overghevingh niet suffisant waren tot haere decharge.

V.

Wy seggen dat den Heere *de Ruyter* gehadt heeft eene Commissie om onse Subjecten op het lijf te vallen, ende dat op den eygen tijdt als ghy deedt aenhouden by ons, om te beletten het uytlopen van onse Vloot gedestineert naer Guinée, seggende, dat ghy gedisponeert waert uwe Vloote te houden in uwe Havens, op hoope van een goedt accommodement; Ende op den tijdt als ghy ons hadt versocht te willen voegen onse Schepen van Oorloge met de uwe, teghens de Roovers van Algiers, het welcke ter goeder trouwe deden, ende hebben daer naer ghesien, den geseyden *de Ruyter* sich afscheyden van onse macht in de Middelandtsche Zee, sonder van sijne voor-gheroerde Commissie vervolgens te geven eenigh advijs, ende voor dat men alhier hadde aengehouden eenighe van uwe Schepen, heeft hy sich meester ghemaeckt van d'onse in Guinée, ende dede alle soorte van hostiliteyt op onse Subjecten in die Landen, voor dat men alhier verkocht een eenigh van de geene die men aengehouden hadde, of dat men uwe Subjecten beoorlooghden, ende alle dese *vijf* punctuelijck waerachtigh zijnde in hare substantie ende forme, als hier ghesegt is, ende voor dat den defensiven Oorlogh van onse zyde begonnen is, soo twijffelen wy niet, dat de wereldt u oordeelt den Aggresseur, ende maeckende daer op reflectie, ghy geen ghewach meer en sult maecken tot ons naedeel. Den Oorlogh aldus begonnen zijnde, ende hebbende ghehadt groot subject om Godt te loven over de successen, die hem ghelieft heeft daer in ons te gheven, soo vinden wy ons meerder verobligeert den vrede te desireren, ende by ghevolgh ons te purgeren van de calomnien die men ter contrarie uytstroyt, ghelijck of wy wilden doen continueren den Oorloge, aengesien wy souden refuseren te declareren wat wy wilden tot de vrede.

Wat aengaet d'ouvertures aen ons ghedaen door uwen Ambassadeur, geduyrende den tijdt dat hy sijn verblijf gehadt heeft by ons, soo moeten wy ons remitteren tot de antwoorden die wy hem altijdts in gheschrifte hebben ghegeven op alle sijn papieren, uyt de welcke onse genegentheydt tot de vreede genoegh openbaer werdt. Wat aengaet 't geene soude gepasseert sijn tusschen ons in de mondelinge conferentien op dat subject, hy sal sich daer op konnen verklaren (aen den welcken als aen een man van eere, ende seer gheaffectioneert tot de vrede, wy ons hebben geopent, particulierlijck soo wel als in het generael) of wy niet geduyrigh betuyght hebben een groote aversie van den Oorloge, met

 een

een brandende begeerte tot den vrede, soo seer, als een Christen Prins verobligeert is te hebben, vindende niet ten propooste in geschrifte te doen coucheren de particulariteyten, om ons niet te exponeren aen die inconvenienten die uwe maniere van doen ter dier tijdt soude gegeven hebben.

Wat aengaet de revocatie van onsen Envoyé uyt den Hage, voor die van uwen Ambassadeur alhier, soo is notoir, dat hy ghelijck als van daer gejaeght is, hem ontnemende alle de Privilegien die sijn Caracter hem gaf, sijn Domestijcquen ghestelt in gevanckenisse, ende naer dat klachten daer over aen u ghedaen waren uyt onsen name, ende belofte gedaen, dat men in toekomende niet meer soo soude doen, sijnen Secretaris oock gestelt in gevanckenisse, sonder eenigh raisonnabel pretext, ende een wacht ghestelt omtrent sijn Huys, met *hondert* artificien ge-employeert om het ghemeene Volck teghens hem op te maecken; Dit alles obligeerde hem te dencken op sijn seeckerheydt, door een heerlijcke retraitte.

Het is wel waer, dat de Ambassadeurs extraordinaris van den Alder-Christelijckst en Koningh, naer het verblijf alhier van eenighe maenden, zedert wy hadden aenghenomen haer mediatie, ons gedaen hebben eenighe particuliere propositien, maer het is oock waer, dat sy loochenden daer toe van u eenigen last te hebben, daer ter contrarie sy ons seyden, ghy haddet geweygert absolutelijcken tot de selve te verstaen, allegerende van uwent wegen, dat de contagie soo seer onse Rijcken hadde verswackt ende verarmt, dat ghy niet geloofde wy in staet waren, om onse Vloote weder in Zee te brengen, ende naer verscheyde memorien over gegeven in geschrifte, ons verseeckerende uyt den naem van haren Koningh, hy het in sulcker voeghen beleyden soude, dat ghy daer in soudt consenteren, ende de antwoorden van onsent wegen (tot welcke oock wy ons gedragen) aenwysende de enormiteyt, d'onredelijckheydt ende de onseeckerheydt van de propositien, in een woordt, weynigh bequaem om te dienen tot fundament van een Tractaet, insisterende op den selfden tijdt dat den Ambassadeur van uwe zyde alhier moght pouvoir hebben, om te tracteren op dese propositien, of andere reciproquelijck goedt aen beyde de parthyen, soo eyndighde hare mediatie, ende sijn sy vertrocken, declarerende, dat op het refuys van de geseyde propositien, haer meester sich verobligeerdt vondt u te assisteren in het vervolgh van den Oorlogh, het welcke aldus zijnde soo kan de wereldt oordeelen, of ons resteerde het middel om eenige andere propositien van onse zyde te doen.

Op het geene gepasseert is tot Parijs, tusschen onsen extraordinaris Ambassadeur ende de Heer *van Beuningben*, vinden wy ons verobligeert ons een weynigh te extenderen, op dat de wereldt mach weten de moeyten die men ghenomen heeft, om haer te persuaderen dat wy aldaer ingetreden waren in een formele handelingh, dat wy aldaer ontfangen ende verworpen hebben redelijcke voorstellen, en dat ten lesten wy souden afgebroocken hebben de selfde handelingh. Uyt het geene volght, sal men sien, hoe alle die affairen zijn gegaen, om u te desabuseren van die weynigh waerachtige relatie die daer van gedaen is, ende van de consequentien waer van men sich heeft geprevaleert door sulcke insinuatien.

Naer

Naer het vertreck van de Fransche Ambassadeurs van hier, ende de declaratie van den Oorlogh van haer Koningh, die wel haest daer op volghde, konden wy niet minder doen, als te her-roepen onsen extraordinarisen Ambassadeur, naer dat hy overgelevert hadde sijn Brieven van revocatie, sich vindende seer indisspoost, soo quam hem besoecken een persoon te Hove seer in credijt, ende seyde hem, dat den Koning sijn Meester geduyrigh was arbeydende, om u te inclineren tot de vrede, ende dat uwen Envoyé, den Heer *van Beuningen*, bereydt was om voor te brengen propositien, die souden konnen dienen voor fundament tot sulck een eynde, hem mede biddende, dat soude willen sijn reyse uytstellen, ende sich met den gheseyden Envoyé te laten sien tot de Coninginne onse Moeder, ende in hare presentie; onsen Ambassadeur antwoorden hem, dat hebbende gehadt sijn audientie van afscheydt, hy sich vondt ontkleedt van sijn Caracter, dat hy geen pouvoir hadde om te handelen, ende dat volgende sijn ordre, hy hadde aen te nemen sijn reys, soo rasch als sijn ghesontheydt hem het soude toe laten. Eenige dagen daer naer, is den selfden persoon hem andermael komen besoecken, ende hernieuwde de eyghe instantien op de samenkomste, hem verklarende uyt den naem van sijn Meester, soo hy als noch persisteerde van te vertrecken, sonder te hebben gehoordt 't geene men wilde voorstellen, raeckende het subject van de vrede: Dat het storten van al het bloedt, 't welck daer op soude mogen volgen, ontwijffelijck hem soude sijn toe te reeckenen, om dat halsterrigh geweygert hadde sijn oore te leenen tot de expedienten die het selfde hadde moghen voorkomen. Op sulcke aendruckende instantien, beloofden onsen Ambassadeur sich te sullen laten vinden tot de Coninginne onse Moeder, om sich aldaer samen te sien met uwen Envoyé, verklarende dat hy geen pouvoir hadde om te handelen, maer dat hy gaerne soude aenhooren, het geene men hem hadde voor te stellen, ghelijck hy op de geassigneerde uyre ghedaen heeft, alwaer sich mede vondt een Minister van den Alder-Christelijckxsten Coningh. Naer veele discoursen ende debatten van het geene gepasseert was op het fait van den Oorloge, den Envoyé stellende altijdt voor een vasten grondt, dat wy den Aggresseur waren, besluytende met de selfde alternative die ghy op desen tijdt ons voort hebt gebracht; Op de welcke hy vereyschende was een cathegorique antwoordt, te weten, *dat van d'een ende d'andere zyde ghedaen soude werden reparatie van alle schaden zedert het begin van den Oorloghe.* Of wel, *dat elcke parthye te vreden soude blyven, met het geene tegenwoordigh besat.* Onsen Ambassadeur vertoonde hem de dwalinge in het fondement van sijn discours; hoe seer het daer van daen was, dat wy den Aggresseur souden sijn, ende hoe onmogelijck het was te kiesen d'eene of d'andere van die propositien, tot dat soude wesen gedetermineert, wanneer, ende door wien den Oorlogh was begonnen, sonder het welcke hy niet en konde vatten den waerachtighen sin van die propositie. Onsen Ambassadeur concludeerde, geen pouvoir hebbende om te handelen, maer wel een precise ordre van ten spoedighsten te keeren naer ons, het afscheyden van een persoon die ons exponeerde dese propositien, te wesen naer sijn advijs, het eenighste expedient om te vorderen de vrede, tot de welcke hy wist dat wy seer inclineerden, ende aldus termineerde dese entreveue, die men soo dickmaels ghenoemt heeft door de geheele wereldt een handelin-

delinge; de quade reputatie van de selfde, heeft ons soo veel gekost in het beloop van onse affaires. Ende dewijle ghy het als noch repeteert in uwen Brief, als een specieuse ende considerabele avance tot den vrede; soo vinden wy ons verobligeert ter deser stondt te repeteren 't gheene onsen Ambassadeur op dien tijdt seyde, dat het onmogelijck is cathegorijckelick te antwoorden op dese *twee* propositien, tot dat ghy klaerder ge-expliceert sult hebben de termen; en om dese reden, hebben wy geaccepteert de mediatie van onsen goeden Broeder den Koning van Sweden, gelijck wy gewillig sullen doen van alle andere Princen, die sich tegens ons geen partye hebben gemaeckt, verhopende door dit middel beter ge-esclaircisseert te werden, op welcke conditien ghy desireert, dat waerlijck den vrede worde gemaeckt, alhoewel u niet bewust en is wy ons hebben geparticulariseert in veele saken tot dien eynde, gelijck oock gedaen hebben veele persoonen tot uwent, seer geaffectioneert tot den vrede, en tot den welstant van hun Vaderlandt, die men op desen tijdt is vervolgende, om dat sy haer te licht hebben laten persuaderen, dat in gevolge van dese ghesevde propositien, ghy resolutie soudt nemen, om aen ons te seynden yemant om te adjousteren de methode van de vrede wel te handelen, ende te prevenieren de swarigheden die zedert gevolght zijn.

Wat aengaet het noemen van een neutrale Plaets, om aldaer van vrede te handelen, ten aensien van Vranckrijck ende Denemarcken, die sich bevinden geingageert in den Oorlogh nevens u; seggen wy, dat ghelijck wy niets hebben te desmeleren met den Alder-Christelijckste Coningh, dan voor soo veel als hy sich heeft willen interesseren in uwe querelle; Wy en twijffelen niet, of wy sullen den anderen wel haest verstaen, ende erkennen ons waerachtigh interest, ende niet dulden, dat een vriendtschap die soo oudt is als de onse, sich kome t'eenemael te sloopen door u halstarrigh weygeren van te komen tot een rechtvaerdige Vrede, ende tot eerlijcke middelen om daer toe te komen. Ende ten aensien van den Coningh van Denemarcken, die sich niet en koste engageren in dese querelle, sonder eerstelijck gevioleert te hebben de publicque trouwe ten uwen reguarde, ende daer naer ten onsen reguarde (want wy vinden ons alhier ghedrongen te verklaren, dat de entreprise in de Haven van Bergen ons noyt in ghedachte soude hebben gekomen, sonder de invitatie van dien Coning, om onse Vloote derwaerts te senden, ende de propositie van met ons te deelen alle den beuyt van uwe Schepen) sulcks konnen wy ten opsichte van die Croon niet condescenderen, om een neutrale Plaets tot handelinge te noemen; Ondertusschen (niet jegenstaende de sensible outragien, welcke wy van dien Prince ontfanghen hebben, in plaets van soo veel teyckenen van affectie die wy hem hebben betuyght in alle occasien, als sich hebben gepresenteert) sullen wy geen swarigheydt maken, van u te seggen, gelijck wy accepteren de mediatie van onsen goeden Broeder den Coningh van Sweden, ten aensien van Vranckrijck en Denemarcken, wanneer alle de verschillen tusschen ons sullen wesen geadjusteert, wy niet refuseren sullen, om soo te beter te vereenigen, ende te versterccken voor het toekomende het Protestants interest, te acccepteren uwe mediatie tot een Vrede met Denemarcken, op rechtmatige ende eerlijcke conditien.

Om te besluyten, op dat ghy niet meer mocht hebben waer mede ghy u Volck soud amuseren, in de opinie dat wy weygeren u te seggen wat wy willen, ende

op

op wat conditien ghy de Vreede kondt hebben, ende al-hoe-wel dese maniere van doen seer nieuw ende ongemeen is, te outrageren ende attaqueren in openbaren Oorlogh uwe Geallieerden ende Nagebuyren, ende daer naer haer vragen wat sy begeeren, in plaets van haer te offereren een reghtvaerdige reparatie, sullen wy niet naer laten, onaengesien alle inconvenienten die ons daer uyt souden konnen over komen, op den selfden tijdt te doen wet en het geene wy niet en willen, soo wel als het geene wy van u willen. Wy en desireren niet dat uwen staet dulde de minste veranderingh, dat uwe authoriteyt binnen uwe territorien zy vermindert, nochte dat uwe vryheyt gequetst werde door de depentie van eenigh Prins van onse zijde, wy eysschen oock niet eenigh ghebiedt of superioriteyt over de Zeen, als die geene van de welcke onse Predecesseurs van allen tijden gejouisseert hebben sonder controversie.

Wy eysschen dat ghy inviolabelick observeert, van punt tot punt, het leste Tractaet tusschen ons gemaeckt, ende dat die extravagante declaratien, ghepubliceert door uwe Gouverneurs in Oost-Indien, ende in *Africa*, als deroguerende aen d'eere van alle Koningen, ende aen het gemeene reght der Volckeren, door U vernietight ende gedisadvoueert werden; Ende dat een soodanigh reglement van Commercie in Oost-Indien werde vast gestelt, omme onse Onderdanen in het toekomende te guaranderen van alle oppressien ende insulten, die wy daer ten anderen tijden hebben geleden.

Ende al-hoe-wel wy ons niet voor stellen een rembourssement in gelde, over de uyttermate kosten des Oorloghs; soo eysschen wy nochtans ende verwachten een gemodereerde somme van penningen, in consideratie van de verliesen ende schaden die wy ende onse Onderdaten geleden hebben, ende sulcke als gevonden sal worden rechtmatigh ende raisonnabel in het Tractaet; Gelijck mede dat cautie gegeven werde voor de inviolable onderhoudinge des selfs, alles als de Mediateurs het reght ende billick sullen vinden.

Ten laetsten, stellen wy voor, ende verwachten wy van u, om te beter soodanigh een noodtsaeckelick ende heyligh werck te volbrenghen, als dat van de Vrede tusschen ons (de welcke oock dienen kan tot een fundament, om te conserveren die van de geheele Christenheydt) dat ghy naer ons toe deputeert eenigh Persoon, om te adjusteren de particulariteyten, die den wegh tot sulck een goet eynde bereyden moghen. Het welcke doende, twijffelen wy niet, of Godt sal ons poogen zegenen ende kroonen met een goedt besluyt, die gesien sullen werden in onderlinge plichten van vriendtschap; Ende van onse zijde in de continuatie van de goedtwilligheydt, die wy altijdt hebben ghehadt voor uwen Staet. Maer indien uyt particuliere reden ghy dit expedient verwerpt, ende dat ghy met gevaer van u waerachtigh interest, opiniatreert tegens de Vrede die men u in de handen leght, soo laten wy de Werelt oordeelen, wie men de continuatie van den Oorlogh heeft te wijten, met eenen de onheylen ende calamiteyten die daer uyt staen te volgen; Ende of wy van onser zijde niet alles gedaen en hebben, dat de eer ons heeft toe gelaten te doen, om die voor te komen, biddende Godt, u herten sulcks wil disponeren, dat ghy reflexie maecken meught op het waerachtigh Protestants interest, ende considereren tot welck poinct het selfde sal zijn ge-exponeert, aen de dulligheydt van zijn Vyanden, soo den Oorlogh tusschen

ons

ons continueert, U wijders recommanderende, Hooge ende Mogende Heeren, in zijn waerdige ende Heylige beschermínge. Geschreven in ons Hof tot Whitehal, den *vierden* October *sesthien hondert ses-en-sestigh.* Ende van ons Rijck het *achthiende.*

Uwen wel goeden Vriendt,

Geteyckent,

CHARLES R.

Lager

ARLINGTON.

Korte Aenmerckinge ende Aenwijsinge op den Brief van den Koninck van Groot Brittaenien, geschreven aen hare Ho. Mog. van date den vierden *October* festhien hondert ses-en-sestigh.

ALs in Junio lestleden, naer een ghevecht van *vier* dagen, Godt Almachtigh de overwinninge ghelíefde te verleenen aen de zijde van desen Staet, ende dat het doode Lighaem van een van de Engelsche Hooft-Officieren, den Vice-Admirael *Barclay*, was gekomen in de maght van hare Ho. Mog: Soo hebben de selve goedt ghevonden aen het opgemelte Lighaem, ten respecte van den rangh ende merite van den overleden, alle mogelijcke eere toe te brenghen, het selve aen den Koninck van Engelandt doende presenteren, met een beleefde Missive, in date den *thienden* Julii lestleden, daer op den hoogh-gemelten Koninck van Engelandt, in genoeghsame convenable termen heeft gelieven te antwoorden, de offres van het geseyde Lighaem aennemende, by sijne Missive in date den *vierden* Augusti mede lestleden, doende in 't eynde van de selve influeren een protestatie van ghenegentheydt tot Vrede, daer op hare Ho. Mog. over sendende het meer-genoemde Lighaem van *Barclay*, occasie nemen haer naecktelijck te expliceren op het poinct van de Vrede, niet alleenigh verklarende generalijck in alle oprechtigheydt haer genegentheydt te zijn tot de Vrede, maer oock aenwijsende, dat met sulcke generale verklaringen, soo lange men in die termen blijft, niet een voet werde geavanceert, ende soo men van goede intentie is, dat men komen moste tot de particulariteyten, waer door men sulcken gedesireert werck soude konnen voltrecken, daer toe als noch eenighe presentatien ende conditien voor slaende, met versoeck, soo die niet sortabel mochten zijn, dat andere mochten werden voort gebraght, over een comende met soodanige generale verklaringen, als breeder te sien by haer Ho. Mog. Missive in date den *sesthienden* September lestleden. Daer op den Koninck van Groot Brittannien heeft ghelieven te rescriberen den *vierden* nieuwen ende den *veerthienden* October ouden stijl mede lestleden. En of wel dese rescriptie seer lange is, behelsende veele ende verscheyde perioden, sou werdt echter daer in niet een eenige ghevonden, daer in reden gegeven werdt, waerom de voorslagen ende conditien by hare Ho. Mo. voor ghestelt, niet acceptabel souden zijn, doch wel verscheyde

scheyde positien ende passagien, die niet alleen seer aenstootelijck, maer oock directelijck strijdigh zijn tegens de waerheyt. Ende terwijle de deliberatien werden gehouden over de ingredienten ende voorstellen in de voorsz Missive vervat, soo dunckt ons de pijne waert te zijn, op de selve Missive eene korte aenwijsinge te doen van eenige poincten in de selve vervat, voornamentlijck van die geene, over de welcke albereyts door ordre van de Regeeringe Schriften zijn ghewisselt, op dat de selve naer gesien, ende met een onpartijdigh ghemoedt overwogen wesende, gheoordeelt soude mogen werden van de sinceriteyt ende oprechtigheydt der proceduyren van desen Staet, ende van de ongeregeltheyt ende onrechtmatigheydt van de Engelschen, met wat onwaerheden ende verdrayingen men alle het selve haer doen tracht te bedecken, ende aen wien vorders de schuldt van soo een luctueusen Oorlogh, ende het vergieten van soo veel onnosel bloedt, toe te schrijven is.

De gantsche Missive werdt ghevonden af gedeelt in bysondere sectien, daer van d' *eerste* inhoudt het ontfangen van het Lighaem van *Barclay*, waer in soo veel niet te remarqueren valt als wel in de *tweede*, ende *derde* sectie, generalijck spreeckende van de oorsaeck van desen Oorlogh, ende dat hare Ho. Mog. eerste Aggresseurs geweest zijnde, nu noch souden preservereren te detourneren de avances die tot de Vrede werden voort gebracht: Ende of wel het contrarie, soo wel van het eene als van het ander een yeder kennelijck is, soo laet men niet naer 't selfde t' elckens voort te brenghen, ende te adstrueren met soodanige argumenten ende bewijsen, daer van de ongefondeertheydt voor desen dickmaels aengewesen zy.

De redenen dan van de blame van de eerste Aggresseurs te zijn hare Ho. Mog. aen te wrijven werden in *vijf* volgende sectien gestelt, ende in de *eerste* onder het getal van een werdt geseght, dat den Koninck van Engelandt op geene instantie gedaen om te hebben *reparatie* van schade, tot *satisfactie* heeft konnen komen, waer toe hare Ho. Mog. verobligeert waren volgens het laetste Tractaet, ghelijck 't selve van de zijde des Konincks niet en soude sijn gevioleert.

Wat van dese gepretendeerde schade, ende gantsche satisfactie is, werdt seer breedt ghesproocken in de sommiere aenteeckeninge op de Memorie van de Heer *Downing*, van den *dertighsten* December *sestien hondert vier-en-sestig*. *Pag.* 8. en 10. als mede in de Duplijcq, in gestelt op de Replique vande Heer *Downing*, op de voorgeroerde aenteeckeningh *Pag.* 12. 14. 30. daer onder andere klaerlijck werdt getoont, gelijck alle pretensien, of zijn gemortificeert ofte ghereguleert geweest, hoe van wederzijden heeft moeten werden gehandelt; Dat aen de zijde van hare Ho. Mog. punctuelijck, noopende de gereguleerde pretensien is naer gekomen het geene waer toe de selve verobligeert waren, volghens den teneur van het meergeseyde Tractaet, ende werdt geduyrigh aengewesen nergens in het Tractaet van de zijde van hare Ho. Mog. gevioleert te zijn, maer wel ter contrarie aen de zijde van Engelandt met het attaqueren, ende nemen niet alleen van Schepen, maer van Forten, Sterckten, Steden, Plaetsen, en gheheele Landt-streecken.

In het volgende onder het ghetal van *twee* werden aengeroert *twee* pointen, het *eerste* van het uythouden van *twee* Schepen uyt de Stadt van Couchin, by de

Oost-Indische Compagnie belegert ende gewonnen, als mede Porca: Het andere van seeckere declaratie die door den Generael Valckenburgh op de Kuste van Guinea ghepubliceert soude sijn: wat aengaet het *eerste* daer van werdt seer ample ghesproocken in de opgeroerde aenteeckeninge *Pag.* 11. ende in de opgemelte Duplijcq *Pag.* 17. daer by onder N. 4. van de bylagen, d'adstructie van die van de Oost-Indische Compagnie met wat reght, naer voorgaende exempelen van de Engelsche selfs de opgeroerde Schepen, uyt dese belegerde plaetsen sijn gehonden geworden, ende echter by haer Ho. Mog. gepresenteert, de gheinteresseerde te doen hebben redelijcke satisfactie; Ende werdt hier qualijck bygevoeght, het geene noyt voor desen en is voor gegeven geweest, dat een groote quantiteyt van Coopmanschappen, die tot *Cargosons* ende *Retour* van de afgewesene Schepen souden hebben gedient, by de Officiers van de Compagnie soude wesen aen gheslagen: By aldien men verstaet Coopmanschappen de Engelschen toekomende, soo is dit een manifeste onwaerheydt, altijts zijn noyt daer over eenige klachten ghedaen; ende by aldien men verstaet Coopmanschappen den Inwoonderen toekomende, die de Engelsche hadden konnen koopen, soo heeft sulcks wel ende wettigh mogen gheschieden door het reght van Oorlogh, 't welck permitteert de goederen van sijn Vyanden te saiseren, ende te behouden sonder bekroon van yemandt: Ende uyt de deductie van de saeck ter plaetse boven verhaelt, blijckt dat het niet waerschijnelijck is dat eenigh goedt van importantie, den Ingesetenen toekomende, 't welck d'Engelschen souden hebben konnen in koopen, by de bedienden van de Compagnie soude wesen aengeslagen, 't welck anders, als met de selfde in Oorlogh sijnde, met goet reght, als boven is geseght, hadde mogen geschieden. Aengaende het *tweede*, daer van werdt gewagh gemaeckt in de opgeroerde aenteeckeninge *Pag.* 20. en 21. en Duplique *Pag.* 37. ende werdt aldaer aen gewesen, dat by hare Ho. Mog. satisfactoirlijck is geresolveert, op het gene desen aengaende is voort gebracht, oock dat niet alleenigh het contra-protest van Selwin, vry choquanter ende injurieuser was, als het protest van Valckenburgh, over al op gevult met extravagantien ende impertinentien; maer oock dat de insinuatie lange te vooren ghedaen aen den Commandeur Cop, Gouverneur van Cabo Verde, door ofte van weghen Capiteyn *Holmes*, daerop gevolght zijn alle de feytelijckheden, het beschieten, attaqueren ende nemen van soo veel Forten, Sterckten, en Plaetsen, niet werden in Engelandt gedesadvoueert, in sulcker voegen als behoort, veel min dat daer over eenige reparatie ende satisfactie gegeven is geworden.

Wijders, onder het getal van ten *derden*, worden mede aengeroert verscheyde poincten; van de welcke mede elck bysonder gehandelt werdt in de opgheroerde respective Aenteeckeninge ende Duplijcq. Als namentlijck, dat het niet genoegh en was te seggen op de klachten van desen Staet, als Capiteyn *Holmes* vyandtlijcker wijse was occuperende de Forten ontrent Cabo Verde, ende wijders de gantsche Kuste van Africa langhs, d'een voor, d'ander naer, van te sullen Justitie doen; Soo dat hare Ho. Mog. niet en souden vermogen sodanige violente Aggresseurs tegen te gaen, als blijckt *Pag.* 33. 34. 35. van d'Aenteeckeningh, *Pag.* 66. 67. in de Duplijcq, dat sulcx niet en strijdt tegens 't leste Tractaet, *Pag.* 33. 34. 35. van de aenteeckeninge, ende *Pag.* 81. ende eenige volgende van de Duplijcq.

Dat

Dat het apprehenderen, of setten in den Tour van Capiteyn *Holmes*, niet en is geweest om satisfactie te geven aen desen Staet, Duplijcq Pag. 67. dat uyt het behouden van de genomen Forten, en de patrocinie die gevonden heeft desen openbaren Geweldenaer, ghenoegh is af te nemen, op wat gronden sijn openbare violentien ende vyandtlijcke aggressien aenghevangen, ende ondernomen zijn, Aenteeckeninge Pag. 35.

Ende werdt hier op nieuws ghesegt, 't welck noch noyt voort ghebracht is gheweest, dat *Holmes* soude gealleguëert hebben tot sijn defensie, *dat sy hadden geintercipieert op haer wech naer Guinea, de ghegeven ordre van hare Ho. Mog. aen der selver Officiers, om te nemen het Fort Cormantin, ghelijck sy oock 't selve daer naer geattaqueert hebben.*

Ende of wel *Holmes* in sijne relatie gheduyrigh weynigh swarigheydt schijnt te maecken, van de waerheydt gheweldt aen te doen, als blijckt uyt het geannoteerde, op het geene uyt des selfs Relaes of defensie is voort-ghebracht in de Duplijcq Pag. 67. tot Pag. 80. Soo werdt evenwel in de selve niet gevonden of voort ghebracht van het intercipieren van soodanighen ordre, ende soo sulcks was, soo soude niet noodigh zijn geweest eenighe verdere by te brenghen, tot justificatie van sijn proceduren in het nemen van soo veel Forten ende Plaetsen; dan dat hy exhiberende dese geintercipieerde ordre van hare Ho. Mog. tot het nemen van Cormantin, hadde aenghewesen die te zijn voor date van sijne violente actien.

Men heeft eerst maer geseght, dat geintercipieert, of gesien hadt een Commissie van hare Ho. Mog. om alle Engelsche Schepen en Goederen te nemen, 't welcke als een manifeste onwaerheydt verworpen zijnde (Aenteeckeninghe Pag. 25.) Soo werdt nu dit ge-extendeert tot een ordre om de Fortresse van Cormantin te nemen, het welcke als een ghelijcke of grooter onwaerheydt alhier te reputeren staet. Het is waer dat de Fortresse van Cormantin door de Heer *de Ruyter* is ingenomen, maer niet voor dat door de Engelschen langhs de geheele Kust van Africa alle vyandtlijcke actien waren ghepleeght, geattaqueert, beschooten, bestormt ende inghenomen soo veele Forten ende Plaetsen, ende naer dat geheel Nieuw Nederlandt was genomen, ende sulcks als de aggressien ende attaquen universel wierden, ende dat daer van de tydingen over quamen, als doen, ende niet eerder, is aen de Heer *de Ruyter* toegesonden een naerder ordre, uyt krachte van de welcke hy bevoeght is gheweest in dier voegen te ageren.. Over sulcks moet dese pretense geintercipieerde ordre, voor een puyr verdichtsel ende vuyle onwaerheydt, schandelick gepractiseert, om de onverantwoordelijcke actien, ende vyandtlijcke aggressien, soo universelijcken in he oogh van de gheheele wereldt ghepleeght, te konnen verschoonen, ghehouden werden, soo lange, tot dat dese geintercipieerde ordre, als noyt sal konnen ghelchieden, werde ge-exhibeert, ende publijckelick vertoont. Het is aenmerckens waerdigh, hoe men gheduyrigh lochent de violentie van *Holmes* te hebben geauthoriseert, daer ghenoeghsaem om den selfden tijdt ghelchiedt is de occupatie van de gantsche Provintie van Nieuw Nederlandt, met de Steden en Forten in de selfde ghelegen, op ordre van den Coningh, welcke ordre aldaer date Withal den *drie en twintighsten* April *sestien hondert sestigh en vier* by de Occu-

cupateurs is ge-exhibeert, ende vertoont, als in de Duplijcq Pag. 62. werdt aengheroert, ende sulcks niet en kan werden gheloochent, op ordre van den Coningh van Engelandt ghesschiedt te zijn, dat echter nergens in de Missive daer van ghevonden wordt eenigh ghewagh ghemaeckt, tot een manifeste overtuyginghe, dat den Oorlogh, ten minsten in die gewesten, eerst by de Engelsche, met kennisse van haren Coningh, voor alle andere feytelickheden is begonnen ende aenghevangen.

Vorders onder het ghetal van ten *vierden*, werdt ghesproocken van het Eylandt *Pouleron*, dat het niet en is overgegeven soo als de termen van het Tractaet mede brengen; wat van dese saecke is, werdt mede pertinentelick ghevonden in de op ghemelte Aenteyckeninge Pag. 28. en 29. Duplijcq Pag. 50. tot 55. hoe alles ghedaen is 't welck kost geschieden, ende het Tractaet mede bracht, met sulcken promptitude, dat den Coningh daer over by sijne Missive hare Ho. Mog. heeft bedanckt. Ende als vorders, selfs in Indien, alle disputen waren ter neder gheleght, is niet een Engelsch Schip of Man gheweest, om de possessie van dit Eylandt te nemen, veel min dat daer toe een kostelijcke Vloot derwaerts soude zijn gesonden.

Onder het ghetal van ten *vijfden*, werdt ghesproocken van het affenden van *de Ruyter* naer Guinea, ende 't geene daer van dependeert, ende werdt van alle dese saecken justificatoirlick ghesproocken in beyde de op-ghemelte respective Aenteyckeninge Pag. 37. ende 38. en Duplijcq Pag. 27. 90. 92. en volgende; daer uyt men bevinden sal, dat *de Ruyter* geen last gehad en heeft, om op het lijf te vallen de Subjecten van den Coning indistinctelijck, maer wel die openbare Gewelddenaers ende vyandtlijcke Aggresseurs, als *Holmes*, ende de sijne, die niet alleenigh de Schepen, de Subjecten van desen Staet toe-behoorende, waren nemende, maer oock alle Fortressen, Sterckten ende Plaetsen die sy kosten bekomen.

Ende werden vorders in dit Artijckel de saecken seer confuselick ende door den anderen verhaeldt, soo ten regarde van het verlaten van de Middelandtsche Zee door *de Ruyter*, als 't inhouden van weder-zijdts Vlooten; van het *eerste* is te sien in de Aenteyckeninge Pag. 36. ende Duplijcq Pag. 92. 93. 94. ende van het *tweede* in d'Aentekeninge Pag. 13. en Duplijcq Pag. 23. het welck gheconfereert met 't geene alhier werdt gestelt, sal men bevinden den inhoudt van dit Artijckel veel te verschelen, van het geene als doen in agitatie was, ghelijck selfs geen conjunctie van Vlooten oyt versocht, ofte formelijcken geweest en is, als hier buyten waerheydt werdt ghesegt, maer heeft sich alles toe-ghedragen aen ende in dier voegen als in de boven-geroerde plaetsen ende aenwysingen gevonden werdt.

Ende werdt wel expresselick gelochent, ghelijck oock in het naer sien van de boven-gheschreven aenwysinge klaer-blijckelijck sal werden bevonden, dat den inhoudt van dese *vijf* positien punctuelijck ende naer haer substantie ende forme waerachtigh souden zijn, ende sulcks het fundament corruerende, te weten, de waerheydt van het continue deser positien, oock vervallen sal moeten het gesustineerde, van geen eersten Aggresseur te zijn, daer op gefundeerdt.

Waer

Waer mede dan komende tot de *negende* sectie in ordre, spreeckende van de schriftelijcke antwoordt aen den Ambassadeur van hare Ho. Mog. in Engelandt residerende, van tijdt tot tijdt gegeven, en konnen die niet anders zijn, als waer op hare Ho. Mog. by der selfder Resolutie van den *negenden* October *sestien hondert vier en sestigh* hebben goedt-ghevonden perfecte elucidatie te geven, uyt de welcke consteert de groote condescendence ende complaisance wegens hare Ho. Mog. ghebruyckt, om alle verwyderinghe voor te komen. Den verderen inhoudt van dese sectie niet anders mede brengende, dan in generale termen een verklaringe van aversie van Oorlogh, met suppressie ende achterhoudingh van eenighe particuliere ouvertures, tot wech-neminge van d'opgeresen verwyderinge, sal komen tot de volgende sectie, zijnde de *thiende* in ordre, spreeckende van het revoceren van des selfs Minister.

Door dien 't geene is van het continue van dese sectie soo niet ghemeen ghemaeckt is, als wel die van de voorgaende, gelijck uyt de remissien en aenwysingen boven gheroert, is af te nemen, soo sal het noodigh zijn dese saeck wat verder, ende van sijn begin op te halen. Den Secretaris *Cunaeus*, de extraordinarisse Ambassade van desen Staet in Engelandt als Secretaris hebbende bedient, is in die qualiteyt niet alleenigh aldaer zedert het vertreck van de Ambassadeurs verbleven, continuerende in het doen van de affaires van den Staet, maer selfs van de aenkomste van den *Heer van Goch*, als ordinaris Ambassadeur, is by speciale resolutie van haer Ho. Mog. als Secretaris van de Ambassada onder den opghemelten Heer Ambassadeur *van Goch*, gecontinueert geworden, ende sulcks oock als doen noch continuerende in de affaires van den Staet, is hy sonder aensien van sijn publijcquen Caracter, ofte het recht der Volckeren, geapprehendeert, ende in seer stricte gevanckenisse ghesmeten geworden, sonder dat men daer van eenighe redenen was gevende, anders dan dat hy eenige aldaer sittende Nederlandtsche gevangenen soude hebben aenghesproocken; het welcke of sulcx al waer mochte zijn, in der daedt voor geen ongeoorloofde saeck en is te reputeren, geconsidereert het quaedt tractement 't welck de Nederlandtsche Gevangens aldaer waren genietende, daer inne men als noch op een onghehoorde ende Barbarische manier is continuerende, de selve door eenighe aenspraeck, ofte andere assistentie, van een yeder wel mochten werden gesoulageert, veel meer van een persoon, die men aldaer onder een publicquen Character was ghedoogende. Hy dan aldus gevangen sittende, ende ghebracht in den Tour, soo sijn daer over verscheyden remonstrantien over gelevert, ende instantien gedaen tot sijn relaxatie, soo by den Ambassadeur *van Goch*, op ordre ven haer Ho. Mog. als by de aenwesende Extraordinaris Ambassadeurs van Vranckrijck, laborerende tot een accommodement, met aenwysinge, dat dese manier van doen was onverantwoordelijck, ende strydigh tegens het gemeene recht der Volckeren, by de welcke altijdt heyligh ende inviolabel waren gehouden, ende in bysondere protectie alle soodanighe publijcque persoonen. Het was al te vergeefs wat men voort bracht, hy *Cunaeus* was en bleef gevangen sitten. Ondertusschen gebeurden het, dat geattrappeert, en vervolgens gevangen wierdt eenen *Nicolaes Oudart*, over actien ten hooghsten naer de Wetten van het Landt strafbaer, onder anderen oock over het houden van een ongeoorloofde en dangereuse correspon-

tie met den vyandt, het opstellen ende divulgeren van fameuse Libellen, het exciteren van seditie, ende corrumperen van Ministers, aen wiens trouwigheydt den Staet ten hooghsten ghelegen was, ende diergelijcke meer; 't welck notoirlick bewesen werdende, ende voor hem geen verschooningh zijnde, soo komt den Heer *Downing* tusschen beyde, ende seydt, desen *Oudart*, die gheboortigh is van *Mechelen*, sijn Domestijcq te wesen, hem als sulcks reclamerende, sonder daer van eenighe andere verificatie by te brengen, dan sijn bloot seggen, ende dat wel ettelijcke jaren geleden hy *Oudart* soude als Secretaris ghedient hebben den Heer *Boswel*, voor desen Resident van den Koningh van Engelandt by desen Staet; daer tegens in consideratie genomen is ghewerden, dat hy *Oudart*, ghetrouwdt tot Leyden, gheweest is Secretaris van wylen de *Princesse Royale*, ende daer mede overgegaen in de Familie van den *Heere Prince van Orangie*, ende daer nae noch des selfs ordinaris Raedt gheworden zijnde, sulcks als Domestijcq van den *Heere Prince van Orangie* was, ende geen Domestijcq van den Heer *Downing* en koste wesen, of daer voor werden gereputeert: Dat selfs op den eygen dagh als hy wierde geapprehendeert, noch in de Raedt-kamer van den *Heere Prince van Orangien* geweest, ende aldaer sijn functie waer genomen hadde, sulcks dat indubitabelick hy *Oudart* subject was de Justitie ende het Territoriael recht, het welcke den *Heere Prince van Orangie*, ende alle des selfs Domestijcquen verobligeert, ende in der daedt erkennende zijn, te weten, dat van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt. Dit dan den Heere *Downing* te ghemoet gevoerdt wesende, heeft hy aen dese peremptoire redenen niets gedefereert, of oock yets gerepliceert, maer al blyven aenhouden, dat *Oudart* zijn Domestijcq was. Daer op ghebeurdt is een seer notabel voorval, dat de Moeder van desen *Oudart*, aen den als doenmael presiderende ter Vergaderinghe van haer Ho. Mog. haer addresserende, in faveur van haer Soon, haer gheseydt werdende, dat d'Heer *Downing* den selven haren Soone verklaerde voor sijn Domestijcq, 't welck hem wel mochte schadelijck zijn, in dese conjuncture van tyden ende saecken, daer in een openbaren Oorlogh de Vlooten den anderen al-bereydts hadden slach ghelevert, sy daer op in alle eenvoudigheydt seyde, het selve met eede bevestigende, dat noyt Domestijcq van *Douwningh* gheweest hadde, ende dat selfs voor de aenkomst in dese Landen van d'Heer *Douwningh*, hy alhier in den Haghe ghewoondt hadde, ende sijn Domicilium ghehadt, ende noch was houdende in sijn eyghen inghekocht Huys, staende omtrent de Maille-Baen in 's Graven-Haghe; Niet teghenstaende dese manifeste waerheydt soo bleef *Douwningh* al inhæreren sijn voorigh seggen dat *Oudart* sijn Domestijcq was, sonder daer toe eenighe andere redenen of blijck voort te brengen, dan sijn bloot seggen. Gelijck hy Heer *Douwningh* hem noch soo verde quam te emanciperen ende te buyten ginck alle behoorlijckheden die een Minister, oock van den eersten Caracter, om niet te spreecken van een van soodanigen rang, met den welcken ende niet hooger den Koninck van Engelandt zijn meester hem hadde goedt ghevonden te voorsien, niet en betaemde, dat hy protectie verleende aen soodanige Officieren van de Engelsche Natie, als in dienst van den Staet geweest zijnde, om den op-geresen Oorlogh waren ghelicentieert, ende niet wederom aen-ghenomen, vermits

sy

sy niet en hadden willen presteren den eedt van getrouwigheydt als 't behoorde, en daerom gelast waren te vertrecken uyt het Landt. Op alle dese irreguliere actien is noch ghevolght, dat als den Agent van haer Ho. Mog. hem quam notificeeren dat *Oudart* niet konde werden gheconsidereert als sijn Domestijcq, dewijle hy was een Raedt ende Domestijcq van den *Heer Prince van Orangie*, als boven is verhaelt, ende sulcks justiciabel voor den ordinaris Rechter, hy Heer *Downingh* daer op heeft ghelieven te seggen, dat alle het geene hem *Oudart* soude wedervaren, oock soude werden ghedaen aen den Persoon van den Secretaris *Cunaeus*: Het welcke als een vreemde saeck gereputeert is gheworden, vermits den Rechter en ordinaris Justitie tot last van desen *Oudart* wel een sware straffe na de grootheyt van zijn begane misdaden souden hebben konnen decreteren; 't Welck alles by haer Ed. Groot Mog. in behoorlijcke achtinge ghenomen wesende, ende dat den Secretaris *Cunaeus* haer ghebooren subject zijnde, ende in den dienst van het Landt ge-employeert werdende, aldus onwaerdigh, ende onverdient wel yets soude hebben mogen over komen, gelijck hy albereyts tegens het reght der Volckeren vast ghehouden ende qualijck getracteert wierde, hebben tot protectie van den selfden goedt ghe vonden te ordonneren, ghelijck vervolgens geschiet is, den Secretaris van den Heer *Downingh* ghenoemt *Cringam*, wandelende op straet te doen saiseren, ghevangen setten, en by retorsie te tracteren en te houden soodanigh en soo lange als den Secretaris *Cunaeus*, nu langen tijdt gevangen geseten hebbende, getracteert ende gehouden soude worden: Daer van oock behoorlijcke notificatie gedaen is aen alle de aenwesende Ministers van Uytheemsche Koningen, Princen ende Staten, tot verseeckeringe dat sulcks tot genen anderen eynde ghedaen was als by retorsie, ende niet om te violeren, maer wel om te stabilieren het reght der Volckeren, in den Persoon van den Secretaris *Cunaeus* gevioleert: Het welcke als een prijsselijcke saecke by alle ende een yeder van de boven-geroerde Ministers op ghenomen zijnde, is daer op ghevolght dat door den Koninck van Engelant by contra retorsie eenige Domestijcquen van den Ambassadeur *van Gogh* aldaer geapprehendeert zijn gheworden. En is vervolgens den Heer *Downingh* uyt den Hage vertrocken, latende eenige schulden onbetaelt, daer van de Eysschers versocht, doch niet bekomen hebben provisie van Justitie. Ende zijn naderhandt, den Ambassadeur *van Gogh* uyt Engelandt vertreckende, zijne Domestijcquen ontslagen, ende hem wederom toe gekomen, daer onder mede den Secretaris *Cunaeus*, die men eerst een ongehoorde groote somme gelts, voor de onkosten van zijn sluyten ende ontsluyten afgheparst heeft: Doch niet anders dan op voorgaende presentatie van de relaxatie te procureren voor den ghevangen *Oudart* ende *Gringam* boven gheroert; Ghelijck dan oock daer op *Gringam* simpelick is ontslagen, ende *Oudart* met aenseggen dat hy hadde uyt het Landt te vertrecken, sonder oyt daer wederom in te komen. Dit is het naeckt verhael van alle het ghepasseerde ontrent dese saecke, met alle zijne circumstantien; Daer evenwel noch dit by gekomen is, dat als de verwijderinge soo groot, ende tot openbaren Oorlogh uyt gheberften was, hy Heer *Downingh* beducht dat hem yets mochte over komen, op een zijn ingediende Memorie, bekomen hebbende een verklaringe, dat hy voor zijn Persoon ende Familie gerust mocht zijn voor

eenige

eenige ongemacken, ende dat hy in publijcque protectie wierde ghehouden, daer uyt heeft willen infereren hem yets meer te wesen gheconfereert, als zijn publijcke Caracter was mede brengende, ende sulcks sijn Secretaris by retorsie niet en hadde konnen werden ghearresteert, daer op hem wel deeghlijck ghe-repliceert is, dat die acte sulcks in het minste niet en hieldt, om hem yets meer-der te geven, als het gemeen reght ende zijn Caracter voor desen hem was gevende, maer wel dat die acte hem gaf een confirmatie ende verseeckeringe, dat niet jegenstaende den uytgeborsten Oorlogh, by alle immuniteyten ende pro-tectie soude genieten, als of daer geen Oorlogh was, ende waer van alle andere Uytheemsche Ministers waren jouisserende, sonder meer: Sonder mede dat een eenige periode in dese Acte gewagh maeckt, ofte eenigh argument suppe-diteert, daer uyt soude konnen werden besloten ofte gheinfereert, dat men hem ende zijne Domestijcquen by retorsie niet en soude moghen tracteren soodanigh als den Heer *van Gogh*, of des selfs Domestijcquen in Engelandt soude komen te bejegenen.

Uyt alle het welcke af te nemen is, op wat fondament het ghe poseerde van dit Artijckel is rustende, wie dat het reght der Volckeren heeft verbroocken, den Koninck van Engelandt met eerst te apprehenderen den Secretaris *Cunaeus*, of haer Ed. Groot Mog. by retorsie, doende daer teghens verseeckeren den Se-cretaris *Gringam*. Gelijck mede het gene daer wyders by ghevoeght werdt, van dat wacht by het Huys van *Downingh* ghestelt, ende het gepeupel tegens hem op gemaeckt soude zijn, een gesingeerde onwaerheyt is, ende gecontrouveert ofte uyt ghevonden by den Heer *Downingh*, naer de fertiliteyt van zijn geest in diergelijcke saecken, om te pallieren de infamie van zijn secreet vertreck, latende eenige zijne schulden onbetaelt: Ghelijck mede 't gene geseydt werdt in dit Articul dat men belooft soude hebben *sulcks niet meer te doen* niet waer en is of kan sijn, als by het voorige genarreerde is af te nemen, dat het niet te passe en heeft konnen komen.

In de *elfde* Sectie wert gesproocken vande interpositie ende negotiatie van de extraordinaris Ambassadeurs vanden Koninck van Vranckrijck, gelijck in de *twee* volgende gesproocken werdt van de t' saemenkomste van de Heere van *Beu-ningen*, in het Hof van de Coninginne Moeder van Engelandt binnen Parijs, met den Heer *Hollis*, aldaer Ambassadeur vanden Koninck van Engelandt, beyde actien, waer in betoont wort de ghenegentheyt die desen Staet heeft tot de Vreede, ende hoe advers dat men daer van in Engelandt is, dewyle aen soodani-ge propositien, als aldaer zyn voor gestelt, niets en werdt gedefereert; ende dat het gheene men in de *tweede* sectie heeft willen van den halse schuyven, niet dan al te waerachtich is, te weten, dat men van dese zyde de Vreede by alle betame-lijcke middelen heeft naer ghejaecht, ende aen d' ander zyde obstinatelijck het oore gheslooten voor alle propositien die daer toe strecken. Wat aengaet den in-houdt van de selve sectie, en hoe verre die met de waerheyt over een komt; soo veel als het *eerste* aengaet, sal moeten werden afghewacht, het ghene van de syde van den Koninck van Vranckrijck daer op sal werden geseght, wiens Ambassa-deurs voorwaer genoegh hebben gelaboreert om wech te nemen alle de ontstane differenten, ende aen den Coninck van Engelandt met haer verblijf aldaer soo

langhen

langhen tydt aen den anderen ghenoeghsame commoditeyt ghegeven, om van sijne syde sich te konnen openen, soo het hem beliefde, ende propsitien doen tot Vreede, soo dat niet als met de grootste onbeschaemtheyt alhier geseyt werdt, *geen middelen gereseert te hebben, om van die zyde andere Propositien te konnen doen.* Ende voor soo veel het tweede belanght, dient het selfde te werden gheconfereert met de Missiven vanden Heere *van Beuningen*, specialick die vanden dertichsten April lestleden, welcke in yeders handen is, inhoudende een perfect verhael van het geene in dese conferentie is gepasseert, wat advances tot het uytwercken van een raisonnabel accommodement vande zyde van hare Hog. Mog. zyn gedaen. Ende wert hier soo wel als elders buyten de waerheyt gesecht, dat op dese alternative by den Heere *van Beuningen* voor gestelt, ende by haer Hog: Mog: in haer laetste Missive ghereitereert, geene particuliere ende nadere explicatien ghegeven soude zyn, maer sijn wel uytdruckelijcke determinatien van elck bygebracht, ende gedaen bysondere expressien ende enumeratien, van de Plaetsen ende Steden welck uyt krachte van het eene of het ander voorstel aen Engelandt, of aen desen Staet soude verblyven, met een perfecte aenwysinge, wat voordeel Engelandt by het eene of het ander soude hebben, ende hoe seer desen Saet daer in soude toe gheven, in comparatie stellende de weynige valeur van het Eylandt *Pouleron* tegens *Nieuw Nederlandt*, van welcker occupatie dese Missive nergens en is spreeckende, misschien om daer mede niet te ontdecken de injustitie die in dese actie steeckt, ghedaen op ordre van den Coninck van Engelandt. Dat verscheyde occupatien ende innemingen van Plaetsen, als onder anderen dit *Nieu Nederlandt, Cabo Corso, &c.* geschiet zynde voor het aengaen van den oorloge, (of om beter te seggen, is den oorloge daer mede sonder voorgaende declaratie by de Engelschen begonnen) en daeromme sonder wettigen tytel, en onrechtveerdigh, niet waren te gelijckenen by de gene die van dese zyde gedaen zyn, als dat van *Cormantijn*, ende andersints, voorgekomen, staende ende ten tyde vanden Oorloge, ende daerom van andere insichte, ende door 't recht van Oorloge den Nemers met rechtveerdigen tytul toekomende, het welcke van de andere injuste occupatien boven geroert, volgens het recht der Volckeren soo niet en koste werden ghesustineert, ende diergelijcke meer, soo dat immers op de termen ende de particulariteyten van dese alternative propositien, genoeghsame determinatien ende explicatien zijn ghegeven ende gedaen, als men eenighsints maer gesint hadde gheweest tot sortabele conditien van Vreede te willen komen: maer wat helpt het, als men niet sien wil, so is alles duyster. In Engelant, gelijck hier blijckt, neemt men aen sich de vryheyt om te seggen wat men wil, waerheyt of onwaerheyt gelt daer even veel. Doch is remarquabel datmen hier voor by gaet hoe de Coninginne Moeder van Engelant, *uyt een vrede-lievent gemoet ende averfie van het storten van soo veel Christenen bloet*, geduyrigh haer aen het voortsetten, ende moyenneren van een goet accommodement heeft laten gelegen wesen, ende daer over dese t' samenkomste ende handelinge seer heeft gheurgeert, om in haer Paleys binnen Parijs ten overstaen van haer Majesteyt te werden gehouden tot een goede uytkomste uyt desen Oorlogh tot de Vreede, sulcks dat dese t' samen-komste een formele aengestelde Handelingen is gheweest, daer toe alvorens te komen den anderen een geruymen tijdt is ghegeven, om Last, Authori-

thorisatie, ende Instructie van wedersijts Superieuren te bekomen, gelijck daer over oock is geschreven geworden. Ende wort wel geoordeelt dese handelinge afgebroocken te sijn op de correspondentie ende menees die d'Engelsche ontrent dien tijt in den boesem van het Landt waren hebbende ende soverende, waer uyt sy hoope hadden gheschept, van een scheuringe en de tweespalt te konnen uytwercken, ende by gevolgh den Staet te sien ghesepareert, soo onderlingh ende in sijn selven, als van sijn Vrienden ende Geallieerden, ende vervolgens in onmacht om sich te konnen defenderen; welcke menees ende conspiratien naderhandt wonderlijck door Godes ghenadige bestieringe ondeckt zyn ghewerden. Wat vorders aengaet de particulariteyten, *die ghesegbt werden geopent te zijn door eenige Persoonen genegen tot de Vreede, en het welvaren van het Land, die men althans vervolght, om dat sy geloofst hebben een particuliere besendinge derwaerts te konnen uytwercken*, soo is het sulcx; hoe eenighe vergetende haren schuldigen plicht die sy hare Souveraine Overheyt schuldigh waren, van der selver interest, ende die van het gemeene Vaderlandt, soo veele afgegaen zyn, ende haer ingelaten soo diep in die van den Vyandt, dat sy niet alleenigh een ongeoorlofde correspondentie met den Coninck van Engelandt, of des selfs Ministers secretelick hebben ghehouden, informerende de selve van veele ende verscheyde particulariteyten ende saecken van het gemeene Vaderlandt, ende des selfs wesen betreffende, maer oock hebben opgerecht ende ghesoveert een heymelijck complot ende factie in den boesem van den Staet, onder pretext ende den naem van het voortsetten vanden Peys: dit in faveur van den Koninck van Engelandt, die sy in hare ongeoorlofde correspondentie ende wisselingh van Missiven decifreerden ende verstonden met het geseyde woort van Peys, ende geloofden met hare menees de saeck soo verre ghebracht te hebben, dat sy haer hebben durven beroemen, daer door den Coninck van Engelant te sullen maecken den grootsten Monarch vande gantsche Werelt, alsoo sy in hare imaginatie door een groote parthye tot veranderinge in de Regeeringe, die voorgaven gemaeckt te hebben, ende in de selfde door haer so genoemde goede Vrienden, vermeenden uyt te wercken soodanigh een Vreede met Engelandt, in de welcke desen Staet op een bysondere maniere, ghenoeghsaem dependent van die Croon soude werden, ende wyders gesepareert van alle sijne Geallieerden, ende namentlick den Coninck van Vranckrijck, daer toe het soo in Engelant, door het projecteren van een separate handelingh, met exclusie van Vranckrijck, jae met een nauwe alliantie tegens het selfde Rijck, ende tot dien eynde een bysondere besendinge derwaerts te doen komen, als hier te Lande door het pousseeren van het selfde beleyt is gewerden: Ende omme het selfde hier te Lande soo veel te meer te konnen voort setten, heeft men gedurigh ghespargeert, ende de Gemeente getracht te persuaderen, dat men de Vreede met Engelandt konde hebben als men die begeerde, alleenigh met het affsenden van een Persoon naer Engelandt. Ende of wel een yeder kennelijck is, dat de Regeeringe niet minder, als universelijck de Ingesetenen vanden Staet, gheporteert sijn tot de Vreede, als die maer op eerlijcke ende seeckere conditien, ende sonder te verbreecken het gegeven woort aen de Geallieerde, kan werden bekomen, soo is echter te beduchten geweest, dat met dit voorgeven de gerustheyt van het Lant in dangier gestelt soude sijn, ende van in factie

ende

ende scheuringe te vervallen : Ende wyders een quade impressie gevoedt tegens de Regeeringe, als of die de oorsaeck was van het continueren vanden oorloge, ende de Vreede niet en begeerde; dit voornementlijck onder de onkundige Gemeente, die daer door onlustigh soude werden gemaeckt tot opbrengen van soodanige Contributien, sonder de welcke den Staet van het Landt niet en kan bestaen. Alle het welcke in consideratie genomen zynde, dat dese onbehoorlijcke correspondentie, tegens de gemeene Wetten ende speciale Placaten vanden Lande (verbiedende op sware penen, uyt dese Landen in eeniger manieren te houden eenige correspondentie of gemeenschap door Brieven of andersints met d' Inwoonderen van Engelandt, ofte hare onderhoorige, als Vyanden zynde van desen Staet) gehouden sijn; Ende dat voorts alle de boven-verhaelde menees saken sijn van seer gevaerlijcken insichte, ende pernicieuse consequentie, waer door de Gemeente ontrust, de hooge Regeeringe, so buyten als binnen verdacht, de Geallieerden vanden Staet jegens de selfde diffident ghemaeckt, den Vyandt van pretense divisie ende partyschap ende veranderinge inde selve Regeeringe verwittight, ende met de voornoemde pretense hoop gevoedt, in sijn genegentheyt tot desen jegenwoordigen luctueusen Oorloge geconfirmeert, ende vervolgens de soo lange gewenschte, ende door alle mogelijcke ende eerlijcke middelen van dese zyde aengewendt betrachte Vreede, tot noch toe naer alle menschelijcke apparentie te rugge ghebleven is, tot onnutspreeckelijcke prejuditie van desen Staet, ende de gemeene Christenheyt, ende voornamentlick van het Protestantsche wesen, tot verstortinge van soo veel Christen bloet, ende ruine van so veele goede Ingesetenen deser Landen : So is wel af te nemen, wat de Coninck ende Regeeringe in Engelandt beoogende is, met het boven-aengeroerde, ende het gedurigh voortbrengen van derwaerts een Persoon te seynden, om te adjusteren 't geene tot voortsetten van de Vreede behoort, dat men daer mede de Vreede in sijn handen heeft, dat die geene die als boven verhaelt, heeft weten te debaucheren van haer debvoir, ende te trecken tot sijn interest tegens dat van haer eygen Landt, sulcx pouisserende ende noch bysondere conditien minuterende, daerom vervolginge lyde. Alle het welcke applicerende op dese ende meer passagien van dese Missive, sullen voort gaen

Tot de volgende sectie, waer in klaerlijck te speuren sijn de artificien die aen de syde van Engelandt werden aengeleght, om niet alleenich met desen Staet, ende der selfder Geallieerden te houden haren spot, maer oock om hare Hoogh Mog: te separeren van der selver Geallieerden, en de Geallieerden selfs onderlingh in jalousie te brengen, daer toe t' elckens voorgehouden wert een particuliere besendinge naer Engelandt, omme aldaer een separate handelingh aen te stellen, sonder concursie van de Geallieerden van den Staet, waer over men tot het voorslaen van een neutrale Plaets, waer de Ministers vande Geallieerden ghesamentlick soude konnen compareren, niet en wil condescenderen : ende gelijck dese artificien ende finister beleyt, in het declineren van te verstaen tot een generale handelinge, by voorsichtigheyt wel is aengemerckt, soo wert die in dese sectie gevonden expresselick uytgedruckt, ende daer by den Coninck van Denemarcken met een seer choquante expressie getoucheert. Daer en is niet aen te twijffelen, of den hoogh-gemelten Coninck van Denemarcken sal

 hem

hem uyt die aengewreven blame wel weten te extriceren, ende te bewysen dat Syne Majesteyt noch ten reguarde van desen Staet, noch ten reguarde van Engelandt, eenige de minste fausseté of violatie van het publijcque woort in hem werdt ghevonden, ende dat die actie voor Bergen in Noorwegen, niet alleenigh buyten kennisse, maer oock tegens de wil van zijn Majesteyt van Denemarcken is ondernomen geworden. De circumstantien wysen 't selve oock klaerlick aen, werdende in die attaque soo wel gevochten tegens de Deensche, die het recht, de neutraliteyt ende veyligheyt van hare Haven ende Territoir, trachten ongevioleert te mainteneren, als tegens de aldaer leggende Oost-Indische ende andere tot desen Staet specterende Schepen: zynde oock niet mogelijck, dat op de invitatie vanden Koninck van Denemarcken, de Engelsche Vloot naer Noorwegen soude sijn gesonden, om die actie aldaer te plegen, ende den buyt te deelen als voorgegeven wort, door dien voornementlick de Oost-Indische Retour-schepen, op wiens rijcke inladinge meest gesien heeft moeten werden, soo weynich tijdts voor de actie ende attaque aldaer voorgevallen, aengekomen sijn, dat het niet mogelijck en is geweest ondertusschen eenige wisselinge van Brieven of tydinge tusschen Denemarcken en Engelandt te konnen wesen gheschiet veel min dat daer over eenige invitatie of handelinge, van welcke het publijck woort soude wesen gevioleert, heeft konnen werden ghehouden, ende by aldien sulcx oock hadde gheweest, soo soude den Coninck van Engelandt geen expresse deputatie hebben ghedecreteert ghehadt naer Denemarcken, omme aldaer dese actie ende violatie van een neutrale Haven, te verexcuseren, met te seggen, dat den Commandeur vande Engelsche Vloot gedaen hadde tegens ordre ende last, ende om die wederom te eximeren van calangie, soude men niet soo seer gelaboreert hebben met het inwinnen van ghetuygenisse ende bewijs, dat een van de Forten des Conincks van Denemarcken, ende vande Schepen van desen Staet eerst soude wesen gheschooten, ende aldus de Neutraliteyt gevioleert. Om welcke getuygenisse te bekomen, by de Engelschen groote moeyten sijn aengewendt, oock tot corruptie van de trouwe van eenige tot valsche getuygenisse, alle het welcke niet noodich hadde geweest, by aldien het alhier geposeerde waerachtigh was.

In de volgende sectie, naer dat wederom buyten waerheyt, als een yeder kennelick is (zynde hier te Lande onmogelijck de Gemeente te amuseeren ofte te abuseren, door dien soo veel uyt de selve participerende zijn aen de Hooge Regeeringe, ende generalijck ghewoon is de justitie van de saecken van Staet by haer selven wel te overwegen, ende door sulcx voort getoogen om met soo veel meer gewilligheyt te supporteren de lasten van het gemeene beste) ghepresupponeert werdt de outrages ende eerste aggressie gheschiet te zyn van dese syde, ende daer uyt een vaste illatie ghemaeckt van satisfactie ende reparatie van schade, soo wert geseyt, op welcke conditien niet en sal werden gestaen: Ende of men wel sulcke en seggen vande Engelsche suspect moet houden, die wel ghewoon zyn, van 't gene sy inder daedt meest desireren het contrarie te seggen, ende uyt het geene hier van de Dominie over de Zee wert gesecht, klaerlijck afgenomen kan werden, dewyle men om dese tydt de geimagineerde Dominie over de Zee vry wat verder tracht te extenderen, als oyt in voorige tyden is gepretendeert geworden.

Ende

Ende vervolgens gheexprimeert de conditien daer op men persisteren wil. Ten *eersten*, dat het laetst gemaeckte Tractaet poinctuelijck mach werden geobserveert: Daer zijn maer *twee* Articulen in het Tractaet waer over debatten gevallen zijn voor de leste verwyderinge; het eene is over den sin van het *vijftiende* Articul, spreeckende hoe men sal hebben te procederen over de pretensien ten wederzyden voorgebracht, het formeren van een Lyste, &c. als mede d'exceptie daer inne ghemaeckt ten aensien vande geinteresseerden inde Schepen, genaemt *Bonne Esperance*, ende *Henry Bonne Adventure*, ende specialijck ten aensien vande woorden *poterunt litem inceptam prosequi*, *sy sullen haer begonnen Proces mogen vervolgen*, 't welck men naderhandt heeft willen duyden tot een Politijck Proces van Staet, tusschen den voornoemden Heere *Downingh* ende Commissarisen van haer Ho. Mog. absolutelick refuserende te vervolgen het Proces over de voorsz saecke begonnen geweest zynde voor Schepenen van Amstelredam; Ende blijckt uyt de meer-geroerde Aenteeckeninge Pag. 8.9. 10. ende Duplijcq Pag. 14. 15. ende volgende, dat by hare Ho: Mo: gheprocedeert is geworden volgens den tenuer van het Tractaet, ende als behoorde, sonder daer in het minste te hebben tegen gedaen, gelyck aengaende de bovengeroerde exceptie, het recht van de saecke selfs, ende 't geene daer van dependeert, verscheyde Schriften gepubliceert zijn; waer uyt de rechtmatigheyt aen de syde van haer Ho. Mog. ende het contrarie aen de andere syde klaerlyck af te nemen is. Het ander (wel van soo grooten essentie ende gevolgh zynde) is over den sin van het *veertiende* Artyckel van het Tractaet, te weten, of volgens het selfde, hare Hoogh Mo: bevoeght zyn geweest, ende vermocht hebben de openbare Geweldenaers ende Aggresseurs, die niet alleenich met rooven, plunderen ende nemen van alle Schepen die konde bekomen, den Ingesetenen van desen Staet toebehoorende, maer oock met het opeysschen, beschieten, bevechten, bestormen ende vyandtlijck innemen van Forten, Sterckten, Plaetsen, Steden ende Landen vanden Staet, den selven waren beledigende, tegens te staen, ende te hernemen dat soo vyantlijck ende onrechtveerdigh genomen was, onder pretext dat den Coninck van Engelandt, als daer over geklaecht wierde, soude verklaert hebben sulcx sonder sijn ordre te gheschieden, te sullen doen dat reght en billick is, aensiende ondertusschen dat die openbare Geweldenaers ende Aggresseurs in hare boose vyandlijcke actien voort gingen, waer van in de Aenteeckeninge Pag. 32. ende volgende tot 35, in de Duplijcq Pag. 8. en volgende, breeder te sien is.

Soo men dit voorstel, namelick het onderhouden van het Tractaet, op de intrpretatie ende de sin van dit Artijckel, als men het selfde vande syde van Engelandt is gevende, wil stellen tot een fondement vande Vreede, soo is die (Godt betert) noch verde te soecken: Dewyle naer dese interpretatie, het gene men desireert een afgryselijcke saeck soude zyn, als inde Duplijcq Pag. 82. wert aengeroert, men weet niet dat over eenige andere Articulen of Poincten in het leste Tractaet vervat, van non observantie gheklaeght wordt, dan wel van dese syde, dat het nemen, aenhouden van Schepen, sonder voorgaende denuntiatie van Oorlogh, ende voorts andere vyandtlijcke aggressien ende attaques tegens den teneur van het Tractaet, openbaerlick in het oogh van alle de Werelt, sonder

eenige voorgaende provocatie van dese zijde, of andere wettelijcke preallable redenen te hebben voor gebracht, het Tractaet by de Engelsche geensints en is onderhouden, maer 't selfde, ende daer mede de Vrede ghebroocken, ende ver volgens gecauseert alle opgevolghde calamiteyten.

Ten *tweeden*, een desadvauement van de declaratien in de Oost ende West-Indien ghepubliceert: Dat in Oost-Indien eenige declaratie soude wesen gepubliceert, waer over oyt eenigh disadveu soude wesen versocht, en is niet bekent, ten waer hier mede geinnueert wierde het gepasseerde voor *Couchin* ende *Porca*. daer van hier vooren is gewach gemaeckt, maer is wel gheklaeght over een protest in Africr over gegeven by den Generael *van Valckenburgh* aldaer: Wat daer op te seggen valt, ende hoe de Engelsche in desen deelen selfs schuldigh zijn aen het gene daer over sy zijn klagende, kan werden gesien in de Aenteeckeninge *Pag*. 20. 21. ende Duplijcq *Pag*. 37. ende 38.

Ten *derden*, een reglement op de Commercie in Oost-Indien, daer werdt niet geseght van een generael reglement op de Commercie, ofte Tractaet van Marine, om indistinctelick over al geobserveert te werden, daer toe haer Ho. Mog. altijdt seer hebben gelaboreert ende ghetracht: Wat van dit reglement is, kan mede ghesien werden in de meer-geroerde Aenteeckeninge *Pag*. 18. ende Duplijcq *Pag*. 29. en 30.

Alle welcke voorstellen van conditien tot Vrede niet anders wesende, dan poincten in debat gebleven zijnde, en de fundamenten waer op ten deele berust de rechtmatigheydt van de proceduyren van den Staet, als uyt de aengeroerde plaetsen van de Aenteeckeninge ende de Deductie kan werden ghesien, soo staet te oordeelen, of met het proponeren van de selve wel eenen pas tot de Vrede ghevordert werdt, ende daer uyt af ghenomen hoe de innerlijcke inclinatien in Engelandt tot een accommodement moeten legghen, te meer dat men daer aen hanght een eysch van remboursement van schade, sonder te considereren de geene dewelcke van dese zijde gheleden sijn, ende cautie voor de prestatie ende voldoeninge van het Tractaet, sijnde beyde ongehoorde saecken, waer op wel wat considerabels soude konnen werden geseght.

Op welcke voorstellen ende positien die inder daedt niet anders zijn, als repetitien van voorgaende querellen op ghenomen, om onder pretext van de selve desen Staet, ende de goede Ingesetenen van dien te berooven, plunderen, ende ontnemen, niet alleenigh hare Goederen ende Schepen, maer oock Forten, Sterckten, Plaetsen, Steden ende Landen, wordt noch gheproponeert een deputatie van hier te doen naer Engelandt, om aldaer te adjusteren de particulariteyten tot een Tractaet van Vrede, voorwaer als men met een ghesont oordeel reflectie wil maecken, aen de eene zijde op de voorstellen, die tot een fondament van sulcken adjustement werden geleght ende aen de andere zijde, met wat een artificie men tracht te beleyden ende uyt te locken een besendinge naer Engelandt, ende daer door tusschen haer Hoogh Mog. ende der selver Geallieerden eerst een mistrouwen, ende vervolgens een verwyderinge, ende vordere separatie uytgewerckt wesende, desen Staet soo veel te gemackelijcker op het lijf te vallen, ende soo het haer doenlijck was, t'eenemael te ruineren ende t'onder te brenghen; Soo is wel af te nemen, dat men in Engelandt in den

boesem

boesem de minste gedachten niet en voeyt, om met een goedt accommodement een uytkomste te vinden van desen luctueusen ende voor de gantsche Christenheydt schadelijcken Oorlogh, door de welcke soo veel Christen bloets vergooten, ende de welstandt van het Protestants wesen, in dangier ghestelt werdt; Ende of men noch soo veel protesteert van ghenegentheydt tot Vrede, daer de actien contrarieren de protestatien, weet men wel wat reeckeninge te maecken is; Ende gelijck men niet ontsien heeft den Staet openbaerlijck eerst aen te tasten ende te aggredieren, nemende niet alleenigh Schepen ende Goederen van den Ingesetenee, maer oock de Sterckten, Forten, Plaetsen, Steden ende Landen van den Staet: Ende als men tot noodige defensie ende recuperatie van het afgenomen sich in postuyr stelt, het selve wil adstrueren tot een eerste aggressie, soo gaet men even aldus voort; Onder een geduyrige protestatie van genegentheydt tot Vrede in generale termen, declineert men te komen tot die particulariteyten die welcke daer toe acheminéren.

De goede Godt wil de herten eenmael verlichten, ende een heylsame uytkomst geven.

Ander daerdt continueerde sy niet dat sonderlingh extravagant was / als datse d'aggressie ende oorsaecke des Krijghs wilde legghen op desen Staet / 't welck / ten minsten in Europa, buyten alle evidentie was. De verklaring dat den Koningh niet pretendeerde eenigh *Imperium maris* als wat sijn Voor-ouders hadden ghehadt, ende voorts begeerende d'onderhoudingh van het jonghst in 't Jaer twee-en-festigh ghemaeckte Tractaet ende dergelijck waren billick. Maer wat aengingh de vereyschte satisfactie van onkosten / voorts het senden naer Engelandt, gelijck ten tijde van Cromwel, sulcks wierdt seer bondig en voorsichtelijck beantwoordt in de volgende Brief:

SIRE,

NOus avons receu depuis quelque temps la Lettre de vostre Majesté, datée de Whitehal le $\frac{4}{24}$ Octobre, servant de response à la nostre du *dix septiesme* Septembre precedent; Et bien que nous trouvions en cette response une preface pour justifier ses armes contre cet Estat, si est ce que nous jugeons, qu'il est superflu d'entrer icy en contestation sur ce sujet; parce que nous sommes entierement persuadés, que si vostre Majesté vouloit prendre la peine de lire avec application ce que nous avons cy devant fait communiquer par escrit à ses Ministres, & qui à esté imprimé en suitte, elle se trouveroit convaincue, avec tout le reste du monde de la justice de nostre guerre defensive, à laquelle nous avons esté necessités. Aussi nous nous y rapportons encore, jugeant cette matiere plus propre à remplir un manifeste, qu'à servir de sujet à une lettre.

Et pour ce qui est des *cinq* points que vostre Majesté desire en la conclusion de sa response, nous pouvons declarer en toute sincerité & verité, ainsy que nous declarons sur le premier, que comme nous ne croyons pas avoir manqué d'observer le dernier traitté tres-religieusement en tous ses poinss, aussi ne ferons nous point de difficulté apres le restablissement de la paix de l'executer encore inviolable-

lablement à l'avenir; Nous prometttans, que vostre Majesté n'en fera point de son costé de s'obliger aussi reciproquement à l'observation punctuelle du mesme traitté.

Quant au *second*, puis que les Ministres de vostre Majesté, & nommement l'Agent *Selwin*, a fait en la coste d'Afrique des *declarations* beaucoup plus extravagantes que nos gens n'eussent pû ny inventer ny produire, comme on l'a fait voir ailleurs, nous n'avons jamais fait difficulté & voulons bien encore, ou pour mieux dire, nous serons bien aises, que ces *declarations* soyent desadvouées de part & autre, & qu'il n'en soit plus parlé, non plus que si elles n'avoient pas esté faites.

Sur le *troisiesme*, que nous ne desirons pas moins que vostre Majesté le *reglement* de commerce, que l'on proposé, pourveu qu'il soit universel & reciproque: Ne pouvant pas nous imaginer, que vostre Majesté puisse avec raison & justice refuser en Europe & ailleurs, ce qu'elle croit estre equitable dans les Indes Orientales.

Pour le *quatriesme*, que bien loin de nous pouvoir persuader que nous sommes obligez de rembourser les frais de la guerre, ou de reparer les dommages, que vostre Majesté ou bien ses sujets peuvent pretendre avoir soufferts, qu'au contraire nous pouvons demander avec justice la restitution des navires & marchandises, qui ont esté pris sur nous & sur les habitants de ces Provinces, tant dans les ports, Havres & Rivieres de vos Royaumes, que par surprise en pleine mer, passant le long de vos costes; Comme aussi de la *Nouvelle Belgique*, de *Cabo Corso*, & des autres places, que nous tenions en *Afrique*, lesquelles ont esté occupées sans aucune denonciation ou declaration preallable, & nonobstant que tout ces vaisseaux se trouvassent dans les havres de vostre Majesté, ou bien proche de ses costes tant sous la foy publique, & à la faveur d'une paix fondée sur un bon traitté, que sur l'asseurance expresse que le Ministre, qui estoit alors icy de la part de vostre Majesté, avoit donnée, que l'on ne devoit point prendre d'ombrage ny de jalousie des vaisseaux, que vostre Majesté armoit, ou avoit en mer en ce temps là, avec une protestation bien solemnelle, que vostre Majesté ne suivroit pas le mauvais exemple de l'Usurpateur *Cromwel*, pour surprendre, comme luy, cet Estat ou ses habitants; mais si l'on refusoit de luy donner satisfaction sur les plaintes qu'elle faisoit faire, qu' alors comme Prince genereux, il ne feroit point d'acte de hostilité contre cet Estat, que *trois* mois, apres qu'elle nous auroit publiquement declaré la guerre. Toutesfois nous userons de moderation & ferons plus que l'on ne pouroit attendre de nous pour cet esgard, conformement à ce que nous avons cy devant protesté sur ce sujet.

Et pour ce qui est du *cincquiesme* poinct, si vostre Majesté faisoit difficulté de prendre asseurance en nostre parole, seing, & sceau, comme nous de nostre costé nous n'en ferions point de nous contenter de celle que vostre Majesté nous feroit donner, nous escouterons volontiers les propositions, que l'on voudra faire pour de plus grande asseurance par une garantie des Princes & Estats, amis & alliez.

Mais d'autant qu'il semble par la mesme response, que vostre Majesté est encore persuadée, que l'on nous pourroit disposer à traitter separemment, sans

nos

nos alliez, & à leur exclusion, nous nous trouvons obligés de repeter icy ce que nous avons desja protesté, que cela ne se peut pas faire, & par consequent que cela ne se fera jamais, & ainsy que pour parvenir à une bonne paix il sera necessaire, que vostre Majesté se resolve à un traitté commun avec nous & avec nos alliés conjointement, & qu'elle s'en explique, & qu'en suitte elle se dispose à consentir à une place neutre, ou l'honneur & la commodité puissent convier les Roys de France & de Dannemarc, aussi bien que nous, d'envoyer leurs Ministres & Plenipotentiaires pour traitter: Sans quoy, tout ce que l'on pourra tenter aussi bien que toutes les protestations que l'on pourra faire, seront inutiles, veu que nous demeurerons fermes & *inebranlables* dans les termes de la resolution, que nous avons prise, de ne nous separer jamais en aucune façon de nos alliés, & de ne prester jamais l'oreille a ce qui pourroit tendre au contraire, directement ou indirectement; Comme nous sommes aussi tres asseurés de la mesme resolution & constance de leur part. Nous prions Dieu, qu'il luy plaise toucher le cœur de vostre Majesté pour cet effect, comme un preallable & preliminaire, sans lequel nous ne pouvons pas esperer la paix, afin que par ce moyen nous parvenions au but tant desiré de tous les gens de bien, & que nous puissions prier sa bonté divine avec d'autant plus d'affection pour la prosperité de vostre Majesté, & de nous dire.

SIRE, &c.

Le 25 Novembris 1666.

SIRE,

WY hebben t' sijner tijdt wel te rugge ontfangen uwe Majesteyts antwoorde, ghedateert in Whithall den *vierden* ouden ende den *veerthienden* October nieuwen stijl lestleden, gegeven op onsen Brief van den *sestienden* September daer bevorens, en al-hoe-wel wy in de voorsz uwe Majesteyts antwoorde vinden eene prefatie, aengeleydt tot justificatie van des selfs wapenen tegens desen Staet, soo achten wy het nochtans onnoodigh daer jegens alhier in debat te treden, nademael wy ons volkomentlijck verseeckert houden dat uwe Majesteyt de moeyte willende nemen van met aendacht te doorlesen 't gene van onser sijde daer op al voorhenen aen des selfs Ministers in geschrifte overgehandight, ende oock met den druck gemeen gemaeckt is, sich soo wel als de gantsche Werelt overtuyght sal vinden van de rechtvaerdigheyt van onse afgeperste defensie, daer toe wy ons oock als noch, als zijnde eygentlijcker materie van een Manifest dan van een Missive, mitsdesen refereeren.

Ende wat belanght de *vijf* poincten by de conclusie van de voorsz. uwe Majesteyts antwoorde gedesidereert, soo konnen wy in oprechtigheyt ende waerheyt verklaren, gelijck wy zijn doende by desen, dat wy in ons gemoedt niet bewust sijn aen de punctuele observantie van 't jonghste Tractaet in eenigen deele te hebben gemanqueert, ende dat wy oock geen difficulteyt sullen maecken by succes van Vreede 't selve voortaen mede inviolabelijck naer te komen; versoeckende oock

oock van de zijde van uwe Majesteyt over de voldoeninge, ende punctuele prestatie van dien behoorlijck gerust gestelt te mogen werden.

Op 't *tweede*; nademael de Ministers van uwe Majesteyt, ende in specie den Agent *Selwijn* op de kuste van *Africa* veel extravaganter declaratien gedaen heeft, dan d' onse souden hebben konnen bedencken, veel min in 't werck stellen, gelijck elders breeder aengewesen is: soo hebben wy noyt eenige swarigheyt ghemaeckt, ende sijn oock noch wel te vrede, ja sullen selfs geerne sien dat de voorsz. gedane declaratien wedersijts *gedisadvoueert*, ende als niet gedaen gehouden werden.

Op 't *derde*; dat wy niet min, dan uwe Majesteyt, begeeren het voorgeslagen *Reglement* van Commercie, mits dat het selve zy generael ende reciprocq, niet konnende bevroeden dat uwe Majesteyt in Europa ende elders met reden soude konnen weygeren, 't gunt de selve in *Oost-Indien* als equitabel komt te begeeren.

Op 't *vierde*; dat het soo verre van daer is, dat wy souden konnen verstaen tot eenige *refusie*, of reparatie van gesupporteerde Oorloghs-kosten, of geledene schaden, 't zy van uwe Majesteyt ofte van des selfs subjecten te wesen gehouden; Dat wy ter contrarie rechtvaerdige redenen hebben om te vorderen restitutie van de Schepen en goederen, ons ende onse goede Ingesetenen, soo binnen de Havenen, ende op de Rivieren van uwe Majesteyts Rijcken af-handigh gemaeckt, als in 't passeeren van uwe Majesteyts Kusten, by surprise in Zee genomen, mitsgaders oock van *Nieuw-Nederlandt*, *Cabo Corso*, ende andere onse plaetsen in *Africa* geoccupeert, alles sonder eenige voorgaende waerschouwinge, of declaratie van Hostiliteyt, ende niet jegenstaende d' eene en d' andere der voorsz. Schepen haer in ende ontrent uwe Majesteyts Havenen begeven hadden, soo op de publijcque trouwe, onder beneficie van een Vrede by Tractaet bevestight, als op nader particuliere verseeckeringe van uwe Majesteyts Minister, doenmaels alhier resideerende, van dat wy geen umbrage of nabedencken en behoefden te hebben op de Schepen van Oorloge, die uwe Majesteyt te dien tijdt onder Esquipage ofte in Zee hadde, met gereitereerde protestatie dat uwe Majesteyt geensins soude volgen het berispelijck exempel van den *Usurpateur Cromwel*, om in dier voegen yets op desen Staet ofte de Ingesetenen van dien by *surprise* te ondernemen; maer dat uwe Majesteyt geen satisfactie konnende bekomen op eenige klachten ontrent die tijdt aen ons gedaen, als een genereus Prins aen desen Staet den Oorlogh soude denuncieeren, *drie maenden* tijdts voor ende al eer tot het exerceeren van eenige acten van Hostiliteyt te procedeeren: welcken aengaende wy ons nochtans, volgens voorgaende gedane verklaringen resoluter ende moderater sullen laten vinden als men eenighsins soude konnen ofte mogen verwachten.

Ende op 't *vijfde*; Dat by soo verre uwe Majesteyt swarigheydt soude maecken sich op ons woort, handt ende zegel te verlaten, gelijck wy ons andersins van onser zijde met dat van uwe Majesteyt souden te vrede houden, wy oock in geene andere voorslagen tot meerder securiteyt door eene *garantie* van Princen ende Staten, Vrienden ende Geallieerden, eenighe difficulteyten sullen maecken.

Maer

Maer dewijle uwe Majesteyt by de voorsz. sijne antwoorde noch schijnt van die gedachte te wesen, dat het mogelijck soude sijn ons te disponeeren tot eenich *separaet Tractaet* met preteritie ofte exclusie van onse Geallieerden, soo vinden wy ons verobligeert alhier nochmaels ten overvloet te repeteren dat sulcks niet en kan, ende by gevolge oock niet en sal geschieden; ende dat het mitsdien noot-saeckelijck is, om tot een goede Vrede te komen, dat uwe Majesteyt resolvere ende sich declareere tot eene *gemeene* handelinge met ons ende onse Geallieerden gesamentlijck, ende dat uwe Majesteyt sich oock dienvolgende late disponeeren tot eene *neutrale* handel-plaetse, alwaer de Ministers ende Geauthoriseerden soo wel van de Koningen van *Vranckrijck* ende van *Denemarcken*, als van desen Staet, met eere ende gemack mogen verschijnen, sonder 't welcke alle verdere tentativen of protestatien sullen wesen inutil, aengesien wy vastelijck ende onbeweeghlijck geresolveert sijn, ende blijven sullen, ons van de selve onse Geallieerden geensins te laten scheyden, ofte eenighsins het oore te leenen naer yets 't welck daer toe directelijck of indirectelijck aenleydinge geven soude, soo als wy oock wel verseeckert sijn by de Hooghgemelte onse Geallieerden gelijcke resolutie ende standtvastigheyt te wesen ende te sullen blijven; Wy bidden dan Godt Almachtigh uwe Majesteyts herte daer toe te willen neygen als een *preallabel ende Preliminair*, sonder 't welcke de Vrede niet en is te bekomen, op dat in diervoegen de saecke tot een gewenscht eynde gedirigeert werde, ende wy sijne Goddelijcke Majesteyt met des te meerder affectie mogen bidden voor de prosperiteyt van uwe Majesteyt ende ons teeckenen te sijn.

SIRE, &c.

Den 25 November 1666.

Dese Brief wierdt oock eerst wederom gecommuniceert aen de Ministers van Vranckrijck ende Denemarcken; Die daer niet tegen hebbende, wierdt door de Heeren van Heuckelom ende Raed Pensionaris oock gecommuniceert aen den Heer Appelboom; Met versoeck om die onder sijn couvert te laten gaen aen de Heeren Mediateurs in Engelandt. Met nadere verklaringh dat desen Staet wel soude aen den Koningh schrijven een civilen Brief, met versoeck dat zijne Majesteyt desen Staet ghelieste t'excuseren van de sendinge na Londen; Ende dat sijne Majesteyt wilde ghelieven te senden na Aecken: Op aldien den Koningh eerst gaf sijn Koninghlijck woordt aen de Heeren Mediateurs, dat hy sulcks niet soude weygeren. Daerop is d'opgemelde Missive af gegaen den derden Decembris.

Aengaende 't militair was alreede den vijf-en-twintighsten October goedt gevonden, dat by de jegenwoordige conjuncture van tijden ende saecken wederom Commissien van retorsie, om tegens d'Engelsche te ageren, uyt gegeven souden werden, aen de geenen die sulcks souden begeeren, mits dat niemant op soodanige of andere alrereyts geobtineerde Commissien langer soude mogen ageren, ofte in Zee blijven dan tot prima Martii toekomende, op de verbeurte van 't Schip, ende alle den gevolge van dien, ende daer-en-

boven noch op een boete van soo menighmael hondert Carolus Guldens, als sy eters op 't selve Schip voerden / of voor die reyse gevoert hadden / welverstaende dat by soo verre sy den voorsz geprefigeerden tijdt overtraden / tot een geheele Maendt / de voorsz gestatueerde gelt-boete alsdan soude werden verdobbelt / ooch over de twee Maenden getripliceert / ende dat alsoo vervolgens voor yeder Maendt / die sy langer souden mogen uyt blijven / de selve gelt-boete noch eenmael gheaugmenteert ende ghe-exigeert soude worden / des dat soodanige Commissie-vaerders aen de Collegien ter Admiraliteyt daer sy uyt voeren / alvoorens by schriftelijcke acte beloofden teghens 't aenstaende Voor-Jaer aen 't Landt op ordinaris Soldye te leveren so veel bevaren Boots-volck / als sy op hare onder-hebbende Schepen voerden / ofte gemeynt waren te voeren / tot welcken eynde dese haer Ho. Mog. resolutie ghesonden wierdt aen alle de ghemelte Collegien ter Admiraliteyt / om te strecken tot der selver narichtinge / ende wijders te dienen sulcks ende daer 't behoorde.

Tot een teecken dat den Koningh geen absolute macht had; Ende moste complaceren aen de Presbyterianen ende Fanatyquen deed hy in November emaneren dit Placcaet tegen de Priesters ende Jesuiten.

CHARLES R.

ALsoo onse getrouwe Onderdanen d' Heeren, Geestelijcke, Wereltlijcke, ende de Communen in dit jegenwoordigh Parlement vergadert tot weeringe van de insolentien der *Papisten*, Ons ootmoedighlijck versocht hebben, dat wy onse Coninckljjcke Proclamatie aenstonts wilden laten uytgaen, dat binnen *dertich* daghen hier in te limiteren, ghebannen werde uyt dit Coninckrijck alle Priesters ende Jesuiten: Ten sy soodanighe (niet sijnde onse Naturelle ingebooren Onderdanen) die onse Coninckljjcke Gemalinne de Coninginne, ofte de Coninginne onse ge-eerde Moeder gheobligeert sijn op te wachten: Ende dat by aldien eenigh *Priester* ofte Jesuiten na den voorschreven tijdt geapprehendeert wierden, dat als dan de Wetten tegens haer behoorlijck ge-executeert worden.

Ende hebben wyders op ons ootmoedighlijck versocht, dat in de voorschreve Proclamatie strickte ordre gegeven werde aen de Rechters ende Baronnen van onse Thesaurie, ende alle Rechters, Ministers ende andere Justicieren, Ten eynde de Wetten door de selve tegens de Papisten mede ge-executeert werden, als mede oock teghens die gene die voor soodanigh ghesuspecteert werden. Op dat teghens haer spoedighlijck gheprocedeert werde, ende dat de voornoemde Rechters, Baronnen ende andere Justicieren, bevoolen werden op hare respective Sessien ende vier-en-deel-jarige gespannen Vierscharen, de Wetten tegens de gemelte Papisten *in mandatis* te geven.

Ende Wy hier op serieuselijck gheconsidereert, ende met groot contentement de groote sorge der vernoemde Onse ghetrouwe Onderdanen, de Heeren Geestelijcke, Wereltlijcke, ende de Communen, in dit jegenwoordigh Parlement vergadert, tot preservatie van de ware Religie in dit Koninckrijck ghestabileert, geaccep-

gheaccepteert hebbende, versoecken, begeeren, ende beveelen derhalven, door dese onse Proclamatie, dat alle *Jesuiten*, als mede alle *Priesters*, die Ordres van de Stoel van *Roomen* ontfangen hebben, ofte door der selve authoriteyt, ofte ghepretendeerde authoriteyt van dien, ende die niet t' sedert ghereconcilieert sijn met de Kerck van Engeland, dat deselve, ende yeder der selven voor den *tienden December* aenstonts uyt dit Ons Koninckrijck van Engeland, ende de Dominien van Walles vertrecken, op pœne van onderworpen te sijn; dat men de Wetten, ende Statuten van dit Koninckrijck tegens haer executere. Ende op dat de selve te seeckerder ende te beter vertrecken moghen, soo Declareren ende Publiceren Wy voorts Ons welgevallen te sijn, dat by aldien t' eeniger tijdt voor den voorschreven *thienden* December naestkomende aen eenige Haven van Ons Koninckrijck van Engelandt ende de Dominien van *Walles*, sy, ofte eenige der selve verschijnen sullen voor de Magistraten aldaer, haer verklarende te sijn *Priesters* ofte *Jesuiten*, ende dat hy, ofte sy, haer aldaer willen embarqueren tot sijn, ofte hun transport, soodanige Magistraten en Officieren, sullen toe laten, dat hy, ofte sy-luyden gerustelijck vertrecken, ende sullen sien datse gescheept, ende naer Uytheemsche Plaetsen ghetransporteert werden, ende datse tot haer vertreck haer assistentie geven.

Ende ten eynde dese onse Proclamatie te beter gheobedieert, ende gheobserveert werde, soo belasten ende commanderen Wy strictelijck by desen, alle onse Luytenanten, Gesubstitueerde, Gecommissioneerde Rechters, Burgemeesteren, Baljouwen, ende alle andere Onse Officieren, hoedanigh die oock mochten wesen, dat sy, ende yeder der selver in hare respective functien cirumspect ende vigilant sijn, van, en naer den vernoemden *thienden* December, t' ondersoecken, t' ondecken, ende t'apprehenderen, alle soodanige Jesuiten ende Priesters, als voorsz die haer onderwinden sullen, in dit ons Koninckrijck van Engelant, ende de Dominien van Walles te blijven tegens onse voorschreven Wetten, en Koninckliјck welgevallen, ende beveelen, hier in verklaert. Op dat de Wetten teghens haer naer behooren in executie gestelt werden, behoudelijck altoos, ende is onse intentie (welcke wy hier door verklaren) dat dese onse Proclamatie niet bereycken sal de Priesters (niet sijnde onse natuerelle ingeborene Onderdanen) de welcke van tijdt tot tijdt op de Persoonen van onse ge-eerde Gemalinne de Koninginne, ofte de Koninginne onse ghe-eerde Moeder op wachten, ofte op wachten sullen, volgens het Contract van hare voorschreve Houwelijcken. De namen van welcke Priesters sullen door haer op gheschreven, ende onder haer respective groote Zegels bekendt ghemaeckt werden, ende die significatie sal geregistreert werden in onse Koninckljjcke Recht-Bancke.

Ende wy versoecken, belasten ende bevelen wyders, alle onse Rechters, Baronnen van onse Thesaurie, ende andere Rechters, Ministers ende Justicieren dat sy lieden yder in hare respective functien niet alleen onse begeeren ende welgevallen hier in, ende in alle het voor-gheroerde ge-expresseert observeren: Maer oock dat de selve alle onse andere Wetten, teghens de *Papisten* aenstonts in behoorlijcke executie stellen, als mede teghens die geene die voor soodanighe gesuspecteert werden: Op dat vervolghens teghens haer spoedighlijck geprocedeert werde. Ende Wy begeeren ende beveelen wyders, dat alle onse voornoemde

 Rech-

Rechters, Baronnen van onse Thesaurie Ministers, ende andere Justicieren, die het aengaen mogen, dat de selve in hare Recht-bancken, ende in haer Circuiten op haere vier-en-deel-jarige gespannen Vierschaaren ende andere Recht-bancken de voornoemde Wetten teghens de ghemelte *Papisten* publijcquelijck *in Mandatis* geven, ende besorghen datse spoedighlijck ghepresenteert, ghečiteert, ende voorts naer de Wetten teghens haer geprocedeert werden. Ende dat alle onse voornoemde Rechters op hare wederkomste uyt hare voornoemde Circuiten, hier nae van tijdt tot tijdt een ware ende strickte Reeckenschap der selve proceduren hier inne geven onsen Cancellier, alsdan sijnde. Ende dat hy het selve aen ons presentere.

Gegeven op het Hoff tot Witthal den *tienden* November, in het *achthiende* Jaer van onse Regeeringhe, *een duysent ses hondert ses-en-sestigh.*

Godt beware den Coningh.

Om weder te keeren tot de Handelingh der Vreede: Hebben de Heeren van Heukelom en andere haer Ho. Mog. Gedeputeerde den negen-en-twintighsten November geappointeert / dat haer Ed. aen de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck ende aenwesende Ministers van den Koninck van Denemarcken ghecommuniceert hadden de Missive ten voorsz dage by haer Ho: Mog: gearresteert / omme aenden Coninck van Groot Brittannien afgesonden te werden tot antwoorde van sijn Majesteyts missive vanden veertienden October lestleden aen haer Ho. Mog: geschreven over het subject / raeckende het aenstellen van een Vredehandeling op de conditien in deselve missive geexpresseert: Waer op gedelibereert oock gelet sijn dat de gemelte Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck ende Ministers van Denemarcken sich de voorsz antwoorde wel hadden laten gevallen / is goetgevonden en verstaen dat deselve antwoorde als nu in 't net geschreven ende door de gemelde Heeren Gedeputeerden aenden Heer Appelboom extraordinaris Envoyé vanden Coninck van Sweden verhandreicht soude werden met versoeck / dat sijn Ed. deselve wilde senden aende Heeren Sweedse Mediateurs jegenwoordigh in Engelandt zijnde / om door haer middel aenden hoogstgemelten Coninck van Engeland overhandreyckt te worden.

De Heer Appelboom wierdt gehouden yets al te mild tot een handel-plaets aen de Heeren Mediateurs te hebben geschreven. Daer op gaf de Heer Raed Pensionaris hem dese nader elucidatie.

MONSIEUR.

Puis que le Roy de la Grande Britaigne fait un point d'honneur de ce que les *Estats Generaux* refusent a cest heure d'envoyer a Londres pour y traitter, quoy qu'ils l'ayent fait du temps de *Cromwel*, vous pauvrés faire insinuer par Messieurs les *Mediateurs*, que ce n'est que par la consideration de *l'attachement qu'ils ont a leurs Alliés*, comme cela a esté representé bien amplement autrefois;

trefois: Et afin que l'on satisfasse d'abundant a ce *point d'honneur*, je croy que les Estats Generaux se pourroyent disposer a escrire par une Lettre expresse au Roy de la Grande *Bretaigne*, que la consideration susdite est la seule raison, qui le leur empesche, & que sans cette raison, ils ne feroyent point de scrupule d'y envoyer, pour veu que Messieurs les Mediateurs puissent tirer parolle du mesme Roy, que sur ce compliment par escrit il aggreera un lieu *neutre*, *au consentement des Roys de France & de Dennemarcq*, & lors que vous aurés pouvoir a nous porter la mesme parolle de la part du Roy *d'Angleterre*, je m'oblige a disposer les Estats d'escrire la susdite Lettre en la maniere *la plus obligeante*, que l'on le pourroit desirer, pour n'obmettre rien de nostre costé, qui puisse en aucune façon faciliter les pas au grand ouvrage de la paix. Voicy la sustance de ce que Messieurs *Heuckelom* & moy vous avons dit dans la derniere conversation, dont vous userés pour le bien de la paix, comme vous trouverés convenir; Et je demeureray.

MONSIEUR,

Vostre treshumble Serviteur

JOHAN de WIT.

De la Haye le *troisiesme* Decembre 1666.

MYN HEER,

DEwyl den Koningh van *Groot Brittannien* maeckt een *poinct van eer*, van dat de Staten Generael, tot op deser uyren, refuseren tot *Londen* te senden, om aldaer te handelen, ghemerckt sy 't hebben ghedaen ten tijde van *Crommel*, ghy kund door de Heeren *Mediateurs* doen insinueren, dat sulcx niet en geschiedt als door de consideratie van 't *attachement* dat zy hebben met hare Geallieerden, ghelijck sulcks ten anderen male wel ampelijck gherepresenteert is geweest, en eyndelijck om overvloedigh te voldoen aen dit *point van eer*, ick gheloove dat de Staten Generael sich wel souden konnen disponeren, door een expresse Brief aen den Coninck van Groot *Brittannien* te schrijven, dat de bovengeseyde consideratie is de *eenige reden*, die haer sulcks belet, en dat sonder dese verbinteniss, sy geen scrupul souden maecken van daer te senden, ten eynde de Heeren *Mediateurs* dien selven Koningh mogen bewegen, dat op dit compliment door gheschrift, hy aggreere een *neutrale* plaets, tot contentement der Koningen van *Vranckrijck* ende *Denemarcken*, en wanneer ghy macht sult hebben, om dit selve woordt van weghen den Koningh van Engeland aen ons over te dragen, ick verbinde my, de Staten te disponeren tot het schrijven der bovengeseyde Brief, in d'obliganste termen, die men soude konnen begeeren, om van onse zijde niet na te laten, van 't geene dat eenichsints magh faciliteren, dien stap tot het groote werck der Vrede.

Dit

Dit is de substantie van 't geen d'Heer *Heuckelom* en ick u in de laetste conversatie hebben ghesevdt, waer van ghy, ten besten van de vrede, sult ghebruycken, 't geene ghy sult bevinden te behooren, en ick sal altijd blijven

Uw seer Dienstwilligen Dienaer

JOHAN de WIT.

Hage den *drieden* December 1666.

De Heeren Mediateurs klaeghden den sevenden Octobris ouden stijl / dat de Brief van haer Ho. Mog. aen den Koningh van Engelandt was geweest / geslooten / niet a cachet volant. 2. Dat by den voorigen Brief / met den Trompetter aengekomen / de Mediatoren niet waren begroet / of haer Officien daer by gerequireert. 3. Dat dese Brief was gedruckt geweest / eer het Original derwaerts was geschickt. 4. Dat ooch de versekeringh van den Heer Raedt Pensionaris niet was alsoo beschapen geweest: Alsoo daer in stont dubitative dat haer Ho. Mog. souden konnen worden ghedisponeert, den Koningh met een respectueuse Brief te honoreren, by aldien de Koningh verstonte tot een *locum tertium.* 5. Dat de *locus tertius* ooch alsoo wierdt ghecondittioneert; Niet die in sich self convenabel was; Maer die de Allieerden van haer Ho. Mog. soude aengenaem zijn / alsoo dat aen de billichheydt ende goedt achten van Engelandt niet wierde ghelaten; Maer d'arbitrage ende alles aen d'andere party gestelt. 6. Dat eenige harde expressiones daer in waren / die de ghemoederen mochten exacerberen. Maer uyt liefde tot desen Staet / ende der Vrede hadden sulcks te rugh gestelt / ende den Brief 's anderen daeghs na de receptie in handen des Coninghs selfs over ghegeven / nevens de Copye van d'acte van den Heer Raedt Pensionaris / ende van den Brief van den Heer Appelboom. De Koningh nam die aen; Edoch seyde die Brief reede te voor in Hollandt was gedruckt; Ooch niet in behoorlijcke civiliteyt / formaliseerden sich over de woorden. *Il est necessaire de traitter en une place neutre.* Niet te min / alsoo de Mediatoren alles versachteden / nam de Brief aen; Ende beloofde sijn antwoordt aen de Mediatoren.

De Koningh self had haer verhaelt hoe dat de revolte in Schotlandt nu was gedempt / sijnde gesusciteert door eenige ghecasseerde Predicanten, van de Presbyteriaensche factie; Dat de Bel-hamel was geweest een Overste Lieutenant / sijn aenhangh geringh Volck / ja soo / dat die de naeste aen hem / ende Generael van de Cavaillerye soude sijn / was een Kleeder-macker; dat onder den gantschen hoop niet een Edelman was. Omtrent Edenburgh waren dese Rebellen door de Schotten self aengegrepen en geslagen / ende de Bel-hamels gevangen.

Den twintighsten Decembris nieuwen stijl / schreven de Heeren Mediateurs dat (siende d'ongenegentheydt van Vranckrijck om toe te laten dat desen Staet sonde in Engelandt) sy weder by den Koningh hadden ghesocht smaechelijck te maecken / dat sijne Majesteyt mocht consenteren / dat men

soude

soude by een komen tot Luyck, Dusseldorp, of Hamburgh. Daerop had sich de Koningh niet vreemd verklaert: Ende dat voor sijn Persoon geerne soude accepteren alle eerlijcke middelen / die de Vrede bevorderen konden: Ende soude / *pour l'amour de leur Roy*, sich geerne laten disponeren. Maer / seyde / de Heeren Ambassadeurs konden oock wel dencken / dat hy niet soo simpelijck *in locum tertium* konde condescenderen / voor ende aleer hy had vernomen wat faciliteyt desen Staet by brachte / om hoop te hebben / dat de handelingh niet soude vergeefs sijn. Daerom best te sijn / af te wachten den Brief van desen Staet. Sijnde te hoopen / dat (alsoo de Remarcques op des Koninghs Brief van den veerthienden Octobris nieuwen stijl / hier uyt ghegeven / tamelijck hardt ende rudes waren) / dat d'Antwoordt ofte Brief wat moderater soude sijn.

Schreven daer naer oock vreemdt uyt Vranckrijck was voor gekomen / dat men soo aenstootelijck desadvoyeerden het point der besendingh (*pro forma*) na Engelandt, door een voornaem Minister van Hollandt den Heer Appelboom aen de handt gegeven. Aengesien sy 't selve niet hadden gedebiteert *pro decreto ordinum*, maer alleen *eventualiter* gefondeert / of oock aen Engelandt eene soodane besendinge soude aengenaem sijn. *Et quidem cum hac expresse conditione & reservato*, by soo verre oock Vranckrijck daer toe soude consenteren: *qua conditione non exstante* de selve presentatie immers expireerde ende viel: Besonderlijck dat sy selver na Vranckrijck daer over hadden gheschreven aen den Heer Puffendorf, ende gherecommandeert dat hy deses Staets intentie by Vranckrijck daerin appuyeren wilde: Ende dat sy oock verseeckert wierden / dat Hollandt daerom wilde laten aenhouden in Vranckrijck: Behalven dat voor sy sulcks in Engelandt alsoo hadden aen gebracht dat haer eerst een schriftelijcke verseeckeringh mochte gegeven worden / voor ende aleer de voorschreve besendinge aldaer soude komen; Dat Engelandt onfeylbaer tot eene neutrale plaets consenteren soude / dewelcke aenbiedingh Engelandt noch niet had gheaccepteert: Soo dat alles al-noch volkomentlijck in sijn geheel was; Als of daer van noyt gesproocken was. Het welcke van haer doch met goede manier niet konde verswegen worden / alsoo sy vermerckten / dat Engelandt, sonder haer alreede daer van kennis had / ende soude het haer konnen na ghedupt hebben / als of sy niet met ernst het Vrede-werck sochten te vorderen: Ende alsoo haer goede intentien ende Officien soo qualijck uyt gheleydt wierden / souden voortaen alles in gheschrifte doen ende eyschen.

Den Koninghlijcken Franschen Ambassadeur vernam dat men hier soo weynigh gestight was door de conduite van de Fransche auxiliaire Troupes; om nochtans te toonen des Koninghs oprechtigheydt / exhibeerde den eersten Januarij 't volgende Extract / van een Brief van den Marquis de Lionne aen hem gheschreven:

Dit is de substantie van ...
satie hebben ghes...
ken, 't gron...

Depuis toutes les depesches cy jointes escrites, le Roy m'a envoyé querir *pour m'ordonner d'y adjouster, qu'ayant jugé* que rien ne pouvoit plustost *porter Monsieur l'Evesque de Munster* a rechercher & a conclurre l'accom-*modement aux conditions que l'on peut desirer*, que de luy continuer la guerre *pendant l'hyver, son sentiment seroit* qu'au lieu de mettre les Troupes en quar-*tier d'hyver, on leur donnast* lieu d'entrer dans le Païs dudit *Evesque* le plus *avant qu'elle le pourroyent*, & d'y assieger quelque place, a quoy sa Majesté *croit qu'on auroit bien* plus de facilité de reussir presentement que la terre est fer-*me, qu'on n'en a dans* le temps de pluye, ou l'on n'a pas laissé de prendre *Lo-chem. Que si neantmoins* Messieurs les Estats n'approuvoyent pas cette pensée *faire un siege* pour des raisons qu'on ne peut prevoir de si loing, on pourroit *au moins rendre a l'Evesque* ce qu'il leur a presté; c'est a dire en luy faisant les *mesmes depredations & ravageant* son Païs le plus qu'on pourroit. Sa Majesté *desire doncq* que vous proposiéz la chose a Messieurs les Estats & en pressiéz la *resolution*, a quoy vous adjousterés qu'elle mande a Monsieur *de Pradel* que *quand* les Estats ne prendroient pas la resolution dont je viens de parler & de la-quelle Monsieur *le Tellier* luy fait aussi part, elle desire qu'il occupe son corps de Troupes *a battre la Campaigne, brusler des villages*, & faire toutes les hostilités qu'il pourra dans *l'Evesché de Munster.*

Sulcks ghelesen sijnde / meende men dat Pradel was een verlooren man: als gedaen hebbende tegen sijn last. Maer men heeft niet vernomen / dat hy daerom opt suyr is aen gesien. Soo dat het niet als een konst was.

De Munstersche ontrent Oetmarsum een feynte maeckende / quamen sterck vijfthien hondert man te voet ende te Peerde in vijf esquadrons den vijf-den Januarij 's morgens vroegh overvallen het Dorp Vriesen-veen; alwaer veel bestiael ende goed was ghevlucht / ende vier hondert man van d'onse in-lagen: Het lagh rondom in moeras of water / en had sich tot noch toe be-schermt: Maer door 't middel van 't Ys raeckten de Vyanden over; namen drie hondert en sestigh ghevangen / behalven d'Officieren / en maeckten goe-den beuyt; desgelijcks deden tot Emmen, een Dorp tusschen Covorden en Groeningen. 't Was een nieuwe Reproche tegen de geene die voor Boeckholt sustineerden / dat men in dit saisoen niet in 't Veldt konde duyren.

Den sevenden compareerde d'Heer Prins Maurits van Nassau ter Vergade-ringh / en heeft na dat de selve op een ordinaris Stoel geseten / oock gedeckt was / rapport gedaen / raeckende de jonghste expeditie te Velde / alwaer hy als Generael heeft gecommandeert / waer op ghedelibereert sijnde / hebben haer Ho. Mog. den gemelten Heere Prince voor de ghenomene moeyte ende gedaen rapport bedanckt, des wierden de Heeren haer Ho. Mog. Gedepu-teerden jonghst geweest sijnde te Velde / versocht ende geauthoriseert / omme met / ende nevens eenige Heeren Gecommitteerden uyt den Raedt van State by haer selfs te nomineren / de consideratien van den meergemelten Heere Prince over het stuck van de Militie met den ghevolge ende aenkleven van dien / te verstaen ende in te nemen / oock daer van rapport te doen; des wier-den den Heere Ripperda tot Buyrse ende Royer ghesurrogeert / ende gecom-

mit-

mitteert / om in plaetse van de Heeren van Raesfelt ende Pallant, jegenwoordigh absent zijnde / de voorsz besoigne by te woonen.

Doch het rapport wierdt niet in ghebracht als den drie-en-twintighsten.

Ho. Mog. Heeren,

OP uw Ho. Mog. aenschrijvens van den *acht-en-twintichsten* July lestleden ben ick ondergeschreven den *tweeden* Augusti daer aen volgende van *Cleve* nae den *Haegh*, en naer ontfangh van mijne Commissie ende Instructie den *twintichsten* dito van daer getrocken naer *Swol*, welcke, en andere Frontier-Plaetsen daer omtrent by my gevisiteert, en soodanigh bevonden zijn als in de secrete Notulen te sien is.

Welcke visitatie ende andere aengewende devoiren bestaen hebbende, in 't doen repareren ende weder ophalen van Fortificatien, ende vervallen Wercken, in 't doen af-houwen van Boomen, ende 't herstellen van meer andere defecten, door Godes segen soo veele hebben gheopereert, dat den Vyandt (op sijne aenkomste sterck over de *twintigh duysent* Man) niet en heeft ondernomen op de Frontier-Plaetsen yetwes te attenteren, noch den *Yssel* gepasseert is, hoewel de Macht van 't Landt doenmaels noch veel te gheringh was, om sulcx te beletten.

Den Vyandt met omtrent *acht duysent* Man, soo te Paerd als te Voet, in *Drent* door de Morassen, die doenmaels drooger waren als voor desen plachten te zijn, geraeckt, ende van daer in *Groeninger-Landt* gevallen zijnde; ben ick in persoon derwaerts getrocken, en hebbe met omtrent *drie a vier duysent* Man van 's Landts Militie soo oudt als nieuw gheworven Volck, de passen soodanigh beset, dat den Vyandt door honger en waters-noot eyndelick het voorsz. Landt, en alle Sterckten; heeft moeten verlaten, sulcx dat die Provincie nu van den Vyand bevrijd is.

Den *vijftiende* November ben ick op uw. Ho. Mog. bevel uyt *Groeninger-Lant* (nae dat de voorsz. besettinge jegens den Vyandt aldaer in genceghsame verseeckeringe was ghebracht) getrocken naer *Arnhem*, alwaer men de Fransche auxiliaire Troupes den *twintighsten*, *een-en-twintighsten* ende den *twee-en-tintighsten* dito aengenomen, en ons gros, soo door de nieuwe gedaene Wervingen, als met het inkomen van 's Landts Vloote, tot op *acht-en-tachtigh* Compagnien te Voet, en *acht-en-dartich* te Paerdt versterckt zijnde, eerst geresolveert heeft, in plaetse van defensive, offensive te ageren, soo haest de voorsz Troupes haer geweer, Sadels, en ander Tuyg, wat souden hebben gerepareert, daer toe *twee* à *drie* dagen vereyscht wierden; Een keer van eenen dagh die ick ondertusschen wegh en weer op de aenkomst van sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt van *Brandenburgh* tot *Cleve* alleen om mijn devoir, en een complement van wellekomst af te leggen, sonder het minste versuym van charge, en den dienst van 't Lant, gedaen hebbende, kan ick niet anders gelooven, dat by u Ho. Mog. nae haere beroemde discretie en equiteyt anders als wel is opgenomen, terwijl men soo laet in 't jare, daer den tijdt seer kostelick was, en gemenageert moest werden, niet sonder

der

der verdriet, ende tot grooten ondienst en koste van 't Landt *tien a twaelf* dagen naer wagens en vivres heeft moeten wachten, die immers (soo men 't segghen magh) voor d' aenkomste van de voorgemelte Fransche Troupes hadden behooren besteet en gereet geweest te zijn.

Soo dat men eyndelijck ende niet voor den *sevenden* December met beyde de Legers den *Yssel* gepasseert en naer *Locbem* getrocken is, 't welck verovert zijnde, heeft men goet-gevonden den Vyandt selve in sijn eygen Landt te gaen soecken, en in het Velt aen te tasten, sonder de minste staat te maecken van eenige Stadt of Plaetse t' emporteren, gelijck men oock soo daerom, als om den marsch te spoedigen, den train vermindert, en niet meer als *ses* Velt-Stucken van *ses* pond, *vier* van *drie* pondt, mitsgaders een Camer-Stuck van *vier-en-twintigh* pondt bals, om het een of het ander in de wegh leggende Kasteel te beschieten, *twee hondert* schuppen en so veel spaden, *vijftigh* hauweelen, ende Kruyt, Loot, en Lont naer advenant mede ghenomen heeft. By *Boeckholt* komende, soude men evenwel geern ghesien hebben, dat men de plaetse hadde aengetast, sonder reflexie te nemen, op 't gene voorsz is, te weten, dat men den *train* sodanigh hadde vermindert, als men niet en soude hebben gedaen, noch behooren te doen wanneer men noch eenigh dessein had over-gehouden, tot het doen van een belegh, nochte op de koude en vorst, noch op 't manquement van vourage voor de Peerden, en sulcx tegens het gemeen advijs van alle de Generaels-Persoonen en hooge Officieren van 't Leger, die verder te gemoet sagen, dat de vorst, by continuatie haer de plaets met schande soude konnen hebben doen quiteren, alsoo der naer alle apparentie wel *ses a acht* dagen souden moeten hebben door-ghebracht werden, om die plaets te emporteren, zijnde deselve volgens goede en verscheyde kontschappen, niet met *een*, maer met *twee* grachten ende *eene* muyre omçingelt ende met *seven a acht hondert* Man beset. Oock soude sich het Volck, soo te paerdt als te-voet, by manqement van huysen, rontom de Stadt, onder den blaeuwen Hemel buyten alle defensie hebben moeten campeeren en verdeelen, daer den Vyant met sijn geheele macht in weynig uyren by-een komen, en gemackelick sonder eenigh hazard 't een quartier of 't ander opslaen en ruineren konde. Wat reputatie dit aen den Staet soude gegeven hebben, en of men sich met sulcke *twee* Legers in soo felle koude voor soo een plaetse hadde behooren t' arresteren, en engageeren, laet ick een yeder die sich den Oorlogh verstaet, oordeelen, daer men doch door manquement van vivres en vourage, waer van de notoriteyt geen bewijs noch demonstratien van noode heeft, niet verder 's Vyants Landt konde in marcheeren, en daer u Ho. Mog. resolutien en ordres rond uyt mede brachten dese advertentie, dat men naer gelegentheydt des tijdts, en soo veel het saysoen toeliet, soude ageren. Oock en konde daer geen genoeghsame vivres en vourage by-gebracht werden, vermits de quade wegen en felle vorst, zijnde in eene nacht op de marsch naer *Wesel* in de *vijftich* Wagens ghebroocken, en verscheyde Soldaten soo van d' onse, als van de Fransche doot ghevroosen.

Van de sieckten onder deselve ontstaen, en hoe veele door verscheyde ongemaecken en behoeftigheden geperst, hare Compagnien verlaten hebben, hoort men noch dagelijcx meer ende meer de klachten, soo dat by continuatie van dien Velt-

Velt-tocht, de meeste Militie onbequaem soude geworden zijn, om tegens het voor-jaer ten dienste van den Lande gebruyckt te konnen werden, zijnde albereyts soo seer gematteert, dat deselve noyt in soo slechten staet uyt de Campagne in Guarnisoen gebracht is, hadde men oock maer *een* dagh langer getardeert, soo souden alle de Troupes, die naer *Wesel* gegaen waren, om aldaer den Rhijn te passeren ende af te komen, aen dese zijde hebben moeten blijven, tot hare totale ruine, alsoo den Rhijn vol ys ging; ende niet tegenstaende de Schepen op 't spoedighste en met gewelt gepreft wierden, om de Soldaten af te voeren, zijn evenwel *twee* Samoureusen, met het Regiment van *Monsr. de Thuraine* voor *Rees* in 't ys blijven sitten, soo dat men genootsaeckt is geweest, niet sonder evident pericul deselve over Lant na *'s Heerenbergh* te senden, om dat deselve nae hare gedestineerde Guarnisoenen van *Zutphen* en *Deventer* niet konden gebracht worden, noch tot *Rees* ofte in eenige andere plaetsen op den Rhijn onder raecken. Uyt dit kort en waerachtigh verhael, 't welck ick des begeert zijnde breeder kan deduceren, en suffisantelick verifieeren, sullen uw Ho. Mog. nae der selver hooge wijsheydt wel licht konnen afnemen, dat in so verre verloopen saisoen, met apparentie van succes niet meer heeft konnen ondernemen, veel min uyt-gewerckt worden: Gelijck ick oock vertrouwe, dat uw Ho. Mog. na derselver gewoonlicke discretie dese ghenoeghsaeme onmoghelickheydt geensints sullen duyden voor eene *onwilligheydt*: Voorts kan en moet ick in waerheyt seggen, dat ick de Heeren *Pradel* en *Rhijn-Graef*, mitsgaders alle hooge en laeghe Officieren soo te paert als te voet, seer gereedt en willigh hebbe gevonden, en niet en wete datter yets naergelaten is, 't welck men naer behoorlick Krijgs-overlegh eenigsints van een voordeelige uytkomste heeft geoordeelt gehad te zijn, en wat my belangt, verklare ick, dat ick met alle respect en onderdanigheydt uw Ho. Mog. intentie en ordres naer gelegenheydt des tijdts, en constitutie der saecken, met yver en vigeur hebbe getracht te achtervolgen, ende in 't werck te stellen, gelijck ick my oock in allen voorval ten dienst van uw Ho. Mog. en het Vaderlandt absolutelick offerere.

Onderstondt

J. MAURICE, Pr. de Nassau.

Advys van den Heere Generael Pradel en andere Hooft-Officieren van 't Fransche Leger.

DE Heer Prins *Maurits van Nassau*, ende de Heer *Pradel*, oordeelen dat nodig is de Stad *Bouchols* in te nemen, om groote redenen haer wel bekent; maer de middelen ontbreecken hun om dit goedt werck te voeren.

MOnsieur le Prince Maurice de Nassau, & Monsieur Pradel, jugent qu'il seroit necessaire de prendre la Ville de Boucholt, *pour des grandes raisons qui leur sont assez conneues, mais on manque des moyens pour parvenir a ce bon succez.*

Alle Quartieren daer de Troupes logeren sijn sonder vourage, sonder dat men oock daer ontrent wat vind, hoe goeden ondersoeck men daer over heeft gedaen.

Touts les Quartiers ou logent les Troupes, sont sans fourage: & même il ne s'en trouve point aux environs, lesquels ont esté visitez.

Sulcx als 't onderhoudt ontbreeckt om de Cavaillerie te doen subsisteren, soo kan daer niet op volgen, als in korten tijt haer ruyne.

Quand la nourriture manque pour faire subsister la Cavaillerie, elle ne peut durer long temps sans se ruiner entierement.

De Vivres sijn oock behalven dat seer schaers in 't Leger, ende sonderlijck het Broodt, en de middelen seer bekommerlijck om 't selve te hebben, overmits men 't van seer veere moet haelen, en de wegen seer quaed zijn.

Les Vivres d'ailleurs sont rares dans l'Armée, & particulirement le Pain, les moyens pour en recouvrir difficiles, parce qu'il le faut cercher loing, & les chemins sont fort mauvais.

De Ammunitie van Oorlogh is in 't Leger in kleyne quantiteyt, ende soo swaerlijck om te bekomen als die van de Vivres.

Les Munitions de Guerre sont dans l'Armée en petite quantité, & les moyens pour en avoir aussi difficiles, comme sont ceux des Vivres.

Soo en kan het Leger, dat soo veel essentiele dingen gebreck heeft, niet langhe bestaen sonder sich te ruyneren, in de Quartieren daer het tegenwoordigh is.

l'Armée donc, qui manque de tant des choses essentielles, ne peut demeurer qu'en se ruinant, dans les Quartiers ou elle est a present.

Eene plaetse aen te tasten die eene ring-muyr om haer heeft, ende een grachte vol water, en boven die gracht een water-dam, ofte een aerden Dijck soo breedt dat men daer in kan logeren, ende over desen dam noch een andere gracht vol van water, met *acht hondert* man te voet, ende meer als *hondert* paerden, ghelijck *twee* Borgers van *Bouckholt* gevangen zijnde, op gisteren hebben verklaert.

Vouloir attaquer une place qui est ceinte d'une muraille, & d'un fossé plein d'eau, de la de ce fossé un fillon, ou un espace de terre assez spatieux pour y faire des logements, & au de la de ce fillon un autre fossé plein d'eau, avec huist cents Soldats d'Infanterie & plus de cent chevaux, ainsi que deux Bourgeois de Bouchelt, qui furent prins, hier l'ont asseuré.

Soo sullen wy gheobligeert zijn te volgen den regel die men in 't attaqueren ghebruyckt, als men plaetsen aen tast die sich willen defenderen, ende dese formaliteyt vereyscht ten minsten *vijf* ofte *ses* daghen; gheduyrende de welcke de Ruyterye noch de reste van 't Leger sal konnen leven, alsoo de voerage ende de Vivres niet konnen

Elle nous obligera de suivre les formalitez qu'on observe a l'attaque des places qui se veulent defendre, & ces formalitez veulent durer au moins cinq ou six jours; Durant lesquels la Cavaillerie, ny le reste de l'Armée, ne sçauroit vivre parce que les fourages ny les vivres ne peuvent abonder pour un si long terme. Messieurs les Generaux jugent strec-

strecken voor sulcken langhen tijdt, soo dat de Heeren Generaels oordeelen dat dese attaque voor ditmael niet en kan gheschieden op dese maniere.

donc que l'attaque ne se peut faire par ceste voye.

Soude men oock de Stadt willen bespringen, soo is sulcks noch soo veel te beswaerder: men soude moeten sulck swaer Canon brengen op de Grachten, dat bequaem was een groote bresche te maecken.

Si on veut entreprendre de l'insulter, la chose est encore plus difficile: Il faudroit conduire du gros Canon sur le bord du fossé, capable de faire une grande bresche.

Ende dit groot Canon ontbreeckt hier; oock soo kan een stuck alleen van *vier-en-twintigh* pond Yſers, dat in 't Leger is, ende kort is, en gekamert aldit is, met *drie* ofte *vier* andere stucken van *ses* ponden, sijn niet machtigh een groote executie te doen, ende soo prompt als sy behoort te wesen.

Et cest ce gros Canon qui manque, car une seule piéce de vingte quatre *livres de bale qui est a l'Armée, courte & chambrée comme elle est, avec* trois *ou* quatre *pieces de* six *livres, ne suffisent pas pour faire une grande execution & prompte comme elle devra estre.*

Soo is oock het aenvoeren van sulck Canon in eene soo dangereuse plaetse, een seer beswaerlijck werck, dat het de aennemers soude konnen failleren.

Outre que la conduite de ce Canon dans un lieu si dangereux est un ouvrage si difficile, qu'il pourroit manquer l'entreprenneurs.

Doch werdende toe ghestaen, dat het Canon een suffisante bressche hadde ghemaeckt; Soo moet men soo veel niet presumeren van de dapperheydt van de Troupes, dat men kan ghelooven dat de Soldaten sullen aenloopen trops-gewijse, ende aen brengen de ontelbare meenichte van Rijsbossen, die nodigh zijn om *twee* sulcke Grachten vol van water te vullen, ende die men sal moeten passeren eer men sal konnen komen aen de bressche dieder sal gemaeckt zijn.

Mais supposé que le Canon eust fait une bresche suffiçante: Il ne faut pas tant presumer de la valeur des Troupes, qu'on doive croire que les Soldats courrussent en foule, porter une quantité innombrable de faschines qui sont necessaires pour remplir deux fossez plain d'eau, & lesquels il faudroit passer avant de pouvoir aborder la bresche qui sera faitte.

Ende als al een overmatige courage, haer soude transporteren, om eene actie van Oorlogh te doen, die doch heel contrarie is aen d'ordre van d'attaques; Soo moet men ghelooven dat *drie* ofte *vier hondert* musquettiers, staende bedeckt achter een muyr, ende die sonder vreese schieten, eene

Et quand une ardeur demesurée les transporteroit pour faire une action de guerre, si contraire a l'ordre des attaques; Il faut croire que trois *ou* quatre cents *musquettaires, qui sont a couvert derriere une muraille, & qui tirent sans crainte, en arresteront la plus grande partie en chemin, par la mort ou par les*

veel

veel grooter parthye sullen op houden, in haren wegh, door 't doodt schieten of door quetsuren; ende dat die geene die 't meeste souden opiniatreren, onder de Rijs-bossen of fachines een groot ghedeelte van de Brugge souden maecken.

blessures, & que les plus opiniastres feroient une partie du pont, meslez avec les fassines.

Soo moet men dan dese propositie verwerpen, om Boucholt t'attaqueren op dese *tweede* maniere, niet alleen, om datse onmogelijck is, maer om datse oock is wreed ende onmenschelijck.

*Il faut donc rejetter la Proposition de faire attaquer Boucholt par ceste se*conde *voye, non seulement pour ce qu'elle est impossible, mais par ce qu'elle est cruelle & inhumaine.*

De Heeren Generaels seggen dan, alsoo de voerage ontbreeckt aen de Cavallerye, de Vivres aen 't gheheele Leger, het Canon om eene Batterye te maecken, 't Polver, d'Instrumenten, ende veele andere noedtsaeckelijckheden, dat men Boucholt niet en kan aen tasten door Belegeringe, ende dat men even soo weynigh het Leger behoort te hazarderen door een generale attaque, overmits de natuyre van de plaetse, en d'ordre van den Oorlogh contrarie sijn tegens een sulck versoeck dat soo extraordinaris is.

Messieurs les Generaux disent donq, que, par ce qu'on manque de fourage pour la Cavaillerie, des Vivres pour toute l'Armée, de Canon pour pouvoir faire une Batterie, de poudres, d'outils, & des plus autres choses, on ne peut assieger Boucholt par tranchée, & qu'on ne doit non plus hazarder les Troupes a faire une attaque generale: Par ce que la nature de la place, & l'ordre de la Guerre, sont contraires a une tentative si extraordinaire.

Alnoch ende vervolghens quamen uyt Wesel ende andere Plaetsen advijsen meer van de foulen der Franschen, als van hare exploiten op den Vyandt: Dies is den twaelfden den Raed van State versocht / dat alnoch de Gouverneurs en Commandeurs van de respective Steden en Frontier-plaetsen van desen Staet / serieuselijck wilden aen schrijven ende ordonneren dat de selve uyt hare Guarnisoenen met soo groote partyen als doenlijck was / alle mogelijckste af-breuck aen den Bisschop van Munster en sijne Onderdanen souden hebben te doen / en aen de selve vigoureuselijck de schade ende last aen den Staet / en goede Ingesetenen van dien gedaen / te reponeren / om aen den Vyandt het ghepleeghde ghewelt / in sijn eygen Land met nadruck te doen gevoelen / correspondeerende daer over met malkanderen / ofte dat haer Ho. Mog. andersaits over haer wandebvoiren naerder souden moeten voorsien.

Ten selven tijde outfingh men oock een Missive van de Heeren Gedeputeerde Staten in Vrieslandt; Insonderheydt dat de Bisschoppelijcke Volckeren seer sterck ontrent Noord-hoorn ende andere Quartieren van Drente sich lieten sien / ende den acht-en-twintighsten dito met omtrent duysent Peerden ontrent Emmen ende de omleggende Plaetsen gheweest waren / ende alsoo alle tyren insonderheydt by dit vriesend weder / ontwijffelijck meer vyandlijcke

lijcke Volckeren te verwachten stonden / soo versochten haer Ed. dat sonder tijd-verlies een considerabel secours van Krijghs-volck / ende insonderheyt van de Ruyterye naer Drenthe voornoemt / ghesonden mochten werden: noch ontfangen een Missive van den Commandeur Broersma, gheschreven tot Coeverden den vier-en-twintighsten December voornoemt / mede *stilo loci* te midder-nacht / houdende in effect dat het Leger van den Bisschop van Munster tot Emmercamp in 't Graefschap van Benthem, een uyr van Coeverden was leggende / negen a thien duysent mannen sterck / met dessein omme de selve t'attaqueren / versoeckende derhalven dat hem ten spoedighsten secours toe gesonden mocht werden: Noch ontfangen een Missive van de Heeren Gedeputeerde Staten van Over-Yssel, geschreven tot Swol den een-en-dertighsten December mede ouden stijl / houdende in effect dat haer Ed. de Compagnie van den Ritmeester Frentz, volgens haer Ho. Mog. patent van den vijfden deses / gedestineert naer Heusden, niet en konden laten vertrecken uyt hare Provincie / daer de Munstersche volckeren de voorschreve Stad Coeverden met een belegeringh scheenen te dreygen; De Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Stad ende Landen / hebben ten selven tijde mede ter Vergaderingh bekendt gemaeckt / d'invasie van de voorschreve Munstersche Volckeren in 't Carspel Emmen in 't voorsz Landschap Drenthe, met versoeck dat met den eersten eenighe Compagnien te peerd ende te voet / derwaerts ghesonden mochten werden / met ende nevens de versochte twintigh duysent Gulden, tot betalinge van de trains-behoeften ende andere Leger-lasten / misgaders remboursement / by de selve Provincie van Stadt ende Landen / in den voorleden Jare voor de Generaliteyt gedaen; hebbende voorts genotificeert / het versenden van eenige Compagnien naer verscheyde Plaetsen / ende onder anderen van de Compagnien te Peert / van de Ritmeesters Verrucius ende Wenge na Coeverden: Noch ontfangen een Missive van den Raedt van State / geschreven alhier in den Hage / huyden dato deses / daer by de selve tot verseeckeringh der gemelde Stadt Coeverden, tegens alle gevreesde belegeringh voor sloegen de navolgende Compagnien / om derwaerts gesonden te werden / als namentlijck uyt Reenen die van de Collonel Sedlenisky, ende Capiteyn Lichtenbergh uyt Doesburgh, van de Capiteynen Arent Sloot, ende Beeck uyt Zutphen / van Bronsvelt, ende uyt Swol die van Keppelfox: Waer op is goedt ghevonden / dat de voorschreve ses Compagnien na Coeverden voornoemt / ghesonden soude werden.

Vreede in 't voorleden Jaer was weder-zijdts inclinatie getoont / tot het maecken van een Alliantie tusschen desen Staet ende Brandenburgh. Daer van wierdt de besoigne in dese Maendt ernstelijck onder handen genomen / ende van concepten ende contra concepten gedient: Ende om het te meer te faciliteren / wierdt den Heer van Beverninck oock gecommitteert / om een keer naer Cleve te doen / ende door goede onderrechtinge ende informatie / het geheele werck so veel doenlijck was te faciliteren / oock te bevorderen / dat de Heeren Brandenburghsche Ministers hoe eer hoe liever geauthoriseert en gemachtight mochten werden / om op de voorsz concepte Artijckelen van

 desen

desen Staet op papier te brengen / te sluyten. Dese resolutie wierdt aen den voornoemden Heer van Beverninck gesonden / met versoeck dat de selve sich aenstonts herwaeres wilde verfoegen / om sijne depesches tot uytvoeringe van 't geene voorende is / te ontfangen ende sich tot de voornoemde reyse te prepareren: gelijck geschiedt is.

Den derthienden Januarij lagh den Vyandt noch op 't Huys te Wedde, hadde geen Broodt / als voor ontrent noch drie weecken. De Posten waren soo wel bewaert / datter van buyten niet kon op gebracht worden: van Meppen waren geordonneert eenige Wagens met Broodt ende provisie onder 't ghelevde van eenige Trouppes soo te voet als te Peerde naer 't selve Huys te brengen / maer hadden niet over 't moeras konnen komen.

Van Rijnberck klaeghde de Magistraet oock seer over de Fransche / versoeckende van de selve / in Guarnisoen leggende / ontlast te werden / ten minsten dat de selve Volckeren daer toe gehouden mochten werden / datse haer met hunne Logementen als anders mochten contenteren / de Borgeren haer gelt te laten behouden / ende met geweldt niet af te nemen; Waer op is aen de Heer van Pradel geschreven / dat de selve soodanige ordre wilde stellen / ten eynde dat de voorschreve Troupes tot Rhijnberck ende elders in goede discipline gehouden mochten werden / dat oock de selve door sijne onderhebbende Troupes binnen Wesel leggende / alle mogelijcke af-breuck aen den Vyandt in het Stift van Munster / door excursien wilde laten doen: Des wierdt mede aen den Commandeur der ghemelte Stadt Wesel geschreven / dat hy tot dien eynde aen de voorschreve Troupes alle bevorderinge / aenleydinge / hulpe / ende assistentie soude hebben te geven / waer van aen den gemelten Heer van Pradel mede kennisse ghegeven wierdt: Wyders is aen de Commandeurs van Rhijnberck ende de Grave geschreven / dat sy-luyden respectivelijck alle goede ordre souden hebben te stellen / dat de Burgers ende Ingesetenen der voorsz Steden / door hare onderhebbende Guarnisoenen geene foules / ofte overlast mochten aen gedaen werden.

Naer dat den Heer Keurvorst de Heeren Romswinckel ende Copes hadt ghegeven den titul van extraordinaris Envoyé; heeft men nochtans alhier swarigheyt ghemaeckt om haer te tracteren / als diergelijcke Envoyes van de Koningen. Daer over heeft den Heer Keurvorst geklaeght / uyt Cleve den sesthienden Januarij. Haer Ho. Mog. hebben 't namaels toe gestaen.

De selve Ministers vertoonden den twintighsten, dat sy alreede den vierden deses ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. hadden schriftelijck over gelevert / een Missive van hooghstgedachte sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt / vertoonende de onlijdelijcke overlasten ende beswaernissen / die de Cleefsche Landen in 't ghemeyn / ende de Steden in de selve met haer Ho. Mog. Guarnisoenen sijnde beset / tegens solemnele Tractaten / Capitulatien / ende de goede nabuyrschap wierden aen gedaen / door de oversterckе in-quartieringen van Ruyteren ende Knechten / ende sonderlijcken die van de vreemde Natien nu onlanghs hier te Lande gekomen / met serieus versoeck dat men dese beswaernissen mochten remedieren / ende haer Ministers daer over een toeverlatinge antwoorde laten toe komen. Ende terwijl tot

noch

noch toe daer op noch rescriptie noch reparatie was gevolght / had hooghst gedachte sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt by naders Brieven van den sesthienden deser de selve sijne Ministers toe ghesonden / ghelast die voorgaende klachten ende versoecken niet alleen te repeteren / maer oock daer benevens aen haer Ho. Mog. over te geven / dit bygaende Extract van bitterlijcke klachten, by de Stad Wesel aen meer hooghstgedachte sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt als Landts-Heer gedaen / waer uyt ende uyt diergelijcke veelvoudige swaere klachten / mede van andere Cleefsche Steden bleeck / dat d'insolentien van de Guarnisoenen soo hoogh klommen / dat sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt sich daer op moest doen informeren / ende reparatie ende voldoeninge van desen Staet versoecken / over de schade die sijne goede Onderdanen wierdt aen ghedaen. Ende alsoo de gemelde Ministers op verscheyden andere doleances / van tijdt tot tijdt gedaen by Memorien / niet-tegen-staende alle aengewende devoiren / geene resolutien hadden konnen machtigh worden / om haren genadighsten Heere daer mede te konnen voldoen: Versochten dat sodanige resolutien / sonder verder uytstel mochten genomen / ende haer ten hooghsten handen toe gestelt worden.

Extract-Brief der Magistraet van Wesel, den achtsten *Januarij* sesthien hondert ses-en-sestigh, *geschreven aen zijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburgh.*

U Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts genadighste Brieven van den *vierden* deses, hebben wy in onderdanigheyt wel ontfangen, ende konnen daer op niet onderlaten, U Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts weemoedigh lijck voor te draghen, hoe dat dese Stadt ende Burgerye, by dese periculeuse constitutie van tijden, sedert *twee à drie* weecken met Staetsche ende *Françoische* Volckeren respective alsoo sijn vervult ende hard gedruckt, dat dese Stad over beschaffen van Vuyr, Licht, servicy-penningen en andersints onmogelijck is, diergelijcke soo beswaerlijcke oppressie ende last langer te draghen; Sulcks oock dat eenige van dese Borgeren alreede soo jammerlijck sijn toe ghestelt, dat sy met Vrouw ende Kindt dese Winter niet sullen over brengen, ende de *Fransche* Ruyteren by de Borgeren het Koorn, Hoy, ende Stroo *tegens eenighe vergeldinghe* meestendeels hebben vervoedert, den gheringhen voorraedt van Hout verbrandt, de Kameren, Stallinghen, ende andere Plaetsen groot en kleen met geweldt in genomen, ende Man, Vrouw, Kinderen en de Familie van hare Bedden ghedreven hebben; Soo dat veel van de selve in Stroo sich moeten leggen, ende gheduyrende dese groote koude hare ruste missen, ende oock wel geheel geruineert sullen werden, indien niet U Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, als onsen ghenadighsten Landts-Vorst ende Vader, dese Stadt ende der selver Borgerye sich genadighst aenneimen, gelijck wy dan u Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt hier mede onderdanighst, daerom versoecken ende bidden, om door der selver hooge voorsorge, ende 't geene sy daer in vermogen, daer tegens genadighst te versien.

't Was een klachtige ende kluchtige tijdt; elck seyde het sijne: ghelijck in eene Republijcke plach te geschieden. Veel berispers/ weynigh beteraers. De Politijcke lagent op de Militaire: Dese meenden: *unicuique in sua arte credendum.* Waren t'onwede over het ghedaen rapport van de Heeren Gedeputeerde: Dese seyden/ niemandt te beschuldigen overgevende simpelijck haer rapport ende verhael: continerende wat de Heere Generaels geseydt/ ende geopineert hadden/ ende wat sy selfs seyden/ nae haer beste wetenschap: oock daer in stellende de formele redenen van den Heer Pradel. De questie was of Bouckholt hadde behooren en konnen werden ingenomen. De Gedeputeerde ende den Heeren Militaire hoofden lieten niet elck ander te visiteren te tracteren/ ende te carresseren: Edoch in 't particulier lieten niet te seggen elck het hare. Iemandt seyde datter in 't Leger waren geweest derthien Generaels-Persoonen: Prins Maurits, de Rhijn-Graef, Pradel ende acht Gedeputeerden maeckten elf ende noch twee simpele Capitains/ aen de welcke de Gedeputeerde veel gehoors gaven. De Gedeputeerde seyden/ dat van begin aen de Fransche hadden groote onwilligheydt ghetoont tot de marche/ ende dat se begeerden in Guarnisoen te gaen: ende scheen oock wel dat Pradel yets sulcks moeste hebben in last gehadt. Want het den Koningh stilswijgens advoueerde. Ende 't is soo wel onder de Princen/ als onder de Chirurgijns/ dat men de wonde van den Patient niet wil al te ras laten toe lopen.

Anders sagh men dat de Munstersche korts daer nae met acht a thien duysent man te velde quamen/ ende Vrieseveen in Overyssel ende Emmen in Drenthe overvielen ende plonderden/ 't volck sloegen/ gevangen wegh voerden. Konden die in 't Veldt duyren; d'onse moesten 't oock konnen. De Gazettiers worden dickwils beschuldight van logens. Maer hoe kunnen Copyen autentijck sijn: als de principalen varieren? In geen dingen is meer onseeckerheydt als in 't verhael van de Oorlogs actien. Elck particulier Soldaet vertelt het tot sijn voordeel: Want sijn eer hanght ter aen. Ende 't is van outs Heer een eygenschap van de Krijghs-lieden/ glorieus te zijn. Plautus ende Terentius getuygen: *Neminem non occidunt suis odiosis fabulis. Et legatur Erasmus ad proverbium: Dulce bellum in expertis.* Ende 't Fransch spreeck-woord seght: Il fait bon battre les glorieux; ils ne s'en ventent jamais. Niemandt wil bekennen dat hy geslagen is of verlooren heeft. Hoe dickwils hoordt ende siet men dat beyde partyen sigh de victorie toe schrijven? Elck maeckt de schade van sijn Vyandt grooter. Selden ghebeurdt het dat d'een den anderen toe roept: *Tua est lavinia conjunx.* 't Moet dan oock niemandt vreemt duncken dat in dese Boecken/ in 't stuck der Oorlogs daden elck Militair niet vindt sijne reeckeningh of alles beschreven nae sijne fantasie. Selfs in dit stuck van Boeckholt, d'een party seyde daer waren acht hondert man tot Guarnisoen; d'andere; niet meer als drie hondert. d' Eene party seyde daer was geen Voerage: De Heeren Gedeputeerden verklaerden ghesien te hebben in haer weder-keeren van 't huys te Grieten dat de Fransche een Dorp dicht aen Boeckholt hadden geplondert/ ende met haer Peerden vol geladen met Hooy te hebben gerencontreert.

Seecker was 't dat de Luneborghsche self ende andere oock neutrale naegebuy-

gebuyren waren verwondert dat een Leger van twintigh duysent man gefailleert hadt te nemen een Bicoque / als Bouckholt ende dat 't een groote dis-reputatie was voor de Wapenen van den Staet. De Prins gesinde namen daer uyt oorsaecke te seggen / dat de Republijcke noodigh hadde t'employ van een Capitain Generael ende de Militaire noyt souden wel pareren aen Gedeputeerden van den Staet of aen Politijcke.

Andere remarqueerden dat de Fransche Troupen oorsaecke waren van den onwille. Want al in den beginne spraecken sy niet als van te gaen in Guarnisoen ende Winter-Quartieren. De Heer N. self tot Aernem zijnde voerde sulcke discoursse ; ende hoe wel hy daer nae in den Hage anders sprack / ende dat het des Coninghs intentie was de Troupes self in de Winter te doen ageren ; soo moest men 't nemen voor een compliment. Want Pradel door sijn Brieven te Hove sijn doen wel heeft staende gehouden. Soo dat in alle maniere te gelooven was / dat hy last hadde in de Winter niet te ageren / dat is / den Bisschop te verschoonen tot in de Somer. Ende 't was in allen manieren suspect ende aenmerckelijck dat den Koningh tot noch toe niet een stuyver subsidie ende niet een man tot secours hadt ghesonden tegen Engelandt, ende wat hy gesonden hadt tegen den Bisschop dat deed meer schade als voordeel: Want sy gaven quaedt exempel aen 's Landts Militie / ende induceerden oock onse Militaire tot onwille. Om niet te spreecken van haer plunderen in 't Quartier van Nimmegen, Veluwe, Zutfen ende Over-Yssel, alsoo quaedt als den Vyandt. Voorts de Coningh self brack niet tegen Engelandt / maer handelde gedurigh in 't geheym / ende was jalours van gheruchten / dat men van hier met Engelandt tracteerde: Begerende dat den Heer Gogh van daer soude vertrecken / voor en al eer hy wilde resolveren tot de rupture. Hoe wel sulcks van hier gedurigh wierde geurgeert. In dese tijdt waren oock speculateurs, die in den naem van Christophorus Bernardus van Galen vonden het bestiael getal van den Antichrist namelijck *666*. Andere vonden dat in 't geheele M. B. C. net gevonden wierdt het getal van 1666. namentlijck uyt de numerale Letters C. D. I. L. M. V. X. uyt het eerste dat de Bisschop was den Antichrist, ende uyt het ander dat den jonghsten dagh voor handen was / ende dat Jaer de Werelt soude vergaen.

't Leger was soo vroegh niet in Guarnisoen / of men begost weder te delibereren over den aenstaenden Veldt-toght ; tot dien eynde wierdt den drie en twintighsten den Raedt van Staten versoght / datter soo veel / ende soodanige Troupen te voet ende te peerde souden werden gedispicieert / waer uyt een formeel Leger te Velde soude konnen werden ghebracht: Ten tweeden, dat haer Ed. onder anderen daer op wilden letten ende besorgen / dat de Compagnien en Officieren / yder onder hare Regimenten mochten werden gerengeert : Ten derden datter oock by de handt mochten werden gebracht / ende ter bequamer plaetse gereet gehouden eenighe halve Cartouwen, om die te Velde te konnen gebruycken / soo wanneer den dienst van den Staet sulcks quam te requireren / ende vereysschen. Ten vierden ende ten laetsten / dat den meer-wel-ghemelten Raedt alle de Capiteynen wilde aenschrijven / haer Compagnien aenstonts te completeren ; wijders is geresolveert te schrijven

gen alle de Gouverneurs ende Commandeurs langhs den Rhijn en den Yssel, als mede aen de Steden ende Plaetsen leggende ende grensende naest aen 't Stift Munster, datse haer gestadigh / ende van tijdt tot tijdt / op de beste bequaemste / ende seeckerste maniere soude hebben te informeren ende laten informeren / waer den Vyandt sich hier ofte daer onthielt / ende naer ondervindinge ende bekomen kennisse / den selven alomme met excursien / ende andersints door de Militie onder haer Gouverne ofte Commande staende / allen mogelijcke afbreuck te laten doen: ende ingevalle eenige Officieren / soo wel Fransche als andere sich mochten aengeven / ofte presenteren / om ten dien eynde met partyen uyt te gaen / den Vyandt te soecken ende t'attacqueren / datse sulcks niet en souden vermogen te weygeren / ofte te declineren op pene van daer over aengesien / ende gecorrigeert te werden.

De Heer Prins Maurits wiert den acht-en-twintighsten versocht om sich ten spoedighsten in Persoon te vervoegen naer Wesel, en daer omtrent / met authorisatie om volgens t'geene naer ingenomen advijs vande selven Heere Prince Maurits van Nassauw, ende oock van anderen des noot sijnde / van tijt tot tijt soude werden gedecreteert by Gedeputeerden van hare Ho. Mog. mede derwaerts af te senden de militie vanden Staet / leggende inde Guarnisoenen op den Rhijn, ende Issel ende andere daer in ge-enclaveerde ofte daer aen grensende plaetsen soo wel die gelegen waren op den Bodem van Gelderlant ende Overyssel, volgens het particulier ende expres consent vande Heeren Staten van deselde Provincien / als die gelegen waren opt territoir vande Generaliteyt of daer buyten / mitsgaders oock soo danige andere Compagnie te Voet ende te Paerde als in een specifique Lijste souden werden vervat / in een gros ofte met kleyne parthijen by excursien uyt de voorsz Guarnisoenen of andersints op den Vyant ten besten te doen ageren. Des werden by desen geauthoriseert ende gecommitteert de Heeren van. . . . . uyt dese Vergaederinge mitsgaders den Heere van . . . . . uyt den Raet van Staeten / met volkomen macht ende speciael bevel om sonder rugge-spraecke aengaende 't employ der voorsz militie / naer ingenomen advijs vanden gemelten Heere Prince Maurits van Nassau, oock soo sy sulcks goetvonden / van andere hooge ofte mindere Officieren / alles te resolveren ende effectueren / of doen effectueren / wes naer gelegentheyt ende vereysch der voorvallende saecken / ten meesten dienste vanden Staet / ende afbreuck vanden Vyandt / bevonden soude werden te behooren / daer toe voor haer Commissien in behoorlijcke Forme soude worden gedepescheert: en dit alles onverminderd ende sonder prejuditie vande deliberatie naerder te houden nopende 't bestellen van 't Leger tegens 't aenstaende voor-jaer; Des wierdt van nu af vast gestelt / dat tegens het aenstaende voor-jaer uyt alle de Provincien naer ouder gewoonte Gedeputeerden genommeert souden werden om te Velde te gaen / ende souden de Heeren Gedeputeerden allereyts gecommitteert ende als dan te Committeren / by Eede moeten beloven / datse niet meer opt voordeel van d' een als d' andere Provincie souden reflecteren / maer alleenlijck letten op den dienst van 't ge-

't gemeene Landt / mitsgaders besogen dat de wandelvoiren die by eenige militaire gecommitteert souden mogen werden sonder eenige oochluyckinge volgens d' ordre van 't Landt gestraft mogten werden.

De navigatie en Visscherije aengaende wierdt den eersten Februarius verstaen / dat by continuatie en generaelijck op alle gewesten verbooden soude werden de traffique ende het uytloopen van alle Schepen van Commercie / Raa Zeylen voerende / sonder speciale permissie ofte concessie van haer Ho. Mog. / op soodaenige penen / als by de voorgaende placcaten daer tegens waren gedecreteert / sullende wyders noch de respective Collegien ter Admiraliteyt aengeschreven werden / datse daer inne niet en souden hebben te dispenseren / of daer toe permissie te verleenen / onder wat pretext sulcks soude mogen wesen / mitsgaders in te trecken ende invell te maecken alle concessien hier bevoorens gegeven / die noch geen effect geforteert soude mogen hebben ; des soude mede aen die van de kleyne Visscherye / door den gantschen Staet geinterdiceert werden nae prima Martii naestkomende hare voorsz neeringe / tot hare Ho. Mog. nadere ordre / te oeffenen / mede op soodanige penen / als by 't jonghste Placcaet daer tegen waren gestatueert / 't welck tot dien eynde / soo ten regaerde van de voornoemde kleyne als ten aensien van de groote Visscherye gerenouveert soude worden.

In de handelingh over d'alliancie met Keur-Brandenburgh quam het meest aen op den Tol tot Gennip die syn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt weder eysschte : Als hem toekomende. Hier seyde men dat hy wel op den Tol yets macht hebben te seggen : Doch niet op de Licent. Ten tweeden, begeerde hy reparatie van schade ende foulen in 't Landt en Steden van Cleef / syne Onderdanen aengedaen : ende een Reglement in 't toekomende. Sulcx wierdt geoordeelt van swaere practijcke. Hy begeerde noch / dat het aen te nemen volck / daer toe dese Staet soude geven vier mael hondert duysent guldens tot werf-gelt, ende by de vyf mael hondert duysent guldens tot subsidie soude zijn in syn Eedt alleen : Hier meende men het behoorde te syn in Eedt van beyde. Doch hadde men de Heer Beverningh aen-gheschreven / alles met de draeghlijckste temperamenten te vinden ende te sluyten. Dit wierdt hem met Expressen toe-ghesonden. Ende dien Expresse quam niet over / ghelijck oock niet een Missive van den Heer Raedt Pensionaris door de ordinaris Post. Hy kreegh advijs dat beydes was gesonden : ende nochtans niet aen hem komende schreef sulcks door een Expresse Saterdagh 's morgens / die quam hier Sondagh : Waer over 's avondts vergaderingh zijnde / wierdt terstondt door den selven Expresse hem gerescribeert met duplicaet van 't voorige. 's Maendaegs hoorde men / dat hy Saterdagh nae middagh self was vertrocken / in een Caros van de Heer Keur-Vorst op Nimmegen : Arguerende dat de aen hem ghesonden Expres / ende Missive was opgevanghen. Immers 's Maendaeghs 's morgens was hier een sterck gerucht dat hy in den Hage was aengekomen. Doch quam niet te voorschijn ; Ende persisteerden haer Ho. Mog. in haer last dat hy soude sluyten.

De foulen in de Meyerye ende 't Marquisaet van Bergen op Zoom continueerden al noch door de Munstersche, die soo wel op 't Huys tot Woude, als

als in 't Dorp Oudenbosch haer sochten te stercken. Maer de vigilantie soo van den Prins van Tarante in de Meyerye, als van Vorst Frits van Nassauw omtrent de twee laetste Plaetsen was soo goedt / dat de Vyandt aldaer sonder bykans eenigen tegenstant wierdt weder uyt gedwongen / haer meest gevangen gevende : daer van den Capiteyn Kirckpatrick den sesthienden deed omstandigh rapport. Aen den Prins van Tarante wierdt gerescribeert / dat haer Ho. Mog. sigh wel lieten gevallen den goeden yver conduitte ende vigilantie by hem in 't dissiperen / ende ruineren van de Vyandtlijcke Troupes in den Oudenbosch voornoemt gepleeght / ende dat hare Ho. Mog. oock vertrouwden / dat hy in den voorsz sijnen goeden yver / ende vigilantie ten meesten dienste van de Lande / ende meesten afbreuck van den Vyandt onvermoeyt soude continueren : Des is mede aen den selven Prince / als oock aen den Gouverneur van Bergen op den Zoom / mitsgaders aen den Commandeur tot Breda geschreven / dat sy-luyden haer uyt de Gevangenen aldaer opgebracht souden hebben te informeren / ende doen informeren in wiens dienst de selve eygentlijck waren / ende in specie of de Officieren / boven den voor-genoemden dienst van den Bisschop van Munster, niet in andere Heeren ende Princen dienst en waren / waer de voornoemde Troupes gheworven / ende aengenomen / als oock van waer sy laest gekomen waren / ende waer sy hun gemeenlijck opgehouden hadden / wat desseynen by haer voor-genomen waren / of / ende waer van daen sy renfort ofte secours waren verwachtende met specificatie waerse gebooren / ende woonachtigh / mitsgaders of onder de selve geen Onderdanen van desen Staet / ofte Deserteurs ende Overlopers waren / die hare Compagnie ende dienst verlaten hadden / ende voorts alles waer aen den dienst van 't Landt eenighsins gelegen soude mogen zijn. Doen wierdt oock ontfangen een Missive van de eerste presiderende ende andere Raden van Brabandt, geschreven alhier in den Hage, huyden date deses / houdende in effect dat haer Ed. door verscheyden gheruchten onderricht wierden / dat seeckeren Paep, onder den naem van Rentmeester van de Goederen van de Abdye van St. Bernarts, residerende in den Oudenbosch, als mede die van 't Sandt daer buyten getrempeert souden hebben in de jonghste invasie van genoemde Munstersche Troupen in het voorsz Quartier / als mede dat eenige andere Papisten aldaer aen 't selve schuldigh souden wesen / dat haer Ed. daeromme geresolveert hadden den Procureur Generael derwaerts te senden / edoch alsoo sy vertrouwden dat haer Ho. Mog. wel lichtelijck eenige nadere kennisse van 't geene voorsz is / souden mogen bekomen hebben : Soo versochten sy dat de selve aen hun souden willen mede deylen 't geene tot preallable informatie van de voorsz haren Procureur Generael soude komen strecken / op dat diergelijcke crimes ende verraderyen soo by Papen als hunne Adherenten (zijnde Onderdanen van desen Staet) niet ongerecherccheert mochten blyven / maer door de handt van de Justitie andere ten exempel rigoureuselijck gepunieert werden; Waer op is goedt-gevonden aen den gemelten Raedt van Brabandt te rescriberen / dat soo haest als haer Ho. Mog. de gerequireerde informatien bekomen soude hebben / sy de selve aen haer Ed. soude doen communiceren / sullende oock voorders aen de

Gou-

Gouverneurs van 's Hartogenbosch ende Bergen op den Zoom, mitsgaders aen den Commandeur Valckenhaen tot Breda, geschreven werden / dat zy-luyden den voornoemden Procureur Generael van Brabandt / aldaer aen gekomen sijnde / t' sijner requisitie souden hebben te dienen van soodanige informatien / als sy / in gevolge van hare Ho. Mog. resolutie van huyden / genomen op de Missive van den Heere Prince van Tarante uyt de gevangenen in den haren op gebracht souden hebben bekomen.

De Heer Kien een van de Gedeputeerde van Zeelandt / ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. was aldaer expressselijck gaen doen rapport van 't ghehandelde met Keur Brandenburgh (onder de Brandenburghsche saecken ghestelt) ende hoe boven al / om het een ende 't ander tot een kort besluyt te brengen / ende de gewenschte vruchten daer van te genieten / nodigh was dat promptelijck op de ratificatie ofte de verseeckeringe van dien suffisantelijck by den hooghgedachten Heere Keurvorst te geven / wierde gefurneert de somme van vier hondert duysent Guldens / tot voldoeninge van de te bedingen Werf-gelderen, daer toe de respective Provincien hadden getoont hare vaerdigheyt / om yeder sijne quote daer inne promptelijck te fourneren: Den gemelten Heer Kien is voor sijne genomene moeyte / en gedane openingh / ende rapport bedanckt: Ende voorts lecture gedaen zijnde van de voorschreve concepte Tractaten, ende daer op ghehoort de naerder Elucidatien by den gemelden Heer Kien op verscheyde Articulen toe gebracht / oock gelesen de Resolutie van haer Ho. Mog. jonghst genomen / in dese sacke op den negenden deser loopende Maendt / is naer serieuse deliberatie goedt ghevonden / te consenteren in 't prompt fournissement van de quote van Zeelandt, in de voorschreve vier mael hondert duysent Guldens boven gemelt / werdende den Heer Ontfanger Generael vander Stringe, geauthoriseert ende ghelast daer toe de noodige ordres te stellen: Alles op vast vertrouwen dat de Provincien / van de welcke sulcks wierd gerequireert / niet vorder in ghebreecken souden blijven / hare quoten in de petitien ende consenten ter Zee op te brengen / ende de Admiraliteyt in hare jegenwoordige noodt ende schaersheyt daer mede eenichsints te soulageren / sonder de selve geheelijck op den hals / ende tot laste van die Provincie te laten / als niet capabel zijnde sulcks langer te draghen.

De Heer Raedt Pensionaris de Hubert, heeft oock ter Vergaderingh der Heeren Staten van Zeelandt, den seventhienden February gerepresenteert / den jegenwoordigen gevaerlijcken toestandt van het lieve Vaderlandt / niet alleen ten aensien van den openbaren Oorlogh met den Koningh van Engelandt, ende den Bisschop van Munster sijnen Adherent / maer oock ten respecte van het quaedt / dat in de Spaensche Nederlanden teghens den Staet wierd ghemolieert / daer van de beginselen eenigen tijdt achter den anderen nu klaerlijck warenn gesien; en voor eerst aen de quade genegentheyd / die de Ingesetenen ende Onderdanen van den Koningh van Spaignen teghens den Staet / ende de Gereformeerde Godts-dienst met schimpigh spreecken ende lasteren betweesen: Ten tweeden, dat al over eenigen tijdt verscheyde van de Spaensche Soldaten ende Ingesetenen / onder den naem van Munstersche in

diverſche geweſten van den Staet de goede Ingeſetenen hadden geaggreſ-ſeert / mishandelt / ende hare Huysen gheplondert / mitsgaders den roof gebracht binnen het gebiedt van de Spaenſche Nederlanden: Ten derden, dat in de voorſz Landen geheele Troupes ende Regimenten waren gheworven / by een gebracht / ende van alles ten Oorloge voorſien / ende van daer onder den naem van den Biſſchop van Munſter, vyandlijcker wijſe gevoert op den bodem van deſen Staet; overvallende niet alleen de goede Onderdanen van den Staet op het onvoorſienſte / als haer verlatende op het Tractaet van Vrede met Spaignen, ende dienvolghens op een ſeeckere Nabuyrſchap; maer poogende daer benevens te attacqueren / ende in te nemen de Fortreſſen van den Staet / gelijck in de Landen van Overmaze, ende ontrent den Oudenboſch in Brabandt, onlangs maer al te klaer en was geſien. Ten vierden, was de nauwe correſpondentie met Engelandt wel aen te mercken / oock wat toevoer uyt de Spaenſche Nederlanden / van allerhande Goederen van Contrebande derwaerts wierd ghedaen / ende wederom van daer de Engelſche commoditeyten / ende effecten van onderſteuninge / van de vyanden van deſen Staet ontfingen; ende dat daer uyt wel was te apprehenderen / dat de Spaenſche Havens open ſtond om de Troupes / die in Engelandt wierden verveerdight / aldaer te recipieren / ende voorts gelegentheyd te geven / om deſen Staet van de Spaenſche zijde mede op het onvoorſienſte te attaqueren / tot welcken eynde / 't geene wel was te apprehenderen de ſituatie ende paſſen van deſe Landen / door Spaenſche Onderdanen wierden ondersocht / af geſien ende verſpiet / gelijck dagelijcks maer te veelen wierdt ondervonden. Ten ſesden, daer by komende de conſpiratie / dieder ſcheen geformeert te weſen van Paepſche Geeſtelijckheydt, ende hare dwalinghen en ſuperſtitien aen hingen / woonende en ſchuylende onder het gebiedt van den Coningh van Spaignen, tegens deſe Landen en de ſuyvere Gereformeerde Godts-dienſt / om die / waer het mogelijck / te extirperen / met correſpondentie ongetwijffelt van de geene die haer aenhangh en ordre op eenige Plaetſen in deſe Landen / genoechſaem openbaerlijck wierden getollereert; dat het derhalven tijdt was / om tegens ſoodanige machinatien / ende vyandlijcke Attentaten promptelijck te voorſien / eer het te laet was; ſijnde voor den Staet veel beter / den Koningh van Spaignen voor een openbaren vyandt te hebben / als voor ſoo een geveynſden Vriendt ende Nabuyr / hebbende jegenwoordigh ſoo merckelijcke Troupes by de handt / die den naem aen doende van Munſterſche, onder die baniere / de Landen op het onvoorſienſte konden invaderen / gelijck het ſelve albereyts uyt het gepaſſeerde was gheſien / ende kontſchappen oock mede brachten / dat den Marck-Graef van Baden, zijnde in Spaenſchen of Keyſerſchen dienſt / met een conſiderable Troupe van ontrent vier duyſent mannen ſulcks ſoude hebben gedaen / ende albereyts op wegh geweeſt / om de Troupes in den Oudenboſch in gevallen / te aſſiſteren / ende vordere deſſeinen by de handt te nemen; op alle het welcke serieuſelijck ſijnde gedelibereert; hebben alle de Leden getoont het geene voorſchreve is ten uyterſten te apprehenderen / ende is vervolgens goed gevonden / dat de Heeren ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt / alle het ſelve

naer

naer sijn gewichte ende importantie / ter Vergaderinge van haer Ho. Mog-
souden representeren / ende trachten de saecken daer heenen te dirigeren / dat
over alle de voorschreve proceduyren ende dadelijckheden / van de Regeeringe
van den Koningh van Spaignen, eene prompte satisfactie ge-eyscht ende ge-
geven mochte werden / oock reparatie ghedaen van alle de schaden / die de
goede Ingesetenen door de ghepasseerde foules en vyandtlijcke aggressien
hebben geleden / en voorts gegeven behoorlijcke asseurantie / dat sulcks in
't toekomende niet meer en soude ghschieden / maer ter contrarie dat desen
Staet / niet als alle naburlijcke vriendtschap ende correspondentie van
Plaetsen en Quartieren van hooghstgedachte Koningh souden ontfangen ;
Ende dat den hooghgemelten Staet / wel specialijck mocht worden verseec-
kert / ende gerust gestelt / dat in de Haven van Oostende ofte Nieupoort,
geene Engelsche Troupes souden worden in ofte door gelaten / onder wat
pretext het selve oock soude mogen wesen ; Dat op de voorsz distincte pointen /
een korte ende cathegorique antwoordt mocht worden gevordert / om te mo-
gen weten / waer naer de Regeeringe haer mesures soude hebben te nemen /
sonder haer langer met civile woorden ende beleeftheden / sonder effect van
de Spaensche zijde te laten paeyen. Ende gemerckt / dat de genaemde Paep-
sche Geestelijckheydt, de stoockers en aenblasers waren van de boven-ver-
haelde proceduyren / oock eenighe van de selve aenleyders en uytvoerders
van desen / dat derhalven ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. soude wor-
den geurgeert / dat ordre mocht worden gegeven / om alle de Papen ten plat-
ten Lande op te halen / ende dat voorts de Placcaten tegen de stoutigheydt
van de Papisten, binnen 's Landts niet alleen mochten worden vernieuwt /
maer eenmael rigoureuselijck ge-executeert / en de Papen en Jesuiten die het
geheele Landt doorloopen / geweert / op dat het Serpent niet langer in den
boesem van den Staet magh werden gevoet / dat by alle occasien gereet stont /
om haer het herte te helpen af steecken : Dat oock wijders de versterckinge
van de Guarnisoenen / van de naestgelegen Frontieren van Brabandt ende
Vlaenderen, niet langer magh worden uyt gestelt : En overmits ten tijde van
een subyten overval / of als de selve wierd te gemoed gesien / of billicken ghe-
vreest niet noodiger en was als prompte ordre en resolutie ; Soo souden de
Heeren ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt haer Ho. Mog. versoec-
ken / dat de bewuste Acte van Authorisatie van datum den . . . .
mocht worden ge-extendeert / om naer gelegentheydt van saecken / soo veel
Compagnien en Krijghs-volck in de voorschreve Quartieren van het eene
Guarnisoen in 't ander te commanderen / en te verleggen / als naer opko-
mende occasien by de Heeren Staten van Zeeland Provintie of de Heeren haer
Gecommitteerde Raden soude bevonden worden noodigh en voor den Lande
dienstigh te wesen / met vordere authorisatie om alles te besorgen / ende 't on-
dernemen / dat tot de meeste securiteyt ende verseeckertheydt van de voorsz
Quartieren soude geoordeelt ende gevonden worden noodsaeckelijck en dien-
stigh te zijn : Wordende de Heeren van de Rade oock by desen geauthoriseert /
om uyt dese Provintie soo veel Soldaten ende Matrosen tot defensie van de
voorsz Quartieren derwaerts te senden / oock de Magazijnen tot verschaffin-
ge

ge van allerhande behoeften te openen / als de opkomende noot / en de dienst van de Lande soude komen te vereysschen / en de swacke besettinge vande Guarnisoenen alhier eenighsints soude konnen toe laten; Sullende de ghemelte Heeren ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt haer Ho. Mog. mogen verseeckeren dat in desen met alle nodige sorge / vigilantie / ende promptitude soude worden geprocedeert; ende daer benevens aenhouden / dat ingevolge van soo veele en iteratieve versoecken ende instantien niet alleen de Guarnisoenen binnen die Provintie en die van de omleggende Quartieren een mael convenabelijck mochten werden versterckt / maer oock eenige Troupes voor ende omtrent Rammekens by een gebracht / en in Smack-Schepen veerdigh gehouden / om sich by alle opkomende occasien promptelijck daer van te konnen dienen / ter plaetse daer de noodt sulcks soude komen te requireren.

Dit alles is by haer Ho. Mog. in behoorlijcke consideratie ghenomen: Maer wat aengingh de meerder rigueur tegen de Paepen ende Paepsche te ghebruycken / wierdt by Hollandt overgenomen.

Om dat in desen tijdt wierdt gesproocken van te beroepen den Heer Prins van Turaine tot het Generaelschap van den Staets Militie; De Heeren van Zeelandt daer toe niet genegen / aenmerckten dat in de Commissie altans aen den Heere Prins Maurits gegeven onder dato den acht en twintighsten January / zijn qualificatie niet stondt / als van Lieutenant Generael van de Ruyterye, ende Gouverneur van Wesel, ende niet als jegenwoordigh Cheff ende Generael van de Militie van desen Staet / ende daer over by den Raedt Pensionaris eenighe consideratien wesende ghemoveerdt. Is naer deliberatie goedt-ghevonden ende verstaen dat de Heeren ordinaris Ghedeputeerden ter Generaliteyt aldaer souden representeren / dat de Heeren van Zeelandt vernemende / dat sulcks alleen soude wesen gheschiedt / om dat het Leger van den Staet jeghenwoordigh van den anderen was ghesepareert / niet en vertrouwden dat by de respective Provincien eenige de minste intentie soude wesen om den wel-gemelten Heere Prins van sijne voorgaende employ als Cheff ende Generael van de Militie van den Staet te excuseren / maer ter contrarie om sijne Vorstelijcke Doorluchtigheydt daer in te continueren ghelijck hare Ed. Mog. oordeelden dat den dienst van den Lande / oock de Meriten ende capaciteyt van sijn Huys ende Persoon sulcks quamen te requireren; veel weyniger datter gedacht soude worden om yemandt van buyten tot het ghesagh ofte meerder employ over de Militie van den Staet te eligeren. Sullende niet te min sy Heeren ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt naerstigh om-hooren ende ondersoecken wat desen aengaende by de eene ofte andere van de Provincien mochte werden gedelibereert / oock wat sentimenten daer over onder de Gedeputeerden van de andere Provincien wierden gespeurdt; gevende van hare ondervindinge spoedige gecircumstantieerde ende getrouwe advertentie aen die Provincie / als wesende saecken daer den dienst ende ruste van den Staet besonderlijck was aen gelegen.

Den Luytenant Admirael Jan Evertsz met derthien Schepen kruyssende / ontmoete een Esquadre van vyf a ses en dertigh Engelsche Oorlogh-schepen / der-

derhalven sich in macht verre minder bevindende vond geraden in te wijcken; daer waren noch vyf schepen buyten/ dewelcke voor Oostende hadden gelegen/ doch ordre hadden van de Vlagge te gaen soecken/ die sy nu souden hebben gemist. Die van Zeeland waren daer voor seer bekommert hadden terstont twee Vaertuygen uytgesonden tot waerschouwinge ten eynde sy in 't eerste ghereetste Zeegat sich mochte salveren ten besten mogelijck. Sy versochten oock het Collegie ter Admiraliteyt in de Maze noch twee snege Vaertuygen uyt te senden/ om de selve waerschouwinge te gaen doen. Gemelte Engelsche Schepen hadden sich ten ancker gheset by Oostende.

De Heeren van Ommeren, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden hebben den drie en twintighsten gerapporteert/ dat sy gevisiteert/ ende geexamineert hadden de respective Tractaten van alliantie ende naeder conjunctie/ mitsgaders raeckende den Tol ende Licent tot Gennip met den Heere Keur-Vorst van Brandenburgh gesloten/ oock de selve geconfereert hadden met d'instructie/ ende andere hare Ho. Mog. Resolutien den Heer van Beverningh gewesen extraordinaris Gedeputeerde van desen Staet aen de hoogh-gemelte Heere Keur-Vorst mede gegeven/ ofte nae gesonden/ waer mede sy bevonden hadden de voorsz Tractaten te accorderen: Waer op is goedt-gevonden/ dat het Tractaet/ noopende den voornoemden Tol en Licent tot Gennip Copyelijck gesonden soude werden aen den Raedt van Staten met versoeck dat haer Ed. aenstondts wilden doen Negotieren de somme van vyftigh duysent guldens om in gevolge van dien/ ten behoeve van de meer-hoogh-ghemelte Heere Keur-Vorst uyt-gekeerdt te werden/ des wierdt het inkomen van de voornoemden Tol ende Licent geaffecteert om daer mede het voorsz capitael van vyftigh duysent gulden met den interest van dien/ afgeleydt te werden; wyders is verstaen dat aen de gesamentlijcke Provintien geschreven soude werden/ dat de selve niet alleen hare Ratificatien op de voorsz Tractaten ten spoedighsten ter Vergaderinge wilden doen openen; nemaer oock volgens de afgesondene decharges promptelijck furneren hare quotes in de somme van vier mael hondert duysent guldens/ dewelcke datelijck op de Ratificatie van de meer-ghedachten Heere Keur-Vorst in voldoeninge van de bedongen werf-gelden betaelt moesten werden/ mitsgaders oock tijdelijcke ordre stellen tot furnissement van de penningen gerequireert tot onderhoudt van de Troupes van sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt volgens ende in conformité van 't gemaeckte Tractaet/ ende voor al dat een maendt gelts gereet gemaeckt mochte werden dewelcke aenstondts nae de gedane monsteringe die naer alle apparentie binnen veerthien daghen geschieden soude/ betaeldt moest werden.

Uyt Vranckrijck hoorde men dat aldaer eenige ombrage was opgevat over de conferentien die ghesepdt wierden tusschen den Heer van Beverningh, ende den Heer Vane aen 't Hof van de Heere Keur-Vorst van Brandenburgh tot Cleve gehouden te zijn/ sonder daer van communicatie noch aen de Heer Colbert aldaer in loco zijnde/ noch aen de Heer Ambassadeur d'Estrades alhier in den Hage te geven; waer op is goedt-gevonden aen de Heer van Beuningen te schrijven dat den gedachten Heer van Beverningh egeene conferen-

tien altoos met den voornoemden Heer Vane gehouden hadt / maer alleen by rencontre voor-gevallen was / dat Vane op seeckeren tijdt in de Camer van de Heere Keur-Vorst quam / daer den gedachten Heer van Beverningh alberevdts eenigen tijdt geweest was sonder dat d'een ofte d'ander van malkanderen wisten / zijnde niet anders als eenige woorden van geen importantie in presentie van sijn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt ende den Prince van Anhalt tusschen hun gewisselt / daer van den voornoemden Heer van Beverningh aenstondts communicatie heeft gegeven aen de gemelte Heer Colbert: Des wierdt den Heer van Beverningh oock versocht van 't geene voorsz is / den voornoemden Heer Ambassadeur d'Estrades te gaen informeren ende vervolgens alle opgenomene ombrages te dissiperen / ende wech te nemen.

Dees tijdts wiert oock ter Vergaderinge gelesen het Advijs des Raedts van State / genomen ten reguarde van de Gevangens by Mastricht bekomen / als oock die by den Heere Prince van Tarante binnen den Oudenbosch betrapt / ende boven 's Hertogenbosch, Breda, Bergen op den Zoom ende by-gelegen Steden opgebracht waren. Waer op den wel-gemelten Raedt van State is versocht / de respective Gouverneurs ende Commandeurs van de voornoemde plaetsen aen te schrijven / ende ordonneren soodanighe van de voorsz Gevanghenen / als bevonden wierden voor desen in dienst te zijn / ende haer Compagnie als Deserteurs ende Overlopers verlaten te hebben / te senden naer de Guarnisoenen daer der selver Compagnien jegenwoordigh waren logerende / omme aldaer naer Krijghs-recht andere ten exemple gestraft te werden / ende wat belanght die geene dewelcke sonder desertie van voorgaenden dienst (zijnde Ingesetenen van desen Staet) haer in eedt ende dienst van den Bisschop van Munster ofte in dienst van andere uytheemsche Heeren hadden begeven / contrarie de Placaten ende ordonnantien dien-aengaende gemaeckt ende gepubliceert / ende noch jonghst op den seven en twintighsten Augusti sesthien hondert vyf en sestigh gedaen emaneren / wierdt den Raedt oock versocht soodanigen ordre te stellen ten eynde dat jegens de selve / achtervolgende ghemelte Ordonnantien ende Placaten geprocedeert mochte werden; Dan wat aengingh de verdere ingredienten van 't voorsz advijs raeckende de geene die noch in dienst ende eedt van den Staet waren geweest/ nochte Ingesetenen van de selve waren / is verstaen / dat 't selve advijs ghestelt soude worden in handen van de Heeren van Braeckel ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de militaire saecken / om te overleggen of ten respecte van soodanige niet gedispenseert soude konnen werden van 't rigeur van Rechten / ende of dien-volgende de selve niet soude behooren gesteecken te werden onder eenige Compagnien ofte ge-employeert ten dienste van de Lande op de Schepen van Oorloge ter Zee / ende de Hooft-Officieren der voornoemde gevangenen in goede versekeringe herwaerts gebracht / omme nae bekomen informatien by de voornoemde Gouverneurs ende Commandeurs inghevolge van de voorsz hare Ho. Mog. Resolutie ende die vorder hier genomen soude konnen werden omtrent der selver Persoonen / soodanigh gedisponeert te werden als nae bevindinge ende exigentie van saecken geoordeelt soude werden te behooren; doende daer van rapport aen haer Ho. Mog.

's An-

'sAnderen daeghs hebben de Heeren Gedeputeerde van de Provintie van Hollandt ter Vergaderinge bekent gemaeckt dat de Heeren hare principalen contschappen ontfangen hadden / van dat een aenslagh door eenighe Keyserlijcke ende Munstersche Troupes geformeert soude zijn geweest teghens de Stad van Mastricht ende de plaetsen daer omtrent in de Landen van Overmaze ghelegen / ende dat tot beter uytvoeringhe van dien oock in verscheyde Huysen van qualiteyt van Burgheren ende Inghesetenen der selver Stadt eenigen voorraedt van Wapenen soude wesen gebracht; Waer op is goedt-gevonden te versoecken den Raedt van State dat haer Ed. tot verseeckeringe der meer-gemelte Stadt Mastricht ende omleggende Plaetsen / soodanigen prompten ordre wilden stellen / ende die voorsieninge doen als haer Ed. naer exigentie van saecken ten meesten dienste ende gerustheydt van de Lande souden bevinden te behooren.

Haer Ho. Mog. hadden den Raedt van Staten vermaendt tot executie van haer resolutie van den dertighsten January / by de welcke goedt-ghevonden was dat duysent vyf en twintigh Koppen afgenomen soude werden van de Compagnien extraordinaris uyt de bewuste derthien hondert seven en seventigh man versterckt / ende dat met de selve vergroot soude worden de Compagnien van de Fransche Natie in dienst van desen Staet zijnde / te weten yder Compagnie met vyf en twintigh Koppen / dat boven dien oock uyt het voorsz getal van derthien hondert seven en seventigh Koppen de Compagnie van Capiteyn Lodewijck van Brakel versterckt / ende de reste tot drie hondert man toe ge-employeert souden worden / omme daer uyt geformeert te werden drie Compagnien die de Provintie van Stadt ende Landen extraordinaris in haer noot aengenomen hadde / dat haer Ed. daer op goedt-gevonden hadden haer Ho. Mog. te representeren dat de voorsz derthien hondert seven en seventigh Koppen / ingevolgh van haer Ho. Mog. Resolutie van den neghen en twintighsten September lest-leden by haer Ed. aenghenomen tot laste van Gelderlandt, Zeelandt, Uytrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, ende Stadt ende Landen, tot egalisatie van de versterckinge by de Provintie van Hollandt gedaen over de Compagnien Peerden / staende op der selver repartitie / verdeelt waren over de Compagnien doenmaels gedestineert tot het employ in de jonghste expeditie te velde / sonder onderscheydt van repartitie, of oock van Natie, in dier voeghen dat acht van de Fransche Compagnien onder anderen mede daer uyt versterckt waren geweest / ende dat de meer-genoemde derthien hondert seven en seventigh Koppen respective aengenomen zijnde / voor 't meeren-deel tot noch toe by defect van furnissementen van penningen in de Consenten gedragen op de bewuste twaelf mael hondert duysent Gulden, mitsgaders op de suppletoire petitie van twee mael hondert duysent Gulden, daer toe onder anderen geaffecteert / egeene betalinge hadden ontfangen / mitsgaders dat boven dien het voorsz fonds soude komen op te houden ende te cesseren / ten uyttersten in Julio toekomende / stellende derhalven haer Ho. Mog. in bedencken / of de selve niet en souden oordeelen voor den dienst van den Lande / ende tot bereyckinge van der selver heylsame intentie expedienter te zijn / dat de voorschreve derthien hondert seven-en-seventigh Koppen /

op

op de expiratie van den tijdt / voor de welcke de selve aen ghenomen waren / gelicentieert souden werden / ende de Fransche Compagnien versterckt ende gerecreuteert uyt gheboren Fransche / achtervolgende ende inconformité van voorgaende advijsen / by haer Ed. dienthalven ter requisitie van haer Ho. Mog. iteratiwelijck ghegeven / waer toe de selve haer waren refererende; Waerop is goedt gevonden / dat het nieuw aengenomen Volck tot suppletie van de Compagnien van 't employ laetst te Velde gebruyckt / met half Maert naestkomende / gecasseert souden worden; ende wierdt den Raedt van State versocht / te versorgen / dat de selve onder andere Compagnien / tot recreuteringe van de selve ghesteecken mochten worden. Dan alsoo tot noch toe verscheyde Provincien / weynigh of niet aen den meergemelten Raedt betaelt hadden / waer uyt het voornoemde volck hadde behooren betaelt te worden / wierdt den selven Raedt oock mits desen versocht / aen de respective Capiteynen / de welcke 't voorsz nieuw volck ten eynde als vooren aen genomen hadden / en uyt dien hoofde hare betalinge ten achteren stonden / afreeckening ende assignatie te geven op de defectueuse Provincien / om aldaer hare betalinge te mogen bevorderen / des wierdt den selven Raed oock versocht / haer Ho. Mog. toe te laten komen hun advijs in wat voegen de opgemelte Fransche Compagnien / volgens de voorsz haer Ho. Mog. resolutie van den dertighsten Januarij / met vijf-en-twintigh mannen versterckt ende betaelt souden dienen te werden / mitsgaders hoe de voorschreve drie Compagnien by de opgemelte Provincien van Stadt ende Landen aen ghehouden ende betaelt werden souden.

Den Raedt van State adviseerde aen haer Ho. Mog. den ses-en-twintighsten Februarii, dat den Heere Prins Maurits van Nassauw soude behooren ter handt ghestelt te worden eene somme van vijf-en-twintigh Guldens / tot onderhoudt van secreete correspondentie / ende omme te prompter ende seeckerder te moghen ageren / mitsgaders om goede ende pertinente kondtschappen te hebben van des Vyants desseinen; Dat voorts aen den ghemelten Heere Prince / omme te reguleren desselfs Tafel / ende hem daerinne schadeloos te houden / weeckelijck soude behooren ghefurneert te worden een somme van duysent Guldens, ende voorts de Officieren te Paert toegestaen het oude getal van Paerden: Waerop is goedt gevonden aen den gemelten Heere Prince Maurits van Nassauw, tot onderhoudinge van desselfs Tafel weeckelijck toe te voeghen een somme van duysent Carolus Guldens als vooren; Des wierdt mede aen de Officieren te Paert toe gestaen gelijck getal van Peerden, als in den voorgaenden Oorlogh gebruyckelijck was ghe-weest / wel-verstaende dat de onkosten van dien wederom gevonden souden worden uyt de nombre van de Ruyters / daer mede hare Compagnie verminderd souden worden / edoch belangende de correspondentie Penningen / aengesien de voorsz somme van vijf-en-twintigh hondert Gulden niet suffisant gheoordeelt wierdt / om daer uyt te vervallen de onkosten / die tot onderhoudinghe van secrete correspondentie en ontdeckinghe van 's Vyants desseinen / noodtsaeckelijck by den welgemelten Heere Prince souden moeten worden gesuppleert; Is goedt gevonden / dat ten saecke voorsz aen den selven

selven ter handen gestelt soude worden / de somme van vijf duysent Gulden, ende vervolgens daer van ordonnantie gedepescheert.

Zijnde ter Vergaderinge gheremoreert de swarigheden by eenige Collegien ter Admiraliteyt gemoveert / ontrent het equiperen van hare contingenten in de bewuste twaelf Schepen na de Middelandsche Zee ghedestineert. Is goedt gevonden / dat nochmaels aen de Collegien ter Admiraliteyt tot Rotterdam, Amsterdam, in Zeelandt ende 't Noorder-quartier gheschreven soude worden / dat haer Ed. de voorschreve equipagie met alle spoedt wilden doen-bevorderen en voort setten / met gantsch serieuse recommandatie / dat / aengesien haer Ho. Mog. den Koningh van Vranckrijck van de toerustinge ende equipagie der voorsz twaelf Schepen mitsgaders van 't effectif employ van de selve / volkomentlijck hadden verseeckert / de selve haer daer inne oock ten uytersten te willen evertueren.

De selve Raedt adviseerde oock ter selver tijdt / datse de Compagnien te Paerde in dienst van den Staet zijnde / dewelcke tot noch toe seer inegalijck onder Regimenten ghedistribueert waren geweest / gherangeert hadden in twaelf distincte Regimenten, mitsgaders de vijf Regimenten van de Fransche Natie, de welcke ghecomposeert waren geweest ten deele uyt thien, negen, acht, ende vijf Compagnien met den anderen ge-egaliseert hadden / in dier voegen dat alle de selve bestaen souden uyt acht Compagnien / uyt genomen die van den Heere van Haulterive: Waer op is goedt gevonden / t'approberen de Lijste van egualisatie: Raeckende de Regimenten te Peerde / wierdt voor d'aenstaende Campaigne ghearresteert de Lijste die den twintighsten deses door de gemelte Heeren hare Ho. Mog. Gedeputeerden ter Vergaderinge ge-exhibeert / ende ten selven dage aen den Raedt van State toe ghesonden was.

Den seven-en-twintighen wierden gherenoveert de voorige Placcaten tegen de Vaert van Groenlandt; Met alle noodige precautien / annullerende oock alle soodane Contracten / als eenige Matroosen daer over souden mogen hebben gepasseert.

Aengaende de Handelingh met Brandenburgh, heeft den Heer Resident Copes den eersten Maert voor gedragen / dat den Heer Keurvorst met den Heer Bevering als Volmachtighde van desen Staet / eene defensive alliantie op ratificatie gesloten hadde / ende dat de voornoemde Heer van Beverningh niet alleen op sich genomen hadde de ratificatie uyt te brengen / maer oock te besorgen dat seeckere nadere poincten geaggreert soude worden / als namentlijck / dat 't gene by het eerste en tweede Artijckel van 't Tractaet van assistentie op korten tijdt aengenomen was te werck te leggen / niet soo precijs op eene veerthien dagen / maer op een weeck vier of vyf gelimiteert soude mogen worden; Dat oock tot optie van sijn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt soude blijven de Werf-gelderen in Cleve / ofte Amsterdam t'ontfangen: Dat mede sijn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt volgens het sevende Artijckel van 't voorsz Tractaet soude vry staen mede een of meer Gevolmachtighde te stellen neffens die van haer Ho. Mog. omme den inhoudt van dien te verrichten; dan eyndelijck dat eenige doleances ofte beswaernissen als van de Speu-

Cribbe, ende andere / daer van mondelingh was gesprocken / in conformitept van de onderlinge verbintenissen ende naer alle billigheydt geremedieert soude werden: Houdende voorts versoeck / dat eene Plaetse genoemt ende bestemt mochte werden / daer de weder-zijdts Ratificatien uytgewisselt soude werden / ende Commissarisen genoemt ende geauthoriseert / om stracks nae de extraditie van dien de Troupes te monstreren / ende die in soodanigen staet te brengen / dat haer een maendt Solts gegeven soude moghen worden; Dat oock den eersten Termijn der tachtigh duysent Ryckxdalers den tweeden deses staende te verballen binnen Cleve promptelijck betaeldt / ende de strydigheydt van 't Recht van den Tol ende Licent tot Gennip soo haest doenlijck ondersocht ende afgedaen mochte worden; Waer op is goedt-gevonden te versoecken de Heeren van Ommeren, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Brandenburgh dat haer Ed. alle de voorsz pointen willen visiteren / examineren / ende daer van rapport doen.

Tot aenwijsinge hoe dapper de Provintien sich mosten aengrijpen. Sal hier stellen een

Annotatie, getrocken uyt den Staet van Oorloge des Jaers 1666. van't geene de Provintien van Vrieslandt te laste komt, nevens de Generaliteyt soo inde ordinaris als extraordinaris consenten te Water en te Lande voor den selven Jare.

Op den ordinaris Staet van Oorloge.	*Ter lopende Maendt.*			*Komt in 't Jaer.*		
De 7 Compagnien Ruyteren op 315 Peerden beloopen per Maendt	8511	11	$11\frac{1}{3}$	102139	3	
De 55 Compagnien te voet op 3170 Koppen monteren tot	36714	7	$3\frac{4}{7}$	440572	7	$\frac{1}{5}$
De quota van Vrieslandt in de 4000 man op 466 Koppen komen tot	3969	5	10	47631	10	

Mili-

Op den ordinaris Staet van Oologe.	*Ter lopende Maendt.*			*Komt in 't Jaer.*			
Militaire Tractementen, Monster-Commissaris, Wacht- en Ammunitie-meesters, Proviant-meesters, Ingenieurs, Officieren van Justitie, Ministers en Schoolmeesters, Canonniers Appointéz, en andersints te samen tot	7637	18	1	91654	17		
De Servys-gelden voor de Soldaeten in Guarnisoenen, &c.	716	19	3 5/12	8603	11	6	
Andere onkosten van de Oorloghe met den aenkleve van dien	5044	9	1/3	60533	10	3	1/3
De Lijf-pensioenen van de gelicentieerde Krijghs-Officieren.	20	16	8	250			
Somma van de lasten van de ordinaris Staet van Oorloge.	62615	8	3 1/3	751384	19	1	1/6

Op de extraordinaris Staet van Oorloge.	*Ter lopende Maendt.*			*Komt in 't Jaer.*			
De 4 Compagnien Ruyteren op 340 Peerden bedragen.	8108	4	3 2/3	97298	11	4	
De 7 Compagnien te voet op 712 Koppen monteren tot	7283	7		87400	4		

De

Op de extraordinaris Staet van Oorloge.	*Ter lopende Maendt.*			*Komt in 't Iaer.*		
De suppletie der oude Compagnien op 1290 man belopen tot	10276	9	10	123317	18	
Militaire tractementen der Krijghs-Officieren komen op	625			7500		
Sesthien Canonniers bedragen.	192			1304		
Somma van de lasten op den extraordinaris Staet van Oorloge.	26485	1	1 1/3	317820	13	4

Petitien by den Raedt van Staten versocht.	*Ter lopende Maendt.*			*Komt in 't Iaer.*		
De quota in de 2 millioenen boven de 4 millioenen rede geconsenteert tot den aenbou van twee mael 24 Schepen van Oorloge, beloopt tot	19436	6	4 1/3	233235	16	8
De quota in 9 millioenen tot equipagie ter Zee.	87463	8	8	1049561	3	
De quota in 610000 guldens tot de Lunenborghsche Troupen.	5903	1	6 1/6	70836	18	
De quota in 800000 gulden tot verval der Leger-lasten	7774	9	11	93294	7	
De quota in 400000 guldens tot anrits-gelt der auxiliaire Troupes						

vol-

Op de extraordinaris Staet van Oorloge.	*Ter lopende Maendt.*			*Komt in 't Iaer.*			
volgens 't contract met Brandenburg gerequireert.	3887	4	11½	46647	3	6	
De quota in 36000 guldens tot verdiepinge van de Neder-Rijn ende Yssel.	349	8	10½	4198	9	1	⅚
De quota in 1500000 guldens volgens contract met de Croon Denemarcken gesloten den 1/11 Febr. 1666 komt	14577	3	7⅓	174926	3	6	
Som ma van de Petitien by den Raedt van Staten versocht.	139391	3	9⅓	1672699	17	9	⅚

Recapitulatie.	*Ter loopende Maend.*			*Komt in 't Iaer.*			
Somma van de Ordinaris Staet van Oorlogh.	62615	8	3½	751384	19	1	⅚
Somma van de extraordinaris Staet van Oorlogh.	26485	1	1⅓	317820	13	4	
Somma van de versochte Petitien van den Raedt.	139391	3	9⅓	1672699	17	9	⅚
Quame te samen tot	228491	13	2	2741905	10	2	
Hier by ghedaen het geen de Provincie in 't particulier te laste komende van de Interes-							

Recapitulatie.	*Ter loopende Maend.*			*Komt in 't Jaer.*		
tereſſen, Lijf-renten en anderſints, genomen by de Provincie.	25000			420000		
Summa te ſamen	263491	13	2	3161905	10	2

Opkomſten van de Provincie van Vrieſlandt.

Pachtpenningen gelijck de ſelve anno 1665. ſijn verpacht.

De Haven-pacht voor 12 Maenden beloopt	362407	
't Gemael van gelijcke tijdt	251497	10
't Beſtiael, *ad idem*,	110252	
Schoorſteen-gelden *cum annexis. uts.*	315091	10
Conſumerende Turf en Brand-hout.	37518	
Innegebrouwen Bieren, *uts.*	10093	
26 Penning mede voor 12 Maenden.	31428	10
Summa Pacht-penningen	1118287	10
Stuyr-gelden *deductis deducendis.*	44146	18
Summa t' Samen	1162434	8

Floreen, Renten en anderſints.

De floorijnen is 128532 florijnen 9 ſchell. 5 penningen, yeder omſlagh is naer afrochte van den 100 penningh 133609. florijnen 1 ſchell. 5 penningen, komt in 't Jaer	801655	7	14
De 6 ſtuyv. over de florijnen extraord.	38174	8	
Summa	839828	15	14

De

Floreen, Renten en andersints.

De pacht-penningen en Stuyr-gelden.	1162434	8	
Slot van Reeckeningh van den Ontfanger Generael.	176203	6	4
Komt te samen	2178466	10	2
De Doops-gesinden sullen verschieten tegens *per cento*, volgens resolutie.	500000		
d'Officieren sullen van ghelijcke verschieten volgens de Lijste.	481550		
Komen de opkomsten van de Provincie samen te bedragen ter somme van	3168016	10	
De Consenten tot laste van de Provincie, bedragen tot	3161905	10	2
Quame alsdan noch overigh.	6111		

De selve Staten van Vrieslandt considererende de groote ende swaere lasten door de menighvuldige ende excessive groote petitien des Raets van State noodigh tot verval van de lasten des Oorloghs te Water ende te Lande / veroorsaeckt de schaersheydt van Penningen in 's Landts Comptoiren / ende de swaere middelen met dewelcke de goede Ingesetenen reede belast waren / ende voor soo veel mogelijck van anderen verschoont behoorden te werden / hebben haer het voorstel ende project van de Heeren in 't minder getal gecommitteert / noopende het uytvinden van vijf-mael hondert duysent Gulden / door verschot aen den Lande by de Officiers soo Politijcq als Militair te doen wel laten gevallen / ende dienvolgens geordonneert / ende ordonneren mits desen / alle Officieren soo Polityque als Militaire op May ende Alderheyligen aenkomende / ende alsoo in twee Termijnen aen 't Comptoir van den Ontfanger Generael Walrich, ten dienste van 't Land in promptis te verschieten de somme van vijf-mael hondert duysent Gulden / teghens vijf ten hondert, in 't Jaer naer advenant te reeckenen volgens de Lijste van den Taux / waer op de respective Officieren soo Polityque als Militaire sijn gestelt / ende hier achter gespecificeert ende geregistreert / met dien verstande nochtans dat de volgende Officieren soo Polityque als Militaire / de tegenwoordige Officieren *in officio* succederende / aen de tegenwoordige Officieren ofte der selver Erfgenamen / de voorschreve capitalen gehouden souden wesen te rembourseren / ende restitueren / in gelijcker voegen als de tegenwoordige Officieren door krachte van dese resolutie hebben gedaen.

Lyste van den taux, waer op de Officieren gestelt worden om tot dienst van 't Landt te verschieten 500000 Pondt op May en Alderheyligen 't elken de gerechte helft.

NEgen Staten Generael yder 1500 Pondt, komt	13500
Twee Raden van Staen, uts.	3000
Twee in de Generaliteyts Reecken-kamer adj.	3000
Tien Admiraliteyts-Heeren sonder d'Ontfanger, Secretaris en Fiscael van dien mede elckx 1500 Pondt	15000
Thien Heeren Gedeputeerde Staten uts.	15000
Veerthien Heeren van den Hove, ad idem	21000
Vyf Reecken-meesters ad 1000 Pondt	5000
's Landts Secretaris	1500
d'Ontfanger Generael en de Rent-meester yder 1500 Pondt.	3000
Den Commijs	12000
De vier Clerquen van 't College elckx 600 Pondt	2400
's Landts Advocaet	1000
De Houtvester	1500
Fiscael Loo	1000
Vier Munster-Commissarisen yder 1000 Pondt	4000
Vier Schans-meesters elckx 600 gulden	2400
Gerecht-Scholtes van 't Krijghs-gerecht	1000
Twee Assessoren ende Secretaris yder 600 Pondt	1800
Vier Tuchthuys-Vooghden met den Schryver elkx 300 Pondt	1500
Dertigh Grietluyden yder 200 Pondt	60000
Dertigh Secretarisen yder 1000 Pondt	30000
	187800

De Magistraten en Secretarisen der respective Steden.	Leeuwaerden	4000
	Secretaris	1000
	Boolswart	2500
	Secretaris	1000
	Franeker	2000
	Secretaris	1000
	Sneeck	2500
	Secretaris	1000
	Doccum	2000
	Secretaris	1000
	Harlingen	3000
	Secretaris	1000
	Staveren	1200
	Secretaris	600
	Slooten	800
	Secretaris	300
	Worcum	1400
	Secretaris	800
	Ylst	1000
	Secretaris	600
	Hindelopen	1000
	Secretaris	400
		217900

Dijck-Graef van Vyfdelen	1500
Dijck-Graef van Winberitferadeel	1200
Dijck-Graef van Wonseradeel	1000
Dijck-Graef van Hemelummerolphart	1000
Dijck-Graef van de Zevenwolden	1000
Ontfanger van de vyf deelen binnen dix	1000
Ontfanger van de vyf deelen buyten dix	1000
Secretaris van de vyf deelen	1000
Convoy-Meesters van Harlingen	1200
Convoy-Meesters van Mackum	900
Convoy-Meesters van Doccum	1200
Convoy-Meesters van Slooten	600
Convoy-Meesters van Staveren	600
Convoy-Meesters van Worcum	600
Convoy-Meesters van Hindeloopen	600
	232300
Ammonitie-meesters van 't Landt	800
Bouw-meesters van 't Landt	600
Majoor van Leeuwaerden	600
Majoor van Harlingen	400
Acht oudtste Advocaten ende Secretaris Scheerhagen elckx 300 Pondt	2700
Vier Kamer-booden elcks 300 Pondt	1200
Den Munt-meester	1500
Den Waerdeyn	800
Den Assayeur	600
Keur-meester van 't Silver	800
Keur-meester van 't Tin	600
Curatoren van de Academie elcks 300 Pondt	1200
D. Arnoldus	1400
D. Valckenier	1200
D. Schotanus	500
D. Wilhelmus Cup	1000
D. Francelius	1300
D. Matheus	1000
D. Mol	800
D. Muschius	1000
D. Terrentius	700
D. De Grau	1000
D. Greidanus	800
D. Steindam	700
D. Wybinga	400
D. Huber	1200
De Secretaris	400
De Bibliothecarius	250
	25450

Militaire Officieren.

Vier Collonellen elckx 2500 Pondt	10000
Vier Overste Luytenanten elckx 1500 Pondt	6000
Ses Majoors, twee te Peerd twee te voet, elckx 1000 Pondt	6000
Seven Rit-meesters yder 3000 Pondt	21000
Vijf en twintigh Capiteyns elckx 2000 Pondt	110000
Vijf en vyftigh Schryvers elckx 1000 Pondt	55000
Seven Schryvers van de Ruyteren yder 120 Pondt	8200
Negen Schryvers van Mariniers elckx 500 Pondt	4500
Elf Schryvers van de nieuwe Compagnien yder 600 Pondt	6600
Collonel Swartzenborgh te Peerdt	2500
Admirael Tjerck Hiddes de Vries	2000
Lat.	257250
	232300
Somma	489550

De Heer Keur-Vorst heeft den negenden Maert geauthoriseert de Heeren Blaspiel ende Copes tot uytwisselingh der Tractaten: Te sien onder de Brandenburghsche saecken.

Dit werck van alliantie soo gheluckelijck uyt-ghevoert zijnde / heeft sijn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt van Brandenburgh laten inghéven het volgende in faveur van den Heere Prince van Orangie.

Ho. Mog. Heeren.

Men siet ende hoort over al, ende moet het voor een vast teecken nemen van een goedt werck, dat alle die gene, dewelcke de rust van desen Staet ter herten nemen, ten hooghsten daer over verheught sijn, dat de Tractaten tusschen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van *Brandenburgh* ende u Ho: Mog: eyndelijck tot wedersijts vergenoegen sijn voltrocken;

Niemant twijffelt, of Godt de Heere sal de redelicke ende goede intentie, dewelcke beyde hooge partijen hebben, soodanigh Segenen, dat de gewenste effecten van Rust ende Vreede ten eersten daer op sullen komen te volgen.

Ten minsten konnen u Ho. Mog. wel versekert zijn, dat hooghstgedachte sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt sijner sijts alle uyterste efforten sal doen, om soodanigh oogewit te bereycken.

Sijnde geresolveert ende hebbende alreede den aenvanck daer toe gemaeckt, omme het verhandelde promptelijck ende exactelijck te doen naercoomen.

Versoeckende oock dat tot dien eynde, van wegens u Ho. Mog. yemant met genoechsame Instructie ende pouvoir tot sijne Keurvorstelicke Doorluchtigheyt mach werden gedeputeert, met dewelcke hy alle voorvallende saken sal connen overleggen, concerteren ende te werck stellen.

Ende

Ende soo wanneer u Ho. Mog. souden oordeelen datter noch yets meer was het welcke aende sijde van sijne Keurvorstelicke Doorluchtigheyt ten besten van desen Staet, ofte van eenige der Provintien in 't bysonder soude konnen gedaen ofte bygebracht worden.

Soo hebben u Ho. Mog. 't selve maer bekent te maken, ende sich versekert te houden dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt sulcx met alle hertelijcke genegentheyt ende promptitude sal amplecteeren, ende daer inne alles doen, wat van een goet oprecht Vriendt ende getrouwe bondtgenoot kan werden verwacht.

Sijne Keurvorstelicke Doorluchtigheyt vertrouwt van gelijcken, dat u Hooch Mog. oock voor hem ende de sijne soodanige inclinatie sullen hebben.

Ende dat het dienvolgende u Ho. Mog. niet onaengenaem sal wesen soo wanneer sijne Keurvorstelicke Doorluchtigheyt eenige occasie soude mogen komen aen te wijsen, in welcke hem ofte de sijne Vrientschap konde geschieden.

Te meer nu tegenwoordich de Tractaten sijn geperfecteert, ende sulcx, dat daer geen ombrage en can wesen als of u Ho. Mog: voor sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt ende op dessels voorstellingen yets deeden uyt bedenckelicke Insichten, ende niet uyt een liber ende vry gemoedt ende genegentheyt,

Ende dat daeromme u Ho. Mog. de occasie dewelcke sich tegenwoordich presenteert, wel sullen willen embrasseeren;

Omme te nemen de Persoon ende de Interesten van sijnen Neve, den *Prince van Orangien* op 't meeste in Recommandatie.

Ende dat dit sijn versouck insonderheyt mach plaetse vinden, daer sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt altans verstaet, dat U Ho. Mog. souden besigh sijn, om over dit point te delibereren, ende over de vaceerende hooge Militaire Charges te disponeeren.

Gelijck oock haer Ed. Groot Mog. de Heeren Staten van *Hollandt* ende *Westvriesland* op 't point staen, om neffens andere saken, oock hier over te vergaderen.

Sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt laet het aende hooge Wijsheyt ende discretie van U Ho. Mog. gestelt sijn, hoedanigh sy sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt in regard van dit sijn. Versouck sullen gelieven te considereren,

Het sy als een *Out Vrient* ende *Bondtgenoot* van U Ho. Mog. dewelcke inden welstant van haren Staet de sijne vint,

Ofte, als een seer na *Bloets verwante* van den Heere Prince, wiens Avancement hem ter herten gaet,

Ofte, als dessels wettige ende gedeclareerde *Vooght* die oock in die qualiteyt geobligeert is voor de selve sorge te dragen,

Ende of wel sijne Keurvorstelicke Doorluchtigheyt alhier niet sal spreecken vande veelvoudige *meriten* ende *notable diensten* van dessels voor Ouders, ende hoe Godt de Heere daer door desen Staet soo merckelijck heeft gesegent,

Noch oock gemeent is, eenige andere reden (dewelcke andersints veele sijn) by te brengen om u Ho. Mog. daer door tot het aggreeren van dit sijn vriendelijck Versouck te eerder te bewegen,

 Veele

Veel min yets te toucheren vande veelvoudige ende gewenste goede effecten dewelcke evident zijn, om te sullen moeten volgen; op de favorable Resolutie dewelcke u Ho: Mog. hier op souden mogen nemen,

Soo can echter sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt u Ho. Mog. niet verbergen, Dat sijns Oordeels, noyt occasie soo favorabel als deese is sal ghebooren werden,

Waer by u Ho. Mog. haer Cordial gemoet ende affectie tegens sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt soo gevoelicken souden connen uytten,

Ende waer door sy den bandt van onderlinge Vrientschap meerder souden connen verstercken.

Sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt laet het aen de Hoogh wijse ende vrye dispositie van u Ho. Mog. t'eenemael gestelt zijn, wat Resolutie sy ten besten vanden Heere Prince van Orangien, hier op sullen gelieven te nemen,

Maer u Ho. Mog. connen wel versekert sijn, Dat de gunste, dewelcke sy sullen goetvinden hier op aen hem te bewijsen,

By sijne Churvorstelijcke Doorluchtigheyt ende dessels nacommelingen sal werden gehouden, voor eene soodane Vrientschap waer van de Memorie by het Churvorstelijcke Huys van *Brandenburgh* noyt en sal werden geextingueert.

Ende dit is 't geene, dat wy ondergeschreven volgens specialen last, niet hebben connen noch mogen onderlaten u Ho. Mog. mits desen gedienstelijcken bekent te maecken,

Ende wy sullen daer op u Ho Mog. favorable Verclaringhe te ghemoet sien.

Gedaen in 's Gravenhage den *thienden* Martii *sesthienhondert ses-en-sestig.*

Was ondertekent

Werner Wilhelm Blaspeil, Johan Copes.

Maer sulcx heeft by Hollandt geen gevolgh noch smaeck gehadt: niet willende dat haer van buyten yets soude werden opgedrongen dat Domestijq was.

Ter selver tijdt is oock ter Vergaderingh geleesen/ de volgende Lysten van Compagnien te paerd en te voet/ ende van 't beloop van haere besoldinghe nae de sterckte hier naer gespecificeert alle ter Maendt van twee en veertich dagen is vast gestelt den vijftienden Maert.

Lijsten

Lijsten van Compagnien te Peerde ende te voet, ende van 't beloop van hare besoldinghe nae de sterckte hier nae ghespecificeert, alle ter Maendt van 42 dagen.

Een Compagnie Ruyteren Harquebusiers van 86 Peerden.

		gul.
6.	De Ritmeester ter Maendt tot Tractement 250 Guldens, ende *ses* Peerden elck 25 guldens, mits met hare mannen gewapent, op de monsteringe present sijnde, komt t' samen — —	400
4.	De Lieutenant tot Tractement 80 guldens, ende *vier* Peerden, present als vooren — —	180
3.	De Cornet tot Tractement 70 guldens, ende *drie* Peerden, present als vooren — — —	145
2.	Quartier-meester met *twee* Peerden — —	70
2.	Trompetters, elck 35 guldens — —	70
1.	Schrijver — — —	28
1.	Hoef-Smit — — —	28
67.	Harquebusiers elcx tot 28 guldens, met *twaelf* guldens voor advantagie van *drie* Corporaels, komt t'samen —	1888
86		
	Summa —	2809 Guld.

Een Compagnie Ruyteren Harquebusiers van 79 Paerden.

6.	De Ritmeester met *ses* Peerden als vooren —	400
4.	De Lieutenant met *vier* Peerden als vooren —	180
3.	De Cornet met *drie* Peerden als vooren —	145
2.	Quartier-meester met *twee* Peerden als vooren —	70
2.	Trompetters elck 35 guldens, komt — —	70
1.	Hoef-Smit. — —	28
1.	Schrijver. — —	28
60.	Harquebusiers, elck 28 Guldens ter Maendt, met *twaelf* Guldens voor avantagie van *drie* Corporaels, komt	1692
79		
	Summa —	2613 Guld.

Een Compagnie van 115 Soldaten te voet.

1.	Capiteyn voor sijn Persoon — —	150
1.	Lieutenant — —	45
1.	Vendrich — —	40
2.	Sergeanten, elck 24 Guldens — —	48

3. Cor-

3. Corporaels, elck 16 Guldens — — 48
2. Trommel-slagers, elck 12 Guldens — 24
1. Schrijver — — 12
1. Chirurgijn — — 12
1. Provooſt — — 12

13 Komt t'ſamen — 391

36 Spieſſen, als

1 tot — — — 16
2 tot 15 — — — 30
2 tot 14 — — — 28
4 tot 13 — — — 52
13 tot 12 — — — 156
14 tot 11 — — — 154

436

63 Muſquettiers, als

2 tot 14 — — — 28
6 tot 13 — — — 78
20 tot 12 — — — 240
35 tot 11 — — — 385

731

3 Jongens, elck 8 Guldens — 24

115

Summa — 1582 G.

Een Compagnie van 96 Soldaten te voet.

1 Capiteyn voor ſijn perſoon — — 150
1 Lieutenant — — — 45
1 Vendrich — — — 40
2 Sergeanten, elck 24 Guldens — — 48
3 Corporaels, elck 16 Guldens — — 48
2 Trommel-ſlagers, elck 12 Guldens — 24
1 Schrijver — — 12
1 Chirurgijn — — 12
1 Provooſt — — 12

13 Komt t'ſamen — 391

36 Spieſſen, als

1 tot 16 — — 16
2 tot 15 — — 30
2 tot 14 — — 28
4 tot 13 — — 52
13 tot 12 — — 156
14 tot 11 — — 154

436

Muſ-

44 Musquettiers, als				
2 tot 14	---	---	28	
6 tot 13	---	---	78	
18 tot 12	---	---	216	
18 tot 11	---	---	198	
	---	---		520
3 Jongens, elck 8 Guldens	---	---		24
96				
		Summa	---	1371 G.

Een Compagnie van 75 Soldaten te voet.

1 Capiteyn voor sijn Persoon		---	150	
1 Lieutenant	---	---	45	
1 Vendrich	---	---	40	
2 Sergeanten, elck 24 Guldens		---	48	
3 Corporaels, elck 16 Guldens		---	48	
2 Trommelslagers, elck 12 Guldens		---	24	
1 Schrijver	---	---	12	
1 Chirurgijn	---	---	12	
12 Beloopen t'samen	---	---		379
22 Spiessen, als				
1 tot 16	---	---	16	
2 tot 14	---	---	28	
3 tot 13	---	---	39	
8 tot 12	---	---	96	
8 tot 11	---	---	88	
	---	---		267
38 Musquettiers, als				
1 tot 14	---	---	14	
4 tot 13	---	---	52	
17 tot 12	---	---	204	
16 tot 11	---	---	176	
	---	---		446
3 Jongens, elck tot 8 Guldens		---		24
75				
		Summa	---	1116 G.

Aldus gedaen, ende in den Raedt van State gearresteert den 15 Marty 1666.

Fr. van Grovesteins. vt.

Ter ordonnantie van den Raedt van State.

G. van Slingelandt.

De

De Heeren van Hollandt hebben aengaende den twee-hondertsten Penning den twintighsten Maert / ge-emaneert het volgende Placcaet.

WAERSCHOUWINGE.

DE Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, allen den geenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt. *Doen te weten*, Dat wy tot verval vande sware lasten, die den Staet der Vereenighde Nederlanden genootsaeckt wert te dragen, door den swaren ende onrechtveerdigen Oorloge, daer mede den selven Staet soo te Water als te Lande by continuatie wert gedruckt, naer voorgaende rype deliberatie hebben goetgevonden ende geresolveert, tot den ophef van een twee-hondertsten penningh voor den toekomenden jare *sesthienhondert seven-en-sestigh* met dien verstande, dat soo wel Borgemeesteren ende Regeerders inde Steden, als Schouten ende Gerechten ten platten Lande sullen werden gechargeert, gelijck de selve gechargeert werden by desen, ende sulcx gehouden zijn te verantwoorden vijfmael het volle sloth vande Quohieren vanden duysensten penning inden Jare *sesthien hondert vier-en-vijftig* geformeert, sonder daer van yets te mogen defalqueeren, dan alleenlijck te tauxatie van Persoonen die t'sedert den voorsz jare *sesthienhondert vier-en-veertigh* uyt de voorsz Steden ende Iurisdictien vande Dorpen metter woon vertrocken zijnde, jegenwoordigh in eenige andere Stadt, of in eenigh ander district van onsen Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt woonachtigh zijn, ende aldaer effectivelijck aenwesen werden, mits dat daer van alvoorens aen ons gedoceert, ende daer op Resolutie tot verminderinge van 't eene, ende verhooginge van 't andere Quohier genomen sal moeten zijn. Ende op dat de voorseyde Borgemeesteren ende Regeerders vande Steden, mitsgaders Schouten ende Gerechten vande Dorpen, 't voorsz sloth gevoeghlijck mogen ende konnen uyt vinden, ende opbrengen, soo authoriseren wy de selve, om kort daer aen jegenwoordigh bevonden wordende in den haren by nieuwe tauxatie, verhooginge ende andersints sodanigh te mogen omslaen, als sy-luyden met de meeste egaliteyt in alle rechtmatigheyt sullen bevinden te behooren.

Ende naerdemael de voorsz verantwoordinge van de Quohieren de Anno *sesthienhondert vier-en-vijftigh* als boven vast gestelt zijnde, onse goede intentie in dien deele binnen het district van eenige Dorpen niet soude konnen werden voldaen, ten ware de saecke by veranderinge van voorige Resolutie in date den *thienden* Iuny des voorleden Jaers, raeckende de Landen ende andere vaste goederen, Buyten-gesetenen toegekomen hebbende, eenigermaten wierde gefaciliteert, soo verstaen wy, dat alle Landen, ende andere vaste goederen ofte ghe-rechtigheden, binnen den voorseyde onsen Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt gelegen, die voor ofte inden voorsz jare *sesthienhondert vier-en-vijftich* ende sulcx ten tyde van 't formeren der Quohieren vanden duysentsten penningh, Luyden buyten den selven Lande geseten, aengekomen hebben, ende die midts dien oock explicite in 't selve ghetauxeert zijn, schoon genomen daer van naederhandt onse Ingesetenen of Onderdanen by koop of andersints Eygenaers zijn gheworden, dien-onaengesien daer van den voorsz geconsenteerden twee-

twee-hondertsten penningh sal moeten werden betaeldt, voorbehoudens nochtans aende *Possesseurs* van de selve 't recht vande ordinaris doleantie, by soo verre sy met eede konnen verklaren soo veel niet ghegoet te zijn, als sy soo over de personele, als over de voorsz reele tauxatie hebben te gelden; Des dat den afslagh door de voorsz doleantie vallende, niet ter plaetse van hare wooninge, maer ter plaetse waer de voorsz vaste goederen gelegen zijn, minder betaelt, ende oock wederom aldaer gesuppleert sal moeten werden.

Edoch soo wanneer van soodanige vaste goederen naer date deses, onse Ingesetenen ende Onderdanen by koop ofte andersints Eygenaers sullen worden, dat de selve dien-onaengesien 't Middel vanden duysentsten penningh ende twee-hondertsten penningh subject sullen blyven; sonder dat dienthalven eenige doleantie plaetse hebben sal, maer dat in 't reguardt vande doleantien, die de Possesseurs van soodanige goederen naermaels mochten komen te doen, alleenlijck reguard genomen sal mogen werden op de somme die sy over hare personele tauxatie, boven de reele schattinge over de voorsz vaste goederen gedaen 't haerder woonplaetse hebben te betalen, ende dat des niet te min de selve aengekochte goederen, oock in de begrootinge van haerlieder capitael, als een gedeelte van hare middelen geconsidereert ende gereeckent sullen moeten werden. Ende ten eynde alle ende een yegelijck weten moge, waer naer hy hem hebbe te reguleren, ende namentlijck mede in 't koopen van eenige vaste goederen uyt handen van Buyten-gesetenen, hare reeckeninge daer naer maecken mogen, Lasten wy dat desen alomme gepubliceert ende geaffigeert sal werden daer sulcx behoort, ende in gelijcke saecken te geschieden gebruyckelijck is. Gedaen inden Hage den *twintighsten* Maert 1666.

Ter Ordonantie van de Staten.

Herbt. van Beaumont.

Alsoo het employ van den Heere Prince van Orangien seer in het discours was / hebben de Heeren van Gelderlandt den een en dertighsten May / stilo loci / aenmerckende de noodsaeckelijckheydt dat tot conservatie van den luyster ende aensien van den Staet / oock weeringe van alle desordres ende confusien door al bequame permanente Opper-hoofden over de Militie te Lande behoorden aengestelt te worden naer voorgaende deliberatie den Heere Prince van Orangie, in aensien sijne jaren avanceerden ende tot maturiteyt quamen / oock by den selven een bysonderen yver ende inclinatie wierdt bevonden in actie te komen / ende den Lande dienst te doen / genomineert / ende geeligeert tot Capiteyn en Admirael Generael over de Militie van den Vereenighden Staet / ende indien sulckx voor als noch niet mochte goed-gevonden worden den hoog-gemelte Heere Prince van Orangie ten minsten aengestelt tot Generael van de Cavallerye, omme onder de wyse conduite ende manuductie van den Heere Prince Maurits van Nassauw de expeditie van haer Ho. Mog. Veldt-Leger by te woonen / als mede om in den Raedt van Staten te moghen compareren / ende aldaer Sessie nemen / om van jonghs op de gronden van de Regeringe te leeren verstaen / ende daer van geimbueert te werden / lasten-

de hare Gecommitteerden ter Generaliteyt om met alle redenen van inductie die saecke daer heenen te helpen dirigeren / ende hare beyden by d'andere Provintien / dat dese hare resolutie haer ghewenst effect mochte ghenieten / ende dat daer benevens van nu of aen / aengaende de bekledinge van de hooghe Charge van Capiteyn ende Admirael Generael een instructie mochte werden geformeert / reguardt nemende niet alleen op voorgaende oude instructien / maer oock op de consideratien van haer Ed. Mog. van Anno sesthien hondert festigh daer omtrent ghenomen / soo in 't reces van 't selve Jaer geinsereert zijn.

Ende de Heeren van Zeelandt hebben omtrent den selven tijdt den tweeden April ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. voor-gedragen hoe dat de Heeren hare principalen altoos van opinie geweest ende noch waren / dat alle de hooghe militaire Charges niet alleene in Oorloghs / maer oock in vredige tyden noodtwendigh wierden gerequireert / ende daerom wel hadden gewenst dat alle de selve in hare successive vacature waren vergeven geworden / als wanneer den Staet in het voorleden Jaer / by den onverwachten violenten overval van den Bisschop van Munster dien-aengaende tot merckelijcken ondienst van den Lande niet ongeprovideert souden zijn bevonden gheweest / ende nu oock niet geoccupeert / om op de voorsieninge van dien te delibereren / oordeelende derhalven dat daer op al noch ten spoedighsten niet voor een Compagnie ofte Veldt-tocht / maer peremtoirlijck ende *ad vitam* behoorde te worden gedisponeert / op de Commissien ende Instructien die niet behoefden te worden gemaeckt / maer op yder van de selve al van oudts geaccresteert ghevonden wierden / vermits alle soodanighe provisionele employen / ende die 't elckens met een Saisoen komen te expireren / van dit credyt ende authoriteyt / ende dien-volgende oock van soodanighen dienst ende vrucht voor het gemeene Landt niet konden wesen / als wel de geene die voor altoos worden vergeven / behalven de moeyelijckheden / ongenuchten ende jalousien / die uyt de vernieuwinge ende veranderinghe van soodanige hooge bedieningen onvermydelijck quamen te resulteren / soo ten respecte van de Militaire / die in een geduyrighe apprehensie / ende vreese wierden gehouden / als de Regeeringe selfs / die dien-aengaende niet wel anders als met diverse ende discrepante sentimenten konde wesen ingenomen / sonderlijck so wanneer daer omtrent eenighe veranderinge of preteritien wierden gecommitteert. De voorgenoemde Heeren Gedeputeerden vonden haer oock expres gelast / omme by dese occasie ende gelegentheydt concurreerende soo wel met de aenkomende by naer volkome maturiteyt van sijn Hoogheydt den Heer Prince van Orangien, als met de genereuse inclinatie / die in de selve wierdt bespeurt / om mede in actie te komen / en aen het Vaderlandt eenighe werck-dadelijcke diensten te bewijsen / met d'andere Bont-ghenooten te spreecken ende confereren over sijn avancement en employ / oordeelende / daer toe deses tijdt seer importante ende bequaem was ; Dat derhalven de Heeren Staten van den Lande ende Graefschap van Zeelandt, omme verscheyde notable reflexien van Staet ende Regeeringhe seer geern souden sien / dat den hoog-gemelten Heere Prince / wesende een instrument van soo grooten hoope voor de gemeene Republijcke /

by

by designatie, of andersints tot de hooge ende eminente Charges soo loffelijck
by sijn Doorluchtigheydts Voor-ouders bekleedt / mochte werden gepræmo-
veert; ofte ingevalle het selve voor, alnoch met gemeen goedt-vinden van al
de Leden van de Unie niet mocht worden goedgevonden / dat aen den selven
dan ten minsten mocht worden gedefereert de Charge van Generael van de
Ruyterye, om onder het wijs-beleydt ende manuductie van de Heere Prins
Maurits den aenstaenden Velde-tocht by te woonen; ende alsoo de practijcque
ende oeffeninge van de Militaire saecken ende Commandementen te observe-
ren ende te leeren / ende dat den hoog-gemelte Heere Prince voor al mocht
worden geintroduceert in den Raedt van Staten, omme aldaer fondamentele
kennisse van de gronden ende beleydt van de ghemeene Landt-saecken te mo-
gen bekomen / ende alsoo te meer bequaem ghemaeckt / om te sijner tijdt de
hooge ende eminente Charges, daer toe de merite van sijn Doorluchtigheydts
Voor-Ouders / ende den dienst van den Staet hem komen te roepen, met
gemeen contentement te mogen bedienen / alles op den voet ende even ghe-
lijck voor dese sijn Hoogheydt Fredrick Hendrick in den beginne van den
Jare sesthien hondert ende sijn Hoogheydt Prins Willem, beyde hooghloffe-
lijcker memorie in den Jare sesthien hondert acht en dertigh ende mede by het
aenbreecken van hare Jaren van discretie in den Raedt van Staten acces ende
toegangh is vergundt / op dat desen jegenwoordigen Prince van Orangie ins-
gelijcks in vier voeghen in de armen ende den boesem van den Staet wesende
ontfangen / aldaer voorder mocht worden gequeeckt / ende door goede onder-
wijsinge / voorsorge ende toeversicht onder Godes genadigen zegen tot de ge-
wenste perfectie gebracht: Verhoopende sy Heeren Gedeputeerden / dat alle
de andere Bont-genoten dit noodigh ende prijslijck voorstel mede soude am-
plecteren daer op de selve in naem ende van weghen d'opgemelte Heeren Sta-
ten van Zeelandt instantelijck wierden versocht haer favorabelijck te willen
verklaren; Waer op gedelibereert zijnde / is de voorsz saecke by d'andere
Provintien over-ghenomen.

Sy hadden over de selve saecke alrede in particuliere conferentie gheweest
met de Heeren van Hollandt; Waer nae met die van de andere Provintien.
Hollandt persisteerde by hare maxime / dat de hooge Chargen niet behoorden
perpetuel te zijn / maer met elcke expeditie of Compagnie te eyndigen. In
Zeelandt toonde de Regeringh ghenoegh in der daedt datse niet seer begeerden
meer opper-ghesagh: Want sy den Prins niet gaven sijn Recht van premier
Noble: Ende sy hadden haer verbonden met Hollandt om de hooge Chargen
niet te vergeven voor dat de Prins soude achthien Jaren oudt zijn. Maer 't
ghemeene volck riep ghestadigh om den Prins; andere oock die haer reecke-
ningh niet vonden by de oligarchie. Ende de Predicanten allenthalven droe-
gen ongeduldigh / datse volgens haer eygen eerste reformatie / haer vonden
ontbloot van alle ghesagh in de politye: Zijnde haer niet over-gebleven als
jus seditiose concionandi: 't Welck altijdt aengenaem is by 't gemeen / ende alle
die nae veranderinge haken. Om alle die te complaceeren moesten yet doen.
Anders toonden sy alsoo grooten smaeck te hebben in den dranck van den ey-
gen-machtigen Nectar als die van Hollandt: Hoe wel haer niet was over-ge-

komen

komen / wat aen Hollandt in 't Jaer achthien en de vyftigh was door den Prins ghedaen. Ende Hollandt in desen tijdt meende dat de recommandatie van Zeelandt was intempestijf: Om den Oorlogh die men hadt met Engelandt; Soo nae verwandt door bloedt ende hoop van successie aen den Prince: Wiens verschijninge in den Raedt van Staten verdacht soude zijn: Te meer om dat hy was in handen van Lieden die sy hielden goedt Engelsch te zijn; Ende daerom / als om alleen te dilayeren dese drift van Zeelandt en andere / ende hoop van satisfactie te geven aen de Prins-gesinde / spraecken van gheneigentheydt tot aenneminghe van het accoordt in 't Jaer festigh ghemaeckt met de Princesse Royale. Ende haer Hoogheydt de Princesse Douariere liet haer dat gevallen. d'Intentie en kort begrijp was / dat Hollandt hem soude aennemen als een Kindt van Staet; ende hem geven een goedt onderhoudt ende goede Raedts-Lieden.

Die van Zeelandt namen sulcks niet wel: Meenden / Hollandt quam d'educatie ende inspectie niet alleen toe: Wilden oock haer part daer van hebben.

Een voornaem Lidt van de Vergaderingh in de Staten Generael seyde al lacchende op dat propoost: De Heer N. N. of Hollandt meent van den Prins te maecken een Kindt van Staet: Maer ick sie dat hy self eer langh sal zijn een Kindt van den Prins. Willende seggen / dat eer langh hy soude gheraecken tot het selve en opperste bewinde / dat syne Heeren Voor-Vaderen hadden gehadt; ende dat hy alsoo soude worden Vader in plaets van Kindt des Vaderlandts. By Hollandt was nochtans verstaen met eenparige stemmen / dat noch aen de Heeren van Zeelandt niet soude worden gegeven als een dilatoir antwoordt.

Ende daer was oock een bedeckte reden. Om dat Vranckrijck altans met Engelandt in Oorlogh zijnde / ongeerne sagh dat het opperste gesagh quam aen de Heer Prins: den welcken den Fransche met de demolitie van Orangie hadden t'onvrede ghestelt: Ende die soo daerom / als om de proximiteyt van den Prins aen den Koningh ende hoope van successie tot de Croon van Enghelandt, moesten vreesen dat sijn Hoogheydt meer Engelsch als Fransch soude wesen.

De Heeren van Zeelandt brachten oock in / eene scherpe klachte over de stoutigheydt van de Papisten: Reflecterende op d'invasie die de Munstersche hadden gedaen in 't Marquisaet van Bergen, ende specialijck in 't Dorp Oudenbosch: Dat men behoorde de Papisten hier te Lande meer in toom te houden: Gevende sy Heeren van Zeelandt te kennen / datse mede gheloof gaven aen de gheruchten / dat desen Munsterschen Oorlogh was een religieux krijgh: Ende als men daer tegen seyde dat immers den Koningh van Engelandt was gereformeert, ende dat den Koningh van Sweden, die mede toonde meer Munsters als anders in desen te zijn / was Evangelisch; Soo wierdt ghesegdt dat den Coningh van Engelandt ende syne Bisschoppen meer Paeps als Gereformeerdt waren. Maer de Lieden sagen weynigh op het Italiaens woordt *Lo Stato non ha Religione*, dat de Souveraine ende Machtige Potentaten gantsch geene Religie hebben: Immers niet wanneerse in haer kraem niet past. Als den Koningh Carel van Sweden in Poolen toogh met apparentie

om

om dat geheel Rijck Evangelisch te maecken; wat deed Dennemarck, Brandenborgh, en desen Staet? Saghense de Religie aen? neen / sy hielpen den Keyser ende Poolen dat Evangelisch licht uytblasen, ende de Sweden wech-jagen. Doen Munster van den Bisschop in 't Jaer sestigh belegert was ginghen de Gedeputeerden der Stadt hier by een yder self by de Predicanten segghen: Ghy zydt by wylen seven jaer predickende eer ghy een Papist bekeerdt: Siet nu een occasie om een geheele Stadt te bekeeren! Maer het paste doen niet in de kraem. Doch altans scheen d'opgemelte klachte weder wel te passen in de kraem van de Heeren van Zeelandt; De Predikanten aldaer (gelijck elders) sagen geduyrigh met scheele oogen / datse buyten alle gesach waren in de Policy en de saecken van Staet; Daer al eer den Abt van Middelburgh pleegh by kans alles alleen te doen. Nu was de Geestelijckheydt een O. in 't cijffer. Dese vrucht van de reformatie was bitter: Ende nochtans 't was de schulde van haer eygen reformatie. Sy hadden behooren beter toe te sien; Gelijck d'Engelsche Bisschoppen die het eerste Lidt noch maecken in het Parlament / ende van de eerste Raden des Konincks zijn. Ende een yder oordeele of althans de Gereformeerde Geestelijckheydt alhier niet soude geern willen hebben diergelijck ghesach in den Staet? Ende ick kan niet sien waerom het haer niet toe en komt? Veel saecken der Religie souden beter worden betracht / ende 't Ministerium soude soo niet komen in verachtingh. Ende 't is een vraghe van Rechte / waerom de Geestelijcke geen temporele Goederen souden moghen possideren? Alle Gereformeerde Doctoren sullen segghen / jae: Ende de practique is oock soodanigh: want niet een Predikant is 'er die belofte van armoede doet / in veel plaetsen oock leven op de Pastorie Goederen die noch behouden zijn. Met ghelijck recht soude oock moghen behouden ende hebben alle andere Geestelijcke Goederen, die gesecularisseert zijn of veralieneert. Daer tegens t'allegueren dat Christus ende d' Apostelen self sijn arm ende veracht ghewees; Dat is Quakerye, Fanatijck. Soo souden de Predicanten oock moeten alle Visschers, Tollenaers ende diergelijck zijn / levende van haer handen arbeydt / ghelijck onder de Doops-gesinde, die alle wereldtsche Overheydt versmaden. Men most oock geen Tempels of Kercken hebben. Men soude oock niet als in 't Hebreeus of Griecks moeten leeren ende schrijven / om dat sy die spraeck hebben gebruyckt. Jae men soude 't Nachtmael oock niet 's morgens maer 's nachts moeten genieten / niet nuchteren / maer na 't eeten van het Paeschlam. Men soude in 't celebreren van 't Nacht-mael den Text van Paulus XI. Corinth. niet moeten lesen: want die Brief was niet gelesen ten tyde van d'instellinge: Men soude de rest van 't geheele Formulier moeten nae laten; want Christus daer van niet heeft gemeldt. Men soude moeten de voeten eerst wasschen. Men soude 't Nachtmael ligghende / niet staende / sittende of knielende moeten ontfanghen. Men soude niet simpelijck in 't aensicht met water sprenghen in den doop / maer 't geheele Lichaem doopen in een Rivier.

De Heer Keur-Vorstelijcke Brandenburghsche Resident Copes heeft den achtsten April vertoont dat hy gelast was hare Ho. Mog. te versoecken / dat sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydts Onderdanen in Pruyssen ende achter

ter-Pomeren, soo verre de selve uyt de Steden van Coninghsbergen, Colbergen ofte andere Zee-havens / met hare Schepen Commercie waren doende / op dese Paspoorten souden mogen Trafficqueren; Versoeckende derhalven / dat daer toe de noodige Paspoorten gedepescheert mochten werden; Ende alsoo hare Ho. Mog. op gelijcke voet als by de Croone van Engelandt wierdt ghedaen / waren requirerende / dat eene Lijste van de Schepen die uyt de voorsz. Havens in Pruyssen ende achter Pomeren afzeylden / ende handelden / overgegeven soude werden ten eynde dat van wegen den Staet ter plaetsen daer 't behoorde / de noodige ordres ghestelt souden werden / om diergelijcke Schepen vry ende ongemolesteert door 's Landts Oorlogh-Schepen ende Commissie-Vaerders te laten passeren; Soo versochte hy / dat haer Ho. Mog. sich daer over by Geschrifte soude willen verklaren / hoedanigh de voorsz Lyste soude moeten wesen / ende wat effect sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydts Onderdanen daer uyt souden hebben te verwachten; Waer op is goedt-gevonden te versoecken den gemelten Heere Resident / dat hy wilde procureren / dat de Lyste der voorsz Schepen aen hare Ho. Mog. overgelevert mochte werden / om de selve gesien naerder dies-aengaende gedisponeert te werden.

Ter selver tijdt is gehoort het rapport van de Heeren van Raesfelt ende andere hare Ho. Mog. Gedeputeerden tot de militaire saecken / met ende nevens eenige Heeren Gecommitteerden uyt den Raedt van State, ge-examineert hebbende de Missive van den Drossart Hans Willem van Thiel, ende den Luytenant Voocht Johan Pesters, mitsgaders Johan Ruso, houdende in effect / dat de Graef vander Nat, alomme in den Lande van Valckenburg ende 's Hertogenrade Brandt-brieven uyt gesonden hadde / omme de contributien aldaer in te vorderen / doende mondelinge daer by voegen / dat sijn Persoon ofte de Commissarisen van den Bisschop van Munster binnen Aecken te vinden souden sijn / sijnde de Canonnicken de Jongh ende Decio; Waer op is goedt ghevonden / aen de Magistraet van Aecken soude gheschreven werden / dat haer Ed. soodanige ordre wilden stellen / ende die voorsieninge doen / ten eynde dat uyt hare Stadt ende 't ressort van dien door den voornoemden vander Nat, en de Canonicken, ofte eenighe andere Munstersche Officieren aen desen Staet / ofte de Ingesetenen van dien / geen schade / ofte overlast mochte werden aen gedaen / ofte dat hare Ho. Mog. sich ghenootsaeckt souden vinden / sulcks jegens haer ende hare Ingesetenen te verhalen; Des wierdt den Raedt van State oock versocht / hare Ho. Mog. toe te laten komen hun advijs / of den Heere Rhijn-grave Gouverneur der Stadt Maestricht niet soude behooren geordonneert te werden / eenigh Volck van sijn onderhebbende Guarnisoen te senden naer het territoir ofte ressort der ghemelte Stadt / om aldaer te verblijven ter tijdt ende wijlen toe / dat den meer-gesepden vander Nat met sijnen aenhangh sich van daer gheretireert soude hebben;

De klachten over de stoutheydt der Papisten by de Heeren van Zeelandt in gebracht / is den thienden gerapporteert: Waer op gedelibereert / oock gelet zijnde / dat op de groote Vergaderinge den seven-en-twintighsten Januarij

rij

ry sesthien hondert een-en-vijftigh, by de ghesamentlijcke Bondtgenooten voor 't meerendeel op de voorschreve pointen was voorsien ende ghestatueert/ is goedt gevonden / dat de voorschreve resolutie van de groote Vergaderinge aen de respective Provincien gesonden soude werden / met versoeck / dat de selve yeder in den haren soodanige ordre wilden stellen / ten eynde / dat de Placcaten tot inbindinge van de Papen ende Paus-gesinden, ge-emaneert / vigoureuselijck naer haer forme ende inhouden ge-executeert mochten werden; Des is mede aen alle de Officieren in de destricten van de Generaliteyt wel scherpelijck aen geschreven / dat sy lieden de voornoemde Placcaten ende de vordere haer Ho. Mog. resolutie successivelijck daer op genomen ende gevolght / punctuelijck in alle hun deelen souden hebben te achtervolghen / ende met alle vigueur ter executie stellen; Ende door dien men bevond dat het aen die kant wel meest quam te haperen / is verstaen dat een premie gestelt soude worden / voor die geene de welcke souden komen aen te brenghen een ofte meer Officieren / die contrarie de voorschreve Placcaten met eenige Papen ofte Paus-gesinden souden hebben gecomposeert / of eenigh gelt genooten ofte bedongen / sullende het selve premie ghevonden worden uyt de Goederen van de voornoemde Officieren / die sulcks gedaen souden hebben / ende souden de selve Officieren daer-en-boven noch vier dubbelt ten behoeve van 't gemeene Landt hebben op te brengen ende te betalen / het geene zy in maniere als vooren ontfangen ende genooten souden hebben / ende daer beneven van hare bedieningen worden gecasseert / ende anderen in haer plaetsen gestelt; Wyders is verstaen dat binnen den tijdt van vier Maenden naer date deses / geene verlooven aen eenige Paepsche Geestelijckheydt by haer Ho. Mog. ghegeven souden werden / ende van dien tijdt af oock geene verleent als met eenparigheydt van alle de Provincien: Ende soude het Artijckel vervat in haer Ho. Mog. opgemelte Resolutie van den seven-en-twintighsten Januaryp sesthien hondert een-en-vijftigh, concernerende de Ambassadeurs ende publijcque Ministers van de Uytheemsche Princen aen de selve vernieuwt / ende ernstelijck door d'opgemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden gerecommandeert werden 't selve alsoo na te willen komen; Ende wierden de Heeren van Hollandt oock versocht de goede handt te willen houden / ten eynde dat het selve Artijckel na syn forme ende inhouden punctuelijck ge-executeert mochte werden / ende hare Ingesetenen belet de exercitien in de Huysen van de ghemelte Ministers werdende gepleeght / te assisteren of by te woonen; Des wierdt het laetste Artijckel van de meergemelte Resolutie geamplieert / dat nevens de Officieren, Schouten, Schepenen, Vorsters, ende andere publijcque bedienden / oock geene andere Rentmeesters by yemandt in de destricten van de Generaliteyt souden mogen aen ghestelt worden / als die van de ware Christelijcke Gereformeerde Religie waren; ende op dat haer Ho. Mog. ten vollen verseeckert souden mogen wesen / dat verhalven de resolutie ten respecte van de voorschreve Officieren ghenomen / volkomenelijck naer gekomen ende geobserveert souden worden / wiert den Procureur Generael van Brabandt oock gelast ende geordonneert / hem exactelijck te gaen informeren ende laten informeren / of de voornoemde resolu-

solutien oock wierden geobtempereert / ende geene Officieren, Schouten, Schepenen, Vorsters nochte Rentmeesters bevorderen / dan die van de ware Christelijcke Gereformeerde Religie waren; ende andere bevindende / die aenstonts van hare bedieninge af te zetten ende te ontslaen / ende van sijne verrichtinge haer Ho. Mog. rapport te doen / om des gesien alsdan andere in haer plaetse aen gestelt te werden; eyndelijck is geresolveert / dat de schaden die eenige Predikanten nu onlanghs door partyen / gekomen uyttet ghebiedt van den Koningh van Spaignen, of elders / in hare Persoonen / Huysen / Wooningen / ende Goederen geleden hadden / volgens haer Ho. Mog. iteratíve resolutie vergoet ende verdragen souden werden / by de Dorpen daer de schade ende mishandelingh was gheschiedt ende aen gedaen / ende de respective Officieren van de Dorpen ende Plaetsen wel ernstelijck gelast ende aen gheschreven / dat sy luyden de voornoemde Predikanten hare Familien ende andere Persoonen in hare bedieningen respectivelijck souden hebben te mainteneren / ende de selve soo veel hen aen ginck behoorlijck beschutten ende beschermen tegen alle overlast / schade / ende insolentie / die hun soude mogen werden aen gedaen. De Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt hebben de voorsz saecke over genomen / om in den haren breeder gecommuniceert te werden.

De Heeren Jacob van Coeverden tot Stuyrwolde ende Johan Schrieck, Borgemeester der Stadt Deventer, hebben den elfden April versocht ghelast te mogen worden op de propositie gedaen / ende by geschrifte ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. over gelevert / door de extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerden van Zeelandt, op Vrydagh den tweeden desselven Maents / noopende het vergeven van alle de vacante hooge militaire charges, ende sulcks peremptoirlijck ende *ad vitam*, en niet voor een Campagne of Veldt-tocht; en het avanceren van de Persoon van den Heere Prince van Orangien / tot de hooge ende eminente charges / by sijne Doorluchtige Voorouders soo loffelijck ten dienste van den Lande bekleedt / of indien daer in voor alsnoch met gemeen goedtvinden van de gemeene Bondgenooten niet en konde werden gedisponeert / dat alsdan ten minsten aen hooghgemelte sijne Hoogheyt wierde op ghedragen de Charge van Generael van de Ruyterye, om onder het wijs beleydt ende manuductie van de Heere Prins Maurits de aenstaende Veldt-toght mede by te woonen / ende alsoo de practijcque van de militaire saecken te observeren ende te leeren; Ende vorders ghebracht in den Raedt van Staten, ten eynde aldaer te verkrijgen fundamenteele kennisse van de gronden ende het beleydt van de gemeene Landts saecken / ende alsoo bequaem gemaeckt de voorgemelte hooge eminente Charges / met een gemeen vergenoegen / ten dienste van den Staten / te konnen bedienen; Waer op sijnde gedelibereert / hebben Ridderschap ende Steden de Gecommitteerden ter Generaliteyt geauthoriseert / om ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. het daer toe mede te helpen dirigeren / ten eynde de vacante Hooge militaire Ampten successive / niet voor een tijdt / maer *ad vitam* mochten worden vergeven / om voor te komen veele ende verscheyde inconvenienten / die de jonghste attaquen der Vyanden den Staet hadden doen sien ende

geleert /

geleert / daer door te wesen veroorsaeckt / sonder nochtans de persoonen te nomineren / voor en al eer sy specialijck van Ridderschap en Steden daer toe naerder souden zijn gelastet ; ende oock vorders om met de Gecommitteerden van de andere Provintien te treden in conferentie / ende het daer toe te dirigeren / dat aen sijn Hoogheydt den Heere Prince van Orangien ongeprejudiceert de Resolutie van den jare sesthien hondert ses en sestigh, ten aensien van de onvergelijckelijcke diensten / die des selfs Voor-Ouders den Staet onses Vaderlandts hadden toe-gebracht / ende doch die soo verre aen ghewassene maturitept / vergeselschapt met een meer als gemeene kennis en verstandt gespeurt werdende genereuse inclinatie in hoog-gemelte Heere Prince / wierde gedefereert de Charge van Generael over de Cavallerye of Ruyterye van den Staet deser Vereenighde Nederlanden / mede op den voet ende na 't exempel van de voorige Princen / des selfs persoon wierde gebracht in den Raedt van Staten, om aldaer gelijck als in de armen van den Staet wesende ontfangen / verder te werden op ghequeeckt en onder Godes genadigen zegen tot de bequaemheydt ende perfectie ghebracht / waer door van den selven / niet minder als van sijne Doorluchtige ende onsterffelijcke Voor-Ouders / alle ghewenste diensten voor den Staet van dese Republijcke souden konnen werden verwacht ende te gemoet gesien.

Ende souden de Gecommitteerde ter Generaliteyt dese Resolutie op den Tour van de Provintie hebben te uyten / en van tijdt tot tijdt over schrijven de consideratien ende motiven van de andere Provintien omtrent die saecken / ende allesints helpen bearbeyden / dat met een gewenste harmonie van de samentlijcke Bondt-genoten hier in wierde geprocedeert / en in cas van onvermoedelijck discrepantie / daer in de nadere ordres van Ridderschap en Steden af-wachten.

Tot Deventer hadden de Franschen gedaen een groote insolentie selfs den Commandeur aldaer vervolgende tot in de Kerck. Daer van sal ick my refereren tot sijn Brief.

Wel Edele Groot Achtbare Heeren.

MYn Heeren. Ick hebbe mijn plicht geachtet, om dat u wel Ed. Gr. Achtbare, en my daer aen gelegen is, een kort en waerachtig verhael te doen van het geen op gisteren zijnde Sondagh den *achthienden* deses is voorgevallen.

Het is dan sulckx: Dat ick tot uytvoeringe van de resolutie en aen my gegevene ordres mijn afscheydt genomen hebbende van de Heeren *Raesvelt* Drost van de *Twente*, *Hendrick Nylandt* Camenaer, ende Secretaris *Strockel* des middaegs omtrent *een* en *twee* uyren ben gekomen in de *Polstraet*, alwaer wy eerst ontmoete de Provoost *Fabius*; daer nae gekomen zijnde omtrent de deure van de *Stadts-Keucken* een seeckere *Dienstmaeght* dragende in haer handt een Flessche, welcke Maeght my vraeghde, of het *Vriesenveen* noch niet over, maer als noch by d'onse beset was, wy al voort gaende de Maeght antwoorden, ende seyden, dat den Heer Drost van *Twente* sulcke tydinge mede was toe geschreven, quamen by en omtrent ons *twee Fransche* Soldaten, waer van d'eene de Maeght met de Vuyst stiet in haer Necke, ende dat soo vehement, dat sy

hem daer over aensprack, en ick in 't Fransch seyde, het is hier geen wyse yemand moeylijck te vallen, ende op de publijcke Straten over-last te doen: Waer op hy my stoutelijck aensprack; *Nu sal ick noch meer doen*, ghelijck hy oock aenstondts dede, slaende de Maeght met sijn handt soo ongenadigh aen 't Hooft, dat sy eenighe treden van my afdeynsde ende by nae struyckelde: Doen seyde ick, *ghy doet niet wel dat ghy des Heeren Straten violeert*. Dus te samen woorden wisselende mackten wy uyt de Polstraet, en quam daer by ons de Luytenant *la Mye*, welcke dese onlust vernemende den moetwilligen in 't François aensprack en vermaende om hem gherust te houden, seggende, *ghy hebt den Commandeur voor, dien ghy respect schuldigh zijt*; Daer op hy terstondt van den moetwilliger wierdt aengevallen ende soodanigh met den Deegen geforceert, dat hy ghenoot-saeckt wierdt tot sijn Lijf-weer sijn Rappier van ghelijcken te trecken, ende souden dus aen malkanderen geraeckt zijn, ten ware des Moetwilligers Camerast hem gevat, en ick met mijn Rappier tusschen beyden gekomen was, soeckende met alle vlydt hem Moetwilliger te doen apprehenderen, maer als hy hem wederom los gewrongen ende geworstelt hadde, sayrnde ick mijn Dienaer nae de Ruyter-wachte, om desen Moetwilliger te versoeckeren, ende dan aen de Fransche Hooft-wacht over te leveren: Ick voortgaende en komende omtrent het overstap van het Kerck-hof nae de Water-straet, waer over de Moetwilliger getreden was, sagh hem in een Huys lopen, en daer uyt strackx weder-keerende, by sigh hebbende omtrent *thien* a *twaelf* andere Fransche Soldaten met bloote Deegens in haer handt, welcke den Lieutenant *la Mye* weder soo fel aenvielen ende forceerden, dat sijn Ed. genoegh te doen vondt om uyt hare handen te ontvluchten, ende ick noodigh oordeelde tot sijne reddinge de Wacht selfs te hulpe te roepen, tot dien eynde de Water-straet afgaende ende door een seecker Burgers-huys omtrent de *Corps de Garde* door lopende bevondt de Franschen in grooten aental albereydts in hevige actie tegens de Wacht, welcke de selve soodanigh forceerden, dat de Schildt-wacht sijn Post hadde moeten verlaten ende werck vondt om op sijn Peerdt te blyven, alsoo sy hem by de Beenen ter neder sochten te trecken: Ick sulckx siende, trat toe, en raeckten midden in 't ghedrangh en onder de Deegens, en deede mijn uytterste om de Schildtwacht tot sijn Post weder te brenghen, ende de Wacht te mainteneren, ende waer 't doenlijck de gemoederen te stillen; Waer in my eenige *Musquettiers du Roy* getrouwelijck secundeerden: Onder dese tumulten wierdt daer doodt gheschoten, ende een op 't Kerck-hof staende geraeckt, die oock aenstondts neder viel: Ick vernemende dat het ghetal der François sen vermeerderde, ende hare hevigheydt grooter wierde, vondt my gelijck mede eenige van de Wacht, als zijnde sonder hoope van secours en genoeghsaem overweldight door de groote meenighte, geperst om te retireren, en, soo mogelijck, te salveren. Dat dit de ware geschapenheydt van het gepasseerde is, sullen alle onpartydighe, die daer by ende omtrent geweest zijn konnen getuygen, en ben ick altoos bereydt, des noot zijnde, met Eede te bevestigen.

U wel Edele Achtbaerhedens onderdanigen Dienaer

HENDRICK de SANDRA.

Staet.

Aengaende den Heere Prince van Orangie, is den derthienden April in de Vergaderingh van de Heeren van Hollandt gearresteert wat volght.

Dingsdagh den *derthienden* April *sesthien-hondert ses en sestigh*, is by rejunctie in ombrage gebracht het Advijs van de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden hebbende in gevolge ende tot voldoeninge van der selver Resolutie Commissoriael in date den *negenden* deser lopende maendt, ge-examineert ende overwogen 't versoeck van de Vrouwe Princesse *Douariere van Orangie*, raeckende de *institutie* van den Heere Prince van *Orangie*, haer Hoogheydts Soons Soon, in de rechten, privilegien ende heylsame maximen van den Staet, den *tweeden* daer bevoorens aen haer Ed. Groot Mog. gedaen by memorie hier naer van woorde te woorde geinsereert.

Edele Groot Mogende Heeren.

WY en konnen niet naelaten U Ed. Groot Mog. door desen voor te dragen, hoe dat wy den Prince van *Orangie* onsen Soons Soon nu hebbende gebracht tot in het *sesthiende* jaer sijns ouderdoms, ende sulcks tot jaren van ordeel ende discretie, ons althans ten hooghsten bekommert vinden omme hem verders te geven die onderwijsinge ende aenleydinge, door welcke hy de goede ende heylsame rechten, privilegien ende maximen van den Staet grondelijck soude mogen begrypen ende erkennen, ende daer door te bequamer werden omme in tijden ende wijlen tot dienst ende luyster van den Staet te mogen werden ge-employeert, in soodanige charges ende employen als u Ed. Groot Mog. souden mogen goedt-vinden aen hem als dan te defereren.

Ende alsoo wy met aendachtelijck overlegh geen beter middel en konnen bedencken, dan dat wy en den Prince onsen Soons Soon die eere ende dat geluck mochte hebben, dat u Ed. Groot Mog. in continuatie van de liefde, dewelcke de selve voor het Huys van *Orangie* altijdts hebben gehadt, dat stuck, omme den Prince de gedesidereerde onderwijsingen, aenleydinge ende kennisse onder des Staets directie ende conduite te doen geven, op haer souden gelieven te nemen: Soo hebben wy goedt-gevonden den meer-gemelten Prince onsen Soons Soon mits desen daer toe aen u Ed. Groot Mog. te presenteren, verhoopende dat de selve daer over soodanigh sullen gelieven te resolveren, als tot meesten dienste van den Lande, mitsgaders sijnen welstant ende bevorderinghe soude konnen dienen.

Was geteeckent

Amelia, Princesse d'Orangie.

ENde namentlijck in wat voegen ende manieren 't voorsz versoeck ingewilligt wordende, de voorsz *institutie* bequaemlijckst ter executie gestelt soude konnen worden, in specie wat Gecommitteerden tot directie van dien souden mogen werden ghebruyckt, mitsgaders of eenige ende hoedanige persoonen jegenwoordig omtrent sijne Hoogheyt geemployeert wordende, in dienst ge-

gecontinueert, ende wie by veranderinge van den Gouverneur in 't Hof, ende by de persoon van sijn Hoogheydt tot *Gouverneur en Surintendent* ge-employeert soude konnen worden. Waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ed. Groot Mog. 't voorsz gedane versoeck *geaccordeert ende toe-gestaen*, ghelijck het selve *geaccordeert en toe-gestaen* wordt by desen: Ende is voorts goedt-gevonden ende verstaen, dat tot directie van de voorsz *institutie* ge employeert souden worden *de selve Gecommitteerden*, die voor desen in den jare *sesthien hondert sestigh* tot het beleydt van de educatie van sijn Hoogheydt ge-eligeert sijn geweest, ende in voorige resolutie van date den *negenden* November, des selven jaers, staen genomineert, dewelcke daer toe wederom versocht ende gecommitteert worden by desen, ende voor soo veel de Gecommitteerden uyt de Steden van *Dordrecht* ende *Amsterdam* in 't geheel sijn verstorven, dat by hare Ed. Groot Mog. in hare plaetsen wederom andere bequame persoonen uyt der selver Steden sullen worden gesurrogeert; Hebbende haer Ed. Groot Mog. voorts verstaen ende verklaerdt dat 't voorsz versoeck als boven ingewillight, ende mits dien de *institutie* van sijn Hooft als nu by haer Ed. Groot Mog. op haer genomen zijnde, daer mede van selfs komen te vervallen de commissien ende de qualiteyten van alle die geene, die jegenwoordigh in 't Hof van sijne Hoogheydt in *functie ende in charge* zijn, ende dat oock om merckelijcke redenen van Staet, geene van de selve wederom aengenomen, maer andere in hare plaetse gesurrogeert sullen worden: Des sal van wegen haer Ed. Groot Mog. aen hare Hoogheydt bekent gemaeckt worden: dat haer Ed. Groot Mog. tot bedeckinge van de plaetse als *Gouverneur ende Surintendent* voorsz het ooghe hebben laten vallen op de persoon van den *Heere van Gent*, eerste ende ordinaris Gedeputeerde van de Provintie van *Gelderlandt*, ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael, met versoeck daer op hare Hoogheydts consideratie ende goedt-duncken te mogen verstaen, ende of de selve in 't employ van den persoon van den gemelten Heere van *Gent* ten fine voorsz oock moge hebben een wel-gevallen, dan of hare Hoogheydts daer omtrent moge hebben eenige andere speculatien ofte gedachten, om daer van alhier ter Vergaderinge rapport gedaen zijnde, als dan naerder dienthalven te worden geresolveert sulcks als naer exigentie van saecken, bevonden sal worden te behooren.

Ende op dat haer Ed. Groot Mog. metter daedt moghen doen blijcken tot de voorsz veranderinge niet eygentlijck uyt personele reflexie ofte verkiesinghe, meer uyt redenen van Staet, als boven te procederen, dat over sulckx de jegenwoordige domestijcquen van sijne Hoogheydt sullen worden gehouden in goede ende favorable recommandatie, tot soodanige charges ende employen waer toe de selve capabel sullen worden bevonden: Ende waer naer sy haer souden mogen komen aen te bieden; Sullende daer en boven in specie ten aensien van den Heere van *Zuylesteyn* Gouverneur van sijne Hoogheydt door de voor-gemelte haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden op de voorslagen dienthalven albereydts gedaen ofte noch te doen, nader overleydt ende overwogen, mitsgaders van advyse gedient worden, in wat voegen ende manieren 't geene voorsz is in haren regarde, met de beste gratie ende met de meeste gevoeghlijckheydt ter executie geleydt soude worden; maer wat belanght een van de Edelluyen genaemt

Brom-

Bromley, wesende een Engelschman, ende door den Koningh van Groot Brittannien, in 't Hof ende by de Persoon van sijne Hoogheyt gestelt, dat de selve vermits den jegenwoordigen Oorlogh met sijne Majesteyt *van Engelandt sal werden geremvoyeert*; Ende wat belanght het aenstellen van de vordere Domestijcquen, in 't Hof ende ontrent de Persoon van sijn Hoogheyt, dat de gemelte Heeren Gecommitteerden tot dessels *institutie ende instructie*, ontrent het aenstellen van de selve niet anders sullen disponeren, dan met voorgaende communicatie ende advijs van hooghgemelte hare Hoogheyt. Des sal van 't geene voorsz is, behoorlijcke acte ghe-extendeert, ende uyt den name van haer Ed. Groot Mog. aen hare Hoogheyt, met betuyginge van der selver sincere inclinatie ende goeden yver, tot uytvoeringe van 't geene voorsz is, ten besten van de Staet in 't Generael, ende van sijne Hoogheyt in 't particulier, ter handen ghestelt worden.

De Heeren van Zeelandt hebben den festhienden April geschreven aen de Heeren van Hollandt als volght.

Edele Groot Mogende Heeren.

DE extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerden van *Zeelandt* hebbende verstaen dat by U Ed. Groot Mog. soude wesen aen genomen, het *opsicht* ende *directie* over de Persoon van sijn Hoogheyt den Heere Prince van Orangien, stellen haer hoope ende vertrouwen daer heenen, dat U Ed. Groot Mog. intentie ende meyninge is de Heeren hare Principalen, onder eene redelijcke proportie in het voorschreve opsicht ende directie mede te *admitteren*, om verscheyde wel-gefondeerde redenen ende interessen voor desen in het breede gededuceert, ende die des noodt sijnde naerder souden konnen worden gerepresenteert; Ende overmits U Ed. Groot Mog. oordeelen, dat hier door d'obstaculen van het avancement van den hooghgedachten Heere Prince sullen wesen geremoveert, soo hoopen ende vertrouwen de ondergeschreven Gedeputeerden van *Zeelandt*, dat U Ed. Groot Mog. daer op nu favorabelijck reflecterende, voor alle dinghen noodtsaeckelijck sullen oordeelen, dat aen den selven Heere Prince hoe eerder hoe beter occasie worde ghegeven, om daer toe de noodige bequaemheyt ende kennisse te acquireren, ende hy vervolgens in den *Rade van Staten* geintroduceert, welck aensienlijck Collegie aen sijn Doorluchtige Vader ende Groot-vader, onsterffelijcker memorie, heeft ghedient als voor een Schoole ende Academie van wijsheydt ende experientie, hebbende op haer introductie in het selve noch niet bekomen gehadt de Jaren ende maturiteyt, als waer toe den jegenwoordigen Heere Prince van Orange bereyts is geavanceert; Ende nademael sijn Hoogheyt is een subject van geen minder hoope ende verwachten als sijn Doorluchtige Voorouders sijn geweest, soo sullen U Ed. Groot Mog. naer hare hooge wijsheydt lichtelijck konnen oordeelen dat aen de selve geen langhsamer occasie van kennisse ende wetenschap, in de saecken van *Staet*, *Militie*, ende *Finantie*, en behoorde te worden ghegeven als aen sijn hooghgedachte Voorsaten is verleent geworden, het welcke de onderge-

dergeschreven Gedeputeerden oock hebben komen bemercken dat aen alle de Provincien sonderlijck aengenaem soude wesen, alsoo den hooghghedachten Heere Prince van Orangien daer door oock in den boesem van den Staet soude werden ontfangen, tot welckers hooge diensten ende employen hy door een gemeene universelle inclinatie wordt ghedestineert. Sullende ongetwijffelt het genereux gemoedt van den hooghgedachten Heere Prince daer door sonderlijck worden in gewonnen, ende tot alle deught ende eere te meer worden aengheprickelt, ende behalven dat dit een generael contentement ende ghenoegen sal komen te veroorsaecken, ende van yeder worden geappplaudisseert: Soo versseckeren de ondergeschreve Heeren Gedeputeerden, dat het selve aen de Heeren Staten van *Zeelandt* een sonderlijck contentement ende satisfactie sal komen te geven: Ende dat ongetwijffelt dese geluckige concurrentie van gemoederen, in dese jegenwoordige conjuncture des tijts soo hooghlijck gerequireert wesen sal van een seer goede ende gewenschte operatie; Ende dat U Ed. Groot Mog. voor al sullen wegh dragen de eere ende roem van wijsheydt, ende goede directie, die de selve daer toe soo voorsichtigh sullen hebben ghecontribueert. In 's Graven-hage den *sesthienden* April *sesthien hondert ses-en-sestigh*. Onderstondt U Ed. Groot Mog. bereytwillige, de extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerden van Zeelandt, ende in der selver naem

Geteeckent

Pr. de HUYBERT.

De Heeren extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerden van de Provincie van Zeelande / hebben den twintighsten in gevolge van den tweeden deses / nochmaels instantelijck ende met de redenen daer toe dienende gheurgeert / ten eynde dat sijn Hoogheyt de Heere Prince van Orangie in den Raed van State geintroduceert mochte werden / om aldaer fundamentele kennisse van de gronden ende het beleydt van de gemeene Landts saecken te moghen bekomen / waer op omvrage ghedaen wesende / hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincien van Gelderlandt . . . . Vrieslandt, Overyssel, ende Stadt ende Lande, verklaert by de Heeren hare respective Principalen / tot de introductie van den hooghgemelten Heere Prince van Orangie, in den welgemelten Raedt ten fine als boven oock specialijck ende expresselijck gelast te sijn / ende wierden mits dien de Heeren van Hollandt versocht / haer daer op mede favorabelijck te willen verklaren.

De Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Uytrecht, hebben op expressen last van de Ed. Mog. Heeren Staten hare principalen / van date den negenden deses *stilo loci* ter Vergaderinge voorgedragen ende gheurgeert / dat eene Instructie voor den Capiteyn Generael ende andere Generaels Persoonen *ad vitam*, by de ghesamentlijcke Bondgenooten / mocht werden beraemt ende vast gestelt / waer op gedelibereert sijnde / is goedt ghevonden ende verstaen / mits desen te versoecken de andere Provincien / dat de selve sich dien aengaende ten spoedighsten mede willen verklaren.

Mr

Na dat den Heer Hertogh van Simmeren de Princesse Marie al eenige Jaren had op gewacht ende ten Huwelijck versocht / heeft eyndelijck de Princesse Douariere haer Vrouw Moeder / den vijf-en-twintighsten Maert tot haer versocht te komen / de Heer van Gent ter Vergaderingh presiderende / om haer Ho. Mog. bekendt te maecken het sluyten van 't selve Huwelijck. Sulcks is oock geschiedt aen de Heeren van Hollandt. De Heeren Huygens, Witsen, ende Bootsma, wierden ghecommitteert van wegen haer Ho. Mog ende den Heer Raedt Pensionaris van wegen Hollandt, om aen haer Hoogheyt te doen de geluckwenschingen van 't Huwelijck: 't Welck daer naer tot Cleve ter presentie van den Heer Keurvorst ende Keurvorstinne van Brandenburgh wierde gecelebreert.

In dese tijdt trotteerde seer de saecke van den jongen Heer Prince van Orange, om aen sijn Hoogheyt te geven eenigh employ. Desen Munsterschen Oorlogh causeerde veel murmuratie onder groot ende kleyn / binnen ende buyten 's Landts: Dat men van een muys gebeeten wierdt; dat sulcks nergens van daen quam als dat de Militie requireerde een Generaels Persoon / een illuster Hooft; dat het werck des Oorloghs onder de Princen van Orangien soo geluckigh ende aensienlijck was gegaen. Dat altans / by faute van dien / men wierdt besprongen door soodanigen een, die men in voorige tijden als niet geacht ende met een gesicht konde dwingen / ende onder de voet houden. Dit preeckten oock de Predikanten; ende de andere Provincien waren geresolveert tot den Prince. De Heeren van Zeelandt dreven 't ghedurigh: Veel oock in Hollandt: Men seyde wel van veertien Leden; d'een min d'ander meer: ende 't heeft namaels gebleecken dat van wegen Engelandt daer onder wierdt gespeelt / by occasie van de correspondentie / die door den Ritmeester Buat met ooghluyckingh wierdt ghehouden. Ende den Bisschop liet blasen / als elders geseydt is / Wilhelmus van Nassouw, waer hy het konde doen hooren / om oneenigheydt onder de Militie soo wel als onder 't Volck hier te voeden. Derhalven sagh men dat aen d'ander zijde oock te sijver wiert vast gehouden aen Vranckrijck, die gaern geroepen hadden den Prins van Turenne; waer teghen sich stelden alle die ghesint waren het Huys van Orangien.

Om een wegh te vinden / wierdt ghedacht op het expedient van 't Jaer sestigh; doen door den Koningh van Engelandt / hier zijnde ende vervolgens door de Princesse Royale sullende reysen naer Engelandt / de selve saecke wierdt hardt aengebonden: ende waer op volghde 't expedient van aen te nemen den Heere Prince voor een Kindt van Staet. Dit wierde alsoo oock gheraden aen haer Hoogheyt de Princesse Douariere, die daer op aen Hollandt den tweeden April dede ingeven het volgende:

Edele Groot Mogende Heeren.

WY en konnen niet naer laten u Ed. Groot Mog. door desen voor te dragen, hoe dat wy den Prince van *Orangie* onsen Soons Soone nu hebbende gebracht tot in het *sestiende* Jaer sijns Ouderdoms, ende sulcks

tot

tot Jaren van oordeel ende discretie; ons althans ten hooghsten bekommert vinden, om hem vorders te geven die onderwijsingen ende aenleydingen, door welcke hy de goede ende heylsame Rechten, Privilegien ende Maximen van den Staet grondelijck soude mogen leeren begrijpen ende erkennen, ende daer door te bequamer werden, omme in tijden ende wijlen tot dienst ende luyster van den Staet te mogen werden ge-employeert in soodanige charges ende employen als U Ed. Groot Mog. souden moghen goedt vinden aen hem als dan te defereren.

Ende alsoo wy naer aendachtigh overlegh geen beter middel en konnen bedencken, dan dat wy ende den Prince onsen Soons Soone, die eer ende dat geluck mochten hebben, dat U Ed. Groot Mog. in continuatie van de liefde, de welcke de selve voor het Huys van *Orangie* altijts hebben gehadt, dat stuck omme den Prince die ghedesidereerde onderwijsingen, aenleydingen ende kennisse, onder des Staets directie ende conduite te doen geven, op haer souden ghelieven te nemen.

Soo hebben wy goedt gevonden den meergemelten Prince onsen Soons Soone, mits desen daer toe aen U Ed. Groot Mog. te *presenteren*, verhoopende dat de selve daer over soodanigh sullen gelieven te resolveren, als tot meesten dienste van den Lande, mitsgaders sijne welstandt ende bevorderinghe soude konnen dienen.

Geteeckent

Amelie, Princesse d'Orangie.

Sulcks wierdt dien dagh by eenige Leden over genomen / maer de finale resolutie te nemen uyt gestelt tot nadere deliberatie.

Den negenden April **viel dese resolutie.**

ANdermael gedelibereert sijnde, op de Memorie by de Vrouwe Princesse *Douairiere* van Orangie, aen haer Ed. Groot Mog. gepresenteert, versoeckende om redenen breeder daer inne gementioneert, dat de selve ende den Heere Prince van Orangie haer Hoogheyts Soons Soone, die eere ende dat geluck souden mogen hebben, dat haer Ed. Groot Mog. op haer souden gelieven te nemen, den selven Heere Prince, onder des *Staets directie* ende conduite te doen geven die onderwijsingen ende aenleydingen, door de welcke hy de goede heylsame Reghten, Privilegien, ende maximen van den Staet grondelijck soude mogen leeren, *begrijpen ende erkennen*, ende daer door te bequamer werden, omme in tijden ende wijlen tot dienst ende luyster van den Staet te moghen werden ge-employeert, in soodanige charges ende employen, als haer Ed. Groot Mog. souden mogen goedt vinden aen hem alsdan te defereren, in voorgaende notulen onder date den *tweeden* deser breeder ghementioneert, is goedt ghevonden ende verstaen dat de voorschreve memorie door Gecommitteerden, van haer Ed. Groot Mog. nader ge-examineert ende overwogen, mitsgaders de Vergaderinge van advise gedient sal worden, in wat voegen ende

ende maniere, 't voorsz versoeck ingewilligt wordende d'institutie ende institutie van de hoogh-gemelte Heere Prince best ende bequamelijckst ter executie gestelt soude konnen werden, ende in specie wat Gecommitteerden tot directie van dien souden dienen te werden gebruyckt, mitsgaders of eenige ende hoedanighe persoonen teghenwoordigh omtrent sijn Hooghedyt ge-employeert wordende, in dienst gecontinueert, ende by veranderinge van den Gouverneur, in 't Hof ende by sijn Hoogheydt tot Gouverneur ende Surintendent ge-employeert soude konnen werden; Ende sijn daer toe versocht ende gecommitteert, gelijck versocht ende gecommitteert werden by desen de Heeren van de *Ridderschap*, mitsgaders de Heeren van *Dordrecht*, van *Haerlem*, van *Delft*, van *Leyden*, van *Amsterdam*, van *Alckmaer*, van *Hoorn*, van *Enckhuysen*, ende van *Medenblicq*, met de *Raedt Pensionaris*.

Den thienden wierdt het vast gestelt op volgende wyse.

DE Raedt Pensionaris heeft ter Vergaderinge gerapporteert de consideratien ende 't Advijs van de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, hebbende in gevolge ende tot voldoeninge van der selver Resolutie Commissoriael in date den *neghenden* deser loopende maendt, ge-examineert ende overwoogen 't versoeck by de Vrouwe Princesse Douariere van Orangie, den *tweeden* daer bevoorens aen haer Ed. Groot Mog. gedaen, raeckende d'institutie van de Heere Prince van Orangie, in de rechten, privilegien ende heylsame maximen van den Staet, ende namentlijck in wat voeghen ende manieren 't voorsz versoeck ingewilligt werdende de voorsz institutie best ende bequamelijckst ter executie gestelt soude konnen werden, in specie wat Gecommitteerde tot directie van dien souden mogen werden gebruyckt, mitsgaders of eenige ende hoedanige persoonen jegenwoordigh omtrent sijn Hoogheydt ghe-employeert werdende in dienst gecontinueert, ende wie by veranderinge van den Gouverneur in 't Hof ende by de persoon van sijn Hoogheydt tot Gouverneur ende Surintendent ge-employeert soude konnen werden, zijnde de gemelte Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden op 't geene voorsz is van Advijs gheweest, dat 't voorsz gedane versoeck by haer Ed. Groot Mog. soude behooren te werden geaccordeert ende ingewilligt, ende dat voorts tot directie van de voorsz institutie, soude behooren te werden ge-employeert *de selve Gecommitteerden* die voor desen in de Jare *sesthien hondert sestigh* tot het beleydt van de educatie van sijn Hoogheydt ge-eligeert zijn geweest, ende in voorige resolutie van date den *negenden October* des selven jaers staen genomineert, ende voor soo veel de Gecommitteerden uyt eenige Leden zijn verstorven, dat by haer Ed. Groot Mog. in plaetse van de selve wederom andere bequame persoonen uyt de selve Leden souden behooren te werden gesurrogeert. Dat voorts 't voorsz versoeck ingewilligt, ende mits dien d'institutie van sijn Hoogheydt by haer Ed. Groot Mog. op haer genomen zijnde, daer mede van selfs komen te vervallen de Commissien ende qualiteyten van alle die geene, die jegenwoordigh in 't Hof van sijn Hoogheydt in functie ende in charge zijn, ende dat oock om merckelijcke redenen van Staet geene van de selve wederom aengenomen, maer anderen

duren in haer plaetsen gesurrogeert souden behooren te werden, hebbende de gemelte Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden tot bekleedinge van de plaetse als Gouverneur ende Surintendent voorsz voor haer-lieder Advijs voor geslagen den persoon van den Heer van *Gent*, eerste en ordinaris Gedeputeerde van de Provintie van *Gelderlandt*, ende op dat haer Ed. Groot Mog. metter daedt mogen doen blijcken tot de voorsz veranderinge niet eygentlijck uyt personele reflexie ofte verkiesinge, maer uyt redenen van Staet als boven te procederen, dat over sulcks de jegenwoordige Domestijcquen van sijn Hoogheydt souden behooren te werden gehouden in goede ende favorable recommandatie, tot soodanige charges ende employen waer toe de selve capabel sullen werden bevonden, ende waer nae sy haer souden mogen komen aen te bieden, in specie dat haer Ed. Groot Mog. aen de Heer van *Suylestein* Gouverneur van sijn Hoogheydt souden behooren te laten volgen uyt de finantie van Hollandt ende West-Vrieslandt, geduyrende den tijdt van de voorsz institutie, 't gunt de selve jegenwoordigh tot laste van sijn Hoogheydt is profiterende of ghenietende, ende dat aen de Hof-meester *Johan Borrel* soude behooren te werden geconfereert eene van de eerste vacant vallende Compagnien staende ter dispositie van haer Ed. Groot Mog. maer wat belanght een van de Edel-luyden genaemt *Bromley* wesende een Engels-man, ende door den Koningh van Groot Brittannien in 't Hof ende by den persoon van sijn Hoogheydt gestelt, dat de selve, vermits den jegenwoordigen Oorlogh met sijne Majesteyt, naer *Engelandt* soude behooren gerenvoyeert te werden, welck voorsz geadviseerde by eenige Leden overgenomen zijnde, om daer op d'intentie van de Heeren hare Committenten te mogen verstaen, ende als dan *simul & semel* haer op die sake een principale mede te verklaren, is de finale Resolutie dien 't halven te nemen uyt gestelt tot in 't begin van de toekomende weecke, tegens welcke tijdt de Leden mits desen versocht werden, gelijck de selve oock hebben aengenomen, d' Heeren hare principalen te disponeren, ten eynde van de voorsz deliberatie, eene goede ende finale afkomste gemaeckt werde.

Den thienden wierdt daer van gemaeckt de volgende acte.

De Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt rijpelijck ge-examineert ende over-wogen hebbende seeckere memorie by de Vrouwe Princesse Douariere van *Orangie* den *tweeden* deser lopende maendt aen haer Ed. Groot Mog. gepresenteert, houdende in effecte dat haer Hoogheydt niet hadt konnen nae laten haer Ed. Groot Mog. voor te dragen, hoe dat de selve den Prince van *Orangie* haren Soons Soone, nu hebbende gebracht tot in het *sesthiende* jaer sijns ouderdoms ende sulcks tot jaren van oordeel ende discretie, haer althans ten hooghsten bekommert vondt om hem vorders te geven die onderwysinghe ende aenleydinghe door welcke hy de goede heylsame rechten, privilegien ende maximen van den Staet grondelijck soude mogen leeren begrypen ende erkennen, ende daer door te bequamer werden om in tyden ende wylen tot dienst ende luyster van den Staet te mogen worden ge-employeert, in soodanige Chargen ende em-

employeren, als haer Ed. Groot Mog. souden goedt-vinden, aen hem als dan te debereren.

Ende alsoo haer Hoogheydt meer aendachtigh overlegh geen beter middel en konde bedencken, dan dat de selve ende den Prince haer Soons Soon die eer ende dat geluck mochten hebben, dat haer Ed. Groot Mog. in continuatie van de liefde, dewelcke de selve voor het Huys van *Orangien* altoos hebben gehadt, dat stuck, omme den hoog-gemelten Heere Prins die gedesireerde onderwysinge, aenleydinge ende kennisse, onder Staets directie ende conduite te doen geven, op haer souden gelieven te nemen haer Hoogheydt derhalven goedt-ghevonden hadt den meer-ghemelten Prince haer Soons Soon daer toe aen haer Ed. Groot Mog. te presenteren, verhopende dat de selve daer over soodanigh sullen gelieven te resolveren, als tot meesten dienste van den Lande, mitsgaders sijne welstandt ende bevorderinge soude konnen dienen, hebben naer voorgaende serieuse deliberatie 't voorsz gedane versoeck geaccordeert en toegestaen, gelijck het selve geaccordeert en toegestaen wert by desen; oock voorts goet-gevonden en verstaen, dat tot directie van de voorsz institutie ge-employeert sullen werden *de selve Gecommitteerden*, die voor desen in het jaer *sesthien hondert sestigh* tot het beleydt van de educatie van sijn Hoogheydt ge-eligeert zijn gheweest, ende in voorige resolutie van date den *negenden* October des selven jaers staen genomineert, dewelcke daer toe wederom versocht ende gecommitteert werden by desen; Ende voor soo veel de Gecommitteerden uyt de Steden van *Dordrecht* ende *Amsterdam* in 't geheel zijn verstorven, dat by haer Ed. Groot Mog. wederom andere bequame persoon en uyt de selve Steden in here plaetsen sullen werden gesurrogeert; Hebbende haer Ed. Groot Mog. voorts verstaen en verklaerdt dat 't voorsz versoeck, als boven ingewilligt, ende mits dien d'institutie van sijn Hoogheydt als nu by haer Ed. Groot Mog. op haer genomen zijnde, daer mede van selfs komen te vervallen de commissien ende qualiteyten van alle de geene die jegenwoordigh in 't Hof van sijn Hoogheydt in functie ende in charge zijn, ende dat oock om merckelijcke redenen van Staet geene van de selve wederom aenghenomen, maer andere in haer plaetse gesurrogeert sullen werden; Dat wijders van wegen haer Ed. Groot Mog. aen haer Hoogheydt bekent gemaeckt sal worden dat haer Ed. Groot Mog. tot bekledinge van de plaetse als Gouverneur by den persoon ende in 't Hof van sijn Hoogheydt het ooghe hebben laten vallen op den Heere van *Gent*, eerste ende ordinaris Gedeputeerde van de Provintie van Gelderlandt, ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael, met versoeck daer op haer Hoogheydts consideratien ende goedtduncken te mogen verstaen, ende of de selve in 't employ van de gemelte Heere van *Gent*, ten fine voorsz oock mogen hebben een wel-gevallen, dan of haer Hoogheydt daer omtrent mogen hebben eenige andere speculatien ofte gedachten, om daer van aen haer Ed. Groot Mog. rapport gedaen zijnde, als dan nader dienthalven te werden geresolveert, sulcks als naer exigentie van saecken bevonden sal werden te behooren.

Ende op dat haer Ed. Groot Mog. metter daedt mogen doen blijcken tot de voorsz veranderinge niet eygentlijck uyt personele reflexie ofte verkiesinghe, maer uyt redenen van Staet als boven, te procederen; Dat over sulcks de jegen-

 woor-

woordige Domestijcquen van sijn Hoogheydt sullen werden gehouden in goede ende favorable recommandatie tot soodanige charges ende employen waer toe de selve capabel sullen werden bevonden, ende waer naer sy haer souden mogen komen aen te bieden; Sullende daer en boven in specie ten aensien van de Heer *Zuylesteyn*, Gouverneur van sijn Hoogheydt, mitsgaders ten aensien van den Hof-meester *Johan Boreel*, door Gecommitteerden van haer Ed. Groot Mog. op de voorslagen dienthalven al-bereydts gedaen, ofte noch te doen, naerder over-leydt ende over-woogen, mitsgaders de Vergaderinge van Advijse gedient worden in wat voegen ende maniere, 't geene voorsz is in haren regarde, met de beste gratie ende met de meeste gevoeghlijckheydt ter executie geleydt soude dienen te werden; maer wat belanght een Edel-man, ghenaemt *Bromley*, wesende een Engelsman, ende door den Koningh van *Groot Brittannien* in 't Hof, ende by den persoon van sijn Hoogheydt gestelt, dat de selve, vermits den jegenwoordighen Oorlogh met sijn Majesteyt naer *Engelandt* sal worden gerenvoyeert.

Ende wat aengaet het verkiesen van de vordere Domestijcquen in 't Hof, ende omtrent den persoon van sijn Hoogheydt, dat de gemelte Heeren Gecommitteerden tot des selfs institutie ende instructie omtrent het aenstellen van de selve niet anders sullen disponeren dan met voorgaende communicatie ende advys van hoogh-gedachten haer Hoogheydt.

Ende sal 't geene voorsz is uyt den naem ende van wegen haer Ed. Groot Mog. aen haer Hoogheydt bekent ghemaeckt werden, met betuyginge van der selver sincere inclinatie ende goeden yver om 't geene voorsz is ten besten van den Staet in 't gheneraël, ende van sijn Hoogheydt in 't particulier genegentlijck uyt te voeren.

Aldus gedaen ende geresolveert in 's Gravenhage den *derthienden* Aprilis *sesthien hondert ses en sestigh*.

Den vyfthiendenden zijnde ingevolghe van haer Ed. Groot Mog. resolutie in date den derthienden deser lopende maendt geprocedeert tot surrogatie van persoonen uyt de Steden van Dordrecht ende van Amsterdam, omme in plaetse van de Heeren van Barendrecht ende van Poltsbroeck, beyde extraordinaris Gedeputeerden ge-employeert te werden tot directie van de institutie ende instructie van den Heere Prince van Orangie, met ende benevens de Heeren van Noordtwijck, Foreest, ende de Raedt Pensionaris van de voorige Gecommitteerden in den jare sestigh ge-eligeert tot het beleydt van de educatie van sijn Hoogheydt noch in levende lijve wesende / hebben haer Ed. Groot Mog. ten fine voorsz gesurrogeert de Heeren Adriaen van Blyenborgh, Heere van Naeldwijck, oudt-Borgermeester der Stadt Dordrecht, ende Gillis Valckenier, jegenwoordigh dienende Borgermeester der Stadt Amsterdam daer toe voor de selve gedepescheert souden worden gelijcke commissie *mutatis mutandis* als voor de gewesene Heeren Gedeputeerden tot de voorsz educatie gedepescheert geweest was: Ende wierden de gemelte Heeren haer Ed. Groot Mog. Gedeputeerden mits desen geauthoriseert ende gelast tot executie van hare Commissie / ende van de voor-gevoerde haer Ed. Groot Mog. resolutie

van

van den derthienden deses ten spoedighsten te treden / ende de poincten daer inne vervat soo haest doenlijck ten effecte te brengen; des soude van de voorsz gedane verkiesinge by missive kennis ghegeven worden aen den voornoemde Heer Borgermeester Valckenier, jegenwoordigh absent wesende / met versoeck ende begeerte om sich tot executie van de voorsz Commissie ten spoedighsten herwaerts te vervoegen.

Doen heeft oock den Heer Raedt Pensionaris ter Vergaderingh gerapporteert / dat de Vrouwe Princesse Douariere van Orangien, naer dat aen haer Hoogheydt was voor-gelesen ende ter handen gestelt de resolutie op den derthienden deser lopende maendt genomen / raeckende d'institutie ende instructie van de Heer Prince van Orangie haer Hoogheydts Soons Soon / haer Ed. Groot Mog. gantsch officieuselijck hadde bedanckt voor de gunste / eere / ende affectie daer door aen de hoogh-gemelte Heere Prince ende het gantsche Huys bewesen / met veele civijle expressien / ende goede toe-wenschinghen daer nevens gevoeght / dat voorts haer Hoogheydt op de Periode in de voorsz Resolutie influerende / daer by aen de selve bekent gemaeckt wierdt dat haer Ed. Groot Mog. tot bekleedinge van de plaetse als Gouverneur by den persoon ende in 't Hof van sijn Hoogheydt het ooge hadden laten vallen op den Heer van Gent, met versoeck om daer op haer Hoogheydts consideratien ende goedt-duncken te mogen verstaen / verklaerdt hadt te oordeelen dat haer Ed. Groot Mog. in dien deele gedaen hadden een seer goede verkiesinghe, die haer Hoogheydt oordeelde niet licht te konnen werden verbetert; Waer op gedelibereert zijnde hebben haer Ed. Groot Mog. den gemelten Heere van Gent tot de voornoemde charge van Gouverneur ge-eligeert ende gecommitteert / gelijck de selve daer toe ge-eligeert ende gecommitteert wierdt mits desen; daer van hem uyt den naem ende van wegen haer Ed. Groot Mog. door den Raedt Pensionaris kennis soude werden ghegeven met versoeck om sich de voorsz last niet te willen onttrecken.

's Anderen daeghs heeft hy gerapporteert dat de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden / hebbende ingevolge ende tot voldoeninge van haer Resolutie Commissoriael in date den derthienden deser lopende maendt overleydt ende overwoogen in wat voegen ende manieren d'ingredienten van de selve Resolutie raeckende den Heere van Zuylesteyn Gouverneur van den Heer Prince van Orangie, ende Johan Boreel sijn Hoogheydts Hofmeester / met de beste gratie / ende met de meeste gevoeghlijckheydt / ter executie geleydt souden dienen te worden van advijse waren / dat aen den gemelten Heere van Zuylesteyn uyt de financien van Hollandt ende West-Vrieslandt gedurende den tijdt van vyf jaren promptelijck ende precijselijck soude behooren te werden betaeldt / 't gunt den selven jegenwoordigh tot laste van sijn Hoogheydt soo over ordinaris als extraordinaris tractement in gelde was profiterende ende genietende / ende dat aen den Hofmeester Boreel soude behooren te werden geconfereert eene van de eerst vacant vallende Compagnien / staende ter dispositie van haer Ed. Groot Mog. van welck voorsz advijs by de Leden generalijck copie versocht zijnde / is de finale resolutie dienthalven te nemen uytgestelt tot nader deliberatie.

Ten selven dage is ter Vergaderingh gelesen seecker memorie by de Heeren alhier aenwesende extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerden van de Provintie van Zeelandt aen haer Ed. Groot Mog. gepresenteert / houdende dat de selve verstaen hebbende dat by haer Ed. Groot Mog. was aengenomen het opsicht ende directie over de persoon van den Heere Prince van Orangie, hare hoope ende haer vertrouwen daer heenen stelden / dat haer Ed. Groot Mog. intentie ende meyninge was d' Heeren haer principalen onder eene redelijcke proportie in het voorsz opsicht ende directie mede te admitteren / om verscheyde wel gefondeerde redenen en interessen / voor desen in 't breede gededuceert / en die des noot zijnde / naeder gerepresenteert soude konnen werden; Versoeckende wijders de wel-gemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelandt dat den hoogh-gemelten Heere Prince om redenen breeder in de voorsz memorie gededuceert in den Raedt van State geintroduceert soude mogen werden met verseeckeringe dat sulcks d' Heeren hare principalen een sonderlingh contentement ende satisfactie soude komen toe te brengen; waer op gedelibereert zijnde / is goedt-gevonden ende verstaen dien-aengaende by voorgaende resolutien al-bereydts gedisponeert te wesen, ende dien onvermindert goedt gevonden dat door de Heeren van de Ridderschap ende andere hare Ed. Groot Mog. Gecommitteerden in gevolge ende tot voldoeninge van der selver Resolutie Commissoriael in date den ses en twintighsten der voorlede maendt hier bevoorens iteratívelijck met de meer-ghemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelandt in conferentie geweest zijnde / overleydt ende overwoogen / mitsgaders haer Ed. Groot Mog. van Advijse gedient soude worden hoedanigh schriftelijck antwoordt de gemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelandt op de voorsz hare memorie toe-gevoeght ende in wat voegen de selve met de meeste gevoeghlijckheydt dien-aengaende bejegent ende voorts gedimitteert soude behooren te worden.

Doen is oock ter Vergaderingh geresumeert de commissie ingevolge ende tot voldoeningh van haer Ed. Groot Mog. resolutie in date den vyfthienden deser lopende maendt geconcipieert ende op 't papier gebracht door de Heeren Gecommitteerden tot directie en institutie van den Heere Prince van Orangien; Waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ed. Groot Mog. haer de voorsz commissie wel, laten gevallen ende dien-volgens gehouden voor gearresteert / in-voegen ende manieren als de selve hier naer volgende van woorde te woorde staet ginsereert.

De Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt by der selver resolutie van den *derthienden* deser lopende maendt op haer genomen hebbende de *sorge* ende *conduite* over de *institutie* ende *instructie* van den Heere Prince van *Orangien*, hebben naer voorgaende rijpe deliberatie om d'executie van de selve resolutie onder de authoriteyt van haer Ed. Groot Mog. particulierlijck by der handt te nemen, ende te bevlytigen, versocht, geauthoriseert ende gecommitteert, versoecken, authoriseren ende committeren mits desen de Heeren *Wichbolt van der Does* Heere van *Noortwijck*, uyt d'ordre van de Ridderschap, *Adriaen van Blyen* Heere van *Naeldtwijck*, oudt Borger-meester ende Raedt der Stadt *Dordrecht*, *Gillis Valcke-*

Vlaardingen Borgemeester en Raedt der Stad *Amsterdam*, *Nanningh van Foreest* Raedt ende Meester van de Reecken-kamer over haer Ed. Groot Mog. Domainen, mitsgaders Raedt ende Vroetschap der Stadt *Alckmaer*, ende *Johan de Wit*, Raedt Pensionaris van haer Ed. Groot Mog. gevende de selve mits desen speciale last ende bevel, om by alle mogelijcke formble middelen onder Godes genadigen Zegen voornamentlijck te behertigen, ende sorge te helpen dragen dat den hooghgemelten Heere Prince *wel ende grondelick* moge werden gheinstrueert ende onderwesen, in de ware Christelijcke *Gereformeerde Religie*, mitsgaders in de *heylsame Reghten, Privilegien, ende maximen van den Staet*, ende om voorts generalijck alles te doen, 't gunt sy luyden tot uytwerckinge van haer Ed. Groot Mog. salutaire intentie, in de voorgeroerde der selver Resolutie vervat sullen bevinden te behooren, lasten ende ordonneren, &c.

Aldus ghedaen ende geresolveert in 's Graven-hage, den *vijftienden* April *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Desgelijcks sijn door den Heer Raedt Pensionaris ter Vergaderingh gherapporteert de consideratien ende 't advijs van de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden / hebbende in gevolge en tot voldoeninge van der selver resolutie Commissoriael / in date den sesthienden deser lopende Maendt ghe-examineert ende overwogen / den inhoudt van seeckere Memorie by de Heeren alhier aenwesende extraordinaris ende ordinaris Gedeputeerden / van de Provincie van Zeelandt aen haer Ed. Groot Mog. ghepresenteert / houdende in substantie dat zy Heeren ordinaris ende extraordinaris Gedeputeerden voorsz verstaen hebbende, dat by haer Ed. Groot Mog. was aengenomen, het opsicht ende de directie over de Persoon van den Here Prince van Orangien, haer hoope ende hun vertrouwen daer heenen stelden, dat haer Ed. Groot Mog. intentie ende meyninge is, de Heeren hare Principalen onder een redelijcke proportie in het voorsz opsicht ende directie mede te admitteren, om verscheyde redenen ende interessen voor desen in 't breede ghededuceert, ende die des noodt zijnde, naerder gerepresenteert souden konnen worden; Versoeckende wijders de welgemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelandt, dat den hooghgemelten Heere Prince vermits de voor heenen geallegeerde obstaculen, door 't geen voorsz is komen te cesseren, als nu in den Rade van State geintroduceert soude behooren te worden, met verseeckeringh dat sulcks aen de Heeren hare Principalen een sonderlingh contentement ende singuliere satisfactie soude komen toe te brengen; Waer op ghedelibereert sijnde / is goedt ghevonden ende verstaen / dat de welgemelte Heeren Gedeputeerden van Zeelandt tot antwoordt soude werden toe gebracht / op 't voorschreve eerste point, dat de voorsz voorgeslagen / admissie / ende participatie / om verscheyde pregnante redenen de Heeren van Zeelandt voor desen te ghemoedt gevoert / niet ghevoeghlijck en kan werden toe geschickt of toe gestaen / doch dat haer Ed. Groot Mog. niet sullen nalaten / in reguarde van alle 't geene by haer soo in dese als andere gelegentheden van importantie soude mogen worden verhandelt / niet wesende puyr Domestijcq, maer den Staet in 't gemeen / of welde Provincien van Hollandt ende Zeelandt in 't bysonder concernerende /

ontrent

omtrent de Heeren Staten van Zeelandt ofte der selver Gedeputeerden te procederen / met alle vertrouwde communicatie ende correspondentie / ende wat het voorsz tweede point aen ging / dat aen de meer-wel-gemelde Heeren Gedeputeerden van Zeelandt dienthalven voor desen ter handen ghestelt was de resolutie van haer Ed. Groot Mog. in date den een-en-dertighsten Martii lestleden / dat haer voorsz naerder gheproponeerde op 't selve subject by haer Ed. Groot Mog. gebracht was in naerder deliberatie / ende dat op de selve nadere deliberatie noch niet hadde konnen werden gedisponeert.

In 't laetst van April hebben de Heeren de Wit, Kien, ende Bootsma gedaen haer rapport. Sy waren gesonden aen de Provincien van Gelderlandt ende Over-yssel. Den negenden April quamen tot Zwol, deden 's anderen daeghs dese propositie.

Edele Mogende Heeren.

De machinatien van de Vyanden vanden Staete den swaren Oorlogh daer den selven mede werd aen ghetast, soo te Water als te Lande, hebben gheduyrigh niet dan met al te bekommerlijcke deliberatien de Vergaderinge van hare Ho. Mog. onse Heeren Committenten, gheoccupeert ghehouden, ende gelijck aen de eene zijde de smartelijcke schade, soo te Water als te Lande, de Ingesetenen over gekomen, daer van een goedt gedeelte van U Ed. Mog. Provincie mede de bittere na-smaeck noch wel is beproevende, hare Ho. Mog. niet minder verdrietigh, ende in het binnenste van haer Ziele tot een groote droefheyt is raeckende, soo hebben sy aen d'andere zijde hare gedachten laten gaen, hoe 't selve te redresseren, en die quaed af te weeren was, ende daer toe hare deliberatien soodanigh aen gestelt, dat den Staet mochte voorsien zijn met soodanige middelen, ende vervolghens effective by de handt ghenomen, waer door alles in sijn voorigen florissanten Staet ende welwesen mochte werden herstelt, gelijck Godt Almachtigh alle dese deliberatien soodanigh heeft beliefst te zegenen, dat jegenwoordigh jegens den machtighsten en formidabelsten Vyandt van desen Staet, den *grootsten Koninck* van Christenrijck, gedisponeert is gheworden parthye te kiesen, ende desen Staet met een openbare rupture tegen deselfs Vyanden te secoureren ende by te springen met soodanigh een assistentie als U Ed. Mog. bekendt is, behalven het *appuy*, welck het credit van soo machtigen Koninck is by brengende, gelijck noch den Koninck van *Denemarcken* mede ghepermoveert is gheworden, om sijne Wapenen, nevens die van desen Staet te voegen, ende sulcks gesloten sijnde een nader Alliantie tusschen den selven ende desen Staet, te verwachten sijn de salutaire effecten, die men van die kant is beoogende, ende gelijck hare Ho. Mog. hare ghedachten hebben laten gaen, omme niet alleenigh met dese Alliantie, maer oock met haer equiperende, effective in Zee breughen van soodanige considerable Vlooten, machtiger als oyt by den Staet is ondernomen, de saecke te water te herstellen, soo hebben sy oock niet minder hare sorge-aenghdeght tot restablissement van de saecke te Lande ende afweeringe van violente oppressien, soo onverwacht, van so een *onrusteridige Nabuyn* toe gebracht sijnde, daer toe aenstellende

lende boven verscheyden nieuwe *Levées*: alle voorsorge ende voorsieninge tot een goedt ende aensienlijck Veldt-Leger, om dien *onreghtveerdigen Usurpateur* op het lijf te konnen komen. Aengaende een seer considerable Alliantie ende Tractaet van conjunctie van Wapenen, soo met de Vorsten van *Lunenburgh* voor af, als naderhandt met den Heere Keurvorst van *Brandenburgh*, die elck geporteert met een grooten yver ende liefde tot welstandt van desen Staet op de been hebben, ende bereyt om eerstdaeghs te marcheren, soodanige Troupes, dat yeder bysonder genoeghsaem bastant schijnen te sijn, om gheconjungeert met de maght van den Staet, den *Usurpateur te verjagen*. Wy sullen ons, Ed. Mog. Heeren op elck van de voorschreve Alliantien en deliberatien in het particulier niet extenderen, ende tot wat subsidien den Staet by de selfde werd verobligeert, alsoo wy oordeelen 't selve uw Ed. Mog. genoegh bekendt te sijn, maer konnen niet naer laten te seggen, dat haer Ho. Mog. in verwachtinge sijn, van door alle dese voorsorge in korte te sien den Staet voor een goedt ghedeelte ghelibereert van seer sware onderdruckinge ende outrages, als waer mede althans werdt gedruckt, ende willen uw Ed. Mog. op het alderserieuste vermaent ende ghebeden hebben, dat soo gaerne als sy sagen hare Provincie bevrijd van swarigheyt ende ravagies, daer de selfde althans noch mede werd besocht, dat willen reflexie maecken op het gene wy in last hebben u Ed. Mog. voor te draghen, raeckende de consenten ende prompte suyveringe van de selve, want u Ed. Mog. konnen wel considereren, dat van alle dese preparatien ende alliantien niet te verwachten is, by aldien de Penningen, daer toe nodigh, niet en worden ghefurneert, ja ter contrarie by ontstentenisse alle swarigheyt ende bekommernisse te beduchten, soodanigh dat die niet te surmonteren sullen sijn, de Vloot ende maght te Water buyten employ, het Leger niet in 't Veldt, het debanderen van de machtige Troupes van de Geallieerde, indien niet erger seeckerlijck volgen sal, by mancquement van Penningen, en by gevolg de Provincien en voornamentlijck de meest laborerende sullen blijven in haren noodt, by aldien niet *handt over handt* gelegt en word, consenten gedragen, ende de selfde gesuyvert en worden; en of wel haer Ho. Mog. van goeden yver tot het gemeen die uw Ed. Mog. altijdt hebben getoont, niet hebben getwijffelt, te meer, dewijle de kool u Ed. Mog. soo seer op den nagel is druckende, als yemandt, soo hebben alhier haer Ho. Mog. goed gevonden dese besendinge te decreteren, op het hoogh empressement soo van den *Raed van State*, als van de *Admiraliteyten*, waer van de eerste en corps, ende de andere door hare Gedeputeerden, in haer Ho. Mog. Vergaderinge verscheenen sijn, vertoonende met de redenen daer toe dienende, de inconvenienten ende onheylen, die den Staet van het Landt onvermijdelijck over het hooft was hangende, in cas niet met prompte geld-middelen by gesprongen wierden; Wy sullen ons om korteyts wille refereren tot het gene breeder by haer ter Vergaderinge is geremonstreert, als hier is nevens gaende, waer op dan haer Ho. Mog. haer als genoodtdruckt vindende, ons aen u Ed. Mog. te communiceren ten eynde wy u Ed. Mog. souden met alle bedenckelijcke redenen trachten te disponeren tot suyveringh van de defecten, sonder uytstel, in de albereyts ghedragene consenten, soo te Water als te Lande, mitsgaders dat willen in brengen hare consenten op de extraordinaris petitien daerinne

 noch

noch niet en is gheconsenteert, sijnde alles mede breeder vervat in de Staten, hier nevens u Ed. Mog. ter hande te stellen, ende dewijle op voorgaende besendinge tot ghelijcken eynde, wegens haer Ho. Mog gedaen, uw Ed. Mog. gheliest hebben soodanige salutaire resolutien te nemen, ende effect te laten volgen, soo willen wy niet twijffelen of altans nu den noodt grooter is, den goeden yver, ten besten van het gemeen niet kleynder te sullen sijn, wy konnen hier tegens wel te gemoedt sien, eenige bekommerlijcke objecten van onvermoghen ende desastre door den Vyandt over gekomen, maer konnen daer op seggen, dat andere Provincien die haer altans ten uytersten evertueren, gelijcke klachten voort brengen, ende eenige van de selve albereyts soodanige expressie, die gevolght de ruine van den Staet met haer slepen souden, ende door dien de traegheyt van eenige Landt-Provincien, in het secoureren van die aen de Zee gheinteresseert sijn, in de leste mede gelijcke lancksaemheyt soude baren, soo vinden wy ons verplicht u Ed. Mog. de schadelijcke consequentie daer van voor te stellen. Wy sijn van oordeel, dat daer den nood prest, soo te Water als te Lande, sonder onderscheydt de saeck van het gemeen moet werden by ghesprongen, by aldien wy ons niet genoegh hebben ge-expresseert, versoecken wy in nader conferentie te mogen worden gehoort, ende vinden wy ons gheinstrueert, om u Ed. Mog. op alle objecten te konnen voor brenghen soodanige redenen, daer uw Ed. Mog. billicklijck aen sullen konnen deferen, ende met eenen, wat andere Provincien welcke den noodt ende den overval van de Vyandt soo seer als u Ed. Mog. heeft getroffen, is by der handt genomen, om te konnen machtigh werden soodanige somme van Penninghen, waer by den Staet naer proportie van hare quote sijn secourerende, op alle 't welck u Ed. Mog. soodanige reflectie ghelieven te nemen, als de meriten van de saecke is vereyschende: Aldus overghegeven ter Vergaderinge van de Staten van Over-Yssel, tot Zwol desen *thienden* April nieuwen ende den *een-en-dertighsten* Maert ouden stijl, *sestien hondert ses-en-sestigh*.

En was geteeckent

Johan de Wit, Johan Kien, Epo van Boetsma.

Waer op den Heere Presiderende heeft gelieven te antwoorden / in seer beleefde ende civile termen / met een goede expressie / ten respecte van hare Ho. Mog. / dat alles soude werden geleght in serieuse deliberatie / ende dat hun wegen de Staten van Over-Yssel op haer geproponeerde / soodanige reflectie soude maecken / dat vertrouden / hare Ho. Mog. daer by souden contentement nemen.

Sy hebben voorders de Staten des Landes door middel van de Heer Griffier Roelinghs, doen dienen van extracten der resolutien van hare Ho. Mog. raeckende het subject van haer Commissie / voor soo veel als specteerde tot dese Provincie / mitsgaders propositie by de Admiraliteyten / ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. ghedaen staet van de defectueuse consenten / ende betalinge alles als hier naer volght.

Ex-

Extract uyt het Register der Resolutien van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Veneris den 19. Martii 1666.

IS ter Vergaderinge gelesen seeckere memorie van de aenwesende Heeren Gecommitteerden uyt de Collegien ter Admiraliteyt, behelsende de poincten van de gelt-middelen by hen-luyden op gisteren by monde aen hare Ho. Mog. voor-gedragen. Waer op gedelibereert zijnde, is goedt-gevonden ende verstaen, dat de voorsz memorie copielijck gestelt sal worden in handen van de Heeren hare Ho. Mog. Gedeputeerden gaende nae de respective Provintien, om de selve te disponeren tot suyveringe van hare defecten in de al-bereydts gedragen consenten, tot de saecken te Water ende te Lande, mitsgaders tot het openen van hare consenten, op soodanige extraordinaris petitien, als waer inne de selve noch niet en hebben geconsenteert, omme sich by die occasie mede te dienen van de voorsz memorie, sulcks ende daer 't behoordt. Was geparapheert *A. van Nyevven*, vt. lager stondt accordeert met 't voorsz Register

Geteeckent

N. Ruysch.

Lectum den 19 Martii 1666.

Hoogh Mogende Heeren.

d'AEnwesende Gecommitteerdens uyt de Collegien ter Admiraliteyt tot Rotterdam, Amsterdam, in Zeelandt, ende het Noorder-Quartier op huyden in U Ho. Mog. Vergaderinge binnen staende hebben op u Ho. Mog. met alle bedenckelijcke redenen ende motiven geinsisteert gehadt, ten eynde, dat de Provintien eenmael mochten werden gepermoveert, tot suyveringe van der selver defecten, in de al-bereydts gedragen consenten tot de Zee, al noch tot een merckelijcke somme monterende, om daer uyt betaeldt te werden de gedane ende ten deele noch onbetaelde lasten van de sware equipagie van de voorleden jare, ende daer met de Collegien ter Admiraliteyt als verkropt staen, ende onvermydelijck swarigheden zijn te beduchten, soo daer inne niet promptelijck en werde voorsien, en de nochte buyten staende penningen van de voorsz defecten effectivelijck werden gefurneert ten Comptoire van den Ontfanger Generael Doublet.

Dat mede spoedighlijck consent moge worde gedragen in de gedane petitie suppletoir van *negen hondert drie duysent vier hondert sestigh gulden* om daer uyt oock te vervallen de lasten van de voorleden equipagie, voor soo veel de al-bereydts gedragen consenten daer toe niet hebben konnen strecken.

Van ghelijcken dat de consenten sonder wijder uytstel moghen in-komen op de gedane petitie van *negen millioenen guldens* versocht tot de equipagie voor

 desen

desen jare van *twee en seventigh* Schepen van Oorloge en *twaelf* Fregatten, met sijne toerustinge van Branders, Advijs-Jachten, Galiots, ende ander kleyn Vaertuygh, boven ende behalven de *sesthien* capitale Schepen van Oorloge op de Gelderen van de Oost-Indische Compagnie gerequireert werdende.

Is mede versocht geworden, dat spoedigh consent moge worden gedragen op de petitien suppletoir van *twee millioenen guldens* voor *twee mael vier en twintigh* aengebouwde Schepen van Oorloge, boven de *vier millioenen guldens* daer toe voor desen versocht ende ingewilligt, en welcken aenbouw daer uyt niet heeft konnen vervallen worden, als aen u Ho. Mog. voor desen klaerlijck is gedemonstreert geworden, waer van de eerste van de voorsz *vier en twintigh* aengebouwde Schepen, al lange in actuele employ geweest zijnde, ende de laetste binnen korten in postuyr staende te komen; om van gelijcken ge-employeert te worden; Soo konnen onder reverentie van u Ho. Mog. de gedane ende onbetaelde lasten op den voorsz aenbouw niet langer uytgestelt worden, sonder de Collegien ter Admiraliteyt in discredit ende merckelijcke ongelegentheydt te doen vervallen.

De boven genoemde equipagie van *twee en seventigh* Schepen van Oorloge ende *twaelf* Fregatten met sijn toe-behooren al verre geavanceert zijnde, souden de selve binnen weynigh weecken in actueel employ, 't sy offensivelijck ofte defensivelijck jegens den Vyandt konnen gebracht werden, soo de Collegien ter Admiraliteyt in 't korte by gesprongen worden met een notable somme van penningen in minderinghe van de consenten tot de saecke van de Zee al-bereydts gedragen ende noch te dragen.

Ende worden u Ho. Mog. versocht, voor soo veel de Provintien ende Quartieren aengaen, die door Vyandtlijcke invasien onvermogend zijn geworden, dat tot voldoeninghe ende rembourssement van der selver quote de noodige ordre gelieven te doen stellen, mitsgaders dat gerembourseert werde het extraordinaris in de equipagie op het interponeerde credijt van de Heeren Staten van Hollandt, ten versoecke van u Ho. Mog. gedaen, als mede wech ghenomen de verbintenisse by d'Heeren Staten van Vrieslandt ende Stadt ende Lande, ten opsichte van hare consenten in de ordinaris equipagie gedaen, of andersints de selve daer naer gereguleert, by ontstentenisse van alle 't welcke de Collegien ter Admiraliteyt tot haer leet-wesen moeten verklaren, het werck langer onmachtigh te zijn, ende dat de equipagie sal moeten stil staen, en daer door alle al-bereydts aengevende onkosten, als te vergeefs gespilt zijn, tot hoe grooten ondienst van den Lande, opspraeck onder de gemeente, ende wat swarigheden daer uyt te verwachten zijn, sullen uwe Ho. Mog. naer hare hooghe wijsheydt selver apprehenderen, ende waer van de Collegien ter Admiraliteyten haer by desen houden gedechargeert, als aen haren goeden ende kennelijcken yver niet ontbroocken hebbende, om 's Landts dienst, ende bevorderinge van de equipagie naer uyterste vermogen betracht te hebben.

Over-gegeven op den *achthienden* Martii *sesthien hondert ses en sestigh*, *&c.* Was getekent *S. Everwijn*, *P. van Lodensteyn*, *C. D Boetzelaer*, *Bouser*, *J. van Beygersbergh*, *David de Wilt*, *R. van der Beke*, *I. L. van Paukuysen*, *I. Steengracht*, *I. B. Schaep*, *W. van Couverden*, *H. de Groot*.

Staet

Staet van't geene de respective Provintien hebben gefurneert ten Comptoire van den Ontfanger Generael Mr. Philips Doublet ofte oock 't geene op de selve Provintien is geassigneert op de naervolghende consenten.

In twee millioenen vier hondert duysent Pondt *tot uytrusten ende prepareren van noch* twintigh *kloecke Oorlogh-Schepen, inhuyren van noch* veerthien *ofte* vyfthien *Coopvaerdye-Schepen, versterckinghe van 's Landts Militie te voet en te peerde; mitsgaders de vordere voorsieninge van de Frontieren.*

GElderlandts quote bedraeght 32024. 0. 0. daer op noch niet en is betaeldt.

Hollandts quote bedraeght 1399425. 0. 0. daer op is betaeldt 762000. 0. 0. resteert noch 232425. 0. 0.

Zeelandts quote bedraeght 72617. 19. 8. daer op is betaeldt 2200. - - resteert noch 70417. 19. 8.

Uytrechts quote bedraeght 8106 - - die ten volle is betaeldt.

Vrieslandts quote bedraeght 32996. 19. 8. - daer op noch niet en is betaeldt.

Over-Yssels quote bedraeght 8847. 19. 8. daer op betaeldt is 4825. 8. resteert noch 4022. 11. 8.

Stadt en Landens quote bedraeght 6262. - - daer op noch niet en is betaeldt.

't Landtschap Drenthes quote bedraeght 3934. - - daer op noch niet is betaeldt.

In twaelf hondert duysent Pondt *tot versterckinge van 's Landts Militie te voet ende te Paerdt.*

Gelderlandts quote bedraeght 67350 - - daer op door het Nimmeegsche Quartier is betaeldt 23955. 2. 6. resteert noch 43394. 17. 6.

Hollandts quote bedraeght 699712. 10. - daer op betaeldt is 678516. 10. resteert noch 21196. -

Zeelandts quote bedraeght 110200. daer op noch niet en is betaeldt.

Utrechts quote bedraeght 69976. - - die ten volle is betaeldt.

Vrieslandts quote bedraeght 139937. 10. 0. - daer betaeldt is 39937. resteert noch 0. 0.

Over-Yssels quote bedraeght 24850. - - ten volle is betaeldt.

Stadt en Landens quote bedraeght 60975. - - daer op betaeldt is 45000. resteert noch 24975.

't Landtschap Drenthes quote bedraeght 12000. - - daer op noch niet en is betaeldt.

In de suppletoire petitie van *twee hondert duysent Pondt* boven de voorsz *twaelf hondert duysent Pondt*, daer op en is noch niet betaeldt.

In twee hondert duysent Pondt *tot de Leger-lasten op de expeditie te Velde.*

Gelderlandts quote bedraeght 11225. 0. 0. daer op betaeldt is 6000. - - resteert noch 5225.
Hollandts quote bedraeght 116618. 25. - die ten volle is betaeldt.
Zeelandts quote bedraeght 18366. 13. 4. die ten vollen is betaeldt.
Uytrechts quote bedraeght 11662. 10. 0. - die ten vollen is betaeldt.
Vrieslandts quote bedraeght 23323. 18. 4. - die ten vollen is betaeldt.
Over-Yssels quote 7141. 13. 4. daer op betaeldt is 6400. resteert noch 738. 13. 4.
Stadt ende Landens quote bedraeght 11662. 10. - die ten volle is betaeldt.
't Landtschaps Drenthes quote bedraeght 2000. daer op noch niet en is betaeldt.

In vyf hondert vyf-en-tachtigh duysent ses-en-twintigh Pondt *tot wervinge van* twee duysent *Ruyteren ende* vier duysent *voet-Knechten*, *mitsgaders* drie *maenden onderhoudt voor de selve.*

Gelderlandts quote bedraeght 32834. 11. 8. daer op noch niet en is betaeldt.
Hollandts quote bedraeght 341125. 0. 2. daer op betaeldt is 27000. 0. 0. resteert noch 66125. 0. 2.
Zeelandts quote bedraeght 53724. 17. 9. daer op noch niet en is betaeldt.
Uytrechts quote bedraeght 34114. 6. 7. die ten vollen is betaeldt.
Vrieslandts quote bedraeght 68222. 11. 3. daer op noch niet en is betaeldt.
Over-Yssels quote bedraeght 20890. 8. daer op noch niet en is betaeldt.
Stadt ende Landens quote bedraeght 34114. 6. 7. daer op noch niet en is betaeldt.

In hondert vyftigh duysent Pondt *tot wervinge van* drie duysent *voet-Knechten*, *mitsgaders* twee *maenden onderhoudt van de selve.*

Noch in vier hondert duysent Pondt *vervat in* ses hondert duysent Pondt *tot de leger-lasten ende versterckinge van 's Landts Militie versocht.*

Op beyde de voorsz consenten en is by de respective Provintien noch geene betalinge gedaen.

Staet van 't geene de respective Provintien hebben gefurneert ten Comptoire van den Ontfanger Generael Mr. Philips Doublet, ofte oock 't geene op de selve Provintien is geassigneert op de naer-volgende consenten.

In

In twee millioenen vier hondert duysent Pondt *tot het uytrusten ende prepareren van noch* twintigh *kloecke Orlogh-Schepen, inhuyren van noch* veerthien *ofte* vyfthien *Coopvaerdye-Schepen, versterckinge van 's Landts Militie te voet, ende te peerde, mitsgaders de verdere voorsieninge van de Frontieren.*

GElderlandts quote bedraeght 32024. o. 11. daer op noch niet en is betaeldt.

Hollandts quote bedraeght 1399425. o. o. daer op is betaeldt 762000. resteert noch 637425. Ende is geheel dese quote geaffecteert tot de saecken van de Zee.

Zeelandts quote bedraeght 72617. 19. 8. daer op betaeldt is 2200. o. o. resteert noch 70417. 19. 8.

Uytrechts quote bedraeght 8106. - die ten vollen betaeldt is.

Vrieslandts quote bedraeght 32996. 19. 8. daer op niet en is betaeldt.

Over-Yssels quote bedraeght 8847. 19. 8. daer op betaeldt is 4825. 8. resteert noch 4022. 11. 8.

Stadt en Landens quote bedraeght 6262. - - daer op noch niet en is betaeldt.

't Landtschap Drenthes quote bedraeght 3934. - - daer op noch niet en is betaeldt.

In twaelf hondert duysent Pondt *tot versterckinge van 's Landts Militie te voet en te peerde.*

Gelderlandts quote bedraeght 67350. - - daer op voor het Nimmeegsche Quartier betaeldt is 23955. 2. 6. resteert noch 43394. 17. 6.

Hollandts quote bedraeght 699712. 10. - - die ten vollen is betaeldt.

Zeelandts quote bedraeght 110200. - - daer op betaeldt is 15650 - - resteert noch 94550.

Uytrechts quote bedraeght 69975. - - die ten vollen is betaeldt.

Vrieslandts quote bedraeght 139937. 10. - daer op betaeldt is 101937. 10. resteert noch 38000.

Over-yssels quote bedraeght 42850. - o. - die ten vollen betaelt is.

Stadt en Landens quote bedraeght 69975. - - daer op betaelt is 45000 - - resteert noch 24975.

't Landtschap Drenthes quote bedraeght 12000. - - daer op noch niet en is betaelt.

In twee hondert duysent pond *tot de expeditie te Velde.*

Gelderlands quote bedraeght 11225 - - daer op betaelt is 6000 - - resteert noch 5225.

Hol-

Hollandts quote bedraeght 116618. 15. 0. - die ten vollen is betaelt.
Zeelandts quote bedraeght 18366. 13. 4. - die ten vollen betaelt is.
Utrechts quote bedraeght 11662. 10. - die ten vollen is betaelt.
Vrieslandts quote bedraeght 23323. 18. 4 - die ten vollen is betaelt.
Over-yssels quote bedraeght 7141. 13. 4 - daer op betaelt is 6400. - - resteert noch 741. 13. 4.
Staet en Landens quote bedraeght 11662. 10. die ten vollen is betaelt.
't Landtschap Drenthes quote bedraeght 2000 - - daer op noch niet en is betaelt.

In vijf hondert vijf-en-tachtigh duysent ses-en-twintigh pond, *tot wervinge van* twee duysent *Ruyteren, en* drie duysent *voet-knechten, mitsgaders voor* drie *Maenden onderhoudt van de selve versocht.*

Gelderlandts quote bedraeght 32834. 11. 8. - daer op noch niet en is betaelt.
Hollants quote bedraeght 341125. 0. 2. - daer op betaelt is 275000 - - resteert noch 66125. 0. 2.
Zeelandts quote bedraeght 53724. 17. 9. - daer op noch niet en is betaelt.
Utrechts quote bedraeght 34114. 6. 7. die ten vollen is betaelt.
Vrieslandts quote bedraeght 68222. 11. 3. daer op noch niet en is betaelt.
Over-yssels quote bedraeght 20890. 6. - - daer op noch niet en is betaelt.
Stadt en Landens quote bedraeght 34114. 6. 7. - daer op noch niet en is betaelt.
't Landtschap Drenthes quote bedraeght 5850 - - daer op noch niet en is betaelt.

In hondert vijftigh duysent pond *totte wervinge van* drie duysent *voetknechten, mitsgaders voor* twee *Maenden onderhoud van de selve.*

Gelderlandts quote bedraeght 8418. 15. - - daer op noch niet en is betaelt.
Hollandts quote bedraeght 17454. 1. 4. - daer op noch nier en is betaelt.
Zeelandts quote bedraeght 13775. 0. 0. daer op noch niet en is betaelt.
Utrechts quote bedraeght 8746. 17. 6. - die ten vollen is betaelt.
Vrieslandts quote bedraeght 17492. 3. 9. daer op noch niet en is betaelt.
Over-yssels quote bedraeght 5356. 5. 0. daer op noch niet en is betaelt.
Stadt en Landens quote bedraeght 8746. 17. 6. - daer op noch niet en is betaelt.
't Landtschap Drenthes quota bedraeght 1500 - - daer op noch niet en is betaelt.

In vier hondert duysent pond *tot de Leger-lasten.*

Hier op is by de respective Provincien noch geene betalinge gedaen.

In

In twee hondert duysent pond *by Petitie suppletoir, tot versterckinge ende vermeerderinge van 's Landts Militie versocht.*

Hier op en is mede by de respective Provincien noch geene betalinge ghedaen, als alleenlijck by Uytrecht, in minderinge van der selver quote, de summa van 6000.

Ende noch tot voldoeninge 5662. 10. 0 - daer mede de quote ten vollen is betaelt.

In vijf hondert duysent pond, *tot vier Maenden onderhoudt van de Lunenburghsche Troupen.*

Hier op en is by de respective Provincien noch geene betalinge gedaen.

Staetjen van de extraordinaris petitien, waer van de consenten noch niet en zijn in gekomen.

Den *thienden* Januarij *sesthien hondert vijf-en-sestigh* petitie gedaen, ter somme van *thien hondert duysent* pond tot het maecken van affuyten, Wissers, Lepels, &c. 40000

Den *vijfden* Augusti *sesthien hondert vijf-en-sestigh* petitie suppletoir, ghedaen ter somme van *negenthien hondert drie duysent vier hondert sestigh* pond tot de noodige onkosten ter saecke van den Oorlogh ter Zee, &c. 903460

Den *ses-en-twintighsten* September *sesthien hondert vijf-en-sestig* petitie gedaen, ter somme van *seven hondert duysent* pond, tot het aennemen van *twee duysent* Ruyters, ende *drie hondert duysent* Voet-knechten, ofte tot het aennemen van *twee* a *drie duysent* Switsers, op dese petitie is consent ghedraghen, ter somme van *vijf hondert vijf-en-tachtigh duysent ses-en-dertigh* pond, daer toe komt te bedraghen de aenneminge van de *twee duysent* Ruyters ende *drie duysent* Voet-knechten, mitsgaders de aenrits-gelden, ende *drie* maenden onderhoudt van de selve.

Den *ses-en-twintighsten* September *sesthien hondert vijf-en-sestigh* petitie gedaen, ter somme van *vijf hondert duysent* pond, tot versterckinghe van 's Landts militie ende andere Legerlasten, daer op is maer consenten ghedragen ter somme van *vier hondert duysent* pond, sulcks resteert te consenteren in 100000

Den *negen-en-twintighsten* September *sesthien hondert vijf-en-sestigh* petitie gedaen, ter somme van *twee hondert duysent* pond, tot het onderhoudt ter Fortificatie wercken der Frontieren van den Staet. 200000

Den *vierden* October *sesthien hondert vijf-en-sestigh* petitie gedaen, ter somme van *vijf hondert duysent* pond, tot het gieten van Canon over *thien* verloopene Jaren. 500000

Den *seventhienden* November *sesthien hondert vijf-en-sestigh* petitie gedaen, ter somme van *twee* millioenen totten aenbouw van *twee-mael vier-en-twintigh* Oorlogh Schepen	2000000
Den selven dito, petitie ghedaen ter somme van *negen* millioeen tot de equipagie ter Zee.	9000000
Den *derden* December *sesthien hondert vijf-en-sestigh* petitie gedaen, ter somme van *ses hondert duysent* pond suppletoir, tot onderhoudt van de Lunenburghsche Troupes, ende de *seven hondert seven-en-vijftigh* Ruyters, ende *dertien hondert seven-en-seventigh* Voet-knechten, daer op is geconsenteert *vijf hondert duysent* pond, sulcks rest noch te consenteren in	110000
Den *ses-en-twintighsten* September *sesthien hondert vijf-en-sestig* petitie ghedaen, ter somme van *twee hondert vijf-en-seventigh duysent* pond, tot het lichten van *ses duysent* Waert-gelders.	275000
Den *derthienden* Januarij *sesthien hondert vijf-en-sestigh* petitie gedaen, ter somme van *acht hondert duysent* pond, totte Leger-lasten in 't Voor-jaer te vallen, &c.	800000
Den *achtsten* Februarij *sesthien hondert ses-en-sestigh* petitie ghedaen, ter somme van *ses-en-dertigh* pond, tot het verdiepen van den Rhijn ende Yssel.	36000

Hoogh Mogende Heeren.

WY hebben aen u Ho. Mog. tot verscheyden tijden, soo by monde als in geschrifte, seer ernstelijck gerepresenteert, de constitutie van de Finantie ende de defectueusheyt van de Provincien, in 't suyveren der selver consenten gedragen op verscheyden seer importante petitien, mitsgaders de traegheyt van de ghemelte Provincien in 't dragen ende openen van der selver consenten, ende hebben wy met eenen aen u Ho. Mog. te gemoedt gevoert, de onheylen ende inconvenienten, de welcke onvermydelijck den Staet over staen te komen, in ghevalle de Provincien haer daer ontrent met geen meerder vigueur ende promptitude ten dienste van den Lande komen te evertueren, wy hebben in continuatie van onsen gewoonlijcken yver, tot bevorderinge van de gemeene saecke gheoordeelt niet te konnen ledigh staen u Ho. Mog. 't selve nochmael by desen te reitereren. Ende op dat u Ho. Mog. dienthalven pertinentelijck gheinformeert moghen sijn, te communiceren *twee* distincte Staten, d'eene van dien behelsende de defecten van furnissementen van de Provincien op de gedragen consenten, de andere van de consenten selfs op de ghedane petitien, met seer ernstelijck en serieus versoeck, dat u Ho. Mog. de meergemelte Provincien gelieven te disponeren, tot voldoeninge van 't eene ende 't andere, sonder welcke wy tot onse decharge nochmael moeten verklaren onbequaem te sijn, ende te sullen blijven, omme te betrachten 't gunt tot voldoeninge, ende in executie van u Ho. Mog. salutaire intentie in de jegenwoordige occurrentie van saecken allenthalven werdt gerequireert. Waer mede, Ho. Mog. Heeren, &c. In den Hage den *twee-en-*

en-twintighsten Februarii *sesthien hondert ses-en-sestigh*. Was geparapheert *R. van Passenrode* vt. Onderstondt, ter Ordonnantie van den Raedt van State der Vereenighde Nederlanden.

Was geteeckent

G. van SLINGELANDT.

Extract uyt 't Register der Resolutien van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Jovis den 16 *Martij* 1666.

D'Heere aenwesende Gedeputeerde van de Provincie van Uytrecht heeft ter Vergaderinge ghepresenteert, dat d'Heeren sijne Principalen wel met aengenaemheyt vernomen hadden, dat op der selver versoeck den *elfden* Februarii lestleden, was gepetitioneert geweest een somme van *ses-en-dertigh duysent* pond, tot verval van de onkosten te doen ontrent Schenckeschans ende elders, om den Neder-Rhijn ende Yssel te beneficiëren, ende met meerder water te voorsien; Doch dat haer Ed. Mog. oock daer nevens met leedtwesen verstaen hadden, dat in de selve petitie by eenige Provincien noch niet en was geconsenteert, veel min dat het selve werck met soo veel yver ende ernst als 't wel noodigh ende te wenschen was, wierde voort geset, ende daerom nodigh hadden ghevonden, door haer Ed. Mog. Gedeputeerde alhier ter Vergaderingh onophoudelijck te urgeren, ten eynde, dat alle 't gene tot bereyckinge van 't voorsz ooghmerck dienstigh geoordeelt soude werden by den Raedt van State, sonder eenigh uytstel aen geleydt, en by der handt genomen mochte worden, op dat, by aldien buyten verwachtinge in de voorsz saeck, (daer aen niet alleen de welgemelte Provincie van Uytrecht, en verscheyden andere, maer oock den geheelen Staet soo veel was gelegen) niet naer behooren ende met alle ernst wierde gevigileert, de welgemelte Heeren sijne Principalen in der selver yver ende promptitude, die haer Ed. Mog. in 't consenteren ende prompt furneren van der selver quote, tot uytvoeringe van den jegenwoordigen swaren Oorlogh soo exemplaerlijck hadden getoont, niet en mochten komen te verslaeuwen, de ghemelte Heere Gedeputeerde heeft ter Vergaderinge mede gecommuniceert, 't geene meer-wel-gemelte Heeren sijne Principalen by missive van den *sesthienden* deses, aen den Raedt van State bekendt ghemaeckt hadde, raeckende de versochte prompte betalinge van der selver volle quote in de gedragene consenten, tot verval van de Leger-lasten, noodigh tot de aenstaende expeditie te Velde, ende daer benevens vermeldende verscheyden andere ghedragene Consenten ende betalingen van der selver quotes, daer by vermelt ende ghespecificeert, van welcken inhoudt der voorsz missive, hy Heer Gedeputeerde noodigh gheacht hadde haer Ho. Mog. communicatie te gheven, op dat daer door te klaerder konde blijcken de prompte betalinge van de meergemelte Provincie van Uytrecht, ende op dat d'andere Provincien daer door te meer mochten werden geanimeert, om van gelijcken te doen, alsoo den dienst van den Lande by dese ghevaerlijcke consti-

stitutie van tijden ende saecken, daer aen ten hooghsten gelegen is, zijnde de voorsz missive hier na volgende van woorde te woorde geinsereert.

Edele Mogende Heeren.

WY zijn verwondert dat u Ed. Mog. belieft hebben aen de Heeren Volmachtighden, ende Gedeputeerden tot de naeste expeditie te Velde, eenighe assignatien te verleenen op de quote deser Provincie van Utrecht, inde *acht hondert duysent* pond gepetitioneert tot de Leger-lasten voor dit loopende Jaer, dewijle u Ed. Mog. volgens der selver appoinctement van den *sesden* deses, op de requeste van den Commis Leeuwen hebben goedt gevonden, dat daer uyt sullen worden betaelt de Voer-luyden deser Provincie, die de Generaliteyt in de laetste expeditie te Velde met hare Waghens ende Peerden hebben ghedient, ende derselver dagh-gelden veel meer als ons contingent in de voorschreve somme sullen komen te bedragen, vermits yeder van dien, alvoorens men die heeft konnen bekomen, toe ghesevdt sijn *vijf* Gulden 's daeghs, ja hebben sommige Dorpen alhier moeten belooven *ses* a *seven* Gulden, ende willen niet vertrouwen dat d'intentie van u' Ed. Mog. soude zijn, dat ons, ter saecke van dat loon niet meer als *drie* Gulden 's daeghs soude werden ghevalideert, dewijl wy in sulcken gevalle selfs de verdere *twee* Guldens 's daeghs, tot laste van onse Provinciale Finantie soude moeten supporteren, 't geene gantsch onredelijck, ende ons niet te vergen soude sijn; Soo om dat wy in die pressante noodt de Waghens voor geen minder prijs hebben konnen bekomen, ende veel grooter getal als ons aenpart in de Wagens te Velde geweest sijnde, was bedragende, hebben gesonden, als oock, dat wy van 't een ende 't ander u Ed. Ed. Mog. alvoorens hebben gepreadverteert, ende by rescriptie genoeghsaem consent daer toe hebben ontfangen. Daeromme versoecken wy, dat u Ed. Mog. de Lijste der Wagens, onder den Wagenmeester Generael berustende, yeder teghens *vijf* Guldens 's daeghs, metten eersten gelieven over te senden, waer uyt u Ed. Mog. alsdan sullen konnen sien, dat de voorschreve Wagen-diensten onse quote in de voorschreve *acht hondert duysent* pond verre sullen surmonteren; ende meynen oock, dat voor ons al te beswaerlijck soude sijn, dat wy selfs voor 't aengaen of in 't begin van de expeditie ons volle contingent in de ghemelte *acht hondert duysent* pond soude moeten voldoen, daer nochtans d'andere Provincien, of niet, of maer een kleyn gedeelte van hare quote sullen betalen, ende in cas de expeditie sijnen voortganck niet mochte komen te hebben, het rest in te houden, ende versoecken daerom oock, dat wy van een ghedeelte van de betalinge van de selve Wagens mogen werden op geheft, ofte ons een andere quote daer toe aengewesen, ende voor alle de voorschreve assignatien, die op onse voorverhaelde quote niet konnen worden gheaccepteert in ghetrocken of tot betalinge van dien, by u Ed. Mog. andere ordre gestelt.

Wy hebben oock bevonden uyt den Staet van 't geene de respective Provintien hebben betaeldt aen de respective Collegien ter Admiraliteyt op de consenten tot de saecke van de Zee, ons den *vier en twintighsten* Februarii lest-leden,

den, door u Ed. Mog. toe-gesonden, dat wy noch worden comptabel ghemaeckt ofte gedebiteert met verscheyde importante Posten, als voor eerst met 5937. 9. - over de rest van de quote deser Provintie in *thien hondert duysent Pondt* daer toe den *vyfden* Augusti *sesthien hondert vier en sestigh* descharge is verleendt geweest, noch met 15457. 6. 0. als reste van onse quote in *twee millioenen* vervat in de descharge van den *sesthienden* December *sesthien hondert vier en sestigh*, item noch met 87468. 15. 0. over onse quote in *vyfthien hondert duysent Pondt* begrepen in de descharge van den *elfden* Februarii *sesthien hondert vyf en sestig*. En ten lesten noch met 107110. 10. - in plaetse van 105205. 11. 1. ende als rest van onse quote in *seven millioenen* gecomprehendeert in de descharge van den *veerthienden* April *sesthien hondert vyf en sestigh*. daer wy nochtans alle de voorsz restanten ofte sommen in haren gelde, op sijne behoorlijcke tyden promptelijck ende naer behooren hebben gefurneert, uytgenomen de voor-verhaelde 105205. 11. 1. ende noch een weynigh daer toe overlanghe Ordonnantien van betalinge sijn gedepescheert, die als nu met den eersten sullen werden voldaen.

Gelijck wy mede bevinden, dat wy noch in een anderen Staet van 't geene de respective Provintien hebben gefurneert ten Comptoire van den Ontfanger Generael Mr. Philips Doublet, ofte oock van 't gheene op de selve Provintie is geassigneert op eenige consenten den *achthienden* der voorsz maend February alhier ontfanghen, werden comptabel ghemaeckt over onse quote in *vier hondert duysent Pondt* tot de Leger-lasten van den voorleden jare, daer nochtans by ons op de selve door u Ed. Mog. ordre ten dienste van de Generaliteyt al-gereets is betaeldt aen Havér, Hoy, Buspoeder, &c. omtrent *elf duysent Pondt* sullende het rest van de voorsz quote door u Ed. Mog. ordre mede daer toe voorts werden ge-employeert, waer van de specificatie ende reeckeninge alle dagen te gemoet werden gesien, die wy vertrouwen meer als het voorsz rest te sullen absorberen.

U Ed. Mog. debiteren ons noch by den voorsz Staet met de quote deser Provintie in *vyf hondert duysent Pondt* tot *vier* maenden onderhoudt van de Lunenborghsche Trouppes, die wy hebben voldaen, neffens noch de eerste helft van onse quote in de *vier hondert duysent Pondt* tot voldoeninge van 't Tractaet met den Heere Keur-Vorst van Brandenburgh onlanghs ghesloten; Ende sal tot betalinghe van de tweede helft op huyden mede ordre werden ghestelt, alle 't welcke wy goedt gevonden hebben u Ed. Mog. by desen bekent te maecken, ten eynde de respective Staten van betalinge by u Ed. Mog. aen de samentlijcke Geunieerde Provintien over-gesonden aenstonts mogen werden in-getrocken ende gedresseert, ofte andere in plaetse van de selve aen haerlieden over-gesonden, op dat van onse prompte betalinghe mach blijcken; Ende d'andere Provintien daer door mogen werden geanimeert van gelijcken te doen, alsoo den dienst van 't Landt, by dese constitutie van tyden daer aen ten hooghsten gelegen is. Hier mede

Edele, &c. den sesten Martii sesthien hondert ses en sestigh.

DE STATEN.

WAer op gedelibereert zijnde, is goedt-gevonden ende verstaen, mits desen te versoecken de Heeren hare Ho. Mog. Gedeputeerden gaende nae de respective Provintien, om de selve te disponeren tot suyveringe van hare defecten in de al-bereydts gedragene consenten tot de saecken te Water ende te Lande, mitsgaders tot het openen van hare Consenten, op soodanige extraordinaris petitien waer inne de selve noch niet hebben geconsenteert, dat haer Ed. by die occasie by de defectueuse Provintien mede alle efficacieuse devoiren ende officien willen aenwenden, ten eynde dat ten spoedighsten hare consenten op de voorsz petitien van *ses en dertigh hondert Pondt* tot verdiepinghe van de Neder-Rhijn ende Yssel in-gebracht, ende de spoedige furnissementen van penningen daer op ge-effectueert moghen werden. Was geparapheert *A. van Nyeveen*. vt. lager stondt, accordeert met 't voorsz Register,

Geteeckent

N. Ruysch.

'S Middaeghs hebben haer extraordinaris in haer Logement toe-ghestelt gehouden een Maeltijdt / ende hebben haer daer wesen vergasten de Heeren Pallant, Ysselmuyden, Griffier Roelinck, mitsgaders den Heere Coenraet van Dieden, Burgermeester van Zwol, ende noch eenige andere; die haer van wegen de Provintie hebben getracteert.

Des naer middaeghs is haer door de op-gemelte Heeren Gecommitteerde ter handt gestelt des Landtschaps Resolutie / op haer geproponeerde ghenomen / als volght.

Ridderschap ende Steden de Staten van Over-Yssel, in ernstige deliberatie genomen het gene d'Edele, Erentfeste, Hoog-geleerde, Wijse, Voorsichtige Heeren *Johan de Wit*, uyt den oudt Raedt der Stadt Dordrecht, *Johan Kien*, Raedt ende oudt Burgermeester der Stadt Veere, ende *Epo van Bootsma* tot Taniaborgh, respective Gedeputeerden van wegens de Provintie van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, in de Vergaderinghe van u Ho. Mog. de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, nae over-leveringhe van hare credentialen hebben geproponeert, tenderende om dese Provintie met efficacieuse ende krachtige redenen van inductie te bewegen tot het dragen van consenten ende het doen van prompte furnissementen van de gerequireerde gelt-middelen tot defensie van den Staet, in dese bekommerlijcke conjuncture van tijden, soo te Water als te Lande, ende protectie van de goede Ingesetenen van dien; teghens de pernicieuse machinatien van de Vyanden breeder vervat in der selver over-gegevene propositie hier naer geregistreert, heben haer Ed. Mog. wel-gemelte Heeren Gedeputeerden voor die in desen aengenomene moeyte bedanckt, ende versocht haer Ho. Mog. te willen verseeckeren, dat Ridderschap ende Steden, ten hooghsten aenghenaem is, dat de selve haer de voorsorge van den Staet soo seer ter harten laten gaen in dese dan-

dangereuse conjuncture van tijden, daer over haer Ed. Mog. niet minder bekommert zijn, als den Vyandt in 't midden van hare Provintie geinquartiert, ende voor 't meerendeel van de selve geinvadeert gehouden wordende, daer uyt niet alleenlijck *twee derde parten* van de generale middelen deser Provintie by den Vyandt worden getrocken; oock de domainen ecclesiastique, ende andere opkomsten onder der selver destrict gelegen; maer oock dat de particuliere Ingesetenen van hare opkomsten gefrustreert ende in 't toekomende door ondragelijcke concussien, af-houwen van holt ende andere devastatien bedorven: Daer en boven van een ghedeelte van het overige derdendeel dagelijcks noch doen vorderen tot het opbrengen van onlijdelijcke contributien, ende dienvolghens den Staet van dese Provintie stellen in een totale confusie ende onmacht; Sijnde jegenwoordigh Ridderschap ende Steden wel vergadert om serieuse besoignes te formeren, om haer in dese dangereuse occasien nae hare jegenwoordige gelegentheydt soodanigh te evertueren, als eenichsints doenlijck sal zijn, ghelijck die dan hare Ho. Mog. aen d'eene zyde heylighlijck willen verseeckeren, alles daer toe ende tot dien fine te sullen contribueren, onder vertrouwen oock dat hare Ho. Mog. aen d'andere zyde naer hare hooghe wijsheydt ende discretie selfs sullen believen te oordeelen, hoe onmachtigh men alhier zy geworden, die middelen door beneficieringe, inwilliginge van nieuwe Negotiatie, ofte anders uyt te vinden, als men wel tot het selve ooghmerck ten dienste van den ghemeenen Staet, volgens die altijdts ghetoonden yver van herten soude wenschen, waer van men haer Ho. Mog. door d'ordinaris Gecommitteerden spoedigh ende omstandigh openinghe sal doen geven. Aldus gedaen, binnen Swolle den *een en dertighsten Martii sesthien hondert ses en sestigh.* Ter Ordonnantie van de wel-gemelte Heeren Staten.

Geteeckent

D. Roelinck.

Sy hebben de selfde Heeren bedanckt voor alle civiliteyten ende beleeftheydt haer bejegent / ende voornamentlijck van de spoedighe audientie ende expeditie / dat sy van alles niet naer laten souden aen haer Ho. Mog. rapport te doen.

Sy hebben voorders den gantschen dach ge-employeert tot visiten van verscheyden Heeren van de Regeeringe ende voordere plichtigheden van civiliteyten ende devoir / nemen van afscheydt ende diergelijcke.

Sondagh den elfden is haer komen salueren in haer Logement den Heere presiderende / ende heeft haer verseeckert / dat de Staten van Over-Yssel niet en souden van den anderen scheyden / voor en al eer effective soude geresolveert ende ingewilligt hebben noodige middelen / tot subsistentie van de consenten voor soo veel als eenighsints doenlijck soude zijn / dat het genoeghsaem de eenige deliberatien waren / waer mede sy althans haer geoccupeert vonden; Sy hebben de op-ghemelte Heeren bedanckt / als boven / ende gerecom-

commandeert met een goede conduite ende sijn Edelheydts credijt alles ten besten van het gemeen te willen helpen bevorderen.

Gelijcke recommandatie is by haer gedaen aen den Heer Pallant, die haer mede in haer Logement is komen vinden en valediceren.

Sy sijn oock gesalueert ende gevalediceert geworden van den Heere Raesfelt Heer van Twijckelo, Drost van Twent, die onder andere heeft voor-gestelt / den seer desolaten stant van het Quartier van Twente, met versoeck / dat 't selve wilden mede haer Ho. Mog. in haer rapport aenroeren / op dat tot soulagement van de geruineerde Ingesetenen yets mochte werden geresolveert / daer door sy kosten gevoelen de sachtigheydt van de Regeeringe die men in desen Staet was gewoon te gebruycken.

Gelijck mede haer is komen valediceren den Heer Griffier Roelingh, haer verseeckerende niet alleenigh van de goede wille ende genegentheydt van de Staten van die Provintien / maer oock communicerende verscheyde projecten / die by occasie van hare overkomste op het Tapijt ende in deliberatie waren gebracht / met hoop dat daer op yets vruchtbaerlijck soude werden beslooten.

Sy sijn den twaelfden omtrent de middagh vertrocken uyt Swol, ende dien avondt gearriveert tot Deventer.

Sy hebben om den tijdt te mesnageren goedt-gevonden / dien voor-middagh tot Deventer te reposeren / ende haer te prepareren tot de besoignes / die op de Vergadering van de Staten van Gelderland stonden te verhandelen / ende dien-volgende goedt-ghevonden door een van haer te notificeren haer intentie ende overkomste aldaer aen den directeur van de Vergaderinghe der Staten van Gelderlandt boven vermelt.

Ende zijn 's avondts daer aen gearriveert tot Zutphen.

Ende hebben daer op gesonden aen de Heere Weelderen, Burgh-Graef tot Nimmegen Directeur van de Vergaderinge van de Staten des Landts, met insicht / om door een van de hare hem te doen begroeten / ende te doen versoecken / dat in de Vergaderinge van de Staten wilde bekent maecken haer aenkomste en het subject van haer Commissie / doch op-ghemelte Heere niet by huys aengetroffen zijnde / heeft 's morgens in haer Logement haer komen vinden / die sy naer eenige wisselinge van woorden van civiliteyt het op-gheroerde bekendt hebben gemaeckt / met versoeck / hy wilde sijn goede directie ende credijt te werck leggen / op dat het geene / waer toe sy waren gelast ten goeden effecte mochte werden ghebracht / ende dat soo spoedighlijck als doenlijck soude zijn / ende heeft den op-gemelten Heer haer gelieven te verseeckeren / dat op de saecke ende het subject van haer Commissie soodanige deliberatien wierden gehouden by de respective Quartieren / dat buyten alle twijffel sy souden een satisfactoire resolutie ontfangen / ende gaf haer in bedencken / of sy niet en souden willen vertoeven tot naer den middagh / omme audientie te hebben in de Vergaderinge van de Staten des Landts / op dat daer door niet geinterpelleert mochte werden in hare deliberatien / die waren aenstellende / daer toe dien voor-middagh hadden goedt-gevonden te vaceren / ende in het poinct stonden om soodanigh te resolveren omtrent het stuck

van

van de consenten / daer uyt dan een ghedesireert en satisfactoir antwoord ons te geven soude resulteren / verhalende particulierlijck / hoe verde daer in geavanceert was. Sy hebben hem voor de communicatie bedanckt/en verders geseght / dat sy haer gereet souden houden/om ter audientie geadmitteert te werden/ soo wanneer het de Staten des Lands believen soude op sulcken tijd ende uyre als haer Ed. Mog. goedt souden mogen vinden / ende dat haer niet verveelen soude / tot nae de middagh te wachten / te meer / door dien sy met aengenaemheydt verstonden de deliberatien die dien morghen wierden aen-ghestelt / ende de goede apparentie die daer was / dat die soude tot satisfactie uyt-vallen.

Haer zijn wijders komen salueren verscheyden Heeren van de Regeringe / die sy het gene in last hadden / niet naer ghelaten hebben in seer seriense termen te recommanderen.

's Naermiddaghs ontrent de klocke drie uyren zijn haer komen vinden de Heeren Willem Ripperda Heere van Serwolde, Raedt in den Hove van Gelderlandt, ende Jacob Schimmelpenninck, Ontfanger des Quartiers ende Burgermeester tot Zutphen / de welcke haer wegens de Staten des Landts hebben komen begroeten ende bekendt maecken / dat sy Gecommitteert waeren uyt het midden van haer Ed. Mog. Vergaderinge / om haer ter audientie op te halen / gelijck door de selve is gedaen met alle civile bejegeninge; ende geseten in twee Carossen / gebracht zijn aen de Ordinaris Vergader-plaets van de Staten des Landts op den Stadthuyse binnen Zutphen, ende door d'opgemelte Heeren geintroduceert zijnde in de Vergaderinge van de Staten voornoemt zijn geplaceert ghewerden aen het hooge eynde van een lange Tafel / staende dwars voor de Schoorsteen ende sulcks op de aensienelijckste plaetse / aen welcke Tafel mede saten aen de lincker zijde wat lager af / de Heeren Diederick van Welderen, Heere van Leeuwenburgh, Burgh-Graef in 't Rijck, Richter ende Raedt der Stadt Nimmegen / Everhard van Hockeren, Heere van Nettelhorst, ende Engerhuysen Raedt ende Landt-Drost des Graefschaps Zutphen, ende Hendrick van Essen, Heere van Helburgh ende Vanenburgh, Landt-Drost van Veluwe, zijnde voorts de Vergaderinge seer frequent / ende naer dat sy eenighe woorden van civiliteyt uyt den name ende van wegen haer Ho. Mog. hadden uyt gesproocken / ende overleveringe ende lecture van de Credentialen / hebben sommierlijck by monde verhaelt het subject van haer Commissie / ende daer naer schriftelijck over gegeven eene propositie: Van een teneur als aen die van Over-Yssel.

Daer op den Heere Burgh-Graef / als Directeur van de Vergaderinge wy heeft ghelieft in seer beleefde termen te segghen / dat haer gepropponeerde soude werden ghelegdt in deliberatie / ende nae ghewoonte moeten werden gebracht in de Quartieren, ende soude haer ten spoedighsten toe laten komen / de resolutien / die daer op souden werden genomen.

Waer op wederom door de eygene Heeren / die haer op gehaelt hadden gereconduiseert zijn ghewerden / met de eygene Carossen / tot in haer Logement /

ment / gedurigh beseghent wordende / ten aensien van hare Ho. Mog. Commissie met alle respect ende beleeftheydt.

Ende hebben oock doen dienen de Provincie van soodanige Extracten / als hier vooren aen Over-Yssel.

Naer het scheyden van de Vergaderinge des Landtschaps / soo is haer bekendt gemaeckt / dat by de Staten ghecommitteert waren de Heeren Johan van Braeckel, Heer tot Kaanesteyn . . . . . . de Bye, Heer van Weyesteyn Burgemeester tot Bommel, by de mede gedaeghde ter Vergaderinge van hare Ho. Mog., Willem Ripperda, Heer tot Verwolde, Raedt Ordinaris in den Hove van Gelderlandt / ende Gedeputeerde in des Generaliteyts Reecken-kamer / Jacob Schimmelpenninck, Commissaris en Burgemeester der Stadt Zutphen, Frederick Paul Turck, Heere tot . . . . Willem Huygens, Burgermeester tot Aernhem / om haer ter handt te stellen de resolutie des Landts op haer propositie genomen / gelijck de opgemelte Heeren daer op vervolghens (twee van de selve absent sijnde) verscheenen sijn in haer Logement / ende hebben na een openhartige betuyginge van de goede ghenegentheydt van de Staten des Lands om by te springen in desen grooten nood aen den Staet / ende den selven te secoureren met vigoureuse consenten / ende prompte furnissementen van de selve haer ter hande gestelt des Landtschaps resolutie van teneur als volght.

Extract uyt het Reces des Landt-dages binnen Zutphen, in Martio & Aprili 1666. gehouden.

De Staten des Vorstendoms Gelre, ende Graefschaps Zutphen, ghehoort het geproponeerde by de Heeren, *Johan de Wit*, oudt Raedt der Stadt Dordrecht, *Johan Kien*, Raedt ende oudt Burgemeester der Stadt Veere, ende *Epo van Bootsma tot Tamisburgh*, respective Gedeputeerden ter Vergaderinge van hare Ho. Mog., ende specialijck van hooghstgemelte Heeren aen haer Ed. Mog. afgesonden, volgens der selver Credentialen van den *achtienden* Martii lestleden *stilo loci*, oock overwogen 't gene by de selve in ghescrifte is over gegeven, daer toe principalijck tenderende, dat dese Provincie mochte bewoghen worden, om niet alleen prompte consenten te willen draghen in 't gene by den Raedt van State, in dese trubulente tijden van Oorlogh, teghens die perniciéuse desseynen ende machinatien van de gemeene vyanden van den Staet tot defensie ende beschermingh van de goede Ingesetenen van dien is gepetitioneert, maer oock, om de selve met prompte furnissementen van Penningen met den eersten te suyveren; hebben dese hare Ho. Mog. affendinge voor aengenaem opgenomen, ende daer in aengemerckt die gewoone sorghvuldigheyt, ende vigilantie die de selve altijdt ontrent de conservatie van den ghemeynen Staet ende ons lieve Vaderlandt getoont hebben, vindende haer derhalven verplicht, om soo wel haer Ho. Mog. voor hare trouwhertige sorge, als derselver Gedeputeerden wegens hare aengewende officien, tot volbrenginghe van hare Heeren Principalen last te bedancken,

oock

oock met eenen te verseeckeren, dat haer Ed. Mog. wel ter herte nemende die afflictie ende concussie vande duyrgekochte vryheyt van den Staet, niet anders trachten noch beooghen, als de selve met alle mogelijcke middelen, onder den Zegen van Godt Almachtigh te beschermen, ende soo doenlijk uyt te breyden, ten welcken eynde haer Ed. Mog. haer alreede oock hebben geeslargeert tot het consenteren in 't geen by wel-gemelten Raedt van Staten tot subsistentie van den Geunieerden Staet, soo te Zee als te Lande is ghepetitioneert, voor soo veel als immermeer in dese smertelijcke en Landt-verdervende Oorlogen hare Provincie voor een groot gedeelte treffende, heeft konnen geschieden, waer van hare Gedeputeerden ter Generaliteyt metten eersten ter Vergaderinge van hare Ho. Mog. sullen openinge doen, ende d'effective prestatie ende suyveringe, na die gelegentheyd ende constitutie van hare Provincie gedaen worden. Waer toe alreede een goede somme van Penningen vaerdigh leydt, soodanigh, dat haer Ed. Mog. vertrouwen, dat daer in contentement sal werden genomen. Onderstond. Accordeert het voorsz Extract. Oirkond my Ondergeschreven

Geteeckent

W. WENTHOLT.

Waer op sy de selve Heeren hebben bedanckt voor hare ghenomene moeyte / ende versocht / sy wilden de Staten des Landts van harent wegen mede bedancken voor de favorable audientie ende spoedige expeditie / gelijck sy hare Hog. Mog. niet souden laten te rapporteren alle eer ende civiliteyten haer bejegent / niet twijffelende / of het soude haer Ho. Mog. singulierlijck wel behaghen / den goeden ernst ende yver / die sy vernemen in die Provincie altangs tot het uytvinden van Gelt-middelen / om den gemeenen nood van den Staet te secoureren.

Ende hebben de opgemelte Heeren haer mede bekendt gemaeckt / dat sy last hadden van weghen de Staten des Landts haer dien middagh te tracteren ghelijck door de selve oock is geschiedt.

Des na-middaghs sijn in haer Logement haer komen vinden ende salueren / de Heeren Burgh-Graef, Landt Drooste van Zurphen ende Veluwe, gheaccompagneert met noch verscheyde Heeren van de Regeeringe. Den vijfthienden hebben van haer devoir gheacht te resalueren aen der selver Huys eenige Heeren van de Regeeringe / ende specialijck de Heer Burgh-Graef, ende de Landt-Drooste voornoemt ende om afscheyt te nemen.

Ende sijn wijders in haer Logement haer komen salueren / ende valediceren / verscheyde Heeren van de Regeeringe / als namentlijck den Heer Burg-Graef, den Heer Wijnbergen, eerste Raedt in 't Hof van Gelderlandt / den Raedts-Heer ten Hove, Ripperda, de Heeren van Loenen, Winsem, Braeckel, Wijnbergen, Heer van Ouden Aller, ende andere meer / die met alle demonstratie van eer / ten respecte van hare Ho. Mog. Commissie haer hebben bejegent / ende betuyght de genegentheyt die waren hebbende / om

 het

het Gelt te komen furneren / voorders communicerende / wat deliberatien waren houdende / omme effective uyt te vinden soodanige somme van Penningen waer op hare quote in de versochte petitien souden komen voldoen / ende hoe daer toe alberepts een goede somme in voorraedt hadden gheamasseert / so dat sy haer Ho. Mog. souden konnen versekeren / dat volgens de Penningen effective te voorde soude gebracht werden.

Heeft mede haer komen salueren / den Commandeur van Zutphen, de Heer Schimmelpenningh, geaccompagneert met eenige Officieren van het Guarnisoen / die met alle eerbiedighepdt ende demonstratie van eer / ten respecte van haer Ho. Mog. Commissie haer hebben bejegent.

Daer is mede komen vinden in haer Logement Doctor Bruno van Dam, Burgemeester van Deutecom, ende heeft haer voorgehouden met alle circumstantien den beklaeghlijcken Staet van die Stadt / ende hoe de selve was geravageert / door de Bisschoppelijcke Troupes / met versoeck / dat daer op behoorlijcke reflectie mochte werden ghemaeckt / om in toekomende die Stadt met eenige Fortificatie te mogen werden versien / daer toe exhiberende eenige projecten / aenwijsende de facilitept om die plaets met weynigh kosten te werden gesterckt / ten respecte van de favorabele cituatie van de selfde / ende voorslaende eenige middelen / om de onkosten te vinden; Sy hebben daer op ghesecht / dat wel verseeckert waren / dat hare Ho. Mog. met groote droefheydt trof haer ongemacken / ende met niet minder smerte als bekommernisse daer ontrent waren delibererende / om alles te herstellen / daer op het voordere geproponeerde als buyten haer Commissie sijnde / sy niet op en kosten seggen / maer dat het selve wel souden rapporteren. Den twintighsten deden rapport ende wierden bedanckt.

Van weghen de Provincie van Stad ende Landen waren hier eenighe extraordinaris Gecommitteerden / die met d'ordinaris Gecommitteerden deden den dertighsten de volgende propositie.

Hoogh-Mogende Heeren.

GElijck wy u Ho. Mog. uyt den name van onse Heeren Principalen, de Staten van de Stadt *Groeningen ende Ommelanden*, hebben voor ghedragen de beswaerlijcke lasten ende excessive onkosten, soo de voorschreve Provincie by desen *Munsterschen* Oorlogh tot hare defensie ende propulsatie des Vyandts, uyt hare districten heeft moeten sustineren ende aenwenden, soo hebben de selve ons oock noch daer-en-boven ghelast u Ho. Mog. op 't beweeghlijckst te gemoedt te voeren den desolaten ende pitoiablen toestandt der arme ende bedroefde Ingesetenen, de welcke door den onvermoedelijcken inval der Bisschoppelijcke Volckeren (ende des tijdts met de weynigh aenwesende Militie niet konde worden gekeert) van al haer fortuyne ende goederen zijn berooft, als zijnde alle der selver levendige Have ende Beesten weghgedreven, haer meublen gespolieert, hunnen voorraed van Koorn, Voeder, ende andere levens-middelen t'eenemael geconsumeert, jae oock hare

hare Huysen ende Schuyren tot de gronde af gebrandt, behalven dat haere Landen door 't openſetten van Sluyſen, door-ſteecken van Dijcken tot ghemeene defenſie gheſchiedt, 't meerendeels ghemindert, ende door het ſoute water bedorven, ende onbruyckbaer zijn ghemaeckt Waer by oock komt 't geen niet minder ſmertelijck is, dat een groote meenichte van Luyden, die ſich in de Voor-ſteden met Thuyn-gewas, Koeyen ende anders waren generende hare huyſen, hutten, hooven, plantagien ende alles hebben moeten af breecken ende demolieren, ende alſoo den effenen grondt gelijck maecken, in voegen dat de ſchaden door deſe invaſie geleden, ende veroorſaeckt meer als *viff Tonnen Gouts* komt te bedragen, gelijck als uyt d'opſtellingen ende ſpecificatien der reſpective Caſteelen, ende particuliere beſchadighde ſommierlijck kan gelijcken) ende ſulcks boven het groote nadeel 't welck de Provincie ende Ingeſetenen van dien in de opheeve der gemeene middelen, neeringh-loosheyt ende anders daer toe is gevoecht, waeromme voor-gemelte onſe Heeren Principalen hebben gheoordeelt, dat de reden ende billickheyt vereyſcht dat die geene, die om het gemeen van hare Goederen ende tijdelijcken welvaert berooft, ende in armoed geſtelt ſijn, oock uyt het gemeen eeniger mate worden getrooſt ende geſubſidieert; Ende hebben over ſulcks niet willen na laten deſe harer Ingeſetenen redenmatige klachten aen u Ho. Mog. voor te dragen, ende daer by *inſtantelijck* te verſoecken dat u Ho. Mog. wille ghelieven den deſolaten toeſtandt der voorſchreve Ingeſetenen ter herten te nemen, ende de ſelve in haren grooten armoed met eenigh raiſonnabel ſubſidie na u Ho. Mog. diſcretie te ſubleveren.

De Heeren extraordinaris Gecommitteerden uyt Zeelandt quamen eygentlijck om eenighe, met Hollandt, Domeſtijcque diſputen. Insonderheydt aengaende het Hof, ghecomposeert uyt negen Hollandſche ende drie Zeeuwſche Raden. Ende alſoo die van Hollandt klaeghden dat men in Zeelandt niet wilde laten exploicteren of obedieren de mandamenten of citatien van 't Hof: Soo hebben die van 't ſelve Hof ſedert eenighen tijdt niet willen admitteren of ſeſſie geven aen twee nieuwe Raden, de Heere Moordhamer van weghen Middelburgh, ende de Heere Serooskercke van weghen ter Veere genommeert, om in 't ſelve Hof te ſitten in plaetſe van twee afgeſtorvene.

Men was oock in diſpute onder de Provincien over 't beſtellen van de hooge Militaire Charges te velde: Zeelandt ende andere wilden dat 't ſoude zijn *ad vitam*: Om aen de ſelve te geven te meer entſagh. Maer Hollandt verſtondt niet verder als tot deſen tocht. Ondertuſſchen wierdt Vreede met Munſter ghemaeckt. Zeelandt urgeerde oock dat den Prins van Orangie mocht worden ghedeſigneert tot Generael van de Cavallerye, ende gheintroduceert in den Raedt van State. Maer Hollandt heeft daer in ghevonden het expedient van inſpectie over d'educatie, als te ſien is in hare reſolutien.

Den Admirael Ruyter was alrede den twaelfden April uyt Goerede ghezeylt met thien Schepen van Oorlogh naer 't Texel: Alwaer het rendevous ſoude zijn.

Raeckende het bevel is den sesten May by haer Ho. Mog. verstaen / dat als eerste Persoon ende opper-Hooft over 't Landts Vloote ghedurende d'aenstaende expeditie commanderen soude de Persoon Michiel Adriaensz de Ruyter, Luytenant Admirael van Hollandt ende West-Vrieslandt: Den welcken gehouden wierdt den Eedt te doen aen de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden jegenwoordig in Texel synde / die daer toe specialijck mits desen wierden geauthoriseert van dat hy hem in de voorsz Charge getrouwelijck soude quijten / ende voorts als Hooft-Officieren Cornelis Evertsz Luytenant Admirael van Zeelandt, den Luytenant Admirael Aert van Nes, den Luytenant Admirael Cornelis Tromp, Luytenant Admirael Meppel, Tjerck Hiddes Luytenant Admirael van Vrieslandt, de Vice-Admiralen den Liefde, van der Hulst, Banckert, Schram ende Coenders, ende Schouten by Nacht Jan van Nes, Sweerts, Cornelis Evertsz de jonge, Stackhouwer ende Bruynsvelt: Doch of 't gebeurde of de gemelte Luytenant Admirael de Ruyter yets menschelijcks mocht over-komen / of wel by sieckte / of andere ongelegentheydt het commande over de voorsz Vloot niet en soude konnen exerceren / soude by des selfs afsterven / des Godt verhoede / of in cas van voorgeschreven ongelegentheydt of absentie de voornoemde Vloot als eerste Persoon of opper-Hooft commanderen den voornoemden Luytenant Admirael Aert van Nes, ende by des selfs over-lyden / of absentie den Luytenant Admirael Tromp; Des soude de meer-geseyde Luytenant Admirael de Ruyter ende andere Hooft-Officieren respective soodanigh ordre stellen by haer onderhebbende Scheeps-Officieren / dat in cas van soodanigen voorkomende ongelegentheydt van afsterven staende het gevecht / en gemesleert wesende onder 's Vyandts Vloote / geen de minste teeckenen van soo droevige toevallen wierde bespeurt / maer alles in staet gehouden. Ende wierdt dese haer Ho. Mog. Resolutie gesonden aen de ghemelte Luytenant Admirael de Ruyter, gelijck oock aen de voornoemde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden in Texel, om den voornoemden Luytenant Admirael de Ruyter insgelijcks als vooren / te be-eedigen / en den inhoudt van dien aen den Krijghs-raedt bekent te maecken. De Heeren Gedeputeerden van Hollandt hebben verklaert wel expres voor te behouden dat den tweeden Rangh alhier by forme van expedient als voor desen aen den Luytenant Admirael Cornelis Evertsz toe-gevoeght in 't toekomende niet en wierde gebruyckt tot eenighe prejuditie: De Heeren ordinaris Gedeputeerden van de Provintie van Zeelandt hebben de boven-staende clausule wel expres gecontradiceert tot naerder ordre van de Heeren haer principalen.

Zijnde ghehoordt het rapport van de Heeren van Ommeren ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Brandenburgh, gevisiteert ende ge-examineert hebbende het memoriael van de Heeren alhier aenwesende extraordinaris Ministers van de Heer Keur-vorst is den vierden May op 't poinct raeckende de voldoeninge der beloofde subsidien goedt-gevonden / dat af-gewacht soude werden het effect van haer Ho. Mog. serieuse aenschryving aen de respective Provintien den eersten deses gedaen / op 't tweede poinct nopende de Reglementen, hebben de Heeren Gedeputeerden van de gemelte

Pro-

Provintien copielijck over-genomen het schriftelijck rapport dienaengaende by de op-gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden huyden over-ghegeven. Des soude op 't derde poinct aen de Commissaris van Emrick gheschreven werden / dat d'interdictie hier bevoorens aen de op-gemelte Jesuiten gedaen / als nu was komen te cesseren / ende dat de selve onverhindert weder derwaerts souden vermogen te vertrecken.

De Vergaderingh van Zeelandt den seventhienden indachtigh ghemaeckt zijnde dat in den voorleden jare door het aendringen van de Provintie van Hollandt de saecken ter Generaliteyt daer heenen waren gedirigeert ghewórden / datter eenighe Heeren uyt de Regeringhe op 's Landts Vloot waren gedeputeert / met volmacht omme daer over het opper-bestier ende commando te hebben / niet tegenstaende de ernstige oppositie wegens Zeeland met veele redenen daer tegens gedaen / die vertrouwt wierden al noch van die vrucht ende operatie te sullen wesen / dat by de hooge Regeringe geen gedachten meer en souden vallen om uyt eenighe Gedeputeerden ende Gevolmachtighden op de Vloot van den Staet te senden; dan of het echter buyten alle vermoeden quam te gebeuren / dat het selve of diergelijcke wederom ter Generaliteyt wierde geoppert / soo wierdt by desen goedt-gevonden ende verstaen / de Heeren ordinaris Gedeputeerden ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. te gelasten het selve in soodanigen geval niet alleen vigoureuselijck tegens te spreecken / ende sulcks niet te gedoogen / maer oock vernemende dat daer toe onder de handt devoiren souden worden aengewendt / om de Provintien daer toe te induceren / daer tegens mede alle contrarie devoiren te doen met de hoogh-gemelte Provintien te imbueren van de redenen ende argumenten ter contrarie dienende / ende haer vervolgens wel te doen begrijpen / dat den dienst van het Landt absolutelijck vereyste / dat de expeditien ter Zee wierden uytgevoerdt by de Hooft-Officieren daer toe aengestelt / gelijck van oudts ende in voorige tyden plegh te geschieden.

Ende aen de Heeren Staten van Hollandt schreven.

Edele Groot Mogende Heeren, bysondere goede Vrunden, Nabuyren ende Bontgenoten.

WY hebben in onse tegenwoordighe Staets-gewyse Vergaderinge omstandigh ende getrouw rapport ontfangen van de Heeren onse Gedeputeerden jonghst gheweest zijnde in *'s Graven-hage* van alle het geene in de conferentien gehouden met de Heeren Gedeputeerden van de respective Provintien, ende specialijck met die van u Ed. Groot Mog. aengaende het avancement ende employ van sijn Hoogheydt den Heere Prince van *Orangien* is gepasseert; die ons vervolgens niet en hebben verswegen noch achter gehouden alle de motiven ende redenen, die de wel-gemelte Heere u Ed. Groot Mog. Gedeputeerden bysonderlijck in de conferentie gehouden den *een-en-dertighsten Martij* laetst-leden wydt-loopig hebben by-gebracht, om ons by haer rapport te doen gelooven, dat het voorsz. avancement ende employ niet alleen ontydigh worde

worde geurgeert, maer oock voor den Staet jegenwoordigh ondienstigh, jae dangereus ende bekommerlijck, ende daer en tegens voor de vyanden den sonderlingh avantagieus soude wesen; Doch de voorsz motiven ende redenen by ons rijpelijck over-woogen zijnde, en hebben wy in de selve geene de minste kracht van persuasie konnen vinden, omme ons eenighsints in het voorsz Sentiment over te halen; Gelijck de Heeren onse Gedeputeerden de selve oock met een sonderlinge bescheydenheydt ende overtuyginge hebben weder-leght, ende met vrucht, soo wy hoopen, op het gemoedt van de Heeren u Ed. Groot Mog. Gedeputeerden aengedrongen; Dan de selve Heeren onse Gedeputeerden in continuatie van haren goeden yver ende directie in desen toe-ghebracht hebben haer daer mede niet gherust ghestelt, maer goedt-gevonden, alle het geen tegens het avancement ende employ van de hoog-gemelte Heere Prince van *Orangien* door de Heeren u Ed. Groot Mog. Gedeputeerden was geallegeert, mede te representeren aen de Heeren Gedeputeerden van de andere Provintien, in conferentien met de selve successivelijck gehouden, om daer over te vernemen der selver Sentiment, om in soo importanten saecke niet alleene op onse opinien te steunen; Doch hebben ons gerapporteert dat sy in geenen van allen diergelijcke verre siende apprehensien ende bekommeringen hebben bespeurt, maer ter contrarie een *voorbaerheydt*, om het voorsz avancement ende employ te bevorderen, ende wel specialijck om den hoogh-ghemelten Heere Prince van *Orangien*, vermits het doorbreecken ende maturiteyt van sijne jaren van capaciteyt voor al te introduceren in den *Raedt van State*, verklarende het meerendeel daer toe al-bereydts last ende ordre van de Heeren hare principalen te hebben ontfangen, andere dat sy de selve te gemoet saghen, ghelijck dan jegenwoordigh alle de Provintien, uytgenomen die van u Ed. Mog. Gecommitteerden desen aengaende zijn van een ende het selve sentiment; Wy vinden ons, Ed. Groot Mog. Heeren, door dese verklaringhen niet weynigh gefortificeert ende versterckt in onse voorgaende goede meyninghe ende opinie, vermits de Heeren Gedeputeerden ende Regenten van de hooge Provintien door hare wijsheydt ende lange experientien den dienst ende interest van den Staet wel weten te cavelen, ende dien-volgenden niet en souden willen helpen favoriseren ende bevorderen hetgeen waer door de gemeene Republijcke eenigen ondienst, dangier of bekommeringe soude konnen worden toe-gebracht, veel min aen de vyanden van den Staet eenighe de minste avantagie gegeven: Wy vinden ons derhalven geobligeert u Ed. Groot Mog. het voorsz avancement ende employ van den hoogh-gemelten Heere Prince van *Orangien* by desen nochmaels gantsch vrund-ende ernstelijck te recommanderen, ende particulierlijck sijne introductie in den *Raet van State*, daer toe de Heeren onse Gedeputeerden op den *sesthienden* der voorleden maendt een korte ende niet te min wel-geraisonneerde memorie hebben in-gegeven, ende hebben wy uyt u Ed. Groot Mog. resolutie van den *seventhienden* daer aen volgenden, soo veel dese materie aengaet, met aengenaemheydt gesien, dat den inhoudt van de voorsz memorie is gebracht in nadere deliberatie, die wy vertrouwen in de jegenwoordige Staets-ghewyse vergaderingh van u Ed. Groot Mog. tot een goedt ende gewenst eynde sal worden gebracht, ende dat daer op

sondet

sonder langer uytstel den hoog-gemelten Heere Prince van *Orangien* met ghemeene bewilliging van alle de Provintien, is het mogelijck, sal werden gebracht in den *Raedt van State*, op den voet, ordre ende commissie, als waer op sijn Heere Vader ende Groot-Vader beyde onsterffelijcker memorie aldaer zijn geintroduceert, op dat sijn Hoogheydt alsoo van jonghs op als met de handt van de gemeene Regeringe selfs mach worden geleydt tot de kennisse ende maniement van hare affaires ende vervolgens des te bequamer gemaeckt tot het draghen van den last van die hoog-aensienelijcke employen, ende bedieningen, waer toe de selve door een universele ghenegentheydt wordt gedestineert, ende gelijck sulcks in de voorlede tyden is geimputeert voor een acte van wijsheydt ende noodige voorsorghe, soo sal het selve jegenwoordigh niet minder in haer Ho. Mog. worden geroemt oock in u Ed. Groot Mog. gepresen, dat de selve het haer daer toe sullen hebben gecontribueert, sullende oock geheelijck over een komen met dat opsicht ende voorsorghe, die u Ed. Groot Mog. over den persoon van den hoogh-gedachten Heere Prince alleen ende buyten haer andere Bondtghenooten hebben ghelieven op haer te nemen, waer door wy vertrouwen dat de selve haer in desen niet wijders sullen willen laten versoecken, maer veel eerder gebruycken om sijn avancement ende employ selfs te pousseren ende andere die buyten vermoeden dien-aengaende eenighe difficulteyt ofte retenue mochten hebben daer toe mede te persuaderen; Behalven dat het selve een algemeene approbatie sal vinden soo by de Regenten als goede Ingesetenen van het Landt, daer op als het met noodige voorsichtigheydt geschiedt, sonderlingh in een Regeringe gecomposeert als die in dese Landen, wel sonderlingh moet werden gereflecteert, ghelijck u Ed. Groot Mog. t'anderen tyden van het selve gevoelen zijn gheweest; het sal oock wesen een poinct van *danckbaerheydt* bewesen aen het eenige mannelijcke over-blijffsel van den Grooten Prins *Willem* onsterffelijcker memorie die met verlies van Goedt en Bloedt de fondamenten van onse vryheydt en van dese Republijcken heeft gheleght, dewelcke voorts door de wijsheydt ende kloeckheydt van sijne Doorluchtighe Nasaten tot sulcken hoogheydt ende heerlijckheydt is ghebracht: het sal oock eyndelijck dienen om het genereus ende goedt naturel, dat in den hoog-ghedachten Heere Prince wordt gevonden, en daer van dagelijcks meer en meer teyckenen van verstandt en bescheydenheydt wordt ghesien, te meer op te wecken en gaende te maecken, om alle vordere kennis en deught onder Godes genadigen zegen te acquireren en bysonderlijck om de gunste en genegentheyt die hem uyt den boesem van de gemeene Regeering in dier voegen soude worden toe gebraght met behoorlijcke danckbaerheyt en getrouwe diensten te vergelden; Wijders Ed. Gr. Mog. Heeren, so vinden wy ons geobligeert om de connexiteyt van saecken nader met een woordt aen te roeren, het bewuste *opsicht ende directie* over den Persoon van den hooghgemelten Heere Prince van *Orangie* daer in u Ed. Groot Mog. onse admissie ende participatie gheheel gelieven van de hand te wijsen, soo als wy buyten verwachten hebben ghesien uyt den inhoud van de resolutie van den *seventhienden* der selver maend, boven gemelt, konnende desen aengaende weynigh satisfactie vinden, in de generale verklaringh van in dese ende alle andere ghelegentheden van importantie,

met ons ofte onse geauthoriseerden te sullen gaen in de vertroude communicatie ende correspondentie; daer van wy andersints niet alleen geerne een begin, mael noch meer de gewenschte vruchten souden sien, in gevalle de hooghgedachten Heere Prince ware een persoon die alleene maer relatie hadde tot u Ed. Groot Mog. Provincie, ende niet wyders als tot hare particuliere diensten ende employen wierde gedestineert, soo soude het selve konnen werden ghehouden voor eene puyre Domestijcque saecke. Dan het is hier mede gheheel anders gelegen, vermits de hooghgemelte Heere Prince is ghebooren van een hoogh Minister van den Staet in 't gemeen ende van meest alle de Provincien in 't particulier, die daerom alleen in den Hage ende dienvolgende in de Provincie van *Hollandt* residerende, om dat de hooge Regeeringe van het Land u Ed. Groot Mog. het faveur doet van haer Stoel en sit-plaetse daer te houden; hebbende oock aldaer geresideert als Stadhouder van Zeeland in de bedieninge van sijn functie ontrent de gemeene Justitie, sulcks dat de selve nevens onse andere Raden van justitie is te reputeren, als mede gheresideert te hebben in *Territorio Zeelandiae*, werdende den jegenwoordigen Heere Prince van *Orangien* tot alle de voorschreve hooge bedieningen wederom gedestineert, ende sulcks om te wesen een eminent Minister van den Staet in 't gemeen, ende van meest alle de Provincien in 't particulier; ende wat kander de reden en billickheyt meer conform wesen, als dat het opsicht ende directie van een personagie, aen de welcke de exercitie van soo veel van de Edelste deelen van de ghemeene Regeeringe van den Staet, ende van het meerendeel van de particuliere Provincien sal worden toevertrouwt met onderlijck goedt-vinden, en tot haer particuliere satisfactie werde ghereguleert, ende de hooghgedachte Heere Prince alsoo ghetracteert, als een Soon van de gemeene Republijcque daer alle de Leden van de *Unie* te samen by sijn geinteresseert, ende wy voornamentlijck om dat sijn Hoogheyt boven alle voorgaende respecten in onse Provincie soo veel Seigneuriale ende heerlijcke goeden besit, en voor alle dat wy de selve te sijner tijdt sullen deelachtigh maecken, met soo notablen portie van onse hooge ende souveraine Regeeringe, volgens de resolutie albereyts by ons genomen; Dit ons gesustineerde heeft een pertinente analogie ende over-een-komste, met het geene ten tijde van de Graven ende Gravinnen pleegh te gheschieden, by welcker minderjarigheyt, kranckſinnigheyt of andere ongelegentheyd, of als de selve ten huwelijck souden werden uyt ghegeven het gerequireerde opsicht, sorge ende raed dienthalven niet af en vloeyden van de Provincie daer die gebooren waren, maer van de Staten van alle de Provincien, daer de selve Hertogen, Graven, ofte Heeren waren, als by hare Persoonen ende goede Regeeringe even seer geinteresseert; het is waer dat de qualiteyt en het gesagh van de hooghgedachte Graven en Gravinnen hereditair, oock hooger en eminenter was, en dat den Heere Prince van *Orangie* ten respecte van de Republijcque, maer alleen Erfgenaem is van de deughden en meriten van sijn Doorluchtige Voorsaten, die dese liefde ende ghenegentheyd, waer door sijn Hoogheyt tot de bekende hooge functien werdt gedestineert, komt te veroorsaecken: Doch het is mede waer dat de voorschreve eminente bedieningen, alhoewel maer Ministeriael, echter van seer hooge con-

consideratie ende ghewichte zijn, en die dapper veel tot de ruste, securiteyt en welvaren van den Staet in 't ghemeen, en van alle de Provincien in 't particulier konnen contribueren, sulcks dat yder van de selve daer by mede gelijckelijck gheinteresseert is, ende dienvolgende met de redenen ende billickheyt niet en kan werden in geschickt, dat men een personagie tot soo hooge en importante saecken ghedestineert, en die tot den gemeenen Staet ende alle de Provincien gelijck sijn relatie heeft, uyt het opsicht ende instructie van eene Provincie soude ontfangen: de successive Heeren Princen van *Orangien* onsterffelijcker memorie, en hebben by Testamente, uytterste wille, ofte anderfints hare Kinderen noyt op gedragen aen de directie ende opsicht van eene Provincie, maer haer aen de gemeene *Unie* gerecommandeert gelaten, die oock hare gunste en voorsorge in verscheyde respecten over de selve heeft uyt gebreyt ende betoont. Wy hoopen en vertrouwen, Edele Groot Mogende Heeren, dat uwe Edele Groot Mog. aen de evidentie van alle de voorsz redenen sullen defereren, en dienvolgende de ghemeene hooge Regeeringe in de directie en opsicht ontrent den Persoon van den Heere Prince van *Orangie* willen kennen, immers en in alle gevalle ons daer in mede admitteren als by den hooghgedachten Heere Prince meer als eenige andere Provincien geinteresseert; Oock in gevalle by uwe Ed. Groot Mog. buyten alle hoop ende vermoeden, deses aengaende eenige andere bedenckingen mochten werden op genomen, so versoecken wy u Ed. Gr. Mog. gantsch vriendt ende ernstelijck in middeler-tijde de introductie van den meer-hoogh-gedachten Heere Prince in den Raedt van State sonder vorder uytstel mede te willen toe stemmen, ende ons daer mede particulierlijck te obligeren, en sijn Hoogheyt alsoo door die wegh te brengen in den schoot ende boesem van den ghemeenen Staet, daer uyt dat hy voort gekomen ende gesprooten is. Sullende dan voorts sijn Persoon, onderwijsinge ende instructie den Alderhooghsten bevoolen laten, die hem van sijn geboorte af tot noch toe, niet tegenstaende veele adversiteyten en tegenspoeden, wonderlijck heeft bewaert, en selfs voor den ordinairen tijdt ende jaren, met verstandt ende bescheydentheyt ghematureert. Alles, soo wy hoopen ende vast vertrouwen, tot vorder verbreydinghe van sijn Goddelijcke eere, diensten en welvaren van 't al-ghemeene lieve Vaderlandt. Waer mede

Edele Groot Mog. Heeren bysondere goede Vrienden, Nabuyren ende Bontgenooten, sullen wy u Ed. Groot Mog. toe wenschen eene geluckige en voorspoedige Regeeringe. In 't Hof van Zeelandt tot Middelburgh den .... *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Uwe Ed. Groot Mog. goede Vrienden, Nabuyren
en Bontgenooten.

De STATEN.

Raeckende het commandement over 's Landts Vloote hebben de Heeren van Zeelandt aen haer Ho. Mog. den een-en-twintighsten geschreven/ ghe-

hoopt te hebben men soude sulcks ende den rangh van de Hooft-Officieren soo-
danigh hebben ghereguleert / als het selve van den begin van de Regeeringh
tot op weynige Jaren herwaerts geobserveert was geweest / en soo als de re-
den ende billickheyt oock notoirlijck quamen te vereysschen; Dan hadden
uyt haer Ho. Mog. resolutie van den sesden deser met hertelijck leedtwesen
gesien / dat daer aen niet wederom gedefereert werdt / maer dat haer Ho.
Mog. door de instantie van de Heeren Gedeputeerden van Hollandt ende
West-Vrieslandt haer noch verder als opt te hooren in prejuditie van de Zeeuw-
sche Hooft-Officieren ter Zee hadden laten persuaderen; dat het was een
seer harde / ende gevoelige saecke gheweest dat haer Luytenant Admirael
die met den Luytenant Admirael van Hollandt, ende West-Vrieslandt col-
lateral was / ghelijck de twee Provintien waren / uyt welckers Hoofden
sy haer Commissien in de voornoemde qualiteyt ontfingen / was subject ghe-
maeckt geweest / dat een Officier van minder qualiteyt / ende den derden in
rangh / voor en boven hem in opper commande soude hebben gesuccedeert /
indien het *casus*, en toevallen daer toe gherequireert / waren komen te exte-
ren / het welcke nu by de voorgemelte haer Ho. Mog. resolutie van den sesden
deses merckelijck was geaggraveert / vermits den vierden Officier in ordre
jegenwoordigh mede tot die waerdigheyt wierd gedestineert / het welcke noyt
voor desen was geprætendeert veel min toe gestaen / schijnende alsoo de hoogh-
gemelte Provincie van Hollandt ende West-Vrieslandt noeyt ghenoegh te
hebben, maer altoos meer en meer te begeeren, ende sulcks by continuatie
van dese haer Ho. Mog. condescendentie haer het opper commando ter Zee
genoeghsaem eygen / ende van den eenen Hollandschen Officier by assistig-
heyt op andere als hereditair te maecken / gevende daer-en-boven met hare
aenstootelijcke aenteyckeningen te kennen / dat hare gedachten noch verder
gingen: Belangende de Zeelandsche Vice-Admirael ende Schout by Nacht,
die en wierdt niet alleen door de drie nieuwe ende noyt van desen gheintrodu-
ceerde pretense Luytenants Admiralen in haren rangh verre achterwaerts
gedrongen / maer nu noch daer-en-boven geconstringeert twee Vice-Admi-
ralen ende twee Schouten by Nachten van Hollandt te wijcken / het welcke
ten respecte van den Zeeuwschen Admirael Banckert in Augustus des voorle-
den Jaers / buyten kennisse van Zeeland was bevonden / tegens alle reden en
voorgaende practijcken / die niet alleen mede bracht dat de Zeeuwsche Hooft-
Officieren altoos maer een Officie van Hollandt van gelijcke qualiteyt ghe-
cedeert hadden / maer selfs in verscheyde occasien ende ghevallen ghepræce-
deert; alle het welcke saecken waren die seer verre uyt sagen / en onder leden
van een ende de selve hooge Regeeringe / die *æquo jure* waren by den anderen
gekomen / en dienvolgende gelijck immers een yeder op sijn rangh en ordre
in het beleydt van saecken moest participeren / niet behoorden ghebonden te
werden / sonderlinge in een soo gevaerlijcke conjuncture van tijdt als de je-
genwoordige / daer de eenigheyt / en confidentie / meer als opt ten hoogh-
sten noodtsaeckelijck was; Daerom versochten haer Hoogh Mog. gantsch
vriend / ende ernstelijck daer in eenemael na behooren te remedieren / en von-
den haer genoodtdruckt haer Ho. Mog. te verklaren by desen / dat sy vastelijck
hadden

hadden geresolveert / sulcks in het toekomende niet meer te tolereren / maer daer tegen soodanige middelen te gebruycken / en by der handt te nemen / die daer toe van de meeste vrucht / ende efficacie souden wesen / ghelijck sy de selve nu al hadden by de handt gehadt / oock ghedelibereert sijnde om die effective te ghebruycken ; dan hadden naer een langh en serieus overlegh daer mede dese tijdt alleen willen supersederen de gemeene Republijcq ten besten / al-hoewel gedaen hebbende / alle de onheylen die daer uyt souden hebben komen te resulteren / niet tot Zeelands laste ofte verantwoordinge soude hebben gekomen / maer ter contrarie tot verantwoordinge van de Autheurs van dese ende andere ongehoorde nieuwigheden : datse oock niet souden naer laten van dese hare af-geperste resolutie aen alle haer Bondgenooten nader kennisse te geven / met vertoogh van alle de overtuygende motiven en redenen / die haer daer toe hadden bewoogen / niet twijffelende of souden het ghelück hebben / dat de selve daer aen volkomentlijck souden defereren / ende niet dulden dat langer onder de leden van de Unie soodanige proceduyren gehouden wierden. Ende al-hoewel de selve haer voorsz Hooft-Officieren / als luyden van courage ende eere / daer van sy soo veele preuven hadden gegeven / seer verdrietigh mosten vallen ; Soo vertrouwden echter / dat het haer tot wel doen en genereuse actien tegens den Vyandt te meer soude aenprickelen ende animeren / om haer Ho. Mog. oock daer door te meer te persuaderen en te doen gelooven / dat de Zeeuwsche Luytenant Admirael het expectatif ende premie van eere op sijn rangh ende ordre niet en hadde behooren te werden onthouden dat hem soo notoirlijck competeert / noch haer twee andere Hooft-Officieren op soo desavantagieuse plaetse te rengeren / die haer voor saten in voorige tijden noyt in dier voegen en waren geverght geweest.

De Heeren Witsen, van Vrybergen, Kan, ende Schrieck haer Ho. Mog. Gedeputeerden geschreven in 's Landts Jacht / leggende ontrent de Helder, schreven den vier-en-twintighsten May / dat haer Ed. dagelijcks seer overloopen ende geimportuneert wierden van veele Schippers die hare Paspoorten alleen van de Collegien ter Admiraliteyt hebbende / mitsdien door hun Heeren Gedeputeerden op gehouden wierden / sonder onderschepdt / of de selve Ingesetenen van desen Staet / of van Geallieerden ende Neutralen souden mogen zijn ; Waer op is goedt gevonden / dat aen de gemelte Heeren Gedeputeerden mitsgaders aen de gemelte gesamentlijcke Collegien ter Admiraliteyt geschreven soude worden / dat alnoch haer Ho. Mog. ernstige meeninge ende intentie was / dat egeene Schepen toegehoorende Ingesetenen deser Landen / ofte van Geallieerden ende Neutralen van den Staet souden hebben uyt te loopen / sonder alvoorens daer toe specialijck consent van haer Ho. Mog. geobtineert te hebben / ende dat dienvolgende alle de voorschreve Schepen / die van soodanigh consent niet voorsien waren binnen de Gaten deser Landen in gehouden souden worden / tot naerder ordre van haer Ho. Mog.

Het Tractaet van Vreede met Munster ghemaeckt is onder die saecken te vinden. Den Bisschop van Paderborn, een der Guarandeurs / schickte sijn acte van Guarantie door een expres Edelman.

Aen den selven wierdt den vyf-en-twintighsten gegeven een Recredentiael ende beleefde Brief van dancksegginge / noch een Goude Kettingh ende Medaille ter waerde van vyf hondert gulden.

Den ses en twintigsten schreven de Heeren Gedeputeerde in 't nieuwe Diep / dat door ses Engelsche Fregatten op gisteren daer dicht voor de Wal waren genomen Seve Nederlandtsche Coopvaerdy-schepen, zijnde noch eenige andere het Vlie in-gejaeght. Sy hebben daer op aenstondts met den Luytenant Admirael de Ruyter, ende de Luytenant Admirael van Nes, mitsgaders met den Luytenant Admirael Tjerck Hiddes (welcke twee laetsten by geval aen haer Boort waren) benevens d' aenwesende Gecommitteerden uyt de Collegien ter Admiraliteyt in deliberatie gebracht / wat in die gelegentheydt soude dienen by der handt genomen te werden / dewelcke alle van dat Sentiment zijn geweest / dat het wel noodtsaeckelijck soude zijn eenighe Schepen van 's Landts Vloot te detacheren / om de voorsz Engelsche te attrapperen / ende verder onheylen voor te komen / te meer alsoo het een onlydelijcke saecke scheen te zijn / ondertusschen dat sich soo een considerable Vloot Oorloghs-schepen daer binnen Gaets bevondt / te moeten aensien / dat den Vyandt met weynigh Schepen voor de Kust quam braveren / ende van daer verscheyde Schepen wech te nemen; maer daer tegens aen d'andere zyde geconsidereert wesende / dat men geen perfecte kennisse hadt / of sich noch eenige / ende hoedanige Engelsche macht boven de voorsz ses Fregatten in Zee soude moghen onthouden / ende dat mits dien gheen vaste staet ghemaeckt kon werden / wat getal van Schepen men tot sulcken eynde / soude behooren te dispicieren. Dat het oock derhalven / lichtelijck soude konnen gebeuren / dat de voorsz by haer te dispicieren Schepen door grooter macht soude konnen werden bejegent / ende het hooft konnen te stooten / daer door de aenstaende expeditien seer souden werden verachtert; behalven dat oock de voorsz te destineren Schepen by contrarie windt niet seer gemackelijck by 's Landts Vloot / alhier soude te brengen zijn; Waer door oock de voorsz Vloot soude werden gesepareert. Soo hebben sy geoordeelt daer in te resideren verscheyde dangereuse bedenckingen; Op alle 't welck sy met den eersten haer Ho. Mog. resolutie souden te gemoet sien.

Op 't gerepresenteerde ter Vergaderingh gedaen is den seven en twintighsten goedt-gevonden te versoecken / ende committeren de Heeren Huygens, Raedt Pensionaris de Wit, van der Hoolck, ende Gerlacius omme sich aenstondts nae 's Landts Vloot in het Texel te begeven / met authorisatie / ende volmacht om met ende nevens de Heeren Witsen, van Vrybergen, Kan ende Schrieck hare Ho. Mog. Gedeputeerde jegenwoordigh zijnde / alles te effectueren / ende uyt te voeren / oock te doen effectueren ende uytvoeren wes de uytpressinge van 's Landts Vloot / mitsgaders het employ van de selve in 't geheel ofte ten deele soude mogen raecken / met den gevolge ende aenkleven van dien / sonder verdere rugge spraecke daer over te houden / ofte daer van aen haer Ho. Mog. naerder rapport te doen ofte over te schryven.

Hoogh

Hoogh Mogende Heeren.

WY bemercken dat u Ho. Mog. naer haer gewoonelijcke wijsheydt ende voorsorge, in dese bekommerlijcke constitutie van tijdt, geen saecke meer en hooger ter herten nemen als het furnissement van noodige penningen, ghelijck oock het selve in der daedt is van de voornaemste middelen waer door dese sware Oorlooge, onder Godes gedadigen zegen, met vigeur en gewenst succes kan werden uytgevoert; Daer ter contrarie, soo wanneer de noodige voorsorge desen aengaende soude komen te deficieren, soo is naeulijcks een goede en reputatieuse uytkomste te hoopen; Dit is de oorsaecke Ho. Mog. Heeren, dat wy in onse jegenwoordighe Staets gewyse Vergaderinge nu eenige dagen achter den anderen op dat subject serieuselijck hebben gedelibereert, zijnde ons voor eerst een pertinent en waerachtigh vertoogh ghedaen van de over-groote en *excessive schulden van de Admiraliteyt binnen dese Provintie*, veroorsaeckt aen de eene zyde door hare vigoreuse equipagie ten dienste van den Staet niet alleene nevens maer oock boven alle andere *Admiraliteyten* ghedaen, als hebbende den geheelen voorleden Winter al haer Bootsvolck in dienst ende hare Schepen in actie gehouden, sonder een eenigh man af te dancken, daer alle de andere *Admiraliteyten* haer volck hebben gelicentieert, ende dien-volgende hare finantien daer door merckelijck gesoulageert, aen de andere zyde de *non protestatien* van de *vier Provintien* in het geene sy tot de Zeesaecken schuldigh zijn, sonderlinghe van de Provintien van *Gelderlandt* en *Over-Yssel*, bedragende te samen eene somme van *vyf mael hondert twee en seventigh duysent twee hondert derthien guldens, twee stuyvers en ses penninghen*; Ende al-hoe-wel dit een seer groote en excessive somme is, en de *Admiraliteyt* wel reden soude gehadt hebben, alle vordere equipagie, aenbouw van Schepen, gieten en in-koop van Canon met al het geene daer aen meer dependeert te excuseren tot dat aen haer de voorsz somme soude wesen voldaen en betaelt, oock yets geavanceert op reeckeninge van de *negen millioenen* tot verval van de equipagie van dit loopende jaer, daer in de selve van de *vier* contribuerende Provintien competeert eene somme van *sesmael hondert drie en seventigh duysent vier hondert vyf en sestigh guldens negenthien stuyvers twaelf penningen*: Soo heeft de gemelte Admiraliteyt echter moet gegrepen, en haer in soo swaren en kostelijcken equipagie op nieuws ge-engageert uyt brengende, volghens het getuygenisse van de Heeren uwe Ho. Mog. Gedeputeerden en alle die kennisse van saecken hebben een seer suffisant en van alles wel voorsien en toe-gherust Esquader: Daer van u Ho. Mog. seer goede diensten staan te ontfangen, alleene op hoope dat haer de voorsz penningen van tijdt tot tijdt sullen werden gesubministreert, en noch meer op het vertrouwen dat sy hebben dat wy de selve in haren noot en extremiteyt niet en sullen verlegen laten, maer uyt onse Provinciale casse assisteren en te hulpe komen, ghelijck wy in der daedt soo meenighmael hebben gedaen, dan wy sullen oock eyndelijck genootsaeckt werden dat een mael van de handt te wysen en af te snyden, om de totale en irreparable ruine van onse finantien voor te komen; Den toestandt en gelegentheydt te Water alsoo ge-examineert hebbende, soo hebben wy oock in-gesien en doorsocht

socht de constitutie van de *saecken te Lande*, en bevonden dat wy tot onderhoudt en bestier van de selve, boven de considerable sommen die by ons al-bereydts zijn betaeldt soo op reeckeninge en in voldoeninge van eenige *petitien* als tot betalinge van *Waert-gelders* en Soldaten, tot versterckinge van de ordinaris Compagnien aen-genomen, noch resteert eene somme van *drie mael hondert acht en tachtigh hondert duysent negen hondert sesthien guldens thien stuyvers en negen penningen*, niet tegenstaende wy nevens de andere Leden van de unie bekennen moeten daer toe onse consenten te hebben ghedragen; Dan uwe Ho. Mog. hebben ongetwijffelt by het op-nemen van de selve, seer wel geremarqueert dat die alleene zijn geaccordeert op hoop en vast vertrouwen dat de andere Provintien hare quoten in de gedane petitien *ter Zee* mede aen de Admiraliteyt alhier souden voldoen, welck bedingh en conditie soo redelijck en wel-gefondeert zijn, dat die by niemandt met eenige redenen souden konnen werden tegens ghesproocken; Wy en gheloven oock niet dat uwe Ho. Mog. of ymandt van de Bondtgenoten ons soude willen vergen een prompte en exacte præstatie van de lasten te Lande, en dat wy met eenen en ten selven tyde het verschot van de lasten te Water voor de deficierende Provintien op onsen hals en schouderen alleen souden laden, en alsoo genoegsaem de saken te Lande ende te Water gelijckelijck uyt-voeren; Zijnde oock het selve in geenen deele in ons vermoghen: het is waer dat het verschot te Water ons by de deficierende Provintien kan werden gerembourseert, maer de gepasseerde tyden leeren ons, hoe weynigh staet daer op is te maecken, het verschot van over de *vyfthien Tonnen Goudts* dat wy aen de *Admiraliteyt* hebben gedaen in den voorgaenden Engelschen Oorlog en gedurende de troublen en ongelegentheydt in de *Oosterschе* Quartieren, en druckt niet alleene maer onderdruckt onse finantien, en niet tegenstaende soo veele en meenighvuldige devoiren zijn aengewendt, om daer van het deughdelijck rembourſement te mogen bekomen; Soo is doch alles tot noch toe te vergeefs geweest. Wy zijn oock, Ho. Mog. Heeren, vorders getreden tot het examineren van de extraordinairen *Staet van Oorloge*, soo als die jegenwoordigh naeder is verswaert ende geamplieert, daer op wy ten respecte van de forme in het dresseren van de selve gebruyckt, voor eerst moeten seggen, dat die met de ordre van de Regeringe niet over een en komt, vermits de besoignes van die nature gehooren tot den Raedt van State, en van daer oock moeten af-vloeyen. Ten *anderen*, dat wy werden beswaerdt met onse quote in de geheele *vier en twintigh Tonnen Goudts*, die ghesegt werden dat op den *achtsten* Junii des voorleden jaers souden wesen geconsenteert, daer nochtans ons consent niet verder en is in-gegean als tot *thien Tonnen Goudts* tot aen-neminge ende versterckinge van de Militie te Lande, ende dat onse quote in de *veerthien Tonnen Goudts* soude werden ge-employeert tot de saecke van de Zee. Ten *derden*, dat de Provintie van *Hollandt* ende *West-Vrieslandt* by den voorsz geamplieerden Staet van Oorloge te veel is geavantageert, als zijnde alle loopende maendt aen-geslagen, met den considerablen Post van *hondert neghen duysent een hondert een en seventigh gulden veerthien stuyvers vier penningen*: Daer van de betalinge uyt-stel kan lyden, ende alsoo werden gedelayeert ende verschoten, ofte oock veel tijdts niet geheelijck en komen te gheschieden ende

dien-

dien-volgende daer van veele in de casse komt over te blyven, daer wy ter contrarie niet anders als met Posten van de *Militie* werden beswaerdt, die contant moeten werden betaeldt en niet en konnen werden uyt-gestelt, veel min daer van yets in casse over-gehouden. Ten *vierden*, moeten wy remarqueren, dat het voor de niet equiperende Provintien een seer avantagieuse sake is dat de petitien die de saecken te Lande concerneren in dier-voegen in een *Staet van Oorlogh* werden gebracht, en de equiperende Provintien daer in naer advenant hare quote aengeslagen en geobligeert als met contant te betalen, daer die petitien tot de saecken te Water blyven fluctuerende sonder behoorlijcke voldoeninge; wy meynen derhalven dat u Ho. Mog. gelijck meenigh mael voor desen is voor-geslagen, soodanigen *Staet van Oorlogh* behoorden te laten formeren, daer in de Posten te *Water* ende te *Lande* gelijckelijck wierden gebracht en de equiperende Provintien werdende aen-geslagen met de lasten *ter Zee*, de niet equiperende Provintien daer-en tegen met soo veele lasten te Lande naer advenant soude werden beswaert, soo en als naer de quoten van de respective Provintien soude bevonden werden te behooren, daer mede niet alleene veele moeyelijckheydt ende ongelijck dat de Provintien den anderen komen te doen, soude werden voor-ghekomen, maer oock den dienst van 't Landt promptelijck ende met naedruck ghevordert; Dese noodige aenwysinghe ende consideratien alsoo gepremitteert zijnde ende ons wijders ten principalen op de voor-gemelte *extraordinaris Staet van Oorloge* verklarende; Soo moeten wy u Ho. Mog. tot ons leet-wesen seggen, dat wy van de *twintigh* Compagnien op onse repartitie ende tot onse laste ghebracht, niet meer als *ses* by provisie konnen aen-nemen, om de toe-segginghe, die sy dien aen-gaende voorheenen eenighsints van ons hebben ontfangen. Namentlijck, de Compagnie van den Colonel *Sedleniski*, mitsgaders de Capiteynen, *Casper van Eck*, *Maurice de Rame*, *Cornelis Focke*, *Hugo Eynhouts*, en *Casper Braem*, ghelijck wy oock moeten declineren de versterckinge van de Compagnie Peerden van den Ritmeester *Buat*; en al-hoe-wel wy daer toe geen andere redenen en hadden te allegeren als dat wy in de bewuste *vier-en-twintigh Tonnen Goudts*, niet anders als *thien* van de selve en hebben geconsenteert, en dien-volgende in de *veerthien* in dier-voegen niet en konnen werden aen-geslagen, soo soude het selve naer de ordre van de Regeringe suffisant en genoeghsaem wesen immers soo veel als onse quote in de voorsz. *veerthien Tonnen Goudts* komt te bedragen. Maer daer is yets, Ho. Mog. Heeren dat ons meer druckt, namentlijck ons *onvermogen*, voornamentlijck en ghenoeghsaem alleene veroorsaeckt door de *non-prestatie* van eenige Provintien in het geene sy tot de *Zee-saecken* schuldigh zijn, en dat sy hare defecten, die even-wel elders moeten worden ghevonden, zijnde de Schepen voor desen en nu wederom soo vigoureuselijck ge-equipeert, de Matroosen aen-genomen de Victuallie en levens middelen versocht, op ons hals en schouderen alleen laten vallen, ghelijck boven pertinentelijck is aen-gewesen, voornamentlijck de Provintien van *Gelderlandt* en *Over-Yssel* (moetende in der daedt de Provintie van *Uytrecht* in hare cordate præstatie van het voorleden jaer by ons werden bedanckt, niet twijffelende of de selve sal daer in voor dit loopende jaer blyven continueren) het geene ons in waerheydt in sulcken

perplexiteyt ende benautheydt van finantie brenght, dat wy by continuatie van soodanige *non-prestatien*, genootdruckt en geperst sullen wesen noch andere middelen by der handt te nemen, en voor eerst de versterckinge van de Compagnien staende op onse repartitie af te wysen en die te laten op haer oudt getal, en voorts alle andere lasten te Lande te declineren, want wy het voor ons selven nochte voor onse goede Onderdanen en Ingesetenen, noch oock selfs voor uwe Ho. Mog. niet en souden konnen verantwoorden, dat wy in een totale onmacht en confusie souden vervallen, en dien-volgende niet capabel wesen, om ons selven staende en in credijt te houden, veel min aen de Unie en gemeenen Staet onse assistentie te bewysen, ghelijck wy van den beginne van de Regeringe tot noch toe soo trouhertigh en met sulcken naedruck en succes hebben gedaen, en om soodanige extremiteyten te vermyden en meer als voor desen tijdt in wesen en gelijck als in leven te mogen blyven, soo souden wy tot onse uyterste smerte, genootdruckt werden de Admiraliteyt alhier aen te seggen, dat sy van ons geen assistentie van penningen meer en sullen hebben te verwachten, waer door de selve dan vervolgens genootsaeckt en geperst soude werden een goedt gedeelte van hare rappe en wackere Matroosen af te dancken, en de Schepen aen de Wal te laten liggen, daer mede nochtans den Staet en hare Geallieerde teghens haren moedigen en aendringende *Vyandt*, moeten werden beschermt en gepreserveert; Wy hoopen en vertrouwen Ho. Mog. Heeren dat dit ons vertoogh 't geene wy soo confidentelijck en naer waerheydt in u Ho. Mog. Boesem storten, aldaer naer merite sal werden geconsidereert, en vervolgens de noodige remedien verwecken, die wy dan vervolgens met groot verlangen sullen te gemoet sien; Doch om onderwijlen uwe Ho. Mog. noch meer te overtuygen hoe seer wy geporteert zijn om alles te doen dat eenighsints in ons vermoghen soude mogen wesen; soo sullen wy verklaren de voor-gemelte Compagnien en versterckinge van de Compagnie van den Ritmeester de *Buat* by ons af-gewesen, te sullen accepteren, ingevalle wy versekert mogen werden dat de selve by assignatie soude werden betaeldt by de Provintien van *Gelderlant* en *Over-Yssel*, uyt de penningen die de selve van het voorleden jaer aen de Admiraliteyt alhier schuldig sijn, in welcken gevalle wy beloven dat wy de selve penningen wederom voor reeckeninghe van de hoogh-gemelte *twee* Provintien, aen de voornoemde Admiraliteyt sullen voldoen en betalen; welcken voor-slach als in allen deelen billijck ende redelijck, en moet niet werden van de handt gewesen, onder pretext dat men de saecken te Lande niet en moet mengen met de saecken te Water, vermits de selve, niet tegenstaende soodanigen accommodatie, ghenoegh van de anderen blijven gedistingueert: Zijnde oock in den voorleden jare door diergelijcke accommodatie verscheyde Posten, die wy te Lande te dragen hadden, by de andere Provintien en voornamentlijck by de Provintie van *Uytrecht* voldaen; En om dese onse presentatie nader te justificeren, soo moet men in de twee Provintien van *Gelderlandt* en *Over-Yssel twee* saecken considereren, ofte een genegentheydt en wille om hare quotes in de petitien en consenten ter Zee te betalen, ofte wel een voornemen om die te excuseren en van de handt te wijsen; In cas van het *eerste* dat te hoopen en vertrouwen is, soo moet het haer geheel indifferent wesen,

sen, de penningen tot voldoeninge van dien herwaerts te senden, ofte wel de selve aen de voornoemde Compagnien uyt keeren, in welck laetst, selfs noch meerder avantage te vinden is, en in cas buyten alle vermoeden van het *tweede* geval, soo soude het meer als tijdt werden, boven de voorsz. af-wijsinghe oock de aen-getogen middelen, om ons te redden en staende te houden, by de handt te nemen, na soo veel vertoogh en trouwe waerschouwinghen desen aen-gaende gedaen, ghelijck de Gecommitteerde van de Admiraliteyt alhier u Ho. Mog. noch onlanghs geleden door eene memorie levendigh hebben vertoont en aen-ghewesen, dat sy op weynigh nae alleen so veel van de deficierende Provintien te eysschen hadden, als alle *drie* de Admiraliteyten in Holland te samen, zijnde d' Admiraliteyt in *Vrieslandt* soo gheluckigh dat sy haer contingent geheel en ten vollen vindt uyt de quote van de Provintien van *Vrieslandt* en *Stadt en Landen*; Dan daer op is tot onse groote verwonderinge niets ghevolght veel min geprocureert, dat de Admiraliteyt van *Zeelandt*, desen aengaende met de andere soude werden ghelijck ghestelt en alsoo eeniger-maten gesoulageert, ghelijck haer versoeck daer toe tendeerde; wy sien in dese difficile deliberatien, dat de Provintien van *Gelderlandt* en *Over-Yssel* lichtelijck sullen klagen van onvermogen, veroorsaeckt door de hostile invasien van den Bisschop van *Munster*, ghelijck oock in der daedt eenige Quartieren van de selve daer van dapper zijn gedruckt geworden, soo als wy mede seer wel ten propooste diergelijcke equivalente klachten souden konnen allegeren; maer wy weten daer en tegens oock wel, dat heele Quartieren en veele florissante Steden en plaetsen on-bekommert en buyten schade zijn gebleven; Doch wy en zijn die geene niet, die eenighe van onse Bondtgenoten boven alle vermogen souden willen helpen perssen, soo wanneer haer onvermogen klaerlijck soude konnen werden aen-gewesen, maer wy verwachten oock aen de andere zyde soo veel van uwe Ho. Mog. rechtveerdigheydt en particulierlijck van die *twee* hoogh-ghemelte Provintien dat men ons die injustitie niet en sal vergen, dat wy der selver onvermogen en de defecten daer uyt resulterende, alleene op onsen hals souden nemen, om die uyt onse Provinciale casse te suppleren en de Admiraliteyt ter hande te stellen, op soo swacken hoope en apparentie van remboursement; Soo der eenighe absolute onmacht by die *twee* goede Provintien gevonden werdt, daer mede moet onser erachtens gehandelt werden, gelijck de nature ons leert in 's Menschen Lichaem dat de ghewoonte heeft sijn geaffligeerde en lijdende Ledematen met alle sijn vermoghen en krachten te hulpe te komen, en in dier-voegen soude het gemeene Lichaem van den Staet, in desen die *twee* Provintien moeten secoureren, en vervolgens het *quantum* van haer onvermogen en defect daer uyt resulterende uyt-ghevonden zijnde, by den Raedt van State een petitie laten doen om vervolgens by alle de Provintien naer advenant hare respective quotes aen de Admiraliteyt alhier voldaen en betaeldt te werden, ghelijck wy oock onse quote daer in presenteren te voldoen. Doch in cas dit aen de gemeene Bondtgenoten niet smaeckelijck mochte vallen, soo souden u Ho. Mog. den Ontfanger Generael *Doublet* konnen authoriseren, om het voorsz. defect en onvermogen te negotieren tot laste van die *twee* Provintien, die dan de jaerlijcksche interesten en oock te sijner tijdt de

de capitalen selfs souden moeten versorgen, tot welcken eynde dan soodanige bondige beloften en instrumenten by de hooghgemelte Provincien souden moeten gepasseert als by den Raedt van State niet onlanghs, maer by haer advijs van den *vijfden* October des voorleden Jaers is voor geslagen, en om noch een woordt van den boven-gemelten Staet van Oorlogh te segghen, om te dienen tot weghneminghe van de difficulteyten en lasten die ons soo drucken, soo soude de saecke soodanigh konnen werden in geschickt, dat de *twintigh* Compagnien te voet op onse repartitie ghestelt, bedraghende alle loopende maendt *twintigh duysent, een hondert drie-en-sestigh duysent* Gulden *seven stuyvers*, souden konnen werden getransfereert op de repartitie van de Provincie van *Hollandt*, en de selve daer-en-tegens met gelijcke somme ontlast, ende wy daer mede aen geslagen om tot de saecken van de *Zee* te werden ge-employeert, dat de hooghgemelte Provincie soo veel te eerder behoorde in te willigen, om dat alsdan voor haer noch eene groote somme van *negen-en-tachtigh duysent* ende *acht Gulden veerthien stuyvers* ter loopende maendt soude over blijven; maer dese respective voorslagen ofte wel diergelijcke die noch beter en fortabelder mochten uytbedacht, sullen u Ho. Mog. ongetwijffelt nevens ons oordeelen dat de saecken onder de Bontgenooten behoorden te werden ghemanieert, om alles buyten verwarringe en confusie te houden, om alsoo tot den jegenwoordigen Oorlogh het gherequireerde vigueur en nadruck te brenghen, en oock daer door de Geallieerden van den Staet, sonderlinge die in hare partye soo cordatelijck ghetreden sijn, in haer goede wil en voornemen te stercken, en meer en meer te animeren, tot welcken eynde de beloofde geld-subsidien aen de Heeren Vorsten van *Bronswijck* en *Lunenburgh*, die in der daedt de eerste hulpe hebben toe gebracht, aen den Heere Keurvorst van *Brandenburgh*, die het voornaemste instrument is gheweest, waer door den *Bisschop* van *Munster* tot onreden is gebracht, en sijn Majesteyt van *Denemarcken* die sich mede soo favorabelijck heeft ge-engageert, promptelijck aen de selve behoorde te werden betaelt, en oock daer door het woordt en Zegel van den Staet soo solemnelijck geinterponeert, gelibereert; Wy bekennen dat wy in desen ons soo niet hebben konnen evertueren als wy wel hadden gewenst om redenen boven geallegueert, oock is het noch in ons vermogen niet om onse ghenegentheydt en goede wille completelijck te voldoen, echter om dien-aengaende mede niet te onder laten eenige preuven te geven om andere waer het mogelijck, daer toe des meer te animeren, nademael den dienst van het Landt sulcx ten alderhooghsten vordert, soo sullen wy uyt onse jegenwoordige schaerse en beklemde Finantien voldoen de helft van onse quote in de *vijf hondert duysent* Guldens, tot onderhoudt van de *Brunswijcksche* en *Lunenburghsche* Troupes voor den tijdt van noch *vier* maenden, item een *derde* in onse quote van ghelijcke somme tot verval van *vier* maenden Solts en andere onkosten van de auxiliaire Troupes van den Keurvorst van *Brandenburgh*, een gelijcke *derde-part* in onse quote van *twaelf hondert en sestigh duysent* Guldens, tot voldoeninge van het Tractaet van Alliantie met den Koninck van Denemarcken op gericht, bedragende de *drie* voornoemde posten *ses-en-seventigh duysent acht hondert drie-en-dertigh* Guldens *twaelf* stuyvers en *vijfthien* penningen, welcke

somme

somme nu promptelijck sal konnen werden gevonden, uyt de Penningen die wy met groote aengenaemheyt vernemen, dat de Provincie van Utrecht, in voldoeninge van hare quote in de *negen* millioenen, besich is by een te brengen, met versoeck dat het resterende, by accommodatie als boven, door de Heeren Staten van Gelderlandt en Over-Yssel magh werden voldaen en betaelt, alsoo het ons onmogelijck sal wesen daer toe door andere weghen yets meer te geven, ghelijck wy u Ho. Mog. sulcks naecktelijck en tot volkomen contentement soo als wy vastelijck vertrouwen, omstandigh en niettemin krachtigh hebben aen-gewesen; Waer mede

Ho. Mog. Heeren, &c. In het Hof van Zeelandt tot Middelburgh den *een-en-dertighsten* May *sesthien hondert ses-en-sestigh*. Onderstond, uwe Ho. Mog. goede Vrienden de Staten van Zeelandt, ter Ordonnantie van deselve

Geteeckent

JUSTUS de HUYBERT.

Sy hebben oock verstaen dat men de Quartieren van Brabandt ende Vlaenderen (de principaelste van Zeelandt zijnde in Vlaenderen seer ghegoet ende gheinteresseert) te seer was belastende: Ende hebben daer over ghestelt de volgende consideratien.

Redenen en Consideratien raeckende de belastinge van de quartieren van Brabandt *en* Vlaenderen, *ressort van desen Staet.*

Edele Mogende Heeren.

OM uwe Ed. Mog. te dienen van onse consideratien en advijs aengaende het introduceren van alderhande *belastingen* en *impositien* in de Quartieren van de *Generaliteyt*, en namentlijck of het selve kan ofte vermagh te geschieden, anders als met gemeen consent van alle de Provincien, en dienvolgende oock van uwe Edele Mogentheden.

Soo sullen wy voor eerst premitteren, dat al-hoewel de Nederlandtsche Provincien al over de *acht hondert* Jaren hebben gestaen onder de Regeeringe van hare *Hertogen*, *Graven* ende *Heeren*.

Dat niettemin haer souverain ghesagh soodanigh is gelimiteert en ghetempert gheweest, dat sy in groote saecken en die waren van sonderlinge importantie *niet en vermochten te disponeren, als met bewilliginge en goedtvinden van de Staten van de respective Provincien.*

Onder welcke saecken, het invoeren van Thollen en op-stellen van *Schattingen* en *Impositien*, geene de minste is geweest.

Maer van oudts voor een fondamentele Wet en ordre gehouden, dat daer over niet anders als met consent en goedt-vinden van de Staten van den Lande, en onder haer niet als met ghemeene toestemminge van hare Leden en konde werden gedisponeert.

Sijnde daerom ghenoemt geworden Beden, die daer middelen van persuasie van de respective Leden, de Staten van den Lande composerende, wierden versocht.

Die oock altoos seer sorghvuldigh sijn gheweest om dit poinct van *vryheyt* wel te bewaren.

De Graven van *Zeelandt*, als die eenige assistentie van Penningen van nooden hadden, waren gheobligeert op den bodem en erve van de Provincie te komen, of ten minsten yemandt van haren bloede te senden, om die aldaer van de Staten van den Lande te versoecken.

Het welcke ofte wel diergelijcke in alle andere Provincien is gheobserveert gheworden;

Tot dat de Graven beginnende te empieteren op dese vryheyt.

Ende dat ten tijde van *Duc d'Alve* den *twintighsten* en *thienden* Penninck wierden in ghevoert sonder daer toe gheobtineert te hebben het eenparigh *consent* van de Staten.

Soo is het selve geworden een van de voornaemste oorsaecken, waerom de wapenen tegens den Koningh van Spagnien sijn aen genomen;

Specialijck oock by de twee notable Provincien van Brabandt en Vlaenderen;

En soo wanneer dat de Provincien den anderen nader hebben verbonden, soo is wel voornamentlijck sorge gedragen, dat dit noodige poinct van *vryheyt* wel soude werden geconserveert.

Gelijck daer over in het *achthiende* Artijckel van de *Unie* van *Utrecht* voorsichtichlijck werdt gedisponeert.

Maer noch pertinenter ten propooste in het *negende* Artijckel van het selve Verbondt, alwaer staen de navolgende woorden.

Item, sal men geen Accoordt van bestandt ofte Peys maecken, nochte Oorlogh aenveerden noch eenige Impositien ofte Contributien in stellen, de Generaliteyt van desen verbande aengaende, dan met gemeen advijs van de voorsz. Provincien;

Sulcks dat het invoeren van *Impositien* en *Lasten* ge-eximeert is van het ghemeene beleydt van die loffelijcke confœderatie daer op de Regeeringe van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael is gefondeert.

Het is waer dat in die tijdt geen geweste of Land-streecke en was dat genoemt wierde *Quartier van de Generaliteyt*, ende dat derhalven ghesustineert soude mogen werden, dat de voornoemde Wet ten desen niet en soude wesen applicabel:

Daer op dient tot solutie dat sulcks wel waer is, maer dat by het voornoemde geallegeerde *negende* Artijckel niet alleene voor dien tijdt, maer oock voor het toekomende is voorsien.

Verbiedende duydelijck en sonder eenige exceptie, eenighe *Impositien* ofte *Contributien* in te voeren de *Generaliteyt* van dien verbande aen-gaende.

Nu is het notoir dat de Quartieren in *Braband* en *Vlaenderen*, zijnde gekomen in den Boesem van de gemeene Regeringe, de *Generaliteyt* niet weynigh en concerneren.

Doch als dese saecke wat dieper werdt in-gesien, soo sal de selve voor de voornoemde Quartieren noch vry favorabelder moeten werden gheconsidereert.

Het

Het is notoir dat de selve hebben helpen composeren de Unie en ghemeene Regeringe en gesamentlijck met de andere Provintien de Wapenen tegens de tirannye en over-heeringe van Spangien aen-nemen.

Het meerder ghedeelte van de Edelen die in den jaere *vyftkien hondert ses-en-seftigh* de Requeste aen de Hertoginne van *Parma* presenteerden, gehoorde in *Brabandt* en *Vlaenderen* t' Huys.

Naderhandt sijn de voor-ghemelte *twee* Provintien van de Unie wederom af-gescheurt, niet door eenige moetwillige desertie ofte verlatinge maer alleene door de dwingende macht van hare Vyanden en door de swacke defensie van hare Bondtgenoten.

Doch dese voornoemde Quartieren door Godes onverdiende genade wederom den Vyandt ontnomen en uyt hare over-heeringe gebracht zijnde tot het Lichaem daer van sy integrerende Leden zijn geweest.

Soude veel eerder konnen gesustineert werden dat sy *quasi jure postliminii*, in alle hare voor-gaende gerechtigheden behoorden herstelt te worden.

Gelijck oock sulcks ten regarde van veele andere Steden en Quartieren ghelegen binnen de jegenwoordige stemmende Provintien is gepractiseert; Werdende naer hare reductie uyt de handen van de Vyanden wederom in de particuliere en gemeene societeyt van de Regeringe en beleydt van saecken ontfangen en aen-genomen.

En in der daedt soo heeft de Unie noyt eenighe intentie gehadt om conquesten te doen op eenige Provintien ofte eenige Quartieren van de selve.

Maer wel is haer doelwit gheweest om die uyt de oppressie van de Spaensche Regeringe in haer vrijheydt te brengen.

Gelijck oock de Heeren Staten Generael in die tyden verklaerden geen Oorlogh tegens de goede Ingesetenen van *Brabandt* en *Vlaenderen* te voeren, maer alleene de voorsz. Spaensche Regeringe, die haer druckte.

Gelijck oock de Quartieren van *Brabandt*, die daer van door de Wapenen van den Staet gheluckelijck verlost zijn, hare pretensien en versoeck desen aen-gaende op verscheyde tyden en noch jonghst in den jare *sesthien hondert een-en-vyftigh* aen haer Ho. Mog. hebben geaddresseert.

Doch alsoo daer op om verscheyde ghewichtighe en necessiterende redenen niet wel en heeft konnen werden gedisponeert, en namentlijck om de selve wederom te admitteren in de gemeenschap van de hooge Regeringe van den Staet.

Soo en behooren nochtans de voornoemde *Brabandtsche* en *Vlaemsche* Quartieren van alle andere prerogativen van de voorgaende Regeringe niet geheel gepriveert te blyven.

Moetende niet gehouden werden voor geconquesteerde Quartieren, ghelijck dickmaels oditueselyck werdt geseght, maer voor geassocieerde Landtschappen, Steden, en Leden van dien, soo als haer Ho. Mog. de selve gewoon zijn te intituleren.

En in die qualiteyt geconsidereert soo en behoorde het met haer niet te gaen ghelijck van de Romeynen eertijdts ghesegt wierde, *dat sy haer geassocieerde allenghskens in eene dienstbaerheydt brachten.*

Doch in-gevalle men haer Ho. Mog. al wil considereren als *Hertogh* en *Graef* van de voor-gemelte Quartieren.

Soo

Soo souden de selve moeten ghehouden werden maer soo veele pre-eminentie en recht te hebben verkregen als de voorgaende *Hertogen* en *Graven* over de voorsz Quartieren hebben gehadt.

Daer uyt dan volgen soude, dat sy tot het *op-stellen* en *heffen* van eenige *Impositien* en *Schattingen* by haer Ho. Mog. souden moeten werden versocht en gedisponeert daer in te willen consenteren.

Doch alsoo het selve in dier voegen niet en kan geschieden, vermits de voornoemde Quartieren geen particuliere Staets-ghewijse Regeringhe en hebben, noch aen de selve om veele verscheyde *insurmontable* respecten niet wel en kan werden geaccordeeert.

Soo behoorde haer ten minsten dese securiteyt te werden ghelaten, dat de geene die haer als *Hertogh* en *Graef* komt te regeeren, haer met geene *Impositien* en *Schattinghen* kome te belasten, als met *consent* en *bewillinge* van alle de Leden die den voornoemden *Hertogh* en *Graef* composeren.

En is het ongeluck voor de voornoemde Quartieren soo groot dat sy door alle hare suckelinge en *desastres* soo van de gemeene als particuliere Staets-ghewyse Regeringe geremoveert blijven, daer van sy voor henen Leden zijn gheweest, *zijnde oock hare Souveraine Justitie ghebracht buyten haer territoir, en meest bekleedt met persoonen in andere Provintien gebooren.*

Soo diende haer ten minsten te werden ghelaten dese eenige prærogative en gherustheydt, daer van dat alle Steden en Quartieren in *Hollandt*, *Zeelandt* en andere Provintien buyten de participatie van hare Provinciale Regeringe zijnde, sonder na-bedencken komen te jouisseren.

Namentlijck, dat sy niet en konnen werden belast ofte met eenige impositien beswaerdt, als met eenparigheydt van alle de Leden die over haer de Souveraine en hooge Regeringe, in plaetse van de voor-gaende af-geswooren Graven en Heeren, composeren.

En ghelijck in desen alle overstemminge in de respective Provintien is gesecludeert, soo is oock de selve op gelijcke maniere en gronden van het beleydt van den gemeenen Staet geremoveert.

In dier voegen behoorden de voornoemde Quartieren getracteert te werden, en niet toe ghelaten, dat de selve door het meerendeel van de Provintien met eenighe *Schattingen* en *Impositien* souden werden geschargeert, ghelijck men nu onlanghs door een onghehoorde reden-cavelinge heeft beginnen te practiseren.

Daer onder dan veeltijdts particuliere interessen komen te schuylen, als het ontrecken van Ingesetenen, Neringen, Handt-wercken, en dierghelijcke, om die in d'een of in d'andere Provintie ofte Stadt te locken, en alsoo de voornoemde Quartieren te verarmen.

Daer over de respective Provintien jaloers behoorden te wesen, en sonderlinghe den Raedt van State in krachte van hare functie een waeckent oogh te houden.

Vermits de weerdigheydt en importantie van een Landt bestaet in de veelheydt van de Inghesetenen, en haer wel-varen; daer uyt dan met vrucht en profijt de middelen en Impositien komen te vloeyen.

Gereguleert werdende naer yders gelegentheydt, constitutie en vermogen.

Gelijck

Gelijck in de voorsz Quartieren albereydts zijn gesien de *misslagen* die desen aengaende door al te hoogen belastinge, sijn gecommitteert.

Soo dat het geene men dickmaels de naem wil geven, te geschieden tot particuliere onderstuningе van de Finantien van het Landt, ter contrarie tot *verminderinge* van de selve komt te gedyen; want daer de Ingesetenen wegh trecken, en de Neeringen ophouden, en konnen niet alleen geen hooge schattingen werden geheven, maer werden oock de mindere en moderate en sulcx de saecke selfs verlooren.

Oock soo behoorden de goede Ingesetenen van de voornoemde Quartieren soodanig getracteert te werden dat zy met blydschap geheugen mogen dat zy met de Wapenen van den Staet zijn verlost en gereddet, en geen oorsaecke gegeven, om te klagen, dat zy onder de Regeeringe van haer Ho. Mog. te hart gedruckt werden.

Daer is niet aen te twijffelen, Edele Mog. Heeren, of de respective Provincien alle de voorsz argumenten en redenen nae haren gewichte wel overwegende sullen daer aen volkomentlijck komen te defereren.

Jae selfs al deficieerden alle de selve, die nochtans soo krachtigh en concludent zijn;

En dat de voorsz Quartieren moesten werden aengesien als pure vyandtlijcke Conquesten, daer voor de selve geensints en konnen werden gereputeert;

Soo souden de selve nochtans moeten werden geconsidereert, als een stuck goets dat in een ondeylbare gemeenschap by de respective Provincien in een gemeene societeyt werdt gepossideert.

Daer uyt dan vervolgens nevens veel andere plichten, die de societeyt mede brenght onder andere mede soude vloeyen dat in de voorsz quartieren geene Impositien ofte belastingen souden konnen werden ingevoert, als met gemeen consent en bewilliginge van alle de Leden, die de voornoemde societeyt komen te composeren.

Sijnde nae Rechten geheel notoir, dat een gemeen goedt niet anders als met gemeen consent van alle die den eygendom van dien toebehooren, en kan werden belast;

Jae selfs als soodanigen belastinge al schoon mocht wesen aengeleght tot gemeen voordeel, soo soude niet te min de gemeene toestemminge daer toe van nooden zijn;

Wesende oock in soodanige gevallen *conditio prohibentis potior*.

Hier mede, Edele Mog. Heeren, is kortelijck aengewesen het Recht dat alle de Provincien en vervolgens oock Uwe Ed. Mog. in de Regeringe en het beleydt over de Quartieren van *Brabandt* en *Vlaenderen*, ende specialijck aengaende het introduceren en opstellen van Impositien en Schattinghen competeert.

Nu resteert alleen te considereren hoe dit Recht, daer in men den anderen niet en kan overstemmen, behoorde en diende te werden gebruyckt.

Voor desen heeft de Regeringe het geluck gehad dat de Heeren Stadthouders, volgens de Unie, by soodanigen discrepantie intervenieerden, om die te accommoderen of te beslissen;

Doch dewyl de selve daer van alsnoch niet en is voorsien, soo behoorde de reden en billickheyt ondertusschen hare plaetse te fungeren.

Daer in Uwe Ed. Mog. noyt gewoon zijn te kort te blyven, gelijck de selve oock albereydts die maxime en sustenue hebben geamplecteert, komende oock geheelijck over een met de natuerlijcke redenen, dat de geassocieerde Landen en Ingesetenen niet en behooren te sijn van betere conditie, als de Landen en Ingesetenen van de gesamentlijcke Provincien, met welckers goedt en bloedt zy gereddet en vry gemaeckt zijn;

Doch aen de andere zyde en behoorden zy oock niet meerder te werden ghechargeert, veel min boven vermogen gedruckt, als wesende niet te houden voor vyandelijcke Conquesten, maer voor geassocieerde, die voormaels in een verbondt en Regeeringe zijn geweest, en de Wapenen nevens de andere Provincien voor de Vrijheydt hebben aen-genomen, gelijck boven is gerepresenteert.

Sulcx dat het daer op alleene aenkomt, om in desen een rechte egualiteyt en gelijckheydt van belastinge uyt te vinden.

Daer van den regel en *Cynosure* niet en moet werden genomen uyt een van de Provincien, daer de lasten en impositien alderhooghst, nochte oock uyt die Provincien, daer deselve alderleegst werden geheven;

Maer nae de weerde, deught, welvaert, en vermogen van de Landen en Ingesetenen van de voorsz Brabandtsche en Vlaemsche Quartieren;

Het en soude niet redelijck wesen dat de magere heyachtige Landen in Brabandt, de periculeuse en beswaerde Landen in Vlaenderen; noch oock de Ingesetenen in beyde Quartieren, hebbende soo kleynen welvaert en Neeringe, en soo weynige middelen onder haer, in alles souden moeten belast werden als die kostelijcke en secure Landen in de Provincie van Hollant ende West-Vrieslandt; ofte als der selver Ingesetenen, die soo vol Neeringe en welvaert zijn, en onder de welcke soo grooten rijckdom schuylt, en die Jaerlijcx soo veel weten over en aen te winnen.

Dit soude oock geheelijck strijdig wesen met de maxime en sustenue van egualiteyt boven gemelt.

Want de voorsz Brabandsche en Vlaemsche Quartieren naer de hooghgemelde Provincie van Hollandt en West-Vrieslandt in alle middelen en impositien aengeslagen werdende,

Souden inder daet meerder gechargeert en belast zijn als de andere Provincien daer de voorsz middelen en impositien niet soo hoogh als in Hollandt geheven werden, mede uyt oorsaecke van minder welvaert en kleynder waerdye van de gronden;

Ende dienvolgende oock noch veel hooger als de Provincien van *Gelderlandt* en *Over-yssel*, alwaer de voornoemde middelen en impositien noch laeger als in de andere Provincien geheven werden.

Het is seer licht te begrypen dat het magere Bestiael in *Brabandt* niet soo veel aen *Hoorngelt* en kan betalen als de vette en volslagene beesten in *Hollandt*.

En dat oock de lichte schrale Landen, die noch soo veel van culture kosten, soo hoogen verpondinge, noch soo veel van de besaeyde gemeten niet en konnen opbren-

opbrengen, als de kostelijcke en vruchtbare Landen elders, en particulierlijck in *Hollandt* gelegen.

En soo sijn de *Vlaemsche* quartieren mede naer proportie te considereren sonderlinge die met lastige en periculeuse dijckagien beswaert zijn.

Den *veertighsten* penning, die men in de voorsz quartieren van *Brabandt* en *Vlaenderen* wilt invoeren op de Hypothecatien gelijck in *Hollandt* wert gepractiseert, is voor de selve mede al te beswaerlijck, oock buyten practijcque in de andere Provincien, immers in de Provincie van *Zeelandt* noyt geintroduceert.

Overmits de ingesetenen in de voornoemde quartieren van kleyne en geringe middeltjens zijnde, en geen voorraedt van huysraet ofte kleynodyen hebbende, veeltijts genootsaeckt werden om hare Pachten ofte andere schulden te betalen, ofte om hare beswaerde familien te sustenteren, ofte haren Landtbouw gaende te houden, kleyne Capitaeltjens van *vyftigh* en *hondert* guldens op te nemen, daer voor zy by gebreck van credyt genootsaeckt zijn haer huys of een stuck Landts te verhypothequeren.

Werdende in de Provincie van *Hollandt* weynig sulcke kleyne Hypothecatien gedaen, maer meest van groote partyen, die gebruyckt werden of tot aenkoop van goederen ofte dryven van Koopmanschap, die dan wederom uyt de winsten werden afgeleght en gequeten.

Maer sulcke en diergelijcke ongelijckheyt soude konnen werden aengewesen als alles tusschen de Provincie van *Hollandt* ende *West-Vrieslandt* en de voornoemde quartieren van *Brabandt* en *Vlaenderen*, in de balance van equiteyt en billickheyt wierde gewogen.

Het sal derhalven nootsaeckelijck wesen, dat door ordre van haer Ho. Mog. dit geheele werck met den gevolge en aenkleven van dien eens rypelijck werde ge-examineert, en met goede kennisse van saecken de middelen en impositien in de voorsz quartieren soodanig gereguleert, dat zy aen de eene zyde niet en mogen werden verschoont en van beter natuere gehouden als de ingesetenen en quartieren gelegen binnen de stemmende Provincien, noch oock niet harder en boven haer vermogen beswaert.

Gelijck notoirlijck geschieden soude, ingevalle alle de *Landen* en *Impositien* van *Hollandt* haer wierden op den hals geleght, soo als boven is aengewesen.

De Magistraten en geinteresseerde van de voorsz quartieren souden by dit examen konnen werden gehoort;

Die oock voortaen niet en behoorden te werden afgewesen, soo wanneer zy eenige klachten en doleantien aen de hooge Regeringe hebben aen te brengen, gelijck voor desen verscheyde malen is geschiet, met haere welgefondeerde remonstrantien of niet naer behooren te considereren, ofte wel geheelijck van de hand te wysen.

Daer sal oock behoorlijck reguard moeten werden genomen, dat de *Lasten* en *Impositien* in de voorsz quartieren selfs, alles egualijck en nae een rechtmatige proportie werden geheven, daer van nu merckelijcke abusen werden gesien.

Als by exempel, de Polder van *Breskens* in *Vlaenderen*, is tegenwoordigh met het extraordinaris en daer by gevoegt de halve verpondinge, met de *twee* stuyvers op yeder *gemet*, voor de Tractementen van de *Raden van Vlaenderen*, belast met

seven-en-veertigh stuyvers op yeder *gemet*, daer het is een seer swaere Dijckage, beswaert met hooge Dijckgeschooten, moetende tot hare verseeckeringe boven de *drie* inlagen alreede gelegt, noch resolveren tot een *vierde*.

Daer en tegen zijn de Landen in der *Groe* gelegen, wesende sulcke periculen noch Dijckgeschoten niet onderworpen, maer belast tot *twee-en-vyftigh* en *een halve stuyver*.

Noch grooter ongelijckheyt isser ten respecte van de Polder van *Bresande*, die noch veel secuirder en beter gelegen zijnde als der *Groede*, maer is aengeslagen met *seven en dertigh* en *een halve stuyver*.

Sulcx dat in het tauxeren van dese en andere Landen in de Quartieren van Vlaenderen groote misslagen zijn gecommitteert.

En moet hier oock met een woordt werden aengeroert met wat een ongelijckheydt de penningen tot betalinge van de Tractementen van de Raden geordonneert over Vlaenderen werden gevonden, naementlijck uyt de *twee stuyvers* gestelt op yeder *gemet*.

Sulcx dat het platte Landt de voorsz Tractementen alleen moet besorgen, en daer mede belast blyven, sonder dat uyt de Steden van Vlaenderen daer toe yets wert gecontribueert.

Gelijck nochtans wel redelijck ware, alsoo de Justitie meer is tot haren dienst, als ten dienste van het platte Landt, vermits uyt de voorsz Steden wel *thien* saecken van *Appel* voor den gemelden Raedt devolveren tegens eene saecke van het platte Landt.

Wat nu aengaet dat men de voorsz Quartieren van Brabandt en Vlaenderen soude willen aenslaen met een quote van *vier* boven het *hondert* van alle petitien, die tot laste van de respective Provincien extraordinaerlijck souden werden uytgeschreven.

Dien aengaende moet werden geconsidereert, dat sulcx uyt de voorsz Quartieren niet soude konnen werden geprefteert als door het opstellen van nieuwe middelen, die daer toe suffisant souden wesen.

En overmits de Provincien de voorsz extraordinaire Petitien veeltijts betalen of uyt het overschot van haere ordinaire middelen ofte by middel van negotiatie, sonder die met opstellinghe van nieuwe middelen uyt hare Ingesetenen te halen;

Soo soude daer uyt volgen, dat de voorsz Quartieren daer door swaerder als de stemmende Provincien souden moeten werden belast;

Konnende uyt haere ordinaris middelen niet overhouden, alsoo die alle in de beurse van het gemeene Landt vallen, noch oock geene penningen negotieren, alsoo zy dien-aengaende geene Regeeringe noch Policie en hebben, gelijck wel het Landtschap *Drenthe* doet, daer mede dienvolgende de meergenoemde Quartieren seer buyten propooste werden gecompareert.

Doch wy achten seer redelijck, jae nootsaeckelijck te wesen, dat soo wanneer by eenige opkomende noot of swarigheydt de respective Provincien tot opbrenginge van hare *quotes* in de extraordinare petitien werden genootsaeckt extraordinarische middelen op te stellen, ofte de voorgaende en oude te verswaren;

Dat de selve extraordinaris middelen ofte verswaringe mede in de Quartieren

van

van *Brabant* en *Vlaenderen* werden ingevoert op de gronden en proportie boven aengewesen.

Het welcke dan uyt haer getrocken en in de beurse van het gemeene Landt geprofiteert werdende, is al het gheene de selve in redelijckheydt kan werden geverght.

Sonder dat het nodigh ofte eenigsints convenient is, dat het provenu van dien de naem ontfange van eenige *quote* ofte contingent,

Die op geene *Corpora* ofte Quartieren applicabel en zijn, als die eygene middelen en Regeringe hebben; en dienvolgende oock niet op de Quartieren van *Brabandt* en *Vlaenderen*; Konnende oock, des noot zijnde de vordere absurditeyten en onmogelijckheden, oock de maniere van executie, waer naer men de alsoo genaemde *quote* over de voorsz. Quartieren soude willen uytvinden, klaerlijck werden aengewesen.

Sulcx dat Uwe Edele Mogentheden dese nieuwe inventie en benaminge met goet fondament hebben tegens gesproocken, en van de handt gewesen.

Waer mede de Gedeputeerde van Uwe Edele Mogentheden verhopende met het toedienen van de bovenstaende redenen en consideratien Uwe Ed. Mog. goede intentie en begeerte te hebben voldaen, sullen den Almogenden hartgrondelijck bidden voor de prosperiteyt en welstant van Uwe Ed. Mog. loffelijcke Regeeringe.

Van alle welcke redenen en consideratien wesende gedaen Lecture, en voorts by de Vergaderinge rypelijck overwogen, sijn de selve nae voorgaende deliberatie by alle de Leden eenpaerighlijck geapprobeert en aengenomen, om wyders gesonden te werden soo aen de Vergaderinge van haer Ho. Mog. als aen alle de respective Provincien, nevens de Brieven van addresse tot dien eynde ingestelt, en insgelijcx by haer Edele Mogentheden geapprobeert. Aldus gedaen en gearresteert ter Vergaderinge van de Heeren Staten van *Zeelandt* in het Hof aldaer tot *Middelburgh* den *eersten* Junii Anno 1666.

Ter Ordonnantie van haer Edele Mogentheden.

De Heeren Gedeputeerden in 't Texel hebben goedt gevonden om de favorable windt / die den eersten Junii was waeyende / de gereet sijnde Schepen te doen loopen buyten gaets. 't Welck soodanigh ghesucedeert is / dat den Luytenant Admirael de Ruyter met de Schepen van de Maze ende van Amsterdam ten getalle van ontrent vijftigh, jegens den avondt sijn in Zee gheraeckt / ende haer geluckelijck gheconjungeert hebben met de Schepen van Zeeland: den volgenden dagh met het vroeg getye souden / onder den vorderen zegen Godts / de gereede Schepen van het Noorder-quartier weer ende windt dienende / volgen / gelijck mede wierdt verhoopt dat binnen twee a drie dagen uytterlijck souden konnen doen / de ghereede Schepen van het Collegie ter Admiraliteyt in Vrieslandt.

In Junio was een groot getal Gedeputeerden uyt d'Omlanden / raeckende haer onderlinge disputen / meest ontstaen door 't affsterven van Prins Willem. Hoe het selfde defect mocht worden ghesuppleert. Meest over 't stuck van

van de monsteringh der Volmachten: 't Welck volgens voorgaende bekende reglement qualijck konde geschieden.

Op 't selve wierdt gemaeckt het volgende project: Daer mede sy sijn vertrocken; om na gedaen rapport weder te komen.

DAt soo wanneer der different en dispuyt is over de pluraliteyt van stemmen, ende waer die souden moghen zijn, in sulcken gevalle den Syndicus ghehouden sal wesen een ordentlijcke omme-vrage te doen in de particuliere Onder-quartieren der Ommelanden, ende aen de Leden van dien haer respective vota ofte advijsen, hoofd voor hoofd doen teyckenen, onder de *clausula de non revocando*, ende dat dan voorts de Syndicus volgens de pluraliteyt in conformiteyt van 't bewuste Reglement in saecken daer overstemminge plaets heeft, sal ghehouden sijn te concluderen: Ende voor soo veele gheklaeght wordt, dat men den Syndicus soude willen *constringeren* met *ses* ofte meer Onder-quartieren te concluderen, ende sulcks in poincten daer inne volgens het Reglement geen overstemminge plaets heeft, dat in sodanigen geval, den Syndicus mede omme-vrage sal moeten doen in de respective Onder-quartieren, ende onder de voorgaende clausule *de non revocando* te doen teyckenen de advijsen van de respective Comparanten. Welcke sustineerden dat den Syndicus in de poincten daer inne *gepretendeert* wordt, geen overstemminge plaets te hebben, ghehouden sal zijn te concluderen. Oock by geschrifte onder sijn handt aen de *contravenierende* partyen de Copyen daer van moeten over leveren, ende dat de pluraliteyt daer zijnde, in de saecken ofte poincten niet *concernerende* het vergeven van Ampten, ende het geene daer aen *dependeert*, evenwel sal gehouden zijn te concluderen. Des sullen de opposanten, haer ten allen tijden vermogen te addresseren aen haer Ho. Mog. de welcke na ingenomene kennisse van saecken, oordeelende dat teghen het Reglement is concludeert, alsdan soodane conclusie sullen *annulleren*. Sullende voorts tegens de respective comparanten die den Syndicus met haer stemmen, tot het nemen van soodane conclusie sullen hebben gehouden, of *geconstringeert*, geprocedeert worden, volgens den voet hier onder beraemt, ende de selve als Contraventeurs van het voorschreve Reglement, nae *exigentie* van saecken, sullen worden ghestraft; Maer in gevalle datter questie is, over vergevinge van Ampten ende 't geene daer van *dependeert*, dat de advijsen als vooren, wel sullen worden gecollecteert, maer de saecke blijven buyten conclusie ende *in suspenso*: Sullende de partyen sich ten wederzijden, die sich daer over souden moghen addresseren aen haer Hoogh Mog. daer op der selver decisie af wachten.

Ende nademael volgens het *ses-en-dertighste* Artijckel van 't Reglement in de Vergaderinge van de Ommelanden ofte in de Quartieren ofte Onder-quartieren van de selve niet en magh worden *gedelibereert*, veel min over de portementen van Staten ende bedieningen ofte van de ordinaris Landts-dagen, uyt het lidt der Ommelanden, ofte oock over 't *insligeren* van eenige mulcten, so sal men sich daer van t' eenemael hebben te onthouden: Ende in cas buyten vermoeden 't eeniger tijdt ghetracht soude mogen worden tot de voorschreve

saec-

saecken ofte eenige van de selve, by pluraliteyt van stemmen conclusie te *formeren*, sal sulcks geensints mogen geschieden, maer de voorgenomene conclusie mede moeten gehouden wesen *in suspenso*, omme by haer Ho. Mog. *re integra* daer over geoordeelt te worden.

Ende dewijle insonderheyt onder anderen Staet te remarcqueren, dat het poinct van de monsteringe der Ommelander Landts-daeghsche Comparanten, het eerste fundament is van de Ommelander Regeeringe, ende dat over sulcx voor al dient besorght, dat daerinne met alle circumspectie ende reghtmatigheyt werde gheprocedeert, ende de monsteringe na een onpartijdigh *examen* van de qualiteyten der Comparanten gedaen, ende oock geconsidereert dat de voorschreve monsteringe somtijdts is gedaen ten overstaen van eenige Heeren Gedeputeerden, uyt het middel van haer Ho. Mog. Vergaderinge, ende dickwils ter presensie van wijlen den Heere *Prince Willem van Nassauw*, als Stadthouder van de Provincie van Stad ende Landen, door welckers hooge authoriteyt de gevreesde oneenigheden voor een groot ghedeelte tijdelijck sijn voor gekomen ende geremedieert; Soo is mede goedt gevonden ende geresolveert, dat haer Ho. Mog. alle *twee* jaren, immers gheduyrende de minderjarigheyt van den tegenwoordigen by *survivance* gedesigneerde Heere Stadthouder, tegens Sainct Petri Landts-dagh, *drie* Heeren uyt het middel van hare Vergaderinge sullen deputeren ende af-senden, omme de voorschreve monsteringe by te woonen, ten eynde de examinatie van de qualiteyten der Comparanten in goede Justitie ghedaen, ende daer door aen een yeder volkomen *satisfactie* sal worden ghegeven. Wijders geconsidereert, dat de vastigheyt van het Reglement alleenigh dependeert aen de *precise ende vigoreuse* executie van dien, ende dan door het versterf van de voornoemde Heere Stadthouder hier inne mede is ontstaen een *notabel defect*, welcke noodtsaeckelijck dient *gesuppleert* te worden; Soo werdt alhier geordonneert, dat nu voortaen, immers geduyrende de minderjarigheyt van den tegenwoordigen Heere Stadthouder aen de selve *drie* Heeren soo uyt het middel van haer Ho Mog. Vergaderinge van *twee* jaer tot *twee* jaer, tot de monsteringe der Comparanten worden ghecommitteert, sullen worden voor gebracht, de klachten over de contraventien, soo tegens 't voorgemelte reglement mochte werden gepleeght, ende de selve geauthoriseert, om Proces te doen instituеren ende vervolgens tegens den geenen die beschuldight mogen worden, het voorsz reglement te hebben contravenieert ofte overtreden: In gelijcker voegen als by het *ses-en-dertighste* Artijckel van 't gedachte reglement van die aldaer gementioneerde *negen* Arbiters, item in het *sevende* Artijckel, additie van sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt den Heere Stadthouder is gestatueert, ende sal het Proces, in dier voegen voldongen zijnde, door gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden aen een onpartydigh Hof van justitie, buyten de Provincie worden gesonden, omme daer over een dictum van sententie te formeren, het welcke uyt de name, ende van wegen de Jonckeren, Hovelingen, Eygenerfden en Volmachten der Ommelanden tusschen de Eems ende Lauwers, sal worden ghepronuncieert ende vervolgens na sijn inhoudt achtervolght ende na gekomen, ende andersints na onvermoedelijcke *oppositie* door haer Ho. Mog. gheduyrende de

min-

minderjarigheyt van den Heere Stadthouder met de magt en militie van het Landt ge-executeert worden.

Ende is om verscheydene insichten mede goedt-gevonden dat de straffe, dewelcke teghens de contraventien in het *een-en-veertighste* Artijckel des Reglements in-ghestelt, aldus sullen worden getempereert, namentlijck dat een Edelman ofte Hovelinck, mitsgaders den Syndicus en Secretaris der Ommelanden in cas van contraventie, voor de eerste mael sullen worden gecondemneert in een summa van *vier duysent* Carolus Guldens, en een eygenerfde ofte volmacht in *twee duysent* Carolus Guldens en het *tweedemael* sonder onderscheydt ghestraft met de portement van alle Ambten, Staten en Bedieningen, mitsgaders afwijsinghe uyt de Ommelander Vergaderinge sullende de laetste straffe mede plaets hebben, in-ghevalle de gecondemneerde niet sufficient bevonden wierde omme de eerste geldt-boete te betalen.

In de Ommelanden komende / is daer op een Landts-dagh ghehouden den derthienden Julij: alwaer ses onder-Quartieren hebben gedesadvoueert het voorsz project / ende geresolveert sulcks aen haer Ho. Mog. per Missive bekendt te maecken; Werdende aldaer in 't gemeen ghesegt geensints aen de Staten Generael te willen over geven een recht dat haer Godt en de nature hadt gegeven.

De Heeren van Asperen en Vrybergen van wegen den Raed zijnde tot 's Hertogenbosch, schreven van den laetsten May / dat sy van ter tijden af bericht wierden dat in cas den pas voor de Fransche auxiliaire Trouppes over den Lande van Luyck, niet behoorlijck voor de aenkomste der gemelte Troupes geconsenteert soude zijn / den voornoemden pas daer door alle middelen selfs met feytelijckheydt belet soude worden / houdende voorts versoeck dat haer Ho. Mog. der selver resolutie van den achthienden ende negenthienden May voornoemt souden willen interpreteren / namentlijck of de voorsz Fransche Troupes het geene 't welck volgens de gemelte resolutie versocht soude hebben te ontfangen / sonder eenighe betalinge ofte restitutie doen. Op 't eerste poinct is den tweeden Junij geordonneert den Agent de Heyde, dat hy sich noch dien avondt soude hebben te vervoegen by den Heere Grave d'Estrades, Ambassadeur extraordinaris van Vranckrijck / omme van den selven te vernemen / of ende wat ordre gestelt was op de passagie der meer-ghemelte Fransche Troupes door de Landen van Luyck; Dan wat aengingh het tweede poinct / is verstaen / dat alle het geene / 't welck soo by den wel-gemelten Raedt van State / gheduyrende den marsch der voorsz Troupes over den Boodem van de Generaliteyt / als by de Provintien van Gelderlandt ende Over-Yssel, gheduyrende den voorsz marsch over haer territoir versocht soude worden / wel tot laste van 't gemeene Landt in-gekoft / ende het noodigh verschot tot dien eynde gedaen soude moeten worden / maer dat daer van geene uytdeelinge of distributie aen de gemelte Troupes / als onder betalinghe van dien by de selve te doen / ghedaen soude worden / volgens ende in conformité van de presentatie / diensthalven by den gemelten Heer Ambassadeur d'Estrades gedaen over de besorginghe van Vivres in des selfs Memoriael van den

min-

twaelfden Maey voornoemt alles met dien verstande dat de wel-gemelte Provintie van Gelderlandt soude worden gegarandeert van al soodanigh verschot / als tot d'Estrades, ende 't geene voorders tot verplegingue van de gemelde Troupes by de meer-gemelte Provintie van Gelderlandt gefurneert souden mogen zijn / in cas de Franschen sulcks in 't geheel ofte ten deele niet en quamen te vergoeden / mits dat hier van by de Provintie van Gelderlandt hier nae behoorlijcke blijck soude worden gedaen ; Tot welcken eynde dese haer Ho. Mog. resolutie / met ende nevens extract authentijcq uyt het voorsz Memoriael / mitsgaders haer Ho. Mog. resolutie van den vyfthienden der selver maendt / ghenomen over het versorghen van vier duysent Pondt Bosskruydt / Loot / ende Lonten / voor de voornoemde Troupes mede / mits betalende / ghesonden soude worden aen den op-ghemelten Raedt van State / mitsgaders aen de ghedachte Provintien van Gelderlandt ende Over-Yssel, om te strecken tot der selver naerichtinghe / sulcks ende daer 't behoorde.

De Heeren van Zeelandt hebben den derden Juny in-gevolge van 't ghepasseerde in April aen haer Ho. Mog. geschreven dat sy uyt het rapport van de Heeren haer extraordinaris Gedeputeerde onlanghs geoccupeert hebbende in haer Ho. Mog. Vergaderingh met sonderlingh contentement verstaen hadden / dat de Provintien van Gelderlandt, Vrieslandt, ende Stadt en Landen en nae verhandt mede de Provintie van Uytrecht met Zeelandt waren gheworden / van een ende het selve sentiment / omme syn Hoogheydt den Heere Prince van Orangie, weghens den gemeenen Staet te introduceren in den Raedt van State, om veel ende verscheydene effecten / ende redenen van consideratie daer toe dienende ; Dan alsoo de Provintien van Hollandt ende West-Vrieslandt nu alleene resteerde / die haer dien-aengaende alnoch niet en hadt verklaerdt / soo hadden sy over eenighe daghen aen den wel-gemelten Provintie een gearraisonneerde Missive laten af-gaen / omme de selve tot unisormitept met alle de andere Leden van haer Ho. Mog. Vergaderinge te beweghen / hebbende oock daer by ghevoeght haer (Zeelandts) ghevoelen aen-gaende de directie en opsicht over den persoon van den hoogh-gedachten Heere Prince / ende wie het selve eygentlijck soude competeren : Sy versochten dat haer Ho. Mog. dese hare goede meyninge ende intentien by de hoogh-gemelte Provincie van Hollandt mede geliefde te seconderen en soodanighe gewoonlijcke ende convenable devoiren aen te wenden / ten eynde de selve haer hoe eer hoe beter met alle de andere Provincien mocht conformeren / om/ waer het mogelijck in desen met een ghemeen consent ende eenparige bewilliging te konnen concluderen / vermits het met het respect van haer Ho. Mog. Vergaderinge niet wel en soude quadreren / dat dese saecke soo soude blijven flotteren / ende door eene Provincie op-gehouden worden / ende alsoo alle haer gratie komen te verliesen / nochte oock eenighsints responderen aen de waerdigheydt van die hooge Personagie / die dit employ soude worden toegebracht / nochte over een komen met den dienst ende nuttigheydt / die daer door by den gemeynen Staet wordt gehoopt / ende onfeylbaerlijck te gemoet ghesien.

Den vierden Junij de klocke vier uyren zijn onder zeyl geraeckt de resterende acht Schepen / staende ter directie van 't Collegie ter Admiraliteyt in West-Vrieslandt en den Noorder-quartier alle kloecke Oorlogh-schepen ende voornamentlijck die van de drie Hooft-Officieren / zijnde het Schip van den Luytenant Admirael van Meppelen een van de capitaelste van de gantsche Vloot / met tachtigh stucken gemonteert / daer onder eenighe ses en dertigh pondt Yser schooten ; De Zuyde Windt niet toe-latende dat de voorsz Schepen het Lands-diep souden uyt-loopen / zijn de selve al door 't Spangiaerts Gat met goedt ghemack in Zee gheraeckt / sulcks dat nu noch alleen resteerden de Schepen staende ter directie van 't Collegie ter Admiraliteyt in Vrieslandt : Doch zijn oock gevolght.

Den vijfden is Capiteyn Vyselaer door 't Spangiaerts Gat met een Zuydweste windt / ende van dien avondt oock den Vice-Admirael Coenders door 't Landts-diep met een Oostelijcke windt / beyde sonder eenigh ongemack / buyten Gaets gheraeckt / soo dat nu de gantsche Vloot / extraordinaris wel geconstitueert en van veel capitale Schepen gecomposeert in 't gheheel in Zee was.

Raeckende het wech-schaffen van de Fransche Troupen schreven de Heeren van Gelderlandt den vijfden Junij : Dat terwijle sy de selve Troupen wederkeerende uyt die ende de Provintie van Over-Yssel nae Vranckrijck over haer territoir door haer Gecommitteerde hadden doen geleyden / ende met behoorlijcke Estapes moeten voorsien / zijnde met sodanige dreygementen bejegent / dat ingeval het selve niet geschiede alle desordres te verwachten souden / ende het de Troupes onmogelijck was voorsieninge van Vivres in dese ghelegentheydt in de marsche te doen / hadden sy niet konnen nae-laten haer Ho. Mog. bekendt te maecken / ende dachten de Generaliteyt alle de gedane Estapes en onkosten wegens de wagens als anders ten desen eynde ghedisponeert / met over-leveren van de recipisse van de officieren en declaratien 't sijner tijdt in reeckeninghe te brenghen / en tegens hare provincie consenten en fournissementen te korten.

Datse oock volgens den Patente en het geconvenieerde door Monsieur de l'Anglée met haer Ho. Mog. menighte van Wagens van transport tot soulagement van haer equipagie / en aen de Voerluyden acten van garand ende indemniteyt verleent / en aen haer Gecommitteerden geschreven hadden ten eynde by haer Ho. Mog. wilde bevorderen / dat als de selve Troupes het territoir van die Provincie souden passeren / by haer Ho. Mog. goede ordre gestelt moghte worden / ende die voorsieninge ghedaen / dat uyt het destrict van de Generaliteyt soo veel Wagens gereedt ende gereet mogten zijn / om de Bagagien van de by haer verleende Wagens tot Boxmeer weder op te laden / op dat de hare wederom in seeckerheydt naer huys mochten keeren. Sy hadden tot dien eynde goedt-gevonden haer Gecommitteerden daer nae toe te senden / omme de selve wederom te doen af-halen / in vertrouwen haer Ho. Mog. sodanige voorsz ordre / daer toe souden hebben ghestelt / waer toe sy haer vastelijck verlieten ; Ende indien onverhoopentlijck der selver Gecommitteerde ter voorsz plaetse geen ordre vonden ghestelt / ende de Fransche Troupes ghelijck

lijck meermaels was geschiedt / de selve niet langer by haer mochten behouden / soo versochten sy haer Ho. Mog. beliefden daer inne in tijts te voorsien / anders sinte souden niet konnen ledigh staen / in gevolge van haer Acte van Consent ten dienste van den Lande / alle te lijdene schaden aen haer consenten ende fournissementen te korten / ende haere ingesetenen te resarcieeren. Sy hadden noch uyt haer Ho. Mog. Resolutie in dato den tweeden Junii sestien hondert ses en sestig, nae het vertreck der voorsz. Trouppes verstaen / dat aen de selve tegens betalinge gefourneert soude worden vier duysent pont Boscruyt / Loot en Lonten naer advenant: Sy hadden derhalven niet willen naelaten haer Ho. Mog. bekent te maecken dat de voornoemde Trouppes voor haer vertreck uyt de respective Magasijns van de Guarnisoenen haerer Provincie / sich hadden doen furneeren tegens gegeven recepisse sodanigen geproportioneerden quantiteyt van Ammunitie na advenant van haer getal / in meeninghe sonder dat niet te willen vertrecken.

Zijnde in desen tijdt gerucht dat de Sweedsche voor hadden den Koningh van Denemarcken in Holsteyn t'invaderen / soo waren gedestineert tot secours van dien vyf Regimenten. Wat tot dien marsch van noden was ende versocht wiert / en wat daer op wiert geresolveert / is te sien uyt het volgende:

Lune den 7 Junii 1666.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, hebben naer ingenomen rapport van de Heeren van *Raesfeldt*, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerdens tot de Militaire saecken hebben achtervolghens der selver Resolutie verklaert, gelijck in *margine* van yeder poinct geteeckent staet;

Aen de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Ho. Mog. Heeren;

DE vyf Collonels gedestineert tot de expeditie naer *Holsteyn*, hebben volgens U Ho. Mog. Resolutie of ordre met de Heer *Clingenbergh* extraordinaris Envoyé van den Koningh van *Denemarcken* gesproocken hebbende, soo over de route als anders, refereeren sich als noch aen 't Concept by de Heer van *Amerongen* als Gecommitteerde van U Ho. Mog. ende d'Heere *Alefelt* ende de gemelte *Clingenbergh* gemaeckt, als zijnde 't bequaemste ende [illegible].

Tot welcken marsch dese naevolgende persoonen ende saecken van noden sullen hebben.

Op 't *eerste* en *tweede* point dat geschreven sal werden aen de respective Provincien op welckers repartitie de gedestineerde Compagnien sijn gebragt,

I.

Eerstelijck, dat U Ho. Mog. believen spoedige ordre te stellen tot het betalen van de achterstallen der Tractementen ende Soldyen van de Compagnien

dat de selve prompte ordre willen stellen, ende die voorsieninge doen dat de betalinge, niet alleen van de achterstalligheden van de voornoemde Compagnien, maer oock dat hun successivelijck de maendelijcke Soldyen mogen volgen, ende ten dien eynde de respective Wisselen vervolgens geduurende haer uytwesen van tijt tot tijt geaccepteert, ende wyders de selve een maent of twee te avanceren;

gnien ende Officieren, gedestineert tot de voorsz marsch.

II.

Item, dat ten minsten *twee* a *drie* maenden by *avance* tot Tractementen van de Hooft-Officieren, ende de Soldyen der Compagnien mogen betaelt werden, ende voorts soodanige ordre stellen, dat door U Ho: Mog. of de respective Comptoiren daer yder Officier en Compagnie op gerepartieert zijn van maent tot maent gedurende 't verblijf aldaer per Wissel op *Hamburgh* (als zijnde de beste bequaemste ende naeste plaets) promptelijck moge getrocken worden;

Dat men de Collonels sal tracteren soo als die in *Denemarcken*, *Funen* ende elders sijn geweest, getracteert zijn geworden, ende wert den Raedt van State versocht, omme de Retroacta in den haren te doen naesien, of ende op wat wyse de *Chefs* hier bevoorens dierghelijck employ hebbende gehad, soo ten reguarde van uytrustinge als 't gheene wyders tot conservatie ende luyster van den Staet soude moghen werden gerequireert, getracteert zijn geworden;

III.

Item een seecker Penning ter discretie van U Hoog Mog. tot uytrustingh ende equipage voor yder Coll.

Dat hier over noch naerder sal worden geconfereert met de Heeren Ministers van de Koningh van *Denemarcken*, *Noorwegen*, *&c.* door den Heer van *Amerongen* die daer toe mits desen versocht ende gecommitteert werdt.

IV.

Item dat tot de meeste securiteyt en conservatie de selve Trouppes soo te peert als te voet te Lande mogen marcheren, om soo by den anderen zijnde te minder perijckel subject te wesen,

De dispositie op 't *vyfde*, *seste* en *sevende* point wert opgehouden tot naerder deliberatie.

V.

Daer toe gerequireert werden *vier* Regiment stucken, met haer compleete toebehoren.

VI.

Ende boven dien ten minsten een voor-wagen met een affuyt compleet om of een der affuyten quamen te breken;

Als

Dit *achtste* point wort geaccordeert ende den Raedt van State versocht daer toe de gerequireerde ordre te stellen;

Wert als noch in bedencken gehouden,

Het *tiende* point wert geaccordeert mits dat den Quartier-meester sal moeten gevonden werden, uyt de Trouppes gedestineert na Holsteyn by 't Chef voor te slaen.

Wert toegestaen als boven by 't Chef mede voor te slaen.

De Trouppes te voet ende te peert sullen versien werden van een bequaem Predicant,

Op 't *dertiende* ende *veertiende* point dat de voorsz trouppes oock sullen werden versien van een Veldt-scheerder Generael.

Den Raedt van State wert versocht den voornoemden Veld-scheerder Generael te doen overleveren een van de *twee* Kisten die voor de jonghste expeditie zijn geprepareert geweest.

Inplaetse van twee wendt een Ingenieur toegestaen.

De deliberatie op het *seventiende*, *achtiende* ende *negentiende* point werdt noch opgehouden.

VII.

Als mede behoorlijke quantiteyt van Kogels ende Kruyt tot de selve Stucken,

VIII.

Mitsgaders Kruyt, Loot ende Lonten voor de Musquettiers.

IX.

Sal oock wel nodigh wesen een Generael van de Artillerye.

X.

Item, een Quartier-meester Generael.

XI.

Item, een *Fiscael* ende *Auditeur* dat met een persoon soude konnen gedaen werden.

XII.

Item *twee* Predicanten als een voor de Cavallerye, ende een voor de Infanterye;

XIII.

Een Doctor Medicinæ.

XIV.

Een Regiment Barbier.

XV.

Mitsgaders een Kist met behoorlijcke Medicamenten voorsien.

XVI.

Twee Ingenieurs yeder met een Schryver.

XVII.

Een Edelman van het Canon.

XVIII.

Een Vuyr-wercker.

XIX.

Vier Constapels.

XX.

Een Provooft met nodigh volck en een Scherp-rechter.

Dit *twintighste* point werdt toeghestaen.

XXI.

Tot yder ftuck *ses a acht* peerden.

XXII.

Een Capiteyn met *vyf-en-twintigh* Pionniers.

Dese *twee* pointen werden noch opgehouden.

XXIII.

Item *ses* Timmer-luyden die mede voor Pioniers konnen gebruyckt werden.

Werdt geoordeelt onnodigh te wesen.

XXIV.

Een Wage-meester met een Conducteur.

Dit *vier-en-twintighste* wert geaccordeert en daer en boven een rademaker.

XXV.

Drie Waghens voor yeder Collonel yder met *drie* Paerden, of geldt daer voor, voor de geene diese selfs sullen bestellen;

De Collonels, Lt. Colonels ende Sergiant Majoors sullen van Wagens versien werden volgens ende inconformité van d'ordre van 't Land.

XXVI.

Voor den Luytenant Collonel *twee* Waghens, en voor de respective Majoors yder een wagen.

XXVII.

Voor yder Compagnie te peert een wagen.

Hier mede sal geobserveert werden d'orde van 't Landt;

XXVIII.

Ende voor yder Compagnie te voet yder *twee* a *drie* wagens, soo ten aensien van de groote marsch, als siecken, verleemde, ende de bagagie mede te voeren.

Deses aengaende sal naerder werden gedelibereert soo wanneer de Trouppes te Lande sullen gaen, andersints wert het onnodigh geoordeelt.

XXIX.

Item dat de Wapens soo van de Ruyterie als voetvolck in de Guarnisoenen mogen gelaten werden, mits de groote incommoditeyt van de lange marsch.

Haer Ho. Mog. verstaen dat de wapens te water sullen werden overgesonden, soo in 't gints gaen als herwaerts keeren;

XXX.

Dat den rangh van Ritmeesters ende Capiteynen dewyle van verscheyde Regimenten zijn, by U Ho. Mog. mogen geformeert worden;

Dat deses aengaende gelet sal werden op den ouderdom van de respective Commissien by ende van wegen desen Staet uytgegeven ende den rangh daer nae gereguleert.

Den

Den inhoude van 't *een-en-dertighste* ende *twee-en-dertighste* werdt toegestaen.

XXXI.

Ende dienvolgende mede Standaren aen de *drie* Regimenten te peert van de Collonel *Weelderen*, Grave van *Solms*, ende *Iosep*.

XXXII.

Mitsgaders, Vendels voor 't Regiment te voet mogen gegeven werden;

Gelijck mede het *drie-en-dertighste* point.

XXXIII.

Dat de tegenwoordighe Standaren van de Prins van Auvergne, als zijnde sijn E. volkomen Regiment, daer by mogen verblyven, ende gheen andere gegeven worden.

Den Collonel *Weelderen* sal werden versien van een paer Keteltrommen.

XXXIV.

Dat aen den Collonel *Weelderen twee* Keteltrommen, toegestaen ende gegeven worden.

Dat de Capiteynen de Snaeren ende Lynen, hier bezyden gementioneert, sullen hebben te verzorgen;

XXXV.

Item, dat eenige Vellen met Snaren ende Lynen tot Trommels in voorraed mogen mede gesonden werden,

Wert toegestaen.

XXXVI.

Item, soo eenige Officieren, en Soldaten voor het vertrecken mochten kranck, sieck of verminckt bevonden worden, dat de selve yeder uyt sijne Guarnisoenen voor dien tijt uyt andere Compagnien sullen mogen verwisselt worden.

Gelijck mede dit *seven-en-dertighste* ende *acht-en-dertighste* point welverstaende voor haer gelt.

XXXVII.

Dat de Soldaten te voet, en te peert, op de marsch in het heete weer, yeder *twee* kannen Bier met *twee* pont Broot daeghs mogen hebben, ende *twee* Ossen ter weeck voor yder Compagnie.

XXXVIII.

Item, dat Haver, soo voor de Officieren als Ruyters, en voor de byhebbende paerden bestelt mogen werden.

Dat

XXXIX.

Dat hier op genomen sal werden gelijck versocht mits desen het advys des Raedts van State.

Ende voorts noch by U Ho. Mog. soodanige persoonen ende behoeften tot den voorsz marsch ende dienst van den Lande nodigh by te voegen, als U Ho. Mog. sullen gelieven goet te vinden.

Voorts wert oock den welgemelten Raedt van State versocht de verdere marginale dispositien van haer Ho. Mog. op de nevenstaende poincten ter executie te leggen ende te doen leggen.

Gedaen ter Vergaderinge van de hooghgemelte Staten Generael in den Hage den *sevenden* Junii *sesthien hondert ses-en-sestigh*.

De Vloote nu in Zee sijnde wierd den sevenden Junij aen de Provincien geschreven / dat de selve de Bedienaren des Goddelijcken woords yder in den haren wilden ordonneren hare Gebeden daer naer te dirigeren / dat het Godt de Heere ghelieve moge sijnen genadigen zegen te verleenen over de voorschreve 's Landts Vloote / ende de selve in de aenstaende bataille teghens den Vyand die nu alle dagen soude konnen voor vallen / te geleyden te stercken / ten eynde daer door de victorie op den selven vyand mochte worden bekomen / oock de machten van de Geallieerden insgelijcks met sijnen Goddelijcken zegen by te wesen / om het hare mede tegens den gemeenen vyandt te moghen by brengen / ende dat alsoo vervolgens voor beyde een goede ende verseeckerden Vrede mochte worden gheconsequeert / dat oock sy Predikanten de Gemeenten in de publijcque Kercken vermanen / datse van gelijck in hare particuliere Gebeden Godt Almachtigh ten selven eynde vierighlijck wilden bidden.

De Heeren Huygens, Raedt Pensionaris de Wit, Vrybergen, vander Hoolck, Can, Schrick, Gerlacius ende Gockinga, (d'Heer Witsen absent sijnde) hare Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden / respectivelijck ofte ghesamentlijck jonghst geweest sijnde in 't Texel, hebben den negenden sommierlijck gerapporteert / 't gunt by de selve in krachte van haer Ho. Mog. successive resolutien ende authorisatien van dates respective / den derthienden ende ses-en-twintighsten Martij / mitsgaders den seven-en-twintighsten Mey alle lestleden soo alhier in 's Graven-hage, als in 't Texel voornoemt gebesoigneert ende verricht was / ten aensien van 't uyt-pressen ende over 't employ van 's Landts Vloote / ende van 't gunt in verscheyden conferentien met den Heer Ambassadeur d'Estrades gehouden / omtrent het selve subject was gepasseert ende voorgevallen; Waer op ghedelibereert sijnde / hebben haer Ho. Mog. de gemelte Heeren hare Gedeputeerden ende Gevolmachtighden bedanckt / gelijck de selve bedanckt wierden mits desen / over de vigilantie, ende goede conduite by hen-luyden tot noch toe in 't geene voorschreve is / ghewrocht ende by gebracht / ende werden de Heeren hare Ho. Mog. Gedeputeerden tot de secreete conferentien over de saecken van

de

de Zee, met den ghevolge ende aenklcken van dien / mits desen versocht / oock soo veel des noodt was / op nieuws ghauthoriseert omme in krachte van de voorsz hare Ho. Mog. voorgaende resolutie alsnoch by continuatie op inkomende Brieven / Vragen / ende bedenckingen van 't Opper-hooft over de voorschreve Vloote / of by andere voorvallen / raeckende 't employ van de voorsz Vloote soodanigh nader te disponeren / ende daer over alsulcke verdere ordres af te senden / oock daer over met den gemelten Heere Ambassadeur d'Estrades soodanigh nadere concerten te houden / ende gesamentlycke mesures te nemen / als sy-luyden ten dienste van den Lande souden bevinden te behooren;

De Heer Prins Maurits schreef den negenden Junii, dat nu alle de Fransche auxiliaire Troupes / aen den Rhijn gelegen hebbende / met seer goede ordres uyt alle de Guarnisoenen waren getrocken; Sijne Vorstelijcke Doorl. had weynigh dagen voor het vertreck van de selve / den Generael Pradel met alle hooge Officieren uyt de naest-gelegen Guarnisoenen aen een ronde Tafel van hondert twee-en-twintigh Persoonen getracteert / ende oock op haer vertreck het Canon rondtom Wesel ende Buderick doen lossen / voor welcke eere sy haer Ho. Mog. ten hooghsten deden bedancken. Sijne Vorstelijcke Doorluchtighept is by haer ghebleven tot Moock toe / omme alle desordres soo veel doenlijck te beletten / gelijck sy haer dan uyttermaten wel en discreet hadden betoont. Sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburgh heeft haer aen de voornoemde Plaetsen in bataille sien staen / ende in Tenten magnifijck ghetracteert / waer over groot contentement betoont hebbende / sijn dien selven dage / te weten den sesten Junij / te voet ende te Peerde beneffens alle de Bagagie / over de Maes by Moock gemarcheert.

Den thienden Junij sijn ter Vergaderingh ghe-exhibeert / oock ghelesen seeckere Staten by den Ontfanger Generael Doublet geformeert / raeckende 't geene by de respective Provincien ten Comptoire van den Ontfanger gefurneert was / in minderinge van vijf Tonnen Gouts, tot vier Maenden onderhoudt van de Lunenburghsche Troupes / als oock in de twaelf hondert en festigh duysent Gulden, tot voldoeninge van 't Tractaet van Alliantie met den Koninck van Denemarcken gesloten; Waer op is goedt gevonden de voorschreve Staten aen de gemelte Provincien te senden / met serieus versoeck / dat de selve aenstonds hare defecten in de voorsz respective sommen wilden suppleren / ende der selver geheele quotes alnoch ten spoedighsten te verde brengen.

Die van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam gaven den achtsten deses haer Ho. Mog. in bedencken / of de respective Collegien ter Admiraliteyt niet souden behooren aengemaent te werden / om alderhande voorraede voor de Schepen van Oorlogh van haren ressorte onder 's Landts Vloot sijnde / in tijdts gereet te maecken / om de selve na d'eerste rescontre met den Vyandt / wederomme van alles te konnen provideren: Versoeckende voorts dat de selve Collegien door prompt furnissement van een notable somme van Penningen in minderinge der gedragen consenten / tot het gunt voorsz is mochten werden bequaem ghemaeckt / mitsgaders dat daer-en-boven oock

geconsenteert ende gefurneert mochten werden de gepetitioneerde twee millioenen Guldens / om de laetste vier-en-twintigh nieuw aengebouwde Scheeps-hollen / in staet van employ te konnen brenghen / ende te suppleren / 't gunt aen de eerste noch was deficierende: Seggende voorts / dat geen drooge vivres by de opgemelte 's Landts Vloote gesonden hadden / om te dienen tot supplement van de defecten der Capiteynen / gelijck ter nombre van twee hondert lasten was gerequireert / vermits hun tot noch toe ontstaen hadde het furnissement der Penningen / tot sulcken eynde by den Raedt van State te besorgen; Daer op is goedt gevonden aen de gemelte Collegien ter Admiraliteyt te schrijven / dat de selve allerhande voorraedt van noodige behoeften voor de boven-geroerde Schepen / van haren ressorte in tijdts gereet wilden maecken om de selve / in cas als vooren / wederomme ten spoedighsten van alles konnen provideren; Des is nochmaels aen de respective Provincien in serieuse termen geschreven / dat de selve alnoch ten spoedighsten / ende sonder langer uytstel wilden supveren hare defecten in de gedragene consenten tot de saecken van de Zee, mitsgaders hare consenten openen op de voorschreve twee millioenen Guldens / gelijck oock den Raedt van State versocht wierdt uyt des Generaliteyts quote in de extraordinaris petitien / tot de voorschreve Zee-saecken soo haest doenlijck te furneren de gherequireerde Penningen tot den inkoop van de drooge Vivres hier boven vermelt.

Den Raedt van State had aen haer bekendt gemaeckt / dat zy in gevolge ende tot executie van haer Ho. Mog. resolutie van den elfden Mey lestleden aen de Heeren Staten van de respective Provincien / onder anderen by aenschrijvinge bekendt gemaeckt hadden / dat de betalinge van de bewuste derthien hondert seven-en-seventigh Voet-knechten / ende seven hondert seven-en-vijftigh Ruyteren / daer mede eenige Compagnien te Voet ende te Peerde respectivelijck hier bevoorens versterckt waren gheweest / met den dagh dat de aenschrijvinge / raeckende de egualisatie van 's Landts Compagnien te Voet ende te Peerde / aen de Ritmeesters ende Capiteynen der voorschreve versterckte Compagnien ghekomen soude sijn; maer alsoo den dagh van de voorschreve notificatie ende van de receptie van haer Brieven / dienthalven aen de Officieren geschreven / bevonden wierden seer te varieren / ende onseecker te sijn / gecauseert / soo door de distantie van de respective Guarnisoenen / als mede dat de voorschreve Brieven voor een goedt gedeelte ghelicht by Solliciteurs van de Compagnien op verscheyden tijden waren af gegaen / ende oock eenige van dien seer langhsaem aen verscheyde Officieren ter handen gekomen / door dien haer niet seeckerlijck bekendt was de Plaetse van der selver Guarnisoen / vermits de menichvuldige veranderingen / dagelijcks voor ghevallen / sonder dat door de Provincien aen hun daer van ghegeven was soodanige advertentie / als naer de ordre van den Lande ende ten dienste van den Staet wel ware te wenschen gheweest / dat haer Ed. derhalven noodigh geacht hadden haer Ho. Mog. in bedencken te geven of de selve niet soude konnen goedt vinden / dat seeckeren dagh ghedetermineert soude worden / op welcke voorschreve betalinge soude komen te refferen / daer toe sy waren voorslaende den thienden dagh van April lestleden;

den; Dat insgelijcks ten dienste van den Lande / ende tot voorkominge van alle confusie in de betalinge van de nieuwe Regimenten te Voet ende te Peerde jonghst aen gekomen ten hooghsten noodigh was / dat een seeckeren dagh ghestelt soude worden / tot de welcke de selve betaelt souden werden / tot laste van de Generaliteyt uyt de consenten daer toe by de ghesamentlijcke Bontgenooten gedragen / ende vervolgens van hoedanigen dagh de gemelte Regimenten souden moeten komen tot laste van de Provincien / op welckers quotes de selve of de Compagnien daer onder ressorterende by den Staet van Oorlogh waren gerepartieert / tot welcken eynde haer Ed. goedt ghevonden hadden haer Ho. Mog. in bedencken te stellen / of de selve niet en souden konnen goedt vinden / als een respectiven *terminum à quo, & ad quem* te arresteren / den twaelfden van de Maendt Martij mede lestleden. Haer Ho. Mog. hebben sich 't geene voorsz is wel laten ghevallen / ende dat dienvolgende de betalinge van de voorsz derthien hondert seven-en-seventigh Voet knechten / ende seven hondert seven-en-vijftigh Ruyteren soude komen te cesseren / met den thienden April lestleden. Des wierdt den *terminus à quo, & ad quem* ten regarde van de voorschreve nieuwe Regimenten / gearresteert den twaelfden Martij mede lestleden / alle 't welcke den wel-gemelten Raedt van State versocht wierdt de respective Provincien by aenschrijvinge bekendt te maecken / om te strecken tot haer narichtinge / met ende nevens versoeck / dat de selve de Compagnien der voorschreve nieuwe Regimenten by den nieuwen Staet van Oorlogh op henluyden gherepartieert / van den twaelfden Martij af wilden betalen.

Ondertusschen gebeurde de Slagh met d'Engelsche: Wat daer van viel te seggen / is te sien onder d'Engelsche saecken.

Raeckende den Staet van de Schepen in 't Texel in-gekomen / schreef den Commissaris Knyf den sesthienden Junij dat hy de Schepen aldaer ter Reede leggende / hadt aen-geseydt haer Ho. Mog. bevelen, doch dat de selve niet bevonden hadt soodanigh geconditioneert dat konden uyt-zeylen; Vermits alle de Capitainen absent en doende waren / om volck te werven: Evenwel hadt hy de selve gelast te zeylen boven de Ton van de Laen ende aldaer te ankeren / ende hare Capitainen (waeromme van yder Schip een af-ghegaen was om te halen) aldaer af te wachten die soo drae gekomen zijnde / soude gelasten in Zee te gaen / ende te zeylen naer 't Goereesche Gat, ten ware haer Ho. Mog. vermits het invallen van dese Schepen andere ordre hem gheliefde te laten toe-komen; het Schip Sneeck / waer op Capiteyn Ruart Hillebrantsz van 't Collegie van Vriesland / manqueerde noch (behalven dat mede onversien was van volck) ses-en-dertigh stucken / zijnde een nieuw ende capitael Schip / konnende voeren ses-en-sestigh stucken / en soude de deficierende van de inkomende Schepen konnen gelicht ende daer op geimbarqueert werden; Wijders had sich vervoegt aen boord van de Schepen die gisteren ende van dien morgen waren in-ghekomen / zijnde dese naevolgende 't Schip de Spiegel, waer op gecommandeert hadt den Vice-Admirael van der Hulst zaliger die in sijn rechter Borst met een musquet-koogel was doodt geschooten / hebbende daer nevens vijf-en-dertigh dooden / ende ses-en-sestigh gequetsten. De

grootte mast over boordt / ende voorts heel schadeloos was / des Saterdaeghs op ordre van den Admirael de Ruyter uyt de Vloot ghesleept / door den Capiteyn du Bois, die een gaef Schip hadt ende fris volck sonder eenighe dooden ; ende hadt de selve ghelast naer dat het voornoemde Schip de Spiegel hadde binnen ghesleept / boven de Helder te anckeren / ende dien dagh weder uyt te loopen ; Capiteyn Jan de Haen 't Schip Calans-oogh t'eenemael reddeloos was yets ghequetst / doch wenste datelijck met een ander Schip weder in Zee te mogen gaen / hadt een-en-twintigh dooden / en seventigh gequetsten / hadt gheslagen teghens het Schip van den Vice-Admirael van de Witte Vlagge, den tijdt van een uyr op zy / als wanneer malkanderen scabeelden / willende hem niet abordeeren alsoo t'eenemael reddeloos gemaeckt hadde ende noch hoogh in de tijdt was : Capiteyn Jacob Cornelisz Swart van Amstelredam 't Schip de Provincie van Uytrecht alle sijn Ronthoudt ende Touwen aenstucken / voorts heel reddeloos / hadt in de dertigh dooden ende vyftigh ghequetsten : Capiteyn Jan van Amstel 't Schip ghenaemt de Vryheydt alle sijn Ronthoudt aen stucken / ende heel reddeloos / hadt oock elf dooden negen-en-twintigh gequetsten / Capiteyn Thomas Tobyasz. 't schip Harderwijck het rondthoudt al te samen reddeloos ende aen stucken / hadt op vyf dooden ende veerthien ghequetsten : dito Capiteyn verhaelde / dat de Blaeuwe Vlagge op Maendagh 's middaeghs met achthien schepen van Oorlogh / by de Engelsche Vloot was gekomen / ende ten vyf uyren naer middaeghs uyt de Vloot zeylende / hadt ghesien dat als doen de masten van de Blaeuwe Vlagge over boordt lagen / den Schout by Nacht Sweerts 't schip Gouda uyt reddeloos de dooden ende gequetsten niet konde op-geven / door dien verscheyde scheepsvolck binnen boordt hadde ; mede zijn schadeloos in-gekomen den Schout by Nacht Bruynsvelt, 't schip Prins Hendrick Casimier hadt mede verovert een Prijs : Capiteyn Floris Florisz Blom 't schip de Son, den Commandeur Jan Vinckelbosch 't schip Frisia, hadt verovert 't schip 't Wapen van Schotlandt zijnde een Fregat met stucken / 't schip de Nagelboom : waer op in den voorleden jare gecommandeert hadt Capiteyn Boon, voerende twee-en-[illegible]tigh stucken / ghenomen by den Vice-Admirael Coenders die daer op hadt sestigh van sijn volck. Gisteren was onder anderen gheweest by den Admirael Coert Adelaer van Dennemarcken, die hem ghenegen toonde ende ghenoeghsaem zijn selfs presenteerde omme met sijn persoon ende schepen in dienst van 't Landt tegens d'Engelsche uyt te gaen / indien de Minister van sijn Coninghlijcke Majesteyt in den Hage sulcks geliefde toe te staen / ende 't approberen / ende soude den gemelten Admirael noch eenigh volck (alsoo niet genoeghsaem bemant was) van dese in-gevalle schepen konnen werden by-geset / ende soude oock de schepen van 't Noorder-quartier mede gesupleert konnen werden met 't selve volck / ende konden alsoo binnen een a twee daghen veerthien a vyfthien schepen klaer gemaeckt ende uyt-gerust werden ; Doch hier toe soude de presentie van haer Ho. Mog. vereysschen / omme de onwillighe datelijck aen Landt te setten / ofte andersints te doen nae ghelegentheydt van saecken.

Aengaende de presentatie van den Admirael Adelaer ; Item aengaende wat de Heer van Amerongen schreef : Mede raeckende de voorsz. acht schepen

van

van Oorlogh / ten dienste van den Coning van Dennemarcken hier te Lande ge-employeert omtrent het gereet maecken van de welcke sich al eenige difficulteyt was op doende / door dien de selve schepen swaer ghèladen / ende met Smee-koolen geballast waren / die wederom ontladen / en van alle noodtwendigheden voorsien mosten werden ; Doch dat het Collegie ter Admiraliteyt een volveerdigen yver getoont hadt / om haer Ho. Mog. goede meyningh ende intentie te voldoen / insonderheyd als sy daer toe extraordinarie souden werden gesubsidieert / ofte wel dat haer Ho. Mog. souden ghelieven te verstaen / dat dese te doene equipagie haer soude valideren in minderinge van de ghedevaliseerde schepen van haren ressorte in de jonghste bataillie uyt 's Landts Vloot al-bereyts ingevallen / en noch in te vallen / alsoo haer volle contingent in de bewuste equipagie hadden gefurneert. Item aengaende een Missive van den voornoemden Commissaris Hendrick Knyf, houdende in effect dat den gemelten Heer Admirael Generael Adelaer, hem al-noch ten vollen genegen getoondt hadt / om de voorsz acht schepen van Oorlogh / voor ende ten behoeve van den Coning van Dennemarcken hier te Lande ge-equipeert ende tegenwoordigh in de Vlieter leggende ten dienste van den Lande te laten gebruycken / maeckende alleen difficulteyt over 't subject in sijn Commissaris jonghste Missive gementioneert raeckende de toerustinge ofte approbatie van den Heer Clingenbergh ende over 't ontladen van de behoeften in de selve schepen ge-embarqueert tot over-neminge van de welcke een of twee Fleuyt-schepen vereyst souden worden / om de selve behoeften nae Denemarcken te transporteren : Hebben haer Ho. Mog. goedt-ghevonden / dat de directie om de voorsz acht schepen / met de meeste promptitude in Zee / en onder de Vlagge te brengen / mitsgaders het ontladen van dien / met den gevolge en aenkleven soude gheschreven worden / aen de Heeren Witsen ende van Amerongen haer Ho. Mog. Gedeputeerden / mitsgaders aen 't gemelte Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam , met dien verstande / dat het selve Collegie tot verval van de onkosten / dienthalven te supporteren / boven de penningen al-bereydts tot voortsettinghe van de extraordinaris equipagie geoctroyeert / extraordinaire gesubsidieert soude worden nae proportie van den tijdt / dat de voorsz acht schepen in dienst gehouden souden werden ; Des wierden de Heeren van Hollandt versocht der selver credijt voor de betalinghe der voorsz onkosten te willen interponeren : Wijders is verstaen / dat aen de Heeren Witsen ende van Amerongen , mitsgaders aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam in 't Noorder-quartier en in Vrieslandt, geschreven soude werden / dat soodanigen prompten ordre gesamentlijck ende respectivelijck wilden stellen / dat alle de schepen van Oorlogh / staende ter directie van de ghemelte Collegien / respective jegenwoordigh in Texel zijnde / ofte zedert het jonghste ghevecht in-gekomen / ofte noch te komen / dewelcke in staet zijnde om dienst te konnen doen / met alle bedenckelijcke spoet over nacht ende dach gereet gemaeckt / van Volck / Kruydt / Scharp / ende andere noodighe behoeften voorsien / ofte uyt de in-ghevallen reddeloose schepen naer gelegentheydt van saecken over-gegaen / naer 's Landts Vloot in de Wielingen , met ende nevens de voorsz acht Deensche schepen / gesamentlijck of apart ten al-

alder-eersten gesonden mochten werden ; Gelijck oock aen de Heeren Glas ende Majontzma, haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot Hellevoet-sluys, mitsgaders aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam geschreven soude werden / dat sy van gelijcken alle uytterste vigilantie wilden gebruycken / ten eynde dat de schepen in 't Goeresche Gat, zedert de jonghste bataille in-ghevallen / sonder eenigen tijdt verlies / voor soo veel sulcks doenlijck was mede naer tijdts gelegentheydt voorsien / aenstonds nae de Vlagge gesonden mochten werden ; Des soude mede aen de gesamentlijcke Collegien ter Admiraliteyt nochmaels geschreven werden / dat voor soo veel sulcks allenthalven noch niet geschiedt soude mogen zijn / eenige uyt den haren nae de respective Zeegaten deser Landen / alwaer eenige van de schepen van Oorlogh van haren ressorte souden mogen leggen / ofte zedert de jonghste bataille in-gevallen zijn / wilden af-veerdigen / om de schepen die in 't korte bequaem en gebruyckbaer ghemaeckt konden werden aenstondts van volck ende andere noodtwendigheden by suppletie uyt de reddeloose schepen als anders te voorsien ende onder de Vlagge te doen komen / mitsgaders dat in alleryle een goedt aental Branders, ten minsten tot twaelf toe naer de gewoonlijcke proportie onder haer gebruyckelijck wilden doen prepareren / ende naer de voorsz Vlagge seynden / als oock de respective Hooft-Officieren over 's Landts Vloot aenschrijven / dat de selve sich ten spoedighsten nae de voorsz Vloot / mitsgaders aen de Capiteynen van hare directie / datse haer sonder eenigh vertreck na haer onderhebbende schepen soude hebben te begeven.

Aen de Heeren Gecommitteerden ende Gevolmachtigen over 't employ der Vloot in de Wielingen hebben haer Ho. Mog. geschreven den negenthiende, datse haer aen d'eene zijde pertinentelijck wilden informeren ende doen informeren op de valereuse actien ende mannelijcke dapperheydt / die by de Hooft-Officieren van 's Landts Vloot / mitsgaders by de Capiteynen ende andere Bevel-hebberen in het jonghste gevecht tusschen de Vlooten van desen Staet / ende die van Engeland voor-gevallen waren gepleegt en getoont / om daer op vervolgens by alle occasien favorable reflexie te konnen worden ghemaeckt / ende aen de andere zijde oock de goede handt houden ende effective uytwercken / dat niet alleen exacte recherche mochte worden gedaen tegens alle die geene die in het voorsz conflict eenige wandebvoiren souden mogen hebben gecommitteert / ofte desordre gepleeght / ofte oock wel andersints haer tegens de gegeven ordre hadden verloopen / maer dat oock by-ghevolge daer over naer gelegentheydt van saecken prompte en vigoureuse Justitie / andere ten exempel / moghte gestatueert worden.

Den negenthienden Junij wierdt gehoordt het rapport van de Heeren van Ommeren ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van de Ommelanden, gevisiteert ende ge-examineert hebbende de openstaende differenten hier voor tusschen de respective Leeden der voorsz Ommelanden, parthyen *hinc inde* gehoordt / oock voor-slagen gedaen hebbende tot wech-neminge van de voorsz verschillen / ende voorkoominge van diergelijcke in 't toekomende : Daer op is goedt-gevonden / dat de voorsz parthyen ten weder-zijden naer genomene rugge-spraecke met de Heeren hare principalen / daer toespe-

specialijck geconvoceert en vergadert zijnde / eenige uyt den hare tegens den vijfthienden July aenstaende souden herwaerts seynden / ten eynde om als dan de saecken in questie finalijck sonder verder dilay by-geleydt ende af-ghedaen te worden.

Aen alle de Heeren Gecommitteerde in de Zee-gaten deser Landen zijnde / ende aen de Collegien ter Admiraliteyt is geschreven / datse haer Ho. Mog. ten spoedighsten wilden laten toe-komen eene pertinente Lijste van alle de schepen van desen Staet die zedert de jonghste bataillie in de voorsz Zee-gaten respective in-gevallen waren / met specificatie van de namen der Officieren en Capiteynen op de selve commanderende of gecommandeert hebbende / mitsgaders van de monture ende manninge van dien / soo die voor de voorsz bataillie was geweest ende als nu / oock van de dooden ende gequetsten / die op-gesonden / gelijck oock van de schepen van desen Staet / die in de voorsz bataillie gesoncken ende gesprongen waren / ende als-noch vermist souden mogen worden / als mede van de Engelsche Prinsen in de voorsz Zee-gaten respectivelijck op-gebracht / mee specificatie van de namen / Capiteynen ende Manningen / oock monture der voorsz op-ghebrachte schepen / met ende nevens het getal van de Gevangenen in de selve schepen bevonden / als oock wat Engelsche schepen / voor soo veel men vernemen kon gesprongen ende ghesoncken waren.

Den Luytenant Admirael Jan Evertsz. vernomen hebbende dat sijn Broeder Cornelis Evertsz , aen wien de Heeren van Zeelandt hadden gedefereert het voeren van de Vlagge en houden van den rangh / en weerdigheydt van het Luytenant Admiraelschap van die Provincie / door het ontfangen van een ongeluckige schoot in den Heere was ontslapen / heeft aenstonts sijnen dienst geoffereert en instantelijck versocht / om sijne functie in de Vloote van den Staet selfs te moghen gaen bedienen / ten uyttersten begeerigh sijnde / om in desen tijdt aen het Vaderlandt / sijne voorige getrouwe diensten te continueren / wenschende sijn leven / den bestemden tijdt daer toe gekomen sijnde / voor het gemeene beste te mogen op-offeren / gelijck sijn Vader een van sijne Soonen / en vier van desselfs Broeders alle het geluck hadden ghehadt in diversche conflicten / tegens haer Ho. Mog. Vyanden op het Bedde van eere te sterven / het welcke by de Heeren van Zeelandt wesende overwogen / en bysonderlijck gheconsidereert de capaciteyt van den gemelten Luytenant Admirael / sijn lange experientie en grondige kennisse in de saecken en faicten van den Oorlogh te Water / sijne goede conduite en bewesene couragie in veele fameuse rescontres teghens den Vyandt / selfs in het ongeluckigh conflict van het voorlede Jaer / volgens de eenparige ghetuygenisse van alle de Hooft-Officieren van haer Ho. Mog. Vloot / aldaer present geweest sijnde / soo hebben sy / Heeren van Zeeland / geoordeelt / dat den Staet van soodanige Hooft-Officieren in dese tijdts-gelegentheydt seer goede diensten soude ontfanghen / en verbolghens goedt ghevonden / dat hy sijne functie van Luytenant Admirael van die Provincie / in den aenstaenden uyt-tocht van 's Landts Vloote / en voorts successivelijck soude gaen bekleden ; Sulcks hadden sy Heeren van Zeelandt noodigh gevonden / haer Ho. Mog. op het spoe-

spoedichste bekend te maecken / met vriendelijck versoeck den selven te willen aensien als haer Provincialen Luytenant Admirael / en niet als gesubordonneert onder de Admiraliteyt aldaer / waer inne acces hebbende / ende de eerste Plaetse was occuperende; en vervolgens die voorsieninge te doen / dat hy in de voorschreve qualiteyt mocht werden erkent en gerespecteert als naer behooren / en vervolgens geredresseert het gene / daer over sy reden hadden gehadt haer te beswaren / gelijck haer Ho. Mog. de selve redenen nader hadden ghesien uyt de Deductie / die sy haer Hoogh Mog. op het cas subject hadden toe ghesonden.

Raeckende de Capers die met Fransche Commissie voeren / quam questie / wanneer alhier eenige Prinse op brachten / ende de Caper die alhier niet willende ter judicature stellen?

Den drie-en-twintighsten Junij is ghehoort het rappoort van de Heeren Huygens, ende andere hare Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van de Zee / ge-examineert hebbende de Missive van 't Collegie ter Admiraliteyt in 't Noorder-quartier / houdende in effect dat aldaer by Hendrick Laurens van Putten, varende met Commissie van den Koninck van Vranckrijck, op gebracht was seecker Schip genaemt de Hoope, af gevaren van Statin, ende sijne ladinge in ghenomen hebbende tot Dantsick by den voornoemden Commissie-vaerder verovert voor de Revier van Londen, begeerende de selve te stellen tot hare judicature / dat daer op gehoort sijnde eenige geinteresseerden / de selve genoechsame ghenegentheydt getoont hadden / om haer voor Rechter te agnosceren / met versoeck dat het voornoemde Schip ende ladinge by hun in arrest genomen mochte werden / dan dat haer Ed. na ghesien hebbende / de Commissie by den hooghstgemelten Koninck aen den voornoemden Henrick Laurens verleent / niet en hadden konnen bevinden ghequalificeert te sijn / om in eenigen deele sich de judicature over de voorsz acte directelijck aen te konnen matigen / hebbende oock daer nevens ghecomsideert hoedanigh sy in dese saecken souden handelen / datse subject souden konnen sijn het misnoegen van de een ofte d'andere partye / door dien soo wanneer sy de reclamanten ontseggen souden het versochte arrest / te vreesen soude staen / dat aen de Kroon Sweden eenige desgoute soude mogen ghegeven worden / ende het gedoogende / indubitablement gepecceert soude werden / tegens het Tractaet met den meer-hooghst-gemelten Koninck van Vranckrijck, den seven-en-twintighsten April sesthien hondert twee-en-sestigh op gerecht / versoeckende derhalven daer op te moghen verstaen / hare Ho. Mog. goede meeninge ende intentie omme sich daer na te mogen reguleren; Waer op gedelibereert / oock ghelet sijnde / dat het twee-en-twintighste Artijckel van 't voorschreve Tractaet is mede brengende / dat de Oorlogh Schepen van sijne Majesteyt ende haer Ho. Mog. mitsgaders die van hare respective Onderdanen die ten Oorlogh souden wesen uyt gerust, in alle vryheyt hare Prinsen, diese op hare Vyanden genomen souden hebben, souden vermogen in te brengen, daer 't haer goedt duncken soude, sonder dat de selve Schepen ofte Prinsen komende in de Havenen ofte Bayen van d'een ofte d'ander, aldaer gearresteert ofte aen gehouden souden mogen werden: Nochte oock d'Officieren van de

Plaet-

Plaetsen kennisse nemen, of de voorschreve Prinsen wel ofte qualijck ghenomen souden sijn; maer datse vermogen soude weder uyt te loopen, ende vry en liber gheconvoyeert te werden na de Plaetsen die hare Commissie mede brachten; Is goedt gevonden ende verstaen/ dat aen 's gemelde Collegie ter Admiraliteyt gerescribeert soude werden/ dat haer Ed. den voornoemden Henrick Laurens met sijn opgebrachte Prinsen souden laten vertrecken/ sonder sich de kennisse van die saecke aen te matigen.

Den acht-en-twintighsten Junij 's avonts ten negen uyren/ is op 't gheproponeerde by de Heeren Raedt Pensionaris de Wit ende vander Hoolck, twee van haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden/ tot expeditie van 's Landts Vloote in de Wielingen, ende van daer herwaerts gekomen ter Vergaderinge gedaen/ goedt gevonden te versoecken de Heeren Gecommitteerde Raden van Hollandt/ dat haer E. aenstonds de gherequireerde ordres wilden laten af gaen/ ten eynde dat soo veele Compagnien te voet als te samen konnen uyt maecken de nombre van twee duysent koppen ofte de Soldaten in den haren Guarnisoen houdende/ sich in aller yle ende met alle bedenckelijcke spoedt over nacht ende dagh na de voorschreve 's Landts Vloote hebben te verfoegen/ met last ende ordre/ omme aldaer gearriveert sijnde/ te pareren/ ende na te komen de ordres hun by de gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden/ ofte in der selver absentie by den Luytenant Admirael de Ruyter, tot versterckinge van de meer-geseyde 's Landts Vloot als anders te geven/ des wierden de gedachte Heeren Gecommitteerde Raden van Hollandt oock mits desen geauthoriseert/ om de Compagnien voor de welcke huyden Patenten waren gedepescheert/ t'haerder aenkomste alhier aen te houden/ om daer mede de Compagnien van hier naer de Wielingen te senden geremplaceert/ ende de Guarnisoenen daer uyt de selve gelicht souden werden/ weder versterckt te werden; Ten anderen hebben haer Ho. Mog. sich wel laten gheballen de authorisatie ende ordre by meer-gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden/ aen den Equipage-meester Abraham Bisschop gegeven/ omme noch acht tot twaelf Branders inclusys ten spoedighsten te prepareren/ ende ghereet te maecken/ boven ende behalven de Branders by de respective Collegien ter Admiraliteyt, volgens haer contingent te equiperen. Eyndelijck wierden de voornoemde Heeren Gedeputeerden ende Gevolmachtighsten gheauthoriseert/ omme gesamentlijck ofte het meerendeel van henluyden/ daer toe by haer te committeren in den Scheeps-krijghsraedt te presideren/ ende voor af te advisseren/ soo nochtans/ dat de te wijsen sententien op den naem van de voorschreve krijghs-raedt alleen gheprononcieert souden werden.

Die van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam hadden gheadviseert/ dat onaengesien het Verbodt tegens de Vaert over Zee/ hares oordeels hoognoodigh soude wesen/ dat consent wierde verleent aen de Moscovische Handelaers, om een aental Schepen derwaerts te moghen senden/ ten eynde omme van Archangel herwaerts te doen transporteren de Coopmanschappen die het voorleden Jaer aldaer waren blyven leggen/ en voor 't meerendeel beston-

bestonden in allerhande Scheeps-behoeften, als Masten, Hennep, ende diergelijcke / die by dese conjuncture van tijden / ende groote consumptie van de selve / so als uyt de jongst voorleden gevochten bataille was gebleecken / voor den dienst van 't Landt alhier noodtsaeckelijck wierden verepscht; [illegible] de seeckere Requeste van de gesamentlijcke Cooplieden hier te Lande [illegible] de op Moscovien, mede tenderende ten fine als vooren: Waer op gedelibereert sijnde / is goed gevonden / dat aen 't gemelte Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam gerescribeert / en 't Collegie ter Admiraliteyt in 't Noorder-quartier aen geschreven soude werden / dat haer Ed. wilden formeren / ende haer Ho. Mog. ten spoedighsten laten toe komen een concept van Reglement, behelsende eerst de begrootinge van 't getal der Schepen / die tot af-halen van de voorschreve Scheeps-behoeften souden dienen ghe-employeert te werden / en ten anderen alle bedenckelijcke precautie / waer op ende waer naer met den minsten ondienst van den Staet / en sonder te altereren het verbodt teghen de Vaert over Zee / het uyt-loopen van soodanige Schepen soude toe gelaten konnen werden.

Aen het Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam is gheschreven [illegible] haer ten uyttersten wilden evertueren / om 't Schip van Capiteyn [illegible] Davidsz de Vloot te doen volgen; Ende noch hare overige twee [illegible] Schepen met alle haest te voorsien ende mede in Zee te brengen / tot voldoeninge van hun volle contingent. Ten anderen aen dat tot Amsterdam, dewijle noch eenige Schepen manqueerden aen hun contingent / datse op 't allerspoedighste wilden trachten te suppleren ende dat met capitale [illegible] pen / so veel doenlijck van nieuw-gebouwde / ende datse oock alle [illegible] te nieuwe Schepen wilden klaer maecken / ende over de Vloot [illegible] gen / om in cas van een tweede Bataille / in plaetse van de [illegible] ende onbruyckbare / by oversettinge van Canon ende Volck wederom ten spoedighsten in Zee gesonden te mogen werden: Datse oock haer Ho. Mog. wilden berichten, of hare vier nieuwe Branders al in Zee / ende naer de Vloot gesonden waren: Daer aen ten alderhooghsten was gelegen. Ten derden aen den Admirael in Zeelandt, dewijle noch seer veel Schepen tot voldoeninge van 't volle getal van achthien Schepen / zijnde hun contingent in de Equipagie van den Staet / ende voor de Oost-Indische Compagnie manqueerden / datse 't selve wilden trachten te suppleren met capitale / ende soo veel doenlijck van de nieuw-gebouwde Schepen. Ten vierden aen d'Admiraliteyt in 't Noorder-quartier, hare twee Branders ten spoedighsten naer de Vloot te senden / ende te berichten hoe verre daer mede was gheavanceert; Datse oock alle hare nieuw-gebouwde Schepen wilden doen ghereet maecken / ende voorts gelijck hier boven aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam was geschreven. Ende ten vijfden aen d'Admiraliteyt in Vrieslandt, dewijle noch een Oorlogh Schip / twee Fregatten / ende een Brander aen hun contingent manqueerde / datse 't selve defect ten spoedighsten wilden doen suppleren: Oock is aen de Provincie van Stad ende Landen geschreven / om 't selve Collegie met gelt te willen stijven / ende de Schepen [illegible] uyt de selve Provincie in de voorschreve Admiraliteyt daer toe te houden / dat

het

het volle contingent als vooren voldaen wierde / met bijvoeginge in alle de te schrijven Brieven aen de gemelde Collegien ter Admiraliteyt / datse daer van niet in ghebreecken wilden blijven / gheconsidereert dat men uyt Engelandt seecker advijs hadt / datse aldaer alle devoir aenwenden om wederom met hondert Schepen in Zee te komen / dat sulcks wel noch eenige weecken soude moeten aen loopen / maer dat men geduyrende desen tijdt / sich van deser zijde mede ten uytersten soude dienen te evertueren / om 's Landts Vloot te stercken.

d'Admirael de Ruyter van den thienden Julii, zeylende Zuyd-west van 't Noord-Voorland, versocht onder anderen seer ernstigh dat hem de bewuste Branders van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, en in 't Noorder-quartier ten spoedichsten mochten worden toe ghesonden / dewijl hy de selve tot bevorderingh van den dienst van den Staet ten hooghsten van nooden had: Waer op nochmael aen de gemelte Collegien ter Admiraliteyt geschreven is / datse de voorschreve hare Branders al-noch reght toe reght aen wilden senden naer de Vloot van den Staet / die aen getroffen soude konnen werden voor de Reviere van Londen, omtrent de mondt van 's Konincks Diep; van gelijcken is geschreven aen de Heeren Glas ende Mejonsma, haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot Hellevoet-sluys, ende by der selver vertreck aen de Heeren Gecommitteerden van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam, haer aldaer bevindende / datse de twee Schepen van Oorlogh / 't eene ghenaemt Groot Hollandia, en 't ander de Prins, weder ende windt eenichsints dienende / haren cours mede derwaerts wilden laten versetten; Oock is aen den Heer van Ysselmuyden een van haer Ho. Mog. Gedeputeerden in Texel, en in dessels absentie aen den Commissaris Knyf geschreven / datse de Schepen / Jachten / Branders / gehoorende tot 's Landts Vloot / die haer aldaer in 't Texel noch bevonden / ofte eerst-daeghs stonden te komen / oock ten spoedighsten in Zee wilden pressen / ende haren cours als vooren laten setten naer 't voorschreve Konincks Diep, eyndlijck is oock gheschreven aen den Heer van Beuningen extraordinaris Minister in Vranckrijck / dat hy den Koning ende elders aldaer ten Hove van nooden wesende / soude gaen representeren / dat 's Landts Vloot sich op gisteren voor de Riviere van Londen had bevonden / met serieus ende ernstigh versoeck / dat den Hartogh van Beaufort met alle Posten stricte ordre mocht werden toe gesonden / om hem met sijn byhebbende Vloot oock derwaerts te verwoegen / ende sich daer mede te conjungeren / tot bevorderingh van 't ghemeene beste. Ende is hier van extract ghesonden aen den gemelten Luytenant Admirael de Ruyter om te strecken tot dessels narichtingh.

De Commandeur Bemmel op 's Graven-weert, schreef den negenden Julij dat de Compagnie van den Sergeant Major Henrick Turck met Patent van haer Ho. Mog. aldaer te Scheep / voor 't voorschreve Fort op Ancker was ghekomen / ende dat hy last gekregen had van de Heeren Staten van Gelderlandt de gemelde Compagnie op te houden / tot naerder ordre van haer Ed. Mog. / oock ontfangen een Missive van den voornoemden Sergeant Major Henrick Turck, 't voorschreve subject mede concernerende: Waer op

is geschreven aen de wel-gemelde Heeren Staten van Gelderlandt, dat de voorschreve proceduyren directelijck waren strijdende jegens d'ordre van het Landt/ op 't stuck van de Patenten den festhienden Junij festhien hondert een-en-vijftigh, op de groote Zale van 't Hof alhier by de ghesamentlijcke Bondgenooten ghearresteert / ende dat als andere Provincien soodanigh exempel soude willen volgen / daer uyt seer veel ende schadelijcke confusien souden komen te ontstaen / tot groot nadeel van den Staet deser Landen / dat haer Ed. Mog. derhalven de voorschreve Compagnie alnoch wilden laten passeren / sonder de selve langer op te houden. Mede is aen den Sergeant Major Turck ghererscribeert / dat sy haer Ho. Mog. Patent al-noch volgens den text soude hebben te pareren / ofte wel door den Officier / die 't behoorde / doen pareren / sonder daer van langer in gebreecken te blijven / op pene van daer over aengesien te worden. En is extract van dese resolutie ghesonden aen den Commandeur Bemmel, om te strecken tot desselfs narichtinge / ende wierdt hier mede ghealtereert ende in getrocken haer Ho. Mog. resolutie van den negenden deser genomen / ende op seeckere Missive van de Heeren Gedeputeerde Staten van 't Graefschap Zutphen, de meer-genoemde Compagnie raeckende / daer by de selve was gestelt in handen van den Raedt van State om t'advisseren / 't welck haer Ed. met toesendinge van Extract van dese wierdt bekendt gemaeckt.

De Luytenant Admirael de Ruyter schreef den twaelfden Julij / dat hy alle devoiren had aen-gewent om ter verordineerde plaetse te komen / maer was tot noch toe verhindert door contrarie windt ende seer buysch weder / soo dat al van den voorsz thienden den hoeck van de Maes / synde dr Noordthoeck van 's Koninckx Diep gesien had / West ten Noorden van hem vijf en een halve mijl / en had met alle neerstigheyd sijn best gedaen om voor de Rivire te te komen / maer was selfs tot dien middag niet verder geavanceert / als dat hy de voorschreve hoeck van de Maes / nu omtrent West vier mijlen van hem had: Soo dat wy in twee dagen ander-half mijl gheavanceert was. Gisteren bracht den Capiteyn Abraham Crijnsen een Sweedsche Fluyt onder de Vlagge / die voor achthien dagen uyt den Orizont gezeylt was / geladen met Yser ende festhien lasten Pick ende Teer / hebbende de wil na Havre de Grace gelijck sijn Brieven luyden / de Schipper was genaemt Jacob Jacobsz Grijs, komende van Stockholm; Hy heeft de selve laten passeren / alsoo 't maer altijdt moeyte omtrent het Volck gaf: Dan indien haer Ho. Mog. geliefden dat hy alle Schepen met Peck, Teer, ende Hennip gheladen / ende voor die Riviere by hem aen ghehouden werdende naer Hollandt ofte Zeelandt soude hebben op te senden / soude daer omtrent der selver ordre met verlangen te gemoet sien.

Dito ten drie uyren naer-middagh quamen drie Deensche Coopvaerders uyt de Reviere / die daer seven weecken beslagen hadden gelegen / de Schippers ende Schepen genaemt Ewint Fintsen, 't Fluyt-Schip Sancta Maria, Benedictus Christiaensz Pinas, 't Schip genaemt Sainct Johannes willende naer Laerwijck, ende Andries Christoffels, een Bootje genaemt de Hoope willende naer Christiania, rapporteerden desen morgen van de Bay in de Noordt

Noordt ghezeylt te wesen / daer des Koninck Vloot sterck vijftigh Schepen lagh / daer onder de Admirael Monck ende Prins Robbert, daer sy gisteren langh aen boordt waren geweest / ende sagen dat seer grooten haest gemaeckt wierde / om uyt te komen / seggende mede datter negen Koninckx Schepen van daer tot beneden de Reviere in ordre gerangeert op de waght lagen / waer van hy nu al vijf konde sien / ende wel te weten dat sy sestigh Branders meest klaer hadden / hoopende derhalven sijne resterende Branders uyt Hollandt in alle spoedt mede toegesonden souden werden / d'Engelsche souden omtrent de negentigh Schepen van Oorlogh sterck sijn.

De Heeren van Zeelandt hebben door haer Heeren Gecommitteerde ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. al wederom den vijfthienden Julij / seer instantelijck ende met redenen daer toe dienende geurgeert / het employ ende avancement van den Heere Prince van Orangie, ende specialijck dat sijn Hoogheyt ten minsten in den Raedt van State gheintroduceert mochte werden / om aldaer fondamentele kennisse van de gronden / ende het beleyd van de gemeene Landt-saecken te mogen bekomen; Waer op by haer Ho. Mog. is goedt ghevonden te versoecken de Heeren van Hollandt dat de selve haer dien-aengaende soo haest eenichsints mogelijck was / in conformité van de advijsen van de andere Provincien mede wilden verklaren.

Den Admirael de Ruyter was ten Ancker den sesthienden Julij voor de Revier van Londen, sterck een-en-tachtigh 's Landts Schepen ende Fregatten / met negen Branders / buyten d'Advijs-Jachten / hoopende dat de Schepen uyt Goeree als dat van Capiteyn Laurens Davidsz, ende den overleden Capiteyn Houttuyn, ende uyt Texel den Schout by Nacht Sweers met de reste oock haest by hem souden wesen / met de resterende Branders; Den vijfthienden sijn drie Scheepkens uyt de Revier gekomen / ende door sijne Brandt-wachten onder de Vlagge gebracht / sijnde daer van twee Sweden, ende den derden een Danficker, alle maer gheballast / ende den veerthienden 's avonds van des Vyands Vloot gezeylt / die sy sinceerlijck rapporteerden gereet te sijn om uyt te komen / maer en hadden des Koninghs schepen niet konnen tellen / door de menichte der Victuaille ende andere Schepen / ende de Branders, die daer om en bylagen / maer seyden anderwerf van goeder handt te weten / dat sy noch dese weecke meynden af te komen / met in de sestigh Koninghs Schepen ende vijftigh Branders / die sy selfs hadden sien klaer maecken / ende al by de Vloot waren / soo dat sy in de tachtigh Koninghs Schepen sterck souden wesen / ende noch wel twintigh moeten laten leggen / by mancquement van Volck / Masten / ende Want / &c. Weshalven hy de Ruyter niet en twijffelde / of souden kortelingh weder te samen tot een hooft-treffen komen; Dat sy al te saemen wel gemoet hare afkomste waren verwachtende / ende wenschte en versochte nochmaels dat doch de voorgeseyde ses a seven kloecke schepen / ende branders mochten by haer krijgen / het soude een groote versterckinge geven / ende 's Volcx couragie in de Vloote noch meer vermeerderen.

Twee daegen daer nae wiert hy starck ses-en-tachtich schepen van Oorlogh ende Fregatten / en thien Branders, verhoopende dat met het verder uyt-

 persen

perssen van de reste soude worden gevigileert / ende wel gecontinueert. Den achthienden vroegh outfingh hy door een expressen afgesonden Edelman een Brief van den Heere Mareschal d'Aumont, ende een ander van den Agent de Glarges, inhoudende de goetheyt van sijne Majesteyt van Vranckrijck, in 't aenbieden van twee duysent uytgelesene Musquettiers die omtrent Calais gereet stonden / om op 's Landts Vloote te werden ge-embarqueert: Hy heeft daer op in substantie gheantwoordt / sijne Majesteyt mette voorname Heeren ende Officieren van herten te bedancken voor der selver groote ghenegentheydt / tot bevorderinge van de ghemeene saecken / ende dat hy haer Ho. Mog. als sijn Heeren ende Overheden daer van kennisse soude geven / maer dat anders (God lof) wel gemant waren / ende noch gisteren wel duysent mannen wederom te rugge / ende naer 't Vaderland hadde doen keeren. Dien selven morgen / doch een weynigh spaeder sijn hem by twee distincte occasien oock wel ghewordenhaer Ho. Mog. Missive ende bygaende resolutien / van date den vijfthienden ende sesthienden deses met de duplicata der selver / streckende eensdeels tot advertentie van 't gepasseerde / ende anderdeels vervattende der selver bevel / om alle Schepen van Neutralen met Waren van Contrebande, op die Kuste geattrappeert wordende, aen te houden, ende op te senden: 't Welck hy schreef alsoo soude werden achtervolght / ende dat albereyts daer van een begin had gemaeckt / gelijck dan den voornoemden Capiteyn Laurens Davidsz ende sijn voorschreve Compaignon / met sich onder de Vlagge had ghebracht twee Sweedsche Fleuyten / beyde komende van Stockholm, ende geladen met Peck, Teer, Yser, ende Koper-draet, by hem aen-gehouden den sesthienden deser Maendt / in Zee acht mylen buyten d'Engelsche Wal / de welche hy (de Ruyter) aenstondts met het Volck van den selven Capiteyn beset aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam heeft af-gesonden / benevens alle Papieren ende Documenten daer toe specterende in een Pacquet toe gezegeld / seggende den eenen Schipper genaemt te sijn Jurrien Bartels, 't Schip het Witte Peert, de wil te hebben naer Havre de Grace, ende d'andere genaemt Hans Keyser, 't Schip de S. Nicolaes, naer Nantes.

Aen de Westphaelsche zijde was men wel genesen van den Oorlog / maer niet van de vreese; Den negenthienden schreven de Heeren van Deventer van d'Armature der Sweden, ende dat de Munstersche afgedanckte Volckeren wederom in het selve Stift souden aen komen / alwaer al vier Regimenten te Peerd tot Borcken ende Boeckholt gelogeert souden sijn / de welcke tot Dulmen ende Alteren, naer vermoeden geinquartiert souden worden / dat oock den Oversten Pleuren met twee Regimenten te voet uyt Henegouw in 't voornoemde Stift Munster verwacht soude werden / ende dat den Heere Bisschop van Munster voor eenige dagen vijf Compagnien Peerden soude af ghedanckt hebben / de welcke in dienst van de Sweden overgegaen soude zijn: Waer op is goed gevonden / de voorschreve Missive ende bylagen te stellen in handen van de Heeren van Ommeren, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de Deensche ende Lunenburghsche saecken / om met ende nevens eenige Heeren Gecommitteerden uyt den Raed van State by haer Ed. selfs

selfs te nomineren / de selve te visiteren / examineren ende daer van rapport te doen / des wierden de Heeren Gedeputeerden van de voorschreve Provincien versocht van de selve advertentie en kennis te geven aen de Heeren hare Principalen / om te strecken tot der selver narichtinge / ende wyders te dienen sulcks ende daer 't behoorde. Eyndelijck is verstaen / dat aen den Resident Sasburgh geschreven soude werden / dat hy sich soude hebben te informeren ende haer Ho. Mog. te adverteren / of in die Quartieren eenigh Volck voor den Bisschop van Munster geworven wierd: Gelijck oock aen de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot Noordhoorn geschreven wierdt / dat haer Ed. van gelijcken willen inquireren / of door ordre van den selven Bisschop in die gewesten eenige Troupen gelicht ende by den anderen ghebracht wierden.

Met een Passaet-Barcque van Calais quamen op de Vloote van d'Admirael de Ruyter drie Ridders ende der selver gevolgen / als die van Lotteringen, Soone van den Prince van Harcourt, Qualijn, ende van Cavoy, mede brengende Brieven van de Heere Grave ende Gouverneur van Charost ende Agent de Glarges, inhoudende versoeck om haer op sijne Vloote in den aenstaende slagh te mogen toonen tegens d'Engelsche / sy hebben de eerste nacht aen des Admiraels boord geweest / en daer na heeft hy haer geboecht op een van sijne seconden / genaemt 't Schip Utrecht den Capiteyn Hendrick Gotskens, om daer te beter haer commoditeyt te vinden / ende ten aengaen van het gevecht by hem de Ruyter over te komen; Hy admireerde op 't hooghste de genereuse genegentheydt van dese Natie / want den Heer Agent schreef oock dat het aldaer veele brave Edellnyden / Volontarisen / Officieren / ende gemeene Soldaten seer bedroeft had / dat men haer voor als-noch tegens de Engelsche niet en kon employeren. Door twee dagen hoorden hy op de Revier eenichsints canonneren / soo dat hy staet maeckte het adieu-schooten waren / en daer mede den Vyand af quam / maer en had noch niet vernomen / niet tegenstaende de wind daer toe seer favorabel gehad hadden. Den twee-en-twintighsten had oock wel ontfangen / haer Ho. Mog. Missive van den twintighsten, met d'aenkomste van 't Fluyt-schip de vergulde Diffel, met eenige Brieven van Rotterdam, inhoudende rescriptie op de sijne van den seventienden daer te vooren; Bedanckende haer Ho. Mog. dat de selve hadden believen contentement te nemen / dat hy den Collonel Ittersum, ende sijne byhebbende Militie had gedimitteert / ende naer 't Vaderlandt te rugge ghesonden. Den gemelden seventhienden had oock krijghs-raedt geseten / ter occasie van de Capiteynen die haer in ende naer de jonghste Bataille met hunne Prinsen van 's Landts Vloote hadden begeven / anders als na de geordonneerde Rendevous in de Wielingen, ende sijn vijf gecondemneert in de nabolgende amenden / als vander Zaen in drie duysent Guldens / Hendrick Adriaensz in duysent Guldens / Jacob Andriessz Swart in twee duysent vijf hondert Guldens / ende Jacob Willemsz Broeder in twee duysent Guldens / alle van Amsterdam, ende Rut Maximiliaen uyt de Maze in duysent Guldens.

De Heeren van Zeelandt maeckten steeds swarigheyt in 't betalen van seeckere veerthien Compagnien: Dies de Heeren Braeckel ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de militaire saecken / hebben gerapporteert dat haer Ed. in gevolge van der selver resolutien van den sesden deses / met ende nevens eenige Heeren Gedeputeerden uyt den Raed van Staten in conferentie gheweest waren / ende overleght hadden door wat expedienten ende middelen / de Provincie van Zeeland aen de eene zijde met de meeste gevoeghlijckheyt gedisponeert soude mogen worden / om aen te nemen de veerthien Compagnien te voet / op de selve by den nieu gedresseerden Staet van Oorlogh van den achtsten Martij lestleden gerepartieert / ende daer aen vervolgens de vereysschte betalinge te laten doen / mitsgaders in wat forme best de defectueuse Provincien aen de andere zijde gedisponeert souden mogen worden / om te voldoen hare respective quotes in de ghedragen consenten tot de saecken van de Zee; Dat haer Ed. oock vervolgens en in conformité van haer Ho. Mog. resolutie van den derthienden deses ghe-examineert hadden / 't gunt de Heeren Gedeputeerden van Hollandt ende West-Vrieslandt / ten voorschreve dage met de redenen daer toe dienende hadden geurgeert / namentlijck dat de Provincien die eenige Compagnien van nieuw-geworvene Troupes af gewesen hadden / ofte difficulteerde te betalen / met de meeste gevoeghlijckheyt behoorden gedisponeert te worden om de selve aen te nemen / ende hare betalinge van tijd tot tijd te versorgen / of by ontstentenis van dien dat ten minsten soo veel van de voorschreve nieuwe Troupes / hoe eer soo liever gelicentieert mochten worden / dat d'andere ghewillige Provincien naer proportie van hare quota niet hooger ofte meerder beswaert mochten worden; Dat sy Heeren Gedeputeerden van advijse souden sijn / dat in de aller-serieuste termen aen de Provincien van Gelderland ende Over-Yssel soude behooren geschreven te worden / met representatien van alle de ongemacken ende ongelegentheden die den Staet deser Landen te verwachten had / by aldien de selve nevens andere sich niet en souden evertueren in de betalinge der subsidien / uyt krachte van de respective Alliantien aen den Coninck van Denemarcken / mitsgaders aen de Keur ende Vorsten van Brandenburg ende Lunenburgh belooft / ende specialijck mede in de betalingh der Soldyen ende Tractementen, aen de jonghst-aengenomen 's Landts Militie te doen / mitsgaders in de voldoeninge der gedragen consenten ende achterstallige Penningen tot d'expeditie ter Zee gherequireert / dat dienvolghens de voorschreve Provincien niet alleen souden willen besorgen dat de nieuw-geworven Militie op haer Provincie gherepartieert promptelijck betaelt mochten worden / maer oock dat de voorschreve achterstallige subsidien / ende furnissementen van Penningen / van tijdt tot tijd aen de respective Collegien ter Admiraliteyt / ende in specie aen die in Zeelandt te berde gebracht mochten worden / ende alsoo vervolgens het selve Collegie bequaem gemaeckt / om den dienst van den Lande allenthalven te konnen betrachten; Dat van gelijcken oock de Provincie van Zeelandt gedisponeert soude mogen worden / om de nieuw-geworven Militie by den extraordinaris Staet van Oorlogh op haer gherepartieert te betalen / de welcke nu op de wan-betalinge van de Provincie van Over-

Over-Yssel ende Gelderlandt in de saecken van de Zee wierde afghewesen/ ende tot noch toe onbetaelt was gebleven/ met expressie dat haer Ho. Mog. dese saecke soo seer ter harten gingh dat se geresolveert waren/ by aldien de gesepde Provincien geen meerder yver soude toe brengen/ ende binnen den tijd van twee Maenden niet lieten blijcken betere devoiren/ tot betalingh van de saecken te Lande ende te Water/ dan nu eenigen tijdt herwaerts was geschiedt/ niet alleen hare Gedeputeerden respectivelijck te weeren van alle directie van saecken in de subalterne Collegien die te Water ende te Lande soude komen voor te vallen/ ende dat ter tijd ende wijle toe dat de respective Bondgenooten souden hebben gesien/ dat de gedachte Provincien gelijck als d'andere sich beter souden hebben ge-evertueert/ nemaer oock dat haer Ho. Mog. by continuatie van wan-betalingen/ genoodsaeckt souden sijn eenige Compagnien te Peerd ende te voet/ in de meergemelte Provincien Guarnisoen houdende onbetaelt te laten/ ende de Penningen daer toe gedestineert te doen brengen in handen van den Ontfanger Generael Doubleth, om geconverteert ende gedistribueert te worden aen soodanige Collegien ter Admiraliteyt/ als aen wien sy meest souden wesen verschuld/ met versoeck dat de Provincien van Gelderlandt ende Over-Yssel om de saecken te matureren/ haer Staets-gewijse Vergaderinge hoe eer hoe liever souden willen doen convoceren: dat wijders oock op't allerserieuste aen de Provincie van Zeelandt geschreven/ ende de selve versocht soude behooren te werden/ dat door dien haer Ed. Mog. nu konden bespeuren/ den grooten ernst die haer Ho. Mog. hadden/ om door alle mogelijcke middelen de defectueuse Provincien in spoor van goede ende prompte betalinge te brengen/ dat de selve alsnu niet langer souden willen weygeren te betalen/ de veerthien Compagnien te voet op haer Provincie gerepartieert/ ende by haer af-gewesen/ om alle desordres die hier uyt soude mogen ontstaen voor te komen.

Noch ontfangen een Missive van den Raedt van State/ gheschreven alhier in den Hage den twintighsten deses/ houdende in effect dat haer Ed. door de Heeren der selver Gedeputeerden by rapport vernomen hebbende den uytslagh/ ende het resultat der boven-gheroerde conferentie/ naer rijpe deliberatie gheoordeelt hadden/ dat by de tegenwoordige constitutien van tijden ende saecken/ in geenderley manieren soude behooren gheprocedeert te worden/ tot licentieringe van eenighe Militie/ maer de selve geheel en al in dienst ghecontinueert/ om de importante en peremptoire redenen ende motiven in de ghemelte Conferentie gheallegeert/ ende op dat de voorschreve Militie onder de respective Compagnien in completen ghetal ghehouden mochte worden/ mitsgaders onder een goede en stricte discipline/ dat mede de Provincien naer hare respective quotes de lasten ter saecke van dien te supporteren/ egualijck souden moghen dragen/ dat aen de defectueuse in gantsch ernstige termen soude worden geschreven/ of wel door een aensienlijcke deputatie by een mondelinge aenspraeck vigoureuse instantien ghedaen/ ten eynde dat de selve om de liefde van 't algemeene Vaderlandt/ en tot descharge van haren schuldigen plicht gedisponeert soude mogen worden/ om de Militie op haer repartitie staende in acht te nemen/ ende

tot der selver successive betalinge van tijd tot tijd prompte ordre te stellen / dat wijders oock gelijcke krachtige devoiren souden behooren by der hand ghenomen te worden / ten reguarde van de Provincien / de welcke in ghebreecke bleven te supperen / haer consenten gedragen tot de saecken van de Zee, ende in gevalle daer op aenstonds niet en mochte volgen de noodige ende ghewenschte successen / dat alsdan by naerder deliberatie soude dienen ghedacht te worden / op middelen van meerder nadruck metter daedt ende reelijck aen ende jegens de defectueuse Provincien ter executie te leggen / doch dat tot geen weghen van contrainte soude behooren gheprocedeert te worden / voor ende aleer het voorschreve tentamen in ordre voor af gegaen zijnde om seer gewichtige redenen / dewelcke sy overbodigh souden zijn aen haer Ho. Mog. by monde te deduceren: Waer op gedelibereert sijnde / is goed gevonden ende verstaen / mits desen te versoecken den meergemelden Raet van State / dat haer Ed. een Concept van Missive in de krachtighste ende efficacieuste termen wilden doen couchéren / ende haer Ho. Mog. laten toe komen / waer door de respective Provincien eenmael ende ten langen lesten ghedisponeert souden mogen worden / om hare defecten in de saecken soo te Water als te Lande sonder langer uytstel te supperen.

Alnoch den acht-en-twintighsten Julij was de Vloot van den Staet voor de Reviere van Londen: Aldaer quamen by haer uyt het Tessel ten Ancker de Capiteynen Buycks, Floris Florissz Blom, met haer onderhebbende Schepen de Vereenighde Provincien ende de Sonne, beneffens de drie resterende Brandt-schepen van Amsterdam, soo dat sy nu negen-en-tachtigh 's Landts Schepen ende Fregatten / derthien Branders ende acht Advijs-Jachten sterck waren / om daer mede den Vyandt te bejegenen / wiens uytkomste sy noch dagelijcks met verlangen verwachten. De voorschreve Blom, ende een der Branders had in passant in sijne derwaerts-komste gerescontreert en aengehouden / ende daer mede gebracht een Vlaems Galjoot van Brugge, gheladen met Vlas, Werck, Snuyt van 't Vlas, Mebalen, Yser, ende eenige Speceryen / hebbende de wil na Nieu-Casteel: hy is van onder tot boven ghevisiteert / maer geene Waren van Contrebande ghevonden ende daeromme weder ontslagen / ende sijn reys laten vorderen.

d'Admirael kreegh ondertusschen last om een prompt ondersoeck te doen / naer de dubbel-bodemde Kisten ende Tonnen / daer in de bewuste Vuyr-wercken (daer van de Resident le Maire had geschreven) souden mogen sijn verborgen / 't welcke des anderen daeghs 's morgens terstondt alomme door de Vloot heeft ghelast / ende is diesaengaende een nieuwe recherche op yder Schip geschiedt / maer hebben niemant vernomen die yetwes vond ofte ontdeckte.

De Heeren van Zeelandt hebben den dertighsten voor ghedragen / dat een Concept van Instructie op 't Papier gebracht mochte werden / voor ende ten behoeve van een Capiteyn Generael van 't Leger van desen Staet / in tijden ende wijlen by haer Ho. Mog. te eligeren: Waer op gedelibereert / ende d'andere vijf Provincien sich daer mede geconformeert hebbende / is de voorsz saecke by de Heeren van Hollandt over genomen / de welcke versocht worden sich daer op mede te willen verklaren.

De

De Heeren aenwesende Gedeputeerden van de Provincie van Zeelandt, hebben ter Vergaderinge nochmaels voor gedragen / dat den Heere Prince van Orangie tot de sessie in den Raedt van State geadmitteert mocht worden: Waer op gedelibereert sijnde / is de voorschreve saecke by de Heeren van Holland over genomen.

Ter selver tijdt wierden de Collegien aen gheschreven om de Vloote te revictuailleren noch voor drie Maenden van den lesten Augusti te reeckenen / tot den lesten Novembris.

Ondertusschen raeckten d'Engelsche oock klaer / want de Ruyter schreef van den lesten Julij, dat den Vyandt al voor twee dagen de Reviere af / ende al met tachtigh Zeylen te voorschijn begonde te komen: de Ruyter heeft op 't ordinaris zeyn alle Hooft-Officieren ende Capiteynen aen boordt ghehadt / ende met de eerste geresolveert / dat met 's Landts Vloote wat souden af zeylen tot buyten de Bancken van Harwits, om de plaetse daer sy doen lagen te kleyn was / om met weder-zijds capitale Vlooten tegen den anderen te ageren / ende daer mede den Vyandt ruymte te geven om uyt te komen / ende te meer op de vlacke Zee te trecken / daer 's Landts Vloote voor hare dangereuse gronden mocht wesen bevrijt / ende heeft haer doen te samen met alle bedenckelijcke redenen ende motiven vermaent ende ge-encourageert tot het betrachten van haren plicht / het welcke oock van haer alle te samen met een groote cordialiteyt is belooft / ende verseeckert te sullen doen; Sy trocken doen 's namiddaghs hare binnen-wachten af / ende verzeylden met de gheheele Vloot omtrent anderhalve mijl / daer weder het Ancker lieten vallen / met voornemen om haer noch verder om de Tuyd te vervoegen / tot in 't gesichte van het Noord-voorland op de vlacke Zee / daeromme het ten hooghsten (seyde hy) dienstigh soude wesen / dat haer Ho. Mog. alomme daer 't behoort van dit verplaetsen van 's Landts Vlooten gheliefden kennisse te geven / op dat alle Vaer-tuygen die aen de selve wierden af gesonden / mochten weten dat sy die souden konnen aen treffen tusschen het voorschreve Voorlandt ende de Vlaemsche bancken.

't Gevecht volghde daer op den vierden Augusti nieuwen of den vijfen-en-twintighsten Julij ouden stijl: Het Engels verhael is gestelt onder d'Engelsche saecken: Als mede hoe het den Luytenant Admirael Tromp beschreef. Alhier sal stellen hoe het den Luytenant Admirael de Ruyter verhaelde van den vijfden Augusti / seggende ten Ancker in de Wielingen, tusschen Vlissingen ende Soutelande, dat namentlijck den ghemelden dagh ten elf uyren voor de middagh de windt Noordelijck / het wierdt aen gevangen door d'Avant-guarde by den Luytenant Admirael Jan Evertsz, tegens die van 's Vyands witte Vlagge, ende vervolgens sijn (Luytenant Admirael de Ruyters) hoofd-gedeelte, tegen 't Hoofd-esquadre van den Vyandt mette Roode Vlagh, maer dat tot zijne ende veeler verwonderingh / den Luytenant Admirael Tromp ende desselfs geheele Esquadre met opgegyde Zeylen soo verre achter 't sijne bleef leggen / als de Avant-guarde te voorlijck avanceerde / so dat den Vyand daer tusschen beyden in bracht / ende hy hem Tromp op sijn rangh in geen actie hadde ghesien, als alleen tegen den avondt een weynigh met eenige Vyandt-

 lijcke

lijcke Schepen van 't esquadre van de Blaeuwe Vlagge: Ondertusschen wierdt seer obstinaet by de Ruyters esquadre ende Schip gevochten / hebbende te ghelijck op zy den Generael Souverain, Naseby, ende verscheyde andere Vyandlijcke capitale Schepen meer / doch ontfongen haer in dier voegen datse hem sijne Post lieten behouden / ende naer een gevecht van drie uyren voor een tijdt verlieten / gaende den Generael Monck van sijn eerste Schip op een tweede over / gelijck hy door 't transport der Vlagge sach / ende hem oock mondelingh wierdt gherapporteert / daer mede hy gelegentheydt kreegh om een weynigh adem te scheppen / ende besich zijnde hem wat te redden sach de voorschreve sijne Avant-guarde hoe langer hoe lichter voor de windt af houden met Bramzeylen daer by / en blinden voor de Boegh / en niet-tegen-staende verscheyde schooten na haer toe liet gaen / konden zy tot geen stand houden worden ghebracht; 't Welck doen by den Engelschen Generael en sijn esquadre gheremarqueert zijnde / quam zy weder sterck op hem de Luytenant Admirael de Ruyter ende eenige van sijn byhebbende Schepen toe / en stonden een hevigen storm met die door / op hoope dat hem ondertusschen van achteren door den Admirael Tromp en Meppel, of van vooren door 't wenden van den Admirael Evertsz met hunne Esquadres soude werden ghesecondeert; maer alles te vergeefs; want onderwijl alle zijn Zeylen / staende / ende loopende Want ende Rondhout / soodanigh wierdt ontramponeert / dat hy sijn Schip niet naer behooren konde regeeren / of daer uyt langer ghenoeghsaem tegenweer doen / om de meenichte sijner dooden en gequetsten; 't Welck dan de reden sijn geweest / die hem hadden genootsaeckt het meeste gros ende de loopende Schepen te volgen met kleyn Zeyl; want by den Luytenant Admirael Tromp die met sijn esquadre te wind-waerts was konde hy niet komen; en niet tegenstaende den geseyden Luytenant Admirael Tromp wel konde / soo en deede hy 't niet / niet te weten wat reden hem daer toe hadden gemoveert: Hy was dan alsoo staende ende retirerende sachtjes Zuydwaerts af gheraeckt / want de slappe koelte niet toe en liet groote vaert te maecken / die hy oock niet en socht / om dat noch al continueerde in de hoope dat hem in faveur van den doncker de meergemelde geheele Arriere-guarde soude hebben by ghekomen / ende dat hy 't werck daer mede gelijckerhandt soude hebben weder begonnen; Maer den dagh aenbreeckende vernam niemant als 't gros van de Engelsche Vloot hem volgen / die doen weder hevigh begonden te canonneren; Sy (Engelsche) leyden 't al af met voor uyt na hem toe te schieten / daer op hy / de Ruyter, haer achter uyt antwoorde met sijne byhebbende Schepen / sulcks dat / naer dat sy een Brander op hem af sonden / die hy door sijne en andere Chaloupen / onder andere gemant mette ghenereuse Heeren Chevaliers de Loraine, Lavoy, ende Coaslin, en der selver gevolgh derwaerts te gemoedt gesonden / necessiteerde vruchteloos de brandt daer in te steecken / ende 't volck sich met swemmen doen salveren / het den Vyandt den eenen voor den anderen na van hem af leyden / doch in 't gesicht bekomende eenige onser Schepen / die te nacht te loef-waert van hem waren geraeckt / sonder eenige van de hare derwaerts om die te onderscheppen; 't welck hy bemerckende sijne onderhebbende Officieren aen boordt beriep / ende ordonneerde tot twintigh in 't ghetal onder den Vice-Ad-

mirael

mirael Banckert ontrent de spleete te blijven / ende des Vyands dessein te verhinderen ; welcke Officieren en Capiteynen hem doen eeniger maten hebben kennis ghegeven van hare ende anderer schaden / ongelegentheden en verliesen / die hy alle metten eersten hunne behoef-cedels soude doen formeren / ende aen de respective Collegien toe senden : In 't gros wierdt hem oock bekent ghemaeckt de doodt van verscheyde onse Hooft-Officieren ende Capiteynen / als den Admirael Jan Evertsz eerst sijn been af / daer naer overleden / den Admirael Tjerck Hiddes de Vries sijn been af / ende in staet van sterven : sijn Schip was te nacht van hem geraeckt / dat van den Vice-Admirael Banckert ghesoncken / den Vice-Admirael Coenders was mede doodt / als oock de Capiteynen Ruth Maximiliaen, Jurrien Poel, en Hendrick Vroom, mitsgaders Hugo van Nieuhof, en Cornelis van Hogenhoeck, die in die staet aen haer quetzuren d'eene het been af / en d'ander in de buyck storven ; Van des vyands schade in 't particulier had geen kennis / maer de gemelde Officieren seyden twee Schepen te hebben sien sincken / en twee verbranden / en zy te samen sagen dat seer waren getroffen / en veel grote rampen hadden.

Den Luytenant Admirael Tromp voor de Wielingen komende / den sesden schreef / dat eergisteren (den vierden Augusti) den Vyandt ontrent negentigh Schepen sterck op onse Vloot was af gekomen / de wind Noord Oost / doch stilletjes ; Dat den Luytenant Jan Evertsz maeckte d'Avant-guarde : Waer op den Vyandt heftich aen brande : Dat hy (Luytenant Admirael Tromp) commandeerde d'Arriere-guarde ; daer mede hy oock ginck tegen des Vyands Arriere-guarde, of Blaeuwe Vlagh ghecommandeert by Sir Jeremias Smith. Dat hy / Tromp, door de Ly door drongh en de Loef bequam / en alsoo des Vyands Arriere guarde van haer battaille af sneedt / tegen de selve vechtende tot tegen den avond ; 't selve esquadre op de vlucht brengende ende de gheheele nacht vervolgende : Sonder dat hy voorders eenige kennisse van d'Avant-guarde ofte de battaille had konnen bekomen. Des anderen daeghs wesende ontrent de Galper had de Vyandt noch eenigen tijdt gevolght / maer siende dat zy niet en wilden standt houden / is te rade geworden den Luytenant Admirael de Ruyter op te soecken ; Den Vyandt dat siende heeft haer doen sachtjes achter aen gevolght tot teghens den avont / wanneer Tromp vernam aen Ly van hem het gros van de Engelsche Vloot / die opwaerts aen quamen laveren / doch van den Luytenant Admirael de Ruyter noch d'andere Hoofden / of oock van eenigh Schip van 's Lants Vloote schreef / niet te weten / als dat hy laet tegen den avont een Schip tegens haer aen quam / ende voor haer wenden / 't welck zy niet anders konden sien als het Schip van den Luytenant Admirael Tjerck Hiddes te wesen / maer had geen Vlagh noch Bram-stengh op ; 't welck haer geen kleyne oorsaeck van quaet vermoeden had ghegeven / of het niet wel met 's Lants Vloot mocht staen ; Dien morgen was hy met sijn esquadre al voor de Wielingen aen gekomen / dat noch wel in goet postuyr was / uyt ghenomen kruyt en scharp / seyde te wenschen kennisse te hebben waer den Heer de Ruyter aen te treffen was / dat niet soude manqueeren alle devoiren te doen om met hem te conjungeeren ; Eyndelijck dat den Vyandt doende was met haer gros op te laveren / ende by aldien geen se-

cours quam dat genootsaeckt sonde sijn / tot sijn leetwesen / in de Wielingen te retireeren.

Den Luytenant Admirael Meppel, met den Luytenant Admirael Tromp geconjungeert sijnde geweest / schreef den sesden van voor 't Gat van ter Veer als volght: Dat zy met 's Lants Vloote op Woensdagh in 't gevecht waren geweest: Ja soo hart dat schier niet was om te gelooven: Dat hy den Vice-Admirael van de Blaeuwe Vlagh dien geheelen achtermiddagh dicht op zy had gelegen / met zijn by-hebbende Capiteynen van 't Noorder-quartier, die hem uytnemende secondeerden / soo dat dien Vice-Admirael most af houden / en wenden by staegh / 't was meest stil / soo dat zy niet konden vorderen: Dat hy over de hondert dooden en gequetsten hadt / die hy metten eersten soude op senden: Dat sijn groote Mast op seven plaetsen door-schooten en 't Schip soo doornagelt dattet niet was te gelooven; soo dat hy al aen 't sincken was ghe-weest / ja sijn onderste lagh van 't Kruyt in 't Water had gestaen / dat met groote neerstigheyt geremedieert en 't Schip dicht was gekregen / soo dat hy (Godt lof) mettet esquadre van Tromp noch behouden / dan 't meeste Kruyt en scharp was verschooten: Dattet hem leet was dattet niet na wensch ware gegaen / nochtans dat hy en Tromp hadden het esquadre van den avont op de vlucht gedreven / ja dat hy des anderen daeghs al sijn best liep / sulcks dat niet gheraden was langer voor de wint hem na te loopen / derhalven hadden gesa-mentlijck geresolveert om de Zuyd te wenden na den Heer de Ruyter, om te sien hoe 't met hem stont / die zy tot noch toe niet vernomen hadden / dan ver-stont / dat droevigh was / dat dien Heer niet by gestaen ware / concluderen-de dat Godt wist de waerheyt van die saecke / die haer Ed. Mog. hier na wel mede gedeelt soude worden. Adviseerde onder anderen oock by P. S. dat den Schout by Nacht 't Hoen was doot geschooten / met Jacob Gerritsz Roemer, en noch vijfthien a sesthien andere / soo doot als gequetst. Dat den Vice-Ad-mirael Schram en hy noch ghesont waren / Capiteyn Ysbrant Clement zijn been aen stucken / en de twee Luytenanten van hem Luytenant Admirael swaer gequetst / dan Tijs Reyndersz was noch gesont.

Den Heer van Somersdijck was mede ghegaen op het Schip van Tromp, ende weder gekomen deed meest gelijck rapport: Hoewel op sijn naem een ver-klaes tot avantagie van Tromp was gedruckt; 't welck by hem ontkent wor-dende / daer naer bevonden is te sijn geschiet door beleyt van den Heer Kievit Tromps Swager: 't welck was een begin van Kievits ongeval: komende daer by d'ontdeckinge van sijn intelligentie met den gevangen Ritmeester Buat, daer van hier na sal worden geseyt.

De gheleden schade was gheringh / ja inder daet egael. Maer 't bleeck dat men had moeten wijcken. Ende alsoo men hier de victorie in Junio soo groot had gemaeckt / ende men hier d'opinie had dat d'Engelsche in langh niet sou-den weder konnen ghereet zijn; soo gaf dese spoedige uytkomst der selde eenige presumptie / dat de voorige victorie (zijnde vier dagen gedisputeert geweest) soo groot niet most gheweest zijn: Anders was wat schandelijck dat een on-langhs geslagene Vyant een victorieuse Vloote soo ras / ja in een halven dagh weder uytter Zee sloegh. Den Luytenant Admirael de Ruyter wierp de gant-

sche

sche schult op Tromp: dat hy d'ordre had te buyten gegaen: Tromp op hem/ dat hy den Luytenant Admirael Evertsz, ende den Luytenant Admirael Tjerck Hiddes, maeckende d'Avant-guarde, niet tijdts genoegh had gesecondeert; Soo als hy in zijn Brief (onder de Engelsche saecken) breeder aenwijst. Maer den Staet gaf hem nochtans ongelijck; ende oordeelde dat hy met de Ruyter niet soude compatibel zijn.

In 't begin van September quam een goede partye scherp ende eenighe victuaille uyt Hollandt, daer van sommige Schepen staende ter directie van 't Collegie ter Admiraliteyt in 't Noorder-quartier / en van Vrieslandt des van noode gehad hebbende / nu mede ten volle wierden voorsien. Ondertusschen 's Lands Vloot weder op nieuw in esquadres verdeelt / ende yder naer behooren gherengeert sijnde / heeft den Luytenant Admirael de Ruyter den vierden September het gewoonlijck zeyn gedaen om Ancker te lichten / ende onder zeyl te gaen / doch de windt niet favorabel ghenoegh wesende / om over eenen boegh het Gat te konnen bezeylen ende uyt te loopen / heeft men het met de Ebbe niet verder konnen brenghen als ontrent de Droogen, alwaer men genootsaeckt is geweest binnen de gronden het Ancker te laten vallen. Ondertusschen hebben de Admiraels van de respective esquadres, de noodige ordres onder de selve hare esquadres, wederom soo veel doenlijck uyt gedeelt / ghelijck oock 't geene d'een en d'ander noch had over te nemen / soo veel mogelijck aen boordt gebracht is; sijnde d'intentie op morgen weder Ancker te lichten / om so veel Schepen buyten gaets te helpen / als na weder / windt / ende andere toevallen doenlijck was. Doen hadden noch geen andere kondschap van dat de Engelsche Vloot na hare Kusten was gheloopen / om te verversschen ende voornamentlijck om Water ende victuaille in te nemen.

Verdeelinge van de jegenwoordige 's Landts Vloote in drie Esquadres / geformeert door den Krijghsraedt in de Wielingen.

Onder 't esquadre van den Admirael de Ruyter, syn bescheyden dese onderstaende, ende sullen alle voeren de Wimpel van de groote Stengh.

ADmirael Michiel de Ruyter.	De seven Provincien.
Luytenant Adm. Aert van Nes.	De Eendracht.
Vice-Admirael de Liefde.	De Ridderschap van Hollandt.
Schout by Nacht Jan van Nes.	Delft.
Laurens Davidsz van Convent.	Groot Hollandia.
Dirck Schey.	Gouda.
Tobias Tobiassz.	Harderwijck.
Cornelis de Liefde.	Wassenaer.
Jan van Nes d'Oude.	Kleyn Hollandia.
Philippus van Aelmonde.	Dordrecht.

Jacob

Jacob Andriesz Swart.	Deventer.
Hendrick Gotskens.	Utrecht.
Jacob Cornelisz Swart.	De Provincie van Utrecht.
Nicolaes Marrevelt.	't Geloof.
Jan du Bois.	Vreede.
Jan Davidsz Bont.	De Leeuwen.
Michiel Suys.	Campen.
Jan Kroock.	De Hollandsche Thuyn.
Commer Gerritsz.	't Zuyer-huys.
Cornelis Jacobsz de Boes.	't Hollands Wapen.
Jan de Jong.	't Raed-Huys van Haerlem.
Floris Florisz Blom.	De Sonne.
Frans van Nydeck.	De Louyse.

Fregatten.

Nicolaes Naelhout.	Harderwijck.
Willem Boudewijnsz.	't Quartier van Nimwegen.
Jan Gyselsz Lier.	Asperen.
Elandt du Bois.	Utrecht.

Advijs-Jachten.

Pieter Wijnbergen.	Swol.
Pieter Pietersz Swart.	Schiedam.
Dirck de Munnick.	't Hart.

Branders.

Reynier de Vos.	d'Exter.
Pieter Lievens.	De goede Hoope.
Gijsbert Jacobsz Hay.	Rotterdam.
Willem Pauwelsz.	Delft.
Jan Broersz Vermeulen.	De Helena.
Cornelis Pietersz van den Hoeven.	De Lydsaemheyt.

Onder 't Esquadre van den Luytenant Admirael Adriaen Banckert, sijn bescheyden dese onderstaende, ende sullen alle voeren de Wimpel van de Voor-stengh.

Luytenant Adm. Adriaen Banckert.	Walcheren.
Vice-Admirael Cornelis Evertsz.	Zierick-zee.
Vice-Admirael Enno Doedesz.	Groeningen.

Schout

Schout by Nacht.	
Adriaen de Hase.	Veere.
Adriaen Kruyningen.	Dort.
Cornelis Evertsz de jonge.	Middelburgh.
Jan Pietersz Tant.	Utrecht.
Dirck Jacobsz Kiela.	Delft.
Jan Dingemansen.	De Zee-Ridder.
Barent de Vries.	De Steden.
Witze Beyma.	Westergo.
Pieter Thomassz.	De Waeckende Boey.
Jan Vyselaer.	Oostergoo.
Thómas Fabricius.	Tijdt-verdrijf.
Abraham Crijnsen.	Zeelandia.
Pieter Feyckes Eyckema.	Albertina.
Jacob Willemsz Broeder.	Dom van Utrecht.
Jan van Treslong.	Kleyn Frisia.
Christiaen Ebelsz.	Omlandia.

Fregatten.

Willem Hendricksz.	Schaeckerloo.

Advijs-Jachten.

Salomon la Haye.	Prins te Peert.

Branders.

Engel Adriaensz.	De Hoope.
Meyndert Jenties.	De Princesse.
Gerrit Andries Mack.	Schiedam.
Evert Liete.	Middelburgh.
Bartholt.	d'Erasmus.

Onder 't Esquadre van den Luytenant Admirael van Gent, sijn bescheyden dese onderstaende, ende sullen alle voeren de Wimpel van de Kruys-stenge.

Luyt. Adm. Ioseph van Gent.	Hollandia.
Luytenant Admirael Meppel.	West-Vrieslandt.
Vice-Admirael Isack Sweers.	Gouda.
Vice-Admirael Volckert Schram.	Gedwongen Vrede.
Schout by nacht Willem vander Saen.	De Beschermer.
Schout by Nacht David Vlugh.	Nassauw.

Jan de Haen.
Luytenant Collonel Palm.
Hendrick Vollenhoove.
Hendrick Adriaensz.
Iacob Binckes.
Pieter Middellandt.
Pieter Magnussen.
Graef Ian van Hooren.
Ian Heck.
Hendrick Visscher.
Pieter Kersseboom.
Claes Valehen.
Pieter Claessz Wijnbergen.
Iacob Paeuw.
Adriaen Berckhout.
Claes Ancker.

Calants Ooge.
Oosterwijck.
De Muyl Tromp.
De Reyger.
De Vereenighde Provincien.
Haerlem.
Edam.
Gelderlandt.
Iosua.
De jonge Prins.
't Wapen van Enckhuysen.
't Wapen van Medenblick.
't Noorder-quartier.
Staveren.
De *drie* Helden Davids.
d'Eendracht.

Fregatten.

Iacob Boom.
Arent Simonsz Vader.
Cornelis Ioosten Smient.

Ylst.
Over-Yssel.
De kleynen Harder.

Advijs-Jachten.

Pieter Maertensz.
Ian Iansz Verboeckelt.

Branders.

Gerrit Voorens.
Hendrick Boeckhooven.
Hendrick Roseus.
Ioost Gillissz.
Jacob Maertensz de Haes.

't Wapen van Londen.
Bristol.
De Brack.
Pro Patria.
De Reus.

Den vijfden 's morgens is 's Landts Vloot van voor den Droogen wederom onder zeyl gegaen / ende met een seer favorable Oostelijcke wind ghemackelijck in Zee gheraeckt; De Heeren Gecommitteerde van haer Ho. Mog. hebben de selve eenige mijlen t' Zee-waerts geconvoyeert / ende aldaer haer laetste afscheydt van den Luytenant Admirael de Ruyter, ende andere Hooft-Officieren ghenomen hebbende / zijn den vijfden September tot Vlissingen wederom ghearriveert / alwaer bevonden dat selfs de laetste Schepen die mede ghedestineert waren / om met de Vloot in Zee te loopen van dien naer-middagh / noch een stuck weeghs af gezeylt waren / doch niet over

over de Drooge hadden komen geraecken / maer onfeylbaerlijck 's anderen daeghs weegh souden in Zee steecken / ende de Vloot volgen.

De Vloot quam 's anderen daeghs avonts vier mijlen dwers van Oostende ten Ancker / om noch eenige aenkomende Schepen ende Branders uyt de Wielingen by haer te wachten / ende mede ten eynde dat sijn onderhebbende 's Landts Schip te deege klaer mochte raecken / ende sijn daer op den sesten 's morgens weder onder Zeyl gegaen / met een goede Oost Noord-Ooste windt ende redelijcke koelte / maer avanceerde weynigh ten opsichte den Krijghs-raedt aen boordt van de Ruyter was / om by te woonen de justitie over een moetwilligh Matroos van den Vice-Admirael Coenders Zaliger Schip / die ghehangen is / en dan noch over een ander Matroos van den Capiteyn van Almonde die geharquebuseert is / om dat hy eergisteren op 't Schip van den voornoemden Capiteyn Almonde, een ander Matroos met een Mes had ter neder geleydt / ende was doen buyten boordt ghesprongen meenende het t'ontswemmen / maer was door den Capiteyn doen vatten / stierf met seer goedt berouw ende resolutie / en om aen 't Volck van den Vice-Admirael Coenders Zaliger wat ontsach / ende gevoelen van haer misslagh te geven / is den Quartier-meester aen 't boordt van den Vice-Admirael Enno Doedesz Star ghesonden / om ten overstaen van eenige Schouten by Nacht en Fiscaels sijn reght van drie mael van de Ree te vallen / met twee hondert slagen gelaerst / te ontfangen.

Dien na-middagh saghen noch vijf Schepen ende drie Galliots uyt de Wielingen volghen / ende sonden oock met eenige Galliots eenige siecken op / ende hoopten met continuatie van die goede windt morgen ochtent tijdelijck op haer geordonneerde Post te wesen.

De Heeren Raed Pensionaris de Wit, Vrybergen, vander Hoolck, Kan, Coeverden, ende Gerlacius, haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden jonghst uyt de Wielingen weder gekeert / aldaer ghewe est sijnde tot bevorderinge van de uytpressinge ende expeditie van 's Landts Vloot / metten gevolge ende aenkleven van dien; Hebben den negenden in specie gerapporteert / wat by haer volgens haer Ho. Mog. authorisatie in date den vijf-en-twintighsten Augusti lestleden met den Heere Grave d'Estrades, ende Marquis de Bellefonts was gheconcerteert / mitsgaders wat last ende Instructie aen den Luytenant Admirael de Ruyter, als Generael van 's Landts Vloote / by provisie ende tot nader ordre was gegeven: Waer op ghedelibereert sijnde / hebben haer Ho. Mog. sich alle 't voorsz gebesoigneerde wel laten ghevallen / ende dienvolgens de ghemelde Heeren der selver Gedeputeerden ende Gevolmachtighde / over ende ter saecken van 't voorschreve rapport ende hare vigilantie / moeyte / arbeyt / ende goede conduitte in 't geene voorsz is / gehadt gebruyckt ende aen-gewendt / bedanckt.

Sedert deed d'Admirael devoir om te komen op de geordonneerde rendevous / ende hadde den sevenden 's morgens wederom den Krijghs-raedt aen boordt / soo wel om te oversien de ordres haer van de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden ter handt gestelt / als mede om verder te sententieren soodanige Persoonen / Matroosen ende Soldaten / die

 hun

hun van haer Schepen in Zeelandt, ende elders langer hadden gheabsenteert / als haer by den Krijghsraedt was vergunt geweest / ende wierde om de veelheyt der selver goedt gevonden / dat yder Luytenant Admirael 's anderen daeghs soude executie doen over soodanige delinquanten / als onder 't Collegie ressorteerden daer van hy dependeerde / ende omtrent dien middagh sijnde naer gissinge dwers van Duynkercken, stuyrden de Luytenant Admirael de Ruyter een Galjoot naer Calais, met Brieven aen de Heere Gouverneur den Grave van Charost, met notificatie van sijn arrivement / tot soo verre / ende 's avonts quamen ten Ancker in 't ghesichte ende Westen ten Zuyden het Noord-Voorlant, vermits stille was / soo om van de Vloot niet te werden verstiert als om in te wachten twaelf Zee Zeylen / ende een a twee Galliots die hem scheenen te volgen / ende den achtsten dito 's morgens by hem komende / bevonden dat het de bewuste negen Branders uyt Texel ende drie Fregatten waren / derwaerts uyt de Wielingen ghesonden om haer af te halen / de welcke na dat het Schip gekrenght hadden / terstont heeft gerengeert onder de respective esquadres / ende bevonden sich doen wel van die soorte versien / ende daer-en-boven het getal van 's Landts Schepen ende Fregatten / het getal van negen-en-seventigh genoeghsaem ghemant / ende suffisant om onder Godts zegen te verrichten / het werck daer toe sy waren ghedestineert / als een yegelijck maer na proportie sijn plicht daer toe betrachte / 't welck haer met eenige nadere ordres ende voorsieninge serieuselijck soo wel schriftelijck als mondelinge wierdt aen bevoolen / ende daer na gingen soo hier aen boordt als aen d'andere Luytenants Admiralen van 's Landts Vloot / voort mette voorsz executie gisteren geattresteert / bestaende in alle van de Ree te smijten, ende soo veele te laersen als sy na discretie konden verdragen. Ende eenige daer van op de minste bemande Brandtschepen te setten / mits evenwel genietende de gagie daer toe staende. Verder was 't op den gheheelen dagh stille / vernamen niet een vreemdt Schip daer omtrent in Zee / ende quamen 's avonts wederom omtrent als vooren ten Ancker.

Den thienden 's morgens de wind Noord Oost ten Oosten / ende stijve top-zeyls koelte / gingen onder zeyl namen haer koers Noord ten Westen omtrent de middagh ten half eenen, wierden door de zeynen van haer voorste buyten-wachten den Vyandt gewaer / tegens haer aen komen / ende dus noch een uyr gheloopen hebbende / wenden ten Zuyd Oosten over / ende sagen 't Fregat Edam van Amsterdam, werdende ghevoert by den Capiteyn Pieter Magnussen sijn groote Stenge verlooren hadde / ende de Officieren ende Volck / die na boven wierden gestiert om des Vyands Vloot te tellen / begrooten het getal te bestaen in de tnegentigh Zeylen / tegens den avondt quamen een Galliot uyt de Wielingen by den Admirael / seggende eenige Brandt-haecken ende andere behoeften in te hebben / doch konde om de stijve windt daer uyt niet overnemen / maer stierden hem voor uyt na de Vlaemsche Kust / met ordre als hy bevondt dat het op drooghde / te ghemoedt soude komen waerschouwen / gelijck hy ontrent 's nachts ten elf uyren dede / maer op het met de geheele Vloot wederom den Noordt wenden / ende dus ruym een

een uyre gheloopen hebbende / sagen eenige Schepen onser Vloote canonneren tegens eenige Voor-loopers van den Vyandt / die te verre van haer gros uytte Loef waren af ghekomen / maer duyrden niet langh / was dus maer en passant geschiedt. 's Nachts ten drie uyren wenden 't weder om de Zuyd / met intentie sich te vervoegen aen de Fransche Kust ende omtrent den Ouden Man, om aldaer met even-veel avantage te konnen vechten / 't welck door de stijve Oostelijcke wind op d'Engelsche Kusten niet konden doen / als met perijckel van de beschadighde Schepen aen Kont-hout ende anders te moeten verliesen / den elfden 's morgens met het lumieren van den dagh / hadden noch al de wind Oost Noord Oost met stijve koelte / liepen Zuyd Oost over / ende bevonden sich in 't gesichte van de Hoofden, ende uyt het gesichte van den Vyandt / ende dat een groot Vries Schip sijn groote Mast verlooren hadde ; d'Admirael stierde terstondt twee Galliots derwaerts / met last om hem naer Havre de Grace te senden / ende een weynigh Zuydelijck sagen een kloeck Engels Schip / dat sijn Focke-Mast ende Boeg-spriet quyt was / ende daer by de Vice-Admirael Evertsz, ende Sweerts, om het Volck daer uyt te bergen. d'Admirael gheboodt haer door een Galliot den brandt daer in te steecken ; Ende middeler-wijl gingen d'onse haer gangh langhs Calais Klift, 't Canael inwaerts aen na den Bocht van Bouloigne, of den Ouden Man, latende continueel aen de Stengen uyt sien na den Vyandt / die de selve ontrent den middagh weder ontdeckten d'onse te volgen / ende by den hoeck van de voorschreve Oude Man ghekomen sijnde met 's Landts Vloote / sagen den vyandt om den hoeck van Calais Clift na d'onse toe steecken : Ende daer op d'onse oock weder na haer / doende het geordonneerde zeyn / om generalijck in den vyandt te breecken / ende geen andere ghedachten hebbende / of het treffen soude aen gaen / soo wend het den vyandt ontrent vier uyren weder van d'onse af om de Noord / ende d'onse continueerden haer te volgen tot tegens den avondt / schietende uyt diversche schepen op malkanderen / maer wat buyten den Opper-wal van de Fransche Kust komende koelden den windt soo vehement / dat den Admirael oordeelde het buyten Zeemanschap was / den vyandt langer te volgen / want weder-zijdts Schepen door 't weer maer rampen kregen / sonder malkanderen af-breuck te doen / ende dede derhalven zeyn / om weder na de Opper-wal te wenden / ende in dit wenden / waeyde des Admiraels voor Mars-zeyl uyttet Lyjck / 't welck eenige achterste der Engelsche Schepen siende / als den Schout by Nacht van de Roode / Vice-Admirael van de Witte Vlagge / ende verscheyde van haer esquadres / als mede dat d'Admirael de Ruyter haer vervolgende / maer met vier a vijf schepen alleen voor uyt quam / ende 't gros seer verachterde / ende in sijne af sackte / wenden hem weder na / schietende verscheyde schooten buyten apparentie / van te konnen toe dragen / ende siende dat hun gros koers om den Noord bleef continueren / staeckten de bravade ende volghden haer ; Ende de Ruyter met sijn by-hebbende schepen quamen ten Ancker en stierden eenige Galliots / om daer door 't gros aen te seggen / dat sy wat souden op laveren / om soo na by hem Admirael te setten als 't mogelijck was / ende oock eenige andere twee a drie mijlen in het

Noorden van de Vloot om de wacht van de nacht aldaer te houden; 't Was alles Godts werck; soo veel / als in de jonghste bataille de windt te weynigh was / wasse nu te veel / 't Schip kleyn Frisia, wordende ghevoert by den Capiteyn Jan van Terlon, sagen sijn Boeg-spriet te hebben verlooren / dan wil by wijle de Focke-Mast wel volgen. Gelijck twee Engelsche / daer van een sijn groote Mast quyt was / haer cours oock alle naer Engelandt stelden. Den geheele nacht passeerde verder niet schrijf-waerdigh / ende den twaelfden 's morgens hadden de windt noch al Noord Oost ten Oosten / ende Oost Noord Oost even stijf / sagen den vyandt in 't Noorden van haer drijven / of niet een Zeyl by leggen / seer breedt van malkanderen verspreyt / verwachtende gelijck d'onse handtsamer weer om malkanderen aen te tasten. Altans was de Vloot twee mijl bezuyden Bouloigne.

Sedert was seer beducht dat de Vyandt het dien voorleden nacht / ende by occasie van den stijven Ooste windt de stevens om de West / ende na Rochelle soude hebben gewent / om aldaer de Vloot van sijn Majesteyt van Vranckrijck onversiens te overvallen / ende al-hoewel het tot noch toe sijns wetens niet was geschiedt / soo continueerde hy evenwel in die voorsorge / ende had niet gerust konnen sijn / voor ende aleer hier over met den Krijghs-raedt hadde gedelibereert / die hy tot dien eynde ter nauwer noot / door 't harde weder aen boordt hadde konnen krijgen / ende waren van advijs niet te konnen gelooven / dat den vyandt sich soo verre West soude begeven ende onse Vloot hier op de Kuste laten / maer dat sy achter de Cingel ontrent acht mijlen bewesten Douvres waren geloopen / alwaer ofte elders de Ruyter de selve heeft geresolveert op te soecken / ende aen te doen / soo dra het weer daer toe bedaerde ende eenichsints bequaem zijn soude.

Den Capiteyn van 't verbrande Schip genaemt de Loyael Charles, seyde dat den Vyandt doorgaens maer voor vijf weecken was gevictualieert / ende daer om niet soo verre West soude gaen.

Op de tijdingh dat d'Engelsche oock waren om uyt te loopen / was hier ondertusschen den thienden goedt ghevonden / dat aen alle de Collegien ter Admiraliteyt in serieuse termen geschreven soude werden / datse respectivelijck de resterende Schepen ende Jachten van Oorlogh / van haer contingent gehoorende tot 's Landts Vloot / als mede de nieuwe Schepen die noch onder equipagie waren / ten spoedighsten / ende over nacht ende dagh wilden verveerdigen / ende de selve Vloot sonder tijdt-verlies na senden / om tot rensort te dienen / sonder daer van in dese pressante gelegentheydt eenichsincts in gebreecken te blijven; Ende in ghevalle datter noch eenige Officieren ofte Matroosen / die van hare siecktten ende quetsuren genesen / ofte wel anders aen Landt ghebleven waren / in hare districten souden moghen wesen / de welcke op de voorsz Vloote gehouden ende derwaerts dienden ghetransporteert te werden / datse de selve / by faute van gelegentheydt souden hebben te addresseren aen den Commissaris Quack tot Maeslandt-sluys, ende dat aldaer ter plaetse daer toe twee a drie mael ter weecke / bequame commoditeyt ende Vaer-tuygh soude werden ghesonden / mits datse in sulcken gevalle verdacht wilden sijn / de kost-gelden van soodanige Officieren ende Matroosen by den voor-

voornoemden Quack af te spreecken / te weten alleenlijck ghedurende haer transport van Maeslandt-sluys voorsz / tot aen de Schepen van Oorlogh van de voorschreve Vloote / daer op sy gehoorden / ende voorts dat de ghemelde Collegien ter Admiraliteyt oock in hare districten ende Quartieren wilden doen publiceren / dat het voornoemde Vaer-tuygh oock soude dienen ende ghereet ghehouden werden tot het overvoeren van de ververschinge / ofte noodtsaeckelijckheden die d'een of d'ander naer de meer-genoemde Vloot soude willen senden.

Den vijfthienden lagh de Vloot noch ten Ancker ontrent Bouloigne: Alwaer den Luytenant Admirael al-noch ontfingh Brieven van den Heer van Beuningen, kennis hebbende van de gelegentheydt van de Fransche Vloot onder den Heer Hartogh van Beaufort, van de apparentie van desselfs vertreck / ende van de tijdt wanneer / of door verzeylen van 's Landts Vloot aen hem Admirael de voorschreve Missive niet behoorlijck waren toe ghekomen / welcke jonghste Missive dan noch waren vergeselschapt met verscheyde bylagen / als namentlijck een Extract uytte laetste Missive van den gedachten Heer Hartogh van den sesden deses / daer by den selven staet maeckten den sevenden ofte achtsten deses te vertrecken van Rochel naer Brest, een Missive van syn Majesteyt aen den geseyden Heer Hartogh geschreven den twaelfden deser / by occasie dat doen te Hove bekent wierde 't arrivement van 's Landts Vloote / ende d'apparentie van de battaille metten vyandt / ende eyndelijck een ordre aen alle Gouverneurs van de daer ontrent gelegene Zee-plaetsen / om 's Landts Schepen / die aldaer mochten komen in te vallen in alle manieren behulpsaem te wesen ende te assisteren / doch niet tegenstaende hy Luytenant Admirael wel sach / dat desen voorsz Brief hem geen subject en gaf om te veranderen die resolutie om mette eerste bequame windt haer weder met 's Landts Vloote van daer te verhoegen / op de vlacke Zee dwars van Duynkercken om aldaer af te wachten de Fransche om te conjungeren / ende d'Engelsche / om daer mede te batailleren; Soo beriep hy nochtans weder den Krijghs-raedt aen boordt / gevende haer van alles communicatie / ende hebben daer op den vijfthienden weder eenparigh gheresolveert / by de voor-geroerde resolutie te persisteren / ter tijdt ende wijlen toe van haer Ho. Mog. anders soude worden geordonneert / ofte door naerder kondschappen daer toe soude worden bewoogen / want noch geen tijdinge hadden door d'afgesondene Vaer-tuygen waer sich den vyand onthieldt / ende hebben van dese resolutie terstondt den Heer Duc d'Aumont verwittight / naer dat syn Excellencie pas te voor daer aen boordt hem Admirael een visite had ghegeven / ende mette Heeren van den Krijghs-raedt gesprooken.

Den sesthienden continueerde de windt noch al uyt den Oosten. Den seventhienden voor de middagh stelden de respective Luytenants Admiralen / nae gehoudene deliberatie / onderlinge vast / af te wachten / een Oost Zuyd Oost of Zuyd Ooste windt / om daer mede van voor Bouloigne te verzeylen door de Hoofden na de rendevous op de vlacke Zee / ende dit om tijdt te winnen / dat wanneer de windt soo liep men sonder meerder beraedt datelijck soude zeyl gaen / als mede wanneer de windt Noordelijck of Noord West-

quam /

quam / want die daer een rechte lager Wal maeckte ende daer mede den vyandt langhs hare Kusten uyt komende de loef van ons soude hebben.

Den achthienden 's morgens / de windt Noord ten Oosten ende Noord Noord Oosten uyt voorsorge dat de windt Westelijck mochte loopen / den Krijghs-raedt nochmaels beroepen / de welcke goedt vondt aenstonds van daer onder zeyl te gaen / om met 's Landts Vloote onder beneficie van de Vloet handtsaem weder / ende het ty stoppende / wederom te trachten de Hoofden te passeren / ende op de vlacke Zee dwars van Duynkercken te geraecken / ende aldaer af te wachten de Vrienden om te conjungeren of de Vyanden om te slaen / in conformité van de voorige resolutie ende op de nadere te verwachtene ordre van haer Ho. Mog. en lichten terstondt de Anckers / deden eenighe gangen over ende weder / ende dreven redelijck in / maer aengesien dat als dan in 's Landts Vloote aen quam de Grave van Feuillade, extraordinaris af-gesonden van den Koningh van Vranckrijck om den Krijghs-raedt te bewegen / haer met de selve Vloote te begeven om de West, op hoope van te rencontreren ende conjungeren met de Vloote van den hooghst-gemelden Koninck / sijnde den derthienden deses van Rochelle gezeylt na 't Canael / soo lieten 't eerst wat drijven / ende quamen korts daer na even buyten de Hoofden / de Fransche Kust de naeste ten Ancker / ende wierde den Krijghs-raedt beroepen / in de welcke de Heeren Duc d'Aumont nevens den voorschreve Grave verscheen / exhiberende een Missive van den Koninck sijn Meester / ende een ander van den Heer van Beuningen, respective aen de Ruyter gedateert tot Vicennes den sesthienden deses / onder anderen inhoudende eenige redenen / om hem ende den gemelden Krijghsraedt ter voorsz inventie van den selven Koninck te doen condescenderen. Op alle welcke rijpelijck ghedelibereert sijnde / soo heeft de Krijghs-raedt gheresolveert te persisteren by alle der selver voorgaende resolutie ten voorschreve ende successivelijck genomen den twaelfden derthienden veerthienden vijfthienden ende sesthienden deser respective / die alle mede brachten in desen niet te konnen treden / sonder alvoorens daer toe van haer Ho. Mog. specialder te werden ghelast / gevende daer van aen de ghemelde Grave mondelinge redenen ende de selve oock in 't korte by geschrifte / om sich daer van te dienen in 't rapport aen den Koninck sijn Meester / met serieus versoeck om te besorgen ter plaets daer 't behoorde / dat de gemelte Fransche Vloot op 't alderspoedighst te Lande ende te Water mochte werden geadverteert / om hun in tijds ende tot nader ordre in de eerste Haven de beste te salveren; Ende depescheerden noch dien nacht twee van de Galjoots / yder met een beslooten Missive aen den Hartogh van Beaufort, met last om haer cours te stellen langhs de Fransche Kust tot Heysant toe / ende voort na Brest, die aldaer buyten vermoeden / niet aentreffende noch veerthien dagen daer op te kruyssen / ende dan weder by de Vlagge te komen op de vlacke Zee: Immiddels van dese depesche liep de windt van de Westelijcke handt, daer mede des nachts ten drie uyren de voorschreve Heeren Fransche dimitteerden / ende onder zeyl passeerden den negenthienden 's morgens de Hoofden, ende quamen alsoo weder in de Noord-Zee / alwaer aen boordt quam rapport doen den

den

den Galliot Schipper / den veerthienden deses 's morgens af ghesonden / om d'Engelsche Vloot te rescontreren / die hy 's anderen daeghs 's morgens voor Portsmuyen sterck in de sestigh Zeylen / soo na gissinge hadde sien leggen / ende ontrent acht a thien daer binnen / welck met het gevoelen van de Krijghs-raedt accordeerde; Sedert hadde hy nu besigh gheweest met onder de Fransche Kust herwaerts op te laveren. Alsoo was de Vloot den negenthienden op de rendevous ende vlacke Zee / dwars na Duynkercken / alwaer den Krijghs-raedt resolveerde om soo veel mogelijck te blijven onthouden tot naerder ordre van haer Ho. Mog.

Van alle 't selve ontfingen haer Ho. Mog. advijs den een-en-twintighsten: Daer op 's namiddaghs Vergaderingh was; alwaer oock binnen stond den Secretaris Nieupoort, by den Luytenant Admirael expresselijck af gesonden / ende heeft sommierlijck verhaelt de jegenwoordige constitutie van de voorschreve 's Landts Vloot / metten gevolge ende aenkleven van dien / waer op gedelibereert oock in genomen zijnde / het advijs van de Heeren Gecommitteerden van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, jegenwoordigh op andere occasie alhier wesende / ten dien eynde in de Vergaderinge beschepden / ende gecompareert / is goedt gevonden dat aen den Luytenant Admirael soude werden gerescribeert / dat haer Ho. Mog. met leedtwesen sijne indispositie hadden verstaen / als mede die van eenighe andere Hoofden van de Vloot / dat daer op oock waren veele siecke Matroosen / en de Soldaten / behalven de rampen die de Schepen van dese Vloote / door 't quade weder waren over gekomen ende andere ongemacken meer / ende derhalven noodigh ende voor den Lande dienstigh hadden geoordeelt hem aen te schrijven ende te bevelen / dat hy met de meer-genoemde sijne onderhebbende Vloote aenstonds soude hebben te repatrieren, ende voor de Zee-gaten deser Landen komende / de Schepen van Oorlogh te doen in vallen ter plaetse daer de selve te huys ghehoorden / wel verstaende nochtans dat hy met de Krijghs-raedt soude hebben te dispicieren twintigh a vijf-en-twintigh van de bequaemste Schepen / ende die onder een ghe-experimenteert ende capabel Hoofdt te senden naer de Noort, om aldaer te kruyssen tusschen 't Land ende 't Sant, so tot securiteyt van de verwacht werdende Retour-schepen van Oost-Indien, ende Coopvaerders als andersints / dat hy boven dien oock noch ses acht of thien wel-bezeylde Fregatten of Jachten / onder een bequaem Commandeur van ghelijcken soude senden naer de Hoofden om aldaer ende daer omtrent te kruyssen / in 't een ende 't andere observerende de proportien van de respective Collegien ter Admiraliteyt / soo veel eenichsints doenlijck wesen soude / oock ordre stellende / dat de Schepen van de voorschreve twee distincte esquadres van de siecke Soldaten ende Matroosen werden mochten gelibereert / ende de selve uyt de andere Schepen die invallen souden gesuppleert / datse oock van genoeghsame Vivres ende andere behoeften wierden versien / om completelijck tot *ultimo Octobris* in Zee te konnen blijven / oock daer by voegende eenige Galjots ende voorts alle 't geene hy soude oordeelen / hun dienstigh ende van nooden te wesen. Des wierden de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de secreete Zee-saecken versocht ende geau-

geauthoriseert / om voor de Hoofden / die de meer-genoemde twee esquadres soude commanderen / de gerequireerde instructien te formeren / ende die den gemelden Luytenant Admirael de Ruyter toe te senden / om aen hem ver-handtreyckt te werden / wel verstaende / dat hy de selve instructien naer ge-legentheydt soude mogen veranderen / ende oock wel amplieren / ende voorts om aen den Luytenant Admirael / noopende eenige dessseinen soodanige ordre te geven / ende aenschryvinghe te doen als haer Ed. bevinden soude den dienst van den Staet te vereyschen / ende tot den meesten af-breuck van den Vyandt te sullen strecken: Voorts is mede goet gevonden van ghelijcken te versoecken ende te authoriseren / het Collegie ter Admiraliteyt tot Am-sterdam residerende / om tot de revocatie ende het repatrieren van de drie Schepen ende twee Fregatten van Oorlogh / onder commande van den Commandeur Jan Gideonsz vander Burgh, nu by de twee Jaren in de Middelandsche Zee ende daer omtrent geageert hebbende / ende haer jegen-woordigh bevindende by de Fransche Vloot onder den Hertogh van Beau-fort, soodanige ordre te stellen / als haer Ed. naer ghelegentheydt van saec-ken oordeelen souden te behooren / ende tot hare meeste securiteyt te die-nen. Ende is van 't invallen van de meer-genoemde 's Landts Vloot / ende de redenen die haer Ho. Mog. hadden bewoogen ten dien eynde de voorschre-ve aenschryvinge aen den meer-genoemden Luytenant Admirael de Ruyter te doen / door eene beleefde Missive kennisse ende notificatie ghegeven aen den Koninck van Vranckrijck, ende daerinne insinueerde onder andere / dat haer Ho. Mog. met aengenaemheydt hadden verstaen / dat sijne Majesteyt onaengesien 't saisoen van 't Jaer soo verre was verloopen / evenwel ordre gegeven had dat desselfs Vloot onder den Hertogh van Beaufort het Canael, ende vervolgens de Hoofden soude naderen / om met die van desen Staet te conjungeren / met versoeck / dat sijne Majesteyt die goede dispositie ende genegentheydt ghelieſde te conserveren tot op 't Voor-jaer / om alsdan met gemeene macht den vyandt 't hoofdt te konnen bieden / en alle moghelijcke af-breuck te doen; ende eyndelijck *mutatis mutandis* is oock soodanige notifi-catie ghedaen, aen den Koningh van Denemarcken, om te strecken tot sijne Majesteyts narichtinge / ende wijders te dienen sulcks ende daer 't behoor-de; Dese resolutie wierdt den Luytenant Admirael de Ruyter noch dien avondt toe ghesonden / om de selve aenstonds voor soo veel hem aenginck ter executie te leggen / naer hare forme ende inhoudt / ghelijck oock op Sater-dagh naestkomende / de selve resolutie gesonden soude werden aen alle de Col-legien ter Admiraliteyt / om te dienen tot der selver narichtinge.

In dese tijdt was weder klachte over de defectueuse Provincien: Waer onder voornamentlijck gemeent waren / Gelderlandt ende Over-Yssel: Ge-dreyght wordende met d'executie tot prestatie van de petitien, ende consen-ten tot de saecken te Water ende te Lande. De Heeren van Zeelandt specia-lijck beswaerden haer seer: Belastende haer ordinaris Heeren Gedeputeer-de ter Generaliteyt den twintighsten deses / om de voorschreve besoigne als ten hooghsten noodtsaeckelijck wijders op te volgen / ende op approbatie van haer Provincie finaliick te helpen adjusteren / ende voorts by die occasie ter

Ver-

Vergaderinge van haer Ho. Mog. te representeren de onmogelijckheyt dieder was / om de bewuste veerthien Compagnien aldaer aen te nemen / om redenen breeder in haer Ed. Mog. Missive van den een-en-dertighsten May lestleden vermelt / ten sy de Provincien van Gelderlandt en Over-Yssel, hare t'achterheyt aen de Admiraliteyt aldaer over den voorleden Jare sesthien hondert vijf-en-sestigh quamen te voldoen ende te betalen / volgens de billicke presentatie in de voorschreve Missive ghedaen / dat sy wijders haer Ho. Mog. souden representeren / hoe dat de Admiraliteyt aldaer door de *non prestatie* van de twee voor-gemelde Provincien / in sodanige t'achterheyt en onvermogen was geraeckt / dat het haer niet mogelijck soude wesen de Schepen langer in het Vaer-water te houden / ten waer door afwijsinge van noch andere Posten te Lande / middelen wierden uyt ghevonden om haer te doen subsisteren / en dat dese waerschouwinge tot descharge en ontlastinge van die Provincie tijdelijck geschiede / als niet gesint zijnde om de non-voldoeninge van andere / hare Provinciale financien t'eenemael te ruineren / en is Extract van dese resolutie ghegeven aen de Capiteynen van de voorsz veerthien Compagnien / om daer uyt haer Ed. Mog. intentie ende resolutie te mogen sien.

Den drie-en-twintighsten in deliberatie ghelegdt sijnde / is goedt ghevonden dat by de jegenwoordige conjuncture van tijden ende saecken / wederom Commissien van retorsie om teghens d'Engelsche te ageren / uyt ghegeven souden werden aen die geene die sulcks begeerden / mits dat niemant op sodanige of andere albereyts geobtineerde Commissien langer soude mogen ageren / ofte in Zee blijven dan tot prima Martii toekomende / op verbeurte van Schip ende alle den gevolge van dien / ende daer-en-boven noch op een boete van soo menichmael hondert Carolus Guldens / als sy eeters op 't selve Schip voerden of voor die reyse ghevoert hadden: Wel verstaende dat by soo verre sy den voorschreve ghepresigeerden tijdt overtraden tot een gheheele Maendt de voorsz gelt-boete alsdan soude werden verdubbelt / oock over twee Maenden ghetripliceert / ende dat alsoo vervolgens voor yder Maendt die sy langer souden mogen uyt blijven / de voorschreve gelt-boete noch eenmael geaugmenteert ende ge-exigeert soude worden. Dies dat sodanighe Commisse-vaerders aen de Collegien ter Admiraliteyt daer sy uyt voeren / alvoorens by schriftelijcke Acte souden moeten beloven / tegens het aenstaende Voor-jaer aen 't Landt op ordinarische Soldye te leveren / soo veel bevaren Boots-volck / als sy op haer onder-hebbende Schepen voerden ofte gemeynt waren te voeren.

De Heeren van Over-Yssel allegueerden tot excuse van haer traegheydt / de schade door den Munsterschen Oorlogh geleden / ende door 't missen van hare ghemeene middelen: Haer wierdt toe gestaen te geven onderrechtinge van haer schaden: Maer schreven den vier-en-twintighsten sulcks soo haest niet te konnen geschieden / voerden te gemoedt dat niet alleen den Heer Bisschop van den twee-en-twintighsten September des verleden Jaers / het Twente vyandtlijck had geinvadeert / ende tot den acht en achthienden Mey sesthien hondert ses-en-sestigh, nevens een gedeelte van Sallandt geoccupeert

 gehou-

gehouden / nemaer van daer naer de veroveringe van Borculoo door 't Twente, Sallant, ende een ghedeelte van Vollenhove door gebroocken / ende soo voorts over Drenthe naer de Provincie van Groeningen ghemarcheert / in voegen dat de goede Ingesetenen aldaer veele verjaecht / vermoordt / verloopen / de Huysen ten deele verlaten / ten deele verbrandt / de Beesten ende het Vee voor een groot gedeelte / ja meerendeel wegh gedreven ende ghenomen / het Kooren / als synde eerst in de Schuyren geleydt / verlooren / vervoert / ende vernielt; door welcke devastatien van Landen ende Luyden de Provincie ghebracht was in de uytterste ruine ende miserie / daer van de pertinente openinge beter soude willen gedaen syn aen eenighe Heeren daer toe by haer Ho. Mog. te committeren; Als haer Ho. Mog. wichtige besoignes daer mede lange te interrumperen; Sy vertrouwden / dat haer Ho. Mog. eenige Heeren souden gelieven te committeren / de welcke sy een pertinente openinge souden mogen geven / niet twijffelende of als haer Hoogh Mog. der selver rapport hadden gehoort / sy souden bewoogen syn die miserable Provincie te succureren / naer 't exempel aen andere Provincien in tijden ende wijlen ghescheidt / oock in haer Ho. Mog. dispositie van den drie-en-twintighsten Februarij sesthien hondert veertigh, gheresolveert voor de Provincien die oock invasien des vyands mochten over komen; Latende haer Ho. Mog. het oordeel of niet al te harden executie / vervattet in haer resolutie van den drie-en-twintighsten Julij jonghst-leden teghens soodane geaffligeerde Bontgenooten te prematuir was ghedecreteert / die haer in voorgaende occasien; Ja selfs in dese hare uytterste ruine in 't betalen van verscheyde Posten / niet en hadden ontrocken aen den gemeenen Staet te contribueren 't geene haer eenichsints doenlijck was geweest / en wilden derhalven versocht hebben / dat haer Ho. Mog. de voornoemde ontijdige ende sonder de Provincie van Over-Yssel gehoort / genomene resolutie / vervattende de ghedecreteerde comminatoire executie wilden gelieven te doen deleren uyt de Registers te lichten / ende de Memorie daer van t'extirperen / verseeckerende dat de Provincie van Over-Yssel haer noyt soude ontrecken naer haer uytterste vermogen te contribueren / 't geene tot behoudenis van den ghemeenen Staet wierd gherequireert / daer toe sy noch meer souden werden verweckt / wanneer haer Ed. Mog. de werckelijcke effecten quamen te bespeuren / dat haer Bontgenooten haer in desen hare ongeluckige overval secoureerden.

De Heeren van Zeeland klaeghden dat de Ducatons, op den naem van den tegenwoordigen Koningh van Spaignen / in valeur wierden bevonden een halve stuyver min als d'andere. Voorts voor gedragen generalijck het over groot verloop; dat sedert eenige Jaren herwaerts in het stuck van de munte was in gekroopen / wat abuysen niet alleen / maer ghenaechsame openbare Licentien in meest alle de munten waren in gekroopen / ende door de vingeren wierden ghesien / waer door de Mundt-slagh niet alleen in groote discreputatie en kleenachtinge soude komen / als niet werdende ghehouden op haer rechte valeur / maer oock alle ghemeene Ingesetenen daer door merckelijck gefraudeert; met versoeck dat daer over met de Generalissimus van de Munte een bondige besoigne mochte werden aen ghestelt / ende daer

op

op soodanige resolutie genomen / daer by alles behoorlijck mochte werden geredresseert / en de respective munten in haer devoir gehouden / oock remedien uyt bedacht om de Munt-materialen binnen 's Landts te mogen behouden: Waer op is goedt gevonden / te versoecken ende aen te manen de Heeren . . . . . . ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden / tot het redres in 't stuck van de munte dat haer Ed. de besoignes dien aengaende albereyts ge-entameert wilden resumeren ende voltrecken / oock daer van soo haest eenichsints mogelijck is rapport te doen.

Sy klaeghden oock dat d'Engelsche Gevangens / hier mosten ghestelt worden op twee stuyvers daeghs: Om het hart en wreedt Tractement dat onse Gevangens in Engelandt leden.

Om weder te keeren tot den Luytenant Admirael de Ruyter, die schreef van den vier-en-twintighsten September / dat den negenthienden 's avonts ontstondt een hardt weer / sulcks dat men 't Schip den Dom van Uytrecht, werdende gevoert by den Capiteyn Broeder, sijn Focke-Mast ende Boeghspriet verlooren sagh / ende duyrde oock tot den een-en-twintighsten dito / dat den Luytenant Admirael van Nes maer alleen eens ter nauwer noodt in de voor de midagh / aen boordt van den Heer de Ruyter kost komen / met de welck goedt vond seyn te doen / d'Anckers te lichten / ende wat te verzeylen; maer de windt ontstondt daer op weder soo vehement / dat het onmogelijck is gheweest d'Anckers t'huys te krijgen / ende den voornoemden Admirael van Nes, maer pas weder aen sijn boordt heeft konnen geraecken / blijvende haer de storm aldus by tot den tweee-en-twintihgsten 's naermiddaghs / als wanneer in de selve storm by haer aen quam Schipper Leendert Huyde de Gorter, met sijn Visch-Schuyt af-geveerdight uyt de Maze, by den Commissaris Quack, den achthienden deser 's morgens ten twee uyren / na dat hy tot Calais hadde aen geweest / ende hem niet alleen haer Ho. Mog. Missive van den seventhienden deser / mette Coppen der Missiven aen de Heeren Gouverneurs van Calais ende Bouloigne ter handt stelde / maer oock twee van den Agent de Glarges, geschreven tot Calais den twintighsten ende een-en-twintighsten deser respective / vergeselschapt met een Missive van den Heer van Beuninghen, ghedateert in Parijs den negenthienden deser 's nachts ten drie uyren / waer van hy seyde tot verseeckering noch het Duplica onder hem te houden / om of hier den Luytenant Admirael de Ruyter daer niet en was gevonden / 't selve by nadere advertentie elders te konnen senden / ende dan noch een Missive van den Capiteyn Vyselaer aen hem geschreven / tot Havre de Grace den negenthienden deser / sijnde aldaer beschadight in gevallen / nevens noch drie Brandt-schepen van de Vloote den derthienden daer vervooren / ende alle de welcke hy niet over kreegh sonder in de Zee wel ghedoopt te wesen / ende aen boordt moeyte hadden met de selve te droogen. Hy bespeurde met groot genoegen / in sijn tegenwoordige swackheyt uyt de ghemelde haer Ho. Mog. Missive / dat sich de selve voor aengenaem hadden gelieven te laten gevallen sijne geringe / doch wel meynende devoiren in de jonghste rescontre tegens d'Engelsche Vloot / doch het had Godt Almachtigh geliest door dessels weer ende windt / het ghewenschte

 gevol-

gevolge tot noch toe te verhinderen; Op de voordere bylagen te particulariseren dacht hem ontydelijck / om datter t' sedert veele veranderingen daer omtrent waren ghevallen / gelijck haer Ho. Mog. uyt sijne verscheyde voorgaende / ende tot noch toe onbeantwoorden van den veerthienden, tusschen den veerthienden ende vijfthienden, ende den voorsz negenthienden deser / 's avonts breeder souden hebben vernomen.

Ende wat belanghde het voorschreve jonghste schrijvens van den Heer van Beuningen, dat en hielt mede niet anders in / als 't gunt dient tot advertentie van 't geene aen 't Hof van Vranckrijck dagelijcx passeerde / ende ghediscoureert wierdt in de verhoopte conjunctie, van hare ende 's Landts Vloot.

Den drie-en-twintighsten deser 's morgens bedaerde het weer een weynigh / ende passeerde 's Landts Vloot een Fluyt-schip / dat den Luytenant Admirael van Nes seyde te hebben verstaen / t' huys te hooren tot Amsterdam, ende dat hy derwaerts de wil hadde / komende 't Canael door in derthien dagen gezeylt van Nantes, sonder eenige Schepen ghesien te hebben / ende dat op sijn vertreck aldaer / d' Heere Hartogh van Beaufort, doenmaels met de Fransche Vloot noch tot Rochelle leyde.

Des namiddaghs was het mooy weer / ende wierde den Krijghs-raedt beroepen / ende daer in voor ghestelt / dat aengesien de vier dagen nu waren ge-expireert / die op den achthienden deser aen den Heere Grave de la Feuillade waren belooft / dat men sich met 's Landts Vloot noch soude posteeren omtrent Calais, ende Doevres, om den vyandt uyt het Canael te diverteren / ende de Fransche Vloot gelegentheydt te geven tot de geconcerteerde conjunctie, ende men daer lagh op een gantsch onbequame plaetse / ende vuyle grondt / daer van veele Schepen door 't verlies van hare Anckers ende bederf der Touwen ghenoeghsame ghetuygenisse gaven / of derhalven niet ten hooghsten dienstigh was / hoe eer hoe beter met de selve Vloot te verplaetsen / ende te loopen op de Vlackte tusschen Oostende ende Blanckenburgh de spleete van Walcheren op / ende dit soo wel tot securiteyt van des Landts Vloot teghens 't harde weer / ende conservatie van hare Anckers ende Touwen / als mede omme te spoediger hare advijsen over ende weer te krijgen / ende de naerdere ordres / van haer Ho. Mog. te bekomen / 't welck alsoo vast gestelt sijnde gingen onder Zeyl / ende gaven aen de voornoemde Capiteyn Broeder een acte / hem met sijn onderhebbende Schip te vervoegen naer Texel; doch sy de ghedestineerde Plaetse niet konnende bezeylen / quamen na vijf mijlen van plaets verandert te wesen / 's avonts Zuyd ten Westen seven mijlen van Duynkercken ten Ancker; Den vier-en-twintighsten dito 's morgens de windt van den Zuyd Oosten / gingen wederom ten voorsz eynde onder Zeyl / met voornemen om aldaer ghekomen sijnde met bequaem weer de respective Capiteynen aen boordt te seynen / ende te doen op geven 't getal harer siecken, die noch niet verminderden / rampen aen hare Schepen / ende schaden aen hare Anckers ende Touwen gheleden / mancquement van Bier / ende Water / &c.

Den

Den ses-en-twintighsten is ter Vergaderinghe gelesen seeckere acte vanden Commandeur Ian Gideonsz vander Burgh ghedateert in 's Lants Schip ghenaemt de Prins te Peert jegenwoordigh by de Fransche Vloot onder den Heer Hartogh van Beaufort in Zee voor Struyssaert den drie-en-twintighsten deses / daer by den Commendeur Cornelis Gerritsz. laste met sijn onderhebbende Fregat de Ionge Prins te Peert te gaen op soucken met een missive den Luytenant Admirael de Ruyter ter plaetse alwaer hy soude moge wesen ende daer nevens voorghedraegen dat hy Commandeur Cornelis Gerritsen den selven Luytenant Admirael had gemist ende sich jegenwoordigh met dit voorschreve Jacht bevont voor de Maese; oock in deselve naemiddagh noch inghekoomen ende geleesen verscheyde advijsen confirmerende de tijdingen van dien morgen vanden grooten Brant die tot Londen was geweest / hebbende vyf daegen gheduyrt daer door die Stadt voort meerendeel was verbrant onder d' Engelsche saken gestelt; waer op geconsidereert weesende dat de voorsz: Fransche Vloote den drie-en-twintighsten deses was gearriveert tusschen Havre de Grace ende Diepe, Is goet gevonden dat daer van kennisse ghegeven soude worden aenden ghemelden Luytenant Admirael de Ruyter, met expresse last ende bevel dat hy ingevolghe van haer Ho: Mog: Resolutie van huyden morgen de voorschreven 's Lants Vloote / indien deselve noch eenighsints in staet was om daer mede geageert te konnen worden op de voorsz importante tydinghe soo vanden Brant als andersints van 't naederen vande Fransche Vloot by den anderen soude hebben te houden sonder die te separeren ofte die te doen invallen / ende dat hy door sijne Brieven met verscheyde Advijs-Jachten of ander bequaems of sneedigh vaertuygh af te senden de meergedachte Heer Hartogh van Beaufort met dese veranderinghe ende in Zee blijven van 's Landts Vloote soude hebben te waerschouwen / om sijne Mesures daer nae te komen neemen / ende daer nevens den selven Heer Hartog sijn advijs hoe beyde Vlooten best souden konnen conjungeren / overschrijven; voorts is geschreven aen alle Collegien ter Admiraliteyt datse aenstonts over Nacht ende Dach eenighe Gecommitteerden uyt den haeren wilden senden naer de respective Zee-gaten van haeren ressorte / om in cas aldaer alvereyts eenige Scheepen souden mogen sijn ingevallen ofte noch komen in te vallen / deselve datelijck sonder eenigh tijt verlies weder uyt te pressen / ende nae de Vloote te doen senden / ende die te laeten doen opsoucken inde Vlacke Zee tusschen Blanckenbergh ende de Wielingen; ten welcken eynde oock geschreven is aenden Commissaris Knijf, ende Agges voor soo veel belanght de Scheepen die in 't Texel ende 't Vlie mochten inkomen; En is van dese Resolutie als oock van die van huyden morgen kennisse gegeven door den Agent de Heyde aen den Heer Ambassadeur d'Estrades om te strecken tot desselfs naerichtinge. Eyndelijck is den Commissaris Quack gelast dat hy de Brieven addressere aenden meergemelden Luytenant Admirael de Ruyter ende onder den voorn. Commandeur Cornelis Gerritsz berustende van hem soude hebben over te nemen / ende met een bequaem ende sneedich Vaer-tuygh den selven Luytenant Admir. in aller yl toe senden / belastende hem Commandeur dat hy met sijn voorsz onderhebbende Jacht/genaemt den Jongen Prins te Peert voor de Maese voorsz soude blijven wachten tot der selver naeder ordre.

's An-

's Anderen daegs wierden de Heeren Staten van Zeelant ende Vriesland versocht / om yder een Persoon te verkiesen die haer met en nevens den Heer Raet Pensionaris de Witt ten spoedighsten sonder tijt verlies op 's Lants Vloote souden hebben te begeven ende te verrichten 't geene in haer Ho. Mog: Resolutie van gisteren ende de Commissien in kracht van dien gedepeschеert stont ghementioneert / vande welcke commissie haer Ed. Mog: yder een origineele met open name soude werden toe gesonden om de plaetse te vullen na den gewoonlijcken rangh van de Provincie met den naem van die geene die haer Ed: Mog: respectivelijck ten fine als vooren souden komen te verkiesen / verklaerende haer Ho. Mog. van nu af aen / vermits de saecke haest vereyschte / te sullen houden voor aengenaem ; des dat de welgemelde Provincie daer van herwaerts aen haer Ho: Mog: kennisse ende advertentie souden geven / sullende den Heer Raet Pensionaris hier van tot desselfs naerichtinge Extract toegesonden werden als mede een brief van credentie of adres aen den Heer Hertoch van Beaufort onder cachet volant met insertie van sijn Naem alleen ende openplaetse voor die geene vande andere twee te verkiesen Persoonen om 't sijner tijt gevult te werden.

Ter selver tydt is oock ontfangen een missive van den Luytenant Admirael de Ruyter geschreven in 't Schip de seven Provincien zeylende ontrent Noord West seven mylen van Oostende den ses en twintighsten deses 's middags / houdende advertentie / daer nevens een groote generale Lijste wat rampen en verlies eenighe Scheepen onlanghs gheleeden / ende wat de selve voornaementlijck aen Bier en Water ontbrack ; waer op geconsidereert weesende dat vermits de voorsz ingekomen advertentie van dat den ghemelten Luytenant Admirael de Ruyter met 's Lans Vloote nae Calais was geseylt om met de Fransche te conjungeeren / de commissie by haer Ho. Mog. gisteren avont op eenige Heeren Gedeputeerden gedecerneert om haer op 's Lants Vloot te begeven nu quam te cesseeren / is goet gevonden deselve mits desen in te trecken : werdende de Welgemelde Heeren Gedeputeerden bedanckt van haeren goeden yver ende willeerdigheyt tot bevordering van den dienst deser Landen ; des is copye vande voorsz missive als mede vande voorsz Lijste gesonden aende respective Collegie ter Admiraliteyt met serieus versoeck ende ernstige begeerte / dat deselve al het geene aen de scheepen van haere directie ontbrack insonderheydt Bier en water / mitsgaders eenige provisie van Turf, Brant-hout, ende andere noodtsaeckelijck hebben aenstonts wilden suppleren / sonder eenig tijt verlies / datse van gelijcken sodaenige Officieren ende Matroosen die van haere sieckten ende quetsuren genesen ofte wel anders aen Lant gebleven waren / met bequaem vaertuygh derwaerts wilden doen transporteeren / ende daer tegens de siecken willen laeten afhaelen / doende uyt 't selve Vaertuyg in Scheepen soo veel verversschinge als eenigsints mogelijck was. Voorts is oock nochmaels geschreven aende Collegien ter Admiraliteyt tot Amsterdam, in 't Noorderquartier ende in Vrieslandt datse de Scheepen van haere directie in Texel Zeyl reede legghende ten spoedighsten in Zee ende nae de meergenoemde Vloote souden hebben te senden / sullende de voorsz Missive van den Luytenant Admirael de Ruyter voor soo veel d' advertentie aen ginck door den Agent de Heyde ghecommuniceert werden aen den

Heere

Heere Grave d'Estrades, als mede aen den Heer Klingenbergh extraordinaris Afgesante van Denemarcken, gelijck oock Extract van dese resolutie ghesonden wierdt aen den Heer Raedt Pensionaris de Wit, ende den meergemelden Luytenant Admirael / om te strecken tot der selver respective narichtinge.

De Heer Raedt Pensionaris ghe-examineert hebbende de Capiteyn / ende Officieren van 't Fregat de Jonge Prins te Paert, heeft vernomen dat onder 't Eylandt Bel-Isle of Boulyn by de Fransche Vloot was ghekomen het esquadre 't welck de Koninginne na Portugael over gevoert hadde / ende dat de selve Vloot nae de voorschreve conjunctie sterck was / vijf of ses-en-veertigh Oorlogh Schepen / daer onder den Admirael met vier-en-tachtigh stucken / ende ghemant als hy van Toulon vertrock met duysent of meer koppen / den Admirael van de West-kust / 't Schip genaemt Vendosme met twee-en-negentigh stucken / sonder te weten met hoe veel koppen hy gemant was / den Vice-Admirael Pauwel met sestigh stucken / ende over de vijfhondert man / ende voorts wel tot twintigh in 't getal / daer van de minste voerde vijftigh stucken / ende daer boven / oock doorgaens gemant met drie hondert ende meer koppen / de vordere met ses-en-dertigh of veertigh stucken / uytgesondert drie kleyne Fregatten of Jachten / met achthien of twintigh stucken.

De Heer Raedt Pensionaris dede alle vlijt om op 's Lands Vloot te komen / ende de conjunctie te bevorderen. Hy quam aen boordt van den Luytenant Admirael den negen-en-twintighsten, den selven vindende sedert eenige daghen onpasselijck / ende dien dagh aen een stercke koortse. Om de slappe ende contrarie windt uyt den Zuyd Westen konde de Vloot weynigh avanceren: Ondertusschen kreegh tijdingh van den Grave van Charot Gouverneur van Calais, ende van den Agent de Glarges van den dertighsten, dat den Hartogh van Beaufort met de Fransche Vloot tot voor Diepe toe geavanceert was gheweest / ende van daer wederom te rugge ghezeylt naer Brest, apparent op de receptie van de bekende resolutie van de Scheeps-krijghs-raedt van 's Landts Vloote van den achthienden September.

Den gemelden Heer Grave van Charost, ende den voornoemden Agent de Glarges, al-hoewel uyt een ende de selve plaetse / ende onder een ende 't selve Pacquet / adverteerden wat verscheyden van de Engelsche Vloote / seggende den eersten / *cependant je vous advertiray que la Flotte d'Angleterre est a la rade de Sainct Iean, & qu'elle est forte & nombreuse, afin que rien ne vous empesche de prendre vos mesures avec seureté*; en de andere liet insiueren de naervolgende woorden. d'Engelsche Vloote is in twee partyen gisteren ende eergisteren tusschen de Hoofden gepasseert, haer cours settende naer Duyns.

Den tweeden October lagh den Luytenant Admirael weder aen een stercke koorts. Dies 's namiddaghs met den Krijghs-raed overwoghen zijnde den toestandt van sijne continuerende indispositie / ende daer op gehoort het advijs van den Doctoor / ende Chirurgijn / is by alle de Hooft-Officieren eenpaerlijck conform 't voorschreve advijs van de Medicijns geoordeelt / dat van den selven daer in 's Landts Vloot geen vorderen dienst en was te trecken / maer ter contrarie dat door het ongemack / ende de ongelegentheyt die hy aldaer

moest

moest uyt staen wel grooten ondienst aen den Staet / door verswaringh van sijne indispositie soude konnen werden toe gebracht / weshalven / nademael hy sijne eygen swackheyt mede meer ende meer begon te voelen / hy 's anderen daeghs in een van de bezeylste Fregatten is na de Maze gevoert.

Sedert is de Heer Raedt Pensionaris met de Vloot ten Ancker ghekomen / na gissingh omtrent dwers van de Maze *circum circa* acht mijlen t' Zee-waerts / sijnde daer toe genootsaeckt gheweest / om niet voorts geheelijck om de Noord ghedreven te werden / ende sagh al wederom sestigh Ree-zeylen / sijnde oock de dysigheyt van de lucht doenmaels verdweenen / ende 't weder op geklaert / soo dat een yegelijck seer wel had konnen bemercken / dat sy anckerden / ghelijck dan oock de voorschreve Schepen jegenwoordigh het Ancker al mede hadden laten vallen / ende sagen noch twee loef-waert komen aen zeylen van de Vloot / ende een Galjot-Schipper verklaerde den Luytenant Admirael Banckert mede gesien te hebben / soo dat hoopten / dat hy met de resterende Schepen insgelijcks haest te voorschijn soude komen / waer toe met uyt-senden van Galjots / soo haest wederom eenige konden machtigh worden / alles contribueerden wat eenichsints in vermogen was.

Uyt alles blijckende in effect / dat de contrarie winden oorsaecke waren geweest / dat de Vloote van desen Staet niet verder na de West hadde komen avanceren / vermits de selve t'elckens genootsaeckt wiert het getye te stoppen / ende dat men in de selve Vloot noch geen seeckere tijdinge had bekomen / waer sich de Engelsche navale macht onthield: Derhalven in achtinge ghenomen sijnde / dat het saisoen van 't Jaer niet alleen soo verre was komen te verloopen / dat jegenwoordigh geen conjunctie met de Fransche Vloot vermits de bekende toevallen kon werden ghe-effectueert / op welck presupposit echter 's Lands Vloot noch in Zee was ghehouden / maer dat oock dagelijcks veel onweder ende stormen stonden te verwachten / die de selve Vloot groote rampen soude konnen toe brengen / sonder dat aen de andere zijde eenigh apparent voordeel kon worden bespeurt / dat door 't in Zee blijven van de voorschreve Vloot op den Vyandt geconsequeert soude konnen worden / voornamentlijck noch onseecker sijnde / of de vyandlijcke Vloot haer oock in Zee of wel in hare Havenen onthielt / is goed gevonden / dat haer Ho. Mog. resolutie in date den een-en-twintighsten der voorledene Maendt September op 't invallen van 's Lands Vloote ghenomen / met den gevolge en aenkleve van dien / als nu naer sijne forme en inhoude ter executie soude worden geleght / ten ware nochtans de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden over 't employ van de selve Vloot wesende / nevens den Krijghs-raedt noch een geformeerrt dessein van merckelijcke avantagie mochten beoogen / in welcken gevalle de selve noch eenige dagen met 's Landts Vloot in Zee souden vermogen te blijven / ende de selve Vloot ten fine voorsz employeren; Dat wijders oock de gemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighde by aenschrijven soude worden versocht / ende ghelast ten tijde van het scheyden van de Vloot soodanige ordre te stellen / ten eynde het esquadre Schepen ghedestineert om tusschen het Sant ende dese Kust te kruyssen / onder anderen oock specialijck goede toesicht soude hebben te nemen / dat geen Schepen met

Pick,

Pick, Teer, ende andere behoeften geladen die tot de equipagie wierden gerequireert / naer Engelandt mochten loopen / wel verstaende nochtans / dat de meergemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighden / raeckende 't kruyssen van 't voorsz esquadre tusschen 't Landt of 't Sant soude mogen disponeren ende resolveren / gelijck haer Ed. naer gelegentheydt van saecken ende de veranderingen / sedert het nemen van de resolutie van den een-en-twintighsten Februarij lestleden voor gevallen / bevinden souden te behooren.

Een kort begrijp van dese laetste tocht is oock te sien uyt het volgende / gestelt by een Luytenant.

Mijn HEER.

SEdert ons laetste vertreck met de Vloot uyt *Zeelandt*, is ons voorval dese geweest, te weten als dat wy eenige dagen hebben besich gheweest om op de Engelsche Kust te komen; ontrent het *Noord-voorlant* sijnde, hebben op den *negenden* Augustus den vyandt vernomen, wesende loef-waert van ons; Wy met de Vloot zeylden met haer heenen, verhoopten soo sy af ghekomen hadden, een deel van onse Vloot de loef te krijgen, maer sy niet af komende ende wy met den avond wendende, liepen 's nachts door haer Vloot, so dat eenige schooten op malkanderen gedaen sijn. Wy weder wendende, hebben door de donckerheyt des nachts malkanderen vermist, te meer alsoo 't hart begon te waeyen. 's Morgens wesende midden in de Hoofden, sagen geen Engelsche maer sagen een Schip in ons vaer-water, 't welck een Engels Schip was, dat door storm dien nacht sijn Focke-Mast en Boegh-spriet had verlooren, 't welck hem datelijck op gaf ende oock cito verbrandt wierd; Wy loopende na de Fransche Kust om daer te anckeren, sagen op den achtermiddagh de Engelsche weder na ons toe komen, en begosten mijne te maecken om op den hoeck van 't Landt oock te anckeren. Dat siende, liet den Heer Admirael *de Ruyter* uyt sonderlinge consideratie, de Roode Vlagge waeyen van de Kruys-stengh, tot teycken dat yeder sijn best soude doen; 't welck een lust om te sien was hoe elck sich vorderde by den vyandt te komen: Den vyandt dat siende liep van de Wal. Ende daer wierden eenige schooten geschooten, doch van weynigh importantie. Door dient seer hart begon te waeyen, wenden weder voor *Bolonjen*, en settent met de Vloot ten Ancker. Des anderen daeghs vernamen wy eenige van des vyands Vloot, de welcke alle voor de windt na Wicht liepen. Wy hebben eenige daghen door harde ende contrarie winden daer moeten blijven leggen. Doch verzeylt sijnde, en omtrent in 't midden Zee houdende, hebben den vyandt wederom vernomen met by de *hondert* Zeylen. Op den *vierden* October des namiddaghs met een moye koelte, waren sy te loef-waert van ons, maer quamen niet af, wy met haer heen zeylende, wenden des vyands Vloot, soo dat wy haer met den avondt noch sagen, doch met aendachtige miraculeuse wonder, als ofte het God de Heer verdroot, datter meer bloed soude vergooten werden. Want God gaf den selven tijd sulcken

storm ende onweer, dat het merckelijck kan gesien werden, gelijck nu *drie a vier* mael, dat God ons soo door Mist, Regen, en onweer had van malkanderen doen scheyden, ghelijck dese laetste storm die ons van malkanderen had gejaeght, tot den *negenden* dito heeft geduyrt, in welcke wy van malkanderen waren verstroyt, dat wy op dato by eenige van de Zeeusche Schepen, als mede alle de Hooft-Officieren van't Zeeus *esquadre* sijn gekomen, als mede is een Schip met de laetste storm verbrandt, niet wetende wat voor een Schip het noch magh wesen. Wy nu zeylende ontrent voor de *Maes*.

De Heer Raedt Pensionaris schreef van den achtsten October / ten Ancker omtrent acht mijlen dwars van de Maze, datse tot noch toe aldaer door de herde Westelijcke winden beset bleven; konden doe noch niet perfectelijck weten wat ongelucken ende rampen d'eene ende d'andere Schepen van 's Lands Vloot geduyrende dit harde weder hadden geleden / maer wat sijn Schip de seven Provincien belanghde / daer aen was geen verder schade geschiedt / als een kleyne scheure in de fack; 't Geene ontrent de Schepen niet verre van haer gheanckert legghende van buyten af hadden konnen remarqueren / was dat tusschen den sesden endt sevenden deser / in de nacht een van de opgemelde Schepen was in den brandt geraeckt / doch vertrouwden 't selve geen Oorlogh Schip maer een Brander gheweest te sijn / dewijl men het niet had hooren springen / noch eenigh Canon los gaen / ende waren noch twee Schepen van hare Anckers ghesmeeten / het eene soo verre van dat sy het niet konden bekennen / ende het ander / soo vertrout wierdt het Schip Deventer sijnde een van de capitale nieuw-geboude Schepen / ressorterende onder 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, ghevoert werdende door Capiteyn Jacob Andriessen Swart, beyde de voorschreve Schepen / hadden sich daer op / so veel men konde sien / uyt de Vloot begeven / ende na gissingh / waren in de Zee-gaten deser Landen in gevallen: Weshalven / alsoo noodtsaeckelijck daer op met ernst diende te worden gheinquireert / of de voorschreve Schepen ende voornamentlijck het considerabel Schip Deventer, in soodanige ongelegentheydt waren vervallen / dat sy onvermijdelijck hadden moeten de Zee ruymen / soo gaf hy haer Ho. Mog. in bedencken / of het niet hooghnoodigh was ten spoedighsten aen alle de Collegien ter Admiraliteyt te bevelen / aenstonds door de respective Advocaten Fiscaels gaesfiseert met vigoureuse Commissarisen / uyt den haren op alle Schepen van hunne directie / die souden mogen komen in te vallen / wel scherpelijck t'inquireren / of sy oock door absolute noodt gedrongen waren gheweest de Vlagge te verlaten / ende contrarie bevindende tegens de Commandeurs of Capiteynen / de vereyschte straffen te decreteren / of wel haer met de ghenomene informatien derwaerts te senden / om alhier jegens haer gheprocedeert te worden / volgens de Wetten ende ordre van den Lande.

Dewijle oock in verscheyde Schepen / door gebreck van Bier al bereyts water ghedroncken wierdt / ende dat het Water oock buyten dat toeval by sommige haest ten eynde liep / dat mede dit harde weder het ghebreck van Anckers ende Cabels niet verminderde maer wel vermeerderde / soude oock

ten

ten hooghsten noodigh wesen / dat de gemelde Collegien op 't allerspoedighste na quamen haer Ho. Mog. resolutie ende aenschrijvinge van den negen-en-twintighsten der voorlede Maendt / om alle de voorschreve gebreecken soo veel mogelijck ende voor al spoedelijck te doen suppleren. Sedert was noch aldaer by 's Landts Vloot ten Ancker ghekomen / den Luytenant Admirael van Meppelen, met eenige andere Schepen / soo dat men nu aldaer van de Stenge kon bekennen twee a drie-en-sestigh Zee-zeylen. In dier voegen / als den Luytenant Admirael Banckert mede met syn byhebbende Schepen wederom by de Vlagge soude syn gekomen / apparentelijck aen het volle getal weynigh soude mancqueren. Sy hadden eergisteren een ende huyden weer een ander Galliot uyt gesonden / om hem Banckert op te soecken / ende vertrouwden dat hy te loef-waert van haer was / alwaer hy mede onfeylbaer moest wesen geanckert / of anders soud hy geheel om den Noord syn gedreven / ende met dit harde weder was het hem tot noch toe onmogelijck gheweest ancker te lichten ende weder onder zeyl te gaen / soo haest sy wederom met hem souden wesen geconjungeert / was de meeninge naer d'Engelsche Kust over te steecken / ende den vyandt weder op te soecken / ten ware sy in de Vloot by meerder sieckten ende gebreecken bevonden / als sy der jonghst hadden bespeurt / daer toe het harde weder / gebreck van Bier / opkomende verderf van Vleesch ende andere spijse / ofte diergelijcke andere toevallen / wel wat ten quade konde hebben toe gebracht.

De Heeren Gedeputeerden van Zeelandt hebben den negenden ter Vergaderinge ge-exhibeert ende laten lesen / de resolutie van de Heeren Staten hare Principalen / genomen op die van haer Ho: Mog van den ses-en-twintighsten der voorleden Maendt / raeckende 't senden van de Gedeputeerden ende Gevolmachtighden op 's Lands Vloote / hier na volgende geinsereert.

Extract uyt de notulen van de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelandt.

Den vijfden *October* 1666.

NAder gedelibereert sijnde, op den inhoude van de tegenwoordige bescheydt-brief, ende vervolgens over de resolutie van haer Ho. Mog. van den *ses-en-twintighsten* der voorledene Maendt, raeckende het senden van *Gedeputeerden ende Gevolmachtighden op 's Lands Vloot*, breeder gementioneert in de *Notulen* van gisteren, is naer iterative omvrage ende verwisselen van veele ende diversche consideratien ter materie dienende, gheperfisteert by alle voorgaende *negative* resolutien op het cas subject genomen, om die met de redenen ende motiven daer toe dienende, door de Heeren ordinaris Gedeputeerden, ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. omstandelijck te laten representeren, ende dienvolgende het nemen van de voorschreve resolutie *te desadvoueren*, ende vervolgens oock alle het geene in krachte van dien is

 gedaen,

gedaen, met ernstigh versoeck dat de Provincien eenmael willen tegens gaen, ende metter daedt steuyten, dat in het toekomende in weer-wil van dese Provincie, ghelijck het nu is geschiedt tegens d'oppositie van *twee* notable Leden van de Unie, soodanige groote resolutien niet en mogen werden genomen, daer by inder daedt het *hooghste ende voornaemste gesagh van den gantschen Staet, sonder limitatie, instructie, ofte reghter genoeghsaem aen een Persoon uyt de Regeeringh wordt op ghedragen, soo wanneer de Provincie van Hollandt maer goedt vindt het selve aen te dringen*, daer de selve soo veel andere saecken, die op verre na van dat gewichte ende nasleep en sijn, langen tijdt, ja gheheele Jaren buyten conclusie ende resolutie worden gehouden, niet-tegenstaende de consonante opinien ende versoecken van alle d'andere Provincien ter contrarie: doende Extract van dit in haer Ho. Mog. notulen t'insereren. Onderstond, accordeert mette voorschreve Notulen.

Geteeckent

Justus de Huybert.

Waer op ghedelibereert sijnde / hebben d'andere Provincien daer van versocht Coppe / die haer Ed. vergunt is.

Sy hebben oock ter selver tijdt instantie gedaen dat de respective Collegien ter Admiraliteyt op 't spoedighste mochten worden beschreven om te dispicieren op een Winter-Vloot, ende daer over oock geconcerteert met den Coning van Vranckrijck ende sijn Majesteyt versocht daer toe insgelijcks een goedt getal van sijn lichtste Schepen ende Fregatten met de noodige Branders te willen uyt maecken om soo te samen een goede Vloot van ses-en-dertigh a veertigh Schepen ofte wel grooter getal by een te brengen / om den vyandt daer mede den geheelen winter te incommoderen ende fatigeren / ende het Canael open te houden / sonder het gebruyck ofte meesterschap van dien tot groote incommoditeyt ende descreputatie van Vranckrijck ende desen Staet langer aen de Engelsche te laten / konnende soo wel de Fransche Nederlandtsche Schepen / daer uyt de voornoemde Winter-Vloot soude worden gecomposeert / daer toe werden geprepareert ende bequaem gemaeckt / gedurende de buyege en ongemacklijcke maendt van November, ende een gedeelte van December om tegens Kersmis met de eerste Oostelijcke windt soo uyt dese Landen als uyt Brest te loopen en den anderen in 't Canael t'ontmoeten / ende alsoo met de maendt Januarij / als wanneer de dagen beginnen te lengen / ende het weer gestadiger is / tot afbreuck van den vyandt ende defensie van de vrienden Zee te houden ende het Canael te suyveren: waer op gedelibereert zijnde / is goed-gevonden dat geschreven soude worden aen de gemelde respective Collegien ter Admiraliteyt datse hare Gecommitteerden tegens den toekomenden Dingsdach veerthien dagen / wesende den 26 deses nieuwen stijl herwaerts wilden senden / volkomen gelast ende geinstrueert / niet alleen om ten fine als vooren een Winter-Vloot te helpen dispicieren / nemaer oock op alle andere pointen hun albereydts toegesonden / ende die hun voor die tijdt noch toegesonden soude mogen worden.

Den

Den Heer Raet-Pensionaris de Wit schreef den tienden, zeylende dwars van 't Eylant Schouwen omtrent ses mijlen in Zee / dat den achtsten het harde weer wat scheen of te nemen / so dat sy aenstonts de doorgeschooten stengen weder oprechten / op dat een ygelijck sulcx siende sich mede mochten gereet houden om kabels te korten / ende vervolgens ancker te lichten / in cas het weeder sich verder had mogen bedaeren / maer de wind tegen den nacht weder opsteeckende / sijn genootsaeckt geweest de Stengen wederom te schieten ende alsoo aen ancker te blijven leggen : Gisteren tegens den avont de wint wat treckende naer de Noordt Wester kant hadden alle noodige preparatie gemaeckt om inde naernacht het ancker te moogen op krijgen / ende tegens den dach onder zeyl te wesen / daer toe oock noch dien selven avondt / tot narichtingh vande andere Schepen seyn gedaen hebben / welcken volgende oock heden met het schemerlicht onder zeyl geraeckt sijn / ende hebben so veel doenlijck de Schepen die wijd ende zijd gheanckert lagen / wat by de Vlagge versamelt / ende vervolgens niet alleen alle de Hooft-Officieren / maer oock alle particuliere Capiteynen aen boord geseynt / om te vernemen in wat staet sich yder van deselve bevonden ; sy hebben met leedwesen bespeurt dat veele Schepen albereyts 't eynde victuaille / voornamentlijck 't eynde Bier ende Water waeren / dat andere maer drie a vier dagen daer van waeren voorsien / ende sulcx naeuwelijcx soo veel overich hadden dat sy daermede souden komen 't huys raecken / maer dewijle oock anderen bevonden wierden die noch den geordonneerden tijd / te weten dese geheele maend konden uythouden / heeft geensins konnen toestaen / datmen daerom de Zee voor alnoch soude ruymen / maer heeft met advijs van de respective aenwesende Hooft-Officieren acten doen depescheren om d' een d' ander wat by te setten / en over te doen / blijvende / so veel doenlijck daer mede onder deselve Collegien ter Admiraliteyt 't welck echter niet allenthalven geobserveert heeft konnen worden : ende ingevalle het weder toeliet / dat de voorsz acten konden ge-executeert werden hoopte de Vloot daer door in staet te sullen wesen ghebracht / om noch twaelf of veertien dagen te komen uythouden / buyten 't geene noch uyt het Vaderlandt haer soude mogen toekomen.

Soo terstondt quam tydinge door een van de Advijs Jachten by dese Vloot wesende / en vervolgens mede een Missive vanden Luytenant Admirael Banckert huyden geschreven inhoudende dat hy sich bevont in 't gesichte van Walcheren, ende rapporteerde de Galliots-man daer nevens dat hy by sich had dertien a veertien Zee-zeylen / niet perfectelijck wetende hoe veel Oorlog-schepen ende hoe veel Branders of Fleuyten daer onder mochten zijn : Sy hebben hem vier distincte brieven of acten toe ghesonden / hem rapporterende dat sy souden trachten by hem te komen / ende in cas van neen / dat hy dan sich ten spoedigsten mede derwaerts wilde vervoegen / ofte haer te gemoet komen : sy en twijffelden niet of hem soude ten minsten een of meer vande voorsz acten huyden ter hant gekomen sijn / soo dat hoopten op morgen met hem wederom te conjungeren ; ende souden trachten door 't overgeven van victuaille de Vloot in soodanigen postuir te brengen / daer mede noch eens naer de Engelsche kust souden konnen oversteecken om te sien of den Vyandt aldaer konden aentreffen.

Hy schreef daer nevens aen de respective Collegien ter Admiraliteyt ende de Commissarisen in de respective Zee-gaten tot haer naerichtinghe wat cours sy de provisie Schepen / die de Vloot wierden toegesonden / souden dienen te doen nemen / om 's Lants Vloot best aen te treffen ; Hy seyde voorts / onmogelijck te sijn / by soo verre de ordre by haer Ho. Mog. by de Oeconomie van 's Landts Vloote ghearresteert / niet en werde achtervolght / dat deselve Vloote opt ofte opt buyten de jegenwoordige ongelegentheyt soude konnen worden gehouden / geconsidereert dat onder soo grooten getal van Schepen veeltijds soude gebeuren dat eenige bieren stinckende wierden / dat eenige vaten de hoepen afsprongen ende alsoo uyt leckten / dat eenigh Vleesch aen quam / dat brood-bruchtigh wierd / ende bedorf / ende diergelijcke andere toevallen meer / die eygentlijck de Capiteynen tot welcker besorgingh de vivres waren staende / niet konden worden geimputeert / zijnde echter beklaeghlijck dat daer door 's Landts Vloote / dickwils tot groote oneere ende prejudicie van den Staet meest uytter Zee vries.

Sedert heeft alle mogelijcke vlijdt ende naerstigheyt aengewent om de Schepen gedestineert tot uytwerckinge van haer Ho. Mog. begeerte vervat in der selver voorgaende Resolutie van den een-en-twintighsten der voorleden Maent soo veel doenlijck in state te brengen / om den tijt daer toe gerequireert te konnen in Zee blijven / tot voldoeninge van 't welcke Godt de Heere een seer hantsaem ende gewenst weder had gelieven te verleenen / ende had de opperhoofden over denselven oock met hare noodige Instructien ende andere gerequireerde depesches voorsien ; hy heeft den dertienden Octobris den Luytenant Admirael Banckert met de Schepen resorterende onder 't Collegie ter Admiraliteyt in Zeelant gedimitteert / ende met de Schepen resorterende onder 't Collgie ter Admiraliteyt tot Rotterdam sijn cours geset naer 't Goereesche Gat ende de Maze respective / latende de Schepen tot de directie vande drie andere Collegien specterende / haren cours vervolgen naer het Texel, te weten voor soo veel d' eene en d' andere tot executie van de voorgeroerde haer Ho. Mog. Resolutie van den een-en-twintighsten der voorleden Maent niet en waren gedestineert en geaffecteert : hebbende alvoorens mede soodanigen ordre gestelt / dat noch voor den tijt van acht dagen eenige Jachten ofte Advijs-Barcquen souden blijven kruyssen tusschen de Wielinghen ende Ostende mitsgaders Gailliots of ander vaertuyg als met Water, Bier, Anckers, Kabels of andere behoeften geladen / die de Vloote aldaer noch mochten komen opsoecken / te waerschouwen dat deselve Vloot op huyden van den anderen was gescheyden / ende dat de meeste Schepen waren verzeylt naer de respective Zee-gaten daer deselve 't huys hoorden / dat de voorsz aenkomende Schepen / Gailliots / of ander Vaertuygh derhalven haer mede wederom souden hebben te verwoegen nae de districten / van waer sy respectivelijck mochen sijn uytgezeylt / om dan voorts te achtervolgen soodaenige ordre als haer by 't Collegie ter Admiraliteyt die haer uytgesonden hadden of wel by der selver Commissarien of andere bedienden in deselve Zeegaten souden mogen werden gegeven ; 's anderen daegs waren oock weder by de Vlagge gekomen de Fregatten die sy op den negenden daer bevoorens naer de Engelsche kust hadden af gesonden / op kontschap : ende hebben d' Officieren vande selve

gere-

gerefereert / dat sy de Engelsche Vloote op den twaelfden deses omtrent den middagh hadde gesien dicht voor de Reviere van Londen naer haere gissinge omtrent twee mijlen van 't naeste Lant 't welck sy seyden doenmaels al selfs te hebben in 't gesicht gehad / ende vertrouwden geweest te sijn den Naes / zeylende de voorsz Vloote doenmaels West ten Oosten (de wint sijnde Zuyd-West ten Zuyden/ende sulcx presumptivelijck trachtende de Reviere in te loopen; hadden wederom drie andere Fregatten derwaerts afgeveerdight / om nader te vernemen of de voorsz Engelsche Vloote oock effectivelijck binnen geloopen was / dan of deselve of eenige Schepen van dien haer noch in Zee mochten bevinden / ende haer rapport te komen doen / aende Raden ter Admiraliteyt op de Maze waer onder sy oock alle resorteerden.

Donderdagh den negentienden Augusti lieten de Heeren van Hollant door den Heer Raet Pensionaris aen haer Ho. Mog. communiceren dat sy hadden gedaen arresteren de Ritmeyster Buat / om correspondentie gehouden in Engelant tot nadeel van den Staet. Dat wel haer Ed. Gro. Mog. door hem Heer Raet Pensionaris hadden toegelaeten of geconniveert aen Buat eene wisselingh van Brieven met eenen Sylvius, te voor Edelman by de Princesse Royale alhier / ende altans by den Coningh van Engelandt; maer dat hy deselve hadt misbruyckt ende zijn last / om alleen te vorderen het werck van Vrede, te buyten gegaen. Dat hy voor twee dagen by hem Heer Raed Pensionaris komende had / na gewoonte / zijne Brieven ghecommuniceert / zijnde drie; de twee waeren van geen belangh: Maer een derde wasser by / sonder date / of Opschrift / als pour vous mesme. Buat daer mede weghgaende / bevond de Raet Pensionaris / dat onder deselve Brieven was dese pour vous mesme. In welcke Sylvius sprack des Villes que vous savés, & qui sont intentonnées pour une bonne paix. Door welck woort paix verstaen wiert de Coningh van Engelant; gelijck daer nae ontdeckt of geseyt wiert dat Sylvius riedt eene nauwe verbintenis tusschen deselve Steden; dat sy mosten nemen eene vigoureuse resolutie: dat Engelant alsdan soude sich klaerder expliceren / ende treden in een nauwer correspondentie; te weten met de alsoo vereenighde Steden / ende dat men haer soude onder de hant fourneren alle middelen / om te komen tot een goet accommodement / ende te breecken d' Intrigue hem bekent. Door welcke Intrigue men most verstaen de party van d'andere die niet waren van de Vereenigde en wel-geintentioneerde Steden. Buat te huys komende meende desen Secreten brief te hebben achterhouden: Maer bevindende dat hyse met d' andere had overgegeven / quam weder by den Heer Raet Pensionaris / vraegende of hy soodaenen brief oock had ontfangen? Ende als hy seyde / ja: ende dat hy daer van soude rapporteren aen de Heeren Gecommitteerde Raden: wiert Buat bleyck / ende gedescontenanceert / ende noch meer als hy vande Heeren van Hollant wiert daer op ge-examineert / ende neffens afeysschinge vande Sleutel van sijn Cabinet gearresteert ende gebracht eerst inde Castelenye; ende achter eenige naedere ondervraginge / op de Gevangen Poort. Deselve brief: Pour vous mesme, luyde als volcht.

Pour vous mesme.

Cher AMY.

JE crois estre obligé de vous satisfaire sur mon long silence, car je voy par toutes vos lettres que vous estes fort en peine, & que vous attendiez de mes nouvelles avec beaucoup d'impatience, & particulierement par la derniere que vous avez escrit a *Milord*, & qui me fait profiter de la premiere occasion pour vous informer en vostre particulier: Comme j'ay eu bien de la peine a passer, & que j'ay esté obligé de prende un grand détour vers le Nord, mais a la fin je suis heureusement arrivé icy, il y a environ quinze jours, mais c'estoit dans le temps qu'on tenoit tous nos ports fermés, ce que l'on a fait tousiours a la veille de Combat, ce qui est la cause, que je n'ay pû vous escrire, cependant je n'ay pas laissé de representer fort au long tout ce que m'aviez communiqué, ce que l'on a fort gousté icy, mais comme nostre Flotte est sortie du depuis, que mesme il y a eu Combat, dont nous venons apprendre le succes, qui nous est assez avantagieus, l'on a pas jugé à propos de suivre le modelle de la lettre que vous m'aviez donné, car elle seroit hors de saison dans cette conjuncture, mais pour la visée & le dessein que les amis ont de faire de sorte que l'on envoye icy, c'est ce que l'on approuve fort, & vous pouvez hardiment travailler sur ce pied, vous asseurant que l'on embrasse toutes les ouvertures que l'on proposera sur ce sujeɕt, car je sçay de bonne part, que non obstant cette derniere victoire le Roy persiste tousiours dans les bons sentiments de paix, de sorte que les amys peuvent prendre la dessus les mesures sans crainte que l'on change d'opinion de ce coté cy, mais il faut aussi que je vous dise, que pour mieux reussir dans ce dessein il seroit a propos que *les Villes que vous sçavez, & qui sont bien intentionnées pour une bonne paix, s'unissent estroittement ensemble sur ce sujeɕt*, & qu'elles prennent entre eux quelque *vigoureuse resolution*, surquoy nous pouvons faire quelque bon fondament; En ce cas là j'oserois vous asseurer, que pour peu qu'il y paroisse quelque chose de solide, l'on s'expliquera *plus clairement* de ce costé icy, & que l'on entrera alors dans une *plus particuliere correspondence*, & l'on fournira *soubs mains tous les moyens* qu'ils pourroient souhaitter pour venir a un bon accommodement, *& rompre l'intrigue que vous sçavez*: Si vous jugiez qu'il y aye lieu de menager quelque chose de reel par ce moyen la vous n'avez qu'a y travailler, & me mander quel progres que vous y aurez fait; & je vous promet que la chose demeurera *secrette*, ne doutant point que par ce moyen là nous n'acheminions l'affaire où nous la souhaittons: je crois mesme que le succes que nous avons eu en ce dernier Combat y contribuera quelque chose, car la partie des amys & de ceux que desirent la Paix se fortifiera: je vous prie d'avoir la bonté de me mander particulierement, si cela n'a point apporté quelque changement dans l'Estat, & de me dire les veritables pertes que vous avez faites, car apparement l'on les deguisera le plus que l'on pourra chez vous, pour aveugler de tant plus le peuple, nous n'avons perdu qu'un Vaisseau au quel Tromp a attaché un Brusleau fort adroittement, & environ quatre ou *cinq cent* hommes tant tués que blessez, nous avions pris deux de vos Vaisseaux, que nous avons bruslez

aprez,

aprez, & Bankert qui le commandoit s'estoit heureusement sauvé, nous avons *cinq ou six cents prisonniers*, l'on a veu aussi sauter quelques uns de vos Vaisseaux, & il y a beaucoup de dommagez, comme l'on croit. Je vous prie de vous en informer & de m'en faire part, & de me croire a jamais, &c.

In sijn Cabinet vondt men de Minute van een ander Brief / geschreven aen des Coninghs Secretaris Arlington; dien hy bekende afgegeven te zijn alreede in Martio, geschreven door de handt van sijn Dienaer: Luydende als volght.

A la Haye le neufiesme Mart 1666.

Cher MILORD.

JE ne sçaurois vous representer avec quel deplaisir je receu les Lettres de mon Amy; asseurement qu'il n'a pas fait rapport a sa Majesté comme il a laissez toutes choses en ce pays, car il est impossible qu'il se puisse resouvenir de tout ce que l'on luy a dit. En fin, *Cher Milord*, il faut que vous sçachiez que nous avons fait un *grand parti pour la paix, & par consequent pour mon petit Maistre, qu'il emporte de haute suitte sur l'autre partie, qui a tousjours regné par cy devant, tellement que le Roy ne doit point douter, que mon Maistre ne tombe debout, & que dans peu de jours ils le feront cognoistre en effect par l'asseurance, que Sidney & moy leurs ont donnée que sa Majesté a les meilleures intentions du monde pour la paix, & de vivre effectivement en amitié avec les Eux*, & qu'il declare devant Dieu qu'il n'avoit point d'autres desseins; ce qui a gaigné les Coeurs de touttes les honnestes Gens d'icy. Je vous laisse a penser, quand la paix sera faite, en quel bon Estat sa Majesté & mon *petit Maistre* sera icy, ouy je dis encore, qu'il sera *le plu grand Roy du monde*, mais si ces honnestes Gens voyent un refroidissement pour *la Paix*, asseurez vous, *Cher Milord*, que tout le monde icy unanimement defendront leur partie jusques au dernier point, & si le malheur (apres avoir sacrifié tout) les met a l'extremité, ils chasseront asseurement mon *petit Maistre*, & se donneront a la France, & ne doutes pas, *Cher Milord*, que c'est la verité que je vous mande, car sur mon Ame, je le sçay, & je suis tresbien asseuré que le bonheur de *mon Maistre* depend de la bonne intelligence du Roy avecques les *honestes Gens* qui sont icy pour la Paix, ce qui m'a obligé de jetter mes dernieres *Lettres dans le feu*; Car si je les avois communiquées aux biens intentionnées, ils auroient tous changez, comme je vous ay mandé icy dessus, & je vous conjure encore, *Cher Milord*, de bien asseurer le Roy que s'il ne fait la Paix, que *mon Maistre* est entierement abysmé.

Men bevondt dese Brief geschreven in een tijt / als alhier een groot gerucht was / dat men sijn Hoogheydt den Heere Prins soude gheven de Hooge empleyen: jae dat wel veertien Steden in Hollandt daer dat geroepen waren; Ende waer nae in April men te rade wiert (soo 't scheen) om te nemen de favorable resolutien, dan in specie op sijne Hoorlijcke Persoon. Te sien onder de

de Binnelandtsche saecken. Uyt de selve Brief bleeck / dat hy seer connecteer-de 't interest van den Coningh, van den Prins, ende van de party die hy noem-de *honnestes, & bons Amis*. Sulcks konde hy d'andere / die hy noemde van d'Intrigue, ende regnerende, niet als groote suspicie ende argwaen geven / van oproerige ende nae veranderingh trachtende lieden ende desseins.

In de Vergaderingh van haer Ho. Mog. waren die meenden 't raeckte Hollandt niet alleen / maer de Generaliteyt / alsoo Buat was een Officier / ende be-eedight aen de Generaliteyt: specialijck begeerde Zeelandt mede ken-nis van de proceduren te hebben / alsoo Buat stondt op haer repartitie.

Maer Hollandt seyde *ubi te invenio, ibi te judico*: Ende dat hy specialijck Hollandt, welckers concessie tot de correspondentie hy misbruyckte / hadt ge-laedeert. De Heeren Gecommitteerde Raden hem hebbende genoegh ge-exa-mineert hebben de saecken / en alles gestelt in handen van 't Hof Provinciael omtrent den vijf-en-twintighsten Augusti. Het meest ondervragen was om te weten wie / ende wat die *bons Amis, honnestes gens*, of wel sijne complicen wa-ren. Hy hadt liberaelijck gecommuniceert sijne Brieven / en soude het getal oneyndelijck zijn aen de welcke hy gepredicqueert hadt des Coninghs wilvaerdig-heydt tot de Vreede: In seeckeren tijdt uyt de Kerck komende / alwaer de Pre-dicant seer op d'Injustice van d'Engelsche hadt gesprocken / seyde tegen een yder hoe qualijck die man was geinformeert van de saecke: dat de Coningh in alle manier desireerde de Vreede: ja dat hy se in sijn sack hadt, designerende sijne uyt Engelandt voor en na ontfangene Brieven. Maer sijn Vrienden had-den hem dickwils geseydt dat hy met sijne Brieven te breed ginck: dat hy een gevaerlijck werck in handen hadt: Dat hy sigh ter soecke wilde ontsien; zijn-de niet van sijn handtwerck: Maer gelijck hy in sijne examinatie altijdt oock seyde / pretendeerde een goedt werck te doen: ende simpelijck altijdt geurgeert te hebben eene besendinge naer Engelandt; ende dat men sulcks doende de Vreede na wensch soude hebben.

Ondertusschen was oock gebeurt het krakeel tusschen de Luytenants Ad-miraels de Ruyter ende Tromp. De Heer Kievit Gecommitteerde Raedt ende Bewinthebber van d'Oost-Indische Compagnie / hebbende ghetrouwt de Suster van desen / Dochter van d'overleden Luytenant Admirael Tromp, door yver ende gunst tot sijn Swager aen gedreven / liet in druck gaen een relatie van den omtrent dien tijdt gedane slagh: Volgens teneur van den Brief die Tromp tot sijne verschooningh ende beschuldingh van de Ruyter schreef / elders gestelt. Dit uytkomende / ende als oock begaen teghen de Placcaten / wierdt soo qualijck genomen / dat voor eerst aen Kievit wierdt verbodt gedaen van in den Raedt te komen. Ende hebbende veel communi-catie gehadt met Buat, vreesde erger / retireerde sich eerst na Brabandt, en-de daer na in Engelandt. De Heer vander Horst gewesen Gecommitteerde Raedt / desgelijcks groot confident met Buat, vondt oock goedt sich te ab-senteren naer Brabandt. Sylvius was oock eens hier geweest / ende by Buat ghelogeert: Na sijn wederkomst in Engelandt kreegh hy van Sylvius den Brief / die hy designeert met de woorden *avec quelque desplaisir*, ende die hy daer na seght te hebben verbrandt om reden. Sylvius, soo 't scheen / had den Co-

ningh

ningh te mildt gerapporteert; Gelijck als of men hier/ insonderheyt in Hollandt seer gedeelt was in factien; alsoo dat de Koningh bylangs niet soude eysschen/ of men soude 't hem toe staen; d'eene uyt goedtwilligheydt tot de Prins, ende der Vreede, d'ander uyt dwangh: Ende 't was alsoo dat omtrent dien tijdt in Hollandt haer veel Leden openbaerden voor de Prins, om hem te geven employ, ten minsten hem stellende in den Raedt van State. Ende daer op was 't dat d'ander party om dat t'esquiveeren of te versetten/ had alreede moeten uytvinden d'expedienten/ te sien in de resolutien van den negenden April ende anderen hier voor gestelt. Waer op reflecteerde oock de moedige Predicatie van D. Landtman, tot swartmaeckinge van Vranckrijck, ende van D. Simonides; dat Godt niet soude op houden het Landt te straffen, soo lang als men ondanckbaer bleef tegen het Huys van Orangien. Ende de Text van desen Brief gaf te kennen hoe sterck ende considerabel was die party: Als waer op hy houde niet alleen het geheel restablissement van den Heer Prins; Maer een groot authoriteyt voor den Koningh hier te Lande; Dat hy soude sijn *le plus grand Roy de monde*. Dit kon geen ander sin hebben/ als dat den Koningh door de Prins, ende sijne welgeintentioneerde soude desen Staet dirigeren na sijn appetit. Maer daer door d'Engelsche Raedt ge-enflameert zijnde/ sal door Sylvius hebben laten postuleren soodanige extravagante dingen/ die Buat oordeelde dat noodtsaeckelijck de gemoederen van de wel-geintentioneerde souden moeten vervreemden/ self teghen den Heer Prins, sijn *petit Maister* (soo de Brief luydt) daer door soude te gronde gaen. [illegible]

'T Beschaemden van desen Brief gaf te kennen eenigh onschuldt soo van Buat als van Kievit ende vander Horst: Als die self improbeerden soodane extravagantien/ niettemin/ die een druppel goet Hollands bloede in 't lijf had konde vinden/ dat de Koningh (die rede/ soo formidabel in Zee was) soude worden de grootste Coningh van de Werelt. Dit was al wel; was de saecke daer mede secreet gebleven. Maer aen den dagh ende openbaer worden de den d'andere partye/ die Hollandt by haer eygen authoriteyt ende vryheyt wilde maintineeren/ moeste noodtsaeckelijck de selve seer alarmeeren/ ende op haer hoede doen sijn; siende dat haer sulcken Gedde was toe bereyt. Buat kon wel seggen dat hy met Sylvius correspondeerde/ ende met kennis van Hollandt; want hy t'elckens aen den Heer Raedt Pensionaris ende andere van de Regeeringh communiceerde/ wat hem goedt dacht: maer hy kende de diversche humeuren: hy wist dat d'eene waren Hollands, d'ander Prinsgesint: En men seyde omtrent dien tijdt (als geseydt is) veel Leden van Holland waren genegen om den Heer Prins te stellen in den Raed van State: Maer hy communiceerde wat hy aen elck applicabel oordeelde: Ende hy abuseerde de partye die goet Hollands was/ ende hy bedrooght hem self/ meenende dat d'andere Meestevende de sterckste waren. Het contrarie bleeck; want het geheel Lighaem van Holland deed hem saiseren/ en oordeelen om dat bedrog.

Wat devoiren de Heeren van Zeelandt den twintighsten September deden in de saecke van Buat, sulcks hebben de Heeren Gedeputeerde van die Provincie in gebracht den dertighsten.

Extract uytte Notulen van de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelandt.

Den 20 Februarij 1666.

NOchmaels ter Vergaderinge voort ghebracht sijnde, de Missive van de Heeren ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt, gedateert in 's Graven-hage den *een-en-twintighsten* der voorlede Maendt, daer by de selve onder anderen adverteren, het saisement van den Ritmeester *Buat*, ghedaen door ordre van de Provincie van *Hollandt*, hoe de selve op eenige interrogatoiren was ge-examineert, ende onder anderen gevraecht of hy wel wist dat hy geen correspondentie vermocht te houden met den Vyandt, daer op hadde geantwoordt, 't selve gedaen te hebben met kennisse van den Heer *Raed Pensionaris de Wit*, die oock sulcks ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. hadde bekend ghemaeckt waer te sijn, maer dat die correspondentie *al over eenigen tijdt was interrupt geloopen*; Dat sy Heeren ordinaris Gedeputeerden van de Heeren van *Hollandt*, hadden versocht Copie van de voorschreve interrogatoiren ende andere stucken, die tot laste van de voorschreve *Buat* mochten dienen, om dese Provincie, volgens haren schuldigen plicht, daer van te dienen, doch dat sy die niet en hadden konnen machtigh worden, oock vermits de excusen ende weygeringe van die van *Hollandt*, niet en geloofden die te sullen konnen bekomen, volgens haer geadviseerde van den *vijf-en-twintighsten* der verleden, mitsgaders van den *tweeden* ende *vijfden* deser loopende Maend, versoeckende op andere middelen ende expedienten mocht werden bedacht, door de welcke de voornoemde stucken met meerder faciliteyt mochten werden bekomen. Waer op wesende gedelibereert, is goedt gevonden ende verstaen, dat de Heeren Gedeputeerden ter Generaliteyt in continuatie van hare voorgaende devoiren, met ende nevens d'andere Provincien, soo ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. als particulierlijck by de Heeren Staten van *Hollandt* met allen ernst willen urgeren, om Copie te mogen bekomen, soo van de voorschreve interrogatoiren als andere stucken, die tot last van den vooornoemden Ritmeester *Buat* werden ghe-employeert, met byvoeginge van redenen, dat sulcks aen de Bontgenooten niet en kan worden geweygert, soo ten respecte dat hy is een *Officier* in dienst en eedt van 't gemeene Landt, ende particulierlijck oock van dese Provincie, als ten respecte van het delict daer mede hy wordt beschuldight, ende daer door soo veel men noch weet niet tegens eene particuliere Provincie, maer tegen den *gemeenen Staet* soude hebben gesondicht, die in der daedt daer aen veel is gelegen, om te weten wat tegen haer Hoogheyt ende welvaren mocht wesen gemolieert, 't geen haer anders kan werden verborgen gehouden, dat de gemelde Heeren ordinaris Gedeputeerden wyders sullen ondersoecken ende herwaerts aviseren, of den Heer *Raedt Pensionaris van Hollandt*, ende nevens hem noch eenige andere Heeren uyt het midden van de Regeeringe van haer Ho. Mog. oock sijn geauthoriseert, om diergelijcke *correspondentien* te onderhouden, ende andere

Per-

Persoonen buyten de Regeeringe daer toe te gebruycken, ende haer het selve na gelegentheydt wederom op te seggen. Op dat dese Vergaderingh magh weten, aen wie de saecken van soo grooten importantie en teeren speculatie mocht wesen toe vertrout, en in wat voegen daer mede mocht wesen gehandelt en om ghegaen, om 't selve gesien op 't een en 't ander soodanigh te resolveren, als den dienst en securiteyt van de gemeene Regeeringe allermeest sal komen te requireren.

Dese resolutie ghelesen sijnde / wierdt by den Heer Gerlacius, ter Vergaderingh presiderende / geconcludeert dat de Provincien versochten / ende hun toe gestaen wierde openingh ende communicatie van de proceduyren tegen Buat gevoert. Maer 's anderen daeghs wierdt sulcks door Hollandt ende de meeste tegen gesprooken / ende weder uyt de notulen gelicht.

Ondertusschen merckte men dat in 't Hof d'advysen niet consonant waren: Veel tot moderatie ende *ad pœnam extraordinariam* inclinerende.

Maer alsoo de Heeren Staten van Hollandt verstonden dat hy begaen had *crimen læsæ*, tegen de Souverainiteyt; Soo begeerde de Souverain dat het Hof soude wijsen volgens de Wetten: Hebbende Buat gepooght te maecken een vrede met exclusie van Vranckrijck: Ende alsoo oock gepeccert tegens sijn Majesteyt van Vranckrijck, daer van hy Vassal was. Ende al voor desen hadden haer Ed. Groot Mog. het Hof van Hollandt en Corps gehadt / in haer Vergaderingh ende 't selve van sulcks vermaent: Ende getaxeert de slappigheyt voor eenige Jaren bewesen aen van Messen ende van Ruyven, die simpelijck wierden gebannen. Allegerende noch dat men den Stierman van Cortenaer, die na sijn doodt met de Vlagh het Schip had af ghestiert / ende die daer over wierdt gestraft simpelijck met de koorde om den hals; Dat die daer na overloopende tot d'Engelsche, had onlanghs het beleydt gehadt in 't branden in 't Vlie, ende op der Schellingh. 't Was of men vreesde voor eenige slappigheydt / of te groote moderatie in dit geval: Ende daerom wierdt goedt gevonden by de Heeren van Hollandt, dat seven uyt haer Vergaderingh wierden gecommitteert; Die van wegen haer Ed. Groot Mog. aen de Heeren van 't Hof deden de voorige vermaninge: Om te doen wijsen na de Wetten ende Reghten / ende straffen / gelijck die dicteren dat gestraft moeten worden Criminele van gequetste Majesteyt.

Die van 't Hof verklaerden generalijck / te sullen haer conscientie en Eedt in desen / gelijck allesints poogen te voldoen.

Ditede Dingsdag den vyfden Octobris wiert by 't Hof gearresteert de Sententie des Doots.

Woensdach was 't Bededagh: Donderdagh wiert het geresumeert; ende soude d' Executie haer voortganck op Saterdagh hebben gehad: ten waere de Scharprechter was beschepden om tot Amsterdam recht te doen. Dies hem op Sondagh wiert sijn doot aengezeyt tegen de middagh; nae dat in alle Kercken voor hem was gebeden. Hy toonde sich daerin gesurpenneert: niet konnende begrijpen / dat hy soo swaeren straf had verdient: seggende alles tot best ende dienst van den Staet gedaen te hebben, ende in die meening bleef hy gedurigh.

De

De Heer Keur-Brandenburghsche Minister Copes gaf sigh op dat gerucht aen by de Heeren van Hollant met een Brief van intercessie tot mitigatie der straffe. Men seyde hem dat de Vergaderingh niet incompleet was: 's Anderen daegs insisteerde hy weder door een memorie versoeckende, alsoo de Vergaderingh incompleet was, dat d' Executie mocht worden opgehouden, tot datse compleet wiert. Doch vergeefs: haer Ho. Mog. wierden oock door een Requeste vande Vrienden op den naem van Buat hoewel buyten sijn kennis gebeden, in consideratie van sijne ende sijn Vaders diensten, om voor hem te intercederen. De Provincien toonden haer wel genegen. Doch om deselve de moeyte af te nemen, ginck de Heer de Wit, ter Vergaderinge presiderende self sulcks aen de Heeren van Hollant aendienen ende bracht tot antwoort dat de Vergaderingh van Hollant door d' absentie van veel Leden, niet goet vonden daer in te treden. Ende dat de Heeren van Hollant aen den Heer Keurvorst self souden rescriberen met de redenen ende motiven, waerom men sijn begeerte in desen niet konde defereren.

Alsoo ginck d' executie voort; ende in 't particulier hoorde men wel dat de Heeren van Hollant beoogden dat uyt de menées van Buat ende andere bleeck, datter seer gemachineert wiert in Engelant ende binnen 's Lants, om haer te divideren, ende factie te formeren, ende wilden daer tegen een exempel statueren tot afschrick vande andere, ende om onder sich, ende met Vranckrijck eendrachtigh te blijven of wel Buat geduyrich protesteerde geen quade meeningh gehad, maer alles tot Vreede, ende beste vanden Staet gedaen te hebben.

Maendagh den elfden ten thien uren voor de middagh quamen de Guardes, als vier Compagnien te paerde, en vier te voet inde wapenen, so op 't binnen, als 't buyten Hof: ten elfven gingen haer deselve alle posteren op de Plaets, op de Kneuterdijck, ende op de Vyverbergh: het Voet-volck voor, ende de Paerden daer achter: laetende nochtans plaets tusschen haer, ende 't Schavot voor de toesienders. Ten half twaelven wiert hy uyt de Gevangen-Poort geleyt, gekleet in 't swart, met een langen mantel, doch daer onder gebonden met een stercke koorde, so nochtans dat hy de hoet konde afnemen: en achter hem wiert de sleep vande mantel door yemant opgedraegen. Sijn Dienaers volghden hem oock in 't swart, gelijck oock de Fransche Predicant Carré, ende de Haeghsche Predicant Vollenhovius, die hem hadden in dese laetste tijt geassisteert, ende voor de welcke hy 's vorigen daeghs had Testament gemaeckt: begeerende dat sijn Kint of Kinderen mochten werden opgetrocken in de Gereformeerde Religie, alsoo sijn andere naeste Vrienden anders gesint waren. Sijn Vrouw hadt wel versocht om by hem te koomen; maer hy haddet ge-excuseert; sullende hem te veel altereren. Vande Gevangen-Poorte ginck naer de Rolle, bewaert voor ende achter door een goet getal Soldaten, met halve Pijcken ende Hellebaerden. Gaende salueerde zijne bekende met de Hoedt, ghelijck oock op 't binnen-Hoff in 't uyt ende ingaen groetenissen dede na de Gallerye, ende Kamer vanden Prins, hoewel die niet inden Haghe was, maer op de Rolle de Heeren Raden groetende, aenhoorde zijne sententie, somtijdts met eenighe schuddinge van 't Hooft: doch anders niet spreeckende; als in 't laetste, doch niet over luyt seggende: Ick sterf nochtans onschuldigh, daer mede 't Hoff en-

de

de d' Advocaten groetende / ginck weder op deselve wijse af ; ende op 't Schavot quiteerden de Hoet ende Mantel ; ende doen sachmen dat hy aen d' Armen gebleugelt was. De Predicant Carré yets aen hem geseyt / ende hy hem yets in een neusdoeck bewonden / inde handen ghevende / voeghde sigh tot het Gebedt / knielende op een stuck zwarte Bay. Hy hadt versocht dat het gheheele Schavot mocht met Rouw bekleedt worden : Maer sulcx wiert ge-excuseert. Dominus Vollenhovius deedt een geleert / aendachtigh / ende langh Gebedt / in der daet een goede Predicatie voor de omstanders : inhoudende hoe seer niet alleen de Patient / maer alle omstanders voor Godt den doodt hadden verdient / om haer menighvuldige sonden : ende Godes gestrenge oordeel uytbreydende ; edoch daer na sijne groote barmhertigheyt verkondigende / en verseeckerende aen alle boedtveerdige. Ende hoewel het een seer bondige vermaeningh ende Gebedt was / nochtans dachtet veele / dat hy het langh maeckte / ende den Patient verveelde : ende ondertusschen niet konde als toehooren / ende meer op de woorden / als op Godt konde dencken. Ge-eyndight ende weder opgestaen sijnde / wilden de Dienaers hem het Wambays of doen / ende voorts handelen: Maer de Scharprechter quam toe / ende sette hem een muts deselve schickende over sijn oogen / ende geleyde hem tot het knielen : maer men aen sijn Lippen sach dat hy aendachtig en geduyrig God bad / ende ondertusschen gaf hem den Scharprechter den slag. Waer naer hy van sijn Dienaers inde kiste wiert gheleyt ; en eerst op de voorpoorte en 's avonds in sijn huys gebragt : van waer het Lichaem den volgenden nacht wiert gedragen inde Clooster Kerck / ende begraven in 't Graf van den Heer Cats, gewesen Raed Pensionaris van Hollant, sijn Vrouwen Grootvader. En alsoo eyndigende hy ongeluckelijck sijn leven / sijnde sijn Vader geweest den Collonel Buat, veel Jaeren desen Staet gedient hebbende ; hy self was geweest Pagie van sijn Hoogheyt Prins Willem : die hem seer hadt bemint ; ende gedaen hebben de Compaignie Paerden. Ende hoewel ondertusschen was gecesseert 't Oorlog te Lande / soo hadt hy niet gelaeten sijn genereusiteyt te toonen in 't Noordsche Oorlog : Varende als Volontair op het Schip vanden Vice Admirael de Ruyter ; en d'eerste zijnde (als de Soldatesque van den Staet soude desbarqueren) die uyt de Chaloup in 't water sprongh / om te Landen ; waer naer volgde de victorie op Funen.

Die van Zeelant poogden / geduyrende sijnde Gevangenis yets voor hem te doen ; immers kennis van saecken te hebben ; seggende ; hy stont op de repartitie van Zeelant , en Guarnisoen houdende tot Bergen op Zoom , konde voor geen Borger of Inwoonder van Hollant werden gereeckent. Maer die van Hollant seyden daer tegen / dat hy in allen geval was incola , Inwoonder / ende inden Haege sijn verblijf hadt. Ende meer dat hy hadde al te seer in 't particulier / en in 't publick gesproocken / datmen met Engelant konde Vrede hebben / als men begeerde : mits sendende naer Engelant : beschuldigende alsoo de Regeeringh van wandevoiren : 't welck tendeerde tot seditie , ende opstant onder de gemeente / tegen de Overigheyt / dogh daer tegen diende / dat Over-yssel soodaene propositie opentlijck had gedaen ; ende dat veel leden tot sulcx genegen te sijn / te kennen gaeven / ende daegelijcx discoureerden. Ende dat het thiende Articul van d' Alliantie met Engelandt in 't Jaer twee-en-sestigh gemaeckt /

sulcx genoech te kennen gaf / ende toe liet. Zijnde oock notoir / dat Vranckrijck met haer assistentie seer fautif was gebleeven ; ende genoegh oorsaecke gaf tot de separate sendinge : soo noghtans datmen voldeede het tiende articul. Andere oock seyden dat Buat veel meer had gepecceert tegen de Generaliteyt ende gemeene Unie als tegen Hollandt. Want het maecken van Vreede was by d' Unie gereserveert aen de gemeene Bontgenoten / en dat oock de Minister van Hollant niet machtigh was om daer in last t' ontfangen van Hollant alleen. Maer hy had daer van communicatie gedaen aende Heeren tot de Secrete besoignes van haer Ho. Mog. gestelt : ende deselve lieten in alle saecken van importantie geduyrich de directie aen Hollant.

Men seyde oock dat het eerste Concept van de Sententie contineerde verscheyde dingen die by de resumptie daer weder waeren uytgedaen : specialijck daer gesprocken wiert van dat de Coningh , door de Veranderingh vande Regeeringh door een groote partye hier te Lande door hem Buat gemaeckt / soude worden de grootste Coningh vande Werelt ; daer stont by ; & mon petit maistre aussy : designerende den Prince van Orangien. Dese woorden van petit Maistre waeren uytgedaen als odieux voor dat hooge huys. Hoewel men in alle manier konde mercken / dat aen d' eene syde Buat hadde het Interest vanden Prins in alle sin doen mede beooght : Ende dat haer Ed. Groot Mog. aen d' ander zijde sulcks oock als meest offensif hadden aen gesien : Ende hoe seer sy genegen waren tot hem : Echter niet wilden / dat hy van Engelandt, of yemant anders haer soude worden op of over gedwongen.

De Sententie luyde als volght.

ALsoo *Henry de Fleury de Culan*, Heere van *Buat*, *S. Sire*, ende de *la Forest de Gest*, Ritmeester ten dienste deser Landen, jegenwoordigh gevangen op de Voor-poorte van den Hove van Hollandt, den selven Hove buyten pijne ende Banden van ysere bekendt heeft, dat hy gevangen, na dat hy aen de *Minister* van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, sijne wettige ende Hooge *Overigheyt*, hadde vertoont eenige weynige Articulen van Vrede, bestaende in ambigue, en duystere poincten, hem behandight door *Sylvius*, een van sijne correspondenten in Engelandt, op wiens versoeck hy Gevangen verklaert sijne correspondentie daer bevoorens, nu al een Jaer geleden, zijnde als doen in Vranckrijck, begonnen te hebben ; ende na dat van de selve Articulen by den voor-geseyden Minister was ghegeven communicatie aen de hoogh-gemelde Heeren Staten, van wegen ende door ordre van de selve wel expressellijck ende tot verscheyde malen is *gewaerschouwt*, sich wel te wachten van alomme voor te geven (gelijck men verstondt dat hy Gevangen dede) dat men de Vrede met Engelandt konde hebben als men begeerde ; Dat 't selve was van *quade operatie*, als gevende een impressie aen veele onkundige in den Lande, dat de Regeeringe alhier oorsaecke was van de continuatie van den Oorlogh, en geen Vrede en begeerde, en dat daer door d' Ingesetenen onlustigh wierden gemaeckt om te contribueren, sulcks dat daer door ghesschapen was *partyeschap* in den Lande te sullen ontstaen, ende dat hy dies

dies niet jegenstaende aen seer veele Menschen buyten en binnen de Regeeringe, en op verscheyde tijden, heeft geaffirmeert ende getracht te persuaderen, dat men de Vrede konde hebben, als men maer yemandt naer *Engelandt* wilde senden, onder pretext, dat hy soude hebben vernomen ghehadt, dat verscheyde Regenten van gevoelen soude sijn geweest, dat men in *Engelandt* wel konde senden, sonder nochtans de voorschreve verscheyde Regenten *te konnen noemen*, maeckende alsoo de voorschreve sijne Overigheyt by een yegelijck soo buyten, als binnen de Regeeringe verdacht, als of sy de Vrede niet en begeerden, daer nochtans blijckelijck de selve haerluyder yver daer toe niet alleen alomme krachtelijck heeft getoont, nemaer oock aen hem Gevangen selfs heeft doen behandigen, de laetste presentatie ontrent de conditien van Vrede, van deser zijde aen den Koningh van Groot Brittannien by Missive ghedaen geweest sijnde, geteyckent by den President van de Heeren Staten Generael. Dat mede aen hem Gevangen, van weghen ende door ordre van de selve sijne Overigheyt verklaert is, dat men beducht was ende ombragie hadt, dat men in Engelandt trachte de saecke daer na te beleggen, dat men tusschen *Vranckrijck* ende desen *Staet* mochte separatie maecken, ende dat het selve een poinct was, daer op voor al diende te werden gelet, ende het welck oock sorghvuldighlijck diende te werden geprecaveert. Ende dat hy die niet jegenstaende bekendt, dat hy de innerlijcke intentie dienaengaende van *Engelandt* nu zijnde komen te weten uyt *twee* Brieven, hem van daer toe gesonden, ende onder anderen inhoudende, dat men sich soude moeten separeren van *Vranckrijck*, en dat sy voorts spraecken van een nieuwe Alliantie tot nadeel van 't selve Rijck, in plaetse van de selve ofte den inhoude van dien, volgens de voorschreve waerschouwinge, aen de voorschreve sijne Overigheyt bekendt te maecken, de selve alleen heeft gecommuniceert aen eenige van sijne Complicen, ende dat sy-luyden na dat sy die hadden gelesen, ende ge-examineert, gheconcludeert hebben, de selve in 't vuyr te werpen, sonder den inhoude van dien oyt aen de Regeeringe te hebben bekend gemaeckt, onder pretext, dat hy geloofde, dat hy door den Brief, die hy daer op antwoorde den hooghst-gemelden Koningh soude hebben doen veranderen van resolutie, en in cas hem naderhandt gebleecken hadde dat den Koningh by de selve resolutie persisteerde, dat hy als dan in geen gebreecken soude sijn ghebleven gheweest, daer van aen de voornoemde Minister kennisse te geven, maer wel voornamentlijck, ghelijck hy oock schrijft aen den *Grave van Arlington*, in sijnen Brief van den *negenthienden* Maert *sestien hondert ses-en-sestig*, om dat de by hem genoemde goede Vrienden en wel-geintentioneerde daer door van een ander sentiment souden zijn geworden, als mede, om dat oock op de separatie van *Vranckrijck* by den selven *Grave van Arlington*, of de voornoemde *Sylvius* niet meer en soude zijn geinsisteert geweest, hoewel hy Gevangen mede bekendt, dat hy noyt noch in seeckere mondelinge conferentie by hem tot *Antwerpen*, met den voornoemden *Sylvius* gehouden, noch door Brieven eenige positive verklaringe versocht heeft, of den Koning van Groot Brittaignen oock genegen was te tracteren selfs met inclusie van *Vranckrijck*, seggende sulcks by inadvertentie te hebben naer gelaten, en dat hy na het verbran-

branden van de voorschreve Brieven aen den voornoemden *Sylvius* expresselijck soude hebben gheschreven, dat men hier in *Hollandt* sonder *Vranckrijck* niet en soude doen, ende dat noyt sijn meeninge soude sijn geweest, om te handelen met den Koningh van *Engelandt*, sonder kennisse van *Vranckrijck*, daer nochtans in tegendeel uyt de minute van sijne voorschreve Missive (by d'Heeren Commissarisen van Staet onder sijn Papieren ghesaiseert) van den *negenthienden* Maert deses Jaers *sesthien hondert ses-en-sestigh* voornoemt, by hem Gevangen aen den *Grave van Arlington*, secretelijck en sonder communicatie van de Regeeringe geschreven, tot antwoorde op de voorschreve verbrande Brieven, evident is, dat hy in plaetse, van 't geene hy seydt ghedaen te hebben, den Vyandt tot groote prejudicie van den Lande van verscheyde saecken heeft geinformeert, als hier achter nader sal werden geseydt. Daer by komt dat de Huys-vrouwe van hem Gevangen, haer bekommeringe over dese correspondentie, en namentlijck, dat sijne Goederen daer over in *Vranckrijck* perijckel liepen van te mogen werden geconfisqueert, bekendt gemaeckt hebbende aen de voornoemde *Sylvius*, de selve onder andere redenen van gherust-stellinge, by rescriptie van den *negenden* nieuwen ende den *drie-en-twintighsten* Maert oude stijl *sesthien hondert ses-en-sestigh*, uyt *Londen* aen haer schrijft, dat hy wel niet en gelooft, dat de voorschreve Gevangen door dese manier van doen, sich aen de Koningh van *Vranckrijck* seer aengenaem hadde gemaeckt, om eenigh faveur van de selve te obtineren, maer dat hy sich niet en kan inbeelden, dat hy eenigh perijckel soude loopen van confiscatie van sijne Goederen. Dat mede uyt de inkomende Brieven uyt *Engelandt* van den *derden* nieuwen ende den *derthienden* Augusti ouden stijl lestleden, den Hove ten genoegen gebleecken is, dat men in *Engelandt* als noch blijft insisteren, dat men soude moeten tracteren sonder eenige Mediateurs, en met uytsluytinge van den Franschen Koningh. Dat mede aen hem Gevangen, als hy somwylen een Brief aen den voornoemden Minister vertoonde, komende uyt *Engelandt*, ende geschreven by den *Grave van Arlington*, of wel by den voornoemden *Sylvius*, niet anders continerende, dan een generale protestatie van genegentheydt tot Vrede, ende versoeck, dat men ten dien fine van hier yemant derwaerts wilde senden, en hy seer urgeerde, dat sulcks mochte gheschieden ten eynde d'hooghst-gemelde Koningh sich nader aen de selve mochte openen, naer communicatie, goedtvinden, ende door ordre als boven, bekendt ghemaeckt ende verklaert is, datter gantsch geen apparentie was, dat men van dese zijde yemandt naer *Engelandt* soude senden, ende dat hy Gevangen over sulcks haer alle hoope dien-aengaende soude benemen, ende dat hy dies niet jegenstaende (onder pretext dat hem sulcks voor de naestleste bataille geseydt, en zedert in de selve bataille d'avantagie aen deser zijde geweest zijnde, hy daer door, en door discoursen die hy van veele ghehoort hadde, vertrouwt soude hebben, de saecke dien-aengaende te wesen verandert, sonder nochtans yemant specifice te konnen noemen, die soodanige discoursen soude hebben gevoert) niet alleen continuelijck by een yder heeft aengehouden, dat men yemand naer *Engelandt* soude senden, maer oock den hooghst-gemelden Koningh tot groote prejudicie van den Staet heeft ghefo-

veert

veert met een hoope, niet alleen, dat sijn ghenoemde Vrienden hadden het ooghmerck en dessein om yemandt naer *Engelandt* te senden, maer selfs by sijne voorschreve Missive van den *negenthienden* Maert *sesthien hondert ses-en-sestigh*, dat hy Gevangen met de selve hier hadde gemaeckt *een groote parthye*, daer door de jegenwoordige Regeeringe *hier te Lande was verandert*, en sijn Majesteyt soude konnen maecken een Vrede, de welcke gemaeckt zijnde, hy soude wesen de *grootste Koningh van de Wereldt*. Bekennende niet alleen den selven Brief, immers meer andere van gelijcken inhoudt aen den *Grave van Arlington* te hebben geschreven, nemaer oock eenige te hebben laten schrijven door sijn Huys-vrouw, om dat sy beter spelde, ende nochtans geene van de selve, nochte van een eenige, die hy naer *Engelandt* gheschreven heeft, aen de Regeeringe te hebben gecommuniceert, op voorgeven, dat hem het selve niet soude wesen gheordonneert. Dat hy Gevangen van de voorschreve last van sijn voornoemde Hooge Overigheyt, soo verre is af gegaen, ende in het interest van de voornoemde Vyandt sich soo diep in gelaten heeft, dat hy eerst bekendt heeft buyten kennisse van de Hooge Regeeringe, en sonder yemands ordre ofte communicatie, doch daer na, alleen met communicatie ende overlegh van een van sijne Complicen, op de assignatie en schriftelijck Biljet van den voornoemden *Sylvius*, een Envoyé van den Vyandt, met versoeck van de selve, dat sulcks mochte werden secreet gehouden, en hare entreveue aen niemant bekent gemaeckt, verklarende hy *Sylvius* in 't selve Biljet, so hy Gevangen seyt, dat den Koning van Groot Brittannien selfs geen kennisse daer van soude hebben gehadt, hoe-wel hy Gevangen bekendt, wel bevonden te hebben uyt sijne discoursen, dat hooghst-gemelte Koningh immers kennisse daer van hadde, sich naer *Antwerpen* vervoeght, ende aldaer met de voornoemde Envoyé niet alleen secretelijck gheaboucheert te hebben, nemaer oock dat hy alvooren derwaerts te trecken, wederom sonder eenige kennisse van de Regeeringe, en alleen met kennisse, raedt, ende hulpe van een van sijne ongeoorlofde correspondentie, alhier heeft geconcipieert en op ghestelt een model van een Missive, die den Koningh van Groot Brittannien soude schrijven aen desen Staet, en die gestelt soude zijn geweest in beleefde termen, om de selve Staet te bewegen yemant van hier naer Londen te senden, welcke Missive geschreven zijnde, dat de voorseyde sijne Complicen hem hadde verseeckert, dat sijne Vrienden, dan souden arbeyden, in voegen, dat men yemant na Engelandt sond, daer hem nochtans als vooren, was verklaert, dat daer toe gantsch geen apparentie en was, en hy dien-volgende den Vyandt alle hoope dien-aengaende moeste benemen. Bekennende de selve modelle tot *Antwerpen* noch geamplieert, ende aen den voornoemden Envoyé behandight te hebben, en dat hy van sijn verhandelde en wedervaren aldaer na sijn t'huys-komste aen niemant communicatie gegeven, en rapport gedaen heeft, als aen de voorschreve sijne Complicen; Ontfangende hy Gevangen van den Vyandt Brieven met *twee* distincte opschriften, het eene sijnde ordinaris, die hy Gevangen bekendt aen de Regeeringe te hebben gecommuniceert, en het ander met de woorden, *pour vous mesme*, by onvoorsichtigheyt, en buyten sijn weten, benevens andere Brieven over gegeven; Bekennende,

nende, dat hy het selve met droefheydt aen een van die van sijne voorsz Correspondenten alhier des na-middaghs, soo als hy 's avondts is gheapprehendeert, heeft bekendt gemaeckt, met versoeck dat hy in de Vergaderinge eens wilde vernemen, hoe het selfde wierde op genomen, voorgevende den selven Brief niet te hebben gecommuniceert, alsoo het was een sotte ofte impertinente Brief, daer over dat hy van meeninge was geweest, benevens d'overleveringe, eenige explicatie te doen, houdende onder anderen de voorsz Brief in duydelijcke termen, dat hy Schrijver van de selve (die volgens 't seggen van den voornoemden Gevangen is geweest der meer-gemelden *Sylvius*) niet en had ghelaten aldaer in het breede te representeren, al 't geene hy Gevangen hem hadde gecommuniceert, en dat het selve aldaer seer smaeckelijck was geweest; Item, dat men niet en hadt ten propooste geoordeelt te volgen de modelle van den Brief, die hy Gevangen hem hadde gegeven, hier vooren gemelt, om datse ontydigh soude geweest zijn in die conjuncture, maer wat aengingh het ooghmerck ende voornemen, dat de Vrienden hadden, om te maecken dat men yemandt derwaerts sondt, dat men het selve seer approbeerde. Item, dat men soude komen in een particulierder correspondentie, en onder de handt furneren alle middelen die sy konden wenschen, om te komen tot een goet accomodement, ende te breecken d'intrigue, hem Ghevangen bewust. Item, dat hy geloofde, dat het succes, dat sy luyden vande zyde van Engelant in het doen laeste gevecht hadden ghehadt, daer toe yets soude contribueren, want dat de party vande Vrienden, ende van die, de welcke de Vreede begeeren, daer door soude werden versterckt, met serieus versoeck, van hem particulierlijck te willen adverteren, of het selve niet eenighe veranderinghe hadde mede gebracht; Houdende also met den Vyandt een tweederley correspondentie, eene opentijck en met kennisse vande Hooge Regeeringe, een secretelijck en sonder kennisse, en jegens expresse ordre en waerschouwinge vande selve, daer inne de ghemelte Hooge Regeeringe van syne genoemde goede Vrienden en wel-geintentioneerde wert gedistingueert, mitsgaders de voorsz Regeeringe allenthalven wert getraduceert, ende gecalumnieert, als of sy de Vreede niet en begeerden, om dat sy die op de waere gronden, volgens de Tractaten en gemeene Resolutien van Staet, en niet nae de fantasie van dese Complicen, tot grootmaeckinge vanden Vyandt, en nadeel van desen Staet en des selfs Geallieerden, betrachte. Alle het welcke contrarierende het devoir van een Onderdaen jegens syne Souveraine Overigheyt, ende directelijck strydende jegens de beschreve Rechten, midtsgaders Wetten en Placaten deser Lande, (verbiedende expresselijck aen een yghelijck uyt dese Landen, te houden in eeniger manieren eenige correspondentie ende gemeenschap met *d' Inwoonderen* van Engelandt, ofte hare *onderhoorigen*, door Brieven ofte andersints, *streckende tot nadeel van desen Staet*, op peyne van daer over als Vyanden vanden Staet sonder eenige conniventie gestraft te worden) ende zijnde saecken van seer gevaerlijcken insichte, en pernicieuse consequentie, waer door de Gemeente ontrust, de Hooge Regeeringe, soo buyten als binnen verdacht, de Geallieerde vanden Staet jegens de selve diffident ghemaeckt, den Vyandt van pretense divisie en partyschap ende veranderinghe inde selve Regeeringe verwit-

wittight, en met de voornoemde abusive hoope gevoedt, in sijn ghenegentheyt tot desen jegenwoordigen luctueusen Oorlogh geconfirmeert, ende vervolgens de soo langh gewenschte, en door alle mogelijcke en eerlijcke middelen van dese syde aengewendt, betrachte Vrede tot noch toe, nae alle menschelijcke apparentie te rugge ghebleven is, tot onuytspreeckelijcke prejudicie van desen Staet, ende de ghemeene Christenheyt, en voornamenlijck van het protestantsche wesen, tot verstortinge van soo veel Christen bloed, en ruine van soo veele goede Ingesetenen deser Landen, ende over sulcx soo in sich selven, als ten exempel, en afschrick van anderen ten hooghsten strafbaer. *SOO IST dat 't voorsz Hof*, met rijpe deliberatie van Rade alles doorgesien ende overwogen hebbende, 't geene ter materie dienende was, doende Recht in den Naem ende van wegen de Hooge Overigheyt ende Graeffelijckheyt van Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, den voornoemden Gevangen gecondemneert heeft, ende condemneert hem 't selve Hoff mits desen, gebracht te werden ter Plaetse daer men gewoon is Justicie te doen, en aldaer met den Swaerde te werden ge-executeert, datter de doodt na volght: Verklaert voorts alle sijne Goederen geconfisqueert. Ghedaen in den Hage by de Heeren *Fredrick van Dorp*, Heere van Maesdam, *Diderick Sixti*, *Albrecht Nierop*, *Adriaen Pauw*, Heere van Bennebrouck, *Willem Goes*, *Pieter Ockers*, *Cornelis Fannius*, ende *Johan vanden Honaert*, Raedtsluyden van Hollandt, ende ghepronuncieert op de Audientie van de Rolle, den *elfden* October, *sesthien hondert ses ende sestich*.

In kennisse van my

Adr: POTS.

De Brief / die de Heer Keurvorst schreef in sijn faveur / luyde als volght.

Sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenborgh aende Groot Mog. Heeren Staten van Hollant.

WY hebben seeckerlijck verstaen, dat den Ritmeester *Buat* door een swaere Sententie in 't hooghste pericul is geraeckt; wy verstaen oock, dat sijne onverstandige conduite, die wy niet menen te excuseren, groote oorsaecke heeft gegeven, tot U Ho. Mog. indignatie, ende scharpe procedure; maer also hy tot noch toe den Staet trouwelijck heeft gedient, ende dat oock sijne voor-Ouders haer leven, ten dienst van den Staet, gewaegt, en van over so veele Jaren af haer verdient gemaeckt hebben, in welcken gevalle men meer op genade, als op de fauten selfs, pleegt te sien: Soo hebben by desen, de vryheyt willen gebruycken U Groote Mog. vriendtlijck te versoecken, sy gelieven in faveur, van dese intercessie, aen ons soo veel te defereren, dat sy genaede voor recht prefereren, ende de uytgesproockene Sententie sulcx mitigeren, dat hy ende de sijne die sonder twijffel, over dit ongeluck ten hooghsten sijn bedroeft, sich daer over mögen verblijden, ende soo veel meer oorsaecke hebben, voor U Gr. Mog. welvaert Godt aen te roepen. U Groote Mog. sullen hier door

door soo veel te meer roems ontfangen, alsoo 't niet is te presumeren, dat dese mensch soo boose intentie soude gehadt hebben, als wel d' een of d' andere omstandigheyt hem graveert, ende veel meer is te vermoeden, dat hy hem door *onbedachtsaemheyt* in dit ongeluck heeft gestort. Wy stellen tot U Gr. Mog. dit vast vertrouwen, sy sullen dese onse intercessie, niet vruchtloos laten sijn, en gelijck wy sulcx voor een teecken van U Gr. Mog. ons toedragende bysonsonderlijcke affectie sullen opnemen, soo willen wy oock daerentegen, by alle occasien U Gr. Mog. onse affectie in der daet bewijsen, &c. den *negenden* October *sestien hondert ses-en-sestigh*.

Het antwoort van Hollandt daer op was.

Doorluchtige, &c.

DE hooge estime die wy van alle tyden gehadt hebben van u Keurv. Doorl. persoon en ontrent dessels interesten is soodanigh dat ons niet liever geweest is als deselve met alle gevoeglijcke manieren van complaisance te mogen bejegenen, ende betuygen, ende dienvolgende soude ons ten hooghsten aengenaem sijn geweest, by aldien wy aende begeerte van Keurv. Doorl. ten aensien van den Ritmeester *Buat*, bekent gemaeckt by U Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts Missive, van den *negenden* deser loopende Maendt hadden konnen defereren, maer de gelegentheydt ende importantie van de saecken, by den selven *Buat* nevens sijne Complicen gemachineert ende ondernomen, in den tegenwoordigen toestandt van tijdt, ende de sware reflexie die deselve sijn hebbende op de hoogh-aensienlijcke Geallieerden van desen Staet, benevens de verre *uytsiende ende bekommerlijcke consequentie van uytslagh*, in onse Republijcque schijnen soo ghevaerlijck dat wy niet hebben derven ondernemen, ten aensien vae de Justitie by onsen Hove gepleeght, eenichsints te doen relacheren: Wy versoecken over sulcks dat U Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt ten goede believe te duyden, dat wy om voorgaende consideratien genootsaeckt sijn geweest, de justitie te laten hebben onverhindert haren voortgangh, achtervolgende de Sententie door den voorschreve Hove uyt ghesproocken, by den druck gemeen gemaeckt, ende daer van een exemplaer hier nevens gaet; Ende dat U Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt dien onvermindert believe verseeckert te wesen, dat wy ons bereyt houden, om by alle occurrentien te doen ende helpen versorgen, het geene de selve welgevalligh ende aen gelegen soude wesen. Onder des

Doorluchtige, &c. Den grooten Godt biddende dat hy U Keurvorstelijcke Doorluchttgheyt wille zegenen ende hoeden in sijne genadige beschermінge.

Geschreven in den Hage den *elfden* October *sesthien hondert ses-en-sestigh*.

De STATEN, &c.

In wat manieren oock na de doodt van den Ritmeester Buat, de Heeren van Zeelandt haer daer ontrent lieten sien / blijckt uyt het volgende.

NAer dat den Ritmeester *Buat, goeder memorie,* door ordre van de Provincie van *Hollandt* was gesaiseert ende gebracht op de Voor-poorte van *'s Graven-hage,* hebben de Heeren Staten van *Zeelandt* iterativelijck versocht, ende daer op aengehouden, ten eynde haer Ed. Mog. communicatie, ende kennisse mochten werden gegeven, van de stucken ende bescheyden, die tot sijnen laste wierden ge-employeert, uyt oorsaeck dat het delict, daer mede hy wierde beschuldight, den *ghemeenen* Staet raeckte, ende dat hy daer van was een *militair* Officier, oock op de repartitie, ende in eedt van dese Provincie, doch is't selvige te vergeefs geweest, ende na dat onderwylen een yder in verwachten was, wat sijne stricte gevanckenisse, extraordinaire proceduyren tegens hem ghehouden, ende het *ongewoon aenmanen* van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, aen de Reghters iterativelijck gedaen soude geworden, ende specialijck wat hooge *Crimina* tot sijnen laste mochten sijn aen den dagh gekomen, daer van de gerughte, ende blaeuwe Boeckjens hem alreede hadden gecondemneert, soo sijn eyndelijck door sijne sententie de oogen van alle de Werelt geopent, siende de extensie ende de ingredienten van dien; bekomende alsoo den gemeenen Staet ende dese Provincie, niet anders als met ende nevens den geringhsten Ingeseten, door den slagh ende de executie selfs, eerst van dese importante saecke, de versochte kennisse, behalven dat de Heeren Staten van *Hollandt* in 't begin van 't voornoemde saisissement door de Heeren ordinaris Gedeputeerden ten Generaliteyt wierden onderricht, dat den gemelden Ritmeester de *Buat* gevraecht sijnde, *of hy niet en wist dat het niet geoorloft en was met den Vyandt te corresponderen,* daer op hadde geantwoordt, *het selve gedaen te hebben met kennisse van den Heer Raedt Pensionaris de Wit,* die oock hadde verklaert sulcks waerachtigh te wesen, maer dat de correspondentie al eenigen tijt *interrupt* was geloopen; waer op wyders ondersocht zijnde, of dan de gemelde Heer Raedt Pensionaris, ende nevens hem noch eenighe andere uyt het midden van haer Ho. Mog. vergaderinge waren geauthoriseert, omme diergelijcke gewichtige correspondentien te onderhouden, ende andere Persoonen buyten de Regeeringe daer toe te employeren, ende haer het selve naer gelegentheydt wederom op te seggen, is daer op by de gemelde Heeren ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteyt geantwoordt, dat geene van haer allen kennisse hadden, dat den Heer Raedt Pensionaris *de With,* of yemant anders by haer Ho. Mog. tot het houden van soodanige correspondentien waeren geautoriseert, ofte bevoecht, maer niet en wisten wat macht ende authoriteyt den meergemelten Heer Raet Pensionaris *de Wit,* by de Heeren Staten van *Hollandt* ende *West-Vrieslandt* dienaengaende mochte wesen gegeven: Waer uyt dan de Heeren Staten van *Zeelandt* gebleecken zijnde, datter affonderlinge correspondentien ende handelinghen wierden ghehouden, niet dat de een of d'andere Provincie somwylen yets den gemeenen Staet raeckende, aen de handt mochte komen, ende daer op verder na de waerheyt van dien soude laten inquireren, om dan daer van aen de ge-

 meene

meene Bontgenooten ghewisse kennisse te konnen geven, maer *ex professo*, ende by maniere van een separate negotiatie, over saecken de gemeene *Unie* ende alle Leden van dien soo hooghlijck importerende, sonder aen de selve te geven eenige de minste communicatie, het welck by de respective Leden deser Provincie in de jonghste Vergaderinge met groote bekommeringe wesende in gesien, hebben eenparichlijck verstaen, dat wy van dese saecke souden maecken een geraisonneert poinct van beschrijvinge, om de selve, als wesende van sonderlingh moment, in de respective Vroetschappen typelijck te overwegen: Om welcke last ende ordre completelijck te voldoen, soo soude daer toe wel eene gheheele Deductie van nooden wesen, die wy oock gaerne op't Papier sullen brengen, soo wanneer de Heeren Staten sulcks voor aengenaem mochten hebben gejugeert, met alle de redenen ende consideratien ter materie dienende, ende voorts versien met pertinente resolutien van de ongefondeerde ende bouvallige argumenten, daer mede de bewuste Hollandsche Deductie, de separate correspondentien ende handelinghen, met den Usurpateur *Cromwel* gehouden, soo wijdloopigh doch sonder eenigh fondament tracht te justificeren, met vordere aenwijsinghen van de schadelijcke vruchten, die dese maniere van doen albereyts heeft gegeven, ende noch verder te bevreesen staen, oock de confusien ende strydigheden, die daer uyt nootsaeckelijck moeten volgen, soo daerinne niet t'eenemael en worde gheremedieert, 't welck 't goed-vinden van U Ed. Mog. af wachtende, sullen wy hier alleen eenige weynige pointen in consideratie kortelijck aenroeren, ende tot besluyt toonen, wat wegens de Provincie ter Vergaderinge van haer Ho. Mog. over dit impertinent subject (onses oordeels) behoorde te werden in gebracht, versoeckende dat uwe Ed. Mog. alles typelijck ende na hunne importantie gelieven te overwegen, ende vervolgens de Heeren hare Gedeputeerden daer op volkomentlijck te belasten.

In de voorschreve Sententie werdt gesproocken van seeckere Articulen van Vrede, die noyt aen haer Ho. Mog. sijn vertoont, die nochtans sulcks ter eerster plaetse toe quam, ende in dese Landen alleen sijn de Hooge Overigheyt, in saecken van *Vrede* ende *Oorlogh*, ende niet eene Provincie in 't particulier, gelijck het Hof Provinciael de Provincie van *Hollandt* ende West-Vrieslant by de voorschreve Sententie die hooge *Character* schijnen toe te schrijven: Het wordt den Ritmeester de *Buat* hoogh geimputeert, dat hy seeckeren Brief uyt Engelandt ontfangen hebbende, de selve aen de Ministers van Hollandt niet en heeft gecommuniceert, maer verbrandt gehadt: Niet minder werdt hem te laste geleyt, dat hy over de voorschreve importante saecken *tweederley* correspondentien soude hebben gehouden, de eene opentlijck met kennisse, ende de andere secretelijck sonder kennisse; wat sal de gemeene Hooge Regeeringe hier in voor miscontentement toonen, dat deselve buyten kennisse ende communicatie van alles is gelaeten, ende dat dese correspondentie ende handelinge alleen is gebleven tusschen de Ministers vande Heeren Staten van *Hollant* en West-Vrieslandt, ende de voornoemde Ritmeester de *Buat*? het is van een seer quaet ende pernicieus exempel, dat ten tijde van den laetsten Engelschen Oorloch met den Usurpateur *Cromwel* over dat bewust hatelijck werck vande

Seclusie

secluſie, tweederley correſpondentie, ende onderhandelinge is gehouden, de eene *met kenniſſe*, ende de andere *ſonder weten* van haere Ho. Mog. jae directelijck tegens haere Intentie ende reſolutie, ende dat die gene, die ſulcx hadden gepleecht, meer ſijn *geremunereert*, als *gecorrigeert*; aen den Ritmeeſter *de Buat* is bekent gemaeckt, ende verklaert door ordre van een Provincie, datter geene apparentie was om yemant naer *Engelandt* te ſenden, 't geen ten anderen tijde ſoo vierighlijck wiert naegejaeght, ende dat hy dien aengaende alle hoope ſoude benemen; werdende alſoo alle de Provincien buyten haer weten, ende kenniſſe daer mede vervangen, die het nochtans buyten alle controverſie te ſaemen toequam haere ſentimenten daer over te verklaeren; in ſomma 't geene de Voor-Ouders hebben voorſegt ende gevreeſt, doe de Regeeringe noch ſoo geluckigh was van een gemeen *hoogh Miniſter* in den Staet van 't Landt te hebben, dat de Provincie van *Hollandt* ende Weſt-Vrieſlandt alles aen haer ſoude willen trecken, ende over hare meede-Leden genouchſaem eene ſuperioriteyt oeffenen, wert in deſen daeghe by nae geheelijck geadimpleert ende vervult; ſijnde oock nieuwelijck onder het waepen ende den druck van de Heeren Staten van *Hollandt* ende Weſt-Vrieſlandt in druck gekomen eenige aenmerckingen ende aenwyſingen op de jonghſt inghekomen Miſſive van den Koninck van *Groot Brittannien*, ſonder de andere Provincien daer over te kennen, ofte conſuleren, daer van daen nochtans ſulcke reſultatien moeten af vloeyen. Omme nu te komen tot correctie ende verbeteringe van alle deſe, ende meer andere hoogh gaende abuyſen, ende incongruiteyten, die met meenigte konnen worden aengeweſen, ende om voor te komen dat een ende deſelve ſaecke op den eenen tijt niet *geloont*, ende op een anderen tijt niet *geſtraft* en werde, of dat inde eene Provincie voor geoorloft, ende wel gedaen, ende in een andere Provincie voor een *crimen* ende delict ſoude worden gehouden: ſoo achten wy, dat 't meer als tijt is, dat uyt de naeme ende van wegen deſe Provincie alle 't geene voorſchreven is, met een byſonderen ernſt, ter Vergaderinge vande gemeene Bondt-genooten werde gerepreſenteert, ende vorder daer op aenghehouden, dat de Heeren Staten van *Hollandt* en *Weſt-Vrieſlandt* mogen nalaten haer particulierlijck te ondervinden ſoodanige affonderlinge directien, correſpondentien ende Negotiatien, met andere Princen ende Potentaten, als vooren ſijn aengeweſen; dat in plaetſe van dien wegens den gemeenen Staet tot directie, maniement, ende onderwindingen van dien, ſoodaenige ordre werde geſtelt, dat alle de Provincien dien aengaende mogen geruſt zijn, ende daerinne egalijcken tot bevorderinge van 't gemeene beſte, participeren, ende in cas dit buyten vermoeden by de Provincie van *Hollandt* niet mochte werden te weghe gebracht, ende dat deſelve vervolgens de voorgaende manier van doen niet ſoude naerlaeten, dat alſdan wegens de Heeren Staten van *Zeelandt* ſoude worden verklaert dat haer E. Mog. onſchuldigh willen ſijn, aen de ondienſten, ſcheuringen, ende andere onheylen die daer uyt wyders te bevreeſen ſtaen, ende dat deſelve dan oock ſoodaenighe afſonderlinge correſpondentie, directie, ende handelinge met andere Princen, ende Potentaten ſullen aenvangen ende houden, als deſelve voor den dienſt van het gemeene Landt, ende hare Provincie ſullen bevinden te behooren.

Maer de korts daer op volgende handelingh eerst door missiven tusschen den Koningh ende haer Ho. Mog. daer naer door de Sweedtsche Mediatie / heeft genoech te kennen ghegheven ; dat Hollandt gesonde consilien ende maximes had gevolgt.

De Heeren van Sallick, Lespiere, ende Roelinck Gedeputeerde van Overyssel hebben in dese tijdt aen haer Ho. Mog. geproponeert ten eynde om te hebben remissie in consideratie vande schaden / die de welgemelde Provintie heeft geleden / door d'invasie van de Bisschoplijcke Munstersche Volckeren ; 't Advijs vanden Raet / daer op geeyscht / was dat haer Ho. Mog. by verscheyde resolutien hadden successive remissien veraccordeert / ende ander andere in dato den drie-en-twintighsten Februarij sestien-hondert veertigh op 't rapport vande Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende die vanden Raet gelieven goedt te vinden / dat die van Utrecht geremitteert soude worden de schaeden by hen geleden in hare gemeene middelen ende verpondingen in die plaetsen ende destricten die door invasie vanden Vyandt in 't Jaer negen-en-twintigh geoccupeert of geruineert ende beschadicht waren geweest / verklarende wyders dat alle andere Provintien gelijck ongeluck door invasie des Vyands overgekomen gelijck en op deselve voet soude worden getracteert als de Provintie van Utrecht, alvooren getracteert was / ende nademael de welgemelde Provintie van Overyssel gedurende de jongste invasie vande Munstersche Volckeren merckelijck was beschadicht / dat aen deselve achtervolgens ende inconformite vande gemelde resolutie soude behooren geremitteert te worden de schaden in haer gemeene middelen ende verpondigen geleden naer advenant ende proportie vande tijt dat de Plaetsen by den Vyant gheoccupeert ende gheruineert sijn ghe weest / ende daer van doende blijcken voor den Raet met authentyque Extracten. Ende wat aenginck de vordere pretensien ter saecke van contributien aen ende ten behoeve vanden Bisschop van Munster opgebracht / mitsgaders van schaden door 't roven plonderen / branden / afbreecken van huysen / wegdrijven van Vee / verjagen der Ingesetenen ende diergelijcke geleden / soo by de Provintie in 't gemeen eenige Leden van dien / ofte oock wel particuliere Heeren ; dat deselve geimputeert ende toegeschreven moeten worden de gewoonlijcke calamiteyten vanden Oorlogh / behoorden gedraegen te worden respective by die gene aende welcke deselve by 't ongeluckigh lot vanden Oorlogh te beurte gevallen waren.

De Heeren Goris ende andere haer Ho. Mog. Gecommitteerden nevens eenighe uyt den Raedt van State / met ende nevens eenighe Heeren Gecommitteerden uyt den Raedt van State by de teghenwoordighe ghelegentheydt haer ghedachten hebbende laten gaen over de meeste securiteyt ende verseeckertheydt van den Landtschappe van Oost-Vrieslandt, als mede van de Frontieren van den Staet naest daer aen gheleghen ; ende daer van gerapporteert synde den een-en-twintigsten Octobris, te versoecken den Raedt van State / dat haer Ed. wilden dispicieren de nombre van twee duysent Ruyteren ende vier duysent man te voet / omme op d'uytterste Frontieren van desen Staet geleght te worden / regard nemende op 't gros hier bevoorens gedestineert gheweest zijnde naer Holsteyn ende de minst gefatigeerde / des dat deselve in Regimenten wierden verdeelt / ten eynde / om de nood zulcx vereyschende

in Oost-Vrieslndt tot securiteyt van 't selve Landtschap ge-employeert te worden / laetende haer Ho. Mog. dien aengaende soo haest doenlijck toekomen hun Advijs. Des soo wierden de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden versocht noch desen naermiddach in conferentie te treeden met den Heere Moller, Afgesante vande Vorsten van Bronswijck ende Lunenburgh, om te verstaen ende vernemen of de Lunenborgsche Volckeren / als de laetste binnen Oostvrieslandt voornoemt ghelept / niet daer van gelicht ende by 't gros gevorgt soude konnen worden / gelijck haer Ed. oock versocht ende gecommitteert wierden om met de Heeren Gedeputeerden vande Vorst ende Stenden van Oostvrieslandt te concerteren hoe ende in wat voegen / oock op wat conditien 't voornoemde Lantschap best verseeckert soude konnen worden / daer van den negen-en-twintighsten hier na breeder.

's Anderendaeghs gedelibereert sijnde op de ingekomen advertentien van 't harde Tractement 't welck de Nederlandsche gevangenen in Engeland aengehaen wierd; Is goedtgevonden dat tot uytwerckinge van een Generale wisselingh van wedersijts gevangenen / waer van de Koning van Engeland gesegt wierd jegenwoordig niet avers te zijn / alle mogelicke devoiren aengewent souden werden / des dat sulcx niet alleen voor dese reyse geschiede / maer oock vervolgens van tijd tot tijd gedurende den jegenwoordigen Oorloch punctuelijck ghepractiseert ende achtervolcht wierde; Edoch dat eene Generale Wisselingh niet geobtineert konnende worden / als dan een convenabel Rantsoen van een Maend Solts / of daer ontrent vast gestelt mochte werden / om alsoo de Gevangenen wedersijts aenstonds te konnen lossen / welverstaende nochtans / dat onder de voorschreve Generale wisselinge / of rantcoenneringe respective geen Hooft Officieren begreepen wierden / maer alleen Matroosen. Derselver tijdt ontfangen een missive van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam, geschreven aldaer den negentienden deses houdende responsive op haer Ho. Mog. Brief vanden vijftienden derselver Maend / ende dienvolgens bericht dat haer Ed. haer souden reguleren soo veel mogelijck was naer de ordre beraemt op 't continueren van 't Boots-volck inden dienst van 't Landt / maer datse met eenen mosten verklaren de voorsz ende andere saecken niet langer uyt te sullen konnen voeren / ende het werck buyten confusie ende verloop te houden / sonder met promte Geld-middelen geassisteert te werden: waer op is goedgevonden dat aende Provintien van Gelderlant, Utrecht, ende Overyssel copie vande voorsz missive / als oock van die van 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam gekomen / gesonden soude worden / met iteratijf ende serieus versoeck dat deselve Provintien alnoch ten spoedighsten ende sonder langer uytstel haer Consenten wilden doen openen op de extraordinaris petiten voor de saken vande Zee / daerinne zy tot noch toe niet en hadden geconsenteert / ende voorts suppleren hare defecten inde allereereyts gedragen consenten tot deselve saken vande Zee.

Die van d' Admiraliteyt van Amsterdam hebben den ses-en twintighsten October geschreven datse niet alleen de Capitains de Vries ende van Bergen, al inde voorleden weeck hadden doen zeylen naer 't Esquadre onder den Commandeur vander Zaen op 't Zant kruyssende / nemaer oock geordonneert derwaerts te doen zeylen drie vers ge-equipeerde en uytgeruste Fregatten onder de

Capitainen Amstel, van Veen, ende Speck, ende dat daerop gisteren of van daegh noch twee anderen onder de Capitainen Bredenrode, en Anske Fockens voor de ghemelde Stadt leggende stonden te volgen / datse oock den voornoemden Commandeur aengeschreven hadden / dat hy met sijn byhebbende Schepen moetende invallen / de voorsz seven Schepen van haeren ressorte in 't gheordonneerde district soude laeten tot den twintighsten November naest komende / ende oock met zijn Schip self soo langh upthouden / in cas hy 't selve door overnemingh van Vivres / Volck ende behoeften / tot supplement van opkomende defecten soude konnen bequamen / doch soo niet dat hy soude mogen binnen komen / dat haer Ed. oock geadverteert hadden de apparente komst van een Vloot Coopvaerders / onder Convoy van vier Engelsche Oorlochschepen uyt Gottenborg, nevens haer consideratien op de cours diese souden konnen stellen / om daer op / ende de rencontre van een Vloot te verwachten Coolschepen / naer gelegentheyt van weder ende windt het ooge te houden.

Ingevolge vande hier voor gestelde resolutie / is by den Heer Goris ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerde tot het stuck vande Patenten achtervolgens derselver Resolutie vanden seven-en-twintighsten deses / gevisiteert ende ge-examineert hebbende de missive vanden Raed van State / geschreven alhier inden Hage den ses-en-twintighsten der selver Maendt / mitsgaders de twee leste Lijsten daer nevens overgesonden / belangende de Regimenten ende Compagnien te voet en te peerd die by voorvallende gelegentheyt ge-employeert souden werden / noch ingevolge van haer Ho. Mo. Resolutie van gisteren ge-examineert hebbende seecker advijs uyt Embden de date den 24 ouden ende den 14. deses nieuwen stijl / raeckende de versochte in Quartieringen van drie Sweedsche Regimenten in Oostvrieslant: is den negen-en-twintighsten October goedgevonden dat de Regimenten ende Compagnien te peert ende te voet inde voorsz twee Lijsten vervat geemployeert souden werden in voegen ende manieren als hier naevolgende staen geinsereert:

Lijste van de Regimenten ende Compagnien te Peerde, om by voorvallende ghelegentheydt te konnen ghe-employeert worden.

Collonel.	Johan van Weelderen uyt Noort-hollant naer	Nimmegen.
Majoor.	Arent van Dorp in Guarnisoen tot	Doesburgh.
	Hendrick van Echten na	Coeverden.
	Joan George van Swartsenbergh in	Vrieslandt.
	Heer van Slydrecht uyt Emmerick naer	Aernhem.
	Requin van Frentz te	Deventer.
Collonel.	Grave van Solms uyt Barsingeroor na	Groeningen.
Majoor.	Steincalenfelts uyt de Beverwijck na	Deventer.
	Paul van Aernhem tot	Wageningen.
	Warner van Dort Heer van Yssem tot	Swol.
	Wolter van Coeverden uyt Voorburg naer	Campen.

Johan

	Johan Adolf van Groothuys uyt Texel naer	Swol.
Collonel.	Joseph Catzler tot	Wesel.
Majoor.	Grave van Flodorph tot	Wesel.
	Johan Voller van Rijswijck na	Nimwegen.
	Verschoor tot	Hasselt.
	Rudolph van Clooster tot	Hasselt.
	Adam van Plasborgh tot	Steenwijck.
Collonel.	Heer van Almelo tot	Swol.
	Zeger van Ittersum na	Deventer.
	Caspar van Linden tot	Nimwegen.
	Sr. de la Rochette tot	Aernhem.
	Adam van Lockhorst Heer van Lier uyt Monster naer	Emmerick.
	François d'Armont Duran tot	Campen.

Lijste van Regimenten en Compagnien te voet, om by voervallende gelegentheydt te konnen ge-employeert werden.

Collonel.	Thomas Dolman uyt den Briel naer	Swol.
Lt. Collonel.	Himsey Peyton sonder Compagnie.	
Lt. Majoor.	Ferdinand Carrey tot	Rhijnberck.
	Eduard Ascbley tot	Groeningen.
	Pieter van Panhuys uyt Bergen op Zoom naer	Campen.
	Hugo vander Hoeven uytter Schelling naer	Campen.
	Reynold vanden Clooster uyt Veere naer	Campen.
	Jacob van Oudenstein uyt het Nieudiep naer	Swol.
	Michiel Wyneken tot	Groeningen.
Collonel.	Louys d'Aquila tot	Utrecht.
Lt. Collonel.	Casper Holland uyt Holland tot	Hasselt.
Lt. Majoor.	Jan van Hardenbroeck tot	Rhees.
	Antony van Westreenen tot	Steenwijck.
	Dirck van Zuylen van Natewis tot	Deventer.
	Dirck van Deuverden tot	Groeningen.
	Gerbert Buissonnet uyt Vlissingen naer	Swol.
	François Puchler uyt Aerdenborgh naer	Deventer.
Collonel.	Jacob van Golstein tot	Deventer.
Lt. Collonel.	Charles Drost sonder Compagnie.	
Lt. Majoor.	Rut van den Heuvel uyt Neusen naer	Zutphen.
	Cleef van Corbet uyt Sas by Gent naer	Steenwijck.
	Philip Otto van Coeverden uyt de Hornerkil naer	Lieroort.
	Johan Hacquet uyt het Sas van Gent naer	Deventer.
	Robert Frederick van Uterwijck, Martin Goris tot	Nimwegen.

Hen-

	Hendrick Vijgh van Ubbergen tot	Rijnberck.
Collonel.	Caspar Richard Hindebeeck tot	Wesel.
Lt. Collonel.	Frans Christopher Muntz tot	Emmerick.
	Alexander Richold van Emmerick naer	Lieroort.
	Caspar Braem uyt Veere naer	Hasselt.
	Dirck Evert van Haesten uyt Ysendijck naer	Swol.
	Cornelis Keppelfocx uyt Veere naer	Hasselt.
	Wolter Arent Grubbe uyt Axel naer	Swol.
	Willem van Hillensbergh tot	Wesel.
Collonel.	Johan Georgh van Wede Heer van Walenburgh uyt Rotterdam naer	Groeningen.
Lt. Collonel.	Feyo van Heemstra sonder Compagnie	
Lt. Majoor.	Maximiliaen Schadé uyt Rotterdam naer	Grave.
	Pieter Verschoor uyt Aerdenborgh naer	Emmerick.
	Fermijn van Regiers tot	Groeningen.
	Cæsar van Zael uyt 't Nieuwediep naer	Steenwijck.
	Willem Schaep naer	Doesburgh.
	Johan van Weyer tot Aerdenbergh naer	Emmerick.
	Boudewijn Dompselaer uyt Hornebal naer	Deventer.
Collonel.	Hans Willem van Aylva tot	Lieroort.
Lt. Collonel.	Wigbolt Broersma tot	Coeverden.
Lt. Majoor.	Laes van Grovestins tot	Meppel.
	Feyo van Bourmania tot	Ameland.
	Jan Edsard van Douma tot	Langackerschans.
	Tadde van Himanga tot	Delfzyl.
	Timan Gruys in de	Bourtange.
	Hendrick Losekaet tot	Groeningen.
Collonel.	Graef van Witgesteyn van Zierickzee na	Groeningen.
Lt. Collonel.	Willem Copes tot	Wesel.
Lt. Majoor.	Louis van Dorp tot	Swol.
	Willem van Broeckhuysen uyt het Nieuwediep naer	Hasselt.
	Hendrick van Keppel uyt 't Nieuwediep naer	Coeverden.
	Aelbrecht van Merwen tot	Groeningen.
	Gerrit Sloot uyt Harnerval naer	Coeverden.

Des wierden de gemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden versocht / om nevens eenighe Heeren Gecommitteerden uyt den wel-gemelden Raedt van State / met de aenwesende Heeren Gedeputeerden der Stadt Embden te concerteren over 't getal van Compagnien te voet / die uyt het corps van de Compagnien in de meergeschreven Lijste gestelt / binnen de selve Stadt gesonden souden mogen worden / gelijck oock de meergemelde haer Ho. Mog. Gedeputeerden versocht wierden / om noch dese na-middagh met de voornoemde Heeren Gecommitteerden uyt den Raed van State in conferentie te treden / ende te overleggen of ende wat Compagnien te Voet ende te Peert in

in de voorschreve Lijsten gemelt / naer de Provincien van Vrieslandt ende Stad ende Landen by provisie ghesonden soude mogen worden / om op nader ordre van haer Ho. Mog. in ofte omtrent Oost-Vrieslandt ge-employeert te konnen werden / ende wierdt den Raedt oock versocht te besorgen den train over het corps / 't welck in die quartieren ghebruyckt soude werden / ende voorts een convenable Petitie te formeren / raeckende de onkosten ende Legerlasten / ter saecke als vooren te supporteren.

De voorschreve Troupen sijn wel in de ghemelde ende aengrensende Provincien gelegt: Maer niet in Oost-Vrieslandt.

Aengaende het weder opstellen van de Schip-vaert ende Commercie deser Landen / mitsgaders de precautien daer by t'observeren; Is de voorschreve saecke by de Heeren Gedeputeerden van de respective Provincien over ghenomen; Des is aen de gemelde Collegien ter Admiraliteyt geschreven / dat haer Ed. hangende de deliberatien over 't voorsz subject / punctuelijck ende sonder eenige ooghluyckingen souden doen achtervolgen / ende executeren het Placcaet tegen 't uyt-loopen van Coopvaerdy Schepen ge-emaneert / sonder daer van eenichsints in ghebreecke te blijven / gelijck oock aen de gemelde Collegien wierdt geschreven / dat haer Ed. ten spoedighsten wilden berichten wat by hen-lieden verricht ende ge-effectueert was / in ghevolge van haer Ho. Mog. resolutie ende aenschrijven van den twaelfden Augusti en den vijfthienden October beyde lestleden / by de welcke goedt ghevonden was dat het Scheeps-volck albereyts in dienst ende ge-enrolleert wesende / in dienst ghecontinueert soude werden; Wijders is aen de ghesamentlijcke Provincien in serieuse termen geschreven / dat de selve alnoch ten spoedighsten wilden suppleren hare defecten, in de gedragen consenten tot de saecken van de Zee / ende daer-en-boven in specie aen de Provincien van Gelderlandt ende Over-Yssel, dat de selve eenmael ter Vergaderingh wilden doen openen haer consenten op d'extraordinaris Petitien / soo van de bewuste negen millioenen Guldens als van de vordere penningen / tot den aenbouw van nieuwe Scheeps-hollen als anders gedaen.

Raeckende het verleenen van permissie aen uytheemsche Schippers / sijnde Onderdanen van Neutralen of Geallieerden van desen Staet / om met haer onderhebbende Coopvaerdy Schepen / onaengesien het generael verbodt van uytvaert uyt te mogen loopen; Is den vijfden November goedt gevonden / dat sodane permissien tot uyt-loopen aen Onderdanen van Neutralen / of Geallieerden van desen Staet in 't toekomende niet anders verleent soude werden / als onder de navolgende expresse conditien; Namentlijck dat door klare ende authentijcke documenten suffisantelijck consteren moest / dat metter daet Onderdanen waren van Neutralen of Geallieerden van desen Staet / ende ten anderen datze niet anders als Ballast-scheeps ende met haer eygen Boots-volck van haer eygen Natie respectivelijck souden hebben uyt te varen / ende werdt dienvolgende ghepermitteert aen Albert Stove, Schipper van Bremen voerende / 't Schip genaemt de gekroonde Stier, om Ballast-scheeps ende met het volck van sijn eyghen Natie te mogen uyt varen; Sijnde hier van Extract gesonden aen 't Collegie ter Admira-

 mira-

miraliteyt tot Amsterdam, om te strecken tot haer narichtinge / ende wijders te dienen sulcks ende daer 't behoorde.

In consideratie van het hart ende wreet tractement / dat de Gevangenen deser Landen in Engelandt, ende elders / onder het gebiedt van den Koningh van Groot Brittannien was aen gedaen / hadden alreede onlangs te vooren de Heeren van Zeelandt voor geslagen ende geurgeert / dat de Engelsche Gevangenen binnen dese Landen gestelt souden mogen werden op twee stuyvers daeghs / sijnde eens soo veel als de Gevangenen van desen Staet in Engelandt, tot haer levens onderhoudt waren ontfangende / latende de vryheyt aen de Cipiers / om haer daer-en-boven tot haer pericul soo veel meer in spijs ende dranck te geven / als de voorschreve Engelsche Gevangenen souden komen te desidereren / gelijck oock de Vrienden van deser zijds Gevangenen in Engelandt, alles boven de stuyver die haer tot levens onderhoudt gegeven wierde / moesten versorgen; Waer op gedelibereert sijnde / is des onaenghesien goedt ghevonden / dat de Engelsche Ghevangenen hier te Lande hoofdt voor hoofdt tegens vijf stuyvers daeghs ghetracteert souden werden.

Tot het maecken van een vierkant Royael Fort by t' Pannen-huys / daer men van Swol naer Rooveen gaet: Is den sesden November goedt gevonden / dat een petitie van hondert duysent Guldens / gesonden soude werden aen de ghesamentlijcke Provincien / omme daer op hare consenten ten spoedighsten ter Vergaderingh in te brengen.

De Heeren Goris en andere haer Ho. Mo. Gedeputeerden en Gevolmachtighden / over 't employ van 's Lands Vloot / met 't geene daer van dependeerde / hebben haer Ho. Mog. den elfden November bekent ghemaeckt / 't gunt by de selve onder de handt van den Heere Raedt Pensionaris de Wit, aen den Heere van Beuningen extraordinaris Minister van desen Staet in Vranckrijck, tot informatie ende instructie over ghesonden / ende aengheschreven was om haer Ho. Mog. intentie / omtrent het resalueren met het strijcken van de Vlagge in de ontmoetingen van weder-zijds Vlooten / des te beter te konnen obtineren ende uyt wercken / exhiberende daer nevens eene beedigde verklaringe van den Luytenant Admirael de Ruyter, ende verscheyde andere Hooft-Officieren van 's Lands Vloot / noopende 't geene sich by gelijcke gelegentheyt in December des Jaers festhien hondert tween-vijftigh, op de Reede van Palisse by Sainct Martin toe ghedragen hadde; Haer Ho. Mog. hebben haer de voorschreve gedane aenschrijvinge ende ghegevene informatien wel laten ghevallen / ende is voorts goed gevonden den gemelden Heer van Beuningen te ordonneren in sijne goede officien / ende conduite daer omtrent tot noch toe gepleeght ernstigh te continueren; ende by den Koningh van Vranckrijck met de redenen hem daer toe by de voorschreve aenschrijvingen gesuppediteert / ende by hem oock voorts selfs uytghedacht aen te houden / ten eynde haer Ho. Mog. gherust gestelt mochten worden / dat sijn Majesteyts Admirael gelast soude wesen / ende het contra saluyt te doen even / ende in sulcker voegen als in de boven-geroerde / ende hier naer geinsereerde be-eedigde attestatie breeder staet vermelt / te meer also

over

over het point van de conjunctie van weder-zijts Vlooten/ niets finaliick sou- de konnen werden gheadjusteert of vast-gestelt / voor ende aleer men over het voorschreve point van salutatie ende resalutatie, in cas van soodane conjunctie weder-zijds ge-esclaircisseert ende gerust gestelt soude zijn.

Wy ondergeschreven Luytenant-Admiralen *Michiel Adriaensz de Ruyter*, *Adriaen van Trappen* geseyt *Banckerts*, *Aert Iansz van Nes*, Vice-Admiralen *Iohan de Liefde*, *Cornelis Evertsz*, *Volckert Schram*, en Schout by Nacht *Ian van Nes*, alle Hooft-Officieren van de Vloot der Vereenighde Nederlanden; Verklaren ende attesteren hier mede waer ende waerachtigh te sijn, dat wy in den Jare *sesthien hondert twee-en-vijftigh* in de Maendt van December, naer ons beste onthoud, den dagh onbegrepen, met de Vloote van hooghst-gemelde haer Ho. Mog., onder 't commandement van den Heere Luytenant Admirael *Maerten Harpertsz Tromp* goeder memorie, komende op de Reede van *Palisse*, aldaer ghevonden hebben een considerabel gros Oorlogh Schepen, in dienst van den Koningh van *Vranckrijck*, waer onder de Vlagge voerde van bovenen als Admirael Monsieur de *Neuchaise*, tusschen den welcken ende den voornoemden Heer Luytenant Admirael *Tromp*, ten respeve van de waerdigheyt van hare respective Heeren ende Meesters, eenige considerAtien vielen over de *salutatie* ende *resalutatie*, omme de welcke in der minne met den anderen te adjusteren, eenige weder-zijds Hooft-Officieren met den anderen in conferentie quamen, ende soo sy verstaen hebben d'accord vielen, dat conform voorgaende gebruyck den Heer Luytenant Admirael *Tromp*, ende dessels byhebbende Hoofd-Officieren hunne respective Vlaggen souden strijcken, ende met Canon-schooten *d'eerste* salutatie doen, dat den Franschen Admirael ende sijne Hoofd-Officieren daer op hunne Vlagge mede souden strijcken, ende insgelijcks met eenige weynige eer-schooten de *resalutatie* doen, dat sulcks ghedaen wesende, de Franschen hare respective *Vlaggen* wederom souden op hysen, ende dat den Heere Luytenant Admirael *Tromp* met sijne Hooft-Officieren vervolghens hare Vlaggen mede weder souden op hysen, immers verklaren sy alle eenparigh dat de *salutatie* ende *resalutatie* even soo, ende in manieren als voorsz staet effective is ghedaen ende gepractiseert, alleguerende voor redenen van wetenschap, dat zy doenmaels alle onder de Vlagge van den voornoemden Heer Luytenant Admirael *Tromp* hebben geresorteert, ende sulcks in de voorschreve actie present sijn geweest, mitsgaders de voorschreve *salutatie* ende *resalutatie* met hare eygene ooghen gesien, ende de eer-schooten met hunne ooren gehoort hebben, dat haer oock noch seer wel voor staet, dat tot de voorschreve conferentien van de zijde van 's Lands Vloot sijn gecommitteert, ende 't voorsz concert hebben helpen beramen, de Heeren *Iohan* ende *Cornelis Evertsz* Gebroederen, respective dese lestleden Somer als Luytenant Admiralen van *Zeelandt* overleden; Hebbende alle de voorschreve Hooft-Officieren de voorsz hare depositie, met solemnelen *eede* geconfirmeert in handen van de Heer Raedt Pensionaris de *Wit*, als Gedeputeerden ende Gevolmachtighden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, in de voorsz Vloot.

 Actum.

Actum in 't Schip de *seven Provincien*, ten Ancker leggende *acht* mijlen Beoosten, ten Noorden van 't *Noord-Voorland*, den *eersten* October *sesthien hondert ses-en-sestigh*. Ende was onderteeckent, *Michiel Adriaensz de Ruyter, Adriaen V. T. G. Banckerts, Aert Iansz van Nes, Iohan de Liefde, Cornelis Evertsz, Volkert Schram, ende Iohan van Nes*: Onderstondt accordeert mette originele minute, geinsereert in 't Register van 't ghebesoigneerde van de Krijghs raedt in 's Landts Vloot, de Anno *sesthien hondert ses-en-sestigh*. In kennisse van my ondergeschreven Secretaris. Geteeckent

I. ANDRINGA.

Raeckende het stuck van eene Winter-Vloot is den derthienden November ghestatueert / dat tot afbreuck van den Vyandt / ende bevrydingh van de Kusten deser Landen voor dit Winter-saisoen in Zee gebracht souden werden / de nombre van vier-en-twintigh Schepen ende Fregatten van Oorlogh / op de verdeelinge onder de Collegien ter Admiraliteyt van ouds geobserveert / met dien verstande dat de voorschreve Schepen in Zee ghebracht zijnde / op soodane instructien als de respective Collegien ter Admiraliteyt / ten meesten dienste van den Lande souden goet vinden / yder aen den haren te geven; De selve Schepen respectivelijck ge-employeert souden werden / om te kruyssen ontrent de Zee-gaten deser Landen / ende om de Noordt langhs de Schotsche Kust / tot repressie van de Capers; haer daer ontrent onthoudende / mitsgaders om te intercipieren / veroveren / of vernielen / was 't doenlijck de Engelsche Coopvaerdy Schepen / met Scheeps-behoeften van Gottenborgh verwacht werdende / ende voorts ge-employeert Westwaerts heenen tot aen 't Canael, om te passen op de Vyandlijcke Schepen / van die kant de Rivière van Londen willende in loopen; Ende wierden de respective Provincien nochmaels gantsch ernstelijck versocht / al-noch ten spoedighsten ende sonder langer uytstel eenmael te suyveren hare defecten in de gedragene consenten totte saecken van de Zee.

Dies tijds is oock aen den Resident le Maire geschreven / dat hy alle efficacieuse devoiren ende officien by den Koningh van Denemarcken, ende wijders daer 't van nooden was / soude hebben te doen / ten eynde dat sijne Majesteyt by dese constitutie van tijden wilde consenteren / dat haer Ho. Mog. in Noorwegen ende Jutland mochten laten aennemen / 't zy by werbinge of soo als 't andersints bequamelijckst op de wijse des Lands konde geschieden / de nombre van ontrent drie duysent Matroosen / om op 's Lands Schepen soo wel tegen de Vyanden van sijn Majesteyt / als tegen die van den voorschreven Staet ge-employeert te worden / ende in cas sijne Majesteyt dit haer Ho. Mog. versoeck mochte komen in te willigen / soude alsdan een bequaem ende habil Persoon naer Noorwegen ende Jutlandt voornoemt ghesonden worden / om de voorschreve Matroosen als vooren aen te nemen / ende van daer herwaerts over te brengen / om onder de respective Collegien op des Lands Vloot verdeelt te werden / des dat de Collegien *pro rata* oock souden dragen / de kosten die ter saecke deses soo van transport van 't voorsz volck

als

als anders gedragen souden moeten werden / maer sulcks is by den Koningh ge-excuseert.

In December hebben oock de Heeren van 't Graefschap Zutphen gedaen klachten / raeckende alle invasien ende inlegeringen soo van Vyandtlijcke als eygene Troupes van desen Staet / ende die van den Koning van Vranckrijck, waer door het voorsz Graefschap tot in de grond toe ware bedorven / ende in sulcken staet gebracht dat tegenwoordigh onmachtigh was / om d'ordinaris Militie t'onderhouden / veel min de nieuwe Compagnien tot haren laste te nemen / ende voorts onbequaem gemaeckt om in lange te contribueren in de ghemeene Lasten van den Staet / tegenwoordigh soo swaer ende hoogh loopende / by aldien sy van de Bontgenooten niet en wierden by ghesprongen / ende in dese ongelegentheydt met vergoedinge van een goed ghedeelte van de geledene schade geassisteert. Waer op hadde den Raedt geadviseert / eerstelijck dat omme de redenen in hun advijs van den vijfthienden October lestleden ghealllegeert / aen 't gemelde Graefschap soude behooren gheremitteert te werden de schade door de jonghste invasie van de Munstersche Volckeren in hare gemeene middelen ende verpondingen geleden / naer advenant ende proportie van den tijdt / dat de plaetsen ende quartieren by den Vyandt gheoccupeert / ofte geruineert waren geweest / ende daer van doende blijcken met authentique extracten van ghenoeghsame documenten: Dan wat aengingh de pretensien ter saecke van contributien, aen ende ten behoeve van den Bisschop van Munster op gebracht / mitsgaders van schaden / door rooven / plonderen / branden / af-breecken van Huysen / weghdrijven van Vee / verjagen van Ingesetenen / ende diergelijcke schaden geleden / soo by 't Graefschap in 't geheel / ofte oock wel particuliere Heeren ende In ende Opgesetenen van dien / dat de selve geimputeert ende toe gheschreven moetende werden de ghewoonlijcke calamiteyten van den Oorlogh ghedragen moesten werden / by de gene aen de welcke de selve by het ongeluckigh lot van den Oorlogh te beurte waren gevallen: Ende wat belanghde d'inlegeringh van de Militie van desen Staet / ende de schade ter saecke van dien gecauseert / dat de selve soude behooren gerepareert te werden / in conformité van 't derthiende ende veerthiende Artijckel / van seecker Placcaet den veerthienden September sesthien hondert ge-emaneert. Ende wat eyndelijck concerneerde de Brandt-schattingen, als mede de schaden door de Fransche auxiliaire Troupes veroorsaeckt / dat omme de voor desen geallegeerde redenen diensthalven naer gehouden conferentie / met de opgemelde Heeren aenwesende Gedeputeerden van 't Graefschap Zutphen, aen de selve in redelijckheydt ende equiteyt satisfactie ende contentement soude behooren gegeven te werden: Waer op gedelibereert sijnde / is goedt gevonden te versoecken den Raedt van State / dat haer Ed. de stucken ende documenten tot de voorverhaelde saecke specterende / van de Heeren Gedeputeerden des Graefschaps Zutphen wilden over nemen / de selve visiteren / ende examineren / oock de retroacta na sien / wat in gelijcke gelegentheydt aen andere quartieren ende Landschappen gevalideert / ende goed gedaen was geweest; Mitsgaders met de Heeren Gedeputeerden over 't stuck raeckende de

de Brandt-schattingh, ende schaden door de Fransche auxiliaire Troupen gecauseert / in conferentie treden.

Op 't gerapporteerde by de Heeren van Ommeren ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden ter Vergaderinge gedaen / is naer deliberatie den negenden December goedgevonden dat voortaen alle extraordinaris Envoyez, extraordinaris Gedeputeerden, Afgesanten, en Residenten vanden Keyser, Koningen, ende Republijcken, Princen, ende Potentaten, aen welcker Ambassadeurs rangh gegeven wierdt inde Christenheyt gecomprehendeert wierden mitsdesen in haer Ho. Mog. Resolutie vanden twintighsten April sesthien hondert twee-en-sestigh genomen in saecken raeckende het Ceremoniael te observeren ontrent de receptie ende rangh van extraordinaris Gedeputeerden ofte extraordinaris Envoyez van gekroonde Hoofden / so wanneer met deselve eenige conferentien door Commissarisen van haer Ho. Mog. gehouden werden souden.

Item dat haer Ho. Mo. door de selve resolutie genomen / op 't stuck raeckende de receptie ende rangh te geven aende Heeren extraordinaris Gedeputeerden Extraordinaris Envoyez, Afgesanten ende Residenten, vanden Keyser, Coningen, Republijcken, Princen, ende Potentaten, aen welcker Ambassadeurs rangh gegeven wiert in de Christenheyt / soo wanneer met henlieden door d'Heeren Gedeputeerden uyt haer Ho. Mog. Vergaderinge in conferentie soude werden getreden / geensints verstonden te desisteren / ofte af te wijcken vanden rang of Preseance, de Heeren derselver Gedeputeerden buyten 't Huys vanden hoogh-gemelten Staet in dat van een derde ontwedersprecckelijcke competeerde / maer ghereselveert te sijn denselven rang ende præseance met den gevolghe ende aenklevevandien in allen delen te mainteneren; Ende dat die gene vande voorgemelte Ministers die sulcx boven vermoeden 't eenigen tijde in dispute soude mogen soecken te trecken / met de bovenverhaelde civiliteyt in 't Huys vanden Staet niet meer souden werden bejegent.

Dit geheele Jaer was veel discours van groote veranderinge / jae miraculen die geschieden souden. Men bevond dat alle cijfers of numerale letteren van 't Alphabeth net uytbrachten dit getal MDCLXVI. of duysent ses hondert ses-ende-sestigh. Eenige meenden de Werelt soude daer mede vergaen: andere / dat den Antechrist soude worden geopenbaert: om dat (behalvende M) de resterende Letters het Apocalyptisch getal van ses hondert sesen-sestig uytmaeckten; nec diri toties arsere Cometa: sijnde in het voorige jaer allenthalven veel diversche Cometen gesien. Daer was oock veel geruchte geweest van seecker Joode Sabada Seeby, een Rabbi, tot Smirna; die sich uytgaf voor den Messias of Coning der Jooden; daer over hy eyndelijck in hechtenis quam by den Turck. Doch in October hoorde men hier dat hy was Turcks geworden. Dat was een Antechrist te meer. want oock in dit Jaer tot Leyden een particulier Doctor Theologiæ uytgaf een boeck daer in hy leerde dat den Turck of Machomet den rechten Antechrist was. Waer over hy aldaer wiert gecensureert: schijnende sijne Leere te begunstigen den Roomschen Paus: aende welcke Luther ende Kalvijn dien character al langh hadden aengeschreven; Men vondt oock het Apocaliptiq getal inden naem van Christoforus,

rus Bernardus van Galen; Maer het Jaer gingh uyt ghelijck het was in ghegaen op d' ordinaris wijse. Blijvende de Wereldt ende de tijdt sich self gelijck. Oock daerin/ dat yder een wil propheteren ende toekomende dinghen weten: daer men siet soo groote onseeckerheyt in het ghepasseerde. Wy seggen de Messias is gekomen. De Jooden verwachten hem. Ende de Turcken gecken met alle beyde. In dese onseeckerheyt behoort sich een yeder gheluckigh te achten/ in het niet ondersoecken van wat hem Godt niet openbaert/ in d' eenvoudigheydt/ ende in 't geloven wat hem sijn voor-Ouders hebben na gelaten.

't Advijs des Raets van State op de klachten van 't Graefschap Zutphen was den 11 Dec. dat sy hadden overgenomen de stucken ende Documenten specterende tot de saecke/ deselve gevisiteert ende geexamineert oock de Retro-acta naergesien wat aen andere Quartieren ende Landschappen ter saecke van gelijcke gelegentheyt gevalideert ende goetgevonden was geweest/ mitsgaders getreden in conferentie met de voornoemde Heeren Gedeputeerden over 't stuck raeckende de Brantschattinge ende de schaden door de Fransche auxiliaire Trouppes gecauseert/ dat voor soo veel aenginck de versochte reparatie van schade gheleden door de jongste invasie vande Munstersche Volckeren begroot ter somme van elf hondert vijftigh duysent vijf ende tachtigh guldens vier stuyvers veertien penningen, Mitsgaders de pretensien ter saecke van contributien aen ende ten behoeve vanden Bisschop van Munster opgebragt/ als mede door rooven/ plunderen/ branden/ als andersints gecauseert/ ge-estimeert wordende op dertigh duysent guldens beyde de voorschreve posten souden behooren te worden ghe-excuseert/ met dien verstande echter dat aen het graefschap Zupthen soude behooren geremitteert te worden de schade door invasie voornoemt/ in hare ghemeene middelen ende verpondingen geleden/ na advenant/ ende na proportie van den tijdt/ dat de plaetsen ende quartieren by den Vyandt geoccupeert ofte geruineert waren geweest/ des alvooren blijcken van suffisantelijck gedaen sijnde/ blijcken by valable ende genoeghsame documenten; Ende wat belanght de inlegeringen van de Militie van desen Staet/ ende de schade ter saecke van dien gheleden/ op de somme van hondert seven duysent vijf hondert twee-en-tachtigh Guldens twee stuyvers ge-extendeert/ soude behooren te worden gemodereert op de somme van vijftigh duysent Guldens. Dat wijders ten derden, tot vergoedinghe ende desdommagement geoccasioneert/ door den marsch ende verblijf van de Fransche auxiliaire Troupes/ ghecalculeert op de hondert acht-en-dertigh duysent drie hondert twee-en-seventigh Guldens festigh stuyvers, aen het meet-gemelde Graefschap soude behooren te worden goed gevonden/ de somme van tachtigh duysent Guldens. Ende eyndelijck dat ter saecke van de Brand-schattinge, monterende ter somme van drie-en-tnegentigh duysent Guldens/ tot reparatie van dien soude behooren te worden toe ghevoeght de somme van veertigh duysent Guldens; Des dat een ghedeelte van de reparatie te doen/ ten reguarde van de schade geleden/ door de inquartieringe van de Militie van desen Staet wederom geconsequeert soude moeten werden van de Ritmeesters ende Capiteynen, volghens het dispositijf

van

van de Placcaten in date den veerthienden October festhien hondert, ende met dien expressen verstande.

De Heeren van den Raedt hebben in desen tijdt oock een nader conferentie ghehouden / met de Heeren alhier doen aenwesende Gecommitteerden van 't Veluwsche quartier hadden een nader conferentie over het subject van de schade aen 't ghemelde quartier / door de passagie / inlegeringe / ende marsch van de Fransche auxiliaire Troupes ende die van desen Staet toe ghebracht / ende dat haer Ed. naer visitatie ende rijpe examinatie van de Stucken ende Documenten / tot verificatie van dien ghe-exhibeert / voor nader advijs souden oordeelen /, dat de reparatie van de voorschreve schade / soo door de Troupes van desen Staet / als de Fransche auxiliaire ghecauseert / aen 't meergemelde quartier soude behooren gheremitteert te werden / in plaetse van een hondert vier-en-tachtigh duysent neghen hondert vijf-en-dertigh Guldens seventhien stuyvers twaelf Penningen / waer op de meergemelde schade wierde ge-estimeert / de somme van tnegentigh duysent Guldens / des dat een gedeelte van de somme volgens der selver advis van den twee-en-twintighsten November voorsz / ende in conformité van 't Placcaet van den veerthienden December festhien hondert, soo veel de Militie van desen Staet aen ging / van de Ritmeesters ende Capiteynen / wederomme geconsequeert soude moeten worden / met dien verstande / dat de reparatie van de schaden in dier voegen aen 't gemelde quartier gedaen wordende / de consenten zedert eenigen tijdt herwaerts gedragen zijnde / op de respective petitien tot de saecken te Water ende te Lande / door een reël ende prompt furnissement van de Penningen gesuppeert soude dienen te worden ; Waer op gedelibereert sijnde / is de voorschreve saecke by de respective Provincien over genomen / de welcke versocht werden sich daer op ten spoedighsten te willen verklaren ; De Heeren Gecommitteerden van wegen de Provincie van Gelderlandt, ter Generaliteyt gesien hebbende het advis van den Raedt van State / geformeert alhier in den Hage den thienden deses / raeckende de begrootinge van de vergoedinge / die aen 't quartier van de Veluwe behoort ghedaen te werden / over de geleden schade in den Jare festhien hondert vijf-en-festigh, ten reguarde van de inquartieringe van de Fransche auxiliaire Troupes / als mede van die van desen Staet / vinden haer by de voorseyde begrootinge verre benadeelt / ende versochten daeromme de Heeren Gecommitteerden ter Generaliteyt van andere respective Provincien / de voorschreve somme te willen verbeteren / ende de selve naer propositie van de gedragen schade by declaratie ende bewijs ingedient / in den wel-gemelten Raedt van State / te vermeerderen / op dat de wel-gemelde Provincie sich te beter evertueren mocht / om hare quota in de ghedragen consenten tot de lasten van den Oorlogh te Lande ende te Water / prompter te voldoen / versoeckende daer op een spoedige ende verhoopte verklaringe.

Raeckende de continuatie.

Ho.

Ho. Mog. Heeren.

WY hebben ontfangen op heden u Ho. Mog. Resolutie in date den *elfden* deses by dewelcke u Ho. Mog. gelieven te committeren der selver Gedeputeerden tot de militaire saecken, omme met ende benevens eenighe Heeren by ons te committeren in de continuatie ofte discontinuatie der nieuwe geworven Militie ten dienste van den Staet, mitsgaders omme te examineren den Staet van Oorloge, ende te letten of 't ende wat kosten daer inne gemenageert ende afgeschaft soude konnen werden: waer op wy ons verplicht vinden mits desen aen u Ho. Mog. te representeren, ende te gemoet te voeren, voor soo veel het eerste lidt van dien aengaet namentlijck de continuatie ofte discontinuatie van de Militie jonghst aengenomen zijnde, dat naerdemael tot noch toe van egeene Provintien ons toegekomen zijn, dienthalven der selver consideratien wel min het positijf advijs streckende tot discontinuatie; wy in onse besoignes albereydts gehouden op 't formeren van den Staet van Oorlogh, jegens den aenstaenden jare de saecke daer heenen hebben gedirigeert, dat de voorsz Militie soude vorder in dienst aengehouden werden, ten ware de Bondtgenooten eenige andere consideratien hadden ter contrarie, ten welcken opsichte wy de meer-genoemde Militie op den ordinaris Staet van Oorlogh tot laste van de respective Provintien hebben gerepartieert: aen gestelt op een staet affonderling ten eynde dat de samentlijcke Bondtgenooten verstaende dat ten dienste van den Lande, de selve in 't geheel of ten deele soude behooren te werden gelicentieert. De dimissie soude konnen werden ge-effectueert, sonder veranderinge of eenige de minste alteratie van de gemelte ordinaris Staet: ende wat belanght het *tweede* lidt raeckende de examinatie van den meergenoemden Staet van Oorloge ende de Ingredienten van dien dat wy dienthalven in verscheyde sessien seer serieuse besoignes hebben gehouden ende in de selve met sonderlinge opmerckinge gelet, op alle 't geene by de jegenwoordige occurrentien van tyden ende saecken ten besten van de Staet wordt gerequireert: vastelijck vertrouwende dat u Ho. Mog. sullen gelieven goet te vinden d'ordre tot noch toe gerecipieert ende af te wachten den nieuwen Staet van dien in conferentie te dresseren. Ende vervolgens aen u Ho. Mog. nevens de generale petitie omme daer op naer de gronden van de Regeeringe te verstaen het sentiment van de gesamentlijcke Bondtgenoten.

Ho. Mog. Heeren, &c. In den *Haghe* den *dertienden* December *sesthien hondert ses-en-sestigh*, was geparapheert R. van Paffenroode. vt. Onderstondt ter Ordonnantie van den Raedt van State der Vereenighde Nederlanden.

I. van Singelandt.

De Heeren van Hollandt hebben den vijfthienden ter Vergaderinge gecommuniceert sekere Resolutie van de Heeren Staten hare principalen / raeckende de nadere ordre te stellen / om te beletten den toevoer van Contrabande, ende andere suspecte waren nae Engelandt.

Als namelijck dat sy hadden ontfanghen seecker Missive van de Heeren Willem Meerman, Geelvinck, ende Langhwagen, by voorgaende haer Ed. Groot Mog. Resolutie in date den thienden deser loopende maendt gecommitteert naer de Maze / tot visitatie van eenige Schepen / de wil hebbende om uyt te loopen; Ende dat daer beneffens oock ter Vergaderinge was verscheenen den Heer Langhwagen, doende aen haer Ed. Groot Mog. omstandigh rapport van 't geene henlieden geduyrende de voorsz hare Commissie ware ontmoet / ter welcker occasie d' Heeren Gedeputeerdens van Rotterdam aen haer Ed. Groot Mog. gecommuniceert hebben twee distincte Missiven geschreven uyt Middelburg den vierden en uyt Sluys den sesten deses / houdende advertentie van de excessen ende contraventien die in Zeelandt ghedaen wierden in 't regard van 't Placcaet tegens het inbrengen van Engelsche Manifacturen, ende Gewassen binnen dese Landen / mitsgaders oock tegen 't uytloopen van Coopvaerdy-schepen uyt de Havenen van deser Staet gedaen emaneeren; waer op geconsidereert zijnde dat by haer Ed. Groot Mog. was goedt-gevonden / dat de ghemelte Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden op de voorsz der selver Missive soude worden gerescribeert / ende voorts de Heeren van Tolsselen ende andere Gecommitteerden ten selven eynde gegaen zijnde naer 't Texel, Vlie / ende daer omtrent aengeschreven het uytloopen van alle Schepen / onder 't district van hare respective Commissien / volgens 't voorsz Placcaet te verhinderen / oock voorts den teneur van de selve hare Commissie in 't rechervaren / aenhouden / ende ontladen van alle Schepen / niet alleen die bevonden souden mogen werden in de uyterste Zee-gaten deser Provintie / maer oock tusschen beyden / ende des noodt zijnde / mede voor ofte in de Steden / Plaetsen ende Havenen / sulcks ende in dier voeghen als de selve tot naerkominghe van haer Ed. Groot Mog. goede meeninge ende den teneur van de voorsz hare Commissie souden bevinden te behooren. Dat sylieden dienvolgende mede alle Schepen / daer inne bevonden wierden eenighe Contrabande waren / ofte die anders suspect souden mogen wesen / souden hebben te doen ontladen / voorts onder anderen mede ten aensien van de Schepen daer Pannen in geladen zijn / de selve Pannen niet alleen daer uyt te lichten / maer oock de voorsz Schepen soo veel verder van andere Coopmanschappen ontledighen / dat de selve specialijck ende ten vollen geperscruteert konden werden / omme de Contrabande waren t' ontdecken; dat mede sylieden respective op 't naeuwkeurighste souden hebben t' ondersoecken alle Passepoorten / ende andere Brieven ende bescheyden de selve aengaende / achtervolgende den teneur van de voorsz hare Commissie; waer op by haer Ho. Mog. gedelibereert zijnde / is goedt-gevonden dat aen 't Collegie ter Admiraliteyt in Zeelandt gheschreven soude werden dat haer Ed. het inbrengen van alle Engelsche Manifacturen ende Gewasschen, mitsgaders het uytloopen van allerbande Coopvaerdy-schepen aldaer door alle mogelijcke middelen souden hebben te beletten / ende doen beletten / mitsgaders de Placcaten daer tegens gedaen emaneeren / punctuelijck ende precyselijck te observeren ende doen observeren / als naer behooren; des is mede aen de andere Collegien ter Admiraliteyt geschreven / dat de selve in dien haeren

een gelijcke diligentie wilden plegen, ende in specie aen de Collegien in de Provintien van Hollandt en West-Vrieslandt resiberende / dat de selve de gemelte Heeren Gedeputeerden van Hollandt ende West-Vrieslandt in 't geene voorschreve is alle adsistentie ende behulp souden hebben toe te brengen.

De Heeren van Hollandt hebben mede geopent dat sy hadden ontfanghen een Missive van de Heeren Meerman, Goelvinck ende Langhwagen, gecommitteert in 't distriet van de Maze tot visitatie van Schepen die wil hebbende uyt te loopen / gheschreven in 's Landts Jacht / leggende voor den Briel, houdende dat syluyden den Capiteyn Wijnbergen, commanderende het Schip Swol, geordonneert hadden met sijn onderhebbende Schip aldaer te blijven leggen / en metter daedt te beletten dat niet eenigh Schip Zee name / maer aengesien den voorsz Capiteyn by de Raden ter Admiraliteyt tot Rotterdam gheiast was spoedighlijck in Zee te gaen / dat syluyden derhalven hem gegeven hadden een behoorlijcke acte tot sijne descharge / met versoeck dat daer ter Generaliteyt kennisse gegeven soude mogen werden.

Dat wyders sy Gecommitteerden den Commissaris du Bois ghesonden hadden naer de Kil ende het Speuy, om aldaer de noodige ordre te stellen / dat geene kleyne Schepen quamen te passeren; Dat sy daer op hadden goedt-gevonden / dat de voorsz ordres door de gemelte Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden aen de voorsz Capiteyn Wijnbergen gegeven / ter vergaderingh van haer Ho. Mog. bekent gemaeckt souden werden / met versoeck dat haer Ho. Mog. haer 't selve / als ten besten van de gemeene saecke gheschiet zijnde / wel wilden laten ghevallen / ende vervolgens aen de ghemelte Raden ter Admiraliteyt tot Rotterdam voornoemt by aenschrijvingh bekent maecken / dat de selve de voorsz ghegevene ordres hadden geapprobeert.

Dat voorts de meer-gemelte Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecommitteerden by rescriptie op de voorsz der selver Missive bekent ghemaeckt souden werden dat haer Ed. Groot Mog. haer insgelijcks wel hadden laten gevallen de voorsieninge die syluyden omtrent de Kil ende Speuy ghedaen hadden / voor soo veel als daer door belet soude konnen werden het uytloopen van kleyne Schepen in Zee / gelijck haer Ed. Groot Mog. oock vertrouwden sulcks haer intentie te wesen / maer geensints om daer door de Binnelandtsche vaert ende Commercie naer Zeelandt ende elders te versperren ofte te incommoderen / die haer Ed. Groot Mog. verstonden ende begeerden / dat haeren vryen cours hebben soude.

Op alle 't selve by haer Ho. Mog. gedelibereert zijnde / is goedt-gevonden te verklaren / dat haer Ho. Mog. om de geallegeerde redenen sigh tegens 't geene voorsz is / niet en formaliseerden / maer hun 't selve / als ten besten van de gemeene saecke gedaen, wel hadden laten gevallen / tot welcken eynde oock aen 't gemelte Collegie ter Admiraliteyt tot Rotterdam bekent ghemaeckt is / dat haer Ho. Mog. de voorsz gegeven ordres hadden geapprobeert. Anders stonden de Collegien van de Admiraliteyt niet onder Hollandt ende behoefden de Hollandtsche ofte eenighe Provinciale bevelen niet te volgen.

Den sesthienden wiert aen den Heer Ambassadeur d'Estrades toegestaen den uytvoer van twee hondert duysent pont Lonten: als oock om voor ende ten behoeve van den Koningh sijn meester / tot bevorderinge van de equipagie van desselfs Schepen van Oorlogh tot Amsterdam gebout sijnde / hier te Lande te mogen doen werven de nombre van vier hondert Matroosen / met dien verstande nochtans dat de selve souden moeten wesen Franschen en andere Vreemden / geen Subjecten wesende van desen Staet / nochte in derselver dienst albereyts ge-enrolleert / als mede dat geen hooger Soldie directelijck ofte indirectelijck aen de selve gegeven ofte belooft soude mogen worden als tot vijfthien gulden, ten hooghsten ter maent / voor een bevaren man / noch oock eenich hooger aenrits-gelt als by 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, in gelijcke gelegentheyt wiert betaelt / en dat eyndelijck mede de monsteringh van 't voorsz volck ter presentie van eenige Heeren Gecommitteerden uyt het voornoemde Collegie ter Admiraliteyt soude moeten geschieden / tot welcken eynde hier van Extract aen 't selve Collegie gesonden wiert / om te strecken tot haer narichtingh; Ende is oock op den naem van haer Ho. Mog. ghedepescheert ende den gemelden Heer Ambassadeur neven dese haer Ho. Mog. Resolutie door den Agent de Heyde ter hant gestelt een opene Acte waer by alle Officieren ende Justicieren gelast worden de Ministers van den hooghstgemelden Koningh of haer geauthoriseerden die eenighe Matroosen wisten aen te wijsen / dewelcke haer in dienst van sijne Majesteyt hebbende begeven / geaufugieert ende wegh geloopen souden mogen wesen / de behulpsame hant te bieden om soodanige deserteurs te apprehenderen ende *pede ligato* naer de Oorlogh schepen van meerhooghstgedachte Koningh te laten voeren omme aldaer naer merites gestraft / ofte andersints tegens haer geprocedeert te werden als naer behooren.

Ter selver tijdt is ter Vergaderinge nochmaels voortgebracht het advijs van de Heeren jongst alhier aenwesende Gecommitteerden uyt alle de Collegien ter Admiraliteyt geformeert alhier in den Hage den tweeden November lestleden / raeckende het subject van 't weder openstellen van de Commercie ende navigatie deser Landen; Waer op gedelibereert sijnde / is goetgevonden dat tot voorkominge van alle diversie van Commercie uyt dese Landen / ende omme / soo veel doenlijck te letten / dat geen vreemde Persoonen door indirecte middelen / geduyrende het generael verboth / haer daer van mochten komen te prevaleren / de Commercie ende Navigatie uyt dese Landen aen de Ingesetenen van dien / ende andere Neutraelen in 't generael vrygelaten ende opengestelt soude werden voor 't geheele aenstaende Jaer sesthien hondert ses-en-sestigh met dien verstande nochtans / dat van die generale concessie ge-eximeert souden wesen de Groenlants-vaerders, ofte de geene die op de Walvisch-vanghst uytvoeren / soo ten opsichte dat deselve een groot aental van Matroosen van nooden hadden / als mede dat daer toe het beste Volck / dat sich andersints gewoon is ten Oorlogh te begeven ordinaris wert ge-employeert / ende dat om 't selve exactelijck te doen nakomen / het Placcaet jegens de Groenlantsche vaert / in den beginne van 't lopende Jaer geboden emaneeren / niet alleen ten spoedighsten gerenoveert / maer oock boven dien met alle bedenckelijcke precautien soodanigh ge-employeert soude werden / dat de selve negotie nerghens anders ghediverteert, maer

maer hier te Lande / tot een beter tijdt ende occasie gheconserveert mochte werden.

Des wierd mede tot gerustheyt van den Staet gestatueert / dat geene Matroosen ten dienste van den Lande alvereyts ge-enrolleert zijnde / by eenighe Coopvaerdy-Schepen Schippers souden moghen worden aenghenomen / op poene dat de voorschreve Schippers haer niet genoechsaem op de pluraliteyt van de voorschreve Matroosen hebbende gheinformeert of namentlijck de selve vry mochten wesen of niet / voor yder man die bevonden souden mogen worden sich alvorens in dienst van den Lande begeven te hebben soude moeten betalen de Somme van hondert Carolus Guldens; ende by aldien soodanige Schippers willens ende wetens de voorschreve Matroosen uyt den dienst van den Staet souden mogen trecken / ende sich des ghevverght zijnde by eede declineerden te expurgeren / dat de selve in sulcken gevalle voor yder Matroos / invoegen als vooren malitieuselijck aengenomen / souden verbeuren een boete van twee hondert ghelijcke Guldens / ende daerenboven arbitralijck ghestraft worden.

Dat vorders / by soo verre eenich man of Matroos in dienst van 't Lande aengenomen / of als vooren ge-enrolleert zijnde / hem vervorderen mochte sich andermael te verhuyren ter Coopvaerdye / deselve daer over / boven de verbeurte van sijn Gagie / ende heuyt-geldt / noch onder den Heere staende / publiquelijck ende strengelijck met den strop om den halse / andere ten exempel / gegeesselt soude worden / ende in gevalle soodanighe Matroos ofte Bootsgesell sich voor de tweede reyse soo verre soude mogen komen te vergeten / dat de selve in sulcken cas sonder eenige dissimulatie of connivent ie met de doot gestraft soude worden.

Dat vorder yder Coopvaerdy-Schipper op sijn eerste uytvaeren / gehouden soude wesen aen 't Land te presenteren en over te geven een vierde part van soodanigh volck / als deselve ter Coopvaerdye soude mogen hebben aenghenomen ende gehuyrt / te weten van vier tot acht mannen twee mannen; van acht tot twaelf mannen drie mannen; van twaelf tot sesthien mannen vier mannen / van sesthien tot twintich mannen vijf mannen; ende soo vervolgens naer advenant; Des dat het voorschreve Volck / ofte Matroosen souden moeten wesen goede ende bevaeren mannen / tot contentement vande Collegien ter Admiraliteyt / uyt welcker district deselve Coopvaerdy-schippers souden komen uyt te lopen / ofte van der selver Gemachtigden / omme vervolghens op ordinaris soldie ten dienste van den Lande aengenomen te werden: Ende by aldien soodane Coopvaerdy-Schippers minder volck souden komen aen te geven als deselve naer de boven staende gehouden souden wesen te doen / dat deselve alsdan voor yder verswegen man in een boete van hondert Carolusguldens geamulcteert / ende boven dien noch arbitralijck gecorrigeert soude worden.

Dat insgelijcks tot beter observantie van 't geene voorschreve is / niet alleen de Coopvaerdy-Schippers / alvoorens uyt te loopen / gehouden souden wesen te vorderen / ofte te nemen een Lijste vanden Commijs ofte Commissaris van soodanich volck / als deselve naer de bovenstaende proportie aen de Collegien ter Admiraliteyt souden hebben gelevert / met onderteeckeninghe / dat diergelijck

Ccc 3 getal

[illegible] ende daer op [illegible] gedragen en aengenomen / mitsgaders bevestigt met een speciale Acte onder de gewoonlijcke [illegible] en [illegible] van 't Collegie ter Admiraliteyt [illegible] district den Coopvaerder soude willen uytloopen / het welcke respective Collegien ter Admiraliteyt geordonneert soude werden / gelijck oock den selven geordonneert wiert mits desen / de Controlleurs / Contrerolleurs en Commisen ter recherche op den Eed aen den Lande gedaen / te doen blijcken / dat sy ten behoeve van geen Coopvaerders eenige Passepoorten souden geven / voor ende al eer aen haer by eene Lijste ende Acte ware gebleecken / dat soodanige Coopvaerder het vierde part van sijn volck naer de boven staende [illegible] gelevert soude hebben / op poene dat een Officier der Convoyen ende Licenten ter contrarie doende / ofte daer inne nalatich blijvende / *de facto* gecasseert, ende dien onvermindert arbitralijck gecorrigeert soude werden / sonder eenige connibentie ofte dissimulatie ; des soude van 't openstellen der Commercie, mitsgaders de Conditien van dien hier boven geroert / eene Waerschouwinge op den naem van haer Ho. Mog. werden ingestelt / gedruckt / ende gepubliceert werden / volgens d' ordre dien aengaende gebruyckelijck / ende in de selve Waerschouwinge oock geremoveert het eerste Articul van 't Placcaet den negenden Martij sesthien hondert ses-en-sestigh by haer Ho. Mog. gedaen emaneeren / raeckende de Navigatie ende Commercie op Engelant, ende dat dien volgende daer by op nieuws gestatueert soude werden ; dat alnoch niemandt vande Ingesetenen deser Landen hem soude hebben te verstoucken uyt dese Landen / ofte oock uyt eenige andere Landen / Coninckrijcken / Plaetsen / ofte Steden te vervoeren ofte transporteren / directelijck of indirectelijck naer eenige Havenen / Eylanden / Steden / ofte Plaetsen van Engelant, Schotlant ofte Yrlant, ofte anderen / onder de gehoorsaemheyt vanden Koningh van Groot Brittannien staende / eenige Waeren / Goederen / ofte Koopmanschappen / van wat soorte / qualiteyt / ofte nature deselve oock souden mogen wesen / geene uytgesondert / ofte oock eenige correspondentie ende gemeenschap met d' Inwoonders van Engelant voornoemt ofte hare onderhoorigen / [illegible] of andersints streckende tot nadeel van desen Staet te houden in eeniger maniere / dat oock niemant ter Werelt alhoewel / een Vreemdeling ende geen Ingesetenen deser Landen sijnde / hem 't geene voorschreven / uyt dese Landen soude hebben 't ondernemen op poene van daer over als Vyanden van den Staet sonder eenige connibentie gestraft te werden / ende voorts op verbeurte van alle Schepen ende goederen die men bevinden soude dat gepooght wierden naer Engelant voornoemt ofte andere plaetsen als boven verboert te worden / ofte de waerde van dien / by soo verre deselve alberey[illegible] uytgevoert ofte andersints niet te bekomen souden wesen / met expresse byvoeginge / dat alle Officieren ende Rechters tot het doen van de Calange ende 't exerceren van Jurisdictie in ordinaris ende gemeene delicten competent wesende / soo wel als d' Advocaten Fiscaels, ende de Raeden van d' Admiraliteyt tot de accusatie ende de judicature over de overtredingen van dien bevoeght waren. Des wierde goetgevonden / dat tot voorkominge van alle frauden, die daer omtrent ghepleeght souden konnen werden / boven 't geene voorschreve is inde respective Zee-gaten eenige Jaghten van Oorlogh /

ofte Fregatten geleght / ende soodaenigh verdeelt souden werden / dat deselve Jaghten ofte Fregatten niet geposteert werden inde Zee-gaeten ressorterende onder het distrect van soodanighe Collegien ter Admiraliteyt by dewelcke de voorschreve Jaghten ofte Fregatten souden wesen ge-equipeert / maer in andere Zee-gaten, maer over deselve [illegible] niet [illegible] / [illegible] de manieren / als de gemelde Collegien ter Admiraliteyt daer over [illegible] naeder souden convenieren / met scharpe last ende [illegible] Commandeurs van soodaenighe Jaghten ofte Fregatten van Oorlogh te geven / dat sy lieden geen Coopvaerdy-Schippers souden hebben te laten uytloopen voor ende al eer deselve de voorschreve Lyste ende Acte als vooren aen haer souden hebben ge-exhibeert / ende by de [illegible] van dien / de voorschreve Coopvaerdy-Schippers *de facto* [illegible] te houden / alles mede op peyne van [illegible] ende arbitrale correctie als vooren.

Eyndelijck ende ten laetsten is verstaen / dat de gemelde Collegien ter Admiraliteyt schoon [illegible] deselve Bootsvolck genoegh souden connen [illegible] / geen Coopvaerders van 't [illegible] ende leveren van soodanigh aental van volck als boven souden vermogen te dispenseren / maer in [illegible] dat daer van ten [illegible] aen haer Ho. Mog. [illegible] hebben te geven / aen het overighe Volck op derselver [illegible] te [illegible] sich ander Collegie ter Admiraliteyt 't welck daer aen [illegible] souden hebben; Ende is tot bevorderinge van al 't geene voorschreve is deser haer Ho. Mog. Resolutie gesonden aen de gesamentlijcke Collegien ter Admiraliteyt met gantsch serieus versoeck ende begeerte dat haer Ed. alle [illegible] hier boven ge-exprimeert punctuelijck ende precijselijck willen doen ter executie stellen ende observeren naer behooren. De Heeren Gedeputeerden van Zeelandt consenteerden inde [illegible] Resolutie op 't behagen van de Heeren haere Principalen.

Deselve Heeren hebben den seventienden ter Vergaderingh van haer Ho. Mog. een Provinciael advijs vande Heeren haer Principalen in gebracht / raeckende het verdubbelt-huyden van achtien van 's Lants Oorlogh-schepen omtrent 't aenstaende voor-Jaer nae de middelandsche Zee gesonden te worden / [illegible] hier naer volgende.

Als dat de Heer Pensionaris Vrije ter Vergaderingh had gerapporteert de consideratien / ende 't advijs van de Heeren haer Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden / hebbende in gevolghe ende tot voldoeninghe van derselver Resolutie Commissoriael ge-examineert ende over wogen of niet eenighe versekeringhe ter protectie van de Navigatie ende Commercie vande goede Ingesetenen deser Landen / in ende omtrent de middelantsche Zee [illegible] souden werden: dat daer op [illegible] dat van wegen haer Ed. Gr. Mog. [illegible] ter Generaliteyt daer heenen soude werden [illegible] / dat vande respective Collegien ter Admiraliteyt [illegible] Mog. [illegible] werden naer de [illegible] proportie [illegible] de nomme van achtien Schepen van Oorlogh vande gene die onder de equipagie vande generale Vloote tegens het aenstaende voor-Jaer waren [illegible] te doen verdubbelhuyden, ende verder bequaem maecken / [illegible] inde middelantsche-Zee, ofte oock [illegible] naer gelegentheyt van tijden.

tyden ende saecken op ordre van den Staet ghe-employeert te konnen worden. Dit wierdt by haer Ho. Mog. ghestelt in handen van de Heeren van Ommeren ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van de Zee / om te visiteren / examineren / ende daer van rapport te doen / sijnde dien onverminderdt de voorschreve saecke by de Heeren van Vrieslandt over ghenomen.

Het Lidt der Ridderschap in Hollandt was in desen tydt versmolten tot op vijf: Te weten / de Heeren van Wimmenum, van Duvenvoorde, van Noordtwijck, van Asperen, ende van Maesdam. Den sevenden wierden sy 't eens / ende koosen tot haer de Heeren van Wassenaer of Obdam, van Slydrecht, of Schagen, van Mathenes, van Sevender, van Moermont.

Men sprack dat sy hadden getrocken een Acte: Volgens welcke voortaen. Ten 1. Alle oudtste Soons van dien souden sijn eligibel *suo jure*. Ten 2. Anderen by pluraliteyt van stemmen. Ten 3. Deeemde met eenparige stemmen. Het causeerde veel discours dat den Heer vander Leck, of Beverweert was daer uyt gebleven: Sijnde nochtans mede van de gequalificeertste ende rijckste. Men seyde / dattet was om dat hy had gheweygert de ghemelde Poincten t'onderteeckenen. Maer alsoo de selve Poincten waren soo wel tot voordeel van hem als van alle d'andere / dat hy geen reden had sulcks te weygeren. Men mompelde als of hem yets was voor gehouden tot nadeel van den Heer Prins van Orangien. Hoe het sulcks gingh stel tot oordeel van seecker Request: 't Welck korts daer na de Heeren van 't Lidt der Ridderschap hebben over gegeven aen de Heeren Staten van Holland, in December.

Aen de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt.

GEven in alle onderdanigheydt te kennen de Ridderschap ende Edelen van Hollandt ende West-Vrieslandt, hoe dat de selvige tot onderhoudinge van eenigheyt en goede confidentie in de ordre, als om meer andere salutaire reflectien, goed gevonden hebben te beramen, ende te arresteren de poincten en Articulen hier nevens gevoeght, ende al-hoewel sy Vertoonderen boven haer eygen reght ende possessie, mitsgaders 't gedecreteerde in voorgaende haer Ed. Groot Mog. resolutien, van date den *achtsten* October *sesthien hondert vijftigh*, ende de confirmatie van dien den *achthienden* Februarij deses loopenden Jaers daer op ghevolght, dienaengaende niet verders van nooden hebben, soo sijn de selve echter *ex supra abondanti* te rade geworden, U Ed. Groot Mog. reverentelijck te versoecken, gelijck sy sijn doende by desen, dat het U Ed. Groot Mog. gelieven mogen de voorgaende punckten ende Artijckelen met haer souveraine maght andermael te bekrachtighen, ende de Vertoonderen daer van te verleenen Octroy in gewoonlijcke forme, om als een eeuwigh-duyrend Privilegie by de jegenwoordigh beschrevene Leden van de Ordre op haren Eedt punctuelijck na gekomen, ende by alle de geene die van nu voortaen sullen worden beschreven, voor den aenvangh van

hare

hare sessie de precise observantie van dien, mede met Eede als naer behooren beloost, ende vervolgens oock by haer exacten naer geleest te werden.

Poincten ende Articulen.

DE Ridderschap ende Edelen van den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt, metten anderen rypelijck ende aendachtelijck overwoogen hebbende, wat tot goede bestellingh van de Ordre, mitsgaders tot voorkomingh van alle tweedracht, ende bescheydinge van gemoederen in de selve soude konnen ende behooren vast ghestelt, en voortaen onverbreeckelijck voor een *eeuwigh-duyrende* Wet geobserveert te worden, hebben naer verscheydene deliberatien ende communicatien daer over ghehouden, eyndelijck met den anderen gearresteert ende vast gestelt, de Poincten ende Articulen hier na volghende, om van nu voortaen soo by de Heeren jeghenwoordigh in de Ordre beschreven sijnde, als mede by die geene die namaels daerinne sullen wesen gheassumeert, ten eeuwighen dage punctuelijck ende onverbreeckelijck geobserveert, gepractiseert, ende na ghekomen te werden.

I.

In den *eersten*. Dat by overlijden van de Heeren tegenwoordigh in de Ordre beschreven wesende, mitsgaders van die geene die namaels daer in sullen wesen geassumeert, de *oudtste* van hare Soonen of verdere mannelijcke Descendenten, die den Ouderdom van *vijf-en-twintigh* Jaren sal komen te bereycken, soo haest de selve de voornoemde *vijf-en-twintigh* Jaren sullen hebben geimpleert aenstonds mede beschreven, ende in de ordre gheassumeert sullen worden, ten ware nochtans de Heeren die d'Ordre sullen bekleden, ten tijde als de voorschreve *casus* respective sullen komen voor te vallen, eenparigh met alle stemmen niemand uytgesondert soude mogen oordeelen ende verstaen, dat soodanige Soonen of mannelijcke Descendenten met dienst van den Staet ende sonder ondienst van de Ordre, *niet en soude* konnen ofte behooren beschreven te worden, in welcken gevalle alleenelijck ende anders niet de beschrijvinge van soodanige Soonen, ofte verdere mannelijcke Descendenten in 't gheheel na ghelaten, of wel voor een tijdt uyt ghestelt sal worden.

II.

Ten *tweeden*. In gevalle t'eenigen tijde soodanige Soon of Soonen, in manieren vooren verhaelt, beschreven sijnde, deser Werelt mochte komen t'overlijden sonder eenigh wettigh Soon, Soonen of verdere Descendenten in levenden lijve naer te laten, of oock wel dat haer nagelatene Soon, Soonen, ofte verdere Descendenten beneden den Ouderdom van *vijf-en-twintigh* Jaren mochte komen aflijvigh te worden, dat in beyde de voorschreve ghevallen, de volgende Broeder van de voorschreve overleden Heer, indien alsdan een Broeder van de selve in 't leven is, in allen deele wederom als de overledene geconsidereert, ende dienvolgende oock de boven geprefigeerde Jaren

gepasseert wesende, insgelijcks in de ordre beschreven, ten ware by eenparigheyt van stemmen, als boven anders mochte worden verstaen.

III.

Ten *derden*. Dat oock boven dien alle andere Hollandsche Edellieden, t'allen tijde by de meeste stemmen van de Heeren van de Ridderschap, daer uyt alsdan de ordre sal wesen gecomposeert, sullen moghen worden beschreven, mits dat de selve Heeren van de Ordre daer op een competenten tijd voor heenen, jegens seeckeren bequamen dage expresselijck sullen wesen beschreven, ende dat oock te gelijck in de Ordre niet sullen mogen wesen, *twee* Broeders van een ende de selve Vader, noch een van de selve Broeders met des anderen Soone, nochte oock *twee* Broeders Kinderen.

IV.

Ten *vierden*. In gevalle t'eenigen tijde deliberatie soude moghen vallen, om mede te beschrijven andere Edelen (niet sijnde van *Hollandsche Familien*) dat daer toe niet sal mogen worden gheprocedeert, noch soodanige in de Ordre geadmitteert, anders dan met *eenparige* toestemminge van alle de Heeren, die alsdan d'Ordre composeren sullen.

V.

Blijvende in alle de voorschreve ghevallen vast ende ongekrenckt het oude reght ende ongeinterturbeerde observantie, namentlijck dat niemant in de Ordre magh worden geadmitteert, ten zy hy *besitte eenige hooge Heerlijckheyt*, ofte ten minsten eenige Ambachts-heerlijckeyt binnen den Lande van Hollandt ende West-Vrieslandt ghelegen, ende van niemant anders dan van de hoogh-gemelde Heeren Staten van de selve Landen immediatelijck te Leen gehouden wordende, ofte oock wel eenigh Adelijck Stam-huys of Ridderlijcke Hof-stede, uyt welcker hoofde de besitters van dien in der tijdt voor desen beschreven sijn geweest.

Ende sullen tot precise observantie van 't geene voorsz staet, alle de Heeren jegenwoordigh d'Ordre composerende, als nu, mitsgaders oock alle die geene die namaels beschreven sullen worden, voor haer admissie op Adelijcke eere ende trouwe moeten beloooven alle de boven-staende Articulen, oprechtelijck ende getrouwelijck te sullen na komen ende achtervolgen, sonder daer inne directelijck ofte indirectelijck eenige infractie te sullen doen, ofte ghedoogen ghedaen te worden, ende ten dien fine oock dese jegenwoordige acte met haer gewoonlijcke hand-teeckeninge, ende met op-gedruckte haer Adelijcke Pitziers hebben te bevestigen.

By 't scheyden van de Vergaderingh van Hollandt, wierdt eyndelijck door 't Hof gesententieert tegens den gewesen Burgermeester Kievit, dat hy verklaert wierdt begaen te hebben *Crimen læsæ Majestatis*, als sijnde over gheloopen tot den Vyandt van desen Staet; Ende hebbende door ongeoorlofde ende schadelijcke Conferentien met Buat, dienvolgens complotten met Engeland geformeert; ende daerom gestraft te sullen worden metten Sweerde datter de doodt op volghde / soo wanneer hy soude worden gheattrappeert: Voorts vervallen van alle eere ende dignitepten / ende sijn Goederen gheconfis-

fisqueert. Den gewesen Burgemeester vander Horst wierdt simpelijck ghe-
bannen uyt Hollandt, Zeelandt, ende Utrecht, met confiscatie van Goe-
deren. De Vrouw ende Schoon-Susters van Kiewit, Dochters van den
overleden Luytenant Admirael Tromp wierden oock eenichsints ghemulc-
teert / als hebbende onvoorsichtelijck gesprooken.

Op instantie der Heeren Staten van Hollandt (als geseydt is) wierdt by
haer Ho. Mog. gheresolveert d'opstellingh der Commercie / die men hadde
eerst gesloten om desen Oorlogh met Engelandt: Eensdeels op dat niet de
Engelsche souden worden verrijckt door 't nemen van de Coopvaerders, an-
derdeels op dat niet de Coopvaerders souden absorberen het meerendeel der
Matroosen; Die men van noode had op d'Oorlogh Schepen. Altans dan
maeckte men staet te sullen soo sterck in Zee komen / dat men te gelijck de
Coopvaerders soude konnen beschermen / ende met eenen oock het hooft
bieden aen de Engelsche Oorloghs Vloot. Dit laetste wierdt ghefondeert
eensdeels op de conjunctie der Vlooten / die men was verwachtende van
Vranckrijck ende Denemarcken, andersints op de swackheyt van Engeland,
gecauseert / soo door haer schaden van den brandt van Londen ende anders-
sints / als door d'Inlandsche beroerten ende onvernoeghtheden in Schotland,
Yerlandt, ende oock Engelandt selfs.

Aengaende de nieuwe equipagie tegens 't Voor-jaer / was wat te voor een
overslagh gemaeckt tot twaelf millioenen: Maer altans wierdt ghestelt op
negen millioenen: Alsoo dat den vier-en-twintighsten December wierdt ter
Vergaderingh nochmaels voort ghebracht het advijs van de jonghst aenghe-
wesene Heeren Gecommitteerden uyt de respective Collegien ter Admira-
liteyt geformeert / alhier in den Hage den vierden November lestleden / raec-
kende de Schepen die naer dese tijds gelegentheyt tot defensie van den Staet
deser Landen / ende van de goede Ingesetenen van dien / mitsgaders tot
beschermingh van de Navigatie ende Commercie deser Landen / tydelijck
tegens het aenstaende Voor-jaer in Zee gebracht soude dienen te worden /
ende specialijck mede tot wat somme de petitie, tot verval van de voorsz ex-
traordinaris equipagie by den Raed van State te doen / begroot soude behoo-
ren te worden: Waer op gedelibereert sijnde / is goed gevonden dat by de ge-
melde Collegien ter Admiraliteyt / naer de gewoonlijcke verdeelinge tegens
het voorsz Voor-jaer aenstaende / ge-equipeert souden worden twee-en-se-
ventigh capitale Schepen van Oorlogh / d'eene helfte daer van te monteren
met sestigh tot tachtigh stucken / ende te mannen met drie hondert tot vijf
hondert koppen / ende de weder-helft met veertigh tot sestigh stucken / ende
met twee hondert tot drie hondert koppen [illegible] / twaelf Fregatten / vier-
en-twintigh Branders / ende twaelf op nieus aen te bouwen Advijs-Jachten,
met het minder Vaer-tuygh ende behoeften daer toe gerequireert: Dat wij-
ders boven 't gene voorsz is / in de Zee-gaten ghereet gehouden souden wer-
den achthien capitale Schepen van Oorlogh / met Sjouwers bemant / oock
soo veel mogelijck gemonteert ende volkomentlijck uyt gerust / om naer den
uytval van eenige generale bataille, of andere ongelegentheden die 's Lands
Schepen soude mogen over komen / door een spoedige verwisselinge te kon-

ven dienen tot herstellinghe der Hoofdt-Officieren of andere Capiteynen daer sulcks te passe soude moghen komen / alles conform 't voorsz advijs van de gemelde Heeren Gecommitteerden uyt de respective Collegien ter Admiraliteyt / ende dit boven ende behalven de sestigh Schepen van Oorlogh / die volgens haer Ho. Mog. resolutie van huyden / by de gemelde Collegien ter Admiraliteyt uyt de bewuste twaelf mael hondert duysent Guldens te furneren by de Oost-Indische Compagnie deser Landen / in plaets van twintigh Schepen by henlieden te leveren / in gevolge van de Contracten den seventhienden Februarij lestleden / met de selve aen gegaen / ge-equipeert ende in Zee gebracht souden worden ; Des wierd den Raedt van State versocht tot verval van de onkosten / ter saecke van de voorschreve equipagie by den Raed te supporteren / ten spoedighsten te formeren ende haer Ho. Mog. toe te laten komen / om aen de respective Provincien gesonden te worden / eene Petitie van negen millioenen ende vier mael hondert duysent Guldens / daer uyt gheoordeelt wierdt de voorschreve extraordinaris equipagie te sullen vervallen konnen werden ; Wyders is verstaen dat soodanige van de Branders, die in dit Jaer by de respective Collegien ter Admiraliteyt ghe-equipeert geweest synde / al-noch in wesen waren / mitsgaders die de selve Collegien toe gevoeght souden mogen worden / uyt die geene die naderhant door ordre van den Staet waren ge-equipeert geworden / de gemelde Collegien ter Admiraliteyt aen gereeckent souden worden / yder tegen seven duysent vijf hondert Carolus Guldens / sulcks dat de post over inkoop ende equipagie van de gerequireerde Branders / tegens het aenstaende Voor-jaer by de Gecommitteerden uyt de respective Collegien ter Admiraliteyt / in 't voorschreve der selver advijs uyt getrocken / ter somme van twee hondert en veertigh duysent Carolus Guldens / daer mede vermindert soude worden : Gelijck mede aen de post van hondert duysent Carolus Guldens in 't selve advijs uyt getrocken / die geoordeelt was / dat in voorraedt gehouden soude behooren te worden / tot voorval van verscheyde onkosten / by de gemelde Collegien ter Admiraliteyt te supporteren / gekort soude worden / alle 't gunt by eenige Steden souden mogen worden betaelt aen passerende Soldaten / die by de Raden ter Admiraliteyt van geen gelt voorsien souden syn / ofte indien by de selve Raden ter Admiraliteyt op de Pas-cedullen van de voorsz Soldaten niet soude wesen geteeckent / hoe veel sy-lieden aen de selve souden hebben uyt gekeert / ofte dat anders het gelt aen haer gegeven / niet soude konnen strecken om haer reyse te konnen voltrecken ; ende is hier van Extract gesonden aen de gesamentlijcke Collegien ter Admiraliteyt / om den inhoud van [illegible] punctuelijck ter executie te stellen.

Raeckende d' Equipagie van de Oost-Indische Compagnie / wierdt ter selver tijdt geresolveert ende verklaert / dat haer Ho. Mog. contentement souden nemen / dat de ghemelde Oost-Indische Compagnie wederom als voor desen / op bracht twaelf Tonnen Gouts, in plaetse van de twintigh Schepen van Oorlogh / die by hen-lieden in ghevolge ende tot voldoeninghe van 't Contract / ten dienste van den Staet ghe-equipeert souden moeten werden / alles sonder eenige defalcatie ofte kortinge : Ende souden daer op by

de

de respective Collegien ter Admiraliteyt / tegens het aenstaende Voor-jaer ge-equipeert ende in Zee gebracht werden / sestigh capitale Schepen van Oorlogh van de selve groote ende monture / als souden sijn de twee-en-seventigh Schepen van Oorlogh / die tot laste van den Staet tegens den selven tijdt ge-equipeert / ende in Zee gebracht stonden te werden / alles op den voet / soo raeckende de betalinghe van de Maentlijcke termijnen / als verdeelinge der voorschreve Equipagie / breeder gementioneert ende vast ghestelt in haer Ho. Mog. resolutie van den sesthienden Februarij lestleden / ende soude aen die van de meer-gemelde Compagnie / in voldoeninge van 't restant van hare liquide actie / tot laste van den Staet ghepasseert werden eene Obligatie ter somme van drie hondert vijf-en-dertigh duysent Carolus Guldens / tot laste van 't Comptoir generael van de Generaliteyt / die den Raed van State versocht wierdt / ten behoeve als vooren te passeren / sullende oock wijders te sijnen tijdt in favorable achtinge genomen werden / de behoudenisse van de Retour Schepen, die in den aenstaende Jare uyt Oost-Indien wierden verwacht / om de selve met soodanige maght te doen escorteren / als nae exigentie van saecken bevonden soude worden te behooren. Ende is hier van Extract gesonden aen de Presidiale Camer van de gemelde Oost-Indische Compagnie, om te strecken tot hare narichtinghe / mitsgaders aen de Collegien ter Admiraliteyt tot Amsterdam, in Zeelandt ende in 't Noorder-quartier, om haer na den inhoudt van dien voor soo veel de voorschreve Equipagie aen ginck / precise te reguleren.

Den Commandeur over de Retour Schepen uyt Oost-Indien, gaf over aen haer Ho. Mog. 't volgende rapport.

Ho. Mog. Heeren.

DEn Gouverneur Generael en de Raden in *Oost-Indien* hebben goedt-gevonden my in qualiteyt als Commandeur over *seven* Schepen, genaemt de *Wassende maen, Buyenskercke, Venenburgh*, de *Meerman*, het *Kalf*, de *Voogelsangh* en *Elburgh*, van *Batavia* op den *een-en-dertighsten* Januarij verleden, af te vaerdigen, ende hier in 't *Vlie* den *vyfden* October gearriveert, en vervolgens te Lande gekomen zijnde, ben ick door mijne swackheydt soo in Tongh als Leeden tot noch toe verhindert geweest, om, volgens d' ordre van 't Landt, rapport van den Staet van 't voorseyde *Indien*, soo die eenighen tijdt voor en op mijn afscheydt van *Batavia* was, aen u Ho. Mog. te doen; verstaende, naer de kennisse die ick van de voorschreven Staet van de *Indien* hebbe.

Omme dan, onder het wel nemen van u Ho. Mog. van het *Oosten* te beginnen, offereert sigh de rijcke Provintie van *Amboina*, met recht den *Perel* van alle de Landen, die aldaer onder u Ho. Mog. Souverainiteyt ressorteren, genoemt, in welcke de Inwoonderen geduyrende mijn verblijf in *Indien*, haer gerustelijck gedragen hebben. Gelijck dan oock den *gereformeerden Godts-dienst* aldaer redelijcke progressen doet. Ende waren de Sterckten met wel-geoeffen-

 de,

de, doch niet te groote Militie versien. Het voorleden jaer *sesthien hondert een-en-sestigh* is het Gewas van de *Nagelen* daer seer slecht gevallen: Zijnde geen *drie hondert* Balen gepercipieert: waer door by gekomen is, dat de meeste Quartieren van *Indien* op de helft, jae op het derde part na, niet en hebben konnen bekomen de *Nagelen* die de respective Comptoiren versocht hadden. Doch is volgens de natuyre van de Grondt van *Amboina* te verhoopen, dat, in dit noch loopende jaer, het Gewas seer goedt wesen en wel *sesthien* a *seventhien hondert Baren* uytleveren sal, dat Godt geve: wierdt voorts aldaer met d'aenplantinge van jonge Nagelboomen sterck gecontinueert.

Komende tot *Banda*, een rijcke Provintie voor de Compagnie van dit jaer een goedt Gewas van *Foulie* ende *Noten-musquaten* hebbende opgebracht, is eghter, door misverstandt tusschen den Gouverneur en Kerckelijcke persoonen als andersints opgeresen, wat geturbeert. Waer door den *Godts-dienst* eenigen tijdt nae behooren, tot ergernisse van tedere gemoederen der Ingesetenen, niet en is waergenomen. De Militie was aldaer vry wat onsterck door de besettingen en beveylinge van het Eylandt *Damme*, tegens d'Engelsche, die het selve door een van des Compagnies gewesene Dienaer, vermeynde in possessie te nemen. Moetende nu aldaer oock meer kruyssent Vaertuygh geequipeert worden tot weeringe van de *vreemde Handelaers* op d'Eylanden van *Nova Guinea* onder 't Gouverno van *Banda* ressorterende. In welcke Eylanden schoone *Ambre de Grijs* te vinden is, daer van ick een stuck van over de *acht-en-dertigh Catti* wegende, gesien hebbe: Ende is oock aldaer den *Paradijs-Voogel* meer als op andere plaetsen te vinden. Heeft voorts *Banda* weynigh perijckel van *revolte* van binnen, gelijck wel *Amboina* doet, dewijle seer weynigh Naturelle *Bandanesen* meer resideren, als elders by de Compagnie getrocken en verovert wordende.

Van *Pouleron* hebben d'Engelsche possessie genomen, en hare besettinge daer op gestelt, doch soo haest de kennisse van den Oorlogh met *Engelandt* tot *Batavia* was gekomen, is ordre naer *Banda* afgegaen, om die Natie weder daer van daen te drijven.

Zijnde voorts d'Ingesetenen door de Vreede, met die van *Coram* weynigh meer geplaeght met het wegh loopen van hare Slaven: Sulcks dat, hoewel arm genoegh, eghter nu hare Parcken, met *Noten-musquaet-boomen* beset, volkomen cultiveren konnen: Is wijders aldaer remarquabel, dat om redenen voorsz, meest alle d'Inwoonderen originele Nederlanders en *halfslagh* zijn. De beste *Noote-boomen* wassen aldaer en oock op andere Eylanden daer omtrent door de *Nooten* die den *Noot-eeter*, een Voogel de wilde Duyven in groote gelijck, op d'aerde vallen laet, dewelcke, als volkomen rijp zijnde, veel eer opschieten, oock grooter Boomen maecken, als die geene die door menschen handen geplant werden.

Waer mede komende tot d'Eylanden van *Ternate*, dewijle de *Nagelen* aldaer gantsch uytgeroeyt zijn, daer voor de Compagnie eenigh gelt betaeldt, op conditie dat geen meerder mogen geplant werden, oock alle nieuwe uytspruytselen uyt trecken laet: Soo en is daer voor de Spangiaerden en andere niet meer

te

te hoopen, soo langh de Compagnie op dien voet met de Koningen in verbondt blijft.

Het Guarnisoen is daer vry swack, nae advenant de perijckelen die te vreesen staen van de Ingeboornen, meer geporteert zijnde tot den oudtsten, als wel tot den jonger Broeder, die door authoriteyt van de Compagnie in 't Coninghrijck tot noch toe gemainteneert werdt. De Spangiaerden en hare verlatene besettingen aldaer, tot op mijn vertreck, niet weder ingenomen. Het Eylandt *Bouton*, by contract van den jare *sesthien hondert sestigh* wegen de Compagnie met den Koningh ende die van Regeeringe van *Macassar* aengegaen, bedongen zijnde dat aen de Koningh van *Ternate* overgelaten soude werden, is niet ontruymt voor mijn *tweede* overkomste in *Macassar*, als wanneer onder andere voordeelen, de dadelijcke evacuatie bedonghen, en oock gevolght is. Dit Landt is rijck van Eet-waren, en oock voor de Compagnie dienstigh, om dat het in de passagie naer *Amboina* licht, daer dickwils schepen verongelucken.

Welcke kleyne Eylanden dus overgeloopen hebbende, offereert sigh naest de Kust van *Celebes*, anders *Macassar* genaemt, meest van alle Natien daer omtrent te vreesen, door de macht en wel-gelegentheydt van 't Eylandt in de breete wel *ses*, en in de lenghte omtrent *drie* Graden begrypende, zijnde een seer Volck-rijcke en stoute Natie. 't Selve rijck werdt door *seven* Keurvorsten geregeert, die *jus belli & pacis*, mede 't aen en affetten van de Koningen aen haer Collegie behouden. In welcker Vergaderingh oock geen Koningh, sonder voorgaende versoeck en consent inkomen magh; Een voornaemsten Prince genaemt *Crondron* (wiens Vader voor desen 't meeste gesagh gehadt heeft) een groot Vyandt van de Compagnie is in May *sesthien hondert vijf en-sestigh* by den selven Raedt voor eeuwigh gebannen. Den Gouverneur Generael en de Raden van Indien my in 't jaer *sesthien hondert sestigh* derwaerts, in qualité van *Gesant* of Commissaris, gesonden hebbende omme eenige differenten aldaer te vereffenen, sijn de selve tot groote reputatie van de Compagnie door een formeel contract geluckelijck by geleydt.

Dogh zedert weder nieuwe moeyten over het selve geresen en voor de tweedemael in voorsz qualité in den jare *sesthien hondert vijf-en-sestigh* aldaer gesonden zijnde, heeft Godt de Heere de gemoederen van de groote soo gedisponeert, dat, met het lichten van een Opper-hooft, en het aenstellen van een ander als andersints, weder alle moeyte gestilt, en tot voordeel van de Compagnie de differenten vereffent zijn geworden. Dogh eenigen tijdt naer mijn vertreck het nieuwe Opper-hooft sigh meynende daer niet seecker te konnen onthouden, en de Logie tegens wille van den Koninck, oock speciale ordre van de Regeeringe op *Batavia* gelicht en verlaten hebbende, hebbe verstaen dat den Koningh en de voorsz Vorsten seer beswaerlijck tot het admitteren van een permanent Opper-hooft voor de Compagnie sullen te brengen zijn, hoe wel sy protesteren van in geen Oorlogh te willen treden, maer wel te mogen lyden dat de Compagnie nevens andere Natien, sal mogen Negotieren: Soo nochtans datse geen *fixum Domicilium* sal mogen houden. Welck voordeel eghter in Vreedens Artijckelen van den jare *sesthien hondert sestigh*; weghen de Com-

Compagnien by my onderteeckent, bedongen, en by 't Tractaet van den jare *seshien hondert vyf-en-sestigh* voorsz. gebleven was. Waer door te vreesen is, dat andere Natien haer voordeel mede doen sullen, ghelijck het voorlede jaer de Spangiaerden, aengelockt door de meenighvuldigheydt van de vreemde Waren, die aldaer van buyten ingebracht werden, gedaen hebben: want of wel het Landt weynigh van sigh selfs voor de Uytheemsche uytleveren kan: Soo werdt nochtans in de Stadt *Macasser* alles van buyten ghebracht, dewijle vreemde Coopluyden daer weynigh Tol, als maer *een per Cent* van waeckgelt betalende, daer door den handel aengelockt worden. Den stapel van *Sandelhout* en *Schilpadts-hoorn* is aldaer. De *Noote-boomen*, daer voortijdts ghestaen hebbende, sijn meest uytgeroeyt, door ordre van de Regeeringe, uyt vreese van door dat aenlocksel van de *Europische* overmeestert te worden.

Op het Eylandt *Bima* valt *Root hout*, tot verven seer bequaem, in redelijcke groote quantiteyt, oock *Sandelhout*, doch van weynigh *durée*, mede veel *Cauris*, een soort van witte hoorentjes in veel Gewesten van *Indien* voor *gelt* ghebruyckt, aldaer sijn seer goede *Paerden*, die meest uyt de natuyr een *tel gaen*. Doch in dit Eylandt mede onder het gebiedt van *Macasser*, en heeft de Compagnie geen Logie meer.

Uyt de Eylanden van *Solor* en *Timor* komt veel *Sandelhout*, *Schiltpadts-hoorn* en *Wasch*, dat meest nae *Macassar* by de Portugeesen en andere gevoert werdt. Op het Eylandt *Timor* heeft de Compagnie een *Fortresse* met omtrent *hondert* Soldaten beset, omme den *Portugijs*, die het meeste onder sijn macht heeft, wat onder de oogen te sien. Werdt by Opper-hooft *Anthony Hurt* volgens sijn laeste Brieven geoordeelt eenige Mijnen te begrypen, daer valt wel eenighe *Besoar* en *Amber*, maer meest *Ambernoir*, die in deught by andere niet te vergelijcken is.

Volght het *Diamant- en Peerel-rijcke ende Gout-rijcke Eylandt Borneo*, staende onder verscheyde Koningen, daer over den grooten *Materam* eenigh gebiedt, hoewel niet gehoorsaemt, pretendeert. Alwaer *Peper*, *Benjuin*, *Camfer*, *Aquilhoudt*, *Calemback*, *Besoar*, &c. valt. Den Koningh aldaer is met de Compagnie nopende de *Peper*, wel in contract van dat aen niemandt eenige *Peper* als aen de Compagnie magh werden gelevert, doch onderhoudt het niet wel: Alhier is geen vaste Logie: maer de Compagnie handelt jaerlijcks met *twee* Schepen op de Kust.

Dit Eylandt heeft niet alleen een *Diamant Mijn*, maer sijn oock de selve veel harder en schoonder als de Kust *Diamanten*. De *Peerlen*, die daer gevist werden sijn mede redelijck schoon. Onder de reden waeromme dit Landt soo weynigh bevaren wort, is mede dese, om dat het van een trouloose bedriegelijcke, en moordtdadige Natie beseten wordt.

Van hier overvarende nae *Malacca*, een plaets de Compagnie eygen, daer de *Mooren* van de Kust sterck met Lijm-vaten ende andere Coopmanschappen plachten te komen, maer nu soo veel niet meer, de selve is met tamelijck Guarnisoen versien, doch is het Gouvernement in een commandement by de Gouverneurs en Raden van *Indien* verandert. Den handel op de *Tin-Quartieren* is door schaersheydt van gelt seer slap, de *Pepper* komt hiersoo veel niet als

als te vooren, dewijle meest alle de plaetsen op de West-Kust ofte Sumatra met des Compagnie Comptoiren beset zijn. Welcke Kust een groote quantiteyt *Peeper levert*, insonderheydt *Iamby* en *Palimbancq*, op welcke eerste plaets d' Engelsche wel een *Comptoir*, maer *geen gelt* om te negotieren hebben, waer door de Negotie meest aen 't Comptoir van de Compagnie aldaer, vervalt, hoe wel den Koningh tot de Engelsche van oudts meer ghenegen is, des Compagnies Dienaers affronterende, waer hy kan of mach; doch inghevalle met *vijf* a *ses hondert* man onthaelt en de Stadt in brandt gesteecken wierdt (gelijck over omtrent *ses* jaren aen die van *Palimbancq* geschied is) soude hy ontwijffelijck sigh beter bedencken, en hem soo wel als sijn voorsz ghebuyren gevoeghlijcker aenstellen. Het weynige *Gout*, dat hier te koop gebracht werd, vervalt meest in handen van particuliere, hier vallen mede *pedro porcos* die aldaer wel *twee hondert* en meer Rijcxdaelders verkocht werden, een medicijne, soo gelooft werdt, tegens de Koortsen krachtigh; dese, soo de meeste meyninge is, worden gevonden in het Hooft van d' Ysere-verckens, een dier dat met uytwerpen van sijn scherpe pennen, Leeuwen en Tijgers te dooden weet. Op *Andragiri* heeft de Compagnie wederom een nieuwe Logie gestelt, doch de kleyne quantiteyt van *Peeper* en *Gout*, die daer in gekocht werdt, en kan d'onkosten van 't Comptoir niet goet maecken.

Dus verre van de Binne-kust van *Sumatra*, by die van *Iava* de West-kust genoemt, ghesproocken hebbende, soo volght de Buyte-kust van het selve Eylandt tegens het Zuyden streckende; Alwaer de Coninginne van *Atchim*, naer het humeur en meyninge van die Volckeren, wat te strengh regeerende, en sy-luyden assistentie van de Compagnie versoeckende, en de Compagnie met die Croon ghenoeghsaem in Oorlogh sijnde, ben ick in het laetste van 't Jaer *sesthien hondert vier-en-sestigh*, derwaerts met *vijf* Schepen en *drie hondert vijftigh* Soldaten gesonden. Waer door na het innemen van hare sterckten, de *Atchimse* Gouverneurs met hare Volckeren verjaeght zijn, en is die Kust genoechsaem onder de gehoorsaemheyt van U Ho. Mog. ghebracht, is voorts met die Volckeren een contract gemaeckt, van geen *Peper* of *Gout* aen yemant anders als aen die Compagnie, en dat tot een gesette prijs, te mogen verkoopen; Hier valt oock de beste *Camfer* in durabelheyt, zijnde daer in van de *Iapansche* onderscheyden, dat in dese alle den *reuck* in het Hout, en in die van de Buyte-kust van *Sumatra* in de *Camfer* selfs sit, sonder dat het Hout eenige reuck behout, het *Gout* is hier in de myne seer rijck, doch werdt weynigh gegraven, heeft niettemin de Koninginne daer uyt omtrent *duysent* ponden Jaerlijcks, ende de Compagnie voor d'eerste mael ofte 't Jaer *sesthien hondert vijf-en-sestigh* wel *drie hondert* getrocken. De *Peper*-Thuynen op veel plaetsen door den Oorlogh verwoest zijnde, hebben tijdt van doen om weder beplant te werden, zijn oock aldaer voor desen veel *Peper*-boomen uytgeroeyt, en *Cattoen* boomen in plaetse aengeplant, sulcks dat d'oude quantiteyt *Peper* niet te verhoopen is, hoewel nochtans de Compagnie daer uyt omtrent *drie hondert* last het voorleede jaer getrocken heeft.

De voorschreve Kust is vry ongesont, doch op d'eene plaets meer als op d'ander. *Indapura* en *Priaman* overtreffen d'ongesontheyt. Ende is remarquabel

bel dat op het *Duyvels Eylandt* in de Riviere van *Indapura*, Mensch of Beest komende, aldaer of sterft, of datelijck weder af komende, korts daer aen 't overlijden komt, daer van ick veel exempelen weet.

Het water is hier omtrent *twee* mijlen in Zee *bloedt root*, gecauseert door de *Taen-bosschen*, die in de moerasschen wassende, de Rivier en dienvolgens de Zee met haer roode couleur infecteren. Waer door oock het water om drincken seer ongesont is.

Het Eylandt *Cinco* heeft de Compagnie in besettinge, door opbouw van een gefortificeerde *Logie* genomen, is anders sterck van natuyre, als een rotse zijnde; De Kust wordt door de Compagnie veyligh ghehouden, kruysende voor *Baros*, om d'Ingesetenen volgens contracte, tegens *d'Atchinders* te bevrijden, de welcke geduyrende mijn verblijf aldaer *drie* mael aen ghevallen, doch t'elckens meestendeel geslagen en geruineert zijn. Maer is te beduchten dat die van *Atchin* trachten sullen, dese Kust weder onder haer gehoorsaemheyt te brengen. Voorts is vreemd dat het Eylandt van *Sumatra* het eenighste in *Indien* is, dat *Beeren* voet; *Oliphanten*, *Rhinocerotes*, *Tijgers* ende andere Gedierten zijn aldaer in overvloedt.

Drayende na *Iapan*, is sulcks dat de Compagnie aldaer noch een Comptoir heeft op het Eylandeken *Nangesacki*, doch de Negotie is daer 't voorleden jaer, door het treffen van een lage Mart seer slecht geweest, bedervende de *Chinesen* de Negotie, door dien daer nu sterck komen en een swaer capitael met *twee* a *drie-en-dertigh* Ioncken, wel omtrent van *hondert* Tonnen Gouts jaerlijcks aen brengen, daer de Compagnie door schaersheydt van gelt, in Koopmanschappen, maer *vijfthien* a *sesthien* Tonnen Gouts als nu in waerde na toe sendt. Waer jegens in Retour *Gout*, *Silver*, *Speauter*, *Kooper*, *Camfer*, *Lackwercken*, &c. ghenomen en mede gebracht werden. d'Onse zijn aldaer, buyten kennisse van de *Keyser*, weynigh gesien, dreyghde de Tolcken nu en dan selfs d'Opper-hoofden van de Compagnie te slaen. Het Land hoewel rijck, voedt echter meenichte van arme menschen, die dickwils genootdruckt worden hare Kinderen, in de Bosschen ende elders te vondelingh te leggen, ofte wel in de Revieren te smijten. Wegen de Regeeringe en verdere eygenschappen van het Landt, referere my tot de particuliere beschrijvinge, insonderheyt tot die van *Caron* daer van gedaen.

In het Rijck van *China* heeft de Compagnie maer een Logie, en dat in de Stadt *Hocksieuw*, in de aenkomst van onse Schepen wierden soo wel het *Opperhooft* als d'andere Dienaers van de Compagnie 't voorlede jaer vast gheset, en de Negotie verbooden, om redenen dat volgens genoechsame toeseggingе, geen Gesant wegen de Compagnie mede gesonden en was. Doch alsoo de Compagnie in het jaer *sesthien hondert vier-en-sestigh*, daer tusschen de *vier* ende *vijf Tonnen Gouts* schuldigh ghebleven was, heeft het Opper-hooft, door sijn beleydt soo veele te wege gebracht, dat niet alleen d'ontslaginge, maer oock de verhandelinge van de aengebrachte Cargasoenen, onder den duym bekomen is, onder strict verbodt van in toekomende sonder Gesant niet meer te negotieren; Insgelijcks heeft de Compagnie 't voorlede jaer 't Schip de *Marsch* na *Thinxiuw* gesonden, om een prouve van Negotie te doen, doch af gewesen wor-

wordende, zijn genootdruckt geweest haer na *Gockfiens* te begeven, sonder dat ick verstaen hebbe of aldaer gearriveert is dan niet, alsoo tegen de winde op laveren moest. In 't generael gesproocken, heeft den *Keyser* seer weynigh genegentheyt tot voortsettinge van de Negotie, selfs onder sijn Onderdanen, en dewijle hem door hulpe van de Compagnie den dooren uyt de voet ghetrocken is, alvooren met hem een vast contract te maecken, soo is weynigh apparentie dat hy de Compagnie aldaer toe laten sal, heeft oock t' sedert *twee* jaren alle de *Roomsche Genaemde Geestelijckheydt* aldaer doen opsoecken en dooden laten, als vreesende door d'Uytheemsche nieuwen oproer in sijn Rijck.

In *Colang* aen 't Eylandt *Formosa* heeft de Compagnie in een besettinghe, sterck omtrent *twee hondert* Coppen, op hoope van de Negotie derwaerts te sullen trecken: Doch is niet apparent dat daer veel voordeels mede sal gedaen worden: Te min dewijl een nieuwelingh tot Opper-hooft aldaer resideert, werdende *Formosa* als noch door de Soon van *Coxinia* geregeert.

In het Koninckrijck van *Tonquin* heeft de Compagnie mede een *Logie*, daer in 't jaer *sesthien hondert vier-en-sestigh* een rijcke *Zijde* teelt gheweest sijnde, de Compagnie voor *hondert sesthien* a *hondert twintigh* in gekocht heeft, 't gunt daer te vooren wel tot *twee hondert* ghegolden hadde. Alhier komt jaerlijcks uyt Laulandt een groote quantiteyt *Muscus*, die tot *vijf* a *ses-en-twintig Taylen* het *Catty* in ghekocht werdt, de Compagnie staet aldaer redelijck wel, en mogen der selver suppoosten rustelijck woonen.

In het Koninckrijck *Quinam* en resideert jegenwoordigh niemant weghen de Compagnie, al-hoewel den Koningh het selve dickwils versocht heeft: Schijnende de voordeelen aldaer weynigh, en de Volckeren niet veel te betrouwen zijn. In 't jaer *sesthien hondert vijf-en-sestigh* zijn *twee Joncken* met verscheyde Coopmanschappen van daer op *Batavia* gekomen.

In het Rijck van *Cambodia* heeft de Compagnie weder een *Logie* ghestelt, doch op de Coopmanschappen aldaer in gekoft en na *Japan* vervoert, is weynigh voordeel gevallen: Dit Rijck van *Cambodia* heeft sedert den overval van de *Contchinder* sijn adem noch niet wel konnen halen. De principaelste waren sijn *Muscus* en *Benjouin*, werden aldaer uyt *Laulant* gebracht, d'andere die in 't Rijck vallen sijn van weynigh valeur, als van *Champanhout*; *Herte* en *Buffels-vellen*, der selver *Hoorens* en weynigh *Tin*, &c.

In het Rijck van *Siam* heeft de Compagnie weder possessie van haer oude *Logie*, tot groot contentement van den Koningh genomen. Maer door dien tegens het Contract, de *Herte-vellen* oock aen andere alhier onder de handt gelevert worden, en kan de Compagnie soo grooten quantiteyt als voor desen niet bekomen, om na *Japan* te senden, hier valt veel *Tin*, maer werdt by de Compagnie weynigh gekocht, vermits den hoogen *Tol*, insgelijcks werdt het *Timmer-hout* en *Rijs* van daer weynigh meer getrocken, vermits op *Iava* tot lager prijs te bekomen sijn.

In het Coninckrijck *Arrakan* heeft de Compagnie de *Logie* secretelijck ghelight, uyt vreese van door den Prins van *Bengale* of grooten *Mogel* ghespolieert te worden, die het selve Rijck met Oorlogh dreyghde, en daer toe assistentie tot *Batavia* versocht, doch tot noch toe gedeclineert was, alhier valt

 niet

niet als *Rijs*, *Slaven* ende weynigh *Lijnwaet*, doch te dier om aldaer in te koopen.

In *Bengale* staende onder 't ghebiedt van den grooten *Mogol*, negotieert de Compagnie in veele *Cogiers* gerustelijck, welckers Opper-hoofden door weynigh geringe van de voorsz. assistentie, by den Prince eeniger maten gedreyght wierden. Hier valt veel *Zijde*, *fijne Lywaten*, *Muscus*, *Tal-Tarwe*, *Suyker*, &c.

Op de Kust van *Cormandel* heeft de Compagnie noch het Casteel *Geldria* met goede besettinge, oock verscheyde *Logies*: Insonderheyt om de *Zuydt*, daer de meeste *Lywaten* gemaeckt worden, die de Compagnie heel *Indien* door verhandelt.

In de Stadt *Masilipatnam* is in 't Jaer *sesthien hondert vijf-en-sestigh* een groote brandt geweest, sonder dat echter de Compagnie aldaer eenige schade gheleden heeft. Den nieuwen Gouverneur door de Compagnie aldaer aen ghestelt, is d'Inwoonderen seer aengenaem, alsoo hy haer naturel wel kent en in te volgen weet, doch de Negotie werdt nu daer gelijck oock door gheheel *Indien*, niet seer sterck gedreven door schaersheyt van Penningen, daer in de Compagnie door gantsch *Indien*, tot haer groote schade ende nadeel is vervallen, veroorsaeckt dat *twee* Jaren herwaerts seer weynigh gelt daer uyt het Vaderlandt hebben gekregen: Waer door op verscheyde Plaetsen de Negotie ten deele stille staet, en 't geene voor 't Vaderlandt wordt ge-eyscht, niet en kan worden in ghekocht of versorght. Boven andere Coopmanschappen vallen hier veel *Diamanten* uyt de myne van *Golcanda*, *Gommelack*, ende *Yser*. Dit Landt is geduyrende mijn verblijf in *Indien*, te meermalen met soo grooten hongers noot, door de quade gewassen geplaeght geweest, dat veele hare Kinderen voor een handt vol Rijs verkocht hebben. De *Deenen* hebben op dese Kust noch een Fort *Tranquebar* ghenaemt, voor desen op haer versoeck door de Compagnie beset, en naderhant verlaten sijnde, hebben sy nu daer een Constapel voor alle besettinge, ende dewijle sy geen capitael hebben, werdt daer by haer niet meer genegotieert: Alleen is noch een *Deensch Scheepje* op de Kust, dat sedert eenigen tijdt by een Moors Coopman gekocht is.

In *Pegu* heeft de Compagnie mede een *Logie*, behoorende onder het Gouvernement van de Kust van *Cormandel*, in dit Rijck worden de beste *Robijnen* gevonden, en verhandelt. De Volckeren alhier hebben weynigh rust, doordien dickwils van de *Siammers* en *Chinesen* overvallen werden.

In de Stadt *Suratte*, en 't gheheele Landtschap van *Gusuratte* heeft de Compagnie verscheyde *Logies*, daer de speceryen by na tot soo goeden prijs als in *Hollandt* verhandelt konnen worden, en dat meest tegens *Lywaten*, *Poetsick*, *Diamanten*, &c. Dese Stadt is in 't Jaer *sesthien hondert vijf-en-sestigh* door een Veld-Overste, sijnde een Rebel van 't Rijck van *Visiapour*, meest verdestrueert en verbrandt, hebbende echter de Compagnie hare Pack-huysen ende *Logien* geen schade gheleden: Maer sijn selfs verscheyde Pack-huysen van particuliere op haer versoeck wegen de Compagnie gereclameert, ende gesalveert, staet voorts de selve by den grooten *Mogol* seer wel;

Komende tot het Rijck van *Persien*, daer in heeft de Compagnie *twee Logies*,

gies, eene op *Camron* en 't ander in *Spahan*. Op de Coopmanschappen die daer gebracht worden, vallen groote voordeelen, insonderheyt op de Suyckeren, gevende d'inkomende Goederen weynigh of geen *Tol*, de *Zijde* die daer tegen getrocken werdt, valt seer dier, ten respecte van het Contract met den *Persiaen*, omtrent het Jaer *sesthien hondert een-en-vijftigh* gemaeckt.

In *Bassara* en *Mocha* handelt de Compagnie Jaerlijcks wederom, sonder nochtans aldaer permanent verblijf te houden. Werdende de besendinge van Schepen, die voor desen van *Gusuratte* te ghescheiden plagh, tegenwoordigh van *Ceylon* gedaen In welcke beyde Plaetsen jaerlijcks verscheyde Cooplieden van alle quartieren op gesette tijden aen komen.

In 't *Caneel-rijck* Eylandt *Ceylon* staet alles voor de Compagnie noch wel, doch den Keyser ende de Grooten, aldaer tegen den anderen in Wapenen sijnde, hebben beyde assistentie van de Compagnie versocht, om welcke moeyte *pro forma* by te leggen, den Gouverneur van de Compagnie in 't voorleden Jaer met *vijf hondert* man aen 't marcheren was, sijnde 't selve Eylandt voornoemt sterck beset.

Den *Kleeden* handel en 't *verwen* van dien, door den Gouverneur van *Goens* getracht in 't Koningrijck *Iaffanapatnam* te trecken, en heeft niet willen succederen. Gelijck mede niet seer is toe nemende, d'aenplantinge van *Colonien* aldaer, niet tegenstaende haer den vryen handel over al toe ghelaten wordt. Onder 't Gouvernement van *Ceylon*, ghehoort mede 't Gouvernement van *Couchin*, daer de beste *Peper* van gantsch *Indien* valt.

Dus verre mijne reyse in de voorschreve Gewesten van *Indien*, U Hoogh Mog. kortelijck voorgedragen hebbende, sal ick met een woord seggen, dat het Guarnisoen op *Batavia* op mijn vertreck waer ontrent *twee duysent* sterck; Hoedanigen last uyt de voordeelen aldaer niet konnende gevonden worden, is de Compagnie genootdruckt een somme gelds, tot *Batavia* op interest te nemen. Behalven noch ettelijcke *Tonnen Gouts* op de buyte-Comptoiren, welcke tegens een *anderhalf*, ja *twee* ten *hondert* ter Maend op interest sijn beloopende. Voort is alles op *Iavan* in ruste, hebbende de Compagnie op *Iapara* ende *Bantam* hare *Logien*. De laetste levert jaerlijcks een groote quantiteyt *Peper*, die de Compagnie nu alle naer sich getrocken heeft, door-dien de Engelsche noch daer noch elders meer negotieren, sulcks dat hare Comptoiren niet alleen op *Bantam*, maer oock op *Macassar*, *Iamby*, *Bengalo*, *Cormandel*, *Suratte*, en *Persien* stille staen, ende oock meest sonder Gelt ende Coopmanschappen sitten, sulcks dat in ghevalle de Compagnie nu van Gelt voorsien ware, meest overal een goeden oeugst vinden, ende haer genoechsaem Meester van den *gantschen handel* maecken soude.

Was wijders op *Batavia* noch een redelijck Kargasoen voor het Vaderlandt gereet, maer sijn *ses* van de principaelste Schepen, uyt vreese van door d'Engelsche in *Europa* verrast te worden, te rugge gehouden. Doch ick, als hier boven geseght is, als Commandeur over *seven* Schepen naer 't Vaderlandt gedestineert, daer van *twee* in *Bengale* waren, die by my aen de *Cabo de Bonne Esperance* gekomen sijn, hebbe 't ongeluck van *twee* andere seer lecke en swacke Schepen, het eene de *Vogelsangh* het ander *Elburgh* ghenaemt, onder de

Vloot gehadt; Den *drie-en-twintighsten* April aen de *Cabo* voorschreve ghekomen sijnde, hebben wy om de voorschreve lecke Schepen te doen repareren, daer wat langer moeten vertoeven, als wel onse ordre was. Welcken tijdt ick ten deele in 't verdeelen van de kostelijcke Goederen, met de Schepen van *Bengale* ghekomen, op d'andere bequame Bodems, ten deele in 't visiteren van 't *Comptoir* aldaer besteedt hebbende, ende bevonden dat alles op de *Cabo* in goeden stant, ende 't Guarnisoen omtrent *vijf hondert* man sterck was, die dagelijcks aen 't nieuwe Casteel arbeydende waren. De Colonies van de vrye Luyden, konnen aldaer by gebreck van Slaven niet bestaen. Waer door het Landt niet konnende ghecultiveert werden, de Caep sich selven noyt en sal konnen voeden, heeft oock groote schaersheydt van Brandt ende Timmer-hout.

De *Wyngaerden* en *Olyven* aerden daer redelijck wel, als oock d'andere Vruchten: Maer alsoo de vrye Bouw-knechts met de voordeelen doorgaen, verarmen de Meesters ofte *Coloniers*. De reede is hier, vermits de Weste winden en harde travades, vry onveyl, 't gunt wel gewaer geworden sijn, doen wy den *seventhienden* May Zeyl-reede leggende, door die harde winden, tot den *vijf-en-twintighsten* toe belet wierden uyt te loopen. t' Sedert welcken tijdt wy door schaersheyt van victuaille genootdruckt sijn geweest in de *Canarische* Eylanden aen te loopen, daer ons van levens-behoeften, Brandt-hout, en andere nootdruften voorsien hebbende, na *veerthien* dagen vertoevens, voorts na Patria gezeylt sijn, en van een overmaten swaren storm ontrent *Fero* overvallen ende van de anderen gheraeckt sijn, waer omtrent soo het blijckt, het swacke Schip de *Vogelsangh*, den selven niet konnende tegen staen, ghesoncken is, soo nochtans dat het Volck door de Boot en Schuyt sich aen het Schip *Elburgh*, daer omtrent doen noch swevende, gesalveert heeft, en door welcke overnemen het selve Schip weder van de attacq van *drie* Schotse Capers ghesalveert is. Doch na de storm de *vijf* andere Schepen weder by den anderen gekomen sijnde, sijn benoorden *Hitlant* om gheloopen, en alsoo den *derden* October voor 't *Vlie* ghearriveert, ende den *vijfden* binnen gekomen. Onderwegen van de *Canarische* Eylanden af, sijn ons wel verscheyde Schepen in 't gesicht, maer niemant by ons ghekomen, sonder echter te hebben konnen weten wat voor Schepen het waren. Sijn voorts sonderlinge van den Almogenden daerinne gezegent, dat onder het Scheeps-volck van de geheele Vloot, niemant op de reyse kranck gheweest, ofte overleden is, als alleen dat door abuys van de Loots het Schip 't *Kalf* voorsz, in ons gesicht binnen de *eerste* Ton verzeylt, en in een quartier uyr tijds vergaen is, sonder dat meer als *twee-en-twintigh* Persoonen hebben konnen geberght werden.

Aldus gerapporteert en by geschrifte over gelevert, in 's Graven-hage den *twee-en-twintighsten* December *sesthien hondert ses-en sestigh*.

Den vier-en-twintighsten wierdt goed gevonden / dat aen de ghesamentlijcke Collegien ter Admiraliteyt geschreven soude worden / dat hare Ed. met alle de Schepen met Paspoorten naer Engelandt gevaren / om d'Engelsche Gevan-

Gevangenen van hier derwaerts te brengen / mitsgaders uyt alle andere Schepen souden hebben te doen lichten / de Pannen, Deelen, ende Tras, mitsgaders alle verdere Contrebande Waren, daer inne geladen / als oock vigoureuselijck te beletten / dat de voorschreve Schepen uyt Engelandt met Gevangenen over komende / geene Engelsche Manufacturen hier te Lande in brengen / maer sulcx bevonden werdende tegens de selve te doen procederen / volgens en in conformité van de ordre ende Placcaten van 't Land; Des is den uytvoer van Pannen, Deelen, ende Tras, uyt dese Landen voor den tijdt van drie Maenden by Placcaet tot dien eynde in te stellen / verboden / ende aen de gemelde Collegien ter Admiraliteyt geschreven / dat de selve haer Ho. Mog. wilden adviseren of 't voorschreve verbodt van uytvoer / niet langer soude behooren geprolongeert te werden.

In 't begin van dit jaer kreegh de Heer Ysbrant een pouvoir om te mogen rescinderen het Tractaet van Elucidatie in 't jaer negen en vijftigh opgerecht / na dat sedert al dien tijt daer over was geklaeght. Edoch wiert oock dependent gemaeckt aen een Acte van Neutraliteyt. Hy had oock versocht geinformeert te mogen zijn van haer Ho. Mog. intentie over het subject vande assistentie der Croon Sweden, tegens de Vyanden van desen Staet / soo wanneer men aldaer deselve soude blijven declineren / onder beneficie van 't een of 't ander pretext / ende particulierlijck op het refus der bewuste subsidien, namentlijck of hy Heere Ysbrants in sulcken gevalle van daer soude hebben te vertrecken / simpelijck ende sonder eenige stipulatie / dewelcke applicabel mochte wesen op de jegenwoordige constitutie van tyden / of op het toekomende / 't sy van neutraliteyt ten regaerde vande albereydts gedeclareerde Vyanden / 't sy van observantie vande Tractaten van Alliantie hier namaels ende in 't particulier / soo wanneer sich yemant / tot oppressie van desen Staet / met de jegenwoordigen Aggresseurs soude willen voegen; Waer op gedelibereert zijnde / is goetgevonden dat aen de gemelde Heere Isbrants gerescribeert soude werden / dat hy door alle bedenckelijcke middelen soude trachten te obtineren / ende te wege te brengen / dat van wegen de hoogst-gemelte Croone ten minsten belooft mogte werden / dat deselve de Vyanden van desen Staet directelijck noch indirectelijck assisteren soude.

Van den sesden Februarij wierdt oock alhier ghecommuniceert het volgende Tractaet tusschen Sweden, ende Engelandt gemaeckt.

WY CAROLUS, door Gods Genade, Koningh ende Erf-Vorst der Sweden, Gothen ende Wenden, Groot-Vorst van Finlandt, Hertogh van Schoonen, Estlandt, Lijf-landt, Carelen, Bremen, Veurden, Stetin, Pomeren, Cassouben ende Wenden, Vorst van Rugen, Heere van Ingermanlant ende Wismar. Als mede Paltsgraef van den Rhijn, Hertogh van Beyeren, Gulick, Cleve ende Berge, &c. Maken bekent ende doen weten: Alsoo in de Tractaten tusschen Ons ende de Doorluchtige ende Machtige Prins, onsen beminden Broeder, Vriendt, ende Geallieerde de Heere CAROLUS, de Tweede van die Name, door Godts Genade, Koningh van Groot Brittannien, Vranckrijck, ende Yerlandt, Beschermer des Geloofs, &c. eerst tot

Lon-

Londen in het Jaer 1664. den 21. October ende daer na hier tot Stockholm in het laetst voorlede Jaer 1665. den 1. Maertii, ingegaen ende gesllooten; oock acht is geslagen gheweest op de dingen welcke geoordeelt sijn noodigh tot ghebruyck van de Commercien, en tot bevorderinge van het voordeel ende versekertheyt daer van, in dese troublen ende periculeuse tijden te mogen streckem. Derhalven op dat hare Effecten behoorlijck moghen verkrygen 't gene met de beste intentie ende sorghvuldicheyt tot avancement van de Commercien geordonneert ende veraccordeert is: ende op dat yder een dieder aenghelegen mach zyn, voornementlijck die ghenen die Coophandel dryven, moge bekent worden, wat conditien ende opportuniteyten de voorsz Tractaten stipuleren ende statueren, om de Commercien te promoveren: Ende wat daerenboven te observeren is volgens den inhoudt van de verbonden, ten eynde dat de loop van de Commercien ende van de Navigatien vry ende onverhindert moghe sijn, welcke anderfints verscheyde perturbatien na de tegenwoordighe troubleuse conditie van tijden onderworpen is: Hebben wy goet gevonden, dat uyt de voorsz Tractaten de Articulen, welcke tracteren van de sake ende materie van Commercien, souden getrocken en gedruckt worden, soo alsse hier onder gevonden worden. Wy bevelen alle onse Ondersaten ende Inwoonders in ons Koninghrijck, ende de onder-behoorende Provincien, voornementlijck de Cooplieden ende die Commercien drijven, datse die dingen welcke in de voorsz Articulen gesloten ende gestatueert sijn, op allerley wijse punctuelijck observeren, en sich wachten, datse tegen de selve, het sy opentlijck ende directelijck ofte indirectelijck, en onder eenigerley specie ofte pretext yets committeren, indiense willen ontgaen de straffe, die tegen de overtreders hoedanich die souden mogen sijn, rigoureuselijck sullen gedaen worden.

I.

Het is over een gekomen, dat men aen de Vyanden van de eene ofte de ander der Geconfedereerde geen Waren sal toevoeren, welcke ten principale dienen tot krijghs ghebruyck: welcke verbodt nochtans sich geensints sal uytstrecken, dat daer door alle vriendtschap ende onderlingh gebruyck van Commercien met de Vyanden van de een ofte de ander der Geconfedereerden, ofte met hare Ondersaten t'eenemael wech genomen ende verboden soude werden. Want in sodanige gevalle dat eene van de Geconfedereerde met den Oorlogh niet soude vermenght sijn, sullen de Commercien ende navigatien voor sijne Ondersaten ende Inwoonders met de Vyanden van die Geconfedereerde vry sijn, ende geoorlost sijn allerley Waren, welcke in het II. Artijckel van het Engels-Sweetse Tractaet tot Londen in 't Jaer 1661. gemaeckt, specialijck niet geexcipieert, noch uyt kracht des selfde expresselijck voor verboden ofte van contrebande gehouden sijn, noch de Vyanden toekomen, oock immediatelijck de Vyanden vry toe te voeren.

II.

Ende op dat yder die dese sullen zien, moge weten, wat dingen specialijck ge-excipieert ende verboden ofte voor contrebande goederen ghehouden sijn, is goet-gevonden dat men die uyt het voorsz II Artijckel van het Londense Tractaet hier soude verhalen. Die waren dan specialijck gedesigneert sijn dese: Gelt,

Pro-

Provianden, Wapenen, Geschut met de vuyr-wercken, ende andere dingen daer toe behoorende, Vuyrballen, Kruyt, Lonten, Kogels, Pycken, Rappieren, Lancien, Hellebaerden, Geschut, Vuyr-mortiers, Petarden, Grannaten, Forketten, Bandeliers, Salpeter, Mosket-kogels, Helmetten, Harnassen, ende diergelijcke Wapen-tuych, Soldaten, Peerden, alle dingen die tot Peerden toerustingen behooren, Holsters, behangingen, ende alle andere Krijghs gereetschap. Alle welcke dingen, als mede Oorlogh ende Convoy Schepen, voor de Vyandt gedestineert, sullen tot de Vyanden van de andere niet mogen gevoert worden: Indiense van de andere der Geconfedereerde genomen worden, sullense sonder hope van restitutie voor prijs gehouden werden.

III.

Gelijck mede door het voorsz Londense Tractaet, met de XI ende XII Artijckelen voorsien is voor de liberteyt ende versekertheyt vande Commercien in 't alghemeen, alwaer die voorvallen meestendeel ghenomineert worden, welcke sullen mogen voorkomen soo wel in Troubleuse als Vreedtsame tyden, by welcke Artijckelen oock na geleghentheyt van tydt ende na eysch van saken met ghemeen consent sal mogen gevoecht worden 't gene dienstich sal zijn, soo is goetgevonden die dinghen te renoveren ende te vermeerderen, op dese wyse, dat ten tijde van Oorlog de Coopvaerdy Schepen van beyde de Geconfedereerden ende van hare Ondersaten, het zy datse ghebout zijn inde Koninckrijcken van Groot Brittannien ofte van Sweden, in de Provincien ende Dominien onder haer subject zynde, ofte elders, ofte met Koninckliјcke consent ende permissie op andre plaetsen gekoft (indien de Schippers van wat Natie die souden moghen zijn, maer gesworen Borgers ende Inwoonders van Engelandt ofte Sweden zijn) versien sullen worden met soodanige Pasporten ende certificatien, als in het voorsz XII Artijckel van het Londense tractaet uytgedruckt zijn, ende tot meerder geloof, van het Koninckliјcke Collegie van Commercie in Sweden ende vande Gouverneurs van de Provincien van Lyflandt, Estlandt, Ingermarlandt Bremen ende Pomeren: ofte van het Hof van de Admiraliteyt in Engelandt, Schotlandt, ende Yerlandt, ofte van hare Gedeputeerden in de Provincien onderschreven ende onderteeckent sullen worden: Ende daer by sal geattesteert worden, dat niet alleen de Schepen, maer oock de Waren de Geconfedereerde Ondersaten ofte Vrienden, maer niet de Vyanden toekomen. Maer op dat onder soodanige Certificatien geen bedroch geschiede, is ghevonden dese middel van suspicie ende bedroch voor te komen, dat de voorsz respective Collegien, ende hare Gedeputeerde ende Gouverneurs, als mede de Opper-Magistraet ende Commissarissen van de Tollen van de Provincien ende Steden, voor aleer de Paspoorten gegeven worden, een perfect ondersoeck van de Schepen ende Waren sullen doen, ende de Schippers ende Eygenaers doen sweeren, datse in haer Schepen niet sullen laden eenige Waren die in het XI Artijckel van het Londense Tractaet zijn genomineert van Contrebande te zijn, ende expressselijck uytgedruckt zijn, ofte datse Vyandts Goederen sullen verberghen. Indien yemandt door sekere redenen overwonnen wordt dat met syn weten ofte consent het bedroch verborgen is, die sal rigoreuselijck gestraft worden, als een overtreder van syn Eedt ende Trouwe. Maer op wat plaetsen het zy, op Zee ofte Havens, eenich

nich Engels Coopvaerdy-Schip een Sweets Oorlogh, ofte Gewapent Schip (ghemeenelijck Caper ghenoempt) ofte ter contrarie, een Sweets een Engels Schip ontmoet, ende soodanighe Pasporten van de respective Koninckllijcke Collegien ende hare Gedeputeerden, ofte Gouverneurs van de Provincien onderschreven ende onderteeckent gethoont sal hebben, sal van het selfde niet meer geeyscht worden, ende wegen het Schip, Goederen ende Lieden geensints ondersocht, veel min wech gevoert, ofte de Goederen tegen haer danck afghegedrongen, ofte eenich ongelijck ofte schade aengedaen worden, maer sal syn gedestineerde Cours van de Reyse, sonder verder molestie van ondersoeckinghe ofte visitatie vry vervolghen. Maer indien een Koninghs, ofte een ander Gewapendt Schip (Caper genoemt) een Schip van de Geconfedereerde, ofte van syne Ondersaten versien met soodanighe Pasporten ende Certificatien, sonder bekende rechtveerdige ende met klare redenen bewesen oorsake van suspicie wech gevoert, ofte de Waren tegen wille van de Schipper ende van de Eygenaer afgedrongen ofte andere ongelijck, schade, ofte molestie van ondersoeck aengedaen sal hebben, sal den Overste van dat Schip, ende die van soo grooten Crimen overwonnen sal zijn, grootelijcks gestraft worden, ende men sal sonder uytstel sorge draghen voor de indemniteyt van de beschadichde Partie, soo weghen het ophouden van de winsten als weghen de schade dieder uyt spruyt, na billickheyt van de sake. Ende op dat sulcks moge geschieden, sal geen gewapent Schip (Caper ghenaemt) met publijcke Commissie versien worden, die alvoorens voor vijf duysent Rijckxdaelders, ofte duysent ponden sterlings geen Borge sal gestelt hebben, om te vergoeden alles dat van hem in soodanige gelegentheyt met recht ge-eyscht sal mogen worden: Indien anders geschiet, sal door publijcke kosten diegene die schade geleden heeft, voldaen worden: Maer indien yemant met publijcke Commissie niet versien yets soodanich bedreven sal hebben, sal geoordeelt worden weerdich te zijn de straffe van een Zee-roover ende Moordenaer, ende soo gestraft worden.

IV.

Alsoo hier boven mede mentie gemaeckt is van een formulier van Paspoorten ende Certificatien, waer mede de Schepen volgens het voorgaende Artijckel voorsien moeten worden, is oorbaer gedacht, dat men uyt het XII Artyckel van het Londensche Tractaet hier by soude voegen het formulier 't welck aldaer uytgedruckt ende hier vooren aengewesen is, 'twelck soodanich is.

Wy N. N. *Gouverneur ofte Opper Magistraet, ofte Commissarisen van de Tollen van de Stadt ofte Provincien* N. (*daer by stellende de titel ofte het ampt van het respective gouvernement van die plaets*) *maken bekent ende getuygen dat den dach van de Maendt des Jaers voor ons in persoon verschenen sijn in de Stadt of Vlecke* N. *van de dominie van sijne Kon. Majesteyt van Sweden, ofte van sijne Kon. Majesteyt van Groot Brittannien* (*na dat voorgevallen sy*) N. N. N. *Borgers ende Inwoonders van* N. *ende Ondersaten van zijne Koningl. Majesteyt van Sweden, ofte van zijne Koningl. Majesteyt van Groot Brittannien, ende onder trouwe van den Eedt, waer mede sy aen zijne Koninckllijcke Majesteyt van Sweden, onsen Genadichste Heere, ende onse Stadt ofte aen zijne Koninckllijcke Majesteyt van Groot Brittannien ende onse Stadt verobligeert zyn, ons verklaert hebben, dat het Schip ghenaemt* N. *groot* N. *lasten*

N. lasten ofte tonnen, behoort tot de Haven, Stadt ofte Vlecke N. van onse Dominien ende dat het voorsz Schip hem ofte de Ondersaten van zijne Koninckl. Maj. van Swede, ofte van sijne Koningl. Maj. van Groot Brittannien rechtveerdich toe komt, ende nu van de Haven N. zijn reyse directelijck gedestineert heeft na N. geladen met de volgende Waren, te weten (hier sullen gespecificeert worden de Goederen, nevens haer quantiteyt en qualiteyt, tot exempel, van soo veel lasten ofte vaten, &c. na dat de quantiteyt ende de conditie van de Waren wesen sal) ende de selve verklaert hebbende onder de voorsz Eedt, dat soo veel N. van de voorsz Goederen ende Waren toekomt de Ondersaten van zijne Kon. Maj. van Swede, ofte van zijne Kon. Maj. van Groot Brittannien, ofte soo veel N. toekomt N. N. N. (laten uytgedruckt worden de possesseurs van wat Natie die souden mogen zyn) en dat N. N. na datse onder trouwe van den voorsz Eedt geaffirmeert hebben dat de voorsz Goederen, hier boven gespecificeert, en geen andere, in het voorsz Schip, voor de voorsz reyse geladen zyn, en dat geen gedeelte van die Goederen yemant anders toekomt, als de voorsz persoonen; ende in het selfde geen andere Goederen onder eenighe versierde naem gecouleureert ofte verborgen gehouden zyn, maer dat de voorsz Waren waerachtigh en realijck tot gebruyck van de voorsz Eygenaers ingeladen zyn, en van geen andre; en dat de Schipper genaemt N. een Borger is vande Stadt N. Derhalven alsoo na een nauwe examinatie, Ons (de voorsz Gouverneur ofte Opper Magistraet, ofte Commissarisen vande Tollen van de voorsz Stadt) genoechsaem gebleken is, dat het voorsz Schip, en de ingeladen Goederen vry zyn, ende waerachtich en realijck toekomen de Ondersaten van zijne Con. Maj. van Sweden, ofte zijne Con. Maj. van Groot Brittannien, ofte de voorsz Inwoonders van andere Natien: versoecken wy derhalven ootmoedelijck van alle Machten te te Lande en ter Zee, Koningen, Princen, Republijcken, en Vrye Steden, als mede van alle Krijgs Oversten, Admiraels, Generaels, Officiers en Commandeurs van Havens, ende van alle anderen, die eenige bewaringe van Haven ofte Zee gecommitteert is, wie dit Schip soude komen te ontmoeten, ofte in wiens Vloot het by gevalle soude komen te vervallen en door te passeren, ofte in de Havens te verblyven, dat sy ten regarde van de verbonden ende vriendtschap, die met yder een ofte hare Superieuren respectivelijck uytstaende is, en met zijn Kon. Maj. van Sweden, onsen aldergenadighste Koningh en Heere, ofte met zijne Kon Maj. van Groot Brittannien, onsen aldergenadichsten Koningh en Heere hebben, datse de voorsz Schipper met zijn Schip N. ende de Persoonen, Goederen en Waren daer toe belangende, niet alleen sonder verhindernisse en molestie willen laten zijn reyse vrylijck vervolgen; maer oock indien hy goet vindt, uyt de voorsz Haven zijn reyse na een andere plaets voort te setten, hem als een Ondersaet van zijne Koningl. Maj. van Sweden, ofte van zijne Kon. Maj. van Groot Brittannien, met sijn Schip allerley civiliteyt te willen bewysen; die sy wederom van zijne Kon. Maj. van Swede, ofte van zijne Kon. Maj van Groot Brittannien, ende van alle zijne Ministers en Ondersaten, ingelijcke ofte andere occasie hebben te verwachten: Tot kennisse der waerheyt hebben wy dese tegenwoordige met onse handt onderghe schreven, en met het Zegel van onse Stadt doen bevestighen. Ghegeven, &c.

V.

Nadien dan door dit nieuwer Verbondt beyde de Doorluchtige Koningen, ende hare Koninckrijcken verbonden sijn om het voordeel van beyde zyden te

 pro-

promoveren, is goet gedacht, dat hare Ondersaten meer en meer aengelockt ende genodicht worden tot onderlinge commercien onder haer. Tot welcken eynde van beyde zyden veraccordeert is, dat Gottenburgh in West-Gothen van de zyde van sijn Koninckklijcke Majesteyt van Sweden, ende in Engelandt Pleymuyen in het Graefschap van Devon van wegen sijne Majesteyt van Groot Brittannien, als vrye Havens verklaert en gestatueert sullen worden, alwaer de Cooplieden die Ondersaten en Inwoonders van beyde de Geconfœdereerden sijn mogen genieten het Stapel-recht, en alle de Privilegien en vrijheden daer aen dependerende; te weten soo, dat het de Sweedsche Ondersaten en Inwoonders vry sy tot Pleymuyen, als tot een vrye Haven, allerley Waren van de Oost-Zee en van de Sweedse Provincien aende Oost-Zee en aen den Oceaen gelegen met hare Schepen te brengen: Maer de Engelsche Ondersaten ende Inwoonders na desen vry sy tot Gottenburg als een vrye Haven, allerley andere Waren, uytgenomen die van de Oost-Zee ende van de Sweedse Provincien aen de Oost-Zee, en den Oceaen gelegen, met hare Schepen te brengen, ende na haer welgevallen te verkopen, ofte tegen allerley andere Waren te vermangelen. Ende dat met soodanige conditie, dat voor die Waren, welcke de Ondersaten van beyde de Geconfedereerden in die Steden gebracht sullen hebben om aen andere te verkoopen, welcke van daer van de Coopers ter Zee wederom uytgevoert sullen worden, voor het inbrengen van *hondert* Daelders een achtstepart van een Daelder tot erkentenisse alleen vande Stapel ofte van de vrije Haven sal betaelt worden.

VI.

Maer indien de Waren van de voorsz Schepen in 't geheel ofte ten deele in de voorsz Havens niet ontlost worden, ofte om sekere oorsaken met de gantsche last na andere Plaetsen willen vertrecken, sal gants niet voor de toelatinge vande Schepen ofte voor het inkomen ofte uytgaen, noch voor haer Waren ende last, noch van Tollen noch erkentenisse, ofte voor yets anders ghehouden sijn te betalen: Maer sullen in soodanigen gevalle vry mogen inkomen ende uytgaen, sonder eenige molestie: nochtans met dese conditie, datse terstondt na haer inkomste een Chercher sullen toelaten, die alleen tot bewaringhe sonder eenige molestie ofte last van de Schipper ofte van de Cooplieden, ofte ondersoeck van de Waren in het voorsz Schip sal verblijven tot datse wederom van daer vertrecken.

VII.

Maer de Waren die in de voorsz Steden van Gottenburgh ende Pleymuyen sullen gebracht worden, en in de voorsz Steden ende de Naburige plaetsen gesleten sullen worden, ende ter Zee wederom niet uytghevoert sullen worden, sal voor deselvige Tol betaelt worden volgens de publijcke Lysten van de Tollen die der alsdan sullen zijn. Het selfde sal mede geschieden met de Waren, welcke in de meergemelte Steden van Gottenburgh ofte Pleymuyen uyt de Naburighe plaetsen sullen gebracht worden, ende geen Zee-Tollen noch betaelt hebben, wanneerse ter Zee uyt ende van beyde de Koninckrijcken gevoert worden.

VIII.

Maer op dat het onderlingh gebruyck van de Commercien onder beyde de Geconfedereerden gedurende dit Verbondt te meer moge gepromoveert worden, geeft Sijne Coninckklijcke Majesteyt van Sweden Vryheyt aen de Engelsche Natie

Natie tot Gottenburg, ende sijne Koninckllijcke Majesteyt van Groot Britannien aen de de Sweedse Natie tot Pleymuyen, als in vrye Havens, niet alleen hare Waren te leggen, maer oock in particuliere Huysen onder haer eygen bewaringe te houden, op de navolgende wyse: Ende op datmen de Waren aldaer moge ontladen, ende in vaten, tonnen ofte kisten gesloten in de Tol-huysen moghen gebracht worden, ende aldaer gestelt sijnde aldaer in 't geheel ende niet los gedaen mogen blyven onder publijcke bewaringe na het welgevallen van de Coopman, indien hy die soude willen wederom uytvoeren, ofte wederom na sich nemen, dan sullen de kisten, vaten, tonnen &c. van de Overste van de Tollen ende van de Coopman geopent worden, ende een Lyste van de Waren gemaeckt worden, onder naem ende prys, ende hoe veel Tol voor yder sal moeten betaeldt worden. Welcke Lyste van Waren in twee Exemplaren gebracht, van den Oversten van de Tollen ende van de Coopman onderschreven sal worden, ende sullen de Waren met seecker Zegel van de Tol ofte Signet geteeckent worden, ende alsoo aen de Coopman in particuliere Huysen te bewaren gegeven worden: maer met seecker borgh-stellinghe ende soodanighe conditie, dat indiense tot Pleymuyen ofte tot Gottenburgh verkoft worden, om aldaer ter plaetse gesleten te worden, sal hy de gedetermineerde Tol daer voor betalen voor aleer hy die verkoopt: Doch indien de waren niet konnen verkoft worden, maer ter Zee wederom uytghevoert worden, sal alleen een achtste deel van een Daelder uyt hondert Daelders prijs tot erkentenisse betaelt worden, gelijck in het *negenthiende* Artijckel gestatueert is. Dat selvige sal gedaen worden met waren die niet geslooten sijn, als Coper, Yser, Peck, Masten Wijn, Sout, ende diergelijcke die in het Schip zijn: welcke na datse specialijck aengetekent, en van den Overste van de Tollen, als mede van den Coopman, als voorsz onderschreven sullen zijn, na Borghstellinge dat de Tollen betaelt sullen worden, indiense aldaer gesleten worden, ontladen ende in particuliere Huysen bewaert sullen worden, tot datse of uytghevoert, ofte vanden Tol ontlast, indiense gesleten worden, verkoft sullen zijn. Maer op dat dese Liberteyt van Waren in particuliere Huysen te brengen tot geen bedroch voor d' een ofte d' ander van de Geconfedereerde strecke, sullen sodanige Waren alle drie maenden van den Overste van de Tollen en van de Cherchers gevisiteert worden, ende die sullen niet in 't kleyn, maer in 't gros onder de verbeurte van Confiscatie verkoft mogen worden.

IX

Ende hoewel uyt de voorsz dingen ende uyt het Tractaet selfs openbaer ghenoech is, wat men moet observeren, op dat het gebruyck van de navigatien ende Commercien in dese tyden vry ende versekert moghe sijn: nochtans op dat alle occasien tot bedroch en allerley frivole practijcken om te eluderen te beter mogen afgesneden worden, hebben wy goet gevonden yder een te kennen te geven dat, ghelijck het Tractaet de Sweetse Schepen Schippers toelaet van wat Natie die soude mogen sijn, als sy maer geswooren Sweetse Borgers ende Inwoonders sijn: Alsoo indien het gebeurt, dat ofte eenich Schipper sijnde een Sweetse gesvooren Inwoonder ende Borger, terwijl het Schip op de reyse, ofte by uytheemsen is, quame te sterven ende een ander wederom in syn plaets ware gestelt, ofte dat op eenighe Schepen, 't welck een ofte meer van onse Onder-

Saten ende Inwoonders buyten ons Rijck ende daer onder behoorende Provincien hebben doen koopen ofte bouwen, eenige Schipper quame te worden gestelt ofte verkoren: sal het in dese ende soodanige voorvallen niemant van onse Ondersaten ofte Inwoonders geoorloft sijn, een Schipper van uytheemse Natie aen te nemen, voor aleer die Schipper sich met eede ende met sufficiente cautie verobliligeert sal hebben, dat hy sijn domicilie in ons Rijck ofte in die daer onder behorende Provincien sal nemen. Twelck gedaen sijnde, sal de naem van die Schipper ende het Schip, waer over hy gestelt is, over gesonden worden aen onse Ministers die in het Hof van den Koningh van groot Brittannien resideert, van die Minister, die ter plaetse woont alwaer de Schipper sijn eedt ende cautie, van sijn domicilie in Sweden ofte in des selfs Provincien te sullen transporteren ende aldaer vast te stellen, gedaen sal hebben. Voor welck Schip ende Schipper daer na een Engelse Paspoort sal geprocureert worden, tot dat het voor de eerstemael, gekomen sal sijn in de Havens van ons Rijck ofte daer onder behorende Provincien: alwaer hy daer nae, wanneer hy dat Engels paspoort verthoont ende over geven sal hebben, van ons Collegie van Commercien, ofte van onse Gouverneurs van Provincien met andere Pasporten volghens het formulier in het Tractaet uytgedruckt, versien sal worden, 't welck hebbende, sal het seker ende vry sijn van alle exactien, inquisitien, ende wechvoeringh, gelijck de andere Sweetse Schepen. Tot geloof waer van, ende tot meerder kracht hebben wy dese met ons Koninckliijcke Zegel, ende met de handen van onse eerweerdige ende beminde Moeder, mitsgaders van de andere onse Tuteurs ende Administrateurs van 't Rijck doen bevestigen: Gegeven in ons Slot van Stockholm den *sesthienden* Februarii *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

HEDEWIG ELEONORA.

SEVED BAAT.	*LORENS DE LINDE.*	*GUSTAF OTTO STEENBOCK.*
Loco R.S. Drotzeti.	*Loco R. S. Marschii.*	*R. S. Archit alassus.*

MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE.	*CLAUDIUS RALAMB.*
R.S. Cancellarius.	*Loco R.S. Thesaurarii.*

In die tijdt wierdt oock aldaer vast gestelt d'Ambassade nae Engelandt door de Persoonen van den Heer Juriaen Flemmingh, en den Heer Hofraedt Petrus Julius Cojet: Om aen te presenteren de mediatie tusschen Engelandt ende de weder-partyen.

In 't laest van Februarij hadt de Heer Ysebrandts eene conferentie met de Koninghlijcke Sweedtsche Commissarisen. Alwaer eerstelijck ge-examineert is het pouvoir, waer in de Sweedtsche eenige defecten remarqueerden die de Heer Ysebrandts aen nam te sullen redresseren / ende nae dat de Heeren Sweedse aengenomen hadden hem met den eersten te sullen besorgen des Koninghs verklaringe / op de by hem versochte assistentie tegens haer Ho. Mog. gedeclareerde Vyanden / sijn voorts getreden tot de onderhandelinge van de bewuste pointen van satisfactie, ende onder de selve eerstelijck ghesproocken wesende van de cassatie der elucidatien van het Elbingse Tractaet / ende nae dat de gemelte Heeren Commissarisen verklaerdt hadden / dat by sijne Majesteyt met aengenaemheydt opgenomen was de verklaringe by hem Heer Ysbrandts

brands gedaen uyt name van haer Ho. Mog. dat de voorsz cassatie absolutelijck, en sonder reserve gedaen soude worden, zijn over een gekomen dat daer van een acte in forma opgemaeckt soude werden. Daer mede voort ghetreden zijnde / tot het point van de Africaensche differenten, wierden by de gemelte Heeren Koninglijcke Commissarien geproduceert en geleesen seeckere opstellinge ofte specificatie ende begrootinge / by die van de Africaensche Compagnie daer gedaen / van hare pretense schaden / aen capitalen / interessen / ende *lucrum cessans* ge-estimeert op tnegentigh percent ende diergelijcke / t' samen bedragende over de viermael hondert duysent Rijckxdaelders / daer van de selve vergoedinge versochte; daer benevens wierden by de selve gededuceert verscheyde quade Tractementen ende harde procedu-ren / aengedaen aen de Onderdanen van sijne Majesteyt / ende in specie aen eenen Vos, dewelcke door de Officieren van de West-Indische Compagnie in Guinea, onder de Galgh ghestelt was geworden / versoeckende dat de schimp sijn Majesteyt daer door aengedaen / gerepareert / ende de geene / dewelcke daer handtdadigh aen waren ghe weest / daer over gerechtveert ende gecorrigeert mochten werden. Haer Ed. vonden goedt naer eenige discoursen van de voorsz excessiven eysch van meer als viermael hondert duysent Rijckxdaelders te rabbateren eene considerable somme ende hare pretensie te begrooten op tweemael hondert duysent Rijckxdaelders; versocht zijnde om die noch voor de helft te verminderen / resolveerden haer Ed. de voorsz pretensie te begrooten op hondert ende tachtigh duysent Rijckxdaelders. Dan alsoo hy in de voorsz propositie van de Heeren Commissarien remarqueerde / dat daer in alleenlijck van de voorverhaelde schaden / ende niet van de bewuste andere pointen gedacht wierde / heeft noodigh geacht haer te representeren / dat sijns oordeels dienstigh soude zijn te insisteren de voet gehouden in het project van transactie over de voorsz differenten in 's Graven-hage ontworpen / ende te besoigneren over de veranderinge van weghen sijn Majesteyt in het voorsz project gedesidereert; maer hy heeft sich gesurprenneert gevonden / hoorende de meer-gemelte Heeren de voorsz voorslag absolutelijk verworpen / en sustineren dat niet alleen het voorsz project van transactie met d'ordres van de Koningh niet over een en quam / maer dat oock de gemelte veranderingen van 't selve / tegens de intentie ende buyten last van sijn Majesteyt aen haer Ho. Mog. gepresenteert waren / ende dat men daer geheelijck niet gemeent was aen het een of ander van de selve sig te gedragen / maer de questie van nieus en uyt den gront op te halen / en met hem alhier te verhandelen / volgens den last hem daer toe gegeven / met bijvoeging van verscheyde andere discoursen / dewelke scheenen mede te brengen eene pretensie / om de voorsz penningen te begeeren / alleenlijk tot vergoedinge van de pretense schaden / door het wegh nemen van 't Schip Christina, en cessatie van de handel ende winste op de Kuste van Guinea, sonder regard te nemen op de renunciatie / niet alleene generalijck van de Kuste van Guinea, maer selfs oock van Cabo Corco, ende de plaetsen daer onder gehoorende / of daer aen dependerende. In ghevolgh van de voorsz discoursen ende sustenuen / hebben de gemelte Heeren Commissarien gespelt eenige Artijckelen / de onderhandelinge over de voorsz pretensie concernerende / by geschrifte te sullen

ver-

verbatten/ ende hem overleveren; De Heer Ysbrandts, om de vreemtheydt van de voorsz redenen ende sustenuen / ende om in geenderhande manieren te deflecteren van haer Ho. Mog. ordres heeft by de voorgeroerde syne voorslagh absolutelijck gepersisteert / en op de klachten van de voorsz quade Tractementen / die aen den voornoemden Vos gedaen souden zijn / gerepliceert / dat de selve een Onderdaen van haer Ho. Mog. zijnde / ende in dienst van de West-Indische Compagnie ge-employeert / niet alleen tegens de Placcaten van 't Landt / sigh binnen de Limiten van 't octroy aen de voorsz Compagnie verleent / in vreemde Heeren dienst hadde laten gebruycken / maer oock acten van hostiliteyt tegens de selve gepleeght / ende dat niet twijffelde / ingevalle een Onderdaen van Sweden sich soo verre vergeten hadde / dat de selve geen minder straffe soude aengedaen zijn geweest; Over het voorsz point zijn verlerhande debatten ende hacquetten voorgevallen; Voorts tot het point / sprekende van de pretensie van de Americaensche Compagnie over gegaen zijnde/ hebben de gemelde Heeren Coninghlijcke Commissarisen hem ge-exhibeert eene opstellingh of begrootinge van de voorsz pretensien / monterende ter somme van tweemael hondert en sestigh duysent Rijckxdaelders / oock getoont eenighe Coop-brieven / waer mede de voorsz Compagnie de districten aldaer aen sigh gebracht souden hebben / maer alsoo daer by niet gevoeght was eenighe beschrijvinge van der saecken gelegentheydt / ofte van 't recht 't welck de meer-gemelte Compagnie aldaer soude mogen competeren / noch van de pretense indracht die de selve daer in gedaen soude wesen / hebben de meer-gemelten Heeren de voorsz papieren weder tot sigh genomen / om de voorsz defecten te suppleren / eyndelijck haer Ed. voor gestelt het oprichten van een Tractaet van Commercie, ende geurgeert het adjusteren van de bewuste pointen van Marine, in den voorleden jare aen hem over gelevert. Waer op hy Heer Ysbrandts geantwoordt heeft / dat haer Ho. Mog. genegen waren metten eersten tot het maecken van een nieuw Tractaet van Commercie te procederen/ hem ghelast hadden met sijn Majesteyt te convenieren / of de besoignes daer over aldaer / ofte wel in Nederlandt, aengestelt souden werden / dat sijns oordeels het selve gevoeghlijcker ende spoediger in Nederlandt soude gedaen worden als aldaer / te meer dewijl hy daer toe niet soude konnen vaceren / ten regarde van sijne particuliere ongelegentheden / noch het adjusteren van 't selve in eeniger maniere op sigh soude willen nemen / ten regarde van sijn onkennisse in 't fait van de Commercie. Haer Ed. meynden dat hy ten minsten soude konnen adjusteren de voorsz pointen van Marine, waer toe hy verklaert heeft ongelast te zijn. d' Heer Cracouw Afgesante van den Heere Keurvorst van Brandenburgh heeft den Heer Ysbrandts bekent ghemaeckt dat sijn Majesteyt van Sweeden met sijn Heer eens ghewerden was over de handelingh die sijn Ed. een tijdt langh herwaerts tot Stockholm ghemanieert hadde / ende dat het Tractaet tot besluyt ende in termen gebracht was om gheteyckent te worden / met verseeckeringe dat het op de saecken tusschen haer Ho. Mog. ende den Heere Keurvorst gehandelt werdende / geene reflexie ter Werelt hadde / ende dat hoogh-gemelde Heere Keurvorst daer door geen beletsel toe gebracht wierde / om met haer Ho. Mog. in eene seer nauw-

we

we verbintenisse te konnen in treden. Soo veel hy uyt gemelde Heere / ende van andere hadde konnen vernemen / contineerde het voorschreve Tractaet een defensie van malkanders Landen in 't generael / ende in specie teghens de Moscoviten, mitsgaders eene guarantie van de Souverainiteyt van het Vorstendom Pruyssen, ten behoeve van den Heere Keurvorst.

Sedert is wel niet met de Commissarissen in conferentie gheweest / maer in particuliere conversatie met d'een en d'ander der selver / als mede met de Heer Rycks-Cancelier getracht eenige controverse poincten tot een goed besluyt t'acheminneren / waer in niet verder geavanceert heeft konnen werden / als dat men van de zyde van dien Koningh bleef sustineren / dat het verhandelen en adjusteren van yder der voorschreve pretensien in 't particulier / als van de Africaensche Compagnie ende van de bewuste subsidien, veel tyts consumeren / ende veel moeyelyckheydt onderworpen soude syn / ende dat over sulcks gevoeghlyckst soude wesen / alle de selve in 't gros af te doen / ende dat haer Ho. Mog. onder solemnele renunciatie van syne Majesteyt soo voor hem self / als van wegen syne Onderdanen alle de selve met een seeckere somme gelds soude mogen redimeren: Aengaende de begrootinge van de voorschreve somme / was by d'eene van de meergemelde Heeren in generale termen geseydt / dat de selve geproportioneert moest syn na de digniteyt van die Kroon / ende na de reflectie die haer Ho. Mog. souden mogen maecken op de vriendschap / ende herstellinge ofte vernieuwinge van de Neeringe / Confidentie ende Tractaten / ende op het effect van de selve / ten reguarde van alle de geene / die sich hier namaels met de tegenwoordige ghedeclareerde Vyanden van den Staet souden willen voegen. Des dat van de voorschreve somme daer over geconvenieert soude werden / d'eene helft by de ratificatie der onderhandelinge / ende d'andere na het sluyten van de Vrede met Engelandt betaelt soude konnen werden. By een ander van de voornoemde Heeren was de begrootinghe wel ghedaen op ses hondert duysent Rycksdaelders / waer van twee hondert duysent Rycksdaelders ghereeckent werden voor de voorschreve pretensien / van de Africaensche ende Americaensche Compagnien / ende de rest voor de bewuste Subsidien, nochtans onder protestatie van door de voorschreve voorslagh noch den Koningh / noch de voorschreve particuliere Geinteresseerden te willen verbinden: Daer is boven dien mede mentie ghemaeckt / om aen het arbitragie van den Koningh van Vranckrijck te laten de determinatie van het voorschreve *quantum*, in gevalle men van self daer over niet soude eens konnen werden. Den Heere Rycks-Cancelier heeft hem sedert boven 't geene voorsz is / noch voorgedragen twee poincten / die by syn Majesteyt van seer essentiele consideratie waren / ende gheoordeelt werden reflexie te hebben op het fundament van de voorschreve Vriendtschap ende Verbonden, ende daer in syne Majesteyt versocht gherust ghestelt te werden. Het eerste was dat haer Ho. Mog. sich de Stadt Bremen niet aen nemen / noch de selve tegens syne Majesteyt directelyck of indirectelyck stijven ofte sterkcken souden. Het andere, nademael desen Koningh bericht was / dat in het Tractaet tusschen den Koningh van Denemarcken, ende haer Ho. Mog. den elfden Februarij laetstleden ghesloo-

ten yets insinueerde / concernerende de Tollen in den Orizont, dat sijne Majesteyt begeerde van haer Ho. Mog. eenigh esclaircissement ende verseeckeringe / dat de voorschreve dispositie over de Tollen niet strijdigh was met het Tractaet van den Jare vijf-en-veertigh, tot Bromsebro tusschen Sweden ende Denemarcken op geregt / waer van haer Ho. Mog. de Guarantie beloofst hadden. Wel-gemelde Heere raisonneerde voorts wijdloopigh over het voorschreve Tractaet van den elfden Februarij, over het engagement het welcke den Koningh van Denemarcken daer by aen haer Ho. Mog. ghedaen hadde / over de verachteringe, de welcke daer door aen het uyt-wercken van de gewenschte Vrede toe gebracht soude zijn: Over de onrust ende Oorloghsberoerten / de welcke daer door onvermijdelijck derwaerts aen / na de Oost-Zee getrocken soude worden; Over de stercke Armature, de welcke in ghevolge van het voorschreve Tractaet in Denemarcken te Water ende te Lande aen ghestelt / ende de groote ombragien die daer door aen den Koningh van Sweden ghegeven / mitsgaders de absolute necessiteyt / de welcke sijne Majesteyt daer door op geleydt wierdt / om gelijcke Armature te Water ende te Lande te moeten aen stellen; Oordeelende daerom dienstigh / ja absoluyt noodtsaeckelijck te zijn / dat den Koningh van Denemarcken uyt het voorsz engagement te rugge gehouden wierdt / ende desselfs Armature mochte cesseren / mits dat het sonder quetsinge van het gegevene woordt ende belofte geschiede / ende dat hoogh-gedachte Majesteyt van den Koning van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. ter contemplatie van de welcke hy sich in het voorschreve engagement in ghelaten hadde / van sijne verbintenisse ontslagen / ende buyten het tegenwoordige Oorloghs wesen gelaten wierde. 't Selve geschiedende / verseeckerde meer-ghemelde Heere / dat ooch den Koningh van Engelandt, niets op sijne Majesteyt van Denemarcken, ter oorsaeck van het meer-gemelde engagement attenteren soude / ende in gevalle hooghstgemelde Koningh van Engelandt, boven vermoeden soodanigen onwille over de voorschreve verbintenisse op ghenomen mochte hebben / dat sijne Majesteyt de selve sonder sich daer over te ressenteren / niet soude willen passeren / ende yets vyandlijck tegens Denemarcken ondernemen / dat den Koningh de selve alsdan abandonneren / ende desselfs dadelijckheden souden helpen tegen gaen. By onstentenisse van sulcks verklaerde wel-gemelde Heer Rijcx-Cancelier / dat de Koningh van Sweden niet soude stille sitten, maer sich in postuyre stellen / ende soo wanneer den Koningh van Denemarcken te Lande een Leger soude formeren / dat sijne Majesteyt van Sweden een Leger daer tegen setten; Ende soo sijne Majesteyt van Denemarcken sijn Vloote in Zee soude senden / dat den Koningh van Sweden de sijne daer by soude voegen / ende dat in sulcken gevalle sijne Majesteyt sich genoodsaeckt vond / met den Koningh van Denemarcken in rupture te komen. Waer toe hy verhoopte van den Koningh van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. door continuatie van de voorschreve Armature in Denemarcken, niet ghenecessiteert te sullen werden / de guarantie van den Koningh van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. / die by den Heer Ysbrants voor geslagen ende gheoordeelt wierde / sijne Majesteyt van Sweden gerust te komen stellen / ende eene ghenoechsa-

ne verseeckeringe toe brengen / dat by den Koningh van Denemarcken niets tot sijne prejudicie ondernomen soude werden / estimeerde meergemelde Heere wel seer important ende considerabel te wesen / doch geene volkomene securiteyt te konnen geven / maer dat die by sijne Majesteyt van Sweden alleenlijck in sijne Wapenen gesocht ende gevonden worden / oordeelende daer beneffens ende met veele redenen soeckende t'astrueren / dat selfs voor het interesse van haer Ho. Mog. diensliger was / den meer-hooghst-gemelden Koningh van Denemarcken buyten engagement te laten ; Eerstelijck om dat het veel meer difficulteyt onderworpen soude sijn / de differenten tusschen Engelandt ende Denemarcken te adjusteren / als het principale Oorloghs wesen tusschen Engelandt ende Nederlandt t'assopieren / ten reguarde van de hooge offensie by den Koningh van Engelandt, tegens die van Denemarcken op ghenomen / ten reguarde van de Tractaten de welcke tusschen haer in October laetstleden gesloten / ende naderhant verbroocken soude sijn / door de nadere Tractaten in Februario deses Jaers met haer Ho. Mog. op ghericht ; Ende principalijck / om dat door de necessiteyt / de welcke den Koningh van Sweden op geleydt wierde van ghelijcken Armature te doen / ende contrarie partye te kiesen / de voorschreve Armature van sijne Majesteyt van Denemarcken haer Ho. Mog. / doch infructueux / ende absoluyt inutil soude wesen. De Heer Ysbrants heeft daer op geantwoort / dat het seer difficil soude sijn haer Ho. Mog. te persuaderen / ende te doen gelooven / dat het voor haer interesse en tot bevorderinge van de Vrede diensligh soude wesen / de last van den Oorlogh alleen / ende sonder de hulpe van haer Geallieerden te draghen / hare partye te verswacken ende d'avantagie van de Alliantie / met den Koningh van Denemercken op gereght te versuymen ; Dat het oock sijns oordeels voor haer Ho. Mog. van seer duyre digestie soude wesen / niet alleen de assistentie van sijn Majesteyt te moeten missen / maer oock vernemen desselfs contrare inclinatie / om de Vrienden ende Geallieerden van den Staet te turberen / ende voor haer Ho. Mog. inutil te maecken ; Hy heeft daer op tot antwoordt bekomen / dat met het interesse ende securiteyt van die Croon niet over een quam te gedoogen / en met goede oogen aen te sien / dat den Koningh van Denemarcken soo machtigh in de Wapenen soude wesen, sonder dat den Koningh van Sweden sijne forces bereyt / ende omtrent die van Denemarcken hadde / dat sijn Majesteyt boven dien by Tractate aen den Koningh van Engelandt verbonden was / de selve te moeten assisteren tegens de geene / die sich met hare Vyanden souden voeghen. Als den Heer Ysbrants daer op repliceerde / dat sijne Majesteyt van Sweden uyt kracht van de selve verbintenisse / mede ghehouden soude sijn in ruptuere te komen tegens den Koning van Vranckrijck, verklaerde meer-gemelde Heere dat dien Koning sijne Majesteyt van Vranckrijck expresse ge-eximeert / ende sich niet hadde willen verbinden tegens de selve in actie te komen.

Ondertusschen gaf de tijdinge van de Tractaten / van den elfden Februarij tusschen desen Staet ende Denemarcken ghesloten / aldaer veel jalousie. Men seyde dat de Heer Steno Bielcke, na Denemarcken gedestineert / soude brengen eene ruptuere / by aldien den Koningh sodane Tractaten met de-

 sen

sen Staet tegen Engelandt executeerde. Maer hy hadde anders geen last / als om met den Koningh van Denemarcken te concerteren / op wat wijse die quartieren gevoeghlijckst in rust ende vrede geconserveert / ende de Oorloghs-vervoerten ende oorust niet derwaerts aen ghetrocken mochten worden / en passant nochtans te kennen gevende / dat tot bereyck van het voorschreve ooghmerck veel contribueren soude / in gevalle haer Ho. Mog. konden goedt vinden meer-hoogh-gemelte Majesteyt van Denemarcken buyten engagement te laten. De Heer Ysbrants heeft niet onderlaten den meergemelden Heer hem besoeckende / te representeren de wreetheyt ende hartheyt van de proceduyren / daer mede haer Ho. Mog. soo wel als den Coningh van Denemarcken by sijne Majesteyt van Sweden teghenwoordigh bejegent wierden / weynigh over een komende / met de onderlinge vriendschap ende verbonden / ende nergens toe dienende als tot verswackinge van de partye / die de gherechtigheydt van de saecken aen haer zijde hadde / ende tot stijvinge ende fomenteringe van de ongerechte Wapenen der Engelsche, de welcke sijne Majesteyt gehouden was nevens haer Ho. Mog. te dempen / ende tot redelijckheyt te brengen. Hy heeft oock daer na niet onderlaten de voorsz onbevoeghlijckheyt / by de Koninghlijcke Regeeringe aldaer krachtelijck tegens te gaen / ende soo veel in hem was / de selve gesocht te bewegen van 't voorschreve voornemen te willen desisteren / omme ten minsten met goede oogen aen te sien / dat andere Potentaten sich het maintien van haer Ho. Mog. goede saecke aennamen / ende aen de selve verleenden d'assistentie / daer toe sijne Majesteyt niet bewoogen had konnen worden.

De Koninghlijcke Fransche Ambassadeurs, hebben den drie-en-twintighsten April aen de Koningh ende Koninginne Regente by expresse audientie genotificeert / de rupture van Vranckrijck tegen Engelandt.

Op 't geene de Heer Ysbrants had gheschreven / dat de Heere Sweedsche Rijcks-Cancelier had voorslagh gedaen / of hy Heer Ysbrants niet soude konnen goedt vinden / dat men alle de pretensien soo noopende de Africaensche ende Americaensche Compagnien / als raeckende de subsidien by den Koningh van Sweden ge-eyscht / sonder een yder van de selve in 't particulier te examineren / in 't gros soude af doen / ende dat hare Ho. Mog. voor alle de selve aen sijne Majesteyt / eene somme gelts soude betalen onder behoorlijcke renunciatie / ende in gevalle men over het *quantum* van de selve / niet soude konnen eens worden / dat men d'arbitragie / daer over soude konnen defereren aen den Koningh van Vranckrijck, sijnde een Vriend ende Geallieerde van beyde / ten anderen, dat voor soo veel aen gingh / de bewuste saecke van Groot Johan partyen *hinc inde*, door de authoriteyt van sijne Majesteyt ende van haer Ho. Mog. gehouden soude konnen werden / die te submitteren aen de arbitragie van eenighe Compromissarisen / by partyen wederzijds te kiesen / ofte 't welck den Heer Cancelier best oordeelde / door authoriteyt van beyder-zijds Heeren te stellen; Waer op gedelibereert sijnde / is den ses-en-twintighsten op 't eerste poinct goed gevonden / de voorschreve saecke mits desen te laten verblijven by voorgaende Resolutie / den ghemelden Heere Ysbrants in 't particulier toe ghesonden / ende belangende het tweede poinct /

raec-

raeckende de saecke van Groot Johan, dat nochmaels aen de Heeren Staten van Utrecht soude geschreven werden / dat haer Ed. Mog. de Crewitsen haer tegenwoordigh metter woon binnen Utrecht onthoudende / door den Magistraet der selver Stede / of andersints willen disponeren / of laten disponeren / om de voorschreve saecke te submitteren ende te verblijven aen eenige Compromissarisen / by partyen wederzijds Superieuren aen te stellen.

Het *Projectum Reconciliationis*, van weghen Sweden aen den Heer Ybrants over gegeven den drie-en-twintighsten Maert: was luydende als volght.

Projectum Reconciliationis Sueco-Belgicæ.

SErenissimi ac Potentissimi Principis ac Domini, Domini Caroli, &c. Domini nostri Clementissimi Commissarii Plenipotentiarii N. N. notum testatumqne facimus, quod quamvis antiqua & fructuosa amicitia, quæ longis retro temporibus inter altissimè memoratam S. R. M. Regnumque *Sueciæ* & Celsos ac Præpotentes D. D. *Ord. Gen. Fœd. Belgii* viguit, aliquo adhinc tempore non nullis simultatibus & controversiis haud parum labefactata sit, cum tamen & S. R. M. *Sueciæ* atque Celsitudo D. D. Ord. Gen. *Fœd. Belgii*, memores quantum emolumenti & securitatis in utrumque statum redundarit, cum fidei illa animorumque conjunctio inter utramque partem moneret; Serio cupiunt dictas simultates sublatas controversiaque funditus assopitas ac D. D. Ord. Gen. Fœd. *Belgii* suum in illum finem amandare voluerint Ministrum extra Ordinem, justa Plenipotentia quæ hic ad finem subjungitur munitum generosum & magnificum virum Civitatis Groningæ Senatorem D. Joannem Ysbrants Deputatum è concessu eorum, nomine ejusdem Civitatis Groningæ & Ommelandiæ. Proinde & S. R. M. Sueciæ jam diu desiderans pristinæ amicitiæ redintegrationem pariter nos suprascriptos Commissarios suos Deputavit, plenis instructos mandatis, qui commutatis utrinque Procuratoriis, cum supradicta amandato D. D. Ord. Gen. Fœd. *Belgii* ad complanandum ea, ad quæ mutuæ amicitiæ sincerus cultus & fructus hactenus impegisse visus est, congressi sumus, ac post negotium hinc inde disceptatum & examinatum in eos qui sequuntur Articulos consentimus & convenimus.

I.

Quandoquidem satis cognitum sit actum quendam illustrationis qui Tractatus Elbingensis de Anno *millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, prima* Septembri conclusi alias Elucidatio dictus est, ita comparatum esse ut non minimam præbuerit ansam pristina amicitiæ vincula rumpendi & loco ejus frequentem occasionem faciat infinitas contentiones & simultates serendi, quas inposterum aboleri atque inter partes plane tolli utriusque Status plurimum interesse judicatum est; Proindi sicuti speciali & solenni actu obrogatus est, ita hic quoque atque hoc ipso tractatu convenit, mutuoque consensu firmiter statuitur, ut dicta elucidatio die *vigesimo nono* Novembris *Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono* Helfingoræ facta è medio prorsus sublata absolute & simpliciter abrogata visque & effectus ejusdem planè & in perpetuum rescissa &

& extincta irritaque, & quasi nuspiam extitisset, nulla verbis declarata intelligatur ita ut impoiterum nec allegari vel ullo modo, si allegatur, amplius attendi possit vel debeat.

II.

Quantum ad vectigalia Veylgelt dicta, quæ S. Reg. M. Sueciæ contra priorum sensum pactorum ad merces in mari Baltico ubi Regnum Sueciæ maximam Dominii & portuum partem obtinet, onerandas impositas esse demonstrare contendit, sic conventum est ut quemadmodum penes summam potestatem utriusque Status de oneribus & vectigalibus in propriis Dictionibus & Dominiis terra & mari plenissimum disponendi jus sine controversia residet, ita etiam pro ratione temporum & status eadem pro lubitu variare & urgere utrique respective parti confœderatorum plane integrum esse, hoc ipso declaratur, nisi pro usu & commodo utriusque Status mutua conventione aliter dehinc statuere visum fuerit.

III.

Quamvis tenore pactorum superioribus temporibus initorum S. Reg. M. Sueciæ haud exiguam subsidiorum summam juste prætendat; Ac præterea societates subditorum Regni Sueciæ tam in Guinea quam in America cum plura à subditis D. D. Ord. Gen. Fœderati Belgii passæ sint detrimenta, ita ut ingentem pro iis quoque injuriis & illatis damnis summam merito deposcat, nihilominus tamen ad antiquæ in hos Status amicitiæ restaurationem & coalitionem S. Reg. M. pertinere arbitrata est, si sublatis & velut una vice omnibus hisce controversiis amputatis, certa summa, semel pro semper reluenda solveretur. Quapropter utrinque hic concordatum atque à parte D. D. Ord. Gen. Fœd. Belgii integra fide promissum est quemadmodum vigore hujus in se recipiunt, quod S. R. M. Regnoque Sueciæ quantum has prætensiones semel pro semper diluendas solvantur . . . . Thalerorum Imperialium, ita ut . . . . mox à concluso & ratificato hoc Tractatu, reliqua . . . . . . post conclusam cum Serenissimo M. Britanniæ Rege pacem Hamburgi ritè numerentur. Quibus pecuniis solutis cessabunt omnes illæ prætensionis quæ supradictis nominibus postulatæ sunt, ita ut nullo modo amplius & imposterum à parte Regni Sueciæ vel ejus subditis urgeri possint vel debeant, quemadmodum hoc ipso quoque omni renunciant juri, actioni ac prætensionibus, quam hunc usque diem in societatem *Indiæ* Occidentalis Fæd. Belgii institutæ & motæ sunt, qualescunque illæ sint, aut quocunque nomine institui possint.

IV.

Qualia in Civitatem Bremensem, jura S. R. M. Regnoque Sueciæ per instrumentum Pacis Westphalicæ competant nemini rerum Paulo peritiori obscurum esse potest. Itaque si propter oppositionem Magistratus Bremensis S. Reg. M. Sueciæ injuriis lacessita, suo non nisi per arma jure potiri queat, hic quoque stipulatum est, ut sicuti D. D. Ord. Gen. Fœd. Belgii profitentur, nullo se fœdere cum aliis obstrictos esse, cujus vigore ullis Sueciæ hostibus aliquam auxilio vel consilio ferre tenentur, qui si aliquod tale erectum esset, eidem se plane renunciare velle affirmant, ita multo minus dictæ Civitati Bremensi

mensi se ullum auxilium directè vel indirectè clam vel palam, per se aut suos subditos laturos esse bona fide se obligant.

V.

Hinc subsequatur perpetua controversiarum & simultatum praeteritarum omnium oblivio, operamque deutraque pars ut pristina confidentia & mutua correspondentia inter utrosque respective Status & subditos eorum reducatur. Et nominè maneant in reliquis foedera ante hac inter S. R. M. Sueciae & D. D. Ord. Gen. Foed. Belgii diversis temporibus conclusa & renovata in suo plenè vigore, imprimis quidem foedus ab Anno *millesimo sexcentesimo quartagesimo quinto*, ejusdemque renovatio Suderacrae *millesimo sexcentesimo quardagesimo quinto* facta cum omnibus eorundem Articulis in genuino suo, sensu ibidem comprehensis, tanquam praecipuum & immotum amicitiae necessitudinis arctioris fundamentum habendum est, Tractatusque ab Anno *millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto* Elbingae confectus, nisi quatenus hic aliquid in eo variatum sit, pari cum iis valore aestimandus est, salvo tamen eo quod in hujus Tractatus *primo* Articulo statutum est, salvis etiam per omnia Foederis cum Seren. Majest. Britanniae Rege superiori Anno die *primo* Martii initis Conditionibus.

VI.

Hisce fundamentis positis pollicetur S. Reg. M. Sueciae sese mediationem suam partibus bello nunc controvertentibus amicè offerre & commodare velle, omnemque possibilem operam impendere, quo pax rursus revocari & stabiliri queat.

VII.

Vigeat praeterea liber Navigationis & Commerciorum usus, ita ut literis salvi passus pace vel bello monstratis navibus utriusque Status & eodem impositis hominibus & mercibus liber cursus pateat, absque inquisitione ulteriori vel impedimento ullo.

VIII.

Integrum quoque sit S. R. M. Sueciae in ditionibus D. D. Ord. Gen. Foed. Belgii naves mercatorias emere, libere quovis tempore educere, easque vel alias naves alibi emptas in Suecorum portus tuto dirigere, quibus D. D. Ord. Gen. Foed. Belgii, non modo ab omni suorum vi securas & tutas fore pollicentur sed omnem etiam favorem promittunt.

IX.

Licitum quoque ac permissum sit S. Reg. Majest. Sueciae ejusque subditis in eas oras quas D. D. Ord. Gen. Belgii in *America* vel *India* Orientali, Africare, aut alibi nunc possident aut de hinc acquisiverint libere Navigare & Commercia instituere ea libertate quae aliis uniti Belgii Foed. & conjunctissima ejusdem genti, id indictum est vel fuerit.

X.

Res privatorum hominum controversae secundum tenorem in pactis praescriptum decidantur, & decisae executioni sine dilatione & mora ulteriori mandentur. In specie vero, ut & causa Groot-Johannis contra Crivitzios, aliquando terminetur, utrinque visum, & comprobatum est, quo supremi

Ma-

Magistratis authoritate, non nulli cordati & probi viri utrinque ad arbitrium & actum Compromissionis à partiqus eligantur. Qui Hamburgi post sex menses à concluso hoc Tractatu congredientes secundum morem in Compromissionibus usitatum, pro æqui & boni conscientiâ prætensiones partium cognoscant & adæquent, & sic causam litigiosam finaliter dirimant decisa verò ab utraque parte Confœderatorum opera danda ut mox executioni demandetur.

XI.

Quandoquidem ope atque studio S. Reg. Majest. Christianissimæ hæc inter partes reconciliatio & amicitiæ restauratio sedulo promota & curata est pro certitudine ejusdem majori in futurum quoque provium est, ut eorum quæ nunc statuta & conclusa sunt, *Guarantia* sive custodia & vindiciæ altissimè memoratæ S. Reg. Majest. committantur, idque in eum finem quo hæc reconciliatio studio omni servetur fideique parti Consilio authoritate & viribus ejusdem, si opus fuerit, manutenatur.

Met den Heer Rijckx Cancelier daer over confererende/ heeft de Heer Ysbrans daer op den derden April geremarqueert/ dat daer qualijck gesprocken wiert van reconciliatie, naedemael geen verwijderingh sijnde/ oock geen reconciliatie plaetze hebben konde/ mitsgaders over de odieuse expressien die gemelde Heeren Commissarisen goet gevonden hadden te gebruycken/ particulierlijck in het eerste Artijckel/ doch daer op is geen sonderlinge swarigheyt gevallen/ maer verklaeringe ghedaen/ datmen over de saecke selfs en over 't geen reëel was eens sijnde/ over d' antwoorden ofte extensien geen discrepantie wesen soude.

Ende is dienvolgens over het tweede Artickel voor soo veel het selve spraeck van het reys-gelt; geen verschil geweest/ nademael zijn Majesteyt goetgevonden had/ vande pretentie dien aengaende gemoveert te desisteeren/ maer voor so veel aenging de absolute ende ongelimiteerde macht; om de Tollen wederzijts na wel gevallen te mogen veranderen en te verhoogen, dewelcke in het voorsz Artijckel geintroduceert wiert/ heeft geoordeelt te strijden met het Tractaet inden Jare sesthien-hondert-ses-en-vijftigh tot Elbingh gesloten/ waer by de voorsz macht eenighsints gelimiteert ende gestatueert wierdt/ dat de Tollen ende betalingen geheel moderaet ende naer de mate oft Taux omtrent den tydt van het sluyten der voorige alliantien gebruyckelijck geheven ende inde betalinge van deselve eens gelijckheydt met andere minst beswaerde natueren inde verhooginge geobserveert soude werden. Van welcke salutaire dispositie te desisteeren hy verklaerde/ ongelast te zijn/ ende oock te oordeelen 't selve impracticabel te te wesen/ om dat het voorsz Tractaet van Elbingh in het poinct van assistentie door Sijn Majesteyts Resolutie/ om deselve aen haer Ho. Mog. niet te verleenen albereits eenighsints geluxeert zijnde/ door het weghnemen vande voorsz dispositie omtrent den ophef vande Tollen t' eenemael soude komen te Corrueren.

Gemelde Heer Rijcx Cancelier heeft daer op geantwoort; op de voorsz Consideratien nader te sullen dencken ende d' intentie van Sijn Majesteyt daer over ver-

nemen met bygevoeghde verklaringe dat Sijn Majesteyt het poinct van assistentie in het Elbingsche ende voorige Tractaten gestipuleert / geensints vermeende te supeeren maer deselve gestant wilde doen / behalven dat vervolgens de nadere Alliantie met den Coninck van Engelandt opgericht / hooghst-gemelte sijne Majesteyt by dese tijdt / ende inden tegenwoordigen Oorlogh onbequaem was / de voorsz: Assistentie te presteren / imputeerende / om redenen voor desen geallegueert / de schult daer van aen haer Ho. Mog. eygene conduite / ontrent de bewuste pretensie van satisfactie.

Op het derde Artikel heeft aengewesen / dat die daer by voorgeslagene transactie in 't gros / over de bewuste prætensien van subsidien / mitsgaders die vande Americaensche ende Africaensche Compagnien niet practicabel was / om redenen dat de voorschreve prætensie van subsidien ongefundeert / ende die vande Americaensche Compagnien illequide sijnde / niet resteerde als de laetste prætensie vande voorsz: Africaensche Compagnie / de welcke in Staet gebracht was om finalijck getermineert te komen worden.

Tot demonstratie vande ongefondeertheyt der voorsz prætensien van subsidie / sijn by hem cortelijck wederom gerepeteert de redenen tot dien eynde voor desen geallegeert / om dat / namentlijck / deselve ge-eyscht wierden uyt den hoofde van het Elbingsche Tractaet / ten tyde als het selve van sijn ratificatie ende finale perfectie gedestitueert sijnde noch obligatoir was / noch ten aensien van de opgekomene Verwijderingen bequaem om obligatoir te worden / ter tijt ende wijlen toe / dat alle de controversien over de obligatie van het voorsz: Tractaet ontstaen / mitsgaders alle de voorschreve verwyderingen , door een solemnele conventie vanden 29 November oude stijl / en den 9 December nieuwe stijl des Jaers negen-ende-vijftigh afgedaen en uyt de wege geleyt sijnde / met eenen de tijt gedetermineert was geworden / wanneer de voorsz: obligatie van het voornoemde Tractaet aenvanck nemen soude.

Hy heeft daer by gevoucht / dat self soo wanneer de voorschreve ratificatie binnen den gepræfigeerden tijt ge-extradeert soude sijn geweest / sijne Majesteyt in allen gevalle de voorschreve subsidien niet langer soude konnen pretenderen / als voor den tijt van seven a acht Maenden / die den eersten Deenschen Oorlogh geduyrt had / ende by gevolge tegenwoordich gehouden te sijn gelijcke subsidien uyt te keeren / voor soo veel desen Engelschen Oorloch langer geduyrt had als de voorschreve seven a acht Maenden / ende daer benevens assistentie te verleenen voor 't toekomende.

Want deselve te eysschen uyt het hoofde vanden Moscovischen Oorloch / die voor het meergemelde Elbingsche Tractaet al ontsteken was / [illegible] Tractaet tegen alle redenen obligatoir te maecken / ende kracht te geven tot het [illegible] wesen was / ende deselve te vorderen in den tweeden Deenschen Oorloch / daer in haer Ho. Mog. buyten haer intentie geinvolveert sijn geworden / soude sijn de selve subsidien te doen gheven / ende assistentie te verleenen tegens haer selven.

Dat hoewel dien sijne Majesteyt verklaert hebbende [illegible] kracht van 't selve Tractaet versocht niet te konnen presteeren / het onbillijck was de voorschreve subsidien [illegible] haer Ho.

 Mog.

Mog. te willen vorderen / ende dat boven al onbegrijpelijck ende tegens alle redelijckheyt strijdigh was / subsidien uyt de Tractaten te pretenderen / ende niet alleen geene / maer volgens de denunciatie aen hem gedaen / contrarie assistentie aende Vyanden vanden Staet ende Oorlogh aen deszelfs geallieerden te willen aendoen.

Hy heeft vorders gededuceert dat de voorschreve presentatie van Staet aen een publicque vorderinge dewelcke alsoo al rechtveerdigh mochte wesen / niet vermengt ofte geconfundeert konde worden met de particuliere pretensien vande voornoemde Sweedtsche Compagnie op de Nederlandtsche West-Indische Compagnie/dat het oock scheen onmogelijck te sijn de pretensie vande voorschreve Americaensche Compagnie in tegenwoordige onderhandelinge te konnen begrijpen / aengesien het eene notoire injustitie soude sijn / die vande voornoemde West-Indische Compagnie te condemneren / sonder eenige kennisse genomen te hebben van de rechtveerdigheydt van de pretensie / diemen aldaer tot haren laste formeerde / ende sonder gesien ofte ge-examineert te hebben eenige opstellinge vande pretense schaden ofte eenige bescheyden tot verificatie van dien gerequireert / ende sonder de verantwoordinge vande meergemelte West-Indische Compagnie gehoort te hebben.

Dat wyders de pretensie van d' Africaensche Compagnie mede niet afgedaen soude konnen werden / om dat de renunciatie van alle actien ende pretensien in het eynde van dit artijckel geinsereert / niet alleen niet conform was / 't geen dies aengaende inden voorleden Jare albereyts geconvenieert was / maer selfs niet de projecten van wegen sijne Majesteyt aen haer Ho. Mog. voorgedragen / nademael niet alleen geen mentie gemaeckt wiert vande renunciatie aen het recht ende possessie van Cabo Corco, ende de andere Forten in Guinea, van het Schip Christina ende sijne ladingen / mitsgaders van alle traffijcque ende Commercie op de voornoemde plaetsen / maer dat selfs by het negende Artijckel van het voorschreve project gepretendeert wiert de Commercie niet alleen op de voornoemde maer oock op alle andere Plaetsen / die haer Ho. Mog. ofte derselver onderdaenen besaten in America, ofte in Oost-Indien, ofte in Africa.

Wel-gemelten Heer Rijcx Cancelier / heeft niet tegenstaende alle 't gene voorschreve is / goedtgevonden te persisteren by de voorgeroerde voorgeslagene afhandelingen der voorschreve pretensien in 't gros, declinerende over yder van deselve sich uyt te laeten in een particulier debath / ende sustinerende 't selve tot bevorderinge van een adjustement over de openstaende differenten ondienstich te wesen. Justificeerende evenwel en passant de meer-gemelde pretensie van subsidien met de bewuste redenen getrocken uyt het antidateren van haer Ho. Mo. acte van ratificatie, ende het stellen vanden date derselver binnen de tijt daer toe by het Elbingsche Tractaet geprefigeert ; Sustinerende het selve mede te brengen een manifeste erkentenisse van obligatie van het voorsz Tractaet vande tijt dat het selve gesloten was.

Urgerende voorts seer op de beloften by de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden gedaen naer de voorschreve conventie *de Anno* sesthien hondert negen-en-vijftigh om de voorschreve pretensie aen haer Ho. Mog. te willen recommanderen/'twelck spottelijck zoude sijn geweest / ingevalle deselve volgens des Heeren

een

ren Ybrants voorgeven door de nieuwgedachte conventie afgedaen soude zijn geweest / ende voorts sustinerende dat haer Ho. Mog. door derselver [illegible] te / ontrent de voorschreve ende andere bewuste pretensien den Coningh geobligeert hebbende / om de voorschreve alliantie met Engelant aen te gaen / ende sich onbequaem te maecken tot het presteren vande versochte Assistentie, sijn Majesteyt daer door volgens sijn opinie niet [illegible] was dessels pretensien over voorgaende tijden.

Aengaende de pretensie vande Americaensche Compagnie toonde de gemelde Heer verwondert te sijn dat die by den Heer Ybrants eenigen tijt geleden gemoveerde nadere expressie ende bewijs hem alnoch niet ter hant gestelt waren / aennemende aenstonts ordre daer toe te stellen. Met verklaringe / dat sijn Majesteyt aengaende de voorschreve Africaensche differenten tegenwoordigh geen swarigheyt soude maken om toe te staen de renunciatie hiervoren by den Heer Ybrants geallegeert op Cabo Corco, ende andere Forten in Guinea, op het Schip Christina, ende sijne ladinge / mitsgaders op de Commercie ende navigatie op de voorschreve plaetsen.

Op 't vierde Artijckel spreeckende vande Stadt Breemen ende vande gherechtigheden ende rechten die de Coningh sustineerdt hem ende de Croon Sweden uyt krachte vande Munstersche Vreede over de voorschreve Stadt te competeren / mitsgaders sijne Majesteyts versoeck / dat haer Ho. Mog. deselve directelijck noch indirectelijck niet wilden assisteren / heeft verklaert op de eerste ouverture hem dies aengaende voor drie weecken gedaen / de voorgeroerde sijne Majesteyts intentie aen haer Ho. Mog. overgeschreven te hebben / ende derselver goede meyninge daer ontrent af te wachten.

Dan wat belanghde het verdere contenu van 't voorschreve Artijckel ende de verclaringe daer by versocht / dat haer Ho. Mog. door geen alliantien verbonden waren aende Vyanden van Sweden eenighe assistentie met raet ende daet te verleenen / ende soo eenige diergelijcke verbintenissen opgericht mochten wesen / dat haer Ho. Mog. daer van desisteren ende absolutelijck daer aen renuncieren wilden / heeft geseyt / dat deselve haer Ho. Mog. ongetwijffelt vreemt voorkomen soude / nademael men hem opentlijck had gedenuncieert / dat dien Koningh door d' alliantie met Engelant gedeclareerde Vyant vanden Staet / gesloten / verbonden was om den selven met alle sijne macht te assisteren / ende den Coninck van Dennemarcken Geallieerde van haer Ho. Mog. den Oorloch aen te doen / ingeval deselve in faveur van Nederlant quam te ageren / sonder dat sijne Majesteyt gemeynt was van soodanigen verbintenisse te desisteren / onaengesien deselve contrarieerde de ouder verbintenisse / die de selve met haer Ho. Mog. had gemaeckt.

Hy heeft eventwel daer by gevoeght / dat / soo veel hem bewust was / haer Ho. Mog. tegens den Coninck van Sweden met niemant ter werelt hadden alliantie gemaeckt / maer wel dat deselve tot mutuele defensie verscheydene alliantien met andere Potentaten opgericht hadden / ende in specie oock voor eenige Jaren met de Hanse-Steden, Lubeck, Breemen, ende Hamborch, sonder dat hy de selve tegenwoordigh by der hant hebbende eygentlijck soude konnen seggen hoe verre ende tot hoe veel jaren deselve sich extendeeren / Edoch dat in alle

gevalle haer Ho. Mog. alle de voorschreve Alliantien, hoedanigh deselve doch souden mogen wesen / te goeder trouwen souden nakomen / ende daer van ter contemplatie van niemant ter Werelt komen desisteren ofte haer gegeven woort ende publijcke trouwe fausseren.

Den Heere Rijcx-Cancelier voornoemt heeft op het eerste gesustineert dat de voorschreve Alliantie tusschen sijn Coningh ende die van Engelant niet tegens den Staet van Nederlandt aengesien nochte gemaeckt was / en dat sulcx soude gebleken sijn wanneer Denemarcken buyten engagement ende actie tegens Engelant was gelaten / beklagende andersints ende nochmaels verklarende dat hy onverhoopte ontstentenis van sulcx den Koningh gehouden was zijn eere ende parole aenden Koningh van Engelant te presteren / ende den selven met alle sijne macht tegen Denemarcken te assisteren / ende dat den Heere Bielcke expres daer omme naer Coppenhagen gesonden was om aen sijne Majesteyt kennisse daer van te geven.

Andersints scheen den gemelden Heer contentement te nemen met de vordere verklaringe hier over geroert / seggende dat men het voorschreve Artijckel of geheel uytlaten soude / alsoo die vande voornoemde Stadt Bremen sijnde Subjecten / het woort Hostes ofte Vyanden op deselve niet applicabel was / of dat men het selve soude converteeren in een generale belofte van elckanders Vyanden niet te sullen assisteren.

De Heer Ysbrants heeft met verscheyde redenen / hoewel te vergeefs getracht te demonstreren / dat desen Coninck uyt kracht vande voorschreve Alliantie met Engelant opgericht in geenderhande manieren verobligeert was tegen haer Ho. Mog. eenige assistentie te verleenen / en verklaert dat het des te smertelijcker haer Ho. Mog. voorkomen soude dat sijne Majesteyt buyten eenige obligatie de Geallieerden vanden Staet infesteren / ende haer Ho. Mog. daer door obligeeren soude / om deselve met haer maght tegen sijne Majesteyts onnodige aggressie te moeten seconderen.

Op't vyfde Artijckel heeft hy geremarqueert dat de observantie vande Tractaten tusschen dien Coninck ende haer Ho. Mog. gerestringeert / ende met verder last gestelt wiert / als voor soo veel deselve compatibel waren met de nader alliantie tusschen Sweden en Engelant opgericht in den voorleden jare / want van d' observantie in al sijn delen bevestigt wiert / en heeft geoordeelt 't selve te dependeren aende exhibitie van 't voorschreve Tractaet / 't welck alnoch gedecimeert wiert / ende voorts aende dispositie ende goetvinden van haer Ho. Mo.

't Geene in het selve Artijckel influeerde van eenige veranderinge / de welcke by de voorgaende Artijckelen gedaen soude wesen in 't Elbinghsche Tractaet / heeft de Heer Ysbrants gemeent reflectie te hebben op de absolute dispositie over de Tollen, tegens de meeninge van het voorschreve Tractaet / daer van by het derde Artijckel hier voor gesproocken / ende by den Heer Rijcx-Cancelier aengenomen was / om sich nader te doen informeren.

Op het seste Artijckel spreeckende vande Mediatie die de Koningh gemeynt soude sijn te presenteren ende in 't werck te stellen / na dat alvoorens alle het geene inde voorgaende Artijckelen gecomprehendeert was tot contentement van Sijne Majesteyt geadjusteert soude wesen / heeft hy goetgevonden voor eerst

eerst niet anders te seggen als dat daer van gesprocken soude komen werden/ wanneer de voorsz Casus soude komen te existeren.

Op het sevende ende achtste Artijckel is naer eenige discoursen geconvenieert dat deselve uyt de tegenwoordige onderhandelinge uytgelaten soude werden/ ende datmen daer van soude komen spreecken inde negotiatie over een Tractaet van Commercie.

Op het negende Artijckel spreeckende vande liberteyt van te moghen varen ende trafiqueren op de plaetsen die haer Ho. Mog. in America, in Oost-indien ende in Africa tegenwoordigh besaten/ ofte hier naermaels acquireren mogh-ten. Is/ na dat by de Heer Ysbrants de aenstootlijckheyt vande voorschreve pretensie aengewesen was geresolveert ende geconvenieert/ dat het voorschreve Artijckel geroyeert ende geheel nagelaten worden soude.

Op de thiende spreeckende vande saeck van Groot Jan, heeft hy Heer Ysbrants verklaert voor sijn particulier wel te oordeelen/ dat het niet quaet soude sijn/ de voorschreve saecke uyt de wege te leggen/ door het expedient in het voorschreve Artijckel ter neder gestelt/ofte door eenige andere diergelijcke voorslagen/ maer dat sijn ordres daer tegens strijdigh sijnde/ hy genootsaeckt soude sijn haer Ho. Mog. goetvinden daer op te vernemen. Den Heer Rijcx Cancelier oordeelde daer over geen swaerigheyt gemaeckt te sullen werden/ om dat voor desen van wegen haer Ho. Mog. diergelijcken voorslagh gedaen was/ maer dat men aldaer daerinne tot noch toe difficulteyt getoont hadde.

Op het elfde ende laetste Artijckel spreeckende vande Gaurantie van Vranckrijck heeft den Heer Ysbrants geoordeelt dat de differenten tusschen Sijn Majesteyt ende haer Ho. Mog. van so weynig importantie/ en by gevolge de af handelinge niet so considerabel was/dat daer over de voorschreve Guarantie versocht behoorde te werden/in allen gevalle dat de dispositie dien aengaende dependeerde vande wille des Coninghs van Vranckrijck.

Het besluyt vande voorschreve Conferentie is geweest dat by den Heer Rijcx Cancelier versocht/ende by hem aengenomen is geweest een ander project van wegen haer Ho. Mog. over te leveren/om uyt de collatie van 't selve tegens dat vanden Coninck te komen sien/ waer in eygentlijck de discrepantie resideerde; ende dat aende andere syde van hem versocht ende by den meer-gemelden Rijcx-Cancelier aengenomen is/ hem des Coninex schriftelijcke antwoorde te sullen beschaffen/ op 't gene hy aen deselve van wegens haer Ho. Mog. versocht had; op dat d' Hooch-gemelde haer Ho. Mog. eyndelijck souden mogen weten/ wat sy van syne Majesteyt te verwachten hadden/ ende hoe deselve sich inden tegenwoordigen Oorloch tusschen Engelant ende Nederlant gedragen wilde.

Den vorigen dagh hadden de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck ten behoeve van den Coninck van Sweden gedepescheert ende uytgegeven seeckere acte van Guarantie, dat de armature by den Coninck van Dennemarcken aengheftelt wordende/ niet aengheven was ofte ge-employeert soude werden tegens Sweden.

In April had oock de Heer Ysbrants last/ om met ende nevens de Deensche Ministers den Koningh van Sweden, te noodigen tot intredingh in het Tractaet hier met Denemarcken den elfden Februarii gemaeckt. Maer dat had

had geen apparentie; Want men toonde niet het secreet Articul: Ende Sweden had sich laten verluyden / van te sullen moeten komen in rupture teghen Denemarcken van wegen dat Tractaet. In dese tijdt waren al wederom twee Schepen door Capers op ghebracht / waer in de Sweedsche Teer Compagnie was geinteresseert: Ende waer over de Heer Appelboom klachte deed. Ende alsoo men hier Pick en Teer nam voor Contrebande, volgens Placcaet van den negenthienden Martij sesthien hondert vijf-en-sestig. Soo seyde hy daer op / als het die meeningh had / soo souden sich in Sweden geen rouwe waren bevinden / die men op dat presupposit niet onder de Contrebandes soude konnen trecken / ende by ghevolge eene ontijdelijcke consequentie en prejudicie voor sijn Koningh na sich sleepen. Dat alle Lijsten van Contrebande Waren die haer Ho. Mog. met andere Potentaten hadden vast gestelt / sloegen alleenlijck op formele Oorloghs-gereetschappen, ende niet op eenige rouwe Materialen / ende dat sijn Koninghs Onderdanen in desen noch minder waren ghebonden / als de Ingesetenen van andere haer Ho. Mog. Geallieerden / vermits soo wijt by Tractaet niet en was gheposeert tusschen de Croon Sweden, en desen Staet / ende dat men derhalven meerder had te sien op 't geen onderlingh by de Tractaten de Anno veertig ende vijf-en-veertigh ende ses-en-vijftigh, dienaengaende soude moghen zijn vast ghestelt. Ende alsoo haer Ho. Mog. Minister den Heere Ysbrants, sich tegenwoordigh aen het Koninghlijcke Hof in Sweden bevondt / om die en dergelijcke poincten onder anderen te reguleren / dat oock de meer-hooghst-gemelde Koninckliijcke Majesteyt aen sijne zijde alles wilde by brengen / 't geen kon strecken tot meerder consolidatie van Vriendschap; Soo vertrouwde gemelde Heer Appelboom ende versochte dat de selve niet souden ghedoogen / dat yets wierde gepræcipiteert in het sententieren van eene saecke / waer van het redres veel moeyelijckheydt na sich soude konnen sleepen / ende dat haer Ho. Mog. dienvolgens soude gelieven soodanige voorsieninge te laten doen / by het Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, aen de Fiscael of daer het widers behoorde / dat de saecke ten minsten *in Statu* wierde gehouden.

De Heeren Flemming ende Cojet op haer vertreck staende / had d'eerste by sijn afscheydt aen den Heer Ysbrands gheklaeght / hem leet te sijn / dat voor sijn vertreck d'onderhandelingh met hem Heer Ysbrants aen gevangen / niet voltrocken had konnen werden / verhoopende nochtans dat sulcks metten eersten soude konnen geschieden. Hy heeft daer op gheantwoordt / dat sulcks alleenlijck aen den Koningh stondt / ende dat de voorschreve Negotiatie in een moment ghesloten soude konnen werden / op het project by hem laetst over gegeven / contineerende haer Ho. Mog. uyterste meeninge / in allen deelen soodanige redelijckheyt te bestaen / dat men niet konde twijffelen of sijn Majesteyt soude een absoluyt ghenoegen hebben aen haer Ho. Mog. Condescendence / maer dat hy vernemende in 't tegendeel een voornemen van hem ende van den Heer Cojet, beyde als Commissarisen hem toe ghevoeght / om de selve ongesloten te laten / ende te vertrecken / dat hy sich ghesurpreneert vond / niet wetende of yets anders daer uyt besloten konde worden / als een dessein om de selve af te breecken; sijn Ed. dede een con-

tracie

trarie protestatie van wegen des Coninghs genegentheyt / daer hy voegende dat het voorsz by den Heer Ysbrants overgelevertde project by de Regeeringe aen gesien wierdt / als of het accommodement daer door meerder ghe-esloigneert was als te vooren. Waer op als hy urgeerde / om te mogen weten waerin het selve bestondt ; Seyde hy Heer Fleming dat men geremarcqueert hadde / eerstelijck in de geprojecteerde Acte van Cassatie der Elucidatien, dat achter de selve ghevoeght was een clausule / spreeckende van een nieuw Tractaet van Commercie, waer door het scheen of men ghelijckfaem wederom wilde invoeren nieuwe Elucidatien, in plaets van de geene die men quam te casseren : Dat in het ander project van Conventie geremarcqueert was / in de Articulen raeckende de Africaensche differenten te insluyten / alle de clausulen spreeckende van de Renunciatie van Commercie op de Kusten van Guinea, die sijn Majesteyt gecontradiceert hadde. Dat het Articul spreeckende van de subsidien gheconcheert was in manieren / als of den Coningh soude moeten bekennen dat hy schuldt gehadt had de selve aen haer Ho. Mog. te eysschen / ende eyndelijck dat men in de saecken van Groot Johan verworpen hadde / het expedient van wegen sijn Majesteyt voorgeslagen / 't welck de Heer Ysbrants van te vooren discours wijse hadde schijnen te approberen.

Alle de selve objectien oordeelde de Heer Ysbrants gesochte dingen / ende van geen importantie ter Werelt te zijn / ende dat men uyt de Collatie van haer Ho. Mog. ordres ende sijne successive advertentien met het voorschreve project soude bevinden / alle de Artijckelen van dien absolutelijck over een te komen / met de voorschreve ordres / ende dat oock d'extensie van het voorschreve project by hem met omsichtigheyt / ende sodanigh was geconcheert / dat geene de minste aenstootelijcke termen in gevonden wierden. Nederhandt was hem van ter zijden voorgekomen / dat de principale difficulteyt resideren soude in het Artijckel / spreeckende van het veyl-gelt, in den ophef van welcke men aldaer soude willen consenteren / mits daer tegen bedingende een absoluyte liberteyt, om de Tollen te Water ende te Lande te moghen veranderen ende verhoogen na haer welgevallen ; Contrarie de dispositie van het Elbinghsche Tractaet ; Waer by de voorschreve libertey gherestringeert ofte betaelt werdt / met een moderate Taux ende eene egaliteyt , soo ten regaerde van de wederzijds Onderdanen / als ten aensien van andere Natien te observeren. Hem wierdt positive geseydt dat het voorschreve Elbinghsche Tractaet, in dien deele soo ergh ende onlydelijck bevonden wierdt / als de Elucidatien ; Ende dat den Coningh moest vry / ende in de dispositie van sijn Tollen ongebonden zijn. Haer Ho. Mog. moest 't geene voorsz is ongetwijffelt vreemdt voorkomen / nadien haer noyt eenige beswaernisse teghen het meergemelde Elbingsche Tractaet was voorgekomen : Ende hy Heer Ysbrants daer over ongelast zijnde / had in het adjusteren van het voorschreve Artijckel de voorschreve gesochte absolute libertey moeten binden aen de dispositie van het voorschreve Tractaet.

De Heer Rijcks-Cancellier in 't begin van Mey in conversatie sijnde / seyde tegens de Heere Ysbrants, geensints te twijffelen of haer Ho. Mog. de monstratie van ghenegentheydt tot dien Coningh in de versekeringe / dat

in de jonghste Tractaten met den Coningh van Denemarcken aen ghegaen / noopende de Tollen in den Orizont gehouden wordende / niets in prejuditie van sijn Majesteyt ofte strijdigh tegens de Tractaten / van den Jare sestien-honderd vijf-en-veertigh ter neder gestelt ofte geslooten was / ende eyndelijck de verseeckeringh tegens de bewuste Deensche Armature / ende haer Ho. Mog. offre van Guarantie soude sijn Majesteyt seer aengenaem sijn / ende by de selve voor seer considerabel op genomen worden. Welgemelde Heere by de selve gelegentheydt aenleydingh gegeven hebbende tot de resumptie van de by hem Heer Ysbrants overgelevere Projecten / ende eerstelijck getreden sijnde / tot examinatie van de ghe-projecteerde Acte van cassatie der Elucidatien, verklaerde meergemelde Heer dat de periode achter de selve gevoeght / behelsende eene stipulatie ende verbintenisse / tot het oprechten van een nieuw Tractaet van Commercie / aldaer aengesien wierde / als of men daer door tegens de ghedane protestatie / de voorschreve elucidatie niet absolute ende simpliciter wilde casseren / maer onder conditie van de voorschreve op nieuw te maecken conventie van Commercie / om by onstentenis van de selve of dat men over de ingredienten van dien niet eens soude konnen worden / de voorsz Elucidatien mede voor niet gecasseert te houden. De Heer Ysbrants heeft wel de nietttigheyt van de voorschreve demonstratien aen ghewesen / maer wetende dat men seer gevoeligh aldaer was over het voorschreve poinct / ende sich gelast vindende de voorschreve cassatie aen geen conditien ter Werelt te binden / heeft op de instantien dienaengaende gedaen / geen swarigheyt ghemaeckt te consenteren / dat de voorschreve periode uyt het voorschreve artyckel uyt gelaten soude werden / ende om de selve redenen toe ghestaen / dat de clausule van Ratihabitie mede achter de selve gevoeght / continceren soude een positive belofte van Ratificatie, in dien tijdt daer over men soude convenieren / uyt te brengen ende te wisselen; Over de Artyckelen in het andere project van conventie ofte adjustement / van de ontstane differenten is de meeste swarigheyt gevallen op de Artyckelen / spreeckende van die Coningklijcke Neutraliteyt op den tegenwoordigen Oorlogh / niet alleen ten reguarde van haer Ho. Mog. maer oock van der selver Geallieerden / ende in specie van den Coningh van Denemarcken: Waer op ontrent meer-wel-gemelde Heer Rijcks-Cancelier / naer een lange protestatie van dien Coninghlijcke ghenegentheydt / om buyten het voorschreve Oorloghs-wesen te moghen blijven / ende in ruste ende vriendschap particulierlijck met sijne Majesteyt van Denemarcken te leven / eyndelijck besloot dat sijne Majesteyt ghehouden sijnde sijn woordt te presteren / aen een yders onpartydigh oordeel stelde / hoe verre hy ten reguarde van de hooghstgemelde Coningh van Denemarcken ge-engageert was / by de laetste Tractaten met den Coningh van Engelandt op gerecht / wenschende dat sijne Majesteyt van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. op expedienten wilden bedacht zijn / onder beneficie van de welcke sijne Majesteyt sonder quetsinge van de gegeven Trouwe buyten actie soude konnen blijven. De Heer Ysbrants heeft geoordeelt in desen niet veel swarigheyt te resideren / ende onnodigh te sijn op veel expedienten te dencken / alsoo het klaer was / dat sijne Majesteyt vervolgens het Tractaet

jonghst

jonghst met Engelandt op gericht / niet verbonden was aen dien Coningh eenige assistentie te verleenen / tegens haer Ho. Mog. ofte der selver Geallieerden / ende hebben de voorschreve sijne sustenue met veele redenen soecken te adstrueeren / daerinne den voornoemden Heer voor als noch geen volkomen contentement nam / zijnde dienvolgens het voorschreve poinct ghereserveert tot nader deliberatie ende by-een-komste. Over de Artijckelen raeckende de Africaensche differenten, is geen andere remarque gevallen / als over de harde extensie van het seste Artijckel van het voorschreve project / voornamentlijck in de laetste clausule / waer by gepretendeert wierdt / dat desen Coningh ende desselfs Africaensche Compagnie soude belooven *quod nemini ut in eas oras appellant neque autores erunt, neque permittent, neque eos protegent*; schijnende onbillijck te sijn / dat den Coningh abandonnerende Cabo Corço, ende 't geene daer aen dependeerde / niet bestaen kon / met de cessie van sijn ende sijner Onderdanen reght voldaen te sijn / maer sich daer beneffens soude moeten obligeren / om Vreemde daer uyt te houden / ende derselver Navigatie derwaerts te beletten; Waer op de Heer Ysbrants by de onderhandelinge van de voorschreve saecke niet geweest / ende geen kennis hebbende van de reden / de welcke tot de voorschreve extensie occasie ghegeven mocht hebben / ghevoordeelt heeft te konnen volstaen met dese peremptoire antwoorde / dat het voorschreve Artijckel ende de geheele extensie van dien tot *iisdem verbis*, by de Minister van sijn Majesteyt den ses-en-twintighsten Augusti lestleden / aen haer Ho. Mog. was ge-exhibeert / ende by de selve geapprobeert ende hem Heer Ysbrants toe gesonden; Waer in hy gehouden zijnde *ex prescripto* te procederen / onbequaem was eenige veranderinge te konnen toe staen. Over 't Artijckel spreeckende van de bewuste pretensien der subsidien / verklaerde gemelde Heere dat desen Coningh de selve noyt met soodanigh empressement gevordert soude hebben gehadt / in ghevalle sijne Majesteyt niet gepersuadeert ware geweest / dat hem de selve om redenen meermalen ghededuceert deughdelijck toe quamen: extenderende verder de voorschreve hardigheyt op het Elbingsche Tractaet, ende daerin remarquerende drie dingen / de welcke tot beter onderhoudt van vriendschap ghe-redresseert behoorden te worden: eerstelijck dat de dispositie over de Tollen by het voornoemde Tractaet / gerestringeert aen den Taux ontrent den Jare sesthien hondert veertigh ende sesthien hondert vijf-en-veertigh geobserveert / behoorde vry en ongebonden gelaten te werden / waer in naer sijn opinie haer Ho. Mog. geen swarigheyt behoorde te maecken / nademael men aldaer tegenwoordigh by experientie geleert hadt / dat excessive Tollen voor de Commercie ruineux waren; Ten anderen, dat achter de periode daer aen volgende / by de welcke gestatueert werdt dat wederzijds Onderdanen in 't betalen der Tollen, niet anders getracteert ofte meerder beswaert sullen worden, als de minst beswaerde vreemde Natien, gevoeght behoorde te werden / volgende exceptie / ten ware soodanige vreemde Natie teghens de voorschreve minder belastinge by conventie over ghegeven, ende toe ghestaen hadden eenigh ander avantagie, met dien verstande nochtans dat de Geallieerden elckander gelijcke avantagien toe staende, oock van de voorschreve minder belastin-

in de jonghste Tractaten met den Coningh van Denemarcken aen ghegaen / noopende de Tollen in den Orizont geheven wordende / niets in prejuditie van sijn Majesteyt ofte krijdigh tegens de Tractaten / van het Jaer sesthien-hondert vijf-en-veertigh ter neder gestelt ofte gesloten was / ende eyndelijck de verseeckeringh teghens de bewuste Deensche Armature / ende haer Ho. Mog. offre van Guarantie soude sijn Majesteyt seer aengenaem sijn / ende by de selve voor seer considerabel op genomen worden. Welgemelde Heere by de selve gelegentheydt aenleydingh gegeven hebbende tot de resumptie van de by hem Heer Ysbrants overgelevede Projecten / ende eerstelijck getreden sijnde / tot examinatie van de gheprojecteerde Acte van cassatie der Elucidatien, verklaerde meergemelde Heer dat de periode achter de selve gevoeght / behelsende eene stipulatie ende verbintenisse / tot het oprechten van een nieuw Tractaet van Commercie / aldaer aen gesien wierde / als of men daer door tegens de ghedane protestatie / de voorschreve elucidatie niet absolute ende simpliciter wilde casseren / maer onder conditie van de voorschreve op nieuw te maecken conventie van Commercie / om by onstentenis van de selve of dat men over de ingredienten van dien niet eens soude konnen worden / de voorsz Elucidatien mede voor niet gecasseert te houden. De Heer Ysbrants heeft wel de niettigheyt van de voorschreve demonstratien aen ghewesen / maer wetende dat men seer gevoeligh aldaer was over het voorschreve poinct / ende sich gelast vindende de voorschreve cassatie aen geen conditien ter Werelt te binden / heeft op de instantien dienaengaende gedaen / geen swarigheyt ghemaeckt te consenteren / dat de voorschreve periode uyt het voorschreve artijckel uyt gelaten soude werden / ende om de selve redenen toe ghestaen / dat de clausule van Ratihabitie mede achter de selve gevoeght / contineren soude een positive belofte van Ratificatie, in dien tijdt daer over men soude convenieren / uyt te brengen ende te wisselen; Over de Artijckelen in het andere project van conventie ofte adjustement / van de ontstane differenten is de meeste swarigheyt gevallen op de Artijckelen / spreeckende van die Coninglijcke Neutraliteyt op den tegenwoordigen Oorlogh / niet alleen ten reguarde van haer Ho. Mog. maer oock van der selver Geallieerden / ende in specie van den Coningh van Denemarcken: Waer op ontrent meer-wel-gemelde Heer Rijcks-Cancelier / naer een lange protestatie van dien Coninghlijcke gheneghentheydt / om buyten het voorschreve Oorloghs-wesen te moghen blijven / ende in ruste ende vriendschap particulierlijck met sijne Majesteyt van Denemarcken te leven / eyndelijck besloot dat sijne Majesteyt ghehouden sijnde sijn woordt te presteren / aen een yders onpartydigh oordeel stelde / hoe verre hy ten reguarde van de hooghstgemelde Coningh van Denemarcken ge-engageert was / by de laetste Tractaten met den Coningh van Engelandt op gerecht / wenschende dat sijne Majesteyt van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. op expedienten wilden bedacht zijn / onder beneficie van de welcke sijne Majesteyt sonder quetsinge van de gegeven Trouwe buyten actie soude konnen blijven. De Heer Ysbrants heeft geoordeelt in desen niet veel swarigheyt te resideren / ende onnoodigh te sijn op veel expedienten te dencken / alsoo het klaer was / dat sijne Majesteyt vervolgens het Tractaet

jonghst

jonghst met Engelandt op gericht / niet verbonden was aen dien Coningh eenige assistentie te verleenen / tegens haer Ho. Mog. ofte der selver Geallieerden / ende hebben de voorschreve sijne sustenue met veele redenen soecken te adstrueeren / daerinne den voornoemden Heer voor als noch geen volkomen contentement nam / zijnde dienvolgens het voorschreve poinct ghereserveert tot nader deliberatie ende by-een-komste. Over de Artijckelen raeckende de Africaensche differenten, is geen andere remarque gevallen / als over de harde extensie van het sesde Artijckel van het voorschreve project / voornamentlijck in de laetste clausule / waer by gepretendeert wierdt / dat desen Coningh ende desselfs Africaensche Compagnie soude belooven *quod nemini ut in eas oras appellant neque autores erunt, neque permittent, neque eos protegent;* Schijnende onbillijck te sijn / dat den Coningh abandonnerende Cabo Corço, ende 't geene daer aen dependeerde / niet bestaen kon / met de cessie van sijn ende sijner Onderdanen reght voldaen te sijn / maer sich daer benevens soude moeten obligeeren / om Vreemde daer uyt te houden / ende derselver Navigatie derwaerts te beletten; Waer op de Heer Ysbrants by de onderhandelinge van de voorschreve saecke niet geweest / ende geen kennis hebbende van de reden / de welcke tot de voorschreve extensie occasie ghegeven mocht hebben / gheoordeelt heeft te konnen volstaen met dese peremptoire antwoorde / dat het voorschreve Artijckel ende de geheele extensie van dien tot *iisdem verbis*, by de Minister van sijn Majesteyt den ses-en-twintighsten Augusti lestleden / aen haer Ho. Mog. was ge-exhibeert / ende by de selve geapprobeert ende hem Heer Ysbrants toe gesonden; Waer in hy gehouden zijnde *ex prescripto* te proced eren / onbequaem was eenige veranderinge te konnen toe staen. Over 't Artijckel spreeckende van de bewuste pretensien der subsidien / verklaerde gemelde Heere dat desen Coningh de selve noyt met soodanigh empressement gevoordert soude hebben gehadt / in ghevalle sijne Majesteyt niet gepersuadeert ware geweest / dat hem de selve om redenen meermalen ghededuceert deughdelijck toe quamen: extenderende verder de voorschreve hardigheyt op het Elbingsche Tractaet, ende daerin remarquerende drie dingen / de welcke tot beter onderhoudt van vriendschap ghoredresseert behoorden te worden: eerstelijck dat de dispositie over de Tollen by het voornoemde Tractaet / gerestringeert aen den Taux ontrent den Jare sesthien hondert veertigh ende sesthien hondert vijf-en-veertigh geobserveert / behoorde vry en ongebonden gelaten te werden / waer in naer sijn opinie haer Ho. Mog. geen swarigheyt behoorde te maecken / nademael men aldaer tegenwoordigh by experientie geleert hadt / dat excessive Tollen voor de Commercie ruineux waren; Ten anderen, dat achter de periode daer aen volgende / by de welcke gestatueert werdt dat wederzijds Onderdanen in 't betalen der Tollen, niet anders getracteert ofte meerder beswaert sullen worden, als de minst beswaerde vreemde Natien, gevoecht behoorde te werden / volgende exceptie / ten ware soodanige vreemde Natie teghens de voorschreve minder belastinge by conventie over ghegeven, ende toe ghestaen hadden eenigh ander avantagie, met dien verstande nochtans dat de Geallieerden elckander gelijcke avantagien toe staende, oock van de voorschreve minder be-

lastinge gauderen souden; Ten derden, dat de exceptie van particuliere Compagnien ende Persoonen, gevoeght achter de periode / sprekende van de egaliteyt tusschen wederzijds Onderdanen / in cas van verhooginge der Tollen te observeren / ghe-extendeert behoorde te worden / tot de Privilegien albereyts verleent ofte noch te verleenen. De Heer Ysbrants heeft op het eerste, namentlijck het poinct van Subsidien, gepersisteert by haer Ho. Mog. ordres dienaengaende hem gegeven / ende op de voorschreve geallegeerde veranderingen in 't Elbingsche Tractaet gheantwoordt / tot het inwilligen van de selve ongelast te sijn / alsoo noyt voor dese mentie daer van ghemaeckt was / eyndelijck op de saecken van Groot Johan heeft geseydt / met den eersten te verwachten haer Ho. Mog. positive ordres.

In May was oock gebeurt dat de Commandeur Brederode met twee Oorloghs Schepen van desen Staet / leggende op d' Elve / by of onder Gluckstat, siende aenkomen een Engels Coopvaerder / om opwaerts naer Hamborch te gaen / tegens den selven had uytgesonden vier Chaloupen / met Volck bemant / om den selven aen te tasten / ende bemachtigen / de welcke sulcx gewaer werdende sich retireerde na de Sweedse syde / ende sich gingh setten omtrent drie mijlen van Staden, ende omtrent een halve pistool schoot nae by het Lant; welck ongeacht de voorschreve Chaloupen desen Engelsman sijnde blijven vervolgen / hadden hem sijn Volck af / ende hem selve met sich wechgenomen / ende het Engels schip met haer eygen Volck beset. Den Heer Velt-Heer Wrangel dese feytelijckheyt verstaende / dede eenige Soldaten na derwaerts Commanderen / om dese insolentie te redresseren; maer het Volck van dese vier Chaloupen sich alreede naer Gulckstadt hebbende begeven / behalven tien man ende een Luytenant / die sich op den Engelsman bevonden / heeft deselve laten in hechtenisse nemen / ende aen Lant brengen / in meninge deselve te behouden tot dat behoorlijcke reparatie ende restitutie soude sijn geschiet van 't geen sy uyt den Engelschen Coopvaerder met sich wegh hadden genomen. Op de klachte van den Heer Appelboom is het volck wedersijds geerlargeert: niet het geplonderde. Daer op hoewel meermael geklaeght / is niet gevolght.

De Heer Couventry, een tijt lang tot Stockholm genegotieert hebbende nam in 't laest van May sijn afscheyt / beschoncken met een kettingh ende boyte van vijf duysent guldens ende met Coper te waerde van ses duysent guldens.

Den Heer Isbrants weynigh vorderende / wiert den vierden Iuny op sijn versoeck aengeschreven te mogen repatrieeren / by aldien hy sagh dat sulcx sonder merckelijcken ondienst konde geschieden.

Aengaende den uytvoer van drie hondert stucken Canon was hem hoop gegeven van sijne Majesteyt voor satisfactoire resolutie t' scheyden vande Coninckljcke Regeringe te sullen erlangen / dan 't selve is achter gebleven door 't subijt vertreck van dien Heere die gelast was te examineren of de voorschreve uytvoer vermits de Tractaten met Engelant gemaeckt toegestaen konde werden / ende of sijn Majesteyt deselve tot sijn eygene Equipage niet van noden hadde; hy heeft aende Heere Rijcx Cancelier over het voorschreve retardement geklaeght / ende gerepresenteert het interesse dat haer Ho. Mog. daer by hadden mitsgaders de particuliere schade van de Schippers / die haere Schepen by na volladen heb-

hebbende twee à drie weecken / die de voorschreve Regeringe absent soude wesen/ na de voorschreve permissie souden moeten wachten ende hare reyse versuymen. Deselve heeft verseeckert dat inder daet het voorschreve vertreck belet hadde het nemen vande begeerde Resolutie ende dat na sijn opinie de Tractaten met Engelant gemaeckt deselve niet verhinderen konden/ ende dat de directeurs over de geschut handelinge belooft hebbende van sijne Majesteyt volkomentlijck te sullen versorgen soo veel Canon / als tot de aengestelde Equipage gerequireert wiert / niet anders te verwachten was / als dat op de naeste 't samenkomste de sake tot contentement afgedaen soude werden. Een Schipper Ian Cornelisse de Jonge vander Scheling hem by missive uyt Gottenburgh bekent gemaeckt hebbende/ dat sijn Schip van een Engelsch Capiteyn binnen de klippen/ende op des Konings vry stroom genomen ende aldaer opgebracht sijnde ende dat hy daer op vanden Heere Sparre Gouverneur aldaer bekomen hebbende een arrest / de voorsz. Capiteyn eventuel dreygde met 't voorschreven Schip te willen vertrecken / heeft gesocht te wege te brengen dat by sijn Majesteyt Efficacieuselijck daer tegens versien mochte werden / van den Heere Rijcx Cancelier voornoemt seyde dat de voornoemde Engelsche Capiteyn albereyts met 't voorsz. Schip vertrocken was / ende buyten de Gottenborsche Schepen sich geset / ende gevilipendeert hadde de interdictie hem ter contrarie door den gemelden Heere Sparre soo uyt eygen bewegingе/ als op expresse ordre vanden Koning gedaen ; de Heer Ysbrants heeft niet onderlaten gevoelijckheyt te tonen ende te doleren/ dat men het voornemen vanden voornoemden Capitain niet met meerder vigeur belet hadde / ende dat men goetvondt soodanige partijdicheyt ende tastelijcke ongelijckheyt te oeffenen/ om de onderdanen van haer Ho. Mog. byde kop te vatten ende inde gevanckenisse te smyten / om haer te doen quiteren een prijs op hare Vyanden op de Elve genomen/als hier voor geseyt is/ende dat men ter contrarie soo groote faciliteyt gebruyckte omtrent desen Engelsman / die met soo danigen insolentie sijne Majesteyts eygen stroomen ende havenen geviolеert / ende met sulcken vilipendentie desselfs ordres in sijn eygen territoir veracht hadde ; daer op niet anders geantwoort is / als dat de voorschreve saecke tegenwoordich buyten de dispositie van sijn Majesteyt was / ende dat te verwachten stonde wat den Heere Conventry , die met den gemelte Capitain na Engelant overvaren soude/ denselven/ aengaende de voorschreve prijse / geordonneert mochte hebben. De Heere Rijcx Cancelier heeft verder geseyt ordre te hebben om aen hem bekent te maecken de oprechte intentie van dien Coningh om door alle goede ende welgemeynde officien te trachten eene raisonnable ende verseeckerde Vreede tusschen haer Ho. Mog. benevens derselver Geallieerden / ende den Coninck van Groot Brittannien uyt te wercken ; Dat sijn Majesteyt dien volgens aenden Heere Appelboom ordre gegeven hadde om tot dien eynde sijn mediatie aen haer Ho. Mog. Formelijck aen te bieden / ende sijn Majesteyts Missive ten gelijcken eynde aen haer Ho. Mog. addresserende te presenteren ; Dat sijn Majesteyt mede geresolveert ende albereyts ordre gestelt hadde / om gelijcke offre van sijne mediatie te doen aen den Coning van Denemarcken. In de handelingh hem by haer Ho. Mog. aenbevolen is zedert den tweeden Iunii gene veranderinge voorgevallen / blijvende de Koningh absolutelijck declineren eenige declaratie ofte be-

 loste

laste van neutraliteyt by geschrifte ofte by monde te doen / maer in 't tegendeel geduerigh te persisteren by het bewuste pretense engagement met Engelandt opgerecht; Men begeeft sich eventueel soo verre te engageren/ dat men de consideratie vande eygene huyshoudinge affaires / ende de Moscovische desseynen 't sy dat deselve tegens Lijflandt ofte Littauwen gericht mochten sijn / soo considerabel oordeelde / dat deselve ten regaerd vande securiteyt ende behoudenisse van des Coninghs eygen Landen ende Heerschappyen genoeghsaem rechten / dat sijn Majesteyt het voorschreve engagement ter executie soude konnen leggen / of sich in uytheemsche querellen inwickelen; Aengaende deselve vorige poincten bleef de meeste ende essentiele difficulteyt op de veranderinge in het Elbingsche Tractaet door desen gemaeckt ende wederom gerepeteert in een nieuw project van conventie / hem voor eenige dagen door de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck overgelevert / waer op / als contenerende eenige poincten daer toe hy niet gelast was / versocht ten spoedighsten geinstrueert te mogen werden.

Aengaende de permissie om te repatrieren op conditie/ schreef den derthienden Junii gehoopt te hebben dat haer Ho. Mog. hem met soo beleefdelijcken voordeel niet souden hebben beswaert/ maer naer haer hooge wijsheyt gedetermineert/ dat voor den dienst vande Landen sijne presentie aldaer niet meer gerequireert wiert / alsoo niet ondergelaten had van tijt tot tijt getrouwe informatie ende perfecte kennis te geven / van al 't geen hem in haer dienst en op haer ordres bejegent was. Waer op nademael haer Ho. Mog. niet goedtgevonden hadden soo verre reflexie te nemen / om inde voorschreve haer ordres eenige veranderlijck te maecken / maer hem gunstelijck sijne dimissie te accorderen / kon niet anders oordeelen of derselver intentie was dat in haren dienst niet anders te verrichten viel als 't geen meergemelte haer voorige ordres mede brachten.

's Voorigen daeghs hadden de Heeren vande Coninckl. regeeringe goetgevonden te consenteren inde uytvoer vande versochte dry hondert stucken Canon. Seker Nederlandsch Schip door een Engelschen Capitain tot Gottenborch opgebracht/ heeft den Heer Sparre Gouverneur aldaer den voornoemde Capitain niet willen laten volgen / maer het selve met Soldaten doen besetten.

In Julio met den Heere Rijcx Cancelier weder confererende / heeft nae gedaene danckseggingh over 't gegeven consent tot den uytvoer van 't bewuste Canon aenden selven gerecommandeert de restitutie van 't bewuste Gottenborghs Schip. Waer by door sijn Ed. alnoch gedifficulteert is / ende gesustineert dat dien Coningh alvooren daer toe te resolveren / moste afwachten het bericht van sijne Ambassadeurs in Engelant / aende welcke sijne Majesteyt belast had over de acten vanden Engelschen Capitain te klagen.

Vervolgens heeft goetgeacht aenden gedaghten Heere voor te houden het bericht van 's Lands Capitain Aske Fockes tegenwoordich voor Gluckstad leggende aenden Heer Resident Romer gegeven / ende door den selven derwaerts over gecommuniceert / hoe dat het Sweeds Jacht met seecker Majoor den seventienden der voorledene maendt des nachts ten elf uyren aen boort van Capitain Bredenroode gecomen zijnde restitutie van seker loot vaetjens gelicht uyt de bewuste Engelsche Kitze versocht had, ende dat by den voorschreven Capitain 't selve ge-excuseert sijnde / den gemelden Majoor niet alleene verklaert had /

had / dat hy over sulcx niet alleen de Smacken op de Elve soude moeten aenhouden / maer oock dat den anderen morgen twee Nederlansche Schippers / van Staeden aende gemelden Lands-Capiteynen waren komen klagen dat hunne Schepen effective aengehouden waren.

By gevolge heeft sijn devoir geacht aende welgemelde Heere te representeren de exorbitantie vande voorschreve 't eenemael surprenante ende genoechsame Vyandlijcke Proceduren / met versoeck dat het sijne Coninckhjcke Majesteyts goede geliefte mocht zijn niet alleen om spoedige ordre te stellen tot prompte kost en schadelose restitutie vande voorschreve twee Schepen / maer oock om rigoureuse interdictie te doen / dat diergelijcke Proceduren in 't toekomende niet meer ondernomen mochten worden. De Heer Rijcx Cancelier had daer op versekeringe gegeven / dat de Coninck van de voorschreve proceduren geen naricht ter Werelt bekomen had / ende dat deselve sijne Majesteyt immers soo onverwacht souden voorkomen als haer Ho. Mog. gene de minste kennisse daer van dragende / veel min eenighe ordre daer toe gegeven hebbende; Dat hy ghevolghe hoogstgemelde sijne Majesteyt aenden Heer Rijcx-Veltheer sich tegenwoordich in 't Sticht Bremen bevindende / soodanige ordres tot de versochte restitutie / ende de vigoureuse interdictie voor 't toekomende soude stellen / dat haer Ho. Mog. daer aen ontwijffelijck een welbehagen souden hebben / ende oock den Heer Appelboom belasten om 't gene geschiet was inde beste forme te excuseren / en haer Ho. Mog. te versekeren van sijne Majesteyts oprechte intentie om met deselve te leven in een volkomen vriendtschap en de oude confidentie te herstellen.

Aenden Heer Isbrants is den dertienden Iunii nopende het point van absolute Cassatie en renunciatie van het Elbingsche Tractaet by de Croon Sweden versocht ende geurgeert / *in mandatis* gegeven / het selve absolupt te difficulteren / ende sulcx is den Heer van Beuningen (want in Vranckrijck sulcx mede was geurgeert) desgelijcx bekent gemaeckt / omme te strecken tot dessels naerichtingh / wyders is oock den Heer Ysbrants aengelast met de redenen daer toe dienende te decimeren den voorslach by de regeringe in Sweden gedaen / omme de Croon Dennemarcken voor drie Maenden *ex pacto* neutrael te doen blijven / maer dewijl tot noch toe geen occasie tot publique actien van Hostiliteyt van Dennemarcken tegens Engelandt voorgevallen was / dat hy Heer Isbrants door de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck soude mogen doen gelden / dat de Croon Sweden al een goet gedeelte vande voorschreve tijt het effect van haer lieber begeerte had genoten / ende dat wel lichtelijck het resterende gedeelte vanden selven tijt mede in dier voegen soude voorlopen / des dat den gemelden Heer Ysbrants sorghvuldich soude hebben te bevorderen / dat des niet tegenstaende de positive beloften van Neutraliteyt by haer Ho. Mog. vande Croon Sweden begeert volkomentlijck soude moeten vast staen / ende expressellijck inslueren inde conventie daer by haer Ho. Mog. op verscheyde poincten soo notablen contentement aen Sweden souden geven / in dier voegen dat desen Staet daer op volkomentlijck gerust mocht wesen / sonder dat hy Heer Ysbrants juyst soude blijven geneccessiteert om alle de differentiale poincten op sodanigen ordre als die by haer Ho. Mog. waren opgestelt te adjusteren en af te doen / mits dat deselve niet finalijck wierden geconcludeert noch te geteyckent voor ende aleer het voorschreve

 point

punt vande neutraliteyt insgelijcx in goede termen als vooren ter neder waer gestelt; Ende wat de bekende saecke van Groot Johan belanghde dat de Heeren Staten van Utrecht alnoch souden werden gedisponeert om de voorschreve saecke / in cas het daer op aen mocht komen / ingevolge vande gedane voorslagen te laten brengen aen Commissarisen.

Tusschen Sweden ende het Huys Saxen, wierdt den sesden Julij gheslooten de volgende Alliantie.

TE weten zy hier mede, also den Doorluchtighste, Grootmachtighste, Vorst ende Heere, Heere *Carel*, der Sweden, Gotten, en Wenden Koningh, &c. als mede den Doorluchtighsten Vorst ende Heere, Heere *Johan George*, der andere, Hertogh tot Saxen, &c. des Heyligen Roomschen Rijcx, Eertz-Mareschal en Keurvorst, by sich allerwegen wel bedachtelijck hebben betracht, hoe door Godts ghehengenis, aen alle zijden, soo wel binnen als buyten 't Rijck, sich veel gevaerlijcke *motus* openbaren, sulcks dat by dusdanige verre uytsiende conjuncture, het ten hooghsten noodsaeckelijck soude wesen in tijdts te vigileren, en naest Godts hulpe op de conservatie en behoudinge, van den in 't Heylige Roomsche Rijck soo dier verkregene Vrede, als mede tot mainteneringe van een yders in 't Roomsche Rijck hebbende Landen, ende competerende Gereghtigheden, vermiddelst te dencken aen d'oprechtingh van een nader verstandt; Soo hebben hooghst-gedachte sijne Koninckclijcke Majesteyt in *Sweden*, als Koningh en *principalis compaciscens* des Westfaelschen Vrede, en sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot *Saxen*, in name des hooghsten Godts na aenleydingh des *Instrumentum Pacis*, tot betrachtingh der vrede en rust, oock conservatie van een ygelijcken deels der Munstersche Vreden-Slot, toegerichtede en wel-gegronde Reghten, mede tot behoudinge van den in 't Rijck soo dier verworvene Religions vryheyt, sonder yemands nadeel, offensie, of prejudicie, sich op volgende Articulen onder elckander vast en bestandigh vereenight en vergeleecken.

I.

Sal tusschen sijn Koninckclijcke Majesteyt en sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, een bestandige goede vriendschap gesticht zijn, en verspreeckt sijn Koninghlijcke Majesteyt op Koninghlijck woordt en geloof, sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt en der selver Keurvorstel. Huys, waer onder sijn Vrund-Vedderlijcke gheliefde Broeders mede begrepen, dienvolgens oock alle andere Hertogen van *Saxen Altenborgh, Gotha*, ende *Weymarischer* linie, als de welcke ghesamentlijck en besonders, soo wanneer zy by den Coninckclijcke Majesteyt en Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot *Saxen*, als *capiti Familiæ*, sullen de gewoonlijcke aensoeckinge ghedaen hebben, derselver goede believe om in dese Alliantie in te treden, vry staen met haer innehebbende respective Keur ende Vorstendummen, Land en Luyden, Compactaten, Præ-eminentien, en digniteyten, oock alle Reghten ende Gereghtigheden, jegens alle de gene, die haer gesamentlijck of in 't besonder aen te grijpen, te belasten, ofte te beswaren, sich onderstaen wilden, by te staen, te verdedigen, en te vertreden,

oock

oock der selver Keurvorstelijcke Huys, tot erlangingh hunner hebbende reghtlijcke pretensien en competentien te verhelpen; Edoch sal de *Gulicksche* saecke hier onder anders niet verstaen worden, als dat de selve na uytwijsingh des *Instrumentum Pacis* amicabiliter af gedaen worde.

II.

Even alsoo verspreeckt sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot *Saxen*, op Keurvorstelijcke woordt, trouw, ende gheloof, met ende benevens de Heeren Gebroederen, en alle andere Hertogen tot *Saxen*, die in dit Verbond treden willen, de Conincklijcke Majesteyt by te staen ende te helpen, in ghevalle de selve in de rustige Regeeringh van de in 't Roomsche Rijck besittende, en na aenwijsingh des Munsterschen Vrede tot hem toekomende Provincien, Hertoghdommen, ende Landen, en der selver Reghten en Gereghtigheden aen ghevochten en geturbeert souden worden.

III.

Sal de *Evangelische Religie* naer inhoudt des Vrede-Slot, in hare Coninghlijcke Majesteyts en Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts Landen, ende in de hier naest toe tredende in 't Rijck hebbende en staende Provincien, allerzijds opreght onderhouden, en tegen alle machinatien en gheweldt *conjunctis viribus*, op 't krachtighst beschut werden.

IV.

Willen de Koninghlijcke Majesteyt in *Sweden* en Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot *Saxen* in alle raedtslagen en desseines, welcke tot des Heyligen Rijcks-Duytsche Natie, oock Keurvorsten en Stenden, Reghten en Vryheden, aengesien ende ghemeent sijn, naer vermoghen elckander bevorderen en seconderen.

V.

De *assistentie* en werckelijcke hulp verspreeckt de Koninghlijcke Majesteyt, aen 't Keurvorstelijcke Huys tot *Saxen* op vereyssenden noodtval, soo wanneer zy by wijlen daer toe ghevordert werden, met *drie duysent* mannen te Paerd en te Voet, en soodanigen Armée met ordinaris Soldye t'onderhouden; ghelijck mede het Keur- ende Vorstelijck Huys tot *Saxen* ghesamentlijck, onder de directie en 't commandement van sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, wederom de Conincklijcke Majesteyt *drie duysent* man te Peert en te Voet, in gheval het de noodt vereyscht, toe te schicken, en den ordentelijcken Sold tot diergelijcken Armée toe te reycken, sich verbinden, doch sal dese *hinc inde* ghestelde hulp na toegedragenden gevalle vergroot worden, en sich deswegen naer beschapenheyt der saecken yedermael vergelijcken, oock een yder schuldigh zijn op gedane naright met soodanige hulpe niet te suymen, maer paraet te sijn. De Krijghs-materialen aen Stucken en Munitie, als mede die provisie aen Vivres en Vouragie sal hy verschaffen, aen de welcke de hulp geschiedt. Edoch staet yder deel vry sijn Armée met een lichte Artillerye na bevinden te voorsien.

VI.

By d'Armée in 't Veldt behoudt de Conincklijcke Majesteyt de directie, doch soodanigh dat met den Keur-Saxischen Generael alles ghetrouwelijck communiceert, en der selver voorslagen en goedtvinden niet verworpen, oock van de Ko-

Koninghlijcke Majesteyt wat in den Krijghs-raedt na gewoonheyt magh besloo-ten worden, soodanigh werde gedirigeert, sulcks als het de Krijghs-reden alle-malen sal bevorderen; Dan by soo verre sijne Keurvorstelijcke Doorluchtig-heyt tot *Saxen*, of op der selver bewilligingh Hertogh *Augustus*, sijn Vorste-lijcke Doorluchtigheyt op eene tijdt te Velde zijn wilden, soo blijft den selven precedentie in den Krijchs-raedt, en voorvallende actien, alsoo dat van den selven het *woordt* gegeven, en alles met voorweten en naem der Sweedsche Ge-nerael gedirigeert sal worden.

VII.

Het Krijghs-reght blijft yder deel apart, en werd aen yder Generaliteyt de bestraffing en executie der excessen vry ghelaten; Dan by soo verre een hooger Officier yetwes quame te delinqueren, soo wanneer beyde de Arméen in't Veld geconjungeert staen, sal deswegen een generael Krijghs-reght ghehouden wor-den, ende de executie *communi nomine* volstreecken.

VIII.

By aldien sijn Coninckklijcke Majesteyt met sijn Keurvorstelijcke Doorluch-tigheyt en Geallieerden, *parforce* gedwongen worden offensive tegaen, en den Allerhooghsten de Wapenen na wensch zegenen wilde, dat d'Armeen in 's Vy-ands Land inquartierden, soo sullen die Quartieren allerzijds na proportie der hulpe uyt gedeelt ende genooten worden.

IX.

Dese confoederatie sal op *thien* Jaren van dato aen verbindelijck ghehouden worden; en geen van de partyen tusschen wylen veroorlooft zijn, sonder den anderen voorweten of consent, sich in eenigh Tractaet, dat dit Verbond con-trarieert, in te laten; Naer dit verloop der *thien* Jaren, staet yder deel vry dit Verbondt te continueren, of een nieuw aen te reghten, of sich uyt het selve gantschelijck te begeven; dan dat deel, soo by verloop van Jaren wil renoncie-ren, sal sulcks het andere deel *een* half Jaer te voor notificeren.

X.

Dewijl dit Verbondt geen andere insicht heeft, als de bestellingh des Heyli-gen Roomschen Rijcks seeckerheyt, *Westfalischen Vrede*, en handhavingh der *Godts-dienst* soo staet aen alle andere Keur- ende Vorsten des Rijcks, en parti-culierlijck oock de Coninghlijcke Majesteyten van *Vranckrijck* en *Denemarcken* vry en open, sich dese Alliantie mede deelachtigh te maecken; Edoch dat van sulcks sijn Coninghlijcke Majesteyt van *Sweden*, ende Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot *Saxen*, deswegen de tydelijcke en ghewoonlijcke aenmel-dingh gheschiede, oock sich der hulpe en andere conditien, de welcke met dit Verbond te samen bestaen konnen, conform betuyght werden.

XI.

In geval oock sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtihheyt tot *Saxen*, eenigh mis-noegen met andere Keur- ende Vorsten des Rijcks mochte over komen, of sulcks yetwes voor viel, 't welck in het Keur- ende Vorstelijck Huys tot *Saxen*, selfs stond in 't goede af gehandelt te worden, sal sijn Coninghlijcke Majesteyt der selver vermiddelingh wederzijds offereren en trouwelijck aen wenden, op dat teghen dit Verbondt geen hindernis ontsta, om 't welck te doen sijn Ceur-vorste-

vorstelijcke Doorluchtigheyt tot *Saxen* oock eerbiedigh is, wanneer sijn Majesteyt yets dergelijcks [illegible]

X. [illegible]

Van dit Verbondt hebben de Coninghlijcke Majesteyt [illegible], en Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot *Saxen*, [illegible] excipieert de Roomsch Keyserlijcke Majesteyt, voor soo lange de [illegible] de *Religie*, [illegible] *Munsterscher* Vrede-Slot, en der selver Keyserlijcke capitulatie, oock andere met het Ceur-Huys tot *Saxen* opgerichtede Pachten, dienelijck wil handelen, gelijck oock sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt van *Saxen* sich hier by desgelijcks bedinght, dat hy, voor soo veel de voorsenbedeyde hulpe betreft, niet gebonden wil zijn, by soo verre de Coninghlijcke Majesteyt tot *Sweden*, met andere Potentaten buyten 't Rijck in eenige Oorlogh soude komen.

Alle voorschreve *pacta* sullen trouwelijck ende vast, in oprechten Geloove, ghehouden worden; En dewijl dit Tractaet van sijn Coninghlijcke *Majesteyt* tot *Sweden*, en Ceurvorstel. Doorl. tot *Saxen*, door de hier toe verordineerde Gevolmaghtighden op Ratificatie ghesloten is, alsoo sullen de selve binnen *drie* Maenden in ghebracht en jegens den anderen uytgewisselt worden. Ghedaen tot *Hal* den *sesden July sesthien hondert [illegible]*.

Van weghen sijn Coninghlijcke *Majesteyt* tot Sweden, mijnen gheneedighsten Coning ende Heere, Geteeckent

Van weghen *J. L.* des Heere Ceurvorst tot Saxen, Geteeckent

(L. S.) Steno Bielkie.

(L. S.) August. H. zu Sachsen.

Half Julio is de Heer Isbrants weder in conferentie geweest met den Heer Rijcxcancelier om te hebben van den Koningh de voor desen versochte neutraliteyt, waer op den gemelden wegens den Koningh verklaert heeft / dat Sijn Majesteyt rapport ontfangen hebbende over 't voorsz subject inde twee laetste conferentien tusschen haer gehouden gepasseert was / ende naer rijpe overweginge hoe verre de Tractaten met Engeland inden voorleden Jare opgericht zijn Majesteyt verbonden / ende omtrent voorschreven poinct geconsidereert mochte worden ende particulierlijck in achtinge genomen / ende dienvolgende goetgevonden had sijn welgemeynde officien aende respective krijgende partyen tot dien eynde aen te bieden / niet anders had konnen oordeelen / als dat de voorsz character incompatibel was met die van Partie, ende genegen zijnde in desen soodanigh te procederen dat alle de hooge Partien in het tegenwoordigh Oorloghs-wesen / met gerustheyt ende volkomen confidentie haer interessen in handen van Sijn Majesteyt betrouwen mochten / geresolveert hadde aen haer Ho. Mog. mitsgaders de voornoemde hooge Geinteresseerden de voorsz begeerde verseeckeringe van neutraliteyt absolutelijck te geven / soo wanneer Sijne Majesteyt vernemen soude dat de voorschreve aengeboden mediatie voor aengenaem opgenomen ende geaccepteert soude wesen. Hy Heer Isbrants heeft naer beleef de contestatie van aengenaemheyt over de voorschreve Sijn Majesteyts resolutie ende verklaringe / ende naer gedane verseeckeringe / dat naer de ken-

nis die hy uyt Nederland had by haer Ho. Mog. omtrent 't voorschreve poinct van neutraliteyt gerust gestelt zijnde / geen swarigheyt zoude worden gemaeckt in het accepteren van de aengheboden mediatie maer dat naer sijne opinie noodich soude sijn de voorschreve verklaringhe in soo goede ende bondighe termen te doen coucheren dat geen plaetse tot eenige schrupulen of diffidentie overblijven mochte. Ghemelde Heere hadt daer in geacquiesceert en verseeckert dat de extensie vande voorschreve verclaringhe volkomentlijck ende tot contentement gedaen soude werden / met byvoeginge dat de Koninck in 't gene voorschreve is haer Ho. Mog. soo verre te gemoet getreden sijnde / niet twijffelen konde of deselve souden gelijcke gevoegelijckheyt thoonen omtrent de noch resterende contraverse poincten, particulierlijck omtrent de versochte veranderingh in 't Elbingsche Tractaet, inconformité van 't geen dien aengaende ter neder gestelt was in 't laeste project van die sijde overgegeven / ende den twaelfden der voorleden Maent haer Ho. Mog. toegesonden ; meer-gemelden Heere desgelijcx urgeerde de andere poincten in 't voorschreve project insluerende / conform 't gene dies aengaende mede voor desen overgeschreve is / uytgenomen dat in 't Artijckel vande Africaensche differenten / inde periode continerende de begrootinge vande Somme de prætensien van interessen by sijne E. nagegeven / maer echter gepersisteert wiert by 't ge-eyste capitael van hondert vijftig duysent Rijcxdaelders. De Heer Ysbrants heeft by sijn antwoorde op de voorschreve propositie deselve / volgens de ordres aen hem gegeven / ten deele tegengesprooken / ende ten deele als ongelast sijnde / gedeclineert. Hem wiert voorts in bedencken gegeven / of niet geraden soude wesen de Troupes by haer Ho. Mog. gedestineert naer Holsteyn niet te doen marcheren / alsoo naer de voorschreve verseeckeringe van Neutraliteyt wegens dien Coninck gedaen / ende naer het goet succes vande bataille tegens de Engelsche Vloot geobtineert / den Coninck van Denemarck van niemandt ter Werelt eenige swarigheyt te besorgen hebbende het versenden vande voorschreve Trouppes naer Holsteyn voornoemt nergens toe dienstich / ende niet onder als een manifest teijcken van diffidentie wesen konde / strijdich tegens de protestatie die wederzijdts gegeven was / tot herstellingh vande voorige confidentie.

De Rijcx Cancelier voeghde verders daer by dat sijn Coningh door de voorschreve verklaeringh van neutraliteyt aen haer Ho. Mog. gegeven hebbende de verseeckeringe / by haer begeert / vastelijck vertrouwde dat deselve insgelijcx overvoodich souden sijn tot gerustheyt ende securiteyt van sijne majesteyt te presteeren de Guarantie by haer Ho. Mog. door hem Heer Ysbrants gepresenteert / ende dat hy middeler wijle ende in afwachtinge dat de noodighe acte vande voorschreve Guarantie by haer Ho. Mog. ge-expedieert soude werden / geen swarigheyt soude maecken diergelijcke acte van Guarantie uyt naem van haer Ho. Mog. te passeren.

Hy heeft daer op geantwoordt / dat hy de voorschreve Propositie / raeckende het ophouden vande Trouppes naer Holsteyn gedestineert ende het expedieren vande versochte acte van Guarantie aen Haer Ho. Mog. soude laten gelangen ende aende selve recommanderen / ende dat hy uyt de verklaringe van sijne Majesteyt van Dennemarcken selver / ende uyt de ordres van haer Ho Mog.

hem

hem toegesonden volkomentlijck geinformeert sijnde van derselver respective goede meyningh omtrent de armature in Dennemarcken [illegible] hoorende / geen reden vont / die hem souden [illegible] hadde voorschreve acte van Guarantie op hem begeert [illegible] souden hebben de voorschreve versekeringe ofte verklaringe van neutraliteyt in [illegible] terminen gerencontreert / [illegible] met haer Ho. Mog. als den hoogh-gemelden Koningh van Denemarcken, [illegible] souden hebben.

Sedert ontfingh Copye van des Koninghs Declaratie op het subject vande versochte neutraliteyt: die te sien is onder de Binnelandsche saecken. Aenden Heer Pompone Ambassadeur van Vranckrijck was gelijcke copie gegeven; deselve quam daer over met den Heer Ysbrants confereren ende sijn ongenoegen toonen/ dat indeselve sijn Coningh genoemt ende achter gestelt was achter den Coningh van Engelant 't welck sijn Ed. verklaerde niet te sullen passeren: ende by den Heer Ysbrants is principalijck geremarqueert; Eerstelijck dat inde voorschreve declaratie van neutraliteyt geinsereert was een geheele periode / beginnende *idcirco cum videatur scrupulus uni alterive parti injici posse*, die na sijn opinie niet alleen onnodich en ondienstigh was / maer oock 't gheheele werck verdacht maeckte / ten regarde van eene positive verklaeringh daer in influerende / dat de officien van mediatie, die 't dien Coninck belieft had te presenteren, gefondeert waeren in 't Tractaet dat deselve met Engelandt hadde; Ende dat het soodanen mediatie was / die den Coninck van Engeland goet gevonden hadt te accepteren / namentlijck die gefondeert was in 't voorschreve Tractaet.

Dat hy naer inspectie van 't meergedachte Tractaet in 't achste Artijckel van dien bevonden had een duydelijcke stipulatie / by de welcke belooft wierde / dat onaengesien Officien van Mediatie by een vande Geconfoedereerden aengewent / deselve evenwel gehouden was na verloop van vier maenden / te reeckenen vanden dach vande gedane notificatie / sijn Geallieerde toe te senden de beloofde auxiliaire Troupen / 't welck niet alleen directe strydich was met de ordres hem Heer Ysbrants by haer Ho. Mo. gegeven om aldaer 't obtineren een belofte dat dien Coninck de vyanden vande Staet tegen haer Geallieerden niet soude assisteren / maer oock klaerlijck destrueerde de belofte van neutraliteyt hem van wegen dien Coninck soo liberalijck by monde gedaen / ende die sijn Majesteyt in voorschreve sijne Christelijcke declaratie scheen te willen vast stellen.

Ten tweeden; Dat de belofte van geen hostiliteyt te sullen plegen / immediatelijck achter de voorschreve periode volgende seer nadenckelijck gelimiteert ende gebonden was aende tijdt dat des Coninckx mediatie duyren soude / *dum paci reducendæ Sacra Majestas allaborat*, 't welck of reflexie hebben konde op den inhout van 't voorsz achste Artijckel ende den tijdt daer inne ghedetermineert of immers haer Ho. Mog. in een absolute onseeckerheyt stelde / hoe lange deselve vande voorschreve neutraliteyt soude konnen gauderen / alsoo het inde vrye dispositie van sijne Majesteyt sijnde alle ogenblick sijne Officien van Mediatie te doen ophouden / by gevolge oock in desselfs believen stonde sich

vry

buyten neutraliteyt te stellen 't allen tijde als het hem wel soude gheballen; Waerinne of wel dit avantage scheen te resideren / dat haer Ho. Mog. hoop souden mogen hebben om in sulcken geval dien Coninck voor haer ende tot maintien van haer gerechte sake te komen disponeren / evenwel considerabel was / of niet het tegendeel meer 't apprehenderen was / ten regarde vande deference die men alhier getoont had voor Engelandt en de Tractaten met deselve gemaeckt / meer als voor de Tractaten met haer Ho. Mog. opgerecht ende ten regarde vande bewuste imaginaire engagementen aen Engelandt voornoemt dewelcke men goetgevonden had sich buyten noodt te appliceren / boven d' obligatie dewelcke inde voorschreve Tractaten self resideerden / ende of by gevolge niet beter was de voorschreve onsekere hoope van dien Coninck eyndelijck te gewinnen / te rugge te stellen / ende daer voor te verkiesen een seeckere stipulatie van neutraliteyt gedurende desen geheelen Oorloch.

Eyndelijck had geremarqueert dat de voorschreve belofte van neutraliteyt niet duydelijck genoech ge-exprimeert was / ende dat de woorden *nihil hostile in unius alteriusve favorem aggressuram* wat meerder ge-extendeert / ende op alle in desen Oorloch geintèresseerde geappliceert / ende dat voorts de voorschreve belofte conform de voorgeroerde haer Ho. Mog. ordres gedresseert behoorde te worden.

De Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck hebben de voorschreve Christelijcke declaratie als prejudiciabel aende hoogheyt van haren Coninck om de reden hier voor verhaelt / aenden Heer Rijcx Cancelier te rugge gestuyrt / dan is die sake in een conferentie met d' gemelte gehouden soo verre geaccommodeert / op een belofte dat de meergemelde declaratie soodanich geredresseert soude worden dat van dien Coninck geen determinatie inden rangh vande hoogstgemelde Coninck van Vranckrijck en Engelant gedaen soude worden.

Hy heeft vande voorschreve declaratie kennisse ende copie gegeven aenden Heer Resident van Dennemarcken alsoo sulcx van wegen dien Coninck aen hem niet gedaen was / daer over deselve verklaerde misnoegen daer getoont te hebben; maer aengaende de meergelde declaratie selve toonde sijn Ed. de meeste difficulteyt over de passage hier voor in de tweede Remarque gementioneert oordeelende dat sijn Coninck gerust gesteldt behoorde te wesen / gedurende desen gehelen Oorloch.

De Heer Ysbrants heeft mede met den Heer Rijcx Cancelier over de meergemelde declaratie geconfereert ende de Remarques hier voor geroert aende selve voorgedragen / daer op sijn Ed. insichnificante termen / geprotesteert heeft / dat de intenten van dien Koninck in 't comheren vande selve declaratie oprecht en goet / en op soodane illatien / als hy Heer Ysbrants daer uyt getrocken / ende particulierlijck by sijn eerste Remarque geallegeert had / noyt gedacht / was geweest / maer dat men ter contrarie gemeent had dat d' extensie vande voorschreve periode niet haer Ho. Mog. maer veel eer Engelandt onaennaem soude wesen; ende dat het een injurie ende ongelijck aengedaen was aen sijne Majesteyt dessels goede meeningh op soodanighe wijse 't interpreteren; Ende gelijck hy om een manifeste preuve te geven vande voorschreve sijn Coninck sincere intentie aende Heere Pompone / als deselve hem de voorschreve

by

by hem Heer Ysbrants gedatte scrupule bekent maeckte / sonder eenige haesitatie of nabedencken aenstonds verklaert had / dat men de voorschreve periode geheelijck soude konnen uytlaten / dat hy oock alsoo tegenwoordich deselve verklaeringe aen hem reitereerde / ende dat den Heer Appelboom ordre soude hebben om haer Ho. Mog. vande voorschreve sijn Majesteyts sincere intentie omtrent den inhoude vande voorschreve periode te verseeckeren.

Hy heeft daer op gheantwoordt / dat na sijne opinie niet alleen dienstigh maer oock nodigh soude zijn / dat het voorschreve officie door den Heer Appelboom by haer Ho. Mog. af geleydt wierd / om voor te komen d'impressie en gefondeerde ombrage / die de selve soo wel als hy Heer Ysbrants uyt de voorschreve periode soude moghen op nemen; Dat de illatien daer over by hem gemaeckt verre gesocht waren / maer al te tastelijck resideerden in de Tractaten / daer toe in de meergedaghte periode gerefereert wierd / dat de selve by hem niet gheremarcqueert / en sonder esclaircissement daer over te hebben geacquiesceert soude werden; En gelijck hy met reden niet verder van dien Coninghs intentie had konnen oordeelen / als voor soo veel sijne Majesteyt goed gevonden had / de selve by de voorschreve sijne schriftelijcke Declaratie te openbaren / dat hy Heer Ysbrants oock alsoo tegenwoordigh reden had te deffereren aen het solemnele esclaircissement / dat sijn Ed. hem daer ontrent beliefde te geven / en aen de verklaringh / dat de meergedagte periode uyt ghelaten soude werden.

Gemelde Heer heeft daer op aen hem getoont een ander concept van Declaratie / waer in hy Heer Ysbrants naer lecture remarcqueerde / dat alle in desen Oorlogh geinteresseerden met namen ge exprimeert waren / behalven den Koningh van Denemarcken, 't welck sijn Ed. meende gheremedieert te konnen worden; Hy heeft mede wel gesien dat de meer-gedachte periode uyt ghelaten was / maer niet de passagie by sijne tweede Remarcque gheobserveert / waer omtrent aen d'een zijde gevallen sijn de consideratien hier voor geroert / en van sijn Ed. ghedaen een positive verklaringh / dat sijn Koningh sich de handen niet soude laten binden / om geduyrende den gheheelen Oorlogh Neutrael te moeten blijven / ende niet vermogen partye te kiesen / tegen de geene die sonder reden in den Oorlogh soude willen continueren.

De Heer Ysbrants heeft daer op geseydt / dat haer Ho. Mog. ghepersuadeert zijnde / van dien Koningh met reden assistentie in desen Oorlogh te konnen eysschen / ongetwijffelt souden pretenderen / ten minsten voor hare partye gerust gestelt te worden / van ghedurende den voorsz Oorlogh geen vyandtschap van sijn Majesteyt te moeten verwachten / ende daerom versocht dat de periode in de meer-gemelde Declaratie / exprimeerende de belofte van Neutraliteyt op de navolgende ofte eenige andere / in substantie gelijcke wijse ghecoucheert mochte worden / *Sacra Majestas contestatur sese durante hoc bello, nihil quicquam hostile contra Fœderatum Belgium ejusque in bello hoc socios ac Fœderatos tentaturam, earumque hostibus nullam omnino opem directè vel indirectè laturam.*

Behalven 't geen voorsz is / heeft den Heere Rijcks-Cancelier gheremarcqueert dat de voorschreve extensie alleenlijck applicabel was / op de een van de

de krijgende partyen / ende of wel waer was 't geen by hem ghe[illegible] wierd / dat syne Majesteyt van weghen haer Ho. Mog. niet te verwachten had eenigh versoeck van Neutraliteyt, in faveur van de [illegible] / dat nochtans van syne Majesteyt niet anders [illegible] konde / als een [illegible] luydende verklaringh van [illegible] Neutraliteyt, ten reguard van [illegible] partyen. Het resultat van de voorschreve conferentie is ghweest [illegible] verklaringh van dat de saecke in nader deliberatie ghenomen / en dat [illegible] dien Koningh [illegible] soude werden.

Op de hier voorgestelde last van den derthienden Julij / heeft den Heer Ysbrants in 't begin van Augustus met den Heer Rijcks-Cancelier ghesprooc- ken: Die verklaerde op het eerste poinct / waer by haer Ho. Mog. difficul- teerden de absolute vernietinge van 't Elbingsche Tractaet / verklaert heeft verwondert te zyn / dat haer Ho. Mog. reflexie genomen hadde op een saec- ke die daer niet ghepretendeert wierdt / ghelijck de selve ontwijffelijck hadde konnen geblijcken uyt het Project van convent / al voor twee Maenden aen hem over gelevert / dat dien Koningh niet urgeerde op de cassatie van 't voor- schreve Tractaet / maer op de veranderinge van dien in de poincten by 't voor- schreve project gespecificeert.

Dat den Koningh insgelijcks van den voorslagh / om den Koningh van Denemarcken neutrael te houden / den tijdt van drie Maenden al lange ghe- desisteert hadde / door de gedane verklaringe dat syne Majesteyt ten reguar- de van den gevreesden Moscovischen Oorlogh / ongehouden synde te execu- teren het bewuste engagement met Engelandt, den Koningh van Denemarc- ken by gevolge ongemoeyt soude laten / ende dat noch boven dien hooghst- ge- melde syn Majesteyt op d'instantien van wegen haer Ho. Mog. ghedaen / noch onlanghs ten behoeve van den Koningh van Denemarcken, soo wel als voor de andere krijgende partyen / ghepasseert hadde een schriftelijcke ver- seeckeringh van Neutraliteyt.

Dan wat aenghingh de begeerte van haer Ho. Mog. in de voorschreve der selver resolutie vervat / om de belofte van Neutraliteyt expresselijck te doen influeren in de Conventie / daerinne de bewuste andere poincten af ghehan- delt souden worden / verklaerde syn Ed. dat den Koningh daer toe niet ghe- disponeert soude konnen worden / nademael syne Majesteyt de selve in de beste ende krachtighste forme / onder syn Koninghlijcke Zegel ende Aen- teyckeninge hadde doen vervatten in een solemnele Acte / applicabel op alle de krijgende partyen / daerinne geen veranderinge noch in de forme noch in de materie te verwachten was; Dat hy oock niet konde vermoeden dat haer Ho. Mog. op de voorschreve formaliteyt souden willen persisteren / terwijl de selve neven de andere hooge strijdende partyen / in het essentiele conten- tement ende genoechsame verseeckeringe ghedaen was; Eyndelijck seyde / dat haer Ho. Mog. verklaringe / van de Heeren Staten van Utrecht te sul- len disponeren / om de saecke van Groot Johan in conformité van den geda- nen voorslagh / te laten brengen aen Commissarisen wel aengenaem was / maer dat het te wenschen ware geweest / dat het voorschreve voornemen van haer Ho. Mog. alberepts te werck was gestelt / ende de voorschreve resolutie

by

bp de Heeren Staten van Utrecht upt gewerckt ; Op dat het sluyten van de bewuste conventie aen de voorschreve particuliere saecke niet mochte komen te accrocheren / oordeelende voor wederzijdts interesse ende respect ondienstigh te sijn / dat de voorschreve conventie langer ongheslooten / ende de vriendschap van sijne Majesteyt ende haer Ho. Mog. langer in onseeckerhept bleef.

Gemelde Heer deduceerde wijdloopigh [illegible] waerom haer Ho. Mog. onbeswaert behoorden toe te staen / de verandering in 't Elbingsche Tractaet van de Sweedsche zijde gepretendeert / ende in 't voorgestelde laetste project geinsereert / oordeelende / soo wanneer men genegen was de vriendschap reghs te consolideren / ende standvastigh te maecken / dat men upt den weege ruymen ende af schaffen moste / al 't geene waerin d'een of d'ander van de Geallieerden benadeelt / ofte in sijn interessen ende welvaren van sijn Onderdanen bekort was.

Sijn Ed. beklaeghde sich mede seer over eene Resolutie / die by haer Ho. Mog. genomen soude sijn / om alle de Schepen van Neutralen te visiteren / waer upt niet anders als allerhande onwille ende onluste voort komen konde / behalven dat de voorsz resolutie niet alleen strijdigh was met haer eygen maximes / volgens de welcke haer Ho. Mog. geen visitatie van ymant ter Werelt wilde ghedoogen / maer oock contrarieerde haer eygen Placcaten in 't begin van den Oorlogh ge-emaneert / volghens de welcke de voorschreve Schepen van Neutralen / met exhibitie van behoorlijcke Paspoorten / Zee-Brieven / Certepartien / en cognoscementen / sonder eenighe verder molestatie onverhindert vermochten te passeren.

Den vijfden Augusti zijnde ter Vergaderinge / nochmaels voort ghebracht verscheyden Missiven van den Heere Ysbrants, extraordinaris Minister van desen Staet aen den Koningh en 't Hof van Sweden, zedert eenigen tijdt herwaerts in ghekomen / ende specialijck seecker Concept van conventie by de Heeren Sweedsche Ministers opgestelt / ende herwaerts over gesonden geweest sijnde / nevens seeckere Missive van den gemelden Heere Ysbrants, in date den twaelfden Julij lestleden / geaddresseert aen den Griffier Ruysch; Waer op gedelibereert sijnde / hebben haer Ho. Mog. gepersisteert ghelijcke ghepersisteert wordt / mits desen by desen by der selver Resolutie op 't subject van sijne aenbevolene Negotiatie den derthienden daer bevoorens ghenomen / ende is voorts goed gevonden ende verstaen / dat aen den gemelden Heere Ysbrants bekent gemaecht soude werden / dat hare Ho. Mog. naer examinatie van 't voorschreve Concept van Reconciliatie, daerinne gheremarcqueert hebben menichvuldige aenstootelijckheden, ende namentlijck in 't eerste Artijckel / de periode / *vel tale quid ullo modo amplius prætendi possit, vel debeat*, die haer Ho. Mog. geensints soude konnen aennemen / te meer alsoo het Elbingsche Tractaet selfs mede *tale quid* genoemt / ende by ghevolge oock daer door eenichsints geinfringeert soude konnen worden.

Dat in 't tweede Artijckel by haer Ho. Mog. / gheremarcqueert sijn de woorden *Dominiis terra & mari*, welcke woorden *terra & mari* souden dienen te werden upt gelaten / om dat haer Ho. Mog. niet en pretendeerden / nochte

oock

oock aen den Koningh van Sweden, konden toe staen eenigh reght om op de Zee / haer Tollen [illegible] te disponeeren / [illegible] de clausule *de bien faicts* [illegible] welcke [illegible] soo wel opgeheven [illegible] gemaeckt [illegible] applicabel gemaeckt soude moeten worden.

Dat haer Ho. Mog. [illegible] het derde Articul [illegible] wesen / [illegible] Elbinghsche Tractaet [illegible] periode [illegible] &c. [illegible] maeckende.

Dat de woorden *& renovata* in 't vierde Artijckel influeerende het Elbingsche Tractaet scheenen buyten te sluyten / aengesien 't selve Tractaet noyt en was gerenoveert, dan by de bewuste Elucidatien die nu gecasseert waren / en nademael sulcks oock sonder eenige opmerckinge ofte intentie / in dier voegen soude konnen wesen gestelt / dat hy Heere Ysbrants derhalven de voorschreve voorgaende Tractaten / in 't voorschreve Artijckel met dagh ende dato wilde doen exprimeren / ofte dat andersints de voorschreve woorden souden moeten worden geomitteert / gelijck mede de laetste clausule van 't selve Artijckel *Salvis tamen*, &c. als gantsch ongerijmt sijnde daer uyt ghelicht / ende gelaten soude moeten werden.

Dat op 't vijfde Artijckel soude dienen te werden gestelt / dat haer Ho. Mog. in eene generale ende permanente descriptie van Contrebande Waren / geen Scheeps-behoeften en wilden comprehenderen / ende echter de Scheeps-behoeften in desen Oorlogh tegens Engelandt, het principaelste middel wesende / waer mede desen Staet van die zijde afbreuck gedaen werdt / dat derhalven oock in desen Oorlog niet gepermitteert soude moeten wesen / de selve aen de Vyanden toe gevoert te worden / gelijck dan oock haer Ho. Mog. in hare Placcaten dienthalven voor desen / ende noch jonghst in Martio sestien hondert vijf-en-sestigh gedaen emaneren / daer omtrent met behoorlijcke distinctie ende sejunctie gesproocken hebben.

Dat het seste Artijckel in min fatsoenlijcke termen / als het volgende sevende Artijckel is gecoucheert / ende dat derhalven sulcks geredresseert / ende 't een ende 't ander even schoon gestelt sal moeten werden.

Dat het achtste Artijckel spreeckende van de questien / tusschen de Sweedsche Africaensche Compagnie ter eenre / ende de Geoctroyeerde West-Indische Compagnie deser Landen ter andere zijde / ontstaen over 't Fort Cabo Cors ende 't Schip Christina, by voorige Resolutie ende aenschrijvinge pertinentelijck is gereguleert / ende dat de selve / nochte ten aensien van 't uyt te looven capitael / nochte ten aensien van eenige andere poincten te buyten gegaen soude mogen worden / ende dat voor al van de somme tot extinctie ende vernietinge van de voorschreve questien / van deser zijde uyt te bieden over 't gepasseerde / geen interest en werde belooft / maer dat de betalinge van de selve somme ist doenlijck / tot naer 't eynde van den jegenwoordigen Oorlogh met Engelandt, onder belofte van een redelijck interest voor 't toekomende gedissereert werde.

Dat

Dat de periode / *in omnibus absque mora satisfieri debeat*, in 't negende Artijckel influerende / daer upt gelicht sal moeten werden : maer dewijle over de pretensien van de schade / die de Sweedsche Africaensche Compagnie tot laste van de voorschreve Geoctroyeerde West-Indische Compagnie deser Landen sustineert te hebben / noyt eenigh bewijs geproduceert is / dat hy sich derhalven dienaengaende niet verder sal hebben in te laten / dan tot een simpel renvoy van differenten tot eene nadere onderhandelinge / ende oock ter dier occasie daer op serieuselijck ende ernstelijck urgeren / dat nademael soo wel het Fort Christina met den gevolge van dien / als gheheel nieuw Nederland, met 't geene daer omtrent is / by d'Engelsche violentelijck is geoccupeert / de machten van Sweden ende van desen Staet mogen werden t'samen gevoeght / om 't een ende 't ander upt de voorschreve handen wederom te libereren.

Dat het elfde Artijckel in 't geheel sal dienen te werden geomitteert / op dat haer Ho. Mog. de mediatie daerinne gevoert / niet schijnen te hebben gekocht / door 't geene aen Sweden by de voorgaende Artijckelen in ghewillight wordt / immers dat alleenlijck by het separaet Artijckel daer in haer Ho. Mog. te vreden sijn / dat de neutraliteyt belooft werde / het welcke van de mediatie met soodanige termen gesubnexeert sal mogen werden / dat de selve mediatie tusschen de vier strijdende partyen / te weten Vranckrijck, Denemarcken, ende haer Ho. Mog. aen de eene / ende den Koningh van Engelandt aen de andere zijde voor ghestelt werde / als een effect ende een waerachtigh teecken van een oprechte neutraliteyt, soo wel op haer Ho. Mog. als op Denemarcken / *& vice versa* applicabel gemaeckt werde / met last ende ordre aen den wel-gemelden Heere Ysbrants, omme in cas 't voorschreve project mochte wesen het model / waer op aldaer jegenwoordigh getravailleert wordt / 't selve naer de bovenstaende haer Ho. Mog. Remarques te doen dresseren / latende wijders alle den vorderen inhoude van dien / sijne ordinaris voorsichtigheyt ende directie aen bevoolen.

Is gehoort het rapport van de Heeren Goris, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Sweden, achtervolgens derselver Resolutie van den een-en-dertighsten Julij lestleden / gevisiteert ende ge-examineert hebbende / de Missive van den Heer Ysbrants, Extraordinaris Ministers van desen Staet in Sweden, gheschreven tot Stockholm den seventhienden der selver Maendt / ende geaddresseert aen den Griffier Ruysch; Waer op gedelibereert sijnde / is goed gevonden ende verstaen / dat aen den gemelden Heer Ysbrants gerescribeert sal werden / dat hy tot gerustheyt ende securiteyt van den Koningh van Sweden, sal vermogen te passeren een Acte van Guarantie breeder in de voorschreve Missive vermelt / mits daer tegens ontfangende ende overnemende een Acte van verseeckeringhe ofte verklaringe van neutraliteyt, van sijne Majesteyt mede in de selve Missive gementioneert / ende dat in soodanige termen gecoucheert / dat soo wel hare Ho. Mog. als den Koningh van Denemarcken, daerinne volkomen gerustheyt mogen hebben.

In eene nieuwe Conferentie van den veerthienden, hebben de Koninghlijke

lijcke Commissarisen instantelijck / ende met verschepde redenen verthoont / waeromme het besluyt vande onderhandelinge tusschen haren Koninck ende haer Ho. Mog. niet langer in onseeckerheyt fluctueren ende ongesloten blijven mochte / ofte hy Heer Ysbrants op 't geen hem van sijn Majesteyt voorgedragen / ende in het bewuste Project jongst overgesonden gespecificeert was / haer Ho. Mog. goede meyninge noch niet ontfangen had ; hy heeft daer op met distinctie geantwoord ende geseyt / dat al voor lange geinstrueert waere ghweest op de poincten dewelcke vande beginne aen van sijne aenkomste alhier in controversie waeren geweest / ende dat het besluyt over deselve niet van hem wegens haer Ho. Mog. maer van wegen sijn Majesteyt was geretardeert geworden door het formeren van nieuwe prætensien ende veranderinge van 't Elbingsche Tractaet , evenwel over de voorschreve nieuwe pretensien haer Ho. Mog. ordres te gemoet sach / hoewel hy by præadvertentie / konde seggen / dat hy niet vertrouwde haer Ho. Mog. tot het inwilligen van de selve genegen te zijn / oordeelende het urgeren vande voorschreve prætensien tegenwoordich ontijdich te wesen.

De gemelde Heeren hebben hem voorts bekent gemaeckt / dat haer Koningh informatie vande Heer Appelboom ontfangen had / dat d'aenbiedingen van sijn mediatie by haer Ho. Mog. aengenaem opgenomen ende geaccepteert waeren / haer Ed. gelast hadde sijn Coninckliicke Majesteyts contentement daer over te betuygen ende verseeckeringe te geven / dat deselve daerinne met soodanigen candeur ende oprechtigheyt soude procederen / dat haer Ho. Mog. soo als haer tegenpartije vernoecht souden sijn / dat oock hooggemelde sijne Majesteyt goetgevonden hadde te geven de versochte verklaringe ofte verseeckeringe van sijne onpartijdige neutraliteyt , ende haer Ed. deselve by geschrifte vervat / ende in *Solenni et authentica forma* gestelt sijnde aen hem over te leveren. Hy heeft alle de voorschreve beleefde contestatien met gelijcke expressien naer behooren bejegent / den Zegen van Godt almachtich aen sijn Koninckliicke Majesteyt toegewenst / op dat het voorschreve desselfs Christelijck voornemen tot glorie van sijne Majesteyt ende contentement van haer Ho. Mog. het gewenste succes mochte gewinnen / ende vorder geseyt / te verhoopen / dat de voorschreve verseeckeringe van neutraliteyt in soodanige termen geroucheert soude sijn / dat haer Ho. Mog volkomen gerustheyt ende contentement daer inne souden vinden.

Uyt Dennemarck was alarm gegeven dat twaelf Sweedsche Oorlog-Schepen een Vloot met Contrebandes souden convoyeren / en sich dan voegen by d' Engelsche / maer dat was abuis. In 't laest van Augustus heeft den Heer Ysbrants aen den Heer Sparre als eerste vande Koninckliicke Commissarisen ouverture gedaen van haer Ho. Mog. goede meeninge omtrent de bewuste aldaer begeerde veranderinge in het Elbingsche Tractaet vervat in derselver Resolutie vande vyfde Augusti / met sommaire repetitie van 't geene tot meermale voordesen by hem geallegueert was tot justificatie vande redenen / waer omme haer Ho. Mog. daer inne niet condescenderen konden / ende protestatie van haer Ho. Mog. oprechte genegentheyt om met desen Coninck het voorschreve ende alle de andere Tractaten / die de selve met sijn Majesteyt opgericht hadden ter goe-

der

der trouwe ende onverbreeckelijck te onderhouden / mitsgaders met presentatie van sijne volveerdigheyt om met de gemelde Heeren Koninckliijcke Commissarissen ten eersten te procederen tot voltreckinge vande ge-entameerde conventie over de poincten dewelcke voor lange in controversie geweest sijnde / tegenwoordig genoechsaem geadjusteert ende in State gebracht waeren / om sonder groote moeyte gesloten te konnen werden.

Den Gemelden Heere toonde aende voorgeroerde haer Ho. Mog. Resolutie weynigh ghenoegen te hebben / seggende dat sijn Coninck absolutelijck niet anders verwacht hadde als dat haer Ho. Mog. onbeswaert souden sijn geweest om aen sijn Majesteyt het versochte contentement omtrent de voorschreve veranderingen in 't Elbingsche Tractaet te laeten wedervaren / ende alsoo door het wegnemen van alles wat tusschen deselve ende haer Ho. Mog. eenigsints onneffen was / ende aenleydinge tot nieuwe disputen geven konde den wegh te banen tot herstellinghe van een volkomene vertrouwelijckheyt / waer toe weynigh apparentie scheen te wesen / soo lange sijn Majesteyt in het hoogste gesach om in sijn Landen na welgevallen te mogen disponeren over sijn Tollen bekort ende gelimiteert soude blijven.

Hy heeft hem daer op te gemoet gevoert dat de beste vertrouwelijckheyt voort quam uyt een oprechte onthoudinge van 't geene ter goedertrouwen ende met gemeene bewilliginghe getracteert was / dat hoogste gesach ende vrye dispositie over de Tollen buyten contradictie resideerden in den boesem van yder Souverain / soo wel als alle andere Regalia ende *Jura Majestatis*, maer dat oock daer over soo wel als over het voorschreve ander Regalia by de Respective Potentaten sonder quetsinghe van haere hoocheyt ghetracteert / jen tegens eenige Reciproque stipulatie daer van yets overgegeven konde werden / ghelijck sulcx behalven de daeghlijcxse experientie by sijn Majesteyt selfs duydelijck erkent wierde in het bewuste laeste project van wegen deselve aen hem verhantreyckt / alwaer de voorschreve absolute macht om over de Tollen te disponeren merckelijck gelimiteert wiert met de clausule *nisi mutua conventione aliter de hinc statuere visum fuerit*; Dat hy in conformite van 't gene voorschreve is onbeswaert was by een declaratoir in *Amplissima Forma* te erkennen sijn Majesteyts indisputabel recht / om over de Tollen in sijn gebiet nae welgevallen te disponeren voor behoudens 't gene by onderlinge conventie allereyts anders gestatueert was / ofte noch naederhant met gemeen consent anders gestatueert soude mogen werden.

De Heer Spar nam met de voorschreve voorslagh geen contentement / oordeelende deselve directelijck strijdigh te sijn met de Intentie van sijn Coninck / nae demael sijn Majesteyt sich overt geconvenieerde by 't Elbingsche Tractaet beklaegende veranderinge daerin sochte; Hem daer op vraegende of hy hem dan haer Ho. Mog. uytterste meeninge omtrent de meergemelde poincten bekent gemaeckt hadde. Ende als hy Heer Ysbrants daer op antwoorde dat hy hem ter goeder trouwen gecommuniceert hadde haer Ho. Mog. ernstige meninge ende resolutie naegehoudene serieuse deliberatie over het voorschreve project diesaengaende gearresteert; heeft hy aengenomen van al 't geene voorschreve is aende Coninck sijnen Heere rapport te sullen doen ende sijn Majesteyts resolutie of in 't particulier of in eene conferentie bekente te maecken.

Noch in October heeft den heer Ysbrants debvoir gedaen by den heer Rijcx Cancellier om hem ter intentie van haer Ho. Mog. te disponeren tot het inwilligen van 't versochte redres vande gegeven acte van Neutraliteyt ende tot het nageven vande gepretendeerde veranderinge in 't Elbingsche Tractaet;

Maer gemelde Heere is absolutelijck blijven persisteren by sijne verklaringe dies aengaende aen hem gedaen ende de debatten daer over gevallen; Sijn Ed. verklaerde 't selve deses Conincx uytterste meyninge en de resolutie te sijn dewelcke hem noch nader ende formelijck inde aenstaende weeck door de Heeren Commissarien bekent gemaeckt soude werden / met byvoeginge van een ample protestatie van sijne Majesteyts oprechte genegentheyt om met haer Ho. Mog. te onderhouden alle goede Vrintschap ende correspondentie / ende met deselve te herstellen eene volkomene vertrouwelijckheyt / ende met verseeckeringe dat de voorgeroerde pretensien omtrent het Elbingsche Tractaet nergens toe streckten / als om eenmael uyt den gront wech te nemen alle occasie van onlusten daer uyt voort tockomende;

Nochtnaels den veertienden Octobris ter Vergaderinge voort gebragt sijnde de iteratiue instantien van wegen den Koningh van Sweden, soo hier te Lande door den heer Appelboom deselfs extraordinaris Envoyé directelijck aen haer Ho. Mog. als aen den heer Ysbrants, extraordinaris Minister van desen Staet in Sweden, gedaen / omme vernieticht te hebben het Tractaet van wegen haer Ho. Mog. met den hoogstgemelden Koningh gesloten den negenden December / negen- en vijftigh tot Elucidatie van 't voorgaende Tractaet geteeckent tot Elbing in Pruissen den eerste Nieuwen stijl / ende den elfden September Oude stijl / ses ende vijftigh, is goedgevonden dat aen den gemelden heer Ysbrants geschreven soude worden / dat haer Ho. Mog. in 't geene voorschreve is genegen waren den Koning te gemoet te komen / te vreeden sijnde inde vernietinge ende cassatie van 't voorschreve Tractaet van Elucidatie te consenteren / des dat de pointen daer inne goedt / ende ten dienste van wederzijdts Commercie met onderling concert ter nedergestelt ende geadjusteert mochte worden / ende het voorschreve Tractaet van Elbing in sijn volkomen kracht en wesen verblijve.

Boven alle voorgaende klachten deed den Heer Appelboom noch den ses-entwintighsten October dese / dat een oudt Sweeds Schipper / genaemt Claes Sneringh, ende van daer afgevaeren met sijn Schip genaemt 't Wapen van Sweeden, gelaeden met Cooper, Yser, ende Cooperdraet, om het van daer over te brengen naer Oostende in Vlaenderen, van haer Ho. Mog. Oorloghschepen in Zee / omtrent het Witte Water, sestien a seventien mijlen van Texel, halfwegen tusschen dit Landt ende de Cust van Engelant gerencontreert ende bejegent / ende vervolgens tot Amsterdam was op gebracht; alwaer den voorschreve Schipper voor het Collegie ter Admiraliteyt aldaer comparerende / ende by sijn Zee-passen en Documenten blijckende dat het een vry man was / evenwel schielijck ende onbehoorlijck was achter afgeleyt geworden / ende aen niemand eenich acces tot hem vergunt / niet anders als of het openbaer Vyand was; alleenlijck van ter zijde werdende verstaen / dat den Fiscael uyt eygener authoriteyt den Schipper wilde constringeren tot een corporellen Eed / dat hy het

het niet naerder Rivier van Londen gemunt had gehad / sijnde een nieuwigheyt die noyt noch aen Schipper van andere Geallieerde of Neutralen was gevercht geworden / die oock niet en kon bestaen met den stijl van commercien / oock strijdende tegen d' alliancie ende alle reden ; Deswegen haer Ho. Mog. verhoopentlijck daerinne soude gelieven te laten voorsien en soodane ongerijmtheden doen stutten / behoorlijcke Zee-passen en cognossementen hebben te voldoen ; ende dat buyten alle stijl was de Schippers daer en boven met gevangenisse tot particulieren eed te bedwingen / insonderheyt daer de Tractaten sulcx gants niet maer veel eerder het contrarie medebrachten. Ende terwijl het Schip alleen geladen was met koper, yser, en koperdraet, souden die waren simpliciter niet konnen gerekent worden voor Contrebande / als het Schip in allen val naer Engelandt al had willen loopen / des nochtans neen ; Dat diergelijcke grove materialen waren nergens begrepen onder de Contrebanden waren / en ten regard van Sweden noch veel min / vermits het provenu van dat Land sulx mede bragt ; ende tusschen allerhoogstgemelde Konincklijcke Majesteyt ende haer Ho. Mog. dies aengaende geen Reglement was vastgestelt. Dat het den gemelden extraordinaris Envoye soo veel te vreemder voor quam dat men nu soo veel vigoureuser tegens Sweedsche Schippers als tegen andere soude willen procederen ; daer aller hoogstgemelde Koninckliјcke Majesteyt aen sijne sijde sich tegenwoordich soo trouwelijck en oprecht bemoeyde / niet alleen om de onlusten tusschen Engelandt en desen Staet by te leggen / maer oock de goede correspondentie die tusschen hoogstgemel. Koninckl. Majesteyt en haer Ho. Mog. alle tijdt geweest was wederom in haer voorige fleur te herstellen ; Ende terwijl hy extraordinaris Envoye alsnoch niet anders en kon afnemen of soodane proceduren spruyten uyt een particulieren drift vande Fiscael, die haer Ho. Mog. niet anders als heel onaengenaem konden sijn/also deselve so groote aenstotelijckheyt aende Croon Sweden niet souden willen geven ; Soo versocht hy seer vriendelijck ende dienstelijck dat haer Ho. Mog. het daer henen geliefde 't ordonneren / dat den voorschreve Schipper sonder dilay uyt de detentie moge werden ontslagen / van een ongehouden eed verschoont / vry erkent / ende den Fiscael of die 't aenginck werde gheinjungeert alle onnodige veroorsaeckte onkosten ende expensen te rembourseren / ende sich te wachten op soodanigen wijse na desen meer te procederen.

Den heer Ysbrants schreef vanden derden November dat hy aenden heer Rijcx Cancelier gepresenteert had haer Ho. Mog. missive aen dien Koninck geaddresseert / inhoudende aenbiedinghe van derselver mediatie tot beslissinge der differenten tusschen sijn Majesteyt ende de Stadt Bremen ontstaen / ende haer Ho. Mog. goede meeninge daer inne vervat met sijnen debvoiren soo by monde als schriftelijcke memorie gesecondeert.

Hy heeft daer by gevoecht / dat hy de voorschreve haer Ho. Mog. ordres al voor thien a veerthien daegen ontfangen hebbende / evenwel tot noch toe gesupercedeert had om deselve ter executie te leggen / op hoope dat in conformite vande Informatie hem voor desen by sijn Ed. gegeven op de Ratificatie van 't provisioneel verdrach / door den heer Velt-heer met die van Bremen ontworpen / het accoort finalijck gesloten soude sijn geweest / ende hy tegenwoordich

in plaets van haer Ho. Mog. mediatie te presenteren / occasie soude hebben gehadt het officie van conjouissance ende congratulatie af te leggen / maer dat hy vernomen hebbende de saecken tot die maturiteyt alnoch niet gebracht te wesen / ende dat ter contrarie eenige nieuwe difficulteyten sich hadden geopenbaert / niet langer in gebreecke hadde willen blijven / om haer Ho. Mog. oprechte genegentheyt / tot beslissinge van al de selve sijne Koninghlijcke Majesteyt te presenteren / met bygevoeghde verseeckeringe / in gevalle Godt Almachtigh de devoiren van de Nabuyrige Princen / met een goed ende spoedigh succes soude gelieven te zegenen / dat haer Ho. Mog. 't selve met even soo veel vreughde ende contentement souden aensien / als ofze part ende deel daer aen gehadt / ende handt aen 't werck geleydt hadden.

Gemelden Heer heeft aen genomen alle 't geen voorsz is / den Koningh sijnen Heer te sullen over dragen / ende spoedige resolutie versorgen: Voor sijn particulier ende preallabel advis in civile ende obligeante termen / verklarende niet anders te konnen oordeelen / als dat de voorschreve by haer Ho. Mog. gepresenteerde officien van Mediatie, by sijne Majesteyt met aengenaemheyt op genomen soude werden / van de justitie ende equiteyt van haer Ho. Mog. niet anders konnende verwachten / als dat de selve sijne Majesteyts reghtmatige sustenuen plaets geven / ende vervolghens de voorschreve opgeresene differenten tot contentement van de selve accommoderen souden: sijn Ed. verseeckerde daer benevens dat onaengesien de alreeyts ge-entameerde Tractaten / tot een goedt eynde gebracht mochten worden / voor ende aleer haer Ho. Mog. effective daer toe souden konnen concurreren / sijne Majesteyt evenwel de aenbiedingh van haer wel-gemeende officien soude op nemen voor de daedt selve / ende de selve considereren als een proeuve van hare ghenegentheydt / die sijne Majesteyt met gelijcke trouwhertige devoiren / in de Vrede-handelingh tusschen Engelandt ende Nederlandt soude soecken t'erkennen.

By 't besluyt van 't voorsz discours scheen sijn Ed. hoope te geven / dat lichtelijck noch heden voor 't afgaen van de Post / de Koninghlijcken Resolutie bekent gemaeckt soude werden / hem met eenen vragende of de Heeren by haer Ho. Mog. tot uytvoeringe van de voorsz aengebodene Mediatie ghedestineert / alreeyts genomineert ende gereet waren / om sich op reyse te begeven; Waer op hy niet anders heeft konnen antwoorden / als dat vertroude dat het aen den yver van haer Ho. Mog. / noch aen de volveerdigheyt van haer Gedeputeerden niet soude mancqueren / om aenstonds de hand aen 't werck te slaen / ende alle mogelijcke spoedt te gebruycken.

Voorts tot de poincten tusschen sijne Majesteyt / ende haer Ho. Mog. alnoch controvers ghetreden wesende / heeft uyt de discoursen van den welgemelden Heere niet anders konnen mercken / als dat haer Ho. Mog. staet konden maecken / dat het besluyt van de bewuste conventie aen de gheprætendeerde veranderingen in 't Elbingsche Tractaet niet gheaccrocheert soude werden / maer ontrent het redres in de gegeve Acte van neutraliteyt by haer Ho. Mog. versocht / sijn hem ontmoedt alle voorige difficulteyten voor desen overschreven.

Sedert was de Secretaris Hooghusen, hem uyt name van den Koningh komen aen seggen / dat sijne Majesteyt op 't rapport van de Heer Rijcks-Cancelier geresolveert had haer Ho. Mog. aengebodene interpositie / tot beslis van de differenten met de Stad Bremen te accepteren / ende daer van haer Ho. Mog. by rescriptie op derselver Missive te verseeckeren / maer dat sulcks overmits de korthept des tijds met dese post niet konnende gheschieden / sijne Majesteyt evenwel goed gevonden had hem voor af daer van kennis te geven; Hy voeghde nochtans daer by dat sijne Majesteyt in de voorgeroerde haer Ho. Mog. Missive een scrupul bevonden had / ter oorsaeck van 't woordt mediatie of *opera mediatrix* daer van haer Ho. Mog. sich ghedient hadden / ende by sijne Majesteyt geoordeelt wierde op de differenten tusschen hem / ende die van Bremen niet applicabel te sijn. De Heer Ysbrant heeft daer op geantwoordt dat hem t'eenemael onbewust was / of haer Ho. Mog. met voordacht sich van 't voorsz woord *opera mediatrix* hadden gedient / maer dat sijne Majesteyt verseeckert konde sijn / datse geen intentie hadden om daer door eenige prejudicie te leggen aen wederzijds sustenuen.

D'Heer Appelboom, volghens expresse aenschrijvens van den Koningh / heeft den vierden November vertoont hoe seer allerhooghst-gemelde Koninglijcke Majesteyt ghenegen bleef om te beyveren / daer mede desselfs mediatie in de opgeresene differenten tusschen den Koningh van Groot Brittannien, ende desen Staet / ende de mede Geallieerden van goede operatie mochte wesen / ende een kort ende gewenscht effect bereycken; Ende alsoo om sulcks soo veel eer ende te beter te verhoopen / noodigh was de Rapporten van den toestandt van de selve mediatie, t'elckens onverhindert mochten heen en weer gaen; En meer-allerhooghst-gemelde Koninghlijcke Majesteyt / van de progressen of van de voorvallende *dubia* in desen / van desselfs Heeren Ambassadeurs in Engelandt geadverteert werdende; Sy Heeren Ambassadeurs oock wederom spoedige ordres / tot faciliteringe des Vreden-wercks uyt Sweden te rugge mochten ontfangen / 't welck vermits de onrichtigheyt der ordinaris Land-Posten / tot noch toe seer onseecker ende interupt was gheweest; Sijnde dickmaels verscheyde weecken door gheloopen / sonder dat meer-allerhooghst-gedachte Koninghlijcke Majesteyt / eenigh advis van desselfs Heeren Ambassadeurs in Engelandt had gehadt / tot belet ende hinder van soo goeden saecke / dat allerhooghst-gemelde Koninghlijcke Majesteyt goedt ghevonden had / tot richtiger correspondentie t'ordonneren twee Post-Galliots / d'een ghenaemt den ..... 't ander den Posthoorn, de welcke gestadigh van Gottenborgh en Engeland reciproquelijck souden hebben heen en weer te varen / ende de Brief-Pacquetten over te brengen / ende af te halen / welcke twee Galliots tot hun verseeckerthept / ende om in haer reyse geen beletzel subject te sijn / van noode hebbende behoorlijcke Zee-passen / van de Geinteresseerde partyen in desen tegenwoordighen Oorlogh / daer mede die daer door in Zee van alle attaques en ophoudinge / of quade bejegeningen onaengevochten mochten blijven; Soo versocht hy Heer Envoyé soodane Zee-passen voor de voorsz twee Galliots. Maer daerin hebben haer Ho. Mog. niet willen treden.

Den

Den Heer Ysbrants is in November weder in conferentie geweest / waer in de Heeren Commissarisen / na protestatie van haer Koninghs sincere intentie ende genegentheydt / om met haer Ho. Mog. de oude vriendschap te restabilleren geseydt hebben / dat rapport gedaen hebbende / van 't ghepasseerde in de jonghste conferentie / het bewuste project van conventie gedresseert hadden / naer het meerendeel van Remarcques by hem ghededuceert / ende ghereet waren om 't selve met hem te resumeren.

Hy heeft naer beantwoordinge van de voorschreve Curialia, alvooren hem op derselver propositie te verklaren / gevraecht of zy niet ghelast waren / hem te openbaren ende aen te seggen syne Majesteyts finale resolutie / over de bekende twee controverse Hooft-poincten / van de aldaer gepretendeerde veranderinge in 't Elbingsche Tractaet, ende die by haer Ho. Mog. versochte positive belofte van neutraliteyt, sonder 't welcke hy vertroude dat haer Ed. nevens hem souden oordeelen / het overlesen ende resumeren van de extensie over d'andere pointen / onnodige moeyten ende tijd-verlies te wesen / aengesien geen apparentie was dat men tot besluyt soude konnen komen / soo lange men daer over niet eens was.

De Heeren Commissarisen / hebben sich op 't eerste van de voorschreve twee poincten niet duydelyck verklaert / maer mentie gemaeckt op eenige temperamenten ontrent het voorschreve Tractaet / ende het asseureren van haer Commercien bedacht geweest te syn / 't welck hem deede glooven dat contrarie de apparentie / hem by haer soo wel als by den Heere Rijcks-Cancelier gegeven / van het voorschreve poinct te willen na geven in 't voorgeroerde nieuwe project weder eenige nieuwe voorslagen geinsereert souden wesen / maer op de ghemelde belofte van neutraliteyt hebben sy bekent al-noch ongelast te wesen / ende gerepeteert de difficulteyten daer tegens voor desen geallegueert / daer benevens voorwendende teghenwoordigh volkomentlijck te vertrouwen / dat haer Ho. Mog. geen verdere instantie daer op doen souden / nademael haer Koningh door het aennemen van derselver mediatie getoont hadde / geen misvertrouwen op haer te hebben.

De Heer Ysbrants heeft by antwoord onvernoeghtheyt ghetoont / over de maniere van proceduyren / die men goed vond te gebruycken / tegens de solemnele belofte aen hem te meermalen gedaen / ende noch voor vier daghen gereitereert / van dat hem de voorgeroerde syne Majesteyts finale resolutie op de meer-gemelde twee poincten door haer in de conferentie bekent ghemaeckt soude werden / ende vervolgens gedeclineert tot examinatie van de voorgenoemde nieuwe extensie der voorgeroerde andere poincten te treden / tot dat hem de voorschreve versochte narichte / van des Koninghs intentie gegeven soude wesen.

De gemelde Heeren erkenden wel dat hy om de meergemelde [illegible] Majesteyts resolutie te hebben / geduyrige instantie gedaen hadde / maer [illegible] te willen ignoreren de voorschreve aen hem tot meermael gereiteerde belofte; Edoch namen aen den Koningh haren Heere rapport te sullen doen; Hem vragende of hy dan gemeent was het besluyt van de voorschreve Conventie, over de bekende andere poincten te achterhalen / aen de voorgeroerde

posi-

positive belofte van neutraliteyt wegens haer Ho. Mog. gepretendeert / daer op in gevolge van haer Ho. Mog. Resolutie van den derthienden July lestleden / hy geen scrupule gemaeckt heeft rondelijck te verklaren / dat hy de voorschreve poincten niet finalijck concluderen ofte teeckenen soude / voor ende aleer het voorschreve poinct van de neutraliteyt insgelijcks in goede termen ter neder gestelt soude wesen.

Nademael de Heeren Commissarisen alnoch tardeerden / om hem de langbeloofde finale Resolutie van desen Koningh bekent te maecken / heeft wederom instantie daerom gedaen / ende ten dien eynde by d'Heer Rijcks-Cancelier acces gehad / de welcke hem / over de voorschreve Longeurs dolerende / verseeckert heeft / datter in der waerheyt geen andere reden was / waerom de Heeren Commissarisen in de beyde laetst gehoudene conferentien / achtervolgens de beloften aen hem ghedaen / des Koninghs finale resolutie hem niet bekent hadden gemaeckt / als om dat men tot noch toe geduyrigh besich was gheweest omme te overlegghen / of het mogelijck was haer Hoogh Mog. op 't geene de selve begeerden contentement te konnen geven / doch dat sijne Majesteyt eyndelijck finale resolutie genomen hebbende / de gemelde Heeren Commissarisen binnen weynigh dagen daer van ouverture / ende voorts sodane andere verklaringe souden doen / daer uyt haer Ho. Mog. van sijne Majesteyts goede intentie verseeckert soude sijn.

Sijn Ed. verklaerde vervolgens uyt den naem van de Koningh / de voorgeroerde desselfs uytterste meeninge daer in te bestaen / dat sijne Majesteyt toe stondt / dat de versochte veranderingen in 't Elbingsche Tractaet uyt de ge-entameerde conventie uyt gelaten / ende de selve gesloten soude werden op de bewuste andere poincten / daer over men genoechsaem d'accord was / maer aengaende de versochte veranderinge van de gegeve Acte ofte belofte van neutraliteyt, dat sijne Majesteyt daer toe niet condescenderen konde / naer lange deliberatie bevonden hebbende dat hem sulcks ondoenlijck was / tot justificatie van dien wederom by brengende / de redenen voor desen ghededuceert ende gefondeert op de engagementen, parolle, ende eere van sijn Koningh / ende daer by voegende dat geen redenen ter werelt was / waerom haer Ho. Mog. eenige nadere verseeckeringe soude begeeren / aengesien van dese zijde noyt reden gegeven was tot eenigh achterdencken / ende haer Ho. Mog. in allen gevalle met soo veele Ligues ende Guarantien sich ghemunieert hadden / datse niets van sijne Majesteyt te apprehenderen hadden, Den gemelden Heer insisteerde voorts / dat hy Heer Ysbrants onbeswaert wilde wesen / om dien onverminderet te procederen tot besluyt van de voorschreve conventie op de voorgemelde andere poincten.

't Welck wederom by hem in conformité van haer Ho. Mog. ordres absolutelijck gedifficulteert sijnde / verklaerde sijn Ed. dat over sulcks niet resteerde te doen / als de saecken in staet te laten verblijven tot een nader ende beter ghelegentheydt / sich voorts uyt latende in doleances / over de diffidentie die na sijn opinie buyten reden ende sonder noode in Nederlandt op ghenomen wierde. Waer over by die occasie wederom gerepeteert sijnde / de debatten over 't selve subject voor desen gevallen / voeghde gemelde Heer daer by / dat

 de

de conduite by den Koningh sijnen Heere tot noch toe gehouden / de selve libereerde van alle sinistre opinien / aengesien het buyten twijffel was / dat sijne Majesteyt in gevalle de selve eenigh quaed voornemen tegens den Staet der Vereenighde Nederlanden hadde / 't selve te werck gestelt soude hebben / ten tijde als het met avantagie ende meeste nadruck geschieden konde / ende over sulcks niet tegenwoordigh / nu haer Ho. Mog. sich in een considerabel postuyr bevonden / maer in den voorleden Jare / wanneer naer een desavantagieuse rescontre ter Zee / den Bisschop van Munster met een considerable macht te Lande tot in het herte van den Staet door ghebroocken was / ende het in Sweden aen offres ende aensoeckingen niet mancqueerde. Dat oock de conduite die sijne Majesteyt voor genomen had in 't tockomende te houden / haer Ho. Mag. voorts volkomentlijck gerust soude stellen / niet alleen ten aensien van de opgerechte ende trouwhertige devoiren ende officien / die de selve van meeninge was aen te wenden / in 't bevorderen van de Vrede met Engelandt, maer oock particulierlijck door het revoceren van sijn Armée uyt het Hartoghdom Bremen, waer op haer Hoogh Mog. teghenwoordigh de meeste reflexie ende ombragie scheenen te nemen / waer toe sijne Majesteyt ordre soude geven / soo haest het accommodement met de Stadt ghetroffen soude wesen.

De Heer Ysbrants hielt den ses-en-twintighsten November sijne laetste conferentie: Waer in hem bekent gemaecht wierde des Koninghs resolutie over het subject van sijn Negotiatie / behelsende eene verklaringhe van dat sijn Majesteyt de versochte veranderinge / van de gegevene Acte van neutraliteyt niet toe staen / noch sich daer omtrent anders verklaren kon / als voor desen gedaen was / ende dat een Ambassadeur / die sijn Majesteyt van meeninge was aen haer Ho. Mog. af te senden / ordre soude hebben om met de selve te tracteren / over de bewuste aldaer gepretendeerde veranderingen van 't Elbinghsche Tractaet, ende eyndelijck dat sijn Majesteyt te vreeden was de geentammeerde conventie te doen sluyten / ende perfecteren op de resterende poincten daer over men by na eens was geworden.

De gemelde Heeren Commissarisen versochten voorts / dat hy op de voorschreve veranderinge van de belofte van neutraliteyt geen verdere instantie doen / ende dien onverminderd met haer procederen wilde tot conclusie van de voorgeroerde Conventie; 't welck hy Heer Ysbrants aengewesen heeft onbillijck te sijn / ende haer Ho. Mog. met geen reden ter Werelt gebercht te konnen werden / ende vervolgens in conformité / van der selver ordres geweygert: ende heeft alsoo dese langhduyrige Negotiatie na voorgaende wederzijds protestatie / van haer respective Heeren ende Superieuren ghenegentheydt, tot onderhoudinge van de voorige vriendschap ende goede correspondentie / een eynde genomen.

Den Heer Ysbrants siende datter niet meer te doen was / nam sijn afscheyd van den Koningh / Koninginne Moeder / ende daer het wijders behoorde. De Heer Rijcks-Cancelier heeft hem ter eeren van haer Ho. Mog. Commissie seer heerlijck getracteert / ende by die gelegentheydt bekent ghemaeckt / dat den Heere Grave van Dona in extraordinaris Ambassade naer Neder-

landt

landt vertrecken soude / ende alvereyts ordre van den Koningh ontfangen hadde / om sich tot de reyse gereet te maecken / ende dat een Secretaris binnen veerthien a vijfthien dagen van daer met de noodige depesches ende instructie sijn Ed. toe gesonden soude worden.

De Recredentiael luyde als volght.

Nos C A R O L U S, *&c.*

Celsi ac Præpotentes &c. quod ad nos è vestro consessu nobilem, generosum ac magnificium, nobis sincere dilectum *Ioannem Ysbrants* (tot lit) amandare volueritis, eique committere exponenda nobis quædam negotia quæ tum ad navigationum ac commerciorum usum liberum, tum ad mutua amicitiæ cultum pertinere visa fuerint, id cum ex literis vestris datis Hagæ Comitis die *vigesimo quarto* Aprilis Anni proxime præteriti, tum etiam ex ys quæ supra dictus Vester Minister, viva amplius voce protulit, animo per lubenti percepimus. Fecerat equidem Nobis spem haec Vestra Ablegatio, fore, ut penitus tandem removerentur impedimenta, quæ mutuam illam ac Veterem amicitiam, hactenus impedisse, non semel compertum est, nobis obstiterint, quo minus haec à nobis concepta spes exitum optatum fortitam sit, negotiaq vestro Ministro commissa toto hoc tempore & quidem illo hic presente complanari potuerint, ille ipse redux coram fortè melius, quam hactenus per literas potuit, est explicaturus. Quamvis autem novis de ulteriori Tractatu cogitatio omnis supervacua videri possit, præsertim postquam perspiciamus frustra Nos summam adhibuisse promptitudinem in iis etiam remittendis, quibus ut insisteremus, vel ipsa rei æquitas dictaverit. Attamen cum publicæ Tranquillitati bonoque publico omnibus modis consultum cupiamus, idcirco apud nos haud difficulter constituimus, difficultatibus nos inter & vos componendis manum ad hoc ulterius admovere, nostroque Ministro reassumenda apud vos committere negotia, quæ perfici hic non potuerunt. Nec vero interea temporis studium ullum intermittemus quo possit orbi Christiano, quem præsens jam diu Bellum affligit, desiderata rursum quies reddi; Adeoque læti, oblatam Mediationis Nostræ operam undique esse acceptam, non solum ex jucundo hoc initio prosperos auguramur successus; Sed et qua integitate animi et sinceritate *Mediationis* opus sumus aggressi in eadem indefessi perseverabimus, id omni fide acturi, ut optata Pacis meta contingi tandem possit; Quod etiam divina favente gratia, sperare volumus, dummodo, id quod Deus avertat, nos quoque non fore confidimus, non una alterave pars Belligerantium pacificæ nostræ ac optimæ intentioni obicem ipsamet objecerit. Quæ omnia ut & nostrum colendæ amicitiæ studium, quin reversus sæpe dictus Minister vester vobis ingenue & decenter sit expositurus, nulli dibitamus, qui gratus ante hac divo parenti nostro, ob suam in negotiis gerendis industriam, nobis etiam nunc singularia prudentiæ et candidi animi documenta exhibuit, nostramque dexteritate sua sibi encomium promeruit. Quibus vos divinæ commendamus protectioni. Dedimus

mus in arce nostra Holmensi die *vigesimo octavo* Nov. Anno *millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.*

HEDEWIG ELEONORA.

PETRUS BRAHE. CAROLUS MAURITIUS.
G. O. STEENBOCK. LEWENHAUPT.
M. G. de la GARDIE. GUSTAF SOOP.
H. HOOGHUSEN.

Van de Oost-Indische Retour Schepen / in de voorleden achter Somer verstropt door de storm / lagen noch twee in Christiania in Januario deses Jaers. De Koningh van Denemarcken wacht de Politycque seer hoogh: Want hy liet de selve Schepen seggen niet te vertrecken als op naerder ordre: Ende wat haer Ho. Mog. lieten insisteren op ontslaginge: Syne Majesteyt gaf dilayen: Eensdeels om dat hy noch geen rupture sach tusschen Vranckrijck ende Engelandt: Ende dat hy aen d'eene zyde van Sweden, aen d'ander zyde van Engelandt gedreyght wordende / op sijn securiteyt moest letten / ende niet in voorsichtigheyt kon excederen: Anderdeels om dat hy den Hel te heeter mocht maecken aen desen Staet: *Quid dabitis mihi?* om des te beter conditien te maecken in de Tractaten die hier onder handen waren / ende gedreven wierden door de Heeren Klingenbergh ende Charisius. Die voor gaven te sullen leveren veertigh Schepen: De Resident le Maire schreef dat de Koningh niet meer als vijf-en-twintigh in alles hadde.

Men hielt oock in de Sont aen / een Sucker Prinse op d'Engelsche by een Hollander genomen: De Heeren Deensche seyden / dat de voorschreve aenhoudinge voor tegenwoordigh een seer goedt pretext voor dat Rijck was / om d'Engelsche te abuseren / ende daer door te doen gelooven dat de geruchten van nadere defensive ende offensive met haer Ho. Mog. besloten / op geen vaste gronden liepen.

De handelingh alhier eenigen tijdt met Denemarcken geduyrt hebbende / sijn eyndlijck tot perfectie gekomen: Want den tweeden Februarij de Heeren van Ommeren, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Denemarcken, hebben rapport gedaen van den uytslagh der conferentien / ende onderhandelinge gehouden met de Heeren van Klingenbergh ende Charisius, Afgesante ende Resident respective van Denemarcken, hebbende tot dien eynde ter Vergaderingh ge-exhibeert / ende vervolgens doen leesen drie distincte concepten van Tractaten / namentlijck een van Alliancie, een raeckende de wederzijds pretensien / ende schuld-vorderingen: Ende een raeckende de Tollen van Hout-lasten in Noorwegen: Waer op haer Ho. Mog. de gemelde Heeren Gedeputeerden hebben bedanckt: Ende wierden de selve geauthoriseert / om de voorschreve drie Tractaten nevens de andere daer van dependerende / met de Heeren Ministers van Denemarcken

vol-

volkomentlijck te sluyten / ende te teeckenen / daer toe voor hun een Acte van pouvoir gedepescheert wierdt.

D'Engelsche Envoyé Talbot deede ondertusschen wat hy mocht / om den Koningh van Denemarcken te houden aen de zijde van sijn Koningh; presenterende noch in 't begin van Februarius restitutie van thien à twaelf Schepen / soo d'Engelsche van d'Ingesetenen van dat Rijck ghenomen hadden / ende daer-en-boven belofte van groote dingen / soo hoogh-gedachte Majesteyt tegens haer Ho. Mog. d'Engelsche partye wilde nemen: Op het eerste wierdt hem gheantwoordt / dat de Koningh de restitutie van sijne Ingesetene Schepen voor een billijcke saecke / en waer toe den Koningh van Engelandt naer de reghtvaerdigheyt gehouden was / ende niet voor een faveur / gelijck hy Talbot sulcks scheen te willen debiteren / was aensiende: ende wat sijn vordere propositie belanghde / dat den Koningh met hem / die sijn Character doen alreede af geleydt hadde / niet konde over eenige dingen handelen; Naer dit antwoordt was hy van 't Hof gegaen / ende had hem in zijn Huys op ghesloten / gaf nochte ontfingh visites / en resolveerde in korte te vertrecken.

Ondertusschen quam oock in Denemarcken de Fransche Ambassadeur Pompone, maeckende aen dat Hof bekendt hoe dat hy van sijn Koningh af ghesonden wierdt / om het Rijck van Sweden door alle bedenckelijcke motiven ende middelen te gaen bewegen / om haer Ho. Mog. partye tegens Engelandt aen te nemen / waer toe sijn Koningh oock soude moeten resolveren / gemerckt alle sijne aengewende devoiren tot een accommodement / met dat Rijck en haer Ho. Mog. niet hadden willen gelucken.

Volgens de hier boven gemelde Resolutie / sijn den elfden Februarij gheteeckent seven distincte Tractaten / daer van het laetste ghenaemt secrete of separate Articulen, wierdt soodanigh gesupprimeert / dattet oock niet ghesonden wierdt aen de Provincien: Die het dienvolgens blindelingh ratificeerden: Sijnde aenmerckelijck ende te verwonderen: Nademael / self ghedurende het Gouvernement van de Princen van Orangie sulcks noyt was geschiedt / selfs niet in 't Jaer vijf-en-dertigh, doen oock verscheyde secrecte Articulen met Vranckrijck wierden geslooten; Maer wierden alle gesonden aen de Provincien; om gesien ende geratificeert te worden. Want oock hoe kan men ratificeeren wat men niet gesien en heeft? Een exempel dat men oock onder een Republijcque / de saecken dorf en kan secreet houden voor de Principalen / meer als doen der was eene *quasi Monarchale* Regeeringh. Maer 't geschiede ter instantie van de Heeren Deensche: Die beschaemt waren te breecken teghen Engelandt, daer mede sy soo diep waren in ghezeylt: Maer het groot profijt dat sy trocken uyt dit Tractaet (veel millioenen bedragende) deede haer de reproche van levitept (die haer de Koningh van Engeland daer over deed) over stappen.

Tractaet van Alliantie tusschen Denemarcken ende desen Staet.

ALsoo den Doorluchtigsten Grootmachtigsten Vorst ende Heer, Frederick de *Derde* tot Dennemarcken, Noorwegen, der Wenden ende Gothen Coningh, Hertogh tot Sleeswijck Holsteyn, Stormarn, ende der Ditmarschen, Grave tot Oldenburgh ende Delmenhorst, &c. ende de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, wedersijts by occasie vanden Oorloch tusschen den Koningh van *Groot Brittannien* ende haer Ho. Mog. naer rijpe overweginge vanden tegenwoordigen beswaerlijcken toestant haere gedachten hebben laten gaen, hoe best haere respective Rijcken ende Landen, mitsgaders de Navigatie ende Commercie van haere Onderdanen ende Ingesetenen tegen alle gewelt ende pericul, soo veel mogelijck is, te verseeckeren, *Soo ist*, dat sijne Koninckllijcke Majesteyt ter eenre, ende haer Ho. Mog. ter andere sijde, op de vriendelijcke inductie ende persuasie vande *Coninck van Vranckrijck* goetgevonden hebben haer naeder te conjungeren ende verbinden, ende vervolgens soodanige middelen by de hant te nemen ende in 't werck te stellen, waer door naest Godes bestieringe ende ghenadigen Zegen eene eerlijcke ende verseeckerde Vrede mocht worden geobtineert ende de vrye Commercie ende Navigatie herstelt in voorigen Florisanten staet, mitsgaders oock om te strecken tot *defensie* van wedersijts Onderdanen, als mede om haere respective Hoogheyden, prærogativen, ende gerechtigheden behoorlijck te maintineren, ende die op de vrye Zee, ende andersints gepleegde Excessen ende exorbitantien tegen te gaen: Ende heeft sijne Koninckllijcke Majesteyt tot dien eynde, ende tot bevorderinge van andere saecken meer, gevolmachtight, ende na den *Haegh* gesonden die welgeboorne ende Hoog-Edele Heeren *Paul Clingenberch* sijne Koninckllijcke Majesteyts Admiraliteyts Raet, ende Postmeester Generael, Erf-geseten op Bustrup, Haenrouw, ende Tostrup, als mede aende Heer *Petrus Charisius* sijn Coninckllijcke Majesteyts Raet ende Resident by de hoog-gemelde Heeren Staten Generael, dewelcke daer over in handelingh ende conferentie getreden wesende met de Heeren Gedeputeeren ende Gevolmachtigden van haer Ho. Mog. namentlijck die oock welgeboorne, ende Hoog-Edele, gestrenge, wyse, voorsienige Heeren *Rudolph van Ommeren*, *Iohan de Wit*, uyt den Oudt Raet der Stadt Dordrecht, *Iohan de Wit*, Raed Pensionaris van Hollant ende Westvrieslant, *Bonifacius van Vrybergen*, Heer in Vrybergen, Pensionaris der Stad Tholen, *Godaert Adriaen*, *Baron van Reede*, Heer van Amerongen, Ginckel, Elst, &c. *Adolph van Unckel*, *Johan van IJsselmuyden* tho Rollecaten, Drossart van Vollenhoven ende de Heerlijckheyt Cundert, ende *Johan Drews*, Raetsheer in Groningen, respective Gedeputeerden in haer Ho. Mog. Vergaderingh van wegen de Provintien van Gelderlant, ende 't Graefschap Zutphen, Hollant ende Westvrieslandt, Zeelant, Utrecht, Vrieslant, Overyssel, Stadt Groeningen ende Ommelanden, sijn deseve vervolgens onderlingh in name van haere respective aldergenadichsten ende hooge Heeren Principalen, in krachte van de selver Volmachten ende Pouvoirs op 't eynde deses geinsereert, over de navolgende pointen geaccordeert, ende verdragen, gelijck geaccordeert, ende verdragen wert mitsdesen;

Nae-

I.

Naedemael bevonden wort dat de Engelsche Oorloch-schepen in het voorleden Iaer *sesthien hondert vijf-en-sestigh* niet alleen veel Deensche ende Noordsche Coopvaerdy-schepen oock die geene dewelcke na Neutrale Plaetsen waeren gedestineert, of daer van daen quamen, inde openbare Zee hebben aengehaeldt, ende nae behoorlijcke reclamatie niet willen relaxeren, nemaer oock daer en boven in ende op de Stromen, ende Havenen van hooghstgedachte sijne Koninckklijcke Majesteyt verscheyde onbehoorlijcke feytelijckheden gepleeght, desselfs Kasteelen ende Forten vyandtlijck geattaqueert, aengegrepen, ende beschoten, oock in 't gesichte van sijne Koninckklijcke Majesteyt inde *Sont*, ende onder het Kasteel *Kronenburgh* Schepen geplondert ende aende strant gejaecht. So is sijne Koninckklijcke Majesteyt daer door bewoogen ende genecessiteert geworden te verbieden ende te verhinderen, dat voortaen ende in 't toekomende soo lange den tegenwoordigen Oorloch tusschen de hooghstgedachte Koninck van *Groot Brittannien* ende haer Ho. Mog. sal continueren, *geene Engelsche Oorlogh-Schepen* sullen vermogen te komen op desselfs Reden, Havenen, ende Stroomen, noch oock in *Noorwegen* ofte op sijne Kusten, het alsoo genoemde *Cattegat*, ofte de *Sont*, ofte *Belt*, ende is voorts geconvenieert dat sijne Koninckklijcke Majesteyt soodanigh verbot niet en sal mogen veranderen noch revoceren voor ende al eer de voorschreve Oorlogh sal cesseren. Ende dewyle men met reede beducht is, dat onaengesien 't voorschreve verbot de Engelsche Oorloch-schepen by continuatie sullen trachten de Commercie inde voorschreve Quartieren te troubleren. Soo is van gelijcken verdragen, dat de Oorlogh-schepen van sijne Koninckklijcke Majesteyt aldaer, sulcx soo veel mogelijck is sullen afweeren, ende deselve Engelsche Oorloch-schepen aentasten, bevechten ende soecken te veroveren, wel verstaende, *dat hier door de Commercie op de voornoemde Plaetsen voor de Engelsche Coopvaerdy-schepen niet en wert geinterdiceert of belet*, in cas de selve sich vreedelijck ende behoorlijck comporteren.

II.

Alle Stroomen, Reen, ende Havenen van sijne Koninckklijcke Majesteyt soo wel in beyde de Koninckrijcken *Dennemarcken* ende *Noorwegen*, als in desselfs Vorstendommen *Sleeswijck* ende *Holsteyn*, sullen uyt kracht van dese Alliantie open staen voor den Oorloch ende Coopvaerdye of andere Schepen der Vereenichde Nederlanden; als mede voor die met Commissie van haer Ho. Mog. vaeren, dewelcke alle te samen, aldaer komende, wel ontfangen, bejegent, en na vermogen tegens alle ghewelt ende overlast geprotegeert en beschermt sullen worden.

III.

Dat oock hooghstgemelde sijne Koninckklijcke Majesteyt tot bereijckinge van soo heylsaemen oogmerck, ende om 't voorschreve te doene verboth te mainteneren, oock tot verseeckeringe van sijne eyge, als oock vande Nederlantsche Oorlogh-schepen ende Koopvaerders, mitsgaders derselver Passage ende verblijf door ende ontrent den *Orisont* ende *Belt*, als mede tot afweeringh van alle besorgde gevaer van sijne Koninckrijcken ende derselver Onderdaenen ende Ingesetenen in desen loopenden Iaere, ende voorts van jaer tot jaer, soo lange den voor-

voorschreve Oorlogh sal duyren van den *eersten* April tot op den *eerste* December Nieuwe Stijl beyde incluys, in ende omtrent den *Orisont* in Zee sal brengen, ende gestaedich houden, *veertich goede ende van alles wel voorsiene Oorlogh-schepen*, daer van de naemen, monture, ende manninge sijn begrepen in seeckere Lijste, by de Heeren Plenipotentiarisen ende Gevolmachtigde Ministers van sijne Koninckliicke Majesteyt aende Heeren Gedeputeerde Commissarisen vande hoogh-gemelde Heeren Staten Generael bereyts behandight, ende voorde teeckeninge deses noch naeder in authentica forma over te leveren. Ende in gevalle, dat Godt verhoede, eenige vande voorschreve *veertich* Oorlogh-schepen door Storm, Onweder, ofte wel in een Rencontre quamen te verongelucken, ende te blijven, dat in sulcken cas sijne Koninckliicke Majesteyt deselve ten spoedighsten doenlijck ende mogelijck sijnde, met andere Schepen van Oorlogh van gelijcke force gemant ende gemonteert, als de verongeluckte ofte geblevene ter plaetse, ende ten fine als vooren sal doen remplaceren, ende 't getal alsoo wederom suppleren.

IV.

Ende naedemael sijne Koninckliicke Majesteyt ende haer Ho. Mog. onderlinge verbonden sijn in tijden van Oorloch den geattacqueerden te assisteren met *ses duysent* wel gemonteerde ende gewapende Soldaten, ofte 't equivalent van dien in gelde gereduceert, ende gereeckent ter Somme van *twee hondert acht en tachtich duysent* Rijcxdaelders. Soo is tusschen de opgemelde Heere Plenipotentiarisen ende Gevolmachtigden Ministers ende Gedeputeerden als vooren verdragen ende geaccordeert, dat hoogstgedachte sijne Koninckliicke Majesteyt deselve Somme soo wel ten aensien van 't geene albereyts is verschenen, als van 't geene van nu voortaen staet te verschijnen tot de Equipagie ende uyt rustinge vande voorschreve *veertich* Oorlogh-schepen van tijt tot tijt te doen sal employeren: dan alsoo derselver uytrustinge, mitsgaders 't onderhout van 't volck veel hooger sal loopen, ende sijne Koninckliicke Majesteyt in sijne Koninckrijcken dies aengaende groote Preparatien moet maecken, ende sulcx alles Iaerlijcx een merckelijcke Somme sal bedragen, soo is mede, ghelijck vooren geconvenieert, dat haer Ho. Mog. sijne Koninckliicke Majesteyt daer enboven sullen subsidieren, soo lange den tegenwoordigen Engelsen Oorlogh sal duyren met de Somme van *sesmael hondert duysent Rijcxdaelders* Iaerlijcx, dewelcke inde Stadt *Hamborgh* van tijt tot tijt in specie Rijcxdaelders sullen worden betaelt ende uytgetelt.

V.

Ende sal soodanigh subsidie in dit eerste ende oock inde volgende Iaeren, soo langhe den jegenwoordigen Engelschen Oorlogh, als worden, continueren sal in *drie termijnen* betaelt worden, te weten, den *eersten* Martii *drie hondert duysent Rijcxdaelders*, den *eersten* Iunii *hondert vyftigh duysent Rijcxdaelders*, ende den *eersten* September de resterende *hondert vyftigh duysent Rijcxdaelders*: alles te reeckenen nae den Nieuwen stijl: de voorschreve betaelinge sal precijs als Wissel-gelt, sonder faulte of manquement, oock sonder eenige pretensien, arresten, affectatien, ofte wat andersints soude konnen werden bedacht, daer tegens in te brengen, als vooren geseght, binnen de Stadt *Hamborgh* geschieden ende gepresteert werden op behoorlijcke Quitantie van sijne Koninckliicke Majesteyt met

dessels

desselfs eygen hant ende Zegel geteeckent ende bekrachtight, wel verstaende nochtans, gelijck geconvenieert ende verdragen is, so op 't eerste, als de volgende Iaeren, in minderinge vande voorschreve Subsidien in betalinge te mogen geven tot onderhoudt van *acht Oorlogh-schepen*, met den gevolge ende aenkleven van dien, gemonteert yder met *twee ende veertigh* Stucken, ende voorts op de Conditien, ghestipuleert in 't separaet Contract daer van huyden tusschen de gemelte Koninglijcke Plenipotentairisen en Gevolmachtigde Ministers, ende haer Ho. Mog. Gedeputeerden gemaeckt, 't welck van soodanigen valeur ende waerde gehouden sal worden; als of het van woorde te woorde in dese Alliantie geinsereert ware.

VI.

In cas, door Godes genadigen Zegen, gelijck verhoopt wert, ende soo als oock eygentlijck het oogwit van 't jegenwoordige Tractaet is in dit *eerste* Iaer *sesthien hondert ses-en-sestigh* tusschen den Koningh van *Groot Brittannien* ende de Hoog Mogende Heeren Staten Generael den Vrede getroffen ende herstelt mochte worden; Soo is van nu af aen onderlinge geconvenieert dat dies niet tegenstaende de voorschreve subsidien voor 't selve Iaer, in consideratie dat de Equipagie ende de meeste kosten vande voorschreve Schepen echter onfeylbaerlijck sullen moeten werden gedragen, in 't geheel onwederspreeckelijck sullen werden betaelt ende voldaen.

VII.

Den voorschreve Vrede naer d' expiratie vande loopenden Iaere *sesthien hondert ses-en-sestigh* getroffen werdende, salmen als dan onderlinge nareeckenen wat gedeelte van 't Iaer op den dagh van 't uytwisselen der ratificatien sal wesen ge-escouleert, mitsgaders oock wat Subsidien daer op sijn betaelt, om uyt te vinden of sijne Koninckklijcke Majesteyt albereyts soude genoten hebben, ofte noch sal moeten ontvangen soodanigh gedeelte vande voorschreve *sesmael hondert duysent* Rijcxdaelders, als naer advenant vande verloopene tijdt van 't Iaer sal wesen verschenen, ende is voorts geconditioneert dat deselve sijn Majesteyt daer en boven noch een termijn van *drie Maenden* der voorschreve subsidien, te weten, *hondert vyftigh duysent* Rijcxdaelders trecken ende genieten sal.

VIII.

Ende nademael haer Ho. Mog. sijne Koninckklijcke Majesteyt met soodanigen notablen Somme als boven verhaelt is, tot de Equipagie, subsistentie, ende onderhoudinge vande voorschreve *veertigh* Schepen van Oorlogh sullen subsidieren, soo sal sijne Majesteyt verobligeert sijn de voorschreve Schepen ter begeerte van haer Ho. Mog. door een Geauthoriseerde ende Gemachtigde selve te laten monteren; gelijck oock sijne Koninckklijcke Majesteyt schuldigh ende gehouden sal wesen, de voorschreve *veertigh* Schepen ge-equipeert, gemant, ende gemonteert, als inde Lijste boven verhaelt, in dienst te continueren vande *eerste* April af, tot den *eersten* December daer aen volgende, in cas het Winter Saisoen sulcx als dan sal toelaten, ende niet notoirlijcke en kome te beletten.

IX.

Soo wanneer den Koningh van *Groot Brittannien* dit Tractaet qualijck soude mogen komen op te nemen, ende dienthalven of selfs, of door sijne Geallieerden

den of wel te saemen met sijn Geallieerden, de hooghgedachte Koninck van *Dennemarcken* Vyantlijck quame te attacqueren, soo sullen haer Ho. Mog. schuldigh ende gehouden wesen sijne Koninckklijcke Majesteyt met alle haer maght te water ende te Lande naer uytterste vermogen te adsisteren, niet alleen tegens den hooghgemelde *Koninck van Groot Brittannien*, nemaer oock tegens alle de geene dewelcke ter oorsaecke van desen Tractate, ofte van 't voorschreve te doene verboth ofte verhinderinge directelijck ofte indirectelijck eenige hostiliteyt souden mogen ondernemen tegens sijne Koninckklijcke Majesteyt *Dennemarcken* ofte dessels Rijcken, Landen, Vorstendommen, ende Graefschappen, die sijne Majeste jegenwoordigh besit, ofte die deselve hier namaels by *wettige Successie* soude komen te possederen, ende als dan te gelijck met deselve sijne Majesteyt in openbaeren Oorlogh treden tegens de geene, dewelcke soodanigen hostiliteyt sal ofte sullen plegen: Gelijck oock aende andere sijde, in gevalle yemant, wie het oock soude mogen wesen, ter oorsaecke van dit Tractaet haer Ho. Mog. Vyantlijck mochten komen te attacqueren, soo sal sijn Koninckklijcke Majesteyt oock schuldigh ende gehouden sijn haer Ho. Mog. met al sijn macht te water ende te lande naer uytterste vermogen te adsisteren, tegens alle die genen, dewelcke *uyt die Oorsaeck* directelijck ofte indirectelijck eenige hostiliteyt tegens haer Ho. Mog. soude willen oeffenen, ofte ondernemen, ende alsdan te gelijck met haer Ho. Mog. in openbaeren Oorlogh treden, tegens die gene, dewelcke soodanigen hostiliteyt, sal ofte sullen plegen.

X.

Ingevalle beyde de hooge Contrahenten om redenen in 't bovenstaende *eerste* Artijckel breeder uytgedruckt, in openbaren Oorlogh mochten komen geinvolveert te worden, 't sy met den Koninck van *Groot Brittannien* (met den welcken haer Ho. Mog. albereydts in voegen als vooren, in Oorlogh geimpliceert sijn) 't sy oock met yemant, ofte eenige van sijne Geallieerden, of wel te samen met den selven Koning van *Groot Brittannien*; ende yemant, ofte eenige van sijne Geallieerden, of oock met yemant anders, wie het oock soude mogen wesen. Soo en sal daer naer geen suspensie van Wapenen met den gemenen Vyant, ofte de gemene Vyanden gemaeckt mogen werden, als gesamentlijck ende met ghemeen consent, maer als men 't eenige tyde in handelinghe van Vreede of Treves voor eenige Jaeren komt te treden, so en sal sulcx door een vande Geallieerde niet mogen geschieden sonder participatie vande andere, ende sonder voor hem aenstonts, ende soo haest als voor sich selfs te procureren ende te versorgen de gerequireerde ende nodige faculteyt ende securiteyt, om sijne Ministers te senden ter plaetse, alwaer soodanige handelingh soude mogen wesen aengestelt, gelijck mede daerinne niet voortgaen sonder successivelijck ende van tijt tot tijt kennisse te geven van 't gene inde voorschreve handelingh sal passeeren ende voorvallen, veel min sal d' een of d' ander vermogen te treden tot *het sluyten* vande voorschreve Vreede of Treves, sonder sijn Geallieerde daer inne mede te comprehenderen, ende hem te doen herstellen in dien hy 't begeert, in 't besit van sijne Landen ende Plaetsen die hy jegenwoordigh possedeert, ofte geduyrende den voorschreve Oorlogh by *Wettige Successie* soude mogen komen te possederen, mitsgaders in 't gebruyck vande rechten ende Immuniteyten die hy hadde, ende daer

daer van hy jouisseerde voor den Oorlogh, ende sonder vande gemenen Vyant voor sijn Geallieerde te bedingen deselve rechten, Immuniteyten, exemptien, ende andere Prerogativen, die hy voor hem selven stipuleert, ten ware de Geallieerde anders moghte komen te convenieren.

XI.

By soo verre hier na den voorschreve Vrede met *Engelant* beslooten wesende, sijne Koninckliicke Majesteyt ende haere Ho. Mog. te saemen, of een van beyde apart door den Koninck van *Groot Brittannien*, desselfs Geallieerden, of wel door yemant anders, wie het oock soude moogen wesen, ter oorsaecke van desen Tractate ofte van 't gunt daer aen, ende daer van dependeert, vyandlijck geattacqueert wierden, ende daer over in openbaer Oorlogh quamen ingetogen te worden, soo sullen sijne Koninckliicke Majesteyt ende haer Ho. Mog. reciproquelijck schuldigh ende verobligeert sijn, den geattaqueerden aenstonts sonder dilay *met alle maght* te assisteren, volgens, ende in conformité van den Text van 't voorstaende *negende* Artijckel

XII.

De weeder sijts hooge parthyen ende Contrahenten hebben aengenomen, ende nemen aen mits desen, den Koningh van *Sweden* ende alle andere benabuyrde Princen ende Potentaten by de Commercie geinteresseert 't inviteren, om haer mede in dese verbintenisse ende Alliantie in te laeten, tot bevorderingh van een heylsamen Vrede ende de herstelling vanden vryen Handel en Navigatie.

XIII.

Alle welcke bovenstaende pointen ende Articulen wy Plenipotentiarisen ende Gevolmachtigde Ministers van sijne Koninckliicke Majesteyt, ende wy Gedeputeerde Commissarisen van haer Ho. Mog. onderlinge ende wedersijts in naeme van onse respective aldergenadighste hooge Heeren Principalen, uyt kracht vande Volmachten ende pouvoirs op ons verleent, hier nae geinsereert, hebben verhandelt, veraccordeert, ende gesloten, beloovende in naeme als boven, dat alle deselve ter goeder trouwe naegekomen ende onderhouden sullen worden. Ende dat tot meerder vastigheyt, ende verseeckerheyt van dien, dit Tractaet van Alliantie by sijne Koninckliicke Majesteyt tot *Dennemarcken*, Noorwegen, &c. ende de Hoogh Mogende Heeren *Staten Generael* der Vereenigde Nederlanden binnen den tijt van een *Maendt* naer dat deses, geapprobeert, geratificeert, ende de wedersijts nodige instrumenten van Ratificatie in behoorlijcke forme uytgewisselt ende ge-extradeert sullen worden.

Hier na volgen de Procuratien vande Heeren Plenipotentiarisen van sijne Koninckliicke Majesteyt.

WY Frederick de *Derde*, van Godes Genade Koningh tot Dennemercken, Noorwegen, der Wenden, ende Gotten, Hertogh tot Sleeswijck, Stormarn ende Ditmarschen, Graef tot Oldenborgh ende Delmenhorst, &c. Doen allen hier mede te weten, dat, also wy van onsen Resident by het Fransche Hof, als mede vande Heere Fransche by ons afgewesen Afgesante, onsen lieven Monsieur de Terloh soo wel mondelingh als by geschriffte sijn verseec-

seeckert geworden, dat de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, door derselver aen 't Fransche Hof aenwesende Ministers sullen hebben verklaert der selver inclinatie ende goede genegentheyt om met ons af te handelen verscheyde bekende *Gravamina* ende Pretensien, soo hebben wy van onse sijde gesonden ende afgeordent onsen lieven, getrouwen *Paul Clingenbergh*, Erfgeseten op Bustrop, onsen Admiraliteyts Raet ende Generael Postmeester over ons Rijck Dennemarcken, oock hem aenvertrouwt ende Volmagt gegeven, gelijck wy hem oock met desen onsen open brief vertrouwen ende Volmaght geven, met de Gevolmaghtigde en Commissarisen dewelcke by de hoogh-gemelde Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden sullen geordonneert ende geconstitueert worden, van wegen de gemelte Pretensien ende *Gravamina*, mitsgaders van alle 't gunt wy hem verder *in mandatis* hebben gegeven te handelen ende te sluyten, oock sal alle 't gunt wat hy in dier voegen handelen ende sluyten sal, krachtigh ende van weerde weesen, ende van ons onverbreeckelijck onderhouden ende nagekomen werden, tot meerder bevestinge hebben wy dese met onse eygene hant ende Koninckklijck Zegel bekrachtight. Gegeven op onse Slot en Residentie tot Coppenhage den *twee-en-twin-tigsten* September Anno *sestbien hondert vijf-en-sestigh*. was geteeckent.

FREDRICK. (L.S.)

Lager stont, **REETZ.**

WY Frederick den *Derden*, van Godes Genade Koning van Dennemarck, Noorwegen, der Wenden, ende Gotthen, Hertog tot Sleeswijck, Holsteyn, Stormarn, ende Ditmarschen, Graef tot Oldenborgh ende Delmenhorst, &c. Doen allen hier mede te weten; dat alsoo wy van onsen Resident by het Fransche Hof als mede vanden Franschen by ons gewesen Heer Afgesante onsen lieven Monsieur *de Terlon*, soo wel mondelingh als by geschrifte sijn verseeckert geworden, dat de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden door derselver aen 't Fransche Hof aenwesende Ministers sullen hebben verklaert, der selver inclinatie ende goede genegentheyt om met ons af te handelen verscheyde bekende Gravamina ende Pretensien. Soo hebben wy van onse sijde gecommitteert ende afgeordent onsen lieven, getrouwen, den welgeboren *Petrum Charisium*, onsen Raet ende Resident by de welgemelde Heeren Staten Generael, oock hem aenvertrouwt ende volmaght gegeven, gelijck wy hem met desen onsen open brief aenvertrouwen ende volmacht geven, met de Gevolmachtigde ende Commissarisen de welcke by de Ho. Mog. Heeren Staten Generael sullen geordonneert ende geconstitueert worden, van wegen de gemelde pretensien ende *Gravamina*, mitsgaders van al 't gunt wy hem verders *in mandatis* hebben gegeven te handelen ende te sluyten; Oock sal al 't gunt wat hy in dier voeghen afhandelen ende sluyten sal krachtigh ende van weerde wesen, ende van ons onverbreeckelijck onderhouden ende nagekomen werden. Tot meerder bevestingh hebben wy desen met onsen hant ende Konincks Zegel bekrachtigt. Gegeven op onse Slot ende Residentie, tot Coppenhage den 22. September 1665. Geteeckent

FREDRICK. (L. S.) Onderstont, **REETZ.**

Vande

Van de Heeren gedeputeerden van haer Ho: Mog.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, allen den genen die desen sullen sien ofte hooren lesen, *saluyt*: Doen te weten, alsoo van ontallicke Jaren herwaerts tusschen de Kroone Denemarcken, Noorwegen, ende andere daer aen dependerende Rijcken, Vorstendommen, ende Landtschappen ter eenre, ende desen Staet ter andere zijde, doorgaens is onderhouden een goede, vaste, bondige ende vertroude vriendschap ende correspondentie, de welcke oock van tijdt tot tijdt met Alliantien, ende Tractaten van Staet is bevestight, ende dat het den Doorluchtighsten, Grootmaghtighsten Vorst ende Heer, Heer Frederick de Derde tot Denemarcken, Noorwegen, der Wenden ende Gothen Koningh, Hertogh tot Sleeswijck, Holsteyn, Stormarn, ende der Ditmarsen, Graef tot Oldenburgh ende Delmenhorst, &c. belieft heeft Procuratie ende Volmacht herwaerts te senden, de wel-geboorne ende Hoogh Edele Heeren *Paul Klingenbergh*, sijne Koninghlijcke Majesteyts Admiraliteyts Raedt ende Post-meester Generael, Erf-gesesten op Bustrup, Haenrouw, ende Tostrip, ende *Petrus Charisius*, Raedt ende Resident van sijn Koninghlijcke Majesteyt alhier in den Hage, om met ons ofte onse Commissarisen te tracteren, en te handelen over verscheyde saecken, onder anderen mede raeckende eenige openstaende differenten ende verschillen; *Soo ist*, dat wy van onse zijde gecommitteert ende gheauthoriseert hebben, gelijck wy committeren ende authoriseren mits desen, de wel-gebooorne, Hoogh Edele, gestrenge, wijse, voorsienige Heeren, *Rudolph van Ommeren*, *Johan de Wit*, uyt den Oudt-Raedt der Stadt Dordrecht, *Johan de Wit*, Raedt Pensionaris van Hollandt ende West-Vrieslandt, *Bonifacius van Vrybergen*, Heer in Vrybergen, Pensionaris der Stadt Tholen, *Godaert Adriaen*, Baron van Reede, Heer van Amerongen, Ginckel, Elst, &c. *Adolph van Unckel*, *Iohan van Ysselmuyden*, tho Rollecate, Drossart van Vollenhove ende de Heerlijckheyt Cunndert, ende *Iohan Drews*, Raets-Heer in Groeningen, respective, Gedeputeerde in onse Vergaderinge, van weghen de Provincien van Gelderlandt ende 't Graefschap Zutphen, Hollandt ende West-Vrieslant, Zeelandt, Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, Stadt ende Lande, omme in qualiteyt van onse Commissarisen te samen, ofte 't meerendeel van dien met de gemelde Heeren Plenipotentiarisen en Gevolmachtighde, Ministers van sijne Koninghlijcke Majesteyt van Denemarcken, Noorwegen, &c. over alle 't geene voorsz. is in conferentie te treden, ende met de selve de voorgemelde saecken te adjusteren, righten, verdragen, besluyten, ende teeckenen, ende wetende dat de wel-gemelde Heeren onse Commissarisen, om te faciliteren de voorschreve Negotiatie ende handelingh (op dat die ten goede ende gewenschten eynde magh werden ghebracht) van nooden hebben onse speciale Procuratie, volkomen maght, authoriteyt ende bevel, om alle scrupulen die desaengaende souden mogen ghemoveert worden, wegh te nemen, hebben wy haer gegeven, gelijck wy hun geven in krachte deses volkomen maght, omme met de meer-ghemelde Heeren Plenipotentiarisen ende Gevolmachtighde Ministers van hooghst-gemelde sijne Koninghlijcke Majesteyt te moghen adjuste-

justeren, righten, nederleggen, tracteren, accorderen, ende besluyten eene Alliantie defensive, ende voorts soodanige andere Contracten ende verdragen, de voorschreve openstaende verschillen ende differenten concernerende, fulcks sy onderlinge sullen oordeelen, ende bevinden ten weder-zijden oorbaerlijckst te sijn, ende van alle 't geene alsoo beraemt, gearresteert, ende besloten sal wesen, te maecken, ende passeren soodanige instrumenten ende beloften, in sulcken goeden ende behoorlijcken forme als noodigh wesen sal, beloovende sincoerlijck, oprechtelijck en ter goeder trouwe te sullen houden voor aengenaem, vast, bondigh, ende van waerden alle 't geene by de meergemelde onse Heeren Commissarisen in de selve qualité sal zijn gedaen, belooft, gheconsenteert ende geaccordeert 't selve onverbreeckelijck nae te komen, te onderhouden, ende observeren, oock doen observeren ende onderhouden, sonder daer tegens nimmermeer yets te doen, of te laten gheschieden, directelijck of indirectelijck, in wat manieren het oock soude mogen wesen, maer alles te ratificeren ende t'approberen, ende des noodt zijnde, daer van te verleenen ende passeren Brieven ende instrumenten in de beste forme, tot volkomen contentement ende vergenoeginge van hooghst-gemelde Koningh. Gegeven in onse Vergaderinge, onder onsen Grooten Zegel, Paraphure, ende de Signature van onsen Griffier, in den Hage op den *tweeden* Februarij *sesthien hondert ses-en-sestigh*. Was Geparapheert *J. van Gent.* vt. Op de Plyque stondt, ter Ordonnantie van de hoogh-gemelde Heeren Staten Generael, geteeckent *N. Ruysch*, hebbende onder uythangen 't groote Zegel in Rooden Wassche.

Ten oirkonde ende in teecken der waerheydt, hebben wy Plenipotentiarissen ende Gevolmaghtighde Ministers van zijn Koninghlijcke Majesteyt, ende wy Gedeputeerden van haer Ho. Mog. dese Alliantie met eyghne handen onderteeckent, ende met onse opgedruckte Signetten bevestight, ende sijn hier van *vier* gelijckluydende Exemplaren gemaeckt, te weten voor yder van de hooge Contrahenten *twee*. Actum in 's Graven-hage den *elfden* February *sesthien hondert ses-en-sestigh*. En was geteeckent

Paul Klingenbergh.	(L. S.)	*R. van Ommeren.*	(L. S.)
P. Charisius.	(L. S.)	*Johan de Wit.*	(L. S.)
		Johan de Wit.	(L. S.)
		B. van Vrybergen.	(L. S.)
		G. van Reede tot Amerongen.	(L. S.)
		Adolph Uitkel	(L. S.)
		Johan van Ysselmunde.	(L. S.)
		G. Drews.	(L. S.)

Pretensien, ende Schuldt-vorderingen.

ALsoo tusschen den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Vorst ende Heere, Heer *Frederick de Derde* tot Denemarcken, Noorwegen, der Wenden ende Gotten Koningh, Hertogh tot Sleeswijck, Holsteyn, Stor-

Stormarn en Ditmarsen, Grave tot Oldenburgh en Delmenhorst, &c. ter eenre, ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden ter andere zijde, eenige differenten en verschillen sijn ontstaen en geresen, over en van wegen *seeckere pretensien* ende schuld-vorderinge van de welcke ten weder-zijden betalinge wordt ghe-eyscht, soo heeft den hooghst-gemelden Koningh naer den Hage afgevaerdight ende gevolmachtight, de wel gebooren, Hoogh Edele Heere *Paul Klingenbergh*, sijne Koninghlijcke Majesteyts Admiraliteyts Raedt, ende Post-meester Generael, Erf-geseten op Bustrux, Haenrouw, ende Tostrop, ende den Heere *Petrus Charisius*, zyne Koninghlijcke Majesteyts Raedt ende Resident by de hoogh-gemelde Heeren Staten Generael, de welcke daer over in conferentie sijn getreden met de Commissarisen, ende oock Gevolmachtighde van haer Ho. Mog, namentlijck de oock wel-gebooorne, Hoogh Edele, gestrenge, wijse, voorsichtige Heeren, *Rudolph van Ommeren*, *Iohan de Wit* uyt den Oud-Raedt der Stadt Dordrecht, *Iohan de Wit*, Raedt Pensionaris van Hollandt ende West-Vrieslandt, *Bonefatius van Vrybergen*, Heer in Vrybergen, Pensionaris der Stadt Tholen, *Godart Adriaen*, Baron van Reede, Heer tot Amerongen, Ginckel, Elst, &c. *Adolph van Unckel*, *Iohan van Ysselmuyden* tho Rollecate, Drossart van Vollenhove ende de Heerlijckheyt Clundert, ende *Iohan Drews*, Raets-heer in Groeningen, respective Gedeputeerden in haer Ho. Mog. Vergaderingh, van weghen de Provincie van Gelderlandt ende Graefschap Zutphen, Hollandt ende West-Vrieslandt, Zeelandt, Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, Stad Groeningen ende Ommelanden, zynde de voorsz. pretensien ende Schuld-vorderingen hier na specifiquelijck genumereert wederzijds, als volght.

Vier distincte Posten, daer van uyt de naem ende van wegen de Heeren Staten Generael betalinge is gevordert, ende begeert.

I.

Erstelijck, de reste van 't verschot op de *Orizontsche Tol-redemptie-penningen*, daer van zyne Koninghlijcke Majesteyt by rescissie van 't Tractaet dienaengaende gemaeckt, schuldigh ghebleven is, volgens d'Obligatie onder haer Ho. Mog. berustende, van date den *ses-en-twintighsten* September *sesthien hondert drie-en-vijftigh twee hondert thien duysent Rijcksdaelders* capitael, benevens de daer op verloopene *thien* jaren Renten, monterende een *half Capitael*, ter somme van *hondert vijftigh duysent Rijcksdaelders*, daer van den *derden* Julij *sesthien hondert een-en-sestigh* een Acte, ofte *twee* Obligatien is gepasseert, bedragende alle te samen met de Renten zedert de selve *tweede* Obligatie, verloopen *drie hondert ses-en-veertigh duysent, vijf hondert Rijcxdaelders*.

II.

Ten *anderen*, de somme van *hondert negen-en-dertigh duysent seven hondert twee-en-vijftigh* en een halve Rijcksdaelders, die in den laetsten Oorlogh tusschen *Denemarcken* ende *Sweden*, aen zyn Koninghlijcke Majesteyt binnen Coppenhage is verstreckt, in Gelt, Proviand, ende Munitie van Oorlogh, met

met de verloopen Interessen van dien, van welcke somme zyne Koninghlijcke Majesteyt desselfs Obligatie heeft gepasseert ende uyt gegeven.

III.

Ten *derden*, de somme van *hondert twintigh duysent Rijcksdaelders*, over, ende ter saecke van de bewuste *Hennip-schepen*, hier bevoorens tot Coppenhagen gearresteert, ende de Goederen daer uyt verkocht geweest zynde.

IV.

Ten *vierden*, eene pretensie van het vordere secours ende extraordinaris kosten, de welcke haer Ho. Mog. op hare Vloot ende elders, gheduyrende den laetsten Oorlogh tusschen Denemarcken ende Sweden hebben aen ghewent.

Vier distincte Posten, daer van uyt de naem ende van weghen zijne Koninghlijcke Majesteyt betalinge is gevordert ende begeert.

I.

EErstelijck, de schade geleden over ende ter saecke van die in *Engelandt* by retorsie, wegen de vooren gementioneerde *Hennip-schepen*, gheconfisqueerde Deensche Schepen ende Goederen, monterende, noch al-vooren af getrocken het provenu van de verkochte Engelsche Hennip, ende andere Goederen, de somme van *een-en-vijftigh duysent, een hondert veertien Rijcxdaelders*, mitsgaders wat andersints sijne Koninghlijcke Majesteyt voor groote voordeelen aen de Engelsche heeft moeten toe staen, voor ende aleer dat d'inclusie in 't Vreden-Tractaet tusschen de selve, ende haer Ho. Mog. daer na gemaeckt, by hun heeft konnen geobtineert worden, 't welck op veele *Tonnen Gouts* soude konnen bereeckent worden.

II.

Ten *anderen*, *twee hondert negentigh duysent* Rijcksdaelders, die sijne Koninghlijcke Majesteyt pretendeert ter saecke van 't *defect van 't schuldige secours*, uyt kracht van de onderlinge opgerechte Alliantie, het welcke of gantsch in Volck, of by mancquement van dien ten deele aen Gelt, Vivres, ende Ammunitie hadde moeten gepresteert worden, alhier in gebracht, ende ghestelt tegen den anderen Articul van de pretensien van haer Ho. Mog.

III.

Ten *derden*, *hondert dertigh duysent Rijcksdaelders*, die hooghst-gedachte sijne Koninghlijcke Majesteyt sustineert in de Steden van de Provincie van *Funen*, tot onderhoudt van de Nederlandsche Volckeren, voor den tijdt van *acht* Maenden betaelt zijn.

IV.

Ten *vierden*; sijne Koninghlijcke Majesteyt pretendeert dat de selve van wegen de Tollen voor de *Hout-lasten* in Noorwegen, door de ingekropen abuysen ende misduydinge, tegens de reghte meeninge ende intentie van de Tractaten, te kort geschiedt, ende merckelijck geprejudiceert is, alsoo dat sijne

sijne Koninghlijcke Majesteyt sulcks soude konnen doen bereeckenen tot over een *millioen*, ofte *thien hondert duysent Rijcksdaelders*.

Over alle welcke boven-gementioneerde wederzijds pretensien, sijne Koninghlijcke Majesteyts voornoemde Plenipotentiarisen ende Gevolmachtighdighde Ministers, ende de Gevolmachtighde Commissarisen van haer Hoogh Mog. onderlinge in den naem ende van weghen hare respective Aldergenadighste ende Hooge Heeren Principalen, uyt kracht van haer verleende pouvoirs ende Volmachten, minnelijck sijn geconvenieert ende verdragen, gelijck geconvenieert ende verdragen werdt mits desen, *dat sonder eenige liquidatie ofte verder bereeckeninge het eene tegen het ander sal zijn, en blijven op geheven*, sulcks dat noch syne Koninghlijcke Majesteyt van soodanige *vier* pretensien of Posten, ende wat daer van dependeert op haer Ho. Mog., noch d'Onderdanen ende Ingesetenen van de Vereenighde Provincien, nu of hier namaels in 't geringhste niet meer en sullen hebben, ofte vermogen te spreecken, te vorderen, ofte te pretenderen, noch oock haer Ho. Mog. van wegen de bovengestelde *vier* Posten, ende 't gunt daer aen mochte dependeren, op sijne Koninglijcke Majesteyt, dessels Rijcken, Landen, Onderdanen, ende hare Goederen, of wat daer voor mochte sijn verhipothequeert, ofte verschreven, nu of hier namaels in 't geringhste niet meer hebben, ofte vermogen te spreecken, te vorderen, ende te pretenderen, ende werden mits desen hier door soodanige wederzijds pretensien volkomen *afgedaen, gemortificeert, ghecasseert, ende geannulleert*, oock sullen die van zijne Koninghlijcke Majesteyt ende de Heeren Rijck-Raden, daer over verleende ende uytgegevene Obligatien, by extraditie van sijne Koninghlijcke Majesteyts Ratificatie effectivelijck worden gherestitueert. Maer nademael van wegen sijne Koninghlijcke Majesteyt, in desen gehoudene Conferentie wierden ghepretendeert noch *twee* andere Posten, in dese conventie ende verdragh te trecken, te weten eene somme van *vier hondert duysent* Rijcksdaelders, waer over sijne Koninghlijcke Majesteyt ten behoeve van de Heeren Staten van *Hollandt* ende *West-Vrieslandt*, *twee* distincte Obligatien heeft gepasseert ende uyt ghegeven, te weten, d'eene van date den *vertbienden* November *sestbien hondert seven-en-vijftigh*, ende d'andere van date den *eersten* Mey *sestbien hondert acht-en-vijftigh*. Ende noch *hondert twintigh duysent* Rijcksdaelders, de welcke van de Stadt *Amsterdam* op genomen zijn geworden, om het selve met *twee* van sijne Majesteyts contra-pretensien te liquideren, namentlijck *twintigh duysent* Rijcksdaelders ghepretendeert voor betaelde *Werf-gelderen*, daer van sijn hoogst-gedachte Majesteyt sustineert de Troupes door last van haer Ho. Mog. ghedissipieert te wesen, ende wat voor schade daer door sijne Koninghlijcke Majesteyt is over gekomen; Item, de schade de welcke sijne Koninghlijcke Majesteyt bereeckent over 't beletten van die in *Hollandt* ingehuurde *transport-schepen*, ende de Vracht aen de Schippers, sonder de reyse te doen, betaelt, soo en heeft men daer over niet finalijck konnen adjusteren, vermits de gemelde Heeren haer Ho. Mog. Commissarisen ende Gevolmachtighde verklaert hebben, dat soodanige *vier hondert duysent* Rijcksdaelders de Generaliteyt in 't minste niet en concerneren, ende dat oock de hoogh-ghemelde

Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, mitsgaders de Stadt *Amsterdam*, daer over by zijne Koninghlijcke Majesteyt ende by de in handen hebbende Koninghlijcke Obligatien wilden verblijven, ende is daer over voorts gheconvenieert ende verdragen, dat de jonghst-gespecificeerde *twee pretensien* sijne Majesteyt sullen open blijven, ende deselve ghestelt worden ter *arbitragie ende uytspraeck van den Koningh van Vranckrijck*, gelijck sich hier mede beyde de hooge Contrahenten dienthalven aen den hooghst-ghemelden Coningh soo als het selve te reghte, ende op 't krachtighste kan gheschieden, submitteren, ende dat dienvolgende binnen den tijdt van *vier Maenden*, na de uytwisselinge van wederzijds Ratificatien van wegen zijne Koninghlijcke Majesteyt van *Denemarcken, Noorwegen*, &c. onder de hooghstgemelde Koningh van *Vranckrijck*, ofte in handen van soodanige als zijne Majesteyt daer toe sal gelieven te authoriseren, sal werden bedient van eysch, bekleedt met de redenen, ende gemunieert met de stucken ter materie dienende, ende dat binnen den selven tijdt daer van door den Heere Resident *Charisius*, Copye sal worden ghelevert aen haer Ho. Mog. dat haer Ho. Mog. binnen *drie* Maenden daer na sullen dienen van antwoordt, mede bekleed met redenen ende gemunieert als vooren, ende dat haer Ho. Mog. te gelijck Copie sullen senden aen den Resident *le Mair*, om aen sijne Majesteyt overhandreyckt te worden, de welcke ghehouden sal zijn in den tijdt van andere *drie* maenden te *repliceren*, ende haer Ho. Mog. door den voornoemden Heer Resident *Charisius* Copie te laten toe komen, als wanneer haer Ho. Mog. binnen gelijcke *drie* maenden sullen dupliceren, ende zijne Koninghlijcke Majesteyt door den voornoemden Resident *le Maire* als vooren, daer van Copie toe te senden, ende dit alles onvermindert soodanige judiciele Copien behoorlijck gheauthentiseert, als partyen wederzijds uyt handen van de meer-hooghst-gemelde Koningh van Vranckrijck, of wel van de geene die als vooren by zijne Majesteyt daer toe sal wesen geauthoriseert, sullen vermogen te lichten, wel verstaende dat by de Duplijcque geene stucken ofte Documenten sullen mogen werden ghevoecht, ten ware in de Replijcque mochten influeren eenige notoire nieuwe feyten, ende daer benevens eenige nadere stucken geproduceert worden, in welcken cas tot destructie ende wederleggingh van de selve, ende vorder niet, *contra-bewijs stucken* by de *Duplijcque* sullen mogen werden over ghegeven; Waer mede de saecke alsdan sal ghehouden werden voor ghesloten, ende gebracht in state van wijsen, om by den hooghst-gemelden Coningh van *Vranckrijck* ghedecideert ende getermineert te worden; Ende in gevalle haer Ho. Mog. in de voorschreve pretensien, ofte eenigh gedeelte van dien mochten werden ghecondemneert, sullen de selve de te wijsen *Sententie* ofte uytspraeck promptelijck, ende sonder eenigh uytstel voldoen ende nakomen, maer in cas haer Ho. Mog. daer van worden gheabsolveert, soo sal zijne Koninghlijcke Majesteyt van *Denemarcken, Noorwegen*, &c. daer by moeten acquiesceren, sonder haer Ho. Mog. diesaengaende hier namaels oyt, ofte oyt yets meer te mogen eysschen ofte begeeren.

Ende sal dese conventie ofte verdragh ter goeder trouwe, ende onverbreeckelijck onderhouden werden, tot meerder vastigheydt van dien zijn hier van ge-

gemaeckt *vier* ghelijck-luydende Instrumenten, yder van de hooge partyen *twee*, by de voorgemelde Plenipotentiarisen ende Gevolmachtighde Ministers van zijne Koninghlijcke Majesteyt ter eenre, ende by de Heeren haer Ho: Mog. Commissarisen ter andere zijde, met Hand-Zegel bevestight, ende sullen de wederzijds Ratificatien daer op binnen den tijdt van *een Maendt* tegens den anderen werden ge-extradeert en uyt gewisselt. Gedaen in den Hage den *elfden* Februarij *sesthien hondert ses-en-sestigh*

Was geteeckent

Paul Klingenbergh.	(L. S.)	*R. van Ommeren.*	(L. S.)
P. Charisius.	(L. S.)	*Iohan de Wit*	(L. S.)
		Iohan de Wit.	(L. S.)
		B. v. Vrybergen.	(L. S.)
		G. van Reede tot Amerongen.	(L. S.)
		Adolph van Unckel.	(L. S.)
		Jan van IJsselmuyden.	(L. S.)
		G. Drewt.	(L. S.)

Raeckende de Tollen van Hout-lasten in Noorwegen.

ALsoo door den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Vorst ende Heer, Heer *Frederick* de *Derde*, tot *Denemarcken*, Noorwegen, der Wenden, ende Gotthen Koningh, Hertogh tot Sleeswijck, Holsteyn, Stormarn, ende Ditmarsen, Grave tot Oldenburgh ende Delmenhorst, &c. ter eenre, ende de Ho. Mog. Heeren *Staten Generael* der Vereenighde Nederlanden ter andere zijde, in 't Jaer *sesthien hondert seven-en-veertigh*, ende den *tweeden* nieuwen ende den *twaelfden* Februarij ouden stijl, door wederzijds Gevolmachtighden een Contract is geslooten geworden, naer het welcke de Tollen van Hout-lasten in Noorwegen geheven soude worden, tot op den *derthienden* ouden ende den *drie-en-twintighsten* Augusti nieuwen stijl, des Jaers *sesthien hondert vijf-en-tachtigh*, welcken aengaende wederzijds ondervonden is, ende geoordeelt werdt dat het voorsz Contract niet alsoo is in gestelt, noch en werdt geobserveert, naer gekomen ende ghepractiseert, als naer den reghten sin ende meyninge, mitsgaders tot continuatie ende vermeerderinge van de onderlinge vriendtschap ende Alliantie, tusschen zijne Koninghlijcke Majesteyt ende haer Ho. Mog. werdt gherequireert ende behoort, daer uyt in tijden ende wylen wel eenige misverstanden ende verwyderingen souden volgen ende ontstaen, die men wederzijds ghenegen is, door toebrenginge van respect ende reghtmatigheyt te prevenieren: *Soo ist*, dat sijne hooghst-gedachte Koninghlijcke Majesteyt volmacht verleent, ende af-geveerdight heeft, den wel-geboorne ende Hoogh Edele Heer *Paul Klingenbergh*, zijn Koninghlijcke Majesteyts Admiraliteyts Raed ende Post-meester Generael, Erf-geseten op Bustrup, Haenrouw, ende Tostrup, als mede aen den Heere *Petrus Charisius*, zijne Coninghlijcke Majesteyts Raedt ende Resident, by de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael, de welcke

 met

met de Heeren Gedeputeerde Commissarisen, ende in dese saecke van haer Ho. Mog. Gevolmachtighde, als namentlijck, de oock wel-geboore, hoogh Edele, ghestrenge, wijse, voorsichtige Heeren, *Rudolph van Ommeren, Iohan de Wit*, uyt den Oudt-Raedt der Stadt Dordrecht, *Iohan de Wit*, Raedt Pensionaris van Hollandt ende West-Vrieslandt, *Bonefacius van Vrybergen*, Heer in Vrybergen, Pensionaris der Stadt Tholen, *Godart Adriaen*, Baron van Reede, Heer van Amerongen, Ginckel, Elst, &c. *Adolph van Unckel, Iohan van Ysselmuyden*. tho Rollecate, Drossart van Vollenhoven, ende de Heerlijckheyt Clundert, ende *Iohan Drews*, Raets-heer in Groeningen, respective Gedeputeerden in haer Ho. Mog. Vergaderingen, van weghen de Provincien van Gelderlandt, ende 't Graefschap Zutphen, Hollandt ende West-Vrieslandt, Zeelandt, Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, Stad Groeningen ende Ommelanden, in onderhandelinge ghetreden sijnde, ende het voorschreve Tractaet soo ten opsichte van den teneur, als de practijcque naeukeurigh ende exactelijck ghe-examineert hebbende tot nader Elucidatie, redres, ende alteratie van 't selve ter neder ghestelt, verdragen, ende veraccordeert hebben 't geene hier na volght, te weten:

I.

Eerstelijck, dat het voorschreve Tractaet sijnde relatif tot een voorgaende, in den Jare *sesthien hondert vijf-en-veertigh* gesloten tot *Christianopel*, sal blijven in zijn geheel, uyt ghesondert voor soo veel het selve by desen werdt af getreden, ge-elucideert, ende gealtereert, om te continueren tot den *derthienden* Augusti des Jaers *sesthien hondert vijf-en-tachtigh* hier bevooren ghementioneert.

II.

Tot verhoedinge ende correctie van alle misverstanden, ofte ghepleeghde frauden teghens het voorschreve Tractaet, soo ten opsichte van de *meetingh* der Schepen selve op *Noorwegen* varende, als door den aenbouw van seeckere soorte van Schepen, die ten tijde van het aengaen van 't voorschreve Tractaet niet bekent zijn geweest, ende ordinaris genoemt worden *van de nieuwe fabrijcque* is toe gestaen, ende geaccordeert een nieuwe meetinge van Schepen, op de bequaemste, ghevoechlijckste ende seeckerste maniere doenlijck sijnde, in dier voegen dat de *Hout-lasten* van de Schepen sullen werden uyt gevonden, ende begroot op *vier duysent* ponden gewichte, sulcks dat so *dickmael* als een Schip *vier duysent ponden* swaer aen hout kan in laden, het selve voor soo veele *Lasten* sal worden gereeckent ende getaxeert.

III.

Om welcke *meetinge* bequamelijck te doen gheschieden, ende effect sorteren, alle de Nederlandsche Schippers, die gemunt hebben t'zijner tijdt met haer onderhebbende Schepen op *Noorwegen* te varen, by affictie van Billetten sullen worden gewaerschout, ende geordonneert aen de Collegien ter Admiraliteyt, in de respective quartieren deser Landen bekent te maecken de leghplaetsen hunner Schepen, ende haer gereet te vinden om de meetinge by te wesen, de welcke soo haest doenlijck aen gevangen, ende in de maendt van April naestkomende voltrocken sal worden, door Gecommitteerden by ofte

van

van wegen sijne hooghstgedachte Majesteyt ende haer Ho. Mog. daer toe te ordonneren, die de taxatie ende begrotinge der lasten doen sullen. Des sal de voorschreve metinge geschieden buyten last ofte beswaernisse der Schippers, ende Reders, sonder dat nochtans ten reguarde dat de schepen van meerder drachtbaerheyt sullen bevonden worden vande gepasseerde tijt over eenige nabetalinge van geprofiteerde Tollen eenighsints gemoeyt, ofte pretensien in 't publijck ofte bysonder gemoveert sullen worden.

IV.

Vande alsoo te doene *metinge, yckinge* ende *begrootingh* der Schepen, sullen aende Schippers by de voorgenoemde Gecommitteerde behoorlijcke Brieven om in Noorwegen te vertoonen, verleent, ende wedersijts registers gemaeckt worden, omme te dienen naer behooren, ende volgens den inhout van dien *brant-teeckens* op de Stevens, achter ende voor gedaen worden; omme tegens de *Yckbrieven*, de *Tolwachters* des begerende, geconfereert te werden.

V.

Dat in cas over de voorschreve beraemde metinge verschil soude mogen vallen, ofte de Schipper sich beklaegen dat sijn Schip te hoogh ofte te groot van lasten gestelt was, sal soodanigen Schipper in *Noorwegen* komende, sijne Schip met kennisse ende voorweten vande Koninckliijcke Officieren met soodanigh hout, als ordinaris uyt de Havenen van *Noorweegen* afgeladen wert wel ende vol afgestouwt hebbende vande gemelte Officieren nemen acte ende verklaringe, hoe veel voeten sijn onderhebbent Schip achter en voor diep gelegen heeft, ende vande voorseyde *houtlast* betaelende oock dien volgens de opgestelde *Tollen*, doen 't sijner naester reyse in *Noorweegen* sich tot *Dramme* ofte in eenige andere vande voornaemste Havenen in *Noorwegen* voorschreve tot de houtladinge bequaem, addresseren aende gemelte Officieren, die 't sijnen versoecke aenstonts ende sonder vertoeven het voorschreve Schip sullen doen laden ende beswaren met afgewoogen *Yser* ofte ander swaer goet tot op deselve Diepte, gelijck het te vooren met hout gelaeden hadde gelegen, ende uyt het gewichte van 't voorschreve ingeladen *Yser* ofte ander swaer goet (te reeckenen tegens *vier duysent Ponden Hollants* gewichte voor een last) calculeren ende begrooten het getal der *hout-lasten*, die het selve Schip sal konnen voeren naer advenant, van welcke bevindinge den Tol sal betaelt worden, welcke *metinge* sal dienen voor een generale decisie; Des sullen de Schippers, welcker schepen by soodanige preuven bevonden worden te vooren recht ende wel gemeten te sijn, tot haeren laste moete nemen ende dragen de gedaene *preuve*; oock in toekomende meerder Tollen betalen na advenant der lasten, in cas bevonden mochte worden dat haere schepen te weynigh getaxeert sijn geweest, sonder datse om 't gepasseerde gemoeyt sullen worden, doch bevindende dat eenige schepen te hoog op last gestelt ende beswaert sijn, sullen deselve vande betalinge der voorschreve preuve 't eenemael vry sijn, ende op soodanige lasten gestelt worden, als die haer bevinden. Oock by sijne Koninckliijcke Majesteyts Officieren ende bedienden gerestitueert worden 't geene dat te vooren aen Tol te veel betaelt sal wesen.

VI.

Ende indien door de voorsz. metinge ende Preuve de rechte groote ruymte

der Schepen ten opsichte vande ladinge der hout-waeren gevonden sal konnen werden, ende alle beraminge of twijffelinge weg-genomen, sal mits dien oock komen te cesseren de kortinge ofte reductie van 't *vyfde* gedeelte vande scheeps ruymte, daer van in 't *achtste* artijckel van 't voorschreve Tractaet wort gemelt, maer den Tol betaelt volgens de *Yck-brief* ende metinge, sonder eenige kortinge, of reductie.

VII.

Eenige nieuwe aen te bouwen Schepen ofte andere van *hout-laedinge* daer te vooren niet gebruyckt geweest sijnde, in *Noorwegen* komende, ofte uyt dese Landen begereende derwaerts te varen, sullen In voegen als vooren *gemeten* worden, ende in cas van beswaernisse oock de voorsz. *Preuve* mogen vorderen ende genieten, sulcx als deselve in 't voorigh artijckel is vermelt.

VIII.

De *hout-lasten* der Schepen alsoo begroot ende uytgevonden sijnde, heeft sijne Konincklijcke Majesteyt belieft dat van die Schepen die met haeren oprechten ondergeschreven *Maet-brief* versien sijn, ende hout uyt *Noorwegen* voeren, geduyrende de vooorschreve tijdt voor des Konincks Tol gevoert ende betaelt sal werden, *een ende een achtste* Rijcxdaelders van yder last, sonder dat daer en boven eenige andere *Tollen ofte By-Tollen*, wat naemen die oock mogen hebben, gevordert of opgeset sullen mogen werden.

IX.

Gelijck mede de Schepen inde Vereenighde Nederlanden 't huys geboorende eenige Waeren ofte Koopmanschappen in *Noorwegen* brengende geen hooger of, meerder Tollen sullen betaelen als de eygen Inwoonders ofte Ondersaten van sijne meer hoogstgedachte Konincklijcke Majesteyt, nevens welcke ende andere Natien deselve oock in 't uytgaen getracteert sullen werden in cas deselve eenige verminderinge op den *Tol der-hout lasten*, benevens den voorschreve Tax in 't voeren van *hout-waren* buyten sijn Konincklijcke Majesteyts Rijcken ende Landen soude werden toegestaen of komen te genieten.

X.

Een Schip het welcke *Hout* geladen heeft, magh wel op de *hout-havens* van andere waeren als *Pick, Teer, Huyden, Talck*, (ofte 't gunt anders kan werden uytgevoert) innemen, nochtans sal daer af nae 't *stuck of gewicht*, volgens sijne Konincklijcke Majesteyts *Tol-Rolle*, behoorlijcke Tol betaelt worden; oock sullen soodanige Schepen, dewelcke meer als *hout* inladen sullen, noopende de voorsz andere *Waeren*, die sy daer nevens innemen, de *visitatien*, als billijck, subject ende onderworpen sijn, al evenwel sullen van de Taxatie van 't Schip soo veele Lasten afgetrocken worden, als de goederen komen te beloopen, dewelcke buyten dien, ende in 't bysonder vertolt zijn.

XI.

In 't vorderen vande *Tol* sal geen onderscheyt gemaeckt worden of de Schepen met de beste, slechtste, of middelbarige soorte van *hout-waeren* beladen mochten wesen, noch ten reguard van dien, of op presumptie datse eenige onvrye ofte verbodene *houtwaeren* ingeladen mochten hebben, eenige visitatie, recerche, veel min retardement werden gedaen, maer sullen alleen de onvrye of verboden *hout-waeren* aen-

aengehouden worden, so wanneer deselve buyten de Schepen worden bevonden, boven 'twelck de Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden onder geenerley pretext ter oorsaecke van dien eenige de minste molestie ofte ongelegentheyt aen haere Persoonen ofte goederen, noch retardement aen haere Schepen sal worden aengedaen, maer sullen naer de betalinge van de hier voorgestelden *Tol* vry ende onverhindert mogen vertrecken ende hare reyse vorderen.

XII.

De Onderdaenen vande Vereenigde Nederlanden sal toegelaten wesen in *Noorwegen* allerhande soorten van *hout*, wat naem het selve mach hebben, oock het tot nu toe verbooden geweest sijnde *Eyck-hout* aen sich te verhandelen, uytgesondert groote *Masten* over de *twintigh* palmen, dewelcke sijne Koninckllijcke Majesteyt alleenigh voor sich hout, mitsgaders wat deselve verder tot sijn particulier of publijck gebruyck soude mogen van node hebben; Soo nochtans dat in sulcken cas het verboth van uytvoer van soodanige noodwendigheden sal moeten wesen generael, ende niet particulier voor de Onderdaenen, ende Ingesetenen der Geunieerde Provintien, sullende nochtans ongekreuckt blyven, het gunt in 't voorgaende *elfde* artijckel is vervath.

XIII.

Boven de betaelinge vande voorschreve *Tol* sullen de Nederlantsche Schepen, die *hout* ofte andere goederen in *Noorwegen* geladen hebben, niet beswaert worden, ten respecte van de onkosten die aldaer tot gerief ende verseeckeringh der Schepen aengewent worden, in 't besorgen van *Ringen aende Clippen* ofte andere commoditeyten, 't sy hoedanigh die genaemt mogen wesen, maer sal hun alle behulp ende vrientschap tot voortsettinge vande Handel verschaft ende bewesen worden.

XIV.

Ende alsoo wedersijts vertrouwt ende geoordeelt wert, dat het voorige Tractaet mede gesslooten in 's Gravenhage den 2 ouden stijl ende den 12 Februarii nieuwen stijl Anno *sesthien hondert seven-en-veertigh*, door nederstellinge vande voorschreve artijckelen behoorlijck is ge-elucideert ende geredresseert. Soo sullen de Ingesetenen der Vereenigde Nederlanden daer nae den *Tol* oprechtelijck ende volkomentlijck betalen ende in 't tegendeel tegens alle onbehoorlijcke moeyelijckheden, van wien het oock soude mogen wesen werden beschermt, ende bevrijt. Gelijck wedersijts wort verklaert de sincere meyninge ende intentie te wesen. Ende om dat sulcx te effectueren alle behoorlijcke ende betamelijcke middelen sullen werden betracht ende aengewent, daer toe de bovengemelde sijne Koninckllijcke Majesteyts Plenipotentiarisen, ende Gevolmachtigde Ministers, ende de Heeren Commissarisen van haer Ho. Mog. sich wedersijts inden name van wegen haere respective allergenadigste ende hooge Heeren Principaelen uyt krachte van haere Pouvoirs ende Volmachten verobligeren; Ende sal dit Tractaet by sijne Koninckllijcke Majesteyt tot Denemarcken, Noorwegen, &c. ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden binnen den tijt van een *Maent* naer date deses geapprobeert, geratificeert, en de wedersijts nodige Instrumenten van ratificatie in behoorlicke forme uytgewisselt, ende ge-extradeert worden.

Ten

Ten oirkonde ende in teecken der waerheyt hebben wy Plenipotentiarisen ende Gevolmachtigde Ministers van sijne Koninckklijcke Majesteyt, ende wy Gedeputeerden van haere Ho. Mog. desen met eygene handen onderteeckent, ende met onse opgedruckte Signetten bevestight, ende sijn hier van *vier* gelijck luydende exemplaren gemaeckt; Te weten, voor yder vande hooge Contrahenten *twee*. Actum in 's Gravenhage den *elfden* Februarii *seftbien hondert ses-en-sestigh.* Geteeckent

Paul Klingenbergh.	(L. S.)	*R. van Ommeren.*	(L. S.)
P. Carisius.	(L. S.)	*Johan de Wit.*	(L. S.)
		Johan de Wit.	(L. S.)
		B. van Vrybergen.	(L. S.)
		G. van Reede tot Amerongen.	(L. S.)
		Adolph Unckel	(L. S.)
		Johan van Ysselmuyde.	(L. S.)
		G. Drews.	(L. S.)

Voor de Westindische Compagnie.

ALsoo eenigen tijt herwaerts verscheyde oneenigheden, differenten, ende disputen sijn voorgevallen tusschen den Doorluchtigsten, Grootmachtigsten Vorst ende Heer, Heer *Fredrick de Derde, tot Dennemarcken,* Noorwegen, der Wenden ende Gotthen Koningh, Hertogh tot Sleeswijck, Holsteyn, Stormarn, ende der Ditmarschen, Grave tot Oldenborgh, ende Delmenhorst, mitsgaders sijne Koninckklijcke Majesteyts Geoctroyeerde *Africaensche Compagnie* tot *Gluckstadt*, ter eenre, ende de Hoogh Mogende Heeren *Staten Generael* der Vereenigde Nederlanden, als meede derselver Geoctroyeerde *Westindische* Compagnie ter andere sijde, principalijck ten regarde van eenige Plaetsen leggende op de Kust van *Guinea*, *Anemabo*, *Orsu*, ende andere Logien meer, ende de Negotie die aldaer valt, oock van wegen eenige schepen ende Iachten, dewelcke van weder sijden sijn genomen ende gearresteert; Ende dewijle soodane differenten, verschillen, ende disputen noch dagelijcx stonden te vermeerderen, ten ware daer inne tydelijck wierde voorsien. Soo is, naer diverse gehoudene Conferentien ende onderlinge rijpe deliberatie over alle 't gunt diesaengaende eenigsints in consideratie heeft konnen komen, om verdre verwyderinge te gemoet te treden, ende de oude vertroude vrintschap, naeuwe alliantie, ende alle goede Nabuyrlijcke Correspondentie tusschen hoogstgemelte sijne Koninckklijcke Majesteyt ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, mitsgaders tusschen wedersijts respective Onderdanen ende Ingesetenen hoe langer hoe meer te cultiveren, 't onderhouden, ende te bevestigen tusschen den meer hoogst-gemelde sijne Koninckklijcke Majesteyts Plenipotentiarisen ende Gevolmachtighde Ministers, de welgeboorne, ende hoogh Ed. Heeren *Paul Clingenbergh*, sijne Koninckklijcke Majesteyts Admiraliteyts Raet, Postmeester Generael, Erfgeseten op Bustrup, Haenrouw; ende Tostrup, ende *Petrus Charisius*, Raet ende Resident van sijne Koninckklijcke Majesteyt

jesteyt alhier inden Hage, volgens hun daer toe verleende Pouvoir ende Volmacht ter eenre, ende de Commissarisen van haer Ho. Mog. namentlijck de welgeboorne, hoogh Ed. gestrenge, wijse, voorsienininge, Heeren *Rudolph van Ommeren*, *Johan de Wit*, uyt de Out Raet der Stadt Dordrecht, *Johan de Wit*, Raet Pensionaris van Hollant ende West-Vrieslandt, *Bonifacius van Vrybergen*, Heer in Vrybergen, Pensionaris der Stadt Tholen, *Godaert Adriaen*, *Baron van Reede*, Heer van Amerongen, Ginckel, Elst, &c. *Adolph van Unckel*, *Iohan van Ysselmuyden* tho Rollecate, Drossart van Vollenhove ende de Heerlijckheyt Cuyndert, ende *Iohan Drews*, Raetsheer in Groeningen, respective Gedeputeerden in haer Ho. Mog. Vergaderinge van wegen de Provincien van Gelderlant ende Graefschap Zutphen, Hollandt ende West-Vrieslandt, Zeeland, Utrecht, Vrieslandt, Overyssel, Stadt Groningen ende Ommelanden ter andere sijde, insgelijcx volgens haere Procuratie ende authorisatie in 't minnelijck soodanich geconvenieert ende verdragen als volght.

I.

Eerstelijck, dat alle *hostiliteyt* ende oneenigheyt eenige Jaeren herwaerts tusschen de gemelde beyde Compagnien voorghevallen, sullen cesseren ende ophouden, ende dat sijne Koninckelijcke Majesteyt dien volghens zijne Geoctroyeerde Africaense Compagnien sal beveelen haer in alle manieren vreedsaem te draghen, ende te comporteren, dat oock haer Ho. Mog. aen haere zijnde Nederlantsche Geoctroyeerde *Westindische* Compagnie sullen ordonneren het selve van gelijcken te doen, sulcx dat de voornoemde beyde Compagnien voortaen onderlinge goede Vreede ende eenigheyt sullen onderhouden, sonder dat d' een d' ander eenich belet, schade, ofte ongemack sal mogen toebrengen inde Commercie, Handel, ende Trafijque, op ende aende Custe van *Guinea* vallende voor soo veel deselve daer toe volgens 't recht der Volckeren sullen wesen berichtight, waer inne sijne Koninckelijcke Majesteyt noch haer Ho. Mog. ende derselver Onderdanen by dit Tractaet nu noch naemaels niet en werden geprejudiceert.

II.

Ende is voorts geconvenieert en verdragen dat sijne Majesteyt de pretensie die deselve heeft gemaeckt gehadt, raeckende de restitutie vande Forten *Cabo Corço*, *Tacquoray*, ende *Anemabo* sal quiteren, gelijck sijne Majesteyt die quiteert mits desen, oock dien volgen cedeert ende transporteert 't recht dat deselve daer op is hebbende, ten behoeve van haer Ho. Mog.

III

Dat *Fredricxborgh* ende *Orsu*, nu genaemt *Christiansborgh*, ende de Negotie daer op vallende soo lange als het navolgende artijckel vermelt by Provisie noch sullen blyven aen sijne Koninckelijcke Majesteyt ende onder de directie van de *Deensche Africaensche* Compagnie gelijck mede de Logie aen *Cabo Corço*, ende de vaert derwaerts so wanneer het selve Fort door hulpe vande selve Deensche Compagnie wederom mocht worden gerecupereert ende verovert.

IV.

Dat naer d' expiratie van het Octroy, 't welck sijne Koninckelijcke Majesteyt aen desselfs *Africaensche* Compagnie heeft verleent, ende eyndigen sal met den Iare *negen-en-seventigh Fredricxborgh* de Logie aen *Cabo Corço*, ende oock *Orsu* aen

 haer

haer Ho. Mog. ende de Nederlantsche Westindische Compagnien sullen gecedeert, ende in volkomen eygendom overgelaten werden, mits dat aende voorschreve *Deensche Africaensche Compagnien* daer tegens in reedelijckheyt, ter taxatie van Luyden hun des verstaende, sal werden betaelt 'tgeene deselve aldaer heeft gebouwt.

V.

Ende naedemael haer Ho. Mog. sustineren dat eenige Onderdanen ende Ingesetenen vande Vereenigde Nederlanden, tegens en contrarie de Placcaten by deselve ge-emaneert, &c. de gestatueerde Poenen, jegenwoordigh noch participeren inde *Deensche Africaensche* Compagnien, soo is men daer over geconvenieert ende verdragen, dat alhoewel het haer Ho. Mog. ende de Heeren Staten vande respective Provintien vry staet, haer ongehoorsaeme Onderdaenen ende Ingesetenen inde voorschreve Vereenighde Nederlanden over haere transgressien te doen straffen, sijne Coninckiijcke Majesteyt nochtans soodanige ordre stellen, ende die voorsieninghe doen sal ten eynde dat inde voorsz *Deensche Africaensche* Compagnie geen Persoonen in 't ressort van desen Staet woonachtigh geadmitteert, ofte getollereert worden. Ende in cas des niet tegenstaende een ofte meer Ondersaten ende Ingesetenen der voorschreve Vereenighde Nederlanden part ofte deel inde voorgenoemde Deensche Compagnie soude moghen hebben, dat het Capitael (het welck hy ofte zy directelijck op haer eygen naem, ofte onder de naem vande een ofte d' andre vande subjecten vande sijne Konincklijcke Majesteyt ofte andersints daer in hæerederen aenstonts sal werden gheconfisqueert.

VI

Daer over de openstaende Pretensien tusschen beyde de opgemelde *Deensche* Africaensche ende de Nederlantsche *Westindische* Compagnien metten eersten eene minnelijcke onderhandelingh sal aengestelt worden. Ende in gevalle dese, dies aengaende met den anderen niet en konnen verdragen, dat tusschen de Plenipotentiarisen ende Gevolmachtigde Ministers van sijne Konincklijcke Majesteyt ende de Commissarisen van haer Ho. Mog. over ende ter saecke van de arbitrage sal worden geconvenieert.

VII.

Ende is voorts by de ghemelte Heeren Commissarisen van haer Ho. Mog. uyt krachte van haere Procuratie ende authorisatie belooft, ghelijck de selve belooven by desen, dat aen sijne Konincklijcke Majesteyt ofte desselfs Gevolmachtigden binnen seeckeren korten tijt promptelijck sullen uytgetelt worden de questieuse Subsidie-gelden, die sijne Konincklijcke Majesteyt over restoir van 't Iaer *sesthien hondert vier-en-vyftigh* pretendeert hem noch te competeren.

Ende sal dese Conventie ende verdrach ten weederzijden ter goeder trouwe ende onverbreeckelijck onderhouden worden. Tot meerder vastigheyt van dien sijn hier van gemaeckt vier gelijckluydende instrumenten voor yder vande hooge partyen twee, by de welgemelde Plenipotentiarisen ende Gevolmachtighde Ministers van sijne Konincklijcke Majesteyt ter eenre, ende by d' Heeren haer Ho. Mog. Commissarisen ter andere zijde met handt ende Zegel bevesticht. Ende

de

de sullen de wedersijts Ratificatien daer op binnen den tijdt van een maent tegens den anderen werden ge-extradeert ende uytgewisselt. Gedaen in den Hage den *elfden* Februarii *sesthien hondert ses-en-sestigh.* Gereeckent

Paul Klingenbergh.	(*L. S.*)	*R. van Ommeren.*	(*L. S.*)
P. Carisius.	(*L. S.*)	*Iohan de Wit.*	(*L. S.*)
		Iohan de Wit.	(*L. S.*)
		B. van Vrybergen.	(*L. S.*)
		G. van Reede tot Amerongen.	(*L. S.*)
		Adolph Unckel.	(*L. S.*)
		Iohan van Ysselmuyde.	(*L. S.*)
		G. Drews.	(*L. S.*)

Over het fourneren van acht Oorlochschepen.

NAedemael onder anderen by het *vyfde* Artijckel van 't Tractaet van *Alliantie*, huyden geslooten tusschen de Heeren Plenipotentiarisen ende Gevolmachtighde Ministers, vande Koningh van *Dennemarcken*, Noorwegen, &c ter eenre, ende de Heeren Gedeputeerden vande Hoogh Mogende Heeren *Staten Generael* der Vereenighde Nederlanden ter andere sijde, is gestipuleert dat het haer Ho. mog. vry sal staen, soo wel op dit eerste, als de volgende Iaeren, in minderinge vande beloofde subsidien, in betaelinge te mogen geven de nombre van *acht Oorlogh schepen*, Soo is huyden tusschen de gemelde Heeren Koninckx Plenipotentiarisen ende Gevolmachtigde Ministers ende Gedeputeerden van haer Ho. Mog. onderlinge geconvenieert ende verdragen, dat in sulcken geval de voorschreve *acht* Schepen van Oorloch sullen sijn lang *hondert een-en-dartigh* voeten, wijdt *een-en-dartigh ende een half* voeten, hol *twaelf ende een half* ende daer en boven *ses en drie vierdepart* voeten of daer omtrent d' eene min ende d' ander meer *Amsterdamsche mate*, yder gemonteert ten minsten met *twee-en-dartigh* Stucken: namentlijck *twaelf* van *twaelf* pont Yser *twaelf* van *acht* pont, ende *acht van ses pont*, *vyf duysent pont buskruyt*, ende *veertigh ront*, ende *vyftigh langhscherp* tot yder stuck, daer en boven noch *twintigh Lantarens* gevult met *teerlingen* ende *musquet-kogels* tot yder bovenstuck, *vier-en-twintigh* musquetten, *hondert pont musquet kogels*, *vier-en-twintigh Sabels*, *vier-en-twintigh enterbijlen*, *twee dousijn Piecken*, *drielingen*, *twee dosijn halve Piecken*, *acht Bos-lont*, ende voorts andere behoeften van Amunitie van Oorlogh daer toe gerequireert, boven dien alle dicht gecalefaet ende wel voorsien, met *vier* sware *anckers*, *twee werp anckers*, *vijf swaere Touwen*, *een tuyt-touw*, *drie swere en een licht kabel touw*, *drie ysere troffen*, *met vijf wiels troffen*, *dubbelde zeylen*, *behalven de byzeylen*, als mede boeyens ende voorts alle kleynigheden, ende 't geene vereyscht sal worden naer behooren, oock alle *Cockx*, *Botteliers*, *Cajuyts* ende *Chirurgijns* gereedschappen, nevens *medicamenten*, soo nodigh wesen sal. Voorts is bedongen dat haer Ho. Mog. gehouden sullen wesen, gelijck sy by desen beloven, de voorschreve *acht* Schepen in voegen als vooren gereet te leveren voor den *eersten April* naestkomende, ende deselve te mannen yder *met hondert ende*

Matroosen, daer onder *vyf a ses* Jongens gereeckent er de daer inne mede begreepen de *Schipper*, *twee Stuyrluyden* daer van eenen ten minsten in de *Belt* ervaren is, een *Constapel*, *twee Constapels maets*, *drie Quartiermeesters* ende voorts andere Officieren als ordinaris gebruyckelijck is, ende dat behalven de *Capiteynen* ende *Luytenants*, dewelcke door de wederzijds Admiraels tot laste van sijne Koninckl. Majesteyt aengenomen sullen worden. Ende sullen de voorschreve *hondert thien Eters* als vooren op yder Schip gehuert ende betaelt worden by haer Ho. Mog. ende yder Capiteyn en Luytenant by sijne Koninckl. Maj. ende sullen haer Ho. Mog. voor yder der voorsz *acht* Oorloch-schepen, gemonteert, gemant en voorsien als vooren, ende daer benevens behoorlijck ghevictuailleert, aen de voorsz Subsidie, maentlijck mogen korten en in houden *drie duysent* Rijcxd., of *seven duysent vijf hondert* guld., Hollants gelt, des dat ick in cas sijne Koninckl. Majesteyt het alsoo begeert van wegen haer Hog. Mog. op yder Schip van Oorloch alleen sullen werden gelevert *veertich a vyftich* koppen kloecke mannen, ende geene jongens, ende dat sijne Majesteyt de resterende self sal doen aennemen ende voor yder vande selve maendtlijck aen de voorsz *drie duysent* Rijcxdaelders mogen korten *derthien* guldens Soldye ende *seven stuyvers* daeghs *kost-gelt*, wel verstaende dat de voorschre *drie duysent* Rijcxdaelders of soo veel minder als de voorschreve Soldye ende 't kost-gelt vande voorschreve matroosen, die sijne Majesteyt self sal doen lichten, daer aen afgetrocken, resteren sal, eerst gekort sal worden, te weten *vier* maenden op den *tweeden Termijn*, ende *vier* andere maenden op den *derden Termijn* vande voorschreve subsidie; ende ingevalle de meergemelde schepen van Oorloge langer in dienst mochten blyven als *acht* maenden, dat het geene haer Ho. mog. daer van soude mogen competeren, sal worden gekort op den eersten Termijn van 't volgende Iaer, ende soo het ondertusschen vreede wert, dat dies aengaende geene aenmanninge van weegen haer Ho. Mog. ten laste van sijn Koninckljcke Majesteyt sal werden gedaen. Is mede bedongen dat boven de voorschreve maent-gelden van 't genoemde volck, de kost ende dranck van de Capiteyns ende Luytenants, mitsgaders de *slytagie* van de voorsz schepen, ende de gereedschappen van dien, alle te samen sijn, ende staen sullen tot laste van haer Ho. Mog. doch de consumtie van *Cruyt*, *Loot*, ende andere *Ammnitie* van Oorloch sal komen tot laste van sijne Koninckljcke Majesteyt ende mitsdien aen haer Ho. Mog. vergoet worden ten wederkomste vande gemelte schepen in dese Landen, voor soo veel by uytleveringhe bevonden sal worden geconsumeert te sijn. Ende om 't selve wel te konnen weten, sullen haer Ho. Mog voor het vertreck ende uytvaeren vande voorschreve schepen ten genoegen van sijne Koninckljcke Majesteyt aenwysinge ende openinge doen, wat *Cruyt*, *Loot*, *Kogels*, ende andere amunitie van Oorlogh inde gemelde *acht* schepen dienen soo offensijf als defensijf, tegens alle Vyanden van sijne Koninckljck Majesteyt daer van in sulcker voegen als deselve ordonneren sal alle ongelucken van inde gront schieten, offensijf ende defensijf geschiedende, oock verzeylen van *Sant*, *Strant*, en van *Brant*, ofte eenige andere hoedanigh die soude mogen wesen ofte voorvallen, bedacht ende onbedacht, geene uytgesondert, sullen alle komen tot laste van haer Ho. Mog. sonder daer voor yets te mogen pretenderen, ofte vergoedinge van sijne Koninckljcke Majesteyt te mogen eysschen, veel

min

min aende voorschreve subsidie te korten ; dan alle kosten van queisuyren aen 't voorschreve Boots-volck in militaire actie, uyt kopinge of voldoeninge van verminckt heden door actie als vooren veroorsaeckt, sullen by sijne Koninckliijcke Majesteyt gedragen werden in voegen, als by de ordre hier te Lande in 't reguard vande quetsuren ende andere verminckt heden van Oorloghs-volck te water is gestatneert ; Ende daer toe desen aengaende wert gerefereert ; Wyders is noch geaccordeert dat de Schippers, ende 't Boots-volck mede staen sullen onder de Capiteyns die als vooren op de voorschreve schepen gestelt sullen werden, voor soo veel diensten ende employen van militaire actien, seylingen, ende verseylingen sal aengaen ; Dan de versorginge ende acht neminge vande schepen, scheeps gereetschappen, ende vivres sal staen ende dependeren aende Schippers. Wyders is oock bedongen dat de voorschreve schepen indienst sullen blyven *acht* maenden, ofte langer : ingevalle sijne Koninckliijcke Majesteyt sulcx voor sijnen dienst geraeden vint, ende dat de voorschreve *drie duysent* Rijcxdaelders voor yder schip als vooren te korten sullen ingaen metten dach vande eerste monsteringe inde Zeegaten deser Londen, ende solange lopen tot dat sijne Koninckliijcke Majesteyt deselve sal hebben afgedanckt, ende dat die hier te Lande sullen wesen gearriveert, gelijck mede soo de voorschreve schepen of eenige van dien quamen te blyven, verongelucken, ofte door andere occasien (dat Godt verhoede) wech te geraecken, sulcx die sijne Majesteyt geen diensten deden sullen de voorschreve bedongen maent-gelden, tot den dagh toe de verongeluckte ofte gebleven schip of schepen dienst aen sijne Majesteyt sal of sullen hebben gedaen, gekort mogen worden na verloop des tijts, ende sullen haer Ho. Mog. gehouden sijn deselve soo haest doenlijck met andere bequame schepen te remplaceren, op de conditien in desen Tractate begrepen. De voorschreve Schippers, Officieren, ende Matroosen sullen daer op aengenomen worden omme gemonstert, 't seyl gegaen, ende inde Zont gearriveert sijnde Eed te doen ter begeerte van sijne Koninckliijcke Majesteyt op den Articul-brief, die haer by den selven sijnen 't wegen sal worden voorgehouden ; Ende sal sijne Koninckliijcke Majesteyt vermogen 't zijnen koste, ende laste soo veel meer Soldaten ofte Matroosen op de voorschreve schepen te stellen, ende te gebruycken, geduyrende den tijdt dat die als vooren in sijnen dienst sullen wesen, als deselve goetvinden sal ; op alle welcke Conditien haer Ho. Mog. de voorschreve *acht* schepen van Oorloge sijne Koninckliijcke Majesteyt sullen leveren, blyvende de aviare, Pilotagie, na coustume vande Zee. Aldus gedaen, gesloten, ende geteeckent, oock met onse respective Cachetten bevesticht inden Hage den *elfden* Februari *sesthien hondert sesen-sestigh.* geteeckent

Paul Klingenbergh.	(L. S.)	*R. van Ommeren.*	(L. S.)
P. Charisius.	(L. S.)	*Iohan de Wit*	(L. S.)
		Iohan de Wit.	(L. S.)
		B. v. Vrybergen.	(L. S.)
		G. van Reede tot Amerongen.	(L. S.)
		Adolph van Unckel.	(L. S.)
		Jan van Yſſelmuyden.	(L. S.)
		G. Drews.	(L. S.)

Pretensien van Schippers ende Koopluyden.

ALsoo eenigen tijdt herwaerts verscheyde ongelegentheden, differenten ende disputen zijn voor ghevallen, tusschen den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Vorst ende Heere, Heer *Frederick* de *Derde* tot *Denemarcken*, Noorwegen, der Wenden ende Gotten Koningh, Hertogh tot Sleeswijck, Holsteyn, Stormarn, ende der Ditmarsen, Grave tot Oldenburgh, Delmenhorst, &c. ende de Hoogh Mogende Heeren *Staten Generael* der Vereenighde Nederlanden, onder anderen raeckende de pretensien van de Koopluyden ende Schippers, welcker Goederen uyt hare Schepen tot Coppenhagen, door ordre van zijne Koninglijcke Majesteyt, in den Jare *sesthien hondert acht-en-vijftigh* ende *sesthien hondert negen-en-vijftigh* uyt ghelicht sijn, soo is naer diversche gehoudene conferentien ende onderlinge rijpe deliberatie over 't gunt dies-aengaende, eenichsints in consideratie heeft konnen komen, over verwijderinge te gemoedt te treden, ende de oude vertroude vriendschap, naeuwe Alliantie, ende alle goede Nabuyrlijcke correspondentie tusschen d'hoogst-gemelde zijne Koninglijcke Majesteyt, ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael, mitsgaders wederzijds respective Onderdanen, ende Ingesetenen, hoe langer hoe meer te cultiveren, t'onderhouden, ende te bevestighen, tusschen meer-hooghst-ghedachte zijne Koninghlijcke Majesteyts Plenipotentiarisen, ende Gevolmachtighde Ministers, de wel-geboorne, en hoogh Edele Heeren *Paul Klingenbergh*, sijne Koninghlijcke Majesteyts Admiraliteyts Raedt, ende Post-meester Generael, Erf-geseten op Bustrup, Haenrou, ende Tostrup, ende *Petrus Charisius*, Raedt ende Resident van zijne Koninghlijcke Majesteyt alhier in den Hage, volgens hun daer toe verleende pouvoir ende volmacht, ter eenre, ende de Commissarisen van haer Ho. Mog., namentlijck de wel-geboorne, hoogh Edele, gestrenge, wijse, voorsichtige Heeren, *Rudolph van Ommeren*, *Iohan de Wit*, uyt den Oudt-Raedt der Stadt Dordrecht, *Iohan de Wit*, Raedt Pensionaris van *Hollandt* ende West-Vrieslandt, *Bonifacius van Vrybergen*, Heer in Vrybergen, Pensionaris der Stadt Tholen, *Godart Adriaen*, *Baron van Reede*, Heer van Amerongen, Ginckel, Elst, &c. *Adolph van Unckel*, *Johan van Isselmuyden* tho Rollecate, Drossart van Vollenhoven, ende de Heerlijckheyt Cundert, ende *Iohan Drews*, Raets-heer in Groeningen, respective Gedeputeerden in haer Ho. Mog. Vergaderingh, van weghen de Provincien van Gelderlandt, ende 't Graefschap Zutphen, Hollandt ende West-Vrieslandt, Zeelandt, Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, Stadt Groeninghen ende Ommelanden ter andere zijde, insgelijcks volgens hare procuratie ende authorisatie, in 't minnelijck soodanigh geconvenieert, ende verdragen als volght.

I.

Dat alle de geene welckers Goederen uyt hare Schepen tot *Coppenhagen*, door ordre van zijne Koninghlijcke Majesteyt, in den Jare *sesthien hondert acht-en-vijftigh* ende *sesthien hondert negen-en-vijftigh* zijn uyt ghelicht, ende die het selve met handt ende Zegel van hooghst-gedachte zijne Koninghlijcke Majesteyt konnen bewijsen, daer onder begrepen *twee Vriesche* Koopluyden

van

van gelijcke natuyre, in contante Penningen sullen werden voldaen, van de gerechte helft van hare pretensien, soo uyt de Goederen die albereyts tot dien eynde, in de jaren *sesthien hondert drie-en-sestigh* ende *sesthien hondert vier-en-sestigh*, uyt de Orizontsche ende Noorweeghsche Tollen in gehouden, ende onder de respective Ontfangers van de Collegien ter Admiraliteyt tot *Amsterdam*, ende in den Noorder-quartiere residerende, berustende sijn, alvooren daer af ghetrocken de Renten, in de voorsz jaren *sesthien hondert drie-en-sestigh* ende *sesthien hondert vier-en-sestigh* verscheenen, als uyt de *Subsidie-penningen*, die hooghst-gedachte zijne Koninghlijcke Majesteyt van haer Ho. Mog. noch t'ontfangen heeft.

II.

Ende dat voor de weder-helft den Ontfanger *Spiegel* tot *Amsterdam*, de vergoedinge sal doen uyt den vorderen ontfangh der *Tollen*, in *Noorwegen* binnen den tijdt van *drie* jaren, die haren aenvangh sullen nemen met den jare *sesthien hondert seven-en-sestigh*, ende eyndigen met den jare *sesthien hondert negen en-sestigh* in dien verstande nochtans, dat in de *eerste twee* jaren niet meer als *twaelf duysent* Rijcksdaelders, ende soo veel meer als de bewuste *twee Vriesche* Koopluyden, naer advenant van hare pretensie mede sullen moeten ontfangen, ende in het leste de reste van de pretensien sal mogen ontfangen, ofte in gehouden worden, op de selve wijse als de boven-verhaelde Penninghen, in de jaren *sesthien hondert drie-en-sestigh* ende *sesthien hondert vier-en-sestigh* ontfangen, ofte in gehouden zijn geweest, mits dat de Assignatien ten opsichte van de voornoemde Geinteresseerden, door den Ontfanger voornoemt te geven, uyt ghedruckt sal worden, dat het is tot voldoeninge van de selve Geinteresseerden.

III.

Ende dat den gemelden Ontfanger *Spiegel*, ten eynde van yder jaer aen zijne Koninghlijcke Majesteyts Resident alhier in den Hage, ghehouden sal zijn over te leveren eene *Lijste*, waer in de namen van de Schippers ende Schepen sullen werden ghespecificeert, met expressie van het geene dat door hem ontfangen, ende in gehouden sal zijn geweest.

IV.

Gelijck mede de uytdeelinge, van de voorschreve ingehoudene Penningen sal moeten geschieden, in 't by-wesen van hoogh-gedachte zijne Koninghlijcke Majesteyts *Resident*, ten eynde door de selve op des Konings *Obligatie* ofte af-reeckeninge gestelt moge werden, wat aen een yder van de Pretendenten betaelt sal zijn, ende dat naer de volle voldoeningen de Obligatien ende af-reeckeningen, by de selve weder in getrocken moge worden.

V.

Ende sal dese Conventie ende Verdragh, ten weder-zijden ter goeder trouwe onverbreeckelijck onderhouden worden, tot meerder vastigheyt van dien sijn hier van gemaeckt, *vier* gelijckluydende Instrumenten voor yder van de hooge partyen *twee*, by de welghemelde Heeren Plenipotentiarisen, ende daer toe Gevolmachtighde Ministers van sijne Koninghlijcke Majesteyt ter eenre, ende by de Heeren haer Ho. Mog. Commissarisen ter andere zijde,

met

met handt ende Zegel bevestight, ende sullen de weder-zijds Ratificatien, daer op binnen den tijdt van een Maendt, tegens den anderen werden ge-extradeert ende uyt gewisselt. Gedaen in den Hage den *elfden* Februarii *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Was geteeckent

Paul Klingenbergh.	(L. S.)	*R. van Ommeren.*	(L. S.)
P. Charisius.	(L. S.)	*Johan de Wit.*	(L. S.)
		Johan de Wit.	(L. S.)
		B. van Vrybergen.	(L. S.)
		G. van Reede tot Amerongen.	(L. S.)
		Adolph Unckel	(L. S.)
		Johan van IJsselmunde.	(L. S.)
		G. Drews.	(L. S.)

Secreete ende separate Articulen, spectterende tot het Tractaet van Alliantie, tusschen den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Vorst ende Heere, Heer Frederick *de* Derde, *tot Denemarcken ende Noorwegen, der Wenden ende Gotthen Koningh, Hertogh tot Sleeswijck, Holsteyn, Stormarn, ende der Ditmarsen, Graef tot Oldenburgh ende Delmenhorst, &c. ter eenre, ende de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ter andere zijde, veraccordeert ende gesloote.*

I.

AL-hoewel op 't eynde van 't *eerste* Articul van 't Tractaet van Alliantie, huyden gemaeckt ende gesllooten, tusschen den hooghst-gemelden Koningh ter eenre, ende haer Hoogh Mog. ter andere zijde, influeert de naervolgende periode, te weten: *Ende dewijle men met reden beducht is, dat onaengesien dit verbodt de Engelsche Oorlogh Schepen, by continuatie sullen trachten de Commercie in de voorschreve quartieren te troubleren, soo is van ghelijcken gheconvenieert, dat de Oorlogh Schepen van zijn Koninghlijcke Majesteyt aldaer, sulcks soo veel mogelijck is, sullen afweeren, ende de selve Engelsche Oorlogh Schepen aen tasten, bevechten, ende soecken te veroveren, wel-verstaende dat hier door de Commercie op de voornoemde plaetsen voor d'Engelsche Coopvaerdy schepen, niet en werdt gheinterdiceert of belet, in cas de selve sich vredelijck ende behoorlijck comporteren.*

Soo hebben wy Ondergeschreve Plenipotentiarisen, ende Gevolmachtighde Ministers van zijne Koninghlijcke Majesteyt, ende Gedeputeerden van haer Ho. Mog. nochtans goed gevonden, mits desen wederzijds te verklaren, dat de intrinsique meeninge ende intentie, van beyde onse respective allergenadighste, ende hooge Heeren Principalen is, ghelijck wy dienvolgende onderlinge sijn gheconvenieert ende verdragen, dat sijne hooghst-gedachte Koninghlijcke Majesteyt, *aenstonds* naer de extraditie van de respective Ratifica-

tificatien, op het voorschreve Tractaet te volgen teghens den Koningh van Groot *Brittannien*, nevens haer Hoogh Mog. *in openbaren Oorlogh treden* sal ende daerinne in conformité van de Text van 't selve Tractaet, soo lange *continueren* als haer Ho. Mog. selfs, ende dienvolgende oock onder andere hostiliteyten, alle Engelsche soo Oorlogh als Coopvaerdy Schepen aen tasten, veroveren, ende op brenghen, of wel ruineren, ende vernielen naer ghelegentheydt van saecken, ende dat soo in de openbare Zee, als op zijn Majesteyts *Stroomen, Reeden, ende Havenen*, alomme waer sich d'occasie daer toe presenteren sal, ende daer sich zijne Majesteyts Vlooten ofte Oorlogh Schepen, tot af-breuck van den gemeenen Vyandt, op zijn Majesteyts ordre souden mogen begeven ofte bevinden: Ende voornamentlijck mede haer het passeren ende repasseren, door den *Orizont*, ende de *Beldt* naer uytterste vermogen beletten.

II.

In gevalle de Vlooten van zijne Koninghlijcke Majesteyt ende haer Hoogh Mog. of eenigh ghedeelte van de selve haer t'eenigen tijde in een ende 't selve district, of omtrent den anderen mochten komen te bevinden of t'onthouden, soo sullen naer voorgaende overlegh ende by onderlingh goedtvinden van beyde d'Admiralen, ofte Opper-hoofden, de selve Vlooten ofte Oorlogh Schepen met den anderen werden geconjungeert, ende oock gheconjungeert blijven, soo lange als beyde de voorschreve Admiralen ende Opper-hoofden, sulcks dienstigh ende noodigh achten, ende verder ofte langer niet.

III.

Ende soo wanneer de voorschreve Vlooten ofte Schepen van Oorlogh, in dier voegen sullen geconjungeert wesen, sullen alle actien van de selve werden gedirigeert ende uyt ghevoert, volghens ende in conformité van 't besluyt van de Krijghs-raed, uyt wederzijds Admiralen ende andere Hooft-Officieren te formeren.

IV.

Des sal de selve Krijghs-raedt werden gehouden, op 't Schip van den Admirael van zijne Koninghlijcke Majesteyt, ende sal den selven Admirael oock daerinne hebben d'eerste stemme, ende naer hem den Admirael van haer Ho. Mog. ende soo voorts *alternative*, eerst een van de Hooft-Officieren van zijne Koninghlijcke Majesteyt, en naer hem een van de Hooft-Officieren van haer Ho. Mog. in ghelijcken getalle, ende sullen alle resolutien by de voorschreve Krijghs-raedt te nemen, soo wel in de Hooghduytsche, als in de Nederduytsche Tale vervat, ende daer van yder van de voorschreve Admiralen een Authentijcque Copye over gelevert werden.

V.

In cas de voorschreve ghecombineerde Vlooten ofte Schepen eenige *Prisen* komen te veroveren, 't zy Schepen, Waren, Koopmanschappen, of andere Goederen ende Meublen, soo sullen de selve in presentie van de Officieren van beyde de Natien worden geinventariseert, ende aen de Admiraliteyt tot *Coppenhagen* op gesonden, om by de selve behoorlijcke kennis ghenomen te worden, van de deughdelijckheydt ofte ondeughdelijckheyt van de selve,

ende voorts ten overstaen, ende tot billick contentement van de Ministers van haer Ho. Mog. in Denemarcken residerende, ofte desselfs geauthoriseerde gebeneficieert, en verdeelt worden naer proportie van de Koppen of manschap, daer mede bemant sijn d'Oorlogh Schepen van d'eene ende d'andere Natie, die in de selve Vloote, ten tijde van 't nemen van de *Prinsen* present zijn ghe-weest, ten ware de bemanninge ofte 't getal van de Koppen ofte manschap, op de Nederlandtsche Schepen grooter als op de Deensche Schepen mochten bevonden worden, in welcken gevalle de veroverde *Prinsen* aen de Collegien ter Admiraliteyt, in de Vereenighde Nederlanden residerende, op gesonden, aldaer gheoordeelt, ende voorts ten overstaen ende tot billick contentement van de Ministers van d'hooghst-gemelde zijne Coninghlijcke Majesteyt, ofte desselfs geauthoriseerde gebeneficieert ende verdeelt sullen worden, even ende in voegen als vooren uyt gedruckt staet.

VI.

Oock is geconvenieert ende verdragen, dat wederzijds Oorlogh Schepen ende Commissie-vaerders sullen mogen vervolgen, bevechten, ende vero-veren, niet alleen in de openbare Zee, nemaer oock in de garen, enghten, Rivieren, Havenen, ofte Reeden van d'een en d'ander der Geallieerden, d'Engelsche Oorlogh ende Coopvaerdye Schepen, sonder dat sulcks voor of-fensie sal mogen werden aen ghenomen, noch oock de voorschreve Oorlogh Schepen ende Commissie-vaerders daerinne in 't alderminste verhindert ofte belet, maer sal hun ter contrarie alle behulp ende bevorderinge wedervaren, oock vry staen ende toe gelaten worden, soo als hun gepermitteert wordt mits desen, alle hare ghenomene Prinsen in de Landen ofte het Territoir, d'een van d'ander te mogen beneficieren ende verkoopen.

VII.

Van gelijcken, dat soo wel d'Oorlogh Schepen van zijne Coninglijcke Ma-jesteyt; als die van haer Ho. Mog. in cas van noodt, ten redelijcken Prinse ofte op restitutie 't geene hun soude mogen mancqueren, 't zy *Vivres, Krijgs-Ammunitien*, ofte andere Scheeps ende Oorloghs-behoeften, d'eene van den anderen, sulcks konnende ontbeeren, sullen mogen over nemen.

VIII.

Dat mede de selve wederzijds Oorlogh Schepen, in d'een of d'anders Ha-venen, Rivieren, Reeden, ofte Stroomen, ten behoorlijcke prijse sullen vermogen in te koopen, 't gunt vooren is vermelt, oock aldaer schoon maec-ken, kalfaten, repareren, ende revictuailleren, ende in plaetse van de ghe-breeckige eenigh Volck aennemen, met communicatie van de Ampt-lieden, Gouverneurs, ofte Magistraten die 't behoort.

IX.

In cas den Coningh van *Sweden* volgens het *twaelfde* Articul van 't voor-schreve Tractaet van Alliantie, wederzijds geinviteert zijnde, sich daer inne mochte komen in te laten, ofte andersints sich met de Geallieerden te conjun-geren, tot bevorderinge van eenen heylsamen ordre, ende de herstellingh van den vryen Handel ende Navigatie; So is oock verdragen ende geconvenieert, dat zijne Coninghlijcke Majesteyt van *Denemarcken*, Noorwegen, &c. aen de eene zijde naer de voorschreve inlatinge ofte conjunctie, in plaetse van veer-

tigh Oorlogh Schepen, niet meer als *twintigh* gehouden sal zijn te equiperen, ende in Zee te brenghen, ende dat haer Ho. Mog. aen de andere zijde oock dienvolgens maer de *helft* van de gestipuleerde *Subsidie-penningen*, namentlijck *drie hondert duysent* Rijcksdaelders sullen betalen; Ten ware de respective hooge Heeren Principalen onderlinge mochten goed vinden, dat boven 't voorschreve ghetal van *twintigh* noch eenige meer Schepen van Oorlogh geequipeert, in Zee gebracht ende gehouden wierden; In welcken gevalle oock de helft van de voorschreve subsidien, naer proportie sal worden geaugmenteert ende vergroot; Edoch sullen beyde de hooge partyen voor heenen tydelijck met den anderen delibereren ende over een komen, of in sulcken cas oock meer als *twintigh* Oorlogh Schepen, tot bereyckingh van 't ghemeene ooghmerck sullen dienen te werden onderhouden; Wel-verstaende dat de verminderinge van de voorschreve *veertigh* Schepen, ofte de subsidie in desen loopenden Jare *sesthien hondert ses-en-sestigh* niet geschieden, maer alleenlijck op 't toekomende geappliceert werden sal.

X.

Soo wel zijne Koninghlijcke Majesteyt als haer Ho. Mog., sullen den Koningh van *Vranckrijck* versoecken, ende doen versoecken, dat de selve het boven-gemelde Tractaet van Alliantie, ende dese *secreete Articulen* met den gevolge ende aenkleven van dien, op het allerkrachtighste ende efficacieuste gelieve te *guaranderen*, niet alleen tot oprechte prestatie ende onderhoudinge van 't gene soo wel in 't selve Tractaet van Alliantie, als in dese *secreete* Articulen is geconvenieert ende verdragen, maer oock ten reguarde van alle *Uytheemsche* Potentaten, Princen, ende Republijcken, de welcke ter occasie van de jegenwoordige verbintenisse, ofte zijne Koninghlijcke Majesteyt of haer Hoogh Mog., nu of in 't toekomende mochten attacqueren, ende beoorlogen, ende in sulcken gevalle dienvolgens soo wel sijne Koninghlijcke Majesteyt, als haer Ho. Mog. tegens den *Attacquant* ofte Attacquanten met alle maght assisteren, ende daer van te passeren instrumenten in de beste forme.

Ende sullen dese *secreete* ende separate Articulen, nevens het voorsz Tractaet van Alliantie, ten wederzijden ter goeder trouwe ende onverbreeckelijck onderhouden werden; Tot meerder vastigheyt van dien, sijn hier van gemaeckt *vier* ghelijckluydende instrumenten, voor yder van de hooge partyen *twee*; by de welgemelde Plenipotentiarisen, ende Gevolmachtighde Ministers van zijn Koninghlijcke Majesteyt, ende by de Heeren haer Ho. Mog. Commissarisen ter andere zijde, met handt ende Zegel bevestight, ende sullen de wederzijdts Ratificatien, daer op binnen den tijdt van een maendt tegens den anderen werden ge-extradeert ende uyt gewisselt.

Gedaen in den Hage den *elfden* Februarii *sesthien hondert ses-en sestigh*.

Dit was onderteeckent gelijck d'andere / ende alles is behoorlijck geratificeert; ende de Ratificatien uyt gewisselt in Martio.

's Anderen daeghs hebben de Heeren van Ommeren ende andere Gedeputeerden tot de saecken van Denemarcken gerapporteert / dat ingevolge van het selve authorisatie van den tweeden deses de respective Tractaten met ende

nevens d'alhier aenwesende Ministers van den Coningh van Dennemarck op gisteren gesloten / ende geteeckent hadden / ende dat aenstondts daer aen de Heer van Amerongen, een van de selve Heeren Gedeputeerden des versocht zijnde / daer van kennisse hadt gegeven aen de Heere Grave d'Estrades, Ambassadeur Extraordinaris van Vranckrijck, met versoeck dat als in ten spoedighsten / ingevolge van voorgaende gedane toeseggingе de bewuste acte van guarantie der voorsz Tractaten van wegen den Coningh van Vranckrijck uytghebracht mochte werden volgens 't concept ofte formulier tot dien eynde op 't papier gebracht / ende aen de gemelte Heer Ambassadeur behandight / dewelcke aengenomen hadde dat hy de gerequireerde acte van guarantie soo haest doenlijck soude procureren / ende middelertwyle by een acte onder sijn handt te passeren beloven soude / dat de verepste acte van guarantie met den eersten soude werden uytghebracht / ende ge-extradeert: Hebbende voorts den gemelten Heer van Amerongen gerapporteert / dat den Heer van Clingenbergh, Afgesant van den hoogh-gedachten Coningh van Dennemarck by hem was geweest / ende uyt den naem als vooren / seer instantelijck gerecommandeert hadt den voortgangh van de Tractaten van alliantie ende assistentie tusschen desen Staet / ende den Heere Keur-Vorst van Brandenburgh op te rechten met presentatie van sijnen dienst / om daer toe / soo veel in hem was tee co-opereren / ende met alle goede officien het gewenscht succes van dien te helpen faciliteren / dat oock den meer-hoogh-gemelten Coningh genegen was om d'andere Evangelische Vorsten van Duytslandt te disponeren / om haer mede in de gemeyne saecke te voegen: Ende eyndelijck dat den gedachten Heer van Clingenbergh versocht hadde / dat aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam geschreven mocht worden / dat sy het Jacht ofte Convoyer gedestineert tot het transport van sijn Secretaris nae Rypen in Holsteyn, nae 't voorsz gedaen transport aldaer soo langh souden willen doen vertoeven / tot dat den selven Secretaris met de Ratificatie der boven-gheroerde Tractaten uyt Dennemarck weder gekeert soude zijn / 't welck seer kort aflopen soude / omme den selven als dan weder in verseeckeringe herwaerts te brengen: Waer op gedelibereert zijnde / hebben haer Ho. Mog. de gemelte Heeren der selver gesamentlijcke Gedeputeerden over ende ter saecke van de moeyte by haer Ed. in 't adjusteren der voorsz Tractaten met den ghevolge ende aenklieve van dien / gehadt / ende genomen / bedanckt / ende is voorts goedt-gevonden dat copie van deselve Tractaten aen de gesamentlijcke Provintien verhantreyckt soude worden / met versoeck dat de selve hare Ratificatien daer op binnen den tijdt in de voorsz Tractaten ge-expresseert willen doen uytbrengen / ende daer nevens ordre stellen / dat hare quotes in de beloofde vijfthien mael hondert duysent gulden / waer van de helft in ghereeden gelde tegens den eersten Martij naestkomende / ende de weder-helft op twee termijnen breeder in de selve Tractaten vermelt / betaelt moest werden / tydelijck te berde gebracht en ten Comptoire van den Ontfanger Generael Doubleth gefourneert moghte werden; Des soude van 't geene voorsz is noch kennisse gegeven worden aen den Heer van Beuningen, Extraordinaris Minister van desen Staet in Vranckrijck, met ordre omme 't selve te communiceren

niceren sulcks ende daer 't behoorde / oock daer nevens te versoecken / dat aldaer spoedige ordre gestelt mochte werden tot overmaeckinge van drie mael hondert duysent gulden Hollandts gelt op quitantie / diensthalven van wegen haer Ho. Mog. te passeren / in minderinge van subsidien, die den hooghst-ghedachten Coningh van Vranckrijck aen desen Staet uyt krachte van 't Tractaet van den jare twee-en-sestigh schuldigh was. Ende wiert den voornoemden Heer van Amerongen oock versocht aen den gedachten Heer van Clingenbergh te verklaren / dat de opgemelte præsentatie van te co-opereren tot de spoedige voortgang van de Tractaten met den Keur-vorst van Brandenburgh op te rechten / haer Ho. Mog. ten hooghsten aengenaem was / ghelijck mede aen de selve aengenaem soude zijn dat alle goede officien / niet alleen omtrent de Evangelische Vorsten van Duytslandt, nemaer oock omtrent de Heere Vorst van Bruynswijck ende Lunenborgh tot Hanover, ten fine als vooren uyt den naem ende van wegen den hooghst-gedachten Coningh van Dennemarck aengewent mochten werden. Endelijck is verstaen / dat aen 't Collegie ter Admiraliteyt geschreven soude worden / dat haer Ed. soodanigen ordre wilden stellen ten eynde dat het voorsz Jacht tot Rypen in Holsteyn sich hadt op te houden tot de wederkomst van den voornoemden Secretaris van Coppenhagen aldaer / met ordre om de selve alsdan herwaerts te transporteren.

In gevolge van sulcks heeft den Koning tot Coppenhagen een beslagh doen verkondigen over alle Vaertuygen / selfs die geene / welcke om dees tijdt gewoon waren nae Yslandt te zeylen / ende dat om sijn Scheeps Vloot te beter met Zeevarent volck te konnen voorsien. Oock hadt den Koninck van daer seecker Scheeps-Capiteyn nae alle de Zee-plaetsen van Zeelandt, Funen, Holsteyn, Jutlandt afgesonden om de selve tegens d'Engelsche in goedt postuyr te stellen / ende met eenen van daer alle het Bootsvolck na Coppenhagen te voeren dat hy op de voorsz Zee-plaetsen soude konnen vinden; diergelijcke ordres sijn na Noorwegen gesonden / ende was den Stadhouder van dat Rijck aldaer te Hove te post aengekomen om met sijn Majesteyt te overleggen hoe ende op wat wyse Noorwegen tegens alle Engelsche overlast soude konnen worden versorgt; ende men soude qualijck konnen gelooven wat vlijt den Koninck aenwende om sijn Rijcken in een goedt postuyr te brengen van defensie ende hoe sijn Magazijnen van Victuaille overvloedigh versocht wierden / en men verseeckerde by aldien d'eerste paye van de subsidie penninghen wat spoedigh met ende nevens de Ratificatie wierdt uyt getelt om tot werbinge van Matroosen te gebruycken / dat sijne Majesteyt in korte haer schepen gereet soude hebben ende niet behoeven te vreesen de dreygementen die den Resident Talbot noch in 't eynde van Februarij aen eenige Ministers aldaer gedaen had / te weten dat sijn Coninck eer dat Rijck een Schip in Zee gebracht soude hebben met een Vloot Schepen haer op 't lijf soude zijn: Den Koninck van Dennemarck hadt acht a negen nieuwe ende meest volbouwde Schepen: van welcke de minste tachtig Stucken kon voeren soo langh ende wijt of langer ende wijder als het Schip het welcke haer Ho. Mog. voor haer Admirael hadden doen bouwen: Sweeden hadt gaern gesien dat Dennemarck soowel

als sy / sich mocht houden neutrael: Resolveerde te senden een extraordinaris Ambassade naer Engelandt; ende een naer Dennemarck: lopende het gerucht dat sy hoogh soude spreecken / als oock dat veel volck uyt Sweden naer Schoonen quam. Maer 't bleven geruchten.

De Dennemarcksche Ratificatien op de seven ghemaeckte Tractaten waren al den seventhienden Martij hier: Wies de Heer Clingenbergh versocht:

Ten eersten: Dat men de Ratificatien mede alhier wilde voltrecken / op dat de uytwisselingh over weynighe dagen geschieden moge.

Ten tweeden: Betalingh van den eersten Termijn van de subsidien / soo niet eenmael in 't geheel / ten minsten in weynigh dagen / ende voor eerst eene goede somme / op dat sijn Koninghs equipagie daer door niet verachtert wierde.

Ten derden: Betalingh van het restoir van d'oude subsidien.

Ten vierden: Aenwijsing van de bewuste acht Schepen aen den Heer Admirael Adelaer behoorlijck voorsien ende beset met vyftigh Mannen.

Ten vyfden: Dat de Billetten naer inhoudt des ArticKels van het Noorweeghsche Tol-Tractaet gepublicéert ende geaffigeert mochten worden / ten eynde de Schippers de namen van hare Schepen hadden in te brengen / voor het uytgaen van dese maendt Maert / op dat met de nieuwe metingh op den vyfden April naestkomende / den aenvangh ghemaeckt wierde; Daer op wierden versocht de defectueuse Provintien / dat de selve alnoch ten spoedighsten hare Ratificatien op de voorsz Tractaten wilden doen openen; Des wiert oock aen de gesamentlijcke Provincien geschreven / dat de selve ten eersten gereet wilden maecken hun contingent in de voorsz beloofde so oude als nieuwe subsidien. Ende wierden de Heeren Huygens, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van de Zee versocht / over den inhoudt van het vierde ende vyfde der voorsz pointen / raeckende de voorn. acht Schepen / ende Billetten respective in conferentie te treden met de Heeren aenwesende Gecommitteerden uyt de Collegien ter Admiraliteyt / ende daer van rapport te doen.

Den Heer Steno Bielcke quam omtrent half April tot Coppenhagen; sijne propositie bestondt daer in; Nademael den Koningh van Sweden hadt vernomen / dat den Koningh van Dennemarck quiteerde het dessein dat sijn Majesteyt eerst hadt / ende aen Sweden liet voorstellen van eene Triple alliance, en daer nae onvermoedelijck sloot een Tractaet met de Vereenighde Provintien; dat sijn Majesteyt van Sweden apprehendeerde / ingevalle men niet oprechtelijck malkanderen communiceerde sijne intentien en interessen; men lichtelijck soude konnen komen te collideren. So wel uyt argwaen als uyt onwetenheyd. Also woude sijn Majesteyt door den Heer Bielcke geern ouverture sien van sijne gedachten / die daer in bestonden dat sijn Majesteyt woude af-raden den Coning van Denemarcken, te beginnen eenigh offensijf werck / want dan moest sijn Majesteyt in Denemarcken armeren / niet alleen tot sijn defensie (het welcke Sweden wel lijden kost) maer sich oock stercker in postuur setten / 't welck sijn Majesteyt van Sweden van wegen sijn sekerheyt / onsij-

onlijdelijck was aen te sien ; maer dan oock *justo metu* moest meer armeeren ; Waer door men lichtelijck van wegen interessen van anderen mochten malkanderen in 't haer raecken : Het welcke soude zijn deplorabel ; sullende beyde daer door meer vervallen / *a la discretion* van de twee Zeemachten / maer dat beter soude zijn door goedt verstant te samen te houden hare krachten ongekrenckt / op dat sy daer mede konden begrypen die *jura* die sy *communia* hadden : ende de Commercie op hare Landen die van andere meest nae getracht wierden. Ende soo men mede soude in actie komen / soude niemandt zijn die in dat groote en aen beyde zyden schadelijck werck soude konnen mediëren en by leggen / het welck syn Majesteyt nae syne uyterste krachten doet en doen sal / by so verre de Staten Generael haer als vrunden tegens syn Majesteyt comporteeren en dragen wilden ; het welck sy oock aen Vranckrijck toegeseydt hadden. Hem wierdt tot antwoordt gegeven dat den Coningh van Denemarcken op nam dese syn Majesteyts besendinge en sinceraliteit ten hooghsten wel-belovende *multis verbis* de reciprocatie en verhoopten een goedt effect van syn Majesteyts vlijt en yver in 't bYleggen ; alsoo sy hadden vernomen dat de Heer Ybrants hadde ordre om aen syn Majesteyt alle satisfactie te geven in syne demandes. Ende alsoo is alle in vriendtschap gepasseert.

Door syn aenkomst / was seer geallarmeert geweest / dewyl sy anders niet verwachteden als dat de Heer Bielke soude categorice van haer vorderen de cassatie van haer Tractaet met Hollandt / ofte haer denonceeren den Oorlogh. Maer nu hoorende dat Sweden niet als nabuyrlijck ende op een ander manier deede spreecken / scheen alles wel.

Hy is in 't begin van May vertrocken met civile besegeningen ; Ende de Heeren Flemmingh ende Cojet tegen den vyf-en-twintighsten Mey van Gottenburgh nae Engelandt.

De Heeren Gedeputeerden van Hollandt hebben den dertighsten April ter Vergaderingh voorgedragen de persoonen van Henrick Tollenaer ende Nicolaes Schouten omme volgens ende in conformité van het derde relatijf tot het tweede Artijckel van het Tractaet van Elucidatie, redres ende alteratie van het voorige Tractaet van den tweeden Februarij nieuwen / ende den twaelfden ouden stijl sesthien hondert seven-en-veertigh naer het welcke de Tollen in Noorwegen gheheven souden werden / tot op den derthienden Augusti nieuwe / ende den drie-en-twintighsten ouden stijl des Jaers sesthien honder vyf-en-sestigh den elfden Februarij lestleden tusschen den Coningh van Dennemarcken, ter eenre / ende den Staet deser Vereenighde Nederlanden ter andere zijde / ghemaeckt ende gesloten / ende naer inhoudt van haer Ed. Mog. Resolutie dien aengaende den een-en-dertighsten Martij lestleden genomen / als Gecommitteerden van de hooghst-gemelten Coninck de nieuwe meetinge ende begrootinge der Schepen / die 't syner tijdt souden varen na Noorwegen, aen te vangen ende te voltrecken / ende van de alsoo te doene meetinge / yckinge ende begrootinge der Schepen / in conformité van 't vierde Artijckel van 't voorsz Tractaet aen Schippers behoorlijcke Brieven / om in Noorwegen te verthoonen / met ende nevens / als vooren / te verleenen ende Registers te maecken / om te dienen naer behooren / oock volgens den inhouden van

die

die brandt-teeckens op de Stevens achter ende voor te setten / ofte wel in hare presentie ende by wesen te laten setten / om tegens de Yck-brieven, de Tolverlaters in Noorwegen, des begeerende geconfereert te werden: Waer op is goedt-gevonden / dat voor de gemelte twee persoonen ten fine als voorens / acte van authorisatie in behoorlijcke forme gedepescheert ooch sonder resumptie upt gegeven souden werden.

De Heeren van den Raedt klaeghden ter selver tijdt / dat alsoo sy ondervonden dat de Provintien hare quotes in de somme van penningen / gerequireert tot executie ende accomplissement van de Tractaten geslooten met Denemarcken, Brandenburgh ende Lunenburgh, niet en fourneerden met soodanige promptitude als ten dienste van de gemeene saecke wel wiert vereyscht / haer Ed. tot betrachtinge van haren schuldigen plicht / daer over serieuselijck hadden gedelibereert / ende hare gedachten hebbende laten gaen / omme upt te vinden eenige sortable expedienten / onder het goedt vinden van hare Ho. Mog. oordeelden / dat tot laste van de respective Provincien / soude konnen en behooren gedepescheert te werden Ordonnantien / ter concurrentie van derselver respective contingenten in de voorsz sommen / ende dat de voorschreve Ordonnantien gequiteert sijnde by de jegenwoordigh hier aenwesende Heeren Ministers van hooghst-gedachten Koningh, Keur ende Vorsten, de betalinge van dien op Assignatie van den Ontfanger Generael Doubleth, in de Provincien soude konnen worden ghevordert / ende dat middelertwijle / ende des niettemin by haer Ed. gecontinueert soude worden / in alle serieuse ende efficacieuse devoiren omme de meer-genoemde Provincien te disponeeren / tot een prompte ende reele voldoeninge van hare quotes, oock is by die occasie ter Vergaderinge ghe-exhibeert / ende gelesen een staet van 't geene de Provincien in de voorschreve sommen hadden gefurneert / ten Comptoire van den Ontfanger Generael Doubleth, ende oock 't geene op de selve was geassigneert. Op sulcks is goed gevonden / dat de voorschreve klachte ende staet gestelt soude werden in handen van de Heeren van Raesfelt, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de militaire saecken / om de selve met ende nevens eenige Heeren Gecommitteerde upt den wel-gemelden Raed van State / by haer Ed. te nomineren / te visiteren / examineren / ende daer van rapport te doen. Ende op die wijse is van tijdt tot tijdt gevoordeelt de selve prestatie: Doch soo veel defectueux gebleven: ende daerom heeft men oock defectueuse vruchten daer van ontfangen.

De Heeren Deensche Ministers representeerden hier gheduyrigh / dat de Sweedsche een inval wilden doen in Holsteyn: versoeckende / volgens Alliantie / van hier secours. Werhalven wierden by de Heeren van Ommeren ende andere Gedeputeerden tot de Patenten / ghedispicieert vier-en-twintigh Compagnien te Peert / onder vier Regimenten: Ende thien te Voet onder een Regiment / omme gesonden te worden naer Holsteyn, tot conservatie ende securiteyt van des Koninghs van Denemarckens Landen / ende Luyden aldaer; sulcks als de selve Lijste hier naer volghende / staet gheinsereert.

En

Een Regiment Paerden.

Johan van Weelderen Collonel.
Welevelt Majoor.
Hendrick van Echten.
Swartsenburgh.
Heer van Slydrecht.
Rijckwijn Frens.

Tweede Regiment.

Collonel Graef van Auvergne.
Joseph Bampfield Majoor.
Caspar de Linde.
La Rochette.
Adam van Lockhorst.
Durant.

Derde Regiment.

Maurits Grave van Solms Collonel.
Casimier Hendrick van Steincallenfelts Majoor.
Paul van Aernhem.
Heer van Issum.
Wouter van Coeverden.
Groothuys.

Vierde Regiment.

Joseph Catsler Collonel.
Graef van Flodorf Majoor.
Jan Villers.
Jan Koenen van Loo.
Rude van Clooster.
Plasborgh.

Een Regiment te voet.

George Johan van Weede, Heer van Walenbergh Collonel.
Frans Christoffel Munts Lt. Collonel.
Louis van Dorp.
Martin Goris.
Philips Otto van Coeverden.
Sebastiaen de Ridder.
Wolter Arent Grubbe.
Everwijn.
Hinten.
Willem van Hillensbergh.

Waer op gedelibereert sijnde / hebben haer Ho. Mog. sich de voorschreve Lijste wel laten gevallen / omme dienvolgens de Compagnien daerinne gespecificeert / ten fine voorschreve te sijner tijdt nae Holsteyn ghesonden te worden.

Alsoo d'Engelsche Capers sich op de Kust van Noorwegen vertoonden: Ende nu en dan eenige Prinsen maeckten / heeft den Koningh van Denemarcken in 't laetst van Mey twee Jachten / elck met vier-en-twintig stucken / derwaerts gesonden om te kruyssen.

In den selven tijdt liet men oock den Koningh van Denemarcken nooden / tot een Alliantie defensive te Lande / daer toe mede geinviteert soude worden den Koningh van Sweden. Sijn Majesteyt van Denemarcken was niet genegen Sweden daer in te laten: Als voorsiende dat de Russen souden een nieuwen inval doen in Lijflandt: Ende dat hy / om derselver Commercie / sich niet gaern daer mede soude mengen.

Doen was noch een Engels Schip / komende uyt d'Oost-Zee in de Sont vertolt ende vreedigh gepasseert. Dat was dat den Koningh noch niet goed vond / volgens 't secreet Tractaet t'ageren.

Raeckende d'aengeboodene mediatie van Sweden: Wierdt goed gevonden

te schrijven aen den Heer Ysbrants; aen 't Hof van Sweden te bearbeyden / dat de selve aenbiedingh van mediatie aen Vranckrijck ende desen Staet te doen / ooch te gelijck gedaen wierdt aen Denemarcken.

Ende aen den Collonel Haersolte aen 't Hof van Lunenburgh zijnde / wiert gelast devoir te doen / ten eynde ooch die Vorsten mochten senden twee duysent Ruyters / ende duysent te voet tot beschermingh van Denemarcken in Holsteyn. Daer toe hebben sy getoont geen inclinatie.

In Junio waren twintigh soo Schepen als Jachten / wel bemant / doch gemest en onbevaren Volck / in Denemarcken gereet.

Uyt Denemarcken wierdt in 't laetste van Junius geschreven / dat door de Sont een Schip komende van Coninghsbergen, gearriveert was met een Brandenburghsche Pas gaende naer Engelandt, het welcke zijne ingeladen Waren voor Vlas aengegeven had / maer dat men geloofde dat het Hennip geweest was; Dat indien haer Ho. Mog. een a twee kleyne Jachten in de Sont souden ghelieven te senden / om met de Schepen van Denemarcken alle gefabriceerde Passen / tot toevoer aen de Vyanden van desen Staet te disputeren / dat men aldaer seer geerne tot weeringe van sulcke en dierghelijcke Lorrendrayeryen de handt soude bieden: Daer op is goed ghevonden / te versoecken de gemelde Heeren Huygens ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden / dat de selve / ofte eenige van dien over 't voorschreve subject in conferentie wilden treden / met de alhier aenwesende Heeren Ministers van Denemarcken, ende haer Ed. doen begrijpen dat sijne Koninghlijcke Majesteyt / alle Lorrendrayerien ende toevoer van Waren van Contrebande en Scheeps-behoeften naer Engelandt, ende de Rijcken daer onder ressorterende behoorde te beletten / immers soodane Waren van Contrebande doen lichten uyt de Schepen van Neutralen / die door de Sont of Belt quamen te passeren; Ende wierdt den Heer van Gent van ghelijcken versocht / met den Heere Grave d'Estrades Ambassadeur extraordinaris van Vranckrijck te willen spreecken / en den selven te sonderen of sijn Ed. mede niet raedsaem en soude vinden / dat men ghesamentlijck den hoogh gedachten Koningh van Denemarcken soude belooven te guanderen teghen alle swarigheden die hem souden mogen over komen / van soodane Neutralen uyt welckers Schepen de voorschreve Waren van Contrebande en Scheeps behoeften souden mogen worden gelicht en geconfisqueert / alles op rapport daer van aen dese Vergaderingh te doen; Voorders is geschreven aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam, dat haer Ed. in cas het hun eenichsints mogelijck ende doenlijck was / ten spoedighsten twee Jachten ofte lichte Fregatten naer de Sont wilden senden / soo om de Stroomen aldaer ende daer ontrent te helpen beveylen / als om te executeren haer Ho. Mog. Placcaet / den negenden Martij sesthien hondert vijf-en-festigh ge-emaneert / houdende scharp Verbodt jegens d'Ingesetenen deser Landen / ende voorts raeckende de Navigatie en Commercie van de Neutralen, op de Havenen van Engelandt als mede de Waren van Contrebanden, ende de asseurantien van de Schepen ende Goederen / de subjecten van den Koningh van Groot Brittannien toe behoorende; Des wierdt Extract van dese haer Ho. Mog. Resolutie den voornoem-

noemden Resident le Maire toe gesonden / om te strecken tot dessels narichtinge ende wijders sulcks ende daer 't behoorde: Maer om Sweden niet t'offenderen / heeft Denemarcken daer in niet dorven treden.

Den thienden Julij was eyndelijck den Admirael Adelaer in de Sont met de acht 's Landts Schepen ghekomen: By aldien uyt Vranckrijck eenigh subsidie aen Denemarcken wierdt gegeven / was hoop dat dien Koningh eenige Schepen tot conjunctie soude senden: anders niet: dienvolghens was 't effect van de Alliantie niet / als dat d'Engelsche wierden ghesloten buyten d'Oost-Zee.

Ter selver tijdt presenteerde Sweden noch aen Denemarcken derselver Mediatie. Des Koninghs antwoordt was / sich te sullen reguleren naer zijne Geallieerden.

Men nam hier seer qualijck / dat verscheyde Sweedtsche Schepen met Contrebande Waren liepen door de Zont. Denemarcken dorst die niet visiteren: Als sijnde tegen de met Sweden hebbende Tractaten. Maer by aldien Vranckrijck ende desen Staet Denemarcken wilden guaranderen: Was den Coningh genegen alle soodanige Lorrendrayers aen te packen. Doch daer in viel swarigheyt.

Al-noch in Augusto ende gheduyrigh waren klachten / dat de Sweedsche Schepen met Contrebandes geduyrigh voeren op Oostende, doch in effect op Engelandt. Denemarcken dorst daer niet tegen doen / als sullende by Sweden genomen worden voor een rupture.

Men had den Koningh wel versocht / om te senden sesthien a achthien van de veertigh te equiperene Schepen tot conjunctie van onse Vloot: Sulcks is van wegen Vranckrijck in 't laetst van Augustus gesecondeert: Maer daer op is wel hoop en belofte / doch geen effect gevolght: Gelijck dan ooch dat getal van Schepen noyt compleet is ghweest / om de defectueuse betalingh der Subsidien.

Van den vierden Septembris wierdt uyt Coppenhagen gheschreven / dat aldaer in die tijdt waren gearriveert acht a thien, soo Bremers, Sweden, Lubekers, als andere vrye Schepen / welcke rapporteerden datse achter Schotlandt komende / groote quantiteyt Engelsche Commissie-vaerders vernomen hadden / onder haer was een Lubecker die uyt Schotlandt komende / seyde datter in een Haven alleen twee-en-veertigh Hollandsche Schepen waren op gebracht / met Sout ende Wijnen geladen: Naer het seggen van de voorschreve Schipper / souden vijfthien Capers van eene plaets in Zee gheloopen sijn.

Voorschreve schepen hadden op de kust van Noorweghen vier Engelsche Oorlogh schepen ontmoet / by haer hebbende drie Hollandsche Fleuyt-schepen / ende convoyerende seven-en-twintigh Coopvaerders na Gottenborgh, ende datse de selve daer gebracht hebbende / wederom te rugge souden nemen de Engelsche schepen met Masten gheladen. Sulcks wierde den Coningh aen de handt ghegeven / ende versocht dat eenige van zijne Majesteyts schepen derwaerts mochten gesonden worden om sulcks te beletten / waer men scheen toe genegen te zijn / doch difficulteyt maeckten om die aen te vatten /

soose met Sweedsche Vlaggen mochten voorsien wesen / haer reflexie oock nemende op seeckere onderhandelingh / dat om die Natie niet te chocqueren / by den Coningh van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. soude gheproponeert zijn / van alle de Waren in Sweden vallende op te koopen / ende door dat middel de Engelsche te krencken. Oock soo maeckte tot Coppenhaghen de equipagie en betalinge van de maritime geen kleyne verhinderinge / het retardement van de voldoeninge van den tweeden Termijn Subsidie-gelden. Het gemelde gerucht van Opkoop was een inventie om ge-excuseert te sijn van d'aenhoudingh der Lorrendrayers. Alsoo het sonder offensie van Sweden qualijck konde geschieden.

Alsoo in September de Koningh wilvaerdigheydt toonde / tot het senden van de sesthien a achthien versochte Oorlogh schepen; Ende in de Sont lagen vijf-en-dertigh Nederlandsche Coopvaerders: soo hebben haer Hoogh Mog. den twee-en-twintighsten den Heer Resident le Maire aen geschreven / den Coningh te versoecken de voorschreve Nederlandsche Coopvaerdy-schepen / door eenige van zijne Majesteyts Oorlogh schepen herwaerts / immers ende ten minsten buyten het Kattegat ofte tot den hoeck van Schagen, ende sulcks tot in de ruyme Zee te doen convoyeren / in allen gevalle dat hy Resident de voorschreve Coopvaerdy-schepen niet langer aldaer soude op houden / maer hare reyse herwaerts aen laten vervolgen / voorts dat hy Resident hem exactelijck soude hebben te informeren ende laten informeren / over de constitutie ende gelegentheyt van de Vloot van den hooghst-gemelden Coning / ende haer Ho. Mog. dienaengaende ten spoedighsten pertinent bericht laten toekomen / met bijvoeginge van de quantiteyt ende qualiteyt van de schepen van Oorlogh daerinne de selve Vloot bestondt / dat hy oock by zijne Majesteyt met de redenen daer toe dienende / van wegen haer Ho. Mog. ernstigh soude hebben te insteren ende aen te houden / ten eynde de selve gedisponeert mochte werden / om eenige van de voorsz schepen hoe eer soo liever te employeren / tot beveylinge van 't voorschreve Kattegat, ende is hem by die occasie oock genotificeert dat de Provincie van Holland ordre had gestelt / tot betalinge van hare quota in den tweeden termijn / van de Subsidie-penningen aen zijn Coninghlijcke Majesteyt belooft / om te strecken tot sijn narichtinge / ende oock om sich daer van te dienen sulcks ende daer 't behoorde.

Den vijf-en-twintighsten schreef hy / dat continuelijck besich was om dat volck voort te pressen / ten eynde de gecommitteerde sesthien a achthien schepen van Oorlogh / tot versterckingh van 's Lands Vloote mochte af gesonden worden. Tot welcken eynde meest alle dagen op Coninghsholm gingh / om te mogen sien hoe verre het werck gekomen was: Doch eergisteren daer zijnde / wierd hy van den Rijcks-Admirael ende den Admirael Adelaer, versocht eens op haer Vergader-plaets te willen komen / alwaer hem een discours voor ghehouden wierdt van 't saisoen en de groote van hare schepen / welcke soo sy seyden / sonder evident pericul niet soude konnen in de Noord-Zee komen en reverteren / oock dat de Coningh beslooten had / dat by de voorschreve sesthien a achthien schepen soude gevoecht werden / twee nieuwe van tachtigh stucken / die sy Admiralen seyden noch in drie weecken niet

konden

konden gereet zijn / daer by voegende / dat haer Koningh evenwel niet ledigh soude staen / maer eenige van sijn lichte schepen op d'Elve senden / alsoo daer rede eenighe Engelsche Capers hielden / ghelijck oock op de hooghte van Bergen, om de passagie achterom te verseeckeren. Hy heeft op dit discours geantwoordt / dat hy niet wilde geloven / dat den Koningh niet soude manqueren het beloofde secours toe te senden / daer by voegende de meer als vriendnaburylijcke assistentie in den laesten Sweedsen Oorlogh by haer Ho. Mog. sonder daer toe gehouden te sijn / gepresteert. Diergelijck propoost hadden sy gevoert by de Heer Fransche Ambassadeur. De voorschreven Admiralen gaven oock te kennen dat indien haer Ho. Mog. 't ongeluck hadden / van het naeste jaer met Engelandt noch in Oorlog te blyven / dat men van nieuws malkanderen soude konnen verstaen / ende souden haer Ho. Mog. als dan konnen geassisteert worden met vyf-en-twintigh schepen / waer onder souden sijn twaelf van hondert tot sestigh stucken / ende de rest van sestigh tot veertig, voornamentlijck indien de subsidie-penningen promptelijck volghden.

Hy schreef van den tweeden October dat de vierenvyftig Coopvaerdyschepen door seven Deensche Oorlogh-schepen uyt de Sont tot buyten 't Cattegat waren gebracht / ende door drie uyt de seven tot voor het Vlie. Sedert quamen wederom elf by een / dat de rest was die dit jaer uyt de Oost-Zee souden komen. De Heer le Maire heeft sijn Majesteyt wederom om Convoy aenghesprooken / die twee Jachten van Oorlogh consenteerde / met de selve gelegentheydt stelden hy sijn Majesteyt voor of niet soude konnen goedt vinden d'voorsz Jachten / also haer Convoy hadden / naer de Elve te laten gaen / om die stroom te bevryen / waer op den Coning antwoorde dat hy daer op soude dencken; ende vermits dit geschiede in de tegenwoordigheydt van den Rijcx-Admirael, den Stadthouder, en de Admirael Adelaer, soo vielen daer oock discoursen over Bergen in Noorwegen, dat daer oock al wel eenige Schepen dienden te kruyssen / waer toe men van daer genegentheydt betoonde / maer meenden dat haer Ho. Mog. daer twee of drie behoorden by te voegen / om de Schotse Capers te weeren / ende de vaert achterom te bevryen. De Engelsche Schepen / met Masten / Peck ende Teer geladen stonden in dese tijdt op haer vertreck / ende soude geen kleyne afbreuck aen den Vyandt gheschieden / soo dat toevoer mochte verhindert werden; de sesthien secours-schepen lagen nu gereet / ghelijck d'Admirael seyde / maer met dese Post was oock een Brief van de Heer d'Estrades, aen den Ambassadeur Terlon, gekomen waer van aen sijn Majesteyt d'inhoudt bekent gemaeckt was / dat haer Ho. Mog. geresolveert hadden haer Vloot te doen retireren en in hare Havenen te doen komen / uyt oorsaecke van de sieckte van de Opper-hoofden als andersints. Men heeft konnen vermercken / dat men sulcks van hem le Maire verwacht hadde te verstaen / ten eynde de Deensche Vloot uytgaende niet in pericul soude worden gebracht. Op 't geene haer Ho. Mog. hadden belast hem t'informeren over de quantiteyten en qualiteyten der Deensche Rijcx-Vloot; Daer op deed bericht / dat alle Rijcx-schepen diverse mael hadde wesen besichtigen / leggende zeywaerdigh ende gereet om dienst te konnen doen / alleen dat twee van de aller-grootste Schepen / het eene genaemt Frederick ende het

ander Amelia noch niet waren gekielhaelt / maer was men tegenwoordigh besig om die mede te prepareren sulcks het getal van meer als veertig daer door soude worden gesuppleert. By aldien haer Ho. Mo. genootsaeckt mochten zijn den Oorlogh het naeste jaer noch te moeten continueren soude van dat Rijck soo een notable Vloot schepen konnen bekomen / het welck suffisant soude zijn een Esquadre van de Vyandt te konnen resisteren ende aen te grijpen / sullende ten minsten thien à twaelf schepen konnen uytleveren / die van hondert tot tachtig stucken voerden / maer indien haer Ho. Mog. soude konnen resolveren de subsidie-penningen t'avanceren ende in een pape te betalen om eenigh Canon te koopen / dat op twee schepen noch wierdt gerequireert / soude haer Ho. Mog. konnen versekeren staet te mogen maecken datse van daer vyf-en-twintigh Oorlogh-schepen tot haer secours soude bekomen / waer onder de geleende 's Landts schepen de kleynste souden zijn.

Den vyfden Octobris schreef / dat op de tydingh van de voorleden Post / dat 's Landts Vloot soude binnen komen / men aldaer het meerendeel van de Victualie uyt de Schepen gelicht / ende op het Magazijn gebracht hadt / gelijck oock veel kruyt dat de selve in hadden / maer met dese Post quam tydinghe dat hare Ho. Mog. Vloot met die van den Coningh van Vranckrijck den een-en-dertighsten der voorleden maendt omtrent Calais geconjungeert zijnde / souden geresolveert hebben dat de selve tot afbreuck van de Vyandt noch voor een tijdt soude werden ge-employeert / het welck aen 't Deensche Hof seer aengenaem was geweest te hooren / maer vermits het saison verloopen was / en dees Ryx-schepen met geen sekerheyt soude weten waer 's Landts Vloot soude vinden: soo hadt sijn Majesteyt dien dagh aen sijn Ryx-Admirael geordonneert dat hy alle de lichte Schepen uyt soude laten gaen om in 't Cattegat ende op de voorste Kust te kruyssen / ende voor al te verhinderen / dat d'Engelsche in Gottenburgh met Masten als andersints geladen zijnde / niet soude vertrecken / ende dat toevoer aen haer Natie doen.

In 't laetste van October was het Convoy van Gottenburgh gereet in acht à thien dagen te vertrecken / de geladene Coopvaerders waren boven de vyftigh, waer onder eenige Sweden, Hamburgers, Lubeckers ende andere Natien meer. De Convoyers om haer te defenderen / waren vier, te weten een met veertig, twee met ses-en-dertig ende een met acht-en-twintigh stucken.

De Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Hollandt ende West-Vrieslant hebben ter Vergaderinge den twee-en-twintighsten gheopent het Provinciael advijs van de Heeren haer Principalen/op 't subject raeckende in wat voegen de onkosten/ die gedaen souden moeten worden ter saecke van de meetinge van eenige schepen varende op Noorwegen, mitsgaders het salaris voor de meeters, ende andere lasten / die over de voorsz meetinge noch soude mogen staen te supporteren / gevoeghlijckst gevonden soude konnen worden / ende dat de gemelte Heeren hare Principalen ghemeent hadden / dat de voorsz onkosten / die ter saecke van de meetinge van eenige weynige schepen tot een proeve met afgewogen Yser of eenige andre swaerte te doen / volgens het vyfde artijckel van 't Tractaet tusschen den Koningh van Dennemarcken ende desen

Staet

Staet den elfden Februarij lestleden ghemaeckt / souden te supporteren / voor d'eene helft by den hooghst-gemelden Koningh van Denemarcken, ende voor de weder-helft tot last van desen Staet gedragen soude mogen werden / des dat de betalinge tot laste van 's geene de voorschreve weder-helft van desen Staet soude konnen te bedragen / mitsgaders het Salaris van de Meters / ende alle verdere onkosten die daer ontrent soude moghen komen te vallen / gevonden soude worden by ophef of impositie van dese drie stuyvers per last te introduceren op yder Schip / gaende naer Noorwegen / ende sulcks alleen tot laste van de Schippers ende Reeders van de selve schepen / sonder het Landt daer mede eenichsints te beswaren.

's Avonts den twintighsten October wierdt tot Coppenhagen in stilligheyt getrout d'oudste Princesse van dat Rijck / met den Keur-Prins van Saxen, ende wierde naer de solemnisatie van 't Houwelijck eenighe Canon-schooten ghedaen van 't nieuw-gebouwt Coninghs Schip / den naem voerende van meerhoogh gedachte Prins van Saxen, het welck ten dien eynde binnen gebracht / ende wel met vijf hondert Lanteernen verciert was. Men heeft aen geen van de Uytheemsche Ministers van dese solemnisatie eenige kennisse gegeven / sulcks oock niemant van alle audientie heeft versocht / om den Koningh ende het Koninghlijck Huys daer over gheluck te wenschen / maer hebben onder den anderen verstaen / dat indien yemant van de Ministers by ghevalle de voornoemde Hooge Staets-persoonen quamen te spreecken / uyt civiliteyt het compliment soude doen.

Naer veel hacquettes / insonderheyt van Keur-Brandenburgh, wierdt eyndelijck gesloten ende geteeckent het Tractaet / namaels genoemt Quadruple Alliantie, tusschen Denemarcken, desen Staet, Keur-Brandenburg, ende Lunenburgh. Hier na volgende.

NAdien den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Vorst ende Heere, Heere *Frederick de Derde* tot Denemarcken, Noorweghen, der Wenden ende Gotthen Koningh, Hertogh tot Sleeswijck, Holsteyn, Stormarn ende der Ditmarsen, Graef tot Oldenburgh ende Delmenhorst, &c. De Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, den Doorluchtighsten Vorst ende Heere, Heere *Frederick Wilhelm*, Marck-Graef tot Brandenburgh, des Heyligen Roomschen Rijcks Ertz-Cammerar ende Keurvorst, in Pruyssen tot Maeghdeburgh, Gulick, Cleef, Berge, Stetyn, Pomeren, der Cassuben ende Wenden, oock in Silesien, tot Krossen ende Jagerendorf Hertogh, Burgh-Graef tot Nurenburgh, Vorst tot Halberstad, Minden, ende Camin, Graef vander Marck, ende Ravensbergh, Heer tot Ravesteyn, ende de Landen van Lauwenbergh, ende Butow, &c. Ende de Doorluchtighste Vorsten ende Heeren, Heer *Georg Wilhem*, ende Heer *Ernst Augustus* Gebroeders, respective Bisschop tot Osnabrugh, beyde Hartogen tot Bruynswijck ende Lunenburgh, sedert eenigen tijdt herwaerts, achtervolgende het *vijf-en-twintighste* Artijckel van 't Tractaet van nader conjunctie, op gesecht met sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburgh,

burgh, in date den *sesden* ouden ende den *sesthienden* Februarii nieuwen stijl lestleden, ende het *een-en twintighste* Artijckel van het Tractaet opgherecht met hare Vorstelijcke Doorluchtigheden van Brunswijck en Lunenburgh, van dato den *elfden* ouden en den *een-en-twintighsten* September nieuwen stijl, *festhien hondert vijf-en sestigh* overleydt ende gheconsidereert hebbende, wat verdere middelen tot onderlinge gerustheyt ende securiteyt, by naerdere verbintenis soude konnen werden uyt genomen.

Soo ist, dat tusschen de selve hooge partyen, door hare respective alhier in *'s Graven-hage* aenwesende Ministers ende Plenipotentiarissen, in krachte van hare Procuratien op 't eynde deses geinsereert, is ghemaeckt ende gesloten eene vaste ende seeckere Alliantie defensive, bestaende in de navolgende Poincten ende Articulen, te weten.

I.

Dat tusschen de hoogstgemelde hooghe partyen sal zijn ende blijven een oprechte gettrouwe *vriendtschap* ende Correspondentie;

II.

De welcke daer toe strecken sal, dat d' een des anders beste getrouwelijck sal soecken te bevorderen, ende dessels schaede ende naedeel nae alle vermogen helpen afkeeren ende weeren met soodaenige macht respective als hier na sal werden verklaert.

III.

Ende de onderhoorige Koninckrijcken, Vorstendommen, Graefschappen, Landen, Luyden, Steden, ende sterckten, van de respective hooghe Contrahenten in *Europa* gelegen, die de hoogstgemelte parthyen Contrahenten jegenwoordigh besitten, ofte die deselve hier namaels by wettige Successie, ofte onder een rechtmatigen Titul souden mogen komen te possideren, selfs mede die met Guarnisoen van d'hoogstgemelde Heeren Staten Generael sijn beset, te helpen defenderen ende beschermen tegens alle die geene, de welcke die souden mogen onderstaen Vyantlijck te Lande te invaderen, ofte met openbaer gewelt te attacqueren, onder wat pretext het soude mogen sijn.

IV.

Dese *Alliantie defensive* sal duyren ende cours hebben den tijt van *ses* Jaeren, ende in cas d' een of d' andere van de contrahenten geduyrende dien tijt door yemandt, wie het oock mochte sijn, niemandt uyt gesondert, quame aengetast ofte beoorloght te werden, sullen d' andere niet geattacqueerde deselve by springen ende te hulpe komen met een sortabel secours, sonder echter daer door te vervallen in *rupture*; te weten. Den Koninck van *Denemarcken* ende de Heeren Staten Generael yder met *achtien hondert* Ruyters, ende *drie duysent ses hondert* Voet-knechten, sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburgh met *twaelf hondert* Ruyteren en *vier-en-twintigh hondert* Voet-Knechten; hare F. F. D. D. van Brunswijck ende Lunenburgh met *ses hondert* Ruyteren, ende *twaelf hondert* Voet-knechten, onder soodaenige Regimenten, Compagnien, Colonels ende andere Officieren, als de respective adsisterende parthyen gheraetsaem sullen vinden, ende oordelen tot soodaenige adsistentie bequaem te wesen, sul-

lende

lende 't selve secours gelevert, gepresteert, ende onderhouden werden ten dienste van de geattacqueerden, tot kosten van d' andere hooghgemelde assisteerende parthyen, soo dickmaels als yemant vande contrahenten sal werden geattacqueert, ofte getroubleert, in manieren als boven verhaelt, volgens dit Tractaet van *Alliancie* defensive.

V.

Den geenen die sal werden geattacqueert in manieren boven verhaelt, sal de keure ende optie hebben om 't secours te nemen, of alle in *Soldaten*, of alle in *gelt*, of wel een gedeelte in *Soldaten*, ende een gedeelte in *Wapenen*, *Munitie van Oorlog*, *gelt*, of andere goederen, bequaem om tot den Oorlogh gebruyckt te worden, sulcx *duysent* Soldaten sullen werden getauxeert ofte genomen op *thien duysent* guldens *ter Maent*, ende een *Ruyter* jegens *twee Soldaten* genomen, naer de cours vande banck tot *Amsterdam*, te weten *twaelf* maenden in 't jaer; ende sal de betalinge geschieden in 't begin van yder maent by egale portien, in der voegen, dat in cas deselve betaelinge ten deele of in 't geheel gedaen werden in geldt, de penningen sullen gelevert werden ter plaetse daer den *geattacqueerden* goedtvinden ende bequaemst oordeelen sal; maer in gevalle dat die gepresteert werde ten deele ofte in 't geheel in *Munitie van Oorloge* of andere waeren ende goederen, bequaem om tot den Oorlogh gebruyckt te werden, soo sal den geassisteerden gehouden sijn deselve te laeten afhaelen, uyt de Landen vanden geenen die 't secours furneren sal.

VI.

Soo wanneer 't voorsz Secours sal werden gepresteert in soldaten sullen deselve geheelijck ende 't eenemael werden, ende vervolghens sijn onderworpen de Commandementen ende ordres vande geenen aen de welcke die werden gesonden of dessels geauthoriseerden, om sich daer van te dienen ende te transporteren ter plaetse daer 't hun goet duncken sal, welverstaende te Lande, in 't velt, in belegeringen, tot bewaringen van Steden ende Plaetsen, oock al omme daer ende soo dickmaels als het de noot; ofte de nuttigheyt sal vereyschen, met dese reserve nochtans, dat de Compagnien niet geheelijck vande andere sullen mogen werden gesepareert, maer dat ten minsten *twee of drie hondert* soldaten van yder Regiment onder haer Vaendelen sullen te saemen blyven.

VII.

Naer dat het secours sal sijn gefurneert ende bestaen uyt Ruyteren ende Knechten, oock door de *assisterende* hooge partyen af gesonden ende by de *geattacqueerden* ontfangen, soo sullende deselve assisteerende hooge partyen, of haere geauthoriseerden, vergheven ende suppleren de *Charges* die daer onder souden mogen komen vacant te vallen.

VIII.

Noch is geconvenieert, dat die geene die eenige *attacque* apprehendeert, of te gemoet siet, gehouden sal sijn daer van by tyts communicatie aende Geallieerden te geven, ten eynde deselve haer mogen employeeren tot het *moyenneren* van een accommodement, nochtants met dien verstande, dat onvermindert de officien van *mediatie* het beloofde *secours* gesonden sal moeten worden, soo haest de *attacque* ofte *rupture* effectuelijck sal wesen voorgevallen.

IX.

Ende dewijle dese defensive alliantie bysonderlijck daer henen gaet, om wedersijts Rijcken, Staten, Vorstendommen, Graefschappen, Landen, Luyden, Steden, ende Sterckten, als voorens, tegens alle soodaenigh gewelt te protegeren ende te mainteneren, daer inne deselve te Lande moghten geinvolveert werden, ende dat in dese constitutie van tyden alle nabuyrige Koningen, ende Vorsten sigh bevinden in sulcken considerabelen postuyr van Wapenen, dat inde naest aenstaende tyden eenige attacque of aggressie voorvallende, 't voorsz gelimiteerde secours niet suffisant genoech en schijnt om de gevreesde ongemacken ende onheylen met de vereysche nadrucken af te keeren, soo is verder versproocken ende geconvenieert, in cas binnen den tijt vande *eerste twee* jaeren d' eene of d' andere vande hoogst-gemelde partien in manieren als vooren door yemant vande voorschreve Koningen, of andere machtige Princen, of Staten, quame geattacqueert te worden, dat in sulcken gevalle de niet geattaqueerde in plaets van hare Geallieerden met het boven gespecificeerde secours by te springen, deselve sullen te hulpe komen *met alle macht*, en te gelijck tegen den *aggresseur* of *aggresseurs* even ende in sulcker voegen als of hy van hem self immediatelijck ende directelijck wierde beoorloght, met alle vigeur ageren, oock daer inne gesamentlijck continueren, tot dat den *aggresseur* of *aggresseurs* tot afstant van sijne of hare entreprinsen, ende den *geattaqueerden* in sijnen voorigen vreedigen ende gerustigen stand herstelt sal sijn, ende dat hy soo veel mogelijck van den *aggresseur* of *aggressiers* reparatie over sijn geledene schaeden sal hebben bekomen, dat oock in sulcken cas, om 't werck meer nadruck ende kracht te gheven, van nu af aen sullen wesen gerenoveert ende tegens soodanigen aggresseur of aggresseurs werden geappliceert de Tractaten by haer Ho. Mog. voor desen eerst met haer F. F. D. D. van *Bronswijck* ende *Lunenborgh*, den *acht-en-twintigsten September* des voorleden jaers, ende naderhant oock met sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van *Brandenburgh* van den 6 nieuwe stijl ende den 16 *Februarii* lestleden oude stijl, tot bevorderinge van een goeden vrede met den Bisschop van *Munster* gesloten geweest sijnde, gelijck *in eum eventum* als nu voor als dan deselve Tractaten voor gerenoveert ende tegens soodanigen aggresseur of aggresseurs geappliceert gehouden worden mitsdesen, in dier voegen, dat de hoogst-gemelde Heeren Staten Generael 't voorschreve *casus* existerende van haer sijde gehouden sullen wesen te furneren de maentlijcke *subsidien* inde voorschreve Tractaten gespecificeert, ende dat daer en tegen mede de hoogst-gemelde Keur en Vorsten van haere zijde verobligeert sullen sijn op de been te brengen, of te houden respectivelijck de nombre van *vier duysent* Peerden ende *acht duysent* voet-knechten, op den voet, ende volgens de conditien inde voorschreve Tractaten breeder vermelt, alleenlijck met die veranderinghe, dat alle 't geene daer inne vanden voorgemelden Heer Bisschop van *Munster* wort geseght, op voornoemde nieuwe *Aggresseur* of *Aggresseurs* gepast ende jegens deselve metter daet op d' allerefficacieuste wijse ter executie gelegt sal worden, en voor soo veel sijne Keur-Vorst. Doorl. van *Brandenburg* haer F. F. D. D. van *Bronswijck* en *Lunenborg* ten voorsz tijde 't voorsz volle getal van *vier duysent* voetknechten niet mochten in dienst hebben, dat in sulcken gevalle tot spoedige Suppletie van 't deficierende getal, oock by haer Ho. Mog. naer advenant van 't voorschreve defect, in

in 't geheel ofte ten deele *aenrits-gelden* sullen worden gefourneert naer proportie vande geheele *massa*, die in kracht vande voorgeroerde Tractaten betaelt is geworden; dan gemerckt d'hoogh-gedachte haer F.F.D.D. van *Bronswijck* ende *Lunenburgh*, directelijck ende immediatelijck door soodanigen *Aggressеur* ofte *Aggressеurs* als boven, in hare Landen geattaqueert wordende, op een tijdt dat 't voorschreven getal van de *vier duysent* peerden ende *acht duysent* voetknechten albereyts voor een groot gedeelte mochte wesen vermindert, haer F.F.D.D. al een merckelijck ongemack ende verlies souden hebben geleden, eer ende bevorens wederom nieuwe wervinghe tot suppletie van 't defect soude konnen wesen gedaen ende voltrocken, dat over sulcx in soodanigen gevalle van *immediate attaque* haer F.F.D.D. by provisie ter tijden ende wijlen toe de voorsz. *vier duysent* peerden ende *acht duysent* voetknechten wederom sullen wesen gesuppleert, by haer Ho. Mog. in alle promptitude met een secours van *twee duysent* peerden ende *vier duysent* voetknechten gesecondeert ende bygesprongen sullen werden.

X.

Ende nademael het voorstaende *negende* articul is de principale kracht, ende de voornaeme nadruck van 't gantsche Tractaet, ende dat oock naer d'expiratie van dien tijdt soude konnen duyren de reden in 't voorschreven articul uytgedruckt, die de respective Geallieerden heeft bewogen den inhoude van 't selve voor den tijdt van *twee* jaeren by provisie vast te stellen: Soo is oock geconvenieert ende verdragen, dat men tijdelijck voor de expiratie van de voorschreven *twee* jaeren met den anderen sal delibereren, ofte het niet oirbaerlijck ende noodigh sal sijn, de stipulatie van 't meer-geroerde articul voor langer tijdt te continueren, ende dat men dienvolgende daer over *ses* maenden voor 't verloop van dien wederom sal te samen komen alhier in *'s Gravenhage*, ende sich alsdan dienthalven soodanigh naeder vergelijcken, als de constitutie van tijden ende saecken ten gemeenen besten, ende tot allerzijds meeste seeckerheyt sal komen te vereysschen.

XI.

Alle 't geene in de vorighe articulen is ter neder gestelt, ten respecte van de vyandtlijcke invasien ende attacques dewelcke aen een ofte meer van de Geallieerden, door yemandt buyten dese Alliantie zijnde, souden mogen overkomen, sal obligatoir sijn, ende gepresteert moeten worden, in soodanigen gevalle, als *eene* vande hoogst-gemelde Parthyen ende Geallieerden yemandt, ofte eenige van de andere soude mogen komen aen te tasten.

XII.

Indien eenige andere Christen *Koningen*, *Potentaten*, *Republijcken*, of *Steden*, haer mede in dese Alliantie willen begeven, soo sal sulcx een yegelijck vry staen, doch daer door egeen van de Contrahenten eenighsints worden geprejudicieert, ofte desselfs Staet ende conditie swaerder gemaeckt ofte vernedeert, sulcx dese *inlatinge* sal moeten gedaen werden met onderlinge communicatie ende sullen selfs nae vermoghen ende ghelegentheyt devoiren ende officien gedaen werden, dat soodanige andere Princen, Potentaten, Republijcke, ende machtige Steden, die men gesamentlijck soude verstaen dienstigh te sijn om tot dese Alliancie te werden ingelaeten, ende specialijck den *Coninck van Sweden*, den

Keurvorst van *Ceulen*, ende de Paltsgraef van *Nieuburgh*, mede daer onder mogen gebruckt worden.

XIII.

Ende alsoo de meeninge ende intentie geweest is vanden aenvangh af, dat men van dese handelinge ende alliancie heeft beginnen te spreecken, deselve mede gesaementlijck op te rechten ende te sluyten met beyde de regierende Heeren Vorsten van *Brunswijck* ende *Lunenburgh* tot *Hanover* ende *Wulffenbuttel*, mitsgaders den regierenden Heere Lantgraeve van *Hessen Cassel*, ende dat tot dien eynde verscheyde Conferentien sijn gehouden, ende aengestelt, doch dat de hooghst-gemelde Vorsten al noch niet ten vollen gereet en sijn geweest ende echter nodich was, dese jegenwoordige Alliantie ende verbintenisse tot onderlinge gerustheyt so verde te perfectionneren, soo verklaeren de hooge parthyen in desen alnoch van meeninge ende intentie te sijn, om dese Alliancie ende verbintenisse gelijckelijck met de opgemelte Heeren Vorsten, of wel soodanige van deselve, als gereet sullen konnen wesen, oock, is het doenlijck voor den termijn vande Ratificatie te perfectionneeren ende voltrecken, waer toe wegens de Contraherende hooghe partijen alle devoiren ende goede Officien sullen werden aengewent, ende te wercke geleght.

XIV.

Ende gelijck het oogmerck van dese Alliancie geensints en is, om eenige *aenleydinge* te geven tot oorlogs verwyderinge, offensie, hinder, of schaede, of oock deselve in eenigen deele te fomenteren, maer alleen om alle gevreesde onheylen ende ongemacken en malckanders schade ende nadeel te beletten, ende in cas van eenigen onverhoopten overval, deselve te doen remedieren ende redresseeren, en over sulcx den geledeerden ende beschadigden te doen herstellen in sijn voorigen gerusten Staet, ende doen hebben reparatie als voorgemelt; Soo is oock expressselijck geconvenieert, dat het de boven gemelte hooge, 't zy geattacqueerde, 't zy assisterende parthyen, niet sal vrystaen met den *Aggressseur* of *Aggresseurs* te handelen, te verdragen, te accorderen, ofte eenige Tractaten van *Vreede* ofte *Treves* aen te gaen, ofte te sluyten, 't zy met voorgaende communicatie vande andere hooge parthyen, ende dat noch sodanich dat deselve expresselijck daer by werde geincludeert, in dien sy sulcx begeeren, ende herstelt inde possessie vande *Landen* ende *Steden*, ende in't genot van de *Rechten* en *Vryheden* die sy hadden, ende daer van sy jouïsseerden voor den Oorloghe, en sonder voor d^e andere hoge parthyen te bedingen deselve *Rechten*, *Vryheden*, *exemtien* ende andere prerogativen, als hy voor sigh selven stipuleert; ten ware de Geallieerden onderlingh anders mochten goetvinden.

XV.

Dese Alliantie sal niet prejudiceeren aen 't respect ende de plichten daer mede eenige van de Geallieerden sijne *Keyserlijcke Majesteyt* en 't *Roomsche* Rijck sijn geobligeert, noch oock derogueren aen de Tractaten ende Alliancien, die de hoogst-gemelte Contraherende parthyen ofte eenige van deselve voor date deses met anderen hebben opgericht, anders, of verder dan voor soo veel deselve door dese uytdruckelijck sijn verandert, welverstaende dat het meerdere secours van Volck te Lande, het mindere sal includeren.

Voorts

XVI.

Voorts op dat soo wel de voorgemelte geallieerden volkomentlijck mogen sijn versekert van 't effect ende reele executie van dese Confæderatie, alsmede andere Koningen, Princen, ende Staten gerust gestelt, dat hier door geen prejudicie wert geleyt aen voorige Tractaten, Alliancien ende verbintenissen, by de een ofte de ander van dese Geconfoedereerden met haer ghemaeckt, soo verklaeren de selve by desen oprechtelijck ende ter goeder trouwe, egene Tractaten, ofte Conventien met andere te hebben, die dese Alliantie eenichsints contrarieren, ende dien onverhindert oock door gene voorige verbintenissen eenigsints te wesen ofte te konnen werden belet, om dit Tractaet in eenige van sijne poincten ende Articulen ter executie te stellen.

XVII.

Dese alliancie defensive sal by de hoogst-gemelde parthyen respective geapprobeert, ende geratificeert werden binnen den tijdt van *vier weecken*, naer het besluyt ende onderteeckeningh, of wel eerder soo het eenigsints doenlijck is, ende daer van gepasseert, ge-extendeert, ende uytwisselt de respective Ratificatie in behoorlijcke forme tot allersijdts contentement ende meeste gerustheyt.

Aldus gedaen, geaccordeert, ende gesloten onder de signaturen ende pitsiers vande respective Heeren Ministers en Plenipotentiarisen, in de voorstaende procuratien vermelt. In 's Gravenhage den *vyf-en-twintichsten* October *sestien hondert sessen-sestigh*.

Paul Klingenbergh. (L. S.)	*I: Gorts.* (L. S.)	*Lorenz Muller* (L. S.)
P. Charisius. (L. S.)	*Iohan de Wit* (L. S.)	*A. Wiquefort.* (L. S.)
	Iohan de Wit. (L. S.)	
	B. v. Vrybergen. (L. S.)	
	G. van Reede (L. S.)	
	E. v. Bootsma. (L. S.)	
	E. B. de Pallant. (L. S.)	
	T. G. Gerlacius. (L. S.)	

Secreet ende separaet Articul.

NAdemael den Doorluchtighsten Vorst ende Heere, Heere *Frederick Willem*. Marck-grave tot *Brandenburgh* des Heyligen Roomschen Rijcx Ertz-Cammerer ende Keurvorst in Pruyssen, tot Maeghdeburg, Gulick, Cleve, Berge, Stetin, Pomeren, der Cassuben ende Wenden, oock in Silesien tot Crossen ende Jagerendorf Hertogh, Burgh-Graef tot Neurenburgh, Vorst tot Halberstad, Minden ende Camin, Graef vander Marck ende Ravensbergh, Heer tot Ravesteyn ende Butauw.

Volgens de verklaringe van wegen sijn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt gedaen, jegenwoordigh wederom gelicentieert heeft de Trouppes ten tyde van de differenten tusschen de Ho. Mog. Heeren *Staten Generael* der Vereenigde Nederlanden ter eenre, ende den Heere *Bisschop* van *Munster* ter andre zyde,

ontstaen op de aenrits- ende subsidie-gelderen van haer Ho. Mog. op de been gebracht zijnde ; Soo is tot elucidatie van 't *negende* Artijckel van de *alliancie defensive* heden alhier in 's *Gravenhage* gemaeckt ende gesloten, tusschen den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Vorst ende Heere, Heere *Frederick de Derde* tot Dennemarck, Noorwegen, der Wenden en Gotthen Koning, &c. de hooge ende Mogende Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, sijn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt van *Brandenburgh*, ende de Doorluchtighste Vorsten ende Heeren *Georg Willem* en de Heer *Ernst Augustus* Gebroederen, respective Bisschop tot Osnabrugge, beyde Hertogen tot *Bronswijck* ende *Lunenburgh*, spreeckende 't selve Artijckel onder anderen van de *aenritzgelderen* onderlinge geconvenieert ende verdragen, ghelijck geconvenieert ende verdragen wordt mitsdesen, dat aen sijn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt het *casus* daer inne gementionneert exterende, de *aenritzgelderen* oock by haer Ho. Mog. in krachte van 't voorsz. Tractaet completelijck ende effectivelijck gefurneert sullen worden. Actum den *vijf-en-twintighsten* October *sestien hondert ses-en-sestigh*.

Separaet ende secreet Artijckel.

ALhoewel in 't *derde* Artijckel van de alliancie heden tusschen de Ministers ende Plenipotentiarissen van den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Vorst en Heere, Heere *Frederick de Derde*, tot Denemarcken, Noorwegen, der Wenden ende Gotten Coning, Hertogh tot Slesien, Holsteyn, Stormarn, ende der Ditmarschen, Graef tot Oldenburgh ende Delmenhorst, de Ho. Mog. Heeren *Staten Generael* der Vereenigde Nederlanden, den Doorluchtigen Vorst ende Heere, Heere *Frederick Wilhem*, Marck-Graef tot Brandenburgh des H. Roomschen Rijcx Ertz-Camerer ende Keur-Vorst, &c. ende de Doorluchtighste Vorsten ende Heeren, Heer *Georg Willem* ende Heer *Ernst Augustus* Gebroeders, respective Bisschop tot Osenbrug beyde Hertogen tot *Bronswijck* ende *Lunenburgh*, het point van de defensie onderlingh ende reciproquelijck den anderen beloofst met dese woorden is ter neder-ghestelt, *dat men de onderhoorige Koningbrijcken, Vorstendommen, Graefschappen, Landen, Luyden, Steden ende Sterckten van de respective hooge Contrahenten in Europa gelegen, die de hooghst-ghedachte partyen Contrahenten jegenwoordigh besitten of die de selve hier namaels by wettige successie of onder een rechtmatigen Titul souden mogen komen te possideren, selfs mede die met Guarnisoen van de hoogh-gemelte Heeren Staten Generael zijn beset, sal helpen defenderen ende beschermen tegen alle die geenen dewelcke die souden mogen onderstaen vyandtlijck te Lande t' invaderen, of met openbaer geweldt t' attacqueren onder wat pretext het soude mogen zijn.* Soo is nochtans d'intrinsique intentie van de hooghst-gemelte partyen Contrahenten, ten aensien van de Steden ende Sterckten met Guarnisoen van de meer-hoog-gemelte Heeren *Staten Generael* beset, niet anders te verstaen dan conform het gunt dienaengaende voor desen by een separaet Artijckel tusschen sijn Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt van *Brandenburgh* ter eenre, ende haer Ho. Mog. ter andere zyde op den *sesten* Februarij nieuwen, en den *sesthiendew* ouden stijl deses

lo-

lopenden jaers is geadjusteert ende ter nedergestelt ; naer de oprechte meeninge van welck voorsz separaet Artijckel de voorsz beloofde defensie ten aensien van de selfde *besette Steden* ende *Sterckten* by alle de hooghst-gemelte Partyen Contrahenten punctuelijck ende oprechtelijck gereguleert ende ge-executeert sal werden : Ende is ten dien fine aen de Ministers van de meer-hooghst-gemelten Coningh van *Dennemarcken* ende van de hooghst-gemelte Heeren Vorsten van *Brunswijck* ende *Lunenburgh* copye authentijck van 't voorsz separaet Artijckel huyden ter handen gestelt. Actum *Hage* den *seven-en-twintighsten* October *sesthien hondert ses-en-sestigh*.

Volght de Procuratie van de Heer Coningh van Dennemarcken, Noorwegen, &c.

WY *Frederick de Derde* van Godes genade tot *Dennemarck, Noorwegen*, der Wenden ende Gotten Coningh, Hertogh van Sleeswijck, Stormarn, Holsteyn, en der Ditmarschen, Graef tot Oldenburgh ende Delmenhorst, &c. doen mitsdesen te weten, nademael de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, onse bysondere goede Vrienden ende Geallieerde Nabuyren, in consideratie van de tegenwoordige ghevaerlijcke tyden en wegen oprichtinge van een nadere verbinteniffe tusschen ons, ende de selve, gelijck mede tusschen sijne Doorluchtigheyt ende Lief. den Heere Keur-Vorst van Brandenburgh, ende tusschen die geene dewelcke by de Heeren Hertogh tot *Brunswijck* ende *Lunenburgh* zijnde van meeninghe sich in de selve mede in te laten, gelijck mede de Vrouwe Landt-gravinne van Hessen Cassel, onse respective beminde Neven, Broeders, Swagers, Gevaderen en Moeye, tot allerzijdts defensie ende verseeckering eenige openinge hebben laten doen, dewijle wy dan soodanige gemeene vereeninge ende verbinteniffen niet alleen voor dienstigh nemaer oock voor hooghst-noodsaeckelijck sijn achtende, soo hebben wy tot afhandelinge van de selve gecommitteert ende geordonneert, so als wy committeren ende ordonneren mitsdesen den Erentfesten onsen Admiraliteyts Raedt ende Generael Post-meester, oock lieven getrouwen *Paul Klingenbergh*, op Hanerave, gelijck mede den Edelen onsen Raedt ende Resident by d'opgemelte Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden ende lieven getrouwen *Petrum Charisium*; aen dewelcke wy hier mede genoegsame volmacht ende authoriteyt geven, om met de Ministers ende Volmachten van de voorgemelte partyen gesamentlijck ende in 't bysonder, niet alleen in handelinge te komen, nemaer oock seeckere Artijckelen op te stellen, ende daer over instrumenten in goede ende behoorlijcke forma te vervaerdighen ende die te voltrecken, ende voorts alle hetgeene dat naer gelegentheyt van saecken tot allerzijdts welstandt en securiteyt dienstigh ende vorderlijck te zijn bevonden sal worden, te beraetslaen, in te gaen ende te sluyten, gelijck wy sulcx hier mede toeseggen, ende by Konings ware woorden beloven, dat wy alle 't geene d'opgemelte onse Raden ende Plenipotentiarissen ten fine als vooren sullen handelen, tracteren, beloven, ende sluyten, altijdt vast ende onverbreeckelijck voor aengenaem sullen houden, ende dat het selve in alle pointen

en

en clausulen sal worden achtervolght, daer tegen noch heymelijck noch opentlijck yets gedaen, maer dat wy alles ten bestemder tijdt in de beste forma sullen approberen en ratificeren sonder list.

Ten oirkonde gedaen onder onse Conings handteyckeninge ende secreten Zegel, gegeven op onsen Coninghs residentie tot *Coppenhagen* den *twintigsten* Maert *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Onderteeckent

(*L. S.*) *FREDERICK.*

Onderstont

C. BIERMAN.

PROCURATIE, &c.

DE Staten Generael der Vereenighdd Nederlanden. Allen den genen die desen sullen sien ofte hooren lesen, *saluyt*. doen te weten. Alsoo wy met ende nevens den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Coningh van Denemarcken, Noorweghen, &c. ende den Doorluchtighsten Vorst ende Heere, Heere *Frederick Wilhelm* Keurvorst van Brandenburgh, &c. ende de Doorluchtighste Vorsten ende Heeren, Heer George Wilhelm, ende Heer Ernst Augustus Gebroederen, , respective Bisschop van Osnabrugge, beyde Hertogen tot Brunswijck ende Lunenburgh; Onse ghedachten hebben laten gaen, achtervolgens het *vijf-en-twintighste* Articul van het Tractaet van nader conjunctie, op gherecht met den hooghst-gemelden Heere Keurvorst van Brandenburgh, in date den *sesthienden* Februarij lestleden, ende het *een-en-twintighste* Artijckel van het Tractaet gemaeckt, met de hooghst-ghemelde Heeren Vorsten van Brunswijck ende Lunenburgh, van date den *elfden* ouden en den *een-en-twintigsten* September n. st. *sesthien hondert vijf-en-sestig*, wat verdere middelen tot onderlinge gherustheydt, by nadere verbintenisse souden konnen uyt gevonden werden, *SOO IST*, dat wy van onser zijde tot meerder bevorderinge van dien gecommitteert ende geauthoriseert hebben, ghelijck wy committeren ende authoriseren by desen, de Wel-geboorne, hoogh Edele, ghestrenge, wijse, voorsichtige Heeren, *Jacob Goris*, Walt-Graef des Neder-Rijcks-Walts, Burgemeester der Stadt Nimwegen, *Johan de Wit*, *Johan de Wit*, Raedt Pensionaris van Hollandt ende West-Vrieslandt, *Bonifacius van Vrybergen*, Heer in Vrybergen, Raed ende Pensionaris der Stad Tholen, *Johan van Reede*, Heer van Renswoude ende Emmichuysen, &c. *Ego van Boetsma, tot Taniaburgh*, *Elbert Anthoni van Pallant*, tot Oosterveen, Heer van 't Ham ende Vorst, *Finerd J. Gerlatius* Raets-heer in Groeningen, respective Gedeputeerden in onse Vergaderinge van weghen de Provincien van Gelderlandt, ende 't Graefschap Zutphen, Hollandt, ende West-Vrieslandt, Zeelandt, Utrecht, Vrieslandt, Over-Yssel, Stadt Groeningen ende

Omme-

Ommelanden, omme in qualiteyt als onse Gedeputeerden, te samen, ofte 't meerendeel van dien met de Heeren Plenipotentiarisen, ende Gevolmachtighde Ministers van den hooghst-gemelden Koningh; ende de hooghst-gemelde Keur ende Vorsten over 't geene voorsz is, in conferentie te treden, ende met de selve te maecken, te sluyten ende te teeckenen, eene vaste ende sekere Alliancie defensive: ende wetende dat d' wel-gemelde Heeren onse Gedeputeerden om te faciliteren de voorschreve Negotiatie, ende handelinge (op dat die ten goeden, ende gewenschten eynde magh werden gebracht) van nooden hebben onse speciale Procuratie, volkomen maght, authoriteyt, om alle scrupulen die diesaengaende soude mogen gemoveert worden, wegh te nemen; hebben wy haer gegeven, gelijck wy hun geven in krachte deser, volkomen maght, omme met de gemelde Heeren Plenipotentiarisen ende Gevolmachtighde Ministers van d' hooghst-gemelde sijn Koninghlijcke Majesteyt, Keur ende Vorstelijcke Doorluchtigheden te moghen adjusteren, reghten, tracteren, accorderen, ende besluyten de voorschreve Alliancie defensive, ende 't geene daer toe specteert: sulcks sy onderlinge sullen oordeelen ende bevinden allerzijds oorbaerlijckst te sijn, ende van alle 't geene alsoo beraemt, gearresteert, ende beslooten sal wesen; te maecken ende te passeren soodanige instrumenten ende beloften, in sulcken goeden ende behoorlijcken forme als noodigh wesen sal, beloovende sinceerlijck, oprechtelijck, ende ter goeder trouwen, te sullen houden voor goedt, aengenaem, vast, bondigh, ende van waerden alle 't geene by de meergemelde Heeren onse Gedeputeerden in de selve qualité sal sijn gedaen, belooft, gheconsenteert ende gheaccordeert, 't selve onverbreeckelijck na te komen, t'onderhouden ende observeren, sonder daer tegens immermeer yets te doen, ofte te laten geschieden, directelijck of indirectelijck in wat manieren het oock soude mogen wesen, maer alles te ratificeren, ende t'approberen, ende des noodt sijnde, daer van te verleenen, ende passeren Brieven ende instrumenten in de beste forme, tot volkomen contentement, ende vergenoegen van de meerhooghst-gemelde Coningh, Keur ende Vorsten. Ghegeven in onse Vergaderinge, onder onsen grooten Zegel, Paraphure, ende de Signature van onsen Griffier, in den Hage op den . . . October *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Volght de Procuratie van den Heer Keurvorst van Brandenburgh.

WY *Frederick Wilhelm*, van Godes ghenade Marck-Grave tot Brandenburgh, &c. Doen hier mede kondt, ende te weten, nademael soo wel sijne Majesteyt tot Denemarcken, Noorweghen, &c. als oock wy, ende de Heeren Staten Generael, benevens het Vorstelijcke Huys tot Brunswijck ende Lunenburgh, goed ende noodigh hebben gevonden by dese tegenwoordige gevaerlijcke ende verre uytsiende tijden, tot allerzijds versekertheyt ende naerdere verbintenisse, eene Alliantie defensive op te reghten ende te bevestigen, dat wy tot dien eynde de hoogh-geleerde onse Clevische ende Marckische Regeeringhs Raden, den Vice-Cancellier ende Resident in 's Graven-hage, ende lieve getrouwe Matthias Romswinckel, der Reghten Doctor,

Doctor, ende Iohan Copes gesamentlijck ende in 't besonder hebben gedeputeert ende geordonneert, doch sulcx oock hier mede, ende in krachte deses, gevende hun hier toe genoechsame authoriteyt ende volmacht, omme met hooghst ende hoogh-gemelde zijne Coninghlijcke Majesteyts, gelijck mede de Heeren Staten Generael, ende de Heeren Hertogen tot Brunswijck ende Lunenburgh L. L. L. L. Dh. Plenipotentiariis over dese Allantie defensive, ende verbintenisse te tracteren, te handelen, ende te sluyten, gelijck wy dan oock hier mede belooven 't gean sy van onsent wegen alsoo sullen tracteren, handelen, sluyten, ende onderschrijven, dat wy alle het selve door middel van onse Ratificatie voor aengenaem sullen houden. Ten oirkonde soo hebben wy dese Volmacht met eygene handt onderschreven, ende met onsen Keurvorstelijcken Zegel doen bekrachtigen.

Aldus ghegeven in onse Residentie tot Cleve, den *twintighsten* nieuwen ende den *thienden* October ouden stijl *sestien hondert ses-en-sestigh.*

Geteeckent

Frederick Wilhelm, Keurvorst (L. S.)

Volght de Procuratie van de Heeren Vorsten van Brunswijck ende Lunenburgh.

VAn Godes genade Georgh Willem, ende Ernst Augustus Gebroederen respective Bisschop tot Osnabrugge, beyde Hartogen tot Bronswijck ende Lunenburgh, oirkonden ende bekennen mits desen voor een yegelijck, nademael de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, tot een Alliantie defensive tusschen zijne Koninghlijcke Majesteyt van Denemarcken, Noorweghen, &c. tusschen zijne Doorluchtigheyt den Heere Keurvorst van Brandenburgh, ende tusschen hun op te reghten ons vriendelijck gebeden hebben, gelijck wy oock gemeynt sijn de selve mede aen te gaen op seeckere conditien, soo als men dienaengaende onderlinge sal konnen verdragen, dat wy daeromme den vesten, onsen geheymen, oock Raedt ende lieven getrouwen *Laurens Muller*, ende *Abraham Wiquefort*, tot verhandelinge van alsulcken Alliantie hebben gecommitteert ende gevolmachtight, gelijck wy committeren ende volmachtigen de selve daer toe hier mede ende in krachte deses, sulcks ende in dier voegen dat zy met de hoogh-gemelde partyen, ende met derselver Gecommitteerden daer toe genoechsaem ghevolmachtight, hier over in handel mogen treden, oock vervolghens soodane Tractaten tot een besluyt ende finale volkomentheydt helpen bevorderen; Wy belooven dienvolghende hier mede ende in krachte deses, dat wy alle 't geene dat de opgemelde onse Gevolmachtighden, uyt onsen name ende van onsent wegen in de recessen daer over op te richten, sullen komen te belooven ende onderteeckenen, allesints sullen houden voor aengenaem behoorlijck approberen en ratificeren. Ten oirkonde so hebben wy dese volmacht met eygen handen onderteeckent, en met onse Vorstelijcke Zegelen bekrachtight.

Ge-

Ghegeven ende ghedaen den *twaelfden* Junij, Anno *sestien hondert ses-en-sestigh.*

Geteeckent

Georgh Willem. (*L. S.*) *Ernst Augustus.* (*L. S.*)

Des Koninghs Rentmeester klaeghden ter selver tijd aen den Heer le Maire, hoe zy niet machtigh waren het Boots-volck en andere Maendt-dienaers aen de handt te houden / nochte oock het credit ontrent eenige Leverancier voor 's Koninghs Vloot / soo haer Ho. Mog. haer beloofde Subsidie-penningen die reeds verscheenen waren / niet en betaelden. Hy heeft geantwoordt / dat den Staet der Vereenighde Nederlanden om haren Oorlogh wel te voeren ende alle oppressien af te weeren / so veel Gelden van nooden hadden datse juyst soo precis niet konden betalen als men daer wel meende / dat oock het meerendeel van de verscheenen Subsidie-penningen reeds betaelt waren / voornamentlijck wanneer men de huyr van de acht gheleende 's Lands Schepen daer by soude reeckenen: Waer tegens het gerepresenteert wierdt de noodsaeckelijckheydt van dit Geldt / het welck hem oock door eenige Nederlandsche Scheeps-Officieren / die daer in dienst waren / ende door die reden klaeghden onbetaelt te blijven / geconfirmeert wierdt / sulcks indien haer Ho. Mog. ontrent dese promesses niet prompt ende precis konden wesen / stondt te vreesen dat den Koningh alle sijn Maendt-dienaren voor die Winter soude moeten af schaffen / waer door meer ondienst aen haer Ho. Mog. ghescthieden souden / als de selve wel soude konnen imagineren / voornamentlijck soo haer Ho. Mog. tot een notablen afbreuck van den ghemeenen Vyandt / de conjunctie van de Vloot van 't Rijck Denemarcken souden desidereren.

In wat manier de Koningh van Dennemarck wierdt geperstringeert in een Brief van den Konick van Engelandt, is voor desen gestelt. Sulcks aen den Koninck van hier over geschreven / ontboodt en de Resident le Maire by sich / ende klaeghde over 't selve als een impertinent ende onverwacht verhael / rakende d'attaque van Bergen mitsgaders het contenue van 't gepubliceerde Manifest tegens dat Rijck / ende op dat point zijnde / nam den Ambassadeur Terlon daer present gelegentheydt den Koningh te remonstreeren dat in sulcken injurieuse beschuldinge sijn Majesteyt behoorde aen te setten / om krachtiger ende spoediger / als wel andersints / in 't aenstaende voorjaer benevens sijn Koningh ende met sijne Vloot Schepen in Zee tot afbreuck van den gemeenen ende onbuyghsamen vyandt te compareren ; het welck den Koningh avoueerde ; maer seyde daer by / dat hy tot manninge van sijne groote schepen twee a drie duysent man soude moeten werven / waer toe een goede stuyver geldts van nooden was ; Den Franschen Ambassadeur antwoordde / dat sijn Majesteyt indien 't hem yets ontbrack om vroegh gereet te zijn / in tydts geliefde te spreecken / dat hy daer was om sijn Koningh sulcks te refereren / ende wysende op den Resident le Maire , seyde dat hy selfs de officien ontrent haer Ho. Mog. soude konnen doen ; waer op den Koningh antwoordde / dat hy

 haer

haer beyde soude laten spreecken. Den gemelten Ambassadeur liet den Coning een Brief sien / waer by hy gelast wierdt sijn Majesteyt te verseeckeren dat sijn Koningh nimmermeer (al soude den Oorlogh in alle eeuwen duyren) soude lijden dat met hem anders in 't aengaen van een vrede gehandelt soude werden / als met sijn Majesteyt selfs / ende syne Bondtgenoten haer Ho. Mog. Waer op dat / naer de kennisse die hy Resident van haer Ho. Mog. oprechtigheydt ende oock genegentheydt hadde tot sijn Majesteyt ende des selfs Rijcken welvaert ende prosperiteyt syne Majesteyt mede genoeghsaem konde verseeckeren / dat haer Ho. Mog. in 't selve sentiment met sijn Majesteyt van Vranckrijck souden zijn / ende in geenen deele lijden / dat syne Majesteyt over syne gemaeckte alliantie van de Engelsche eenighe kleynigheydt soude werden gedaen.

De Heer le Maire haer Ho. Mog. naeder Resolutie ontfanghen hebbende / heeft sich aenstondts omtrent den Stadthouder ende Cancelier vervoeght / om van het versoeck van drie duysent Matroosen in Jutlandt en Noorwegen te mogen werven een fondament en de begin te geven ; welcke Heeren hem geantwoordt hebben dat hy den Koningh spreeckende van sijn Majesteyt soude konnen vernemen / wat sijn Resolutie was / waeromme om geen tijdt te verliesen terstont by meer-hoogh-ghedachten Koningh ter audientie gegaen is / ende heeft sijn Majesteyt op de plausibelste maniere doenlijck haer Ho. Mog. versoeck voorgehouden / die daer op gheantwoordt heeft / datter niet in sijn Rijck was dat hy niet wilde op offeren tot afbreuck van een obstinaten vyandt van hem ende van haer Ho. Mog. maer dat hy tot manninge van sijn groote Schepen (gelijck aen haer Ho. Mog. voor desen geschreven hadt) veel volcks van noden souden moeten hebben / ende daer toe te werven / het welck gedaen zijnde / soude seer geerne aen haer Ho. Mog. consent geven / om soo veel varent volck uyt sijn Rijcken van Denemarcken en Noorwegen te lichten als 'er te vinden soude zijn / ghelijck oock aen den Coningh van Vranckrijck. Den Koningh seyde mede dat hy voorleden jaer tot Lubeck ende Hamburgh hadt laten werven / door dien in sijn Rijcken niet varendt volck genoegh had konnen vinden.

In 't laest van November lagen wederom in de Sondt twaelf kostelijcke geladen schepen / welcker Schippers hem Resident quamen aenspreken om Convoy / voorwendende datter drie a vier Schotse Capers voor de mondt van 't Cattegat hielden / ende dat een Oostendenaer in de Sont by haer lach / gemonteert met vier-en-twintigh stucken / ende veel volcks / die sy meenden dat met Engelsche Commissie voer. Hy heeft haer geantwoordt / dat aldaer geen Nederlandtsche schepen van Oorlogh hadt / nochte haer geen Deensche naer alle apparentie soude konnen verschaffen / uyt oorsaecke dat alle Croons Vaertuygen opgelegt / ende onttaeckelt waren / uytgesondert die geene welcke in Zee kruysten / ende dat de selve door een overgroote storm windt in de de Noordtse Havenen gesepareert lagen / haer Admirael tegens de Klippen hadden verlooren / ende het Schip St. Michiel masteloos tegens de Schotsche Kust gedreven was / dat van de Schotten, naer datse het volck seer wreed hadden gehandelt / opgebracht was. Evenwel siende dese kostelijcke schepen in

noot

voor ende bekommernis om in securiteyt te mogen repatrieren / heeft noch den Koningh (die gereet stondt / om naer Falster te vertrecken) aengesproken / ende versocht voor d'voorsz schepen eenig Convoy / maer op den Coning antwoorde dat hy sulcks geerne soude doen / maer dat alle sijn Vaertuygh afgetaeckelt ende opgelecht waren / evenwel heeft hem toegestaen een opene acte voor de Nederlandtsche Schippers / waer by de Deensche Capiteynen die sy in 't Cattegat of Noordtsche Havenen mochten vinden bevoolen wierden voorsz Nederlandtsche Schepen tot voor het Vlie te convoyeren / ende is ordre ghestelt dat den Oostendenaer tweemael vier-en-twintigh uyren naer 't vertreck van de meer-gemelte Nederlandtsche schepen soude moeten blijven leggen.

Van wegen Dennemarck wierdt nu wederom aengehouden dat de verscheenen subsidie penningen van dit jaer promptelijck betaelt / ende d'eerste paye der selver subsidien van 't toekomende jaer geavanceert mochte werden / ende hem in de jegenwoordige maendt van December ofte uyterlijck in Januario naestkomende / in plaetse van April / ter handen gestelt; Verders / dat de acht geleende schepen / naer expiratie van de acht bedongene maenden / aldaer overwinterende / de maenden die de selve aen de Wal / ende wegens het saisoen inutil / ofte buyten gebruyck soude moeten blyven leggen / tot laste van 't Landt souden zijn; ende in Zee gaende / neffens sijne Majesteyts schepen by 's Landts Vloot komende / mede geen gelt souden winnen; ende eyndelijck dat sijne Majesteyt eenige verseeckeringe gegeven mochte werden / tot vergoedinge van sijne schepen / die in 't gevecht mochten komen te blyven; noch is gelesen seker Memoriael van de Heeren aenwesende Ministers van den Coning van Denemarcken, tenderende mede ten eynde / dat de vervallene subsidien ten spoedighsten betaelt mochten werden; waer op den derden Dec. is goet gevonden de voorsz sake te stellen in handen vande Heeren van Ommeren, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden; Des wiert 't voorsz Memoriael copielijck overgesonden aen de respective Provincien / met gantsch serieus en iteratijf versoeck / dat de selve alnoch ten spoedighsten / ende sonder langer uytstel wilden suyveren hare defecten in de voorsz vervallene subsidien; ende wierdt den Raedt van State oock versocht / hare Ho. Mog. toe te laten komen haer Advijs / hoe ende in wat voegen / de defectueuse Provintien best gedisponeert soude mogen worden / om hare defecten soo in de voorsz subsidien / als die aen de Heeren Keur- ende Vorsten van Brandenburgh, Bronswijck ende Lunenburgh, onder handt ende zegel van den Staet soo solemnelijck by formele Tractaten waren belooft / sonder langer uytstel te suyveren.

Daer op wierdt den Raedt van State den vier-en-twintighsten December versocht t'ordonneren dat de descharges aen de respective Provintien gesonden mochten werden raeckende de subsidien aen den Coningh van Dennemarcken belooft / namentlijck ter somme van twaelf hondert duysent guldens voor desen lopenden jare / als zijnde by Vranckrijck in minderinge van de subsidien aen desen Staet belooft boven de voorsz somme van twaelf hondert duysent gulden, betaelt de somme van drie hondert duysent gulden, maeckende alsoo te samen uyt de somme van vyfthien hondert duysent gulden, daer toe de subsidien

ſidien aen Dennemarcken belooſt / ſijn monterende; mitſgaders ter ſomme van gelijcke vyfthien hondert duyſent gulden, voor den aenſtaenden jare ſeſtien hondert ſeven-en-ſeſtig; daer by gevoegt de onkoſten van Proviſien / Banck ende Wiſſel-gelden tot overmaeckinge der voorſz penningen noodigh / mits dat de voorſz deſcharges vermindert ſouden werden met ſoodanige ſommen van penningen als uyt de quote van 't reſſort van de generaliteyt in de voorſz reſpective ſomme van twaelf en vyfthienmael hondert duyſent gulden, mitſgaders de voorſz onkoſten betaelt moeten werden ende albereyts in de voorſz eerſte ſomme by de Provintien over betaelt waren.

Raeckende 't verblijf van de queſtie tuſſchen d'Africaenſche Deenſche Compagnie alhier / was 't Advijs van Hollandt dat men binnen ſeeckeren tijdt / daer toe met onderlingh concert van de Deenſche Africaenſche en de geoctroyeerde West-Indiſche Compagnie te prefigeren de lijſten van pretenſien ten weder-zijden by forme van eyſch gereet gemaeckt ende opgeſtelt: mitſgaders op een ende den ſelven dagh overgelevert mochten worden / te weten de lijſte ofte eyſch by de Deenſche Africaenſche Compagnie geformeert in handen van den Heer Reſident le Mair, ende die van de West-Indiſche Compagnie alhier in handen van den Heer Reſident Chariſius, dat de voorſz lijſten ofte eyſſchen *in originali* onder de opgemelte Heeren Reſidenten mochten verblyven / ende by coppe authentijq *hinc inde* overgeſonden / ende aen de partyen contendenten verhandtreyckt worden / omme daer op reſpective binnen ſeeckeren geprefigeerden tijdt in maniere als vooren te antwoorden / ende vervolgens oock te repliceren ende dupliceren / mitſgaders daer nevens over te leggen ende te produceeren alle ſoodanige ſtucken ende munimenten als yder van de partyen tot adſtructie van ſijn goedt recht vernemen ſoude te behooren / dat de voorſz ſake invoegen als voren in ſtate van wijſen gebracht zijnde / als dan de arbitragie ende uytſpraecke gedefereert mochte worden aen vyf neutrale ende gequalificeerde perſoonen / dewelcke geen intereſt in de voorſz reſpective Compagnie hadden / te weten / twee van de Deenſche zijde / by ſijn Majeſteyt van Dennemarck daer toe te verkieſen / twee van deſe zijde by haer Ho. Mog. daer toe te eligeren / ende een perſoon by d'hoogh-ghedachte Koningh ende haer Ho. Mog. te ſamen met onderlingh goedt vinden ende concert t' aſſumeren / geen Subject ofte Onderdaen van d'een of ander van de partyen weſende / en dat de wel-gemelte Heeren Arbiters ende Super-arbiter reſpective binnen de Stadt Bremen by malkanderen mochten komen / omme het voorſz Proces invoegen als vooren geinſtrueert zijnde over te nemen / ende te ontfangen / neven ſoodanige ſecrete deductie of advertiſſement van rechten als yder van de partyen contendenten te rade mochten worden by te voegen / ende de ſelve ſaecke vervolgens by hare arbitrale uytſpraecke ſoo haeſt doenlijck te termineren / ende finalijck af te doen / invoegen als de ſelve in goede conſciente bevinden ſouden te behooren. Sulcks is by Zeelandt over genomen.

De Franſche Ambaſſadeurs uyt Engelandt waren tot Sainct Valery des daeghs voor Kerſmis ghekomen: Aldaer doende haer quarantaine. d'Ambaſſadeur Hollis had van den Koningh in Vranckrijck ſijn afſcheydt ghenomen den ſes-en-twintighſten December: Spreeckende in Engels / ende daer

na sulcks in 't Frans over gegeven / inhoudende de klachten over het executeren van seecker Fransman / op Engelsche Commissie gekaept hebbende / tegen die van desen Staet ; Over een insulte door de Valets de Pied der Princesse de Carignan, aen die van de Carosse van d'Ambassadrice Hollis ghedaen ; Over drie Engelsche Schepen die den Hartogh van Beaufort had in de grondt ghe schooten in de Middelandsche Zee ; Ende over 't secours dat Vranckrijck had gesonden aen desen Staet / tegen den Bisschop van Munster sijn Geallieerde.

Onaenghesien sijn ghenomen afscheydt bleef noch tot Parijs : Ende aen Vranckrijck wierdt ombragie gegeven / dat tusschen Engelandt ende desen Staet wierdt onder de handt ghehandelt. Waer tegen haer Ho. Mog. den twaelfden Januarij aen den Heer van Beuningen hebben geschreven / dat de Heer Ambassadeur van Gogh, al over eenige dagen alhier aengekomen was / ende alberepts aen haer Ho. Mog. rapport had gedaen ; Dat derhalven haer Ho. Mog. als nu van den Koningh van Vranckrijck souden verwachten het effect van sijne Majesteyts gedane belofte, ende dienvolghens desselfs publijcque Declaratie van rupture met de Croone van Engelandt; Wijders is geresolveert / dat Extract uyt seeckere Missive raeckende den Commandeur Verburgh, gesonden soude worden aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Amsterdam / met versoeck ende begeerte dat haer Ed. den meer-geseyden Heer van Beuningen, omtrent de voorschreve saecken wilden instrueren naer behooren ; Ende wierdt den selven Heer van Beuningen gheauthoriseert / om met communicatie van 't voorschreve Collegie dienthalven soodanigh te disponeren / als hy naer exigentie van saecken bevinden soude te behooren / gevende beyde daer van successivelijck advertentie aen haer Hoog Mogende.

De devoiren van den Heer van Beuningen in desen tijdt gingen oock al / om den Koningh te doen declareren den Oorlogh tegens Engelandt: Hoewel de Fransche seyden / dat die dadelijck alreede daer was : Want men bejegende elckander vyandlijck in Zee. Korts daer na verseeckerde de Heer de Lionne uyt des Koninghs naem / dat zijne Majesteyt in voldoeningh van de Alliancie met haer Ho. Mog. / sonder langer uytstel in Oorlogh soude treden met de Croon van Engelandt / ende aen hem Heer de Lionne last gegeven had / om noch dien dagh sulcks te denuncieren aen de Koninginne Moeder van Engeland daer aenwesende / dat verders de Declaratie om den Oorlogh alomme te publiceren in dat Rijck op gemaeckt wierde / ende binnen twee a drie dagen souden worden afgesonden / ende een exemplaer daer van aen hem Heer van Beuninghen soude worden behandight / om haer Hoogh Mog. toe ghesonden te worden; Ende heeft verder uyt den naem van sijn Majesteyt aen geseydt / dat hy haer Ho. Mog. tot weghneminge van alle umbragien kon verseeckeren / dat voortaen / niets van daer aen de Engelsche voor gestelt / noch aen de handt gegeven soude werden / als met voorgaende communicatie ende gemeen concert met haer Ho. Mog. / ende dat oock alle ouvertures welcke van de zijde van Engelandt soude mogen ghedaen worden / heylighlijck souden worden gecommuniceert. Hy had oock

geseydt

geseydt dat het te wenschen ware; dat de Heer van Beuningen quant & quant daer te konnen neder stellen / 't geene in cas van conjunctie van de Vloot van die Croon ende haer Ho. Mog. / ontrent de forme van 't commandement soude worden geobserveert / want dat zijne Majesteyt seer ter herten had / dat in dat poinct hem niet geweygert wierd / 't geene hem uyt krachte van den rangh van zijn Croon met redenen was competerende / ende dat men konde apprehenderen dat dit niet neder gestelt sijnde voor het declareren van den Oorlogh, na dat die gedenuncieert soude wesen / haer Ho. Mog. als de meeste maght ter Zee hebbende / op dat poinct sijne Majesteyt yets soude mogen vergen of weygeren / 't geene niet behoorde: dat men verders haer Ho. Mog. niet vergen soude 't geene aen haer Ho. Mog. Souverainiteyt eenighsints soude te kort doen / of andersints met haer handelen als met een Souverain posterieur in rangh, maer dat zijne Majesteyt seer wenschte in desen gerust te sijn / om dat hem eenigh nabedencken was gegeven uyt particuliere discoursen met den Heer d'Estrades alhier gevallen / dat die saecke soude mogen hier anders op genomen worden als behoorden; Hy heeft daer op geseydt / dat geen last hadde nochte ook konde hebben / om daer over yets neder te stellen / dewijle die noyt van hem was ge-eyscht / en heeft verders met veel pregnante redenen aen gewesen / dat dese saecke in geenen deele met het declareren van den Oorlogh konde worden gemenght / ende eyndelijck oock geseydt / dat sijns oordeels alle 't gene dat in dien deele t'adjusteren was / als men het met ongepreoccupeerde sinnen handelde / seer wel te vinden soude sijn / want dat men van de zijde van desen Coningh vast stellende / dat men aen niets 't geene de Souverainiteyt van haer Ho. Mog. soude raecken / wilde te kort doen / of prejudicie leggen / ende van de andere zijde toe staende / dat de voor-rangh aen die Croon indisputabel was / op die twee gronden ende de redenen daer uyt de fluerende / ende op voorgaende exempelen voor soo veel men die redelijck ende applicabel oordeelde / alles geadjusteert soude konnen werden. Sedert is daer geen sonderlingh vermaen geschiedt.

Alle raedt ende remedien om de Koninginne Moeder te genesen / van 't incurabel quaedt des kanckers te vergeefs gebruyckt ende in 't werck gestelt gestelt wesende / by verscheyde Medicijns ende Chirurgijns van alle Natien / die haer daer toe aengeboden hadden / als noch jonghst van een Milannois, soo is eyndelingh hare Majesteyt overleden Woonsdagh den twintighsten Januarij / des morgens ontrent ses uyren in volle verstandt altijdt blijvende tot het uytterste toe.

Men sprack van groote teeckenen van teerigheyt / ende affectie in de bewegingen des gemoeds / soo van den Coningh als van Monsieur en van alle Grooten / die daer ontrent waren / sijnde die groote Coninginne van yeder een in 't generael beweent / ende het verlies over al seer beklaecht.

Hare Majesteyt had begeert / dat men haer Lichaem niet en soude openen / ende buyten groote ceremonie ter aerden bestellen; Sy hadde oock aen hare Domestijcquen groote vereeringen ende legaten besprocken / insgelijcks geordonneert te restitueren de Prijsen van hare gekochte Ampten / die sy in haer Hof bedient hadden.

Het

Het Hof terstondt na 't overlijden was uyt de Stadt vertrocken / de Koningh ende Koninginne Regnante na Versailles, Monsieur ende Madame na Sainct Clou, ende Monsieur le Prince, ende Monsieur le Duc na Chantilly.

De Koningh had verbooden dat niemant anders hem volgen soude / als sijne Majesteyts Domestijcquen die in 't quartier sijn / ende dat alle andere Heeren soo van vreemde / als van sijn Hof souden af ghemaent werden na Versailles te gaen / alwaer 't Hof alleen soude blijven den tijdt van veerthien dagen / om als dan na Vincennes te keeren / om in 't korten na Sainct Germain te vertrecken / ende aldaer te passeren dese Winter-tijdt / ende het aenstaende Voor-jaer.

Den grooten rouw wierdt op nieuws by allen aen genomen voor een gheheel Jaer / ende de Carossen ende het gevolgh van de Heeren Ambassadeurs / ende vreemde Ministers aen dat Hof residerende / wierden daer toe gepraepareert.

Een ander beschreef het op volgende wijse.

WY hebben eyndelijck verlooren 't geene, waer van wy soo lange tijdt gedreygt waren; de Coortse, die de *Coninginne Moeder* na hare *Erisipelle* beving haer gecontinueert hebbende met so veel violentie dat sy eergisteren ten *ses* uyren 's morgens de Geest gaf in de armen van den Coning, Coninginne, Monsieur, ende Madame, die meer daer van geraeckt sijn, dan men soude konnen uytdrucken; Sy is seer Christelijck ende couragieuselijck gestorven, sy heeft aende Koningh ende *Monsieur* gerecommandeert, dat sy te saemen naer haer Doodt souden leven, ghelijck sy ghedaen hadden by haer leven. Sy heeft oock aen den Koningh bevolen het soulagement van 't Volck, ende dat hy sich soo veel soude doen beminnen als vreesen; so dat sy gestorven is als eene groote Princesse, beklaeght ende begeert van alle. De Heeren *le Tellier, Colbert, Tubeuf* ende *Dargouge* sijn executeurs van haer Testament, in 't welcke sy eenige *Legaten* heeft gemaeckt aen haere Domesticquen, ende groote aelmoesen aende Armen. Men sal desen avont haer hardt in pompe dragen in 't *Val de Grace*, ende haer Lichaem sal binnen eenige daegen ghebracht worden naer *Sainct Denis*, by 't Lichaem vanden overleden Koningh; Den dagh voor haer Doodt hebbende de Heer Erts-Bisschop in alle Kercken geordonneert *publijcque* gebeden: ende als men haer rapporteerde, dat de Kercken vol Volck waeren, die van Godt haer gesontheyt baeden, seyde sy, dat men van Godt niet versoecke mijn leven, maer dat hy my geve couragie om met stantvastigheyt te konnen verdragen mijne pijnen, ende van deselve een goet gebruyck te maecken, ende my daer van 't applicqueren de verdienste.

De Koningh soo ras sy overleden was, ging met de Koninginne, Monsieur, ende Madame, in de Caros naer *Versailles*, en morgen sullen sy tot *Sainct Germain* komen slaepen, alwaer het Hof haer principale residentie sal houden de rest van dit jaer, hebbende ghenegentheydt voor die plaets daer hy gebooren is, ende de Loght hem schijnende seer goedt en gesont voor sijn temperament. Hy sal

tot aen het voor jaer slaepen in 't *Oude Casteel*, 't geene veele Grooten sal incommoderen, die daer seer gemackelijck waeren gelogeert. d'extremiteyt der sieckte vande Koninginne belette de Koning te gaen nae de reveue van *Breteuil*, die gedaen is in tegenwoordigheyt van Monsieur *de Turenne*, die daer van een seer avantagieux rapport heeft gedaen aen sijne Majesteyt: sijnde de Troupen gevonden seer wel van getale, ende seer schoon.

Eyndlijck volghde de Declaratie van den Oorlogh van Vranckrijck tegen Engelandt.

SYne Majesteyt onderricht wesende, dat eenich misverstandt begon te ontstaen tusschen *Engelandt* ende *Hollandt*, heeft ordre gegeven aen sijn Ordinaris Ambassadeur om in sijn naem aen te wenden alle noodige Officien, op dat dese verdeeltheyt in haer geboorte mochte blyven gesmoort: Ende verstaende, tot syn leetwesen, dat die saken soo verre waren verargert, datse tot *Vyantlijcke Actien* quamen uyt te vallen, heeft sijne Majesteyt aen den Koningh van Groot Brittannien afgesonden sijne *Extraordinaris Ambassadeurs*, om te trachten door *nieuwe Officien* den verder voortgangh te beletten, ende de differenten door eenich accommodement neder te leggen: Doch des selfs mediatie hebbende sodanig effect niet gehadt, als sich hadde ingebeelt, hebben de *Heeren Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden* haere instantien by sijne Majesteyt met nadruck gecontinueert, om te executeren het Tractaet van de *Defensive Ligue*, die hy met de selve den *seven-en-twintighsten* April *sesthien hondert twee-en-sestigh* gesllooten hadde: Ende sijne Majesteyt sich verobligeert vindende tot nakominge van sijn *Konincklijck Woordt ende engagement*, in de welcke hy, door een *selemneel Tractaet*, getreden is, op den tijdt wanneer Engelandt ende Hollandt in goede correspondentie waren, sonder eenige apparentie van rupture.

Heeft sijne Majesteyt verklaert, gelijck hy verklarende is mits dese tegenwoordigen, geteeckent met sijn handt, dat hy vast gestelt ende geresolveert heeft de voorschreve *Heeren Staten Generael vande Vereenighde Nederlanden*, in ghevolghe van het voorschreve *Tractaet van defensive Ligue*, te secoureren, ende alle sijne macht by die vande voorschreve *Heeren Staten Generael* te voegen, om tegens de *Engelsen* te Water ende te Lande te ageren.

Belast tot dien eynde wel expresselijck alle sijn Subjecten, Vasallen ende Dienaers, de voorschreve Engelsen op 't lijf te vallen, met verbodt van in toekomende met haer te houden eenige *Communicatie, Commercie ofte Intelligentie, op pene van haer leven.*

Ende heeft sijne Majesteyt tot dien eynde van als nu af gerevoceert, gelijck hy revoceert mits desen, alle *Permissien, Passepoorten, Sauvegardes*, ende *Vry-geleyden*, die eenighsints souden mogen geaccordeert sijn, soo door sijn selven, als door sijne *Lieutenants Generaels* ende andere sijne *Officiers* contrarie dese tegenwoordige, ende heeft deselve verklaert *nul ende van gender weerde*, verbiedende aen wie het soude moghen wesen, daer op eenigh regard te nemen: Belast ende ordonneert sijne Majesteyt den *Hertogh van Beaufort*, Pair van Vranckrijck, Groot-Meester, Hooft ende Super-Intendent Generael vande *Navigatie* ende Com-

Commercie van dit Koninckrijck, de *Marschals van Vranckrijck*, de *Gouverneurs* ende *Lieutenants Generaels* van sijne Majesteyt in sijne Provintien ende Arméen, *Velt-Marschalcken, Colonels, Maistres de Camp, Capiteynen, Hoofden* ende *Beleyders van sijn Kryghs Volck*, soo te Peerde als te Voet, *soo Franse als Vreemde*, ende alle andere sijne Officiers die dit mochte aengaen, dat sy den inhoudt van dese tegenwoordige doen executeren binnen de *limiten van haer vermogen ende Jurisdictien*: Want sulcx is de wille van sijne Majesteyt, die oock wil, dat dese tegenwoordige gepubliceert ende aengeplackt sal worden in alle sijne *Steden*, soo wel aen de Zee gelegen, als andere, ende in alle sijne *Porten, Havenen*, ende *andere Plaetsen van sijn Coninckrijck* daer het behooren sal, op dat niemant ignorantie moge pretenderen; en dat aende Copye behoorlijck gecollationeert geloof werde gegeven als aen het *Originael*. Gedaen tot *Saint Germain in Laye*, *den ses-en-twintighsten* Januarii *sestien hondert ses-en-sestigh*. Geteeckent

LOUYS.

Ende lager LE TELLIER.

Wert belast aen Canto geswooren Uytroeper des Koninghs *dese bovenstaende Ordonnantie te publiceren, ende deselfde te doen aenplacken op de gewoonlijcke plaetsen van dese Stadt ende Voorsteden van* Parys. *Gedaen tot Parys den seven en-twintigsten Ianuarii sesthien hondert ses-en-sestigh. Geteeckent*

D'AUBRI.

Gelesen ende gepubliceert op het geklanck van Trompetten *ende* openbaren uytroep aen de hoecken der Straten *van dese Stadt en Voorsteden van Parys, ende aengeplackt daer 't noodich was, door my ondergeschreve* Carel Canto, geswooren Uytroeper des Konings, *in de voorschreve Stadt*, Prevooft *ende* Burghgraefschap *van Parys; welcke* Proclamatie *doende, was ick vergeselschapt met* drie *Trompetters, te weten* Hironimus Tronsson, Steven du Bos, *geswoorene Trompetters van sijne Majesteyt in de voorsz plaetsen, ende noch een andere Trompetter, den* ses-en-twintighsten *Ianuarii* sestien hondert ses-en-sestigh. Geteeckent

CANTO.

Ende wiert gepubliceert alomme onder gheklanck van Trompetten / ende schickte de Heer van Beuningen 't Exemplaer daer van door een expressen.

't Geen de Koning voor af van dese sijne Resolutie van Oorlog aen de Koninginne Moeder van Engeland door de Heer de Lionne had doen bekent maecken/ is by die Majesteyt niet als een onverwachte, maer wel als een saecke die haer seer moeyelijck en droevigh was opgenomen / vraghende tot verscheyde malen offer geen middel was om het geheele Oorlogs-werck door een goede Vreede t' eyndigen / ende seggende seeckerlijck te weten dat de Koninck haer Soon / ende de Cancelier van Engelant tot de vreede genegen waren. Aen haere Majesteyt is daer op geantwoordt in generale termen / dat die Koningh ghetoont had die seer ernstelijck te begeeren/ ende dat sijn meeninge niet ging om sich daer

 van

van te verbreemden / wanneer de vrede eerlijck voor zijne Majesteyt ende sijn Geallieerden bereyckt soude konnen worden ; Maer alsoo hooghst-gedachte Coninginne tot meermalen seer instantelijck vraeghde / wat middel gevonden konde werden om daer toe te komen ; Is eyndelijck door de Heer de Lionne daer op ghesept / dat de Koningh die konde uyt vinden / ende konde bekent maecken op wat conditien hy den Oorlogh eyndigen wilde / ende is die saecke daer by verbleven.

Aen den Ambassadeur van Engelandt / is voor 't afkondigen van den Oorlogh een Ringh met een enckele Diamant, wardigh meer dan twintigh duysent Guldens / tot een present wegens dien Coningh toe ghebracht / maer hy heeft de selve geweygert aen te nemen / ende tot een reden van dit sijn refuys gesepdt / dat hy geaffronteert sijnde geduyrende sijn aenwesen aen dit Hof / in de rencontre van de Carosse van sijn Vrouw met de Princesse van Carignan, sonder eenige sortable reparatie ende satisfactie over ghelеden affront te hebben bekomen / niet konde achten met bienseance eenigh present te konnen accepteren / hy heeft niettemin toe gelaten dat sijn Secretaris een Gouden Kettingh met een Medaille heeft ontfangen / seggende dat die de selve reden niet had om die te weygeren / dewijle hy niet was geaffronteert / sulcks dat dese voorsz weygeringe t'eenemael op 't incident tusschen de voornoemde twee Carossen / ende niet op de verwijderinge ende rupture tusschen de twee Croonen wierdt genomen ; Dat te meer vreemd gevonden wierde om dat voor dat den Ambassadeur in sijne laetste audientie sijn klachten daer over vernieuwde / die saecke voor geassopieert had aen gesien / mits de excuse welcke de Princesse de Carignan had doen doen / ende voornamentlijck mits den Ambassadeur sijn instantie tot meerder satisfactie sedert veel tijdt niet had vervolght ; Aen sijn Ed. is voor 't afkondigen van den Oorlog geen kennisse van dien Coninghs Resolutie daer ontrent gegeven / maer dewijle hy wel te gemoedt heeft gesien / heeft hy in de discoursen met de Ministers / by occasie van de contravisiten van afscheydt gehouden / gheinsinueert dat men wilde in bedencken hebben dat men Engelandt obligerende / omme sich met Spaignen te verboegen / meer werck soude mogen hebben / als men wel verwachtende was. Hy heeft oock getoont te gelooben / dat Denemercken met haer Ho. Mog. soude in treden.

Tot op den dagh by na dat de voorsz Declaratie is af gekondigt / heeft men daer in de Stadt blijven spreecken van secreete onderhandelingen / om de saecke tusschen die Croon ende Engelandt buyten rupture te houden / dat alle malitieuselijck verdicht / ende sonder fondament gheconjectureert is ; Ende heeft de Heer van Beuningen niet tegenstaende soo veelderhande geruchten ende tydingen van alle kanten ter contrarie geduyrende sijn aenwesen aen dat Hof anders niet konnen dencken / dan dat de proceduyren van die zijde op een teneur standvastigh ende sincer waren geworden van haer Ho. Mog. de Vreede door minnelijcke Officien te bevorderen / ofte by ontstentenis van deselve de Wapenen van dat Rijck met die van haer Ho. Mog. te voegen / ende datter niets hier mede strijdende ofte hier van devierende opt gehandelt ofte voorgestelt was ; Ja dat de lange ende verdrietige delayen met dewelcke de

rupture

rupture met Engelandt tot noch toe verschooven was ontstaen uyt de onver-
mogentheyt ter Zee / in dewelcke dat Rijck 't voorleden Jaer was geweest /
ende uyt diergelijcke oorsaecken van retardement / ende niet uyt eenige ghe-
dachten om de saecken van dit Rijck buyten 's Lands neder te setten / op
gronden incompatibel met het engagement 't welck was tusschen het selve /
ende desen Staet van haer Ho. Mog.

Den een-en-twintighsten is het Hart van de Koninginne Moeder uyt ghe-
nomen / sonder verder openingh te doen / volgens hare Majesteyts uytter-
ste wille, ghebracht met statie in Val de Grace. Ende op Donderdagh den
acht-en-twintighsten is het Lichaem van de hooghst-gemelde Conінginne /
uyt de Louvre met seer groote statie ende ghevolgh van Carossen ghehaelt /
ende gevoert naer Sainct Denijs, de ordinaris Begraefenis plaets der Fran-
sche Coningen / ende Conінginnen.

d'Ambassadeur van Vranckrijck heeft den vierden Februarij aen haer Ho.
Mog. vertoont / dat den Coningh sijn Meester in de tegenwoordige con-
juncture van sijne Declaratie van rupture tegen Engelandt, benoodicht we-
sende zijne machten ter Zee te redoubleren en considerabel te maecken / om
haer Ho. Mog. daer mede te krachtiger t'assisteren / hem ordre gegeven had /
om by de selve instantie te doen / ten eynde het haer mochte believen / hem met
de ses Oorlogh Schepen / die d'Admiraliteyt van Amsterdam deed aen bou-
wen / t'accommoderen / ende sulcks voor de selve prijs als haer Ho. Mog.
om tegen d'aenstaende Zee-tocht in staet te sijn / by sijn Vloot ten dienst van
de gemeene saeck te konnen worden gevoeght; En selfs om noch ses andere
voor den selven prijs door de respective Admiraliteyten te doen timmeren /
als mede te permitteren den uytvoer van hondert milliers Bus-poeder / die
sijne Majesteyt tot Hamburgh had doen in koopen / en door sijn Coopluyden
op Amsterdam doen over senden / nevens Poeder voor Canon / Musquetten /
Lonten / Masten / Schepen / en andere Coopmanschappen / die d'Heer
Pelicot la Murinais door ordre van sijne Majesteyt gekoft had / om de Sche-
pen / die hy de Ponant ten dienst van de gemeene saeck soude doen passeren /
daer mede t'equiperen.

d'Ambassadeur Hollis heeft ten Hove door een Missive aen den Heer de
Lionne geklaeght / dat de woorden in de Declaratie van Oorlogh tegen En-
gelandt insinuerende *pour agir contre les Anglois tant par mer, que par terre, en-
joint a ses sujets de leur courre sus*, in die sin souden konnen worden getrocken /
dat geen Engelsche in dat Rijck tegenwoordigh haer bevindende / ja selfs niet
die van 't Huys van de Coninginne Moeder van Engelandt, ende 't zijne van
hostile attacques soude vry sijn / ende heeft versocht / dat daerinne mocht wor-
den voorsien / ende naer gekomen 't geen by voorige Tractaten tusschen dat
Rijck ende Engelandt / tot securiteyt van de Persoonen ende Goederen van
wederzijds Onderdanen / binnen des anders Landen in cas van rupture
was verdragen. Gelijck dan door 't Edict den eersten van de loopende maend
binnen Parijs af gekondight / is geschied / werdende by 't selve onder anderen /
volgens de voorsz Tractaten aen de Engelsche daer sijnde / den tijdt van drie
Maenden gelaten / om haer Goederen ende effecten te transporteren.

 Gel

Gedachte Heer Ambassadeur was sedert eenige dagen geincommodeert door de gicht / ende zijn Vrouw d'Ambassatrice swaerlijck kranck te Bedde leggende / soo dat men van haer reconvalescentie ghenoechsaem desperterde / wesende over sulcks het vermoeden / dat het vertreck van sijn Ed. van daer noch wel eenigen tijdt soude mogen traineren.

In dese tijdt was d'Heer Hannibal Zeestad tot Parijs gekomen. De Heeren Deensche (hoewel hier een vorderlijck Tractaet souden maecken) urgeerden ooch by Vranckrijck om subsidie: Dat anders haer souden moeten verstaen met Engelandt: Maer zedert zijn ghesloten de Tractaten tusschen Denemarcken ende desen Staet: Daer op het Vranckrijck heeft aen ghewesen.

Haer Hoogh Mog. schreven aen den Koningh Brieven van Condoleance / over 't af-sterven van de Koninginne Moeder / die hy toonde hem aengenaem te sijn. Men was in Februario noch besich om de ceremonien te voldoen / die na het overlijden van soo een groote Koninginne gewoon sijn te gheschieden / volgens de maniere der Roomsche Kercke; Den elfden was men tot Sainct Denis daer mede besich / alwaer behalven de Princen van 't bloedt ende andere groote Heeren / ende alle de Courts Souveraines en Corps, na dat de exequien gedaen ende het Lichaem gesoncken soude zijn in 't Graf / by de Coningen Henry de IV. ende Louis de XIII. menichvuldige Tafels souden werden op gedischt / voor alle de bovenstaende Compagnien / ende wel kosten soude vijf-en-twintigh duysent Croonen. Noch soude eene schoone Capelle tot Sainct Denis aen gebouwt werden / op het heerlijck bestek daer toe ghemaeckt / uyt bevel van den Coningh / door den Cavallier Bernino, Architect van Parijs; Die korts daer gheweest was; de welcke soude sijn als een heerlijcke Mausoleum, tot begraeffenisse ende rust-plaetse van de Koningen Henry le Grand, Louis le Juste, ende der Conginne ende Princen / ende Princessen van 't bloedt des Coninghs / ende welcke nieuwe Capelle verder passeren soude in aensienlijcke structuere die van Valois; ondertusschen was het Hof tot S. Germain en Laye, sonder dat men al noch sprack van veranderingh / ofte om van daer te komen na Parijs.

d'Heeren Hertogh van Verneuil, de Grave van Cominges ende Monsieur Courtin, ghewesen extraordinaris Ambassadeurs in Engelandt, naer dat hare quarentaine hadden gehouden / waren door de Stadt gepasseert na 't Hof om haer rapport te doen.

De Grave van Sainct Albans wierdt eerstdaeghs uyt Engelandt wederom aldaer verwacht / de Lord Hollis was noch niet vertrocken / ende sijne Dame over vier daghen aldaer overleden; De Conginne Moeder van Groot Brittagne soude teghens het aenstaende saisoen van Mey wederom na Bourbon reysen / om de ghesonde Wateren aldaer noch eens te gaen nutten.

De Coningh is dickmael uyt geweest om te doen verscheyden revues / omtrent Parijs ende de naestgelegen quartieren / 't welck te meer versterckte de discoursen aengaende den Oorlogh met Engelandt, daer toe alles veerdich wierde.

Men

Men communiceerde in dien tijdt het voorstel van den Heer Marquis de Castel Rodrigo, tot bevorderingh van een accommodement met Engelandt, by Missive van den vijf-en-twintighsten January ende daer nevens last/ om daer te verklaren/ dat haer Ho. Mog. in dese ende gelijcke voorvallen/ haer punctuelijck souden reguleren na het Tractaet van Alliantie/ van den Jare sesthien hondert twee- en - sestigh, oock wierdt d' Heer van Beuninghen gelast/ om by dien Coningh te gaen afleggen een danckseggingе/ over sijne Majesteyts Declaratie van Oorlogh tegens Engelandt. d'Heer van Beuningen was des Donderdaghs tot Sainct Germain geweest/ ende had den inhoudt van de voorsz haer Ho. Mog. Resolutie aen den Heer de Lionne bekent gemaeckt/ met versoeck dat zijn Ed. hem een audientie by de Coningh ghelieſde te bemiddelen/ om sich van de last daerinne gegeven ontrent sijne Majesteyt te acquitteren/ 't welck sijn Ed. aen genomen heeft/ maer alsoo zijn Ed. berichte dat de Coningh op de selve tyd van Sainct Germain vertrock/ ende 't geheele Hof/ mits de solemniteyt van de obsequien van de overleden Conninginne Moeder/ welcke tot Parijs gehouden souden werden/ twee dagen absent soude blijven/ soo heeft niet voor de toekomende weeck de voorschreve zijn schuldigheyt konnen af leggen: Ondertusschen had de Heer d'Estrades alreede tijdinge gegeven van de communicatie/ van 't voorschreve voorstel van Castel Rodrigo aen hem geschiedt/ ende wierd d'Heer van Beuningen berpcht/ dat de sinceriteyt van haer Ho. Mog. proceduyren in desen aldaer aengenaem waren geweest/ ende wederom verseeckert dat sijne Majesteyt de selve vertrouheyt met haer Ho. Mog. soude gebruycken.

De Heer Secretaris Puffendorf, welcke de Swedsche saecken aldaer waer nam/ immiddels de Heer Koninghsmarck verwacht wierdt/ heeft aldaer bekent gemaeckt dat gedachte Heer Koninghsmarck besich was/ om sijn reyse derwaerts voort te setten/ ende dat de Croon van Sweden gesint was in de interesse van die Croon te verblijven/ 't welck diende om 't na-bedencken dat men onlanghs ontrent de Swedsche proceduyren op ghenomen had te doen verdwijnen/ ende te vertrouwen dat van die zijde niets vyandlijcks tegens een partye/ in de welcke Vranckrijck haer vond/ was te apprehenderen.

't Heeft aldaer oock sonderlingh wel gevallen/ dat haer Ho. Mog. Tractaten met Denemarcken ende Brandenburgh soo verre waren geavanceert/ dat men metten eersten de volkomen conclusie van de selve kond verhoopen.

Op die tydt waren klachten van Rochelle/ dat de Engelsche Prijsen aldaer ende in de naest gelegen Havens/ door Nederlandsche Schepen op ghebracht niet verkocht konden worden; d'Heer van Beuningen heeft daer over gesprocken/ ende hem is geseydt/ dat alomme aenschryvinge was gedaen/ om de verkoopinge onverhindert te laten geschieden.

Sedert quam tot Parijs de tydingh van 't sluyten en teeckenen van 't Tractaet/ tusschen den Koningh van Denemarcken ende haer Ho. Mog. ende te gelijck/ dat uyt kracht van 't selve den Staet gehouden was aen sijn Majesteyt te fourneren een somme van drie hondert duysent Rijcksdaelders/ ende dies seer gedesireert wierdt dat de drie hondert duysent Guldens/ Hollands gelt/

gelt / weghen dien Koningh aen haer Ho. Mog. in afkortinge van subsidien belooft / sonder uytstel ghesurneert mochten worden; Ende heeft den Heer van Beuningen seer sijn werck gemaeckt / om dat selve als seer dienstigh ende billick te considereren / ende te gelijck in handen van de Heer de Lionne, gelaten een Memorie aen den Koningh daer toe dienende.

Haer Hoogh Mog. hadden den Heer van Beuningen aen gheschreven last ende ordre om ontrent dien Koningh aen te houden / ten eynde d'Acte van guarantie over de selve Tractaten by de Heer d'Estrades belooft / sonder uytstel *in forma* op ghemaeckt / ende derwaerts over gesonden / ende de somme van hondert en twintigh duysent Rijcksdaelders in minderinge van de subsidien / die haer Ho. Mog. daer te eysschen hadden / wegens sijne Majesteyt uyt belooft / met de selve promptitude geremitteert mochten worden / om te maecken een ghedeelte van drie hondert duysent ghelijcke Rijcksdaelders / welcke uyt krachte van de voorschreve Tractaten aen sijn Majesteyt van Denemarcken / op den eersten Maert aenstaende moesten worden ghefurneert. Als mede toe gesonden een harer Resolutien / bevattende aenschryvens aen de Heeren Raden ter Admiraliteyt tot Amsterdam, om by al dien de Schepen van Oorlogh / van haer Ho. Mog. Esquadre alsdoen tot Toulon sijnde / aldaer in staet houden worden gebracht / om nevens de Fransche Vloote / onder den Hartogh van Beaufort de Engelsche in de Middelandsche Zee te soecken / ende slagh te leveren / de vereyschte ordre daer toe te stellen / ende daer nevens behelsende de last op hem / om ten aensien van de weynigh proportie / welcke was tusschen het ghetal van de voorschreve Schepen van den Staet / maeckende in alles maer acht, ende de voorsz Fransche Vloote / bestaende uyt meer dan twintigh, niet te pretenderen / dat in dit geval tusschen de Commandanten van de meer-geseyde Fransche Vloote / ende van 't voorsz haer Ho. Mog. Esquadre geobserveert soude worden / de alternative stemminge in den Krijghs-raedt / volgens den voet by 't twee-en-twintighste Artijckel / van 't Tractaet van den Jare vijf-en-dertigh neder ghestelt / maer dat alles soude worden gereguleert / in conformité als nader by de voorschreve Resolutie van haer Ho. Mog. wierdt voor geschreven.

Hy heeft in nakominge van de voorsz haer Ho. Mog. bevelen sich aenstonds na Sainct Germain begeven / om met de Heere Colbert, door welckers handen de saecken van de Marine passeerden / ende voorders met de andere Heeren van sijn Majesteyts Raedt daer over te spreecken / ende voor al te urgeren / soo op 't expedieren van de voorschreve guarantie, als insonderheyt op 't prompt overmaecken / van de voorsz somme van hondert en twintigh duysent Rijcksdaelders / ende heeft in sijne schuldige officien daer ontrent oock alle de volgende dagen gecontinueert / ende is het hem niet seer difficil geweest t'obtineren / dat by sijne Majesteyt volgens berichte hem door de Heer de Lionne ghedaen / goed gevonden is de voorschreve Acte van guarantie te doen expedieren / om aen de Heer d'Estrades over gesonden te worden; Maer op het overmaecken van de voorschreve penningen / wat instantie hy oock ten dien eynde dede / heeft geen ander bescheydt bekomen / als dat de Coningh tot noch toe op sijn Memorie tot dien eynde in ghedient / niet had ghe-

disponeert / maer heeft gedachte Heer de Lionne sedert wederom aen ghenamen sijne Majesteyts dispositie daer op te bevorderen.

De Heer Zeestadt heeft hem middelertwijle aldaer te Chatou ghevisiteert / ende geseydt ordre te hebben / om aen dit Hof eenige ampliatie in de voorschreve guarantie te desidereren / tot meerder securiteyt van den Koning sijn Meester / als namentlijck dat in de selve moeste worden gestelt / datse soude werden gepresteert, 't zy de Koningh van Denemarcken ter oorsaecke van 't gemaeckte engagement, met haer Ho. Mog. onder eenigh ander pretext soude mogen werden aen getast. 2. dat d'Obligatie tot de voorschreve guarantie, tegens de gene die sijne Majesteyt van Denemarcken soude willen beoorlogen / oock na 't eyndigen van den tegenwoordigen Oorlogh / soude moeten subsisteren / ende ten 3. dat die behoorde te behelsen eene vergoedinge van alle schade / die 't Rijck van Denemarcken ter occasie van desen Oorlogh / soude moghen over komen; ende toonde gedachte Heer eenige bedenckinge als of sonder contentement daer op de gheheele saecke aen 't Hof van Denemarcken wel eenigh accrochement mochte lijden. De Heer van Beuningen heeft hier op aen sijn Ed. te gemoedt gevoert voor eerst verscheyde redenen / waerom het noch behoorlijck ende voor sijne Majesteyt van Denemarcken niet alleen ondienstigh / maer in dese tijdt ende in dese saecke besorgelijck was op eenige veranderinge / welcke men soude desidereren in de Tractaten ende concerten / die door sijn Ministers met veel moeyte ende overlegh volkomen waren / geadjusteert / ende tot besluyt gebracht / accrochement te willen brenghen; ende heeft vorders op 't eerste poinct van ampliatie geseydt / dat het voorseecker te houden was / dat de geene / die sijn Majesteyt van Denemarcken soude willen attaqueren / geduyrende desen Oorlogh / ende geduyrende dat die Majesteyt in een ende de selve partye was met Vranckrijck, ende haer Ho. Mog. sulcks niet soude doen sonder engagement met Engelandt te maecken / ende dat dies altijdt klaerlijck de guarantie soo die leyde / obligatoir soude sijn; Dat men by 't maecken van de vrede soude konnen despicieren / wat guarantie met den anderen tot conservatie van de selve wilde belooven / maer dat met geen reden konde worden gepretendeert / dat Vranckrijck alle tijdt tot defensie van Denemarcken tot Aggresseurs van dat Rijck / uyt krachte van dese guarantie soude moeten breecken / maer dat men by een defensive Alliantie die *ultro citroque* obligatoir was / in dat deel tot securiteyt van 't Rijck van Denemarcken soude moeten voorsien / ende voor soo veel het derde poinct aenginghs / dat niet konde begrijpen dat zijn Ed. soude willen verstaen / dat men aen den Koningh van Denemarcken soude moeten vergoeden / alle schaden ende ongevallen die hy by den Oorlogh soude komen te lijden / dat ongehoort was / ende alsoo sijn Ed. daer op antwoorde / dat men in desen sach op Landen ende Plaetsen / die den Koningh sijn meester soude moghen werden af genomen / soo heeft hy daer op gerepliceert / dat niet anders wist / of de Tractaten brachten mede dat men geen vrede konde maecken / sonder dat een yegelijck van de Geallieerden was gestelt in den Staet / in de welcke hy was geweest voor 't aengaen van den Oorlogh; Sy hebben hier over verscheyde discoursen gewisselt / in de welcke gedachte Heer had veel facilteyt

 om

om de redenen / die hy by bracht / te acquiesceeren / ende oock genegentheyt om alle accrochementen in desen te helpen wegh nemen / onder anderen verklarende / dat sijn Ed. de laetste ordres sonder sijn toedoen waren toegesonden.

Meer-gedachte Heer heeft hem vorder onderhouden / over de last die hy hadde om eenighe assistentie te sollicitteren / om 't Rijck van Denemarcken oock te Lande in postuyr te stellen / tegens allerhande gevaer in desen Oorlogh; Daer op heeft geacht te konnen antwoorden / dat haer Hoogh Mog. geerne souden sien dat sijn Ed. daer in reusseerde / maer dat het te vermoeden was dat de wijle haer Ho. Mog. door de rupture van desen Koningh / tegen Engelandt ende door de Tractaten met Brandenburgh ende Luynenburgh, een soo considerablen partye hadden ghesormeert / dat sijne Majesteyt van Denemarcken sich nevens de selve voor haer Ho. Mog: verklarende / door de aensienlyckheydt van de ligue / in de welcke hy trad / en door sijn eygen forces, en middelen verschaft tot equipagie ter Zee / alle de apparente securiteyt had / die men in een Oorloghs wesen van dese natuyr kon desidereeren; Sijn Ed. apparentelijck dese Croon wat difficijl soude vinden / om in desen yets verders te doen / ten waer men by de geene van de welcke men het niet verwachten wilde / soodanige conclusie sach nemen / dat men konde apprehenderen datter oorsaecke soude konnen sijn / om de guarantie te konnen prestéren / ende dat men om in desen klaerder te sien / d'Ambassadeur uyt Sweden voor alle saecken eerst soude willen hooren / ende tijdinge hebben hoe sich de Negotiatie van de Heer van Pompone tot Stockholm soude mogen aen stellen.

Gedachte Heer heeft hem mede onderhouden over de subsidien / welcke haer Ho. Mog. van dien Koningh hadden te bevorderen / ende heeft seer accurateliјck na gevraeght / wat sijne Majesteyt van Denemarcken daer uyt soude mogen hebben te verwachten; Daer op hy Heer van Beuningen niet anders heeft weten te berichten / dan dat hem voor desen uyt de Regeeringe over geschreven was / dat het geen boven de ses hondert duysent Guldens / van de welcke de helft soude een gedeelte maecken van ses hondert duysent Rijcksdaelders / aen den Coningh van Denemarcken Jaerlijcks te presteren / geconsequeert soude werden / sijne Majesteyt van Denemarcken voor de helft soude volgen.

Voor soo veel aenginghaer Ho. Mog. Resolutie / omtrent het Esquadre van haer Schepen tot Toulon, heeft de selve aldaer gecommuniceert / ende op 't versoeck van den Heer Colbert by Copye / over geset in 't Frans / aen sijn Ed. over gegeven / ende te gelijck oock d'ordres die in conformité van de selve door de Heeren Raden ter Admiraliteyt tot Amsterdam, aen den Commandeur Verburgh waren af gesonden: Met alle het selve is aldaer ghenomen seer volkomen contentement / ende is als een *casus omissus* aen ghemerckt / dat daer by geen last wierdt ghegeven aen voorgedachte Commandeur om met de Heer Hartogh van Beaufort na de West-zee te verzeylen / indien sijn Hoogheyt derwaerts soude mogen cours setten / gelijck hy last had te doen / by aldien de Engelsche met haer Oorlogh-Schepen de Middelandsche Zee quamen te ruymen / ofte soo ghesslagen te worden / dat niet van een kleyn getal

getal van Schepen soude wesen vereysch; om haer voorts te vervolgen; Want de intentie was wel/ de Engelsche in de Middelandsche Zee alomme nae te setten/ maer te gelijck ooch sijne Majesteyts geheele Vloote/ ofte soo grooten gedeelte daer van/ als men konde na de ponant doen komen/ soo haest de selve tot bevrydinge van de voorschreve Middelandsche Zee, teghens de Engelsche niet meer nodigh was/ ende dit te meer/ om dat men teghens half April pretendeerde twaelf Galeyen gereet te sullen hebben/ ende met de selve noch vijf Oorlogh Schepen te sullen komen voegen/ boven de gene/ die tegenwoordigh onder den Heer Hartogh van Beaufort souden Zee te nemen.

Hy heeft ontrent het verzeylen van haer Ho. Mog. Esquadre na de ponant, met welgedachte Heer Hartogh gesprooken/ dat dit de eerste intentie was gheweest/ ende in 't voorschreve geval apparentelijck noch soude blijven/ maer dat daer over echter explicite de meeninge van de Regeeringe soude trachten te vernemen/ ondertusschen over sendende de bovengeroerde ordres van de Admiraliteyt aen den Commandeur Verburgh, ende daer nevens Copie van de voorschreve Resolutie van haer Ho. Mog. heeft te gelijck gheschreven/ 't geen hem op dat subject gemoveert was/ ende dat oordeelde/ dat sijn Ed. soude geen swarigheyt maecken/ om in 't voorschreve geval mede na de ponant te verzeylen/ maer heeft te ghelijck gheseydt/ dat om meer seecker te gaen/ dit ooch aen haer Hoogh Mog. ende de Heeren Raden ter Admiraliteyt tot Amsterdam soude voor stellen/ om derselver expresse last daer op te bevorderen. Gedachte Heer Colbert heeft hem verder voor gehouden/ wat fessie haer Ho. Mog. souden verstaen/ dat den Commandeur in de Krijghs-raedt soude werden gegeven/ als hy daer wierdt geroepen/ waer op geantwoordt heeft/ dat haer Ho. Mog. intentie scheen te sijn/ dat gedachte Commandeur in de Krijghs-raedt van de Commandanten over de Fransche Vloote niet soude komen/ maer dat met hem communicative door de Heer Hartogh van Beaufort, over saecken 't gemeene beleydt specterende/ soude worden gehandelt/ ende verders geprocedeert/ als in de voorsz haer Ho. Mog. Resolutie/ maer dat hier over ooch soude schrijven.

Ondertusschen schreef de ghedachte Commandeur/ by Missive van den sesthienden deses uyt Toulon, dat men daer sterck arbeyde aen de Vloot/ ende dat men staet maeckte in 't eynde van die Maendt/ vier-en-twintigh of vijf-en-twintigh Zeylen ghereet te hebben/ ende dat hy Commandeur met sijne Schepen/ ooch in die weeck soude klaer wesen/ ende dat hem van gedachte Heer Hartogh veel civiliteyt ende allerhande behulp weder voer.

Soo veel aldaer vernemen konde/ soo soude de Coningh in dese Vloote van veel seer ordate Luyden wesen gedient/ ende dewijle sijne Majesteyt het werck seer behertichde/ was den yever/ om sich te signaleren soo groot/ dat seer voorname jonge Edelluyden van groote middelen sollicteerden/ selfs tot het aenvoeren van Branders met assistentie van ervaren Zee-luyden/ ge-employeert te mogen worden.

Sijne Majesteyt deed ooch beantwoorden de missive van den Heer Broeder van den Heere Ceurvorst van Ments, ontrent eenige openinge tot een Negotiatie van Vrede met Engelandt, maer alvooren die te laten af gaen/

heeft

heeft de selve aen d'Heer van Beuningen doen communiceren / om te verstaen / of daer oock eenighe Remarcques wegens haer Ho. Mog. souden mogen hebben ; Den inhoudt daer van was / dat de schuld aen de Engelsche was, waerom̄e de vrede niet alreede ware gemaeckt / dewijle sy niet alleen niet hadden geacquiesceert de voorslagen daer toe wegens dien Koningh gedaen / schoon soo avantagieux voor haer / datse by haer Ho. Mog. difficielijck souden uyt te wercken sijn geweest / maer noyt hadden konnen ghedisponeert worden / om finalijck ende explicité de conditien / onder de welcke sy een vrede begeerden / voor te slaen ; Dat voorders dese Majesteyt sich geensints van vrede soude esloigneren / als alleen in Oorlog getreden sijnde / en om sijn woort aen haer Ho. Mog. ge-engageert / te presteren / ende haer een eerlijcke ende redelijcke vrede te bevorderen ; Voorders dat dese Majesteyt sich niet gheinteresseert had ghevonden / soo langh hy sich niet teghens Engelandt verklaert hadt in de Cale / die de Koningh van Engelandt gebruyckte / van dat de vrede soodanigh soude moeten sijn / dat sijn authoriteyt daer by soude moeten worden geconserveert / maer dat sijn Majesteyt nu in een partye met haer Ho. Mog. sijnde / gepretendeert konde worden / dat de balance eer aen de zyde / daer hy was / als aen de andere moet geacht worden over te slaen ; Hy heeft geacht dit alles soo volkomen wel ter intentie van haer Hoogh Mog. in gestelt te sijn / dat geen reden heeft gehadt / als om het te approberen ; Maer sedert is gekomen een tweede Missive van den selven Heer / in de welcke sijn Ed. seyde dat den Keurvorst sijn Broeder verstaen hebbende / dat sedert sijn eerste schrijven dese Coningh met Engelandt was gebroocken / 't af-senden van yemant van de sijnen na Hollandt hadt op gehouden / tot dat hy naerder van sijne Majesteyts intentie soude wesen geinstrueert.

De Heer van Bloemendael was den vier-en-twintighsten wegens de Heer Keurvorst van Brandenburgh tot Parijs aen gekomen : Maer des volgenden daeghs noch niet te Hoof geweest : De Heer Ambassadeur Koninghsmarck soude van Hamburgh vertrocken sijn den derthienden deses / ende op wegh wesen om eyndelijck derwaerts te komen ; men was noch gantsch niet wel ge-esclaircisseert van de Consilien ; welcke de Croon Sweden in dit gheheel Oorloghs-wesen soude willen volgen / ende nu dat ruchtbaer geworden was / dat haer Ho. Mog. met Denemarcken geslooten hadden / ende dat dien Koningh / 't geen met Denemarcken geslooten was seer approbeerde / soo wierden hem veele discoursen van de Sweedsche over geseydt / die alle deden vermoeden / dat sy geerne middel souden vinden om dat werck te traverseren.

't Wierdt daer te Hoof met groote verwonderinge op genomen / dat van den Spaenschen bodem in de Nederlanden, soo openbare ende notable vyandtschappen tegens den Staet wierden gepleeght / als in de Landen van Over-Maze, ende tot Oldenburgh was gheschiedt / dewijle men besloot / dat die niet ondernomen konden sijn / sonder toelatinge / jae oock niet sonder toedoen van den Heer Marquijs de Castel Rodrigo. Hier op schreef d'Heer van Beuningen, indien haer Ho. Mog. yets diergelijcks meer mochte wedervaren / ende dat sy 't hoogh wilden op nemen, te vertrouwen dat haest van die handt met groote magt by gesprongen souden worden / om sulcx te helpen ressentiëren.

Den

Den Coningh was van tijdt tot tijdt seer besich met het revideren van sijne oupen / ende deed sulcks met scherpe oplettinge / dat daer een salutaire ulatie verweckte aen yeder van de Officieren / om hare Regimenten ende ompagnien soo in keur van Luyden / als in hare Klederen ende Wapenen goede standt te hebben: De werbingen te Peert wierden met seer goede cces binnen het Rijck voort geset / daer was oock ordre gegeven / eenige euwe werbinge op de Frontieren in Duytslandt te doen; Over vijfthien da- n soude wederom een generale reveue tot Compeigne sijn / alwaer wel om- ent thien duysent man souden by den anderen komen: Binnen Duynkerc- n waren wel ontrent ses-en-dertigh hondert man in Guarnisoen / ende an- re Plaetsen na die quartieren oock met veel volcks beset / soo dat men daer groote haest een notable macht konde by een trecken.

De Minister om 't huwelijck tusschen den Koningh van Portugael en Ma- moiselle de Nemours te negotieren / uyt Portugael over gekomen ende als ibekent aen 't Hostel van Vendosme logerende / had in die daghen aen den eere Prince de Turenne geseydt / dat hy verstondt dat de vrede tusschen haer o. Mog. ende Engelandt bleef haperen op soo kleyne differenten / dat het eemd soude sijn / dat die tot geen besluyt soude konnen ghebracht worden; e Coningh hier van rapport gehad hebbende / had aenstonds aen gedachte eer de Turenne geseydt / dat haer Ho. Mog. Ministers daer van communi- icatie moest worden gegeven / sulcks dat men aldaer seer punctuel gingh in e voorschreve communicatie / van al 't geen tot de handelingh met Enge- and specteerde.

Men heeft oock zedert den Heer van Beuningen geadviseert dat den Heer an Beverning handelende tot Cleef met de Bisschoplijcke / geen conferentien ltoos met den Heer Vane, Envoyé van den Koningh van Engelant had ge- ouden / maer alleen op seeckeren dagh sich ghevonden inde Camer van den eere Ceurvorst van Brandenborgh, wanneer na hem / ende sonder sijn voor- eten gedachte Heer Vane oock aldaer gekomen was / ende in presentie van sij- e Cheurvorstelijcke Doorluchtigheyt ende den Prins van Anhalt eenige woor- en van Civiliteyt ende andere van geen importantie tusschen haer voorgevallen aren / hebbende hy Heer van Beverningh niet onderlaeten vande gelegentheyt an dese fortuite bejegeninge aende Heer Colbert kennisse te geven. Hy had te elijck ontfangen een missive van meergemelde Heer van Beverningh dit selve onfirmeerende / ende naeder betuygende / dat hy niet alleen geen secreete Con- erentien met de Heer Vane maer geenderhande Communicatie / noch by mon- e / noch by geschrifte / noch selfs / noch *per interpositam personam* met sijn E. ot Cleef had gehouden / noch eenige ontmoetinge als de voorgeroerde gehadt / nde dat hy dese waerheyt in haer Ho. Mog. vergaederinge had aengeboden et Eede te bevestigen / oock aen de Heere Estrades volgens haer Ho. Mog. oetvinden had bekant gemaeckt; ende heeft hy Heer van Beuningen hier mede mple stoffen ende middelen ghehadt / ende oock sonder uytstel omtrent alle de eeren Ministers / ende die van sijne Majesteyts Raet sorghvuldighlijck ge- uyckt / om te wederleggen 't gene vande voorschreve pretense secreete Confe- entien abusive aengebracht / ende hem voorgeworpen was / ende om wegh te

nemen alle ombrage ter dier occasie aldaer op gevat; uyt alle 't gene hem daer op bejegent / ende van sijne Majesteyts billickmatigh oordeel omtrent dese gedaene sinceratie gerapporteert was konde hy haer Ho. Mog. verseeckeren / dat daer mede contentement wiert genomen / ende aende waerheyt van 't geen d' Heer Beverning affirmeerde / niet getwijffelt. Hy heeft by occasie van dese sinceratie konnen mercken / dat 't geen hem was geseyt geweest van voorgeroerde pretense secreete conferentien niet so seer had gestreckt op positive advijsen die absolutelijck dien aengaende souden mogen sijn gegeven / als wel voorgekomen was uyt inquietudes opgevath ter occasie van uytgestrooyde geruchten van dat de Engelsche eenige onderhandelingh van Vrede met haer Ho. Mog. aende hant gaven / in dewelcke de Heer Beverningh soude wesen gemenght / ende dat 't geen hy overgeschreven had van klachten over secrete conferentien hem voorgeworpen was om esclaircissementen in desen uyt te locken / welcke tot dissipatien vande voorschreve geruchten / oock tot vernoegen gegeven waren / soo dat nu niet anders te versorgen scheen te sijn als dat het goet vertrouwen dat herstelt was / ende door hem met veele reedenen seer ingescherpt was / door artificien van de Vyanden die daer toe seer opentlijck arbeyden / niet gealtereert wierde.

De Heer Rijcx Hofmeester Zeestedt bequam met de jongste post wederom ordre / om daer op de ampliatie inde Guarantie van den Koningh als mede om subsidie / om de Rijcken van den Coninck sijne Meester te Lande in meer securiteyt te stellen / ernstelijck aen te houden / als op twee saken / sonder dewelcke het te gevaerlijck soude sijn / voor die Majesteyt sich so verre tegens d' Engelse in te laten / als met haer Ho. Mog. was geconvenieert. d' Heer van Beuningen heeft hier over op nieuws verscheyde Conferentien met gedachte Heer Zeestadt gehadt / in dewelcke sijn E. die confidentie met hem heeft gebruyckt / dat hy niet alleen aenden selven vertoont heeft de originele Missiven beheisende sijne last / maer oock heeft voorgelesen het verhael by hem gehouden naer sijn jongste vertreck uyt Coppenhagen van alle ordres / ende aenschryvingen hem sedert die tijt toegekomen hy nam uyt alle deselve wel oogmerck / dat men geduyrende de negotiatie met haer Ho. Mog. voorgaens Dennemarcken vry wat staet gemaeckt had / van datmen aldaer van desen Koningh niet alleen allerhande meest volkomen contentement omtrent de extensie vande Guarantie soude obtineeren / maer oock eenige notable subsidien / die inde ordres dien aengaende gegeven wierden / begroot op vier hondert ofte hondert duysent Rijcxdaelders ofte ten minsten soo veel dat daer uyt twee duysent Ruyters ende vier duysent Voetknechten onderhouden souden konnen werden / ende dat men in beyde de voorschreve poincten sich eeniger maeten sondeerde op eenige discoursen over deselve voorgevallen / welcke tot engagement van beloften uytgeduyt wierden. Weshalven geacht heeft dat omtrent dit incident wegens haer Ho. Mog. met opmerckinge diende te handelen / ende heeft van de eene sijde gecontinueert aen gedachte Heer aen te wijsen dat het Ratificeeren / ende executeren van de Tractaten met haer Ho. Mog. pure ende sonder eenige Conditien gesloten sijnde met de minste tijt uytgestelt / ofte opgehouden mocht werden / om eenige difficulteyt / welcke sijn E. omtrent de voorschreve poincten aldaer soude mogen bejegenen / sonder niet alleen opentlijck aen sijn woort te manqueeren / maer oock niet sonder de Koningh

ingh van Denemarcken ende sijn Rijcken in veele inconvenienten ende ge-
aers te involveren / ende te exponeren / alle het gene men toonde in dese te ap-
rehenderen / sonder middeler wijse van yemants hulpe ende appuy versekert
e sijn. Hy heeft oock aengewesen dat andere haer van soodanigen uytstel om-
rent dien Coninck ende oock omtrent haer Ho. Mog. tot prejuditie van Den-
emarcken souden komen prevaleeren ende heeft ghedachte Heer dien aengaen-
e / soo hy hem betuyght heeft soo volkomen gepersuadeert gelaeten dat hy niet
twijffelde of soude by sijne depesches naer Denemarcken yverlijck urgeren / dat de
Ratificatie / ende de executie vande voorschreve Tractaten in geniger mae-
nier en gedilayeert mochten werden / maer hy heeft vande andere sijde mede ge-
echt voor den dienst vande gemeene saeck / ende die van haer Ho. Mog. te sijn /
dat van dese Coninck van Denemarcken soo omtrent de voorschreve Guarantie
als omtrent de subsidien alle meest raisonnabel contentement soude mogen wer-
den gegeven / niet alleen om alle naedencken omtrent uytstel in 't ratificeren
vande Tractaten wech te nemen / dat misschien niet groot had te sijn / maer
voornamentlijck om sijn Majesteyt van Denemarcken met meerder promtitude
ende genegentheyt te doen concurreren in 't geen in nakominge vande meer-
gemelde Tractaten tegens de Engelsche met gemene macht uytgevoert soude
werden / ende heeft hy Heer van Beuningen dien aengaende te dier tijt niet al-
leen seer sijn werck gemaeckt / om alle de Heeren van sijne Majesteyts Raet, en
Ministers dat selve te doen consideren / maer heeft tot dien eynde oock in eene
audientie welcke niet voor gisteren na middach gehadt had om haer Ho. Mog.
compliment van danckseggingе over de Declaratie tegens Engelant af te leggen
dien Coninck op dat subject onderhouden / ende heeft sijn Majesteyt hem be-
tuyght die saecke t' apprehenderen / ende in generale goede termen toegeseyt / so-
dane meest favorable resolutie te sullen nemen op de propositien vande Heere
Zeestadt, als sijn Majesteyt eenighsints in reden soude vinden te behooren / ende
dat hem die door de Heer de Lionne bekent gemaeckt soude worden. Op sijn
compliment van danckseggingе is onder anderen het antwoort van sijn Ma-
jesteyt geweest / dat hy met het verklaeren vande Oorlogh tegens Engelandt /
gedaen had het geen van 't begin vanden Oorlogh tusschen haer Ho. Mog. ende
Engelant / by onstentenis van een goet succes op officien tot Vrede / sijn inten-
tie en resolutie was geweest / ende dat sijn Majesteyt die eerder soude hebben
doen esclatteren / by aldien sijn gevoelen niet waere geweest dat het voor haer
Ho. Mog. best was die uyt te stellen / soo lang de Vrede door sijn Majesteyts
bemiddelingh scheen uytgewerckt te konnen worden; Dat vorders haer Ho.
Mog. konden versekert sijn dat sijn Majesteyt in 't uytvoeren van desen
Oorlogh alles soude toebrengen dat strecken konde om die tot gemeen contente-
ment ende meeste advantagies van haer Ho. Mog. te doen termineren / ende
particulierlijck omtrent allerhande overture ende onderhandelinge tot Vrede /
accurateliјck ende sinceerlijck van sijne sijde soude procederen / 't geen hy Heer
van Beuningen geseyt heeft dat haer Ho. Mog. punctuelijck souden naerko-
men vande haere / van geen demarches daer omtrent in eeniger manieren te
sullen doen / als in conformiteyt van 't geen het Tractaet van Alliantie dien aen-
gaende was nader gestelt.

In

In de publicatie in Engelant gedaen ter occasie vande Declaratie van Oorlogh binnen Parijs afkundigh tegens dat Rijck / wiert aldaer met veel indignatie aengemerckt dat d'Engelsche al te seer tegens de bekende waerheyt aen dese Majesteyt ende haer Ho. Mog. manquement van genegentheyt tot Vrede wilden doen imputeren / ende de verklaringe van den Koningh van Vranckrijck by dewelcke sijne Majesteyt in de parthye van haer Ho. Mog. tradt voor een nieuw retardement van accommodement wilden doen passeren / ten waer dat retardement sijn fondement in de ongenegentheyt vanden Coning van Engelant om de Vrede te gelijck met die Croone en haer Ho. Mog. / ende de andere haer Geallieerden te tracteren / want indien men daer toe [illegible] in Engelant verstaen wilde alvoorens door continuatie van Oorlogh de saecken in andere staet geraeckten soo soude om 't geen die Croon met Engelant te demeleren soude mogen hebben / de Vrede / soo veel hy vernemen konde / niet een dagh geretardeert werden.

Op sijne instantie / om van daer aen haer Ho. Mog. te doen remitteren de bewuste drie hondert duysent guldens Hollants gelt in afkortinge vande subsidien die haer van dien Coning competeerden / was de sach van de voorleden post gedisponeert / dat die haer Ho. Mog. by provisie voor de helft soude toucheren / dewijle alleen de helft van haer Ho. Mog. subsidien aen Denemarcken contant betaelt wiert: Hy heeft hier over geklaecht by alle de Heeren van sijn Majesteyts Raet / ende aengewesen / dat men niet alleen te weynigh reflectie maeckte op de groote ende swaere kosten / die by haer Ho. Mog. werden gedragen / en op de excessive sommen van contante penningen / welcke in voldoeninge vande Tractaten by dese Croon ernstich gepousseert en die tot gemeen beneficie te [illegible] den geprestéert moesten werden / maer oock [illegible] als een gedeelte van subsidien aen Denemarcken wilde doen een somme die haer Ho. Mog. in de eerste drie maenden van den Oorlogh met Engelant moesten gefurneert werden / boven dat haer Ho. Mog. niet alleen de helft van de subsidien aen Denemarcken van doe af verbonden waren te presteren / maer oock voor die Majesteyt een equipage van acht Schepen sonder uytstel te bekostigen ; Men heeft aengenomen dese redenen aen sijn Majesteyt voor te brengen / maer dewijle de Heer Colbert eenige dagen van St. Germain absent was geweest / soo heeft daer toe sich geen occasie gepresenteert / als op gisteren ; ende hy vertrock soo terstont na St. Germain / om te vernemen of die waer genomen was.

Ondertusschen onderliet hy niet die saecke ernstelijck te urgeren / ende te gelijck te insisteren dat in een soo groote saecke / als dese / geen difficulteyt omtrent een soo matige somme behoorde gemaeckt te werden / maer men seyde dat die voornaementlijck ontstont om dat de cas van de Coningh door rembourfementen geledight sijnde / in een tijdt dat men seer veel kosten hadt gedaen / en de notable middelen van den Koning / door cessatie van de Commercie, weynich rendeerden / manquementen van contant gelt was / dat echter soo haest men de rembourfementen deedt cesseren in groote abundantie daer moest sijn.

Hy heeft oock niet onderlaten in sijn audientie aen dien Coningh te doen considereren / hoe groote excessive kosten haer Ho. Mog. op haer genomen hadden om meer Potentaten in de gemene parthyje te trecken / ende hoe door dewegh

om

m het werck uyt te voeren door sijn Majesteyt facilder te maecken / om te meer genegentheyt te verwecken / om niet alleen in dese promptelijck haer Ho. Mog. op haer verwachtinge te voldoen / maer oock de propositien / die naeder te doen had om de reste van de subsidien te vorderen met goede inclinatie / om die te gemoet te gaen / te doen opnemen / hy vernam wel / datmen in dit doen van haer Ho. Mog. seer goet contentement nam / maer noch niet wat goet effect het in 't bevorderen van gelt saecken soude voort brengen / want die scheenen daer taey te sijn.

Omtrent dees tijt was oock tot St. Germain geweest / ende heeft tot sijn leetwesen vernomen datter gisteren in den Raet van de Coningh geen deliberatien op sijn naeder instantie tot het furneren van de volle drie hondert duysent gulden was gevallen / soo dat niet anders heeft kunnen doen / als de Heer de Lionne te disponeren om die huyden des namiddags levendigh te maecken / dat sijn Ed. aengenomen heeft;

De Koningh heeft op de propositie van de Heer Zeestadt ingewilligt tot dat de Acte van garantie soude expresselijck in houden obligatie tot rupture, tegens de gene / die gedurende desen Oorloch met Engelant / de Landen van sijn Majesteyt van Denemarcken , onder wat pretext dat het soude mogen sijn / soude aentasten / maer verstont dat op 't geen nae 't sluyten van een Vreede tot conservatie van deselve vereyscht soude moghen sijn / naeder moeste werden geconvenieert / en dat omtrent het maecken van de Vrede / by 't geen de Tractaten in hielden moest verbleven werden: De subsidien aen Denemarcken declineerde men soo langh daer geen meerder apprehensie van eenige invasie te Lande / als voor als doe was; en buyten dat men niet graegh was om de hant in de beurs te steecken / soo wilde men considereren / dat het furneren van de selve subsidien / ende de armature daer op te doen te Lande ; andere soude mogen irriteren , ende daer nevens dat sijn Majesteyt van Denemarcken met sijn eygen macht ende met de subsidien van haer Ho. Mog. oock met de aensienlijckheyt ende macht vande Princen ende Staten met de welcke hy was geengageert / ende met de commoditeyt die men had om hem te secoureren door de groote armature / aengestelt tegens den Bisschop van Munster, konde geacht worden alle de gerustheyt te hebben die in dusdanige saecke in redelijckheyt konde werden vereyst : De Heer de Lionne heeft daer benevens aen d' Heer van Beuningen ghesept dat die Majesteyt soude kunnen verstaen dat men geen Vrede soude maecken als met gemeen contentement / oock van Denemarcken , ende dat hy dit aende Heer Zeestadt door missive / nevens de voorschreve ampliatie *soubs quelque pretext que ce soit* , had doen weten / om aen Denemarcken soo veel meer contentement te geven / maer hy heeft geacht / onder welgevallen van haer Ho. Mog. te moeten seggen / dat dit poinct seer capitael was / ende dat een Garantie, relatif sijnde tot een Tractaet / ende dienende om dat te doen observeren / niet konde veranderen de conventien in het Tractaet influerende sonder particuliere bewillinge vande contrahenten / ende dat dies verbleven mocht werden by 't geen omtrent het maecken vande Vrede tusschen Denemarcken en haer Ho. Mog. ende tusschen die Majesteyt ende haer Ho. Mog. was verdraegen / ende dat het voor dien Koninck

ninck seer bedenckelijck was inde macht van Denemarcken te stellen de continuatie van Oorlogh nae dessels goet vinden / ende noch meer voor haer Ho. Mog. op welckers subsidien die ten groote deele soude werden gevoert; ende dat het oock voor Denemarcken besorghlijck was deselve faculteyt aen Vranckrijck ende haer Ho. Mog. te geven / so dat dit grooten poinct op het Tapijt te brengen / ende, soo gheredelijck in te willighen / meer traverssen ende disputen sonder ophouwst konde veroorsaecken / als contribueeren om de saecke op de voet alrede nedergestelt te doen termineeren; Dese sijne redenen sijn geapprehendeert ende wierdt by een tweede schrijvens aen de Heeren Zeestadt gemaeckt dat daer aen wiert gedefereert.

De Heer Baron van Bloemendael heeft de complimenten van condoleancie wegens de Heer Keurvorst van Brandenborgh over het afsterven vande Coninginne moeder / aende Coning / Coninginne ende die van 't Coninghlijcke huys die weeck afgeleyd / ende maeckte staet toekomende weeck van daer wederom te vertrecken.

De tydingen / die aldaer uyt Weenen waren / maeckten geen gewach van dat de Keyser sich tot voordeel van Munster soude willen roeren / gelijck men oock tot noch toe niet vernemen konde / dat eenige vande Duytsche Vorsten haer met hem souden willen voegen. Men was oock noch in seer goet vertrouwen / van dat de Regeeringh van Sweden geen partye souden kiesen / welck die Croon contrarie was; maer de informatien / die men had tot Stockholm waren soo seer abusijf / aste diemen gaf soo weynigh sinceer / dat noch met de jongste brieven op bericht aende Ministers van dien Coninck aldaer gegeven door haer over geschreven was / dat de Koningh van Denemarcken sich by een secreet Tractaet (soo de Sweedsche Heeren seyden) ghe-engageert had met Engelandt, ende dat men pretendeerde goede narichtinge dienaengaende te hebben.

Daer waren tot Toulon, volgens laetst in gekomen bericht / over de achthien van des Koninghs Schepen in staet om Zee te komen [illegible] / maer het soude tot half Maert aen loopen / eer de andere Zeyl-reede ende alle van noodige behoeften versien souden sijn.

Den Ambassadeur Hollis was noch tot Parijs, ende de veerthien dagen / in de welcke sijn Domestijcquen seyden / dat hy staet maeckte te vertrecken / wierden van tijdt tot tijdt gemultipliceert.

In dese tijdt na veele onderhandelingen tusschen Spangien ende Portugael, door mediatie van Engelandt hoorde men dattet was afgebroocken; In allen geval dat het Huwelijck van Mademoiselle de Nemours d'Aumale, met Portugael soude voort gaen: Ende den Bisschop van Laon, na Bloed-verwantschap van dese Prince / haer soude geleyden naer Lissebon.

De gereitereerde sollicitatie van den Heer van Beuningen, om van den Koningh t'obtineren dat de volle somme van de bewuste hondert en twintigh duysent Rijcksdaelders / aen haer Ho. Mog. te gelijck sonder langer uytstel over gemaeckt soude mogen worden / heeft eyndelijck dat succes ghehadt / dat gisteren door de Heere Marquis de Lionne hem was aen geseyt / dat daer toe alreede ordres by sijne Majesteyt waren gegeven / sulcks datter niets ter

steerde /

steerde / als hem ontrent d'expeditie daer op gevolght ofte te volgen / by de Heer Colbert t'informeeren / daer toe hy occasie te vergeefs ghesocht heeft / ende noch nader soude trachten aen te treffen.

De Heere Zeestadt continueerde in 't aenwenden van alle mogelijcke devoiren / om dien Koningh tot het inwilligen van eenige assistentie van Gelt te disponeren / ende naer dat sijn Ed. daer over de Heeren Ministers aldaer met alle meest krachtige redenen ter intentie van sijn Meester dienende / die weeck wederom in 't langh had onderhouden / heeft versocht / ende soude op huyden hebben een tweede audientie by den Koning / om ten voorsz. eynde nader instantie te doen. d'Heer van Beuningen heeft sijn Ed. op zijn versoeck in desen met alle opportune officien geassisteert / maer ondervond uyt alle het geene sijn Ed. ende hem in desen bejegende / dat sijn Ed. probabelijck niet meerder als een dilatoir antwoorde soude bekomen / van dat sijne Majesteyt de securiteyt van Denemarcken ter harten nam / nevens die van zijn Rijck / maer voor al-noch niet konde verstaen / dat daer toe de voorschreve subsidien seer noodigh waren / oock dat die de Regeeringe van Sweden verder soude moghen irriteren, welcke men tot meerder verseeckeringh van Denemarcken noodiger seyde te achten / te winnen / als te vervreemden / sullende in weynigh tijds werden ontdeckt / welcke de finale Resolutien van Sweden soude sijn / omtrent het geheele beloop van den Engelschen Oorlogh / ende daer mede occasie gegeven werden / om over die instantie van sijn Majesteyt van Denemarcken nader te delibereren; Men wilde aldaer vertrouwen / dat van die kant niet t'apprehenderen was / hoe-wel de Heer Secretaris Puffendorf, welcke de Sweedsche saecken aldaer waer nam / inmiddels de Heer Koninghsmarck noch verwacht wierdt / tegens een Heer van aensien aen dat Hof ghesevdt had / dat hy had tot noch toe den Koningh verseeckert / de Croon Sweden soude in desselfs interessen verblijven; Maer dewijle men daer sich soo verre in liet met Denemarcken, soo konde hy niet seggen of daer op voortaen staet te maecken was / hoewel hy oock van de andere zijde niet wilde affirmeren /, dat men in Sweden dienaengaende van maxime soude veranderen.

Het Tractaet tusschen Engelandt ende Denemarcken, dat men tot Stockholm aen den Heer Franschen Ambassadeur vertoont heeft / scheen soo veel men vernemen kon / een project geweest te hebben / over het welcke al seer verre was gehandelt geweest / in de Maendt van October lestleden.

Over twee verdere poincten van ampliatie in de Acte van guarantie, van dien Koningh ten behoeve van Denemarcken, boven 't een / dat alreede toegestaen was / scheen hem niet dat eenigh essentieel different behoorde te verblijven / want volghens de nadere explicatie / welcke de Heere Zeestad aen 't eene gaf / soude de meeninge sijn / dat Vranckrijck sich by de guarantie soude verbinden aen Denemarcken, oock naer 't sluyten van een vrede te presteren assistentie voor rupture / indien Denemarcken ter oorsaecke van de verbintenissen met haer Ho. Mog. gemaeckt / door Engeland wierd beoorloght; maer dewijle lichtelijck van de eene zijde te bevorden was / dat d'Engelsche andere pretexten / tot het pallieren van een Oorlogh / souden ghebruycken als

als de voorschreve verbintenisse/ falliende alle het geene uyt den hoofde van dien gedaen was/ by de vrede wesen geabsolveert/ ende van de andere kant niet te verwachten/ dat den Koningh sich sonder eenighe reciprocatie tot eene guarantie met rupture tegens Engelandt soude obligeeren/ *ex quacunque causa vel pretextu*, Engelandt den Oorlogh mocht beginnen. Soo vertroude hy dat de Heere Zeestadt wel bemerckte datter meer securiteyt soude sijn/ in een guarantie by 't aengaen van een vrede in 't gemeen op te rechten/ tot de welcke men aldaer sich genegen verklaerde/ als in eenige satisfactie op sijn voorseyde voorstel/ van ampliatie van de by dese Majesteyts verleende guarantie.

Het derde poinct van ampliatie/ inhoudende dat men geen Vrede soude mogen maecken/ sonder dat Denemarcken de dommagement van de geene/ met de welcke men in Oorlogh was/ soude hebben bedongen/ was niet conform het Tractaet met haer Ho. Mog. ende impliceerde dienvolgende geen eysch/ om 't selve Tractaet ghegeguarandeert/ maer verandert te hebben/ ende konde verstaen worden uyt die reden/ als oock om veele andere/ niet geaccordeert te konnen worden.

Hy vernam dat het de Heeren Ministers van Denemarcken in den Hage ontrust had/ dat hy by sijn schryvens van den ses-en-twintighsten Februarij lestleden/ hadde bericht dat de Heere Zeestadt in een visite doenmaels aen hem door sijn Ed. gegeven/ sich dier maten had verklaert/ als of hy by onstentenis van verwachte satisfactie op sijn Ed. sollicitatie aen dit Hof/ de Koning sijn Meester subject soude hebben/ om de Ratificatie ende executie van de Tractaten met haer Ho. Mog. op gherecht te retarderen/ aengesien by de voorschreve Heeren Ministers aen gemerckt was/ dat by eenige Leden van de Regeeringe alhier was gemoveert/ men had in desen aensien minder met het uytbrengen van de Ratificatie van haer Ho. Mog. te haesten; de Heere Zeestadt heeft die oock geconsidereert/ ende daerom hem Heer van Beuningen by Missive uyt Parijs over geschreven/ dat d'aenschryvinge van sijn Koningh op 't voorschreve subject aen sijn Ed. af gegaen/ na dat den Koning van Denemarcken kennis had bekomen/ van dat de Tractaten in den Hage waren gesloten/ hoewel sijne Majesteyt die noch niet had gesien/ niet anders in hield/ als dat hy sonder van Vranckrijck ondersteunt/ ende met een tamelijcke considerable Subsidie, om te Land te wapenen/ geassisteert te sijn/ ende sonder een guarantie sich uyt streckende tot alle gevallen/ in voegen als hoogh-gedachte Majesteyt die ge-eyscht had/ te veel gevaer liep/ maer niet dat sijne Majesteyt ontrent de Ratificatie van de voorschreve Tractaten/ ter dier oorsaecke yets gesloten had/ insonderheyt de voorschreve Tractaten noch niet ontfangen hebbende/ sulcks hy sijn devoir geacht heeft/ tot naerder explicatie van 't seggen van gedachte Heer over te schrijven/ dat bleef mercken t'eenemael geseet te zijn/ dat de voorschreve Ratificatie niet behoorde noch soude geretardeert worden/ daer ontrent haer Ho. Mog. door 't overkomen van die/ naerder sekerheyt uyt Coppenhagen ten een ofte ten andere souden mogen hebben; Hy arbeyde ondertusschen van de eene zijde/ om den Heer Zeestadt alle mogelijck contentement te doen erlangen/ ende van de an-

dere

dere Hee om sijn Ed. mogelijcke geleghentheyt bequam / schoon niet seer volkomen / op provisie contentement te nemen / ende de saecken aen de handt te houden / ende de humeuren ten besten te disponeren / ende de conjuncturen / die sich souden presenteren / om met beter succes te arbeyden / te mesnageren / ende daer mede sijn voordeel te doen.

De Koninginne Moeder van Engelandt heeft in 't begin van die weeck door d'Heer Abt Montagu, aen den Koningh doen voordraghen / datse uyt enckele sucht / om desen bloedigen Oorlogh tusschen die Croon ende desselfs Geallieerden met Engelandt, door een goede ghewenschte vrede te slissen / in haer ghedachten hadt laten komen de Heer Marcquis de Sande Ambassadeur van Portugael, welcke aldaer voor een man van eer / ende van groote capaciteyt was bekent / ende die daer benevens seer particuliere kennisse had van menschen ende van saecken van Engelandt, ende groot credijt by den Koningh en by veele van sijn Raden / te versoecken om een reyse naer Engelandt te doen / om de wegh tot eenighe onderhandelinghe van een accommodement te openen / maer datse alvoorens sulcks te doen geerne sijne Majesteyts intentie daer ontrent soude verstaen / oock 't geen tot bevorderingh van vrede konde dienen: Sijne Majesteyt heeft alvooren daer op te antwoorden / door de Heer de Lionne 't selve aen de Heer van Beuningen ghecommuniceert / in 't bywesen van de Heer Ruvigny, die antwoorde soude over brengen / ende heeft ghewild / dat hy daer op soude seggen 't geen van sijn advijs was wegens haer Ho. Mog.; En by hem / naer schuldige termen van civiliteyt / onder 't welgevallen van haer Ho. Mog. gheantwoordt sijnde / dat haer Ho. Mog. met oprechtigheyt desireerden een goede ende eerlijcke Vrede / ende dat dienvolgende haer niet als seer aengenaem konde sijn / dat hoogh-gedachte Coninginne Moeder daer heenen trachte de saecke te disponeren / maer dat hy ontrent het eligeren van de middelen die daer toe mochten dienen / als daer uyt aenleydinge gegeven soude worden om officien van vreemde Croonen ofte Ministers te admitteren / geen last had sich t'expliceren / ende sonder last hem niet expliceren konde / maer dat haer Majesteyt meester van haer actien was / ende die middelen konde gebruycken die sy selve de bequaemste oordeelde / om gelijcke ghenegentheydt van Vrede in Engelandt te verwecken / als hy konde verseeckeren aen de zijde van haer Ho. Mog. te zijn; Hy heeft daer na oock in 't particulier aen de Heer de Lionne voorgehouden / of den Coningh ten aensien van 't geen in de Vredens-Tractaten met Spangien geconvenieert was / in 't employeren van een Minister van Portugael soude willen consenteren / ende op desselfs employ niet wel te veel jalousie aen Spangien, ende onbehaeghlijcke Resolutie soude moghen verwecken: Den uytslagh van alles is gheweest / dat hier over gedelibereert sijnde goed gevonden is / aen ghedachte Heer Ruvigny door meergemelde Heer de Lionne, in presentie van den Heer van Beuningen tot antwoord toe te voegen / dat hoogh gedachte Koninginne moeder / als Meesterse van haer eygen doen ende laten / in desen konde volgen het geen sy geraden soude vinden / ende dat sijne Majesteyt in desen niet te raden noch yets te proponeren had / ende dat gedachte Heer de Ruvigny

vigny dit konde rapporteren; Daer naer heeft de Heer de Lionne discours wijse geseydt / dat den Koningh sijn meester met geen andere intentie in den Oorlogh was getreden / als om zijn Geallieerden een eerlijcke vrede te weegh te brengen. Hy heeft zedert van goede handt vernomen dat gedachte Heer de Sande in dessein sijnde / om van daer metten eersten naer Portugael over te gaen / tot de reyse naer Engelandt geheel ongraegh ware bevonden / ende dat dies de voorstel daer ontrent beantwoordt sijnde / als voorseydt is / die saecke sonder verder vervolgh bleef; Ondertusschen verstondt men dat het getal van de geene die de vrede desidereerden / in den Raedt van den Coningh van Engelandt grooter wierdt van tijdt tot tijdt / ende dat derselver sentimenten meer en meer by de Gemeente geapplaudisseert wierden.

Daer is by dese occasie discours wijse gemoveert geweest / wat plaetse tot een Vrede-handel soude konnen werden verkooren / om met de minste omslagh ende meeste promptitude tot een besluyt te konnen komen / ende alsoo daer op by hem Heer van Beuningen *ex incidenti* wierdt ghebracht / of het Hostel van de Koninginne Moeder van Engelandt tot Parijs / daer toe geen bequame plaetse soude sijn. Soo was sulcks als een inval van een discours aen den Koningh over gebracht / ende is aengesien soo by sijn Majesteyt als by de Heeren Ministers als een seer behaeghlijck expedient; ende dewijle het selve oock wel-gedachte Koninginne van Engelandt voor quam / soo was het in de gedachten van de selve Majesteyt gelijck gevallich ghweest / soo verre datze uyt haer eygen motijf geschreven had aen den Koning haer Soon / om dessels inclinatie hier op te verstaen. Men considereerde in dese / dat hoogh-gedachte Koninginne Moeder ontwyffelijck met hertelijcke sucht genegen was / ende seer ongeerne soude sien dat een Tractaet onder haer oogen aen gestelt soude avorteren; Dat Engelandt konde contentement nemen / mits de Tractaten soude geschieden in een Hostel van een Koninginne van Engelandt; Vranckrijck, mits dat het geschiede binnen haer Limiten / ende haer Ho. Mog. mits dat het aen gestelt wierdt op de gront van haer Geallieerde; Dat als men haesten wilde / de geene die haer Hoogh Mog. tot dit groote werck soude willen employeren / haest tot Parijs konden sijn / dat van de zijde van Engelandt selfs Persoonen / ontrent voorgedachte Coninginne Moeder daer zijnde / souden konnen worden gebruyckt / ende dat van wegens Denemarcken sich aldaer bevondt een van de voornaemste Ministers ende Heeren van dat Rijck.

d'Heer van Beuningen wierdt op die tijdt door de Heer Colbert aen geseydt / dat tot Toulon gereet waren om eerstdaeghs uyt te loopen / twee-en-twintigh Oorlogh Schepen van den Koningh / vijf andere by particulieren uyt gerust / ende in 's Coninghs dienst getrocken / derthien Coopvaerdy Schepen van Sainct Malo, voerende twintigh of meerder stucken / ende dat boven de acht Schepen van haer Ho. Mog. ende thien Branders / soo datter in alles acht-en-vijftigh Zeylen souden zijn / die by soo verre de Engelsche uyt de Middelandsche Zee verzeylden / naer de ponant komende aldaer noch sesthien Schepen van Oorlogh / ende onder de selve thien seer kloecke souden vinden / soo dat in sulcken geval sonder de Schepen van Sainct Malo,

ende

ende sonder de Schepen van haer Ho. Mog. de geheele Vloot in 't Voor-jaer sterck soude zijn drie-en-veertigh Schepen van Oorlogh / ende soude die van tijdt tot tijdt konnen werden vergroot / inmiddels dat de twaelf Galeyen ende noch vijf Schepen van Oorlogh in de Middelandsche Zee uyt gheruft wierden / om voor het eynde van April aen te staende Zee te nemen.

Haer Ho. Mog. hebben den sesthienden Maert aen den Heer van Beuningen geschreven / dat zy / in cas van Vrede-handelingh met Engelandt, sich wel lieten ghevallen dat het Hostel van de Coninginne Moeder van Groot Brittannien / tot Parijs tot de Handel-plaetse ghenomen wierde; Wijders is verstaen dat voor ende ten behoeve van den Heer Courtin, een van de gewesene extraordinaris Ambassadeurs in Engelandt gedepescheert soude worden Paspoort tot transport van sijn Carosse ende Meubilen aldaer gelaten / mits dat alvooren een pertinente Lyste of Specificatie van deselve Meubilen / geteeckent met de eygen hand van den voornoemden Heer Courtin, aen haer Ho. Mog. ge-exhibeert soude wesen.

Half Maert geschiede een reveue van ontrent vijfthien duysent man in de pleines van Compeigne, met seer groote magnificentie ende opsicht / haer Majesteyt de Koninginne / Madame / ende andere Princessen waren mede te Peerde geseten / gekleedt als Amazones in 't blaeuw / seer rijckelijck met Gout geschamereert / ende voor den Koningh passerende / den Degen getrocken endt bloot ghehouden als andere Troupen van de militie. De Heer Prince heeft mede ghemarcheert onder het Regiment van Monsieur le Duc d'Enguien.

't Geen den Heer van Beuningen in particuliere discoursen quam te bejegenen / was / dat de vrede met den Bisschop diende verhaest / om alle de krachten van den Staet tegens de Engelsche te konnen aen wenden / sonder eenige diversie / maer de sucht de welcke aldaer was tot de selve vrede / belette niet dat men erkende ende oock daer het dienst konde doen in 't Duytsche Rijck remonstreerde / dat meer-gedachte Bisschop seer in zijn ongelijck was / soo lang hy weygerde den Oorlog op de conditien by haer Ho. Mog. voor gestelt te eyndigen / soo dat niet anders konde mercken / of haer Hoogh Mog. souden met het geen by haer ghe-resolveert was / voldaen hebben aen 't geen men daer oordeelde met reden haer / ten besten van de gemeene saeck / in desen te komen werden geverght.

Aen de Heer Hertogh de Beaufort waren alreede ordres af gegaen / om ten spoedichsten met sijn onderhebbende Schepen Zee te nemen: Of d'Engelsche Vloot hem in de Middelandsche Zee af wachten soude wist men niet / maer de Engelsche welcke aldaer waren / ende 't Huys van den Ambassadeur Hollis frequenteerden / spraecken als of daer aen niet te twijffelen was / ende dat haer Vloot in de voorsz Zee uyt achthien kloecke Fregatten bestond / ende met noch thien a twaelf, die den Heer van Zandwich in Spangien soude over voeren / versterckt soude worden; Oock was tijdinge van Livorno, dat aldaer voor reeckeninge van de Engelsche groote quantiteyt van Biscuyt gebacken wierdt / hoewel andere advysen melden / dat de intentie van de Engelsche soude gaen / om haer Coopvaerdy Schepen by een te

trecken /

trecken / ende haer Vloote te gebruycken om die naer Engelandt te convoyeren. Tot Livorno voornoemt waren eenige rijck geladen Smirnaes-vaerders aen gekomen.

Soo men noch de voorschreve Engelsche gelooven mocht / soude op 't geen van elders voor quam van inclinatie tot Vrede / in Engelandt geen staet te maecken wesen / ende een persuasie die men tot Londen had / van dat haer Zee-macht by na onverwinnelijck was / soo verre alle andere consideratien overweeghde dat niet anders te verwachten was / als dat de finale Resolutie aldaer soude gaen / om den Oorlogh te vervolgen / ende niets soo seer geapprehendeert wierdt / als dat haer Ho. Mog. Vloote sich niet in Zee soude vertoonen / om de hare het hoofdt te bieden.

De Heer Ambassadeur Hollis was ondertusschen noch tot Parijs geincommodeert door de Gicht / maer was eyndelijck oprechtelijck gheresolveert in de toekomende weeck te vertrecken / naer dat hem door Madame was te verstaen gegeven / dat den Koningh sijn soo langh verblijf naer de ghedane Declaratie niet goedt vond / ende by hem daer op geantwoordt was ghe-weest / dat sijn Lichamelijcke indispositie 't selve veroorsaeckt had. Alle d'Engelsche van qualiteyt buyten de geene die van 't Hof vande Koninginne Moeder van Engeland waren / prepareerden haer om met sijn Ed. te vertrecken.

Ondertusschen was daer tijdinge gekomen / dat den Koningh van Denemarcken de Tractaten met haer Ho. Mog. had geratificeert / ende de Minister van Sweden aldaer kennisse gekregen hebbende van 't geen de Heer Zeestadt sollliciteerde / scheen sich tegens 't geen betrefte de subsidie, om te Landt te wapenen / te formaliseren / soo dat het selve poinct soo langh men apparentie sach om Sweden in een goedt spoor te brengen / meer ende meer difficil wierdt.

Den Heer van Beuningen wierdt van tijdt tot tijdt gherecommandeert / dat in den Staet van haer Ho. Mog. alle uytterste vlijt mocht aengewent worden / om haer groote Vloot metten eersten in staet te hebben / om haer daer van te konnen dienen / ende wierdt hem verseeckert dat alle de Oorlogh Schepen van die Croon / alreede genoegh Zeylvaerdigh waren.

Op de voorsz resolutie dat in cas van Vredehandeling haer Ho. Mog. wel geviel 't Hostel vande Coninginne moeder van Engelant tot Parijs, als mede om by den Coningh te procureren dat door tusschen spreken van sijne Majesteyts serieuse bevelen / daer het vereyscht wiert / mogen komen te cesseren / ende geremedieert worden de excessen door Officiers van 't Fransche secours / ende particulier door de Heer Chevallier de Fourille, in 't uytgeven van sauvegarden / ende t'ophalen van contributien inden Lande van den Bisschop van Munster uyt eygen authoriteyt / sonder ende tegens de orders van den Staet gepleegt: schreef de Heer van Beuningen dat aldaer was aengenaem geweest / dat haer Ho. Mog. in deselve sentimente waren met dien Coningh ende de Heeren van sijn Raet, omtrent de keure welcke in cas van Vrede-handelingh als een handel plaetse soude mogen werden genomen; / maer of die in Engelant gevallen soude /, wist men noch niet / also hoogh-gedachte Coninginne moeder tot dato op haer schryven daer over aen den Coningh haer [illegible] A

geen

een ander bescheyt / had gehadt als dat haer met d' ordinaris post antwoort soude toekomen by Heer van Beuningen ondertusschen aende Heere Zeestadt welcke aende beter hant was / maer noch 't bedde hiel tot Parijs kennis van 't gepasseerde in desen gegeven / en had hy geseyt met genoechsaem pouvoir voorsien te sijn / om de Vrede-handelingh welcke aldaer in maniere als voorseyt is / soude mogen aengestelt worden wegen sijn Coning by te woonen / ende tot eene promte conclusie soo veel doenlijck te wesen / soude helpen brengen / maer meer hoogstgedachte Coninginne seyde seer te twijffelen / of men in Engelandt dese voorslach gevallich soude hebben.

Over 't voorgeroert verlenen van Sauvegardes ende in vorderen van Contributien op eygen authoriteyt / heeft met de Heeren Ministers gesprooken ende versocht dat aende Heer Pradel ende particulierlijck aende Heer Chevalier de Fourille daer over soude mogen worden geschreven / in dier voegen dat haer Ho. Mog. mochten gherust sijn dat dese onordentelijckheden souden cesseren / ende niet ongeremedieert gelaten worden; alle de voorgedachte Heeren hebben erkent de evidente redelijckheyt van dat haer Ho. Mog. versoeck / ende is hem door den Heer Marquis de Lionne geseyt / haer Ho. Mog. te verseeckeren / dat door aenschrijvinge met dien post / soo aenden Heer Pradel, als aen gedachte Heer Chevallier af te gaen / daer inne voorsien soude werden; Hy heeft geacht / verkrijgende 't geen haer Ho. Mog. desidereerden / niet buyten derselver intentie te doen met te seggen / dat wel ordre hadt om hem hier over aen den Coningh te addresseren / ende dat haer Ed. wel mercken konden uyt de particulariteyten van 't gepasseerde in desen / dat daer toe veel oorsaeck was gegeven / maer dat het haer Ho. Mog. niet als gevallich soude sijn / datse op haer klachten mochten satisfactie bekomen / sonder de gene over dewelcke sy te klaegen hadden / by sijne Majesteyt qualijck te stellen. Dit is nevens de saecke selve aen sijne Majesteyt voorgedragen / ende soude hy daer over sijn misvallen getoont hebben.

Tot Parijs was onverwacht aenghekomen een Edelman vanden Bisschop van Munster aende Heer de Lionne, met ordre om aen te dienen / dat sijn Meester om de ghenegentheyt van dien Coningh in te volghen / gedisponeert was om sich met haer Ho. Mog. t' accommoderen / ende versocht sijne Interessen ende die vande Roomsche Kerck / by 't aengaen van een accomodement / by desen Coningh gheprotegeert mogen worden / ende particulierlijck dat het sijne Majesteyt mochte gelieven den Vrede / die met haer Ho. Mog. gesloten soude worden door sijn Guarantie te stercken / alsoo hy sonder deselve achte met geen securiteyt die te konnen aen gaen; d'hooghst-gedachte Coningh heeft goedt gevonden / dat het geen voorsz is / d' Heer van Beuningen soude worden gecommuniceert / ende te gelijck dat sijne Majesteyt gheresolveert was zijn Guarantie, partyen des begeerende / te interponeren / so tot meerder facilitatie van de vrede / als om dat de defensive Alliantie / welcke hy met d'een en d'andere had / hem oock sonder de Guarantie sich obligeerde in te laten teghens het geen tot infractie van de vrede ondernomen soude mogen werden; 't was oock te ghelooven dat men te gereeder was / om in te willigen 't geen ghedachte Bisschop tot sijn securiteyt sollicitteerde / om voor te

te komen dat hy die door engagementen met andere niet sochte. Hy heeft op dit laetste geseydt dat vertroude de meeninge te zijn / dat over 't geene van de voorsz Guarantie was / met communicatie ende met concert met haer Hoogh Mog. soude worden geprocedeert / dat hem was gecommuniceert.

Dewijl nu de Heer Pompone oock aen 't Sweedsche Hof was / ende tijdt had gehadt om de Instructie / welcke hy tot het vervolgh van de saecke uyt de Heer Terlon konde hebben / in te nemen / soo gingen nu ordres aen de ghedachte Heer Terlon, om van Stockholm naer Coppenhagen over te gaen / ende aldaer d'interessen van den Coningh waer te nemen.

De equipagie tot Toulon heeft soo ter oorsaecke van 't vergrooten der Vlooten / ende het gereet-maecken van Schepen / geduyrende t'equiperen / in dienst aen genomen / als in andere toevallen / meer tijdt vereyscht / als in 't begin was vermoed; ende particuliere advijsen uyt die Stadt wilden doen gelooven / datter noch eenige weecken waren vereyscht / om de voorschreve Vloot in volkomen staet te sien om Zee te nemen / maer wierdt niettemin by de Heeren Ministers geseydt / dat de laetste depesches van den Coningh aen de Heer de Beaufort in hielden ordres om den eersten dagh van de aenkomende maendt / windt ende weder dat toe latende / uyt te zeylen.

De Heere Hollis was op 't eynde van dese maendt noch tot Parijs, maer heeft een gedeelte van sijn Bagagie versonden / staet maeckende in 't eynde van de volgende weeck te vertrecken / hy bleef ondertusschen solliciteren dat twee Schepen tot Marseille voor het declareren van den Oorlogh aen gehouden mochten worden gerelaxeert.

Op dees tijdt wierdt by naerdere Resolutie van den Coningh van de interdictie / aen alle Ondersaten van den Coningh van Groot Brittannien, by de Declaratie van den Oorlogh gedaen / om niet naer de drie maenden in dit Rijck te blijven / ge-eximeert die van de Catholijcke Religie uyt Yerlandt aldaer zijnde.

Ende dewijl het Zeyl-doeck met groot voordeel als doe in Engelandt, daer gebruyck aen die Coopmanschap was / over gebracht konde werden / ende dat daer door de vaert-soeckentheydt van de een ende andere van de Ondersanen van den Coningh in Bretagne gemaeckt wierdt / heeft sijne Majesteyt aen den Heer Hertogh Mazarin Gouverneur van die Provincie / ende aen die van sijn Admiraliteyt aldaer ordre ghegeven / om tegens alle transport van Zeyl-doeck naer Engelandt, soo door directe als indirecte wegen / met alle vigeur te voorsien.

Sedert waren de Heeren Boreel ende van Beuningen aen gheschreven / om te bevorderen dat haer Ho. Mog. tot bewaringh van de Engelsche Gevangenen / welcke door 's Landts Oorlogh schepen / ofte particuliere Commissie-vaerders in Zee-plaetsen van dat Rijck wierden op gebracht / hare souden mogen dienen van de ghevangen huysen / aldaer zijnde / ende te ghelijck te wegh te brengen / dat d'opgebrachte Prinsen in de voorschreve Zee-plaetsen geenerhande arresten ofte beslagh onderworpen mochten zijn; d'Heer van Beuningen heeft na voorgaende Conferentie met d'Heer Ambassadeur Boreel, over 't een ende 't ander subject gesprocken / met de Heeren Ministers ende

geen

geen andere difficulteyt in dese ontmoedt / dan dat men wel voor redelick soude willen doen passeren / dat de Koningh / voor soo veel hy tot verlossinge van sijn gevangen Onderdanen in Engelandt des noodigh soude moghen hebben over de voorschreve Engelsche gevangenen / die in sijn slooten waren soude mogen disponeren / mits dat ten aensien van de gevangenen / over de welcke sijne Majesteyt disponeerde / de kosten by de selve gedragen souden werden / insonderheyt dewijle de voorschreve gevangenen / sonder het leenen van de voorsz gevangen huysen / in vryheyt souden blijven / ende dat sijn Majesteyt sich daer van niet dienen soude / als tot Soulagement van sijn Onderdanen / in een Oorlog die sijn Majesteyt ten geval van haer Ho. Mog. had ongenomen. De Heer van Beuningen heeft hier tegens doen considereren het groot getal van haer Ho. Mog. gevangen Onderdanen in Engelandt / derselver langhduyrige ellende / ende vergeefs aengewende devoiren / om anders als by uytwisselinge die haer vryheyt te doen hebben / ende wat des meer geseydt heeft konnen werden / om haer Ho. Mog. de dispositie over haer gevangenen / mits dat zy de kosten droegen / geheel ende volkomen te laten; Doch heeft niet wel konnen oordeelen of de woorden in de voorschreve Resolutie influerende / om te sijner tijdt tegens de Nederlandsche gevangenen in Engelandt, ofte wel tegens Francoisen selver uyt ghewisselt te werden / alleen van Francoisen in dienst van haer Ho. Mog. geweest sijnde / ofte oock van de geene / die van Vranckrijck af gevaren / waren te verstaen / maer geloofde dat de saecke tot gemeen contentement soude konnen werden ghevonden / mits dat hoogh-gedachte sijne Majesteyt de faculteyt hadde / om over de eene helft van de voorschreve gevangenen te disponeren.

De Heer Ambassadeur Hollis was seer gepersuadeert gheweest / dat de voorslagh om over een vrede te handelen in 't Hostel van de Koninginne Moeder van Engelandt, tot Londen niet onaengenaem soude sijn geweest / 't kan sijn dat de consideratie in 't laetst oock yets gecontribueert heeft / om sijn vertreck te verachteren / maer alsdoen wierdt zijn Ed. geseydt / het te verhaesten.

Madamoiselle de Nemours toekomende Koninginne van Portugael, wierdt geseydt staet te maecken om binnen thien a vijfthien daghen van daer naer Rochelle te gaen / om aldaer in te schepen / by occasie van haer vertreck ging na Portugael over de Heer Ruvigny, maer het gaf eenighe ongelegentheydt aen de Heer Marquis de Sande, die te ghelijck vertreyde / dat de Schipper in Engelandt in gehuyrt / om zijn Bagagie herwaerts over te brengen weygerich was / om met sijn Schip de reyse te doen / om dat het Paspoort by haer Ho. Mog. ge-expedieert / voor hem ende sijn Schips securiteyt hem geen veyligheyt tegens de attacque van 's Lands Oorlogh Schepen ende Commissie-vaerders / als in 't gaen na Vranckrijck ende niet in 't wederkeeren van daer soude geven. d'Heer van Beuningen heeft ter begeerte van de Heeren Ministers van den Coningh / ter dier occasie gepasseert / een naerder Acte gegeven; Ende versocht / dat haer Ho. Mog. 't geene by hem daerinne beloofst was / onder derselver behagen haer geliefden te laten gevallen / ende dat dies een tweede Paspoort voor de te rugh reyse van de Schipper / ende

't Schip

't Schip daerinne genoemt / hem met den alderéersten toe gesonden mocht te werden.

Hem is uyt het jonghste schrijven van de Heeren Ambassadeurs van den Coningh uyt Stockholm ghecommuniceert / dat de Sweedsche Regeeringe aen geboden had / de differenten tusschen haer ende haer Ho. Mog. noch openstaende te verblijven / ende hy wierdt versocht / daer op haer Ho. Mog. goedt vinden te sonderen: Edoch heeft geseydt verstaen te hebben / dat de Heer Ysbrants dienaengaende kennisse aen haer Ho. Mog. had ghegeven / maer dat haer Ho. Mog. alreede aen de Croon Sweden, op alle by haer gemoveerde differenten hadden in gewillicht / niet alleen 't geen in justitie geeyscht / maer oock 't geen van de uyterste condescendentie verwacht konde werden / ende dienhalven datter synes oordeels geen stoffe resteerde tot eenigh verblijf / 't welck andersints al-eer haer Hoogh Mog. haer soo verre hadden ge-eslargeert / als van haer zijde geampliceert ende ghedesidereert soude sijn geweest.

Hem wierdt door d'Heeren Ministers weder geseydt / dat het uytloopen van de Vloot tot Toulon noch eenige dagen meer soude tarderen / om dat de Vloot op nieuws met eenige kloecke Schepen wierde vergroot / om te meer bastant te sijn / om d'Engelsche het hooft te bieden / dat oock by schrijvens uyt Marseille wierdt geconfirmeert.

d'Heer Courtin jonghste Ambassadeur van dien Koningh in Engelandt, vertrock na Duytslandt, om weghens sijne Majesteyt te helpen arbitreren de differenten tusschen den Keurvorst van Ments, ende den Keurvorst Palts; Welcke aen den Keyser / dien Coningh ende aen de Croon Sweden verbleven ende gesubmitteert waren.

De Heer van Beuningen ontfingh half April de verklaringh / dat haer Ho. Mog. de mediatie van Sweden tot bevorderinge van de vrede met Engelandt, ende de Guarantie van den Coningh van Vranckrijck over de Tractaten / welcke souden mogen aen gegaen werden / met den Bisschop van Munster, aengenaem te sullen sijn / de kennisse welcke hy hier van in 't een ende 't ander had gegeven / is behaechlijck op genomen / dewijle men ontrent de voorschreve mediatie in de selve intentie was met haer Ho. Mog. indien de saecke in die termen met Sweden wierden gebracht / datse behoorlijck aen geboden wierdt / ende vermits de orders. Om de voorseyde Guarantie te interponeren / uyt den naem van dien Coningh de Heer Colbert, welcke op de Tractaten tot Cleef was / alreede aen geschreven waren. Ondertusschen wierdt gewenst dat de voorschreve Tractaten met de minste uytstel tot conclusie mochten werden gebracht / ende seyde men te desidereren / dat sulcks was tot de meeste avantagie van haer Ho. Mog. / maer men seyde oock te gelijck te oordeelen / dat in dese conjuncture van tijden ende saecken / alle het geen in questie bleef ontrent de voorschreve Tractaten / niet soo veel importeerde als een prompt besluyt van de selve / hoewel het dese Coningh soo men hem bleef verseeckeren aengenaem soude sijn / dat haer Ho. Mog. daerin haer intentie / ende particulierlijck ontrent de renonciatie op Borculoo bequamen / ende dat haer Resolutie by de welcke sy de tijdt tot de onderhandelinge acht

dagen

dagen gelimiteert hadden / om den Bisschop van Munster 'teerder tottet verklaren van sijne finale resolutie te brengen / van goede operatie tot de vrede mocht sijn / die men *quovis modo* meende verepckt te moeten worden / waer het doenlijck.

De Heeren Ministers van den Coningh van Denemarcken bleven sonder ophouden aenwenden alle mogelijcke devoiren / om ontrent de by haer versochte Gelt-Subsidien, ende ontrent 't geen verder vereyscht mocht sijn / tot securiteyt van Denemarcken teghens de dreygementen van Sweden, een prompte favorable Resolutie van dien Coningh t'obtineren / ende secondeerde hy Heer van Beuningen haer daerin met alle opportune officien; Den dagh voor 't afgaen van de voorgaende Post / had die Majesteyt in een audientie aen de Heer Resident van Denemarcken (de Heere Zeestadt noch het Bedde houdende ende sedert twee daghen bekommerlijck siecк sijnde) tot provisioneel antwoordt gegeven / sich binnen twee à drie dagen te sullen verklaren; Sedert sijn nader tijdingen uyt het Noorden aen gekomen / ende aen de Heere Zeestadt een Missive van de Secretaris van den Koningh sijn Meester / inhoudende dat de Heeren Sweden in specie hadden gedreyght / by aldien men in Denemarcken continueerde te armeren / uyt krachte van de Alliantie met haer Hoogh Mog. / en de intentie bleef om die na te komen / twaelf Sweedtsche Regimenten in Holsteyn quartier te sullen doen nemen; Ende by soo verre den Coningh van Denemarcken teghens de Engelsche quam te ageren / de selve den Oorlogh formelijck te sullen aen doen / ende soude dit oock soo den Heer Zeestadt bericht wierde / aen de Heeren Fransche Ambassadeurs tot Stockholm gedenuncieert sijn. Gedachte Heer Resident / heeft in een nader audientie onder andere van dese tijdinge sich ghedient / om aen de voorschreve sollicitatie meer couleur te geven; Edoch de jonghst ingekomen advijsen van de Heeren Fransche Ambassadeurs / aen 't Sweedtsche Hof maeckten geen vermaen van de voorschreve denunciatie / maer wel dat die van de Regeeringe van Sweden niet te demoveren waren van haer sustenue / van te sullen moeten houden in 't armeren te Water ende te Lande in haer Rijck de selve voet die in Denemarcken soude werden gevolght / ende in cas van rupture van Denemarcken tegens Engeland, uyt krachte van de Tractaten met haer Ho. Mog. met Denemarcken, ter oorsaecke van diergelijcke Tractaten met Engeland, te sullen moeten breecken; Dat andersints in de discoursen die met gedachte Heeren Ambassadeurs / door de Heeren Sweedsche gehouden wierden / meer ende meer bedaertheyt wierdt getoont / oock yveriger genegentheydt om expedienten te mogen uyt vinden / daer door sy van die necessiteyt / soo sy die noemden / bevrijt souden mogen sijn; Daer toe voorslaende dat den Coningh van Denemarcken soude mogen sijn mediatie interponeren nevens de hare.

De Heer Secretaris Puffendorf heeft oock in dien sin aldaer gesproocken / ende souden de Heeren Sweden, 't geen men in haer conduite in desen / ten aensien van Vranckrijck met groote reden blameerde / niet soo seer justificeren willen / als in een soorte van compensatie brengen / tegen 't geen sy achten tegens Vranckrijck te klagen te hebben / over 't geen in den jonghsten Deenschen Oorlogh /

nigh / ende ontrent Erfort waren gepasseert / ende souden te gelijck groote Protestatien doen van in de oude maximen te willen treden; by aldien men even soo veel genegen was te doen van die zyde; maer dat alles met die exceptie van te gemoet te moeten werden gegaen / omtrent het geen zy desidereerden in dit geval rakende Dennemarck: De deliberatie over dit geheele werck, in het welcke seer wel aengemerckt wiert / soo men seyde / de onbehoorlijckheydt ende onverdragelijckheydt van de Sweedsche Procedures / zijn eyndelijck daer mede by provisie geterminneert / dat de Heere d'Estrades by aenschryvinge aldaer afgegaen / gelast soude worden haer Ho. Mog. oogmerck ende intentie daer omtrent te sonderen in secretesse / ende met de selve over 't geen best gedaen ofte gelaten was / in concert te treden;

Middelertwijle heeft de Coninginne Moeder van Engelandt door de Heer Ruvigny aen den Coningh bekent gemaeckt / dat de Heer Ambassadeur Hollis, welcke nae het afsenden van het meestendeel van sijn Bagagie noch tot Parys was geincommodeert door de gicht / by Missive van de Heer Secretaris Bennet, ordre van den Koningh van Engelandt was toegekomen, om by aldien hem eenige Propositien tot Vrede mochten voorkomen / de selve over te schryven / ende alvoorens te vertrecken / antwoordt daer op af te wachten; dese Majesteyt heeft goet gevonden / dat gedachte Heer Ruvigny, wat hier van was / oock soude vernemen uyt gedachte Heer Hollis, ende verder verklaert / dat hy sich soude komen vinden in 't Hof van de Coninginne Moeder van Engelandt, om in conferentie te treden / ende de Propositien tot Vrede / die men genegen soude mogen zijn te doen / aldaer te ontfangen / met protestatie dat de intentie tot een prompt goedt accommodement aen de zyde van Engelandt oprecht was; ende dat in de voorsz Missive van de Heer Bennet, welcke aen gedachte Heer Ruvigny vertoont was / doch in de Engelsche tael (welcke sijn Ed. niet verstont) specialijck uytgedruckt was / dat de Coningh van Engelandt seer geerne soude sien / dat dese handelinge reussеerde / soo heeft desen Koningh nae, hem gedaen rapport van dit alles goedt gevonden / dat d'Heer van Beuningen door de Heer de Lionne van 't geene voorsz was / communicatie soude werden gegeven / om daer omtrent (soo gemelte Heer sprack) sijn gedachten ende intentie te verstaen; hem is oock by 't geven van de voorsz communicatie ghevraeght / of niet eenige voorstellen tot Vrede soude komen doen wegens haer Ho. Mog. ende te gelijck te gemoet gevoert / dat het om de Croon van Sweden in haer onbevoechde intentie te doen omsien / oock om den Bisschop van Munster de Vrede te doen verhaesten / ende soo d'intentie van Engelandt sincеer was / gelijck geseyt wiert / voornamentlijck om tot een eynde van den Oorlogh met dat Rijck te komen / van importantie scheen / dat daer door een begin aen een Vrede-handelinge wierde ghegheven / ende dat de selve in 't Hof van hooghgedachte Koninginne van Engeland, wegens haer Ho. Mog. goedt vinden / ende in een plaetse / die de bequaemste was / om te vermijden alle ongelustigheyt / eeniger mate vast gemaeckt wiert / dat oock de Heer Hollis was bekend voor een Heer tot Vrede / en moderate gedachten genegen; ende by aldien de selve quam te vertrecken / gelijck hy t'eenemael op sijn vertreck stont / niet alleen dese occasie / om tot een onderhandelinge te komen / soude werden verlooren /

ren / maer dat oock de selve soude komen vallen in handen van de geenen / die soo veel goede intentien omtrent de selve niet souden toebrengen ; De Heer van Beuningen heeft onder welgevallen van haer Ho. Mog. in substantie hier op geantwoort / dat het alles seer considereerde / ende hoewel hy van gewisse hand wist / dat de Heer Hollis voor desen geseydt had / dat men van de zyde van Engelant dit voorstel/van in onderhandelinge te treden in't Hof van hooghgedachte Coninginne / behoorde te amplecteren ; want dat het selve in allen geval Chaleur aen Spangien soude geven omtrent de Propositie van dat Rijck in de partye van Engeland te trecken / ende dat te gelijck aenmerckte / dat de ordres van de Heere Hollis seer mager waren / ende te meer verdacht konde werden van gebreck van sinceriteyt / om dat men mochte oordeelen / dat de geene / die de Vrede ernstelijck wilde / wel konde considereren / dat de saecken in termen waren / om geen tijd te verliesen / soo men op 't vruchtbaerste tot een Vrede wilde komen ; maer alle momenten te menageren ; Dat evenwel oordeelde / dat een conferentie in 't voorsz Hof op 't voorsz aenbrengen van den Heer Hollis een goede saeck soude zijn / maer dat hy Heer van Beuningen niet alleen daer toe niet gelast was / maer oock tot gheen onderhandelinge met Engelandt was geauthoriseert ; edoch gedachte Heer de Lionne insteerde des niet te min / dat niet diende verlooren te werden dese occasie / om de Tractaten aenhandigh te maecken / ende dies een expedient by hem behoorde gevonden te werden / om de voorsz Conferentie by te woonen ; soo heeft hy voor eerst gevraeght wat propositie tot Vrede men wegens Vranckrijck soude hebben te doen / ende daer op geantwoord zijnde / dat sijn Majesteyt by de Vrede niet anders en desidereerde / als dat haer Ho. Mog. voldaen mochten zijn / soo heeft hy aengenomen hem op alles te bedencken / ende alvooren mondelings met de Heer Ruvigny gesproken hebbende / ende uyt sijn E. alle 't geene voorseydt is ende verder hebbende verstaen / dat hy de Heer Hollis t'eenemael gepersuadeert vint / van dat men de Vrede in Engelandt oprechtelijck desidereerde / maer dat eenige van de geene / die omtrent den Coningh van Groot-Britangie waren / de selve wel in bedencken brachten dat daer toe geen genegentheydt was by Vranckrijck, ende by haer Ho. Mog. soo heeft sich in desen soo verre uytgelaten / uyt enckele consideratie / van te betrachten den dienst van haer Ho. Mog. die hy bad / dat het selve / als soodanigh / behaegelijck mocht zijn / dat aen welgedachte Heer de Lionne heeft verklaerdt / om d'inclinatie van den Koningh in te volgen / ende om de redenen van apparente nuttigheydt by sijn E. voortgebracht / hem / nevens Ministers van de Majesteyt/en die van Denemarcken : (welcke hy vermaende / dat daer toe mede moesten werden genoodight / ende van alle 't geene in desen voorgenomen was / diende te werden geadverteert) in een conferentie met de Heer Hollis in 't voorsz Hof te sullen laten vinden ; maer dat daer niet meer soude konnen doen als verklaren de sincere genegentheydt van haer Ho. Mog. tot Vrede / ende tot vast-stellinge van een præliminair point bekendt maken haer Ho. Mog. Resolutie / by dewelcke zy de voorslach / om in 't Hof van de Koninginne Moeder van Engelandt tot Parys te handelen / aenghenaem hadden / dat hy daer by soude konnen voegen / dat by aldien sijn Majesteyt van Groot-Brittaigne, daer toe even vaerdelijck als haer Ho. Mog. had geresolveert./

trecken / ende haer Vloote te gebruycken om die naer Engelandt te convoyeren. Tot Livorno voornoemt, waeren eenige rijck geladen Smirnaes-vaerders aen gekomen.

Soo men oock de voorschreve Engelsche gelooven mocht / soude op't geen van elders voor quam van inclinatie tot Vrede / in Engelandt geen staet te maecken wesen / ende een persuasie die men tot Londen had / van dat haer Zee-macht by na onverwinnelijck was / soo verre alle andere consideratien overweeghde dat niet anders te verwachten was / als dat de finale Resolutie aldaer soude gaen / om den Oorlogh te vervolgen / ende niets soo seer geapprehendeert wierdt / als dat haer Ho. Mog. Vloote sich niet in Zee soude vertoonen / om de hare het hoofdt te bieden.

De Heer Ambassadeur Hollis was ondertusschen noch tot Parijs geincommodeert door de Gicht / maer was eyndelijck oprechtelijck gheresolveert in de toekomende weeck te vertrecken / naer dat hem door Madame was te verstaen gegeven / dat den Koningh sijn soo langh verblijf naer de ghedane Declaratie niet goedt vond / ende by hem daer op geantwoordt was gheweest / dat sijn Lichamelijcke indispositie 't selve veroorsaeckt had. Alle d'Engelsche van qualiteyt buyten de geene die van 't Hof vande Koninginne Moeder van Engeland waren / prepareerden haer om met sijn Ed. te vertrecken.

Ondertusschen was daer tydinge gekomen / dat den Koningh van Denemarcken de Tractaten met haer Ho. Mog. had geratificeert / ende de Minister van Sweden aldaer kennisse gekregen hebbende van 't geen de Heer Zeestadt sollicitterde / scheen sich tegens 't geen betreffe de subsidie, om te Landt te wapenen / te formaliseren / soo dat het selve poinct soo langh men apparentie sach om Sweden in een goedt spoor te brengen / meer ende meer difficil wierdt.

Den Heer van Beuningen wierdt van tijdt tot tijdt gherecommandeert / dat in den Staet van haer Ho. Mog. alle uytterste vlijt mocht aengewent worden / om haer groote Vloot met den eersten in staet te hebben / om haer daer van te konnen dienen / ende wierdt hem versekert dat alle de Oorlogh Schepen van die Croon / alreede genoegh Zeylvaerdigh waren.

Op de voorsz resolutie dat in cas van Vredehandeling haer Ho. Mog. wel geviel 't Hostel vande Coninginne moeder van Engelant tot Parijs, als mede om by den Coningh te procureren dat door tusschen spreken van sijne Majesteyts serieuse bevelen/daer het vereyscht wiert/mogen komen te cesseren/ ende geremedieert worden de excessen door Officiers van 't Fransche secours/ende particulier door de Heer Chevallier de Fourille in 't uytgeven van sauvegarden/ ende t'ophalen van contributien inden Lande van den Bisschop van Munster uyt eygen authoriteyt / sonder ende tegens de orders van den Staet gepleegt: schreef de Heer van Beuningen dat aldaer was aengenaem geweest / dat haer Ho. Mog. in deselve sentimente waren met dien Coningh ende de Heeren van sijn Raet, omtrent de keure welcke in cas van Vrede handelingh tot een handel plaetse soude mogen worden genomen / maer of die in Engelandt gevallen soude / wist men noch niet / also hooghgedachte Coninginne moeder tot dato op haer schryven daer over aen den Coningh haer Soon afgegeven / geen

geen ander bescheydt / had gehadt als dat haer met d' ordinaris post antwoort soude toekomen by Heer van Beuningen ondertusschen aende Heere Zeestadt welcke aende beter hant was / maer noch 't bedde hiel tot Parijs kennis van 't gepasseerde in desen gegeven / en had hy geseyt met genoechsaem pouvoir voorsien te sijn / om de Vrede-handelingh welcke aldaer in maniere als voorseyt is / soude mogen aengestelt worden wegen sijn Coning by te woonen / ende tot eene promte conclusie soo veel doenlijck te wesen / soude helpen brengen / maer meer hooghstgedachte Coninginne seyde seer te twijffelen / of men in Engelandt dese voorslach gevallich soude hebben.

Over 't voorgeroert verlenen van Sauvegardes ende in vorderen van Contributien op eygen authoriteyt / heeft met de Heeren Ministers gesprocken ende versocht dat aende Heer Pradel ende particulierlijck aende Heer Chevalier de Fourille daer over soude mogen worden geschreven / in dier voegen dat haer Ho. Mog. mochten gherust sijn dat dese onordentelijckheden souden cesseren / ende niet ongeremedieert gelaten worden; alle de voorgedachte Heeren hebben erkent de evidente redelijckheyt van dat haer Ho. Mog. versoeck / ende is hem door den Heer Marquis de Lionne geseyt / haer Ho. Mog. te verseeckeren / dat door aenschrijvinge met dien post / soo aenden Heer Pradel, als aen gedachte Heer Chevallier af te gaen / daer inne voorsien soude werden; Hy heeft geacht / verkrijgende 't geen haer Ho. Mog. desidereerden / niet buyten derselver intentie te doen met te seggen / dat wel ordre hadt om hem hier over aen den Coningh te addresseren / ende dat haer Ed. wel mercken konden uyt de particulariteyten van 't gepasseerde in desen / dat daer toe veel oorsaeck was gegeven / maer dat het haer Ho. Mog. niet als gevallich soude sijn / datse op haer klachten mochten satisfactie bekomen / sonder de gene over dewelcke sy te klaegen hadden / by sijne Majesteyt qualijck te stellen. Dit is nevens de saecke selve aen sijne Majesteyt voorgedragen / ende soude hy daer over sijn misvallen getoont hebben.

Tot Parijs was onverwacht aenghekomen een Edelman vanden Bisschop van Munster aende Heer de Lionne, met ordre om aen te dienen / dat sijn Meester om de ghenegentheyt van dien Coningh in te volghen / gedisponeert was om sich met haer Ho. Mog. t' accommoderen / ende versocht sijne Interessen ende die vande Roomsche Kerck / by 't aengaen van een accomodement / by desen Coningh gheprotegeert mogen worden / ende particulierlijck dat het sijne Majesteyt mochte gelieven den Vrede / die met haer Ho. Mog. gesloten soude worden door sijn Guarantie te stercken / alsoo hy sonder de selve achte met geen securiteyt die te konnen aen gaen; d'hooghst-gedachte Coningh heeft goedt gevonden / dat het geen voorsz is / d' Heer van Beuningen soude worden gecommuniceert / ende te gelijck dat sijne Majesteyt gheresolveert was zijn Guarantie, partyen des begeerende / te interponeren / so tot meerder facilitatie van de vrede / als om dat de defensive Alliantie / welcke hy met d'een en d'andere had / hem oock sonder de Guarantie sich obligeerde in te laten teghens het geen tot infractie van de vrede ondernomen soude mogen werden; 't was oock te ghelooven dat men te gereeder was / om in te willigen 't geen ghedachte Bisschop tot sijn securiteyt sollicitcerde / om voor

te komen dat hy die door engagementen met andere niet sochte. Hy heeft op dit laetste geseyde dat vertroude de meeninge te zijn / dat over 't geene van de voorsz Guarantie was / met communicatie ende met concert met haer Hoogh Mog. soude worden geprocedeert / dat hem was gecommuniceert.

Dewijl nu de Heer Pompone oock aen 't Sweedsche Hof was / ende tijdt had gehadt om de Instructie / welcke hy tot het vervolgh van de saecke uyt de Heer Terlon konde hebben / in te nemen / soo gingen nu ordres aen de ghedachte Heer Terlon, om van Stockholm naer Coppenhagen over te gaen / ende aldaer d'interessen van den Coningh waer te nemen.

De equipagie tot Toulon heeft soo ter oorsaecke van 't vergrooten der Vlooten / ende het gereet-maecken van Schepen / geduyrende t'equiperen / in dienst aen genomen / als in andere toevallen / meer tijd vereyscht / als in 't begin was vermoed; ende particuliere advijsen uyt die Stadt wilden doen gelooven / datter noch eenige weecken waren vereyscht / om de voorschreve Vloot in volkomen staet te sien om Zee te nemen / maer wierdt niettemin by de Heeren Ministers geseydt / dat de laetste depesches van den Coningh aen de Heer de Beaufort in hielden ordres om den eersten dagh van de aenkomende maendt / windt ende weder dat toelatende / uyt te zeylen.

De Heere Hollis was op 't eynde van dese maendt noch tot Parijs, maer heeft een gedeelte van sijn Bagagie versonden / staet maeckende in 't eynde van de volgende weeck te vertrecken / hy bleef ondertusschen sollicireren dat twee Schepen tot Marseille voor het verklaren van den Oorlogh aen gehouden mochten worden gerelaxeert.

Op dees tijdt wierdt by naerdere Resolutie van den Coningh van de interdictie / aen alle Ondersaten van den Coningh van Groot Brittannien, by de Declaratie van den Oorlogh gedaen / om niet naer de drie maenden in dit Rijck te blijven / ge-eximeert die van de Catholijcke Religie uyt Yerlandt aldaer zijnde.

Ende dewijl het Zeyl-doeck met groot voordeel als doe in Engelandt, daer gebreck aen die Coopmanschap was / over gebracht konde werden / ende dat daer door de baet-soeckentheydt van de een ende andere van de Ondersaten van den Coningh in Bretagne gemaeckt wierdt / heeft sijne Majesteyt aen den Heer Hertogh Mazarin Gouverneur van die Provincie / ende aen die van sijn Admiraliteyt aldaer ordre ghegeven / om tegens alle transport van Zeyl-doeck naer Engelandt, soo door directe als indirecte wegen / met alle rigeur te voorsien.

Sedert waren de Heeren Boreel ende van Beuningen aen gheschreven / om te bevorderen dat haer Ho. Mog. tot bewaringh van de Engelsche Gevangenen / welcke door 's Lands Oorlogh schepen / ofte particuliere Commissie-vaerders in Zee-plaetsen van dat Rijck wierden op gebracht / haer souden mogen dienen van de ghevangen huysen / aldaer zijnde / ende te ghelijck te weegh te brengen / dat d'opgebrachte Prinsen in de voorschreve Zee-plaetsen geenerhande arresten ofte beslagh onderworpen mochten zijn; d'Heer van Beuningen heeft na voorgaende Conferentie met d'Heer Ambassadeur Boreel, over 't een ende 't ander subject gesprocken / met de Heeren Ministers ende

geen

geen andere difficulteyt in dese antwoordt / dan dat men wel voor redelijck soude willen doen passeren / dat de Koningh / voor soo veel hy tot verlossinge van sijn gevangen Onderdanen in Engelandt des noodigh soude mogen hebben over de voorschreve Engelsche gevangenen / die in sijn slooten waren soude mogen disponeren / mits dat ten aensien van de gevangenen / over de welcke sijne Majesteyt disponeerde / de kosten by de selve gedragen souden werden / insonderheyt dewijle de voorschreve gevangenen / sonder het leenen van de voorsz gevangen huysen / in vryheyt souden blijven / ende dat sijn Majesteyt sich daer van niet dienen soude / als tot Soulagement van sijn Onderdanen / in een Oorlog die sijn Majesteyt ten geval van haer Ho. Mog. had ongenomen. De Heer van Beuningen heeft hier tegens doen considereren het groot getal van haer Ho. Mog. gevangen Onderdanen in Engelandt / derselver langhduyrige ellende / ende vergeefs aengewende devoiren / om anders als by uytwisselinge die haer vryheyt te doen hebben / ende wat des meer geseydt heeft konnen werden / om haer Ho. Mog. de dispositie over haer gevangenen / mits dat sy de kosten droegen / geheel ende volkomen te laten; Doch heeft niet wel konnen oordeelen of de woorden in de voorschreve Resolutie influerende / om te sijner tijdt tegens de Nederlandsche gevangenen in Engelandt, ofte wel tegens Francoisen selver uyt ghewisselt te werden / alleen van Francoisen in dienst van haer Ho. Mog. geweest sijnde / ofte oock van de geene / die van Vranckrijck af gevaren / waren te verstaen / maer geloofde dat de saecke tot gemeen contentement soude konnen werden ghevonden / mits dat hoogh-gedachte sijne Majesteyt de faculteyt hadde / om over de eene helft van de voorschreve gevangenen te disponeren.

De Heer Ambassadeur Hollis was seer gepersuadeert ghewees / dat de voorslagh om over een vrede te handelen in 't Hostel van de Koninginne Moeder van Engelandt, tot Londen niet onaengenaem soude sijn geweest / 't kan sijn dat de consideratie in 't laetst oock yets gecontribueert heeft / om sijn vertreck te verachteren / maer alsdoen wierdt zijn Ed. geseydt / het te verhaesten.

Madamoiselle de Nemours toekomende Koninginne van Portugael, wierdt geseydt staet te maecken om binnen thien a vijfthien daghen van daer naer Rochelle te gaen / om aldaer in te schepen / by occasie van haer vertreck ging na Portugael over de Heer Ruvigny, maer het gaf eenighe ongelegentheydt aen de Heer Marquis de Sande, die te ghelijck vertreyde / dat de Schipper in Engelandt in gehuyrt / om zijn Bagagie herwaerts over te brengen wegh gerich was / om met sijn Schip de reyse te doen / om dat het Paspoort by haer Ho. Mog. ge-expedieert / voor hem ende sijn Schips securiteyt hem geen veyligheyt tegens de attacque van 's Lands Oorlogh Schepen ende Commissie-vaerders / als in 't gaen na Vranckrijck ende niet in 't wederkeeren van daer soude geven. d'Heer van Beuningen heeft ter begeerte van de Heeren Ministers van den Coningh / ter dier occasie gepasseert / een naerder Acte gegeven; Ende versocht / dat haer Ho. Mog. 't geene by hem daerinne belooft was / onder derselver behagen haer geliefden te laten gevallen / ende dat dies een tweede Paspoort voor de te rugh reyse van de Schipper / ende

't Schip daer inne gevoert / hem met den alder eersten toe ghesonden mocht te werden.

Hem is uyt het jonghste schrijven van de Heeren Ambassadeurs van den Coningh uyt Stockholm ghecommuniceert / dat de Sweedsche Regeeringe aen geboden had / de differenten tusschen haer ende haer Ho. Mog. noch openstaende te verblijven / ende hy wierde versocht / daer op haer Ho. Mog. goedt vinden te sonderen: Edoch heeft geseydt verstaen te hebben / dat de Heer Ybrants dienaengaende kennisse aen haer Ho. Mog. had ghegeven / maer dat haer Ho. Mog. alreede aen de Croon Sweden, op alle by haer gemoveerde differenten hadden in gewilligt / niet alleen 't geen in justitie geeyscht / maer oock 't geen van de uyterste condescendentie verwacht konde werden / ende diensvolgens datter sijns oordeels geen stoffe resteerde tot eenigh verblijf / 't welck anders sints al-eer haer Hoogh Mog. daer soo verre hadden ge-eslargeert / als van haer zijde geamplecteert ende ghedesidereert soude sijn geweest.

Hem wierde door d'Heeren Ministers verder geseydt / dat het uytloopen van de Vloot tot Toulon noch eenige dagen meer soude tarderen / om dat de Vloot op nieuws met eenige kloecke Schepen wierde vergroot / om te meer bastant te sijn / om d'Engelsche het hooft te bieden / dat oock by schrijvens uyt Marseille wierde geconfirmeert.

d'Heer Courtin jonghste Ambassadeur van dien Koningh in Engelandt, vertrock na Duytslandt, om wegens sijne Majesteyt te helpen arbitreren de differenten tusschen den Keurvorst van Ments, ende den Keurvorst Palts; Welcke aen den Keyser / dien Coningh ende aen de Croon Sweden verbleven ende gesubmitteert waren.

De Heer van Beuningen ontfingh half April de verklaringh / dat haer Ho. Mog. de mediatie van Sweden tot bevorderinge van de vrede met Engelandt, ende de Guarantie van den Coningh van Vranckrijck over de Tractaten / welcke souden mogen aen gegaen werden / met den Bisschop van Munster, aengenaem te sullen sijn / de kennisse welcke hy hier van in 't een ende 't ander had gegeven / is behaechlijck op genomen / dewijle men ontrent de voorschreve mediatie in de selve intentie was met haer Ho. Mog. indien de saecke in die termen met Sweden wierden gebracht / datse behoorlijck aen geboden wierde / ende vermits de oorlogh. Om de voorseyde Guarantie te interponeren / uyt den naem van dien Coningh de Heer Colbert, welcke op de Tractaten tot Cleef was / alreede aen geschreven waren. Ondertusschen wierdt gewenst dat de voorschreve Tractaten met de minste uytstel tot conclusie mochten werden gebracht / ende seyde men te desidereren / dat sulcks was tot de meeste avantagie van haer Ho. Mog. / maer men seyde oock te gelijck te oordeelen / dat in dese conjuncture van tijden ende saecken / alle het geen in questie bleef ontrent de voorschreve Tractaten / niet soo veel importeerde als een prompt besluyt van de selve / hoewel het dese Coningh soo men hem bleef verseeckeren aengenaem soude sijn / dat haer Ho. Mog. daerin haer intentie / ende particulierlijck ontrent de renonciatie op Borculoo bequamen / ende dat haer Resolutie by de welcke sy de tijdt tot de onderhandelinge acht

dagen

dagen gelimiteert hadden / om den Bisschop van Munster 'teerder tottet verklaren van sijne finale resolutie te brengen / van goede operatie tot de vrede mocht sijn / die men *quovis modo* meende verreyckt te moeten worden / waer het doenlijck.

De Heeren Ministers van den Coningh van Denemarcken bleven sonder ophouden aenwenden alle mogelijcke devoiren / om omtrent de by haer versochte Gelt-Subsidien, ende omtrent 't geen verder vereyscht mocht sijn / tot securiteyt van Denemarcken teghens de dreygementen van Sweden, een prompte favorable Resolutie van dien Coningh t'obtineren / ende secondeerde hy Heer van Beuningen haer daerin met alle opportune officien; Den dagh voor 't afgaen van de voorgaende Post / had die Majesteyt in een audientie aen de Heer Resident van Denemarcken (de Heere Zeestadt noch het Bedde houdende ende sedert twee daghen bekommerlijck sieck sijnde) tot provisioneel antwoordt gegeven / sich binnen twee a drie dagen te sullen verklaren; Sedert sijn nader tijdingen uyt het Noorden aen gekomen / ende aen de Heere Zeestadt een Missive van de Secretaris van den Koningh sijn Meester / inhoudende dat de Heeren Sweden in specie hadden gedreyght / by aldien men in Denemarcken continueerde te armeren / uyt krachte van de Alliantie met haer Hoogh Mog. / en de intentie bleef om die na te komen / twaelf Sweedtsche Regimenten in Holsteyn quartier te sullen doen nemen; Ende by soo verre den Coningh van Denemarcken teghens de Engelsche quam te ageren / de selve den Oorlogh formelijck te sullen aen doen / ende soude dit oock soo den Heer Zeestadt bericht wierdt / aen de Heeren Fransche Ambassadeurs tot Stockholm gedenuncieert sijn. Gedachte Heer Resident / heeft in een nader audientie onder andere van dese tijdinge sich ghedient / om aen de voorschreve sollicitatie meer couleur te geven; Edoch de jonghst ingekomen advijsen van de Heeren Fransche Ambassadeurs / aen 't Sweedtsche Hof maeckten geen vermaen van de voorschreve denunciatie / maer wel dat die van de Regeeringe van Sweden niet te demoveren waren van haer sustenue / van te sullen moeten houden in 't armeren te Water ende te Lande in haer Rijck de selve voet die in Denemarcken soude werden gevolght / ende in cas van rupture van Denemarcken tegens Engeland, uyt krachte van de Tractaten met haer Ho. Mog. met Denemarcken, ter oorsaecke van diergelijcke Tractaten met Engeland, te sullen moeten breecken; Dat andersints in de discoursen die met gedachte Heeren Ambassadeurs / door de Heeren Sweedsche gehouden wierden / meer ende meer bedaertheyt wierdt getoont / oock yveriger genegentheydt om expedienten te mogen uyt vinden / daer door sy van die necessiteyt / soo sy die noemden / bevrijdt souden mogen sijn; Waer toe voorslaende dat den Coningh van Denemarcken soude mogen sijn mediatie interponeren nevens de hare.

De Heer Secretaris Puffendorf heeft oock in dien sin aldaer gesprocken / ende souden de Heeren Sweden, 't geen men in haer conduite in desen / ten aensien van Vranckrijck met groote reden blameerde / niet soo seer justificeren willen / als in een soorte van compensatie brengen / tegen 't geen zy achten tegens Vranckrijck te klagen te hebben / over 't geen in den jonghsten Deutschen Oorlogh /

nagh / ende omtrent Erfort was gepasseert / ende sonden te gelijck groote Protestatien doen van in de oude maximen te willen treden / by aldien men eben soo veel genegen was te doen van die zyde ; maer dit alles met die exceptie van te gemoet te moeten werden gegaen / omtrent het geen zy desideerden in dit geval rakende Dennemarck : De deliberatie over dit geheele werck / in het welcke seer wel aengemerckt wiert / soo men seyde / de onbehoorlijckheydt ende onverdraeglijckheydt van de Swedsche Procedüren / zijn eyndelijck daer mede by provisie getermineert / dat de Heere d'Estrades by aenschrijvinge alsdoen afgegaen / gelast soude worden haer Ho. Mog. oordeel ende intentie daer omtrent te sonderen in secretesse / ende met de selve over 't geen best gedaen ofte gelaten was / in concert te treden ;

Middelertijde heeft de Coninginne Moeder van Engelandt door de Heer Ruvigny aen den Coningh bekent gemaeckt / dat de Heer Ambassadeur Hollis, welcke nae het afsenden van het meesterdeel van sijn Bagagie noch tot Parys was geincommodeert door de gicht / by Missive van de Heer Secretaris Bennet, ordre van den Koningh van Engelandt was toegekomen / om by aldien hem eenige Propositien tot Vrede mochten voorkomen / de selve over te schryven / ende alvoren te vertrecken / antwoort daer op af te wachten ; dese Majesteyt heeft goet gevonden / dat gedachte Heer Ruvigny, wat hier van was / oock soude vernemen uyt gedachte Heer Hollis, ende verder verklaert / dat hy sich soude komen vinden in 't Hof van de Coninginne Moeder van Engelandt, om in conferentie te treden / ende de Propositien tot Vrede / die men genegen soude mogen zijn te doen / aldaer te ontfangen / met protestatie dat de intentie tot een prompt goedt accommodement aen de zyde van Engelandt oprecht was ; ende dat in de voorsz Missive van de Heer Bennet, welcke aen gedachte Heer Ruvigny vertoont was / doch in de Engelsche tael (welcke sijn Ed. niet verstont) specialijck uytgedruckt was / dat de Coningh van Engelandt seer geerne soude sien / dat dese handelinge reusseerde / soo heeft desen Koningh nae hem gedaen rapport van dit alles goedt gevonden / dat d'Heer van Beuningen door de Heer de Lionne van 't geene voorsz was / communicatie soude werden gegeven / om daer omtrent (soo gemelte Heer sprack) sijn gedachten ende intentie te verstaen ; hem is oock by 't geven van de voorsz communicatie ghevraeght / of niet eenige voorstellen tot Vrede souden konnen doen wegens haer Ho. Mog. ende te gelijck te gemoet gevoert / dat het om de Croon van Sweden in haer onbevoechde intentie te doen omsien / oock om den Bisschop van Munster de Vrede te doen verhaesten / ende soo d'intentie van Engelandt sincer was / gelijck geseyt wiert / voornamentlijck om tot een eynde van den Oorlogh met dat Rijck te komen / van importantie scheen / dat daer door een begin aen een Vrede-handelinge wierde gegheven / ende dat de selve in 't Hof van hooghgedachte Koninginne van Engeland, wegens haer Ho. Mog. goedt vinden / ende in een plaetse / die de bequaemste was / om te vermijden alle ruchtighheyt / eeniger mate vast gemaeckt wiert / dat oock de Heer Hollis was bekend voor een Heer tot Vrede / en moderate gedachten genegen ; ende by aldien de selve quam te vertrecken / gelijck hy t'eenemael op sijn vertreck stont / niet alleen dese occasie / om tot een onderhandelinge te komen / soude werden verlooren /

ren / maer dat oock de selve soude komen vallen in handen van de geenen / die soo veel goede intentien omtrent de selve niet souden toebrengen; De Heer van Beuningen heeft onder welgevallen van haer Ho. Mog. in substantie hier op geantwoordt / dat het alles seer considereerde / ende hoewel hy van gewisse hand wist / dat de Heer Hollis voor desen geseydt had / dat men van de zyde van Engelant dit voorstel/van in onderhandelinge te treden in 't Hof van hooghgedachte Coninginne / behoorde te amplecteren; want dat het selve in allen geval chaleur aen Spangien soude geven omtrent de Propositie van dat Rijck in de partye van Engeland te trecken / ende dat te gelijck aenmerckte / dat de ordres van de Heere Hollis seer mager waren / ende te meer verdacht konde werden van gebreck van sinceriteyt / om dat men mochte oordeelen / dat de geene / die de Vrede ernstelijck wilde / wel konde considereren / dat de saecken in termen waren / om geen tijd te verliesen / soo men op 't vruchtbaerste tot een Vrede wilde komen; maer alle momenten te menageren; Dat eventwel oordeelde / dat een conferentie in 't voorsz Hof op 't voorsz aenbrengen van den Heer Hollis een goede saeck soude zijn / maer dat hy Heer van Beuningen niet alleen daer toe niet gelast was / maer oock tot gheen onderhandelinge met Engelandt was geautoriseert; edoch gedachte Heer de Lionne insteerde des niet te min / dat niet diende verlooren te werden dese occasie / om de Tractaten aenhandigh te maecken / ende dies een expedient by hem behoorde gevonden te werden / om de voorsz Conferentie by te woonen; soo heeft hy voor eerst gevraeght wat propositie tot Vrede men wegens Vranckrijck soude hebben te doen / ende daer op geantwoord zijnde / dat sijn Majesteyt by de Vrede niet anders en desidereerde / als dat haer Ho. Mog. voldaen mochten zijn / soo heeft hy aengenomen hem op alles te bedencken / ende alvooren mondelingh met de Heer Ruvigny gesproken hebbende / ende uyt sijn E. alle 't geene voorseydt is ende verder hebbende verstaen / dat hy de Heer Hollis t'eenemael gepersuadeert vint / van dat men de Vrede in Engelandt oprechtelijck desidereerde / maer dat eenige van de geene / die omtrent den Coningh van Groot-Britangie waren / de selve wel in bedencken brachten dat daer toe geen genegentheydt was by Vranckrijck, ende by haer Ho. Mog. soo heeft sich in desen soo verre uytgelaten / uyt enckele consideratie / van te betrachten den dienst van haer Ho. Mog. die hy bad / dat het selve / als soodanigh / behaegelijck mocht zijn / dat aen welgedachte Heer de Lionne heeft verklaerdt / om d'inclinatie van den Koningh in te volgen / ende om de redenen van apparente nuttigheydt by sijn E. voortgebracht / hem / nevens Ministers van de Majesteyt/en die van Denemarcken: (welcke hy vermaende / dat daer toe mede moesten werden genodight / ende van alle 't geene in desen voorgenomen was / diende te werden geadverteert) in een conferentie met de Heer Hollis in 't voorsz Hof te sullen laten vinden; maer dat daer niet meer soude konnen doen als verklaren de sincere genegentheydt van haer Ho. Mog. tot Vrede / ende tot vast-stellinge van een præliminair point bekendt maken haer Ho. Mog. Resolutie / by dewelcke zy de voorslach / om in 't Hof van de Koninginne Moeder van Engelandt tot Parys te handelen / aenghenaem hadden / dat hy daer by soude konnen voegen / dat by aldien sijn Majesteyt van Groot-Brittaigne, daer toe even vaerdelijck als haer Ho. Mog. had geresolveert /

solveert / de ghene die haer Ho. Mog. op dat groote salutaire werck van de Vrede-handelinge souden willen gebruycken / met volkomen authorisatie ende instructie tot het selve / alrede daer in loco souden zijn geweest / maer dat sulcx niet zijnde / haer Ho. Mog. ordres / om conformelijck in onderhandelinge te treden / souden moeten werden afgewacht / ende dat hy alleenlijck konde seggen / dat haer Ho. Mog. voor het vertreck van haer Ambassadeur uyt Engelandt by Missive aen den Koningh van Groot-Brittaigne finaelijck hadden verklaerdt / op welcke conditien zy als doen genegen waren de Vrede aen te gaen; dat hy niet wist / of zy de selve / ten aensien van de veranderinge sedert voorgevallen / als noch souden willen gestant doen / maer eventwel geloofde / dat indien de Heer Hollis ordre hadde om te verklaren / dat men van de zyde van de Coningh sijn Meester sich die wilde laten gevallen / ende te gelijck met de Geallieerden in haer Ho. Mog. partye zijnde / sich accommodeerde / de saecke daer door niet seer ge-esloigneert soude zijn van goede apparentie van een gewenst succes; hy heeft voorders doen considereren dat men de conditien in de voorsz Missive vervat / als haer Ho. Mog. die als noch gestant souden willen doen / niet tegenstaende de advantages haer opgekomen / door het opentlijck intreden van Vranckrijck in haer partye / ende t'acquireren van andere Geallieerden / tot seer groote kosten gedaen / de selve niet als een propositie / van de welcke men eene negotiatie wilde beginnen / maer als het uytterste dat men konde inwilligen om tot besluyt te komen / soude moeten aensien; ende heeft voorders met peremptoire redenen aengewesen / dat haer Ho. Mog. niet meer soude konnen werden geverght. Dit is aen sijn Majesteyt gerapporteert / ende by de selve goet gevonden / dat men die saecke tot de voorsz Conferentie soude trachten te brengen; alleen was in den Raedt van sijn Majesteyt geconsidereert / dat men / om aen de zijde van Engelandt niet te doen spreecken van Sweden, ende den Bisschop van Munster, ende daer door in debatten te komen / eer dat de saecke in 't geen essentiael was / wiert ge-entameert / niet ondienstigh soude zijn / dat de Heere Zeestadt, sich op pretext van sijn indispositie van de eerste by-een komste onthielt. Maer de Heer Hollis was noch geincommodeert aen de gicht / ende 't oordeel van de Doctoren was / soo meergedachte Heer Ruvigny op gisteren hem had doen weten / dat hy noch vier a vyf dagen van noden soude hebben om in staet te zijn om op de voorsz Conferentie te wesen. Hy wist oock niet / of hy Heer Hollis, niet verseeckert zijnde van dat hy Heer van Beuningen, wegens haer Ho. Mog. geen positive voorslaghen tot vrede konde doen / ende het contrarie vernemende / de selve niet konde declineren / sijn ordre leggende om op de selve te verschijnen / om voorslaghen van vrede te hooren / sulcks dat hy wel om nader last soude mogen hebben geschreven. Want hy Heer van Beuningen heeft het geene voorschreve is / van sijn intentie omtrent de voorschreve Conferentie aen de Heer Ruvigny niet verborgen / dewijle niet dienstigh oordeelde ouverture tot een Vrede-handel / met yets dat na surprinse smaeckt te beginnen; Ondertusschen bad hy haer Ho. Mog. geliefden hem soo spoedelijck als doenlijck was / te laten toe komen ordre ende goedtvinden / hoe hier omtrent hem verder te gedragen / ende tydelijck te resolveren op alle 't geene gherequireert soude sijn / om die saecke soo

die

die gevolgh mochte hebben / tot haer intentie te acheminneren / ende onder Godes zegen uyt te wercken. Hy heeft omtrent 't geene voorseyt is / van 't uytblyven vande Heere Zeestadt om disputen te ontgaen / de Fransche Heeren te gemoet gevoert / dat hy dit niet seer konde apprehenderen / ende dat d' Engelsche niet konden eyschen / dat de Heeren Sweden als Partyen op de Tractaten moeten syn / dewyle sy haer niet verklaert hadden; jae seyden de mediatie te willen aenbieden ; ende datse als mediateurs vande syde van Vranckrijck, ende by haer Ho. Mog. niet uytgesloten souden werden ; dat den Bisschop van Munster elders handelde ende geen gewach maeckte vande Coninck van Engelant, ende dat te geloven was / men soude dies vande Engelsche syde / tegens de evidente redenen / noch Sweden noch Munster avererechts te berde brengen ; ende in dien sulcx nochtans geschiede / ende daer by wiert gepersisteert / dat men daer door soude klaer sien / dat de Engelsche niet handelen wilden ; ende d' apparentie van een handel tot het bereycken van bedeckte oogmercken affecteerden datmen in alle geval most voldoen / gelijck oock dies Coninghs intentie was / aen 't geen de Tractaten met Denemarcken mede brachten, ende dat het dies arbitrii most syn aen dessels Ministers op de conferentie te komen / ofte haer daer van t' excuseren ; Hy is versocht geweest de Heer Zeestadt alles bekent te maecken / oock om syn Ed. te gemoet te voeren de redenen / waer om den Coningh dienstich oordeelde / dat syn Ed. sich excuseerde van de eerste by eenkomste / ende heeft by syn Ed. dispositie gevonden / om in dese condescendentie te gebruycken / hem verseeckert hebbende / dat hy Heer van Beuningen niet soude nalaten inde voorschreve Conferentie bekent te maecken d' obligatie / in dewelcke haer Ho. Mog. met Denemarcken waren / omtrent de voet van een vrede-handel / ende hare sincere intentie / om 't selve punctuelijck na te komen.

Hy vernam ondertusschen dat aende Heeren Ambassadeur van Vranckrijck tot Stockholm vande Sweedsche Heeren soodanige discoursen voorgekomen waren / uyt dewelcke sy oordeelden dat de Regeringe van Sweden meende gepenetreert te hebben / dat de Coninck van Engelant de vrede wel soude willen aengaen / op de conditien in 't laest vande onderhandelinge in Engelant, door de Heeren Fransche Ambassadeurs voorgeslagen ; ende op dat de genegentheyt / die men om te syn uyt een Oorloch / die men niet alleen om de last die sy met haer mede bracht / maer oock om de traversen / die deselve veroorsaeckte in 't behertigen van andere desseynen ende interessen, seer tegens had / dat niet mocht doen amplaecteren / als een saecke tot dewelcke haer Ho. Mog. mochten syn te disponeren / soo heeft hy te meer sorchvuldich geweest / om te doen begrypen / ende wel in te scherpen krachtige ende peremptoire redenen waer omme syns oordeels dit haer Ho. Mog. niet te bergen was. Hem is oock omtrent een Tractaet van commercie met Engelant gesproocken / en heeft hy getoont dat haer Ho. Mog. daer toe seer genegen waren / maer dat het diende tot nae het sluyten vande vrede verschoven.

Oock heeft hy gedachte Heer Zeestadt seer yverich ende resoluyt gevonden om alle 't gene tot vrede ende vrede handel konde dienen / wegens den Coninck syn meester te faciliteren / ende was dies te gelooven / dat de knoop van

 dien

dien handel soude aenkomen op het adjusteren van 't geen tusschen haer Ho. Mog. ende Engelant in debath mocht sijn.

Door goede ordre van daer ende extraordinarise ende seer geapplaudisseerde neerstigheyt / ende vlyt vande Heer Hartoch van Beaufort was de Vloote van desen Coninck tot Toulon eyndelijck in die staet gebracht / dat sijn Ed. aenden Heer Hartoch van Vendosme sijn broeder / schreef met acht-en-dartich Schepen van Oorloch / daer onder gereeckent acht van haer Ho. Mog. Zee te sullen nemen / ende tot dien eynde sedert eenighe daghen aen boort te sijn / met intentie om voor het uytvoeren van 't geen hem aenbevolen was / niet weder aen Lant te komen. Het wiert daer aengemerckt als een considerable saeck / dat men in vele jaren geen equipagie in Provence gedaen hebbende van half soo veel consideratie als de tegenwoordige / ende te voren in alle groote equipages / die daer waren geschiet / gehouden geweest sijnde / tot manninge vande Schepen van Oorloch / een groot gedeelte van 't Zee-volck uyt de Zee-plaetsen vande West-kusten van dat Rijck nae Provence over te brengen / tegenwoordich die toerustingh alleen in 't Zuyden in Provence, ende daer omtrent gevonden / was gedaen. Gedachte Heer de Beaufort schreef oock / dat sijn Luyden op de Vloot door stadige exercitie omtrent het handelen ende bestieren van 't Canon, tot die promptitude ende habiliteyt waren gebracht / dat sijn vertrouwen was dat sijn Majesteyt oock in dat deel / in 't welck men meende dat d' Engelsche eenige advantagie hadden seer wel gedient souden sijn; Het Schip de Cæsar, welcke den Ambassadeur van dien Coninck na Constantinopolen gebracht had op hebbende inde vyftich Stucken Geschut / ende over de vier hondert mannen / was ondertusschen ter goeder uyre mede aengekomen / ende had ordre om sich gereet te maecken / en dese Vloot te volgen.

In 't laetst vande voorgaende weeck / is hem van gewisse hant bericht / dat de Coninck van Spangien de mediatie van Vranckrijck tot het nederleggen van den Oorloch tusschen Spangien en Portugael hadt aengenomen / 't welck publijck geworden sijnde voor een vreemde ende speculative saeck van Staet wiert aengesien; de gemeene opinie wesende / dat den Coninck de continuatie vanden Oorlogh met Portugael sich avantagieuser als de Vrede kon achten / ende dat de Spaensche seer gepersuadeert waren / dat het geen in dese konde sijn inder daet was. Men penetreerde oock niet wel wie de Spaensche permoveerde / de Fransche, in Oorloch sijnde met Engelant, te roepen tot een Mediatie, in de welcke d' Engelsche alrede waren / ende 't geen men provisionelijck scheen te besluyten was dat het seer te geloven was / dat de Spaensche vrede met Portugael wilden maecken / ende met Engelant haer niet in laten in desen Oorlogh / ende middelen wilden soecken ende aenleydinge geven / om voor te komen dat de pretensien / die sy apprehendeeren / daer ter occasie van 't overlyden vande Coninck van Spangien by Vranckrijck gemoveert scheenen te sullen werden / geen rupture tusschen haer en Vranckrijck causeren.

Den Coninck heeft toegestaen dat haer Ho. Mog. tot bewaringe vande Engelsche gevangenen / welcke inde Zee-havenen van dat Rijck / door haer Oor-

Oorlogh-schepen ofte particuliere Commissievaerders opgebracht wierden / de publijcque gevangen-huysen daer zijnde / mochten gebruycken ; Maer eyschte als een conditie / die sijn Majesteyt niet geweygert moest werden / dat sijn Majesteyt de helft vande voorschreve gevangenen / mits die tot sijn laste quamen / des noot zijnde / soude mogen ghebruycken om sijn gevangen onderdanen in Engelant tegens deselve uyt te lossen / ende te gelijck hadde goetgevonden toe te staen / dat d' Engelsche Prinsen niet souden mogen werden gearresteert uyt eenigerhande pretensie / met exceptie nochtans van dat deselve souden mogen geschieden op goederen die d' onderdanen van sijn Majesteyt inde Prinsen mochten hebben ; Maer de Heer van Beuningen heeft aengewesen / dat volgens het Tractaet Franse goederen in Schepen vande vyanden van haer Ho. Mog. ende dies in Engelsche / van goeden Prinse waren / ende dat over sulcx dese exceptie niet konde subsisteren / ende heeft om dat aen te wijsen de Heer de Lionne ter hant gestelt copie van het artijckel van 't voorgenoemde Tractaet sulcx dicterende / die het aengenomen heeft te remonstreren.

Eyndelijck wiert vast gestelt dat den een-en-twintigsten namiddag ten twee uyren in 't Hof vande Coninginne moeder van Engelandt tot Parijs en in 't bywesen van die Majesteyt een conferentie soude gehouden worden met de Heer Hollis alwaer de Heer de Lionne sich oock soude vinden wegen den Coning en hy Heer van Beuningen wegen haer Ho. Mo. om onder derselver welbehagen de weg te openen tot 't aenstellen vande Vredens-tractaten in een plaets welke haer Ho. Mog. haer gevallich te sijn verklaert hadden. Gedachte Heer de Lionne heeft hem wederom geseyt wegen die Majesteyt te sullen komen verklaeren / dat desselfs interessen de vrede niet en soude retarderen. Hy is aengemaent om sich soo verre uyt te laeten wegen haer Ho. Mog. dat hy positive verseeckeren soude haer intentie te sijn / niet te retracteren de Conditien van Vrede / aengeboden by haer missive aende Coninck van Groot Brittannien / vanden elfden Decembris laestleden. Maer hy heeft in soo importante Materie niet geoordeelt te konnen doen sonder last d' Heer van St. Albans was daer te hoove aengekomen ; Maer bracht geen ordre of instructie met sich omtrent eenige onderhandelinge. De Graef van Furstenbergh welcke op de Tractaten te Cleef is geweest / was oock aldaer aengelangt / met hem een Edelman vanden Bisschop van Munster ; welcke laetste instantie heeft gedaen / om door middel van dien Coninck / by haer Ho. Mog. te weegh te brengen eenige alteratie inde Tractaten met sijn Meester : Maer hem is te verstaen gegeven / dat de Coninck ge-engageert was om haer Ho. Mog. avantages in desen te bevorderen : En haer niet konde tegen sijn ; ende wiert uyt het geen so uyt den Heer Furstenburgh, als oock den voorsz Edelman verstaen wiert / vande dispositie inde welcke de gedachte Bisschop soude sijn / vastelijck besloten / dat met d' ordre aende Heer Colbert jongst gereitereert / om op 't krachtichste de Vreede te pousseren / deselve alsdoe geslooten soude sijn.

De Vloote tot Toulon toegerust was noch niet in Zee / men sprack van Galeyen tot deselve te voegen ; datse daer door noch een dach vijf of ses langer

trecken / ende haer Vloote te gebruycken om die naer Engelandt te convoyeren. Tot Livorno voornoemt waeren eenige rijck geladen Smirnaes-vaerders aen gekomen.

Soo men oock de voorschreve Engelsche geloven mocht / soude op 't geen van elders voor quam van inclinatie tot Vrede / in Engelandt geen staet te maecken wesen / ende een persuasie die men tot Londen had / van dat haer Zee-macht by na onverwinnelijck was / soo verre alle andere consideratien overweeghde dat niet anders te verwachten was / als dat de finale Resolutie aldaer soude gaen / om den Oorlogh te vervolgen / ende niets soo seer geapprehendeert wierdt / als dat haer Ho. Mog. Vloote sich niet in Zee soude vertoonen / om de hare het hoofdt te bieden.

De Heer Ambassadeur Hollis was ondertusschen noch tot Parijs geincommodeert door de Gicht / maer was eyndelijck oprechtelijck gheresolveert in de toekomende weeck te vertrecken / naer dat hem door Madame was te verstaen gegeven / dat den Koningh sijn soo langh verblijf naer de ghedane Declaratie niet goedt vond / ende by hem daer op geantwoordt was ghe-weest / dat sijn Lichamelijcke indispositie 't selve veroorsaeckt had. Alle d'Engelsche van qualiteyt buyten de geene die van 't Hof vande Koninginne Moeder van Engeland waren / prepareerden haer om met sijn Ed. te vertrecken.

Ondertusschen was daer tijdinge gekomen / dat den Koningh van Denemarcken de Tractaten met haer Ho. Mog. had geratificeert / ende de Minister van Sweden aldaer kennisse gekregen hebbende van 't geen de Heer Zeestadt sollicteerde / scheen sich tegens 't geen betrefte de subsidie, om te Landt te wapenen / te formaliseren / soo dat het selve poinct soo langh men apparentie sach om Sweden in een goedt spoor te brengen / meer ende meer difficil wierdt.

Den Heer van Beuningen wierdt van tijdt tot tijdt gherecommandeert / dat in den Staet van haer Ho. Mog. alle uytterste vlijt mocht aengewent worden / om haer groote Vloot metten eersten in staet te hebben / om haer daer van te konnen dienen / ende wierdt hem verseeckert dat alle de Oorlogh Schepen van die Croon / alreede genoegh Zeylvaerdigh waren.

Op de voorsz resolutie dat in cas van Vredehandeling haer Ho. Mog. wel geviel 't Hostel vande Coninginne moeder van Engelant tot Parijs, als mede om by den Coningh te procureren dat door tusschen spreken van syne Majesteyts serieuse bevelen/daer het vereyscht wiert/mogen komen te cesseren/ ende geremedieert worden de excessen door Officiers van 't Fransche secours/ende particulier door de Heer Chevallier de Fourille in 'tuytgeven van sauvegarden/ ende t'ophalen van contributien inden Lande van den Bisschop van Munster uyt eygen authoriteyt / sonder ende tegens de ordres van den Staet gepleegt: schreef de Heer van Beuningen dat aldaer was aengenaem geweest / dat haer Ho. Mog. in deselve sentimente waren met dien Coningh ende de Heeren van sijn Raet omtrent de keure welcke in cas van Vrede handelingh tot een handel plaetse soude mogen worden genomen / maer of die in Engelant gevallen soude / wist men noch niet / alsoo hoogstgedachte Coninginne moeder tot dato op haer schryven daer over aen den Coningh haer Soon afgegaen geen

geen ander bescheyt / had gehadt als dat haer met d' ordinaris post antwoort soude toekomen by Heer van Beuningen ondertusschen aende Heere Zeestadt welcke aende beter hant was / maer noch 't bedde hiel tot Parijs kennis van 't gepasseerde in desen gegeven / en had hy geseyt met genoeghsaem pouvoir voorsien te sijn / om de Vrede-handelingh welcke aldaer in maniere als voorseyt is / soude mogen aengestelt worden wegen sijn Coning by te woonen / ende tot eene promte conclusie soo veel doenlijck te wesen / soude helpen brengen / maer meer hoogstgedachte Coninginne seyde seer te twijffelen / of men in Engelandt dese voorslach gevallich soude hebben.

Over 't voorgeroert verleenen van Sauvegardes ende in vorderen van Contributien op eygen authoriteyt / heeft met de Heeren Ministers gesprocken ende versocht dat aende Heer Pradel ende particulierlijck aende Heer Chevalier de Fourille daer over soude mogen worden geschreven / in dier voegen dat haer Ho. Mog. mochten gherust sijn dat dese onordentelijckheden souden cesseren / ende niet ongeremedieert gelaten worden; alle de voorgedachte Heeren hebben erkent de evidente redelijckheyt van dat haer Ho. Mog. versoeck / ende is hem door den Heer Marquis de Lionne geseyt / haer Ho. Mog. te verseeckeren / dat door aenschrijvinge met dien post / soo aenden Heer Pradel, als aen gedachte Heer Chevallier af te gaen / daer inne voorsien soude werden; Hy heeft geacht / verkrijgende 't geen haer Ho. Mog. desidereerden / niet buyten derselver intentie te doen met te seggen / dat wel ordre hadt om hem hier over aen den Coningh te addresseren / ende dat haer Ed. wel mercken konden uyt de particulariteyten van 't gepasseerde in desen / dat daer toe veel oorsaeck was gegeven / maer dat het haer Ho. Mog. niet als gevallich soude sijn / datse op haer klachten mochten satisfactie bekomen / sonder de gene over dewelcke sy te klaegen hadden / by sijne Majesteyt qualijck te stellen. Dit is nevens de saecke selve aen sijne Majesteyt voorgedragen / ende soude hy daer over sijn misvallen getoont hebben.

Tot Parijs was onverwacht aenghekomen een Edelman vanden Bisschop van Munster aende Heer de Lionne, met ordre om aen te dienen / dat sijn Meester om de ghenegentheyt van dien Coningh in te volghen / gedisponeert was om sich met haer Ho. Mog. t' accommoderen / ende versocht sijne Interessen ende die vande Roomsche Kerck / by 't aengaen van een accomodement / by desen Coningh gheprotegeert mogen worden / ende particulierlijck dat het sijne Majesteyt mochte gelieven den Vrede / die met haer Ho. Mog. geslooten soude worden door sijn Guarantie te stercken / alsoo hy sonder de selve achte met geen securiteyt die te konnen aen gaen; d'hooghst-gedachte Coningh heeft goedt gevonden / dat het geen voorsz is / d'Heer van Beuningen soude worden gecommuniceert / ende te gelijck dat sijne Majesteyt gheresolveert was zijn Guarantie, partyen des begeerende / te interponeren / so tot meerder facilitatie van de vrede / als om dat de defensive Alliantie / welcke hy met d'een en d'andere had / hem oock sonder de Guarantie sich obligeerde in te laten teghens het geen tot infractie van de vrede ondernomen soude mogen werden; 't was oock te ghelooven dat men te gereeder was / om in te willigen 't geen ghedachte Bisschop tot sijn securiteyt solliciteerde / om voor te

te komen dat hy die door engagementen met andere niet sochte. Hy heeft op dit laetste geseydt dat vertroude de meeninge te zijn / dat over 't geene van de voorsz Guarantie was / met communicatie ende met concert met haer Hoogh Mog. soude worden geprocedeert / dat hem was gecommuniceert.

Dewijl nu de Heer Pompone oock aen 't Sweedsche Hof was / ende tijdt had gehadt om de Instructie / welcke hy tot het vervolgh van de saecke uyt de Heer Terlon konde hebben / in te nemen / soo gingen nu ordres aen de ghedachte Heer Terlon, om van Stockholm naer Coppenhagen over te gaen / ende aldaer d'interessen van den Coningh waer te nemen.

De equipagie tot Toulon heeft soo ter oorsaecke van 't vergrooten der Vlooten / ende het gereet-maecken van Schepen / geduyrende t'equiperen / in dienst aen genomen / als in andere toevallen / meer tijdt vereyscht / als in 't begin was vermoed; ende particuliere advijsen uyt die Stadt wilden doen gelooven / datter noch eenige wercken waren vereyscht / om de voorschreve Vloot in volkomen staet te sien om Zee te nemen / maer wierdt niettemin by de Heeren Ministers geseydt / dat de laetste depesches van den Coningh aen de Heer de Beaufort in hielden ordres om den eersten dagh van de oekomende maendt / windt ende weder dat toe-latende / uyt te zeylen.

De Heere Hollis was op 't eynde van dese maendt noch tot Parijs, maer heeft een gedeelte van sijn Bagagie versonden / staet maeckende in 't eynde van de volgende weeck te vertrecken / hy bleef ondertusschen solliciteren dat twee Schepen tot Marseille voor het declareren van den Oorlogh aen gehouden mochten worden gerelaxeert.

Op dees tijdt wierdt by naerdere Resolutie van den Coningh van de interdictie / aen alle Ondersaten van den Coningh van Groot Brittannien, by de Declaratie van den Oorlogh gedaen / om niet naer de drie maenden in dit Rijck te blijven / ge-eximeert die van de Catholijcke Religie uyt Yerlandt aldaer sijnde.

Ende dewijl het Zeyl-doeck met groot voordeel als doe in Engelandt, daer gebreck aen die Coopmanschap was / over gebracht konde werden / ende dat daer door de baet-soeckentheydt van de een ende andere van de Ondersdanen van den Coningh in Bretagne gemaeckt wierdt / heeft sijne Majesteyt aen den Heer Hertogh Mazarin Gouverneur van die Provincie / ende aen die van sijn Admiraliteyt aldaer ordre ghegeven / om tegens alle transport van Zeyl-doeck naer Engelandt, soo door directe als indirecte wegen / met alle rigeur te voorsien.

Sedert waren de Heeren Boreel ende van Beuningen aen gheschreven / om te bevorderen dat haer Ho. Mog. tot bewaringh van de Engelsche Gevangenen / welcke door 's Lands Oorlogh schepen / ofte particuliere Commissie-vaerders in Zee-plaetsen van dat Rijck wierden op gebracht / haer souden mogen dienen van de ghevangen huysen / aldaer zijnde / ende te ghelijck te weegh te brengen / dat d'opgebrachte Prinsen in de voorschreve Zee-plaetsen geenerhande arresten ofte beslagh onderworpen mochten zijn; d'Heer van Beuningen heeft na voorgaende Conferentie met d'Heer Ambassadeur Boreel, over 't een ende 't ander subject gesprocken / met de Heeren Ministers ende

geen

geen andere difficulteyt in dese antwoordt, dan dat men wel voorredelick soude willen doen passeren, dat de Koningh, voor soo veel hy tot verlossinge van sijn gevangen Onderdanen in Engelandt des noodigh soude mogen hebben over de voorschreve Engelsche gevangenen, die in sijn slooten waren soude mogen disponeren, mits dat ten aensien van de gevangenen, over de welcke sijne Majesteyt disponeerde, de kosten by deselve gedragen souden werden, insonderheyt dewijle de voorschreve gevangenen, sonder het leenen van de voorsz gevangen huysen, in vryheyt souden blijven, ende dat sijn Majesteyt sich daer van niet dienen soude, als tot Onderlogement van sijn Onderdanen, in een Oorlog die sijn Majesteyt ten geval van haer Ho. Mog. had opgenomen. De Heer van Beuningen heeft hier tegens doen considereren het groot getal van haer Ho. Mog. gevangen Onderdanen in Engelandt, derselver langhduyrige ellende, ende vergeefs aengewende devoiren, om anders als by uytwisselinge die haer vryheyt te doen hebben, ende wat des meer geseydt heeft konnen werden, om haer Ho. Mog. de dispositie over haer gevangenen, mits dat zy de kosten droegen, geheel ende volkomen te laten; Doch heeft niet wel konnen oordeelen of de woorden in de voorschreve Resolutie influerende, om te sijner tijdt tegens de Nederlandsche gevangenen in Engelandt, ofte wel tegens Francoisen selver uyt ghewisselt te werden, alleen van Francoisen in dienst van haer Ho. Mog. geweest sijnde, ofte oock van de geene, die van Vranckrijck af gevaren, waren te verstaen, maer geloofde dat de saecke tot gemeen contentement soude konnen werden ghevonden, mits dat hoogh-gedachte sijne Majesteyt de faculteyt hadde, om over de eene helft van de voorschreve gevangenen te disponeren.

De Heer Ambassadeur Hollis was seer gepersuadeert gheweest, dat de voorslagh om over een vrede te handelen in 't Hostel van de Koninginne Moeder van Engelandt, tot Londen niet onaengenaem soude sijn geweest, 't kan sijn dat de consideratie in 't laetst oock yets gecontribueert heeft, om sijn vertreck te verachteren, maer alsdoen wierdt zijn Ed. geseydt, het te verhaesten.

Madamoiselle de Nemours toekomende Koninginne van Portugael, wierdt geseydt staet te maecken om binnen thien a vijfthien daghen van daer naer Rochelle te gaen, om aldaer in te schepen, by occasie van haer vertreck ging na Portugael over de Heer Ruvigny, maer het gaf eenighe ongelegentheydt in de Heer Marquis de Sande, die te ghelijck verreysde, dat de Schipper in Engelandt in gehuyrt, om zijn Bagagie herwaerts over te brengen weygerich was, om met sijn Schip de reyse te doen, om dat het Paspoort by haer Ho. Mog. ge-expedieert, voor hem ende sijn Schips-securiteyt hem geen veiligheyt tegens de attacque van 's Lands Oorlogh Schepen ende Commissie-vaerders, als in 't gaen na Vranckrijck ende niet in 't wederkeeren van daer soude geven. d'Heer van Beuningen heeft ter begeerte van de Heeren Ministers van den Coningh, ter dier occasie gepasseert, een naerder Acte gegeven; Ende versocht, dat haer Ho. Mog. 't geene by hem daerinne begrepen was, onder derselver behagen haer geliefden te laten gevallen, ende boven dies een tweede Paspoort voor de terugh-reyse van de Schipper, ende

 't Schip

't Schip daerinne genoemt / hem met den alderéersten toegesonden moch-te werden.

Hem is uyt het jonghste schrijven van de Heeren Ambassadeurs van den Coningh uyt Stockholm ghecommuniceert / dat de Sweedsche Regeeringe aen geboden had / de differenten tusschen haer ende haer Ho. Mog. noch openstaende te verblijven / ende hy wierdt versocht / daer op haer Ho. Mog. goedt vinden te fonderen: Edoch heeft geseydt verstaen te hebben / dat de Heer Ysbrants dienaengaende kennisse aen haer Ho Mog. had ghegeven / maer dat haer Ho. Mog. alreede aen de Croon Sweden, op alle by haer gemoveerde differenten hadden in gewillicht / niet alleen 't geen in justitie geeyscht / maer oock 't geen van de uyterste condescendentie verwacht konde werden / ende dierhalven datter sijns oordeels geen stoffe resteerde tot eenigh verblijf / 't welck andersints al-eer haer Hoogh Mog. haer soo verre hadden ge-eslargeert / als van haer zijde geamplecteert ende ghedesidereert soude sijn geweest.

Hem wierdt door d'Heeren Ministers weder geseydt / dat het uytloopen van de Vloot tot Toulon noch eenige dagen meer soude tarderen / om dat de Vloot op nieuws met eenige kloecke Schepen wierde vergroot / om te meer bastant te sijn / om d'Engelsche het hooft te bieden / dat oock by schrijvens uyt Marseille wierdt geconfirmeert.

d'Heer Courtin jonghste Ambassadeur van dien Koningh in Engelandt, vertrock na Duytslandt, om weghens sijne Majesteyt te helpen arbitreren de differenten tusschen den Keurvorst van Ments, ende den Keurvorst Palts; Welcke aen den Keyser / dien Coningh ende aen de Croon Sweden verbleven ende gesubmitteert waren.

De Heer van Beuningen ontfingh half April de verklaringh / dat haer Ho. Mog. de mediatie van Sweden tot bevorderinge van de vrede met Engelandt, ende de Guarantie van den Coningh van Vranckrijck over de Tractaten / welcke souden mogen aen gegaen werden / met den Bisschop van Munster, aengenaem te sullen sijn / de kennisse welcke hy hier van in 't een ende 't ander had gegeven / is behaechlijck op genomen / dewijle men ontrent de voorschreve mediatie in de selve intentie was met haer Ho. Mog. indien de saecke in die termen met Sweden wierden gebracht / datse behoorlijck aen geboden wierdt / ende vermits de ordres. Om de voorseyde Guarantie te interponeren / uyt den naem van dien Coningh de Heer Colbert, welcke op de Tractaten tot Cleef was / alreede aen geschreven waren. Ondertusschen wierdt gewenst dat de voorschreve Tractaten met de minste uytstel tot conclusie mochten werden gebracht / ende seyde men te desidereren / dat sulcks was tot de meeste avantagie van haer Ho. Mog. / maer men seyde oock te gelijck te oordeelen / dat in dese conjuncture van tijden ende saecken / alle het geen in questie bleef ontrent de voorschreve Tractaten / niet soo veel importeerde als een prompt besluyt van de selve / hoewel het dese Coningh soo men hem bleef verseeckeren aengenaem soude sijn / dat haer Ho. Mog. daerin haer intentie / ende particulierlijck ontrent de renonciatie op Borculoo bequamen / ende dat haer Resolutie by de welcke sy de tijde tot de onderhandelinge acht

dagen

dagen gelimiteert hadden / om den Bisschop van Monster 'teerder tottet verklaren van sijne finale resolutie te brengen / van goede operatie tot de vrede mocht sijn / die men *quovis modo* meende vereyscht te moeten worden / waer het doenlijck.

De Heeren Ministers van den Coningh van Denemarcken bleven sonder ophouden aenwenden alle mogelijcke devoiren / om ontrent de by haer versochte Gelt-Subsidien, ende ontrent 't geen verder vereyscht mocht sijn / tot securiteyt van Denemarcken teghens de dreygementen van Sweden, een prompte favorable Resolutie van dien Coningh t'obtineren / ende secondeerde hy Heer van Beuningen haer daerin met alle opportune officien; Den dagh voor 't afgaen van de voorgaende Post / had die Majesteyt in een audientie aen de Heer Resident van Denemarcken (de Heere Zeestadt noch het Bedde houdende ende sedert twee daghen bekommerlijck sieck sijnde) tot provisioneel antwoordt gegeven / sich binnen twee a drie dagen te sullen verklaren; Sedert sijn nader tijdingen uyt het Noorden aen gekomen / ende aen de Heere Zeestadt een Missive van de Secretaris van den Koningh sijn Meester / inhoudende dat de Heeren Sweden in specie hadden gedreyght / by aldien men in Denemarcken continueerde te armeren / uyt krachte van de Alliantie met haer Hoogh Mog. / en de intentie bleef om die na te komen / twaelf Sweedtsche Regimenten in Holsteyn quartier te sullen doen nemen; Ende by soo verre den Coningh van Denemarcken teghens de Engelsche quam te ageren / de selve den Oorlogh formelijck te sullen aen doen / ende soude dit oock soo den Heer Zeestadt bericht wierdt / aen de Heeren Fransche Ambassadeurs tot Stockholm gedenuncieert sijn. Gedachte Heer Resident / heeft in een nader audientie onder andere van dese tijdinge sich gedient / om aen de voorschreve sollicitatie meer couleur te geven; Edoch de jonghst ingekomen advijsen van de Heeren Fransche Ambassadeurs / aen 't Sweedtsche Hof maeckten geen vermaen van de voorschreve denunciatie / maer wel dat die van de Regeeringe van Sweden niet te demoveren waren van haer sustenue / van te sullen moeten houden in 't armeren te Water ende te Lande in haer Rijck de selve voet die in Denemarcken soude werden gevolght / ende in cas van ruptuere van Denemarcken tegens Engeland, uyt krachte van de Tractaten met haer Ho. Mog. met Denemarcken, ter oorsaecke van diergelijcke Tractaten met Engeland, te sullen moeten breecken; Dat andersints in de discoursen die met gedachte Heeren Ambassadeurs / door de Heeren Sweedsche gehouden wierden / meer ende meer bedaertheyt wierdt getoont / oock yveriger genegentheydt om expedienten te mogen uyt vinden / daer door sy van die necessiteyt / soo sy die noemden / bevrijdt souden mogen sijn; Daer toe voorslaende dat den Coningh van Denemarcken soude mogen sijn mediatie interponeren nevens de hare.

De Heer Secretaris Puffendorf heeft oock in dien sin aldaer gesproocken / ende souden de Heeren Sweden, 't geen men in haer conduite in desen / ten aensien van Vranckrijck met groote reden blameerde / niet soo seer justificeren willen / als in een soorte van compensatie brengen / tegen 't geen sy achten tegens Vranckrijck te klagen te hebben / over 't geen in den jonghsten Deutschen Oorlogh /

agh / ende omtrent Erfort was gepasseert / ende souden te gelijck groote Protestatien doen van in de oude maximen te willen treden / by aldien men even soo heel genegen was te doen van die zyde; maer dit alles met die exceptie van te gemoet te moeten werden gegaen / omtrent het geen zy desideerden in dit geval rakende Dennemarck: De deliberatie over dit geheele werck/in het welcke seer wel aengemerckt wiert / soo men seyde / de onbehoorlijckheydt ende onverdraegelijckheydt van de Sweedsche Procedurẽn / zijn eyndelijck daer mede by provisie getermineert / dat de Heere d'Estrades by aenschryvinge alsdoen afgegaen/ gelast soude worden haer Ho. Mog. oordeel ende intentie daer omtrent te sonderen in secretesse / ende met de selve over 't geen best gedaen ofte gelaten was / in concert te treden;

Middelertwijle heeft de Coninginne Moeder van Engelandt door de Heer Ruvigny aen den Coningh bekent gemaeckt / dat de Heer Ambassadeur Hollis, welcke nae het affenden van het meestendeel van sijn Bagagie noch tot Parys was geincommodeert door de gicht / by Missive van de Heer Secretaris Bennet, ordre van den Koningh van Engelandt was toegekomen, om by aldien hem eenige Propositien tot Vrede mochten voorkomen / de selve over te schryven / ende alvoren te vertrecken / antwoort daer op af te wachten; dese Majesteyt heeft goet gevonden / dat gedachte Heer Ruvigny, wat hier van was / oock soude vernemen uyt gedachte Heer Hollis, ende verder verklaert / dat hy sich soude konnen vinden in 't Hof van de Coninginne Moeder van Engelandt, om in conferentie te treden / ende de Propositien tot Vrede / die men genegen soude mogen zijn te doen / aldaer te ontfangen / met protestatie dat de intentie tot een prompt goedt accommodement aen de zyde van Engelandt oprecht was; ende dat in de voorsz Missive van de Heer Bennet, welcke aen gedachte Heer Ruvigny vertoont was / doch in de Engelsche tael (welcke sijn Ed. niet verstont) specialijck uytgedruckt was / dat de Coningh van Engelandt seer geerne soude sien / dat dese handelinge reussëerde / soo heeft desen Koningh nae, hem gedaen rapport van dit alles goedt gevonden / dat d'Heer van Beuningen door de Heer de Lionne van 't geene voorsz was / communicatie soude werden gegeven / om daer omtrent (soo gemelte Heer sprack) sijn gedachten ende intentie te verstaen; hem is oock by 't geven van de voorsz communicatie ghevraeght / of niet eenige voorstellen tot Vrede soude konnen doen wegens haer Ho. Mog. ende te gelijck te gemoet gevoert / dat het om de Croon van Sweden in haer onbevoechde intentie te doen omsien / oock om den Bisschop van Munster de Vrede te doen verhaesten / ende soo d'intentie van Engelandt sincëer was/ gelijck geseyt wiert / voornamentlijck om tot een eynde van den Oorlogh met dat Rijck te komen / van importantie scheen / dat daer door een begin aen een Vrede-handelinge wierde gegheven / ende dat de selve in 't Hof van hooghgedachte Koninginne van Engeland, wegens haer Ho. Mog. goedt vinden / ende in een plaetse / die de bequaemste was / om te vermijden alle ruchtbaerheyt / eeniger mate vast gemaeckt wiert / dat oock de Heer Hollis was bekend voor een Heer tot Vrede / en moderate gedachten genegen; ende by aldien de selve quam te vertrecken / gelijck hy t'eenemael op sijn vertreck stont / niet alleen dese occasie / om tot een onderhandelinge te komen / soude werden verlooren /

ren / maer dat oock de selve soude konnen vallen in handen van de geenen / die soo veel goede intentien omtrent de selve niet souden toebrengen; De Heer van Beuningen heeft onder welgevallen van haer Ho. Mog. in substantie hier op geantwoort / dat het alles seer considereerde / ende hoewel hy van gewisse hand wist / dat de Heer Hollis voor desen geseydt had / dat men van de zyde van Engelant dit voorstel/van in onderhandelinge te treden in't Hof van hooghgedachte Coninginne / behoorde te amplecteren; want dat het selve in allen geval Chaleur aen Spangien soude geven omtrent de Propositie van dat Rijck in de parthye van Engeland te trekken / ende dat te gelijck aenmerckte / dat de orders van de Heere Hollis seer mager waren / ende te meer verdacht konde werden van gebreck van sinceriteyt / om dat men mochte oordeelen / dat de geene / die de Vrede ernstelijck wilde / wel konde considereren / dat de saecken in termen waren / om geen tijd te verliesen / soo men op 't vruchtbaerste tot een Vrede wilde komen; maer alle momenten te menageren; Dat evenwel oordeelde / dat een conferentie in 't voorsz Hof op 't voorsz aenbrengen van den Heer Hollis een goede saeck soude zijn / maer dat hy Heer van Beuningen niet alleen daer toe niet gelast was / maer oock tot gheen onderhandelinge met Engelandt was geauthoriseert; edoch gedachte Heer de Lionne insteerde des niet te min / dat niet diende verlooren te werden dese occasie / om de Tractaten aenhandigh te maecken / ende dies een expedient by hem behoorde gevonden te werden / om de voorsz Conferentie by te woonen; soo heeft hy voor eerst gevraeght wat propositie tot Vrede men wegens Vranckrijck soude hebben te doen / ende daer op geantwoord zijnde / dat sijn Majesteyt by de Vrede niet anders en desidereerde / als dat haer Ho. Mog. voldaen mochten zijn / soo heeft hy aengenomen hem op alles te bedencken / ende alvooren mondelings met de Heer Ruvigny gesproken hebbende / ende uyt sijn E. alle 't geene voorseydt is ende verder hebbende verstaen / dat hy de Heer Hollis t'eenemael gepersuadeert vint / van dat men de Vrede in Engelandt oprechtelijck desidereerde / maer dat eenige van de geene / die omtrent den Coningh van Groot-Britangie waren / de selve wel in bedencken brachten dat daer toe geen genegentheydt was by Vranckrijck, ende by haer Ho. Mog. soo heeft sich in desen soo verre uytgelaten / uyt enckele consideratie / van te betrachten den dienst van haer Ho. Mog. die hy bad / dat het selve / als soodanigh / behaegelijck mocht zijn / dat aen welgedachte Heer de Lionne heeft verklaerdt / om d'inclinatie van den Koningh in te volgen / ende om de redenen van apparente nuttigheydt by sijn E. voortgebracht / hem / nevens Ministers van de Majesteyt / en die van Denemarcken: (welcke hy vermaende / dat daer toe mede moesten werden genodight / ende van alle 't geene in desen voorgenomen was / diende te werden geadverteert) in een conferentie met de Heer Hollis in 't voorsz Hof te sullen laten vinden; maer dat daer niet meer soude konnen doen als verklaren de sincere genegentheydt van haer Ho. Mog. tot Vrede / ende tot vast-stellinge van een præliminair point bekendt maken haer Ho. Mog. Resolutie / by dewelcke sy de voorslach / om in 't Hof van de Koninginne Moeder van Engelandt tot Parys te handelen / aenghenaem hadden / dat hy daer by soude konnen voegen / dat byaldien sijn Majesteyt van Groot-Brittaigne, doet toe even vaerdelijck als haer Ho. Mog. had geresolveert /

solveert / de gheene die haer Ho. Mog. op dat groote salutaire werck van de
Vrede-handelinge souden willen gebruycken / met volkomen authorisatie ende
instructie tot het selve / alrede daer in loco souden zijn geweest / maer dat sulcx
niet zijnde / haer Ho. Mog. ordres / om conformelijck in onderhandelinge te
treden / souden moeten werden afgewacht / ende dat hy alleenlijck konde seg-
gen / dat haer Ho. Mog. door het vertreck van haer Ambassadeur uyt Enge-
landt by Missive aen den Koningh van Groot-Brittaigne finaelijck hadden ver-
klaerdt / op welcke conditien zy als doen genegen waren de Vrede aen te
gaen; dat hy niet wist / of zy de selve / ten aensien van de veranderinge sedert
voorgevallen / als noch souden willen gestant doen / maer eventwel geloofde /
dat indien de Heer Hollis ordre hadde om te verklaren / dat men van de zyde van
de Coningh sijn Meester sich die wilde laten gevallen / ende te gelijck met de
Geallieerden in haer Ho. Mog. partye zijnde / sich accommodeerde / de saecke
daer door niet seer ge-esloigneert soude zijn van goede apparentie van een ge-
wenst succes; hy heeft vorders doen considereren dat men de conditien in de
voorsz Missive vervat / als haer Ho. Mog. die als noch gestant souden willen
doen / niet tegenstaende de advantages haer opgekomen / door het opentlijck
intreden van Vranckrijck in haer partye / ende t'acquireren van andere Geal-
lieerden / tot seer groote kosten gedaen / de selve niet als een propositie / van de
welcke men eene negotiatie wilde beginnen / maer als het uyterste dat men
konde inwilligen om tot besluyt te komen / soude moeten aensien; ende heeft
vorders met peremptoire redenen aengewesen / dat haer Ho. Mog. niet meer
soude konnen werden geverght. Dit is aen sijn Majesteyt gerapporteert / ende
by de selve goet gevonden / dat men die saecke tot de voorsz Conferentie soude
trachten te brengen; alleen was in den Raedt van sijn Majesteyt geconside-
reert / dat men / om aen de zijde van Engelandt niet te doen spreecken van
Sweden, ende den Bisschop van Munster, ende daer door in debatten te ko-
men / eer dat de saecke in 't geen essentiael was / wiert ge-entameert / niet on-
dienstigh soude zijn / dat de Heere Zeestadt, sich op pretext van sijn indispositie
van de eerste by-een komste onthielt. Maer de Heer Hollis was noch geincom-
modeert aen de gicht / ende 't oordeel van de Doctoren was / soo meergedachte
Heer Ruvigny op gisteren hem had doen weten / dat hy noch vier a vyf dagen
van noden soude hebben om in staet te zijn om op de voorsz Conferentie te we-
sen. Hy wist oock niet / of hy Heer Hollis, niet verseeckert zijnde van dat hy
Heer van Beuningen, wegens haer Ho. Mog. geen positive voorslaghen tot
vrede konde doen / ende het contrarie vernemende / de selve niet konde decli-
neren / sijn ordre leggende om op de selve te verschijnen / om voorslaghen van
vrede te hooren / sulcks dat hy wel om nader last soude mogen hebben geschre-
ven. Want hy Heer van Beuningen heeft het geene voorschreve is / van sijn
intentie omtrent de voorschreve Conferentie aen de Heer Ruvigny niet verbor-
gen / dewijle niet dienstigh oordeelde ouverture tot een Vrede-handel / met
yets dat na surprinse smaeckt te beginnen; Ondertusschen bad hy haer Ho.
Mog. geliefden hem soo spoedelijck als doenlijck was / te laten toe komen or-
dre ende goedtvinden / hoe hier ontrent hem verder te gedragen / ende tyde-
lijck te resolveren op alle 't geene gherequireert soude sijn / om die saecke soo

die

die gevolgh mocht hebben / tot haer intentie te acheminéren / ende onder Godes zegen uyt te wercken. Hy heeft omtrent 't geene voorseyt is / van 't uytblyven vande Heere Zeestadt om disputen te ontgaen / de Fransche Heeren te gemoet gevoert / dat hy dit niet seer konde apprehenderen / ende dat d' Engelsche niet konden eysschen / dat de Heeren Sweden als Parthyen op de Tractaten moesten syn / dewijle sy haer niet verklaert hadden; jae seyden de mediatie te willen aenbieden ; ende datse als mediateurs vande syde van Vranckrijck, ende by haer Ho. Mog. niet uytgesloten souden werden ; dat den Bisschop van Munster elders handelde ende geen gewach maeckte vande Coninck van Engelant, ende dat te geloven was / men soude dies vande Engelsche syde / tegens de evidente redenen / noch Sweden noch Munster averechts te berde brengen ; ende in dien sulcx nochtans geschiede / ende daer by wiert gepersisteert / dat men daer door soude klaer sien / dat de Engelsche niet handelen wilden ; ende d' apparentie van een handel tot het bereycken van bedeckte oogmercken affecteerden datmen in alle geval most voldoen / gelijck oock dies Coninghs intentie was / aen 't geen de Tractaten met Denemarcken mede brachten, ende dat het dies arbitrii most syn aen deselfs Ministers op de conferentie te komen / ofte haer daer van t' excuseren ; Hy is versocht geweest de Heer Zeestadt alles bekent te maecken / oock om syn Ed. te gemoet te voeren de redenen / waer om den Coningh dienstich oordeelde / dat syn Ed. sich exkuseerde van de eerste by eenkomste / ende heeft by syn Ed. dispositie gevonden / om in dese condescendentie te gebruycken / hem verseeckert hebbende / dat hy Heer van Beuningen niet soude nalaten inde voorschreve Conferentie bekent te maecken d' obligatie / in dewelcke haer Ho. Mog. met Denemarcken waren / omtrent de voet van een vrede-handel / ende hare sincere intentie / om 't selve punctuelijck na te komen.

Hy vernam ondertusschen dat aende Heeren Ambassadeur van Vranckrijck tot Stockholm vande Sweetsche Heeren soodanige discoursen voorgekomen waren / uyt dewelcke sy oordeelden dat de Regeringe van Sweden meende gepenetreert te hebben / dat de Coninck van Engelant de vrede wel soude willen aengaen / op de conditien in 't laest vande onderhandelinge in Engelant, door de Heeren Fransche Ambassadeurs voorgeslagen ; ende op dat de genegentheyt / die men om te syn uyt een Oorloch / die men niet alleen om de last die sy met haer mede bracht / maer oock om de traversen / die deselve veroorsaeckte in 't behertigen van andere desseynen ende interessen, seer tegens had / dat niet mocht doen amplaecteren / als een saecke tot dewelcke haer Ho. Mog. mochten syn te disponeren / soo heeft hy te meer sorchvuldich geweest / om te doen begrypen / ende wel in te scherpen krachtige ende peremptoire redenen waer omme syns oordeels dit haer Ho. Mog. niet te bergen was. Hem is oock omtrent een Tractaet van commercie met Engelant gesprocken / en heeft hy getoont dat haer Ho. Mog. daer toe seer genegen waren / maer dat het diende tot nae het sluyten vande vrede verschoven.

Oock heeft hy gedachte Heer Zeestadt seer yverich ende resolupt gevonden om alle 't gene tot vrede ende vrede handel konde dienen / wegens den Coninck syn meester te faciliteren / ende was dies te geloven / dat de knoop van

 dien

dien handel soude aenkomen op het adjusteren van 't geen tusschen haer Ho. Mog. ende Engelant in debath mochte sijn.

Door goede ordre van daer ende extraordinarise ende seer geapplaudisseerde neerstichept / ende vlyt vande Heer Hartoch van Beaufort was de Vloote van desen Coninck tot Toulon eyndelijck in die staet gebracht / dat sijn Ed. aenden Heer Hartoch van Vendosme sijn broeder / schreef met acht-en-dartich Schepen van Oorloch / daer onder gereeckent acht van haer Ho. Mog. Zee te sullen nemen / ende tot dien eynde sedert eenighe daghen aen boort te sijn / met intentie om voor het uytvoeren van 't geen hem aenbevolen was / niet weder aen Lant te komen. Het wiert daer aengemerckt als een considerable saeck / dat men in vele jaren geen equipagie in Provence gedaen hebbende van half soo veel consideratie als de tegenwoordige / ende te voren in alle groote equipages / die daer waren geschiet / gehouden geweest sijnde / tot manninge vande Schepen van Oorloch / een groot gedeelte van 't Zee-volck uyt de Zee-plaetsen vande West-kusten van dat Rijck nae Provence over te brengen / tegenwoordich die toerustingh alleen in 't Zuyden in Provence, ende daer omtrent gevonden / was gedaen. Gedachte Heer de Beaufort schreef oock / dat sijn Luyden op de Vloot door stadige exercitie omtrent het handelen ende bestieren van 't Canon, tot die promptitude ende habiliteyt waren gebracht / dat sijn vertrouwen was dat sijn Majesteyt oock in dat deel / in 't welck men meende dat d' Engelsche eenige advantagie hadden seer wel gedient souden sijn; Het Schip de Cæsar, welcke den Ambassadeur van dien Coninck na Constantinopolen gebracht had op hebbende inde vyftich Stucken Geschut / ende over de vier hondert mannen / was ondertusschen ter goeder ure mede aengekomen / ende had ordre om sich gereet te maecken / en dese Vloot te volgen.

In 't laest vande voorgaende weeck / is hem van gewisse hant bericht / dat de Coninck van Spangien de mediatie van Vranckrijck tot het nederleggen van den Oorloch tusschen Spangien en Portugael hadde aengenomen / 't welck publijck geworden sijnde voor een vreemde ende speculative saeck van Staet wiert aengesien; de gemeene opinie wesende / dat den Coninck de continuatie vanden Oorlogh met Portugael sich avantageuser als de Vrede kon achten / ende dat de Spaensche seer gepersuadeert waren / dat het geen in dese konde sijn inder daet was. Men penetreerde oock niet wel wie de Spaensche permoveerde / de Fransche, in Oorloch sijnde met Engelant, te roepen tot een Mediatie, in de welcke d' Engelsche alrede waren / ende 't geen men provisionelijck scheen te besluyten was dat het seer te gelooven was / dat de Spaensche vrede met Portugael wilden maecken / ende met Engelant haer niet in laten in desen Oorlogh / ende middelen wilden soecken ende aenleydinge geven / om voor te komen dat de pretensien / die sy apprehenderen / daer ter occasie van 't overlyden vande Coninck van Spangien by Vranckrijck gemoveert schenen te sullen werden / geen rupture tusschen haer en Vranckrijck causeren.

Den Coninck heeft toegestaen dat haer Ho. Mog. tot bewaringe vande Engelsche gevangenen / welcke inde Zee-havenen van dat Rijck / door haer

Oor-

Oorlogh-schepen ofte particuliere Commissievaerders opgebracht wierden / de publijcque gevangen-huysen daer sijnde / mochten gebruycken ; Maer eyschte als een conditie / die sijn Majesteyt niet geweygert moest werden / dat sijn Majesteyt de helft vande voorschreve gevangenen / mits die tot sijn laste quamen / des noot sijnde / soude mogen ghebruycken om sijn gevangen onderdanen in Engelant tegens deselve uyt te lossen / ende te gelijck hadde goetgevonden toe te staen / dat d' Engelsche Prinsen niet souden mogen werden gearresteert uyt eenigerhande pretensie / met exceptie nochtans van dat deselve souden mogen geschieden op goederen die d' onderdanen van sijn Majesteyt inde Prinsen mochten hebben; Maer de Heer van Beuningen heeft aengewesen/ dat volgens het Tractaet Fransche goederen in Schepen vande vyanden van haer Ho. Mog. ende dies in Engelsche / van goeden Prinse waren / ende dat over sulcx dese exceptie niet konde subsisteren / ende heeft om dat aen te wijsen de Heer de Lionne ter hant gestelt copie van het artijckel van 't voorgenoemde Tractaet sulcx dicterende / die het aengenomen heeft te remonstreren.

Eyndelijck wiert vast gestelt dat den een-en-twintigsten namiddag ten twee uyren in 't Hof vande Coninginne moeder van Engelant tot Parijs en in 't bywesen van die Majesteyt een conferentie soude gehouden worden met de Heer Hollis alwaer de Heer de Lionne sich oock soude vinden wegen den Coning en hy Heer van Beuningen wegen haer Ho. Mo. om onder derselver welbehagen de weg te openen tot 't aenstellen vande Vredens-tractaten in een plaets welcke haer Ho. Mog. haer gevallich te sijn verklaert hadden. Gedachte Heer de Lionne heeft hem wederom geseyt wegen die Majesteyt te sullen komen verklaeren / dat desselfs interessen de vrede niet en soude retarderen. Hy is aengemaent om sich soo verre uyt te laeten wegen haer Ho. Mog. dat hy positive verseeckeren soude haer intentie te sijn / niet te retracteren de Conditien van Vrede / aengeboden by haer missive aende Coninck van Groot Brittannien / vanden elfden Decembris laestleden. Maer hy heeft in soo importante materie niet geoordeelt te konnen doen sonder last d' Heer van St. Albans was daer te hoove aengekomen ; Maer bracht geen ordre of instructie met sich omtrent eenige onderhandelinge. De Graef van Furstenbergh welcke op de Tractaten te Cleef is geweest / was oock aldaer aengelangt / met hem een Edelman vanden Bisschop van Munster ; welcke laetste instantie heeft gedaen / om door middel van dien Coninck / by haer Ho. Mog. te weegh te brengen eenige alteratie inde Tractaten met sijn Meester : Maer hem is te verstaen gegeven / dat de Coninck ge-engageert was om haer Ho. Mog. advantages in desen te bevorderen : En haer niet konde tegen sijn ; ende wiert uyt het geen so uyt den Heer Furstenburgh , als oock den voorsz Edelman verstaen wiert / vande dispositie inde welcke de gedachte Bisschop soude sijn / vastelijck besloten / dat met d' ordre aende Heer Colbert jongst gereitereert / om op 't krachtichste de Vreede te pousseren / deselve alsdoe gesloten soude sijn.

De Vloote tot Toulon toegerust was noch niet in Zee / men sprack van Galeyen tot deselve te voegen ; hatse daer door noch een nacht vijf of ses langer

get opgehouden soude worden / om datter tydingen waren dat d' Engelsche op nieuws haer Vlooten inde Middellantsche Zee souden willen versterckken.

Op deselve Handelingh in 't Hostel vande Coninginne moeder hebben haer Ho. Mog. den een-en-twintigsten geresolveert / dat hy de Heere van Beuningen de voorschreve conferentien metten Heer Ambassadeur Hollis aengestelt van wegen desen Staet soude hebben by te woonen / ende dat hem voor instructie soude dienen / den brief die haer Ho. Mog. den elfden December lestleden aende hoogst-gemelde Coningh van Groot Brittannien hebben geschreve / ende de presentatien daer inne vervat voor soo veel als men doen ter tijt kennis heeft gehadt / wat d' een of d' ander genomen hadde / ende voor soo veel belanghde Landen ende Plaetsen / die sedert souden mogen wesen geoccupeert / dat de hooge partyen daer over oock onderlijck inder minne soude konnen verdragen / dat by verdere voortgangh vande voorschreve handelingh gedelibereert ende gedisponeert soude worden over het eligeren van eenige bequaeme habile persoonen / om deselve met ende nevens den meergemelde Heer Beuningen van wegen desen Staet by te woonen.

Hem was rede te voor toe geschreven om aenden Coningh te mogen accorderen voort gebruyck van sijne gevangenhuysen de helft van de Engelsche Gevangens , die door Oorloch-schepen of Capers van haer Ho. Mog. inde Havens van dat Rijck opgebracht / ende inde voorschreve Gevangen-huysen bevonden wierden / mits hy haer Ho. Mog. oock toegestaen wordende gelijcken gedeelte van d' Engelsche gevangens / die door Fransche Oorlogh-Schepen of Capers mochten worden in Hollant opgebracht / ende aldaer bewaert. Oock om devoiren aen te wenden / ten eynde d' eygenaers van seecker Schip met Fransche Wijnen eerst door d' Engelsche aen strant gejaegt omtrent Bouloigne , ende naderhant aldaer inde Stadt gebracht / soude mogen vrygestelt worden vande pretensie van een derde deel voor borgloon , als oock dat diergelijcke vexatie niet meer mocht geschieden. Desgelijcx dat hy ter occasie vande instantie by de Fransche Ambassadeur tot Stockholm aenden Heer Ysbrants gedaen / dat haer Ho. Mog. met eenige complaisance d' ongefondeerde pretensien van subsidien vande Croon Sweden soude willen te gemoete gaen / aen Vranckrijck soude verklaeren sulcx om redenen haer Ho. Mog. onmogelijck te sijn ; ende by die occasie aenhouden om betalingh vande resterende subsidien , welcke haer Ho. Mog. van Vranckrijck competeerden / met verseeckeringh van dat sy deselve geerne souden employeren / om den Koninck van Sweden inde goede parthije te trecken.

't Geen by hem tot noch toe / in nakominge vande voorschreve bevelen uyt gewerckt heeft konnen worden / was dat op de notificatie van haer Ho. Mog. voorschreve Resolutie / om elckander over ende weder in voorschreve maniere t'accommoderen / met de helft van de Engelsche Gevangens / de Heer de Lionne aen genomen had 't geen omtrent het gebruyck van des Koninghs Gevangen-huysen / ende tegen arresten op Engelsche Prijsen by sijne Majesteyt op haer Ho. Mog. instantie goedt gevonden was / aen de Gouverneurs van de Zee-Provincien aen te schrijven / om in de Zee-Havens seec-

seecker ghemaeckt ende geobserveert te worden: Ende soude op esclaircisse-ment by hem gegeven / om dat Fransche Goederen in de Engelsche Schepen van goeden prinse waren / d'extensien ontrent het Verbodt tegen d'arresten en houden / van dat die om geenige oorsaecken / noch op eenige pretexten souden mogen geschieden. Sulcks dat haer Ho. Mog. intentie in desen volkomentlijck was bereyckt.

De Heer Mareschal d'Aumont was Gouverneur van Bouloigne, ende bestondt in affiniteyt de Heer Tellier, Secretaris van Staet / dewijl des Heers Mareschals oudtste Soon aen desselfs Dochter was getrout / ende heeft daerom met advijs van den Heer Boreel gracht / dat aen het selfde effect ende behaeghlijck aen de Heere Tellier soude sijn / dat hy hem over het geen tot Bouloigne geadviseert wierdt voor gevallen te wesen / aen sijn Ed. soude addresseren / liever als aen den Coningh / ende dat het oock dienen soude / om het humeur van gedachte Heer Mareschal te mesnageren / ende heeft gedachte Heer de Tellier dienvolgende daer ontrent by hem aen ghe-sproocken sijnde / belooft in soodanigen sin aen gemelden Heer Mareschal te sullen schrijven / dat haer Ho. Mog. konden verseeckert wesen / dat in desen geen redenen van klachten souden over te blijven; dat te faciller te vertrouwen was / dewijle bekent was dat de gedachten van sijn Majesteyt gantsch niet leyden / om diergelijcke excessen van sijn Gouverneurs te conniveren en tollereren.

Voorder heeft aldaer aen gedient / 't geen haer Ho. Mog. als voorseydt is / verklaerden tot uytsluytinge van alle hoope van de Sweden, op haer ongegronde pretensien van Subsidien Gelt te sullen furneren / ende heeft wederom levendigh gemaeckt haer Ho. Mog. eysch van de resterende subsidien / welcke haer uyt kracht van de Alliantie met den Koningh van Vranckrijck waren competerende / op 't eerste wierdt niet sonderlinghs tot antwoordt gegeven / dewijle de saecken met Sweden in andere termen als voorheenen scheenen te vervallen / ende op 't laetste soude men geerne betaelt hebben met uytvluchten, sulcks dat ondervindende dat die saeck niet als met debatten / die wat delicaet waren / te boven te komen souden wesen / voor den dienst van haer Ho. Mog. onder derselver verbeteringh / had geoordeelt dat de finale instantien in desen te doen / dienden te werden verschooven / tot dat verscheyde andere saecken in de welcke de humeuren te mesnageren waren / als ontrent de directie van de Vlooten, dese incidenten met Sweden en diergelijcke met gemack neder gestelt souden wesen; Vertrouwende ondertusschen dat by aldien de Consilia van Sweden in dat spoor konden werden gebracht / datse in de gemeene partye souden willen treden / niet beswaerlijck soude werden ghe-effectueert / dat men tot dien eynde de handt soude in de beurse steecken / insonderheyt als de Penningen in afkortinge van subsidien voor haer Ho. Mog. souden werden geimputeert; Want het soude altijdt een krachtigh argument sijn / dat men met de Subsidien te weygeren geen oorsaecke moest laten tot gelijcke uytstellen in 't presteren van 't Tractaet als in desen Oorlogh met Engelandt by dese Majesteyt waren gebruyckt.

Voorders is hem met de jonghste Post uyt de Griffie van haer Hoogh Mog. tot

toe gekomen/ haer Ho. Mog. Resolutie van den vijfthienden deses Maents/ behelsende verscheyde importante poincten raeckende de negotiatie met Sweden, ende onder anderen inhoudende dat den Koningh van Denemarcken/ geensints soude versocht werden om stil te sitten, ende buyten engagement te blijven; maer wel ter contrarie om sich achtervolgens de Tractaten/ tusschen sijne Majesteyt ende haer Ho. Mog. in vigoureuse actie te stellen; ende hoewel hem geene aenschrijvinge by haer Ho. Mog. was gedaen/ sich tot eenigen eynde van de voorschreve Resolutie te dienen/ soo heeft hem nochtans van haer dienst geoordeelt te sijn/ dat hy de selve soude gebruycken/ om te stercker aen te perssen de persuasien/ die hy voor heenen aldaer had aengewent/ om dien Koningh te disponeren/ om de saecken van Denemarcken onder anderen te houden op de gronden met die Croon neder gestelt/ sonder aen de instantien ende dreygen van Sweden te defereren/ ende heeft gemeynt niet sonder fondament aen de Heeren van sijne Majesteyts Raedt te hebben konnen te ghemoedt voeren/ dat dese saecke geen keure vaerde/ dewijle de neutraliteyt van Denemarcken, welcke de Croon Sweden voor sloegh/ ende imperieuselijck urgeerde in handen van Denemarcken, noch van Vranckrijck, noch van haer Ho. Mog. was/ maer dat daer over met Engelandt, dewijle de saecke tusschen dat Rijck ende Denemarcken, tot een openbaren Oorlogh waren uyt geborsten/ moeste werden geconvenieert; Dat ondertusschen Denemarcken niet wapenende/ ter discretie van Engeland soude blijven/ ende gedrongen ofte gepermoveert soude konnen werden/ om noch arger mesures te nemen/ ten aensien van Vranckrijck ende van haer Ho. Mog. als die van een pure Neutraliteyt, ende om te wapenen haer Ho. Mog. Subsidien noodigh had/ die de selve geensints konden debourseren/ om Denemarcken in Neutraliteyt te stellen; Dat sulcks de Regeeringe van Sweden oock met het aenwijsen van onmogelijckheyt/ soude konnen werden tegen gesproocken in haer voorstel/ ende dies als eenige reden ende de alderminste consideratie van ghenegentheydt tot dese Croon by de selve plaetse konde vinden/ van haer onbehoorlijcke proceduren in dese soude desisteren/ insonderheyt als de redenen van inductie ende vriendelijcke noodinge met aenbiedinge van considerable avantages/ om Sweden in de goede partye te trecken/ met stercke Resolutien om indien sy een andere wegh uyt wilden/ haer met alle macht tegens te gaen/ souden worden ghestijft; Hy heeft dit alles gheappuyeert/ met al het geen by hem heeft uyt gedacht konnen werden/ om uyt respecte van conservatie van reputatie, ende uyt hoofde van andere Interessen van Staet/ ende van veele beswaerlijcke consequentien ende inconvenienten welcke souden ontstaen/ indien men van Cours van Conseils quam te veranderen; ende hy konde niet anders mercken/ of die redenen wierden daer meer ende meer geapprehendeert/ hoewel hem noch niet positive gesproocken wierdt/ ende alleen geseydt dat men af wachte wat d'Heer d'Estrades op d'ordres hem hier omtrent toe gesonden/ bejegenen soude; Ondertusschen spraeck men resoluyt met d'Heer Secretaris Puffendorf, van dat Vranckrijck niets dat in sijn vermogen was/ ja sijn Croon selve des noodt sijnde soude sparen om Sweden tegens te gaen/ by aldien het eeniger mate in

dese

dese feytelijck tegens Denemarcken soude willen procederen. De Heer de Lionne vermeende dat den Ambassadeur Koninghsmarck, welcke men tijdinge had dat tot Mets geweest / ende van daer vertrocken was / morgen ofte overmorgen tot Parijs soude sijn / men verlanghde te vernemen wat sijn Instructie op dit subject soude mede brengen: Ondertusschen melden de jonghste tijdingen van de Heeren Fransche Ambassadeurs tot Stockholm, dat de Heeren Sweden begonnen te seggen / dat sy konden lijden dat den Koningh van Denemarcken armeerde / mits dat hy niet ageerde tegens d'Engelsche, ende dat het geen aen die Heeren voor gekomen was / van de Instructie van de Heer Bielcke na Denemarcken gaende / niet van soo scherpe tael was / als men voor heenen tot Stockholm had gesprocken.

D'Heer Hollis heeft naderhandt op 't voorwenden van 't verswaren van sijne indispositie / de bewuste by-een-komste in 't Hostel van de Koninginne Moeder van Engelandt tot op Donderdagh, ende naderhandt tot op Maendagh verschoven.

't Gaf wat alteratie dat uyt Calais gheschreven wierdt / dat d'Engelsche met vijf-en-tachtigh a tnegentigh Schepen van Oorlog in Duyns waren / ende dat d'advijsen uyt den Staet mede brachten / dat haer Ho. Mog. Vloot in lange noch niet gereet soude sijn.

De jonghste Brieven van den Hartogh van Beaufort op gisteren in gekomen / melden dat Zeyl-reede was / ende alleen eenigh Buspoeder van Genua verwachte / dat alle dagen stondt te komen / sulcks dat het vertrouwen was / dat sijne Hoogheyt jeghenwoordigh in Zee moest sijn / ende de Galleyen van de Croon soude met sich nemen.

De Heer van St. Albans, was sedert drie dagen tot St. Germain te Hoof aen gekomen; maer de Heeren Ministers ende andere met de welcke sijn E. familiair was / seyden eenparichlijck dat hy geenerhande ordre ofte Instructie van 't Engelsche Hof / mede was brengende omtrent saecken van Staet / ende dat sijn E. sich in dese gelegentheyt met de selve gants niet mengde.

De Heer Ambassadeur van Spangien seyde opentlijck aen een yeder / dat hy geen kennisse had van 't accepteren van de mediatie van Vranckrijck, in de handelinge van een accommodement met Portugael, dat vreemd ghevonden wierdt / dewijle de Heeren Fransche Ministers het contrarie even positive seyden. Daer waren Brieven uyt Madrid, welcke berichten dat men noch ten eenen noch ten anderen op de aenbiedinge van de voorsz mediatie had gheresolveert / ende dat aen d'Heer Ambrun provisionelijck tot antwoordt was ghegeven / een groot compliment tot danckseggingе.

Maendagh den ses-en-twintighsten op de middagh / is d'eerste conferentie met den Heer Hollis, ten overstaen van de Koninginne Moeder van Engelandt gehouden.

D'Heer van Beuningen had voor af uyt den Heere Ruvigny, ghetracht te vernemen of gedachte Heer Hollis, naer de gedane verklaringe van genegentheyt / om met hem in conferentie te treden / niet soude mogen bekomen hebben eenige ordre / om oock van de zijde van den Coningh van Engelandt eenige propositie tot vrede te doen / ende vernomen hebbende dat sijne E. altoch geenige soude

soude hebben bekomen/ als om te hooren / over te schrijven / ende hier antwoord af te wachten/ soo was hem Heer van Beuningen wel in ghedachten gevallen of het niet geraden soude sijn/ sijn positive last van haer Ho. Mog. te rugge te houden / ende niet anders te verklaren / als datter seer goede apparentie tot vrede soude sijn / by aldien den Heer Hollis gelast waer ofte gelast mochte worden de conditien / voor geslagen in de voorgeroerde Missive van den elfden December aen den Koningh van Engelandt te accepteren / ende over de Plaetsen die men sedert verstaen soude mogen hebben genomen te zijn / in amicable compositie te komen / maer considererende dat d'Heer Hollis niet konde ignoreren / dat hy Heer van Beuningen soude hebben eenige rescriptie / op 't geen van de aldaer door hem aengebodene conferentie over geschreven had / ende dienvolgens 't geen in die sin soude komen te seggen / soude aensien als een propositie ghedaen aen de zijde van haer Ho. Mog. ende dat des niettemin lichtelijck de geene die geseydt wierden ontrent den Koningh van Engelandt, alle aenleydinge tot Vrede-handel te trachten te turberen/met het verwecken van ongegronde suspicie / van dat daer toe geen sincere genegentheydt soude sijn aen de zijde van Vranckrijck, ende van haer Ho. Mog. dese suspensie maniere van voorstelling/ welcke hy soude komen te misduycken / ende daer door het rappel van de Heer Hollis te wegh te brengen / soo heeft hy geacht de wegh van een volle Franchise de veylichste te sijn; maer ondertusschen op dat de Engelsche haer niet souden mogen abuseren / met een propositie op de welcke haer Ho. Mog. de handelingh souden willen sluyten / als inhoudende alle het geen van de uyterste condescendentie niet eenigen schijn ge-eyscht konde worden / aen te sien als een voorstel / van de welcke men een Negotiatie soude willen beginnen / om den anderen naderhandt verder ende verder te ghemoedt te gaen / soo heeft hy tot weghneminge van soodanige persuasien alle mogelijcke cautelen ghebruyckt / ende oock te gelijck om de Heer Hollis te krachtiger te convinceren / van dat op geen redelijcke ofte eenichsints admissible gronden yets meerder van haer Ho. Mog. ghevordert konde werden / ende op dat dit laetste met te meerder nadruck soude mogen gheschieden / heeft alvooren in de conferentie te treden / aen de Heer de Lionne doen considereren / dat het dienstich soude zijn / aleer eenige ouvertures te doen / sijn Ed. wegens sijn Koningh soude verklaren te achten / dat in de aen te stellen handelingh mocht worden ghepresupponeert een egale genegentheydt tot vrede / ende dat geen in de selve voor gestelt ofte gheurgeert moest worden / op gronden van reden ende billickheyt moesten worden gefondeert / ende niet op eenige presumptie / van dat men van de eene ofte de andere zijde in staet soude sijn om den anderen de wet te geven / ofte in necessiteyt om die t'ontfangen / ende dit aen gedachte Heer hebbende doen smaecken / ende vorder met sijn E. geconcerteert hebbende / 't geen ontrent de forme van de conferentie soude dienen te worden geobserveert / is met sijn E. op de voorschreve Maendagh des namiddaghs ten drie uyren / in sijn Carosse naer 't Hof van hoogh-gedachte Koninginne Moeder ghereden / naer dat alvooren verstaen hadden dat den Heer Hollis sich daer bevond / ende te gelijck met wel-gedachte Heer de Lionne gheadmitteert zijnde / om haer Majesteyt te begroeten / in een Kamer alwaer veel Heeren en Dames sich ontrent haer bevonden / heeft

heeft de Heer de Lionne naer gedane reverentie gevraecht / of het haer Maje-
steyts intentie was haer daer te hooren / ende haer Majesteyt daer op in ghe-
treden sijnde in een Cabinet / in 't welcke de Heer Hollis was / ende de Heeren
Lionne ende van Beuningen hebbende doen volgen / soo heeft hoogh-gedachte
haer Majesteyt een begin aen dese onderhandelingh gegeven / met te verklaren
dat zy blijde was / hun daer by den anderen te sien / datse geloofde door Godts
speciale bestieringe tot Parijs langer als haer meyninge was op gehouden te sijn /
om tot het goede werck van de vrede aenleydinge te geven / dat sy die van her-
ten wenschte / en verseeckert was / dat den Koningh haer Soon die oock sin-
cerelijck desidereerde / ende dat zy konde responderen van de goede intentie van
de Heer Hollis, om alle het geen van een Minister vereyscht konde werden /
tot het uytwercken van de selve te contribueeren. Ende hier op eerst by de Heer
de Lionne van wegen sijn Koningh / ende daer na by hem van Beuninghen
geantwoordt sijnde / met ghelijcke protestatie van sincere genegentheyt tot vre-
de / met te looven haer Majesteyts Godtvruchtigen yver omtrent het neder-
leggen van den opgeresen Oorlogen / ende met toewensingen van dat sy in 't kor-
te de satisfactie mocht hebben / om de Vrede door haer tusschen-komste / ende
als onder haer oogen herstelt te sien / ende by de Heer Hollis in goede termen
gheconfirmeert sijnde / 't geen de Koninginne van des Koninghs van Groot
Brittannien genegentheydt tot vrede / ende oock van sijn yver / om die te mo-
gen helpen bevorderen / hadt geseydt / soo heeft hooghst-gedachte Koninginne
versocht / dat men wilde trouhertelijck in 't werck treden / om van de goede
dispositie / die sich van alle kanten ontdeckte te profiteren / ende tot dien eynde
te komen tot sodanige voorstellen / waer door men tot een prompt Vredens-
besluyt mocht gheraecken: Ende daer op by de Heer de Lionne in substantie
gheantwoordt sijnde / dat men daer toe lichtelijck scheen te sullen komen / by
aldien men noch van de een noch van de andere zijde / den anderen op presum-
ptie van overmacht soude willen ondernemen de wet te stellen / maer tot gron-
den van de onderhandelinge wilde leggen de reden ende billickheyt / soo is by
d'Heer van Beuningen dit op gevat / ende voorder geseydt / dat hy de vrede voor
gesloten hield / indien men van die gronden niet wilde devieren / ende dese pre-
suppositie niet tegen gesproocken sijnde door de Heer Hollis, en de discoursen
voorder gevallen sijnde / alle dienende om de gronden van dese billickheyt wel in
te scherpen / soo heeft gedachte Heer de Lionne in substantie gheseydt / dat den
Koningh sijn Meester in desen Oorlogh niet was getreden / als alleenlijck om
te voldoen aen zijn woordt aen sijn Geallieerden ge-engageert / ende dat tegens
sijn eygen interessen / ende dies om sijn interessen de vrede niet een dagh soude
retarderen / datter konden sijn poincten van liquidatie tusschen de Natien over
saecken van Justitie / maer die niet waren om het groote werck van de vrede
op te houden / als het andersints tusschen Engelandt ende sijne Majesteyts
Geallieerden konde worden ghevonden ende getroffen. De Koninginne heeft
daer na d'Heer van Beuningen by haer aenspraeck aenleydinge ghegeven / om
hem van wegen haer Ho. Mog. te verklaren / ende by hem alvooren gevraecht
sijnde / of den Heer Hollis geen propositie van vrede weghens den Koningh van
Groot Brittannien soude komen doen; Ende alsoo de selve dat declineerde /

gepermitteert wesende dat wel te oordeelen was / dat haer Hoogh Mog. intentie tot vrede seer sinceer ende sterck moest sijn / dewijl sy aenstonds naer de ontfangen tijdingen van de hier aengeboden conferentie / hem hadden gheinstrueert van haer finale intentie ontrent het aengaen van een vrede / ende niet verboden daer van openinge te doen / datelijck in 't begin van de onderhandelinge ; Ende hoewel het prejudiciabel konde gheoordeelt worden / ende subject om misbruyckt te werden / te beginnen in een Negotiatie / daer men gesint was te eyndigen / ende met de geene met de welcke men de wapenen voerde de uytterste voorstellen tot vrede te doen / sonder die wederom te ontfangen. Dat hy echter achtende / dat het niet als avantagieus konde sijn begeerigh te blijcken / om te eyndigen een Oorlogh die by na alle Natien in 't Christenrijck dede lijden / ende by een yeder gedoemt wierdt ende gheblameert / ende te gelijck considererende dat de Vlooten *in procinctu* zijnde / om tegens den anderen in Zee te komen / ende dies het werck van de Vrede-handelingh / soo het niet in korte dagen gesloten wierdt / misschien seer te altereren / sijn uytterste last eerst soude seggen / ende dies konde verklaren / dat haer Ho. Mog. al-noch niet souden af treden van de conditien van vrede / by haer schrijven van den elfden December / aen den Coningh van Groot Brittannien aen geboden / by aldien sonder uytstel daer op een besluyt konde werden ghetroffen / ende dies alnoch te vreden waren aen de keure van sijne Majesteyt van Groot Brittannien te laten de vrede te maecken met een restitutie van 't geen over en weer / soo voor als na 't begin van den Oorlogh genomen ofte den anderen onthouden soude mogen zijn / ende dat daer mede over ende weder getreden soude worden / in de pretensien welcke men voor den Oorlogh had gehadt / ofte dat men over ende weder soude blijven behouden, 't geen men den anderen / soo voor als na 't begin van den Oorlogh ontnomen had. Hy heeft vervolgens geseydt / dat haer Ho. Mog. uyt geenen hoofde yetwes meerder konden worden ghe-eyscht / want wilde men voor wettigh verkregen stellen / het geen met de wapenen geduyrende den Oorlogh was gheoccupeert / ofte den anderen onthouden / haer Ho. Mog. wilden vredes-halven niet disputeren / hoe verre het in dese gelegentheyt applicabel was ofte niet / maer de saecken laten in den standt by de welcke die door de wapenen waren / met het voorschreve temperament aengaende Plaetsen ende Landen / welckers occupatie voor den Oorlogh niet was bekendt gheweest ; Wilde men van de andere kant sustineren / dat alle het geene den Coningh van Engelandt voor / of na 't begin van den Oorlogh ghenomen had / niet uyt kracht de waerde van de pretensien / die hy voor den Oorlogh had gehadt / wanneer haer Ho. Mog. souden behouden 't geen de Engelsche daer tegens af genomen ende onthouden was / dat haer Ho. Mog. wederom te vrede waren een reciproque restitutie te doen / ende sijne Majesteyt ende sijn Onderdanen haer pretensien te laten gelden / mits dat sy wederom traden in 't reght van haer contra-pretensien / ende nevens restitutie van de plaetsen / bequame restitutie van alle de Schepen en Goederen / korts voor 't aengaen van den Oorlogh in Engelandt aen gehaelt / ende daer na gheconfisqueert. Hy heeft aen ghewesen dat Cormantijn ende Pouleron geensints waerdigh waren

waren Nieu-Nederlandt, Cabo Corço, en't Fort St. Andries op 't Eyland Boavista, ende dat de contra-pretensien van haer Ho. Mog. ende de Schepen ende Goederen voor den Oorlogh, hostilijck in Engelandt aen gehaelt, ongelijck meerder waerdigh waren als de pretensien die syne Majesteyt van Groot Brittannien, of sijn Onderdanen voor den Oorlogh gehadt hadden; noch dat Nieu-Nederlandt ende Cabo Cors in volle vrede, ende dess qualijck genomen waren, ende Cormantin ende Pouleron geduyrende den Oorlogh de Engelsche af genomen, ende onthouden; ende dies wettelijck pretendeerden, ende dat over sulcks inder daedt in desen by haer Ho. Mog. meerder na gegeven, ende aen de vrede opgeoffert wierde, als men uyt reden van haer konde verwachten, dat zy oock tot het aenbieden van dese conditien voor desen alleen waren gebracht door de sterche instantien van Vranckrijck, in een tijdt dat die Majesteyt sich voor haer noch niet verklaert had, ende dat haer Ho. Mog. te Lande aen ghetast door den Bisschop van Munster, ende in geen kleyn nabedencken gestelt, van dat veel andere haer in dien Oorlogh tot haer nadeel mochten mengen, ende van de Resolutie van dese Croon onseecker, ende van die van Denemarcken mistrouwich sijnde naer de ongelucken die zy te water hadden gehadt, in staet scheenen te sijn om niet aen de vrede te weygeren, dat van de uytterste faciliteyt konde worden gedesidereert, dat dit niettemin de uytterste conditien waren die zy opt hadden toe gestaen, ende dat over sulcks als surprenant konde schijnen, dat sy noch naer soo veel verandering tot haer voordeel by de selve persisteerden, dat hy dess te meerder in dese gelegentheydt aen geroert heeft, in presentie van de Heer de Lionne op dat de Engelsche seecker souden mogen sijn, dat de laetste propositien by de Heeren Fransche Ambassadeurs gedaen, in Engelandt niet van haer Hoogh Mog. noch by de selve waren gheadvoueert; Hy heeft voorts hier by gevoecht, dat by aldien men haer Ho. Mog. de schuldt van desen Oorlogh wilde wijten, ende daer over teghens haer pretensien maecken over schaden in desen Oorlogh geleden, zy souden geerne daer over in Debat komen, mits haer vry stondt gelijcke beschuldingen tegen hare partye te mogen in brengen, ende daer op indemniteyt van inestimable schaden te eysschen, ende datter geen Reghter in desen was als Godt in den Hemel, ende hier op andere haer conscientie die haer vry kenden van alle soodanige imputatie, en niet konde lijden dat zy een onreghtveerdigh oordeel teghen haer selven souden vellen. Ende dat hy daerom weer by conclusie moest seggen, dat niet konde sien uyt wat hoofde men haer Ho. Mog. yets meerders als zy aenbooden soude konnen vergen. De Heer Hollis heeft sich niet in ghelaten om dese redenen te debatteren, maer geseydt, dat Nieu-Nederlandt en Cabo Cors den Koningh van Engelandt van ouds toe behoorde, maer by d'Heer van Beuningen daer op geantwoordt wesende, dat indien sulcks bewesen konde worden, haer Ho. Mog. inder daedt presupponeerden 't geen niet en was, ende daerom me met fondament aengemaent konde werden om van sustenue te veranderen, ende dat daer op versocht te moghen verstaen waer op men die eygendom fondeerde, soo heeft sijn Ex. geseydt 't geen meermalen van de Engelsche zyde is voort gebracht, van dat d'Engelsche voor desen

deser by Cabo Corço een Logie hadden gehadt / de grondt op welck 't Fort leydt hadden ghebouwt / ende dies met het Fort t'occuperen / wederom in 't hare waren gekomen; Maer aengaende Nieu-Nederlandt heeft sijn Ed. geenderhande Titul van eygendom voort gebracht / maer heeft alleen ghe-seydt / dat het de Engelsche toe behoorde / en dat de Heer Downingh in feecker schrift had bewesen / dat die van Jaer tot Jaer haer pretensien daer op hadden vernieuwt / maer als dit alles hy met een verhael van 't geen van de gelegentheydt van 't Fort aen Cabo Corço was / ende van Nieu-Nederlandt had doen blijcken geheel anders gelegen te sijn / ende by conclusie ghesepdt had daer uyt te consideren / dat den Koningh van Engelandt noch reght noch schijn van reght op 't voornoemde Fort of Nieu-Nederlandt had / ende van solutie had gedient op 't geen sijn Ed. ontrent de grondt van Cabo Cors had geobjicieert / soo is sijn E. replijck geweest / dat het onnodigh was hier over in debatten te komen / ende gerepliceert sijnde / dat de saecke van haer Ho. Mog. klaer ende evident was / ende dat men moest die bewijsen / altijdt ur-gerende datter in desen niet gepretendeert moest werden / of men moest stel-len uyt wat hoofden / indien men niet wilde vallen in de gronden welcke de Heer de Lionne te reght had verklaert / niet admissibel te zijn van de anderen de wet te willen stellen / daerin by gedachte Heer de Lionne discretelijck is toe gestemt / soo heeft de Heer Hollis daer op van subject veranderende / hem onverwacht gevraeght / of dan oock de Visscherye haer Ho. Mog. ghemeen was met alle Zee-varende Natien. Waer op geseydt heeft dat in geen debat-ten / die den Oorlogh gepreccedeert hadden / daer van mentie gemaeckt was / oock in geen manifesten / dat men hondert Jaren en meer / met den anderen wel geleeft had / veel Tractaten en Alliantien in die tijdt gemaeckt / sonder moeylijckheden over dat poinct / en dat hy hem verseeckert hield / dat zijn Ed. op een Vrede-handeling niet soude willen levend maecken / 't geen waer over in den Oorlogh ende voor de selve niets was ghemoveert; Eynde-lijck heeft gedachte Heer voorgeworpen / dat den Oorlogh by haer Hoogh Mog. door 't assenden van de Ruyter na Africa was begonnen / ende dit mede gediluëert sijnde met verscheyde klare solutien / heeft gedachte Heer Hollis geseydt / dat dit den wegh niet was om tot een vrede te komen / dat het geen hy van wegen haer Ho. Mog. quam aen te bieden niet daer toe konde strec-ken; En daer op by haer Majesteyt gevraeght zijnde / wat d'Heer Hollis soude konnen over schrijven om tot een goedt besluyt te komen / heeft hy Heer van Beuningen haer Ho. Mog. geproponeerde gerepeteert / soo als 't hier boven ge-expresseert staet / ende *ex incidenti* oock mentie gemaeckt sijnde van een Reglement de Marine by de Heer de Lionne, heeft daer op geseydt dat haer Ho. Mog. daer toe seer genegen waren / maer dat het scheen uyt zijn natuyr best gereserveert te werden tot na 't sluyten van de Vrede. Het eynde van alles is geweest dat d'Heer Hollis heeft aengenomen te schrijven / ende antwoordt af te wachten. Zedert heeft uyt den Heer Ruvigny verstaen / dat d'Heer Hollis naer 't houden van de voorschreve conferentie / aen sijn Ed. aen gebooden / als voor desen in Engelandt aen den Koningh was geschiedt / ende dat hy te gemoedt sach dat hy soude werden gerappelleert / maer ge-

dachte

dachte Heer Ruvigny had hem doen considereren / dat de tijden verandert waren / ende dat de verdere presentatien in Engelandt niet van haer Hoogh Mog. waren gekomen.

Nevens de Resolutie van haer Ho. Mog. omtrent de handelingh van Vrede met Engelant, sijn hem toegekomen twee resolutien d'eerste om te bedancken den Coningh / ter occasie vanden Vrede met den Bisschop, voor d'assistentie / en versoeck tot 't wederroepen vande troupes; item / dat de drie hondert duysent Gulden in minderingh vande subsidien niet ten deele ofte by parthyen / maer in 't geheel betaelt mochte worden: d'andere raeckende haer Ho. Mog. sentiment omtrent Sweden ende Denemarcken aenden Heer d'Estrades ter hant gestelt / en hem toegestaen tot de dancksegginghe heeft audientie versocht ende d' verwachte uyr.

Ondertusschen heeft den Heer de Lionne en andere op dat stuck onderhouden aengaende het te rugh roepen vande trouppen ende krachtich versocht de betaelingh der drie hondert duysent guldens oock ingestelt een Memoriael / maer had noch geen antwoort.

Aengaende het te rugh roepen vande Troupen is hem geseyt dat alreede Quartieren voor de selve in dat Rijck waren geassigneert in 't Lant van Melsin, Verdun.

Omtrent de saecke van Sweden was het seecker / dat men aldaer seer geerne in Vrientschap met die Croon soude blijven / ende de oude vervallene confidentie vernieuwen / dat men oock oordeelde dat het Vranckrijck en haer Ho. Mog. seer embarasseren soude by aldien Sweden in die gelegentheyt de Croon Denemarck quame te beoorlogen / maer na datmen alles rijpelijck geponderEERT had / dat ter occasie van gedane bedreyginge vande Regeringe van Sweden in consideratie was gekomen / soo merckte hy uyt de discoursen de welcke die weeck by de Heeren Ministers met hem daer op gehouden waren / dat men met haer Ho. Mog. oordeelde dat in desen geen ander expedient was te volgen / als te blijven by 't geen met Denemarcken was ter neder gestelt / ende dat men wel alles diende te doen dat redelijck was om Sweden te winnen / ofte ten minsten neutrael te houden; edoch by aldien Sweden een ander wech soude willen in slaen / ende Denemarck attacqueren / dat men gehouden was te doen alles wat mogelijck was om Denemarck te defenderen / ende op so een ongegronde maniere sich by sijn Vrienden de met niet maest laten stellen / en wierd de Sweedsche bedreyginge oock dies te meer ondraeglijck bevonden / na dat hy had doen considereren dat inde voorgaende Engelse oorlog / wanneer Vranckrijck inde parthye niet was / sonder eenige oppositie / ja sonder eenige klachten by Sweden was aengesien / dat den Coninck van Denemarcken gearmeert / en de passage aende Engelsche schepen naer de Oost-Zee gesloten had; Ondertusschen was tot Parijs aengekomen den Heer Ambassadeur Coningsmarck, ende hoewel hy noch sijn publijcke intrede niet had gedaen / heeft hy echter den Heer de Lionne en andere van sijne Majesteyts Raet gesien / soo veel d' Heer van Beuningen vernam uyt 't geen hem d' Heer Koninghsmarcks discoursen was gerapporteert / gingen deselve alle daer heen om 't onbehoorgen dat hy daer houd over de ... van ... de ...

de te verfachten / en voor 't meestedeel aen haer Ho. Mog. t' imputeren / dat Sweden in dese Engelsche Oorlogh geen resolutie genomen had meer over een stemmende met die van dese Coninck / syn Ed. dissimuleerde eenige kennis te hebben van formele bedreyginge, welck men tegen Denemarcken soude hebben gedaen / en wilde doen gelooven datter geen engagement was met Engelant dat de Croon Sweden daer toe soude obligeeren / klagende dat haer Ho. Mog. soo seer difficiel waren om haer contentement te geven op haer grieven / ende wilde voor redelijck doen passeeren de bewuste eysch van subsidien / ende seyde dat by aldien Sweden by haer Ho. Mog. aengesocht waer geweest niet soo favorable conditien als Denemarcken had geobtineert het selve Rijck de partye van haer Ho. Mog. soude hebben gekosen / men wist niet wat uyt die discoursen te besluyten was insonderheyt dewijl gedachte Heer noch nader instructie seyde te wachten / ende dat men vande ander syde considererende dat hy daer tot Paris te Post van Mets was ghekomen sijn aenspraeck aen de Heeren Ministers verhaeste; ende Heer Secretaris Puffendorph het niet wel ghelooven konde / dat hy dese anders als op goede narichtinghe vande intentie van de Sweedsche Regeeringhe spreeck / waer uyt dan besloten soude mogen worden dat welgedachte regeringe vermits de fermite diese by den Coninck van Denemarcke ende elders gevonden had geen hoope siende om met bedreyginge yets uyt te wercken / of daer by blyvende goetvont dissimulatie te gebruycken / tot datse in staet waren om die uyt te wercken / 't welck d' Heeren Deensche Ministers daer toonden te apprehenderen / dewijl haer advijsen medebrachten / dat de Sweden besich waren om een corps van ses a seven duysent man in Schoonen by een te brengen / bleven sy daer om aenhouden om met eenige Gelt-subsidien of Krijghs-benden versterckt te worden / edoch de dispositie op dat haer versoeck wiert uytgestelt / tot dat men sagh / of Sweden niet sonder dese aenstotelijcke middelen gedisponeert konde werden / om de saecken van Denemarcken ongeturbeert te laeten / ende was tot dien eynde / aen meergedachte Heer Ambassadeur door d' Heer de Lionne in de alder krachtighste termen geseyt / dat Vranckrijck niet als met groote droefheyt zich soude konnen sien in necessiteyt / om yet tegen Sweden te doen / dat met d' oude vrientschap niet soude over een komen / maer dat hy daer toe soude wesen gebracht indiende regeringh van Sweden in dese tijt den Coninck van Denemarcken soude willen attacqueren, sijne Majesteyt gehouden sijnde door sijn eer en woort / oock geresolveert sijnde deselve met al sijn macht / jae sonder sijn eygen Croon te sparen / 't was noodich / op 't aller uytterste te defenderen / d' Heer van Beuningen liet niet ondertusschen te doceren de klachten die tegen haer Ho. Mog. gedaen wierden / door gedachte Ambassadeurs en aen te wijsen / dat deselve alles aen Sweden hadden toe gegeven / dat vande uytterste condescendentie met reden konde ge-eyst werden.

De jongste brieven van den Commandeur Verburgh voor Toulon den dertienden deser / melden dat d' Heer Beaufort hem had geseyt / dat de Vloote soude Zee nemen op Donderdach daer aen volgende. Den negen-en-twintighsten echter was noch geen tyding aen 't Hof van dat gedachte Heer uytgeloopen was.

d' Heer

d'Heer Hollis had voor eenige dagen de Scheepen die tot Havre Grace gekomen waeren / om hem af te haelen / ordre toegesonden / om sonder sijn vertreck af te wachten / te rugh te keeren.

Vande Koninckliicke Fransche Vloot om te conjungeeren met d'onse was wel van tijt tot tijt meldingh ; Maer dan haperde het aen dit / dan aen dat. Gelijck in May Zee-volck ende buspoeder. Maer men heeft daer nae vernomen dat het alleen te doen was / om Portugael te doen opiniastreeren in Oorlogh / door het houwelijck vande Princesse van Nemours , ende door belofte van door de Fransche Vloote te doen belet aen het effort dat Spangien dacht te doen op Portugael. Ghelijck beydes geschiet ; ende aen desen Staet met de de Fransche navale macht niet gepresteert is.

Aen d'andere sijde was men geduyrigh tot verende het vertreck van d'Infante : 't welck langhsaem ende met eene Spaensche Gravedad gingh.

Met Portugael wast op een goeden voet geweest. Vranckrijck had oock haer mediatie gepresenteert. Maer 't was niet smaeckelijck; als suspect. Men hadde 't wel tot Madrid niet afgeslagen / maer heusselijck besegent alleenlijck uytstellende daer op definitive te antwoorden / tot dat de Grave van Sandwich / Engelsche Ambassadeur expres daer toe gesonden soude hebben geopereert om de Portugesen te brengen op de voorighe concepten / voet ende conditien / die alle geadjusteert voor dese waeren / ende stonden alleen om onderteyckent te worden ; Doch de Portugesen waeren doenmaels verandert ende pretendeerden niet anders te willen handelen als tusschen Coningh ende Coningh / Kroon / ende Kroon / 't welck Spangien gelijck den Heer la Fuente seyde / noyt soude toestaen ; Ende indien de besendinghe vanden Grave van Sandwigh buyten succes bleef soo soude de mediatie aengeboden wegens Vranckrijck in behoorlijcke acht genomen worden.

Int 't laetst van April : was de Vloote onder den Ducq de Beaufort uytgeloopen van Toulon , tot den sesden May gelegen hebbende aen d'Eylanden van Hieres : op dien dagh vertrocken was Westwaerts / sterck acht-en-veertich seylen / de branders daer onder gereeckent / als oock die van desen Staet.

Men had in dese tijdt oock aen den Heer van Beuningen geschickt / het project van een defensive Ligue / tusschen den Koningh van Denemarcken , haer Hoogh Mog. / den Keurvorst van Brandenburgh , en de gesamentlijcke Vorsten van den Huyse van Brunswijck ende Lunenburgh , ende inhoudende ordre om daer ontrent het gevoelen ende de consideratien van dit Hof te sondeeren / ende raeckende het vervolgen van de daer aengestelde conferentien / met den Heer Ambassadeur Hollis , over de vrede met den Koningh van Engelandt , met een favorable verklaringh van haer Ho. Mog. van dat haer d'ordre ende forme / mitsgaders de maniere van expressien / daerinne tot noch toe by hem gebruyckt / welgevalligh waeren geweest / ende dat hy des de saecke op die voet soude hebben te vervolgen / ende des versocht wordende 't geen by hem uyt den naem van haer Ho. Mog. geproponeert was / soude hy geschrifte over leveren ; Hy heeft tot nakominge van de eerste haer Hoogh Mog. bevelen met den Heer de Lionne , ende de andere Heeren Ministers in verscheyde visiten doen considereren / haer Ho. Mog. goede ende salutaire intentie.

intentie / in 't behouderen van de voorgeseyde defensive Ligue, hem tot alle meest volkomen instructien gedragende / tot de schriftelijcke Copye van de selve aen den Heere d'Estrades gecommuniceert / ende door sijn E. herwaerts over gesonden / ende heeft niet anders gebonden by alle de voorgedachte Heeren / als een gemeen gevoelen van dat haer Ho. Mog. ooghmerck ende conduite in dese te approberen was / 't welck haer Ho. Mog. versekert houden zijn / oock te wesen het oordeel van dien Koningh / dewijl hy in sijn jonghste visite aen de Heer de Lionne versocht hebbende te mogen verstaen / wat dat positive soude konnen rescriberen op haer Ho. Mog. versoeck / om ontrent het voorschreve werck te mogen weten de sentimenten van sijn Majesteyt. Hy geantwoordt heeft / dat het door goedt ende dienstigh gekeurt / ende aenghesien wierdt / hy wenschte dat ick haer Ho. Mog. diergelijcke gewenschte goede teeckenschap / of alreede / ofte in het toekomende soude mogen geven / van 't geen hy hem in naerkominge van haer orders / tot vervolginge van de Vrede handelingh met Engeland soude mogen wesen / ofte wierde verricht / maer daer ontdeckt sich door alsnoch soo gantsch geene sincere genegentheydt / tot een redelijcke vrede aen de zijde van Engelandt, niet tegenstaende alle protestatien / ter contrarie dat ongeacht de meer als equitable voorslagen tot het aengaen van de selve / datelijck in den aenvangh van de voorschreve Vrede-handelingh wegens dien Koningh ende haer Hoogh Mog. gedaen / ende de daer door betuyghde eenige genegentheydt / tot het bevorderen van een goedt besluyt van haer zijde / de Heer Hollis sedert het afgaen van het boven-geroerde des Heeren van Beuningens jonghste schrijven / tot rescriptie op zijn Relatie van 't gepasseerde / in de met hem gehoudene conferentie met twee posten aen den anderen / soo door sijn E. aen de Heer Ruvigny, ende door de selve ten Hove ende aen hem Heer van Beuningen bekent gemaeckt was / ordre bekomen had / om de voorschreve Vrede-handel af te breecken / ende sijn te rugh reyse naer Engelandt / sonder langer uytstel voort te setten. Gedachte Heer Hollis had op 't ontfangen van de eerste aenschrijvinge / tot dien eynde aen hem gedaen noch eenigh nabedencken ghehadt / ofte immers door de Heer Ruvigny laten op nemen / van dat op eenige sijne nader depesches / ofte by nader overlegh eenige veranderingh in de Resolutie van den Koningh sijn Meester / ontrent sijn revocatie soude mogen vallen / maer naer dat de selve by een tweede Missive / hem was geconfirmeert / maeckte hy sich t'eenemael gereet om op 't spoedighst te vertrecken / ende heeft tot dien eynde naer Engelandt geschreven / dat hy sich naer Diepen soude begeven / ende aldaer af wachten een Oorlogh Schip / om hem af te halen; Hy soude voor zijn vertreck een Missive schrijven aen de Heer de Lionne, uyt de welcke men wel meer volkomen soude sien / wat van de zijde van Engelandt geprætendeert wierdt / om de selve haer procedurren vry te spreecken van een reghtveerdigh oordeel van openbare ongenegentheydt tot een redelijck accommodement. 't Geen men ondertusschen vernam / was dat men in Engelandt by dien Koningh haer Hoogh Mog. verdacht wilde houden / als of zy de daer aengevangen conferentie, over een Vrede alleen wilden doen dienen om de engagementen / welcke de Croon Spangien ende de

Croon

Croon Sweden met Engelandt mochten maecken / te turberen / ende dat men soo dien Koningh als haer Ho. Mog. beschuldighde / van inder daedt tot een Vrede niet genegen te sijn; Dat niet wel uyt te dencken was / waer op het gefondeert mocht werden / 't en waer die Croon ende haer Hoogh Mog. by de Engelsche / ende op haer berichten mogesten geachtet werden tot geen vrede genegen te sijn / soo langh zy verklaerden soodanige niet voor aenneemelijck te keuren / by de welcke aen haer de wet als een overwonnen soude werden gestelt; Want daer was andersints in de voorschreve conferentie / wegens dien Koningh ende haer Ho. Mog. d'uytterste facilitept betuyght / om alles in te willigen / dat uyt eenige andere hoofden op redenen van equiteyt gedesidereert konde werden; Soo dat in allen geval de vrucht van de aldaer gehoudene conferentie soude sijn; dat haer Ho. Mog. ende haerer Geallieerden eenige genegentheydt tot vrede / meer ende meer openbaer ende incontestabel was ghewoorden / ende met redenen meer ende meer verdacht souden sijn / de desseinen der Engelsche in 't vervolgen van desen Oorlogh. De Heer Hollis had naer 't houden van de eerste conferentie aen de Heer Ruvigny doen verstaen / dat hy 't geen de Heer de Lionne van sijn Coninghs genegentheydt ende intentie / ontrent het aengaen van vrede had verklaert / niet konde over schrijven als een voorstel aen hem gedaen / dewijl hy zijn aenspraeck stadelijck aen de Koninginne Moeder van Engelandt, welcke in de conferentie present was / had geaddresseert / ende hoewel dit soodanigh gheacht konde werden / dat het genoegh waer aen gedachte Heer sijn ongelijck in het moveren van een soo vreemde formaliteyt aen te wijsen / soo heeft nochtans de Koningh van Vranckrijck, om geen occasie van eenige verkeerde impressie over te laten aen de Koninginne Moeder van Engelandt, met een Missive van sijn eygen handt / zijn genegentheydt tot vrede geconfirmeert / ende heeft doen weten dat de Heer Hollis sulcks als een propositie / uyt zijn naem ende last gedaen / konde over schrijven.

De Spaensche tot Madrid deden niet gestandt / het accepteren van de mediatie weghens Vranckrijck, haer aen geboden tot het nederleggen van den Oorlogh met Portugael. Van de zijde van Vranckrijck wierdt ghesepdt / dat de Spaensche de acceptatie retardeerden / ende van de zijde van Spangien, dat die niet af geslagen maer oock niet aen genomen was geweest / maer dat een civil dilatoir antwoordt voor een acceptatie abusivelijck konde op ghevat wesen / dat anders de Coningh van Engelandt te verre in de voorschreve mediatie was in ghelaten / om Vranckrijck in Oorlogh met Engelandt zijnde te konnen admitteren / soo langh men onseecker was wat succes d'Engelsche officien souden hebben.

d'Heeren van Merode, ende Amerongen (d'Heer van Gent absent sijnde) haer Ho. Mog. Gedeputeerden / hebben den vijftthienden May gherapporteert / dat haer E. nevens eenige Heeren Gecommitteerden uyt den Raed van State, gevisiteert ende ge-examineert hadden het Memoriael van den Heere Grave d'Estrades, Ambassadeur Extraordinaris van Vranckrijck / tenderende ten eynde dat ordre gestelt mochte werden / tot de marsch van de Fransche Auxiliaire Troupes uyt hare respective Guarnisoenen nae Maestricht, om

om van daer gesamentlijck na Vranckrijck weder te keeren / mitsgaders besorght de wagens tot subsistentie van de selve Troupes / onder 't gebiedt van desen Staet gherequireert / mits de selve betalende, om niet tot laste te sijn van de Ingesetenen deser Landen / ende hebben de gemelde Heeren Gedeputeerden ter Vergaderinge ge-exhibeert / ende vervolgens doen lesen seecker Concept / raeckende de route ende marsche by de voorschreve Troupes te houden / mitsgaders een Lyste van de selve Troupes / met expressie van de Plaetsen daer de selve jegenwoordigh Guarnisoen waren houdende / in voegen ende maniere als hier na volgende / van woorde te woorde staet gheinsereert.

Concept van de Route die de Fransche Troupes sullen hebben te houden in het revérteren na Vranckrijck, over den Bodem van den Heere Keurvorst van Brandenburgh, omme met kennisse van den Heere Ambassadeur van Vranckrijck, aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt alvorens gecommuniceert te worden.

HEt generael rendevous voor de opgemelde Troupen sal wesen tot *Boxmeer* op den Mey.

De Ruyterye van Grol, ende Brevoort geconjungeert, sal marcheren a droicture naer Neer Elten, omme boven Schencke-schans over Rhijn geset te worden.

De Ruyterye ende 't Voet-volck van Swol, Deventer, Zutphen, ende Doesburgh, sullen over de Stipholterburgh langhs Deutecom, van ghelijcke naer Neer Elten marcheren, omme als vooren over geset te worden.

De Ruyterye ende 't Voet-volck, sullen langhs de Lymers marcheren naer Neer Elten, om als boven over geset te werden.

De Ruyterye van Orsoy, Rhijnberck, Buderick, Wesel, Rhees, ende Emmerick, souden a droicture door 't Landt van Cleef, met believen ende consent van den Heere Keurvorst naer Boxmeer marcheren.

Het Voet-volck uyt de voorschreve Guarnisoenen, sal yeder op sijn plaetse werden ghe-embarqueeert ende de Reviere af sacken, tot boven Schenckeschans, om van daer langhs Gennep te Lande, naer Boxmeer te gaen.

De verdere Troupen soo te voet als te Peert van Workum, Gorcum, ende de Graef sullen haer mede over den kortsten wegh naer Boxmeer vervoegen.

Die van 's Hertogenbosch, ende Bergen op Zoom, sullen a droicture haer conjungeren met de Fransche andere Troupen ontrent Verckensweert.

Van Boxmeer sullen de voorschreve Troupen, sonder den Bodem van den Koningh van Spanglen aen te doen, marcheren op Maestricht, met verschooninge van die Dorpen ende Plaetsen, op de welcke de voorschreve Troupen in haer aenkomste hebben ghelogeert, ten welcken fine hun Commissarisen uyt de Guarnisoenen sullen mede ghegeven werden, om de selve te gheleyden.

Tot

,Tot het Traject van de voorschreve Troupen over de Reviere, sal behoorlijck ordre gestelt werden.

't Generael Rendevous tot Boomer.

Uyt Swol.

4 Comp. d'Infanterye.

Deventer.

1 Comp. des Musquettaires.
10 Comp. d'Infanterye.

Doesburgh.

6 Comp. d'Infanterye.

Aernhem.

2 Com. de Cavallerye.
3 Comp. d'Infanterye.

Gryl.

5 Comp. de Cavallerye.

Brevoort.

2 Comp. de Cavallerye.

Orsoy.

2 Comp. de Cavallerye.
2 Comp. d'Infanterye.

Rhijnberck.

1 Com. des Musquettaires.
200 Chevaux.
4 Comp. d'Infanterye.

Burick.

2 Comp. de Cavallerye.

Wesel.

1 Comp. de Cavallerye.
200 Chevaux.
20 Comp. d'Infanterye.

Rhees.

2 Comp. de Cavallerye.
10 Comp. d'Infanterye.

Emmerick.

4 Comp. de Cavallerye.
240 Chevaux.
10 Comp. d'Infanterye.

Bergen.

6 Comp. d'Infanterye.

Boisseduc.

1 Comp. des Daufins.
200 Chevaux.
5 Comp. d'Infanterye.

Gorcum.

1 Comp. d'Infanterye.

Worcum.

1 Comp. d'Infanterye.

Graef.

1 Comp. de Cavallerye.

Waer op gedelibereert sijnde / is goedt gevonden te versoecken de gemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden / dat haer Ed. het voorschreve Concept / raeckende de route by de voorschreve Fransche Auxiliaire Troupes te nemen / wilden gaen communiceren aen den opgemelden Heer Ambassadeur van Vranckrijck, oock daer over met den selven concerteren / ende in cas hem sulcks smaeckelijck mochte wesen / oock daer van aenstonds kennisse te geven aen de Heeren Extraordinaris Gedeputeerden van den Heere Keurvorst

vorst van Brandenburgh, om daer op voor soo veel aen gingh den marsch over den Cleefschen bodem te houden / derselver sentiment ende goedvinden te verstaen / met dien verstande nochtans by aldien de selve Heeren Extraordinaris Gedeputeerden dienthalven niet geauthoriseert / [illegible] souden mogen sijn / dat alsdan het meergeseyde Concept gesonden sal worden aen de Heere van Gent, nevens de hooghst-gemelde Heere [illegible] nu Texel verreyst synde / met versoeck dat syn E. wilde trachten 't selve aen sijn Heurvorstelijcke Doorluchtigheyt smaeckelijck te maecken / ende ook den Heere Prince Maurits van Nassau versoecken / tot dien eynde mede te cooperen.

Den negenthienden is verstaen / dat het generael rendevous soude wesen tot Boxmeer, alwaer sich alle de voorschreve Troupes / uyt ghenomen die van Bergen op Zoom, den Bosch, Gorcum, ende Worcum, den vierden Junij naestkomende nieuwen stijl / souden hebben laten vinden / tot welken eynde de Troupes in Guarnisoen tot Swol, den een-en-dertighsten deses souden hebben te marcheren naer Deventer, ende met het Guarnisoen daer den eersten Junij over de hooge Veluwe naer Aernhem, ende so voorts door de Neder-Betuwe ende Nimwegen naer Moock, om [illegible] Gennep de Maze te passeren naer Boxmeer voornoemt. Sullende het Guarnisoen van Zutphen ende Doesburgh, den tweeden Junij marcheren naer Aernhem, langhs den wegh als vooren over Moock naer Boxmeer voorts. Die van Grol ende Brevoort, den tweeden derselver Maendt op Rhees, omme ghe-conjungeert met het Guarnisoen aldaer den derden daer aen volgende / door het Landt van Cleve adroicture te marcheren na 't voorschreve rendevous / des soude het Guarnisoen van Orsoy den tweeden Junij marcheren / omme als vooren op den vierden dito op 't rendevous tot Boxmeer te sijn / sullende het Guarnisoen van Wesel ende Burick marcheren op den derden dezer / gelijck oock het Guarnisoen van Emmerick; En soude de Bagagie van 't voetvolck uyt Orsoy, Rhijnberck, Wesel, Buderick, Rhees, ende Emmerick marcheren / met de Fransche Ruyterye door 't Landt van Cleve; Des soude het voorschreve volck van de voorschreve Plaetsen in Schepen ge-embarqueert worden / ende af sacken tot Nimwegen, omme van daer over Moock op den bestemden tijdt sich op 't voorschreve rendevous te laten vinden; Ten welcken fine het selve den tweeden dito in gescheept soude worden / sullende het Guarnisoen van den Grave den vierden dito na Boxmeer marcheren / dat van Gorcum ende Worcum den vierden Junij na den Bosch, dat van Bergen op Zoom den tweeden Junij na den Bosch, om den vijfden aldaer t'arriveren / van waer de voorschreve Troupes met die van den Bosch, den sesden dito souden op trecken / omme sich den sevenden daer aen volgende / tot op de voisinage van 't Landt van Luyck met die van Boxmeer te conjungeren / tot welcken eynde alle de Patenten / met ende nevens de verdere depesches daer toe specterende / verveerdight ende sonder resumptie of ghesonden wierden.

Van het voorschreve generael rendevous tot Boxmeer, souden alle de Fransche Troupen af trecken den sesden Junij / omme des avonts tot Helmont te logeren / ende den sevenden dito met communicatie van den Heer Keur-

vorst

vorst van Ceulen, als Prince vrn Luyck, ofte dessels Commissarisen marcheeren op den bodem van Luyck, logerende met communicatie als boven / ende voorts marcherende den achtsten ende negenden dito tot de voisinage van Maestricht, ende aldaer eenen dagh rustende / souden de voorschreve Troupes marcheren den elfden dito door / ofte om de contrescharp van Maestricht, in den Lande van Overmaze, sullende het vordere van Schepen / Bruggen / Ponten / Estapes / ende anders / door de Heeren Gedeputeerden Staten van Gelderlandt in haer Territoir, en de Gedeputeerden uyt den Raedt van State / volgens haer Ho. Mog. Resolutie van gisteren / tot laste van 't Land versorght worden / die met den anderen daer over versocht wierden te corresponderen / ende wierdt Extract van dese haer Ho. Mog. Resolutie gehouden den de Heer van Beuningen, &c.

Ten selver tyde heeft d'Ambassadeur d'Estaades, over gelevert d'Acte van Guarantie, over het Tractaet met den Heer Bisschop van Munster, ghemaeckt tot Cleve den sesthienden April. Hy notificeerde oock / dat de Graef van Koninghsmarck had gepresenteert aen syn Coningh de mediatie. Seggende dat syn Coningh daer op niet had willen antwoorden / door dat hy oock wilde het sentiment van desen Staet.

d'Acte luyde als volght.

LE Roy ayant eu communication, tant du Traitté d'accommodement d'entre les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais-Bas & l'Evesque de *Munster*, Prince de l'Empire, conclu & signé a Cleve le *seiziesme* Auril *mil six cent soixante six* que de l'Acte par lequel le Sieur *Colbert* Conseillerde sa Majesté en ses conseils, Maistre des Requestes Ordinaire de son hostel, auroit, en vertu du pouvoir qu'il luy en auroit esté par elle donné, promis la *Guarantie* dudit Traitté, suivant l'Article *quatriesme* & autres subsequentes. Sa Majesté a ratifie, & ratifie ce qui a esté fait par ledit Sieur *Colbert* a promis & promet ladite *Guarantie*. En foy de quoy elle a signé la presente de sa main, & y a fait apposer le sez de son secret, & contresigné par moy son Conseiller Secretaire d'Estat & de ses commendements & finances.

A *Sainct Germain* en *Laye* le 3 jour de May 1667. Signé

LOUYS.

Plus bas

de LIONNE.

Daer op is 's anderen daeghs geresolveert / den Heer d'Estrades tot antwoordt toe te voegen / dat by soo verre de Croon Sweden haer mediatie tot nederlegginigh van den jegenwoordigen Engelschen Oorlogh / niet alleen aen Vranckrijck maer oock aen desen Staet / ordentelijck quam aen te bieden (welck laetste noch niet en was geschiedt) dat men in sulcken cas ghemeyne was /

was / de voorschreve mediatie simpelijck ende sonder eenige prealable stipulatien aen te nemen / met verklaringe nochtans / dat den hooghst gemelden Coningh van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. mits de voorschreve alsoo aengebodene ende geacccepteerde mediatie / souden presupponeren dat den Coningh van Sweden, sich t'eenemael neutrael ende indifferent soude dragen / soo als het een Mediateur betaemde / ende sulcks oock in geenen deele den Coningh van Denemarcken, directelijck of indirectelijck den Oorlogh aen doen; Daer by nochmaels uytdruckelijck denuncierende / dat by soo verre den Coningh van Sweden yets dien contrarie mochte komen t'ondernemen / men alsdan ghesamentlijck jegens hem soude treden in openbare rupture, ende dat hy sulcks daer mede in plaetse van Mediateur, formele Vyandt geworden soude zijn; Ende wierdt den Agent de Heyde geordonneert 't gunt voorschreve is / den meergeseyden Heer Ambassadeur bekent te gaen maecken / ende ter handen te stellen / om te dienen sulcks ende daer 't behoorde; Gelijck oock Extract van dese haer Ho. Mog. Resolutie / gesonden is aen de Heer van Beuningen.

Haer Ho. Mog. hebben oock vervolgens den Coningh bedanckt / over de genotene assistentie tegens den Bisschop van Munster, ende over d'officien tot het uytwercken van de vrede / met de selve uyt sijne Majesteyts naem ende op sijn ordre aen gewent / met last aen den Heer van Beuningen, om den Brief aen sijn Majesteyt te behandigen / ende met mondelinge aenspraecke den inhoud van de selve te seconderen.

De Missive de welcke den Heer Hollis had geseydt / aen de Heer de Lionne te sullen schrijven voor sijn vertreck / en de welcke de Heer van Beuningen geschreven had te vermoeden / dat yets soude mogen melden van 't geen de Engelsche soude willen pretexeren / om aen 't afbreecken van de conferentien aldaer / over een vrede / eenige glimp te geven / heeft niets in gehouden / als een simpele notificatie van dat sijn Ed. ordre bekomen had van sijn Coningh / om ten spoedighsten van daer te vertrecken / ende een beleefst versoeck om tot dien eynde met noodige Paspoorten voorsien te mogen worden / welcke hem toe gestaen sijn / ende is daer nevens wegen dien Koningh aen gedachte Heer Hollis een Edelman toe gevoecht / om hem tot de plaetse van sijn embarquement te geleyden / het welcke geschiede op het exempel van diergelijcke courtosie / de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck op haer vertreck uyt Engelandt wedervaren.

Den Heer Ambassadeur Coningsmarck sijn intreede tot Parijs gedaen hebbende / had nae drie dagen destroyement tot St. Germain publijcke audientie by dien Coningh gehad; Sijn eerste werck daer nae was / het overhandigen van een Missive / by dewelcke de Mediatie van Sweden, tot het bevorderen van een Vreede met Engelandt wierd aengebooden.

De Heer van Beuningen heeft oock lange discoursen daer over gehad met den Heer Zeestad en de Heer Resident Eveu, ende alsoo in de selve gemoveert had dat de meest-effene wegh scheen om Sweden te convinceren dat de aenbiedinge van haer Mediatie includeerde geen absolute necessiteyt om Denemarcken van haer zyde ongemolesteert te laten / dat by dien Koningh geantwoordt wiert /

dat men geern de mediatie van Sweden accepteerde / maer dat die geen effect konde nemen / ten waer se oock aen Denemarcken aengeboden wiert / dewijl de selve mede in den Oorlogh was / ende dat Vranckrijck niet als gezamentlijck met Denemarcken over een Vrede tracteren konde / soo heeft dat soo wel gevallen aen de Heer Lionne, welcke hy op 't wel-behagen van haer Ho. Mog. in de selve sin had aengesproocken / dat Sijn Ed. het op gisteren aen de Heer Puffendorf in discoursen over de mediatie als een saecke / die by sijn selven klaer was / te gemoet had gevoert ; ende / soo uyt gedachte Heer de Lionne verstont / had gemelte Heer Puffendorph gehouden geweest de redelijckheyd van het selve voorstel te erkennen.

De Heer Zeestad onderliet ondertusschen niet de bekommernis in de welcke men in Denemarcken was aldaer te remonstreren / dewijle soo uyt Sweden, als oock uyt bericht door den Heer Keurvorst van Brandenborgh aen de Heer Detlof van Alefelt gegeven / den Coningh sijn Meester gewaerschouwt wiert / dat de Sweedsche consilia tegen Denemarcken tot extremiteyten uytsaghen / ende deed daer op gedachte Heer Zeestad alle meest bevoeghelijcke instantien om eenige goede Resolutien op sijn sollicitatie om Subsidien of assistentie van Krijghsvolck uyt te wercken ; maer dewijl men aen dat Hof contrarie de voorsz advysen meer ende meer in vertrouwen quam van dat de Regeringe van Sweden haer niet soude willen steecken in een werck soo vol gevaer / ende in 't welck zy noch de reden noch haer eygen interest tot fondament soude hebben / soo wiert de finale Resolutie op de voorsz sollicitatie noch uytgestelt tot dat men den uytslach soude sien van 't geen by de Regeringe van Sweden soude opereren de instructie die voor veertien dagen aen de Heeren Fransche Ambassadeurs tot Stockholm was afgesonden / om finaelijck met alle meest krachtige redenen te doen verstaen aen die van de Regeringe haer tastelijck ongelijck in het bedreygen van Denemarcken, ende te gelijck de indispensable necessiteyt / in de welcke dien Coning was om Denemarcken, in cas van attaque van de zyde van Sweden, met alle sijne macht te defenderen.

Dit heeft occasie gegeven aen de Gedachte Heer Zeestad om te moveren dat men in allen gevalle aldaer wilde goed vinden de Trouppes van dien Coningh / welcke haer Mog. tot secours ghesonden waren in den Staet van haer Ho. Mog. te laten / tot dat men in desen van de intentie van Sweden ge-esclaircisseert was ; alsoo niet soo krachtigh scheen als het retardement van de voorsz Troupes in de Quartieren / alwaer zy tegenwoordigh haer bevonden / om aen Sweden omsien te geven ; daer ter contrarie de selve nae Vranckrijck te rugh gekeert zijnde / mits de ver-afgelegentheyt van dat Rijck / ende veel Princen / welcker Landen aengedaen moesten werden / om van daer Denemarcken te hulp te komen / alle de groote macht van Vranckrijck misschien minder als behoorde / soude werden geconsidereert / ende dat den Coningh alle de voorsz Trouppes niet willende missen / ten minsten een ghedeelte van de selve in den Staet van haer Ho. Mog. voor een korte tijdt wilde laten ; meergemelte Heer Zeestad heeft d'Heer van Beuningen geseydt / dat die saeck scheen geen andere groote difficulteyt te vinden / als dat haer Ho. Mog. instantie gedaen hadden tot het rappel van de voorsz Trouppes / ende dat die daer op te rugh waren

ontboden; De Heer van Beuningen heeft daer over met den Heer de Lionne, ende andere Heeren van sijn Majesteyts Raed gesprocken / ende niet anders konnen mercken / of deselve waren voor haer particulier niet vreemt van eenige Prolongatie van 't verblijf van de voorsz Trouppes / en des te min misschien / om dat aldaer tydinge was / dat den Engelsen Resident Tempel soude arbeyden / om de Munsterse Trouppes / als gewassen met Engels geldt, in Sweedsen dienst te doen over gaen: hy heeft de redenen van de Heer Zeestad seer considerabel geacht / ende dewyl Sijn Ed. hem uyt de Missive / geschreven by den Heer Charisius, gecommuniceert had / dat daer met den Heer d'Estrades gesprocken was / om een gedeelte van de Fransche Trouppes / met andere van haer Ho. Mog. tot securiteyt van Holsteyn te gebruycken / 't welck met een Rappel van alle de Fransche Trouppes niet konde subsisteren / ende dat hy Heer van Beuningen van de andere kant was gelast het voorsz Rappel te bevorderen / ende niet wist hoedane redenen haer Ho. Mog. daer omtrent hadden / ende des niet te min wel bewust was hoe veel haer Ho. Mog. gelegen lagh / om de Sweden tot andere Resolutie te disponeren / ende hoe soigneux men had te zijn tot alle 't geen daer toe dienen konde in dese crisis van deliberatien / soo by de voorsz Sweedsche Regeringh / als op den Rijcxdach in Sweden aen te stellen / soo heeft hy aen de Heer de Lionne voorgestelt / of sijn Majesteyt niet soude konnen goet vinden in consideratie van 't geen voorsz is aen de keur van haer Ho. Mog. te stellen / om de voorsz Trouppes op het aen haer afgesonden Rappel te laeten marcheren / ofte alnoch in haer Quartieren / daerze waren voor eenigen tijt op te houden / 't welck by sijne Majesteyt goedt gevonden wiert.

Met de laetste depesches van de Heeren Fransche Ambassadeurs uyt Stockholm, was onder anderen over geschreven / dat den Heer Cancelier van Sweden had gemoveert / dat / om een af-komst van disputen met haer Ho. Mog. te maecken / Sweden de pretensie van Subsidien soude konnen laten vallen / ende tot verdragh met haer Ho. Mog. komen / mits dat niet alleen de Elucidatien, maer het geheele Tractaet van Elbingh wierden gerescindeert / ende was dit aldaer opgenomen als een saecke die haer Ho. Mog. niet geheel ongevalligh soude mogen zijn / als men daer neven een absolute neutraliteyt konde bedingen / en Sweden de vryheydt omtrent het reguleren van 't inkomende en uytgaende Recht in haere Havens onbepaelt latende / de dispositie daer over in hare, oock aen haer Ho. Mog. bleef ongelimiteert / dat men niet seer konde consideren dese defensive alliantie, met de gheene die / wanneerse gehouden waren uyt kracht van de selve secourssen aen de Geallieerden te presteren / difficilijck gedisponeert konden werden / om die aen der selver vyanden te weygeren / en dat te geloven was / dat omtrent de Reglementen van Commercie in de selve alliantie de observantie niet accurater soude zijn / als in de engagementen van staet tot staet / daer uyt dan quam te ontstaen / dat het selve Tractaet gheen bandt van vriendschap / maer een oorsaeck van twist en verwyderingh was. Men stelde ter deser occasie voor / dat dit voorstel opgevat behoorde te werden / om tot een expedient te dienen om alles met Sweden met eenige glimp te componeren / en alle verder engagementen tusschen dat Rijck ende Engelant voor te komen / en is door d'Heer de Lionne daer over met de Secret. Puffendorf gesproken.

nae

Nae 't vertreck van de Vloot onder Monsieur Duc de Beaufourt, waeren van Marseylje 't zeyl ghegaen derthien Koninghs Galleyen / om de Vloote te volgen; Eenige Barcken van Spangien in Provence, korts aengekomen / brachten tydinge dat nae 't vertreck van sijn Majesteyt tien Engelse Fregatten hun altijt onthielden in de mont van de Straet, ende verwachte noch acht andere uyt Engelandt / ende 't geen notabel is / dat de Turckse Corsaires van Barbarie hun by de Engelse vervoeght hadden / om t'samen te ageren.

Om alle dit bovenstaende is het vertreck van Damoiselle d'Aumale noch uytgestelt.

De Heer de Lionne heeft ter selver tijdt den Heer van Beuningen ernstelijck versocht haer Ho. Mog. te willen recommanderen dat de selve favorabelijck geliefden te resolveren op de pointen van bezwaernisse/ by de Heer Canceller van den Heer Keurvorst van Keulen aen haer overgelevert/ over saecken die tot verkortinge van 't Recht van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt in Rhynberch gepleeght soude werden / ende dat men niet kunnende eens sweerden voor als noch over de evacuatie van de geseyde Stadt / ten minsten de aigreur over de continuatie van 't Guarnizoen in de selve wilde verzachten / ende soo veel doenlijck wegh-nemen met in andere saecken die sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheydt op 't hart lagen / als een meyde niet alleen van weynigh zorgh om hem recht te doen / maer oock van Mespris te gemoet te gaen / dat dit was het ware interest van haer Ho. Mog. saecken / welcke voor haer selve voor 't best van haer Staet weynigh importeerde / ende haer in een quaet concept by haer naebueren stelden.

Den vijf-en-twintighsten May is ghehoort het rapport van de Heeren van Heuclom, Johan de Wit, ende Amerongen haer Ho. Mog. Gedeputeerden / achtervolgens derselver Resolutie van den vier-en-twintighsten deses / met ende nevens eenige Heeren Gecommitteerden uyt den Raedt van State / ghevisiteert ende ghe-examineert hebbende de memorien van den Heere de Langlée, Mareschal des Logis des Camps, ende van de Legers van den Koningh van Vranckrijck / tenderende ten eynde dat de Retour-Patenten van de Fransche auxiliaire Troupes / om op 't ghedestineerde rendevous tot Boxmeer te arriveren / gheprolongeert mochten worden van den vierden Junij naestkomende / tot den sesden derselver maendt: Waer op ghedelibereert sijnde / is goed gevonden / den voorsz tijdt van den vierden te prolongeren tot den sesden Junij voorschreve. Ende wierden dienvolgens de voornoemde Troupes gheprolongeert / twee dagen langer in hare respective Guarnisoenen te verblijven als de Patenten, hun alvereyts toe ghesonden waren vermeldende: Tot welcken eynde aen yeder van de Guarnisoenen der voornoemde Troupes dese haer Ho. Mog. Resolutie door den gemelden Heere de Langlée toe ghesonden wierdt / met ende nevens de notitie / vervattende de ordre hoedanigh de meer-geseyde Troupes door Gelderlandt souden marcheren / sulcks als de selve hier naer volgende staet geinsereert.

om van daer gesamentlijck na Vranckrijck weder te keeren / mitsgaders besorght de vivres tot subsistentie van de selve Troupes / onder 't ghebiedt van desen Staet gherequireert / mits de selve betalende, om niet tot laste te sijn van de Ingesetenen deser Landen / ende hebben de gemelde Heeren Gedeputeerden ter Vergaderinge ge-exhibeert / ooch vervolgens doen lesen seecker Concept / raeckende de route ende marsche by de voorschreve Troupes te houden / mitsgaders een Lijste van de selve Troupes / met expressie van de Plaetsen daer de selve tegenwoordigh Guarnisoen waren houdende / in voeghen ende maniere als hier na volgende / van woorde te woorde staet gheinsereert.

Concept van de Route die de Fransche Troupes sullen hebben te houden in het reverteren na Vranckrijck, over den Bodem van den Heere Keurvorst van Brandenburgh, omme met kennisse van den Heere Ambassadeur van Vranckrijck, aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt alvoorens gecommuniceert te worden.

HEt generael rendevous voor de opgemelde Troupen sal wesen tot *Boxmeer* op den Mey.

De Ruyterye van Grol, ende Brevoort geconjungeert, sal marcheren a droicture naer Neer Elten, omme boven Schencke-schans over Rhijn geset te worden.

De Ruyterye ende 't Voet-volck van Swol, Deventer, Zutphen, ende Doesburgh, sullen over de Stipholterburgh langhs Deutecom, van ghelijcke naer Neer Elten marcheren, omme als vooren over geset te worden.

De Ruyterye ende 't Voet-volck, sullen langhs de Lymers marcheren naer Neer Elten, om als boven over geset te werden.

De Ruyterye van Orsoy, Rhijnberck, Buderick, Wesel, Rhees, ende Emmerick, souden a droicture door 't Landt van Cleef, met believen ende consent van den Heere Keurvorst naer Boxmeer marcheren.

Het Voet-volck uyt de voorschreve Guarnisoenen, sal yeder op sijn plaetse werden ghe-embarqueeert ende de Reviere af sacken, tot boven Schenckeschans, om van daer langhs Gennep te Lande, naer Boxmeer te gaen.

De verdere Troupen soo te voet als te Peert van Workum, Gorcum, ende de Graef sullen haer mede over den kortsten wegh naer Boxmeer vervoegen.

Die van 's Hertogenbosch, ende Bergen op Zoom, sullen a droicture haer conjungeren met de Fransche andere Troupen ontrent Verckensweert.

Van Boxmeer sullen de voorschreve Troupen, sonder den Bodem van den Koningh van Spanglen aen te doen, marcheren op Maestricht, met verschooninge van die Dorpen ende Plaetsen, op de welcke de voorschreve Troupen in haer aenkomste hebben ghelogeert, ten welcken fine hun Commissarisen uyt de Guarnisoenen sullen mede ghegeven werden, om de selve te gheleyden.

Tot

Tot het Traject van de voorschreve Troupen over de Reviere, sal behoorlijck ordre gestelt werden.

't Generael Randevous tot Boxmeer.

Uyt Swol.

4 Comp. d'Infanterye.

Deventer.

1 Comp. des Musquettaires.
10 Comp. d'Infanterye.

Doesburgh.

6 Comp. d'Infanterye.

Aernhem.

2 Com. de Cavallerye.
3 Comp. d'Infanterye.

Gryl.

5 Comp. de Cavallerye.

Brevoort.

2 Comp. de Cavallerye.

Orsoy.

2 Comp. de Cavallerye.
2 Comp. d'Infanterye.

Rhijnberck.

1 Com. des Musquettaires.
200 Chevaux.
4 Comp. d'Infanterye.

Burick.

2 Comp. de Cavallerye.

Wesel.

1 Comp. de Cavallerye.
200 Chevaux.
20 Comp. d'Infanterye.

Rhees.

2 Comp. de Cavallerye.
10 Comp. d'Infanterye.

Emmerick.

4 Comp. de Cavallerye.
240 Chevaux.
10 Comp. d'Infanterye.

Bergen.

6 Comp. d'Infanterye.

Boisleduc.

1 Comp. des Daufins.
200 Chevaux.
5 Comp. d'Infanterye.

Gorcum.

1 Comp. d'Infanterye.

Worcum.

1 Comp. d'Infanterye.

Graef.

1 Comp. de Cavallerye.

Waer op gedelibereert sijnde / is goedt gevonden te versoecken de gemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden / dat haer Ed. het voorschreve Concept / raeckende de route by de voorschreve Fransche Auxiliaire Troupes te nemen / wilden gaen communiceren aen den opgemelden Heer Ambassadeur van Vranckrijck, oock daer over met den selven concerteren / ende in cas hem sulcks smaeckelijck mochte wesen / oock daer van aenstonds kennisse te geven aen de Heeren Extraordinaris Gedeputeerden van den Heere Keur-

 vorst

voorst van Brandenburgh, om daer op voor soo veel aen gingh den marsch over den Cleefschen bodem te houden / derselver sentiment ende goedtvinden te verstaen / met dien verstande nochtans by aldien de selve Heeren Extraordinaris Gedeputeerden dienthalven niet geauthoriseert / ofte gevat souden mogen zijn / dat alsdan het meergeseyde Concept gesonden sal werden aen de Heere van Gent, nevens de hooghst-gemelde Heere Keurvorst na Texel vertreyst zijnde / met versoeck dat zijn E. wilde trachten 't selve aen zijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt smaeckelijck te maecken / oock den Heere Prince Maurits van Nassau versoecken / tot dien eynde mede te coopereren.

Den negenthienden is verstaen / dat het generael rendevous soude wesen tot Boxmeer, alwaer sich alle de voorschreve Troupes / uyt ghenomen die van Bergen op Zoom, den Bosch, Gorcum, ende Worcum, den vierden Junij naestkomende nieuwen stijl / souden hebben laten vinden / tot welcken eynde de Troupes in Guarnisoen tot Swol, den een-en-dertighsten deses souden hebben te marcheren naer Deventer, ende met het Guarnisoen daer den eersten Junij over de hooge Veluwe naer Aernhem, ende so voorts door de Neder-Betuwe ende Nimwegen naer Moock, omme boven Gennep de Maze te passeren naer Boxmeer voornoemt. Sullende het Guarnisoen van Zutphen ende Doesburgh, den tweeden Junij marcheren naer Aernhem, langhs den wegh als vooren over Moock naer Boxmeer voorsz. Dat van Grol ende Brevoort, den tweeden derselver Maendt op Rhees, omme ghe-conjungeert met het Guarnisoen aldaer den derden daer aen volgende / door het Landt van Cleve a droicture te marcheren na 't voorschreve rendevous / des soude het Guarnisoen van Orsoy den tweeden Junij marcheren / omme als vooren op den vierden dito op 't rendevous tot Boxmeer te zijn / sullende het Guarnisoen van Wesel ende Burick marcheren op den derden dezer / gelijck oock het Guarnisoen van Emmerick; En soude de Bagagie van 't voetvolck uyt Orsoy, Rhijnberck, Wesel, Buderick, Rhees, ende Emmerick marcheren / met de Fransche Ruyterye door 't Landt van Cleve; Des soude het voorschreve volck van de voorschreve Plaetsen in Schepen ge-embarqueert worden / ende af sacken tot Nimwegen, omme van daer over Moock op den bestemden tijdt sich op 't voorschreve rendevous te laten vinden; Ten welcken fine het selve den tweeden dito in gescheept soude worden / sullende het Guarnisoen van den Grave den vierden dito na Boxmeer marcheren / dat van Gorcum ende Worcum den vierden Junij na den Bosch, dat van Bergen op Zoom den tweeden Junij na den Bosch, om den vijfden aldaer t'arriveren / van waer de voorschreve Troupes met die van den Bosch, den sesden dito souden op trecken / omme sich den sevenden daer aen volgende / tot op de voisinage van 't Landt van Luyck met die van Boxmeer te conjungeren / tot welcken eynde alle de Patenten / met ende nevens de verdere depesches daer toe specterende / verveerdight ende sonder resumptie af ghesonden wierden.

Van het voorschreve generael rendevous tot Boxmeer, souden alle de Fransche Troupen af trecken den sesden Junij / omme des avonts tot Helmont te logeren / ende den sevenden dito met communicatie van den Heer Keurvorst

vorst van Ceulen, als Prince van Luyck, ofte dessels Commissarisen marcheeren op den bodem van Luyck, logerende met communicatie als boven/ ende voorts marcherende den achtsten ende negenden dito tot de voisinage van Maestricht, ende aldaer eenen dagh rustende/ souden de voorschreve Troupes marcheeren den elfden dito door/ ofte om de contrescharp van Maestricht, in den Lande van Overmaze, sullende het vordere van Schepen / Bruggen/ Ponten/ Estapes/ ende anders/ door de Heeren Gedeputeerden Staten van Gelderlandt in haer Territoir, en de Gedeputeerden upt den Raedt van State/ volgens haer Ho. Mog. Resolutie van gisteren/ tot laste van 't Landt versorght worden/ die met den anderen daer over versocht wierden te correspondeeren/ ende wierdt Extract van dese haer Ho. Mog. Resolutie gehouden aen de Heer van Beuningen, &c.

Ter selver tijdt heeft d'Ambassadeur d'Estaades, over gelevert d'Acte van Guarantie, over het Tractaet met den Heer Bisschop van Munster, ghemaeckt tot Cleve den sesthienden April. Hy notificeerde oock/ dat de Graef van Koninghsmarck had gepresenteert aen sijn Coningh de mediatie. Seggende dat sijn Coningh daer op niet had willen antwoorden/ door dat hy oock wiste het sentiment van desen Staet.

d'Acte luyde als volght.

LE Roy ayant eu communication, tant du Traitté d'accommodement d'entre les Estats Generaux des Provinces Unies des Pais-Bas & l'Evesque de *Munster*, Prince de l'Empire, conclu & signé a Cleve le *seixiesme* Auril *mil six cent soixante six* que de l'Acte par lequel le Sieur *Colbert* Conseillerde sa Majesté en ses conseils, Maistre des Requestes Ordinaire de son hostel, auroit, en vertu du pouvoir qu'il luy en auroit esté par elle donné, promis la *Guarantie* dudit Traitté, suivant l'Article *quatriesme* & autres subsequentes. Sa Majesté a ratifie, & ratifie ce qui a esté fait par ledit Sieur *Colbert* a promis & promet ladite *Guarantie*. En foy de quoy elle a signé la presente de sa main, & y a fait apposer le sez de son secret, & contresigné par moy son Conseiller Secretaire d'Estat & de ses commendements & finances.

A *Sainct Germain* en *Laye* le 3 jour de May 1667. Signé

LOUYS.

Plus bas

de LIONNE.

Daer op is 's anderen daeghs geresolveert/ den Heer d'Estrades tot antwoordt toe te voegen/ dat hy soo verre de Croon Sweden haer mediatie tot nederleggingh van den jegenwoordigen Engelschen Oorlogh/ niet alleen aen Vranckrijck maer oock aen desen Staet/ ordentelijck quam aen te bieden (welck laetste noch niet en was geschiedt) dat men in sulcken cas ghenegen was/

was / de voorschreve mediatie simpelijck ende sonder eenige preallable stipulatien aen te nemen / met verklaringe nochtans / dat den hooghst gemelden Coningh van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. mits de voorschreve alsoo aengebodene ende geaccepteerde mediatie / souden presupponeren dat den Coningh van Sweden, sich t'eenemael neutrael ende indifferent soude dragen / soo als het een Mediateur betaemde / ende sulcks oock in geenen deele den Coningh van Denemarcken, directelijck of indirectelijck den Oorlogh aen doen; Daer by nochmaels uytdruckelijck denuncierende / dat by soo verre den Coningh van Sweden yets dien contrarie mochte komen t'ondernemen / men alsdan ghesamentlijck jegens hem soude treden in openbare ruptuere, ende dat hy sulcks daer mede in plaetse van Mediateur, formele Vyandt ghewoorden soude zijn; Ende wierdt den Agent de Heyde geordonneert 't gunt voorschreve is / den meergeseyden Heer Ambassadeur bekent te gaen maecken / ende ter handen te stellen / om te dienen sulcks ende daer 't behoorde; Gelijck oock Extract van dese haer Ho. Mog. Resolutie / gesonden is aen de Heer van Beuningen.

Haer Ho. Mog. hebben oock vervolgens den Coningh bedanckt / over de genotene assistentie tegens den Bisschop van Munster, ende over d'officien tot het uytwercken van de vrede / met de selve uyt sijne Majesteyts naem ende op sijn ordre aen gewent / met last aen den Heer van Beuningen, om den Brief aen sijn Majesteyt te behandigen / ende met mondelinge aenspraecke den inhoud van de selve te seconderen.

De Missive de welcke den Heer Hollis had geseydt / aen de Heer de Lionne te sullen schrijven voor sijn vertreck / en de welcke de Heer van Beuningen geschreven had te vermoeden / dat yets soude mogen melden van 't geen de Engelsche soude willen pretexeren / om aen 't afbreecken van de conferentien aldaer / over een vrede / eenige glimp te geven / heeft niets in gehouden / als een simpele notificatie van dat sijn Ed. ordre bekomen had van sijn Coningh / om ten spoedighsten van daer te vertrecken / ende een beleeft versoeck om tot dien eynde met noodige Paspoorten voorsien te mogen worden / welcke hem toe gestaen sijn / ende is daer nevens wegen dien Koningh aen gedachte Heer Hollis een Edelman toe gevoecht / om hem tot de plaetse van sijn embarquement te geleyden / het welcke geschiede op het exempel van diergelijcke courtosie / de Heeren Ambassadeurs van Vranckrijck op haer vertreck uyt Engelandt wedervaren.

Den Heer Ambassadeur Coningsmarck sijn intreede tot Parijs gedaen hebbende / had nae drie dagen destroyement tot St. Germain publijcke audientie by dien Coningh gehad; Sijn eerste werck daer nae was / het overhandigen van een Missive / by dewelcke de Mediatie van Sweden, tot het bevorderen van een Vreede met Engelandt wierd aengebooden.

De Heer van Beuningen heeft oock lange discoursen daer over gehad met den Heer Zeestad en de Heer Resident Eveu, ende alsoo in de selve gemoveert had dat de meest-effene wegh scheen om Sweden te convinceeren dat de aenbiedinge van haer Mediatie includeerde geen absolute necessiteyt om Denemarcken van haer zyde ongemolesteert te laten / dat by dien Koningh geantwoordt wiert /

dat men geern de mediatie van Sweden accepteerde / maer dat die geen effect konde nemen / ten waerse oock aen Denemarcken aengeboden wierd / dewyl de selve mede in den Oorlogh was / ende dat Vranckrijck niet als gezamentlijck met Denemarcken over een Vrede tracteren konde / soo heeft dat sijn wel gevallen aen de Heer Lionne, welcke hy op 't wel behagen van haer Ho. Mog. in de selve sin had aengesproocken / dat Sijn Ed. het op gisteren aen de Heer Puffendorf in discoursen over de mediatie als een saecke / die by sijn selven klaer was / te gemoet had gevoert ; ende / soo uyt gedachte Heer de Lionne verstont / had gemelte Heer Puffendorph gehouden geweest de redelijckheyd van het selve voorstel te erkennen.

De Heer Zeestad onderliet ondertusschen niet de bekommeringh in de welcke men in Denemarcken was aldaer te remonstreren / dewijle soo uyt Sweden, als oock uyt bericht door den Heer Keurvorst van Brandenborgh aen de Heer Detlof van Alefelt gegeven / den Coningh sijn Meester gewaerschouwt wiert / dat de Sweedsche consilia tegen Denemarcken tot extremiteyten uytsaghen / ende deed daer op gedachte Heer Zeestad alle meest bevoeghelijcke instantien om eenige goede Resolutien op sijn sollicitatie om Subsidien of assistentie van krijghsvolck uyt te wercken ; maer dewijl men aen dat Hof contrarie de voorsz advysen meer ende meer in vertrouwen quam van dat de Regeringe van Sweden haer niet soude willen steecken in een werck soo vol gevaer / ende in 't welck zy noch de reden noch haer eygen interest tot fondament soude hebben / soo wiert de finale Resolutie op de voorsz sollicitatie noch uytgestelt tot dat men den uytslach soude sien van 't geen by de Regeringe van Sweden soude opereren de instructie die voor veertien dagen aen de Heeren Fransche Ambassadeurs tot Stockholm was afgesonden / om finaelijck met alle meest krachtige redenen te doen verstaen aen die van de Regeringe haer tastelijck ongelijck in het bedreygen van Denemarcken, ende te gelijck de indispensable necessiteyt / in dewelcke dien Coning was om Denemarcken, in cas van attaque van de zyde van Sweden, met alle sijne macht te defenderen.

Dit heeft occasie gegeven aen de Gedachte Heer Zeestad om te moveren dat men in allen gevalle aldaer wilde goed vinden de Trouppes van dien Coningh / welcke haer Mog. tot secours ghesonden waren in den Staet van haer Ho. Mog. te laten / tot dat men in desen van de intentie van Sweden ge-esclaircisseert was ; alsoo niet soo krachtigh scheen als het retardement van de voorsz Troupes in de Quartieren / alwaer zy tegenwoordigh haer bevonden / om aen Sweden omsien te geven ; daer ter contrarie de selve nae Vranckrijck te rugh gekeert zijnde / mits de ver-afgelegentheyt van dat Rijck / ende veel Princen / welcker Landen aengedaen moesten werden / om van daer Denemarcken te hulp te komen / alle de groote macht van Vranckrijck misschien minder als behoorde / soude werden geconsidereert / ende dat den Coningh alle de voorsz Trouppes niet willende missen / ten minsten een ghedeelte van de selve in den Staet van haer Ho. Mog. voor een korte tijdt wilde laten : meergemelte Heer Zeestad heeft d'Heer van Beuningen geseydt / dat die saeck scheen geen andere groote difficulteyt te vinden / als dat haer Ho. Mog. instantie gedaen hadden tot het rappel van de voorsz Trouppes / ende dat die daer op te rugh waren

mit-

ontboden; De Heer van Beuningen heeft daer over met den Heer de Lionne, ende andere Heeren van sijn Majesteyts Raed gesprooken / ende niet anders komen mercken / of de selve waren voor haer particulier niet vreemt van eenige Prolongatie van 't verblijf van de voorsz Trouppes / en des te min misschien / om dat aldaer tydinge was / dat den Engelsen Resident Tempel soude arbeyden / om de Munsterse Trouppes / als gewassen met Engels geldt, in Sweedsen dienst te doen over gaen: hy heeft de redenen van de Heer Zeestad seer considerabel geacht / ende bewyl Sijn Ed. hem uyt de Missive / geschreven by den Heer Charisius, gecommuniceert had / dat daer met den Heer d'Estrades gesprooken was / om een gedeelte van de Fransche Trouppes / met andere van haer Ho. Mog. tot securiteyt van Holsteyn te gebruycken / 't welck met een Rappel van alle de Fransche Trouppes niet konde subsisteren / ende dat hy Heer van Beuningen van de andere kant was gelast het voorsz Rappel te bevorderen / ende niet wist hoedane redenen haer Ho. Mog. daer omtrent hadden / ende des niet te min wel bewust was hoe veel haer Ho. Mog. gelegen lagh/ om de Sweden tot andere Resolutie te disponeren / ende hoe soigneux men had te zijn tot alle 't geen daer toe dienen konde in dese crisis van deliberatien / soo by de voorsz Sweedsche Regeringh / als op den Rijcxdach in Sweden aen te stellen / soo heeft hy aen de Heer de Lionne voorgestelt / of sijn Majesteyt niet soude komen goet vinden in consideratie van 't geen voorsz is aen de keur van haer Ho. Mog. te stellen / om de voorsz Trouppes op het aen haer afgesonden Rappel te laeten marcheren / ofte almoch in haer Quartieren / daerze waren voor eenigen tijt op te houden / 't welck hy sijne Majesteyt goedt gevonden wiert.

Met de laetste depesches van de Heeren Fransche Ambassadeurs uyt Stockholm, was onder anderen over geschreven / dat den Heer Cancelier van Sweden had gemoveert / dat / om een af-komst van disputen met haer Ho. Mog. te maecken / Sweden de pretensie van Subsidien soude konnen laten vallen / ende tot verdragh met haer Ho. Mog. komen / mits dat niet alleen de Elucidatien, maer het geheele Tractaet van Elbingh wierden gerescindeert / ende was dit aldaer opgenomen als een saecke die haer Ho. Mog. niet geheel ongevalligh soude mogen zijn / als men daer neven een absolute neutraliteyt konde bedingen / en Sweden de vryheydt omtrent het reguleren van 't inkomende en uytgaende Recht in haere Havens onbepaelt latende / de dispositie daer over in hare / ook aen haer Ho. Mog. bleef ongelimiteert / dat men niet seer konde considereren dese defensive alliantie, met de gheene die / wanneerse gehouden waren uyt kracht van de selve secourssen aen de Geallieerden te presteren / difficielijck gedisponeert konden werden / om die aen der selver vyanden te weygeren / en dat te geloven was / dat omtrent de Reglementen van Commercie in de selve alliantie de observantie niet accurater soude zijn / als in de engagementen van staet tot staet / daer uyt dan quam te ontstaen / dat het selve Tractaet gheen bandt van vriendschap / maer een oorsaeck van twist en verwyderingh was. Men stelde ter deser occasie voor / dat dit voorstel opgevat behoorde te werden / om tot een expedient te dienen om alles met Sweden met eenige glimp te componeren / en alle verder engagementen tusschen dat Rijck ende Engelant voor te komen / en is door d'Heer de Lionne daer over met de Secret. Puffendorf gesprooken.

nae

Nae 't vertreck van de Vloot onder Monsieur Duc de Beaufourt, waeren van Marseylje 't zeyl ghegaen derthien Koninghs Galleyen / om de Vloote te volgen; Eenige Barcken van Spangien in Provence, korts aengekomen / brachten tydinge dat nae 't vertreck van sijn Majesteyt tien Engelse Fregatten hun altijt onthielden in de mont van de Straet, ende verwachte noch acht andere uyt Engelandt / ende 't geen notabel is / dat de Turckse Corsaires van Barbarie hun by de Engelse vervoeght hadden / om t'samen te ageren.

Om alle dit bovenstaende is het vertreck van Damoiselle d'Aumale noch uytgestelt.

De Heer de Lionne heeft ter selver tydt den Heer van Beuningen ernstelijck versocht haer Ho. Mog. te willen recommanderen dat de selve favorabelijck geliefden te resolveren op de pointen van bezwaernisse / by de Heer Canceller van den Heer Keurvorst van Keulen aen haer overgelevert / over saecken die tot verkortinge van 't Recht van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt in Rhynberch gepleeght soude werden / ende dat men niet kunnende eens werden voor als noch over de evacuatie van de geseyde Stadt / ten minsten de aigreur over de continuatie van 't Guarnizoen in de selve wilde verzachten / ende soo veel doenlijck wegh-nemen met in andere saecken die sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheydt op 't hart lagen / als een preuve niet alleen van weynigh zorgh om hem recht te doen / maer oock van Mespris te gemoet te gaen / dat dit was het ware interest van haer Ho. Mog. saecken / welcke voor haer selve voor 't best van haer Staet weynigh importeerde / ende haer in een quaet concept by haer naebuyren stelden.

Den vijf-en-twintighsten May is ghehoort het rapport van de Heeren van Heuclom, Johan de Wit, ende Amerongen haer Ho. Mog. Gedeputeerden / achtervolgens derselver Resolutie van den vier-en-twintighsten deses / met ende nevens eenige Heeren Gecommitteerden uyt den Raedt van State / ghevisiteert ende ghe-examineert hebbende de memorien van den Heere de Langlée, Mareschal des Logis des Camps, ende van de Legers van den Koningh van Vranckrijck / tenderende ten eynde dat de Retour-Patenten van de Fransche auxiliaire Troupes / om op 't ghedestineerde rendevous tot Boxmeer te arriveren / gheprolongeert mochten worden van den vierden Junij naestkomende / tot den sesden derselver maendt: Waer op ghedelibereert sijnde / is goed gevonden / den voorsz tijdt van den vierden te prolongeren tot den sesden Junij voorschreve. Ende wierden dienvolgens de voornoemde Troupes gheprolongeert / twee dagen langer in hare respective Guarnisoenen te verblijven als de Patenten, hun alreeds toe ghesonden waren vermeldende: Tot welcken eynde aen yeder van de Guarnisoenen der voornoemde Troupes dese haer Ho. Mog. Resolutie door den gemelden Heere de Langlée toe ghesonden wierdt / met ende nevens de notitie / vervattende de ordre hoedanigh de meergeseyde Troupes door Gelderlandt souden marcheren / sulcks als de selve hier naer volgende staet geinsereert.

 Marsch

Marsch van de Fransche Troupen, door en uyt Gelderlandt.

Die van *Zutphen* sullen marcheren den *derden* Junij des avonts binnen *Aernhem*, om daeghs daer aen voort te gaen.

Die van *Swol* ende *Deventer* sullen komen binnen *Aernhem* den *vierden* dito, om den *vijfden* van daer te marcheren; des wierdt oock extract van dese Resolutie ghesonden aen de Heere van *Beuningen*, Extraordinaris Minister van desen Staet in Vranckrijck, om te strecken tot desselfs narichtinge.

Oock in deliberatie gheleydt sijnde / is goedt gevonden dat aen de Heeren Gedeputeerden van de Staten van Gelderlandt ende Over-Yssel gheschreven soude werden / dat haer Ed. de Fransche auxiliaire Troupes weder keerende naer Vranckrijck, alleen wilden voorsien met Haver ende Broodt / naer proportie / in conformité van de Memorie by den Heer Ambassadeur d'Estrades, den twee-en-twintighsten deses dienaengaende aen haer Hoogh Mog. gepresenteert / waer van Extract aen de gemelde Heeren Gedeputeerden gesonden wierdt / en voorders aen derselver Heeren Gedeputeerden goede conduite gelaten / om de voorschreve Troupes soodanigh door haer Territoir te geleyden / als haer Ed. ten meesten dienste / ende minste schade van hare Provincien souden bevinden te behooren / soo nochtans dat alle de selve Troupen noch vroeger noch later / als den vijfden, sesden, ende sevenden Junij naestkomende / nieuwen stijl / op 't gedestineerde rendevous souden hebben te arriveren / ten welcken fine haer mede Extract van haer Ho. Mog. Resolutie / op heden aen de Heer de Langlée behandight / tot gesonden wierdt / gelijck noch aen de Heer van Beuningen, om te strecken tot desselfs narichtinge.

Den Lord Hollis gewesen Ambassadeur van Engelandt, is eyndeling den vijf-en-twintighsten na Havre de Grace over Rouan vertrocken / alsoo tot Parijs geen verwachten nochte hoope en was tot handelingh van Vrede / ende dat als het hem liet aen sien / den Oorlogh onvermydelyck scheen die Somer noch te sullen continueren. Ter voorsz plaetse van Havre de Grace leyden eenige Engelsche Fregatten / die met Paspoort van den Coningh van Vranckrijck den ghemelden Lord Hollis aldaer machten in nemen / ende naer Engelandt over voeren.

Langhs de Zee-kusten van dat Rijck / so wel die uyt komen op de Noort-Zee, in 't Canael als op den Oceaen, was seer goede voorsieninge ghedaen tegens alle landingen / die d'Engelsche souden komen meenen te doen in de Zee-Provincien van Vranckrijck, ende van binnen waren soo veel militaire Troupes over al by de handt / soo te voet als te Paert / dat niets quaedts van die kant was te vreesen / ende yeder Provincie had sijn Chef by den Coningh geordonneert / die aldaer de Legers souden commanderen.

Vijftigh Francoische Oorlogh Schepen / die tot Rochelle gereet lagen / ende gedestineert tot verscheyde employen / waren oock van daer 't zeyl ghegaen na de Kusten van Andalousie, om de Fransche Vloot t'ontmoeten / en haer daer mede by te voeghen / de selve waren verdeelt in drie Esquadres, yeder

yeder onder een hooft / wel gemant / versien van Canon / en Scheeps-behoeften tot groote Oorloghs-exploiten / ende soo wanneer die selve vijftien souden sijn geconjungeert / so maeckte men aldaer staet / dat Monsieur le Duc de Beaufort, onder 's Coninghs Pavillon hebben soude sestigh groote goede Oorlog Schepen / behalven de Branders / en minder volghende Jachten.

Van de Vloot van den Duc de Beaufort was den vierden Junij seeckere tijdingh / dat de selve den achtsten Mey voor Alicante was geweest / ende den volgenden dagh zeyn had gemaeckt / nevens de Galeyen naer 't engh van de Straet, om vervolghens in den Oceaen op de West-kusten van dat Rijck te komen; Maer alsoo daer mede tot securiteyt van de Middelandtsche Zee, geen andere Schepen daer in 't vaer water waren als de voorschreve Galeyen / soo was den Heer van Beuningen wegens den Coningh door den Heer Colbert aen geseydt / dat sijne Majesteyt seer desidereerde ende dienstigh oordeelde / dat de Schepen van haer Hoogh Mog. derwaerts ghedestineert / metten eersten haer reyse mochten voort setten; Tot welcken eynde oock aen den Heer d'Estrades wierdt gheschreven / als mede over de ghedachten die daer vielen over 't beleydt van den tegenwoordigen Oorlogh / en 't employ van de Vlooten.

De toekomende Coninginne van Portugael, is dien tijdt naer Rochelle vertrocken / omme metten eersten van daer met acht Fransche Coninghs Oorlogh Schepen / naer Lisbon over te gaen.

Al eer de hooge Officieren van de Fransche Troupen van hier gingen / wierdt gesproken van de selve te begiftigen. Sedert is de begrootinge gestelt aen de Heeren van Merode, Crommon, ende Amerongen, Op haer advijs is goed gevonden / dat den Heer van Pradel als Generael soude worden ghegeven thien duysent Guldens; Aen de Heeren d'Espence en Sainct Lieu, Mareschaux de Camp elck vijf duysent Guldens: Aen den Heer Carlie, Intendent de l'Armée vier duysent Guldens: Aen Fourneaux ende Beauvoise elck vier duysent Guldens: Aen l'Anglée drie duysent Guldens: Te samen vijf-en-dertigh duysent Guldens. Doch wat belanghde waer uyt het best soude konnen worden gevonden / sijn de Provincien versocht haer dienaengaende te verklaren. Ende waren zy al veel Maenden weder in Vranckrijck geweest / eer zy het ontfingen; namentlijck in gelt.

De tijdingh van de victorie van onse Vloot op d'Engelsche / in dese tijdt / verweckte in den Coningh groote blijdschap: Den Coningh ontboodt den Heer van Beuningen terstondt te Hove / ende met seer blijdt gelaet ende seer obligeante woorden betuyghde de groote vreughde / welcke sijne Majesteyt schepte in dit glorieus ende voorspoedigh succes van haer Hoogh Mog. wapenen / ende de sonderlinge estime met de welcke hy considereerde de cordate conduite / ende heroique couragie in 't beleyden ende uytvoeren / van die soo importante hooft-actie gebruyckt / ende heeft hooghst-gedachte Majesteyt hem verder onderhouden / eerst alleen / ende daer nae in presentie van de Heeren Ministers over het geen soude dienen mogen / om dese soo gewenschte victorie met de meeste vrucht te vervolgen / ende heeft betuyght een seer genegen wille / om daer toe met promptitude by te brengen / 't geen van sijn

zijde soude konnen worden bereydt. Alle de discoursen hier op ghevallen zijn daerinne eens geweest / dat met alle meeste neerstigheyt ende spoedt / sonder eenige intermissie / soo uyt de Zee-macht van haer Ho. Mog. als uyt die van desen Coningh / ende den Coningh van Denemarcken by een gebracht / ende te samen ghecomjungeert behoorde te worden ontrent de Rivier van Londen ofte elders / het meeste getal van capitale ende goede Schepen van Oorlogh / 't welck doenlijck soude zijn / om vervolgens op 't employ van de selve naer gelegentheydt van saecken te disponeren / soo om de macht / welcke de Engelsche wederom in Zee soude mogen brengen / met de meeste vigeur ende de meeste apparentie van succes tegens te gaen / als om op de securiteyt van de Navigatie ende Commercie te voorsien / ende om te gelijck gedient te konnen zijn van soodanigh noodigh aental van Schepen / als tot het ondernemen van d'eene ofte d'andere entreprinse, tot afbreuck van den gemeenen vyandt / welcke d'occasie aen de handt mocht geven / soude wesen vereyscht. Den Heer van Beuningen heeft by die ghelegentheydt instantie gedaen / ten eynde sijne Majesteyt sonder uytstel naer Rochelle ende Bel-Isle ordres ghelieftde te senden voor den Heer Hertogh van Beaufort, om datelijck naer sijn aenkomste aldaer met sijn onderhebbende Vloot sich te begeven naer de Hoofden / om met de Vloote / welcke haer Ho. Mog. wederom in Zee stonden te brengen te conjungeeren / maer alsoo hem was gherapporteert / dat d'Engelsche onder Prins Robbert ontrent vijf-en-dertigh Schepen van haer Vloot hadden gedetacheert / om gedachte Heer Hertogh tegens te gaen / ende dat het selve getal met eenige minst-beschadighde Schepen / van de geene die in 't gevecht waren geweest / by de Engelsche soude konnen worden vermeerdert / soo heeft hooghstgedachte Majesteyt hoewel het hem soo wel als aen de Heeren van sijn Raedt om verscheyde redenen ongeloofflijck scheen / daer op soo verre gereflecteert / datter uyt gestelt is op dit poinct te resolveren / tot dat men dienaengaende nader bericht soude bekomen hebben / ende met Brieven soo uyt Engelandt als uyt Zeelandt, op Sondagh den twintighsten seeckere tijdingh ontfangen hebbende / van dat de gedetascheerde esquadre onder gedachte Prins Robbert, den derden dagh van 't gevecht met de vordere Engelsche Vloot was gheconjungeert geweest / ende met de selve sijn aendeel in de nederlage had gehadt / soo sijn op Maendagh den een-en-twintighsten de voorseyde ordres om naer de Hoofden te passeren / aen den Heer Hartogh van Beaufort af gegaen / om hem op sijn aenkomst tot Bel-Isle ofte Rochelle te vinden; Sijn onderhebbende Vloote soude teghenwoordigh sterck sijn niet meer als vier-en-dertigh Schepen van Oorlogh / negen a thien Branders; Dewijle die vermindert was met haer Ho. Mog. ingehuyrde Schepen / welcke tot Cadix verbleven waren. Hy vertroude niet datse tot Rochelle ofte Bel-Isle seer versterckt soude konnen worden / want van de twaelf Schepen van Oorlogh / welcke de Coningh op de West-kusten van sijn Rijck gereet gehadt had / waren twee na 't Eylandt Sainct Christoffel gecommandeert / om de Fransche Coloniers aldaer te hulpe te komen / ende bleven noch acht andere gedestineert / om de toekomende Koninginne van Portugael over te brengen.

Den Marquis de Sande Ambassadeur van Portugael, heeft op sijn reyse na Rochelle ses dagen tot Poitiers swaerlijck sieck gelegen / ende heeft met zijn sieckte nieuw retardement in 't vertreck van hoogh-gedachte Koninginne veroorsaeckt / dat aldaer moeyelijck viel / ende vermeerderde het verdriet dat men had van in dusdanige considerabilen conjuncture / acht van de beste Schepen van die Croon tot dese reyse naer Portugael gedestineert te sien / in plaetse datse gevoeght sijnde met den Heer Hertogh van Beaufort, de selve met een seer considerable Vloote / daer het den gemeenen dienst vereyschte / tegens de Engelsche soude konnen verschijnen / want de voorschreve acht Schepen wierden geschreven by een van de Heeren / welck met de selve over gingh / soo considerabel te sijn in haer selve / ende soo wel ge-equipeert ende sterck-gemant / datse bastant konden geacht worden om een meerder getal van de Engelsche 't hooft te bieden.

Naer dat men zedert aldaer verstaen had / dat haer Hoogh Mog. Vloot in Zee was / sijn op d'instantien door den Heer van Beuningen ghedaen / den negenthienden deses aen d'Heer Hertogh van Beaufort te Water ende te Lande af gegaen / naer de Rivier van Lissabon nieuwe bevelen / om sonder uytstel / ende sonder de meer-geroerde acht Schepen af te wachten / sijn reyse nae 't voorschreve sijn rendevous te vervolgen / om alle middelen te tenteren / om met haer Hoogh Mog. Vloot te conjungeren / 't welck hy Heer van Beuningen ter behoorlijcken tijd aen den Heer Raedt Pensionaris van Hollandt, om tot kennisse van de Heeren Plenipotentiarisen / over 't employ van 's Lands Vloot gebracht te worden / heeft over geschreven.

Ondertusschen sijn advijsen uyt Londen over gekomen / ende onder anderen oock van den Koningh van Engelandt, ende van den Hertogh van Jorck aen de Koninginne haer Moeder / ende aen Madame haer Suster / de welcke omtrent het voorgevallen in de bataille van ghcheel anderen inhoudt waren / ende by 't schrijven van gedachte Heer Hertogh / niet alleen de schade van d'Engelsche Vloot tot negen Schepen wierde gerestringeert / maer oock ghepretendeert / dat d'Engelsche 't Veldt behouden hadden ; Edoch haer Hoogh Mog. Vloote niet konde vervolgen / door gebreck van Bospoeder ; Oock had men ten dien aensien / ende om dat men wilde doen gelooven dat de schade aen des Lands Vloot grooter was geweest / over dese pretense Engelsche victorie in de Kercken tot Londen danckseggingen gedaen / ende in verscheyde Plaetsen Vreughde-vieren aen gesteecken. Dit alles wierdt aen 't Fransche Hof niet aen genomen voor waerachtigh / ende liever geimputeert aen de necessiteyt in de welcke 't Hof van Engelandt konde sijn / om 't verlies / dat d'Engelsche Vloot gehadt had / te ontveynsen. Maer men verwachte wat nader particulier bericht uyt den Staet / ende te gelijck te vernemen wat gevolgh het soude hebben dat d'Heer Hertogh van Jorck schreef / dat hy hoopte met de Vloot in veerthien dagen in Zee te sijn. 't Geen voor gewis uyt d'Engelsche tijdingen wierdt aen genomen / was / dat het Schip op 't welck ghewcest was Prins Robbert, was gebleven / maer hy met de sijne geberght. Daer waren noch andere Engelsche Brieven / welcke ongeveynsdelijck melden / dat haer Vloote geslagen was / ende datter een-en-twintigh Schepen van de selve wierden ver-

vermist/ 't welck genoeghsaem over een komende met het geen de boven-gesteiden Edelman had gerapporteert/ het meeste geloof vond.

Het geen dien Koningh seer gevallen heeft/ was/ dat haer Hoogh Mog. soo losselijcken neerstighept ende vlijt deden gebruycken/ om haer Vloot soo sterck als doenlijck was/ metten eersten wederom in Zee te brengen/ sulcks dat men hoopte dat de conjunctie met de Vloot van sijne Majesteyt bequamelijck ende veylighlijck soude konnen geschieden/ ende is den Heer van Beuningen ghesepdt door den Heer de Lionne, dat ordres gesonden waren aen den Hertogh van Beaufort, ontrent de forme van directie van de te conjungeeren Vlooten gelijckformigh aen de geene die aen de Heer Luytenant Admirael de Ruyter door de Heeren Plenipotentiarisen over 't employ van 's Lands Vloote/ tot sijne instructie op dat subject waren behandight.

Den Heer Ambassadeur Koninghsmarck, welcke niets negligeerde/ dat sijn Ed. oordeelde te konnen dienen om t'obtineeren dat Vranckrijck soude deferen aen de instantie/ welcke men van de zijde van Sweden bleef doen/ om eenigh temperament t'admitteeren in de executie van het Tractaet van Denemarcken teghens Engelandt aen ghegaen/ heeft in 't eerst sich seer verset ghevonden met dese tijdinge/ maer wilde nu persuaderen dat die behoorde aldaer te gelden/ om sodanigh temperament meer als voor henen in te willigen/ dewijle men in den toestant in de welcke de saecken door dese victorie waren ghebracht/ de Deensche bystandt minder noodigh had/ maer men was aen 't Fransche Hof niet gesint sich Swedens te geval van eenige middelen/ die dienen konden om te vervolgen dat succes/ dat Godt aen haer Ho. Mog. wapenen had ghegeven eenighsints te priveren; Ende dewijle de Heer Zeestadt in de voorlede weeck aen dien Coning in een private audientie had versocht/ te mogen verstaen of het sijn Majesteyts intentie was/ dat den Koningh sijn meester aen voorslagen van een temperament soude de ooren openen/ soo is daer op by sijne Majesteyt gheantwoordt van neen; en dat sijn meyninge was te verblijven by het geen met Denemarcken was neder gestelt.

Gedachte Heer Zeestadt heeft wederom vernieuwt sijn voorige instantien om subsidien, ende heeft by een schriftelijcke Memorie aen de handt ghegeven/ dat/ onder beneficie van de selve/ sijn Coningh ghenegen was in eenigh nader engagement met Vranckrijck en haer Ho. Mog. te treden/ het welck/ soo men 't op nam/ sagh op 't conjungeeren van eenigh groot van de Deensche Schepen/ met die van de Croon Vranckrijck en desen Staet/ om d'Engelsche de meeste afbreuck te doen. Den Coningh heeft die saecke in deliberatie genomen/ en d'Heer van Beuningen vond by Heeren van des Coninghs Raedt/ welcke hy daer over sprack/ goede gedachten om aen te raden dat die Majesteyt dese saeck op name/ om de gemeene macht/ die men teghen d'Engelsche by een soude brenghen/ door bykomste van Deensche Schepen te versterken/ maer d'Heer Colbert was zedert twee daghen van Fontainebleau absent/ ende is mits sijn afwesen geen deliberatie daer over gevallen.

't Geen ondertusschen onder anderen konde doen hoopen/ dat men van de zijde van Sweden tot geen extremiteyten soude komen/ was/ dat d'Heer Koninghs-

Koninghsmarck schryvens van Stockholm had bekomen / meldende dat men daer sich niet wilde esloigneren van in de oude maximen van Vranckrijck te verblijven.

De Heer Zeestadt had oock ordre bekomen / om daer smaeckelijck te maecken / dat by 't accepteren van de mediatie van Sweden, wierdt bedongen een belofte van Denemarcken ongemolesteert te laten; Maer men meende om redenen / dat sulcks niet noodigh was.

In dese tijdt wierdt uyt ghegeven een Articul van 't advijs, ghegeven door Monsieur de Lionne *aen den Alder-Christelijckften Koningh den . . . . Junius* sesthien hondert ses-en-sestigh.

DE tegenwoordige constitutie van de Uytlandsche saecken eyscht niet anders, *SIRE*, van de Koningklijcke voorsichtigheyt van U Majesteyt, als dat zy retardeerde voor eenighen tijdt den Oorlogh met *Spangien*: Den Krygh die ontstaen is tusschen *Engelandt* ende de Vereenighde Provincien, is de beste occasie, die men soude konnen wenschen, die de Goddelijcke voorsienigheyt doet wasschen aen U Majesteyt, niet alleen om de selve te maecken arbiter van de differenten, tusschen de *twee* Natien, waer op zy de selve moge uyt putten met weynigh onkosten (als zijnde d'eenighste maghten, die konnen ende behooren haer te engageren tot de beschermingh ende verweeringh der *Spaensche Nederlanden*) ende de selve redigeren tot sulcken staet, dat zy het niet konnen doen, oock wanneer zy wilden; By aldien maer U Majesteyt belieft te formenteren desen Oorlogh, op dat zy duyre; d'Engelsche sullen haer vinden geobligeert, aen te soecken d'Alliancie ende vriendschap van U Majesteyt, ende de Vereenighde Provincien sullen dependeren van uwen wille, als van nooden hebbende Uwe assistentien; Ende beyde sullen vervallen sijn tot d'onmogelijckheyt, van sich te opposeren tegen de gherechtige desseins van U Majesteyt. Maer by so verre u Majesteyt onderneemt yets tegens de geseyde Provincien buytens tijds, ende al te prematuer, voor dat U Majesteyt verseeckert zy dat de krachten van die *twee* Nagebuyren sijn gantschelijck neder gheslagen, U Majesteyt sal sien het *Theatre* verandert in een ogenblick tijds, ende dat die selve *forces*, die haer altans employeren tot haer onderlinge ruine, sullen sich vereenigen door het motif ende maxime van een machtiger ende hooger *interest*, tot defensie van dat ghemeen Bolle-werck.

't Sal sijn een treck van groote voorsichtigheydt, *SIRE*, haer te laten ageren, ende sich destrueren onder haer self, het spel van verre aen te sien, ende 't vuyr konstelijck aen te blasen, groot gerught ende bohay te maecken tot defensie van de *Hollanders* onse Geallieerden, haer van tijdt tot tijdt troostende met eenige kleyne assistentien, ende haer laten al den last van den Oorlogh op den hals: Tot dat u Majesteyt haer sie in staet van sich niet te konnen langer opposeren tegens de conquesten die u Maj. in sijn geest heeft geformeert.

't Geene

't Geene meest te vreesen staet, *SIRE*, in dese verwachtinge, dat soude sijn eene *Ligue* ende confœderatie van *Engelandt* ende *Sweden*, met het Huys van *Oostenrijck*. Waer toe de *Hollanders* self wel mochten inclineren en d'andere Noordsche Princen. d'Ervarentheyt van de voorgaende tijden, ende de kennis van de tegenwoordige, obligeren my, *SIRE*, te verklaren in alle ingenuiteert datter niet meer fatal aen dese Croon soude konnen gebeuren, als soodanigen Ligue ende Vereeninge.

Vanden tweeden Julij schreef d' Heer Ambassadeur Boreel dat alnoch geen naeder tydingh was van 's Coninck Vloot onder den Hartoch van Beaufort. Maer 't is gebleecken dat sy was op de Revier van Lissebon; eensdeels om die te secureren tegens de Spaensche die machtich in Zee waren / ende veel Fransche ende andere Schepen van Commercie / insonderheyt Granen ende Contrebande (daer van in Portugael groot gebreck was) wechnamen. Anderdeels oock om af te wachten de komste vande nieuwe Coningin van Portugael sijn nichte. Maer naer herwaerts spoedighde hy sich niet / soo dat deses Staets Vloote het spits alleen moste afbyten.

Doch in plaets van sulcx ontfingh men Posts-tydinge. Men prees ende extolleerde daer seer dat de Vloote van desen Staet eerde den vierden ende vyfden deses sterck drie-en-seventich kloecke Oorlogh-schepen weder in Zee was gelopen / en in drie volgende dagen noch van negen andere was gevolght ende deden sy een yder opvatten een soo groote opinie van 's Lands vermogen / ende van een sonderlinghe extreme vigeur / welcke in desen ghebruyckt was / dat daer niets toe gedaen konde worden.

Den Koningh van Vranckrijck heeft in 't eynde vande voorlede weeck ordre gesonden aen vier duysent voet-knechten vande Trouppes / die tusschen Bouloigne ende Duynkercken in Guarnisoen lagen / om haer tot een Embarquement gereet te houden / ende heeft last gegeven aen den Heer Mareschal d' Aumont Gouverneur van Bouloigne om aen den Heer Luytenant Admirael de Ruyter deselve aen te bieden / om of alleen / of soodanigh getal uyt de selve / als sijn E. desidereeren soude / in expeditie te lande / ofte te water te mogen gebruycken / stellende die 't eenemael tot sijn commandement; ende hoewel sijne Majesteyt tot hooft over de voorschreve voetknechten had ge-eligeert Monsieur du Bret, een Mareschal de Camp, ende vande beste Officieren inde Fransche Infanterie / soo was sijn wille nochtans / dat deselve niet alleen aenden Heer de Ruyter, maer oock in cas van expeditie te Lande aenden Collonel over haer Ho. Mog. Troupes / pareren soude; 't welck sijne Majesteyt den Heer van Beuningen geseydt heeft / in dier voegen geordonneert te hebben / om alles wegh te nemen / dat eenichsints tot verachteringe van 't geen t'executeren soude sijn / mochte strecken.

Van den Heer Hertogh van Beaufort quam eyndelijck tijdinge / van den elfden des voorleden maents / dat hy alsdoen op de Revier van Lisbon was / dewijle in May lestleden op een vaste persuasie / van dat de Engelsche Vloote de eerste in Zee soude zijn / ende op abusive advijsen / van dat een goedt gros van de selve ghedachte Heer Hertogh soude tegen zeylen / ordre aen syn Ed.

was

was toe gesonden / om sich met sijn Vloot ontrent de voorschreve Rivier op te houden tot nader last. Den negenden Junij daer aen volgende / is over Landt ende Water wel aenschrijvinge aen gedachte Heer Hartogh gedaen / om sonder uytstel sijn reyse na de Fransche Kust te verhaesten / maer tot noch toe was geen narichtinge / van dat die sijn Ed. toe gekomen was; soo dat men niet wist wat vaste reeckeninge op de tijdt van dessels komste ware te maecken. Ondertusschen op datze ter plaetze van sijn rendevous, tot Bel-Isle ofte Rochelle niet geretardeert wierde / hadde sijne Majesteyt voor acht dagen ordre naer Rochelle gesonden / om de Vivres tot sijn revictuaillement ghedestineert / in te laden in Coopvaerdy Schepen / ende die sijn Vloot te doen volgen. Sijne Majesteyt soo wel als de Heeren sijne Ministers / betuyghden aen den Heer van Beuningen dit langh uytblijven van meer-gedachte Heer Hertogh / door de voorschreve reden veroorsaeckt / met groot verdriet aen te sien.

Met de voorschreve tijdingen van den elfden had men oock bericht / van dat de Spaenschen sesthien Oorlogh Schepen sterck ontrent de Revier van Lisbon waren / 't welck wel eenigh nadedencken gaf / van dat gedachte Heer Hertogh tot meerder securiteyt van de Koninginne van Portugael, desselfs komste daer soude mogen af wachten / maer sijne Majesteyt heeft hem Heer van Beuningen geseydt sulcks niet te betrouwen / om dat sijn ordres van den negenden voornoemt / om sonder uytstel te vertrecken / seer precijs waren.

Van Sainct Christoffel was nader tijdinge / dat d'Engelsche uyt de naestgelegen Eylanden een attaque op 't selve Eylandt hadden ghedaen / maer met verlies waren af gheslagen / ende dat twee Nederlandtsche Commissievaerders ses Engelsche Coopvaerdy Schepen / geladen met Suycker ende andere waren / daer ontrent hadden verovert.

De Vloot van twaelf Fransche Oorlogh Schepen met de nieuwe Koninginne / is eyndelijck van Rochelle in Zee gegaen na Portugael, maer door contrarie winden en andere ghebreecken / en was niet meer als acht mijlen langhs de Kusten van Vranckrijck gevordert / aldaer wachtende favorabelder winden.

Naer dat het Godt den Almachtigen gelieft hadde / aen haer Ho. Mog. Vloot die treffelijcke Victorie te geven op d'Engelsche / soo wierden nu de uytghweecken van de Gereformeerde Religie veel liberaelder getracteert / en geadmitteert om binnen Rochelle en andere Zee-Steden hun te mogen herstellen / ende haer oude woonplaetsen aldaer te continueeren.

Op dees tijdt wierden de Vlaemsche Schepen / die tot Nantes gheareresteert ende op gehouden waren / als komende uyt geinfecteerde contagieuse Zee-Havenen / als Oostende, Nieupoort, ende van Brugge in Vlaenderen, weder ontslagen uyt het arrest / mits gevende yeder een somme gelts van vier, ses, of acht hondert Guldens voor yeder Schip / naer advenant hare groote ende ladinge.

Naer de Zee-kusten in de Bocht van Vranckrijck en in 't Canael, marcheerden veel Soldaten soo te voet als te Peerde.

d'Equipage van 's Coninghs Oorlogh Schepen / soo wel in toemaecken van oude als het aenbouwen van eenige nieuwe / wierdt sterck aen gheset tot Ceudres, Rochelle, maer insonderheydt tot Brest in Bretaigne, ende wierden in de laetst-genaemde plaets eenige seer groote schoone Schepen op stapel ghesien. Van de nieuwe aengebouwde Schepen tot Toulon, waren al twee in 't water af geloopen.

Een Frans Scheepken van Algiers tot Toulon aen gekomen / heeft mede gebracht festigh verloste Slaven / ende twee Chiaux, die de Regeeringe sond aen den Coningh van Vranckrijck tot Fontainebleau. Men seyde datter eenigh accoord van stilstandt van wapenen gesloten was / tusschen Vranckrijck en die van Tunis, Algiers, en Tripoli, dan 't was alleen over wisselingh van Slaven.

Alsoo den Coningh van Vranckrijck (op 't aenbrengen van den Sweedschen Ambassadeur Koninghsmarck) de saecken van Sweden toonde te faboriseren / soo hebben haer Hoogh Mog. door den Heer van Beuningen gepooght aen te wijsen / dattet ongelijck by Sweden was / tot dien eynde hem toe sendende tot sijne narichtinge / d'ordres aen den Heer Ysbrants in Sweden gesonden / om de rescissie van 't Elbinghsche Tractaet te difficulteren / ende tot het inwilligen van een positive belofte van Neutraliteyt, met Denemarcken aen haer Ho. Mog. schriftelijck by manier van conventie te doen / by de Regeeringe van Sweden finaelijck te insteren: Ende daer-en-boven om aen den Coningh serieuselijck te klagen / over het onbehoorlijck bestaen van de geenen / die seecker Schip in de Vereenighde Nederlanden t'huys hoorende / ghenaemt de Kerck van Ysp, tot Rochelle tegens wil van de Schipper ende Reeders trachten tot het aengaen van een reys na Christoffel te forceren / ende om prompte kostelooſe ende schadeloose ontlastinge van 't selve Schip te versoecken.

Hy had alreede devoiren aen gewend / om de voorschreve last omtrent de saecken van Sweden, als seer redelijck ende behoorlijck / daer te doen smaecken / ende daer door niet alleen te weegh te brengen dat men desisteerde van vergeefsche moeyte / om haer Ho. Mog. tot veranderinge te disponeren / maer te gelijck te obtineren / dat met te meer nadruck wegens dien Coningh geaeyde wierde by Sweden, om haer Hoogh Mog. in haer wettige begeerte te gemoedt te gaen. Op 't ontfangen van de voorschreve haer Ho. Mog. last / heeft dese officien by de Heeren de Lionne ende Colbert gereitereert; Ende hoewel de geene / die haer mengden om een saecke tusschen twee Vrienden te moyenneren / niet wel te disponeren waren / om so lang de selve in differentie stont niet aen d'een of d'ander gelijck te geven / soo vond hy nochtans / dat de kracht van de redenen met de welcke haer Ho. Mog. sustenue was beweert / wierdt geagnosceert; dewijle die niet wederleydt wierden; maer dat alle instantien om haer Ho. Mog. te disponeren / om de Croon Sweden verder te gemoedt te gaen / niet anders wierden gefondeert / dan op de pretense nutheyt van een groote complaisance / insonderheyt dewijle de Sweedsche Regeeringe / soo den Heer de Lionne seyde / niet langer op de rescissie van 't Elbinghsche Tractaet, maer op eenigh geringh temperament omtrent de selve

soude

soude insteren / maer hy dede haer considereren 't geen de Heer Ysbrants in Sweden had gheantwoordt / dat dit nieuwigheden waren / waer mede geen nieuwe obstaculen in een saeck dus verre af gehandelt / moesten werden ghemaeckt / ende het inwilligen of afslaen van dit temperament was volontairo, ende het voorstellen van 't selve tot naer het restablisseren van de oude vriendschap gereserveert kon werden.

Ondertusschen is hem by den Heer de Lionne geseydt / dat den Heer Koninghsmarck klaeghde / dat haer Ho: Mog. niet souden geneyght zijn / de mediatie te accepteren / ten zy de selve haer soo wel als desen Koningh ende aen den Coningh van Engelandt, door een extraordinaris besendingh wierde aen geboden; Ende dewijle hy had geantwoordt / dies aengaende geen kennis te hebben / soo heeft sijn Ed. versocht / dat hy haer Hoogh Mog. als van wegen dese Croon geliefde voor te stellen / dat de Croon Sweden noch hier noch in Engelandt eenigh gequalificeert Minister had gehadt; Wanneer de resolutie tot het aenbieden van een mediatie was genomen / maer wel in den Staet van haer Ho. Mog. ende dat den Heer Coninghsmarck op een ander subject / als dat van de mediatie, was derwaerts gekomen; Dat men van 't begin dergelijcke difficulteyt van haer Hoogh Mog. niet had ghemaeckt / wanneer men den Coning ge-engageert had / om niet als op een tijdt op de offres van de mediatie te antwoorden / ende dat hy Heer van Beuningen, uyt den naem van sijne Majesteyt haer Hoogh Mog. soude willen versoecken / voor soo veel des noodigh soude zijn / om ter saecke van dusdanen formaliteyt de mediatie, die sy daer bekent ghemaeckt hadden niet onaengenaem te houden / niet te willen difficulteren of accrocheren.

Voor soo veel belanghde het ongelijck d' Eygenaers ende den Schipper van 't Schip de Kerck Ysp, tot Rochelle gevercht / naer dat hy aen den Heer Colbert ende aen de Heer de Lionne mondelingh had aen gewesen / hoe seer strijdigh het selve was tegen de vryheyt van de Commercie / ende teghens den inhoudt van de Tractaten van Alliantie / ende hoe onverdragelijck waren de consequentien / die uyt het authoriseren van dusdanigen onbehoorlijckheyt / souden deflueren / ende dat dese redenen goedt gehoor hadden gevonden / soo heeft hy aenstonds aen den Coningh over gelevert eene schriftelijcke Memorie / in de welcke hy uyt seecker advijs hem toe gekomen van de Heer Ambassadeur Boreel, noch een tweede klachte heeft gebracht / ter oorsaecke van eenige Nederlandtsche Schepen die tot Rochelle door die van de Gabellen geretardeert wierden / in 't innemen van haer ladinge van Sout; Ende eyndelijck oock naerder instantie gedaen / om gherepareert ende exemplairlijck gestraft te hebben de onmenschelijckheyt en violentien / by die van 't Guarnisoen van Wisham gepleecht in 't uyt rooven ende in de grondt hacken van 't bewuste Galjot de Liefde, als noch om van sijne Majesteyt te obtineren een generale aenschrijvingh / van alle Gouverneurs ende andere Officieren van de Zee-Provincien ende Zee-plaetsen van dat Rijck / om dese ende dusdanige klachten voor te komen / ofte sonder uytstel te remedieren / ende haer Ho. Mog. Onderdanen by 't ghenot van 't gheconvenieerde in 't Tractaet van Alliantie exactelijck te mainteneren.

 De

De Heer de Lionne heeft daer na daer op mondelingh tot antwoordt ghegeven / dat den Coningh goed gevonden had aen den Heer de Terron, Intendent van de Provincie van Poitou tot Rochelle te doen schrijven / dat hy 't voorschreve Schip de Kerck van Ysp soude bevrijden van alle molestatien / ende in vryheyt stellen / om sijn voorgenomen reyse te vervolgen. 2. Dat ghedachte Heer Terron oock soude hebben te faciliteren het inladen van de Nederlandsche Schepen tot Rochelle om Sout gekomen / soo veel doenlijcks was ; Maer men seyde dat die van de Gabellen van 't Sout, haer Magazijnen seer qualijck voorsien hadden. 3. Dat die van de Admiraliteyt tot Duynkercken voor haer souden hebben te ontbieden de Officieren van 't guarnisoen tot Wisham, ende de selve hooren op d'informatien by gedachte Admiraliteyt ontrent het mishandelen van 't bewuste Galliot bekomen / ende dat syne Majesteyt die saecke soude doen repareren ende rigoureuselijck straffen. 4. Dat aen alle Gouverneurs / &c. in de Zee-Provincien ende de Zee-Plaetsen ernstige aenschrijvingh soude worden ghedaen / om de handt daer aen te houden / ten eynde haer Ho. Mog. Onderdanen in haer respective districten ongekrenckt in alle voorvallende saecken mochten ghenieten het effect van 't Tractaet / tusschen den Coningh ende haer Hoogh Mog. opgerecht.

De Heer Colbert heeft hem oock bekent gemaeckt / dat sijn Ed. aen desselfs Broeder / Intendent in Picardien / had geschreven / om gheinformeert te zijn van 't geen tot Amiens in 't ophouden van Manufacturen ende andere Coopmanschappen uyt de Vereenighde Nederlanden mochte zijn gepasseert.

Hem wierden verder seer positive beloften gedaen / soo by den Coningh als by alle de Heeren Ministers / van dat syne Majesteyt op de minste klachten aenstonds ordre soude stellen / om alles accuratelijck te doen redresseren / dat tegens de Tractaten soude mogen gepleecht worden.

Van den Heer Hertogh van Beaufort was noch geen nader tijdinge ; Daer is in 't begin van die weeck ordre gesonden / om op hem te kruyssen / ende sijn Ed. bekent te maecken dat hy sonder yetwes aen te spreecken reght nae de Hoofden soude hebben te verzeylen / om met haer Hoogh Mog. Vloot te conjungeren. Den Coningh ende alle de Ministers seyden hem stadigh / dat dit retardement van de komste van de Fransche Vloot aen sijn Majesteyt meer als aen haer Ho. Mog. verdroot ; hy heeft niet achter weege gelaten om alle 't geene in sijn vermogen was geweest / daer stadelijck te remonstreren / om dese retardementen voor te komen ; Maer van 't overkomen van de Posten te Lande ende te Water den negenden Junij op sijn instantie naer Lisbon af gesonden / om 't vertreck van den Heer Hertogh de Beaufort van daer te doen verhaesten sonder de Schepen / die de Coninginne van Portugael over brachten / af te wachten / was tot noch / tot sijn leedtwesen ende verwonderingh geen verder narichtinge / van dat de geene die te Landt vertrocken was / negen dagen naer sijn vertreck tot Madrid was geweest.

Den Coningh gaf aen eenige Cooplieden het ghebouwck van 't oude Casteel van Madrid in 't Bos van Bouloigne, een uyr weeghs van Parijs, om-

om aldaer een seer groot getal van Getouwen aen te stellen / tot het maecken van ghewevan zijde Koesen / wel tot de nombre van drie hondert ende vervolgens meerder / om welcke in train te brenghen bequame Meesters uyt Engelandt ende elders / met goede tractementen ende dagh-loonen wierden aengelockt / ende wijders met groote opmerckinge alles ghereguleert / om het debit van dese Koosen voor die van buyten quamen te doen valideren.

Raeckende de pretensien van Subsidien / ende assistentie / is veelmael gheklaeght. Daer van is eyndlijck gestelt wat volght.

Martis den *seven-en-twintighsten Junij.*

IS gehoort het rapport van de Heeren van *Ommeren*, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van *Vranckrijck*, achtervolghens der selver Resolutie van den *twee-en-twintighsten* deses, gevisiteert ende gheexamineert hebbende het Provinciael advijs van de Heeren Staten van Hollandt, jegenwoordigh Staets-gewijse vergadert wesende, raeckende de subsidien die desen Staet van den Koningh van Vranckrijck noch te pretenderen heeft, in krachte van 't *vijfde* Artijckel van Alliantie de Anno *twee-en-sestigh*, mitsgaders seeckere Fransche calculatie, daer toe specterende, houdende in effect het voorschreve Provinciael advijs, door den Heer Ambassadeur *d'Estrades* in een particuliere conversatie tusschen hem, ende den Heere Raedt Pensionaris voor gevallen ende verhandelt, onder andere ghesustineert hadde dat haer Ho. Mog. noopende subsidien by de selve ter saecke van den Engelschen Oorlogh, tot laste van den Koningh sijn Meester ghepretendeert wordende, niet alleenlijck niet te pretenderen hadde, maer dat sijn Majesteyt dien-aengaende boven de *seven* Tonnen Gouts soude hebben over betaelt, volgens de calculatie by den hooghst-gemelden Koningh, op 't subject van de voorsz subsidien gedaen maecken, waer op gedelibereert sijnde, is goed gevonden en verstaen, dat de *contra* Reeckeninge, in 't eynde deses geinsereert, door den Agent de *Heyde* aen den ghemelden Heer Ambassadeur *d'Estrades*, tot debath van de voorschreve overgeleverde calculatie verhandtreyckt sal werden, met recommandatie dat haer Ho. Mog. daer op eenmael satisfactie erlangen mogen, dat mede 't selve geschrifte ghesonden sal werden aen den Heere van *Beuningen*, Extraordinaris Minister van desen Staet by den hoogstgemelden Coningh, met last ende ordre, omme door alle goede Officien, soo omtrent den hooghst-gemelden Koningh, als sijne Majesteyts hooge Ministers aen te wenden, d'intentie van haer Ho. Mog. daerinne ghe-expresseert soo veel doenelijck te bevorderen, ende uyt te wercken.

In 't laetst van November *vier-en-sestigh* aen den Koningh van Vranckrijck bekent gemaeckt, ende gedenuncieert wesende de rupture, ghevolght op de aggressie door Engelandt aen den Staet der Vereenighde Nederlanden ghedaen, is sijne Majesteyt mits desen volgens het *vijfde* Artijckel van de Alliantie de Anno *twee-en-sestigh*, over de *vier* volgende maenden, te weten December *vier-en-sestigh*, Ianuarius, Februarius, ende Meert *vijf-en-sestigh*,

 verobli-

verobligeert geweest aen den Staet der Vereenighde Nederlanden te presteren de nombre van *twaelf duysent* wel-gewapende Soldaten, met den ghevolge ende aenkleven van dien, of wel ter optie van haer Ho. Mog. *thien duysent* Guldens te betalen tot *Amsterdam*, voor yder *duysent* Soldaten ter maendt, maeckende over de voorschreve *twaelf duysent* Soldaten, *hondert twintigh duysent* Guldens ter maendt, ende sulcks over de voorschreve *vier* maenden, in alles *vier hondert tachtigh duysent* Guldens.

Met het laetst van Maert voorschreve, ofte 't begin van April *vijf-en-sestigh*, is sijne Majesteyt verobligeert geweest, in openbare rupture tegens Engelandt te treden, 't welck echter niet dan op den *seven-en-twintighsten* Januarij *ses-en-sestigh*, ende sulcks *thien* gheheele maenden daer naer, eerst is ghesch iedt, welcke voorschreve rupture als die naer behooren, met vigeur ghepousseert was gheweest, haer Ho. Mog. notoirlijck meerder voordeel ende oock onwederspreeckelijcker aen *Vranckrijck* meerder last soude hebben toe gebracht, dan *thien*, jae *twintigh* mael 't voorsz. secours, want haer Ho. Mog. sonder te kort te doen aen de eere ende de maght van soo een considerabel Rijck niet en konnen presupponeren, dat sijne Majesteyt tot krachtige uytvoeringe van de voorsz. Oorlogh, minder dan dese Vereenighde Nederlandtsche Provincien soude hebben gespendeert, welcke voorschreve Vereenighde Nederlandtsche Provincie ter saecke van den selven Oorlogh, in een Jaer extraordinaris boven hare ghewoonlijcke tot diep in de *twintigh* millioenen, ende sulcks meer dan *twintigh* mael 't beloop van 't voorschreve secours hebben ghesupporteert, gelijck dan oock haer Ho. Mog. voor indubitabel houden, ende de uytkomste naderhandt mede sulcks ghenoeghsaem heeft gheleert, dat by soo verre zijne Majesteyt ten voorschreve tijde, ende sulcks van den beginne af resolutelijck ende vigoureuselijck in 't werck ghetreden hadde, de Kroonen van *Sweden* en *Denemarcken* haer aenstonds mede in de partye teghens *Engelandt* ghevoeght, ofte ten minsten den Coningh van dat Rijck tot een spoedige, eerlijcke, ende verseeckerde Vrede gheobligeert soude hebben, daer ter contrarie de selve Noorder Croonen, bespeurende het langhwyligh uytstel van sijne Majesteyt, haer al seer verre met de tegen-partye van haer Hoogh Mog. hebben uyt ghelaten ghehadt, sulcks dat de selve oock naderhandt de effective rupture van sijne Majesteyt eyndelijck ghedeclareert wesende, seer difficilijck ende niet sonder excessive beswarenisse van haer Ho. Mog. in de partye van de selve ghetrocken, of buyten de partye van Engelandt ghehouden sijn, dat mede den Bisschop van *Munster*, mits 't voorschreve dilay van sijne Majesteyt de vermetelheyt gehadt heeft, om desen Staet der voorschreve Vereenighde Nederlanden, den Oorlogh aen te doen, 't welck hy notoirlijck noyt in sijne ghedachten soude hebben derven nemen, in cas den hooghst-gedachte Coningh van *Vranckrijck*, met haer Ho. Mog. van den beginne aen resolutelijck ende vigoureuselijck in de partye ghetreden was gheweest, mits alle welcke, ende meer andere redenen, te lange alhier *par le menu* te deduceeren het nadeel ofte de schade ende 't prejudicie van haer Hoogh Mog., door 't dilay van sijne Majesteyts rupture tegens Engelandt geleden, niet en is te estimeren, ofte by eenige gelt-somme in proportie van 't voorsz. secours te equiperen, niettemin,

dewyle

dewyle de smerte daer van nu meest is geleden, ende haer Ho. Mog. daer over seer ongeerne met sijne Majasteyt in contestatie souden komen, maer veel liever in desen pressanten noodt, een middelmatige somme promptelijck touchceren dan naderhandt het *equivalent* van de voorschreve rupture machtigh werden, soo sullen haer Hoogh Mog. haer daer over laten vergenoegen met een *vijf* dubbelt, in plaetse van *twintigh* of meer dubbeld secours, ende sulcks over de voorschreve *thien* maenden, haer met een somme van *ses hondert duysent* Guldens voldaen houden, al-hoewel haer Hoogh Mog. in de voorschreve tijdt meer dan *vier* mael het selve capitael veroorloght hebben, sulcks dat hier alleenlijck soo over 't voorschreve secours, gheduyrende de voorschreve *vier* maenden, als mede ter saecke van het missen der considerable effecten van de openbare rupture voor de voorschreve tijdt van *thien* maenden, daer aen volgende, te samen in alles maer uyt ghetogen werdt de somme van *ses hondert acht-en-veertigh duysent* Guldens, daer op by sijne Majesteyt in Mey voorlede betaelt sijnde de somme van *drie hondert duysent* Guldens, soude noch resteren *ses-en-sestigh hondert tachtigh duysent* Guldens, sonder dat haer Hoogh Mog. konnen oordeelen, dat met eenigh apparentie van reden kan ghesustineert worden, dat daer aen soude moeten werden ghedefalqueert het secours by sijne Majesteyt tegens den Bisschop van *Munster* ghepresteert, want voor eerst soo houde haer Hoogh Mog. buyten contradictie, dat by soo verre sijne Majesteyt van den beginne aen eerst met prestatie van de beloofde secoursen, ende vervolgens mede met effective rupture haer Ho. Mog. by ghesprongen hadde, den voorschreve Munsterschen Oorlogh noyt ghebooren, ende mitsdien oock onnodigh soude sijn gheweest ter saecke van dien aen d'eene, ofte aen d'andere zijde eenige Lasten te supporteren, maer boven dien al schoon den voorschreve Munsterschen Oorlogh (gelijck het sijne Majesteyts Minister geliest te sustineren) voor een gevolgh van de Engelsche Oorlogh, ende sulcx te samen maer voor een ende de selve, doch niet voor *twee* distincte Oorlogen moesten werden ghereputeert, dewijle nochtans ten aenvangh van de voorschreve Munstersche aggressie, d'obligatie van sijne Majesteyts rupture tegens den voorschreve gecombineerden Vyandt notoirlijck al lange was gheboren, ende dat dienvolgende sijne Majesteyt in ghevalle, oock uyt dien hoofde ghehouden soude sijn geweest, alle de magt van sijne Rijcken in te spannen, om den voorschreve ghecombineerden Vyandt tot reden te brengen, soo soude sijn Majesteyt oock mitsdien boven de maght die teghens den Koningh van Engelandt moeste ge-employeert worden, notoirlijck verobligeert sijn geweest tegens den Bisschop van *Munster*, als een Adherent van de Koningh van Engelandt, uyt krachte van de gestipuleerde meerder onkosten, dan 't beloop van 't voorschreve secours te supporteren, daer van echter sijn Majesteyt soo wel als haer Ho. Mog. van de excessive schaden ende lasten door den voorschreve Munsterschen Oorlogh geleden ende gedragen, buyten alle twijffel, als boven, t'eenemael bevrijdt soude sijn geweest, in cas het voorgetoerde dilay van sijne Majesteyt de hooghst-gemelde Bisschop niet verstout hadde, de wapenen tegens haer Ho. Mog. in handen te nemen.

d'Opgemelde Heeren haer Hoog Mog. Gedeputeerden hebben boven ende behal-

behalven de *contra* Reeckeninge hier vooren gheinsereert, noch ter Vergaderinge geinsereert, oock vervolgens laten leesen seecker gheschrifte, mede in 't eynde van desen gheinsereert, behelsende d'abusen gheremarqueert in de Reeckeninge van de zijde van Vranckrijck op ghestelt, de welcke oock aen de gedachte Heer van *Benningen* gesonden sullen worden, om te strecken tot dessels narichtinge, ende wyders te dienen sulcks ende daer 't behoort.

Abusen, gheremarqueert in de Reeckeninghe van de zijde van Vranckrijck op ghestelt.

Eerstelijck dat de *thien duysent* Guldens voor yeder *duysent* Soldaten belooft, is Amstelredams Bancken-gelt, daer het in de Fransche calculatie op Frans courant gelt gestelt wordt.

Ten *tweeden*, dat d'aggressie van de Engelsche al voor November *vier-en-sestigh* begonnen is, ende in 't laetst van de selve maendt aen den Koningh genotificeert, daer *Vranckrijck* stelt de gedane aggressie in Januarius, ende de sommatie eerst ontrent Februario geschiedt, daer uyt *drie* maenden verschil in de Reeckeninge resulteert;

Ten *derden*, tusschen 't begin van 't geven van secours aen den Bisschop van *Munster*, ende de rupture van *Vranckrijck* teghens *Engelandt*, sijnde de *twee* laetste van haer voorgaende *thien* maenden, werdt in de Fransche Reeckeninge geen *debit* ghemaeckt, noch van secours noch van *equivalent* van rupture, op 't fondament dat doenmaels den Koningh secours presteerde tegens den voorschreve Bisschop, ende echter werdt het beloop van 't selve secours in 't gheheel, ende sulcks oock over de voorschreve *twee* maenden ghedefalqueert van 't *debit* van 't secours, alleeen begroot over de voorgaende tijdt, te weten van *acht* maenden, 't welck een notoir abuys is, want het *debit* moet noodtsaeckelijck ghemaeckt zyn van de geheele tijdt tot de rupture toe, te weten naer haer opgegeven van *thien* maenden, ende als men met reght eenige defalcatie over het Munstersche secours soude konnen doen, als neen, soo soude de selve defalcatie niet anders konnen gedaen worden, dan van het selve geheele *debit* van *thien* maenden als vooren.

Ten *vierden*, wat de reeckeninge van 't secours tegens *Munster* heeft gekost, en komt in geen consideratie, want haer Hoogh Mog. hadden de volle *twaelf duysent* man konnen eysschen, ende die moeste Vranckrijck selfs, gheduyrende de eerste *vier* maenden presteren, hoe veel die hem oock soude mogen ghekost hebben, sulcks dat de *vier duysent* voet-knechten, die ghepresteert sijn, als die geduyrende de eerste *vier* maenden gefurneert waren gheweest, voor een derde-part van 't ghestipuleerde secours soude moeten ghereeckent worden, ende de *twee duysent* Paerden als die voor *vier duysent* voet-knechten, of wat meerder wierden gecomputeerr, souden ontrent het gemeen gebruyck daer inne gevolght wesen;

Ten *vijfden*, maer het voornaemste abuys bestaet hier inne, dat van de zijde van *Vranckrijck* in plaetse van 't effect van een openbare ruptre, maer 't beloop van een simpel secours gereeckent werden.

De calculatie ende pretensie van subsidien hier aenden Heer d' Estrades over-gegeven / is oock aenden Heer van Beuningen gesonden om by den Koningh te recommanderen. Maer hem is daer op niet anders bejegent als al 't geen men konde seggen om dese saecke t' eenemael vande hant te wijsen / namentlijck dat d' Heer Ambassadeur d' Estrades de voorschreve calculatie soodanich bevonden hadt / dat hy sich niet heeft willen chargeren met deselve over te senden / dat het oock hem Heer van Beuningen niet geraden was by desen Koninck daer op te insteren / dewijl sulcx van geen vrucht soude zijn / en alleen opereren soude / dat sijne Majesteyt in quaet gevoelen soude komen / van dat haer Ho. Mog. geheel anders aensagen alsse behoorden / 't geene by deselve sijne Majesteyt soo door tusschen komste van sijn officien als door het presteeren van daedelijcke Secourssen / en door het opentlijck intreeden met haer Ho. Mog. inden Oorloch tegens Engelant was gedaen / datmen hier naer de concepten die men had van de ordinaris cours vande observantie van verbonden tusschen Staten / en na 't geen haer Ho. Mog. in desen tijt by andere Geallieerden wedervaren was ; meende aengesien te moeten worden / als een seer raer exempel van volkomen goede trouwe / insonderheyt dewijl men wilde pretenderen / dat men met deselve uytvluchten / dat den Oorlogh buyten Europa begonnen was / ende diergelijck meer / op de welcke men in 't begin de rupture uytstelde / men deselve geheel hadt konnen excuseren / immers dat de reden die men gehadt hadde / om de obligatie van het Tractaet in 't cas subject / in dispuyt te trecken / wel soo veel kracht in billicke estimatie hadden / dat sy alle pretensien tot alle vordere subsidien konden uytsluyten / naer dat sijn Majesteyt inde rupture was getreden / en voor de rupture noch notable secourssen te Lant had gepresteert / ende daer en boven noch hondert-en-twintigh duysent kroonen tot de saeck van Denemarck by haer Ho. Mog. ge-employeert / dat den Koninck 't voorleden Jaer so onvoorsien was geweest van genoechsame Zeemacht dat de rupture van weynich efficace soude sijn geweest. Soo dat nutter konde schijnen dat sijne Majesteyt officien tot een accommodement employeerde ; dat den Koninck niet gehouden was meer macht t' employeren ter Zee / als die hy dat Jaer hadt gehadt / ende des de calculatie van veel milloenen , die in haer Ho. Mog. reeckeninge gemaeckt wiert oock ten dien aensien niet subsisteerde ; dat de rupture van Engelandt moest geacht worden niet begonnen te sijn als in Maert vyf-en-sestigh met het verklaren vanden Oorloch / 't geen voorgegaen was / repressailles wijse geschiet sijnde / alsoo men de aengehaelde Schepen ende goederen in bewaeringhe middeler wijle hadt gehouden / en dat men van die tijt enkele subsidien / reeckenende ende defalquerende de drie hondert duysent guldens in gelt aen haer Ho. Mog. gegeven / ende de secourssen tegen Munster na dat men tegen Engelant aldaer in rupture was getreden / sijne Majesteyt gelt in de hant soude komen / ende diergelijcke discourssen meer / op de welcke hy Heer van Beuningen niet onderliet uyt de instructie hem by haer Ho. Mog. gegeven / ende uyt de geene die de sake aende handt gaf / van point tot point te antwoorden maer sonder tot noch toe gehoor te vinden.

In plaets van deselve subsidien gaf men Hoofsche sauces : (By occasie / dat tydingh quam vande Retraite van Ruyter , daer van elders) dat met groote admi-

admiratie ende applaudissement by dien Koningh ende by 't geheele Hof was aengesien / de extreme Valeur ende Judicieuse conduite / in de rencontre by den Heer Admirael de Ruyter gebruyckt / ende by eenige van sijne onderhebbende Officieren mannelijck gesecondeert ; ende was het gemeen oordeel over den uytslagh van dese hooftactie / dat / dewijle het verlies van Schepen van Oorloch aende zijde van haer Ho. Mog. maer van twee ende die seer geringh was / ende aende Engelsche kant grooter / ende dat selfs in een Retraitte, ten deele door quade toeversicht / ten deele door ongeluckige toevallen sonder eenige schult vande voorschreve Heere Admirael veroorsaeckt / de Engelsche aen haer Ho. Mog. Vloote genootsaeckt waren geweest sich vechtender hant te retireren / een ander gedeelte vande Engelsche door 't Esquadre van den Luytenant-Admirael Tromp op de vlucht was gebraeht / ende tot aende embouchure vande Riviere van Londen vervolght ; soo wiert de voorschreve Battaille aldaer geoordeelt geen oorsaeck van eenige roem aen de Engelsche gelaten te hebben / ende wiert vastelijck vertrouwt dat in allen deelen de geleede schade ruym soo groot aende sijde vande Engelsche / als aen die van haer Ho. Mog. gevonden soude werden / dat men verlanghde by naerder Rapporten uyt Engelant, van waer noch geen tydingen waren / te mogen vernemen.

't Geen de Koninck ende d' Heeren Ministers den Heer van Beuningen betuyghden ten uyttersten verdrietich te hebben / was dat tegens alle verwachtinge de Heer Hartoch van Beaufort volgens 't laetste schrijven van Rochelle, noch daer omtrent niet was vernomen ; De Heer de Novailles versch van daer gekomen seyde dat men dat onverwacht uytblijven tot Rochelle *imputeerde* aende Noordelijcke Winden / welcke by naer drie weecken aen den anderen aldaer hadden gewaeyt. De heer Intendent de Terron was middelerwijle den vyfden deses nae Belisle vertrocken / om daer de Vloote te ontmoeten / ende ordre op derselver revictuaillement te stellen.

Aen d' ander sijde ondertusschen tracteerde de Koningh onvriendelijck de Commercien van desen Staet / verbiedende de manufacturen. Daer tegen heeft de heer van Beuningen in 't laest van Augustus discretelijck geinsinueert van wat schadelijcke consequentie het soude sijn / by aldien haer Ho. Mog. geperst wierden om op middelen te dencken / om haer Ingesetenen van verder ruine te preserveren : en heeft op voorgaende ordres van haer Ho. Mog. niet onderlaten / alle het geen hem mogelijck was geweest tot het nytwercken van derselver intentie toe te brengen / oock hadt alreede met de minste aenstotelijckheydt die hem doenlijck was geweest / geinsinueert de quade consequentien die in dit werck resideerden maer met seer weynich vrucht.

Ondertusschen viel het aldaer niet alleen ten uyttersten verdrietich / maer oock bekommerlijck dat tegens alle apparente verwachtingen noch geen tydinge en was gheweest van 't aenkomen vande Fransche Vloote / 't eenighe dat de Heer van Beuningen zedert het vertreck van de voorgaende was voorgekomen omtrent de voorsz Vloote / was dat Schepen van Lissebon tot Marsielle geariveert / omtrent het vertreck van de heer Hertoch van Beaufort van voor de Rivier van Lissebon confirmeerden 't geen op 't rapport van die van 't Schip Sint Joseph van Nantes voor tien dagen derwaerts over geschreven was.

Den

Den Heer van Bellefonds, eerste Hofmeester van dien Koningh was midlerwijl te post van daer na den Hage vertrocken / met ordres van den Koningh om de wegh te openen tot eenich goedt concert / over 't geen met wedersijts Vlooten / tot meeste afbreuck vanden Vyandt / soude dienen te werden ondernomen.

Dit gaf d' Heer van Beuningen oorsaeck om met stadich empressement aen te houden / ten eynde omtrent het salueren en resalueren vande Vlaggen / in cas van conjunctie vande twee Vlooten / soodanige ordres aen den heer Beaufort mogten worden toegesonden als haer Ho. Mog. met goede redenen vereyschten / maer die saecke bleef traineren op nader informatien / welcke men vande Fransche Zee officieren seyde te verwachten / ende hoewel hy ten tijde van 't afgaen van sijn laetste schrijven goede hoope hadt geschept van daer inne tot contentement van haer Ho. Mog. te sullen reussceren; soo wist hy tegenwoordich niet wat te verwachten was: want hoewel de Heer Colbert inde laetste conversatie had geseyt / dat den Koninck in desen met haer Ho. Mog. niet wilde chicaneren, soo hadt sijn E. nochtans daer by gevoeght / dat volgens de dispositie van verscheyde Fransche Zee Officieren / sijn Majesteyts vlagge / ghevoert by sijn Admirael en chef, niet was gewoon te resalueren, ende dat het contresalut alleen geschiede met kanon / ende dat sulcx laestmael in verscheyde bejegeningen van haer Ho. Mog. Esquad res door den Heer Admirael van Vranckrijck inde Middelantsche Zee was gepractiseert; d' Heer van Beuningen heeft soo by monde als by geschrifte aengewesen / dat men om in desen 't ware gebruyck t' ondecken niet moest sien wat tusschen een Admirael en chef, ende commandement van een Esquadre geschiede / ende heeft verders tot bewaeringe van haer Ho. Mog. sustenue aende Heer de Lionne verhandtreijckt om aende Koninck gepresenteert te worden een deductie van reden waer op geen ander bescheyt kreegh / als dat den Koningh sich informeerde.

Vranckrijck nam nochtans / zedert de retraite van onse Vloote; de saecke meer ter harten; sendende (als geseyt is) hier den Marquis de Bellefons des Koninghs eerste Hof meyster: Met den Heer Ambassadeur ende hem was men in Conferentie den vyf-en-twintighsten Augusti; sy notificeerden dat sijn Majesteyt door een expres Fregat by den Hertoch van Beaufort, ses uyren voor uyt van sijn boordt gesonden / advertentie had bekomen / hoe dat sijne Vloote / onder den gemelden Heer Hartoch / in weynich tyt daer aen stondt te arriveren omtrent Rochelle, ende dat aldaer alle doenlijcke ordre gestelt wierde tot het spoedich Revictuailleren vande voornoemde Vloot / ende het voorsien vande selve van allerhande nodige behoeften / om die selve / soo haest doenlijck te doen conjungeren met de Vloote van desen Staet; dat ooch den gedachte Marquis last had / om over de te doene conjunctie met haer Ho. Mog. te concerteren / ende te beramen de middelen waer door den gemeynen Vyant tot redelijcke conditien van Vrede gedisponeert soude mogen worden / hebbende hy heer Ambassadeur selfs sijn persoon aengeboden / omme sich met ende nevens den heer Marquis na 's Lands Vloote te transporteren / ende met de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden aldaer sijnde / ende den Luytenant Admirael de

de Ruyter over de conjunctie/met den gevolge ende aenklebe van dien/te concerteren. Waerop is verstaen / te verklaren de voorschreve presentatie haer Ho. Mog. aengenaem te sijn / ende wiert daer van notificatie gegeven aende gemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtigden/met versoeck ende authorisatie om met de gedachte Heer Ambassadeur ende Marquis te concerteren over het Subject vande voorschreve te doene conjunctie / ende over alle exploiten van Oorloge te Water of te Lande / tegen den Koningh van Groot Brittannien by der hand te nemen ende uyt te voeren/ als oock om te resolveren op soodanige verdere saecken / als het employ van 's Lants Vloote in 't geheel of ten deele geconjungeert met de Vloote van Vranckrijck of separatelijck soude moghen raecken / met de appendentie van dien / sonder verdere ruggespraecke daer over te houden / ofte daer van aen haer Ho. Mog. rapport te doen.

De Provincien van Utrecht, Overyssel, ende Stadt en Landen waren hier tegen / en begeerden dat van den last van Belsons ter gansscher vergaderingh soude werden openingh gedaen ende over de conjunctie geresolveert : maer by pluraliteyt wiert verstaen / dat het soude werden ende blyven gerenvoyeert aen de Heeren gevolmachtigde op de Vloote met de Ruyter.

Sy sijn daer op des anderen daeghs vertrocken : mede brengende aenden Admirael de Ruyter d'ordre van Sint Michiel, ende een present met 's Konings effigie / ter waerde van tien duysent guldens.

De Heer Ambassadeur d'Estrades notificeerde den derden September dat hem de Koningh door een expres Courier hadt laeten advyseren de komste vande Vloote onder den Hartogh van Beaufort tot Rochelle ; ende dat hy met alle diligentie sich aldaer was ververschende ende gereet maeckende / om naerder te komen.

De Heer van Beuningen schreef particulierder dat deselve Vloote bestont uyt drie a vyf-en-dertig schepen van Oorlog/ daer onder getelt drie van den Staet/ nae dat hy den drie-en-twintighsten Julii was gescheyden vande Riviere van Lissebon : op sijn reyse achter gelaten hebbende 't Schip de Cesar, dat door storm afgedwaelt sijnde noch verwacht wiert / gelijck oock noch verwacht wierdt het esquadre dat de Koninginne van Portugael na Lissebon overgebracht hadt / welcken aengaende noch geen naeder bericht was ingekomen / dan 't geen men voor desen hadt gehad/ van dat het den vyf-en-twintighsten a ses-en-twintighsten Julius omtrent de Barlinges twintigh mijl van de Revier van Lissebon soude sijn gesien. De behoeften noodich tot het revictuailleren vande gedachte Vloot voor desen na Belisle gesonden / om den Heer de Beaufort te volgen / soo langh men in hoope was met de Vloot vande Staet te sullen conjungeren voor 't laetste gevecht met d' Engelsche / vermits de veranderingh door 't succes van 't selve gevecht veroorsaeckt / gecontramandeert sijnde / waren ondertusschen tot Rochelle wederom aengekomen / ende soude neerstigheyt by de voorschreve Vloote gedaen worden / om die in te helpen / waer mede van deselve geprovianderdeert soude sijn / om noch drie maenden / soo d' Heer Colbert seyde/ in Zee te komen blyven.

Den Koninck heeft na 't ontfangen vande voorsz tydingen afgesonden aen-

den

den Heer van Beaufort, om soo haest doenlijck zich naer de openingh van 't Caneel te begeven / ende te gelijck door een expres Courier kennis van alles gegeven aende Heer d' Estrades, en aende Heer van Bellefons, met ordre om over de middelen en wegen dienende om den gemeenen Vyant met den meesten nadruck aen te tasten / met haer Ho. Mog. of haer geauthoriseerden / over de directie vande Vloot te concerteren; d' Heer van Beuningen heeft by die gelegentheyt ooc bericht gesonden aende Heeren haer Ho. Mog. plenipotentiarissen over 's Lants Vloote in Zeelant; ende dewijl men aen 't Franse Hof geerne gesien soude hebben / dat de dispositie van haer Ho. Mog. saken hadden konnen toelaten / en souden hebben getenteert / om met haer Vloot die van Vranckrijck in 't Caneel te gemoet te seylen / en daer na met ghemeene macht de Vyandt tegen te gaen; Derhalven sijn de brieven die van dien dach op Engelant gingen opgehouden / op dat soo veel als doenlijck soude mogen sijn / belet mocht worden / dat de Engelsche geen kontschap bequamen / haer tegen 't voorschreve dessein t' opponeren; Zedert was aldaer aengelant den Heer van Bellefonds, en aenden Koninck ampel rapport gedaen hebbende / was op ordre van sijne Majesteyt na Brest vertrocken / om aldaer d' Heer de Beaufort op 's Koninghs Vloot te gaen vinden / dewijl / soo d' Heeren Ministers seyden / deselve na alle apparentie / de wint dienende / alreede van Rochelle verzeylt soude sijn.

De gedachte Heer van Bellefonds gingh gechargeert met een missive van den Koninck aen meergedachte Heer van Beaufort, maer van den inhoudt was / soo de Heeren Ministers seyden dat hy Heer de Beaufort uytgedachte Heer van Bellefons soude verstaen / het geen tusschen sijn Ed. ende de Heeren haer Ho. Mog. Plenipotentiarissen op 's Lands Vloote met communicatie vande Heer Luytenant Admirael de Ruyter versprocken / gehandelt / ende geconserteert was. Gedachte Heer Bellefons soude op 't Schip vanden Heer Beaufort verblijven.

Men bleef aen 't Fransche Hof seer hertelijck wenschen / dat de saecken haer soo mochten schicken / datter geen verder hooft treffen met den Engelschen nocht voorvallen voor dat die Vloot met die van haer Ho. Mog. geconjungeert soude wesen.

Men had aldaer met verwonderingh / en niet sonder eenige indignatie gesien het schriftelijck antwoordt door Commissarisen van de Koningh van Engelant en de Heeren Sweedsche Ambassadeurs ghegeven den seven-en-twintighsten in de maendt Julii ouden stijl / ende door d' Heer extraordinaris Envoyé Appelboom aen haer Ho. Mog. gecommuniceert / in substantie inhoudende / dat de Koningh van Engelandt noyt ghenegen soude zijn van op een derde plaets te handelen. De Heer Ambassadeur Coninckmarck had dat geschrift aldaer aen 't Fransche Hof niet gecommuniceert / ooc / soo hy seyde / geen communicatie van 't selve gehad van de Heeren Sweedsche Ambassadeurs / maer hadden door desen mondelingh daer te Hove aengedient / datmen in Engelandt vondt / dat haer Ho. Mog. behoorden haer Ambassadeurs om te tracteren / derwaerts te senden / en dat Vranckrijck als niet uyt haer eygen hoofde / maer als geallieerde in den Oorlogh ghetreden sijnde / even soo veel soude behooren te doen

doen: maer daer op is geantwoort / dat die Majesteyt hoewel uyt krachte van een Alliancie / nochtans *pars principalis* in desen Oorlogh was / ende noyt verstaen soude om in soo onbillick een begeeren sijn vyanden te geval te wesen; dese Engelsche voorstel diervolgende wierdt aldaer aengesien als een betuyging van openbare ongenegentheden / aen de zyde van Engelandt, om in eenige onderhandelingh van Vrede te treden / ende men achte deselve uyt geen andere oorsaeck soo seer t' ontstaen / als uyt een ingebeelde hoope / by d'Engelsche opgevat / van dat sy middel souden vinden / om haer Ho. Mog. van Vranckrijck af te scheyden / die uyt de secrete artificien / die aengewend wierden / om haer Ho. Mog. consilia aldaer / en die van Vranckrijck inde Vereenighde Nederlanden suspect te maecken / seer lichtelijck vermerckt soude komen worden.

Den Koninck van Vranckrijck deet uyt sijne Guardes du Corps, Dausins, en andere Troupen van sijn Huys / die te Peert dienen / ses hondert man na de Zee kant marcheren / om door Calais of Bouloigne, na de gelegentheyt zich presenteerde op sijn Vloot ingescheept te werden; Derwaerts gingen eenige Heeren / die in deselve Troupen commandeerden / en onder anderen den heer Colbert, Capiteyn Luytenant vande twee Compenien Musquettiers, ende den Grave van Marsan, welcke permissie vande Coninck daer toe hadden versocht; Daer waren oock verscheyde Heeren van conditie / en Edellieden naer de Vloot vanden Koninck tot Brest, sonder soodane permissie / vertrocken / en d'Heer Marquis de Villeroy, Monsieur de Cavoy, en den Heer Chevallier de Lorraine na de Vloot van haer Ho. Mog. maer sijne Majesteyt verstaende dat sulcx sonder sijn toestaen niet vermach te geschieden gaf ordre om haer na te setten / en inde Bastille te doen logeren / om het gevolch van door te komen.

Ondertusschen vondt men meer werck als men gemeent hadt om de Fransche Vloot weder in Zee te brengen: Want sy den tweeden September noch niet seylvaerdigh was. Men was daer oock noch verwachtende de twaelf schepen die de Koninginne nae Portugael hadden gebracht.

De heer van Beuningen schreef van den seventienden September dat de Hartogh van Beaufort den derthienden van Rochelle was zeyl gegaen met intentie om sonder yewers aen te doen / het Canael recht in te zeylen / en onder Gods zegen met 's Lands Vloot soo haest doenlijck conjungeren.

Maer dewijle 's Lants Vloote sich den veertienden deses noch omtrent Bouloigne was onthoudende / ende dat men aen 't Fransche Hof / vermits de bejegeninge / die sy op den elfden deses met die van haer Ho. Mog. hadt gehadt inde passage vande Hoofden noch elders in Zee niet was vernomen / voor seecker hielt / datse met de Oost ende Noord-Oost Winden 't Canael dieper was opgeseylt / ende na alle apparentie omtrent Wicht zich hadt geset / soo zijn den Heer van Beuningen omtrent de middelen / dienende om de conjunctie te faciliteren / verscheyde bedenckingen gemoveert / welcken aengaende hy by een expresse de voorleden nacht by hem afgeveerdicht advertentie hadt gegeven aen de Heeren haer Ho. Mog. Gevolmachtighde tot de directie vande Vloot.

Dat

Dat men van de Fransche zijde / ontrent den tijdt van 't uytloopen van de Vloote onder den Hertogh van Beaufort, door dese soo geheel abusive hoope ende verwachtinge had gegeven / van dat eenige dagen voor 't eynde van de voorlede Maendt soude konnen Zee nemen / daer se eerst den derthienden deses uyt liep / was veroorsaeckt / door een abusif bericht van den toestandt van de selve Vloot / en een erroneuse calculatie van den tijdt tot dessels reparatie ende revictuaillement vereyscht / welcke ghegeven zijnde met een voorbarige geest / by die geene / die dit werck was toe vertrout / daer te meer geloof had gevonden.

d'Heer van Beuningen was door de Heer de Lionne, boven de alreede overgesonden attestatien van de Fransche Zee-Officiers / ontrent het groeten van de Vlagge noch behandight een verklaringe / maer hy heeft aen sijn Ed. aengewesen / dat die weynigh scheen tot sijn intentie te doen / dewijse spreck van een casus op de Fransche Reede voor gevallen. 't Was te gelooven dat de practicque in desen niet gelijckformigh was geweest / want de Heer de Terron schreef een Brief aen de Heer Colbert, dat de eene van de Officiers dus en de andere anders ontrent dit point getuyghden.

Ondertusschen was te remarqueren in de selve attestatie / datter ghesepdt wierdt dat de Vlagge alles gevouwen was geweest in 't groeten / ende datter van 't strijcken van Mars-zeyls niet vermaent wierdt.

d'Heer Zeestadt hadt op sijn versoeck van den Koningh van Denemarcken permissie / om van daer te vertrecken / ende by provisie naer den Hage te komen; Sijn Ed. deed noch devoiren om tegens de aengebodene conjunctie van eenighe Deensche Schepen met die van Vranckrijck ende haer Ho. Mog. eenige penningen t'obtineren / maer men sagh geen apparentie dat de geene die de selve ghewepgert hadden in een tijdt; Dat die conjunctie met groote apparentie ende veel vracht konde ghesechieden / in 't midden van de Somer / de selve op 't nae jaer / wanneerse soo difficil was ghewoorden ende min fructueus / souden accorderen.

In Vranckrijck liepen veel gerughten van Tractaten van Vrede / jae van Alliantie / die tusschen Spangien ende Portugael soude ghestooten zijn / maer die wierden te Hove niet aengenomen / ende accordeerden niet met het geen den Heer Ambassadeur van Vranckrijck aen 't Spaensche Hof adviseerde.

De rencontre op den elfden deses tusschen 's Landes Vloote ende de Engelsche voor gevallen / was daer een toevvas van nieuwe reputatie aen haer Ho. Mog. wapenen ter Zee / dewijl / die Spectateurs van de selve waren geweest / met groote lof van de onse rapporteerden de cordate resolutie / ende goede ordre die zy in desen hadden getoont ende geobserveert.

De Ambassadeur Boreel schreef van d'expeditie der Vlooten in dese tijdt als volght: Dat den Hartogh met de Fransche Vloot van Rochelle scheppende / was den derthiende Septembris tot Bel-Isle aen gheloopen; Expres om met Monsieur de Bellefonds die daer was te spreecken / daer naer is oock de tijdinge gekomen / hoe dat de Vloot van de twaelf Oorlogh Schepen / die met de Koningin in Portugael was geweest / aldaer mede was aengekomen / ende ghevoeght by de voorschreve eerste Vloot / ende was Vice-

Admi-

Admirael daer over gestelt den Commandeur Paul; Waerom le Sieur Du Quesne, die te voor de gemelde twaelf Schepen onder den Heer de Ruvigny, als Chef ghecommandeert hebbende syn Vloot gequiteert heeft / ende aen Landt ghegaen is / 't welck aen 't Fransche Hof qualijck ghenomen wierdt.

Naer dat den achthienden deses op 's Lands Vloote / leggende omtrent Swartenes generale Krijghs-raedt / in presentie van des Franschen Conings Envoyé den Heere Grave de la Feuillade was gehouden / soo is in ghevolge van der selver resolutie / met alle ende eenparige stemmen ghenomen / ende by den Heer Admirael Generael de Ruyter, ende Luytenant Admirael Banckert, die beyde siech en absent waren / geapprobeert / 's Lands Vloot van daer 't zeyl gegaen Noord Oost aen / ende is door de Hoofden in 't ghesicht van de Stadt Calais ghepasseert; Eenige Lieden van Calais die op de hooghte van 't Landt van Swartenes doenmaels waeren ghe weest / wilden seggen dat sy van soo verre als haer ghesicht dragen konde / hadden ghesien omtrent de middagh Sondagh den negenthienden deser / dicht onder de Wal van Douvres een groote Vloot Schepen wel van negentigh of hondert Zeylen in 't getal / gaende Oost-waerts aen / 't welck is ghe weest de Engelsche Vloot.

De Keyserinne van Final vertrocken / was tot Milan aen ghekomen den sevenden September / ende soude aldaer verblijven tot het eynde deser maend / haer Majesteyt had een seer groot gevolgh van Spaensche Heeren ende Dames / ende een oneyndelijck getal van allerhande Officieren van die Natie ende Knechts / insgelijcks veel muylen geladen met Hardes ende Silvere Platen / ende een groot Koffer / dat omtrent de Keyserinne was / waer in men seyde / dat zy verscheyde Juweelen had van de grootste prijs / die het Tresoor van Spangien had konnen missen.

d'Heer Hannibal Zeestadt, 's Coningh van Denemarcks geauthoriseerde aen 't Fransche Hof / den drie-en-twintighsten Septembris, voor-middaghs noch wel twee uyren langh in conferentie geweest hebbende / met den Heer Resident van die Croon / ende t'huys ghekomen wandelende fris ende wel / soo het scheen / in sijn thuyn / is subijt met een groote pijn aen 't hart bevangen / ende soo op die plaets overleden. Andere spraecken niet soo honorabel van de plaets daer hy stierf.

Den vier-en-twintighsten ten vijf uyren naer-middagh quam tijdingh aen den Coningh / met een expres Courier van Havre de Grace, dat op gisteren namiddagh den Heer Duc de Beaufort, met sijn Majesteyts Vloot aldaer ghepasseert was naer Diepe, den ghestelden rendevous voor sijn volghende Schepen. Terstondt wierden drie Couriers af ghesonden nae Diepe, Duynkercken, ende Vlissingen, om de twee Vlooten te doen conjungeren.

De Coningh om desen Staet t'encourageren / met alle Confidentie schreef aen haer Ho. Mog. desen Brief den ses-en-twintighsten September.

TRes Chers & grands Amis, Alliez & Confœderez, nous avons receu vostre Lettre du *un vingtiesme* de l'autre mois, par laquelle vous nous avez informez des raisons, que vous estimez vous devoir obliger *a rappeller vostre Flotte* dans vos ports, nonobstant le concert qui avoit esté fait en Zeelande avec le Comte *d'Estrades* & le Marquis de *Bellefons* pour la *jonction* de nos forces maritimes, pendant le reste de cette Campaigne: Nous y avons veu encore la peine que tesmoignez du peril que nostre Flotte par cette retraitte de la vostre pouvoit courir en s'avancant suivant ledit concert dans la manche, ou vous saviez qu'elle estoit attendue a l'Isle de Wigt par toute l'Armée Angloise, comm' aussi la louable disposition dans laquelle vous estes de faire des grands efforts pour vous m ettre en estat au *printemps* prochain d'aller attaquer l'ennemy commun & d'entreprendre quelque chose de grand & d'extraordinaire contre luy avec nos forçes jointes ensemble, si pendant la saison de l'hyver Dieu ne luy a touché le cœur pour l'obliger a prendre des pensées plus pacifiques, qu'il n'a tesmoigné jusqu'a present de les avoir, & qu'on n'ayt pu entre cy & la conclurre une bonne paix au contentement de toutes les parties interessées, ce que vous asseurez avec toute sincerité & candeur estre vostre plus ardent desir, sur quoy nous vous dirons en priemier lieu qu'encore qu'a l'heure presente, que nous vous escrivons cette Lettre, nous n'ayons point d'asseurance que nostre Flotte qui s'estoit advancée jusqu'a Diepe pour faire la joinction concertée, ne puisse recevoir quelque grand eschée a son retour dans nos Havres, nous ne laissons pas d'avoir pris a bonne part la retraitte de la vostre dans vos ports, ayant bien pese la force des raisons qui vous ont obligés a l'y rappeller, dont l'une entre les autres nous a mesme touché sensiblement, qui est la maladie de vostre Admiral. Quoy que nous esperons de la bonté Divine qu'elle ne voudra pas oster a la bonne cause un Chef si brave, & d'une experience si consummée. En second lieu que les ordres que nous avions envoyez a nostre Cousin le Duc de Beaufort, estoient si expres & si indispensables de venir jusqu'au pas de Calais avec nostre Flotte (laquelle l'Esquadre, qui s'en trouvoit separée, avoit rejoint le *quinsiesme* a Bel-Isle) qui sans aucune consideration des Embuscades que les Anglois pouvoient luy tendre dans la Manche avec une grande superiorité des forces, & lesquelles en effect il luy avoient tendues a l'Isle de Wicht, nostre dit Cousin apres qu'un vent fort contraire luy eust refusé la priemiere fois l'entrée de ladite Manche, ayant eu les temps plus favorables, quelque jours apres s'est avancé jusqu'a a la Rade de Diepe ou il arriva le *trois vingtiesme* au soir, ayant passé avec grande intrepidité a la veüe de toute l'Armée Ennemie, & il a sejourné un jour entier a la rade dudit Diepe, qui n'est pas bonne, attendant d'apprendre quelques nouvelles certaines du lieu ou il pouvoit joindre vostre Flotte; mais le *quatre vingtiesme* sur le soir il reçeut advis par le Marquis de Crequi, qui revenoit de Duynquerque, que vostre Flotte n'estoit plus au poste qu'en partant de la rade de Sainct Jean, il avoit dit qu'elle, iroit prendre entre Duynquerque & le Nordforlant, & jugea de la qu'elle devoit s'estre retirée dans vos ports, & comme d'ailleurs par la responce, par escrit, que le Conseil de vostre Flotte avoit quelques jours auparavant donné au Comte de la Feuillade, dont nostre dit Cousin re-

çeut

ceut a Diepe une copie, que je luy avoit addressée, ledit Conseil avoit declaré aux termes formels qui suivent, *qu'il jugeoit le plus seul pour nostre service, & pour le bien commun, que nous fissions retirer promtement nostre Flotte dans les Havres de Brest, en attendant un temps plus propre pour faire la jonction*, & qu'enfin le vent qu'il l'avoit amenée jusque a Diepe avoit entierement changé, nostre dit Cousin a prins la resolution de retourner traverser presque toute la manche pour regaigner *Brest* & de passer pour la seconde fois devant l'Isle de *Wicht*, ou l'on presumoit que toute l'armée ennemie estoit encore, puis qu'elle n'avoit point paru a la mer, en aucun autre endroit; & comme nous avons desia dit, nous n'avons point encore d'asseurance qu'il ne puisse estre arrivé quelque disgrace a nostre dit Flotte a son retour vers les costes de la Bretaigne: Si la chose arrivé (dont Dieu par sa bonté veuille preserver tant des braves gens qui se trouvent de beaucoup inferieux en nombre) nous aurons de moins la consolation de vous avoir fait connoistre evidement par un proceder tout plein de sincerité & de candeur, que si jusqu'icy certains contretemps auxquels nous n'avons peu pourvoir assez tost, ont empeschée nostre Flotte de partager avec la vostre la gloire, & les perils des Combats, ce n'a jamais esté nostre intention de l'exempter de ceuxcy, ou d'espargner l'ennemy comme des personnes mal intentionées envers nostre Alliance, & nostre union ont pris grand soin d'en semer calumniousement le bruit dans le monde, mais nous nous promettons, qu'outre la preuve contraire & si esclattante que nous venons d'en donner la suite de nos actions & de toute nostre conduite destruira de plus en plus pleinement une si fausse malignité, & par advance nous voulons bien vous asseurer de *trois choses*, & y engager mesme nostre honneur & nostre foy par cette Lettre; la *premiere* que nous souhaittons sincerement & ardemment la paix au contentement, a l'avantage, & a la seureté de vostre Estat, qui a esté attaqué, & que nous avons deu soustenir, & secourir en conformité de nos Traittez, & que nous contribuerons bien volontiers a l'accommodement (quand il se pourra traitter) toutes les facilitez qui dependront de nous, n'ayant rien plus au Cœur, qu'une promte fin de cette guerre. La seconde, que comme il se voit clairement que le dessein & peut estre la principale esperance de l'Ennemy est de *vous separer d'avec nous*, ou de vous diviser en vous mesme, nous vous asseurons, pour ce qui nous regarde, que nous demeurerons constammant jusqu'au bout dans la punctuelle observation de tout ce que a esté stipulé entre nous par nostre Traitté d'alliance, & partant que nous ne serons jamais capable non seulement de nous en separer ou de traitter rien a part, & bien moins de rien conclurre, mais qu'apres n'en avoir pu escouter les ouvertures qui pourroient nous en estre faites qu'avec une extreme indignation, comme une chose fort injurieuse a nostre honneur, nous manquerons pas de vous les communiquer aussi-tost, nous confiant d'ailleurs pleinement en vostre probité & en vostre bonne foy, que vous en userez de mesme si on vouloit vous tenter & vous surprendre; *La troisiesme*, que si la Roy de la Grande Brittaigne persiste avoir des sentiments si contraires a la paix, qu'il ne veuille pas mesme la traicter a moinsque vous la luy alliez demander chez luy & avec luy negotier ce que par nos traittez vous

n'avez

avez pas la liberté de faire *sans nous*, & de nostre costé, nous n'y pouvons
mais consentir pour la dignité de nostre Couronne, la premiere de la Chre-
enneté, aussi n'apprenons nous pas que ledit Roy ait voulu pretendre de
ous une pareille chose, mais seulement tascher de faire former *deux assem-
ées* differentes, en *deux* endroits esloignées l'un de l'autre, afin d'avoir lieu
: faire continuellement craindre aux Ministres de l'une l'avancement du
aitté, & mesme l'imminente conclusion de l'autre pour obliger l'une des
eux a se hâter de conclurre, & signer separement, qui est une piege si aisé a
oir que l'imprudence mesme ne seroit pas capable d'y tomber. En ce cas là,
omme on devra pour longtemps desesperer de l'accommodement, & mesme
ès a present, afin de regler prematurement toutes choses avec la prudence re-
uise, il faudra que nous prenions conjoinctement de bons & vigoureux con-
erts sur deux choses, dont de nostre part nous vous donnons asseurance, *l'une*
our incommoder le plus qu'il se pourra l'ennemy pendant l'hyver nous in-
ommoderons l'embouchure de la Manche & vous du costé du Nord, pour
uiner son commerce & establir la seureté du nostre, & la *seconde* touchant l'a-
on de nos forces, la *Campaigne prochaine*, comme aussi tout ce qui concerne
conduite de la guerre tant au regard de nos alliez, que de l'ennemy, & de tou-
es les Nations neutres. Encore nostre intention servit de reigler tellement nos
onseils communs, & employer nos armées & mesme ce qui est a observer a
'esgard des Nations neutres de tout ce qui peut avoir rapport a la diversion de
a guerre, fust plustost comme une resolution d'un seul Estat, que des plusieurs
lliez jointes dans un mesme cause; Cependant vous devez faire estat certain,
ue nous n'obmettrons aucuns des efforts qui seront en nostre pouvoir pour
nettre en mer des le commencement de printemps prochain une Flotte plus
onsiderable en nombre & en qualité des vaisseaux que celle que nous n'avons
u'avec precipitation assembler cet année, & pour la faire joindre de la meil-
eure façon, qu'il se pourra, a celle que vous aurez aussi preparér, afin que
ous allions conjointement & vigoureusement attaquer l'Ennemy pour l'obli-
er s'il est possible a desirer la paix, pour laquelle il fait paroistre tant d'aver-
ion qu'il refuse mesme de la traitter. Et ce qui est encore plus surprennant,
& qui doit attirer la blasme de toute la Chrestienneté, n'a jamais voulu, de-
uis que la guerre a commencé, il y a pres de deux ans, s'expliquer ny aux
arties interessés ny a aucuns Mediateurs, a quelles conditions il voudroit
onner les mains a un accommodement. Sur ce nous prions Dieu qu'il vous
ait, Tres-chers & grands Amis, alliez & confœderez, en sa sainte & digne
garde. Escrit a Vincennes le 26 jour de Septembre.

Vostre bon Amy, Allié, & Confœderé. Signé

LOUYS.

plus bas

De LIONNE.

Dit was in der daedt een Apoligie / over de weynige of non-assistentie, die de Coningh deed: 't Welck langer qualijck was t'excuseren. Ende 't selve konde men van Denemarcken ende andere Geallieerden oock seggen. De gantsche last viel op de schouderen van desen Staet; sonder conjunctie van een eenigh Frans of Deens Schip. Jae onder de Fransche Vloot waeren noch eenige Schepen van desen Staet. Doch 't was genoegh dat beyde die Kroonen haer teghen Engelandt hadden Vyandt verklaert. Dat was yets. De gemelde Apologie luyde in 't Duyts / als volght.

SEER lieve ende groote Vrienden, Geallieerde ende Geconfedereerde. Wy hebben ontfanghen uwen Brief van den *een en twintighsten* van de voorlede maent, door dewelcke ghy ons te kennen hebt gegheven de redenen, welcke ghy oordeelt U behooren de verobligeren tot het revoceren van uwe Vloot in uwe Havens, niet tegenstaende het verspreck in Zeeland met de Graef d'Estrades, ende de Marquis van Bellefons gemaeckt, om onse Zee-machten te conjungeren geduyrende de rest van dese Campaigne: Wy hebben daer by oock gesien de bekommernisse die ghy getuyght te hebben over het perijckel 't welck onse Vloot door het retireren van de uwe soude moghen loopen, indiense, volgens het voorsz gespreck, in de Canael soude avanceren, alwaer ghy weet datse door de gantsche Engelse Armade, by het Eylandt van Wicht, verwacht wierde: Als mede de loffelijcke dispositie waer in ghy zijt, om groote efforten te doen, om op het voorjaer U in staet te stellen, om de gemeene vyandt te gaen attacqueren, ende yets groots ende extraordinaris tegen de selve te gelijck met onse macht aen te vangen; indien Godt in het Winter-saizoen hem het herte niet en raeckt, om hem te verobligeren tot het nemen van vroedzamer gedachten, meer als hy tot noch toe getuyght heeft te hebben; ende indien men tusschen de tegenwoorwoordighe ende die tijdt niet kan sluyten een goede Vrede tot contentement van alle de geinteresseerde partyen: het welcke ghy verseeckert met alle sinceriteyt ende oprechtigheydt uwe hooghste begeeren te zijn: Waer op wy, U in de eerste plaets sullen seggen, dat hoewel wy op dese ure dat wy dese Brief aen U schryven, niet verseeckert zijn dat onse Vloot, die geavanceert is geweest tot Dieppe, om de versprokene conjunctie te doen, in 't weder keeren na onse Havens geen groote aenstoot soude mogen krijgen: konnen wy nochtans niet nalaten het retireren van uwe Vloot in uwe Havens wel af te nemen, hebbende de kracht van de redenen die U verobligeert hebben die te revoceren wel overwogen: van de welcke eene, onder andere, ons oock tastelijck geraeckt heeft, welcke is de sieckte van uwen Admirael; hoewel wy hoopen van den goeden Godt, dat hy de goede saecke een soo braven ende volkomen hervaren Hooft niet sal willen onttrecken. Ten tweeden, dat de ordre die wy gegeven hebben aen onsen Cousijn, den Hertogh van Beaufort, soo expres ende onveranderlijck was, om met onse Vloot (welcke met de Esquadre die sich daer van gesepareert bevonde, op den *vyftienden* tot Belle-Isle geconjungeert was) tot Calais toe te te komen; dat sonder eenige consideratie van de Embuscades die de Engelsen hem in de Canael met veel grooter macht souden mogen leggen, ende welcke

zy hem in der daedt by het Eylandt van Wicht geleydt hebben; Onsen voorsz Cousijn, nae dat een gantsch contrarie windt hem de eerste mael niet toegelaten hadde in de Canael te komen, hebbende eenige dagen daer nae favorabelder weder gekregen, geavanceert is tot de Ree van Diepe toe, alwaer hy den *drie-en-twintighsten* 's avonts gearriveert is, zijnde met groote onbeschroomtheydt gepasseert in het gesicht van de gantsche Armade des Vyandts, ende een gantschen dagh op de Ree van Dieppe die niet goet is, verbleven, verwachtende seeckere tydinge te ontfanghen van de plaets, alwaer hy sich met uwe Vloot soude mogen conjungeren: maer op den *vier-en-twintighsten* 's avonts, kreegh hy advys door de Marquis van Crequi, die wederom van Duynkercke quam, dat uwe Vloot op de Post niet meer en was: dat in 't vertrecken van de Ree van Sint Jan, hy geseydt hadde, datse soude gaen leggen tusschen Duynkercken ende Noord-Voorlandt, ende oordeelde daer uyt datse in uwe Havens geretireert was. Ende alsoo aen d'andere zyde door het Antwoordt by geschrifte door den Raedt van uwe Vloot, eenige dagen te vooren gegeven aen de Graef van *Feuillade*, waer van onsen Cousijn een Copye tot Dieppe ontfingh, die ick hem hadde geaddresseert, de voorsz Raedt in de volgende formeele woorden verklaert heeft, dat zy oordeelden het seeckerste tot onsen dienst ende tot het gemeene beste; dat wy onse Vloot terstont souden doen retireren in de Haven van *Brest*, tot een bequamer tijd om de conjunctie te doen: ende dat eyndelijck de windt die haer tot *Dieppe* toe gebracht hadde, t'eenemael verandert was, heeft onsen voorsz Cousijn de resolutie genomen te rugge te keeren, ende by na de gantsche Canael te traverseren, om *Brest* te krijgen, ende voor de tweedemael te passeeren voorby het Eylandt van Wicht, alwaer men presumeerde dat de gantsche vyants Armade noch was, alsooze in de Zee op geen andere plaets verscheenen was geweest: Ende gelijck wy alreede geseyt hebben, hebben wy noch geen verseeckertheyt, dat onse Vloot geen tegenspoet in 't weder-keeren nae de Kusten van *Bretagne* gekregen sal hebben: Indien het gebeurt (waer voor Godt wil behoeden soo veel braef Volck, dewelcke veel minder in getal zijn) sullen wy ten minsten die vertroostinge hebben, dat wy u hebben klaerlijck doen blycken door een proceduyre vol van sinceriteyt ende oprechtigheyt, dat seecker contrarie weder, waer tegens wy niet ras genoegh hebben konnen voorsien, verhindert heeft, dat onse Vloot nevens de uwe, geen deel heeft mogen krygen van de glorie ende het perijckel van de batailles: Onse intentie is noyt geweest de selve daer van te ontrecken, noch te sparen van den vyandt, gelijck eenige persoonen die een quade intentie hebben tegen onse Alliantie ende onse Unie, grootelijcks getracht hebben calumnieuselijck de geruchte in de werelt te stroyen: Maer wy belooven U, dat boven de contrarie ende soo klare proeve, die wy nu daer van gegeven hebben, het vervolgh van onse Actien ende van al ons beleydt, meer ende meer volkomentlijck sal destrueren soo valsche boosheyt: ende by avance wille wy u wel verseeckeren van drie dingen, ende daer in oock engageren onse Eere ende Trouwe door desen Brief.

Eerstelijck, dat wy oprechtelijck ende vyeriglijck wenschen nae een Vrede, tot contentement van alle de geinteresseerde parthyen, ende namentlijck tot avan-

avantage ende verseeckertheyt van uwen Staet die geattakeert is geweest, ende die wy hebben moeten onderstutten ende secoureren in conformiteyt van onse Tractaten, ende dat wy seer geerne tot het accómmodement (wanneer men noch sal komen te tracteren) sullen contribueren alle de faciliteyten die aen ons dependeren, hebbende niet meer ter herten als een spoedigh eynde van desen Oorlogh.

Ten *tweeden*, dat alsoo men klaerlijck siet dat het dessein ende misschien de voornaemste hope van de Vyandt is, U van ons te separeren, ofte om scheuringe onder U selven te maecken: Wy verseeckeren U soo veel ons aengaet, dat wy tot het eynde toe stantvastigh sullen blyven in de punctuelle observatie van alles dat onder ons is gestipuleert door ons Tractaet van Alliantie, ende derhalven dat wy nimmermeer ons daer van sullen konnen separeren, ofte bysonderlijck tracteren, ende veel minder yets besluyten: Maer na dat wy niet hebben konnen luysteren na de openingen die ons souden mogen met groote indignatie, gedaen zijn, als een saecke die onse eere grootelijcks injurieus is, dat wy niet sullen mankeren U de selve terstont te communiceren: Ons volkomentlijck vertrouwende op uwe eerlijckheyt ende goede trouwe, dat ghy van ghelijcke sult doen, indien men U soude willen versoecken ende verrassen.

Ten *derden*, dat indien den Koningh van Groot Brittannien persisteert in sijn gevoelen die tegen de Vrede soo seer stryden, dat hy daer over niet tracteren wil, ten zy ghy die by hem komt eysschen en aldaer negotieren: *Het* welcke door onse Tractaten U niet vry staet sonder ons te doen, ende wy aen d'andere zy daer toe nimmermeer konnen consenteren wegen de digniteyt van onse Croon, zijnde de eerste van het Christendom, oock soo vernemen wy niet dat den voorsz Koningh heeft willen pretenderen diergelijcks van ons te pretenderen, maer alleenlijck om te trachten twee verscheyde Vergaderingen op twee plaetsen, verre van malkander af gelegen, te doen formeren, om gelegentheydt te hebben, om continuelijck de Ministers van d'eene te doen vreesen de voortgang van het Tractaet, ende de aenstaende Conclusie van d'andere, om een van de twee te doen haesten besonderlijck te sluyten ende te onderteeckenen, welcke een strick is, die men soo licht kan sien, dat de onvoorsichtigheyt selfs in sulcken gevalle daer in niet soude konnen vallen.

Alsoo men voor langen tyd sal moeten wanhopen van een accommodement, sal selfs van nu af, van noode zijn, om alles met de vereyste voorsichtigheydt rypelijck te reguleren, dat wy gelijck goede ende vigoureuse verspreken nemen op twee dingen, waer van wy onsent wegen U alle verseeckertheyt geven: De eene, om de vyandt in de winter soo veel mogelijck is te incommoderen, wy voor de mont van de Canael, ende ghy nae de zyde van het Noorden, om sijne Commercie te ruineren, ende de verseeckertheyt van de onse vast te stellen: Ende de tweede, aengaende de actie van onse macht in de naest-komende Campagne, als mede alles wat aengaet het beleydt van den Oorlogh, soo ten regarde van onse Geallieerden, als van de Vyandt, ende van alle de neutrale Natien, waer in onse intentie soude zijn, dat alles 't welck rapport soude moghen hebben aen de directie van den Oorlogh meer zy gelijck een resolutie

van

ı een Staet alleen als van veele Geallieerden in een selfde saecke geconıgeert.

Ondertusschen moet ghy seeckere staet maken, dat wy geen effecten sullen elaten, welcke in onse macht zijn, om van het begin van het naeste Voorer af een considerabelder Vloot in getal ende qualiteyt van Schepen in Zee te engen, als dewelcke wy met precipitatie dit Jaer hebben konnen vergaden, ende om die op de beste maniere als mogelijck is te conjungeren met die elcke ghy oock sult gereet maken, op dat wy te gelijck ende vigoureuselijck e Vyandt mogen attackeren, om hem te verobligeren, soo 't mogelijck is, e Vrede te begeeren, tot dewelcke hy soo veel af-keer doet blycken, dat hy ock weygert daer van te tracteren: Ende 't welck 't aldervreemtste is, ende ehoort de beschuldinge van het gantsche Christendom te verwecken, dat hy nimmermeer sedert den Oorlogh, die by-nae *twee* jaren geleden begonnen is, sich heeft willen verklaren, noch aen de geintereseerde partyen, noch aen eenige Mediateurs, op wat conditien hy de handt soude willen geven tot een accommodement. Hier mede bidden wy Godt, dat hy u seer lieve ende groote Vrienden, Geallieerde ende Geconfedereerde, hebbe in sijn Heylige ende weerde bewaringe. Geschreven tot *Vincennes* den *ses-en-twintighsten* September *sestien hondert ses-en-sestigh*.

Inder daet had men hier alles gedaen wat dienen kon tot conjunctie der Vlooten: ende de representatie van sulcx wierdt by Vranckrijck met aengenaemheydt opgenomen: Ende hoewel de selve vermits het te rugh keeren van de Franse Vloot gheen effect had konnen hebben / soo heeftze nochtans gestreckt om te helpen wegh-nemen t'onbenoegen / ende 't misvertrouwen / 't welck in de ghemoederen aldaer was veroorsaeckt. Sedert ontfingh de Heer van Beuningen verscheyde depesches van den Heer Raedt-Pensionaris van Hollandt uyt 's Landts Vloote / van den negen-en-twintighsten der voorleden maendt ende van den eersten deser / inhoudende omstandigh bericht van de advysen tot die tyd toe ingekomen / raeckende de Fransche ende Engelsche Vlooten / als mede van alle het geene om de conjunctie te effectueren / ende nae dat die door het te rugh keeren van den Heer Hertog van Beaufort, onmogelijck was geworden / om separatelijck den vyand afbreuck te doen by haer Ho. Mog. Vloote aengewent ende ondernomen was. Hy had van alle het selve daer ten Hove kennis gegeven / ende onder anderen in 't lange daer over gesprooken met de Heer de Lionne; Men gaf daer de seer verdiende lof aen de accurate neerstigheyt ende extreme vigilantie / oock seer cordate conduite in desen gebruyckt / maer men seyde hem oock niet te konnen approberen / dat haer Ho. Mog. welcke voor weynigh dagen om seer pregnante redenen haer Vloote uyt de Zee hadden gerappelleert / wanneer men noch geen seeckerheydt had van dat de Franse Zee-armade buyten alle gevaer van de Engelsche was / tegenwoordigh wanneer 'er geen reden meer was om voor de selve bekommert te zijn / die soude in Zee laten / om de Engelsche alleen te gaen soecken / ende waer het doenlijck slagh te leveren; dat den brand van Londen niet had verzwackt de Engelsche Vloote / die in Zee was / maer wel difficil soude maecken de equipage van de Vloot / die de Engelse

gelse daer nae in Zee soude willen brengen / ende dat men ten aensien van dese onverwachte ramp / den gemeenen vyand / door Godts hand overgekomen / tot sijn voordeel soude konnen gebruycken / sonder sich aen eenigh merckelijck gevaer t'exponeren; dat haer Ho. Mog. in 't naestkomende Jaer den Oorlogh tegens Engelandt met t'saemgevoeghde macht van de Franse Croon / sullende konnen voeren / met veel apparentie van goet succes in dat nae-jaer haer forces separatelijck niet behoorden te hazarderen / insonderheydt de wyl 't simpel gevaer van de Zee in dit Saizoen niet kleyn was / ende de vrucht van een bataille die niet verkregen wiert sonder veel schade aen Schepen ende Masten / nae de welcke men apparentelijck de Zee soude moeten ruymen / voor de aenstaende Winter misschien niet groot soude zijn / dat ook / mits de by-nae stadde harde winden altans veel daghen gewaeyt hebbende onbequaem waren tot een Slagh / ende seer weynigh om een complete Victorie te bevechten / dat 's Landts Vloote omtrent Bouloigne met de Engelse fierlijck tegen te gaen / ende tot het ontwijcken van een bataille te obligeren / ende daer nae met de selve soo in 't Canael als Noordzee af te wachten / ende eyndelijck in Duyns te gaen soecken aen de reputatie genoech gedaen had / ende niet nodig het hazard te loopen / van door 't een of 't ander onverhoopt ongeval de Engelse occasie te geven om de hare te verheffen / dat men dese Winter een goede eerlijcke Vrede soude hebben / sonder meer bloedvergieten / of in 't Voorjaer te doen met een Vyant die men niet vermoeden konde aen de geconjungeerde Zee-machten van de Franse Croon ende haer Ho. Mog. seer formidabel te sullen zijn: ende dat het om alle dese ende meer diergelijcke redenen tijd was / dat haer Ho. Mog. executeerden haer voorige resolutie om haer Vloote te doen invallen. d'Heer van Beuningen heeft van dese consideratien / hem te gemoet gevoert / aen de Heeren haer Ho. Mog. Gevolmachtighden aenstonts kennisse gegeven.

Vande Fransche Vloote onder den Hertog van Beaufort was, door drie dagen gewisse tydingh toe gebracht van dat deselve tot Brest behouden was aengekomen / alleen wierden noch vermist twee Schepen / welcke nevens ander naer Diepe door onweer vande geseyde Vloote waren afgedwaelt / ende vande welke men noch geen tydingh had; drie andere genaemt de Robin, gemonteert met inde vyftich stucken / ende de Bourbon ende Mazarin met omtrent de veertigh stucken / insgelijcx vande voorschreve Vloote afgedwaelt / ende deselve opsoeckende hadden op den acht-en-twintighsten tusschen Dieppe ende Havre de geheele Engelsche Vloote ontmoet / ende die alvoorens te komen recognosceren / soo na gekomen zijnde datter geen occasie was om deselve bequaemlijck te komen ontwijcken hadden een cordate resolutie genomen van er door te slaen / omme vervolgens d'Heer Hartoch van Beaufort of haer Ho. Mog. Vloote te gaen vinden / 't welck by de twee laest genoemde Schepen met succes soo verre was ge-effectueert / datse de Engelsche Vloote gepasseert zijnde / maer juyst inde selve tijt de wint haer tegen gekomen wesende / ende met seven Engelsche in gevecht geraeckt wesende / naer datse twee vande selve door schaeden aen masten ende andersints in staet hadden gebracht om haer niet te konnen volgen / ende by de vyf andere geen resolutie hadden gevonden om haer te

abor-

abordeeren / doorgaens met deselve schutgevaert houdende / haer tot Havre de Grace hadden gesalveert; Den Robin welcke het recht aen op den Engelsche Admirael hadt aengewent ende die in 't passeren de volle Laegh gegeven was naer een opiniaster gevecht in 't welck d' Engelsche geseyt wierden op een Schip by de hondert, ende op een ander omtrent vyftich dooden gehadt te hebben / gedwongen geweest / zich over te geven; De Fransche Officiers / welcke in dese Rencontre waren geweest / spraecken seer slecht vande weynige resolutie die sy by de Engelsche hadden gevonden.

De desseynen vande Kroon Sweden tegen Bremen waren aen 't Fransche Hof een subject van veel discourssen geworden / zedert men verstaen hadt dat die Stadt door het Sweetsche Leger onder den Heer Generael Wrangel formelijck geblocqueert was; De Heeren ministers spraecken daer omtrent spaersaem / ende met d' Heer van Beuningen niet verder / dan dat het te wenschen waer / dat het vervolch van dit wijt uytsiende werck door een goet accommodement mocht worden voorgekomen / 't welck haers oordeels te min te desespereren soude zijn / om dat de Heeren Sweden tegen de Heer de Pompone bleven verklaeren / dat sy buyten het point vande immedieteyt aende voorschreve Stadt alle haer gerechtigheden ende oock *jus presidii* ongekrenckt wilden laeten / maer den Heer Konincx-merck seyde / datse daer nevens pretendeerden den eet van getrouwigheyt van des Stadts Gouverneur / soo wel aende Kroon Sweden, als aende Magistraet soude moeten worden gepresteert.

De Heer Conincx-merck seyde inde aenstaende weeck zijn afscheyt van den Koninck te sullen nemen / ende na Bremen te gaen / om de belegeringe van die Stadt by te woonen; De jonghste tydingen uyt Londen aen zijne E. melden dat de Heeren Sweetsche Ambassadeurs aldaer desperaet hebbende gestelt om aen yemant vande tegenpartie vande Koninck van Engelant Londen tot een Vredehandel plaets te doen aennemen / nieuwe instantie by die Majesteyt hadden gedaen / om een neutrale plaets voor te slaen / ende dat die saeck in deliberatie was gehouden.

Vande drie Oorloch-schepen onder den Commandeur Jan Gideonse Verburgh vande Heer Hartoch van Beaufort van voor Dieppe geschepden zijn twee gestrant / het eene omtrent Rue ende het ander omtrent Sint Valery.

De rescriptie van haer Ho. Mog. aen den Koningh ven Engelant aen dien van Vranckrijck gecommuniceert zijnde / stont hem seer wel aen; verklaerende dat hy met haer Ho. Mog. concurreerde in deselve genegentheyt tot Vrede ende alles dat redelijck was soude bybrengen om die te faciliteren / maer nopt soude verstaen om daer over te handelen / anders als op den voet by het Tractaet van Alliancie met haer Ho. Mog. ter nedergestelt / ende geensints de indigniteyt sich soude laeten opdringen / om daer over tot Londen te tracteren ofte *in loco neutro*, anders als gesamentlijck ende met interventie van Gevolmachtighden van haer Ho. Mog. op deselve plaetse; dat vorders zijn Majesteyt geresolveert was dese Winter tot afbreuck vanden Vyandt te contribueren 't geen doenlijck was ende vorders in 't voor jaer tijdelijck een veel grooter macht ter Zee uyt te brengen / als dit Jaer niet hadt konnen geschieden / ende met haer Ho. Mog. van nu af aen te conventeren over de conjunctie van zijne

Vloote met die van haer Ho. Mog / ende generalijck over alle het geene de conduycte vanden Oorloch betrof / soo ten aensien vanden gemeenen Vyant als oock van de Geallieerden ende Neutrale Natien / met intentie om den Oorloch voortaen vigoureuselijck te vervolgen met soodanich concert ende eenigheyt van raetslagen dat deselve konde schijnen eerder door een Staet gevoert te worden tegen d' Engelsche / als van verscheyde Staten met den anderen gheligueert.

Om te toonen dat de Koningh groot armament wilde doen / liet den dertienden October door den Heer Ambassadeur versoecken permissie om tot Amsterdam aen te stellen een geschut-gieterije / tot bewaepeningh van 't groot getal Schepen / dat hy soght toe te rusten. Hy riedt oock dat men altans de Vloote hoe eer hoe liever wilde laeten haevenen: ende alle gedachten laeten gaen op eene vrouge ende vigoureuse toekomende Campaigne: ende ondertusschen te verseeckeren de Commercien in 't Canael ende elders.

In dien tijt schreef de Koningh van Engelant aen de Koninginne sijn moeder tot Parijs, dat hy vernomen hebbende dat de Vloote van haer Ho. Mog. sich vertoonde op de kust van Engelant / order hadt gegeven aende de sijne / om de selven te gaen soucken ende aen te tasten; De Heeren ministers hebben d' Heer van Bouningen betuyght ongerne te vernemen / dat daer door de saecken in apparentie waeren gebracht van een nieuwe Bataille / welcke sy oordeelden / om redenen sonder voorgaende conjunctie vande Fransche Vloote met die van haer Ho. Mog. seer ongeraeden te sijn / ende was daer omme al daer aengenaem geweest te verstaen uyt brieven van Calais, dat men daer vermoede / dat het harde weder de Battaille soude hebben belet / ende uyt de jongste advijsen uyt Zeelandt naeder te vernemen / dat het Esquadre van de provintie omtrent de Wielingen al reede was aengekomen; waer uyt dan besloten wierdt dat haer Ho. Mog. voor dese Winter haere Vloote souden opleggen: met een te gemoet wiert gesien wat de selve souden rescriberen / ofte resolveren op dese Coninghs missive / waer by sijn Majesteyt sigh aenboot om met haer Ho. Mog. in concert te treden over de middelen ende wegen dienende om met de meeste vigeur den Oorlogh te vervolgen / ende de vreede uyt te wercken. Hy vermoede niet sonder reden / dat de saecke daer henen soude konnen worden gedirigeert / dat de besoignes daer over aen te stellen inden Hage souden konnen vallen; insonderheyt dewijle den Koningh van Denemarcken mede in dat werck stont in getrocken te werden. De ministers van die Koninck aen 't Fransche Hof wilden doen geloven / datter niet te twijffelen was / of die Majesteyt soude voor het aenstaende jaer seer gewilligchlijck resolveren om sijn Vloote met de Fransche ende die van haer Ho. Mog. tijdelijck te conjungeren ofte separatelijck met gemeen goetvinden tot meeste afbreuck vande Engelsche te doen ageren; ende op dat sijn Majesteyt van Denemarcken in 't voorjaer sijne forces daer toe te gereeder by hant soude mogen hebben / soo vielender speculatien / of het niet geraeden soude sijn / dat deselve een goet gedeelte van sijn Oorloch-schepen in Fleckeren, ofte in eenige andere Haven van Noorwegen deede overwinteren / dewijle d' Equipagie in die quartieren bequaemlijck soude konnen geschieden / ende de passagie van daer tot haer Ho. Mog. Custen kort was / en-

de

de met een ende deselve want gespilt konde worden ; De Heer Zeestadt hadt d'Heer van Beuningen in sijn leven daer over gesprocken / als over een saecke die hy seer doenlijck ende raetsaem oordeelde ; dat dit lopende jaer by hoogst gemelde Koninck van Denemarcken tot afbreuck vande Engelsche niet meerder was gepresteert / meenden gedachte Heeren Deensche ministers geimputeert te komen worden aen verscheyde saecken/ welcke in het toekomende geen plaets souden hebben/ ende oock onder anderen aen het lang uytblijven van de Fransche Vloot / welcke hy wel bemerckt hadt / soo wel aen 't Deensche Hof / als elders oorsaeck gegeven te hebben / om de sinceriteyt vande Consilia van den Koningh van Vranckrijck in 't vervolgen van desen Oorlogh suspect te maecken / ende plaetse te geven aende artificien van den gemeenen Vyandt, diemen klaerlijck sach op geen andere saecke soo seer sijn hoope te stellen / als op de middelen / die hy al omme in 't werck leyde / om diffidentie tusschen haer Ho. Mog. ende derselver Geallieerden te saeyen / ende eyndelijck/ ware het doenlijck/ eenige separatie te maecken.

Nu quam daer seecker tijdinge dat de twee Fransche Schepen van Oorlogh / welcke eenigen tijdt vermist waren geweest / in behouden Haven waren / sulcks dat alle de schade by de Fransche Vloot op de toght in 't Canael geleden / bestondt in 't verlies van 't Schip de Rubijn alleen ; d'Heer van Beuningen heeft sonder difficulteyt Paspoort verkregen / voor d'Officieren ende Matroosen van de twee 's Lands Schepen omtrent Rüe, ende Sainct Valery ghestrant / ende sijn de selve daer op over Calais naer 't Vaderlandt vertrocken.

De Heer Ambassadeur van Sweden had op den veerthienden audientie van afscheydt by den Coningh / ende daeghs te vooren / in een secreete audientie aen sijne Majesteyt / ende in particuliere visites aen de Heeren Ministers / geklaeght over de Tractaten, welcke tusschen den Coningh van Denemarcken, haer Ho. Mog. ende eenige Duytsche Vorsten / stonden opgherecht te worden / tot nadeel / soo hy seyde / van den Coningh sijn Meester / ende besonderlijck van desselfs dessenen tegens de Stadt Bremen. De Heer de Lionne heeft de klachte aen d'Heer van Beuningen gecommuniceert/ ende te gelijck voorgehouden ; Dat de saecken daer heenen dienden te werden gedirigeert / dat haer Ho. Mog. in geen verdere verwijderinge met de Croon Sweden souden mogen komen te vallen ; Hy heeft daer op gheantwoordt / dat sijns weetens de voorschreve Tractaten niet anders waren als defensijf, ende dat hy niet wel konde begrijpen / met wat schijn over eenige Tractaten / by de welcke haer Ho. Mog op haer securiteyt wilden voorsien / geklaeght konde werden / by de geene die daer toe haer meest necessiteerden ; dewijle sy niet alleen tegen d'Alliantie met haer Hoogh Mog. opgerecht / prejudiciable engagementen met desselfs Vyanden hadden aen gegaen / maer oock noch tegenwoordigh weygerden aen haer Ho. Mog. te geven een absolute verklaringe van haer ende haer Geallieerden / gheduyrende desen Oorlogh met Engelandt onbeoorloght te laten ; dat die geene / die dese onminnelijcke proceduren met een gesont oogh souden aen sien / ende te gelijck souden letten / hoe prejudiciabel het was aen haer Hoogh Mog.

dat een Rijck / 't welck van haer af getreden was / om sich met Engelandt vast te maecken, notabelijck soude accresseren in vermogen / om haer Hoog Mog. te Lande t'inquieteren / inmiddels d'Engelsche den Oorlogh te water souden aen doen / soude moeten bekennen / dat in desen door ende by het aengaen van de voorschreve Tractaten haer Ho. Mog. tot conservatie van haer interessen niets souden resolveren / als het geen de regelen van voorsichtigheyt haer necessair maeckten / ende te gelijck oock met het best van dese Croon soude accorderen. Hy kost niet anders mercken / of men was aldaer equitabel genoegh / om dese redenen t'admitteren / ende voor het best van de saecken in Bremen aen te sien, dat de selve wierden aen een zijde geleght door een goedt accommodement / in welcke haer Ho. Mog. ende haer Geallieerden haer meest essentiele interessen gheconserveert souden vinden / ende de Croon Sweden op haer pretensien eenigh contentement souden mogen bekomen / het welck men scheen te oordeelen dat soude geschieden / by aldien de Stad binnen haer begrijp blijvende exerceerden alle de Jura, welcke sy tot haer securiteyt / ende tot haer welvaren / tot noch toe ghe-exerceert had / ende omtrent de conservatie van de selve ghesterckt ende gerust gestelt zijnde door een krachtige guarantie, onder anderen oock van dien Coningh / in 't poinct van immediateyt aen de Croon van Sweden soude mogen te gemoedt gaen / voor soo veel het aen de geseyde securiteyt van de voorschreve Stadt niet derogeerde; Ende was dienvolgende oock met dese Post op de Missive van de Heere Pompone, inhoudende / dat de Sweden niet pretendeerden de Stadt Bremen van de Jura præsidii ende andere diergelijcke te priveren / by rescriptie gheantwoordt / dat hy soude onderstaen / of de Regeeringe van Sweden niet soude konnen inwilligen / dat de selve Stadt by 't aengaen van een accommodement tot genoegen van de geene / die haer in desselfs conservatie interesseerden in 't geene by 't selve accommodement by haer bedongen wierdt / op 't krachtighst wierdt geguarandeert. De Heere Koninghsmarck seyde middelertwijle / dat de Heeren Vorsten van Lunenburgh by de voorschreve Tractaten aenbooden / het ontset van Bremen met derthien duysent man te tenteren; Het was ondertusschen een saecke / welcke men aen het Fransche Hof oordeelde van importantie te zijn / soo dat niet wist / of haer Ho. Mog. niet souden mogen geraden vinden hem Heer van Beuninghen te gelasten / hoe hem in discoursen hier over vallende / soude hebben te ghedragen. De Sweden wilden doen ghelooven / dat de Keurvorst van Saxen haer in de saecken van Bremen niet tegen was / ende men twijffelde daer seer of de Heere Ceurvorst van Brandenburgh sich in de Alliantie met haer Ho. Mog. soude in laten; Maer het Deensche Hof scheen sijne interessen in de conservatie van de voorsz Stadt seer te apprehenderen.

Den Coningh ende het Hof vertrocken den vijfthienden nae Sainct Germain, met intentie soo men meende / om aldaer tot ontrent half November te verblijven / ende alsdan te komen logeeren in 't appartement van de Louvre, dat aen de zijde van de Tuilleries is / het welcke voor sijn Majesteyt verveerdight wierdt.

In dese tijdt was veel gerucht van ongenoegen tusschen den Hartogh van Savoyen ende de Stadt Geneve; raeckende de jurisdictie ende eenighe gherechtigheydt tusschen beyden disputabel. Maer 't sijn niet als disputen ghebleven.

De Vloot van den Staet gehavent / ende sulcks in Vranckrijck verstaen sijnde / gaf aldaer veel applaudissement / alsoo door de bysondere vigeur / gebruyckt by de geene die de conduite van de selve ghehadt hadden / aen het aensien van haer Hoogh Mog. wapenen als een nieuwe luyster was toe gebracht / en dat middelerwijle door de weynigh genegentheydt die den vyandt tot een nieuwe bataille scheen gehadt te hebben / de saecken daer heenen waren ghebracht / dat haer Ho. Mog. Vloote in behouden Haven was / ende dat dienvolgende de besoignes over 't vervolgen van den Oorlogh / soo voor dese Winter als voor het aenstaende Voor-jaer / tusschen haer Ho. Mog. en der selver Geallieerden by der handt ghenomen souden konnen worden; De Heer van Beuningen was door d'Heer de Lionne versocht / uyt den naem van de Coningh seer serieus te recommanderen / dat die sonder uytstel ende vigoureuselijck by haer Hoogh Mog. by der handt ghenomen mochten worden / ende bysonderlijck dat eenige debatten welcke met Denemarcken wierden geseght voor te vallen over 't poinct van Subsidie, dier maten tydelijck mochten werden gheadjusteert / dat daer door niet gheretardeert wierde d' Equipagie van den Coningh van Denemarcken teghen het aenstaende Voor-jaer.

d'Engelsche wierden ghescheven / gheduyrende het Winter-saisoen vijfen twintigh Schepen van Oorlogh in Zee te sullen houden / daer mede sy apparentelijck meest souden sien de passage door 't Canael te versperren / en dewijle men die in Vranckrijck geerne geopent soude sien om cours te geven aen de Commercie / en aen de Zee-Provincien die met haer Wijnen ende Waren over ghepropt waren / middel om die te dimitteren / soo schreef d'Heer van Beuningen dattet naer apparentie een krachtigh middel soude sijn / om dien Coningh tot de vigoureuse resolutie in desen te disponeren / datter voorslagen konde worden gedaen om aen de passagie van het Canael, by Winter-saisoen alle meest doenlijcke securiteyt te versorgen; De Heer Hartogh van Beaufort bleef by de Fransche Vloot tot Brest, ende daer was noch niet gheresolveert ontrent het getal van de Schepen van Oorlogh / die gheduyrende de Winter souden aen gehouden worden; Van ter zijden wierdt gheseydt datter wierdt gesprooken van twaelf of vijfthien.

Daer wierdt seer sterck geseght dat de Coninginne Moeder van Engelandt besich was / om het daer heenen te dirigeren dat den uytvoer van eenige Waren tot herbouwingh van Londen, en tot onderhoudt van 't leven nodigh uyt Vranckrijck naer Engelandt mochten vervoert worden. d'Heeren Ministers seyden nochtans dat dienaengaende aen den Coningh / of aen haer niets was voor gekomen.

Op dees tijdt was d'Heer Ambassadeur Koninghsmarck besich met sijn affscheydt te nemen / ende wierdt geseght in de aenstaende weeck te sullen vertrecken / ende te Post door de Spaensche Nederlanden / ende voorts door den

 staet

staet van haer Ho. Mog. naer 't Sweedsche Leger voor Bremen te sullen gaen; Sijn Ed. had by sijn laetste officien / instantie gedaen om onderstandt van volck of geld te hebben tegens Bremen. Maer dit versoeck soude heussélijck ge-excuseert sijn; Ende dewijl gedachte Heer specialijck had geurgeert / dat men sijn Coningh soude willen guaranderen tegens alle het geen by haer Ho. Mog. in dese gelegentheydt tegens de selve feytelijck ondernomen soude mogen worden / is hem daer op te gemoedt gevoert / dat hy wel konde considereren / dat soodanigh versoeck van geen kleyne importantie was / ende dat de procedúren van Sweden in desen Oorlogh / soo ten aensien van Vranckrijck als van haer Ho. Mog. gehouden / geen oorsaeck gaven aen die Majesteyt tot het inwillegen van 't selve te disponeren / insonderheyt dewijl haer Ho. Mog. noch te vergeefs aen hielden / om te hebben een absolute Acte van Neutraliteyt. Maer op dit laetste seyde gedachte Heer Ambassadeur te vertrouwen / dat aen haer Ho. Mog. satisfactie soude werden ghegeven / als men ontrent het vordere begreep de rescissie van 't Tractaet van Elbingh; Ende dat daer op was gerepliceert dat het selve toe te staen / of te weygeren was *res meri arbitrii* aen de zijde van haer Ho. Mog. soo seyde sijn Ed. dit geerne toe te staen / maer dat van die zijde den eysch van de voorschreve rescissie in plaets van die van subsidien was gesubstitueert / en dat diés de rescissie niet geobtineert werdende / de subsidien wederom met reght gevordert wierden; Dat oorsaeck had gegeven op nieus de ongefondeertheyt van de pretensien van de voorsz subsidien aen te wijsen.

D'Heer Grave van Furstenbergh welcke aen 't Fransche Hof was weghen den Ceurvorst van Ceulen, had ordre / om de dispositie van den Coningh ontrent de saecken van Bremen te sonderen. D'Heer van Beuningen heeft daer over met hem gesproocken / en vermerckt dat sijn onderbindingh met de sijne over een quam. Dat dien Heer voor de interessen van sijn Meester oordeelde te sijn / dat de Ligue by haer Ho. Mog. met de naest-grensende Duytsche Vorsten geprojecteert / metten eersten ghesloten mochte worden / hoewel hy klaeghde over d'ongenegentheydt die hy seyde by haer Ho. Mog. ghevonden wierdt / om sijn Meester op sijn klachten over verscheyden excessen tegen sijn ghereghtigheden binnen Rijnberck gepleeght / behoorlijck contentement te geven.

Aen 't Hof van Vranckrijck was in 't laetste van October resolutie ghenomen / om twaelf Schepen van Oorlogh in 't vaer-water te doen verblijven; ende daer mede te kruyssen op 't opgaen van 't Canael, ende voorders / om alle de Matroosen / die op de Oorlogh Schepen die Somer hadden ghedient ende meest uyt Provence waren / op halve Gagies in dienst ende in de Westerlijcke Zee-Havenen by de handt te houden / om in 't Voor-jaer tydelijck te mogen gereet wesen.

Men hadt aldaer particuliere advijsen uyt Londen welcke melden / dat de Engelsche boven vyf-en-twintigh Schepen / welcke sy in 't Canael ende Noordt Zee souden gesint sijn 't employeren gedurende het wintersaisoen / een getal van noch vyftich naer de Middelantsche Zee souden destineren.

De Grave van St. Albans hadt met de jonghste post aende Koninginne Moeder

er van Engelant upt Londen overgeschreven dat hy daer ten Hove seer goede
dispositie tot Vreede bevondt / maer dat men sich niet wilde laeten persuaderen/
dat deselve Vreede sincerlijck by Vranckrijck gedesidereert soude worden / om
dat die andersints devoiren soude doen / om haer Ho. Mog. tot meer sortable
voorslagen van accommodement te disponeren ; De Koninck daer van communicatie bekomen hebbende door den Heer Ruvigny , heeft aenstonts gelast
dat die oock aen d' Heer van Beuningen soude werden gegeven / ende heeft op
t voorseyde tot antwoort doen voegen dat sijn Majesteyt sijn genegentheyt tot
Vreede ten vollen hadt doen blijcken / ende met de Engelsche / welcke zedert
het begin vanden Oorloch noyt hadden konnen gedisponeert worden / om alleenlijck te verklaeren op welcke conditien sy haer souden willen accommoderen / dat men voorders in Engelandt niet te verwachten hadt / dat men van die
syde oyt soude toestaen / dat tot Londen over Vreede gehandelt wiert / ofte dat
de Koninck haer Ho. Mog. soude trachten tot nieuwe propositien van Vreede
te disponeren / inmiddels de Engelsche van haer syde haer gesloten hielden ;
Dese hoogmoedige ende niet min malitieuse manier van handelen vande Engelsche in dese groote ongelegentheyt van haer saken quam 't Fransche Hof aldaer chocquant voor / ende confirmeerde dese Heeren inde opinie / die sy gevat
hadden / van dat de seer entre genegentheyt tot Vreede / welcke aende sijde van
haer Ho. Mog. stadelijck was getoont vande een sijde wel van goede operatie
was omtrent haer Ingesetenen ende neutrale natien : maer vande andere sijde
wonderlijck scheen op te setten haer Vyanden / ende in een opinie te voeden/
van dat haer saecken noyt in soo argen staut konden komen / of sy souden altijt niet alleen een billicke / maer oock voor haer een honorable Vreede konnen
obtineren ; ende dewijle het hem Heer van Beuningen toegeschreenen hadt / dat
die persuasie meer weggenomen / als gevoet diende te werden / heeft hy aende
Heer Ruvigny op dese communicatie geantwoort / dat niet konde seggen / wat
haer Ho. Mog. resolutie soude sijn omtrent de conditien van Vreede by haer
voor heenen ende jonghst voor het ongeval van Londen aengeboden / maer
dat hy voor hem oordeelde / dat het ware interest van haer Ho. Mog. was /
den Oorloch nevens haer Geallieerden vigoureuselijck te vervolgen ; tot dat
sy veel avantagieuser conditien van Vreede soude konnen obtineren ; dat haer
Ho. Mog. met Godts hulpe soodanigen macht het toekomende Jaer in Zee
soude konnen brengen / dat sy naer gedaene conjunctie vande selve de navigatie van particulieren apparentelijck soude konnen wederom in train brengen/
ende die van Engelandt alreede gebroocken door het verarmen ende door 't discredit vande Coopliedén tot Londen soude konnen geheel ruineren/ ende ten
grooten deele aen haer trecken / ende te gelijck beletten het herbouwen van
Londen , ende daer door causeren het dissiperen vande Inwoonders van een
Stadt / die altijt den meesten ploer ende gewicht hadt toegebracht inde Resolutien tegens de Vereenighde Nederlanden genomen / dat men daer na een sekere ende geruste Vreede konde hebben ; en niet als een seer wanckelbare / indien
deselve noch in dese tijdt gemoeckt wierdt tot avantage der Engelsche ; sullende die daer mede genochsaem reden hebben / om meer als oyt te geloven datse
aen haer Ho. Mog. Onderdanen alle afbreuck mogten doen die sy begeerden/

ende

gelse daer nae in Zee soude willen brengen / ende dat men ten aensien van dese onverwachte ramp / den gemeenen vyand / door Godts hand overgekomen / tot sijn voordeel soude konnen gebruycken / sonder sich aen eenigh merckelijck gevaer t'exponeren ; dat haer Ho. Mog. in 't naestkomende Jaer den Oorlogh tegens Engelandt met t'saemgevoeghde macht van de Franse Croon / sullende konnen voeren / met veel apparentie van goet succes in dit nae-jaer haer forces separatelijck niet behoorden te hazarderen / insonderheydt dewijl 't simpel gevaer van de Zee in dit Saizoen niet kleyn was / ende de vrucht van een bataille die niet verkregen wiert sonder veel schade aen Schepen ende Masten / nae de welcke men apparentelijck de Zee soude moeten ruymen / voor de aenstaende Winter misschien niet groot soude zijn / dat oock / mits de by-nae stade harde winden altans veel daghen gewaeyt hebbende onbequaem waren tot een Slagh / ende seer weynigh om een complete Victorie te bevechten / dat 's Landts Vloote omtrent Bouloigne met de Engelse fierlijck tegen te gaen / ende tot het ontwijcken van een bataille te obligeren / ende daer nae met de selve soo in 't Canael als Noordzee af te wachten / ende eyndelijck in Duyns te gaen soecken aen de reputatie genoegh gedaen had / ende niet nodig het hazard te loopen/van door 't een of 't ander onverhoopt ongeval de Engelse occasie te geven om de hare te verheffen / dat men dese Winter een goede eerlijcke Vrede soude hebben / sonder meer bloedvergieten / of in 't Voorjaer te doen met een Vyant die men niet vermoeden konde aen de geconjungeerde Zee-machten van de Franse Croon ende haer Ho. Mog. seer formidabel te sullen zijn : ende dat het om alle dese ende meer diergelijcke redenen tijd was/dat haer Ho. Mog. executeerden haer voorige resolutie om haer Vloote te doen invallen. d'Heer van Beuningen heeft van dese consideratien / hem te gemoet gevoert / aen de Heeren haer Ho. Mog. Gevolmachtighden aenstonts kennisse gegeven.

Vande Fransche Vloote onder den Hertog van Beaufort was, voor drie dagen gewisse tydingh toe gebracht van dat deselve tot Brest behouden was aengekomen / alleen wierden noch vermist twee Schepen / welcke nevens ander naer Diepe door onweer vande geseyde Vloote waren afgedwaelt / ende vande welke men noch geen tydingh had ; drie andere genaemt de Robin , gemonteert met inde vyftich stucken / ende de Bourbon ende Mazarin met omtrent de veertigh stucken / insgelijcx vande voorschreve Vloote afgedwaelt / ende deselve opsoeckende hadden op den acht-en-twintighsten tusschen Dieppe ende Havre de geheele Engelsche Vloote ontmoet / ende die alvoorens te komen recognosceren / soo na gekomen zijnde datter geen occasie was om deselve bequaemlijck te konnen ontwijcken hadden een cordate resolutie genomen van er door te slaen / omme vervolgens d'Heer Hartoch van Beaufort of haer Ho. Mog. Vloote te gaen vinden / 't welck by de twee laest genoemde Schepen met succes soo verre was ge-effectueert / datse de Engelsche Vloote gepasseert sijnde / maer jupst inde selve tijt de wint haer tegen gekomen wesende / ende met seven Engelsche in gevecht geraeckt wesende / naer datse twee vande selve door schaden aen masten ende andersints in staet hadden gebracht om haer niet te konnen volgen / ende by de vyf andere geen resolutie hadden gevonden om haer te

abor-

afvorderen / doorgaens met deselve schutgevaert houdende / haer tot Havre de Grace hadden gesalveert ; Den Robin welcke het recht aen op den Engelsche Admirael hadt aengewent ende die in 't passeren de volle Laegh gegeven was naer een opiniaster gevecht in 't welck d' Engelsche geseyt wierden op een Schip by de hondert, ende op een ander omtrent vyftich dooden gehadt te hebben / gedwongen geweest / zich over te geven ; De Fransche Officiers / welcke in dese Rencontre waren geweest / spraecken seer slecht vande weynige resolutie die sy by de Engelsche hadden gevonden.

De desseynen vande Kroon Sweden tegen Bremen waren aen 't Fransche Hof een subject van veel discoursen geworden / zedert men verstaen hadt dat die Stadt door het Sweetsche Leger onder den Heer Generael Wrangel formelijck geblocqueert was ; De Heeren ministers spraecken daer omtrent spaersaem / ende met d' Heer van Beuningen niet verder / dan dat het te wenschen waer / dat het vervolch van dit wijt uytsiende werck door een goet accommodement mocht worden voorgekomen / 't welck haers oordeels te min te desespereren soude syn / om dat de Heeren Sweden tegen de Heer de Pompone bleven verklaeren / dat sy buyten het point vande immedieteyt aende voorschreve Stad alle haer gerechtigheden ende oock *jus presidii* ongekrenckt wilden laeten / maer den Heer Konincx-merck seyde / datse daer nevens pretendeerden den eet van getrouwigheyt van des Stadts Gouverneur / soo wel aende Kroon Sweden, als aende Magistraet soude moeten worden gepresteert.

De Heer Conincx-merck seyde inde aenstaende weeck syn afscheyt van den Koninck te sullen nemen / ende na Bremen te gaen / om de belegeringe van die Stadt by te wonen ; De jonghste tydingen uyt Londen aen syne E melden dat de Heeren Sweetsche Ambassadeurs aldaer desperaet hebbende gestelt om een yemant vande tegenpartie vande Koninck van Engelant Londen tot een Vredehandel plaets te doen aennemen / nieuwe instantie by die Majesteyt hadden gedaen / om een neutrale plaets voor te slaen / ende dat die saeck in deliberatie was gehouden.

Vande drie Oorloch-schepen onder den Commandeur Jan Gideonse Verburgh vande Heer Hartoch van Beaufort van voor Dieppe gescheyden syn twee gestrant / het eene omtrent Rue ende het ander omtrent Sint Valery.

De rescriptie van haer Ho. Mog. aen den Koningh van Engelant aen dien van Vranckrijck gecommuniceert synde / stont hem seer wel aen ; verklaerende dat hy met haer Ho. Mog. concurreerde in deselve genegentheyt tot Vreede ende alles dat redelijck was soude bybrengen om die te faciliteren / maer noyt soude verstaen om daer over te handelen / anders als op den voet by het Tractaet van Alliantie met haer Ho. Mog. ter nedergestelt / ende geensints de indigniteyt sich soude laeten opdringen / om daer over tot Londen te tracteren ofte *in loco neutro*, anders als gesamentlijck ende met interventie van Gevolmachtighden van haer Ho. Mog. op deselve plaetse ; dat voorders syn Majesteyt geresolveert was dese Winter tot afbreuck vanden Vyandt te contribueren 't geen doenlijck was ende voorders in 't voor jaer tydelijck een veel grooter macht ter Zee uyt te brengen / als dit Jaer niet hadt konnen geschieden / ende met haer Ho. Mog. van nu af aen te convenieren over de conjunctie van syne

Vloote met die van haer Ho. Mog / ende generalijck over alle het geene de conduyte vanden Oorloch betrof / soo ten aensien vanden gemeenen Vyant als oock van de Geallieerden ende Neutrale Natien / met intentie om den Oorloch voortaen vigoureuselijck te vervolgen met soodanich concert ende eenigheyt van raetslagen dat deselve konde schijnen eerder door een Staet gevoert te worden tegen d' Engelsche / als van verscheyde Staten met den anderen ghelligueert.

Om te toonen dat de Koningh groot armament wilde doen / liet den dertienden October door den Heer Ambassadeur versoecken permissie om tot Amsterdam aen te stellen een geschut-gieterije / tot bewaepeningh van 't groot getal Schepen / dat hy soght toe te rusten. Hy riedt oock dat men altans de Vloote hoe eer hoe liever wilde laeten haevenen: ende alle gedachten laeten gaen op eene vrouge ende vigoureuse toekomende Campaigne: ende ondertusschen te verseeckeren de Commercien in 't Canael ende elders.

In dien tijt schreef de Koningh van Engelant aen de Koninginne sijn moeder tot Parijs, dat hy vernomen hebbende dat de Vloote van haer Ho. Mog. sich vertoonde op de kust van Engelant / ordre hadt gegeven aende de sijne / om de selven te gaen soucken ende aen te tasten; De Heeren ministers hebben d' Heer van Bouningen betuyght ongeerne te vernemen / dat daer door de saecken in apparentie waeren gebracht van een nieuwe Bataille / welcke sy oordeelden / om redenen sonder voorgaende conjunctie vande Fransche Vloote met die van haer Ho. Mog. seer ongeraeden te sijn / ende was daer omme al daer aengenaem geweest te verstaen uyt brieven van Calais, dat men daer vermoede / dat het harde weder de Battaille soude hebben belet / ende uyt de jongste advijsen uyt Zeelandt naeder te vernemen / dat het Esquadre van de provincie omtrent de Wielingen al reede was aengekomen; waer uyt dan besloten wierdt dat haer Ho. Mog. voor dese Winter harre Vloote souden opleggen: met een te gemoet wiert gesien wat de selve souden rescriberen / ofte resolveren op dese Coninghs missive / waer by sijn Majesteyt sigh aenboot om met haer Ho. Mog. in concert te treden over de middelen ende wegen dienende om met de meeste vigeur den Oorlogh te vervolgen / ende de vreede uyt te wercken. Hy vermoede niet sonder reden / dat de saecke daer henen soude komen worden gedirigeert / dat de besoignes daer over aen te stellen inden Hage souden konnen vallen; insonderheyt dewijle den Koningh van Denemarcken mede in dat werck stont in getrocken te werden. De ministers van die Koninck aen 't Fransche Hof wilden doen gelooven / datter niet te twijffelen was / of die Majesteyt soude voor het aenstaende jaer seer gewilliglijck resolveren om sijn Vloote met de Fransche ende die van haer Ho. Mog. tijdelijck te conjungeren ofte separatelijck met gemeen goetvinden tot meeste afbreuck vande Engelsche te doen ageeren; ende op dat sijn Majesteyt van Denemarcken in 't voorjaer sijne forces daer toe te gereeder by hant soude mogen hebben / soo vielender speculatien / of het niet geraeden soude sijn / dat deselve een goet gedeelte van sijn Oorloch-schepen in Fleckeren, ofte in eenige andere Haven van Noorwegen deede overwinteren / dewijle d' Equipagie in die quartieren bequaemlijck soude komen geschieden / ende de passagie van daer tot haer Ho. Mog. Custen kort was / ende

de met een ende deselve wint gesepit konde worden; De Heer Zoestadt hadt d' Heer van Beuningen in sijn leven daer over gesprocken / als over een saecke die hy seer doenlijck ende raetsaem oordeelde; dat dit lopende jaer by hooghst gemelde Koninck van Denemarcken tot afbreuck vande Engelsche niet meer der was gepresteert / meenden gedachte Heeren Deensche ministers geimputeert te konnen worden aen verschende saecken / welcke in het toekomende geen plaets souden hebben / ende oock onder anderen aen het lang uytblijven van de Fransche Vloot / welcke hy wel bemerckt hadt / soo wel aen 't Deensche Hof / als elders oorsaeck gegeven te hebben / om de sinceriteyt vande Consilia van den Koningh van Vranckrijck in 't vervolgen van desen Oorlogh suspect te maecken / ende plaetse te geven aende artificien van den gemeenen Vyandt, diemen klaerlijck sach op geen andere saecke soo seer sijn hoope te stellen / als op de middelen / die hy al omme in 't werck leyde / om diffidentie tusschen haer Ho. Mog. ende derselver Geallieerden te saeyen / ende eyndelijck / ware het doenlijck / eenige separatie te maecken.

Nu quam daer seecker tijdinge dat de twee Fransche Schepen van Oorlogh / welcke eenigen tijdt vermist waren geweest / in behouden Haven waren / sulcks dat alle de schade by de Fransche Vloot op de toght in 't Canael geleden / bestondt in 't verlies van 't Schip de Rubijn alleen; d'Heer van Beuningen heeft sonder difficulteyt Paspoort verkregen / voor d'Officieren ende Matroosen van de twee 's Lands Schepen omtrent Rüe, ende Sainct Valery ghestrant / ende sijn de selve daer op over Calais naer 't Vaderlandt vertrocken.

De Heer Ambassadeur van Sweden had op den veerthienden audientie van afscheydt by den Coningh / ende daeghs te vooren / in een secreete audientie aen sijne Majesteyt / ende in particuliere visites aen de Heeren Ministers / geklaeght over de Tractaten, welcke tusschen den Coningh van Denemarcken, haer Ho. Mog. ende eenige Duytsche Vorsten / stonden op gherecht te worden / tot nadeel / soo hy seyde / van den Coningh sijn Meester / ende besonderlijck van desselfs dessemen tegens de Stadt Bremen. De Heer de Lionne heeft de klachte aen d' Heer van Beuningen gecommuniceert / ende te ghelijck voor gehouden; Dat de saecken daer heenen dienden te werden gedirigeert / dat haer Ho. Mog. in geen verdere verwijderinge met de Croon Sweden souden mogen komen te vallen; Hy heeft daer op gheantwoordt / dat sijns weetens de voorschreve Tractaten niet anders waren als defensijf, ende dat hy niet wel konde begrijpen / met wat schijn over eenige Tractaten / by de welcke haer Ho. Mog op haer securiteyt wilden voorsien / geklaeght konde werden / by de geene die daer toe haer meest necessiteerden; dewijle sy niet alleen tegen d'Alliantie met haer Hoogh Mog. opgereght / presudiciable engagementen met desselfs Vyanden hadden aengegaen / maer oock nu tegenwoordigh weygerden aen haer Ho. Mog. te geven een absolute verklaringe van haer ende haer Geallieerden / gheduyrende desen Oorlogh met Engelandt onbeoorloght te laten; dat die geene / die dese onminnelijcke proceduren met een gesont oogh souden aen sien / ende te gelijck souden letten / hoe presudiciabel het was aen haer Hoogh Mog. dat

dat een Rijck / 't welck van haer af getreden was / om sich met Engelandt vast te maecken, notabelijck soude accresseren in vermogen / om haer Hoog Mog. te Lande t'inquieteren / inmiddels d'Engelsche den Oorlogh te water souden aen doen / soude moeten bekennen / dat in desen door ende by het aengaen van de voorschreve Tractaten haer Ho. Mog. tot conservatie van haer interessen niets souden resolveren / als het geen de regelen van voorsichtigheyt haer necessair maeckten / ende te gelijck oock met het best van dese Croon soude accorderen. Hy kost niet anders mercken / of men was aldaer equitabel genoegh / om dese redenen t'admitteren / ende voor het best van de saecken in Bremen aen te sien, dat de selve wierden aen een zijde geleght door een goedt accommodement / in welcke haer Ho. Mog. ende haer Geallieerden haer meest essentiele interessen gheconserveert souden vinden / ende de Croon Sweden op haer pretensien eenigh contentement souden mogen bekomen / het welck men scheen te oordeelen dat soude geschieden / by aldien de Stad binnen haer begrijp blijvende exerceerden alle de Jura, welcke sy tot haer securiteyt / ende tot haer welvaren / tot noch toe ghe-exerceert had / ende omtrent de conservatie van de selve ghesterckt ende gerust gestelt zijnde door een krachtige guarantie, onder anderen oock van dien Coningh / in 't poinct van immedieteyt aen de Croon van Sweden soude mogen te gemoedt gaen / voor soo veel het aen de geseyde securiteyt van de voorschreve Stadt niet derogeerde; Ende was dienvolgende oock met dese Post op de Missive van de Heere Pompone, inhoudende / dat de Sweden niet pretendeerden de Stadt Bremen van de Jura præsidii ende andere diergelijcke te priveren / by rescriptie gheantwoordt / dat hy soude onderstaen / of de Regeeringe van Sweden niet soude konnen inwilligen / dat de selve Stadt by 't aengaen van een accommodement tot genoegen van de geene / die haer in dessels conservatie interesseerden in 't geene by 't selve accommodement by haer bedongen wierdt / op 't krachtighst wierdt geguarandeert. De Heere Koninghsmarck seyde middelertwijle / dat de Heeren Vorsten van Lunenburgh by de voorschreve Tractaten aenbooden / het ontset van Bremen met derthien duysent man te tenteren; Het was ondertusschen een saecke / welcke men aen het Fransche Hof oordeelde van importantie te zijn / soo dat niet wist / of haer Ho. Mog. niet souden mogen geraden vinden hem Heer van Beuninghen te gelasten / hoe hem in discoursen hier over vallende / soude hebben te ghedragen. De Sweden wilden doen ghelooven / dat de Keurvorst van Saxen haer in de saecken van Bremen niet tegen was / ende men twijffelde daer seer of de Heere Ceurvorst van Brandenburgh sich in de Alliantie met haer Ho. Mog. soude in laten; Maer het Deensche Hof scheen sijne interessen in de conservatie van de voorsz Stadt seer te apprehenderen.

Den Coningh ende het Hof vertrocken den vijfthienden nae Sainct Germain, met intentie soo men meende / om aldaer tot ontrent half November te verblijven / ende alsdan te komen logeeren in 't appartement van de Louvre, dat aen de zijde van de Tuilleries is / het welcke voor sijn Majesteyt verveerdight wierdt.

In dese tijdt was veel gerught van ongenoegen tusschen den Hartogh van Savoyen ende de Stadt Geneve; raeckende de jurisdictie ende eenighe gherechtigheydt tusschen beyden disputabel. Maer 't sijn niet als disputen ghebleven.

De Vloot van den Staet gehavent/ ende sulcks in Vranckrijck verstaen zijnde/ gaf aldaer veel applaudissement/ alsoo door de bysondere vigeur/ gebruyckt by de geene die de conduite van de selve ghehadt hadden/ aen het aensien van haer Hoogh Mog. wapenen als een nieuwe luyster was toe ghebracht/ en dat middelerwijle door de weynigh genegentheydt die den vyandt tot een nieuwe bataille scheen gehadt te hebben/ de saecken daer heenen waren ghebracht/ dat haer Ho. Mog. Vloote in behouden Haven was/ ende dat dienvolgende de besoignes over 't vervolgen van den Oorlogh/ soo voor dese Winter als voor het aenstaende Voor-jaer/ tusschen haer Ho. Mog. en der selver Geallieerden by der handt ghenomen souden konnen worden; De Heer van Beuningen was door d'Heer de Lionne versocht/ uyt den naem van de Coningh seer serieus te recommanderen/ dat die sonder uytstel ende vigoureuselijck by haer Hoogh Mog. by der handt ghenomen mochten worden/ ende bysonderlijck dat eenige debatten welcke met Denemarcken wierden geseght voor te vallen over 't poinct van Subsidie, dier maten tydelijck mochten werden gheadjusteert/ dat daer door niet gheretardeert wierde d' Equipagie van den Coningh van Denemarcken teghen het aenstaende Voor-jaer.

d'Engelsche wierden ghescreven/ gheduyrende het Winter-saisoen vijfen twintigh Schepen van Oorlogh in Zee te sullen houden/ daer mede sy apparentelijck meest souden sien de passage door 't Canael te versperren/ en dewijle men die in Vranckrijck geerne geopent soude sien om cours te geven aen de Commercie/ en aen de Zee-Provincien die met haer Wijnen ende Waren over ghepropt waren/ middel om die te dimitteren/ soo schreef d'Heer van Beuningen dattet naer apparentie een krachtigh middel soude sijn/ om dien Coningh tot de vigoureuse resolutie in desen te disponeren/ datter voorslagen konde worden gedaen om aen de passagie van het Canael, by Winter-saisoen alle meest doenlijcke securiteyt te versorgen; De Heer Hartogh van Beaufort bleef by de Fransche Vloot tot Brest, ende daer was noch niet gheresolveert ontrent het getal van de Schepen van Oorlogh/ die gheduyrende de Winter souden aengehouden worden; Van ter zijden wierdt gheseydt datter wierdt gesprocchen van twaelf of vijfthien.

Daer wierdt seer sterck geseght dat de Coninginne Moeder van Engelandt besich was/ om het daer heenen te dirigeren dat den uytvoer van eenige Waren tot herbouwingh van Londen, en tot onderhoudt van 't leven nodigh uyt Vranckrijck naer Engelandt mochten vervoert worden. d'Heeren Ministers seyden nochtans dat dienaengaende aen den Coningh/ of aen haer niets was voor gekomen.

Op dees tijdt was d'Heer Ambassadeur Koninghsmarck besich met sijn affscheydt te nemen/ ende wierdt geseght in de aenstaende weeck te sullen vertrecken/ ende te Post door de Spaensche Nederlanden/ ende voorts door den

 staet

staet van haer Ho. Mog. naer 't Sweedsche Leger voor Bremen te sullen gaen; Zijn Ed. had by sijn laetste officien / instantie gedaen om onderstandt van volck of geld te hebben tegens Bremen. Maer dit versoeck soude heusselijck ge-excuseert sijn; Ende dewijl gedachte Heer specialijck had geurgeert / dat men sijn Coningh soude willen guaranderen tegens alle het geen by haer Ho. Mog. in dese gelegentheydt tegens de selve feytelijck ondernomen soude mogen worden / is hem daer op te gemoedt gevoert / dat hy wel konde considereren / dat soodanigh versoeck van geen kleyne importantie was / ende dat de procedûren van Sweden in desen Oorlogh / soo ten aensien van Vranckrijck als van haer Ho. Mog. gehouden / geen oorsaeck gaven aen die Majesteyt tot het inwillegen van 't selve te disponeren / insonderheyt dewijl haer Ho. Mog. noch te vergeefs aen hielden / om te hebben een absolute Acte van Neutraliteyt. Maer op dit laetste seyde gedachte Heer Ambassadeur te vertrouwen / dat aen haer Ho. Mog. satisfactie soude werden ghegeven / als men ontrent het vordere begreep de rescissie van 't Tractaet van Elbingh; Ende dat daer op was gerepliceert dat het selve toe te staen / of te weygeren was *res meri arbitrii* aen de zijde van haer Ho. Mog. soo seyde sijn Ed. dit geerne toe te staen / maer dat van die zijde den eysch van de voorschreve rescissie in plaets van die van subsidien was gesubstitueert / en dat dies de rescissie niet geobtineert werdende / de subsidien wederom met reght gevordert wierden; Dat oorsaeck had gegeven op nieus de ongefondeertheyt van de pretensien van de voorsz subsidien aen te wijsen.

d'Heer Grave van Furstenbergh welcke aen 't Fransche Hof was weghen den Ceurvorst van Ceulen, had ordre / om de dispositie van den Coningh ontrent de saecken van Bremen te sonderen. d'Heer van Beuningen heeft daer over met hem gesproocken / en vermerckt dat sijn onderbindingh met de sijne over een quam. Dat dien Heer voor de interessen van sijn Meester oordeelde te sijn / dat de Ligue by haer Ho. Mog. met de naest-grensende Duytsche Vorsten geprojecteert / metten eersten ghesloten mochte worden / hoewel hy klaeghde over d'ongenegentheydt die hy seyde by haer Ho. Mog. ghevonden wierdt / om sijn Meester op sijn klachten over verscheyden excessen tegen sijn ghereghtigheden binnen Rijnberck gepleeght / behoorlijck contentement te geven.

Aen 't Hof van Vranckrijck was in 't laetste van October resolutie ghenomen / om twaelf Schepen van Oorlogh in 't vaer-water te doen verblijven; ende daer mede te kruyssen op 't opgaen van 't Canael, ende vorders / om alle de Matroosen / die op de Oorlogh Schepen die Somer hadden ghedient ende meest uyt Provence waren / op halve Gagies in dienst ende in de Westerlijcke Zee-Havenen by de handt te houden / om in 't Voor-jaer tydelijck te mogen gereet wesen.

Men hadt aldaer particuliere advijsen uyt Londen welcke melden / dat de Engelsche boven vyf-en-twintigh Schepen / welcke sy in 't Canael ende Noord Zee souden gesint sijn 't employeren gedurende het wintersaisoen / een getal van noch vyftich naer de Middelantsche Zee souden destineren.

De Grave van St. Albans hadt met de jonghste post aende Koninginne Moeder

der van Engelant uyt Londen overgeschreven dat hy daer ten Hove seer goede dispositie tot Vrede bevondt / maer dat men sich niet wilde laeten persuaderen / dat deselve Vrede sincerlijck by Vranckrijck gedesidereert soude worden / om dat die andersints devoiren soude doen / om haer Ho. Mog. tot meer sortable voorslagen van accommodement te disponeren ; De Koninck daer van communicatie bekomen hebbende door den Heer Ruvigny , heeft aenstonts gelast dat die oock aen d' Heer van Beuningen soude werden gegeven / ende heeft op 't voorseyde tot antwoort doen voegen dat sijn Majesteyt sijn genegentheyt tot Vrede ten vollen hadt doen blijcken / ende met de Engelsche / welcke zedert het begin vanden Oorloch noyt hadden konnen gedisponeert worden / om alleenlijck te verklaeren op welcke conditien sy haer souden willen accommoderen / dat men vorders in Engelandt niet te verwachten hadt / dat men van die syde oyt soude toestaen / dat tot Londen over Vrede gehandelt wiert / ofte dat de Koninck haer Ho. Mog. soude trachten tot nieuwe propositien van Vrede te disponeren / inmiddels de Engelsche van haer syde haer gesloten hielden ; Dese hoogmoedige ende niet min malitieuse manier van handelen vande Engelsche in dese groote ongelegentheyt van haer saken quam 't Fransche Hof aldaer choquant voor / ende confirmeerde dese Heeren inde opinie / die sy gevat hadden / van dat de seer entre genegentheyt tot Vrede / welcke aende sijde van haer Ho. Mog. stadelijck was getoont vande een sijde wel van goede operatie was omtrent haer Ingesetenen ende neutrale natien : maer vande andere sijde wonderlijck scheen op te setten haer Vyanden / ende in een opinie te voeden / van dat haer saecken noyt in soo argen staet konden komen / of sy souden altijt niet alleen een billicke / maer oock voor haer een honorable Vrede konnen obtineren ; ende dewijle het hem Heer van Beuningen toegescheenen hadt / dat die persuasie meer weggenomen / als gevoet diende te werden / heeft hy aende Heer Ruvigny op dese communicatie geantwoort / dat niet konde seggen / wat haer Ho. Mog. resolutie soude sijn omtrent de conditien van Vrede by haer voor heenen ende jonghst voor het ongeval van Londen aengeboden / maer dat hy voor hem oordeelde / dat het ware interest van haer Ho. Mog. was / den Oorloch nevens haer Geallieerden vigoureuselijck te vervolgen ; tot dat sy veel avantagieuser conditien van Vrede soude konnen obtineren ; dat haer Ho. Mog. met Godts hulpe soodanigen macht het toekomende Jaer in Zee soude konnen brengen / dat sy naer gedaene conjunctie vande selve de navigatie van particulieren apparentelijck soude konnen wederom in train brengen / ende die van Engelandt: alreede gebroocken door het verarmen ende door 't discredit vande Coopliedeu tot Londen soude konnen geheel ruineren / ende ten grooten deele aen haer trecken / ende te gelijck beletten het herbouwen van Londen , ende daer door causeren het dissiperen vande Inwoonders van een Stadt / die altijt den meesten yver ende gewicht hadt toegebracht inde Resolutien tegens de Vereenighde Nederlanden genomen / dat men daer na een sekere ende geruste Vrede konde hebben ; en niet als een seer wanckelbare / indien deselve noch in dese tijdt gemerckt wierde tot avantage der Engelsche ; sullende die daer mede genochsaem reden hebben / om meer als oyt te geloven datse aen haer Ho. Mog. Onderdanen alle afbreuck mogten doen die sy begeerden /

ende

ende om daer op geen satisfactie te geven alleen hadden een Oorlogh te beginnen presumerende dat sy by 't aengaen van een Vreede haer Ho. Mog. ontwijffelijck van alle pretensien van satisfactie konden doen desisteren / dat haer Ho. Mog. nochtans alle redenen ende meer andere konden over 't hooft sien / ende blijven by de voorschreve propositie / maer dat sulcx sijns oordeels maer soude geschieden uyt Christelijcke bewegingen / die men hadt voor de geene / welcke onschuldich in desen leeden / als om alle andere motiven.

Daer wierd gediscoureert aen 't Hof van de Coninginne Moeder van Engelandt, als of het niet t'eenemael buyten apparentie was / dat aldaer de Vreede handelingh een andermael hervat soude mogen worden / maer d'Heer van Beuningen was by de Heeren Ministers geseyt / dat die Majesteyt daer toe wel op nieuws instantie had gedaen / maer dat de selve geen succes had gehadt. Ondertusschen had men aldaer gheklaeght / dat de Sweedsche Heeren Mediateurs tot een handel-plaetse / sonder eenige voorgaende communicatie / aen den Coningh van Engelandt hadden voor geslagen Antwerpen, Gent, of Hamborgh, ende was aen de Heer Coninxmarck verklaert / dat men in Vranckrijck geen van die drie Steden sich soude laten gevallen; De twee eerste niet / om datse onder 't gebied van Spaignen waren / ende de laetste immers soo weynigh om dat die te verre was afgelegen. Gedachte Heer Koninxmarck had dit willen excuseren op een genegentheyt / welcke tot de voorschreve Steden tot handel-plaetsen in den Staet van haer Ho. Mog. by den Heer Appelboom soude wesen ontdeckt. Men oordeelde aldaer dat in dusdanige saecken communicative behoorde te werden gegaen; en had men meer inclinatie tot Dinant of Luyck.

D'Heer van Beuningen wiert op die tijd wegen de Koningh seer serieuselijck door de Heer de Lionne gerecommandeert / dat haer Ho. Mog. geliefte mocht zijn eenmael finalijck ende favorabelijck te disponeren op de klachten / welcke weghens d'Heer Keurvorst van Keulen / over verscheyde saecken / specterende sijne Gerechtigheden binnen de Stadt / ende in 't Baillagie van Rijnberck waren gedaen / ende dat men de dispositie daer over niet uytstellen wilde gelijck men seyde t'onrecht te geschieden op eenige geringe saecken / die men met geen fondament van Justitie soude konnen eysschen / als van de vrye wille van den voorsz Keurvorst dependerende / ende ondertusschen oorsaeck gaven dat levendigh gehouden wierden de klachten teghens haer in 't Rijck. d'Heer Grave van Furstenbergh vertrock van Parys na Weenen, ende had hem op nieuws seer geklaeght over 't ongelijck dat hy seyde sijn Meester van haer Ho. Mog. aengedaen te werden.

De Heer Ambassadeur Boreel klaeghde in dese tijd seer / hoe qualijck aldaer wiert genomen d'inquiteyt die men hier beweeg over 't nemen van seecker Schip / met 's Koninghs Passepoort de Bagage van den Ambassadeur Hollis overgevoert hebbende / ende alhier door een Caper opgebracht.

De Heer Ambassadeur van Sweden, Graef Coningsmarck, was in 't eynde van October van dat Hof vertrocken / met wat beter contentement / als voor desen was geseght; dan nae sijn audientie van afscheyt hadde den Coningh hem weder by hem ontboden in een particuliere conferentie / die wel

scheen

scheen uytgevallen te wesen. De eerste Ministers van Staet waren haer afscheyt wesen nemen van welgedachte Heer Ambassadeur / Messieurs le Marquis de Lionne, ende le Tellier den vyf-en-twintighsten en Monsieur Colbert den dagh daer aen / ende de geschencken waren doenmaels / wegen den Koningh / behandight.

De Brief van den Coningh van Engelandt van den vierden October ouden stijl / aen haer Ho. Mog. wiert oock aen 't Fransse Hof gecommuniceert: als oock d'Alliancie defensive in October met Denemarcken, Brandenborgh, en Luxenborgh alhier gemaeckt.

De gemelde Coninghs Missive wiert / by 't Fransche Hof aengesien / als een publijcke preuve / van dat de Engelsche haer selven noch bleven flatteren / met hoope van misnoegen / diffidentie / ende eyndelijck separatie tusschen haer Ho. Mog. ende haer Geallieerden / te sullen konnen verwecken / ende by een Vrede-handelingh te verbreecken / de banden van een Alliancie, welcke zy niet sonder reden considereerden als een krachtigh obstacul / om te reussceren in de ambitieuse desseynen met dewelcke desen onrechtveerdighen Oorlogh by haer ondernomen was / ende wiert aldaer geoordeelt dat met dit insicht / in de voorsz Missive de rupture tusschen dit Rijck ende Engelandt dier mate wiert ge-extenueert / als of de vriendtschap tusschen de twee Rijcken niet t'eenemael was verbroocken / ende dat de selve niet soude laten gereconsolideert te werden / om haer Ho. Mog. soo t'ourecht aen te wijsen de geseyde opinastriteyt tegen de Vrede; dat met het selve ooghmerck in de voorschreve Missive den Coningh van Denemarcken tegens alle apparentie van waerheydt wierdt beschuldight de Engelsche genodicht te hebben om aen te tasten / ende met hem te deelen / de Schepen van haer Ho. Mog. die soo wel door de Wapenen van die / als door haer eygen in de Haven van Bergen van 't Engelsche geweldt beschermt waren / ende dat oock met geen andere intentie / haer Ho. Mog. met een stijl van schryven / die men niet als uyt Engelandt konde verwachten / wierdt aen geduyt / dat sy door quade proceduyren, ende door extravagante maximen in Indien ende Africa, die de eer van alle Vrienden soude quetsen / desen Oorlogh op den hals hadden gehaelt / maer insonderheyt dat ten voorsz eynde in de voorschreve Missive wierdt geurgeert / dat haer Ho. Mog. soude moeten naer Londen senden / om over vrede te handelen / ende dat men voor Denemarcken weygerde een neutrale plaetse te noemen / ja de Tractaten met dat Rijck scheen te verschuyven / tot dat men met haer Ho. Mog. genoechsaem soude eens sijn / gelijck oock dat van een handel-plaetse in Vranckrijck geen mentie wierdt gemaeckt / misschien om te meer geloof te doen geven aen discoursen / welcke daer t'sedert eenige dagen uyt het Hof van de Coninginne Moeder van Engelandt over ghebracht waren / van datter apparentie was / dat over vrede wederom in desselfs Paleys soude mogen werden ghehandelt / 't welck / inmiddels de Koningh van Engelandt verklaerde met haer Hoogh Mog. niet als tot Londen te willen tracteren / niet anders als op Vranckrijck soude konnen gepast worden / gelijck oock wel te vermoeden was / dat de Engelsche niet ongeerne die pas soude doen / by aldien sy daer mede de Alliantie tusschen die Croon ende

haer Ho. Mog. konden lijcreen; d'Heer van Beuningen hoft bemercken / dat men aldaer voortaen facil was / om ombrage in dese materie te nemen / maer des niet te min was hem te gemoedt gevoert dat men de jonghste Missive van haer Ho. Mog. aen den Coningh van Engelandt, ende 't separaet voorstellen van conditien van Vrede / niet anders had geapprobeert als om dat men oordeelde / dat het selve om seeckere constitutie van haer Ho. Mog. staet van binnen, by haer noodigh geacht konde werden / maer dat het seer bedenckelijck soude sijn dat de Geallieerden yeder apart een soort van een Vrede-handel by Missiven souden aen stellen / ende dat het dierhalven seer noodigh oock conform de Tractaten / ende tot bevorderingh van de vrede was / dat men in desen voor eerst niets dede als met voorgaende communicatie ende concert, ende ten anderen / de Engelsche glad af men benamе alle hoope ende verwachtingh / van dat men in 't werck van de Vrede-handel soude konnen kreucken / ofte die anders soude konnen aen stellen / als gesamentlijck, of elders als in een plaets / daer al de Geallieerden *salvo honore* konden verschijnen ende dies buyten Engelandt; Dat men voorders by de Engelsche met geen saeck soo seer / naer 't gevoelen aldaer / de vrede deed reculeren als met al te groote genegentheydt tot de selve te betuygen / ende datter niet scheen te sijn dat die Natie in dese haer ongelegentheydt van den Oorlogh konde doen opiniastreren / als datze hoope hadden van oneenigheydt tusschen haer Ho. Mog. ende haer Geallieerden te verwecken. D'Heer de Lionne scheen van opinie te sijn / dat haer Ho. Mog. by rescriptie niet essentiels anders den Coningh van Engelandt deden weten / van dat sy op sijne propositien van vrede souden antwoorden / wanneer het die Majesteyt geliefde te convenieren over een Handel-plaets.

Tedert is aldaer verder geresolveert alle Opper ende minder Zee-Officieren / die dien Somer gedient hadden hare Gagies die Winter te continueren / oock aen de Matroosen uyt Provence een gedeelte van de hare / onder conditien van op de West-kusten by der handt te blijven / ende wierdt gheseydt / datse onder die voorwaerde acht Guldens ter Maendt soude ghenieten / maer de vordere Matroosen die in de Westersche Provincien te huys hoorden / was men gesint te licentieren / op een vertrouwen dat men die tijdelijck genoegh op 't Voor-jaer in dienst soude hebben.

Nevens de communicatie welcke d'Heer van Beuningen daer had ghegeven / van de boven-geroerde Ligue Defensive met den Koningh van Denemarcken met de bovengeroerde Duytsche Vorsten / heeft hy aen ghewesen / dat de selve van groote vrucht in desen Oorlogh soude sijn / mits de meerder gerustheyt welcke daer door aen de Landt-zijde / soo aen den Coningh van Denemarcken, als aen haer Ho. Mog. wierdt toe gebracht / ende hy kost niet anders vernemen of de selve wierdt aldaer aen gesien / als een saecke tot de welcke redenen van voorsichtigheydt ende goede maximen van Staet haer Ho. Mog. hadden geobligeert.

Den Resident van Denemarcken heeft sijn werck ghemaeckt / om de eer van sijn Coningh aen dat Hof te verdedigen / tegens de blasme hem toegeschreven in de voorschreve Missive van den Coningh van Engelant een gheweven

untrent

ontrent de saecken van Bergen, maer men heeft aen hem geseght/ dat men niet twijffelde of den Coningh sijn Meester was onschuldigh aen 't geen hem op gelegt wierde; Ende voor so veel aen ging d'ongenegentheyt die d'Engelsche toonden om op een neutrale Plaets met Denemarcken te handelen/ dat den Coningh neyt soude lijden dat aen sijne Majesteyt van Denemarcken ongelijck geschiede in de forme van Vrede-handelinge.

Hem was iteratiive verseeckert door de Ministers aldaer/ dat aen dien Coninck niet was voorgekomen van 't geen by geruchten verspreyt was/ van dat de Koninginne Moeder van Engelandt soude instantie doen/ om den uytvoer van verscheyde behoeften uyt dat Rijck naer Londen vry te verklaeren/ ende datter oock geen genegentheyt aldaer was om sulcx te accorderen.

De Koninckliicke Fransche Ambassadeur klaeghde den negende November, dat men hier onbilliick weygerde aende Fransche Schepen het vertreck uyt dese Havenen: by exempel: daer was versocht voor twee Schepen genaemt de Gekroonde Gier ende St. Francois toebehoorende aende Fransche Oost-indische Compaignie/ dat sy mochten uytvaeren met onverbodene Coopmanschappen, betalende de behoorlijcke en ghewoonlijcke rechten/ ende men heeft haer alleenlijck gepermitteert ballast-scheeps uyt te vaeren/ ende desgelijcx oock andere Fransche Schepen: Hy seyde dat het was een seer rigoureux tractement ende dat geensins en convenieerde met het geene/ dat gepractiqueert behoorde te werden van d'eene Geallieerde aen d'andere/ dat het schande was te sien/ dat/ in den tijt dat de Koningh van sijne syde in consideratie ende door d'exacte observantie van 't Tractaet van Alliancie dat hy gemaeckt hadt met haer H. H. in Oorlogh tradt alleen om haer Interest/ tegens sijn eygen/ met haere Vyanden/ doende uytnemende onkosten/ ende besorgende alle middelen waer door sy souden konnen avantage krijgen op haere Vyanden/ deselve soo directelijck contravenieerden den negentien, twintich, ende vyfentwintichste articulen van 't selve Tractaet van Alliancie/ ende handelden de Onderdaenen van sijne Majesteyt gelijck d'eene Vyant den ander soude doen. Haer houdende geheele drie weecken in haere Havenen met groote Equipagie tot haer groot nadeel ende schade/ ten eynde van dewelcke het scheen men haer gunst deed/ wanneer sonder Coopmanschappen mochten vertrecken. Weshalven versocht dat haer Ho. Mog. hier op serieuselijck wilden reflecteren/ als op een saecke van groote consequentie/ gelijck sy deselve oock konden oordeelen/ ende die de Koningh merckelijck soude choqueeren indien de continuatie van dat quaet Tractement quam tot vermeerderingh van klachten/ ende tot voor sijne Majesteyt/ gelijck geseyde Ambassadeur niet soude konnen beletten te doen/ indien daer in niet prompte wierde geremedieert.

In dese tijt deed men in Vranckrijck verluyden dat de Koningh (nu alreede hebbende vyftich goede groote Schepen van Oorlogh) het aenstaende Jaer die soude doen vermeerderen tot op 't getal van tachtich, ende daer naer op hondert; Ende seyde men daer by dat veele groote Heeren en gequalificeerde Luyden van dat Rijck mede souden groote equipagie van Oorlogh ende Commercie Schepen aenstellen.

De Heer Sweetsche minister Puffendorf communiceerde aen 't Fransche Hof

Hof in November het antwoort door de Koninckliicke Engelsche Commissarissen gegeven aende Heeren Sweetsche Mediateurs / 't welck genoeghsaem van eenen inhoudt sijnde als de jonghste missive van hooghstgemelde Koningh van Engelant aen haer Ho. Mog. by dat Hof wiert aengesien met gelijcke opmerckinge als deselve ; ende was het sentiment van dien Koningh ende het besluyt van allen / datmen de Engelsche rondelijck moest doen verstaen dat de handelinge over een Vreede niet ge-entameert nochte gevordert konde werden dan op eene Neutrale plaets, daer alle die geene die in desen Oorlogh gemenght waren haer Gevolmachtighden konden senden ; dat haer Ho. Mog. so sy goetvonden / om de Engelsche te meer in 't ongelijck te stellen / konden aenmelden / dat sy om 't engagement / in 't welck sy met haer Geallieerden waren tot Londen , schoon sy andersints wilden / niet komen konden; maer indien 't selve geschiede in dier voegen dat men de ongegronde pretensie vande Engelse van dat haer Ho. Mog. gehouden waren tot Londen te tractteren scheen te acquiesceren so soude een schadelicke voet geleit worden om dat in gelijcke geval oock door andere Coningen haer Ho. Mog. of te eysschen / werdende d' Heer van Beuningen aldaer discours wijse geseyt / dat andere Koningen in desen haer niet hadden te formaliseren / dewijle hy reght souden hebben te pretenderen alle het geen waer toe haer Ho. Mog. souden erkennen dat de Koningh van Engelant in 't point van deference aende Koninckliicke waerdigheyt gerechtight was.

Dewijle de tijdingen van een accommodement tusschen de Croon Sweden, ende de Stadt Bremen, welcke men voor veertien daegen hadt / geheel te rugh gingen / ende dat in tegendeel vernomen wiert / dat de saecken in die termen waren gebracht / dat ter occasie vande Breemsche differenten wel verre uytsiende Oorloghs beroerten in 't Duytsche Rijck mochten ontstaen / soo wiert de Heer Milet , welcke jongst in Poolen in Commissie was geweest / in haest van daer afgesonden / om wegens dien Koningh een verdragh met de voorschreve Stadt Bremen te helpen moyenneren / ende om 't selve te faciliteren / was hy gelast het geen verdragen soude werden met de guarantie van sijne Majesteyt te stercken ; 't wiert geseyt / ende met apparentie van waerheyt / dat wegens Sweden dese besendinge bevordert wiert / ende dat men van die kant meerder heuls van Vranckrijck als van elders verwachte in het geen by de Sweden gepretendeert soude werden / om die querelle meest glimpelijck ende avantagieuselijck te termineren ; By dese occasie heeft d' Heer van Beuningen vermaent dat haer Ho. Mog. voor eenige tijt hadden verklaert haer genegentheyt / om door Gedeputeerde gelijcke Officien tot het uytwercken van een goede Vreede met de Stadt Bremen aen te wenden / ende versocht dat de Heer Milet by sijn Instructie moght gelast werden in vertrouwde goede Correspondentie te leven met de Heeren / welcke wegen haer Ho. Mog. ten voorseyden eynde mochten werden afgesonden / 't geen de Heer de Lionne heeft aengenomen by den Koningh te bevorderen.

De Koninck van Denemarcken heeft sich aldaer seer genegen doen verklaeren / om in 't voor Jaer een getal van vyf-en-twintich Schepen van Oorlogh tijdelijck met haer Ho. Mog. Vloote / ende met die van Vranckrijck te conjungeren/ maer desselfs Resident seyde / dat sulcx niet soude konnen geschieden sonder

der immiddels eenige subsidien van daer t' ontfangen; om sijne Majesteyt inde kosten ten dien eynde aen te wenden te soulageren/ ende oock eenige belofte van indemnisatie over Schepen/ welcke souden mogen komen te verongelucken/ soo dat die sacke bijna raeuw scheen te sijn/ dewijl aldaer tot het een noch tot het ander geen groote genegentheyt was/ hoewel men noodigh oordeelde/ dat het adjustement over de conjunctie vande Deensche Vloot met die van haer Ho. Mog. niet lange getraisneert wierden.

In dese Maent wiert de Heer van Beuningen weder gelast te bevorderen/ dat het point van groeten ende hergroeten vande Vlagge/ in cas van conjunctie vande twee Vlooten tijdelijck met dien Koninck mocht werden nedergestelt/ diermaten als volgens de attestatien vanden Heer Admirael de Ruyter ende andere Zee Officieren gebruyckelijck was. Hy heeft sonder eenige intermissie/ ten voorschreve eynde stadige devoiren aengewent/ ende naer ontfangh van de nadere bevelen van haer Ho. Mog. deselve vernieut/ so by den Heer Colbert als by den Heer de Lionne, maer tot dier tijt toe geen ander bescheyt bekomen/ als dat hem metten eersten geantwoort soude worden.

Den achtienden vertrock den Heer Milet van daer om sijn reyse naer Bremen voort te setten/ hoewel Heeren die particuliere advisen uyt de Sweedsche Quartieren hadden/ in vast vertrouwen waren/ dat het accommodement voor sijn kompste aldaer met die Stadt soude getroffen wesen.

Zedert hadt met blijtschap gesien uyt de jonste advisen vanden Heer Ysbrants uyt Stockholm dat sich seer groote apparentie vertoonde van dat haer Ho. Mog. saecken aen het Sweedsche Hof voor sijn vertreck souden konnen worden gheadjusteert/ maer de laetste Brieven van den Heer Pompone, melden dat d'Heer Cancelier van Sweden aen sijn Ed. bleef seggen/ dat niet sonder quetzinge van reputatie aen haer Ho. Mog. konde werden toe ghestaen/ de ghe-eyschte veranderingh in de Acte van neutraliteyt ende naemen daer uyt de Heeren Ministers aldaer oorsaeck/ om voort te stellen of haer Hoogh Mog. haer niet soude konnen contenteeren met de assecuratie van een volle neutraliteyt, welcke de Croon Sweden voor heenen aen dien Coningh had gegeven/ insonderheyt als de selve by geschrifte aen de Sweedsche zijde uyt ghebracht wierdt. Hy heeft aen gewesen/ hoe klaer in desen de reden voor haer Ho. Mog. was/ ende hoe gantsch strijdigh met de selve waren alle uytvluchten/ welcke men soude willen voor brengen/ om te weygeren een Acte van neutraliteyt aen de geene met de welcke men een defensive Alliantie, als die van Elbingh was/ confirmeerde/ ende hoe seer vreemd moest schijnen/ dat in dit geval de Croon Sweden de saecke selve soude willen toe staen/ maer alleen soude weygeren die aen haer Ho. Mog. te accorderen/ ende hoe reghtveerdige oorsaeck van misvertrouwen dit geven kost/ ende reden/ om sich niet te contenteren met een belofte die aen Vranckrijck gedaen sijnde aen haer Ho. Mog. geen reght soude geven/ om het accomplissement van de selve uyt haer eygen hooft van Sweden te eysschen.

Daer was tijdinge aen dat Hof dat wegens den Keyser ende den Koningh van Spangien genegentheydt soude sijn getoont/ om te treden in de defensive Alliantie tusschen den Coningh van Denemarcken, haer Ho. Mog. ende eenige

Hoffen van 't Duytsche Rijck / jonghst opgerecht / ende dat daer toe in den Staet van haer Ho. Mog. wegens sijne Keyserlijcke Majesteyt ende wegens hooghst-gedachte Koningh devoiren wierden aengewent; Ende hoewel men niet wilde schijnen te mistrouwen van dat haer Ho. Mog. souden komen resolveren tot een saecke / welcke men achte met de mesures die sy hadden met die Croon in sijn ware gronden incompatibel te sijn / soo liet men niet met den Heer van Beuningen daer over te spreecken / als over een saecke op de welcke men aldaer reden had om te vigileeren / ende men twijffelde of den Heer Milet niet wel eenige ordres hadde om by de Geallieerden het ooghwerck van den Keyser ende Coningh van Spaignien tegens te houden.

De gedruckte Remarques op de jonghste Missive van den Koningh van Engelandt, welcke aldaer aen gesien wierden als een werck dat niet sonder kennis ende goedtvinden van haer Ho. Mog. was op gestelt / ende in 't licht gebracht / wierdt by de Heeren Ministers met seer groot contentement ghelesen / soo om dat het diende om de abusive impressien / welcke men ontrent haer Ho. Mog. proceduren by de voorsz Missive van den Coningh van Engelandt had getracht te geven / geheelijck wegh te nemen / als om dat het volkomen gerustheyt gaf van dat den Staet seer verre was van haer te laten surprenneren door de artificien by d'Engelsche aen gewent / om diffidentie / jalousie / ende waer het doenlijck separatie tusschen de Geallieerden te verwecken; 't Was aldaer oock ghevallich dat men aen 't Sweedtsche Hof de Engelsche in desen in 't ongelijck stelde / ende dat men daer rondelijck verklaerde te verstaen (soo daer geseydt wierdt) dat de Engelsche moesten geoordeelt werden niet te willen handelen / soo langh sy weygerigh waren over 't bestemmen van een neutrale Plaets.

Ondertusschen was daer oock tijdingh gekomen dat een Vloot van sestien Schepen / welcke de Engelsche in de Caribische Eylanden by een hadden vergadert / door een swaren Orcaen was overvallen; Ende dat het meeste getal van de voorschreve Schepen waren gebleven / waer op die van 't Eylandt St. Christoffel een tocht gedaen hadden tegen d'Engelsche Eylanden / ende die van Nieves ende Antigues in haer geweldt gebracht.

Zedert heeft hy nader devoiren gerecommandeert / dat allen bedenckelijcken ernst ende vlijt mocht werden ghebruyckt / ende geen noodige noch nutte kosten gespaert / om het daer heenen te schicken / dat alle de Schepen van die Croon tegens het Voor-jaer in staet mochten sijn om Zee te kiesen. Monsieur de la Roche, die met het Schip de Rubin door de Engelsche was genomen geweest / ende vermits een seer notable dienst door hem aen Prins Robbert op de Revier van Lisbon gedaen / op desselfs intercessie in vryheydt was gestelt / ende sich nu aldaer te Hove bevindt / wierdt ghesegdt na Hollandt te sullen vertrecken. Hy heeft occasie ghehadt met hem te spreecken / ende niet sonder verwonderinge verstaen dat de Engelsche hem hadden gepersuadeert / dat de wreetheyt die sy gebruyckten teghens haer Ho. Mog. Gevangenen / ende die hy inder daet seyde soodanich te sijn / dat die ellendige Luyden sonder gesecoureert te werden by haer Ho. Mog. moeten ver-

gaen / by haer gepractiseert wierdt op gelijcke inhumaniteyt eerst door haer Ho. Mog. tegens d'Engelsche Gevangenen gepleeght.

d'Oorlogh wachte geen belet aen de sorgh die de Coningh hiel / om alle goede ordre in 't Rijck te brengen ende d'oude te verbeteren / tot voordeel ende commoditeyt van 't gemeen / ende tot gerustheyt van d'Onderdanen. De Heer Boreel schreef den ses-en-twintighsten, dat nu de Stadt van Parijs wierd in hare Straten meer net ghehouden / als oyt voor desen; Ende daer was oock ordre ghestelt / dat des nachts de straten veyelijck ende buyten perijckel met gerustheyt soude konnen werden gebruyckt / ende bewandelt / oock buyten gevaer van gewelt te lyden / van rooven ende steelen / ende tot 't voorkomen van 't selve waren eenige Compagnien Soldaten geordonneert / die sulcks op hare besorgingh hadden aenghenomen te doen / ende daer voor instonden / datse aen alle beschadighde haer verlies souden vergoeden ende betalen.

Daer waren noch veele diergelijcke saecken van redres onder handen / die haest mede in 't werck souden werden ghestelt / als notabelijck voor het verkorten van processen, ende proceduren; Hoewel dese laetste saecke ende reglement ontelbaer veel menschen raeckte / ende soude incommoderen die door alle Provincien van dat Rijck haer met die Routine erneerden ende onderhielden.

In 't laest van dese maendt was de Heer van Beuningen aen geschreven / om door goede Officien het daer heenen te trachten te dirigeren / dat geen Paspoorten om op Engelandt te varen ende te handelen in Vranckrijck aen de Onderdanen van dien Coningh gegeven / nochte van haer Hoogh Mog. voor de selve begeert wierden / als mede om met dexteriteyt ende circumspectie te wegh te brengen / dat dien Coningh concurreerde om niet alleen de differenten met de Stadt Bremen te assopieren / maer oock alle verdere jalousien ende ombragien wegh te nemen / op dat in die quartieren alles in ruste mochte werden gehouden / ende daer door voor gekomen dat haer Ho. Mog. in geen nieuwe oorlogen wierden geinvolveert / waer toe sy / volgens het jonghste Tractaet met den Coningh van Denemarcken ende eenighe Duytsche Vorsten / souden gehouden zijn / werdende hem ten voorsz eynde toe gesonden Copye van de Instructie voor de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden / tot het bemiddelen van een accommodement met de Stadt Bremen gedestineert.

Hy heeft over de voorsz. Passepoorten gesproocken met den Heere de Lionne, ende hem aengewesen / dat het verleenen van de selve by gevolgh met sich moest sleepen het openstellen van de Vaert op Engelandt, teghens den dienst van de gemeene saeck / en d'intentie van dien Coningh ende van haer Ho. Mog. dewijl niet sonder injustitie ende sonder 't veroorsaecken van sware klachten aen de een geweygert ende aen de ander toe gestaen kost werden / 't geen beyde met evenveel reden versochten / ende uyt de nature van de saecke aen den een soo wel als aen den anderen geaccordeert ofte ontseydt konde werden; Ende heeft daer op versocht dat haer Ho. Mog. mochten gerust ghestelt werden / van dat de voorschreve Passepoorten aldaer niet meer verleent

nochte

nochte aen haer Ho. Mog. versocht wierden; Sijn Ed. heeft daer op geseyd/ dat in dese niet anders wierdt begeert/ als 't geen met d'intentie van sijne Majesteyt over-een-komende was/ ende dat het Passepoort jonghst door de Heer d'Estrades ge-eyscht een casus specialis was/ ende dat het selve aldaer was toe gestaen/ ende haer Ho. Mog. versocht/ om den Coopman/ welcke over 't confisqueren van 't bewuste Schip/ dat met desen Coninghs Passepoorten naer Engelandt was gegaen/ klachtich was/ in sijn schade te soulageren; maer sijn Ed. klaeghde seer ernstich/ dat den Coningh wierdt bericht dat de ses Paspoorten/ die sijne Majesteyt had geaccordeert om Gevangenen over te brengen wierden misbruyckt/ om meer dan twee hondert duysent Croonen aen Waren te transporteren ende in Engelandt te handelen; 't Welck indien 't soo soude mogen sijn/ ende dat diergelijcke saecken met doghluyckingh meer souden mogen geschieden/ soo soude het selve seer strecken/ om daer alle officien tot het dadelijck doen cesseren van de handel op Engelandt krachteloos te maecken/ hoewel men aen de geen/ die 't Schotsche Regiment van des Coninghs Guarde naer Engelandt voor desen hadden over gebracht/ een Paspoort om te mogen eenige Coopmanschappen over ende weder brenghen/ in plaetse van haer vracht-gelden hadde gheaccordeert.

Ondertusschen waren aldaer versocht en toe gestaen Paspoorten, om ettelijcke veertigh Vaten Bordeausche Wijnen voor de Kelder van den Coningh van Engelandt over te brengen/ maer de geruchten die noch stadigh levendigh gehouden wierden/ van dat de Coninginne Moeder van Engelande soude instantie doen om vryen uytvoer van verscheyde behoeften voor de Stadt Londen, bleven de Heeren Ministers verseeckeren ongegrondt te sijn/ ende dat dien Coningh indien soodanigh versoeck quam te geschieden/ 't selve absolutelick soude difficulteren.

Ontrent de Breemsche differenten heeft gedachte Heer de Lionne geseydt/ dat des Koninghs ooghmerck t'eenemael daerinne met dat van haer Hoogh Mog. over een quam/ van dat met ernst ghearbeydt diende te werden/ dat de selve met de minste uytstel door een goedt accommodement uyt de wegh geleght/ ende alle Oorloghs-beroerten in die quartieren voor gekomen wierden/ ende heeft sijn Ed. hem Heer van Beuningen verseeckert/ dat den Heer Milet sulcks by sijn instructie was geinjungeert/ ende te gelijck confidentelijck te leven met de Heeren/ welcke wegens haer Ho. Mog. tot bemiddelingh van de voorsz differenten souden concurreren.

't Was aldaer met vry wat verwonderingh ende met groot ongenoegen op genomen/ dat door de Heeren Sweedsche Ambassadeurs tot Londen aen den Coningh van Engelandt, tot een expedient in het dispuyt over de neutrale Handel-plaetse sonder eenige voorgaende communicatie aen den Coning ofte aen sijn Ministers/ was voor geslagen/ dat haer Ho. Mog. soude senden aen hooghst-gemelde Coningh van Engelandt tot Londen, niet om aldaer over de vrede te handelen/ maer om te remonstreren dat sy vermits 't engagement met haer Geallieerden/ niet als op een neutrale Plaets konden tracteren/ ende om instantie te doen/ om over het bestemmen van de selve

Plaets

Plaets te convenieren; Daer was geschreven aen de Heer d'Estrades, om hier over sijn beklagh te doen / ende is het selve aldaer oock aen hem geschiedt in dier voegen als of in desen niet voldaen wierdt aen de respecten / die soo dien Coningh als haer Ho. Mog. obligeerden / om niet een pas in 't poinct van de Vrede-handel te doen sonder voorgaende communicatie ende concert / welcke men seyde tot hier toe geobserveert te hebben / en noch te sullen observeren / indien men met gelijcke punctualiteyt by haer Hoogh Mog. wierdt bejegent. d'Heer van Beuningen aen die Heeren versocht / zy wilden haer informatien / op wat fondament dese voorslagh was geschiedt / by brengen / want dat geen tijdinge ter wereld had van dat die van haer Ho. Mog. soude voorkomen / ende ter contrarie sach dat in de gedruckte Remarques op de missive van den Coningh van Engelandt het senden naer Londen seer verre wierdt verworpen / ende dat hem met de jonghste Post over geschreven was / by een Heer van Credit in de Regeeringh / dat d'intentie van den Staet gingh / om aen alle die haer met ouvertures van Vrede-handel aen de zijde van Engelandt menghden te antwoorden / dat den Coningh van Engelandt, indien hy waerlijck de vrede begeerde / tot een neutrale Handel-plaets moeste resolveren; men heeft dienvolgende daer op ondersoeck gedaen / ende uyt den Secretaris Puffendorf vernomen dat de voorschreve voorslagh soude berusten op een discours / welcke niet genoemt wierdt wie soude hebben gehadt / ende heeft dit hem occasie gegeven om aen te wijsen dat sulcks / soo sijnde / niet aen haer Ho. Mog. maer aen de Heeren Ministers van Sweden moest werden geimputeert / dat die propositie niet alleen sonder voorweten van den Koningh / maer oock van haer Ho. Mog. was geschiedt; Alles is dienvolgende oock diermaten op genomen / ende is aen gedachte Heer Puffendorf te ghemoedt gevoert / dat den Coningh reden had / om sich over dese proceduren te beklagen / ende dat men in het toekomende verwachte / dat op particuliere discoursen ende sonder voorgaende communicatie aen de Heer d'Estrades geen voorslagen in Engelandt wierden gebracht / die tot Vrede-handelingh specteerden. Gedachte Heer Puffendorf seyde ondertusschen datter groote apparentie was / dat men in Engelandt tot een neutrale Plaets soude resolveren / ende alsoo men in Vranckrijck ongenegen was om eenige Plaetsen / staende onder de ghehoorsaemheyt van den Koningh van Spangien aen te nemen / soo was discours wijse by sijn Ed. genoemt de Stadt Aecken, welcke aldaer niet qualijck soude gevallen.

De Heer Marquis de Bellefonds vertrock den drie-en-twintighsten naer Brest tot de Vloote / om dese Winter op 't Esquadre / dat in Zee gehouden soude werden / Scheep te gaen / en daer als *l'homme du Roy* te zijn. Ontrent het poinct van 't salueren van de Vlagge, dat t'elckens levendigh hield ende presseerde / ontfingh hy als noch niet als dilatoir bescheyt.

De Heer Ambassadeur d'Estrades had alrede te voor versocht / permissie om alhier te werven Matroosen / Fransen ende andere Vreemden / hier in geen dienst sijnde / om te helpen equiperen de nieuwe Schepen van sijn Coningh / gelijck oock om door de diligentie van den Heer du Mas in dienst van den Coningh tot Amsterdam ge-employeert / te mogen arresteren de overgeloopen

geloopen Bootsgesellen van seecker Schip van Oorlogh van sijne Majesteyt / genaemt de Stadt Rouaen, waer men de selve konde attrapperen. Haer Ho. Mog. hadden voor antwoordt op die memorie een Acte van den ses-en-twintighsten van de geseyde maendt van November doen expedieren / die aen hem Heer Ambassadeur niet eer als den eersten deses is behandicht / gevende macht aen den geseyden Heer du Mas de voornoemde overgeloopen Bootsgesellen van 't selve Schip te doen vast houden. Nu alsoo sijne Majesteyt allerwegen Boots-volck liet werven / om haer / tot equipagie van sijn Schepen / herwaerts te doen komen / en die in staet te brengen / om voor de gemeene saeck in d'aenstaende Zee-tocht t'ageren / soo versocht den Ambassadeur haer Ho. Mog. om een pouvoir verder ge-extendeert als 't geene in de boven-geroerde Acte stondt gementioneert / ten eynde om niet alleenlijck d'overgeloopen Bootsgesellen / van 't Schip de Stadt Rouan, te mogen arresteren / maer oock generalijck alle andere die haer in dienst van sijne Majesteyt hadden ge-engageert / en de selve quamen te quiteren / en oock te gedencken om aen hem de noodige expeditien te doen geven tot de lichtinge die hy hadde versocht hier te Lande te mogen aen stellen van Vreemdelingen / Franschen / ende anderen / geen Onderdanen van haer Ho. Mog. nochte in derselver dienst ge-engageert / om tot die van de ghemeene saeck gebruyckt te worden; Den geseyden Ambassadeur deed by memorie van den negen-en-twintighsten November lestleden / wegens den Koningh sijn meester aen haer Ho. Mog. instantie / ten eynde dat haer onder anderen ghelieste te schrijven aen 't Collegie ter Admiraliteyt tot Hoorn, sich t'onthouden van eenige kennis te nemen van de gedane prijs in Zee / van 't Schip de Guilliaume ende sijn Coopmanschappen / toe-behoorende aen Nathaniel Crispijn, door Hendrick Laurensz Ferisson, uyt krachte van een Fransche Commissie / en de vordere kennisse van dien absolutelijck gereserveert aen 't Conseil van de Marine tot Parijs, die alreede alle Papieren dese saeck concernerende / had gesaiseert / en gereet was 't selve te oordeelen. En ondertusschen dat haer Ho. Mog. in plaets van daer over aen 't gemelde Collegie ter Admiraliteyt tot Hoorn te schrijven / wilden ordonneren dat aen hem Ambassadeur mocht worden gecommuniceert seeckeren Brief die 't selve Collegie haer had geschreven / op de simpele depositie van den geseyden Nathaniel Crispijn Engelsman / 't welck versocht dat de diverse Commissien die de selve Brief seyde dat den voornoemden Hendrick Laurensz Ferisson had gehadt / hem weder ter handt mochten worden gestelt / op dat / in geval hy coupabel bevonden wierdt / door 't Conseil van Marine in Vranckrijck wierde ghestraft volgens de Wetten / insisterende den gemelden Ambassadeur gestadigh uyt name van den Coningh sijn Meester / ten eynde op dat die saecke aen 't geseyde Conseil de Marine in Vranckrijnk als aen sijn naturellen Reghter wierde gerenvoyeert / in conformiteyt van 't twee-en-twintighste Artijckel van 't Tractaet van den Jare twee-en-sestigh, 't welck mede bracht / dat de ghedane Prijsen in Zee souden werden gheoordeelt ter plaetse waer de Commissien waren genomen / 't zy in Vranckrijck of in de Vereenighde Provincien.

Den

Den thienden December schreef den Heer Ambassadeur Boreel, dat in de Havens van dat Rijck / insonderheyt op de West-Zee uyt komende / seer sterck ge-equipeert wierdt om tegens het aenstaende Voor-jaer eene extraordinaris groote ende aensienlijcke Vloot Oorlogh Schepen uyt te brengen / ende daer mede de passagie door het Canael voor de Commercie Schepen te bevrijen. Onder anderen wierden tot Bayonne de Franse ses nieuwe Oorlogh Schepen getimmert / die het getal van de gemelde Vloot noch souden konnen vermeerderen.

Uyt de Provincien aen de groote West-Zee ghelegen / wierdt stercken handel gedaen onder verkeerde namen, cognoscementen, ende facturen, die alle meest gingen naer de West-kusten van Engelandt, Yerlandt ende Schotlandt.

Men liet oock niet naer / het na-setten ende na-maecken van allerhande manufacturen, die in dat Rijck van buyten plachten in te komen / daer van men sich een groot succes beloofde.

Op Maendagh den sesden deser wierde Monsieur le Ducq de Valois, eenige Soon van Monsieur Frere du Roy, alsoo dagelijcks swacker wierd' ghedoopt / daer toe gehouden is door Monsieur le Ducq d'Anguien, representerende den Coningh van Groot Brittannien, ende door Madamoiselle de Monpensier, wegens de Coninginne van Vranckrijck, ende wierdt de gedoopte Prince ghenaemt Charles Philippe, ende de sieckte met een grooter swackheyt zedert noch vermeerdert wesende / is hoogh-gemelde Ducq de Vallois 's nachts den negenden tot Parijs overleden / soo dat nu maer een eenige Dochter van die Branche overich bleef.

Uyt de Spaensche Nederlanden quamen daer veel geruchten van preparatien van d'aenstaenden Oorlog: Dat daer veel Krijghs-volck dagelijcks uyt Duytslandt in quam / ende wel vier duysent uyt Spangien van die Natie wierden verwacht. De Heer Marquis de la Fuente die ordinaris Ambassadeur aen 't Franse Hof eenen langen tijd is geweest / maeckte hem gereet om sijne Residentie-plaetse te verlaten / ende nae Spangien te trecken teghens 't aenstaende Voor-jaer. Als wanneer wierdt geseydt / dat een ander Ambassadeur uyt Spangien aen dat Hof gesonden soude werden.

De rescriptie van haer Ho. Mog. op de jonghste missive van den Koningh van Engelandt den tweeden November / is door d'Heer van Beuningen aen de Heer de Lionne, ende door sijn Ed. aen den Coningh gecommuniceert / ende heeft aen sijn Majesteyt wel gevallen. Ondertusschen heeft den Grave van St. Albans aen de Koninginne Moeder van Engelandt over geschreven / dat men aen 't Engelsche Hof tot vrede oprechtelijck genegen was / ende niet vreemdt soude sijn van een neutrale Plaets tot de Vrede-handelingh / by aldien dien Koningh met sijne Majesteyt van Engelandt voor af in concert wilde treden / over de conditien op de welck met haer Ho. Mog. soude worden gheslooten / 't welck aen die Majesteyt over gebracht sijnde / heeft de selve daer op aen hooghst-gedachte Coninginne Moeder doen antwoorden / dat haer Ho. Mog. over conditien op de welcke sy souden willen tracteren / hadden verklaert / ende dat het derselver werck was over haer eygen interessen

ressen te handelen / ende heeft hem Heer van Beuningen van 't geen in de-
sen voor ghevallen was / door ghedachte Heer de Lionne communicatie
doen geven.

't Scheen dat men in Engelandt swaerlijck konde resolveren / om t'eene-
mael af te staen van 't aldaer opgevatte dessein / om ter occasie van een Vre-
de-handel ombragie en diffidentie tusschen haer Ho. Mog. en haer Geallieer-
den te verwecken / maer men kost gants niet mercken / dat aldaer eenige de
minste apparentie wierdt ghelaten om daer in te reusseren / ofte om eenige
pas te doen / welcke niet gelijck met de Tractaten met haer Hoogh Mog. op
geregt over een komende waren. De Vloot van die Croon teghen het
Voor-jaer wierdt stadigh gheseydt / dat met groote vigeur ende applicatie
voort geset soude werden / ende na de aldaer gemaeckte projecten soodanigh
sijn / datse niet alleen gevoecht met de geheele Zee-macht van haer Hoogh
Mog. maer met een matich Esquadre van de selve in staet soude wesen /
om de Vloote die d'Engelsche in 't naeste Voor-jaer souden konnen uyt bren-
gen het hooft te bieden.

d'Heer van Beuningen heeft in de jonghste tijdingen van de Heer Ysbrants
van den thienden des voorleden maents aen ghemerckt / dat men aen
't Sweedsche Hof niet alleen bleef difficulteren d'Acte van neutraliteyt by
haer Ho. Mog. ge-eyscht / maer oock de belofte door d'Heer Koninghsmarck
aen Vranckrijck gedaen / van Denemarcken oock ongemolesteert te laten /
geduyrende den tegenwoordigen Oorlogh met Engelandt, restringeren wil-
de tot de voorleden Campaigne, ende dat d' Heer Rijcks Cancelier aen de
Heer Ysbrants rond uyt had verklaert / dat gedachte Heer Koninghsmarck,
sonder sijn ordres t'excederen / sich niet verder had konnen elargeren / en al-
soo door dusdanigh geaffecteert desadveu de goede cordate Resolutien / welc-
ke men van den Coningh van Denemarcken verwachte / door nieuwe onge-
rustigheden soude konnen worden verspert / soo heeft hy van den dienst van
haer Ho. Mog. geacht aen dat Hof daer over te klagen / ende te versoecken
dat by den Koningh de Sweedsche Regeeringe gehouden mocht worden / om
't woordt aen sijne Majesteyt formelijck ge-engageert / ende door de selve
aen den Koningh van Denemarcken tot dessels gerustheyt *in scriptis* gege-
ven / bekent te staen / ende gestandt te doen / om daer door de boven-ghe-
roerde prejudicie voor te komen. d'Heer de Lionne heeft dit sijn versoeck by
Memorie aen geteeckent / ende heeft aen genomen het daer heenen te diri-
geren / dat de Heer de Pompone by aenschrijvinge met die Post af te gaen /
gelast soude worden / ten voorschreve eynde devoiren te doen / hoewel men
achte dat in de tegenwoordige toestandt van saecken / met geen reden nieu-
we ongerustheden by Denemarcken behoorden te worden op gevat / ende dat
het geensints te vermoeden was / dat Sweden tegens een woordt formelijck
aen dien Coningh ghegeven / sich in desen Oorlogh tegen sijne Majesteyt
ende haer Ho. Mog. ende alle de Geallieerden / die de selve met Denemarc-
ken gemeen hadden / soude willen mengen / ende dat eerder te vermoeden
was / dat den Heer Rijcks-Cancelier / aen de Heer Ysbrants de neutrali-
teyt aen Vranckrijck, ten aensien van Denemarcken belooft / gheduyrende
den

den geheelen Engelschen Oorlogh / niet had willen bekent staen / uyt consi-
deratien voor Engelandt ende om te eluderen d'illatie / van dat de neutrali-
teyt in de selve estendue als die / ten aensien van Denemarcken was belooft /
aen haer Ho. Mog. niet geweygert kost werden.

De tijdingen van de ghesllooten vrede met de Stadt Bremen, waren daer
aengenaem geweest / ende wierdt vertrout dat d'Heer Grave van Sintzen-
dorf de selve wegens den Keyser niet anders improbeerde / als om dat het be-
tamelijck kost geacht worden te sijn / dat het Hooft van 't Duytsche Rijck
niet scheen behaeghlijck te hebben in een Conventie, in de welcke de gerech-
tighheyt van een van de Leden van 't selve konde geseydt worden eenigerma-
ten te wesen gekrenckt / maer by aldien buyten alle verwachtingen / men
daer uyt occasie soude willen nemen om de aengegane vrede te subverteren /
soo wierdt aldaer ghenegentheydt getoont / om eyndelijck de hand daer aen
te houden / dat die bestendich bleve.

d'Heer Colbert seyde aen d'Heer van Beuningen, ordre gestelt te hebben
tot de ontslaginge ende tot de vrye uytvoer van de tot Amiens ghearresteerde
Hollandsche Laeckenen, ende dat noch dien of den volgenden dagh by een
Edict van 't Parlament soude werden op geheven de Quarantaine, over alle
de Waren over de Spaensche Nederlanden komende / welcke ten aen-
sien van de contagie van de Pest dit Jaer aen gestelt was / ende dat de selve
Quarantaine gerestringeert soude werden / tot de goederen komende over Brug-
ge, Gent ende Oostende, alwaer de besmettelijckste siekte werde
geseydt noch te regneren. Hy heeft by dese occasie met de gedachte Heer ge-
sproocken / over 't geheele beloop van de entrecoursen van de manufacturen,
ende sijn Ed. geremonstreert hoe seer dienstich ende noodich het was / den
anderen daerinne met equiteyt ende moderatie te bejegenen / en niet t'ad-
mitteren eenighe onvriendelijcke ende veel min onbehoorlijcke midde-
len om sich onderlingh te verkloecken; Sijn Ed. heeft daer op ghe-
seydt / dat men van die zijde haer Ho. Mog. geen reden soude geven om daer
over te klagen / ende dat d'intentie van dien Coningh was / haer Ho. Mog.
Onderdanen in het debit van haer manufacturen niet te benadeelen / maer
wel alle mogelijcke applicatie aen te wenden / om die aen de Engelsche te
onttrecken / door 't aenstellen van nieuwe bereyderyen van de Engelsche
Laeckenen, Sarges, Hoosen, ende andere diergelijcke Engelsche fa-
bricken.

d'Heer de Lionne heeft hem uyt de naem van den Coningh seer ernstich ge-
recommandeert / dat by haer Ho. Mog. soude mogen worden ordre gestelt /
d'ontslaginge van seker Scheepje genaemt d'Oranje boom, dat voor eenige
maenden van Nantes gevaren sijnde / op Engelandt met Paspoort van den
Coningh, ende met permissie om daer sijne ladinghe in te nemen / in Zee
door een Commissie-vaerder van haer Ho. Mog. was genomen / en in Zee-
landt op gebracht. Men seyde dat den Coningh geen meer diergelijcke Pas-
poorten gesint was uyt te geven / maer geensints gedoogen kost / dat die
geen die hy uyt gegeven had / niet en wierden gerespecteert / wesende het
van sijne Majesteyts vermogen ontrent de handel op Engelandt met geen
Con-

Contrebande Waren t'ordonneren / 't geen sy geraden soude werden / ende is hem by d'Heer Colbert te gemoet gevoert dat men noch aldaer voor geen maxime had gestelt / dat de confiscatien van Schepen / die tegens haer Ho. Mog. bevel op Engelandt souden varen / in dat Rijck wettelijck soude zijn. Ende dat men seer verwachte / dat de Fransche Onderdanen in den Staet van haer Ho. Mog. reciproquelijck alle meest exacte justitie wedervoeren / ende op dat soude mogen blijcken / hoe seer aen de selve mishaeghde al het geene dat ter contrarie wierdt ghepleecht / dat sijne Majesteyt ordre had ghegeven aen een van sijne Maistres des Requestes, om een reyse te doen in alle Zee-Havenen / ende in de selve op te nemen alle de klachten die over eenighe excessen soude mogen werden ghedaen / ende tegen de geene die de selve begaen hadden te informeren.

d'Heere Geue, welcke zedert ontrent drie Jaren wegen den Koningh van Denemarcken aen dat Hof had geresideert / heeft te dier tijdt sijn Dimissie bekomen / ende succedeerde in desselfs plaetse d'Heer Petkum, welcke voor desen de residentie van Denemarcken aen 't Hof van Engelandt had bekleedt.

Een advijs uyt Brussel, dat van Vranckrijck een tentatijf in Engelant soude sijn gedaen tot separate Vreede handelingh, was aen den Heer van Beuningen gesonden / om 't selve te gebruycken tot sijn naerichtinge. De Heer d'Estrades haddet oock gesonden aen de Heer de Lionne; die daer om occasie nam met de Heer van Beuningen daer over te spreecken / als over een bericht / dat niet alleen vals maer oock absurd was / ende dat hy oordeelde / dat niet de alderminste ongerustheyt aen haer Ho. Mog. konde geven / versekerende hem sijn Ed. met seer sware eeden dat niets omtrent de Vreede-handel passeerde als 't geen door d'Heer d'Estrades aldaer wiert gecommuniceert ende dat den Koninck / die om aende alliancie met haer Ho. Mog. te voldoen / inden oorloch was getreeden / niet tegens den teneur vande alliancie uyt deselve soude scheyden. Hy vondt geen oorsaeck om aende waerheyt van dese asseverantie te twijffelen / maer wel om te gelooven / dat de Engelsche dese aensoeckende / by aldiense haer waer geschiet / begeerlijck souden aengenomen hebben / ende die niet souden hebben laeten elimineren.

De Heer Bellefons was zeedert eenighe dagen van Brest te rugge gekomen / ende rapporteerde dat het geen tot de equipagie specteerde tegens het toekomende voor jaer / seer behartight wiert. De Heeren ministers ende de Officieren vande Admiraliteyt seyden dat den Koninck tegens dat Saisoen sestich Schepen / ende daer onder vyf-en-veertich seer kloecke / de minste van over de veertigh stucken in 't vaerwater soude hebben; De Heer Martel welcke als Schout by nacht dat Jaer op de Vloot hadt gedient / ende de Heer la Roche, welcke jongst in Engelant gevangen was geweest / beyde Zee Officieren van seer bekende valeur / stonden op haer vertreck na Hollant, om de equipagie van des Koninex Schepen aldaer te bevorderen / ende om over deselve in Zee te commanderen.

Aldaer waren brieven van versche date, uyt Lisbon, welcke niet over een quamen met de geruchten van een apparente vreede tusschen dat Rijck ende den Koningh van Spangien, welck men van Madrid hadt gehadt / ende in tegendeel

gendeel

gendeel deden gelooven dat sich de saecken daer schickten tot continuatie van Oorloch.

In 't laest van December was tijdingh tot Parijs uyt Lisbona, dat aldaer uyt Brasijl wel aengekomen was de Portugeesche Vloot van Fernambuque, in getalle van vier-en-dertich Zeylen / mede brengende vyftien duysent kisten Suycker / ende dertigh duysent Arobes Taback, die men aldaer tot Lisselon voor had tot hooge Prijsen te sullen verkopen; De Vloot van Rio de Ianairo en was daer noch niet by / maer wiert verwacht.

De voorschreve eerste Vloote 't Zeyl gaende van Fernambuque had in September voorleden aldaer gesien voor Gaers ende gelaeten de Fransche Oostindische Vloot willende naer Madagascar, t'eenemael vervallen beneden winds ende gebreck hebbende van alle dingen die aldaer qualijck waren te vinden tot duyr prijs / ende met veel tijt verlies; daer was alreede veel volck op die Vloot gestorven / ende groote oneenigheyt onder de Hoofden / sy was noch gecomposeert van dertich scylen / maer seer swack van volck ende van gelt / om vivres aldaer in te kopen; Ende de wint omme te gaen naer de Cabo de bonne Esperance was haer t'eenemael contrarie / soo dat alles ten besten genomen een seer langduyrige reyse soude hebben / om de Caep te konnen passeren ende Madagascar aen te soecken.

d' Heer Ambassadeur Giustiniani heeft d' Ambassadeur Boreel den acht-en-twintighsten December toegesonden sijn Republijcx beslooten brieven aen haer Ho. Mog. waer by hem deed verseeckeren dat toegestaen wiert by den Heer Dosie ende den Raedt de vrye passage door den Staet ende de Stadt van Venetien vande Nederlantse Laeckenen ende Manufacture; passerende van daer naer Smirna ende andere plaetsen vande Levant; Soo dat alles op haer Ho. Mog. versoeck ende aengepresenteerde conditien toegestaen was.

Niet tegenstaende de gereitereert de verklaringe aen den Heer van Beuningen gedaen van dat des Koninckx intentie was / de Laeckenen ende andere manufacturen inden Staet van haer Ho. Mog. gefabriceert / onverhindert in sijn Rijck te laten komen / ende te laten verhandelen verscheyde stucken Hollantsche Laeckenen inde naeste grensen vande Spaensche Nederlanden opgehouden / mits die vande Douane tot Peronne, Sedan, ende elders deden weten dat sy deselve niet mochten laten passeren: heeft echter daer over met de Heer de Lionne en d' Heer Colbert gesprocken / ende vervolgens by schriftelijcke memorie aen den Koninck versocht dat die onbehoorlijcke obstaculen, door aenschrijvingh aen alle de Lieden vande Duane op de passage vande sijde vande Spaensche Nederlanden mochten weggenomen worden / en haer Ho. Mog. onderdanen haren handel vry gelaten; d' Heer Colbert heeft aengenomen dit sijn versoeck by den Koninck te vervorderen; 't was te verwachten dat de Heeren die inde fabrijcke vande Fransche Laeckenen waren geintereffeert / op nieuws daer tegens soude woelen / dewijle sy ter occasie van 't inkomen van eenige weynige Hollantsche Laeckenen, over eenige dagen met den anderen in verspreck waren geweest / om remonstrantie daer over aenden Koninck te doen; maer hoopte dat sy geen gehoor souden vinden / ende dat de resolutie in Engelant by retorsie genomen tegen 't inbrengen vande Fransche waeren in dat

Rijck /

Rijck / ende de deliberatie in andere Staten aengestelt / om in dergelijcke manier tegens te gaen de nieuwigheden en hartheden die deselve in 't debiteren van haer manufacturen aldaer dagelicx bejegenden / eenich salutair nabedencken soude veroorsaecken ; Immers hem wiert van seer goede hant geseght / dat aen eenige Luyden die onlanghs haer tot het aenstellen van nieuwe Hantwercken in dat Rijck hadden aengebooden / onder bedingh van dat men het debit van deselve / wanneer die in train soude sijn / door 't verbot van vreemde manufacturen vande selve soorte soude willen faciliteren / tot antwoort was gegeven / dat den Koninck het versochte verbot niet geraden kost vinden.

Op de geruchten die geloopen hebben van nieuwe werbinge van Krijgs-volck in dat Rijck / was noch niet verder gevolght / als dat den Koningh de vier Compagnien van sijn Garde de Corps , welcke tot noch toe van hondert peerden yder waren geweest / tot op twee hondert had vergroot ; waer mede van de Troupes / die men noemt de la maison du Roy vier-en-twintigh hondert peerden en ses duysent voetknechten / alle uytgelesen mannen effective sterck waren ; de verdere Troupen van dat Rijck souden bestaen in omtrent twaelf hondert Compagnien te voet ende omtrent drie hondert Compagnien paerden yder van vyftich koppen ; die met exacte toesicht op de monsteringe ende allerhande meest exacte ordre omtrent de militaire discipline met goede applicatie seer compleet gehouden / ende inde Wapenen geoeffent wierden ; De Paeye vande Ruyters wiert oock zedert eenigen tijt met twee stuyvers daegs verhooght / ende aende Voet-knechten eenich meerder genot van utensilia als voor desen geaccordeert.

De krijgstroupen inde Spaensche Nederlanden hier en tegens wierden geseyt in seer ellendigen staet te wesen / ende te verloopen ; tot een preuve van 't welcke dienen kan dat acht-en-twintigh Ruyters uyt een vande quitste Duytsche Regimenten / aldaer voor weynich dagen tot Sint Garmain overgekomen / haer dienst aen den Koninck aengeboden hadden / welcke aen yder vande selve drie Pistoletten had doen vereeren / ende haer alle in een vande Compagnien sijn Garde de corps doen enrolleren.

Buyten de Heeren Martel ende la Roche , sijn noch ses ervaren Capiteynen genomineert / om de Schepen van Oorloch welcke den Koninck hadt inden Staet van haer Ho. Mog. te commanderen / ende stonden deselve op haer vertreck derwaerts ; De Heer Colbert heeft uyt den naem van sijn Koninck seer ernstich begeert / dat aen haer Ho. Mog. serieuselijck wilde recommanderen / dat op 't versoeck / 't welck den Heer d'Estrades inden Staet was doende / om met eenich geschut tot monture vande voorschreve Schepen geaccommodeert te worden / favorabelijck mocht werden gedisponeert. Hem wiert staedich geconfirmeert van dat den Koninck in 't voor jaer sestigh Schepen van Oorloch in 't vaer-water soude hebben. Om de manninghe tot deselve te beter te bekomen soude interdictie gedaen worden aende Terraneuf-vaerders om Zee te nemen / voor dat sy aen sijne Majesteyt overgedaen hadden de Matroosen die op de Schepen van Oorloch souden nodich sijn.

Aldaer liepen stercke geruchten van een secrete reyse vanden Heer Marquis van Bellefonds , of soo andere seyden vanden Heer Ruvigny , naer Engelant , maer

maer de eerste is tot Brest geweest / ende de andere noyt van Parijs vertrocken / En men bleef aen d' Heer van Beuningen verseeckeren van datter niet de minste gedachten waren geweest om yemant van daer na Engelant te seynden; De Heer van Sint Albans wiert van daer aen 't Hof vande Koninginne moeder tot Parijs verwacht.

't Geen oock aldaer seer sterck geseyt / ende / soo vernam / inden Staet overgeschreve was van ordres by den Koningh gegeven tot het inkopen van veel artillerye Peerden / bevont oock voor alnoch niet waer te sijn / maer dat d' opinie die veel hadden van dat de Vreede met Engelant wel metten eersten gesloten / ende eer langh wel door een anderen Oorlog te lande gevolcht mochte worden apparent oorsaeck gaven tot dese ende diergelijcke uytstroiselen.

Een Tractaet, by 't welck beweert wiert / dat den Koninck van Vranckrijck uyt hoofde van den Koninginne sijn Gemael / mits het afsterven van den laetsten Koninck van Spangien op de Landen van Brabant ende Henegouwen hadt te pretenderen / wiert inde Fransche tale gestelt / ende in 't Latijn overgeset / om door den druck gemeen gemaeckt te worden.

d' Heer Ambassadeur van Venetien aen dat Hof hadt dese weeck door een expres tijdinge bekomen van dat den Grooten Visier / een seer considerable macht krijs-volck van Napoli de Romanie in Candien hadt overgebracht / ende dat hy in Persoon sich in dat Eylant bevont in staet om met vyftich duysent mannen de Steden ende Plaetsen vande Venetianen aen te tasten. De gedachte Heer Ambassadeur hadt ordre om 't evident gevaer in 't welck hier door de Christen saken in Candien waren gebracht aen dien Koninck te remonstreren / ende promte assistentie van volck en gelt te versoecken / om 't selve af te weeren; Gelijcke last was oock aende Venetiaensche ministers aen 't Hof van Spangien ende aende Hoven van Italien ende elders gesonden.

In Spangien vondt sich de Keyserinne in 't begin van dit jaer noch tot Madrid, alwaer den twee-en-twintighsten der voorlede maendt wierdt gecelebreert de Geboorte-dagh van de Coninginne; die daer over naer gewoonte geliefde t'ontfangen de complimenten van geluckwensingen. Ende heeft de Heer Baron de Reede van Renswoude, Ambassadeur van desen Staet daer omtrent de behoorlijcke congratulatie by hooghst-gedachte Majesteyt / als mede den Heere Coningh ende Keyserinne hooft voor hooft afgeleght / bevindende sich alle drie te samen; zijnde voor dien dagh weder de kleyne rouw hier te Hoof aengenomen geweest: Ende op den vijf-en-twintighsten daer aen volgende heeft mede de eere gehadt van gelijcke compliment visite waer te nemen / over het geluck wenschen van eene vrolijcke Kersdagh, zijnde doen de Coningh in sijn appartement alleen. / wiens aerdigheydt ende goede dispositie in gesontheydt met vreughde van dat Hof meer ende meer gespeurt wierdt.

Naer dat men zedert eenigen tijdt uyt het Noorden van alle kanten met groote asseurantie hadt weten te adviseren / aengaende de apparentie van een accoordt tusschen die Croon ende Portugael, soo begon men tegenwoordigh aldaer te Hoof daer omtrent oock groote presumptien te formeren.

Den Heer Marquis de Castel-rodrigo heeft door den Heer Resident Sasborgh

borgh den vijfden Januarij nochmaels verklaerdt genoeghsaem verseeckert te zijn / dat sijn Majesteyt van Groot Brittannien niet ongenegen en was den bloedigen Oorlogh door een goeden Vreede met haer Ho. Mog. te eyndigen; ende by aldien het haer Ho. Mog. mochte gelieven eenigh bequaem persoon derwaerts te senden / al was het maer sonder eenige publique character / op dat alles des te secreter mochte ghehandelt worden / seer goede hoope hadde dat een equitabel accommodement uytgevonden soude konnen worden. Met byvoeginge dat hy Resident haer Ho. Mog. vryelijck mochte verseeckeren / dat sijn Excellentie nevens andere Vrede-lievende Heeren daer toe alles souden contribueren 't geen bedenckelijck ende in der selver vermogen soude zijn.

Den ses-en-twintighsten Februarij is gehoordt het rapport van de Heeren van Raesvelt, Crommon ende Amerongen haer Ho. Mog. Gedeputeerden / achtervolgens der selver Resolutie van den vier-en-twintighsten deses met ende nevens eenige Heeren Gecommitteerden uyt den Raet van State, in conferentie geweest zijnde over 't subject vervat in seeckere ampele Deductie by de selve Heeren Gecommitteerden jonghst geweest zijnde tot Maestricht ingestelt / houdende tot voldoeninge van haer Ho. Mog. Resolutie van den sevenden Mey lestleden / informatie / raeckende de deughdelijckheydt van de gedane Negotiatie / tot laste van de drie Landen van Overmase, wyder in de voornoemde Resolutie gementioneert / ende specialijck of d'oude ende nieuwe Placcaten daer inne waren geobserveert / ende by wien de Negotiatien / die bevonden mochten werden onbehoorlijck geschiet te zijn / gelast souden moeten werden: Waer op gedelibereert / oock gelet zijnde / dat van 't ondersoeck met gemeen concert / ingevolge van de preliminairen / ende in conformité van haer Ho. Mog. Resolutie te doen / geen vruchtbaer effect tot noch toe was vernomen / of oock nae apparentie stont te verwachten / ende dat d'interessen, hier nae gementioneert / omgeslagen wordende over het gemeene Landt van Valckenborgh indistinctelijck toegestaen soude moeten worden / dat van d'andere zyde d'interessen van gelijcken gerepartieert soude worden / ofte andersints over de partage van desen Staet alleen omgeslagen werdende / d'Ingesetenen van dien oock alleen souden dragen 't geene by 't gheheele Landt in 't gemeen gelost soude moeten werden; Is goedt gevonden en verstaen / dat een afdeylinge der gemeene lasten met die van de zyde van den Coningh van Spaignen gemaeckt soude werden / om alsoo de Reeckeninge by yder der Souverainen gedaen te konnen werden / ende apart geapostilleert 't geene daer nae door desselfs diligentie / bevonden soude werden ondeughdelijck / of niet admissibel te zijn / of andersints het voorleden geacquiesceert / ende tegens het toekomende goede ordre gestelt te werden / ende alsulcx al het geene nae quade mesnage ende directie was smaeckende soo op de voorgaende authoriteyt ende possessie der Staten tot het doen van negotiatien / betalingen / belooningen / ende sluyten van Reeckeningen / als op d'injurie ende confusie van de martiale ende contentieuse tyden / daer de hooge Partyen certeerende waren om de possessie der voorsz Landen tegens den anderen quovis modo te conserveren / ende t'acquireren respective afgeschreven

den ende getransmitteert te werden / sullende tot dien eynde het Project van afdeylinge by wederzijdts Staten gearresteert door d'opgemelte haer Ho. Mog. Gedeputeerden gecommuniceert werden aen de Heer Ambassadeur van Spangien, ende van hem getracht te verstaen / of men van de zyde van Spangien het voornoemde Project soude konnen houden voor geratificeert / gelijck sulcx alsdan van de zijde van haer Ho. Mog. mede gedaen soude werden: Voorbehoudelijck / dat de Spaensche Ridderschap soude hebben te bewijsen dat de vier-en-twintigh duysent twee hondert drie-en-dertigh gulden in haer colomme gebraght / waren re-ele ende effective anterieuse schulden / aen het Tractaet van de preliminairen / ofte van den ses-en-twintighsten December sestien hondert een-en-sestigh, nae rate ende proportie van welck bewijs (in cas daer aen quame t'ontbreken) het Spaensch district gehouden soude blijven te dragen ende te contribueren in deser-zyts Colomme van hondert twee-en-sestigh duysent vier hondert vyf-en-seventigh guldens. Ende wiert haer Ho. Mog. Resolutie van den tienden December sestien hondert een-en-sestigh, nopende het employ ende distributie van den omslagh van negen-en-dertigh duysent acht hondert ses-en-twintig gulden aen den Lande van Valckenborgh geaccordeert gehouden voor voldaen / des dat de elf duysent guldens / of wat meer / daer van gediverteert sijnde / tot betalingh van Interessen wederom souden werden geremplaceert / met den ophef der Surcheancie op gelijcke elf duysent guldens ofte daer omtrent verleent by den gemeenen omslag van den achsten September tot *ultima* December sesthien hondert een-en-sestigh gevoecht / ende onder de Schat-heffers berustende; welcke Surcheancie op het te kennen gheven vanden Heer Richard verleent sijnde / wederom op 't naeder te kennen geven vanden selven mits desen afgedaen wierden / mits dat deselve elf duysent guldens ten eynde voorschreve souden werden betaelt / met overbrenginghe van suffisant blijck / dat die niet elders en waren ghediverteert geworden; Ende wierden de Staten vanden Lande van Valckenborgh gheauthoriseert / omme daer over te mogen omslaen een somme van ses-en-twintigh duysent ses hondert acht-en-dertigh gulden sesthien stuyvers drie penningen in haer Ho. Mog. Resolutie Commissoriael vervat / ende sulcks tot quytinge van verder verloopen interessen zedert den jare sesthien hondert een-en-sestigh tot sesthien hondert vijf-en-sestig in Februarij verscheenen / als oock noch de somme van acht duysent een hondert en achthien guldens tot quytinge van 't volgende jaer interest in desen loopenden maendt Februarij te verschijnen / als zijnde van geen ander nature als de voorgaende; ende soude daer mede 't Landt op een effen boodem ten respecte van de interessen gestelt zijnde / voortaen buyten verloop gehouden werden; Dan wat aenginck het laetste point / raeckende noch veele schulden ende dagelijckse Lasten / van weghen desen Staet daer van ghe-exhibeert / ende monterende (naer aftreck van ses-en-twintigh duysent ses hondert acht-en-dertig gulden sesthien stuyvers aen verloopen interesten in de twee eerste Posten alhier ghebracht ende apart als vooren om te slaen) ter somme van drie en twintigh duysent en acht gulden sesthien stuyvers drie penningen niet anders en contineerde als

als een amas van Commissien / vacatien / verteeringen / ende verteeringen / is verstaen dat alle de selve Posten genaemt / ende by specificatie overgegeven sijn volgens haer Ho. Mog. Reglement vanden Jaere sesthien hondert drie-en-sestigh ter somme van drie-en-twintigh duysent acht gulden sesthien stuyvers drie penningen, by provisie / ende onvermindert 't examen ten principalen gevalideert ende omgeslagen souden werden / ende dat de Domestique lasten vande Jaeren sesthien hondert vier-en-sestigh ende sesthien hondert vyf-en-sestigh onbetaelt souden blijven staen / ter tijt ende wijlen toe / by de Staten vanden voorsz Lande een pertinente specificatie daer over gemaeckt / en aen haer Ho. Mog. overgelevert / oock derselver naerdere ordre van omslagh dienthalven verkregen soude sijn ; Wyders is verstaen dat alhoewel ten spoedigsten de voorschreve omslagen souden dienen in 't werck gestelt te werden / om (soo van wegen dese Staten geallegeert wort) de half winners of gebruyckers voor haer vertreck of versterf daer aen schuldigh te maecken / nochtans ten respecte vande groothept der Somme sulcx op reedelijcke ende soodane termijnen geschieden soude als de meeste commoditeyt der Ingesetenen soude konnen lijden / ende met d' observantie vanden tenenr van 't Reglement by haer Ho. Mog. ge-emaneert soude over een komen / ende specialijck soude den Interest der Crediteuren omgeslagen ende voldaen werden voor d' alsoo genoemde Krytende Schulden / gelijck oock tot ontlasting de Somme vande voorschreve Capitaelen / ofte in cas van examinatie het geene na deselve bevonde soude worden by d' Ingesetenen vande voorschreve Quartieren te sullen moeten gedragen werden / op langhsame ende lijdelijcke Termijnen omgeslagen soude werden / volgens de precautie daer van by haer Ho. Mog. Reglement vanden Jaere sesthien hondert drie-en-sestigh gebruyckt ; Dan vermits de vacatien der Officieren, ende bedienten een excessive Somme quamen te beloopen / ende dat oock verscheyde onnodige Tractementen, ende andere ongelden ofte onkosten tot laste van het voorschreve Lant wierden gebracht / is goetgevonden ende verstaen / dat daer over by opgemelde Heeren Gecommitteerden soude werden geresumeert seecker Reglement ende Staet van Tractementen voor d' Officieren en andere bedienden in de voorschreve Landen inden Jaere sesthien hondert drie-en-sestigh door de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden geweest sijnde tot Aken ende Maestright respective aen haer Ho. Mog. overgesonden / dienende tot voorkomingh ende vermijdinge van alle verdere excessen van onkosten en lasten by Declaratien ofte andersints te vorderen ; Wijders is verstaen ten eynde dat de Landen van Dalem en 's Hertogenrade 't eenemael mede vande lasten ende schulden gesuyvert en geredder mochten werden / dat door de bedienden des voorsz eene verdeelinge der voorsz Capitalen en schulden met die van de Spaensche sijde opgestelt soude werden / onder advyn van beyde hooge Partyen des Lands van Daelhem / ende voor behoudens de Heerchje in voegen als voren by yder derselver in 't sijne te doen / sullende by provisie tot verval van het Slot des ontvangers Reeckeningen / Tractementen / exposita / ende andere schulden een om slagh werden gedaen van twaelf duysent Gulden in minderinge vanden Staet der Schulden / haer Ho. Mog. op derselver aenschrijvens by de Staten vanden voornoemde Lande van Daelhem den twintighsten October

sesthien

sesthien hondert vier-en-sestigh tot gesonden ende by de selve Staten ghe-arresteert / monterende ter somme van vier-en-twintig duysent acht hondert Guldens en negentien stuyvers / ende dat met de meeste menage ende com-moditeyt der Ingesetenen / ende specialijck met observantie van haer Hoogh Mog. reglement; Wes soude ten respecte van den Lande van 's Hertogen-rade, dewijle in 't selve geen oude belastingen geweest waren / als alleen van twee hondert vijftigh Guldens eens / ende dat den versochten omslagh maer en was monterende ter somme van twee duysent vijf hondert vijf-en-twintigh Gulden veerthien stuyvers acht penningen, de selve somme in con-formité van 't advijs des ghemelden Raeds van State / over 't voorschre-ve werden gherepartieert. Sullende dese haer Hoogh Mog. Resolutie ghesonden werden aen de respective Staten van de drie Landen van Over-Maze, om yeder in den haeren sich punctuelijck ende exactelijck daer na te reguleren.

Van d'eenzijdigheyt der Spaensche in 't reguard van Munster is meermael gesprooken. Den tweeden Martij nochmaels ter Vergaderingh voorgebracht sijnde / d'excessen die uyt de Spaensche Nederlanden tegens desen Staet / ende de Ingesetenen van dien dagelijcks wierden gepleecht / is na deliberatie goed gevonden te versoecken de Heeren van Braeckel, ende ande-re haer Hoogh Mog. Gedeputeerden tot de militaire saecken / dat haer Ed. daer over al-noch in ernstige termen aen den Heer Ambassadeur van Span-gien wilden gaen klagen ende expostuleren, oock boven ende behalven voor-gaende waerschouwingen versoecken alsnoch redres ende reparatie in de-sen / ende namentlijck mede dat haer Hoogh Mog. door de selve verseeckert ende gerust gestelt mochten werden / door een schriftelijcke verseeckeringe ende verklaringe van den Marquis Castel Rodrigo, dat in de Havenen van Oostende, of elders in ende door de Landen van den hooghst-gemelden Co-ningh / egeene Engelsche Troupen souden werden in ofte door gelaten / on-der wat pretext het selve oock soude moghen ondernomen worden / op dat haer Ho. Mog. weten mochten waer naer sy in desen hare mesures souden hebben te nemen / ende niet ghenecessiteert en werden op andere middelen verdacht te sijn / des is mede aen den Resident Sasburgh gheschreven / dat hy gelijcke Officien mede by den Heere Marquis de Castel Rodrigo soude hebben te doen / ende sijn wedervaren aen haer Ho: Mog. over schrijven.

Den vijfden wierdt d'Heer Resident Sasburgh nader aen geschreven / dat hy den Heer Marquis de Castel Rodrigo soude hebben te gaen versoecken / dat de selve eenige Commissarissen wilde nomineren / aen de welcke gebracht ende ge-exhibeert soude moghen worden de respective Lijsten van de schade ende overlast by de Ingesetenen deser Landen geleden / door de rooverpen ende plonderinge by de genoemde Munstersche Volckeren / uyt het Terri-toir van den Koningh van Spangien op den bodem van desen Staet ghe-pleecht / om de selve Lijsten met de behoorlijcke verificatien ende deughde-lijckheyt van dien te visiteren / ende examineren / oock vervolgens op de ver-goedinge ende reparatie der voorschreve schade / by den gemelden Heer Mar-quis behoorlijcke ordre gestelt te worden.

een jaerlijcks Tractement van *vier hondert dertigh* Guldens, sonder dat de selve over eenighe Brief-loonen, Copyen, depesches, vacatien, ofte andere onkosten daer-en-boven verder sal moghen declareren, maer hem met het voorsz Tractement vergenoecht houden.

430 — 0 — 0

Den *Griffier* van 't Landt sal ghetracteert worden met een Tractement van *ses hondert vijftigh* Guldens Jaerlijcks, op soodanige Instructie als alreede by de Staten van *Valckenburgh* beraemt is, ofte hier namaels beraemt sal werden, ende in allen ghevalle mede sonder eenige Declaratie tot laste van den voorsz Lande verder te moghen in brengen, 't zy van Schrijf-loon, Extracten, ofte Copyen van Resolutien, als anders.

650 — 0 — 0

Den *Leen-Boode* als ordinaris, werdt jaerlijcks toe gevoecht *sestigh* Guldens.

60 — 0 — 0

Voor *twee* Bedienden van de voornoemde *twee* hooge Officieren, jaerlijcks yeder *dertigh* Guldens.

60 — 0 — 0

Den Ontfanger Generael van de *drie* Landen van *Over-Maze*.

150 — 0 — 0

Dessels Contrerolleur.

100 — 0 — 0

's Landts Doctor *Piphres ad vitam*.

125 — 0 — 0

Ende eyndelijck alsoo het gemeene Landt, by dese tegenwoordige tijdt verobligeert is, so voor *Servitien, vier* ende *licht* op 't Casteel van *Valckenburgh*, jaerlijcks te betalen tusschen de *ses* ende *seven hondert* Guldens, ende daer-en-boven noch de vacatien van de comparerende *Ridderschap*, ende Gedeputeerden uytte Hooft-bancken op de Staetsche Vergaderinge voor 't gheheele Jaer, behalven dat 't selve noch ghechargeert is, met 't maecken ende onderhouden van de weghen over den Bergh van *Valckenburgh*, Booden, Brief-loon; als andere dagelijckse voorvallende lasten meer, ende dat de deure van de vordere Declaratien in te brengen, hier mede sal werden gesloten, ende alles af gesneden, wert 't gemelde Landt toe ghestaen voor alles Jaerlijcks om te slaen, een somme van *vijfthien hondert* Guldens.

1500 — 0 — 0

Daelhem;

Een hoogh Officier jaerlijcks een Tractement van *acht hondert* Guldens, in voegen ende manieren als in *Valckenburgh*.	800	0	0
Den *Agent* een Tractement van *twee hondert* Guldens.	200	0	0
Aen *ses Schouten* yeder jaerlijcks *tachtigh* Guldens.	480	0	0
Den *Ontfanger* van 't Landt *habeat* in plaetse van sijn *tanto* een jaerlijcks Tractement van *ses hondert* Guldens, mits als ten reguarde van den Ontfanger van *Valckenburgh*, is geseght,	600	0	0
Den *Griffier* van 't Landt jaerlijcks *vijf hondert* Guldens.	500	0	0
Den *Leen-Boode* jaerlijcks *dertigh* Guldens.	30	0	0
Den bedienden van den Officier, jaerlijcks *dertigh* Guldens.	30	0	0
Den *Ontfanger Generael* van de *drie* Landen van *Over-Maze*.	75	0	0
Desselfs *Contrerolleur*.	50	0	0
's Lands *Doctor Piphres, ad vitam*.	70	0	0
Ende eyndelijck voor vuyr ende licht, &c. als aen *Valckenburgh*, jaerlijcks *een duysent* Guldens.	1000	0	0

's Hertogenrade,

Den *Hoogh-Officier* een jaerlijcks Tractement van *acht hondert* Guldens, in voegen ende manieren als in *Valckenburgh*.	800	0	0
Den *Agent* een Tractement van *twee hondert* Guldens.	200	0	0
Den *Ontfanger*, in plaetse van sijn *tanto* een jaerlijcks Tractement van *ses hondert* Guldens, soo over ordinaris als extraordinaris lasten, mits ende in voegen als hier vooren, ten reguarde van de Ontfangers van de Landen van *Valckenburgh*, ende *Daelhem* staet ge-expresseert,	600	0	0
Den *Griffier* jaerlijcks *drie hondert vijftigh* Guldens.	350	0	0
Den *Leen-Boode* jaerlijcks *dertigh* Guldens.	30	0	0
Den bediende van den Officier *dertigh* Guldens.	30	0	0

 Den

Den *Ontfanger Generael* van de *drie Landen van Overmaze.*	75	0	0
Desselfs *Contrerolleur.*	50	0	0
's Landts *Doctor Pipbres ad vitam.*	75	0	0
Eyndelijck voor voorvallende daeghelijckse Lasten *vier hondert* guldens jaerlijcx.	400	0	0

Naerder Lijste, resulterende uyt 't voorsz Rapport van de welgemelte Heeren van Raesfelt, Crommon, *ende* Amerongen, *volgens welcke de* vyftien hondert *guldens Salaris in 't Landt van* Valckenburgh, duysent *guldens in 't Landt van* Daelhem, *ende* vier hondert *guldens in 't Landt van 's* Hertogenrade, *by specificatie van de staende Tractementen voor de respective Hooge Officieren, ende andere bedienden van de voornoemde drie Landen gementioneert respectivelijck sullen werden gedestribueert ende bekeert.*

Valckenburgh.

VOOR de Vacatien tot vier malen in 't Jaer van *twaelf* comparerende Edelen ende *acht* Schepenen uyt de Hooft-bancken.	416	0	0
Voor Vuyr en Licht, Servicien ende Commandants Tractement.	650	0	0
Een Lijf-pensioen voor de Weduwe van den overledenen Griffier *van den Heuvel*, haer leven langh gedurende.	62	10	0
Den gewesen Controrolleur *Pijl*, tot dat de selve met een Ampt sal wesen versien ende gebeneficeert.	125	0	0
De *Post-boden* vander Veen.	25	0	0
Den Brief-drager van *Maestricht* op *Valckenburgh* jaerlijcx.	30	0	0
't Onderhoudt van de Wegh over den Berg van *Valckenburgh* jaerlijcx.	20	0	0
Voor daegelijckse Brief-loonen ende andere Minutez.	171	10	0
	1500	0	0

Dael-

Daelhem.

Voor *twee* compareerende Edelen, *ses* Schouten, ende *ses* Schepenen, de *eerste* tot *ses*, ende de *tweede* tot *vier*, ende de *derde* tot *drie* gulden 's daeghs.	216	0	0
Voor Vuyr en Licht, Servicien, &c.	650	0	0
Den gewesen Contrerolleur *Pijl*, tot dat hy met een ander Ampt sal zijn versien.	75	0	0
Den Postmeester *vander Veen*.	12	10	0
Voor daegelijckse Brief-loonen, ende andere Minutez.	46	0	0
	1000	0	0

's Hertogenrade.

Voor *twee* compareerende Edelen, *vier* Schouten, *vier* Schepenen, als boven	156	0	0
Den gewesenen Contrerolleur *Pijl*, tot dat hy met een ander Ampt sal zijn versien.	75	0	0
Den Postmeester *vander Veen*.	12	10	0
Voor daegelijckse Brief-loonen ende andere Minutez.	156	10	0
	400	0	0

Waer op gedelibereert zijnde, is goedt gevonden ende verstaen, den voorschreven Staet ende specificatie, met de naerdere Lijste daer inne geinsereert, te houden voor gearresteert, alles met dien verstande, dat noch de gemelte hooge Officieren, noch de andere voorsz bedienden boven haere respective Tractementen op geenderhande wyze en sullen mogen declareren, van eenige diensten, vacatien, reys-kosten, ende verteeringen, die by de selve ten dienste van de voorsz *drie* Landen, soo tot *Maestricht*, *Aecken*, als in de voorschreve *drie* Landen selfs successive gedaen sullen werden, ofte vallen mochten, maer haer absoluyt, ende ten vollen vergenoeght moeten houden met haer jaerlijckse Tractementen, soo als haer hier vooren respectivelijck toegeleydt zijn, sonder dat boven de voorsz Tractementen, ende de ordinaire Beeden ende de Redemptie-penningen over 't *veyl-gelt*, geene omlagen in de voornoemde *drie Landen van Overmase*, noch oock in de particuliere Dorpen, onder wat pretext, ofte naem het soude mogen zijn, gedaen sullen mogen werden, op pœne dat de Contraventeurs van dien, door de respective Officieren vande voorsz Landen, daer over sullen werden gestraft ende gecorrigeert, die daeromme werden geauthoriseert, alle omlagen by te woonen, ende geene andere

andere te gedoogen, dan dat alvoorens op een speciale lijste sullen sijn gebracht, ende jaerlijcks aen hare Ho. Mog. gepresenteert, ende der selver authorisatie daer toe verkregen sal zijn: Ende nademael by hare Ho. Mog. Resolutie van den *ses-en-twintighsten* Februarij lestleden is goet-gevonden, dat de Declaratien van de Hooge Officieren, ende andere bedienden over de jaren *sesthien hondert vier-en-sestigh* en *sesthien hondert vijf-en-sestigh* hier na souden werden ingebracht ende gepasseert, soo verstaen hare Ho. Mog. als nu, dat in plaetse van dien, de respective boven-gespecificeerde tractementen sullen werden geretrotraheert over de voornoemde jaren van *sesthien hondert vier-en-sestigh* en *sesthien hondert vijf-en-sestigh*: sonder dat daer en boven eenigerhande onkosten sullen mogen werden ingebracht, veel min geleden ende gepasseert, ende werdt voor soo veel, ende verder niet, gealtereert de voorsz hare Hoog Mog. Resolutie van den *ses-en twintighsten* Februarij lestleden; Ende extract van dese Resolutie gesonden sal werden aen de respective Staten, ende Hooge Officieren in de *drie* Landen van Overmase, om yder in den haren naer gheleest, ende achtervolcht te werden.

Den Heer Sasburgh heeft den veertienden Maert geschreven / dat hy ingevolge van sijn last / versocht hadt dat het den Marquis de Kastelrodrigo mocht gelieven door eene Schriftelijcke verseeckeringe haer Ho. Mog. gerust te stellen omtrent het in-laeten van Engelsche Trouppes in dese Landen ofte Havenen; daer op sijn Excelencie hem in substantie heeft geantwoort / ten hoogsten bedroeft te sijn / dat haer Ho. Mog. soo weynich geloof geliefden te geven aen desselfs mondelinge toesegginge ende verseeckeringen op den sevenden deses op dat subject gedaen ende gegeven / daer van hy ten voorschreve daege aen haer Ho. Mog. hadde bericht / daer by voegende / dat niemandt ter Werelt (door Gods genade) aen sijn Excelencie soude konnen repprocheren t' eeniger tijd contrarie desselfs gegeven toeseggingen gedaen te hebben / ende dat verhoopte daer by alle dagen sijns levens te continueren / ende geresolveert te sijn liever het leven te verliesen / als geen woort te houden / ende gebruyckte dese woorden in specie: Die een Schelm wil sijn sal het geschreven Woort soo weynich achten ende houden als het mondelingh, ende ick recommandere U. Ed. noch op het hoogste aen u Heeren ende meesters absoluyt te verseeckeren, dat geene Engelsche Trouppes in dese Landen ofte Havenen onder het gebiet vanden Koningh mijn Meester sullen ingelaeten werden, ende is my sulcx oock by haere Majesteyt de Koninginne expresselijck aenbevolen; Ick hebbe oock 't selve, gelijck u Ed. voor desen is gecommuniceert, aen sijn Majesteyt van Groot Brittannien ge-excuseert, ende met soodanige redenen geadstrueert, dat hoogstgedachte Majesteyt my heeft bekent gemaeckt daer over contentement genomen te hebben: verhoope derhalven dat u Heeren ende Meesters my die eere sullen gelieven te doen, van aen mijne gedane verseeckeringe ende beloften geloove te geven, dewelcke by my sullen nagekomen, ende (door Godes hulpe) gemainteneert worden, soo lange in my een druppel bloets overich sal sijn, een man, een man, een woort, een woort, dat sijn mijn maximes; Die niet gesint is woort te houden, mach swygen, en niets beloven.

De Heer Sasburgh heeft ten voorschreve daege in gevolge van haer Ho. Mog. resolutie aen sijne Excelentie mede versocht / ten eynde het deselve mochte gelieven eenige Commissarisen te noemen / aende welcke soude ghe-exhibeert worden de Lijsten van schaden ende over last tegens de Ingesetenen van haer Ho. Mog. door de Roverpen ende plonderingen op den naem vande Munstersche volckeren uyt het Territoir vande Hoogh gemelde Koningh van Spangien gepleeght; Daer op sijn Excelencie hem heeft verklaert ten uyttersten verheucht te sijn over dese haer Ho. Mog. Resolutie / als daer uyt bespeurende haer Ho. Mog. goede intentie tot continuatie van alle goede correspondentie / ende dat sijn Excelencie eenige Commissarisen tot dien eynde soude stellen / en aen haer alle 't geene redelijck ende billijck was / doen erlangen / oock niet wilde twijffelen of alle ombragien ende verkeerde impressien / die veeltijts door een derden werden gefomenteert souden daer door komen te cesseren / ende geheelijck gedestrueert werden.

Sijn Excelencie versocht uyt haer Hoogh Mog. te mogen verstaen of deselve geresolveert mochten sijn oock eenige Heeren derwaerts te senden om met deselve over de voorschreve saecken te confereren / ende hoedanich getal; ten eynde sijn Excelencie daer na dessels mesures mochte nemen. Hy heeft hem verder gecommuniceert dat op den tienden deser ordre hadde gesonden aenden Heere Prins van Isenghien, omme de Gevangens tot Gelder, die hantdadich waren geweest aen 't spolieren vanden Franschen Heer / over te senden met goede verseeckeringe aenden Heere Rijngraef Gouverneur tot Mastricht, stellende de voorschreve Gevangens ter volkomen dispositie van haer Ho. Mog. met vertrouwen dat haer Ho. Mog. 't selve voor aengenaem soude gelieven op te nemen.

Ende d' Ambassadeur van Spangien alhier / representeerde den vyftienden dat hy aenden Heer Marquis hebbende successivelijck gecommuniceert de papieren ende klachten die hem waren ter handt gestelt van wegen haer Ho. Mog. tot antwoort hadde gekregen. Ten eersten dat hy was gesurpreneert / dat haer Ho. Mog. hebbende gehadt soo veel experientie van sijn affectie in 't begin der rupture vanden Bisschop van Munster; daer aen noch konden twijfelen / dewijl hy hebbende gehadt soo favorable conjuncturen / wanneer haere plaetsen en Frontier-steden van volck onvoorsien waren / sich daer van noyt gedient noch dessein gehadt hadt om deselve 't attacqueren / ter selver tijd als haer Ho. Mog. de Trouppes van den Bisschop van Munster niet konden verjagen uyt soodanighe posten die hy hadt geoccupeert / niet tegenstaende het considerabel secours dat sy vande Croon van Vranckrijck ontfangen hadden.

Ten tweeden: dat haer Ho. Mog. door de verseeckeringen die de Serenissime Coninginne tot Madrid haer hadt doen geven / door de geene die sijn gesepde Excelentie hadt toegevoert aenden Heer Resident Sasburg, en die / de welcke hy Heer Ambassadeur van wegen haere Majesteyt desgelijcx hadt gegeven / dat sy haer in die saeck niet soude mengen / en een geduerlich ongenoegen hadden van d' incommoditeyten en ongemacken die sy door den Oorloch leden / hebbende

hende sijn geseyde Excellencie aenbiedinge gedaen van sijne mediatie met den Heer Bisschop van Munster, wetende dat sijn Keyserlijcke Majesteyt daer toe van sijn sijde soude co-opereren.

Ten derden: dat sijn Excellencie hem hadt geschreven haer Ho. Mog. te doen gedencken dat hy haer hadt voorgehouden een Ligue defensive tot seeckerheyt der Nederlantsche Provintien voor 't toekomende/ en dat hy gereet was deselve te sluyten/ ingeval sy daer toe genegen waren.

Ten vierden: Dat haer Ho. Mog. niet onbekent was d' officien die sijn Excelencie met alle mogelijcke sorgh en applicatie hadt geinterponeert omtrent den Koningh van Groot Brittannien, om haer accommodement uyt te wercken/ waer in men nae alle apparentie soude hebben gereusseert/ by aldien men of door simpele achterdocht/ of andere particuliere redenen/ sijn saecken niet en hadt gepubliceert de waere begeerte die sijn Excelentie hadde om de rust en prosperiteyt van desen Staet te bevorderen.

Ten vyfden: Dat sijn Excellentie d' Heer Resident Sasbourgh wel tot een getuyge wilde nemen van 't geene hy tot voordeel van dese Provintien hadt ter handt genomen/ zijnde niet noodigh sich daer op wijdluftiger t' expliceren/ sich vertrouwende dat sulcks den Heer Sasborgh soude verklaren/ ingeval haer Ho. Mog. van de waerheyt naeder wilden zijn onderricht/ hem hebbende aengeboden permissie om in de Landen van den Koningh sijn Meester soodanige werbingen tot haer dienst te doen die men soude begeeren/ en alles t' accorderen 't gheen den Staet konde verepsschen van een Lande/ 't welck Neutrael zijnde/ aen beyde partyen konde furneeren/ sonder aen d'een of d'ander eenige gerechte oorsaeck van offensie te geven/ gelijck men in dese Provintien hadde gedaen/ hebbende der selver Onderdanen de vyanden van sijn Majesteyt wanneer hy met de selve in Oorlogh was dickwils bedient/ ghelijck hy sulcks hadt bevyght in 't gieten van Artillerie, dat haer Ho. Mog. tot Bruxel hadden versocht/ hebbende alle metael en turf laten passeren sonder eenigh recht van inkomen te betalen/ en dat selfs in een tijdt daer men belet was te arbeyden voor den dienst van sijn Majesteyt/ en men hem accordeerde en refuseerde/ gelijck of 't een Kinder-spel ware gheweest/ twee hondert duysent ponden Salpeter, doende hem daer van met alle imaginable rigeur de rechten betalen/ en dat men in plaets van sich voldaen te houden van alle dese demonstratien van goede nabuyrschap en sincere vriendschap/ die sijn Excellentie ghedaen hadt/ en daer voor te doen weten haer wel-gevallen/ men hem te gemoet voerde soodanige klachten/ vergetende t'essentiel van 't geen haer Ho. Mog convenieerde/ met den anderen wel vereenight te zijn/ sich verwonderende dat in plaets van soo wreed een Oorlogh by te leggen/ de geene die de rust van dese Provintien niet begeerden/ willige klachten en met een nieuwe materie dit vuyr in plaets van het selve uyt te blussen/ sochten aen te voeden/ haer verseeckerende van haer vrienden/ en verminderende de vyanden door vreedige middelen en confidentien/ waerdigh haer wijsheydt.

Dat alle dese klachten waren gefondeert daer op/ dat men van wegen den geseyden Heer Bisschop van Munster eenige lichtingen van Krijghsvolck had gedaen

gedaen in 't Territoir van sijn Majesteyt / van waer sy gedaen hadden eenighe invasien op die van desen Staet / dat het scheen men daer door wilde infereren / dat sijn Excellentie daer stilswijgende eenigh deel aen ghehadt hadde / niet tegenstaende men niet soude bevinden dat sijn Excellentie daer toe oyt permissie hadde gegeven / en wanneer hy sulcks al hadde ghedaen / dat het soude sijn geweest conform de constitutien des Rijcks / die 't selve aen yder Prince voor haer gelt permitteeren / zijnde het selve dat hy aen de Heer Resident Sasburgh voor den dienst van dese Provintien hadt aengeboden / dewijl het seecker was dat alle lichtingen in 't Landt van Luyck ghedaen waren geweest.

Raeckende het tweede point van de invasien / die de geseyde Trouppes / hadden gedaen op het Territoir van sijn Majesteyt om d'Onderdanen van van desen Staet te beschadigen / dat sijn Excellentie antwoorde / dat hy Ambassadeur genoegh wist de situatie van 't Landt / en dat sy in 't Landt van Luyck versamelt zijnde / sonder sijn kennisse lichtelijck hadden konnen passeren / marcherende maer twee nachten en een dagh om haer desseyn t'executeren / gelijck sy gedaen hadden / voor en al eer hy daer van in tijdts / om daer in te konnen remedieren / ware geadviseert geweest / en dat hy begeerende haer te precautioneren / alle noodige ordre hadde gegeven aen de Gouverneurs van de Provincien ende Steden / ten eynde op dat sy geenige insulten quartiers permitteeren / en alle goede correspondentie en nabuyrschap te onderhouden / ingevolge van 't welcke hebbende sijn Excellentie zedert doen publiceeren een nieuw Placcaet / waer van haer Ho. Mog. kennisse hadden / en verstaen dat den Collonel vander Nat op 't onvoorsiens een invasie in haer Territoir met omtrent acht hondert mannen gedaen hadde / had geordonneert aen den Heer Don Ferdinando di Soles, en den Marck-Grave van Antwerpen, die te verjagen en dissiperen / ter oorsaecke dat hy uyt het Lande van sijn Majesteyt was verbannen / en op dat hy de schelmerye die hy wiste mocht wegh nemen / en hebbende geen Trouppes willen senden op haer Frontieren / om aen haer Ho. Mog. geen jalousie te geven / dat hy in alle Dorpen hadt geboden de klock te luyen / en de Boeren de Wapenen aen te nemen / om de selve te verdoen / gelijck geschiet was / dewijl hy sich van die zijde geperst vindende / sich hadt geretireert ter plaetse waer hy sijn leven eyndighde / en dat op de selve tijdt sijn Excellentie ordres sond aen de Gouverneurs van Gelder en Limborgh, om alle de geene die sich daer quartier te rechten op te nemen / en na rigeur van de Wetten te straffen / en dat hy d'Heere Prince van Isengien hem geadverteert hebbende / dat hy eenige Soldaten hadt gevangen / die een Frans Ruyter / die sy op de wech vonden gelijck hadden / door een expres Courier gebood den selven weder in vryheyt te stellen / en hem al 't geen hy verlooren hadt weder te restitueren / en dat hy desgelijcks soude weder gheven alle ghevangenen ingevolghe van 't Placcaet.

Dat sijn Excellentie om haer Ho. Mog. noch meerder versekeringh te geven van sijn affectie / en van de goede wille die hy altijdt voor desen Staet hadt gehadt / aen den geseyden Heer Sasburgh hadt aengeboden / dat hy al dien 't

alsien 't haer geliefde een Commissaris te senden / hy soude haer geven een Overste met alle noodige Soldaten om te vervolgen en kastijden de geene die haer Territoir soude moghen inquieteren / ofte dat van sijn Majesteyt hadden geinquieteert / 't welck al 't geene was dat haer Ho. Mog. van sijn Excellentie konden exigeren ; en hy alsien sy yets meer begeerden / hy soude seer blijde sijn dat sy hem sulcks deden voordragen / ten eynde op dat sy subject hadden t'erkennen de ware begeerte / die hy altijdt hadde gehadt / om met desen Staet een oprechte vriendschap en goede correspondentie t'onderhouden / waer van niet alleen de geseyden Heer Resident soude een getrouwe getuygenisse konnen geven / maer oock d' Heer de Ruyter, overmits dat ingeval daer eenighe differente intentie was geweest tusschen Duytslandt, Engelandt en den Coningh sijn Meester / hy geen subject soude hebben ghehadt te dissimuleren noch te differeren / sijnde seecker dat soo den Bisschop van Munster so veel wercks aen desen Staet hadt gegeven / dat den Keyser / twee Koningen / en mogelijck wel drie, sonder haer adherenten haer geen reden souden gegeven hebben om de rupture te vreesen ; maer gelijck sijn Excellentie altijdt meer wenschte de rust van 't volck / en dat men de generositeyt en oprechtigheydt van sijn Majesteyt in 't regard van sijn Nabuyren kende / en dat hy van sijn selfs daer toe geheelijck genegen is / wetende dat sijn overleden Heer Vader was geweest de voorname Promoteur van den vrede / ende om daer van haer Ho. Mog. een meerder preuve te geven / dat hy alle noodige ordres hadde vernieuwt / al hoe wel het seecker was dat geen meerder inconvenienten souden opkomen / en men arbeyde om aen haer te geven alle bedenckelijcke satisfactie ; Weshalven hy hem Heer Ambassadeur hadde belast haer Ho. Mog. daer van levendigh te verseeckeren / en van 't geen sy begeerden t'adverteren / verhoopende dat sy groot onderschept souden vinden tusschen de geene van de welcke sy haer mistrouden, en de geene aen die sy vertrouden haer pretieuse vryheydt en rust, teghens d'oude maximen hunner Voorsaten, gelijck sulcks de tijdt soude te kennen geven.

D'Heer Ambassadeur Roede schreef van den vier-en-twintighsten Maert / dat zedert den Heer Ambassadeur van Engelandt te rugge uyt Portugael gekomen was / wierdt allesints weynige satisfactie bespeurt over het aldaer gepasseerde ; zijnde naer ghevoelen ende oordeel van veele de saecke van accommodement voor tegenwoordigh seer verwert ende ten achteren gestelt geworden / oock scheen de interpositie van Engelandt voor het toekomende niet meer practicabel te sullen zijn / ondertusschen dat men daer noch scheen geresolveert te zijn / die saecke soo wat aen te sien / tot welcken eynde de Raden van State ende Oorlogh seer vlytigh by een quamen / om alle middelen by te brengen die tot de noodige Chrijghs-preparatien gerequireert wierden.

Don Estevan de Gamarra, Ambassadeur van den Coningh van Spangien den dertighsten April door de Heeren Raesvelt ende Nieveen beneden aen de trappen opghehaelt in de Vergaderingh geintroduceert ende op een groote Fluweele Stoel met armen neder geseten zijnde / heeft aen haer Ho. Mog. eerst over gelevert seeckeren Brief van de Coninginne Regente van Spangien geschreven tot Madrid den seven-en-twintighsten Maert / oock vervolgens

gens ge-exhibeert des selfs propositie by geschrifte dewelcke beyde ter Vergaderinge gelesen zijn / gelijck de selve hier na sijn volgende.

Ende heeft den Heere Presiderende den gemelten Heere Ambassadeur nae gedane lecture bejegent met sodanige complimenten als op gelijcke gelegentheydt zijn passende / daer met den selven weder afgegaen / ende by de gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden als vooren is gereconduiseert: Zijnde voorts goet-gevonden de voorsz propositie te stellen in handen van de Heeren van Ommeren ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Spangien, om te visiteren / examineren / de Retroacta na te sien en van alles rapport te doen.

Tres-chers & grands Amis.

LE Baron de *Reede* vostre Ambassadeur en ma Cour m'a donné la Lettre que vous m'escrivisses le *douziesme* du mois passé, dans laquelle vous me signifiez les hostilitez, vols, & mouvements de Guerre, que vous dites que l'on intente contre vos terres & vos subjets par les Trouppes qui se levent, detiennent, sortent, & entrent dans les Domaines des Païs-Bas; J'ay eu aussi au mesme temps advis de *Don Estevan de Gamarra* des offices de resentiments que l'on a passé de vostre part, touchant cette matiere; Surquoy je vous puis asseurer pour responce (comme je fais) que tels advis m'ont causé grand desplaisir, estant non seulement esloigné de la sincerité & affection avec laquelle j'estime vostre bon Voisinage, mais contraires aux ordres que j'ay données au Marquis de *Castel Rodrigo*. Et quoy que je ne puis pas douter de son obeissance, prudence, & attention, qu'il les aura observés, neantmoins j'ay commendez de les luy reiterer avec toute presse, de sorte que vous experimentez mon intention, & combien je souhaitte que non seulement la bonne correspondence soit continuée avec vous, mais de la rendre plus estroitte tous les jours comme il convient a la plus seure conservation, & felicité de nos respectifs domaines, embrassant effectueusement toutes les occasions qui pourront faire voir au benefice de la cause publique, ces miens sentiments, comme vous l'entendrez plus particulierement de mon Ambassadeur Don *Estevan de Gamarra*, & me remettent à sa relation, je vous prie de luy adjouster agreable creance, surquoy nous prions Dieu qu'il vous ait, Tres-chers & grands Amis en sa sainte garde. A Madrid ce *vingt septiesme Mars mil six cent soixante six.* Vostre bien affectionnée,

Signé

Maria Anne.

plus bas

Pedro Geronimo del Campo.
J. Angela.

Seer lieve ende groote Vrinden.

DEn Heer van *Rode* uwen Ambassadeur aen mijn Hof heeft my gegeven, den Brief, dewelcke ghy my schreef den *twaelfden* van de voorleden Maent; indewelcke ghy my de Vyantlijckheden, Roverije ende beroeringe van Oorloge te kennen geeft, die gy seght dat men intenteert tegen u Landen ende uwe onderdanen, deur de Trouppes, dewelcke men licht, hout, laet uytgaen ende inkomen inde Domeynen vande Nederlanden.

Ick hebben oock op den selven tijdt advysen ghehadt van *Don Estevan de Gamarra* aengaende de officien van ressentimenten die men aen u sijde heeft gepasseert, raeckende desen inhoudt; waer over ick u kan verseeckeren tot antwoort (gelijck ick doe) dat sodanige advysen my groot ongenoegen hebben veroorsaeckt, sijnde niet alleen verre vande sinceriteyt ende affectie, met dewelcke ick estimere uwe goede Nabuyrschap, maer contrarie aen d'ordres, die ick heb gegeven aenden Marquis *de Castel Rodrigo*, ende hoewel ick niet kan twijffelen aen sijn gehoorsaemheyt, voorsichtigheyt, ende aendacht, dewelcke hy sal hebben waergenomen, niet te min hebbe ick gelast met allen ernst 't selve te vernieuwen, op dat ghy mijn intentie soudet bevinden; ende hoe seer ick wensch dat niet alleen de goede correspondentie sy gecontinueert met u, maer om deselve noch alle daegen vaster te maecken, gelijck het behoort tot des te seeckerder conservatie ende welvaert van onse respective Domeynen; effectivelijck alle de gelegentheden omhelsende dewelcke dese mijne sentimenten sullen konnen doen blijcken ten welstant van 't gemeene best, gelijck ghy particulierder sult verstaen uyt mijn Ambassadeur *Don Estevan de Gamarra*, ende my op sijn relaes verlaetende, bidde u hem te geven aengenaeme audientie, waer op wy Godt bidden dat hy u hebbe, seer lieve ende groote Vrinden in sijn heylige bewaeringe. Tot *Madrid* den *seven-en-twintichsten* Maert *sestbien bendert ses-en-sestigh*; U veel toegedane.

Geteeckent

Maria Anne.

Lager

Pedro Geronimo del Campo.
J. Angulo.

Des Heere Ambassadeurs Propositie luyde als volght.

LE soubsigné Ambassadeur de Spaigne, ayant ressenty la Serenissime Reyne sans intermission par un Courier extraordnaire qu'il depescha a sa Majesté, comme aussy par tous les ordinaires des plaintes, qui luy ont esté portées successivement de la part de Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies, a raison des desordres, que quelques Trouppes de Monsieur l'Evesque de

de *Munster* faisoient sur leur Territoire, sortant des Païs du Roy, a ce que sa Majesté fut servie d'y faire apporter un prompt remede, & d'envoyer les ordres necessaires afin de donner appaisement a L. L. S. S. sa Majesté n'ayant rien plus a Coeur que de leur faire connoistre la sincerité de ses Royales intentions, & de leur reiterer les asseurances de son amitié, a commandé au soussigné Ambassadeur de presenter a L. L. S. S. la responsе icy jointe a la Lettre, qu'elles luy ont escrites sur la mesme sujet, & quoy que les fortes expressions qu'elle contient de la bienveuillance de sa Majesté doivent estre plus que suffisantes, pour oster toutes sortes d'arriere pensées, & de mesfiances a L. L. S. S. sadite Majesté pour ne rien oublier de ce qui leur en peut donner des preuves plus convaincantes, l'a enschargé de remonstrer vivement a L. L. S. S. qu'aussitoit qu'elle a eu connoissance du different survenir entre cet Estat & ledit Sr. Evesque elle fit envoyer par differente depesches de l'année passée (comme elle l'a fait aussi pendant la presente) des ordres tres-precis a Monsieur le Marquis de Castel-rodrigo, a ce qu'il auroit la empescher, autant qu'il seroit aucunement possible, qu'il n'y arriva point des rescontres entre les Trouppes de L. L. S. S. & celles dudit Sieur Evesque dans les Estats du Roy, & que si quelque gens de guerre commettoient quelques insultes ou, desordres ou faisoient quelque extorsion sur le Territoir cet Estat, soubs pretexte qu'ils seroient au service dudit Sieur Evesque, qu'il auroit a les Chastier severement, afin de donner exemple aux autres par cette publique demonstration, & que de mesme il ne luy auroit a permettre aucunes levées, ce que sa Majesté a commandée de nouveau audit Sieur Marquis par l'Extraordinaire qu'elle luy a fait depescher le *cixiesme* du courant sur ce sujet, luy enchargeant en termes serieux qu'il auroit a executer les ordres susmentionnées avec toute precision, & prevenir tous les accidents, qui pourroient alterer aucunement la paix & bonne correspondence, que sa Majesté a & souhaitte de conserver inviolablement, & cultiver de plus en plus avec cet Estat, les ayant fait communiquer en mesme temps au Sieur Ambassadeur de Reede de Renwoude & offrir les Duplicats, a ce qu'il les pû envoyer a L. L. S. S. afin qu'elles en eussent une pleine asseurance, & de plus sa Majesté encherissant sur tant de tesmoignages indubitables de la sincere affection qu'elle a pour ses Provinces, & de la particuliere estime, qu'elle fait amitié de Messieurs les Estats Generaux elle esté servie de reiterer ses ordres au soubsigné Ambassadeur, a ce qu'il auroit a continuer ses soins & offices, avec toute l'efficace & empressement possible, pour disposer leurs S. S. a se vouloir Declarer *sur la proposition qu'il* leur fit le *quinsiesme* de Decembre l'an *mil six cans soixante un* (de la part du Roy de tresglorieuse memoire) d'une ligue defensive pour la seureté des Provinces du Corps Belgique; sa Majesté jugeants, que l'estroitte union entre les deux Estats, & l'unique moyen de les maintenir en repos, & d'empescher les desseins que l'on pourroit former a leur prejudice; leurs interests estant comme inseparables, au regard de leur mutuelle conservation, ainsi qu'il l'a remonstré incessament a L. L. S. S. tant de bouche que par differents memoires, & encore dernierement par celuy du *septiesme* Octobre, lors qu'il leur fit part du trepas de sa Majesté & que la Serenissime Reine ayant esté declarée Gouvernante de tous les Royaumes, Estats, & Sei-

 gneurs

neuries de la Monarquie conservoit les mesmes sentiments de s'unir plus estroittement avec L. L. S. S. pour le bien commun, & advantage des deux Estats. C'est pourquoy il veut se promettre de la prudence si renommée de L. L. S. S. que faisant les deux reflexions sur l'importance de cet affaire en la quelle elles sont si interessées elles ne differeront pas d'accepter les offres qu'il leur a fait passées tant d'années au nom du Roy, & leur renouveller a present avec la meme sincerité de la part de sa Majesté & d'y prendre une promte & favorable resolution, a ce que l'on puisse travailler a une oeuvre si salutaire sans perte de temps, qui est tres precieux en toutes occurrences, & principalement en celles de cette nature, ou il s'agit de la conservation de tout le corps Belgique, dont L. L. S. S. possedent une partie considerable.

Fait a la Haye le *trantiesme* d'Auril *mil six cens soixante six*.

Signè

GAMARRA.

Dit alles wierdt gestelt in handen van de Heeren van Ommeren ende andere / om te examineren.

In 't laest van April heeft de Keyserinne van de Coninginne ende alle de Grandes afscheyt genomen / waer inne eenige tranen met kermen / en omhelsen / en seer groote droefheydt te toonen passeerde / soo dat daer nae in 't Coninckliijck barrevoets Baghyne Klooster afscheyt nemende van seeckere Princesse van Oostenrijck aldaer sich onthoudende / ende daer nae in de Kercke van Athocka, hare Keyserlijcke Majesteyt tegens den avondt maer uyt de Stadt geraeckte / en des avondts heel laet in de nacht tot Valdemora vier mijlen van Madrid aenquam / van waer zedert de reyse over Aranjeuz heeft voort geset / sullende tot Denia in 't Rijck van Valentien scheep gaen / alwaer omtrent de dertigh Galeyen tegens des selfs aenkomste van alle kanten souden gereet zijn / om tot het transport te dienen / sonder dat eenige Schepen van Oorlogh in dese occasie souden ge-employeert worden.

In May wierdt ge-exhibeert dit concept van wegen den Marquis de Castelrodrigo.

Wy ondergeschreven

Gouverneur ende Capiteyn Generael van wegen den Coningh van Spangien in des selfs Nederlanden, ende van Borgondien &c. Verklaren ende belooven mits desen oprechtelijck, finceerlijck ende ter goeder trouwe ter requisitie ende versoecke van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, dat in de Havens van Oostende, Nieupoort, of elders in ende door de Landen van ons voorsz Gouvernement geen Vyandtlijcke Trouppes sullen werden in ofte door gelaten, onder wat pretext het selve oock ondernomen soude mogen werden, ende versoecken derhalven

halven de hoogh-gemelte Heeren Staten Generael dat de selve haer dies-aengaende gerust stellen.

Ghedaen binnen Brussel den . . . . Mey sesthien hondert ses-en-sestigh.

Den ses-en-twintighsten May is nochmaels ter Vergaderinge voort-gebracht de Missive van de Coninginne Regente van Spangien geschreven tot Madrid den seven-en-twintighsten May lestleden/ dewelcke den Heer Ambassadeur Estevan de Gamarra den dertighsten Aprilis daer aen volgende nevens sijne propositie aen haer Ho. Mog. heeft overgelevert / wesende responsive op het selver Missive van den twaelfden Februarij deses jaers / raeckende acten van hostiliteyt / die uyt het gebiedt van den Coningh van Spangien onder andere namen / tegens desen Staet ondernomen wierden / ende voorts advertentie van de ordre welcke hare Majesteyt dien-aengaende voor desen / ende nu wederom op nieuws aen den Heere Marquis de Castel-Rodrigo gegeven hadde / waer op gedelibereert: oock alle de retroacta nagesien ende geconsidereert wesende / dat haer Ho. Mog. uyt den inhoudt van de voorsz Missive van de hooghst-gemelte Coninginne van Spangien hadden konnen bemercken / dat hare Majesteyt noyt niet te rechte en was geinformeert geworden noch door den Heere Marquis de Castel-Rodrigo, noch door den wel-gemelten Heer Ambassadeur van de ernstige ende continuele klachten/ die aen haer respectivelijck soo tot Brussel door den Resident Sasborgh als alhier in den Hage door de Heeren Gedeputeerden uyt haer Ho. Mog. Vergaderinge van tijdt tot tijdt waren gedaen / ende 't geene in de conferentien dien-aengaende met hem Heer Ambassadeur tot diversche malen gehouden was gepasseert / ende mondelinge gerepresenteert ende dat op alle 't selve tot noch toe geene de minste satisfactie was gevolght ; Is goedt gevonden te verklaren / dat haer Ho. Mog. aen de selve Missive ende propositie 't voorsz subject raeckende gantsgeen contentement en konden nemen / ende dat sulcks den Ambassadeur Reede van Renswoude op des selfs Brief van den tweeden Aprilis lestleden soude werden gerescribeert / met expressen last ende ordre dat hy volgens / ende inconformité van de memorie by forme van instructie voor hem dienthalven gearresteert / by de hooghst-ghemelte Coninginne Regente van Spangien / ende elders aldaer te Hove / van nooden wesende / alnoch krachtelijck soude hebben t'insteren ende aen te houden / ten eynde niet alleen op de bewuste foules/ berovingen/ als andersints ende voornamentlijck vyandelijcke invasien / ende 't surprenneren / soo van den Ouden Bosch , Stant daer buyten , als het Casteel van Wouw directelijck uyt het Territoir van de Heere Koninck van Spangien ghedaen mocht bekomen werden behoorlijcke satisfactie en de reparatie / nemaer oock daer en boven verseeckeringe van dat in 't toekomende sulcks niet meer en soude gheschieden / ende in specie om te mogen hebben een schriftelijcke verklaringe / dat geene Engelsche ofte andere vyandlijcke Trouppes passagie ende retraitte souden vinden / op den boodem ende het Territoir van den hooghst-gemelten Coningh/ ende dit alles soo spoedigh als het mogelijck soude zijn/ op dat haer Ho. Mog. daer nae hare Mesures konden nemen / ende

weten mochten / hoe haer dien aengaende te gedragen; ende is hier van door den Agent de Heyde Extract behandight aen den meergemelten Heer Ambassadeur Don Estevan de Gamarra, om te strecken tot dessels naerichtinghe.

Van de meergedachte foules / excessen / ende hostiliteyten als uyt het territoir of gebiedt van de Spaensche Nederlanden / tegen desen Staet op den naem van de Munstersche geworvene Trouppen waren gepleeght / was geformeert het volgende Relaes / ende tot instructie gesonden aen den Baron van Reede Ambassadeur van desen Staet tot Madrid.

NAER dat den Heer Bisschop van Munster onderstaen heeft desen Staet door sijne Wapenen t' incommoderen, soo heeft men tot *Brussel*, *Loeven*, *Antwerpen*, *Gent*, *Brugge*, *Aelst*, in het Over-quartier van *Gelderlandt*, als tot *Gelder*, *Santvliet*, *Lier*, *Geel*, ... &c. Ende generalijcken soo omtrent de Frontieren, als in de Vastigheden, Steden ende Hooft-steden, territoir van den Heere Koningh van Spangien, in dessels Nederlanden openbaerlijck sien aenstellen, op den naem van den opgemelten Heere Bisschop, wervinge ende aenneminge van Volck en Militie, tot offensie van desen Staet, ende de Ingesetenen van dien, daer toe eenighe van de Gouverneurs, ende Officieren van den opgemelten Heer Koningh van Spangien, noch soo verre hebben gegaen, datse selfs ettelijcke van hare Militairen hebben gelicentieert, ende gepermitteert, dat in den opgemelten Munstersen dienst zijn overgegaen; waer dan wyders op gevolght is, dat uyt de bovengeroerde Frontieren, ende territoir van den Heere Koningh van Hispangien verscheyde foules, rooverien, plunderingen ende outrages zijn gedaen, ende toegebracht aen d'Ingesetenen van desen Staet, doodt slaende notable Edelluyden in haer eygen Huysen ende Slooten, gevanghen nemende, slaende, rançonnerende verscheyde Persoonen, de selve wegh voerende, met ende nevens de geroofde ende geplunderde goederen; ende hebben dese genoemde Munstersche Volckeren ende Plonderaers, gevonden haer retraitte ende toevlucht daer de wervinge was aengestelt, ende waer uyt de foules ende outrages waren geschiedende, te weten het territoir van Hispangien, niet alleenigh om in securiteyt aldaer te mogen verblyven, maer oock om de goederen op d'Ingeseten van desen Staet gerooft, in te brengen, publyckelijck te verkoopen, ende tot gelt te maecken, ende voorts te procederen en handelen, even eens of alle de Frontieren ende plaetsen van den Heere Koningh van Hispangien waren over gegeven ende geleent, om daer uyt desen Staet te beschadigen, ende met hostile actien te beledigen: Tot bewys ende adstructie van 't selve konnen dienen seer weynige exempelen (om niet te spreecken van soo veele ende menighvuldige voorgevallen op de Frontieren van Gelderland, in de Meyerye van 's Hertogenbosch, Marquizaet van Bergen op Zoom (Baronnye van Breda, Landen van Over-maze, alle abbouttiserende aen de Landen van den Heere Koningh van Hispangien) als naementlijck de bejegeninge, ende het plunderen van 't Huys van den Predicant van Putten, ende Huybergen, territoir

ritoir van desen Staet, het rooven ende wegh voeren van verscheyde goederen uyt *Hulster-Ambacht*, ende de Plonderaers naegejaeght, ende genoeghsaem geattrappeert zijnde, hebben niet alleenigh onder seeckere gepretendeerde apprehensie ende arrest, in het territoir van den opgemelten Koningh van Hispangien, de selve Plonderaers haere protectie ende eschappade bekomen, maer zijn oock de beschadighde ontset geworden, van hare goederen machtigh te werden, of die wederom te konnen bekomen: niet meer dan een *Caspar Baselier*, wiens huys dicht onder de Stad *Breda* gespolieert en geplondert, sijne Domestijcken gedissipeert, ende een daer van doodt geschooten zijnde, sijne geroofde goederen vervolgende, ende voor een goedt gedeelte tot een merckelijcke somme in valeur, attrapperende, tot *Antwerpen*, alwaer dese Plonderaers hare residentie ende wooninge, nevens een patrocenie ende protexie hebben, hare retraitte hadden genomen, niet van eenigh valeur heeft konnen weder kryghen, siende aldaer het sijne noch openbaerlijck op de merct te koop staen; als mede de *vier* bekende Koets-peerden van een Edelman van qualiteyt, die als boven geroert, op sijn eygen Huys was geassigneert. Op alle welcke voorvallen, successivelijck wegens haer Ho. Mog. door der selver Gedeputeerden aen den Heer Ambassadeur van Hispangien klachten zijn gedaen, met versoeck van reparatie ende satisfactie, voorkominge ende verseeckeringe, dat van gelijcken niet meer en mochte geschieden; Op 't welcke geene voorsieninge volgende, waer inne haer Ho. Mog. secuir ofte gerust mochten zijn, maer ter contrarie, heeft de openbare wervinghe in het oogh van alle de werelt sijn voortganck genomen, dat men aengesien heeft verscheyde loopplaetsen voor geworvene Troupen binnen het territoir van den opgemelten Heer Koningh zijn geassigneert geworden, van waer men publyckelijck verscheyde brandtschattingen, ende contributien uytgeschreven heeft, met assignatie van bekende plaetsen ende huysen, in het selve territoir des Koninghs, omme de penningen te komen betalen, ende promptelijck op te brenghen, selfs zijn geformeert de Compagnien met vliegende Vendels uyt *Brussel* gemarcheert langhs het Canael, ofte de Vaert nae *Willebroeck*, alles onder connniventie ende ooghluyckinge van den Heer *Marquis de Castel-Rodrigo*, gelijck wyders uyt, ofte van de bovengeroerde plaetsen verscheyden desseynen ende aenslagen geformeert ende gemaeckt zijn op notable Fortressen, Steden ende Frontieren van den Staet, naementlijck op de Steden *Breda*, *de Clundert*, *Willemstadt*, *Lillo*, *Casteelen van Valckenborgh ende Daelhem*, ende andere meer, de welcke door Godts bestieringe, goede voorsieninge ende voorzorge, zijn gepræveniteert ende geconserveert geworden. Ende heeft men wyders gesien, hoe dese aldus geworvene Volckeren, elck van sijne plaetse daer die geworven ende gewapent waren, als van *Brussel* ende *Loven* langhs *Aerschot*, op *Geel*, ende andere, van elders zijn komen marcheren, in het open Veldt, den anderen rencontrerende omtrent *Grobbendonck* ende *Geel* voorsz, ende aldaer geformeert hebbende een Corps d'Armee, directelijck uyt het territoir van den Koningh van Hispanien, langhs *Loenhout* (sonder oyt geraeckt ofte geweest te zijn, of konnen geraeckt ende geweest hebben op het territoir van den Bisschop) gemarcheert, ende ghevallen zijn in desen Staet, om uyt te

voe-

voeren hare geformeerde desseynen, ende surprenerende de plaetse van den Oudenbossche, mitsgaders de Redoute op 't Stant daer buyten, aldaer post vattende, ende haer fortificerende, ende sterck maeckende, met intentie niet alleen omme haer te maintineren, maer oock om vorder op den Staet te attenteren, voorgevende haest over *acht* of *thien duysent* sterck te sullen zijn, ende gerenforceert te sullen werden van de Trouppes in Vlaenderen, tot Antwerpen, ende in die Quartieren geworven, die mede haer versamelende tot Borgerhout buyten de Poort ende onder het Kanon van Antwerpen, verwachtende noch ander renfort, soo zy voorgaven, onder *vander Natt*, ende noch een secours van noch *vier duysent* Engelsche Soldaten, die in de Havenen van Vlaenderen, tot Oostende en Nieupoort souden werden gedebarqueert, ende door het territoir van den hooghstgemelten Heer Koningh met haer conjungeren, 't welck de gevangene Officieren naederhandt in den Oudenbosch bekomen, selfs vrywillighlijck hebben betuyght ende verklaert. Ende of wel dese Trouppes soo considerabel ende sterck als zy waren tot het getal van *duysenden*, versien met Canon ende andere Amunitie van Oorloge, ende verdere behoeften, als tot een geformeert Leger wert gerequireert, soo een notablen Post, Neeringh ende volck-rijcke plaetse als den Oudenbosch is, vyantlijck hadden gesurpreneert, plegende alle acten van hostiliteyt, als in sulcken gelegentheyt gewoon is te geschieden, ende te beduchten was dat eenige van haer geformeerde ende verderde desseinen mochten reusseren, ende zy meerder toeval bekomen, so heeft het Godt Almachtig belieft de Wapenen van den Staet, onder het beleydt, ende de vigilantie van den Heere *Prince van Tarante*, soodanig een goet succes te verleenen, dat die plaetsen gerecupereert, die Trouppes geslagen, gedissipeert, geruineert, ende voor het meeste gedeelte tot een considerabel getal van *vyf hondert* a *ses hondert* man gevangen, ofte doodt gebleven zijn, ende dit alvoorens dat die tot Burgerhout onder Antwerpen lagen, ende andere van elders meer haer kosten conjungeren, ofte by komen, gelijck vervolgens oock die Trouppes die omtrent Maestricht, Lande van Overmaze, partage des Koninghs van Hispangien lagen, ende haer dessein hadden ghemaeckt op de Kasteelen van *Valckenburgh* ende *Daelhem* in het executeren van de selve geslagen ende gedissipeert zijn geworden. Waer op verders is gevolgt, dat de Trouppes van den Grave *vander Natt*, die haer gecampeert hadden onder Antwerpen, tot Burgerhout voorsz mede gemarcheert zijn, in het district van den Staet, surprennerende het Casteel van *Wouw*, in het Marquizaet van *Bergen op Zoom*, alwaer zy als d'andere geslagen, ende gedissipeert zijn geworden door de Militie van den Staet, oock voor een groot gedeelte tot een considerabel getal gevanghen blyvende, alles mede met recuperatie van het voorgeroerde Casteel *van Wouw*. Ende of wel verscheyde klachten over dese hostile actien ende invasien zijn gedaen, ende versocht satisfactie ende reparatie, ende voor 't toekomende versekeringe dat sulcx niet meer soude geschieden, ende ende een schriftelijcke verklaringe, dat geen Engelsche of andere Vyandtlijcke Trouppes passagie soude werden gegheven, om desen Staet te beschadigen, soo heeft men het selve niet konnen erlangen, maer geduyrigh gedeclineert eene verklaringe dien aengaende te doen, ende getracht persua-

sien te gebruycken, om te doen gelooven dat men in alle sinceriteyt was procederende, om te onderhouden alle goede Nabuyrschap ende correspondentie, daer toe employerende soodanige argumenten, die niet min choquant als frivool waren, onder anderen dat den Heere *Marquis de Castel Rodrigo*, Gouverneur van de Spaensche Nederlanden, by dese ongelegentheyt van den Staet (soo geliefde men het te noemen) op der selver Forten ende Frontieren, weynigh van Guarnisoen versien, niet en hadde geattenteert, ofte ge-entrepreneert; Ende of wel voornaementlijck aen den Heer Ambassadeur van Spangie alle het geene voorsz is, levendigh is vertoont geworden, ende aengewesen volgens het recht der Volckeren, niet over-een en quam met de goede naebuyrschap, dat als twee Naebuyren in Vrede met den anderen zijnde, een van beyde gedooght ende aensiet, dat in sijn territoir, segghe niet alleenigh werving e geschiedt, maer directelijck uyt het selve op den anderen vyandtlijck wert geageert, ende dat noch op den naem, ende van wegen een ander Prins ('t welck te noteeren is) verder af gelegen. Dat haer Ho. Mog. ende der selver Geallieerden oock geen commoditeyt ontbrack, om op den eygen voet genoeghsaem het geheele gebiedt ende districkt van den Koningh van Spangien in Nederlandt te doen berooven, plunderen, brandtschatten, ende onder contributie te brenghen, ende gebruycken de eygene remisen, eschappatoiren, discourfen ende uytvluchten, als men tegenwoordigh tegens haer Ho. Mog. was doende; dat tot sulck een werck veele de handen albereyts jeuckten, ende hare forces nevens die goede occasie waren offererende. Ende of wel het selve met goede Justitie konde geschieden, als niet anders wedervarende dan het geene men was doende, daer noch by quam verscheyden redenen van Staet, ende pretensien tot uytvoeringhe ende prosecutie van gepretendeerde desseinen ende gerechtigheden by dese byzondere conjuncture van tyden ende saecken; soo hebben echter haer Ho. Mog. liever willen afwachten, wat satisfactie voor het geledene, ende verseeckeringe voor het toekomende de selve soude bekomen. Hier doet niet tegens, dat men seght Placaten tegens de Munstersche wervinge te hebben ge-emaneert, ende naderhandt eenige executie daer op te zijn gevolght, ende dat alles is geweest buyten kennisse, ende tegens den wille van den welgemelten Heer *Marquis de Castel Rodrigo*, dewyl de selve Placaten niet ge-emaneert, veel min ge-executeerr zijn geworden, als nae dat veele foules gedaen, de hostile desseinen getenteert zijn geworden, ende dat de voornaemste Frontieren van den Staet met meer Guarnizoen voorsien, ende door het versamelen van een gros van Militie, om tegen te staen, ende te dissiperen dese vyandtlijcke Volckeren, behoorlijck was ordre gestelt, als boven is aengeroert, soo is notoir, dat geen Nabuyr directelijck beschadight en vyandtlijck geaggresseert mach werden uyt het territoir van sijn Nabuyr, sonder dat het selve te reputeren zy voor openbare Vrede-braeck, ende gelijck alhier niet alleenigh de openbare wervinge, is het niet toegestaen, ten minsten geconniveert is, de Loop-plaetsen openbaerlijck geassigneert, *Corps d'Armée* geformeert, Contributien uytgeschreven, plunderinge, beroovinge en rançonneringe gedaen, zijn retrait ende securiteyt gevonden voor de roovende persoonen ende geroofde goederen, vyandtlijcke desseinen geformeert, de selve

 getracht

getracht te executeren met hostile intochten, aggressien, ende 't surprenneren van considerable plaetsen, ende dit alles directelijck uyt het territoir van sijn Nabuyr, sonder de minste concursie ende co-operatie van yemant anders, dan alleenigh dat den naem gepretendeert is geworden van den geenen, hoewel verde afgelegen, daer mede men in Oorlogh was; Of alle het selve te houden zy voor effecten van goede Nabuyrschap ende correspondentie, sincere onderhoudinge van Vrede ende vriendtschap, als men wil doen gelooven, ende niet eer een ander interpretatie konnen nemen, ende nae het recht der Volckeren, eenen anderen name krygen, is by gesonde herssenen te overwegen? Wat aengaet het seggen, te weten, dat den meergemelten Heere *Marquis de Castel Rodrigo* geen kennisse daer van soude gehadt hebben, is irrelevant, vermits de selve kennisse moet hebben, ende gehouden is te nemen van saecken van sulcken Natuyre; ende verobligeert is soodanige ordre te stellen, dat de Nabuyren uyt het territoir van sijn Gouvernement soodanige schade niet en werde toegebracht, ende daer in niet naelatigh en kan, of mach zijn: te meer, om dat niet en soude dulden, dat een andere daer quam ordre stellen tot sijn securiteyt ende verseeckertheyd, ende hy om sulcke reden verobligeert blyft kennisse te nemen, ende vervolgens die voorsieninge te doen als behoorlijck is; zijnde elck Souverain verobligeert niet alleenigh tot kennisse, maer oock reparatie ende satisfactie van alle injurien ende schaden, die uyt desselfs territoir aen yemant van de Nabuyren toegebracht werden, ende by hem hadden konnen werden voorgekomen; het welck met veele redenen te adstrueren onnodigh geacht wert. Gelijck het oock niet wel kan gepresumeert werden, daer alle 't geene boven verhaelt, soo openbaer ende evident in het ooghe van alle de Werelt was geschiedende, met designatie ende determinatie van plaetsen ende persoonen, met haer namen ende logementen, ende daer voort alles soo universeel was, tot sulcken getal van Volck ende Trouppes, die een goet Corps d'Armee hebben uytgemaeckt, dat hy Heer Marquis het selve soude ignoreren, ende hem onbekent zijn; waer by komt, dat t'elckens, ende van tydt tot tydt klachten zijn gedaen, ende reparatie versocht, soo by den opgemelten Heer *Marquis de Castel Rodrigo*, als mede by den Heer Ambassadeur van Hispanien, den Heer *Don Estevan de Gamarra*. Ende of wel by de Gevangenen soo in den *Oudenbosch* als tot *Wouw* bekomen, bevonden zijn verscheyde Brieven ende bescheyden, neven der selver depositien, medebrengende bysondere feyten en circumstantien, daer uyt af te nemen is, alles niet buyten kennisse van den voorsz Heer *Marquis de Castel Rodrigo* beleyt te zijn; en namentlijck dat soo wanneer als de Trouppes die in den Oudenbosch waren ingevallen, ende aldaer post gevat, den Agent van den Bisschop van Munster gelogeert is geweest binnen Antwerpen, in een bekende Herberge, ende aldaer heeft weten te obtineren, dat tot *tweemael* toe 's nachts de Poorte van de Stadt is geopent geworden, om verscheyde Wapenen, Ammunitie van Oorloge, ende andere behoeften, die hy aldaer op voorraedt ingekocht hadde, onder d'opsicht van den Pastoor van den Oudenbosch, zijnde Schoonbroeder van den *Collonel Carp* (die het desseyn op den selven Oudenbosch mede hadde helpen formeren) buyten te brengen, tot de Trouppes die buyten

de

de Stadt lagen, ende bereydt stonden te marcheren tot assistentie van die gene die de plaetse van den Oudenbosch hadden gesurpreneert, ten ware tydinge bekomen hadde van der selver defaite, als boven is aengeroert: gelijck niet mogelijck kan zijn gheweest, dat de Poort van soodanigh een Stadt als Antwerpen, op sulck een tijdt, te weten 's nachts, en tot sulcken eynde, en voorts als vooren is verhaelt, kan werden geopent, dan op speciale ordre van den Heere *Marquis de Castel-rodrigo*, of met kennisse van den Gouverneur van't Casteel; welcken Gouverneur het oock niet en soude hebben derven ondernemen, soo hy niet en ware verseeckert geweest van de kennisse ende inclinatie van den selven Heere Marquis. Alle het welcke dan geconsidereert, ende behoorlijcke nae sijne merite geponderreert, soo is niet vreemt geweest, dat haer Ho. Mog. gedesireert hebben boven een redelijcke reparatie ende satisfactie, verseeckeringe van dat in 't toekomende sulcks niet meer en soude gebeuren, ende der selver Staet, ende d'Ingesetenen van dien niet meer beschadight uyt het territoir van den Heer Koningh van Hispangien; ende namentlijck mede, dat geen Engelsche, ofte andere vyandtlijcke Trouppes passagie souden vinden, dewijle sulcks voor-gegeven wierde; waer op versocht zijnde schriftelijcke verklaringhe van den Heere *Marquis de Castel-Rodrigo*, is op verscheyde instantien tot dien eynde soo aen den selven Heere *Marquis de Castel-Rodrigo*, als den Ambassadeur van Hispangien alhier residerende gedaen; niet geobtineert geworden, daer inne haer Ho. Mog. billicklijck gerust kosten wesen: maer is ter contrarie by den Heer Ambassadeur voornoemt, door expresse ordre van den meer-opgemelten Heere *Marquis de Castel-Rodrigo*, in haer Ho. Mog. Vergaderinge ingegeven seeckere incongrue memorie, (gelijck van soodanige ordre uyt den teneur van de selve memorie consteert) vol choquante termes ende expressien, eerder aenleydinge gevende tot abalienatie, ende verwijderinge der gemoederen, als tot voortsettinge van goede nabuyrschap ende correspondentie, daer over hy Heer Ambassadeur oock door Gedeputeerden van haer Ho. Mog. is begroet geworden, met verhalinge ende aenwijsinge van redenen daer toe dienende, om dese memorie te willen intrecken, ende supprimeren. Ende dewijle alle het geene boven verhaelt is, in het minste niet en quadreert met de goede intentie, van dewelcke de Koninginne Regente van Hispangien, soo by der selver Missive aen haer Ho. Mog. als door monde van den Heer Ambassadeur van Hispangien, in der selver Vergaderinge voor gestelt, tot onderhoudinge van alle goede nabuyrschap, vreede ende correspondentie; Dat oock haer Ho. Mog. uyt den inhoude van de voorsz. Missive van de hooghst-gemelte Koninginne Regente van Spangien hebben konnen bemercken, dat hare Majesteyt noyt niet te recht en is geinformeert geworden; noch door den Heere *Marquis de Castel-Rodrigo*; noch door den wel-gemelten Heer Ambassadeur *Don Estevan de Gamarra*, van de ernstige ende continuele klachten die aen haer respectivelijck, soo tot Brussel door den Resident *Basburgh*, als alhier in den Hage, door d'Heeren Gedeputeerden uyt haer Ho. Mog. Vergaderinge van tijdt tot tijdt zijn gedaen, ende 't geene in de conferentien op dat subject met hem Heer Ambassadeur tot diversche malen gehouden, is gepasseert, ende mondelin-

delinge gerepresenteert; soo sal hy Ambassadeur *van Reede van Renswoude*, op 't fundament van de vooren-verhaelde actien, feyten ende voorvallen, mitsgaders raisonnementen, illatien, redenen ende motiven, of soodanige van de selve als hy best van efficace sal oordeelen, insteren ende aenhouden, ten eynde niet alleenigh op de voorsz foules, beroovinge, als andersints, ende voornamentlijck vyandtlijcke invasien, ende 't surprenneren soo van den Oudenbosch, 't Standt daer buyten, als het Casteel van Wouw, directelijck uyt het Territoir van den Koningh van Spangien op desen Staet gedaen, mach bekomen worden behoorlijcke satisfactie ende reparatie, maer noch daer en boven verseeckeringe van dat in 't toekomende sulcks niet meer en geschiede; ende in specie, om te mogen hebben een schriftelijcke verklaringe, dat geene Engelsche ofte andere vyandtlijcke Trouppes, passagie ende retraitte sullen vinden op den Bodem ende 't Territoir van den Heer Koningh van Hispangien, ende dit alles soo spoedigh, als het mogelijck sal zijn, op dat haer Ho. Mog. daer naer hare mesures konnen nemen, ende weten waer naer haer te gedragen.

Aldus gedaen ende gearresteert ter Vergaderinge van de Staten General der Vereenighde Nedealanden. In den Hage den *een-en-twintighsten May sesthien hondert ses en sestigh*.

Den een-en-twintighsten May is gehoordt het rapport van de Heeren van Raesvelt ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de Militaire saecken / gevisiteert / ende ge-examineert hebbende de Missive van de Resident Sasburgh, gheschreven tot Brussel, houdende in effect / dat den Heer Marquis de Castel-Rodrigo hem geantwoordt hadde / geen difficulteyt te maecken om te advoueren ende onderteyckenen de generale acte hier voor gestelt / maer dat hy alvooren uyt haer Ho. Mog. wel soude willen verstaen ingevalle de Spaense Nederlanden door d'een of d'ander gedreyght / ofte oock wel aengetast mochten werden / of hy dan oock door soodanige acte verobligeert soude blyven / om geen secours tot defensie der voorsz Landen / derwaerts te mogen doen komen / het welcke hy gheoordeelt hadde in geenen redenen te bestaen / dat hy oock wel soude wenschen / door een reciproque acte gerust gestelt te werden / by aldien wegens de voorsz te geven acte / de meer-geseyde Spaensche Nederlanden eenige moeyelijckheden aengedaen mochten werden; waer op gedelibereert zijnde / is aen den voorsz Resident Sasburgh gerescribeert dat haer Ho. Mog. met 't geene voorsz is gantsch egeen contentement en konden nemen / ende dat hy derhalven by den Heere Marquis soude urgeren d'acte van wegen haer Ho. Mog. gedesireert; dat haer Ho. Mog. geensints en verstonden / dat hy Resident diergelijcke saecke van importantie alleenlijck mondelinge en vermochte aen te nemen / maer dat haer Ho. Mog. sulcks van hem Heere Marquis of wel van de Heer Ambassadeur van Spangien alhier residerende / by missive ofte schriftelijcke memorie souden verwachten / met byvoeginge hoe ende in wat manieren gemeynt wierde dat de voorsz reciproque acte soude behooren gecoucheert te werden / op dat haer Ho. Mog. des te beter / ende seeckerder hare Mesures daer naer konden ende

mogten

Den Heer Ambassadeur van Spangien vernemende dat het hier voor-ghestelde Relaes van de foules / excessen / etc. was gedivulgeert door den druck / ende soo hem als de Spaensche by de gemeente soude odieux maecken / versocht den eersten Julij datter mocht worden ingetrocken. Maer daer op is geresolveert dat het gemelde versoeck ter Griffie soude worden geseponeert.

Den Heer Sasburg schreef van den drie-en-twintighsten Junij / dat des voorigen daeghs een audientie hadt gehadt by den Marquis; hem seggende met genaegen verstaen te hebben 't geen in de jonghste bataille tusschen de twee Vlooten was voor-gevallen; verhoopende dat de verkregen victorie soude strecken niet tot continuatie van soo bloedigen ende alomme verderffelijcken Oorlogh / maer tot aenleydingh van een goeden ende vasten vreede; daer toe sijn Excellentie verklaerde met oprechten yver alles 't geen in desselfs vermogen soude zijn / te willen contribueren.

Hy heeft volgens ordre / nae gehoudene predicatie over de victorie teghen d'Engelsche den dertighsten Junij sijne Vreughde-vuyren doen aensteecken: Hy schreef datter scheen dat veele dese Vreughde-teyckenen niet wel hadden konnen verdouwen / ende over sulcks by alle middelen getracht de selve soo veel doenlijck niet alleen te turberen / maer daer en boven door feytelijckheden te beletten / ja selfs sijn logement te aggresseren / in soodanige manieren als uyt nevens gevoeghde geschrift souden gelieven te verstaen.

Verbael van 't geen gepasseert is op den dertighsten *Julij* sesthien hondert ses-en-sestigh, *waer soo veel tot noch toe door my heeft konnen vernomen werden.*

DEn *dertighsten* Julij *sesthien hondert ses-en-sestigh* geweest Woonsdagh, heb ick door ordre van haer Ho. Mog. vreughde-teyckenen met vuyren als andersints getoont weghens de heerlijcke victorie door Godes almachtigen zegen ende genade tegens d'Engelsche Vloot in de jonghste bataille verkregen, ende ten selven dage des avondts op een Collation genoodight verscheyde Ingesetenen van den Staet, dewelcke ghewoon sijn in onsen Huys Godts woordt te frequenteren.

Omtrent de Klocke *thien* uyren hebbe bevoolen dat men de tonnen (o[nder] 't blasen van eenige Trompetten) soude aensteecken; men heeft ge[sien] een persoon, gekleet in een rooden hemtrock die aen de middelste staeck groot gewelt, ende moetwilligheydt schudden, om de tonnen van bove[n] te werpen, maer sulcks niet geluckende, retireerde sich: Dit was het proefstuck: Daer nae is onsen Coetsier op een van de staecken geklo[mmen] ende dewyle hy besich was om de tonnen van boven aen te steecken onder noch geen in den brandt, heeft sich weder een ander persoo[n] dert, welcke by mijn Huysvrouw is geremarqueert aen den staeck te s[...]

om waer het mogelijck gheweest den voornoemden Coetsier van boven neer te doen vallen, ofte hem te doen branden, ghelijck oock het hayr begost te branden, oock sijnen rock, als mede een weynigh aen de handen gequetst, roepende ondertusschen veele anderen, wat isser aen gelegen offer een *Geusen Houdt* verbrandt? middelerwyle heeft een ander van mijne Dienaren weder een andere staecke aen gesteecken sonder eenige verhinderinge, het welck ghedaen zijnde, heeft sich weder een ander persoon, dewelcke de voorsz. Coetsier vermeynde een Schippers Gesel te zijn, vervordert aen de palen te schudden, waer op de meer-geseyde Coetsier aen den voornoemden persoon seyde dat hy sulcks soude naelaten te doen, gelijck dan oock de selve terstont sich heeft geretireert, daer op volght terstont een ander uyt den hoop toe tredende met een langh mes, 't selve averechts in de handt hebbende, en ghebruyckte dese woorden: *Ghy luyden hebt hier soo veel niet te seggen, ick soude u met dat mes wel in de huyt steecken.*

Mijn oudtste Soon sonder van yets te weten met twee kleyne Stuckjes om onder het branden van de tonnen de selve mede te doen lossen, seyde de Coetsier tegens hem, dat die persoon, hem aenwijsende, hem met een mes in de huyt wilde douwen. Daer op mijn Soon aen den moetwilliger vraeghde wat reden hy daer toe hadde, dat hy soude sien wat hy dede, ende dat hy daer over sijn selven in groote swarigheydt soude stellen, door dien hem van niemandt eenigh leet wierde gedaen, daer op den moetwilliger antwoorde, *ja by Godt dat soude ick hem doen, ende u oock*, treckende uyt de eene sack wederom sijn mes, ende uyt de andere sack een groote steen, tredende alsoo nae mijn Soon toe, om hem te doorsteecken, dewelcke sich in postuyr van defensie stelde, ende soo veel te wege bracht dat den moetwilliger retireerde. Dit alles aldus gepasseert zijnde sonder dat yets tot mijne kennisse was gekomen, alsoo over tafel saten, ende het wel-varen van den Staet (gelijck in soodanighe gelegentheyt wel gebruyckelijck is) met een glaesjen omdroncken, heeft mijn Huysvrouwe de Voor-poort doen sluyten, om verdere moetwilligheydt, ende insolentien te prevenieren, ende is alles alsoo in ruste gebleven.

Eenigen tijdt daer nae (sonder dat wy op yets dachten) sijn wederom andere (daer onder men seght verscheyde vreemde Natien geweest te zijn) met alle moetwilligheydt ons Huys genadert, edoch sonder dat wy daer van eenighe kennisse hadden, slaende, ende werpende soo met deeghens als steenen, alle de glasen uyt, mitsgaders het uyterste effort doende, om de Voorpoort, dewelcke geslooten was, ter neer te werpen, ende sulcks niet konnende effectueren, riepen onder malkanderen, *de Geusen sijn geene Menschen, maer Duyvels, dat sy eene poort konnen defenderen teghens soo veel volck en ghewelt.*

Men heeft onder anderen een persoon geremarqueert, edoch is tot noch onbekent, die met alle furie hackte, ende sloegh op glasen en vensters, daer af nemende eenigh stoot, ende seyde, dat hy 't selve noch verhoopte binnen *Londen* te brengen, ende aldaer te toonen een heroiske daet, offe dit nu geen gepræmediteert werck is gheweest ghelieve alle onghepassioneerde menschen te oordeelen.

Dese

Dese furie nu omtrent den tijdt van *twee* uyren geduyrt hebbende, heeft mijn *tweede* Soon middel ghevonden om achter over een muyr te klimmen ende sich aenstondts vervoeght ten Huyse van den Heer van Necke, regeerende Borgemeester alhier, ende aen sijn Ed. alles bekent gemaeckt, daer nae sonder eenig versuym gegaen na 't Hof by sijn Excellentie d'Heer *Marquis*, de welcke 't selve met de uyterste onsteltenis (gelijck mijn Soon rapporteerde) bereydts verstaen hebbende, gebruyckte tegens hem dese woorden, *Monsieur j'ay desja donné des ordres necessaires, prenez la peine d'allez jusque a l'escurie des Mules, vous y trouveres la garde, & elle vous conduira a la maison*, ende dewijl hy derwaerts spoedigde rencontreerde de Guarde omtrent de Ballie van 't Hof dewelcke in volle gallop bereydts na ons Logement aensette, ende is aldaer nevens een goedt aental Hellebardiers gekomen.

Sijn Excellentie heeft my terstondt door de Heeren *Salsedo*, *Wallar* ende *Amstorf*, Capiteyn, Luytenant ende Cornet van de Guarde doen begroeten, ende verseeckeren, dat het sijn Excellentie uyt het binnenste sijns herten leet was, dat dusdanige desordres ende moetwilligheden waren voor-ghevallen, met verklaren dat sijn Excellentie alle de geene die aen 't voorsz werck handtdadigh sijn geweest, ende achterhaelt konnen werden, sonder eenige conniventie op staende voet sal doen ophangen, presenterende vorders tot onse gerustheydt ende securiteyt, dat alle de Guarde voor ende omtrent 't Huys souden blyven waecken. Ick heb sijn Excellentie door gemelte Heeren ten hooghsten doen bedancken, ende dat my ten vollen verseeckert hielde van des selfs goede ende oprechte genegentheydt tot alle rust ende vrede, gelijck dat oock sijn Excellentie dese saecke seer hoogh is opnemende.

De dolheyt van dit volck is soo groot ende exorbitant gheweest, dat gemelde Heer *Salsedo* Capiteyn van de Guarde een persoon rescontrerende, hem aenseyde uyt den naem van den Coningh dat hy soodanighen moetwilligheyt soude hebben te laten, of dat het qualijck met hem soude af-loopen, ende dat zy al te samen sonder genade souden opgehangen werden: Daer op den moetwilliger aen gemelte Heer antwoorde: *Ghy zijt een man alleen, ick ken u niet, wijckt of ick sal u den degen in de ribben dauwen, zijt ghy oock een Geus, wy sullen al de Geuzé honden den hals breecken.* Over welcke groote stoutigheyt, gemelten Heer Capiteyn sijn Geweer trock; maer siende dat sijn Ed. door de meenighte overvallen soude worden, is genootsaeckt geweest sich te salveren. Dit heeft meer-gemelte Heer *Salsedo* soodanigh in presentie van verscheyden persoonen t'onsen huyse, aen mijn Huysvrouw verhaeldt, soo haest dit geschiet was.

Indien de Heeren Magistraten van *Brussel* door hare Officieren soodanige debvoiren doen aenwenden, als haer Ed. wel precise ordre van sijn Excellentie is gegeven, souden ongetwijffelt van de principaelste Belhamers in korten tijdt konnen achterhaelt worden; Wel is waer dat eenige van de selve terstont uyt de Stadt sijn ghevlucht, ende, soo my geseght werdt, oock eenige bereyts geapprehendeert.

Men kan noch niet seeckers oordeelen, veel min seggen, alhoewel verscheyde suspicien op sommigen zijn, by offe door wien dese verraderyen ende

ende schelmse actien sijn beleydt geweest, soo veel werden wy door verscheyde luyden nu wel geinformeert, maer te laet, dat eenige persoonen van fatsoen, edoch niet bekent, ten selven dage naer de middagh omtrent *drie* uyren tot meermalen voor by ons Logement rydende, hadden ghesegt, men sal van avondt een brave bataille sien; Sommige seggen met de seeckerheydt gesien te hebben, dat andere gelt aen Jongens en oock groote Luyden souden gegeven hebben, ten eynde sy met steenen in de glasen souden werpen; Onder anderen is 'er een geweest dewelcke dese woorden soude gebruyckt hebben in specie: *Ick sal twee pondt groot geven aen die geene dewelcke eerst de deure sal komen op te breken*, andere segghen, dat hy ghepresenteert hadt *thien Patacons* aen yemandt die een Bijl wilde halen om de deure op te backen; Dit is altijdt seecker dat de voorsz persoonen des namiddaeghs voor by het Huys te Peerdt menighmael waren gereden, des avondts daer omtrent sijn geweest, sittende tot *ses* a *seven* in 't getal op kleyne Peerden, edoch hielden haer een weynigh ter zyden om niet bekent te zijn.

Gedaen binnen *Brussel* den *vierden July sestien hondert ses-en-sestigh*.

Geteeckent

T. van SASBORGH.

Hy schreef den sevenden noch nader kennis bekomen te hebben / dat wel anderhalf uyr te vooren eer de Tonnen wierden aengesteecken een groot getal volck van allerley soorte souden ghebruyckt hebben dese woorden / by Godt wy sullent niet verdragen dat de Geusen victorie branden; d'Engelsche hebben de victorie gehadt, ende hebben haer uyt de Zee gejaeght, t'sa laet ons de Tonnen van boven neer werpen; daer op seecker persoon ghenoeghsaem bekendt / maer nu ghevlucht / begost te roepen / vive le Roy d'Espaigne, vive le Roy d'Angleterre, t'sa val aen; daer op dan een generalen storm met steenen op de onnosele Tonnen wierde gedaen / sonder ander gevolgh. De Heer Sasborgh hadt den sesten een langen tijdt met sijn Excellentie wegens de gepleeghde moetwilligheydt gesprocken / ende versocht / dat over soodanige satisfactie aen haer Ho. Mog. mochte gegeven werden / als d'enormiteyt van soodanige grouwelijcke actien was vereysschende / daer op sijn Excell. alle satisfactie beloofde / oock gebruyckte dese woorden; weten sy in dit Landt niet wat het is publijcke Ministers te attacqueren, soo sal ick haer sulcks wel leeren; Ick hebbe gelijck u E. weet, oock lange jaren Ambassadeur aen 't Keyserlijcke Hof geweest; Die saecken sijn seer, ende van al te grooten gevolgh; Daer toe sijn Excellentie voeghde: Ick sal u mainteneren als Minister van de Heeren Staten, met dewelcke ick wil ende genegen ben alle goede correspondentie te onderhouden, sulcks oock by alle gelegentheydt sal toonen, in spijt van alle die geene, dewelcke sulcks lief of leet magh zijn, alsoo ick u estimere voor een goedt vriendt, ende sulcks hebbe ick op gisteren opentlijck aen een yder in de anti-Chambre ghesevdt. De Heer Sasburgh heeft hem wegens gedane toeseggingh ende groote civiliteyt bedanckt / met

ver-

versseeckeringh dat haer Ho. Mog. aengenaem soude zijn / daer van d'effecten te mogen verstaen / daer op sijn Excellentie repliceerde / laet my gewerden, ende hebt maer een weynigh patientie.

Ende sijn Excellentie geliefde hem verder te communiceeren dat den Resident van Engelandt op den vyfden deses / geweest maendagh / by sijn Excellentie geweest / ende onder anderen discoursen uyt eygen motijf geprotesteert ende gesvvooren hadt / dat hy van 't geene hem was weder-varen egeene de minste kennisse ofte voorweten hadde ghehadt / dan dat twee a drie dagsen voor het Vreughde-vyuren eenige Engelsch ofte Yren by hem hadden ghevveest / ende haren dienst gepresenteert om disordre in het branden van de Tonnen aen te vangen / maer dat sijn Ed. aen haer hadde gheantwoordt sulcks nae te laten / ofte dat hy haer soude doen ophanghen / daer op sijn Excellentie seyde: Ick heb hem sulcks niet gevraeght, maer hy quam sulcks uyt sijn selven seggen, alleen hebbe hem geseght dat ick de saecke hielde als aen my gedaen; daer op verders by den Heer Resident niet was geantwoordt / alleen herhaelde met groote Eeden te protesteren in alles onnosel te zijn / sijn Excellentie hadde tot besluyt ghesevdt / alles sal sigh metter tijdt wel openbaren.

Den vier-en-twintighsten Julij is gelesen het advijs des Raets van Staete / geformeert alhier in den Hage den twee-en-twintighsten deses / tot voldoeninge van hare Ho. Mog. resolutie van den sevenden May lestleden / genomen op het Memoriael van den Heer Ambassadeur van Spangien / houdende in effect / dat den Abt van St. Bernaerts was klagende / dat sijne Goederen onder desen Staet gelegen waren gesaysieert / ter saecke dat eene van sijne religieuse intelligentie gehadt soude hebben met den Collonel Carp in de saecke van den Oudenbosch, houdende in effect het voorsz advijs / dat in facto gepresupponeert zijnde / dat den voorsz Abt geen kennisse ghehadt hebbende van de voorsz intelligentie ende sulcks niet geparticipeert aen 't voorsz delict / den Procureur Generael van Brabandt, naer rechten in geenderleye manieren gefondeert soude zijn / omme ter saecke van 't meer-genoemde delict / by weghen van arrest ofte andersints / te procederen op de Goederen / toebehoorende ende competerende aen de voorsz Abdije / ende dat derhalven de saecke naer rechten / als vooren / genomen zijnde / het arrest by den Raedt van Brabandt residerende alhier in den Hage, soude behooren afgedaen te werden; maer naedemael de schaden de goede Ingesetenen van den Staet / geduyrende den Oorlogh met den Bisschop van Munster aengaende / meest toegebracht waren uyt den Bodem van den Coningh van Spangien, ende namentlijck die van den Oudenbosch voornoemt / ende dat haer Ho. Mog. daer van verstonden te versoecken ende te obtineren satisfactie ende reparatie / dat haer E. van gelijcken souden meynen / dat de judiciele procedures voor den gemelten Raedt van Brabandt gestateert wordende / de decisie / nopende de validiteyt / ofte deughdelijckheydt van 't meer-genoemde arrest ende 't gunt daer van was dependerende / soude konnen ende behooren opgehouden te worden / ter tijdt ende wijle toe dat vernomen soude worden / hoedanigen satisfactie men van wegen den Coningh van Spangien, ter saecke voorschreve

schrebe gemeynt soude sijn aen den Staet / ende de goede Ingesetenen van dien te geven ; Waer op gedelibereert zijnde / is goedt-gevonden / dat het voorsz advijs ghestelt soude worden in handen van de Heeren van Heuckelom ende andere hare Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van de Meyerye van 's Hertogenbosch, om te visiteren / examineren / oock over 't voorsz subject met eenige Heeren Gecommitteerden uyt den wel-gemelten Raedt van State ende Brabandt respective in conferentie te treden ende daer van rapport te doen.

Den Heer Sasborgh gelast om sich te informeren ende te adverteren / ofte in die Quartieren eenigh volck ten dienst van den Bisschop van Munster geworben wierde / heeft bericht dat in die Quartieren egeene de minste werbingen / ten dienst van den Heere Bisschop / wierden gedaen : gelijck den Heere Marquis / by dewelcke oock wederom een particuliere audientie over dat subject hadt gehadt / oock hadt verklaert / met begeerte dat hy hare Ho. Mog. absolute mocht verseeckeren / dat sulcks in die Quartieren niet soude gheschieden / nochte oock gepermitteert worden.

Wat belanght den Oversten Pleuren, des selfs Regiment was tot Namen in Guarnisoen / ende bevondt sich soo wel in die Quartieren / dat verseekert was ghemelte Pleuren dien dienst niet soude quitteren om een ander te soecken.

Dat by den Heer Bisschop van Munster voor eenige dagen vijf Compagnien Peerden afgedanckt waren / ende in Sweedschen dienst overgegaen waren / daer van hadt sijn Excellentie geene kennis / maer vertrouwde dat byaldien sulcks mochte geschiet sijn hoog-gemelte Heer Bisschop sich van die volckeren hadt willen ontlasten / als de selve altans niet van nooden hebbende. Ende soo veel sijn E. konde oordeelen / souden het volckeren sijn dewelcke by den Bisschop derwaerts waren gesonden tot dienst van die Landen.

De klachte van André Gois, Coopman ende Borger tot Amsterdam had nu langh getrotteert. Den negen-en-twintighsten Julij wierdt sijn nach nader Request gelesen / houdende de continuatie van klachten / dat hem sijne vier Kinderen door puyr gewelt / ende *odio Religionis* binnen Ath in Henegouw tot nu toe (sijnde over de thien jaren) onthouden werdende / hy Suppl. noch al geduyrigh bevonden hadde / dat alle hare Ho. Mog. serieuse Brieven dienthalven voor desen soo aen de voorgaende / als de jegenwoordighe Gouverneur van de Spaensche Nederlanden geschreven / ende de menighvuldige besendingen / soo door Heeren Gedeputeerden van hare Ho. Mog. ende van de Provintie van Hollandt, in het besonder / als door den Commis Spronssen ende den Agent de Heyde aen de Heer Ambassadeur van Spangie, ghedaen / t'eenemael infructueux uytgevallen waren / ende geensints nae gekomen de beloften ende presentatien selfs die den gemelten Heer Ambassadeur by memorie van den elfden Januarij sesthien hondert vijf-en-sestigh aen hare Ho. Mog. hadde laten doen / van dat de voorsz Kinderen gelevert souden werden op het Fort Rouge, ende dat hare Ho. Mog. souden willen ordre stellen tot der selver receptie / gelijck hare Ho. Mog. oock aen den Commandeur van 't Sas van Gent geschreven hadden / maer dat sulcks alleen was geschiet

geschiet omme te ontgaen d'executie van der selver resolutie den twee-en-twintighsten October sesthien hondert vier-en-sestigh, daer by geordonneert was eenige Papen ofte Priesters uyt het district van Vlaenderen, ressorterende onder het gebiedt van den Coninck van Spangien, op te halen / ende alsoo hy Suppliant nu veele jaren aen den andere / sich als een Onderdaen van desen Staet aen haer Ho. Mog. hadde geaddresseert / omme te mogen verkrijgen executie van een formele sententie op den sesden Februarij sesthien hondert acht-en-vijftigh van het Hof van Hollandt geobtineert / daer by hem de voorsz Kinderen wierden geadjudiceert / soo versocht hy Suppliant / dat haer Ho. Mog. nu eenmael soodanige efficacieuse middelen by der handt souden willen nemen dat den inhoude van de op-gemelte Resolutie van den twee-en-twintighsten October sesthien hondert vier-en-sestigh haren voortganck soude mogen hebben: Waer op gedelibereert sijnde / is goedt-gevonden dat nochmaels aen den Heer Marquis de Castel-Rodrigo gheschreven soude worden / dat hy als noch ingevolge van voorgaende presentatien aen haer Ho. Mog. gedaen / soodanigen prompten ordre wilde stellen / ende die voorsieninge doen sulcks ende daer 't behoorde / ten eynde dat de voorsz Kinderen aen de Suppliant alnoch binnen den tijdt van veerthien dagen of drie weecken uytterlijck ter handen gestelt mochten worden: Ende wierdt den Heer van Renswoude oock gecommitteert om den Ambassadeur van Spangien te gaen versoecken / dat hy dese haer Ho. Mog. goede meeninge ende intentie by den Heer Marquis ende elders daer 't van nooden soude mogen wesen / met sijne particuliere officien wilde seconderen / tot welcken eynde mede aen den Resident Sasborgh geschreven wierde alle uyterige ende efficacieuse devvoiren aen te wenden / ten eynde dat de voornoemde Kinderen binnen den voorsz tijdt aen den Suppliant gerestitueert mochten worden; Des wierdt oock aen den Heer van Noordewijck Gouverneur van Sluys, mitsgaders aen den Commandeur van 't Sas van Gent gheschreven / dat soo wanneer hun van den Suppliant bekent gemaeckt soude werden / dat hem de voorsz sijne Kinderen ter expiratie van den voorsz tijdt van drie weecken niet overghelevert ende in sijne macht gestelt souden wesen / dat sylieden als dan uyt het district van Vlaenderen ressorterende onder 't gebiedt van den Koningh van Spangien souden hebben te doen ophalen eenige Papen ofte Priesters, ende de selve bekomen hebbende / in bewaerderhandt te stellen / ende te houden / ter tijdt ende wijlen toe / dat de voorsz Kinderen metter daet in vryheydt ende onder de gehoorsaemheydt van den voorsz haren Vader gestelt / ofte anders by haer Ho. Mog. geordonneert soude wesen.

De Vloote van Nueva Espaigna is den derthienden Augusti in St. Lucar gearriveert / de ladingh wierdt ge-estimeert op vier millioenen Patacons, daer in begrepen vier-en-twintigh hondert Cassen Indigo, drie duysent Arroben Couchenille, twee duysent Quintalen Campeche hout, hondert vijftigh Canasters Varinesse Taback.

De Keyserinne is den thienden Augusti eerst tot Barcelona ghe-embarqueert: Doch hadt des anderen daeghs tot Cadaquez door contrarie windt en onweder van Donder en Blixem moeten leggen blyven / sijnde daer nae tijdin-

tijdinge gekomen dat 't zedert op den festhienden deser met goedt weder ende windt / weder onder zeyl gegaen was / om de Golf van Lion te passeeren / soo dat de eerste tijdinge die van hare Majesteyt te gemoet gesien wierdt / sijn soude van des selfs goede aenkomste tot Finael.

Men hadde aldaer naericht hoe den derthienden de Vloot van Nueva Espanie, bestaende in thien Coopvaerdy-schepen / ende twee Gallioenen tot San Lucar wel gearriveert was / en reeckeninge gemaeckt wierdt / dat in alles mede bracht tusschen de ses ende seven millioenen stucken van achten aen Silver, vijf duysent Kisten Indigo, vijf hondert Kisten Conchenille / twee duysent vijf hondert Centenaren pont Campeche hout / vijf-en-veertigh duysent huyden, ende eenighe andere Drogues van dat Landt / waer door geloost wiert de Commercie merckelijck weder soude opquicken.

De Zweedsche Schepen die voor eenigen tijdt tot Cadix waren opgebracht geworden / alsoo nae het Rijck van Portugael verscheyde waren van Contrebande en andersints hadden willen brengen / waren toegemaeckt om by de Spaensche Armade gevoeght te werden / doch eerst gevalueert / om daer van satisfactie aen de Eygenaers te geven / by soo verre in Rechten mochten vry verklaerdt worden.

Als aldaer doen ter tijdt het Houwelijck wierde gecelebreert / tusschen de Dochter van den Heere Prince van Ligne, Weduwe van wijlen den Hertogh van Avero, met den Marquis van Guevara, hadde men de Courtoisie willen gebruycken van ten respecte van den Staet / daer van notificatie te doen den Heer Ambassadeur Reede den Heere Baron de Vatteville / hebbende daer van de Commissie gehadt / die sulcks door een Brieffjen hadde afgeleght / en door hem Heer Ambassadeur daer op mede schriftelijck na behooren bedanckt en bejegent was geworden.

Dien morgen was aldaer overleden nae eenige weecken de Heer Marquis van Velada, in seer hoogen ouderdom / sijnde President ghweest van den Raedt van de Spaensche Nederlanden in dat Hof / en wierdt des selfs outste Soon alle dagen aldaer verwacht van Valentien, alwaer Viceroy gheweest is / ende voor ordinaris Ambassadeur nae Roomen gingh.

Den tweeden September is ter Vergaderinge gelesen seecker memoriael van den Heer Ambassadeur van Spangien, houdende klachten / dat 's nachts tusschen den vijf en ses-en-twintighsten Augusti lestleden / omtrent hondert Soldaten van 't Guarnisoen van Sluys gekomen waren tot Soetendael, dicht by de Stadt Brugge, ende de twee eerste Poorten met groot ghewelt open ghebroocken hebbende / den Pater Prefect, ende vier Meesters van de Schoolen van 't Collegie der voornoemde Stadt / gedwongen hadden haer te volgen nae Sluys voornoemt / die aldaer opghehouden wierden nae 't seggen van den Commandant / ter tijdt ende wijlen toe dat de Kinderen aen André Gois gerestitueert souden zijn / volgens ende in conformité van hare Ho. Mog. Resolutie van den negen-en-twintighsten Julij lestleden / welcke Resolutie / houdende een termijn van drie weecken tot de voorsz restitutie / hem Heer Ambassadeur eerst den twee-en-twintigsten Augusti voorsz door den Heer van Renswoude was gelevert / en de traductie van dien den vier en twintighsten

tighsten daer aen volgende: Versoeckende derhalven hy Heer Ambassadeur dat de voornoemde Pater Prefect, ende de vier Meesters ten spoedighsten gerelaxeert / ende met alle verdere executie gesupersedeert mochte werden / ter tijdt ende wijlen toe / dat de antwoorde van de Heer Marquis de Castel-rodrigo op de voorgaende Brief van hem Heer Ambassadeur raeckende het selve subject soude zijn ingekomen: Waer op gedelibereert zijnde / is goedtgevonden / dat de voorsz Pater Prefect ende vier Meesters gerelaxeert ende op hare vrye voeten gestelt soude werden / soo haest als de voornoemde vier Kinderen aen den gemelten André Gois gerestitueert soude zijn / ende eerder niet: Ende is hier van door den Agent de Heyde Extract behandight aen den wel-gemelten Heer Ambassadeur van Spangien, ende gelijck Extract gesonden aen den Resident Sasburgh, om te strecken tot haer respective naerichtinge / ende wijders te dienen sulcks ende daer 't behoorde.

Het Memorie luyde als volght.

LE soubsigné Ambassadeur de Spaigne a appris avec bien d'estonnement, que la nuit du *vingtcinquiesme* au *vingtsixiesme* du passé environ *cent* Soldats de la Garnison *d'Escluse* se seroient emancipés de venir jusques a *Soetendal*, proche de la Ville de *Brugues*, & qu'y ayant rompu avec grande violence les *deux* premieres portes, ils auroient accouru avec la meme a la masson, ou reposoit le *Pere Prefect* & *quatre* Maistres des Escoles du College de la Compagnie de la meme ville qui y estoient allé s'y recreer, & nonobstant que le *Prefect* ayant esté esveillé par ce grand bruits *leur offrit d'ouvrir la porte*, aussitost qu'il seroit habillé, ils rompirent a l'instant les fenestres & les portes, *& quatre d'iceux y estans entrés les espées a la main* se jetterent sur le *Prefect*, & le renverserent par terre menaçant hautement de le *tuer*, & a la fin le forcerent a les suivre sans *sotane*, *Chapeau*, *ny Bas*, & s'estant de méme saisi des *quatre* Maistres, ils les emmenerent touts cinq a *l'Escluse*, où ils sont encore en arrest; & nonobstant le *Prefect* requit le *Commandant* de permettre, que *trois* d'iceux pourroient retourner a leur College, & qu'il se contenteroit de retenir les deux autres, il respondit, qu'il ne le pouvoit pas faire, sans en donner advis *a Messieurs les Estats Generaux des Provinces Unies*, *qui luy avoient ordonné de prendre quelques Pretres ou Ecclesiastiques sur le Territoire du Roy*, & les tenir en arrest, jusques a ce que l'on auroit restitué à *André Gois quatre* Enfans, que l'on luy retient dans *la Ville d'Ath*. Ce qui surprend d'autant plus le soubsigné Ambassadeur, que la Résolution originelle que L. L. S. S. ont prinse sur ce sujeсt le *vingtneufiesme* de Juillet dernier ne luy a esté delivrée par le Sieur *Renswoude* que le *vingtdeuxiesme* du passé, & la traduction le *vingtquatriesme* ensuivant, qu'il en voya sans perte de temps le méme jour *à Monsieur le Marquis de Castel-rodrigo*, estant bien estrange, qu'avant d'attendre le terme de *trois sepmaines* y limité pour la restitution desdits Enfans, lequel ne peut commencer que des ledit jour *vingtquatriesme le Commandant de l'Escluse* ait usé des voyes de fait avec tant de precipitation & de violence, contre l'ordre & intention de L. L. S. S. & contre la bonne foy & voisinage. C'est pourquoy il les prie & re-

requiert tres instamment & serieusement, de luy vouloir ordonner au plustost de relascher ledit *Pere Prefect*, & les *quatre* Maistres, comme mal & indeuement prins, & de s'abstenir de toutes ulterieures executions, jusque a ce que la responce dudit Sieur *Marquis de Castel-rodrigo* soit venue, ce qui sera sans doubte apres que le terme des trois sepmaines soit expiré, quoy que son Excellence se trouve a present à *Mariment*, surquoy le soubsigné Ambassadeur attendra une prompte & favorable resolution de L. L. S. S. ainsi qu'il se le promet de leur ordinaire equité, & moderation, & de la justice de sa demande.

Fait a la *Haye* le *deuxiesme* de Septembre *mil six cens soixante six*.

Signé

GAMARRA.

In October was men doende om de plaetse van den Heer Don Estevan de Gamarra als Ambassadeur by den Staet der Vereenighde Nederlanden wederom te vervullen met een bequaem persoon / alsoo dat Hof geconsenteert hadde in de licentie die wel-gemelten Heer Don Estevan iteratívelijck versocht hadt op sijne hooge jaren; en soude hare Majesteyt daer toe gedespicieert en gedestineert hebben de persoon van den Heere Don Vicentie Dutavilla uyt het Coninckrijck Napels geboortigh / alwaer sich doenmaels bevont met de chargie en tijtul van Luytenant Generael van dat Rijck / nae dat soodanige chargie mede voor desen bekleedt hadde in Puerto Santa Maria onder den Hertogh van Medina Zeli; Des selfs Broeder de Hertogh van San German was Viceroy van Navarra, die voor desen de Wapenen van Badagos gegouverneert hadde onder den Heer Don Joan de Austria, en hadde de Heer Ambassadeur Reede particuliere informatien van de goede qualiteyten / en groote perfectien van soodanigen Heer / doch verstont dat hem voor eenige jaren dese Ambassade noch eens was aengepresenteert geworden / en by hem gedeclineert was geweest.

Zedert versocht de Heer Ambassadeur dat haer Ho. Mog. geliefde den Commandeur in Sluys te lasten dat hy den Pater Prefect, ende de vier andere Meesters van de Schoole van 't Collegie der Stadt Brugge, van Soetendael opgehaelt tegens de vier Kinderen van André Gois, op haer woordt ende beloofte de sistendo soude hebben te ontslaen ofte ten minsten maer twee daer van te houden / ter tijdt ende wijlen toe dat de Heer Marquis de Castel-Rodrigo ordre soude hebben gestelt tot de restitutie van de voornoemde Kinderen, waer op gedelibereert zijnde / is goedt-gevonden het voorsz memoriael gesonden soude werden aen den Gouverneur ende in des selfs absentie aen den Commandeur der voorsz Stadt Sluys, met last ende bevel / dat hy den voornoemden Pater Prefect, ende de vier andere Meesters van bequaem Logement soude hebben te doen versien / ende hun / in Spijs ende Dranck te laten tracteren sulcks als sy selfs souden begeeren / verklarende haer Ho. Mog. nochmaels in gevolge van der selver Resolutie van den een-en-twintigh-

tighsten deses dat de meer-genoemde Pater Prefect ende vier andere Meesters gerelaxeert ende op vrye voeten gestelt souden worden soo haest als de voornoemde vier Kinderen aen den gemelten André Gois gerestitueert souden wesen / ende eerder niet.

Seecker Placcaet van den achtsten Junij was tot Brussel van wegen den Coningh van Spangien gedaen emaneren / inhoudende een generael verbodt / dat niemandt van wat qualiteyt de selve oock soude mogen wesen / directelijck ofte indirectelijck te Water ofte te Lande / van buyten in de Spaensche Nederlanden soude mogen innebrenghen ofte ontfangen / eenige Laeckenen / Grofgreynen ofte Manufacturen van Wolle ofte Saepen gemaeckt: Dit den twintigsten October ter vergaderingh gelesen ende te gelijck in achtinge genomen zijnde / dat soodanigh verbodt niet alleen en contrarieerde het selfde articul van het Tractaet van vrede tussen den hoogst-gedachten Coningh ende desen Staet in den jare acht-en-veertigh gheslooten / maer dat oock het voorsz Grief niet gerepareert was geworden / onaengesien de krachtighe devvoiren van weghen desen Staet daer toe alberevdts aengewendt; Is goedt-gevonden / dat van dese zyde tegens het voorsz verbodt by retorsie voorsien soude worden / ende over sulcks een Placcaet geconcipieert / verbiedende insgelijcks het inbrengen ofte ontfangen van allerhande Manufacturen uyt de Spaensche Nederlanden / in dese Provintien / ende dat tot beter observantie van dien de respective Collegien ter Admiraliteyt versocht souden worden hare gedachten te laten gaen / mitsgaders haer Ho. Mog. dienen van advijsen / door wat middelen ende precautien het voorsz Placcaet in goede ende punctuele observantie gehouden soude konnen worden / edoch soude alvooren het voorsz Placcaet retorsioneel met den gevolge van dien in train te brengen / d'Heer Marquis de Castel-rodrigo noch mael by eene serieuse missive versocht ende nevens ernstighe representatie van de redenen daer toe dienende aengemaent worden / het voorsz generael verbodt in regard van de Ingesetenen van desen Staet te niet te doen / ende in te trecken / ofte dat desen Staet by gebreke van dien genoodtsaeckt soude sijn by wegen van retorsie te procederen. Des is wijders oock aen den Heer Ambassadeur van Spangien, door de Heeren Johan de Wit, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Spangien voor oogen gestelt het notoir ongelijck / dat de Inghesetenen van desen Staet door 't verbodt van Manufacturen wierdt aengedaen / waer tegens haer Ho. Mog. by langer continuatie rigoureuselijck souden moeten voorsien / met versoeck dat hy Heer Ambassadeur de devoiren by haer Ho. Mog. als vooren aengewendt met alle goede officien wilde secondeeren / en is mede den Resident Sasburgh gelast sonder intermissie by den wel-gedachten Heer de Castel-rodrigo aen te houden / ten eynde dat de voorsz goede intentie van den Staet mochte worden voldaen / ofte in allen gevalle by den selven / op 't geen voorsz is / een categorique antwoordt gegeven / met ordre dat hy Resident van des selfs devvoiren wederhalven aengewendt reden soude hebben te geven; gelijck oock aen den Heer Ambassadeur Reede van Renswoude is geschreven / mede alle serieuse instantien aen het Hof van Spangien te doen; oock is wijders aen den

ghedachten Heer de Castel-rodrigo gheschreven / dat hy nu eenmael volghens de goede meeninge ende intentie van de Coninginne Regente van Spangien haer Ho. Mog. wilde laten toekomen de gerequireerde acte van securiteyt / tegens het verleenen van passagie aen de Engelsche over den Bodem van den Coningh van Spangien ressorterende onder sijn Gouvernement / tot nadeel van desen Staet; Ende is nochmaels aen de voornoemden Resident Sasburgh geschreven / dat hy alnoch alle efficacieuse devoiren by den meer-gedachten Heer Marquis soude hebben aen te wenden / ten eynde dat de voorsz acte alnoch ten spoedighsten gedepescheert ende uytgebracht mochte worden.

In October was advijs tot Madrid dat de Keyserinne tot Milanen was geavanceert met gesontheydt van haer persoon; hoe wel verscheyden van het gevolgh overleden ende swaerlijck sieck waren geweest / ende onder de eerste sigh bevonden hadt de Cardinael Colonna, en onder de andere de Hertog van Alburquerque, soo dat men in Spangien noch eenige dagen hadde uytgestelt om het volkomen afleggen van dese reyse met de laetste Curialia van geluckwenschen aen dat Hof te celebreren.

Met een Spaensch schip voor weynige dagen van de Honduras uyt Indien gekomen in San Lucar, had men verstaen dat de Engelsche van Jamaica, met in de dertigh Schepen / meest kleyn Vaertuygh / sich nae de Provincie van Sicaragua hadden begeven / en de Reviere San Juan, tusschen de veertigh en vyftigh mijlen opgevaren waren / ende de Stadt van Nueva Granada, als oock de omleggende plaetsen hadden uytgeplondert / en beginsel gemaeckt van Fortressen op dito Reviere op te werpen / doch daer alsoo haest waren uytgejaecht / en gedwongen geworden sich weder te retireren / en Scheep te gaen met haren beuyt; welck aenlanden ende uytplonderen dito Engelsche in 't Jaer vier-en-sestigh noch eens hebben voorgenomen.

De Spaensche Armade lagh noch in de Baye / en souden misschien negen a tien Schepen weder in Zee konnen gaen / zijnde tot de rest geene voorraedt voor handen / oock veele siecken / tusschen de drie en vier hondert aen Landt ghebracht;

Men hadde tijdinge van Salée dat den Sant aldaer met veertigh duysent Peerden in aentocht was / en wierdt gelooft sulcks te sijn tegens den Prins van Xefihet, die Gaylan voor het meeste deel hadde onder gebracht / als mede om gemelde Gaylan voorts te ruineren;

Tot Malaga was op den vijfden October het Genueesch Convoy aen gekomen / bestaende in seven Schepen om met de eerste goede windt nae Cadix te vertrecken / daer toe tot op den twaelfden dito / noch gene occasie was geweest / en tot dato te Mallega was blijven leggen;

Aen de Schepen van Engelandt, Vlaenderen, ende Calais, hadde men in Alicante op nieuw de Prattica ontzeyt, weghens de besmettelijcke sieckte, ende klaeghde men in dito Alicante seer over de groote ongelegentheydt die haer met den harden Oorlogh ter Zee was over gekomen / en dat door het uyt-blijven der weynige Fransche, en Engelsche Visch-schepen voor groote armoede / en ongevallen onder het gemeene volck gevreest wierdt;

Van

Van Barçelone schreef men dat tot Barbona la Chambre de Grands Jours verwacht wierdt / de welcke voor het meeste deel bestaen soude uyt Parlements-Heeren van Tholouse, en waren daer veele Persoonen in groote bekommeringh; Tot dito Barçelone had men sich nu gherust gestelt over het verschijnen van de Fransche Troupen op de Frontieren aldaer / alsoo gebleecken is / maer alleen gheweest te zijn om de Gabellen aldaer in te vorderen;

Als de Troupen van Portugael dese dagen by Estremos vergadert waren / heeft de Marquis de Caracena het meeste deel van de Spaensche Ruyterye tusschen Juremena, en Villa Viciosa by een gehouden; Waer op die van Portugael wederom resolveerden de Troupen na hare respective Guarnisoenen te senden; Ondertusschen de Graef van Charny, met ontrent duysent vijf hondert Peerden, en passant een doortocht voornam / en eenige Plaetsen dede uyt plonderen;

Van de Heer Ambassadeur Reede ontfingh men advijs in 't laetst van October, dat hy verscheyde malen aldaer te Hove had gherepresenteert de groote prejudicie die de goede Ingesetenen van den Staet quamen te lyden, mits de continuatie van weygeringh / om de Schepen in alle de Plaetsen ende Havenen van dat Rijck te admitteren / onder pretext van de besmettelijcke sieckte, niet tegenstaende hy te meermalen publique ende by den Heer Don Estevan de Gamarra, geapprobeerde ende geconfirmeerde Certificatien hadde ge exhibeert / ende dat daer op hem te gemoedt was gevoert / dat voor aleer daerinne met gerustheyt te konnen resolveren / noch van nooden soude sijn nader informatie van den selven Heer Ambassadeur. Waer op ghedelibereert sijnde / is goed gevonden dat den Agent de Heyde hem soude vervoegen by den wel-gemelden Heer Ambassadeur van Spangien, ende versoecken dat sijn Excellencie de voorschreve gerequireerde nader verklaringe ende certificatie wilde doen depescheren / ende aen haer Ho. Mog. laten over leveren / om vervolgens den ghemelden Ambassadeur van Reede van Renswoude toe gesonden te werden.

In desen tijdt gebeurdent oock / dat eenige Schepen van Oostende waren uyt gheloopen nae Spangien, ende in Zee komende / door tempeest ende contrarie windt ghedreven in de Wielingen. Aen de Heeren van Zeelandt wierdt aen gebracht / dat men tot Oostende diergelijcke Hollandsche, door tempeest of ander gevaer in Oostende ingeloopene Schepen / had het reght van Licent af genomen / hoewel sy geen last braecken: Waer teghen lieten de Heeren van Zeelandt nu oock dese Schepen saiseren / ende met volck besetten; Om haer diergelijcke Licenten te doen betalen / hoe-wel sy geen last braecken. Strijdende met het vijfthiende Artijckel van het Tractaet van Marine. Den Marquis de Castel Rodrigo deed sulcks klaghen door sijn Secretaris Parago, ende den Commis van de Finantien Ognati aen den Resident Sasburgh: Seggende dat sulcks gedaen was / ten opsichte van seecker Schip t'huys gehoorende tot Amsterdam, onlanghs uyt Spangien (onder Spaens Convoy) tot Oostende gearriveert / alwaer men eenige reghten van 't voorschreve Schip soude af gevordert hebben; Gemelde Heeren seyden

ghedachten Heer de Castel-rodrigo gheschreven / dat hy nu eenmael volghens de goede meeninge ende intentie van de Coninginne Regente van Spangien haer Ho. Mog. wilde laten toekomen de gerequireerde acte van securiteyt / tegens het verleenen van passagie aen de Engelsche over den Bodem van den Coningh van Spangien ressorterende onder syn Gouvernement / tot nadeel van desen Staet; Ende is nochmaels aen de voornoemden Resident Sasburgh geschreven / dat hy alnoch alle efficacieuse devoiren by den meer-gedachten Heer Marquis soude hebben aen te wenden / ten eynde dat de voorsz acte alnoch ten spoedighsten gedepescheert ende uytgebracht mochte worden.

In October was advijs tot Madrid dat de Keyserinne tot Milanen was geavanceert met gesontheydt van haer persoon; hoe wel verscheyden van het gevolgh overleden ende swaerlijck sieck waren geweest / ende onder de eerste sigh bevonden hadt de Cardinael Colonna, en onder de andere de Hertog van Alburquerque, soo dat men in Spangien noch eenige dagen hadde uytgestelt om het volkomen afleggen van dese reyse met de laetste Curialia van geluckwenschen aen dat Hof te celebreeren.

Met een Spaensch schip voor weynige dagen van de Honduras uyt Indien gekomen in San Lucar, had men verstaen dat de Engelsche van Jamaica, met in de dertigh Schepen / meest kleyn Vaertuygh / sich nae de Provincie van Sicaragua hadden begeven / en de Reviere San Juan, tusschen de veertigh en vyftigh mijlen opgevaren waren / ende de Stadt van Nueva Granada, als oock de omleggende plaetsen hadden uytgeplondert / en beginsel gemaeckt van Fortressen op dito Revière op te werpen / doch daer alsoo haest waren uytgejaecht / en gedwongen geworden sich weder te retireeren / en Scheep te gaen met haren beuyt; welck aenlanden ende uytplonderen dito Engelsche in 't Jaer vier-en-sestigh noch eens hebben voorgenomen.

De Spaensche Armade lagh noch in de Baye / en souden misschien negen a tien Schepen weder in Zee konnen gaen / zijnde tot de rest geene voorraedt voor handen / oock veele siecken / tusschen de drie en vier hondert aen Landt ghebracht;

Men hadde tijdinge van Salée dat den Sant aldaer met veertigh duysent Peerden in aentocht was / en wierdt geloofst sulcks te syn tegens den Prins van Xefihet, die Gaylan voor het meeste deel hadde onder gebracht / als mede om gemelde Gaylan voorts te ruineren;

Tot Malaga was op den vijfden October het Genueesch Convoy aen gekomen / bestaende in seven Schepen om met de eerste goede windt nae Cadix te vertrecken / daer toe tot op den twaelfden dito / noch gene occasie was geweest / en tot dato te Mallega was blijven leggen;

Aen de Schepen van Engelandt, Vlaenderen, ende Calais, hadde men in Alicante op nieuw de Prattica ontzeyt, weghens de besmettelijcke sieckte, ende klaeghde men in dito Alicante seer over de groote ongelegentheydt die haer met den harden Oorlogh ter Zee was over gekomen / en dat door het uyt-blijven der weynige Fransche, en Engelsche Visch-schepen voor groote armoede / en ongevallen onder het gemeene volck gevreest wierdt;

Van

Van Barçelone schreef men dat tot Barbona la Chambre de Grands Jours verwacht wierdt / de welcke voor het meeste deel bestaen soude uyt Parlements-Heeren van Tholouse, en waren daer veele Persoonen in groote bekommeringh; Tot dito Barçelone had men sich nu gherust gestelt over het verschijnen van de Fransche Troupen op de Frontieren aldaer / alsoo gebleecken is / maer alleen gheweest te zijn om de Gabellen aldaer in te vorderen;

Als de Troupen van Portugael dese dagen by Estremos vergadert waren / heeft de Marquis de Caracena het meeste deel van de Spaensche Ruyterye tusschen Juremena, en Villa Viciosa by een gehouden; Waer op die van Portugael wederom resolveerden de Troupen na hare respective Guarnisoenen te senden; Ondertusschen de Graef van Charny, met ontrent duysent vijf hondert Peerden, en passant een doortocht voornam / en eenige Plaetsen dede uyt plonderen;

Van de Heer Ambassadeur Reede ontfingh men advijs in 't laetst van October, dat hy verscheyde malen aldaer te Hove had ghereprefenteert de groote prejudicie die de goede Ingesetenen van den Staet quamen te lyden, mits de continuatie van weygeringh / om de Schepen in alle de Plaetsen ende Havenen van dat Rijck te admitteren / onder pretext van de besmettelijcke sieckte, niet tegenstaende hy te meermalen publique ende by den Heer Don Estevan de Gamarra, geapprobeerde ende geconfirmeerde Certificatien hadde ge exhibeert / ende dat daer op hem te gemoedt was gevoert / dat voor aleer daerinne met gerustheyt te konnen resolveren / noch van nooden soude sijn nader informatie van den selven Heer Ambassadeur. Waer op ghedelibereert sijnde / is goed gevonden dat den Agent de Heyde hem soude vervoegen by den wel-gemelden Heer Ambassadeur van Spangien, ende versoecken dat sijn Excellencie de voorschreve gerequireerde nader verklaringe ende certificatie wilde doen depescheren / ende aen haer Ho. Mog. laten over leveren / om vervolgens den ghemelden Ambassadeur van Reede van Renswoude toe gesonden te werden.

In desen tijdt gebeurdent oock / dat eenige Schepen van Oostende waren uyt gheloopen nae Spangien, ende in Zee komende / door tempeest ende contrarie windt ghedreven in de Wielingen. Aen de Heeren van Zeelandt wierdt aen gebracht / dat men tot Oostende diergelijcke Hollandsche, door tempeest of ander gevaer in Oostende ingeloopene Schepen / had het reght van Licent af genomen / hoewel sy geen last braeckten: Waer teghen lieten de Heeren van Zeelandt nu oock dese Schepen saiseren / ende met volck besetten; Om haer diergelijcke Licenten te doen betalen / hoe-wel sy geen last braeckten. Strijdende met het vijfthiende Articul van het Tractaet van Marine. Den Marquis de Castel Rodrigo deed sulcks klaghen door sijn Secretaris Parago, ende den Commis van de Finantien Ognati aen den Resident Sasburgh: Seggende dat sulcks gedaen was / ten opsichte van seecker Schip t'huys gehoorende tot Amsterdam, onlanghs uyt Spangien (onder Spaens Convoy) tot Oostende gearriveert / alwaer men eenige reghten van 't voorschreve Schip soude af gevordert hebben; Gemelde Heeren teghen

ghedachten Heer de Castel-rodrigo gheschreven / dat hy nu eenmael vol-ghens de goede meeninge ende intentie van de Coninginne Regente van Spangien haer Ho. Mog. wilde laten toekomen de gerequireerde acte van securiteyt / tegens het verleenen van passagie aen de Engelsche over den Bodem van den Coningh van Spangien ressorterende onder syn Gouvernement / tot nadeel van desen Staet ; Ende is nochmaels aen de voornoemden Resident Sasburgh geschreven / dat hy alnoch alle efficacieuse devoiren by den meer-gedachten Heer Marquis soude hebben aen te wenden / ten eynde dat de voorsz acte alnoch ten spoedighsten gedepescheert ende uytgebracht mochte worden.

In October was advijs tot Madrid dat de Keyserinne tot Milanen was geavanceert met gesontheydt van haer persoon ; hoe wel verscheyden van het gevolgh overleden ende swaerlijck sieck waren geweest / ende onder de eerste sigh bevonden hadt de Cardinael Colonna, en onder de andere de Hertog van Alburquerque, soo dat men in Spangien noch eenige dagen hadde uytgestelt om het volkomen afleggen van dese reyse met de laetste Curialia van geluckwenschen aen dat Hof te celebreren.

Met een Spaensch schip voor weynige dagen van de Honduras uyt Indien gekomen in San Lucar, had men verstaen dat de Engelsche van Jamaica, met in de dertigh Schepen / meest kleyn Vaertuygh / sich nae de Provincie van Sicaragua hadden begeven / en de Reviere San Juan, tusschen de veertigh en vyftigh mijlen opgevaren waren / ende de Stadt van Nueva Granada, als oock de omleggende plaetsen hadden uytgeplondert / en beginsel gemaeckt van Fortressen op dito Reviere op te werpen / doch daer alsoo haest waren uytgejaecht / en gedwongen geworden sich weder te retireren / en Scheep te gaen met haren beuyt ; welck aenlanden ende uytplonderen dito Engelsche in 't Jaer vier-en-sestigh noch eens hebben voorgenomen.

De Spaensche Armade lagh noch in de Baye / en souden misschien negen a tien Schepen weder in Zee konnen gaen / synde tot de rest geene voorraedt voor handen / oock veele siecken / tusschen de drie en vier hondert aen Landt ghebracht ;

Men hadde tijdinge van Salée dat den Sant aldaer met veertigh duysent Peerden in aentocht was / en wierdt gelooft sulcks te syn tegens den Prins van Xefihet, die Gaylan voor het meeste deel hadde onder gebracht / als mede om gemelde Gaylan voorts te ruineren ;

Tot Malaga was op den vijfden October het Genueesch Convoy aen gekomen / bestaende in seven Schepen om met de eerste goede windt nae Cadix te vertrecken / daer toe tot op den twaelfden dito / noch gene occasie was geweest / en tot dato te Mallega was blijven leggen ;

Aen de Schepen van Engelandt, Vlaenderen, ende Calais, hadde men in Alicante op nieuw de Prattica ontzeyt, weghens de besmettelijcke sieckte, ende klaeghde men in dito Alicante seer over de groote ongelegentheydt die haer met den harden Oorlogh ter Zee was over gekomen / en dat door het uyt-blijven der weynige Fransche, en Engelsche Visch-schepen voor groote armoede / en ongevallen onder het gemeene volck gevreest wierdt ;

Van

Van Barçelone schreef men dat tot Barbona la Chambre de Grands Jours verwacht wierdt / de welcke voor het meeste deel bestaen soude uyt Parlements-Heeren van Tholouse, en waren daer veele Persoonen in groote bekommeringh; Tot dito Barçelone had men sich nu gherust gestelt over het verschijnen van de Fransche Troupen op de Frontieren aldaer / alsoo gebleecken is / maer alleen gheweest te zijn om de Gabellen aldaer in te vorderen;

Als de Troupen van Portugael dese dagen by Estremos vergadert waren / heeft de Marquis de Caracena het meeste deel van de Spaensche Ruyterye tusschen Juremena, en Villa Viciosa by een gehouden; Waer op die van Portugael wederom resolveerden de Troupen na hare respective Guarnisoenen te senden; Ondertusschen de Graef van Charny, met ontrent duysent vijf hondert Peerden, en passant een doortocht voornam / en eenige Plaetsen dede uyt plonderen;

Van de Heer Ambassadeur Reede ontfingh men advijs in 't laetst van October, dat hy verscheyde malen aldaer te Hove had gherepresenteert de groote prejudicie die de goede Ingesetenen van den Staet quamen te lyden, mits de continuatie van weygeringh / om de Schepen in alle de Plaetsen ende Havenen van dat Rijck te admitteren / onder pretext van de besmettelijcke sieckte, niet tegenstaende hy te meermalen publique ende by den Heer Don Estevan de Gamarra, geapprobeerde ende geconfirmeerde Certificatien hadde ge exhibeert / ende dat daer op hem te gemoedt was gevoert / dat vooraleer daerinne met gerustheyt te konnen resolveren / noch van nooden soude sijn nader informatie van den selven Heer Ambassadeur. Waer op ghedelibereert sijnde / is goed gevonden dat den Agent de Heyde hem soude vervoegen by den wel-gemelden Heer Ambassadeur van Spangien, ende versoecken dat sijn Excellencie de voorschreve gerequireerde nader verklaringe ende certificatie wilde doen depescheren / ende aen haer Ho. Mog. laten over leveren / om vervolgens den ghemelden Ambassadeur van Reede van Renswoude toe gesonden te werden.

In desen tijdt gebeurdent oock / dat eenige Schepen van Oostende waren uyt gheloopen nae Spangien, ende in Zee komende / door tempeest ende contrarie windt ghedreven in de Wielingen. Aen de Heeren van Zeelandt wierdt aen gebracht / dat men tot Oostende diergelijcke Hollandsche, door tempeest of ander gevaer in Oostende ingeloopene Schepen / had het reght van Licent af genomen / hoewel sy geen last braecken: Waer teghen lieten de Heeren van Zeelandt nu oock dese Schepen saiseren / ende met volck besetten; Om haer diergelijcke Licenten te doen betalen / hoe-wel sy geen last braecken. Strijdende met het vijfthiende Artijckel van het Tractaet van Marine. Den Marquis de Castel Rodrigo deed sulcks klaghen door sijn Secretaris Parago, ende den Commis van de Finantien Ognati aen den Resident Sasburgh: Seggende dat sulcks gedaen was / ten opsichte van seecker Schip t'huys gehoorende tot Amsterdam, onlanghs uyt Spangien (onder Spaens Convoy) tot Oostende gearriveert / alwaer men eenige reghten van 't voorschreve Schip soude af gevordert hebben; Gemelde Heeren senden

seyden hem dat sijn Excellentie weghens 't aenhouden der Schepen van Oostende seer verstelt was / ende aenstonds een expres Courier aen den Heer Ambassadeur van Spangien soude doen af gaen, om over 't voorseyde aenhouden van Schepen by haer Ho. Mog. te doleren; Ende by aldien vermeynt wierdt eenige mis-slagen mochten begaen sijn ontrent het bovengeseyde Schip van Amsterdam, dat men daer over behoorde ghedoleert, ende niet *via facti* geageert te hebben: 't En ware by voorgaende denegatie van justitie ofte satisfactie / de welcke sijn Excellencie verseeckerde in alle occasien aen haer Ho. Mog. te willen geven / als ten uytterſten genegen sijnde met de selve een goede opreghte correſpondentie ende nabuyrſchap, tot welſtand ende bevorderinge van wederzijds Commercien, t'onderhouden. Den Resident Sasburg schreef daer over aen haer Ho. Mog. verklarende goede kennis gehadt te hebben / dat in de Maendt van Augusto lestleden oock seecker Schip geladen met Wijnen ende tot Rotterdam t'huys ghehoorende / door Engelsche wierde vervolght, soo dat genootsaeckt was tot Oostende in te loopen, ende vermits de contagieuse sieckte sich na Brugge begaf, van waer wederom willende vertrecken / begeerden de Commissarisen van de Licenten het reght van uyt en inkomen betaelt te hebben; maer soo ras als den Resident sulcks aen den Heer Marquis had geremonstreert / had hy aenstonds ordre gesonden om het voorschreve Schip vry, ende onbekommert sijn reyse te laten vervolghen. Men klaeghde tot Brussel mede dat de aengehouden Schepen / ten hooghsten in haer reyse na Spangien wierden verachtert door den tegenwoordigen goeden windt. Naer eenige debatten is dese saecke gemodereert / ende de Schepen sijn ontslagen.

De Hanse-Steden hebben dit Jaer gecontinueert te water te ghevoelen / d'ongemacken van den nabuyrigen Oorlogh: De Stadt Bremen oock te Lande: Door de strijdigheden die sy hadde met de Croon Sweden, raeckende haer immedieteyt. Sijnde het gerucht al in dien tijdt dat veel duysenden Sweeds Krijghs-volck in Pomeren wierdt verwacht: Ende dat de selve al in de Winter de Stadt blocqueren ende in de Somer met ghewelt souden aen-tasten. Die van de Stadt hebbende veel betrouwen op haer Ho. Mog. lieten de selve van tijdt tot tijdt imbueren / dat sy wetentlijck de Croon Sweden alsoo weynigh als eenigh ander Potentaet tot sulcken feytelijckheydt hadden oorsaeck gegeven / sich altijdt beroepende op het *Instrumentum Pacis*, ende wegh des Rechtens. Dat haer Ho. Mog. seer waren gheinteresseert in de conservatie van Bremen: Insonderheydt nu noch ghedurende den Munsterschen Oorlogh. Versochten alsoo of ende hoe / in geval van belegeringh / sy met volck ende geldt mochten worden gheholpen. Schreven oock aen den Heer Keurvorst tot Cleve. Soo wel d'een als d'ander vonden niet goedt haer directelijck in te laten: Maer in wat manier zy daer in hebben voorsien door een Quadruple Alliantie / sal hier na blijcken.

Tot Hamburgh was van ouds een Gebroederschap of Confrerye / genaemt het Schoone-vaerder Ghefelschap: Reedende ende varende ter Haringh, die aleer ontrent Schoonen sich onthief; Maer sijnde zedert meest ghevangen op d'Engelsche ende Schotsche Kust / was dat Gefelschap ghenoechsaem

noechsaem verballen. Ende alsoo haer Ho. Mog. in desen Oorloghs tijdt haer eygen Haringh-vanghst hadden verbooden / ende in 't Roomsche Rijck / derwaerts den Haringh pleegh te worden vervoert / veel duysent arme menschen om haer onderhoudt waren geinteresseert / soo was 't dat die van het Schoone-vaerder Geselschap tot Hamburgh, tot soulagement van d'arme Gemeente / haer aenbooden eenige Haringh-buysen tegen den ghewoonlijcken tijdt van Hamburgh uyt te rusten / of in Holland te laten koopen. Dienvolghens wierden haer Hoogh Mog. versocht derselver goedertieren ende pieuse ghelieste mochte sijn / in faveur van d'arme menschen / te vergunnen / dat die van 't opgemelde Ghéselschap hier mochten koopen vier a ses Haringh-buysen: Of wel by ontstentenis van sulcks in geval de selve Buysen tot Hamburgh mochten getimmert worden / dat haer Ho. Mog. geliefde haer te verleenen vrypen pas / om van der selver Oorlogh Schepen en Commissie-vaerders ongemolesteert te worden gelaten. Maer dat in te treden vondt men hier niet goedt.

De Heeren van Lubeck hebben den thienden February aen haer Ho. Mog. laten vertoonen / of wel by desen noch continuerende Oorlogh de selve Heeren van 't begin aen ende al-noch met vlijt hadden ghetracht / dat aen beyde krijgende deelen / by ende van de goede Stadt Lubeck alle mogelijcke wilvaerdigheyt wierde bewesen / ende sy alsoo sulcks by ende van den selven wederom genieten mochten; volgens 't welck dan de Nederlandtsche Goederen ende Waren in alle dien tijdt vast sonder onderschreydt door de Stadt Lubeck waren gepasseert / ongeacht by andere tijden de slechte deurvoering niemandt was toe gestaen geweest.

Maer alsoo verspeurt wierdt dat groote ondersleep ende fraude daer onder ghesschiede / doordien veelvoudige Waren / als Nederlandtsche aengehoorige aen gegeven wierden / die doch inder waerheyt aen anderen waren toebehoorende / ende de saecke daerom goede opsicht ende remediering van nooden hadt.

Soo wierdt haer Ho. Mog. sulcks voor gedragen / ende versocht / dat by dese soodane gelegentheydt niet alleen gewoonlijcke certificatien by den doorpasserenden waren gebruyckt / maer dat oock de selve in dier voegen gheclausuleert ende ingericht mochten worden / dat daer door alle ondersleep ende bedrogh verhoedt / ende alsoo de selve vryheydt ghecontinueert konde worden.

Ende sijnde t'eenemael billijck ende reght / dat die van Lubeck alhier evenmatige vryheyt mochten genieten / ende voor alle dinghen raeckende de attaques ende violentien van haer Ho. Mog. Commissie-vaerders versekert sijn. Soo wierden haer Hoogh Mog. ootmoedelijck versocht / daer op te stellen soodanige hoogh-gunstige ordres als de selve billighmatigh ende noodigh souden bevinden.

Dit wierdt gesonden aen de Heeren van d'Admiraliteyt tot Amsterdam: De selve schepten in 't eerste eenige jalousie / ende konden daer uyt niet anders verstaen / of men wilde eenigen wegh prepareren tot eenige nieuwe beswaringh. Maer de meeningh was alleen / om aen te wijsen de beleeftheydt van

van de Stadt / ende 't groot gherief dat desen Staet in desen Oorlogh daer uyt toogh. Die van d'Admiraliteyt / wat vlijt men deede / hebben noyt goedt ghevonden t'antwoorden. 't Laetste Lidt meenden was door de Placcaten gereguleert.

Voorts waren bykans geduyrige klachten aen haer Ho. Mog. over 't aenhalen van Oostersche schepen / insonderheydt Hamborghsche. Waer op by haer Ho. Mog. anders niet gedaen wierdt / als een verwijsinge aen de respective Collegien ter Admiraliteyt / daer de selve op ghebracht wierden. Die daer in sententieerden : Ende hoe-wel dickwils revisien wierden versocht / is noyt gesien dat eenige sententie is geretracteert geweest. Blijvende de Heeren Raden altijdt by haer advis : Ende dan bleef alles soo 't was : Hoewel dickwils is versocht / dat in sulcken cas van wegen haer Hoogh Mog. door een Superarbiter mocht worden voorsien.

Veelmael zijn oock versocht geweest Passepoorten om vry door Zee te gaen : Sulcks is somtijdts toe gestaen : Doch noyt het niet visiteren / dies de Capers niet lieten de selve soo wel te vexeren als andere.

De Heeren van Bremen schreven den seventhienden Februarij aen haer Ho. Mog. dat den selven uyt den gemeynen geruchte bekent was / hoe de Koninghlijcke Majesteyt ende Croon Sweden een groot ghetal Krijghsvolck te Peerde ende te voet ten deel uyt Sweden gebracht / ten deel in Duytslandt geworven in de Hertoghdommen Bremen ende Verden, naest die Stad had laten legghen ; Daer mede het alsoo verre was gekomen / dat alreede zedert eenigen tijdt eenige Ruyter-wachten op Breemschen grondt ende boodem / seer nae tot op een vieren-deel mijls aen de Stadt uyt ghestelt waren / waer nevens oock het Commercium seer getroubleert ende gesperret was geworden / het gerught gevende dat soodanige stercke armature ende voornemen weder op die goede Stadt ghemeynt soude sijn / soo dat zy oock billick groote apprehensie daer van namen / ende soo veel mogelijck haer in postuyre setten moesten.

Alsoo dan oock haer Ho. Mog. niet verborgen was / dat de hoogh-loffelijcke Croon Sweden eenige pretensie op de Stadt maeckte / ende by het in Anno sesthien hondert vier-en-vijftigh door interpositie van haer Ho. Mog. behandelt accoordt / noch een ende ander was uyt ghestelt / men haer oock verscheyde Contraventien tegen 't selve accoordt imputeren wilde / ende zy noyt geweygert hadden alles wat naer communicatie der imputatien billick ende verantwoordelijck soude sijn / haer believen te laten / ende als een wegh *amicabilis compositionis* (als dewelcke soo wel *in instrumento Pacis generalis Germanicæ* van 't Jaer sesthien hondert acht-en-veertigh Art. 10. §. *Civitati vero Bremensi*, als in het Stadische verdragh selfs ende beyder-zijdts *cum prohibitione viæ facti & armorum* was bestemt) te vooren aen de handt te nemen / hoewel zy altijdt de reflexie op Keyserlijcke Majesteyt ende het Heylige Roomsche Rijck / oock hare hooge Heeren Geallieerde ende Benabuyrden daer by gestelt / edoch de communicatie *imputatorum* noyt konden erhouden. Soo hadden zy doch nu meer voor de bekomingh van soodane communicatie om het aenstaende gevaer / ende alle vordere besorghden on-

heyl

heyl-voor te komen haer geaccommodeert / ende den Koninghlijcken Sweedschen Veldt-Heer Graef Wrangel met eene beschickingh beëret / oock haer gevallen laten / verder na Staden tot de beraemde verdere Tractaten / ende ten voorsten sonder eenige mediatie de hare af te veerdigen; die heden in Godes name waren af ghereyst. Daer by zy gelijcke-wel niet hadden begeven d'adhibitie van eenige Heeren Mediatores ende Interponenten / maer veel meer *pro re nata* den selven daer toe te bidden / haer *per expressam* ghereserveert / ende voor behouden.

Nademael zy dan tot noch toe niet konden weten / wat onder den schijn der goedlijcke Handelingen of anders haer mocht aengemoedet werden / ende by ontstandene roep van noch meer opgeboodene ende te werven volckeren / zy besorgen moesten / dat sulcks eenichsints *duriora postulata* geven mocht / de welcke te declineren ofte te vermilden ende te behandelen / zy alleen te weynigh zijn mochten.

Soo versochten zy hier mede haer Ho. Mog. gantsghedienstelijck / den selven geliefde haer hooghst-goedige mediatie of interpositie van selfs ende als *proprio motu* te offereren; Ofte oock haer niet te verdencken dat zy 't selve voor sloegen ende daer op drongen; Edoch op den onverhoopten geval indien van de zyde van den Koninghlijcken Sweedsen Veldt-Heer de selve niet soude worden aen ghenomen / alsdan yemandt uyt haer middel hoogh-geneyght te committeren / die *assistendo* sich haer by de Tractaten mede mocht aennemen / ende in geval geene verantwoordelijcke ende billicke conditien te bekomen waren / dese haer oude Geconfedereerde ende welgelegene Stad alsoo aen de handt te gaen / als haer Ho. Mog. naer hare welbekende prudentie ende vaillance *pro interesse religionis & vicinitatis* oock anders van selfs best achten ende goedt vinden souden.

Sy hebben den drie-en-twintighsten weder geschreven door haer Heeren Afgesanten tot Staden / te hebben ontfangen de Koninghlijcke Sweedsche Propositie / ende daer in niet anders bevonden / als dat men haer die van Keyserlijcke Majesteyt haer afgevorderde Rijcks-huldingh hoofdtsaeckelijck imputeerde / ende daer door sich bevoecht achte / alsoo weynigh den door haer Ho. Mog. krachtige interventie beraemde Stadische vergelijckinge de Anno sesthien hondert vier-en-vijftigh, als het *Instrumentum Pacis* selfs de Anno sesthien hondert acht-en-veertigh, daer in bevoolen was / dat men *ab armis desisterem & amicabilem compositionem* of *viam juris* voor de handt soude nemen. Maer nademael zy tot sulcken *actu* (als van de Koninghlijcke Sweedtsche zyde *in statu immediatis* bevonden / *per instrumento Pacis* bevesticht / op voorigen Rijcks-dagh van de samentlijcke Keurvorsten ende Standen des Rijcks wedermalijck verklaert / ende door het voor-gedachte Stadische Tractaet in besit van dien gelaten) gelijck andere Rijcks-steden van de Keyserlijcke Majesteyt geroepen / ende sonder sulcks de confirmatie van hare Privilegien niet konden erhouden / ende in hare macht niet was / dat geene wat sijne Keyserlijcke Majesteyt ende het Heylige Roomsche Rijcke toe behoorde: haer te begeven of te quiteren / ende als het van haer ghedaen wierdt sy van des Rijcks zyde niet sonder merckelijck ghevaer souden zijn;

Alsoo

Alsoo dit *postulatum* te versachten / sy nu meer geen ander middel inder daedt sagen te bekomen / als nevens andere hooge Heeren Mediateurs haer Ho. Mog. staetlijcke bystant te erhouden; soo wilden sy haer Ho. Mog. hier mede nochmaels onderdienstelijck ghebeden hebben / om haer wel-bekende mede inloopende interesse, gelijck voormaels hoogh-roemelijck was gheschiedt / alsoo oock dese mael hoogh-geneyght van self te concurreren / ende die alreede versochte besendinge / sonder vertoef in 't werck te stellen / te meer om dat die jonghst - aengeduyde op haeren grondt ende bodem aengerichtede Ruyter-wachten / metter tijdt nader aen de Stadt toe gheset / en hare afgeordneten rond uyt ghesepdt was / dat die uyt Sweden ende Pomeren getransporteerde Volckeren harer Stad halven by gevoert waren ('t welck men anders tot dato aen allen oorden met vlijt had gesocht te bemompelen) den welcke nochtans men wel vorder tot grooter dessein wiste te ghebruycken; Wanneer die Stadt te vooren tot haren wille ('t welck den Allerhooghsten in genade verhoede) soude ghebracht sijn: Te geswijgen dat gedreyght wierdt met aenvoeringh van noch meer manschap / in Sweden ghereet sijnde / oock Oorlogh Schepen vorderlijckst op de Weser te brengen. Verhoopten van haer Ho. Mog. gewisse verhooringh / blijvende eerbiedigh met trouwillige diensten yeder tijdt sulcks te verschulden.

Sulcks is ghestelt in handen van de Heeren van Ommeren ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden totte saecken van Sweden, om te visiteren / examineren / oock de voorige Tractaten mette voornoemde Stadt Bremen gemaeckt na te sien / ende daer van rapport te doen.

De Propositie van de Koninghlijcke Sweedsche Ministers aen de afgesondene van Bremen, was luydende als volght.

HOedanigh, zedert dat sijne Koninghlijcke Majesteyt van *Sweeden* onsen aller-genaedighsten Heere, dit Hertoghdom *Bremen* met eenparigh consent en toestemminge van sijne Roomsche Keyserlijcke Majesteyt, oock van de Keur-Vorsten, en Stenden des H. Roomschen Rijcx, als een immediat eeuwighduyrigh Rijcks-leen, aen sich heeft bekoomen, sich bemoeyt heeft des selfs welvaert en rusten hooghst te bevorderen, sulcks is kenbaer; Ende allerhooghst-gedachte Coninghlijcke Majesteyt heeft niet vermeent gehadt, dat sy met de Stadt *Bremen* hier te vooren in strijdt komen, ende de selve met hare Wapenen in Anno *festhien hondert vier-en-vijftigh* tot reden soude hebben moeten brengen en aenwijsen. Alsoo het evenwel sijne Coninghlijcke Majesteyts hooge gerechtighe en Coninghlijcke autoriteyt niet anders heeft konnen toelaten en lijden, is de selve eyndelijck tegens haren wille daer toe genoeghsaem genootperst, doch door Godes genade, de saecke daer heenen uytgevallen, dat door Tractaten de doens geresene misverstanden en strydigheden in der minne sijn wegh en bygeleght geworden. Het ware te wenschen geweest, dat ghelijck aller-hooghstgedachte Koninghlijcke Majesteyt aen hare zijde het Reces in alle sijne puncten en clausulen heeft laten na komen, dat soo oock de Stadt *Bremen*, volgens hare plicht, van gelijcken sich mede

de alsoo hadde vertoont , ende niet veel meer in verscheyde stucken, insonderheydt zedert Anno *sesthien hondert seven-en-vijftigh* , ongeacht alle voorgaende veelvoudige afmaningen , soo opiniater en moetwilligh daer teghens tot noch toe hadde gehandelt ; Oock soo dat, by aldien meer allerhooghstgedachte Koninghlijcke Majesteyt niet t'eenemael in dit haer Hertoghdom hare hooge authoriteyt gelijcksaem onder de voeten van hare gehuldighe Stadt *Bremen* heeft willen sien treden , de selve wederom met seer swåre kosten by ongelegen jaers-saisoen verscheydene trouppes te peerd ende te voet over Zee in dese hare Landen heeft moeten senden, waer van oock op den noodtval, gelijck nu alrede kenbaer is, een grooter aental om ten deele in *Pommeren*, ten deele uyt Koninghrijck Sweden te werden ge-embarqueert , paraet staet, alle mede om in dit Hertoghdom over te voeren , oock te Water eenige hier toe gedestineerde Oorlog-schepen tot beleggingen des grooten strooms deses Hertogdoms met den eersten verwacht hebben te werden , om alsoo daer door de ongehoorsaemheydt van hare gehuldige Stadt , als sich die niet by tijdts door raison soude willen laten geseggen , te dwingen ende tot schuldige gehoorsaemheydt te brengen : Wat dit voor eene ongelegentheydt aen de Stadt *Bremen* soude veroorsaecken , by aldien het in 't werck wordt gestelt, sulcks kan yder een , onpartijdigh zijnde, lichtelijck van sich selfs afnemen. Ende alsoo de springh-ader van alle dese ongelegentheydt en wederwaerdigheydt, die de Stadt *Bremen* hier uyt kan overkomen , alleenlijck is de aengematighde *immedieteyt* en Rijcks-Stadtsche *Hooghedyt* , waer uyt alle strijdigheden tot noch toe sijn ontsprongen ende aen sijne Koninghlijcke Majesteyt door veelerhande gepleeghde exorbitantien contrari het reces van *Staden*, veelvoudige en groote verongelijckingen sijn toegevoeght , oock aen de Stadt selfs periculeuse ende hooghst-kostbare consequentien daer door sijn veroorsaeckt , ende sonder welckers stoppinge dit Landt en Hertoghdom in geen bestendige ruste ende vreede kan werden geset , als moet sijne Koninghlijcke Majesteyt eyndelijck tot de saecke treden , ende de selve eens voor altijdt uyt den grondt laten wech nemen. Men is aen dese zijde heel wel indachtigh dat in het reces van Staden Anno 1654 *punctus immedietatis* gesuspendeert en op verdere Tractaten is uytgestelt geworden , maer alsoo de Stadt *Bremen* dit Artijckel directe te buyten is gegaen , vermits Roomsche Keyserl. Maj. de selve zedert heeft gehuldiget, dat oock anderwaerts de selve Stad in veele en verscheydene stucken buyten het reces en hare schuldigheyt sich heeft vergrepen, als konnen meer-hoogstgemelte Koninglijcke Majesteyt van *Sweden* nu langer niet stille staen , om, met bystandt van den hooghsten Godt , de Hooft-saecke by de handt te nemen , ende uyt den grondt te laten wech-rucken ; ende begeeren dienvolgens op de Stadt *Bremen* , dat sy van wegen de voorsz veelvoudige gecommitteerde contraventien tegens het reces van Staden , niet alleen reden ende antwoordt , maer oock respective reparatie en satisfactie daer over geven , ende dies wegen het aengematighde *Rijcks Stadtsche prædicat*, waer uyt als uyt den eenighsten springader alle soodanige weder-waerdige proceduyren sijn gevloeyt , varen laten , in de stand daer inne sy van eenige hondert jaren herwaerts tot Anno sesthien *hondert een-en-veertigh* geweest zijn , ende van rechts wegen als noch hebben te

te zijn, sich houden als andere sijne Koninghlijcke Majesteyts vrye Landt-stenden, ende dies wegen sijne Koninghlijcke Majesteyt de meer-hooghst-gedachte toe-behoorende ende genoeghsaem verseeckeringe hebben te doen: Welcken aengaende dan de Stadt sich selfs overvloedige en krachtige motiven sal weten voor te stellen, als sy considereert dat sy van alle tijden, doen *Bremen eerst* de vryheydt van een *municipium* bequam, onder een mediate Overigheydt heeft gestaen; Ten *tweeden*, dat sy gelijck andere Aerts-stiftsche vrye Landt-stenden op de Landt-dagen deses Aerts-stifts, doch nu Hertoghdoms, alle tijdt is verscheenen; *Drie*, hare sessi heeft gehadt; *Vier*, haer *votum* wegen de Stadt heeft gevoert; *Vijf*, hare Rijcks- en Creits- contributien ter Cassa van het Aerts-stiftsche Landt heeft ingebracht, dat oock ten *sesden*, de Stadt *Bremen*, gelijck andere Stenden *ratione cæterarum civitatum*, als *Stade* en *Boxtebude*, sich wegen de Landt-schulden mede heeft onderschreven; ende 't geen ten *eersten* boven alle gaet, dat sy ghelijck andere Landt-stenden den Aerts-Bisschop als haren Land-Vorst hebben gehuldiget, in somma heeft de Stadt *Bremen* als mede gedaen ende verricht 't geen middelbare Landt-stenden past ende toestaet. Soo nu de Stadt sich niet buyten oorsaecke opiniatreert, maer sich by tijdts vinden laet, in 't geen wat sy van rechts wegen te doen schuldigh is, als sal sy sich van alle vreese des Oorloghs, ende vervolgens ten *tweeden* van de groote tot noch toe gespendeerde, ende in het toekomende (Soo sy in de geduyrige vreese des Oorloghs souden moeten blijven) noch grooter en eyndelijck van de onverdraghelijcke op sich leggende contributien, wachten, ende diergelijcke lasten bevrijdt zijn, nevens rijp overlegh, ten *derden*, dat opsluytinge der Commercien, onttreckinge van hare in 't Hertoghdom gelegene Landeryen, de Stadt ende de eer-lievende Borgery sich *lenta quasi tabe* sal consumeren, jae eyndelijck gants in de Stadt by soo gestelde saecke aen Proviant ende Brandt moeten noodt lijden: Ende soo sich, ten *vierden* de Stadt al op vreemde hulpe of anders wilde verlaten, kan een yder verstandigh en onpartigh mensch lichtelijck afmeten, dat sich soo ten eersten geen Potentaet in dit wijt uytsiende werck sal willen steecken, nochte sich daer door in een nieuwen Oorlog met de hooglofselijcke Croon *Sweeden* ('t welck op soodanigen val seeckerlijck soude sijn te bergen) sal willen inwickelen; te meer alsoo souveraine Hoofden veel eer groote schade aen hare middelen als den gheringhste schimp of afbreuck aen hare authoriteyt konnen lyden. Ende als, ten *vijfden*, de Stadt al eenige hulpe te verwachten hadde, ende de selve hun (waer toe doch geene apparentie is) by tijdts mochte werden toegebracht, soo heeft sy doch daer by te gedencken, dat soodanigh secours haer niet te vergeefs, maer wel tegens uytkeeringe van de Krijgs-kosten, ende 't geen noch boven dien van den voorsz Assistent mochte werden ge-eyscht, soude toekomen: Soo dan de Stadt tot daer toe geen lasten hadde gehadt, als soude het als dan eerst recht aengaen, ende de Stadt sich doch eyndelijck aen een party uyt noodt moeten overgeven. Soo dan oock de Koninghlijcke Sweedtsche Wapenen van Godt ('t welck men tot der selver beste is verhoopende) gezegent wierden ende de Stadt *vi bellica* in sijne Koninghlijcke Majesteyts handen quame te vallen, als kan sy sich 't *facit* selfs wel maecken, wat sy in soodanigh cas soude

te

te verwachten hebben: Daer sy in tegendeel sich wel kan versoeckert houden, dat als de Stadt, ten *sesden*, sich behoorlijck tegens sijne Koninglijcke Majesteyt van *Sweden* aenstelt, de selve alle hare Privilegien, Vryheden ende Gerechtigheden, wat naem die oock hebben mogen, soo wel *in Ecclesiasticis* als *Politicis* soude confirmeren, ende de selve noch wel uyt Koninglijcke goedertierentheydt, nae bevindinge van saecken, komen te vermeerderen, gelijck dan de exempelen der Koninghlijcke Steden hier ende elders bekent zijn, hoe hoogh de selve van sijne Koninghlijcke Majesteyt sijn begenadight, ende bevrijdt geworden, die doch tegens *Bremen* in geen vergelijckenisse konnen komen. *Stade* en *Boxtebude* sijn van alle Tribuyten exempt, hoe kan sich een Burger in *Bremen* daer van roemen, die by soodanigen toestandt in weynigh tijdt heel uytgeput soude zijn: insonderheydt soude, ten *sevende* sijne Koninglijcke Majesteyt nevens de Stadt *Bremen* wegen de Octroyen ende Vryheden, die andere sijne Konninghlijcke Majesteyts Onderdanen, binnen en buyten *Sweden*, in de *Sondt*, in *Engelandt*, in *Vranckrijck*, ofte anderwaerts ter Zee genieten, oock wat anders ten beste van de Commercien op den *Weser-stroom* nae desen te obtineren soude zijn, sich mede hebben te verheugen. Daer ter contrarie, als, ten *achtsten*, met sijne Koninghlijcke Majesteyt de Stadt *Bremen* op nieuw in onlust soude geraecken, de selve niet alleen te Lande, maer oock meerendeels te Water aengetast ende beangstigt soude konnen werden, ende hare schepen over al als vyandtlijcke prijs soude zijn: Ende wat soude doch eyndelijck, ten *negenden*, de Stadt voor neeringe hebben, als hun die te Water gesllooten wierde? *Thien*, soude niet van wegen allerhande lasten daer mede de Borgery beswaert was, de selve, ende insonderheydt de gemeene man in oproer en tumulte tegens hare Overigheydt komen, jae selfs die daer door geraecken in pericul van haer leven? gelijck dan in diergelijcke vallen uyt de Historien soude konnen werden by-gebracht exempelen daer die te vooren niet bekent zijn. *Elf*, wat soude het voor een ellendigen standt voor de Stadt zijn? hoe souden de Burgers tegens hare Overigheydt als alle hulpe te spade ende geene genade meer overigh ware, de Kinderen tegens hare Ouderen klagen, dat sy in een soo groote ellende, buyten alle noodt, met de weerde posteriteyt waren gebracht. *Twaelf*, den Raedt ende de Borgery gelieven maer in sich te gaen ende te bedencken den toestandt hoe de selve ten tijde van de Aerts-Bisschoppen sijn geweest, ende hoe de selve naer het aengematighde *Rijcks-Stadtsche prædicat* sich heeft verandert. Of niet de neeringe voor desen grooter en florisanter, als nu tegenwoordigh, sy geweest? *Derthien*, Wel is waer dat aen den Raedt yets schijnt in hare Hoogheyt te sijn toegewassen, maer daer tegens is aen de eerlievende Borgery veel en seer veel van hare neeringe afgegaen, daer de Stadt voor desen *tempore Archiepiscoporum* gelijcksaem mede een *Condominium* in 't Landt hadde, is sy nu door de gestadige vreese ende daer uyt ontstaene veele besendingen ende groote spesen aen Keyserlijcke, Keur-Vorstelijcke ende Vorstelijcke Hoven (van uytlandtsche wil men hier swijgen) tot eene, om soo te seggen, haer eygen selfs opgeledene onnodige dienstbaerheydt vervallen. Men considerere, veerthien, de tegenwoordige Stadts schulden tegens de voorige tijden, in waerheydt sal sich

 een

een merckelijck verschil daer inne bevinden.; Als geene Stadts Goederen meer voor handen zijn (ende dese zijn alle in de macht van sijne Koninghlijcke Majesteyt) daer uyt de schulden konnen werden betaeldt, soo moet de Borgery het beste daer by doen; hoe sal het die dan eyndelijck maecken als haer alle neeringe benomen ende hare Commercien te Water geslooten zijn? Men gelieve doch te overwegen dese en andere, aen de Stadt voor desen beter als aen ons alhier bekende redenen en motiven, sonder dat men het late komen tot de voor oogen staende extremiteyt. Soo dan de voorsz omstandigheden voorhoopentlijck hare consideratie waerdigh bevonden werden, ende men overdencke of met een ydelen ende tegens recht uytgepractiseerden titul van te sijn een *Rijcks-Stadt*, men de gantsche welvaert ende het gemeene beste van soo veel *duysent* menschen op een mael sal willen verspillen, ende het *sero sapimus Phryges* wil practiseren, soo sal de Stadt *Bremen* ende des selfs eerlievende Borgery sich by tijdts accommoderen ende sich buyten alle onruste in vreede en seeckere welstandt setten. Ende gelijck *twee* wegen voor handen zijn, namentlijck, Oorlog of Vreede, als sullen sy verhopentlijck het leste prefereren voor het eerste: maer sulcks kan niet anders, gelijck te vooren is aengeroert, geschieden, als dat de Stadt de gepretendeerde *immedieteyt* ende het *Rijcks-Stadtsche prædicat* quitere; ende daer benevens meer-hooghst-gedachte Koninghlijcke Majesteyt volkomene ende re-ële verseeckeringe geve onverbreeckelijck te onderhouden en nae te komen 't geene sy soo sal hebben belooft, in welcken val dan sijne Koninghlijcke Majesteyt aen de Stadt *alles*, wat in de toekomende confirmatie der Privilegien, ende anders tot ampliatie van de selve allergenadighst sal laten verblieven, ende beloven, sal sy oock Koninghlijck, dat is, vast en van weerde houden, ende sullen door hare Koninghlijcke Majesteyts goedertierene regeeringe, de Stadt, des selfs Inwoonders, ende alle hare nakomelingen in volstandige welstandt boven andere benabuyrde Hanze-steden leven, ende teghens alle aendringendt gewelt, 't zy te Water ofte te Lande krachtigh gemainteneert ende beschermt zijn. Dit is het, welcke in den name van d'aller-hoogst-gedachte Koninghlijcke Majesteyt ende op des selfs genadigste bevel, aen de Heeren Gedeputeerden der Stadt *Bremen* te proponeren is geweest, en verblyve, &c.

Wat sulcks geopereert heeft / is vervolgens te sien.

Sy belasteden my sulcks met discretie alhier aen te brengen: ende lieten by Keur-Brandenburgh desgelijcks officien doen.

Tot Regensburg wiert in de swevende ende Breemsche saecken een Rijcx-goedtachten geformeert; 't welck aldaer in de drie Rijcks-leden *communibus votis* is gearresteert. Ende wierdt geremarqueert dat hoe langer hoe meer by de Westphaelsche ende Neder-Saxische Craitz Vorsten ende Standen / ende voor al by syn Keyserlijcke Majesteyt de Sweedtsche desseynen omtrent de Stadt Bremen seer hoogh wierden geapprehendeert / ende inclinatie bespeurt / de Stadt Bremen, soo het noodt deed te protegeren.

In May schreven de Heeren van Bremen aen my / om nevens ghelucke-

wen-

wenschingh tot de Munstersche Vreede / te versoecken haer inclusie in de selve. Een tweeden, dat in cas van alliantie mochten oock daer in mede haer Stadt ende saecke werden gebracht. Alsoo sy oock hadden verstaen dat tot Stockholm in een project van reconciliatie den Heer Ysbrants was voor-ghehouden / dat desen Staet sich met de Stadt Bremen niet en soude hebben te bemoeyen ; dat sulcks hier mocht worden gedeclineert ; Doch volgens last heb den seventhienden May / audientie hebbende wel van alles gesproocken / edoch niet als op de geluckwensing een schriftelijcke memorie overgegeven.

De Heeren van Hamburgh hebben desgelijcks den achtsten Junij my belast / d'inclusie in het accoordt met Munster te versoecken.

Daer over is namaels noch wederom aensoeck ghedaen. Het wierdt voor eerst in handen gegeven van de Heeren de With, ende andere haer Hoogh Mog. Gecommitteerde tot Noord-Hoorn. Maer alsoo volghens 't thiende Articul het eygentlijck was ghestelt aen de Guarandeurs, soo is het daer aen verwesen geworden.

Ondertusschen hebben soo wel Keur-Brandenburghsche, als Vorstelijcke Brunswijckse, oock Hessische Gesanten, sich gevonden tot Staden, om alle verwijderingh tusschen de Koningh en de Stadt Bremen voor te komen. De Koninghsche stonden eyndelijck op drie pointen. 1. Dat Bremen soude bekennen te hebben gecontraveniеert. 2. Dat tot verseeckeringh in 't toekomende niet alleen de Magistraet ende Burgerye / maer oock den Commandeur van haer Militie soude doen den Eedt van Getrouwigheydt. 3. Dat de Stadt tot het eynde van dit *seculum* soude laten *in suspenso* het effect van haer immedieteyt. In 't eerste met eenigh temperament soude niet veel swarigheyt zijn. Raeckende het tweede waren de Heeren Mediateurs eerst wat hellende / maer beter geinformeert vonden 't niet goedt. Aengaende het derde heeft de Burgerye hooft voor hooft / soo wel Lutherse als Gereformeerde gestemt te willen wagen lijf ende goedt / eer zy soo onwaerdeerlijcken point souden verliesen.

Den acht-en-twintighsten Augusti schreven de Heeren van Hamburgh my / het aentasten ende verbranden van d'Engelsche Schepen op d'Elve / daer van meldt het volgende :

Lunæ den seven-en-twintighsten *Augusti oudenstyl* sesthien hondert ses-en-sestigh.

TEn versoecke van Schipper *Johan Warners*, desselfs Reeders ende Bevrachters, sijnde navolghende Ghetuygen, namentlijck *Jacob Holste* Zeyle-maecker, oudt ontrent *seven-en-twintigh* Jaer, *Sybrandt* Levertsen Boots-man oudt ontrent *ses-en-twintigh* Jaer, Steven Schoemaecker oudt ontrent *sesthien* jaer, en *Iacob Sikers* Kajuyt-wachter, Oudt ontrent *sesthien* jaer, al te samen Scheeps-volck van den voorgeseyden Johan *Werners* voor de wel-verordineerde Heeren Gerichts-verwalters verscheenen, ende hebben ghesament-

mentlijck ende in 't bysonder weghen des voorleden *Vrydagh* avondt, sijnde den *vier-en-twintighsten* Augusti jongsthleden van eenige Hollandtsche Oorlogh Schepen alhier voor dese Stadt op *d'Elve* verbrande *Hamburger* Schip den *Keyser Octavianus* ghenaemt, naer aengehoorde verantwoordingh tot straffe der meynedigheyts, en afleggingh der gewoonlijcke *Eedt van getuygenis*, geattesteert en verklaert, hoe dat voorleden *Vrydagh* avonts ontrent *seven* uyren *twee* Hollandtsche Oorlogh Schepen, waer van den Commandeur *Bredewode* genaemt was, haer aen boordt (soo als zy ontrent de *Nieuwe-moolen* met voorgedachte hare Schepen gants klaer geladen en Zeyl-vaerdigh lagen, en sy alle haer Goederen, Proviand, en wat haer meer noodigh was bereyts in ghescheept hadden, en alsoo maer alleen na een goeden windt wachtede) ghekomen, vyandtlijck geattaqueert, en vinnigh op haer Schip geschoten hadden; Waer op zy gheroepen hadden; *Wy sijn Hamburgers, en willen na Port a Port.* 't Welck nochtans niet gheholpen hadde; Hebbende de Hollanders daer op geantwoordt, *of, ghy Hamburgers zijt, wy willen u wel leeren*; En daer op het Schip beschooten, ende haren Schieman *Erich Carles* voor in 't Schip by den Boegh-spriet staende, doodt geschooten, hadden oock eenighe schooten onder water bekomen, waer door dan hun Schip geheel leck geworden en veel waters daer in geloopen was, sulcks dat in geval het Schip in den brandt ware gheraeckt, zy evenwel volghens haer meeningh daer mede in de Revier souden hebben moeten sincken; De Hollanders waren daer op in haer Schip ghevallen, 't selve plonderende, en sich seer wreedt en tyrannigh tegens haer aen stellende met slaen, vertooningh van blootte Houwers, ende Pistoolen op de borst settende, 't welcke dan aen eenen der deponenten *Sybrandt Laurssen* tot *drie* reysen was wedervaren, en hadden *Iacob Holste* met een stock in de zijde gheslagen, sijn rock uyt gheschooten en genomen, als oock den eenen jongen *Steven Schoemaecker* nieuwe Schoenen aen hebbende, de selve Schoenen af genomen, en oude weder in plaets gegeven, daer toe oock geslagen, ende den anderen jongen *Iacob Siekers* op de selve wijse met een blooten Houwer over de schouderen geslagen, gelijck dan oock de selvige van de schooten in 't been ghequetst wierdt. Daer-en-boven hadden de *Hollanders* haer deponenten uyt het Schip gelicht, en een *Engels* Schip, dat dicht aen 't hare ghelegen was, met een vat met brandende materie aen gesteecken, ende in den brandt geset, welcke dan in haer Schip was overghevlogen, en 't selve verbrande; Desgelijcks heeft den eene jongen *Sybrand Laursse* alleen geattesteert, dat hy op den *Hollander*, soo als zy 't Engelsche Schip hadden aen ghesteecken, begeert hadde, dat zy 't selve Schip van het hare yetwes mochten af brengen, op dat het niet mede in brandt geraeckte, maer dat zy sulcks niet hadden willen doen. Oock heeft *Iacob Holste* geattesteert, dat soo als het Engelsche Schip alreede in brandt was, sijn Vrouw noch in 't Schip sijnde, daer uyt met groot gevaer eyndelijck geberght en gesalveert is gheworden. Attesteren noch gesamentlijck, dat, als de Hollanders aen quamen, zy *drie* Hamburger Vlaggen op hadden, als *twee Roode*, en een mettet *Hamburger* Wapen, soo als op de Basaens Mast ghestaen hadde, sulcks de *Hollanders* wel hadden konnen sien ende bekennen, want 't was noch licht genoegh geweest; De *Hollanders* hadden

den

den oock haer beyde Schip-Booten wegh genomen, de selve behouden, en niet willen weder geven. Vorders is voor gemelde Heeren Gerichts-verwaltene, ten versoecke van wel-gedachte *Iohan Werners*, desselfs Reeders en Geinteresseerden, verscheenen den hoogh-Bootsman des gemelden Schips *Hendrick Keyser* ghenaemt, oudt ontrent *twee-en-festigh* jaren, ende seyde evenmatich *prævia admonitione perjurii, & præstito juramento*, dat hy den naestvolgenden dagh, nae dat de schade ghescheidt was, des voormiddaghs ongevaer *thien* uyren uyt bevel des Schippers *Iohan Werners* tot den Hollandtschen Commandeur was ghevaren, ende den selven *Iacob Holste*, nevens sijn Huysvrouw en den eenen jongen *Steven Schoemaecker* willen af halen; Dan aldaer ghekomen sijnde, hadden hem de Hollanders met seer ongestuyme scheld en dreygh-woorden bejegent, hem voor een *Schelm*, *Dief*, *en ouden Hondt* scheldende, seggende; *Komt du ouden Hondt maer over, hebstu een goeden Rock, wy willen dy die wel uyt schieten*; En diergelijcke scheld en dreygh-woorden meer; Maer hebben hem noch eyndlijck de opgedachte Persoonen laten volgen. Actum uyt de oude Admiraliteyt jaer en dagh als boven. Onderstond, geteeckent *Hieronimus Peterssen Inf. Judicii Hamb. Actuarius*.

De Capiteyn Bredenrode beschreef het als volght / aen de Heeren van d'Admiraliteyt tot Amsterdam.

Edele Mogende Heeren,

MYn Heeren. By de aenkomste van de Capiteynen *Polanen* ende *Pelicorne*, op den *tweeden* deser heb U Ed. Mog. bevel ontfanghen, oock aenstonds daer op ordre gestelt, ende op den *derden September* nieuwen stijl, 's morgens vroegh van beyde ons Lands schepen van yeder *thien* mannen gelicht ende op beyde de Jachten gestelt, ende de selve aenstonds voor af gesonden, om de minste suspicie te geven, dat zy sich souden legghen voor de drooghte van *Altena*, om die geene die noch soude soecken te retireren, te stutten ende de passagie te beletten, sijn met ons *twee* schepen van Oorlogh, naer 't goedtvinden der Lootsen ontrent middagh met de vloet na ghevolght, ende *Staden* passerende alwaer een Jacht van sijne Majesteyt van *Sweden* op stroom lach, als mede een scheepje sijnde een Koninghs Fregat lach in de Haven, hebbe oock alle Vaer-tuygen doen op houden dat niet mochten voor-by passeren, om den Vyandt te waerschouwen, niettemin wierden by de *Sweden* diversche seyn-schooten gedaen, tot waerschouwingh van den Vyandt, 's achtermiddaghs moesten by *Wirtenbergh* anckeren ontrent een uyr, door dien noch op 't seggen van de lootzen geen water ghenoegh hadden; Gingen ontrent Sonnen ondergangh weder zeyl, en sijn des avonts voor de *nieuwe Moolen* gearriveert, alwaer d'Engelsche schepen ten Ancker lagen; als mede eenige *Sweedsche* ende *Hamburger* schepen, die eerst verpreyt hebbe, rapporteerden dat *d'Engelsche* achter haer lagen, daer wy volgens U Ed. Mog. bevel op los gingen, met schieten ende ruineren, soo best doenlijck was, hebbe aenstonds den Admirael benevens *drie* van de grootste schepen verbrandt,

 die

die buyten gemeen kostelijck waren geladen; Middelertijdt hebben de lichtste schepen haer best gedaen t'ontvluchten, vermeenden datze de Jachten, die bejegenen soude, souden hebben gestut, maer is niet gheschiedt, alsoo Capiteyn *Pellicorne* sich excuseert dat Capiteyn *Polanen* in 'taenkomen der *Engelsche* sijn Ancker had gekapt ende hem voor de Boegh gedreven, Capiteyn *Polanen* brenght voor dat sijn volck niet had willen vechten, twijffel niet indien de voorschreve Jachten haer devoir hadden gedaen, dat niet eenen daer van soude hebben ghe-eschapeert, raeckten met ons beyde Schepen aen de grondt, alwaer groot perijckel stonden van verbranden door *d'Engelsche* schepen, die door stroom op ons quamen af drijven, 's nachts met 't hoogste water heb mijn onderhebbende 's Lands Schip weer van de grond gebracht, maer alsoo 't Schip van *Auske Eckes* met het gety niet konde af komen, heb op den *vierden* dito 's morgens ordre ghegeven aen den Capiteyn om het Gheschut daer uyt te lichten, en is alsdoen met het hooghste water wederom vlot gheraeckt, hebben noch *drie* Schepen die boven ons lagen, d'eene ghenaemt de *Goude Leeuw*, en de Schepen *Merry*, ende *Robbert*, zijnde gheladen met stuck-goederen, en alle *drie* Fleuyt-schepen. Op dito quamen diverse Staets-persoonen aen mijn boordt, als de Minister van sijne Coninghlijcke Majesteyt van *Denemarcken*, onder welckers gebiedt de voorsz schepen sijn geruineert geworden, oock is den Minister van sijne Keurvorstel. Doorluchtigheyt van *Brandenburgh* mede alhier gheweest, insgelijcks den Heer Resident *Roomer*, aen de welcke de missive aen U Ed. Mog. heb behandight, insgelijcks is alhier een *Raedts-Heer* van de Stadt *Hamburgh* aen mijn onderhebbende 's Lands schip ghesonden, de welcke versocht dat men doch geen hostiliteyt op dese stroomen soude gebruycken, alsoo sulcks noyt voor desen was geschiedt, de welcke met alle beleeftheydt heb te kennen gegeven, de goede genegentheydt van onsen Staet jegens de selve, en dat in 't minst geen molest aen de harige soude worden gedaen, maer dat ons behoorlijcke revensie op ons vyandt moesten nemen, uyt oorsaeck van ons aengedane schade *in 't Vlie*, en ons d'eerste oorsaeck daer te hebben ghegeven. Waer mede, &c. *Adam van Bredenrode*. In margine stond, in 's Lands Fregat *Leyerdorp*, tusschen de *nieuwe Moolen* en *Wittenbergh*, op de Elve-stroom, den *sesden* September *sestbien hondert ses-en-sestigh*.

Ick heb wel (ghelijck oock namaels den Keyserlijcken Heer Afgesant Friquet) op dat subject aen haer Ho. Mog. van die tijdt af veel klachte ende versoeck tot reparatie gedaen: Maer steeds is die saecke gerenvoyeert aen d'Admiraliteyt tot Amsterdam.

Het Schip van Johan Menkes, oock van Hamburgh, ende onder d'Engelsche ten Ancker legghende / hebben sy tot Amsterdam op gebracht / ende de Goederen / *ad opus jus habentis* verkocht.

Men noemde dit eene retorsie teghen 't geen d'Engelsche hadden gedaen in 't Vlie. Maer die van 't Rijck seyden / dat sulcks was met haer / ende de gantsche Wereldt gespot. 't Vlie was (in regard van d'Engelse) een vyandtlijck territoir: Had men diergelijck ghedaen op de Rebier van Londen of eenigh

eenigh ander plaets onder des Konings van Engelandts district, soo was 't geweest een wettige ende genereuse actie: Maer op een vrye Stroom / ende in de boesem van 't Roomsche Rijck / ende voor de Poort van Hamborgh, daer geen quaedt vermoeden viel / was een pure brigandage. Maer een yder meet sijn recht na de mate van sijn macht. Men heeft hier dickmael selfs geseydt / dat in allen geval het Hamborger verbrande ende 't ander opgebrachte schip behoorden te worden gerepareert ende gerestitueert: maer daer op is niet gevolght.

De Engelsche Gesant Carlingfort heeft daer op de volgende klacht gedaen aen den Keyser / den twintighsten October.

Aller-doorluchtighste Keyserlijcke ende Koninghlijcke Majesteyt, Aller-genadighste Heer.

AEn u Keyserlijcke Majesteyt in de persoon van mijn Heer den Doorluchtighsten Coningh van Groot-Brittannien, doch in den name van de Engelsche Kooplieden wordt ick gedrongen seer nedrighlijck te vertoonen, hoe dat den *vier-en-twinghsten* Augusti nieuwen en den *derden* September ouden stijl laestleden *twee* Hollandtsche Oorlogh-schepen, die eenige dagen te vooren voor de *Luckstadt* hadden gelegen, met *twee* andere kleynder, een Engelsche Vloot Coopvaerders, niet sulcks verwachtende, ende door de vryheydt van de plaets verseeckert, op de Reede ter *Niet-Moolen*, een Engelsche mijle van Hamborgh gelegen, onversiens hebben aengetast, ende in der haest *drie* Engelsche verbrandt, ende andere *drie* genomen, alle met kostelijcke waren beladen, ende meest ten dienste van mijn Doorluchtighsten Coningh gedestineert. Ende hoe wel d'Engelsche Kooplieden al terstont in 't begin van de attacque de beschermingh van den Raedt tot Hamborgh, die doen seer licht was geweest; by aldien sy tegen d'Aggresseurs het geschut hadden willen afschieten, hadden versocht, is 't nochtans soo verre van daer geweest om sulcks te verkrijgen, dat d'Engelsche oock is verbooden geweest de vryheydt om voor haer eygen defensie de Wapenen aen te nemen. Ende als 's anderendaeghs 's morgens de gemelte Cooplieden sagen de Hollandtsche Schepen door de macht van de windt gedreven op het *Sandt*, alsoo dat sy haer van daer niet konden bewegen, noch onse genomen Schepen in verseeckeringe brengen, met grooten yver by den Raedt (op datse soo blijckelijcken insolentie begaen op d'Elve, vrye Rijcks-stroom, tegen d'Aggresseurs al noch in hare macht staende ongestraft niet wilden laten passeren) weder aengehouden hebben; is sulcks weder ydel geweest: Waer nae sy niet gelaten hebben weder te versoecken, datse ten minsten de schepen in een vrye Haven, op de immuniteyt der plaets steunende, ende ongerechtelijck geoccupeert wilden verlossen. Maer dat wierdt oock geweygert, tot dat den *derden* dagh de windt weder favorabel ende d'Elve ongemeen sterck, de Aggresseurs den wegh opende om weder voor de *Luckstadt* te komen. Waer nae de Koninckliicke Sweedtsche Veltheer, Graef *Wrangel*, ter instantie van de Cooplieden van wegen de toe-

gebrachte violentie van d'Aggresseurs heeft satisfactie begeert: Die daer op hebben geseydt dat expresse ordre hadden gehadt van de Heeren Staten Generael om sulcks t'exequeren: waer uyt u Keyserlijcke Majesteyt aller-genadighst kan sien dat de Hollanders niet soo seer mijnen doorluchtighsten Coning, als u Keyserlijcke Majesteyt selfs, ende de securiteyt van 't heylige Roomsche Rijck, ende de publijcke vreede hebben gevioleert; daer het jaer te vooren d'Engelsche Vice-Admirael *Christoffel Mings* in 't gesichte van u Keyserlijcke Majesteyts Kamer-Raedt . . . . doenmaels tot Hamborgh zijnde, aen een geheele Vloot van *hondert en tachtigh* Hollandtsche Koopvaerders, die hy alle seer lichtelijck hadde konnen slaen ende nemen, heeft laten ongeroert ende vry voor by passeren, sonder eenighe d'alderminste teecken van vyandtschap te doen.

Niet weyniger is den Raedt tot *Hamborgh* hier in te beschuldigen, want sy van de passerende schepen gabellen eyst, ende ten dien aensien de securiteyt op d'Elve moet presteren, ende daer om de schade aldaer aengedaen (alsoo sy de schade heeft gesien en de selve hadde konnen beletten, ende niet belet heeft) volgens politijcke ende gerechtige Wetten in allen gehouden is te refunderen.

Alsoo dan u Keyserlijcke Majesteyt uyt desen klaer siet, dat door de gemelte Vreede breeckeninge, violentie op d'Elve ('t welck oock d'aengrensende ende aen de Elve leggende Prinçen des H. Roomschen Rijcx seer qualijck nemen) sijne en des Heyl. Rijcks securiteyt, ende den algemeynen door der constitutien, ende wetten des Rijcks, ende specialijck door het *instrumentum pacis* bevestight, ende aen alle de Christenheydt seer noodigh gebruyck der Commercien op een seer stoute ende reuckeloose wijse is gevioleert, ende de Engelsche Kooplieden een groote schade aengedaen; Ende den Raedt tot Hamborgh (onder wiens bescherminge ende territoir alles is geschiedt) hoewel *driemael* aenghemaendt ende versoght, sulcks, hoewel sy lichtelijck hadden konnen, niet heeft belet, dat sy nae rechte ghehouden is alle schade te repareren.

Derhalven u Keyserlijcke Majesteyt in de persoon van mijn Doorluchtighsten Coningh, ende in de naem van de Kooplieden, ick seer nedriglijck bidde de selve believe den Raedt der Stadt Hamborgh aller genadighst, edoch strickteliick te belasten, dat door haer co-operatie de Hollandtsche de toe-gevoegde schade moghen boeten, de genomene *drie* schepen met de waren *& omni causa* restitueren, ende ten aensien van de *drie* verbrande alle vergoedinge presteren; of by refus van dien de voorsz. Raedt selfs de schade in alles voldoen ende refunderen, ende dat u Keyserlijcke Majesteyt sulckx door middel van sijne ernstighe beveelen, ende vlytighe Fiscaelsche Processen ghelieve te effectueren.

Onderstondt, uwe Keyserlijcke Majesteyts aller-nedrighste ende gehoorsaemste Dienaer.

CARLINGFORT.

Wat

Ho. Mog. Heeren.

U Hoogh Mog. sullen uyt de bygaende copyen believen te vernemen het geene den Sweedtschen Veldtheer de Heere Grave *Wrangel* aen sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt van Brandenburgh onsen genadigsten Heere heeft geschreven, als oock het geene daer op van sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheydt is worden gerescribeert, betreffende die attacques, dewelcke u Ho. Mog. Oorlogh-schepen op de Elve-stroom, zijnde des Roomschen Rijcks *territerium* hebben ondernomen.

Ende geconsidereert, dat daer uyt groote inconvenientien souden konnen ontstaen, jae het geheele Roomsche Rijck, ende insonderheydt die op de Ælve-stroom geinteresseerde Keur- en Vorsten tegens u Ho. Mog. Staet werden ge-exciteert; soo is't dat hoogst-gemelte sijne Keur-Vorstelijcke doorluchtigheydt uyt eene vrye ende nabuyrlijcke affectie ende intentie, ons sijne extraordinaris Gedeputeerden expresselijck heeft gelast u Ho. Mog. dit alles bekendt te maecken, ende met eenen te versoecken, ten eynde u Ho. Mog. soodanige ordre mogen stellen, op dat diergelijcke dadelijckheden niet meer gepleeght, nemaer het Roomsche Rijck, mitsgaders de Leden ende Steden van dien (als dewelcke desen Oorlogh niet is raeckende) in hare neutraliteyt ongekrenckt gelaten, en daer door alle oorsaecken van verwiederingen ende extremiteyten mogen voorgekomen werden; waer op de voorsz. extraordinaris Gedeputeerden u Ho. Mog. billickmatige verklaringe daer om te meer sijn verwachtende, op dat soodanige verklaringe sijne Keur-Vorstelijcke doorluchtigheydt niet alleen tot sijne gerustheydt strecken, maer oock besonderlijck dienstigh zijn moge, omme aen anderen alle vreemde impressien ende mouvementen te benemen.

's Gravenhage den *acht-en-twintighsten* September *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Geteeckent

Matthias Romswinckelijck, Iohan Copes.

Translaet van de Missive vande Velt-Heer Grave Wrangel aen sijn Keur-Vorstelijcke doorluchtigheydt van Brandenburgh.

U We Keur-Vorstelijcke doorluchtigheydt sal nu door het gemeen gerucht verstaen hebben, hoe dat voor weynigh dagen *twee* Hollandtsche Oorlogh-schepen een langen tijdt by Gluckstadt gelegen hebbende, haer ondernomen hebben, die by Altena voor Hamborgh sich eenige maenden opgehouden hebbende Engelsch soo wel Coninckx als Coopvaerdye-schepen, by

 avondt,

avondt, wanneer den Boom alrede in Hamborgh was gesllooten, vyandtlijck aen te vallen, in brandt te schieten, wech te nemen ende te plonderen, oock daer nevens een Sweedts schip, 't welck mede daer onder was niet verschoonende: waer door de *jura Imperii* sijn gevioleert, ende die tot deser tijdt toe vry gewesen Elf-stroom onvry gemaeckt, ende aen een yder gelijcksaem deuren ende poorten *inaudito plane exemplo*, tot rovery geopent geworden. In wat voegen nu de hoogh-loffelijcke Croon Engelandt, dit sal opnemen in dien 't van de Stenden in 't heylige Roomsche Rijck, ende bysonder van die, die aen de Elf-stroom onder Hamburgh sijn geinteresseert, niet soude werden geprevenieert, dat laet ick tot oordeel van u Keur-Vorstelijcke doorluchtigheydts hooge wijsheydt, daer men sijne Majesteyt van Engelandt even soo weynigh soude konnen verdencken, indien de selve *eodem modo*, de revenge tegens die op den Elf-stroom leggende Hollandtsche schepen (als billijck moet gevreest worden) quam te seecken, waer door d'een ongelegentheydt uyt de andere soude ontstaen, te meer alsoo voor eenige maenden, als den Admirael *Mings* met sijn Esquadre Oorlogh-schepen op de Elve lagh, naer dat men bericht, over de *hondert tachtigh* Hollandtsche Coopvaerdye-schepen op den stroom door sijn Vloot vry en onverhindert heeft laten passeren; Ick wil wel geloven, dat de Coninckklijcke Dennemarckse Gouverneur ende de Regeeringh tot Gluckstadt hier in niet mogen hebben geconsenteert, geconsidereert, dat voor omtrent een half jaer een Hollandts Oorlogh-schip te dier tijdt by Gluckstadt leggende hem aen een Engelsch Coopvaerdy-schip hadde gemaeckt, naer dat het selve op sijn Coninckliicke Majesteyt mijnes alder genadigsten Heeren Kust hem hadde gesalveert, ende dat dien ongheacht van den Hollandtschen Capiteyn wierde geabordeert, ende gespolieert, ende ick sulcks verstaen hebbende, hebbe *vijftigh* Musquettairs daer heen gesonden, ende de Hollanders, dewelcke ick als Violateurs van het territoir van sijne Coninckliicke Majesteyt met recht vyandtlijck hadde konnen tracteren, edoch hebbe op vrye voeten doen stellen, ende op Gluckstadt ten reguard van haer Ho. Mog. de Heeren Staten Generael, haer laten overvaren, doch *sub conditione*, dat sy de Engelsen nae Geluckstadt gevangen geschickten Capiteyn ende Matroosen wederom souden los laten ende de afgenomene Goederen restitueren: Oock heeft de Coninckliicke Regeeringe tot Staden tot maintinering van de vryheydt deses Elf-strooms aen de Geluckstadische Regeeringh geschreven, haer dit *factum* voor-gestelt, ende de selve tot onderhoudingh van goede naebuyrschap, en datse aen hare zyde den stroom mochten vry houden, te gemoet gevoert, die daer op hebben geantwoordt, datse over het geene voorsz geen wel-gevallen hadden, maer tot voorkominge van diergelijcke exorbitantien, in 't toekomende versieninge doen wilden; soo bevint men doch uyt het Engelsche kort hier naer gedane rapport, dat dese laetste gebruyckte insolentie, niet sonder kennisse van de Geluckstadische Regeeringhe, kan ofte moet geschiet zijn, terwijlen veele Chaloupen uyt Geluckstadt daer by souden sijn geweest.

Alsoo ick nu hoogh-noodigh hebbe geacht uwe Keur-Vorstelijcke doorluchtigheydt, als eenen voornamen Pilaer van het Rijck, ende die hem des Rijcks

Rijcks welvaert, ende liberteyt hooglijck laet aengel
hoorsamelijcke kennisse te geven, soo stelle ick tot de
ende consideratie, ofte het uwe Keur-Vorstelijcke
believen, op diergelicke hooge plaetsen hier aen te ge
ne van diergelicken gewelt die den vrye Elf-stroom
soecken onvry te maecken, af te manen, op dat gelij
schieden soude, niet grooter onheyl daer uyt ontst
Coopmanschap boven Hamburg, als waer by uwe k
luchtigheydt merckelijck is geintereseert, daer doo
verhindert.

Uwe Keur-Vorstelijcke doorluchtigheydt sullen
naer dencken, ende gehoorsaemste intentie, niet t
welcke ick hier mede tot de beschermingе Godes ende
Vorstlijcken welvaren bevele, blyvende.

Geteecke

W R

Translaet antwoordt van sijn Keur-Vorstel heydt van Brandenburgh aen de Heer Wrangel.

Frederick Wilhelm Keur-Vorst.

ONse, &c. wy hebben uwe aen ons geschreven missi
ses wel ontfangen en den inhoudt van dien wel ing
de Hollandtsche Oorlogh-schepen, die op den
borgh op den Rijcks-bodem kortelinghs eenige Engels
attacqueert; Alsoo wy nu met de Heere Grave hier in
tentaet is van groot naedencken, en van seer schadelij
de securiteyt van het Rijck, als waer door het selv
wickelt in dit bedrijf, ten roof worden: soo su
ten 't selve de Heeren Staten Generael in den Hage d
hoorlijck te doen voorstellen ende de selve voor het t
af te manen: Wy twijffelen niet, sy sullen onse funda
veel toe geven, dat sy in 't toekomende sich sullen ont
ke invasie meer te doen op Rijcks-bodem.

Op dat oock geene ongelegentheden meer ontstae
is geschiet, ende dat niet en is te veranderen soo soud
dienlijck was, tot onderhoudingh van de vreede en
Commercien op de Elve, ende op de Weeser, inc
sijn Coninckllicke Majesteyt van Sweeden het daer he

ende recommanderen dat sy den Coninck van Engelandt (als met den selven staende in goede vriendtschap ende nadere alliantie) wouden gelieven te disponeren, geene revenge *eodem modo inter limites Imperij*, aen de Heeren Staten noch hare schepen te soecken.

Wy sullen verders niet onderlaten van alle eynden ende plaetsen, te helpen bevorderen, de securiteyt van de Commercien, ende den vrydom van den Elve-stroom tegens alle aenmoedingen ende attentaten, die daer teghene mochten loopen; Ende desen sluytende, &c. *datum Cleve* den *vijf-en-twintighsten September sestien hondert ses-en-sestigh.*

Na langh aenhouden hebben de Heeren van d'Admiraliteyt tot Amsterdam den sesten December aen haer Ho. Mog. gerescribeert dat d'acte ten principale was ondernomen ende ge-executeert op speciale ordre ende autorisatie van haer Ho. Mog. die sich soo verre niet en hadt ge-extendeert / dat de Capiteyns / daer toe ge-employeert / souden last gehadt hebben om eenige neutrale te beschadigen / maer wel / ter contrarie / expresse inhibitie daer tegen. Sulcks wierdt my door ordre van haer Ho. Mog. 's anderen daeghs verhandreycht om te strecken tot mijne narichtinge. Maer ondertusschen (hoe wel in soodanige saecken behoordt / volgens instructie / ghedaen te worden summair / ende Standtrecht) wierdt noch reparatie noch restitutie gedaen.

Neffens dit versoeck van de reparatie ende restitutie / insisteerde ick oock om naerder verklaringh tot neutraliteyt op d'Elve in het toekomende. In conversatie wierde my nu ende dan voor geworpen / dat Hamborgh meer Engels als Hollandts was. Daer tegen exhibeerde ick een authentique copie van een Brief des Koninghs van Engelandt alrede in voorleden May ghescheven. Waer uyt bleeck het contrarie.

Carolus Dei Gratia Magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex, Fidei defensor, &c.

Serenissimo, Potentissimo atque Invictissimo Principi, Domino Leopoldo, Divina Favente Clementia Romanorum Imperatori semper Augusto, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Slavoniæ Regi, Archiduci Austriæ, Duci Burgundiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Marchioni, Moraviæ, Duci Lucemburgæ, Superioris & inferioris Silesiæ, Comiti Habsburgi, Tirolis, &c. Salutem perpetuamque felicitatem.

Serenissime atque Invictissime Princeps, Frater Consanguinee, & Amice charissime. Tam ingenio ad Jura & Societatis humanæ conservanda promptissimo, quam literis Cæsareæ Vestræ Majestatis in gratiam communitatis Anseaticæ ad Nos aliquando scriptis, ita affecti sumus, ut potentiam navalem nobis à Deo optimo maximo concessam negotiantibus tutelæ atque inco-

incolumitati potius quam noxæ aut dispendio
etiam hodierno inter Nos Fœderatasque Belg
quantum fieri potuit, & optavimus serio, &
miramur Hamburgenses præ aliis importune
Cæsareæ Vestræ Majestatis *die decima* Aprilis n
mus) quasi Albim fluvium infesta Classe ingr
transeuntes ubique aggressi essemus. Sed hoc *m*
est, ut alios audacter accusando criminibus suis
cum ita injuriose Nobiscum egerint, ut iniqua
Cæsareæ Majestatis Vestræ animum imbuere ve
terius celare nolumus, eosdem Hamburgenses c
tatis dolose hostium nostrorum Commercia n
cumvehere, & tacita quadam conspiratione arn
in ipso Albis gremio jam diu tolerare, sicut etiar
subinde ad mercatorum securitatem missæ, vi
recedant; tantum abest ut in alienis aquis mo
quod tamen Hollandis libere & sine querela p
missis artibus hisce veteratoriis (quæ à Princi
memorari debent) quod amicitiæ est inter nos,
statem rite observabimus, cavebimusque, ne u
mina à navibus Nostris Bellicis inquietentur,
nuatur, nec quicquam unquam nostris premitt
nostræ Sanctimonia vel levissime violetur. De
jestati bona ac fausta apprecantes.

Datæ in palatio nostro *Westmonasteriensi vicesim*
simo sexcentesimo sexagesimo sexto.

Cæsareæ Vestræ Majestati
& consanguineus

(Sigilli Imperialis locus

Collationatum cum sua originali concordat i
rei appressi à me subscripti Viennæ *die sexagesimo*
centesimo sexagesimo sexto. J. de Walderode, S. Cæ
perialis Aulicus, & Secretarius Status.

Carel door Godts genade Koningh van Gr

ALler doorluchtighste, onverwinnelijcke
want, ende seer lieve Vriendt; soo wel do
van de rechten van de menschelijcke societ
Brieven van u Keyserl. Majesteyt in faveur van d

Dfff

ons onlanghs geschreven, sijn wy alsoo gesint, dat wy de scheeps macht, ons van Godt Almachtigh toe-gestaen liever tot bescherminge ende behoudenis van de Negotianten als tot schade ende nadeel te strecken, begeeren; 't selve hebben wy oock in dese tegenwoordige onse met de geconfoedereerde Nederlandtsche Provintien swevenden Oorlogh, soo veel het mogelijck is geweest, ernstelijck gewenst, ende neerstelijck besorght. Derhalven verwonderen wy ons te meer over d'importune klachten der Hamburgers boven anderen (ghelijck wy uyt de Brieven van u Keyserlijcke Majesteyt van den *thienden* Aprilis jonghst verleden bemercken) als of wy *d'Elve-stroom* met een Vyandtlijcke Vloot waren ingetogen, ende haer schepen door Zee varende allenthalven hadden aengetast: maer dit is de gemeene gewoonte der geener die een quaedt gewisse of conscientie hebben, datse, andere stoutelijck beschuldigende, een decksel soecken voor haer eygen misdaden: maer nademael sy soo injurieuselijck met ons hebben gehandelt, datse u Keyserlicke Majesteyts goedt-gunstigh gemoet onbeschaemdelijck hebben willen besoedelen met een snoode opinie tegens ons; soo willen wy u Konincklicke Majesteyt niet langer verbergen, dat de selver Hamburgers tegens alle recht en reden van neutraliteyt, in haer schepen, ende op haer naem bedriegelijck de Commercien van onse Vyanden voeren, door een stille of stomme conspiratie eenige gewapende Hollandtsche Oorlogh-schepen in de schoot van *d'Elve-stroom* soo langh hebben getolereert, ende noch tolereren, daer de onse somtijdts ende raer tot Convoy van de Koopvaerders gesonden, naeuwelijck in de mont van de Rivier sijn gekomen, ende terstondt te rugh gekeert. Soo verre is 't van daer, dat sy in vreemde wateren haer souden ophouden, of willen domineren: 't Welck nochtans wy sien dat de Hollanders vry ende sonder klachte wierdt toegelaten: maer dese bedriegelijcke konsten (die van Princen niet ghewoon sijn bedacht noch vermelt te worden) overgeslagen: Wy sullen oprechtelijck onderhouden wat de vriendtschap tusschen ons en u Keyserlijcke Majesteyt vereyscht, ende sorge dragen, dat geene hare of des heyligen Rijcks-stroom van onse Oorloghs-schepen werden ontrustet, of der selver tranquilliteyt vermindert: sullen oock noyt yets aen de onse toelaten, waer door de heyligheydt van onse onderlinge vriendtschap in 't alderminste werde gevioleert. Wijders u Keyserlijcke Majesteyt alles gelucks toewenschende.

Datum den *twee-en-twintighsten May sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Uwer Keyserlijcke Majesteyts seer beminde Broeder ende Bloets-vriendt

CAROLUS Rex.

(Locus Sig.)

Gecollationeert uyt sijn Origineel, concordeert in alles uyt kracht des Keyserlijcken Signets daer op gedruckt van my onderschreven. *Weenen* den *sesthienden December sesthien hondert ses-en-sestigh.* Onderstondt *J. de Walderode*, sijner Keyserlijcke Majesteyts Hof-Raedt, ende Secretaris van Staet.

Raeckende de saeck self remonstreerde de Heer Friquet.

Le

LE soubsigné Conseiller de sa Majesté Imperiale, & son Envoyé Extraordinaire vers Messieurs les Estats Generaux, se trouve obligé de representer à V. V. S. S. qu'au mois d'Aoust de l'an passé 1665. Sa Majestè trouva bon d'Escrire a Messieurs les Estats & de les requerir de vouloir ordonner a tous leurs Armateurs & Officiers de Marine, de ne rien faire qui put troubler la liberté du Commerce dans les Rivieres d'Alemaigne, ou rompre la Neutralité, dont les sujects de l'empire ont tousjours joüy en des semblables occurrences, & qu'ils ont aussi tousjours religieusement observé de leur costé. Que sur la requisition de sa Majesté & les instances du Deputé de la Ville de Hambourgh, Messieurs les Estats apres avoir eu l'avis de Messieurs les Estats de Hollande, & de toutes leurs Admirautez, donnerent le *sixiesme* Novembre de la mesme année une response par escrit par lequel ils declarent qu'ils ont tousiours eu le mesme dessein de garder punctuellement la Neutralité, & qu'ils la garderont aussi a l'avenir, pourveu toutesfois que le Roy d'Angleterre donne une semblable declaration, & chargeant la Ville de Hambourgh de la demander & de l'obtenir.

Que cette resolution de V. V. S. S. donna subject a sa Majesté d'escrire sur la mesme matiere au Roy de la Grand Bretaigne, qui tesmoigne d'avoir un veritable desir de se conformer a la bonne intention de sa Majesté comme V. V. S. S. Le pourront voir par la Copie de sa résponse cy joincte. Que cette bonne disposition a esté entierement renversée par la violence dont le Sicur Brederode, l'un de vos Capitaines de Mer usa dans la Riviere de l'Elve le *troisiesme* de Septembre dernier, ou il fit un terrible ravage avec deux grands Vaisseaux de guerre de Messieurs les Estats & quelques autres basteaux, & a la fin entra par force devant le Port de la Ville de Hambourgh, y attaqua tous les navires Marchands qu'il y rencontra, prit tous ceux dont il peut se rendre Maistre, & tascha de brusler les autres qu'il ne pouvoit occuper, & non seulement ceux des Anglois, mais indifferement & sans aucune distinction, ceux des marchands des autres Nations, qui croyoient estre dans un Azyle asseuré soubs la caution de la foy publique, & ce desordre passa si avant que quelques Citoyens de la Ville de Hambourg, ont eu leur part de la perte, l'un de leur Vaisseaux ayant esté brulé & un autre pris & conduit à Amsterdam. Que le Magistrat de la Ville de Hambourg, ayant reçeu un si rude coup, par les mains de ceux de qui ils esperoyent de recevoir toutes sortes de faveurs, fut obligé d'envoyer a sa Majesté une exacte relation de tout ce qui s'estoit passé en ce fascheux succes, & de la supplier treshumblement de l'honorer de sa protection, & d'employer l'authorité de son nom, & de celuy de tout l'Empire, pour disposer Messieurs les Estats a faire en cette occasion, ce que la justice, l'equite & la bienseance exigent d'eux. Que sa Majesté ayant fait examiner l'affaire dans ses Conseils, & reçonnû que ledit Capitaine Brederode, par cette injuste invasion avoit violé le droit des Gens, au prejudice de l'ancienne Neutralité, & de la bonne correspondence, a jugé que sans manquer au devoir de la dignité, a laquelle il a plu à Dieu de l'appeller, elle ne pouvoit moins faire, que de commander au soubsigné de requerir Messieurs les Estats de sa part, & celle du Corps de l'Empire de reparer cet attentat qui est d'une si dangereuse consequence

quence

quence, & de faire payer sans forme de Proces le prix du Vaisseau qui a esté bruslé, & restituer celuy qui est à Amsterdam; & de donner les ordres necessaires, afin que leurs Officiers de mer ne fassent rien a l'avenir qui puisse troubler la liberté & la seureté du Commerce dans les Rivieres de l'Empire, & qu'ils s'abstiennent d'user de voyes de faict contre les Personnes, les navires, & autres biens des sujects dudit Empire. Le soubsigné satisfaict a l'ordre de sa Majesté par le present memoire, & supplie tresinstamment V. V. S. S. de prendre une Resolution, qui soit digne de leur prudence ordinaire, & qui puisse donner une juste satisfaction tant a sa Majesté & au Corps de l'Empire, qu'aux Princes qui ont des Places sur l'Elve, & un interest particulier de procurer, que la Liberté & franchise de cette Riviere soit maintenué soubs la foy publique de la Neutralité.

Den 26 December 1666.

Signé

FRIQUET.

DEn ondergeschreven Raedt van sijne Keyserlijcke Majesteyt en sijn extraordinaris *Envoyé* by de Heeren Staten Generael vindt sich verplicht uw Heerlijckheden te representeren, dat in de maendt van *Augustus* van het voorlede jaer *sesthien hondert vijf-en-sestigh* sijn Majesteyt goedt vondt te schrijven aen de Heeren Staten, en haer te versoecken dat sy aen alle haer Commissie-vaerders en Zee-Officieren wilden ordonneren, niet te doen dat de vrye Commercie in de Rivieren van Duytslandt, konde troubleren, of verbreecken de *Neutraliteyt*, die d'Onderdanen van 't *Rijck* in diergelijcke gelegentheden t'allen tijden hebben genooten, en oock altijdt religieuselijck van hare zijde hebben geobserveert. Dat op 't versoeck van sijn Majesteyt en d'instantien van de Gedeputeerden der Stadt *Hamburgh*, de Heeren Staten, naer dat zy hadden ingenomen het advys van de Heeren Staten van *Hollandt*, en van alle haer Admiraliteyten, den *sesten* November van 't selve jaer, gaven een schriftelijck antwoordt, waer by sy verklaerden, altijdt te hebben gehadt het selve dessein van de *Neutraliteyt* punctuelijck te bewaren, en dat zy die oock sullen bewaren in 't toekomende, met dien verstande nochtans, dat den Coningh van Engelandt gave een gelijcke verklaringe, belastende de Stadt *Hamburgh* sulcks te versoecken en te obtineren.

Dat dese Resolutie van uw Heerlijckheden subject gaf aen sijn Majesteyt om op de selve materie te schryven aen den Coning van *Groot Brittannien*, die betuyghde te hebben een oprechte begeerte van sich met de goede meeningh van syn Majesteyt te conformeren, gelyck 't uw Heerlyckheden door de hier bygevoeghde Copye van zyn antwoordt konnen sien. Dat dese goede dispositie is geheel om geworpen door de violentie, die de Heer *Brederode* een uwer Zee-Capiteynen heeft gepleeght in de Riviere *d'Elve* den *derden* September lestleden, alwaer hy deed een vervaerlycken overlast met *twee* groote Oorlogh-schepen van de Heeren Staten, en eenige andere mindere schepen, en ten lesten quamen met geweldt voor de Haven van de Stadt *Hamburgh*, aen-

tastende

tastende alle Coopvaerdy-schepen, die hy aldaer ontmoete, nam wegh alle die hy konde vermeesteren, en bestondt d'andere die hy niet konde bemachtigen, te verbranden, en niet alleenlijck die van de Engelsche, maer indifferentelijck en sonder eenigh onderscheyt, die toe behoorden aen Cooplieden van andere Natien, welcke geloofden te zyn in een verseeckerde Haven, onder beschut van 't publycke geloof, en dese onordre quam soo na dat oock eenige Burgers van de Stadt *Hamburgh* hebben gehadt haer deel aen dese schade, een hunner schepen verbrandt, en een ander genomen en tot Amsterdam op gebracht wesende. Dat de Magistraet der Stadt *Hamburgh* ontfangen hebbende een soo ruwen slagh, door de handen der geener, van de welcke sy hoopte t'ontfanghen alle soorten van faveur, was verobligeert aen zyn Majesteyt te senden een exact verhael van al 't geene in dit quaedt succes was voorgevallen, en hem onderdanighst te versoecken, hun te vereeren met zyn protectie, en te gebruycken d'authoriteyt van zyn Naem, en die van 't selve Rijck, om de Heeren Staten te disponéren, in desen gevalle te doen, wat de justitie, equiteyt, en betamelyckheyt, van hun is vereyschende. Dat zyn Majesteyt hebbende dese saecke in zyn Raden doen examineren, en gesien dat den voornoemden Capiteyn *Bredenrode* door dees ongerechte invasie, had gevioleert het reght der Volckeren tot nadeel van d'oude Neutraliteyt, en goede correspondentie, heeft gheoordeelt, dat sonder te manqueren aen 't devoir van de waerdigheyt, tot de welcke het Godt heeft belieft hem te beroepen, hy niet min konde doen als den Ondergeschreven te gelasten, om van sijnent wegen, en van wegen 't geheele *Corps* des Rijcks, de Heeren Staten te versoecken, dit attentaet, het welck is van een soo dangereusen gevolge, te repareren, de waerdy van het verbrande Schip te doen betalen, en te restitueren 't geen tot *Amsterdam* is op gebracht, de noodige ordre te stellen, ten eynde op dat hare Zee-Officieren in 't toekomende niet en doen dat kan troubleren de vryheyt en seeckerheyt van de Commercie in de Rivieren van 't Rijck, en sich onthouden van dadelijckheyt te gebruycken, tegen de Persoonen, Schepen, en andere Goederen van d' Onderdanen des Heyligen Rijcks. d'Ondergeschreve voldoet aen d'ordre van sijn Majesteyt door 't tegenwoordigh Memoriael, en versoeckt uw Heerlijckheden seer instantelijck te nemen een resolutie, waerdigh haer gewoone wijsheydt, en die kan geven eene reghtvaerdige satisfactie, soo aen zyn Majesteyt en 't corps des Rijcks, als aen de Princen, die plaetsen hebben op d'Elve, en een gemeen interest, te procureren dat de vryheyt en veyligheyt van dese Rivier zy gemainteneert, onder 't publijck geloof van de Neutraliteyt.

Geteeckent

FRIQUET.

Sulcks wiert gestelt in handen van den Heer van Ommeren, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van de Zee, omme dit te examineren, ende daer van rapport te doen.

Et c.

Wat ondertusschen was gepasseert met ende ontrent de Stadt Bremen, geeft het volgende.

Veel weecken langh heeft gheduyrt de handelingh tusschen de Coninghlijcke Sweedsche ende Breemsche; Oock door mediatie van de Keur-Brandenburghsche, Lunenburghsche, ende Stadt Hamburghsche Gesanten. 't Point van de immedieteyt is geweest de Steen des aenstoots. De Stadt hadde voor haer de Keyserlijcke ende Rijcks verklaringen: Als mede dat het dispuyt mocht worden af ghehandelt tot Regensburgh, en door de van wegen den Keyser genoemde Commissarisen: Ende voorts volgens 't *Instrumentum Pacis Osnabrugensis*: 't Welck verboodt alle feytelijcke ende eygenmachtige proceduren. Maer Sweden hebbende gesien 't exempel van Erfurt, door de Meyntsische ende onlangs van Maeghdeburgh door de Brandenburghsche wapenen bemachtight, hebben geoordeelt dattet haer mede wel stondt: Ende na dat de Stadt al van eenigen tijdt af te Lande, met belet van alle toevoer geincommodeert was, is eyndlijck gevolght eene gheheele besluytingh. Immers (soo als 't uyt Bremen is geschreven geweest) den achtsten September nieuwen stijl, is op beyde zijden van de Weser het schieten begonnen, waer door aen de Sweedsche zyde een overste Luytenant, een Ritmeester, oock eenige Ruyters doodt geschooten sijn. Dewijle, van wegen het kleyne water, de Breemsche beyde Eillanden tegens sulck een macht niet wel defendeeren konden, hebben haer sonder eenige schade tot Woltmershusen geretireert, en sich aldaer verschanst. Den negenden hebben de Sweeden boven en beneden de Stadt over de Weser een Schip-brugge gheslagen, ende sijn alsoo met eenige Regimenten over gemarcheert. Als sy op den Waer-Toorn ende nieuwen Lande sich hebben laten sien, sijn sy van de Wal alsoo gegroet, dat sommige sijn doodt gebleven, andere ghequetst. Tusschen Woltmershusen en Habenhusen sijn eenige Ruyters welcke te na quamen neder geschooten.

Maer overmits de Sweeden sich seer met volck versterckten, en die van de Stadt in Woltmershusen tegens de gantsche maght niet konden bestaen, hebben sy haer uyt bevel des Raets tegens den avondt in de Stadt begeven. Den thienden is des daeghs niet voor gevallen: Alleen heeft men van den Wal sterck, niet sonder der Sweden schade, geschooten. Teghens den Avondt is Woltmershusen uyt bevel des Raets, en der Burgerye met Mortieren in brandt geschooten. Ende overmits het niet soo ras in vyer raeckte, sijn eenige hondert Soldaten uyt gecommandeert; die met handt-granaten alle Huysen in brandt brachten, ende de Sweeden daer uyt gejaecht hebben. Indien sulcks niet geschiedt ware souden de Sweeden des anderen daeghs aldaer eene Baterye hebben gemaeckt, waer van sy alle Huysen op de Kaey hadden konnen bederven. Den elfden September is seer van de Wal gheschooten. Naermiddagh sijn ses hondert Soldaten na Woltmershusen ghecommandeert, die alle Boomen hebben af gehouwen, en twee overige huysen in brandt gesteecken. Daer na lieten sich eenige Troupen Ruyters tusschen Woltmershusen, en Habenhusen sien: Zijn oock soo nae ghekomen dat vier a vijf met stucken, die de Soldaten by haer hadden, sijn ter neder

geschoo-

geschooten / en onder die een seer treffelijck ghemonteert. Den twaelfden Septembris Sondaghs is niet voor-ghevallen. Den derthienden is hier en daer stercke schermutsel geweest met de Bootsgesellen : Niemandt van de Breemsche zijde is gebleven. Van de Sweden heeft men over de twintigh van de Paerden sien vallen. Den veerthienden des nachts hebben de Soldaten twee wagens met Touw / Anckers en ander gereetschap by de munte de Sweedtsche Ruyters afgenomen / waer over vijf Ruyters gebleven zijn ; 's morgens omtrent thien uyren hebben de Sweden een inval op seecker Hofstede gedaen / ende zijn vier van hare Ruyters neder-geschooten / hier by is een van de Breemsche sonder gevaer door 't been geschooten. Naer de middagh hebben sommige Compagnien Borgers en Soldaten achter den Toorn ses-en-veertigh Ossen / Koeyen en Paerden wegh gehaelt / die van Swaghhuyten toekomende / en vijf Voeder Hoy / nae 't Leger willende / aengesteken / drie Ruyters neder-geschoten / daer onder den Commandant. Men heeft van de Wal gesien / dat eenige Compagnien Ruyters den haren hebben willen te hulpe komen / daer onder heeft men met Canon geschooten / alsoo datse niet sonder schade hebben moeten wijcken. Oock hebben de belegerde alle Sweedsche gemaeckte wegen bedorven. Hebben van de Wal der Sweden besten Constabel doodt geschoten / buyten andere schaden die men niet weten kon. Den vijfthienden 's nachts hebben de Knechts van de Vleycken twee Officiers doodt gheschooten / en met de Paerden / over de hondert Rijcksdaelders waert / binnen gebracht / van de Bremers is niemandt ghequetst als een Soldaet in de Neck / sonder perijckel.

Sedert den vijfthiendensijn oock de Posten of Boden van Hamborgh ende elders belet door Bremen te passeren. Gelijck van oock de Heer Zobel, uyt den Raedt gedestineert aen haer Ho. Mog. is gehindert geweest uyt te komen. Hoe wel ick haer de gantsche Somer hadt vermaendt ende gebeden om yemandt herwaerts te senden ; Ende te toonen dattet haer een ernst was om hulpe alhier te soecken : Sy hebben my d'eer gedaen van steedts te schrijven datse het op my lieten staen ; niet willende eenighe offensie of oorsaecke aen Sweden geven / om te klagen / datse buyten 't Rijck hulp versochten / ende alsoo de deure openden tot feytelijckheydt / of andere wegen als gerechtelijcke ende in 't Rijck ghebruyckelijcke. Oock om datse daer-en-boven merckte de weynigh apparentie / om yets te erlangen / van de geene die verklaerden soo belemmert te zijn met haer Oorlogh tegen Engelandt. Hoe wel ick daer tegen haer geduyrighlijck schreef datse moesten herwaerts senden / tot bevrydingh van haer gemoet / datse niet hadden na-gelaten / datse haer oock daer mede moesten ontlasten van de reproche die haer mochten doen haer Gemeente / jae de posteriteyt / van te hebben versuymt / en van niet te hebben gedaen / alles wat konde bedagt worden tot haer redding en defensie.

Hier wierdt gedaen een voorslagh / dat voor eerst haer Ho. Mog. mocht gelieven te schrijven een beweeghlijcke missive aen de naebuyrige Keur- ende Vorsten / om die t'encourageren tot voorstandt ende hulp van Bremen : Ten tweeden , dat haer Ho. Mog. self beliefden te bedencken op eene besendinghe herwaerts : gelijck in 't jaer vier-en-vijftigh. Ou-

Ondertusschen was den achthienden tot Regensburgh een ghemeenen Rijcx-Consilium in faveur van de Stadt genomen / genaemt een Rijcx goedt achten, bestaende in dese naervolgende vier pointen / soo die in de voorsz dispositie inclusive van woorde te woorde insereerden.

I.

DAt wel allerwegens daer heenen te sien staet, dat die van sijn Keyserlijcke Majesteyt ende het Rijck uyt krachte des *instrumenti pacis* aengestelde commissie ende mediatie sonder uytstel voort-gheset, ende de selve alsoo alle andere dienstighe goedelijcke weghen ende middelen bevordert worde.

II.

Dat oock met ghedachte *Sweden* ende *Breemse* Gesante vorder hier over ghecommuniceert, ende die nootdruft inder saecken geremonstreert mach werden.

III.

Doch dat ondertusschen, dewijle die saecken hoe langher hoe meerder tot dadelijckheydt uyt slaen, sijn Keyserlijcke Majesteyt niet alleen het uytgeven van *scherper avocatorien* ende *dehortatorien* aen te raden, gelijck hier mede alderonderdanighst geschiedt.

IV.

Maer ondertusschen die gedaghte *Instrumento pacis*, en den *Rijcx-constitutiones* tot afweeringe van gewelt, benaemde middelen tot behoef der meer-gheroerde Stadt; ende op dat dese by dat geene, als haer den meer-ghedachten Vredenslot inruymt rustelijck verblyven mochten, werckelijck aen de handt te nemen zijn.

Ende alsoo in desen tijdt de Heer Ysbrants hadt geschreven / dat hy tot Stockholm niet wiste te recht te komen / ende dat men steedts stondt op het altereren van het Elbingse Tractaet.

Soo merckte men dat desen Staet wacker wierdt / om yets onder de hant voor Bremen te doen. Want hier de Landt-Provintien seer apprehendeerden het vergrooten van Sweeden door Bremen: Hebbende gesien wat een Bisschop hadt gedaen / ende dat een Koningh veel meer (soo na gebuyr zijnde) soude konnen doen.

Den vier-en-twintighsten zijnde gehoordt het rapport van de Heeren Goris, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Sweeden, gevisiteert ende ge-examineert hebbende mijn memorie / versoeckende om de redenen daer inne verhaelt / dat hare Ho. Mog: geliebe ingevolge van haer soo in 't jaer sesthien hondert vier-en-vijftigh als anders getoonde genegentheyt / de gunstige / ende behulpsame handt te leenen tot voorkominge van 't quaet / als waer mede de Stadt Bremen ende de naergebuyrschap / door de geschillen die tusschen den Coninck van Sweden ende de selve Stadt waren opghe-resen / wierdt gedreyght / ende lichtelijck meer andere verdrietige gevolgen soude mogen causeren / die daer naer soo lichtelijck niet souden zijn te stillen.

Is

Is naer deliberatie goedt-gevonden / dat aen den hoog-gemelten Koninck van Sweden de mediatie tot beslissinge van de voorsz geschillen soude werden gepresenteert / ende dat daer van notificatie soude werden gedaen aen de Heeren Keur-Vorst van Brandenburgh, ende de Heeren Hertogen van Bruynswijck ende Lunenbugh, mitsgaders aen het Vorstelijcke Huys Hessen Cassel, met vriendt ende naebuyrlijck versoeck / dat hare Keur- ende Vorstelijcke doorluchtigheden in hare aengevangene goede Officien van mediatie tot beslissinge als vooren / met allen ernst ende yver wilden continueren.

Ende wierden de gemelte Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeerden versocht / dien aengaende de gerequireerde missiven / soo aen de hoog-gemelte Koningh in Sweden als aen de hoog-gemelte Keur- en Vorsten te willen concipieren / ende op papier brengen / om alhier ter Vergaderingh ghelesen / ende geattesteert te werden.

De Heeren Deensche ende Lunenborghsche, waren den negen-en-twintighsten ende dertighsten in conferentie met die van haer Ho. Mog. sy drongen seer op het sluyten van d'alliancie: onder anderen mede allegerende / dat sulcks het eenighste middel was / om de Stadt Bremen te salveren. Ende daerom hadden sy het argument van Bremen seer gheurgeert / ende ghedruckt.

In Hollandt daer van gerapporteert zijnde / is getoont groote inclinatie tot Bremen: Ende dat men / omme by provisie te geven jalousie aen Sweden, soude laten marcheren eenige Troupen omtrent Oost-Vrieslandt.

De Brieven aen den Koningh van Sweden, oock Nabuyrige Keur- ende Vorsten volgen.

Serenissime, &c.

UTi lubentes, atque gratissimis animis agnovimus Regiæ Majestatis Vestræ singulare, & pium studium reducendæ inter Serenissimum Magnæ Britanniæ Regem, & nos, paci, & concordiæ, restinguendoque tam luctuosi belli incendio; utque sanctum illum affectum, quo Regia Majestas Vestra operam suam componendis hisce dissidiis obtulit, exosculati sumus, eandemque operam confestim admisimus, ita officii nostri rationem exigere censuimus, ut tam laudabili proposito, quantum in nobis esset, pro virili responderemus, & nostram quoque operam sopiendis dissidiis, quæ inter Regiam Majestatem vestram, & civitatem *Bremensem* exorta sunt, Regiæ Majestati Vestræ peramice offerremus, præcipue cum non parva sollicitudo nos habeat, existis scintillis minus fortassis incendium, & graviora bella eruptura esse, quam prius mitiis quisquam animo possit concipere, quippe quæ vicinas *primo* gentes, ac deinde etiam non exiguam Germaniæ partem, quadam quasi contagione aliquando possint corripere nisi malis istis in tempore opportunis, ac profuturis remediis obviam eatur.

Quapropter cum nihil nobis magis, curæ sit, quam ut pax, & tranquillitas publica, quantum fieri potest, ubique, ac præsertim in vicinia nostra farta tecta conservetur, non potuimus non pro ea, quæ nobis cum Regia Majestate

ſtate veſtra, nec non cum civitate *Bremenſi* intercedit, neceſſitudine, & amicitia, mediatricem operam noſtram Majeſtati Veſtræ cum omni candore offerre, uti vir nobilis Ablegatus noſter *Ysbrants* Majeſtati Veſtræ latius expoſiturus eſt. Quod ſuper eſt.

Sereniſſime, &c. Deum optimum maximum pacis, & concordiæ ſupremum authorem ardentiſſimis votis precamur, ut tam pio operi divino minime ſuo aſpirare, & Regiam Majeſtatem Veſtram diu feliciter conſervare velit. Dabantur Hagæ in Batavis ipſis Calendis Octobris *milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo ſexto.*

Aen de Heeren Keur-Vorſt van Brandenburgh ende Hartogen van Bronſwijck ende Lunenburgh, mitſgaders aen het Vorſtelijcke Huys Heſſen, Caſſel.

Doorluchtighſte, &c.

WY hebben zedert eenigen tijdt herwaerts niet ſonder groote bekommeringh vernomen de ongelegentheydt daer mede niet alleen de Stadt *Bremen*, nemaer oock de daer aengrenſende Landen worden gedreygt, door de oneenigheden ende geſchillen die tuſſchen den Koningh van *Sweden* ende de ſelve Stadt ſijn opgereſen, ende derhalven uyt een Chriſtelijck ende vreede-lievend gemoet goedt-gevonden onſe mediatie tot beſliſſingh van de geſchillen aen den hooghſt-gemelten Coningh van *Sweden*, ſoo door Brieven als door onſe Miniſters te preſenteren, op vaſt-vertrouwen dat ſijn Majeſteyt de ſelve ſal accepteren. 't Welck wy u Keur-Vorſtelijcke doorluchtigheydt mits deſen hebben willen notificeren, oock gantſch vriendt ende nabuyrlijck, verſoecken dat de ſelve ondertuſſchen met ende neven de andere hooge Heeren *Mediateurs* in ſijne loffelijcke aengevangene officien van *mediatie* tot beſliſſinge op 't ernſtige ende yverighſte gelieven te continueren. Ten eynde alle vordere gevreeſde verwijderingen ende dadelijckheden voorgekomen ende te gemoet getreden mogen worden: Daer toe Godt almachtigh ſijnen genadigen zegen wille verleenen, den welcken wy bidden.

Doorluchtige, &c. In den *Hage* den *eerſten* October *ſeſthien hondert ſes-en-ſeſtigh.*

Men confereerde dagelijcks tot voltreckingh der alliance: Keur-Brandenburgh was irreſolupt om redenen; Eerſtelijck, om dat men het eerſte project in May gemaeckt hebbende ten overſtaen van ſijne Miniſters / het tweede in Auguſto ſonder de ſelve hadt geformeert. Ten tweeden begeerde oock ſubſidie. Om dat aen Lunenborgh daer toe wierdt hoop ghegheven: Doch in der daedt gingen de Keur-Vorſtelijcke conſilijs meer tot Vreede ende verdrach als tot verwijderingh. Sy begeerden afdoeninge van eenige gravamina, ende een reglement in 't Landt van Cleve.

In Hollandt wildet niet wel voort. Haerlem hieltet langhſt teghen; om dat Brandenburgh ſich achterlijck hielt: Opinerende men behoorde niet als

als 't samender handt te doen. Langh hadt gesweert een dispute over seecke-re subsidie / by de Heeren Hartogen van Lunenburgh gepretendeert: Ende om dat de quadruple alliance met Dennemarck, desen Staet, Brandenburgh en de gemelte Vorsten noch niet was voltrocken; soo vondt men goedt dien-aengaende aen de selve Vorsten te compl[a]ceeren; om de selve te meer t'ani-meeren tot conservatie van Bremen: 't Welck in dese tijdt meest door de Sweeden wierdt toe-geset.

VErklaren wy ondergeschreven Gedeputeerden van de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, tot het stuck van de Alliantie met den Coningh van *Dennemarcken*, den Keur-Vorst van *Brandenburgh* ende de Vorsten van *Bronswijck* ende *Lunenburgh* aen te gaen, ende de Gemachtighde Ministers van hare F.F. D.D. van *Bronswijck* ende *Lunenburgh* voorsz, dese mede onderteyckent hebbende, op approbatie ende ratificatie van de Heeren onse respective Committenten met den anderen te wesen vergeleecken, dat haer F.F.D.D. boven de *acht* maenden subsidie-gelden, haer zedert den *eersten* Januarij tot den *eersten* September beyde deses loopende jaers, buyten controversie competerende, noch sullen genieten, ende dienvolgende haer by, of van wegen haer Ho. Mog. betaelt werden, *twee* maenden gelijcke subsidien; des dat daer mede sal wesen ge-extingueert de actie of pretensie by of van wegen haer F.F.D.D. gemaeckt, ende voorheenen lange getrotteert hebbende, over het onderhoudt, ende de betalinge van de volckeren, die voor date van den voorsz *eersten* Januarij in 't laetste van den voorleden jare in dienst zijn geweest.

Actum in *'s Gravenhage* den *vijf-en-twintighsten October sesthien hondert ses-en-festigh*.

(*L. S.*) *Goris*.

(*L. S.*) *Johan de Wit*. (*L. S.*) *Lorens Muller*.

(*L. S.*) *Pieterson*. (*L. S.*) *Wicquefort*.

(*L. S.*) *Goodert van Reede tot Amerongen*.
L. B. de Pallant.

Den Keyser schreef oock aen den Heer Friquet den volgenden Brief.

Leopoldus.

MInime dubitamus quin vel fama duce eo quoque loci jam percrebuerit, quem in modum Corona *Suecia* nostram & sacri Imperii civitatem *Bremensem*, postquam ab aliquo jam tempore Status eidem quæstionem movere eandemque in subjectionem suam asserere instituisset, nunc tandem contra omne pariter jus æquumve, ac ipsas sacri Imperii constitutiones pacisque Monasteriensis Instrumentum hostili cum exercitu circumsederit oppugnetque.

Neque

Neque vero te celare volumus, quod sicuti de hoc tam arduo negotio cum nostris & Sacri Imperii Electoribus, Principibus, ac Statibus in Comitiis adhuc *Ratisbone* congregatis communicavimus iidemque nos *unanimi voto* suo interpellarunt, ut ea contra dictam Coronam *Sueciæ*, utpote Sacri Imperii Statum, media, quæ dictis constitutionibus Imperii ac pacis instrumento atque executionis ordine in Imperio sunt provisa, nova nimirum arctioraque mandata *avocatoria*, *inhibitoriaque*, ac de cætero omne id quod dictæ civitatis, adeoque & publicæ in Imperio tranquillitatis securitatisque conservandæ esse posset, realiter expedire vellemus; nosque pro Imperatorii nostri muneris partibus haud eorum quidquam (prout ex copiis tam dictorum mandatorum Litterarumque nostrarum ad prædictum *Sueciæ* regem *dehortatoriarum*, quam & *executorialium*, ac *excitatoriarum*, *monitoriarumque* ad diversos Imperii Principes Status ac circulorum directores pluribus videbis) desiderari patimur: Ita cum & illustris *Georgii Wilhelmi* Ducis *Bronswicensis Zellensis* Ablegatus indictis Comitii Ratisbonensibus novissime ad huc *viginte quatuor* mensis hujus nostro ibidem Legato *Hocher* de sua totiusque domus suæ optima intentione, quod in ejusdem conservationem civitatis nobiscum realiter concursurus, executionisque partes pro singulari in nos studio suo atque devotione haud subterfugiturus sit, pluribus contestare fecerit. Nos eidem vicissim, quam dicta nobis oblatio grata acciderit, significari, simulque assecurari curaverimus, quod dictæ domui æque ac omnibus aliis, qui pro eadem conservanda civitate accurrerint, non solum quidquid hujus intuitu executionis expensarum damnive quoque modo pertulerint, totum nobis procurantibus à Sacro Imperio sit resarciendum, sed nos etiam, eorundem quempiam ejus quoque auxilii intuitu à dicta Corona *Sueciæ* invadi contingeret, contra tandem realiter ipsis adstituri, manutentionemque nostram præstituri simus. Qui proinde benigne volumus ut, cum nec *Generalibus Fœderati Belgii Statibus* (quibus & ipsis dictam civitatem *Bremensem* apud Imperium conservari haud modicum intererit) eam nostram & dictæ domus *Bronswicensis* optimam intentionem non ingratam fore speremus, tu iisdem de prædictis omnibus absque mora significes, instesque atque urgeas, *ut ex sua quoque parte, pro solito suo in nos sacrumque Imperium studio* juxta ac singulari prudentia sua ad inducias saltem quasdam civitati obsessæ procurandas concurrere, imprimis vero, ne animum despondeat, eandem ad constantiam animare deque auxiliis, liberationemque sua propediem ad futura litteris opportunis solari velint. Id quod data occasione *affectum vicissim benevolentiaque* nostra Cæsarea erga eosdem libenter recognituri simus. Exequeris in eo benignam expressamque voluntatem nostram: Qui quod reliquum est, gratiam nostra Cæsaream benigne tibi confirmamus.

Viennæ die triginta Septembris, Anno millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.

In desen Brief was aenmerckelijck / dat de Keyser liet aen dese Staet (buyten 't Rijck gelegen) recommanderen de conservatie van een in 't Rijck gelegen Stadt. Daer by desen Staet prijsende van wegen haer gewoonlijcke liefde tot hem ende het Heylige Roomsche Rijck. Daer nochtans anders de Keysers soo dickwils hadden gheklaeght van het contrarie; ende noch onlanghs

langhs daer de Heer Friquet klaeghde dat desen Staet sich bemoeyde met de saecken van Oost-Vrieslandt.

Alsoo alnoch Keur-Brandenburgh sich toonde irresolut tot d'alliance / het eenighste middel waer door de Stadt soude worden gereddet; so gingen de Heeren Goris, de Wit, en Glinstra 's achtermiddags by de Keur-Brandenburgse Minister Copes, communicerende 't voorsz / en dat men plaets soude open laten voor den Heer Keur-Vorst in het Tractaet. Hy seyde geen last te hebben / te sullen schryven; ende dat hy tegens Sondagh 's avondts kon antwoordt hebben: Dat advijs hadt van goede inclinatie: dattet werck soo langh mocht worden opgehouden.

Den vyfthienden October by resumptie openbaerden haer die van Gelderlandt ende andere / op 't rapport door de Heeren Goris ende andere ghedaen van 't gesprech met den Heer Copes ghehouden / oock wat traegh: Ende meenden men diende niet te sluyten voor dat oock Brandenburgh soude gereet zijn. De Heer Raedt Pensionaris harangeerde langh daer op: Dat men geern soude wachten ende stil staen / by aldien men konde te weegh brengen / dat oock ondertusschen de Sweeden voor Bremen stil stonden. Gevende te kennen / men moest geen tijdt verliesen / om Bremen te conserveren: ende te beletten soo grooten aenwas van Sweeden door dat Conquest / al te formidabel sullende worden aen Dennemarck, Duytslandt, ende desen Staet: Leggende Oldenburgh ende Oost-Vrieslant daer aen; sloegh voor tot temperamenten / men soude terstondt resolveren tot sluytinge / doch de resolutie houden voor concept tot maendagh: Ende ondertusschen de Heer Muller (die seer drongh tot sluytinge / jae genoeghsaem met dreyginge van af te breecken: By aldien men niet sloot / alsoo groot perijckel *in mora* was) door den Heer President te notificeren; dat hy syn Heer ende Meester konde verseeckeren dat op Maendagh gewisselijck soude worden gesloten.

Saterdagh den sesthienden wierdt aen den Heer Raedt Pensionaris gerapporteert advijs uyt Bremen van den twaelfden, ende uyt Cleve van den derthienden October. 't Eerste houdende 't vertreck van de Mediateurs / ende afbreeckinge van de Tractaten / ende dat de Borgerye *unanimiter* hadt verklaerdt van de *Immedieteyt* niet te sullen afwijcken. Ergo was niet voor handen als d'extremiteyt: Ende de Vorsten van Lunenborgh wilden niet doen tot ontset voor dat sy wisten / dat hier d'alliance / ghenaemt *quadruple*, gesloten was.

't Ander houdende dat alrede de Heer Keur-Vorst hadt laten af gaen denunciatie aen den Sweedtschen Velt-Heer / by aldien hy niet afstont van feytelijckheydt / ende geen plaets gaf tot continuatie van de Tractaten / dat de Keur-Vorst met andere Keur- en Vorsten ende Standen des Rijckx ende des Creytses / soude moeten concurreren op andere wijse: Zijnde alrede van den Keyser aen den Heer Keur-Vorst / ende Princen van Lunenborgh gekomen Commissie / om t'ageren tot conservatie van Bremen.

Sulcks matureerde het sluyten / ende ondertusschen wierdt aengheftelt besoigne met den Raedt van State, om een goedt getal volck te senden naer de Frontieren van Oost-Vrieslandt.

's Anderen daeghs waren de Heeren Clingenbergh, Romswinckel, Copes ende Muller / 's achtermiddaeghs tot negen uyren 's avondts by een geweest by den Heer Raedt Pensionaris / ende hadden het Tractaet door ghelopen ende geredresseert / in sulcker voegen dat de Keur-Vorst daer in mocht concurreren: Echter versocht noch de Heeren Keur-Brandenborghsche eenigh contentement aengaende het reglement / ende andere haer Gravamina / latende voor alnoch varen het point van d'Evacuatie van de Cleefsche Steden / of een van dien.

Sy hadden een Expres gesonden na Cleef: Sullende antwoordt hebben Donderdagh den een-en-twintighsten, met vast vertrouwen / dattet sigh sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt soude laten ghevallen: Ende dattet dan soude worden gheteeckent: Ende binnen veertigh dagen geratificeert. Met aenduydinghe dat men (ghelijck met den Bisschop van Munster) het werck soude vinden met een accordt / ende met preventie van den Oorlogh.

Woensdagh den twintighsten 's achtermiddaeghs is weder conferentie geweest met de Ministers van Dennemarck, Brandenburgh ende Lunenburgh, om nochmaels het Tractaet te perrurteren ende over een te brengen.

Den Heer van Beuningen schreef in dese tijdt dat de Graef van Koninghsmarck, Ambassadeur van Sweeden aen den Coningh van Vranckrijck hadt gheklaeght / dat men hier nieuwe alliance maeckte / alleen met dat dessein / om op dat fundament Bremen t'ontsetten. De Heer van Beuningen hadt geseydt / dat d'alliancie niet bestondt als in een defensive: ende dat Sweeden selfs / niet willende passeren een acte van neutraliteyt voor Dennemarck ende desen Staet geduyrende desen Engelschen Oorlogh / daer toe oorsaeck gaf. De Fransche Ministers rieden men soude de saecke van Bremen termineren met een goedt accoordt. 's Anderendaeghs wierdt gerapporteert / datse waren van vier uyren by een geweest tot negen uyren: Eenige woorden ende kleyne passages waren verandert / alles gedresseert. Elders was ghestelt yets van Sweeden, of om tegen Sweeden t'ageren, &c. Sulcks wierdt versocht ter instantie van den Heer Romswinckel, die oock ghevraeght hadt: Wat nu d'intentie was van dat Tractaet? Hem wierdt geantwoordt: Om t'aggresseren, offenderen, of te slaen, die yemandt van de Geallieerden attacqueerde; ende dat men moest dese belegeringh van Bremen nemen voor een attacque / offensie / &c. Alles geadjusteert sijnde / wierden alle d'een van d'ander geluck gewenst / en alle goedt succes van het Tractaet. 't Welck te sien is onder de Rijcks-saecken.

Des smaenghesien viel daer nae weder dispute raeckende Pruyssen; de guarantie ofte artyckel van dien spack generalijck van te guaranderen alle ende yeders Landen. Maer de Heer Muller seyde dat het Huys Bronswijck noyt was gegaen buyten 't Roomsche Rijck om te guaranderen. Hen Dennemarck wilde oock niet guaranderen het Rijck Noorwegen.

Sy wilden dat desen Staet soude dat suppleren. Maer dat wierdt plat afgeslagen. De Heer Romswinckel hiel sigh afkeerig, schickten t'elckens weder nieuwe

nieuwe expressen na Cleef. Klaeghden oock dat desen Staet geen satisfactie gaf in regard van 't Reglement.

Daermede liep Vrydagh heen. Saterdagh den drie-en-twintighsten quamen weder by een: liepen alles weder deur / ende adjusteerdent om in 't net geschreven te worden / gelijck gheschiede: ende eyndtlijck wiert maendagh den vijf-en-twintighsten van alle geteeckent; wordende alsoo een alliance quadruple.

Den ses-en-twintighsten heb ick den Heer Raet Pensionaris geluck gewenscht met 't Tractaet: dat nu (dat fundament geleght sijnde) men mocht dencken op secours: werdende gelesen een brief vanden negentienden uyt Bremen ontfangen / dat wel noch alles eenigh ende sonder defect was: Echter datse verlangden ontset: Men sloegh voor het leggen van eenige Oorlogh schepen op de Weeser, of hulpe te Lande: 't senden van Gedeputeerde. Hy seyde 't was soo gesproocken dat de Leeden vanden Nedersacxischen Kreyts souden / ende moesten het werck doen. Dat Dennemarck en desen Staet niet anders waren als Guarands: ende haer mettet werck niet moesten moeyen: of souden worden Aggresseurs. Maer dat de Sweden buyten twijffel souden vallen in 't Landt van Lunenborgh; ende dat men dan soude doen volgens Allianeie: die van Bremen niet spraeck: ende nochtans was die Stadt 't eenighste motijf van d' Alliancie, ende op dat door Sweden, 't sy de Stadt krygende of niet krygende / dese Staet niet weeder mocht vervallen in een Oorlogh / gelijck met den Biscop. Gelijck in een Steen geen vuyr is / ende nochtans 't komter uyt: alsoo in dese Alliance 't ontset van Bremen, 't masser niet in: 't moester nochtans uyt komen. Aengaende de sendinge / dat antwoort uyt Sweden moest worden afgewacht.

Ondertusschen verstont men dat de Heer Keurvorst van Brandenborgh des Keysers Commissie noch niet had aengenomen; maer verklaerde hy soude d' eerste niet sijn, ende soude oock d' eenighste niet sijn. Aengaende desen Staet wiert geseyt / datse soude assisteren / ja breecken / so haest als Lunenborg wierd geattacqueert; Maer dat desen Staet eerst ende directelijck de Sweden niet soude aen tasten / sulcx mochte Vranckrijck choqueren: de welcke tot noch toe had te kennen ghegeven, wel te mogen lijden dat Bremen wierdt geconserveert.

Saterdag den dertighsten quam de Heer Muller my seggen expresse tijdinge te hebben dat de Tractaten tusschen Sweden en Bremen waren geresumeert tot Staden, door de Lunenborgische Gesanten / dat de Ceur-Collensche Canceliet Busman daer mede by was: dat de Heeren haer postulaten hadden geuyttet / daer van het voornaemste was d' uytstelling van d' Immediëteyt *toto hoc sæculo*; *&c.* Daermede / ende met ophoudinge van Hostiliteyt waeren de Heeren Gesanten ghegaen binnen Bremen: Niet twijffelende aen het succes. Dat hy sulcx mede door den Heer President aen haer Ho. Mog. hadt laeten weten; sulcx oock aende Heeren vreemde Ministers communicerende.

Een weynigh daer nae ontfingh ick oock twee Brieven van den Heer Burgermeester Meyer van den twee-en-twintighsten, ende vijf-en-twintighsten Octobris: Dat hy eyndelijck verscheyden van mijne Brieven oock had ontfangen; Ende dat stilstandt van wapenen was toe gestaen, Alles tot

tot groote blijdtschap / hoewel de Sweedsche Postulaten noch even hoogh gingen.

's Avonts quam alhier de Heer Syndicus Dr. Burchard Eden, hebbende dus langh geweest tot Cleve.

De Sweedsche Postulaten der Sweedsche altans waren: Eerstelijck de suspensie der immedieteyt *toto hoc sæculo*. Ten tweeden dat de Sweden den Cattentoorn ende Waertoorn souden in houden twaelf Jaer lang / ten derden, dat Bremen soude demolieren alle Fortificatien gemaeckt op des Stichts Bodem. Ten vierden dat zy soude refunderen alle onkosten die Sweden ter saecke van desen Oorlog hadde gedaen; Ten vijfden dat de Stad soude renuncieren aen d'immenieteyt, by aldien de Keyser konde gedisponeert worden / om sulcx goedt te vinden. Ten sesden, dat Sweden soude hebben het *Jus Territorii* in de *vier Goon*. Ten sevenden, dat de Stad voor altijdt soude renuncieren de comparitie op de Kreyts-dagen: Dat ondertusschen de Blockade soude continueren: En andere diergelijcke tot Bremen gants onsmaeckelijcke conditien.

Tot dese tegenwoordige Lunenburghsche Armée wierden verschaft door de Keurvorst van Ceulen drie hondert te Paert / ende duysent te voet. Door Hartogh Jurien Willem vijf-en-twintigh hondert Peerden / ende drie duysent, hondert en vijftigh te voet; Door Hartogh Jan Frederick derthien hondert te Paert, ende twee duysent vijf hondert te voet. Door Hartog Ernst Augustus vijfthien hondert te Paert / ende vijf-en-twintigh hondert te voet. Door den Hartogh van Wulfenbuttel vier hondert te Paert / ende vijf hondert te voet. In alles vijfthien duysent ses hondert, ende vijftigh te voet of te Paert. Waer tegen men niet geloofde dat de Sweedsche voor Bremen waren in alles meer als thien of elf duysent. Men merckte dat zy hadden haer reeckeningh qualijck ghemaeckt. De Tuygh-meester of Commis van d'Ammunitie tot Bremen suspect van ontrouw / of groote negligentie wierdt gedimitteert al eenigen gheruymen tijdt voor de Blockade: Hy had tot opsicht ende assistentie een uyt den Raedt / ende een uyt de Burgerye: Dien uyt den Raedt wierdt daer na noch een geadjungeert / ende die uyt de Borgerye desgelijcks gedimitteert. De Commis self gaf sich weder in dienst van Sweden, rapporterende / dat het Magasijn soo slecht was voorsien van Pulver. Maer ondertusschen bequamen die van de Stadt van Cassel, van Nyborg, van den Ham, ende Hamburgh soo veel Kruyt en Loot als sy van nooden hadden. Doch alles heymelijck; Ende de Tuygh-meester self wiste dat niet: Soo dat hy de Sweedsche abuseerde.

Boven dien alsoo de Luytersche tot Bremen waren in grooten ghetal / ende nochtans uyt de Regeeringh gesloten: Soo meenden de Sweden sulcks soude tweedracht maecken. Ten derden hadden de hoop dat alle *dehortatoria, avocatoria, excitatoria, inhibitoria, arctiora*, jae *executoria* des Keysers / ende des Rijcks niet souden sijn als woorden, ende de Tractaten van de Leden des Neder-Saxischen Creyts *Scopæ dissolutæ*: Maer hebben bevonden dat d'yver ende jalousie van den Keyser, Coningh van Denemarcken, van desen Staet / ende van de Nabuyrige Keur ende Vorsten te groot was / om Sweden te laten Meester worden van Bremen: sullende sijn een Citadelle, ende

ende Bril op de Neus van de gemelde partyen / soo wanneer het was in handen van Sweden.

Den vijf-en-twintighsten November eyndelijck wierd 't et den Sweedschen Generael Wrangel ende de Stadt Bremen eens: Ende volgende Tractaet geteeckent / eer ende sonder dat eenige dadelijckheyt tusschen de Sweedsche ende Lunenburghsche passeerde. Sweden contenteerde sich met de suspensie van d'immedieteyt; had oock noyt geÿnteresseert eenigh Guarnisoen of gesach in de Stadt. De Sweedsche Natie was altans niet soo bemindt in Duytslandt, als doen Gustavus in 't Jaer negen-en-twintigh daer quam. Men sprack in 't gemeen van 't *jugum Suedicum*; Dattet hard was / datze d'Onderdanen seer groote contributien af namen: Immers specialijck in 't Hartoghdom Bremen klaeghden d'Ingesetenen seer: Dit ghevoelde de Burgers tot Bremen, die daer mede hare Landen / oock handel ende wandel hadden; Dit was oorsaeck dat soo wel de Luthersche als Gereformeerde, arme / en rijcken / een afkeer van de Sweden hadden. Soo dat sich niet in de Stadt bevondt als groote eenigheyt. Des onaengesien souden de Stadt wel eyndelijck hebben gedwongen / want den Keyser assisteerde niet als met Papier: Desen Staet was bekommert met den Engelschen Oorlogh. Maer de jalousie die Denemarcken ende d'om-ende aenleggende Vorsten hadden / was oorsaeck van haer behoudenis. Dies op een wijse als te voor met Lunenburgh was ghehandelt tegen den Bisschop van Munster, daer nae in den Hage ghemaeckt wierdt de hier voor-gestelde Quadruple Alliantie met Denemarcken, Brandenburgh, ende Lunenburgh, ende dat was de behoudenis van Bremen.

Verdragh tusschen zijne Koninghlijcke Majesteyts van Swedens Veldt-Heer en Plenipotentiaris, de Heer Grave Carel Gustaef Wrangel, *&c. Ende de Gevolmachtighde der Stadt Bremen, ghemaeckt tot Habenhuysen den* vijfthienden *ouden, ende den* vijf-en-twintighsten *November nieuwen stijl*, sesthien hondert ses-en-sestigh. *Uyt het Hooghduyts over geset.*

ALsoo tusschen den Doorluchtighsten, Grootmachtighsten Vorst ende Heere, Heere *CAREL* der Sweden, Gotten, ende Wenden Koningh (*totus titulus*) &c. Ende Burgermeesteren, Raedt, ende de gemeene Burgerye der Stadt Bremen verscheyde misverstanden ende strydigheden waren op ghereesen. Soo heeft wel aenvangelijck den Hoogh-gebooren Graef ende Heere, Heere Carel Gustaef Wrangel (*totus titulus*) als hooghstgedachte sijne Koninghlijcke Majesteyts Plenipotentiaris, op versoeck van Burgermeesteren ende Raedt der Stadt Bremen, de minnelijcke Tractaten laten voor nemen: maer als de selve niet en wilden succederen, heeft men wel die Wapenen ter handt genomen, nochtans heeft sijn hoogh-Graeffelijcke Excellencie gheduyrende dien tijdt op 't tusschen-spreecken der ondergenoemde

noemde voor namen H. Heeren Afgesanten van Keur ende Vorsten (als welcke op bevel van hare genadighste Heeren Principalen sich by dese Tractaten hebben bevonden) de selve laten reassumeren, alwaer dan eyndelijck door Godes genade het gedesidereerde minnelijcke Verdragh, soo als uyt de navolgende Poincten te sien, is gevolght.

I.

Ende of wel zyn hoogh-gedachte Excellencie in 't begin daer op heeft ghedrongen, dat die Stadt van des Rijcks-immedieteyt, als waer uyt de selve oordeelde dat alle misverstanden en verwyderingen waren gesprooten, omme meerder seeckerheyts wille, soude renuncieren: Soo is nochtans door tusschen-spreecken van de H. Heeren Afgesanten, ende uyt de begeerlijckheyt van alle kanten tot de algemeene ruste, de saecke soo verre bemiddelt ende vergeleecken, dat tot syner Koninghlijcken Majesteyts onderdanighsten respect ende eere de Stadt sich heeft verklaert, naer ghe-eyndighden desen noch duyrenden Rijcks-dagh sich te willen onthouden van de Sessie ende stemme *in Comitiis Imperii*, tot het eynde van dit *saeculum*, ofte wanneer men na Godes wille sal schrijven *een duysent seven hondert*, ende soo wanneer gheduyrende soodanigen tijdt des Rijcks *Conventus* uyt geschreven ende de Stadt daer mede toe geinviteert sal worden, so sal ende wil de selve noch door hare afgeordende nochte door andere vreemde die Sessie *in Senatu* van de Rijcks-Steden laten bekleeden ofte daer inne doen voteren: Niet-temin heeft de Stadt sich hier by voor behouden, dat hier uyt geene prescriptie nochte ander nadeelige consequentie tegens haer sal worden ghetrocken; dat oock de Stad naer verloop van dien tijdt, soo wanneer ondertusschen in der minne geen ander Verdragh word getroffen, ofte door reght uyt gevonden, op de Rijcks-dagen bemachtight wille zyn, om hare Sessien en *vota* weder te gebruycken.

II.

Verklaert haer hier nevens de Stadt Bremen daer toe, dat de selve, tot dat het gelyckerwyse anders sal zyn vergeleecken ofte met reght erkent, op de Neder-Saxische Kreyts-dagen geene Sessie ende *votum* voortaen sal soecken nochte begeeren.

III.

Is wegen de Rijcks-Stuyren geconvenieert ende vergeleecken, dat wel de Stadt haer contingent door haer selfs in de Rijcks-Cassa mach laten brengen, maer op dat de Landt-Stenden van het Hartoghdom Bremen door soodanigen afgangh boven hare contingent, niet mogen worden beswaert, soo sullen Burgermeesteren ende Raedt der Stadt Bremen ghehouden sijn by sijn Keyserlijcke Majesteyt ende het Rijck, voor het Landtschap uyt te wercken de afschrijvinge des *veerthienden* Deels van haren Rijcks-aenslagh, ende tot dat sulcks sal wesen ghedaen, 't selve *quantum* de Landtschap af te houden, ende op sich te nemen.

IV.

Maer wat aengaet de Kreyts-Stuyren, daer mede sal het gehouden worden op volgende maniere, soo dickwils op de Neder-Saxische Kreyts-vergaderingen eenige Stuyr is bewillight, ende aen de Coninghlijcke Regeering naer

Stade

Stade van Kreyts-wegen notificatie ghedaen, oock door dese wederom aen Burgermeesteren ende Raedt der Stadt Bremen daer van kennisse ghegeven, dat sy het *veerthiende* gedeelte van de quota des gantschen Hertoghdoms in sijne Koninghlijcke Majesteyts Rente-kamer tot Staden sullen over brengen, ende soo wanneer de Kreyts-hulpe in manschap soude worden toe ghestaen, soo sal de Stad oock de selve naer proportie als vooren, schuldigh zyn, by de overige des Hertoghdoms Bremen Kreyts-volckeren te stellen; nochtans beydes *citra præjudicium*. Waer by dan verders is veraccordeert, hoe-wel echter sonder prejudicie van d'een of d'ander, dat, of wel in 't Stadische reces van 't Jaer *sesthien hondert vier-en-vijftigh*, Artijckel 1. is beraemt, dat so wanneer de Stadt in de *vier* Goon, ofte *vier* Landen, en het Gerechte van Borgh-velden, Rijcks-Creyts ofte Landt-stuyren soude komen aen te slaen ende te ontfangen, de selve ghehouden soude zyn de helft van dien in de Rent-kamer van 't Hartoghdom te leveren: 't Selve na desen geen plaets hebben sal in de Rijcks en Creyts-stuyren; maer dat de selve, soo dickwils zy ontfangen worden aen de Stadt tot haer sublevement separatelyck sullen verblijven, sonder de helft van dien in de gemelte Rent-kamer te renderen: maer soo veel de Landt-stuyren aengaet, sal het by 't voorschreve Artijckel van 't Stadische reces verblyven.

V.

Wegens de overige reghten ende effecten van de immedieteyt, als mede van wegen het *jus territoriale* in de *vier* Goon, ende het daer toe behoorende Gereghte Borgh-velt (de welcke doch alle aen de zijde van zyne Coninghlijcke Majesteyt by desen werden wedersproocken) sal de Stadt volgens den teneur van het Stadische reces in 't *eerste* ende *thiende* Artijckelen verblijven, ende ongeturbeert gelaten worden, by hare possessie, soo verre, ende indien staet, als de selve voor desen is geweest, tot dat insgelijcks yets anders of inder minne vergeleecken, of in reghten gedecideert zy, oock de tegenwoordige inquartieringen ende contributien in de *vier* Goon, en Gereghte *Borghvelt* tot geen consequentie getrocken worden, nochtans is hier by aen beyde zijden bedongen, dat dese respective conventie ende contradictie noch d'een noch d'ander party aen haer reght niet sal prejudicieren, gelijck oock de Stadt heeft belooft in de *vier* Goon niets te sullen innoveren, nochte eenige Forteresse daer inne op reghten, nochtans indien yets te repareren soude vallen aen de Landt-weeren, de welcke de Stadt van ouds ghehadt heeft, 't selve sal de Stadt, ghelijck voor desen, te doen vry staen: maer het geene teghenwoordigh daer in, bysonderlijck aen de Waert-tooren en Catten-tooren, tot *Habenhuysen*; *Aersten*, *Lenkenau*, ende andersints is ghefortificeert, dat het selve naer 't sluyten van dese Tractaten, aenstonds soo verre als het voor dese troublen is gheweest, ghedemolieert ende noyt wederom op ghebout sal worden.

VI.

Of wel aen de zyde van zyne Coninghlijcke Majesteyt is ghesustineert, dat Burgemeesteren ende Raedt die wercken van die Vestinge aen de Stadt, die op sijn Coninghlijcke Majesteyts ofte dessels Feudatarien teghenwoordigh inheb-

op de interceme van de Keur en Vorstelijcke Heeren Angehalten, ende tot meerder bewijs van zyne Koninghlijcke Majesteyts miltheydt ende goedtheydt sulcks naer gelaten, nochtans voor behoudens dat, dewyle 't selve sonder voorgaende versoeck is geschiedt, Burgermeesten ende Raedt hier over af-bede *in scriptis* sullen doen. Ende over het geene wat verders by ende voor dese troublen soude mogen zyn gepasseert, dat zyn Coninghlijcke Majesteyt mishagen mochte, wil by die selve de Stadt met een onderdanigh versoeckschrijven in komen: Op dat zyn Coninghlijcke Majesteyt die hier over gevatte ongenade sal mogen laten vallen, ende aen de Stadt zyn Koninghlijck faveur wederom laten blijcken ende schijnen, ende daer mede toe ghedaen blijven. Maer wanneer in 't toekomende eenige verbeteringe ofte vergrootinge van der Stadts Fortificatien by Burgemeesteren ende Raedt soude noodigh geacht worden, ende daer over zyn Coninghlijcke Majesteyt ofte desselfs Vasallen, Landeryen moesten worden aengeroert: So belooft zyn hoog-Graeffelijcke Excellentie (hoe wel *sub sperati*) dat op het onderdanighst versoeck van de Stadt, ende billickmatige vergoedinge van de besitters van dien, sijn Coninghlijcke Majesteyt het selve niet sal weygeren.

VII.

Boven dien soo is (doch sonder wederzijds prejudicie) over een gekomen ende besproocken, dat Burgermeesteren ende Raedt der Stadt Bremen in 't toekomende, en totter tijdt van een getroffen accoordt ofte reghtlijcke uytspraeck, sich des Predicat ofte titul van een Keyserlijcke vrye Rycks-stadt tegens zyne Koninghlijcke Majesteyt en desselfs regeeringe ofte andere desselfs Collegien ende Ministers, nochte in Boecken noch openbare Schriften, ofte Edicten, de welcke in de *vier Goon*, naer *Bloemendael* ende *Nieukercke* ende andersints in 't Landt tot notificatie souden werden uytgegeven, ofte geaffigeert, niet en sullen gebruycken, maer in andere occasien willen Burgermeesteren ende Raedt daer van niet desisteren, ende wil wederom zyne Koninghlijcke Majesteyt ofte desselfs regeeringe tegen de Stadt dese woorden (de Stadt *Bremen*) ende het woordt (begeeren) gebruycken.

VIII.

Verklaert oock sijne Koninckl. Majesteyt dat de selve de Stad alle hare privilegien, rechten, vryheden ende coustumen, *tam in Ecclesiasticis* quam *saecularibus juxta Instrumentum Pacis* gerustelijcken wil laten gebruycken, ende daer tegens niet graveren, noch toelaten dat de selve gegraveert werde, ende wil de Stadt *Bremen*, de Ridderschap des Hertoghdoms *Bremen*, ende hare aenghehoorige by hare oude ende in de Stadt genootene immuniteyten ende vryheyt van alle Borgerlijcke Imposten ende Lasten laten, ende niemandt daer over molesteren, ghelijckerwijs dan aen de Stadt *Bremen*, der selver Borgers ende Inwoonders hare van oudts gebruyckelijcke, ende in 't voor desen genaemde Aerts-bisdom nu Hertoghdom *Bremen* genootene vryheydt van Tollen, mitsgaders alle andere immuniteyten sullen gelaten werden.

Alle

IX.

Alle by desen Oorlogh tot op dese teghenwoordighe uyre ontstaende ofte *hinc inde* toegevoeghde schaden ende offensien, het sy met woorden, schriften, ofte wercken, sullen mits desen respectivelijck ghenadighst vergeven, t'eenemael gedoodt, ende vergeten werden, tegens niemandt, wie hy oock zy, ghebroocken, geressenteert, noch in onminne ghedacht werden, die ghevangenen, oock uyt krachte deses, tegens elckanderen, sonder eenigh rantsoen los ghelaten, alle ende yegelijcks goederen, soo roerende (soo veele daer van noch in wesen zijn) als onroerende hoedanigh die genoemt mochten zijn, ende op wat plaetse die gelegen sonder redemptie vry ghegeven, ende aen de Eygenaers van dien sonder eenighe verdere schade wederom gerestitueert werden.

X.

Het geene nu in 't tegenwoordige verdragh niet verandert ende opgeheven is, het selve blijft in 't geheel by het Stadisch reces *de Anno sestbien hondert vier-en-vijftigh*, ende dewijle daer inne verscheyde pointen begrepen zijn, dewelcke ofte tot noch toe niet en sijn voltrocken, ofte andersints noch ongeeffent staen, soo sal daer over ten spoedighsten in der minne noch gehandelt werden. Ende echter ondertusschen dit tegenwoordige accoordt sijn effect hebben ende behouden.

XI.

Sullen Borgermeesteren ende Raedt der Stadt *Bremen* naer genade ende geextradeerde Koninckllijcke ratificatie over dit verdragh de huldinge doen in de forme als het voor desen is geaccordeert na teneur van het *tweede* Artijckel van het Stadische reces aen hooghst-ghedachte sijne Koninckllijcke Majesteyt, als Hertog tot *Bremen*, ten tyde als hat de selve sal believen. Ende ten eynde dit verdragh te vaster ende bondiger gehouden moge werden, hebben wel Borgermeesteren ende Raedt oock versproocken 't selve voor haer ende door ghenoeghsame Gevolmaghtighde in de Ziele van de gantsche Borgerye te besweeren, maer alsoo oock de selve met eenen instendige aensoeckinge hebben gedaen, dat de plaets en pas genaemt ter *Borgh* met de dependentien van dien, mocht werden wederom gedemolieert ende gerestitueert, ende sijn hoogh-Graeffelijcke Excellentie daer toe niet konde verstaen, soo is veraccordeert, dat voor soo langh als sijne Koninghlijcke Majesteyt wegen voor-gheseyde plaetse ter Borgh, ende de demolitie oock restitutie van dien sigh niet ghenadighst genegen verklaert, ende men alsoo dit aengaende volgens den inhoudt van het Artijckel van het Stadische reces niet is grondelijck vergeleecken, de selve eedt af te leggen sal *in suspenso* blyven ende gelaten werden.

XII.

Is verders by desen geaccordeert ende toe gestaen, dat wegens de voor-gheseyde immedieteyt, ende wat daer van dependeert, ofte wegens eenige andere pointen, die noch uyt gestelt sijn, oock onder pretext van eenige contraventien, noch om eenige andere oorsaecke, wat namen die oock mochten hebben, of wel het minnelijck accoordt, nochte rechtelijcke vonnisse niet en volghde in korte ofte in lange, by geen van de partyen oyt meer *via facti* ge-

Xxxx pro-

procedeert nochte eenige hostiliteyt ondernomen sal werden: Ende wanneer d'een of d'ander party soude meenen eenighe contraventien geschiedt te zijn, ofte andersints eenige misverstanden mochten komen voor te vallen, soo sal op voorgaende notificatie terstondt by malkanderen gesonden, de saecke onder malkanderen overleydt ende by tijdts gesocht worden de selve inder minne by te legghen, ofte by onstentenisse van dien tot het recht blyven uyt ghestelt.

XIII.

Wil sijne hoogh-Graeflijcke Excellentie aenstondts naer het teecken van desen verdragh de bloccade en versperringe der Stadt opheffen, de Riviere, ende de passen wederom openen, de Commercien over al haren vryen loop laten, ende sal de Militie, behalven 't geene yder deel tot sijne eygene besettinghe, en verseeckeringe achten sal van nooden te hebben, respectivelijck afghedanckt ende afgevoert werden.

XIV.

Boven de voorsz afghehandelde poincten, heeft sijne hoogh-Graeflijcke Excellentie sich erboden, ende belooft sijner Coninghlijcke Majesteyts ratificatie binnen *drie* maenden te sullen verschaffen, ende aen de Stadt by aennemingheeven van opgemelde gewoonlijcke Huldinge, benevens de reversalen onder de Koninghlijcke naem soo als het in het Stadische verdragh *de Anno duysent ses hondert vier-en-vijftigh* is verafscheydet, te laten uytleveren.

XV.

Ten laetsten soo wil de Stadt *Bremen* by desen gereserveert hebben, omme aen hare zyde de ratificatie van dit reces by sijn Keyserlijcke Majesteyt te versoecken: ende sal de selve 't *Instrumentum Pacis*, in 't minste niet derogeren.

Oirkonde desen allen sijn van dit verdrag *twee* over-eenkomende exemplaren verveerdight by des Velt-Heeren Hoogh-graeflijcke Excellentie als sijn Koninghlijcke Majesteyts Plenipotentaris, en by de Gedeputeerde Commissarisen der Stadt *Bremen*, de Heer Doctor *Johannes Wachman*, *Consiliarius* ende *Comes Palatinus Cæsareus*, de Heer *Doctor Johannes Harmesz*, de Heer *Doctor Hermannus Schoone*, respective oudtste Stadt Syndicus, Raets-heer, ende Juris Professor, ende Ouderlingh *Dethard Cooper*, ondergeschreven, als oock by de Gesanten van haer Keurv. Keurv. Doorl. Doorl. tot *Ceulen* en *Brandenburgh*, ende hare V. V. V. V. D. D. D. D. te *Bronswijck*, *Lunenborgh*, *Osnabrugischen*- *Zellischen*- *Calebergischen*- *Wolfenbuttelschen* ghedeelte, mitsgaders de Gesanten van hare Vorstelijcke Doorluchtigheydt tot *Hessen-Cassel*, namentlijck de Heer *Pieter Buschman*; Keur-Vorstelijcke Ceulsche geheymen Raedt ende Cancelier, d'Heer Gerhard *Johan van Leedebour*, Keur-Vorstelijcke *Brandenborghsche* geheymen regeeringhs-raedt tot *Minden*, ende Droste tot Peters-hagen, ende den Heer *Jean de Beyer*, Keur-Vorstelijcke Brandenburghsche geheymen raedt, ende Directeur van 't Hof-gerecht tot *Cleve*, ende ter Marck: De Heer *Georg Christof van Hamersteyn*, Vorstelijcke *Osnabrugische*, oock *Bronswijck* en *Lunenborghsche* geheymen Raet, Hof-marschalck, d'Heer *Frederick Casimir*, Heere te *Eltz*, Vorstelijcke *Bronswijck*, *Lunen-*

borgh-

borghsche geheymen Raet ende Stadthouder, ende
buysen, Vorstelijcke Hessen-Casselsche geheymen r
tuygenisse met haere Handt ende Zegel geteyckent.

Actum in 't Koninghlijcke Sweedtsche Hooft-q
den *vijfthienden* Nobemver, in 't jaer *sesthien honder*

C. G. Wrangel. (L. S.)

Ioh. Wachman. Dr. Synd. (L. S.) *Ioh. H*

D. Herman Schöne. (L. S.) *Detha*

Petr. Buschman. (L. S.) *G. I. L*

Johan de Beyer. (L. S.) *Georgh*
(L

Fridrick Casimir Heer zu Eltz. (L. S.) *Hildebr*
ber

Reyner Badenhausen. (L. S.)

**Soo haest alhier den dertighsten November de tyi
tingh gaf ick daer van kennis aen haer Ho. Mog. di
ven de guarantie in volgende manier.**

Martis den dertighsten *November* festhien ho

IS ter Vergaderinghe gelesen seecker memorie van de
ma houdende in effect, dat hy soo terstondt advij
ven-en-twintighsten deses bekomen hadde, mede bre
aldaer afgedaen, ende de bloccade opgeheven was, 't
den hadde aen haer Ho. Mog. (als principale Coopera
met versoeck dat de Heeren der selver Gedeputeerden
last mochten worden om de gemelde Stadt, ende 't ge
coordt, door hare presentie ende de guarantie te secou
libereert zijnde, is goedt-gevonden ende verstaen dat
haer Ho. Mog. Gedeputeerden expresse geschreven sa
alomme daer 't behoordt, sullen bekent maecken, da
te meerder gerustheydt soo van den Koningh ende de
als van de voornoemde Stadt Bremen, ghemeynt end
voorsz getroffen accoordt van wegen desen Staet te gu
volgens ten tyde van de uytwisselinge van wederzijdt
acte in behoorlijcke forme sullen doen overleveren a
ten, ofte haere respective Ministers.

**Raeckende de Guarantie mag den vierden nieuwe
den November ouden stijl tot Habenhuysen by de Heer**

Xxxx 2

missarisen gesepdt / zy konden en souden de Stadt beletten die te versoecken daer 't haer goedt docht / maer het moest niet gheinsereert worden in 't reces; Sy soude 't niet permitteren / wilden 't oock niet contradiceren. Daer nae nieuwe instantien gedaen zijnde / seyden wederom / dat de Guarantie niet moeste staen in 't reces; Om 't respect van den Coningh die tracteerde niet *cum pari*; Maer eyndelijck dan het *extra recessum* geschiede / consenteerden *ad protocollum*; Dat de Stadt mochte de Guarantie over dit reces soecken en nemen aen wat plaetse zy wilde / nochtans alsoo dat de selve niet liep tegens het Stadische reces op 't derde Articul.

Den Heer Syndicus Eden vondt goedt hier te laten het volgende:

Kort verhael vande staet der Stad Bremen, Naer den sin ende den tijdt van 't Instrumentum Pacis, *ende het verdragh van Staden, gemaeckt respectivelijck in de Jaren* sesthien hondert acht-en-veertigh *en* sesthien hondert vier-en-vyftigh.

HEt is buyten twijffel dat de Croon Sweden in 't Roomsche Rijck niet met alle heeft te pretenderen als 't geene zy by het *Instrumentum Pacis* van 't Jaer *sesthien hondert acht-en-veertich* verkregen heeft.

In 't selve is haer onder anderen gegeven het Aerts-Bisdom Bremen, maer niet de Stadt Bremen, gelijckerwijse als men ghewent is over te geven aende Aerts-ende Bisschoppen van Ceulen, Straesburgh, Lubeck, Spier, Worms, Regensburgh ende Augsburgh, wel Aerts-ende Bisdommen, maer niet mede de Steden, deselve naem voerende. Ende het stondt te dier tijdt by de Keyser ende by het Rijck wat sy geven wilden, of niet: Ende dewelcke yetwes begeerde te hebben, moste sulcx klaerlijck uytdrucken.

Naer dien dan in 't *Instrumentum Pacis* is beschreven in wat voegen de Croon Sweden het Aerts-Bisdom Bremen soude hebben, soo volght vande Stadt Bremen aldaer: *CIVITATI verò BREMENSI ejusque territorio & subditis PRÆSENS suus STATUS, libertas, jura & privilegia in Ecclesiasticis & SINE IMPETITIONE relinquantur: Si quæ autem ipsi cum Episcopatu seu Ducatu vel Capitulis sint, aut imposterum enascantur controversiæ ea vel componantur amicabiliter, vel jure terminentur; SALVA interim cuilibet parti sua, quam obtinet, POSSESSIONE.*

Dit is te seggen: Dat aen de Stadt Bremen sal ghelaten worden sonder eenighe impetitie ofte querelle, haer tegenwoordige Staet, mitsgaders 't geen daer by gevoeght is: wel verstaende als deselve Staet doen ter tijdt was: Ende dat de verschillen, dewelcke de Stadt doen ter tijdt met het Landt ende de Capitularen hadde, ofte quam te hebben, niet anders als inder minne, ofte by wegen van rechten souden werden bygeleyt, blyvende ondertusschen elck by sijn possessie, hoedanigh deselve soude mogen sijn.

Waer uyt blijckt, dat de Stadt op haer self gelaten, ende aende Croon Sweden niet is overgegeven.

Ende

Ende staet wel te letten op 't woordt *PRÆSENS*, tegenwoordigh. Om het welcke wel te verstaen, hier niet moet aengeroert worden, hoe de Stadt, nadien deselve van 't begin immediatelijck onder het Roomsche Rijck, sonder eenigh ander Opper-Heer te kennen gheweest sijnde, eertijts Unie gemaeckt heeft om sekere redenen met de Nabuerige AertzBisschoppen voerende somtijts de Naem van Bremen somtijts van Hamburg: dewelcke sy mede plachte te eligeren ende door Capitulatien te verbinden. Gelijck als in 't beschrijven van den tegenwoordigen Staet der Vereenighde Nederlanden, niet moet gesien worden op den ouden tijdt, doen deselve vrye Lieden geweest sijnde, onder 't gebiedt van Vorsten, Graven, ende Heeren stonden: Maer het moet geobserveert werden hoe het met d'een en d' ander teghenwoordigh staet, ende ter tijdt van 't *Instrumentum Pacis* gestaen heeft.

Nu is waerachtich, dat voor den inval der Sweden in 't Aerts-bisdom Bremen (die in 't Jaer *sesthien hondert vier-en-veertigh* geschiede) de Stadt Bremen in de possessie van hare Immedieteyt door den Keyser alreede was herstelt, ende dat deselve mede op den Rijcxdach van 't Jaer *sesthien hondert een-en-veertigh* ende *sesthien hondert twee en veertigh* beroepen sijnde, was gecompareert, ende in het Collegie van de Rijcks Steden hare Sessie ende Stemme hadde gehadt, oock den Rijcks-Afscheyt mede hadde geteeckent, ende niet minder haer Landt ende Luyden separatelijck hadde beseten ende beschermt, oock doen ter tijdt separatelijck besat ende beschermde.

In dusdanighen toestandt heeft de Croon Sweden by het innemen van 't Aerts-bisdom, de Stadt Bremen *cum territorio & subditis suis* gevonden, oock ten tijde van hare militaire possessie niet getroubleert, maer aen haer op alle hare Landen ende Luyden Sauveguarde verleent. Oock heeft soo wel den Koningh van Sweden Gustaef Adolph, als de Grooten van 't selve Rijck, gelijck Salvius, Konincks-marck, Wrangel, ende andre meer, de Stadt Bremen een vrye Rijcks-Stadt geintituleert. Jae 't heeft soo wel de Croon Sweden selfs, als beyde andere by het begrijp van 't *Instrumentum pacis* concurrerende hooghe partyen, namentlijck den Keyser ende den Koningh van Vranckrijck, de Stadt Bremen tot de mede deliberatien ende beslissinge van Vreede, nevens hare Rijcks ende Kreys-ghenoten geinviteert te compareren, ende daer by ten eynde toe geadmitteert: Daer en boven by sonderlinge conventien versproocken de-selve Stadt Bremen by soodanigen Staet te mainteneren, ende te guaranderen.

Verders soo heeft oock den Keyser het *Petitorium* tot voordeel van de Stadt afgedaen, aleer het *Instrumentum Pacis* is gemaeckt.

Ende dit is den tegenwoordigen staet der Stadt Bremen naer den sin ende den tijdt van het *Instrumentum Pacis*: Zynde mede aen de Croon Sweden de selve wel bekent.

Welcken Staet de Stadt Bremen dies te meer moet vast houden, om dat het een groot onderscheydt is tusschen een Ecclesiastique temporelle bepaelde macht, de welcke voor het *Instrumentum Pacis* in 't Aerts-bisdom Bremen is gheweest, ende tusschen een geseculariseerde continuelle onbepaelde macht, die daer nae daer uyt is gheworden: Ende dat het mede een groot verschil is,

te

te dependeren van 't Roomsche Rijck alleen, geen andere Lasten als des Rijcks alleen te dragen, ende na Rijcks manier Souvereyn in sijn Landt te wesen, ofte onder een ander Vorst of Heer te staen; voornamentlijck onder soodanich een, de welcke buyten 's Lands ende buyten het Rijck veel heeft te demesleren: Te ghemoedt siende de inconvenienten van dien, soo wel teghens sijn eygen interessen, als oock teghens het interesse van 't Rijck ende der Nabuyrigen.

Al-hoewel nu aen de zijde van Sweden door den ghesеyden Salvius, als Sweedsche Plenipotentiaris, eene explicatie is getenteert over de boven-gestelde paragraphe van de Stadt Bremen, wel niet raeckende hare immediate dependentie van 't Rijck, maer eenige der selver Landen ende Luyden, namentlijck als of de woorden *Territorium & Subditi* alleen te verstaen waren van de selve Landen ende Luyden, die immediatelijck om de Stadt Bremen leggen, ende niet van andere de welcke verder af gelegen zijn: Soo heeft nochtans soodanige getenteerde uytlegginge hier in geen kracht gehadt, als naer 't sluyten van de Vrede ende teghens de Voorwaerden geschiedt zynde: maer in tegendeel soo confirmeert het voor de Stadt de immediate dependentie van 't Rijck, als sonder eenige contradictie zynde gepasseert: Gelijck als den Heere Rijcks-Cancelier in Sweden Oxenstern aen den Envoyé van de Stadt Bremen den Tytel van een Rijcks-Stadt naer dien tijdt heeft ghegeven. Daer-en-boven heeft de Stadt hare volle possessie van alles tot *in 't Jaer sesthien hondert vier-en-vijftigh, acht* gheheele jaren naer de publicatie van de Vrede geconserveert. Ende is in 't selve jaer naer absolutie van den Oldenburghsen Ban op den Rijcks-dagh tot Regensburgh verklaert, den tegenwoordigen Staet der Stadt Bremen, soo als de selve by 't *Instrumentum Pacis* was geapprobeert, te signifieren de possessie van de immedieteyt, ofte de immediate dependentie van 't Roomsche Rijck. Dienvolgens heeft de Stadt in de possessie door den Ban gesteuyt, herstelt wesende, de Sessie ende stemme in 't Collegie der Rijcks-Steden wederom bekleedt: Gelijck als sy oock by desen tegenwoordigen Rijcks-dagh tot hier toe daer in noch continueert.

Hoedanigh nochtans in 't gheseyde jaer *sesthien hondert vier-en-vijftigh*, de Stadt Bremen by occasie van de voorgemelde Ban met de Croon Sweden in Oorlogh is geraeckt, ende by soodanigen toestandt veele heeft moeten nae geven; jae selfs de Territoriale gerechtigheydt over al 't geene 't welck niet rondom de Stadt, maer verder af gelegen is, aen de Croon moeten overdragen, ende mede yetwes gantschelijck quiteren, ende yetwes tot op een ander tijdt uyt stellen, 't selve blijckt in 't breede uyt het bekende Verdrag dat daer over op is gestelt, 't welck van wederzyden is geratificeert, ende met Koninglijcke Handt ende Zegel is geconfirmeert.

By het welcke evenwel expresselijck is geconvenieert, dat de Stadt van dien tijdt af, niet tegenstaende de gedane impetitie, wederom met goede wil van de Croon Sweden, de possessie harer immedieteyt ofte immediate dependentie van 't Roomsche Rijck soude behouden: Ende dat tot genen tijden over de uytgestelde poincten gheoorloght, maer alles in der minne soude af ghedaen worden.

Op

Op wat maniere nochtans naderhandt de Stadt Bremen tegens 't geseyde Stadische verglijck veelvoudig is beswaert, jae naer voorgaende sperringe van Commercie, met Wapenen te Water ende te Lande is geinfesteert, ende hare Landen over al belast, oock rondom de Stadt geoccupeert sijnde, te Vuyr ende te Swaerde is vervolght, ende met haer eygen middel beoorloght, 't selve blijckt oogenschijnlijck uyt de *Gravamina* aende sijde van de Stadt in Druck uytgegeven, ende toont het de kondige experientie.

Daerom moet de Stadt wel toesien, watse verders van haer recht quiteert, ende moet sich alsoo gouverneren, datse niet met de blaeden van verscheyde heerlijcke effecten, de Boom selfs vande Liberteyt, ofte immediate dependentie van 't Roomsche Rijck, door 't *Instrumentum Pacis*, ende door het Stadische Verdragh gereserveert, quyt raecke, ende by consequentie onder eenen vreemden Dominaet getrocken werde, ja wel eyndelijck van 't Roomsche Rijck t'eenemael afgesneden, ende te vervallen kome, in handen van sulcke Possesseurs, *qui domitâ illâ, accessione virium fortiores ad alios transirent, proximâque victoriâ pro instrumento sequentis utendo, magnos latè tractus subigere contenderent.*

De Heer Syndicus Erden eenigen tydt hier geweest zijnde/ namentlijck sijn afscheyt den negenden December door den Agent de Heyde met een Karosse met twee paerden uyt sijn Logement gehaelt/ inde Vergaderinge geintroduceert ende op een ordinaris stoel geseten zijnde/ heeft uyt krachte van sijn credentiael/ gisteren gelesen/ gedaen sijne propositie/ ende daer by haer Ho. Mog. bedanckt voor der selver goede intentie tot facilitatie van 't Accoort tusschen de Croon Sweeden, ende de gemelde Stadt getroffen/ met versoeck/ dat de selve de Heeren hunne Gedeputeerden derwaerts gedestineert/ ten spoedighsten willen laeten afgaen/ om de resterende poincten/ die noch niet afgehandelt waren/ af te helpen doen/ als oock hare Ho. Mog. met der selver Gaurantie het ghemaeckte accoort bekrachtigen wilden: Waer na den Heer van Reygersberg, ter Vergaderinge presiderende/ den gemelde Heer Afgesante beantwoort heeft met soodaenige complimenten als op gelijcke gelegentheyt waren passende; daer met den selven weder afgegaen is/ ende wiert den voornoemde Agent de Heyde geordonneert/ de poincten van deliberatie/ resulterende uyt de voorschreve propositie/ den Gedachten Heer Afgesante af te vorderen ende aen haer Ho. Mog. over te leveren/ sijnde voorts voor zyn E. de noodighe recredentialen gedepescheert.

De pointen van deliberatie uyt sijn geproponeerde in 't afscheyt waren/ behalven de curialia, dat haer Ho. Mog. gelieven mocht de Heeren Cant, Haren, ende Gerlacius, in Oostvrieslant afgesonden/ oock te senden nae Bremen, om het overighe/ wat in 't accoort was uytgestelt/ voort te helpen afhandelen; ende dat de beloofde guarantie niet alleen op het alreede afgehandelde/ maer op het noch af te handelen/ mocht worden applicabel verklaert. Maer alsoo sedert de Keur ende Vorstelijcke Mediateurs waren verreyst/ ende die Vergaderingh gescheyden; soo is het daer by gebleven.

De bekommeringh over den Munsterschen Oorloch/ ende wat daer meer op mochte volgen was oorsaeck vande verbintenis die men voor eden Jaer hadt gemaeckt

gemaeckt met de Hertogen van Lunenborgh. En de waerom men oock zedert met de Heeren Keur-brandenborghsche Ministers hadt gehandelt inden Hage. Sedert vont men goet sulcx door den Heer van Beverningh voort te setten tot Cleve: alwaer sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt in persoon was. Eyndelijck den sestienden Februarii nieuwen stijl wiert men 't eens over een Alliancie defensive, als volcht.

Tractaet van Alliancie defensive *tusschen den Doorluchtigsten Vorst ende Heer, den Heere Keurvorst van* Brandenborgh *ter eenre, ende de Ho. Mog. Heeren* Staten Generael *der vereenigde Nederlanden ter andere sijde.*

ALsoo den Doorluchtigsten Vorst ende Heere den Heere Keurvorst van *Brandenborgh* ende de Ho. Mog. *Heeren Staten* Generael der Vereenighde Nederlanden, van ouden tijden tot noch toe in seer naeuwe ende vertroude Alliancie, correspondentie ende Vriendschap sijn geweest, en dat alvoor twee jaren eer het laetste Tractaet van Alliancie defensive den *seven-en-twintighsten* Iulii *sestien hondert vijf-en-vijftigh* tusschen deselve oprecht, was komen te expireren ten weder sijden inde continuatie ende prolongatie van het selve Tractaet geconsenteert is geworden, maer wegens eenige voorgevallen incidenten de executie tot noch toe uytgestelt gebleven. Soo ist dat beyde de contrahenten by de jegenwoordige conjuncture van tijden ende saecken nodich hebbende geacht het geene waer over sy voor desen 't accoort sijn geweest, ende nu noch nader onderlinge sijn vergeleecken, in behoorlijcke forme van een Tractaet te doen expedieren, ende specialijck te stellen wat sy contrahenten soo wel uyt krachte van 't voorschreve laeste Tractaet van Anno *sesthien hondert vijf-en-vijftigh* als mede in gevolge vande voorgaende oude Tractaten, Contracten, ende verklaringen, als elckander schuldich sullen sijn te doen ende te presteren; De Heer Keurvorst van *Brandenborgh* tot dien eynde van sijnent wegen heeft Gedeputeert den Welweerdigen, Welgebooren Heere *Otto Vryheer van Schwerin*, Heer tot Alten, Lantsberg ende Sachan erfkamerer der Marck ende Keurbrandenborgh ende Domproost vande Stiftkercke tot Brandenborgh, mitsgaders bestelde opper Præsident geheyme ende Leenraedt, oock Hooftman van hare Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot Oranjenburgh, als oock de Edele ende Hooghgeleerde Heeren, *Warner Wilhelm Blaspeil* geheyme oock Cleefsche ende Ampt-kamer Raedt, ende den Heere *Mathias Romswinckel*, der Rechten Doctor Cleefsche ende Marcksche Regeerings Raedt, ende Vice Cantzler, ende Hooge Mogende Heeren Staten Generael van harent wegen oock hebben Gedeputeert den Edelen gestrengen wijsen Voorsichtigen Heer, *Hieronimus van Beverningh* Gedeputeerde in hare Vergaderingh, van wegens de Provincie van Hollant ende Westvrieslant dewelcke in gevolge vande volmachten van beyden sijden vertoont, ende daer van copie in 't eynde van dit Tractaet is geinsereert sijn over een gekomen ende geconvenieert, op de conditien ende articulen hier nae volgende.

Dat

I.

Dat tusschen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van *Brandenborgh* ende de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, sal sijn ende blijven eene oprechte ende getrouwe Vrientschap ende correspondentie.

II.

Dewelcke daer toe strecken sal, dat d'een des anders beste getrouwelijck sal hebben te bevorderen, ende desselfs schade ende nadeel nae alle vermogen helpen af keeren ende weeren; met sodanigen macht respective als hier na sal werden verklaert.

III.

In 't bysonder sullen haer Ho. Mog. gehouden wesen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt te helpen defenderen ende beschermen inde Landen van *Cleve, Gulijck, Berge, Marck, ende Ravensbergh*, ende andere Landen tot de *Gulijcksche ende Cleefsche* successie gehorende, of die geene vande selve daer van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt jegenwoordig in *possessie is, of hier namaels in wettige possessie* soude mogen komen, als mede in alle *Landen ende plaetsen of Havenen* die sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt heeft aende *Oost Zee* gelegen, te weten de Hartochdommen van *Pruyssen* ende van *van achter Pommeren*, tegens alle die geene die deselve souden mogen onderstaen Vyantlijck te invadeeren of met openbaer gewelt aen te tasten.

IV.

Des sal mede sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt gehouden sijn haer Ho. Mog. te helpen defenderen ende beschermen tegen alle vyantlijcke invasien ende openbaer gewelt, welcke haer Ho. Mog. inde *Vereenigde Nederlanden*, of derselver onderhorige *aengrensende Lantschappen, Steden ende Plaetsen*, of andere met haer Ho. Mog. *Guarnisoen* inde voorschreve Landen ende Plaetsen beset, of oock in hare *navigatie ende Commercie* op d' *Oost Zee* soude mogen overkomen ende aengedaen worden.

V.

Ende sullen dien volgens partijen contrahenten, uyt krachte van dese mutuelle defensie, gehouden sijn elckander getrouwelijck ende vigoreuselijck te adsisteren tegens alle de gene die d' een of d' ander inde voorschreve haer Ho. Mog. of sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts Landen respective in hare Hoogheden, præeminenten, Domeynen, revenuen of eenige andere rechten onwettelijck souden mogen onderstaen te beswaren of te verongelijcken, om soodanige wettige beswaernisse en verongelijckinge te helpen af keren, ende niet te gedogen dat des eens of des anders *commercien* ende *navigatien* op de *Oost Zee* of op de *Revieren, Stromen*, ende *Havenen* omtrent deselve of de Vereenigde Nederlanden gelegen, worden gesparret, of door *Licenten, Impost en, Tollen* of andere innovatien onbehoorlijck beswaert.

VI.

Ende sal oock dese mutuele defensie plaets grijpen ende houden, wanneer in des eene of des ander deels voorschreve Landen, het *Evangelische wesen* door openbare Oorloch of ander gewelt wort geassaileert, sulcx dat de *vrye excercitie* vande Evangelische Religie daer door soude worden geturbeert ende belet; Ende

sonderheyt soo wanneer in de *Cleefsche, Guylickssche ende Berghsche*, als oock andere daer toe gehoorige Landen, den cours van de opgemelde Religie soude worden gesteuyt ter tijdt ende wylen tot syne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt, sich daer over met zyne Vorstelijcke Doorluchtigheyt van *Nieuburgh* nader sal hebben vergeleecken, of die verschillen door de Keyserlijcke Commissarisen sullen wesen gedecideert, of andersints finalijck af gedaen.

VII.

Wel-verstaende, dat de gene van partyen die eerst sal wesen geattaqueert, ter plaetse ende ten reguarde als vooren, ghehouden sal sijn sulcks te notificeren aen de andere die niet sal wesen geattaqueert, de welcke hem sal moghen employeren om door minnelijcke wegen te doen repareren de troublen ende destourbiers, die door de voorschreve attacque soude mogen sijn ghedaen, ende vervolgens moyenneren een accommodement tusschen den attaquant en geattaqueerde, so nochtans dat de selve onvermindert de officien van mediatie het beloofde secours aenstonds, immers soo haest doenlijck aen partye geattaqueerde sal moeten stuyren.

VIII.

Dese Alliantie sal den Staet der Vereenigde Nederlanden, en de Leden van dien in geenen deele prejudicieren in der selver hoogheyt, reght, ende gerechtigheyt, waer ende op wien sy de selve mochten hebben, nochte oock zyne Keurvorstel. Doorl. in desselfs hoogheyt, reght, ende gerechtigheyt, waer en op wien hy de selve mochte hebben, gelijck oock niet in het respect ende de plichten, daer mede de selve sijne Keyserlijcke Majesteyt ende 't Roomsche Rijck is verobligeert, maer sullen de selve alle respective in haer geheel ende onvermindert verblijven, gelijck oock dese Alliantie in genen deele en sal prejudicieren aen voorige Tractaten, Contracten, verklaringen of verbintenissen, 't zy aen of tusschen partyen Contrahenten onderlingh, 't zy aen of met andere Coningen, Princen, Potentaten, Republijcken ende Steden ghedaen, of gemaeckt, ende particulierlijck met de Croon van Poolen.

IX.

By aldien een of d'ander van de Contrahenten door yemant met gheweldt quame aen getast, of andersints in sijne Commercien, Landen, Reghten, Gereghtigheden, of in vrye exercitie van de Evangelische Religie als vooren aen getast, beoorloght, of geturbeert te werden, ende het selve haer Hoogh Mog. soude over komen, sulcks dat sy quamen aen ghetast, beoorloght, ende geturbeert te worden, soo sal sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt haer Ho. Mog. assisteren met *twee duysent* mannen te voet, goedt, ende wel-gewapent volck, ende by soo verre sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt in voegen als vooren soude mogen worden aen getast, beoorloght ofte geturbeert, soo sullen haer Ho. Mog. sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt te hulpe komen met *drie duysent* mannen te voet, mede goedt ende ghewapent volck; Des sal oock soo d'eene als d'andere van partyen Contrahenten in desen die de voorschreve secoursen sal moeten furneren, ghehouden wesen de selve t'onderhouden naer behooren, sulcks dat de geattaqueerde, beoorloghde, of geturbeerde daer van egeen lasten sal komen te dragen; Doch sullen *d'inquartie-*

tieringen ende logeringen werden besorght by de gea
de partye die den anderen te hulpe komt over zyn
hooft mogen ghebruycken, als hem goedtduncke
nochtans, dat in cas de geassailjeerde partye liever s
Ruyteren, Gelt, Schepen, Munitie van Oorlogh, of S
sistentie naer advenant van 't voorverhaelde secour
sailleerde partie werden gereduceert ende gecomp
Soldaten op *vier duysent* Rijcksdaelders ter maendt
kent ende aen geslagen worden, nemende het jaer
sal de voorschreve betalinghe, ofte prestatie respec
inganck van yeder maendt by egale portien, end
ders tot *Amsterdam* ende *Hamburgh* respective, maer
statie quame te geschieden ten deele of in 't geheel in
Schepen, of andere Waren ten Oorlogh dienstigh
houden wesen, alle mogelijcke sorge te dragen dat s
pen, ofte Waren ter goeder trouwe, ende ten over
geassisteerden daer toe te kiesen, mogen worden in g
sisteerde de selve munitie van Oorlogh, of Schepen
selfs af halen binnen 's Lands onder het gesach van
cours sal furneren; Doch sal het secours hier boven
ofte ter andere zijde de assisterende partye in geenerh
ten of verbinden, tot eenige rupture tegens de gee
partye soude mogen attaqueren.

X.

Ende by soo verre het boven-ge-expresseerde secou
man respective, of het equivalent van dien niet bastar
deelt, tot volkomen afweeringe van de oppressie of
het selve wordt geprsteert, dat in sulcken cas de n
niet beswaerde der Geallieerden gehouden sal wesen
beswaerde ten dien fine met soodane vordere maght en
gen, als tot volkomene afweeringe van de voorschreve
nisse geoordeelt sal worden van noode te wesen; W
Contrahenten, t'elckens daer over ende op wat co
schieden, particulierlijck sullen hebben te verdragen.

XI.

Sijne Keurv. Doorl. en haer Ho. Mog. sullen d'ee
geen inlegeringe ofte logeringe mogen doen, sonder
communicatie.

XII.

Maer soo wanneer *marche* ofte doortocht in des ee
den soude mogen geschieden, sullen de contraherend
soo tydelijck notificatie daer van te doen, dat wederz
sullen konnen by zyn, om de *marche* tot de minste
de Onderdanen te helpen dirigeren ende bevorderen
de militie daer door niet sal moeten worden benadee
ende sal daer benevens onder de Soldatesca soodane

Pppp 2

pline worden onderhouden, dat sy alles sullen koopen ende betalen, ende dat de respective Onderdanen soo weynigh als eenichsints doenlijck is, door de voorschreve doortochten moghen worden beswaert; Tot welcken eynde alle de malversatie, ende contraventie van de Soldatesca rigoureuselijck sal worden ghestraft; Ende in cas een *derde* eenige inlegeringen, logeringen, doortochten en infesteringe met eenigh krijghs-volck mocht willen ondernemen, in ofte door sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyts *Cleefsche* ende *Marcksche* of haer Ho. Mog. daer aengrensende Provincien ende Landen, soo sullen de contraherende partyen na voorgaende concert en overlegh 't selve elckander soo veel mogelijck helpen af weeren ende bevryen.

XIII.

d'Heeren *Staten Generael* sullen de Steden ende Forten, die de selve jegenwoordigh in de Landen van *Cleve* beset houden, met soodanigh Guarnisoen voorsien, dat aen de eene zijde de selve voor allen overval genoechsaem mogen verseeckert wesen, ende aen de andere zijde de goede *Burgers* ende Ingesetenen van de voorschreve Steden ende Forten niet en mogen werden beswaert, tegen redenen of tegen de voor desen opgerechte *Capitulatien*, de welcke tot dien eynde sullen worden geresumeert, ende na de tegenwoordige constitutie van tijden met onderlingh concert nader worden ghereguleert, ende ondertusschen blijven in haer vigeur ende werden gheobserveert, voor soo veel met onderlinge naderhandelinge de selve niet verandert zyn; Ende sullen haer Ho. Mog. sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, in de voorsz Steden ende Forten geen indracht doen in desselfs Lands-hoogheden, eminentien, regalien, ende domeynen, noch oock ghedogen dat sulcks by haer Gouverneurs en Officieren, 't zy militaire, 't zy politique onder pretext ondernomen werde; maer sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt mitsgaders desselfs Erfgenamen, geruft ende ongeturbeert by de voorschreve Lands *Hoogheden*, *Eminentien*, *Regalien*, ende *Domeynen*, ende het vrye ongehinderde gebruyck van dien laten verblijven, ende daer by in sulcker voegen helpen maintineren, dat daer jegens by niemandt yets ondernomen moge werden, ofte in cas dat daer jegens yets mochte werden geattenteert, dat 't selve onderlinge sal werden tegen gegaen ende niet getolereert; Gelijck mede sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt belooft, in cas yemandt de voorschreve zijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyts Steden in den Lande van *Cleve* met haer Ho. Mog. Guarnisoenen beset, quame te attaqueren met vyandtlijcke invasien ofte openbaer geweldt, dat zyne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt het selve niet anders sal op nemen, dan of het aen sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt 't selve geschach, ende dienvolgens haer Ho. Mog. teghens soodanige invasien ende geweldt met de hier vooren versproocken hulpe, sal helpen defenderen ende beschermen, in gevolge van de *vier* ende *vijfde* Artijckelen hier vooren ter neder gestelt.

XIV.

Soo sullen oock door het onderhouden van de Guarnisoenen in de voorschreve Steden, Forten, ende plaetsen haer Ho. Mog. geen *reght* ofte gherechtigheydt komen t'acquireren, veel min sal zyne Keurv. Doorl. ende des-

desselfs nakomelingen, eenige prejudicie daer uyt komen te ontstaen, maer sal alleen blijven by voorige Tractaten, verbintenisse, ende verklaringe van ouds ende voor den jare *sesthien hondert vijf-en-sestigh* dien aengaende op ghereght, ende sal ondertusschen aen de Gouverneurs ende Commandeurs in sulcke Steden ende Forten, wel expressellijck ende scherpelijck belast werden aen sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt, ende desselfs Regeeringe by alle occasien toe te dragen behoorlijck respect, ende van de Onderdanen van sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt niet meer af te eysschen ende te vorderen, als in de Vereenighde Provincien is gebruyckelijck, nochte oock te gedoogen, dat, of sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt ofte desselfs Onderdanen, in hare gerechtigheden ende Goederen met excursien, ofte met eenige andere extorsien directelijck of indirectelijck mogen werden gegraveert ofte vernadeelt; Des sullen daer over *nadere Reglementen* werden gheformeert, ende de *besoignes* dien aengaende albereyts aen gestelt met allen ernst en yver voortgeset, ende soo haest doenlijck, ende noch voor de uytwisselingh van de ratificatie soo het mogelijck is, immers binnen den tijdt van *twee Maenden* daer naer, tot een goed besluyt gebracht werden, welcke te maecken *reglementen* van soodanige kracht ende valeur sullen sijn, ende gehouden worden als of die in dese van woorde te woorde waren geinsereert. Des wort oock van nu af aen vast gestelt dat de *Tollen* ende *Licenten* over *Vivres* ende *Munitie* van Oorlog, die beyde de partyen ofte een van dien soude mogen van nooden hebben, sullen werden betaelt volgens de gewoonlijcke *Lijsten*, gelijck als die van alle andere particuliere Ingesetenen moeten betaelt werden.

XV.

De Contrahenten sullen malkanderen, of elck anders Onderdanen ende Ingesetenen, mitsgaders hare goederen met geene *Tollen*, *Licenten*, ofte andere Impositien, hoe de selve oock mochten werden ghenaemt, beswaren, ofte belast laten, verder als de eyghen Ingesetenen (uytgesondert die gheene van de selve Ingesetenen, de welcke van voor den *seven-en-twintighsten* Julii *sesthien hondert vijf-en-sestigh* speciale privilegie van exemptien of meerder vrydom in 't particulier souden mogen hebben) ofte oock eenige andere de *minst-beswaerde* Vreemdelingen belast sijn, of blijven sullen, nemaer de selve ter contrarie alle soodanige exemptien, privilegien ende immuniteyten laten genieten, als hare eygene Ingesetenen of minst-beswaerde Vreemdelingen hebben ende genieten, noch oock malkanderen, nochte een des anders Luyden ende Goederen, met eenige *feytelijcke proceduyren, pressuren, retorsien, ofte repressalien ende arresten*, so veel die naer beschreven reghten ende onderlinge Concordata niet geoorloft en sijn, incommoderen, nochte aen hare Onderdanen sulcks te doen toe staen, maer een yegelijck aen de ordinaris Justitie renvoyeren, ende de selve justitie haren vollen cours laten genieten.

XVI.

Ende heeft sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt belooft, gelijck de selve belooft by desen, in de voorschreve *Havenen op de Oost-Zee* responderende, d'Onderdanen van haer Ho. Mog. ende d'Ingesetenen van de Vereenighde

Provincien over haer Persoonen, Schepen, Waren ende Coopmanschappen, onder geenderhande pretext sonder de hooghste noodt, ghemeen interest, ende dan oock niet anders, als met onderlingh goedtvinden van beyde de Geallieerden, verder ofte hooger te sullen beswaren als de selve jegenwoordigh beswaert sijn, ende niet gedoogen, dat aldaer door yemant anders eenige beswaernissen geintroduceert ofte geheven worden.

XVII.

De Navigatie, Traficque, ende Commercie, sullen tusschen d'Onderdanen van wederzijden sonder eenigh hinder of belet gedreven ende ghecontinueert werden, ende sal dienvolgens beyder deelen, ofte haerder Onderdanen Schepen vry staen ende geoorloft sijn, wederzyds Havenen uyt ende in te loopen, ende Statie daerinne te nemen.

XVIII.

Indien eenighe andere Christelijcke *Koningen, Potentaten, Republijcken, ofte Steden*, haer mede in dese Alliantie willen begeven, soo sal sulcks een yeder vry staen, edoch dat daer door egeen van beyde Contrahenten eenichsints werden geprejudicieert, of desselfs staet ende conditie swaerder ghemaeckt ofte vernadeelt, in desen verstande, dat de voorschreve inlatinge sal moeten ghetschieden met onderlinge communicatie ende wederzijdts bewilliginge.

XIX.

't Reght van *issue*, of *decimatie* 't welck by vertreck van familien ofte verval van hærediteyten komt t'ontstaen, daer van sullen wederzijds Onderdanen vry ende exempt sijn, ende blijven geduyrende dese Alliancie.

XX.

Dese Alliancie defensive sal duyren ende cours hebben, oock houden den tijdt van *twaelf* Jaren, met intentie, omme ter expiratie van dien tijdt vernieuwt te worden, ende sal tot dien eynde *twee* jaren voor d'expiratie van de voorschreve tijdt daer over een by-een-komste werden aen gestelt, met dien verstande nochtans, dat by soo verre als dan by d'een of d'ander der Geallieerden, ofte by beyde, tot soodanige vernieuwinge niet en soude konnen werden verstaen, in sulcken gevalle de contrahenten ten wederzyden sullen weder komen te treden in het reght, ende de verbintenisse die tegenwoordigh tusschen haer beyde is in gevolge van de Tractaten, die over veele jaren successivelijck tusschen de selve sijn op gerecht ende gemaeckt, sijnde wederzijdts ghestipuleert dat de selve Tractaten, Contracten, ende Verklaringen door dese Alliantie niet en sullen sijn gecasseert, maer ter expiratie van dese Tractaten blijven in haer volle vigeur ende kracht, gelijck de selve souden zijn gheweest ende ghebleven, by aldien dese nader Alliantie niet en waere op ghereght.

XXI.

Daer sullen ten wederzijden, elcks naer sijn vermogen ende gelegentheyt, devoiren ende officien ghedaen worden dat andere *Princen, Potentaten, Republijcken, ende machtige Steden*, ende sonderlinge van den *Westphalischen ende Saxischen Kreyts*, mede onder dese Alliantie werden gebracht.

Men

XXII.

Men sal geen lichtinge van volck te Peert ende te voet, ofte te water toe staen aen d'een of d'andere vyanden, jegens de welcke men uyt krachte van dese Alliantie defensive sal moeten hulp presteren.

XXIII.

Maer *werwinge van volck* van Oorlogh te water ofte te Lande, mitsgaders *inkoop, inhuyringe*, ende *equipagie van Schepen van Oorlogh*, sal altoos toe ghelaten worden ende vry staen voor ende ten behoeve van beyde de Contrahenten, in d'een ende d'andere Landen ende Havenen, 't en ware dat die geene in welckers Landen ende Havenen die voorschreve wervinge, inhuyringe, inkoop, ofte equipagie worden versocht, self tot sijne defensie het volck ofte de Schepen van noode hadde, ofte dat om andere insurmontable obstaculen sulcks soude moeten werden ge-excuseert, welcken aengaende volkomen geloof gegeven sal worden aen desselfs verklaringen.

XXIV.

De contraherende partyen sullen de passagie ter Zee, Revieren ende andere Wateren, als oock te Lande, elcks in sijn destrict respective wel ende naer behooren met alle mogelijckheydt moeten bevryen, ende veyligh houden jegens alle ende een yegelijcken die de selve soude willen infesteren, ofte andersints bekommeren.

XXV.

Voorts nemen haer Ho. Mog. aen by den *Koningh van Poolen*, alle krachtige ende efficacieuse officien aen te wenden, ten eynde sijne Koninghlijcke Majesteyt aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt prestere 't gheene de selve wegens de Stadt *Elbingh* heeft versproocken, ende waer over haer Hoogh Mog. als *Guarandeurs* van beyde partyen sijn genomineert.

XXVI.

Dese Alliantie sal van weghen den Staet der Geunieerde Provincien, als oock by sijne Keur-Vorstelijcke Doorluchtigheyt respective, gheapprobeert ende gheratificeert worden binnen den tijdt van *veerthien* daghen, naer 't besluyt ende onderteyckeninghe van desen, ofte eerder, soo sulcks eenichsints doenlijck is.

Volcht den inhoudt vande Procuratie voor de Heeren Gedeputeerden van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt.

WIR *Fredrick Willem*, von Gottes Gnaden Marg-graef zu Brandenborg des Heyl. Romischen Reichs Ertz-Camerer und Churfurst in Preussen, zu Magdeborg, Gulich, Cleve, Bergen, &c. urkunden und bekennen hiermit fur jedermanniglich, nachdem zwischen uns und denen Herren Staten Generalen der Vereinigten Nederlanden, nicht alle inwegen renovierung der zwischen uns und dem Staet vor diesem geschlossenen Alliantz, sondern auch wegen ferner zusammensettung und naherer vereinigung zu defension beederseits Estats und Landen eine zeither handlung gepflogen; Als haben wir zu derselben völligen und entlichen schluz committirt

mittirt und bevolmagtiget, die wolweerdigen, welgebornen, und hoog-gelarten unsere respective geheime und Clevise Regerings Rhate, ober Presidenten, und Clevische Vice-Cantzler Otto Vrÿ-heer von Schwerijn, Hern zu Alten, Lantsberg und Sachan; Erb-kamerern unserer Churbrandenborg und Thumbprobsten unserer Stifts Kirchen von Brandenborg, *Werner Willem Blaspiel, und Matthias Romswinckel*, Thun auch solches hiermit und in kraft dieses, und geven jets gemelten unseren ober Presidenten und geheime Rhaten volkomene magt und gewaldt, vor angerechte Tractaten met obgedachte Herren Generael Staten Ghevolmachtigde zu vollenkommener perfection und rigtigen schlusz zu brengen, allermassen wir alles was von ihnen dergestalt verhandlet, geschlossen, und unterschriben sein wirt, volliglich ratificiren, und genehm halten wolle. Zu urkunt haben wir diese volmagt eigenhandich unterschriben, und mit unsern Churfeurstliche in-Ziegel bekraftigen lassen. Soo geschehen und gegeben zu Cleve den 12. Febr. 1666.

Door de Heeren Gedeputeerden van haer Ho. Mog.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, allen den goenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt: Doen te weten, dat wy genegen zijnde de voorgaende Tractaten van Alliantie ende Vriendschap met den Heere Keurvorst van Brandenborgh hier bevoorens opgerecht niet allen te vernieuwen, ende, is't mogelick, te corroboreren ende versterken, nemaer oock een Tractaet van mutuele defensie ende assistentie aen te gaen, goet gevonden hebben aen sijne Keurvorstelicke Doorluchtigheyt af te veerdigen den Ed. gestrengen wijsen, voorsienigen Heer *Hieronimus van Beverningh* Gedeputeerde in onse Vergaderingh van wegen de Provintie van Hollant, &c. ende wetende dat deselve daer toe nodigh heeft onse speciale Procuratie, volkomen macht, autoriteyt ende bevel om alle scrupulen, die des aengaende gemoveert souden mogen worden, wech te nemen, Soo ist, dat wy hem gegeven hebben, gelijck wy hem geven in krachte deses volkomen macht, autoriteyt ende speciael bevel, om de aengevangen Tractaten van Alliancie ende adsistentie met hooggemelde sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt finalijck te sluyten ende te tekenen, belovende sinceerlijck, oprechtelijck ende ter goeder trouwen te sullen houden voor aengenaem, vast, bondich ende van weerden, alle 't geene by den meergemelde Heer onse Gedeputeerde in deselve qualiteyt sal sijn gedaen, belooft, geconsenteert, ende geaccordeert, 't selve onverbreeckelijck nae te komen, te onderhouden ende observeren, sonder daer tegen immermeer yets te doen of te laeten gheschieden, directelijck of indirectelijck, in wat manieren het oock soude mogen wesen, ende alles Ratificeren ende approberen, ende des noot sijnde daer van te verleenen en passeren brieven ende instrumenten in de beste forme, tot volkomen contentement ende genoegen vande meer hoog-gemelde Heere Keurvorst. Gegeven inden Hage onder onsen grooten Zegel en paraphure vande Heere Præsiderende in onse Vergaderinge, ende de signature van onsen Griffier op den *sevenden* Februarii *sestien hondert ses-en-sestigh*.

Aldus gedaen, geaccordeert ende geslooten onder de signature ende Pitsiers vande

vande respective Heeren Gedeputeerden inde voorschreve procuratien vermelt. Tot Cleve den sesden Nieuwen st. ende den sestienden Februarii, ouden stijl des jaers *sestien-hondert ses-en-sestigh*. Was ondertekent

Otto Vry-heer van Schwerin. (L. S.) *H. v. Beverningh.* (L. S.)
Werner Wilhelm Blaspiel. (L. S.)
Matthias Romswinckel. (L. S.)

Met eenen wiert gesloten het Tractaet van naedere conjunctie tegen den Bisschop/ als volght.

Tractaet van een naerder Conjunctie ende verbintenisse tusschen den Doorluchtighsten Vorst ende Heere den Heer Keurvorst van Brandenburgh *ter eenre, ende de Hoogh ende Mogende Heeren Saten Generael ter andere sijde.*

NAedien den Heere Keurvorst van *Brandenborg* aende eene, ende de Heeren *Staten Generael* der Vereenichde Nederlanden aen de andere sijde, behertich ende rijpelijck overwogen hebben, de onruste door de vyandlijcke invasie vande *Bisschop van Munster* in eenige vande Vereenigde Nederlantse Provintien aengevangen, als mede het voor oogen swevende gevaer dat dese Oorlochsvlammen, soo wanneerse niet haest souden worden gedempt, wel verders mochte uytbersten, ende niet alleen de aengrensende Landen, maer oock meer andere Potentaten in 't Christenrijck in eenen inextricablen ende oneyndelijcken Oorloch soude inwickelen ende alsoo een gruwelijck bloetbat veroorsaecken, ende dat sulcx alles de ruine van veele Landen ende Luyden soude komen nae sich te slepen, SOO IST, dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt ende haer Ho. Mog. om de voorschreve violentie af te weeren, de geinvadeerde Provintien weder te bevrijden, wederzyts Landen ende Luyden, ende voornamentlijck mede de *Westphalischen Creyts*, daer by sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van wegen het Hertoghdom van *Cleve*, Vorstendom *Minden*, ende Graefschappen vander *Marck* ende *Ravensbergh* so merckelijck is geinteresseert, nevens de voorschreve Provintien in goede securiteyt te stellen, ende aldus alle vordere besorghde onheylen voor te komen, niet noodigers noch expediters hebben geoordeelt te wesen, als ingevolge van hun successive verbintenissen ende van oude tijden aen malkanderen gedaene Vrintschappen ende nabuyrlijcke assistentien sich by dese conjuncture wat nader te *conjungeren*, ende tot bereijckinge van 't voorschreve salutair oogmerck gesamentlijck eenighe rechtmatige ende krachtdadige conditien ende middelen te adjusteren, ende in 't werck te stellen, ende is dienvolgens daer op tusschen den welwaerdigen, welgeboren Heere *Otto*, Vryheer van *Schwerin*, Heere tot Alten, Lansbergh ende Sachan, Erf-kamerer vande Keur ende Marck *Brandenborgh*, ende Domproost vande Stiftkercke tot Brandenborg, mitsgaders bestelder over President, geheyme ende Leenraet, oock Hooftman van haer Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot Oranje n-

Oranjenburgh, als oock de Edele ende Hooghgeleerde Heeren *Werner Wilhelm Blaspiel*, geheyme, oock Clevische Marcksche Regeringhs ende Ampts Kamer-Raet, ende den Heere *Mathias Rumswinckel* der Rechten Doctor, oock Clevische ende Marcksche regeerings-Raet, ende Vice Cancelier, ende den Edelen, Gestrengen, Wijsen, Voorsichtigen Heer *Hieronimus van Beverningh*, Gedeputeerde inde Vergaderingh van Haer Ho. Mog. van wegen de Provintie van Hollandt ende West-vrieslant, in krachte van hare respective Procuratien, inden name van hare wedersijts hooge Heeren Principalen, ende op derselver goetvinden ende aggreatie geconvenieert ende versproocken wert mitsdesen.

I.

Eerstelijck, dat om te verkrijgen de voorschreve heylsame intentie, ende de ghemelde Bisschop van *Munster*, mitsgaders alle de geene de welcke den selven souden mogen *adhæreren*, alle motiven ende occasien te benemen van dese verbintenisse te calangeren, ende door de continuatie van desen onlijdelijcken Oorlogh den algemenen Vreede in het Roomsche Rijck ende dese Vereenighde Provintien wijders te turberen, ende daer door alle Christen Potentaten tegens malkanderen te exciteren, het sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt op desselfs voorstel vry sal staen alle mogelijcke devoiren aen te wenden, soo wel voor zich selfs, als mede door de cooperatie van sijn Roomsche Keyserlijcke Majesteyt ende eenige Stenden des Roomschen Rijcx, omme den Bisschop van *Munster voor de Ratificatie* van dit Tractaet, op soodanige reedelijcke conditien als dees aengaende albereyts sijn geconcerteert, of noch verder met gemeen concert getroffen souden mogen werden, tot afstant van sijn voorschreve voornemen te disponeren.

II.

Ende dat by aldien, boven vermoeden, de voorschreve Bisschop sodanige conditien aen te nemen ende te voltrecken soude mogen difficulteren, sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt als dan datelijck nae de uyt gewisselde Ratificatien door de macht van Wapenen tot reeden sal helpen brengen den Heere Bisschop, mitsgaders alle de geenen de welcke den selven soude mogen *adhæreren*, of directelijck, of indirectelijck met *volck, gelt, of eenige andere middelen* soude mogen helpen styven, ofte de partye voor hem aennemen; soo nochtans dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt niet wil verbonden sijn, om ter dier oorsaeck elders ende buyten de occasie, ende den aenkleve van desen Oorloch met de voorschreve *adhærenten*, ende *adsistenten* vande voornoemde Heere Bisschop particulierlijck te moeten breecken.

III.

Tot welcken eynde sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van nu af aen op 't spoedigste sal lichten ende by een brengen een Armée van *vier duysent* Peerden, ende *acht duysent* mannen te voet, dewelcke sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt in soo veele Regimenten sal verdeelen, als hy sulcx sal goetvinden, ende in plaetse van *vyf hondert Peerden* ende *duysent mannen te voet*, *vyfthien hondert Dragonders* sal mogen aennemen.

IV.

Ende sal sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt van nu af aen sonder eenich uyt-

uytstel sijn Troupes, dewelcke hy albereyts by den anderen heeft, ten voorschreve eynde naer sijne Hertoghdommen van *Cleef* ende *Minden*, mitsgaders sijne Graefschappen vandet *Marck* ende *Ravensbergh* doen marcheren, om aldaer gelogeert ende ingequartiert te worden.

V.

So haest de voorsz albereyts geworven ende by de hant wesende Trouppes op het te arresteren rendevous sullen aengekomen zijn, sullen deselve aenstonts en op aenneminge van sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt werden gemonstert by Commissarisen van wedersijts hooge partyen daer toe te nomineren, ende sullen van dien dagh werden betaelt en onderhouden d' eene helft tot laste van haer Ho.Mog. en d'andere helft tot laste van sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt, soo als hier nae is geconditioneert.

VI.

Om de resteerende *Peerden* ende mannen te *voet* ten getalle van *twaelf duysent* oock paraet te doen werden, ende by een te brengen, als andere onkosten daer omtrent vallende, sullen haer Ho.Mog. in baeren gelde furneren ende opbrengen een Somme van *hondert-en-sestigh duysent Rijcxdaelders*, of *vier hondert duysent* guldens Hollants, ende deselve aen sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt betaelen met *tachtich duysent* Rijcxdaelders, of *twee hondert duysent* guldens Hollants, binnen den tijt van *veerthien* daegen nae 't sluyten deses, ende de andere *tachtich duysent* Rijcxdaelders, of *twee hondert duysent* guldens Hollants, binnen de naeste *veerthien* daegen daer aen volgende, Soo dat inde tijt van *vier* weecken nae 't sluyten deses die *Werfgelderen* sullen sijn voldaen; voor welcke Somme sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt sich dan oock obligeert de voorschreve Ruyteren ende Knechten wel ghemonteert, ende wel ghewapent by een te brenghen.

VIII.

Oock neemt sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt aen de vordere wervinge soodanich voort te setten, dat de voorschreve resterende *Peerden* ende *Voetknechten*, ofte *Dragonners* binnen den tijdt van *twee* Maenden naer uyttellinge vande voorschreve gelderen, of eerder soo doenlijck is, effective compleet te zyn; wanneer deselve aenstonts inde voorschreve *Cleefsche*, *Mindische*, *Marcksche*, ende *Ravensberghsche* Landen naest aen 't Stift van *Munster* gelegen op aenmanninghe van sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt; als vooren, sullen werden gemonstert, ende het onderhout daer van op den voet als voorschreve is sal beginnen te loopen, te weten d' eene helft tot laste van haer Ho. Mog. ende d' ander helft tot laste van sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt, en dan voorts naer gelegentheyt werden gebracht daer het met onderlingh concert dienstich sal gevonden worden.

VIII.

De voorschreve Militie sal worden geredigeert in soo veel Regimenten te *peert* ende te *voet* ofte *Dragonners* als voorschreve, soo als sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt sulcx sal goetvinden; ende sullen haer Ho.Mog. voor de helfte vande Tractementen, ten behoeve vande *Collonellen*, Luytenant *Collonellen*, *Majoors*, *Quartiermeesters*, ende *Provoosten* vande Regimenten, dewelcke sijne

ne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt sal nodigh ende dienstich achten over de voorschreve Trouppes te stellen, alle Maent aen sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt binnen Cleve ofte Amsterdam als voorschreve is doen tellen de Somme van *veertien hondert acht en veertigh* Rijcxdaelders, ofte *drie duysent seshondert twintich* guldens Hollants, des en sullen aende selve geen andere onkosten, 't zy van *Wagens*, *Karren*, *ofte Peerden* op de optochten ofte anderſints geleden of gevalideert worden.

IX.

Ende sal sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt voor geseyde Trouppes van *ses duysent* mannen tot Soldye ter Maent trecken ter plaetse voorschreve noch een Somme van *vyf-en-dertigh duysent vier hondert ses-en tachtich* Rijcxdaelders *vyf-en-dertigh stuyvers*, ofte *acht-en-tachtich duysent seven hondert sestien* guldens *vyfthien* stuyvers Hollants, ofte volgens de ordre ende betalingh van haer Ho. Mog. naer proportie soo veel min als by de monsteringe minder getal van Peerden ende Voetknechten of Dragonners sullen bevonden werden.

X.

Ende sullen de penningen gerequireert tot het voorschreve onderhout ter concurrentie vande voorschreve albereyts geworvene in staet ende by de hant sijnde Trouppes, ende van die geene, die noch tot completeringe van d' voorschreve *twaelf duysent* man te peert ende te voet gelicht sullen werden, te weten een Maent Solts paratelijck betalen ten dage van yder vande voorschreve te doene monsteringh, ende daer nae voorts van tijt tot tijt alle loopende Maenden, mitsgaders oock ten behoeve vande Collonellen, Luytenants *Collonels*, ende *Majoors*, *Quartiermeesters* ende *Provoosten* van weegen haer Ho. Mog. als boven precieselijck ende promt in baren gelde werden versorcht, in handen vande geenen die sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt daer toe sal authoriseeren, dewelcke dan voorts de particuliere betaelinge sal nemen ende neemt mits desen tot dessels laste, soodaenigh dat haer Ho. Mog. noyt van eenige Oversten, ofte andere hooge ofte lage Officieren, Ruyteren ende Soldaten over eenige wanbetaelinge sullen mogen aengesproocken worden, ofte daer voor by yemant convenibel sijn.

XI.

Ende wert daer benevens oock van nu af aen verstaen ende vast gestelt, dat de voorschreve Trouppen by provisie sullen onderhouden werden, ende by een blijven voor een tijt van *vier* loopende Maenden, te reeckenen vanden dach af vande eerste respective monsteringen, schoon het gebeuren mochte, dat de redenen en occasien quamen te cesseren daer over deselve by een getrocken sijn, daer van hier nae sal geseyt worden, ende dat dienvolgens de voorschreve uyt geloofde subsidien ofte penningen van onderhout, oock voor den selven tijt sullen moeten vast blyven; tot welckers prestatie haer Ho. Mog. haer dan by desen obligeren; ende soo wanneer binnen den voorschreve tijt van *vier maenden* te weten, in de *eerste*, *tweede*, ofte *derde* maent de vreede quam te volgen, soo blijven nochtans de *subsidien* voor de *volle vier* maenden vast staen; maer by aldien naer omloop van *drie* maenden, ende over sulckx in de laetste *vierde* Maent de Vreede mochte werden gesllooten ende geratificeert, belooven haer Ho. Mog.

Mog. op den voorigen voet noch een maent ende over sulcx te samen *vyf* maenden solts te betaelen.

XII.

Ende of het gebeurde, gelijck te wenschen was, dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt volgens het *eerste* Artijckel op die geconcerteerde conditien noch voor of by de Ratificatie van dit Tractaet, ofte oock kort daer op den vreede konde helpen te weege brengen, soo belooven haer Ho. Mog. aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt de voorschreve werfgelden, voor soo veel daer van noch mochte resteeren, neffens de subsidien vande *vier* maenden inde voorschreve *acht* ende *negen* ende inde volgende *vyftienste* Artickelen ge-exprimeert, evenwel goet te doen, niet tegenstaende de beloofde Troupes van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt noch niet en souden mogen sijn gemonstert, ofte ten vollen geworven ende gecompleteert.

XIII.

Maer soo wanneer de *vreede* binnen den voorschreven tijt van *vier* maenden niet en konde werden getroffen, ende dienvolgens sijn Keurvorstl. Doorluchtigheyt soude geobligeert wesen sijne Troupes *ad twaelf duysent* man noch verder in dienst te continueren, soo sullen ende willen haer Ho. Mog. de voorschreve subsidien voor noch andere *vier maenden* continueren, gelijck sulcx in soodanigen cas van nu af aen wort vast gestelt, ten ware dat de gesamentlijcke hooge parthyen beydersijts goet vonden ondertusschen anders daer op te verdragen. Ende in cas de geseyde *Vreede* oock in dese andere *vier maenden* niet quame te volgen, sullen ende willen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt ende haer Ho. Mog. voor de expiratie van deselve nae eysch van saecken nader met den anderen over de continuatie van d' voorschreve Troupes handelen; maer soo de Vrede inde laetste maent van dese *vier* andere maenden mochte worden geslooten, sullen ende willen haer Ho. Mog. de subsidien in plaets van *vier* maenden gelijck voorschreve is, voor *vyf* maenden goet doen, soo als hier van Artijckel *elf* ten regarde vande eerste *vier* maenden is geconvenieert.

XIV.

Het sal wedersijts ende met onderlinge communicatie vry staen, alle de voorschreve Ttoupes sonder onderscheyt separaet ende te gelijck na gelegentheyt van tijden te doen inspecteren ende te doen monsteren, om van 't getal der Ruyteren ende Knechten oock van derselver monture ende Wapenen te konnen verseeckert sijn, ende sullen de hooge Officieren, Ritmeesters ende Capiteynen gehouden wesen ten allen tijden daer omtrent te obedieren aende ordres dewelcke daer toe sullen gegeven worden.

XV.

Tot de voorschreve Armée sal gevoeght worden een train van Artillerie, dewelcke nae de groote ende macht van deselve soodanich sal worden geproportioneert, dat daer toe sullen worden gebruyckt.

2 Mortiers.
2 halve Cartouwen.
4 Stucken van 12 pondt.
6 Stucken van 8 pondt.
20 Stucken van 3 à 4 pondt.

Kogels.

200 ad	24 pondt.	48 Centner.
400 ad	12 pondt.	48 Centner.
600 ad	6 pondt.	36 Centner.
2000 ad	4 pondt.	80 Centner.
		212 Centner.

100 ad 60 } 100 Centner Granaden met soo veel Buskruydt als
100 ad 40 } daer toe van nooden is.

Tegens een pondt kogels, anderhalf pondt Buskruydt gereeckent —— 106 Centner Buskruyt voor 't Canon.

Op 8000 man op yeder 2 pondt gereeckent —— 106 Centn. Buskruit voor de Soldaten.

Ende tegens een pondt kruyt twee pondt loot 320 Centn. loot of Musquet-kogels.

Ende dat oock daer by sullen worden gevoeght de nodige ende gerequireerde hooge ende lage Officieren, als namentlijck:

Bediende tot dese Artillerye geborende.

1 Collonel.
1 Majoor.
2 Capiteynen.
2 Luytenants.
4 Stuck-jonckers.
1 Predicant.
1 Veldscheerder.
2 Vuyrwerckers met haer Volck.
42 Constapels.
1 Brughmeester met sijn Volck.
1 Mineur met sijn Volck.
1 Petardier met sijn Volck.
1 Smidt met sijn Volck.
1 Rademaecker met sijn Volck.
1 Sadelmaecker met sijn Volck.
2 Wech bereyders.
2 Scherm-meesters.
1 Stal-meester.

1 Schry-

Kruytmaeckers met haer volck.

Ende sal sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van nu af aen, immers aenstonts nae het sluyten deses die voorsieninge doen ende die nodige ordre stellen, dat alle de voorschreve Artillerije met de peerden, wagens, karren, ende ander *attirail* daer toe gherequireert, oock hooge ende lage Officieren vanden train by de handt sijn inde Steden ende Plaetsen van desselfs *Cleefsche*, *Mindische*, *Marcksche*, ende *Ravensbersche* Landen, naest aen het Stift van *Munster* gelegen ende deselve aenstonts ende sonder uytstel gebruycken daer het van nodnn sal sijn. Des sullen haer Ho. Mog. soo haest de voorschreve *Artillerye* ende d' Officieren van deselve sullen nagesien ende gemonstert sijn, tot verval vande onkosten daer toe gerequireert, mitsgaders tot de betalinge van de hooge Tractementen van de Generaels Persoonen, de welcke boven de Collonels van de Regimenten sullen moeten aengestelt ende ghebruyckt worden, alle loopende maenden aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt betaelen de Somme van *acht duysent negen hondert vijf* Rijcksdaelders *vijfthien* stuyvers, of *twee-en-twintigh duysent twee hondert drie-en-sestigh* Guldens *twaelf* stuyvers Hollants gelt, op conditie dat de selve daer mede van alle naminge sullen bevryt sijn, gelijck hier voor Artijckel *thien* geseydt is.

XVI.

De voorschreve militie te Peerdt ende te voet soodanigh geworven ende by een gebracht sijnde, sullen de hoog-gedachte hooge en lage Officieren oock alle de Ruyteren ende Knechten nevens het doen van de monsteringe ghebracht werden onder een solemnelen *Eedt*, by de welcke sy sullen belooven gehouw ende getrouw te sijn aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, ende haer te laten gebruycken in alle occasien daer toe sy van weghen de selve sullen ghesonden ende ge-employeert werden. Met desen verstande, dat in cas het quame te gebeuren, dat de voorschreve Troupen in 't geheel ofte ten deele mochten gebracht worden binnen het territoir ende op den bodem van haer Ho. Mog., om aldaer t'ageren, ofte andersints ten gemeenen dienste ghebruyckt te werden, in sulcken ghevalle sullen oock alle de voorschreve hooge ende lage Officieren, mitsgaders alle de Ruyteren ende Knechten gehouden sijn te doen den selven *Eedt*, ten behoeve van haer Ho. Mog. in handen van den Commissaris, de welcke haer Ho. Mog. daer toe sullen willen ordonneren, ende dat zy aen den *Eedt* sullen verbonden sijn ende blijven, soo lange sy op den voorsz bodem ende binnen het voorschreve Territoir gebruyckt worden; Gelijck mede reciproquelijck in cas dat het quame te gebeuren, dat haer Hoogh Mog. souden goedt vinden een ghedeelte van haer Ho. Mog. militie te detascheren, ende te doen conjungeren met dese voorschreve Troupes, ende dat met die gheconjungeerde militie soude moeten worden geageert binnen het territoir, ende op den bodem van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt. Sullen oock die gedetascheerde Troupen van haer Ho. Mog. gehouden sijn, te doen den selven

Eedt

Eedt ten behoeve van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, ende dat zy aen dien *Eedt* sullen verbonden sijnende blijven soo lange sy op den bodem, ende binnen het voorsz territoir gebruyckt worden.

XVII.

Het opper-gesach ende commandement van de *twaelf duysent* man in desen Tractate vermelt, sal sijn ende blijven aen de Persoonen van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, ende sal sijne Keurvorstelijckè Doorluchtigheyt belooven ende aennemen, ghelijck de selve belooft ende aenneemt by desen alle de selve Troupen, geduyrende den tijdt ende de occasie van dese conventie agerende, precise ende strictelijck daer toe te sullen houden, dat zy met alle gehoorsaemheydt ende getrouwigheydt in alle voorvallende occasien haer sullen laten gebruycken, sonder onderscheydt, soo wel in saecken ende ghelegentheden, de welcke het interest en het beste van haer Ho. Mog. concerneren, als die het interest, ende beste concerneren van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt. Ende sal de functie van *Generael* van de selve Troupen onder sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt bekleedt worden by den welgebooren, geheymen Krijghs-raedt ende Generael Velt-Maerschalck *Otto Christophel* Vry-heer van *Sparre*, welcke van den beginne aen ende stracks naer de gedane monsteringe den *Eedt* van getrouwigheyt sal af leggen aen sijne Keurv. Doorluchtigheyt, ende oock belooven ten behoeve van haer Ho. Mog. by een renversael met zyn onderteeckeninge ende Pitzier bekrachtight, dat hy al d'ingredienten van dit Tractaet getrouwelijck sal executeren, ende dat hy sich precise naer den teneur van 't selve sal reguleren. Ende sullen voorts alle militaire actien alvooren moeten beleydt ende gheadjusteert werden met een ghemeen concert tusschen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt ende haer Mog. of den genen, de welcke haer Ho. Mog. daer toe sullen willen volmachtigen, ende oock met dese expresse conditie, dat, in cas de voorschreve Troupes souden moeten gebruyckt worden, om te ageren tot defensie van de Steden ende Landen aen haer Ho. Mog. competerende, of met derselver Guarnisoen beset, in sulcken gevalle d'opinien ende sentimenten van haer Ho. Mog. ende van derselver Volmachtighden ten besten van hare Steden ende Landen sullen ghevolght worden, ende ontrent die deliberatien prevaleren: Ende wederom dat die opinie, ende sentimenten van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, sullen prevaleren ende gevolght worden in alle voorvallen, de welcke sullen concerneren de defensie van de Steden ende Landen van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt. Des is oock expressselijck verstaen dat wanneer de voorschreve Troupes in 't gheheel ofte ten deele souden komen t'ageren op den bodem ende in het territoir van haer Ho. Mog. het voorschreve opper-commandement in het geven van het woordt, ende in alle andere generale ordres wel sal blijven aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, soo wanneer de selve in Persoon de voorschreve Troupes sal willen commanderen, maer als sijne Keurvorstl. Doorluchtigheyt het voorsz opper-commandement in persoon niet sal willen exerceren, dat het opper-gesach in 't geven van 't *woordt*, ende in alle andere generale ordres dan sal sijn hy de Generael van de Troupes van *haer Ho. Mog.*, mits dat den Generael over haer Ho. Mog. Troupes te employeren, hebbe commissie

missie ende authorisatie omme deselve *en Chef* te commanderen, ghelijck het oock aen de zijde van haer Ho. Mog. alsoo sal werden gehouden, wanneer hare Troupen in 't gheheel ofte ten deele souden komen te ageren op den bodem, ende in 't territoir van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt.

XVIII.

De respective Generaels, ofte Opper-hoofden ende Commandanten sullen over al de Justitie over die haer aen vertroude Troupen sonder eenighe ingreep ofte hinder administreren.

XIX.

Ingevalle sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt voor dessels hooge persoon in eenige sijner Plaetsen met haer Ho. Mog. Guarnisoenen beset soude komen, sal de selve sijn Lijf-guarde te Peert, bestaende in *twee hondert* Peerden of daer beneden mogen by sich houden, doch sal de selve geen ander tocht ofte wacht hebben te doen, als ontrent sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts Persoon, veel min eenichsints gebruyckt werden tot yets, 't welck tot prejudicie van de bewaringe ende besettinge der voorschreve plaetsen, met haer Ho. Mog. Guarnisoenen beset, eenichsints soude konnen strecken.

XX.

Sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt sal oock vry staen in een van zijne Cleessche Steden, met haer Ho. Mog. Guarnisoenen beset te moghen hebben een *Magazijn*, ende sullen haer Ho. Mog. sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt alle noodige *munitie* voor den selven prijs als sy die inkoopen tegens behoorlijcke voldoeninge toe komen, ende vry uyt brengen laten in cas haer Ho. Mog. soodanige *Amunitie* niet self tot haer eygen defensie van nooden hadden, ofte dat om andere insurmontable obstaculen sulcks soude moeten werden geexcuseert, welcken aengaende volkomen geloof ghegeven sal worden aen derselver verklaringe.

XXI.

Voorts is geconditioneert ende af gesproocken, dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt aenstonds ende naer de extraditie van de voorschreve *Ratificatie* hier op te volgen, indien de saecken alsdan niet souden wesen ghecomponeert, tegens den Bisschop los sal breecken ende ageren met de voorschreve *vier duysent* Peerden ende *acht duysent* Voet-knechten ofte Dragonners, als voorschreve, ofte met die als dan daer van by der hand hebbende Troupes, ende die van tijdt tot tijdt tot tijdt noch tot suppletie daer by sullen gheworven worden.

XXII.

Ende sal in sulcken gevalle vorders getracht worden, om met gelijck concert als vooren oock af-breuck te doen, ende schade toe te brengen aen de gemelde *Bisschop* ende dessels Adhærenten, oock aen derselver Staten, Landen, Luyden, Steden, ende Sterckten, ende bysonderlijck van haere platte Landen te brenghen onder goede contributie, ende by middel van dien te vervallen een goedt gedeelte van die onkosten, de welcke over 't onderhoudt van de voorsz Troupes sullen moeten gedragen werden in conformiteyt van 't *tweede* Artijckel, hier voor ter neder gestelt.

XXIII.

verloop van tijdt mochte bevonden worden dat de voorsz.
en ende *acht duysent* Knechten te voet, niet volkomentlijck
om den *Bisschop van Munster* ende dessselfs *Adhærenten* te bren-
lt van hare vyandtlijcke aggressien ende vervolghens tot een
, soo sullen de selve met gemeen concert verders vermeer-
: worden op *veerthien duysent* ofte *vijfthien duysent Ruyteren*
te tot soodanigen meerderen getal als men sal meenen tot be-
salutairen ooghmerck noodigh ende convenabel te sijn.

XXIV.

t ooghmerck van dese lichtinge van Troupen, ende van de
erde Artijckelen alleen daer heenen gaet, om de wederzijdts
Luyden, Steden ende Sterckten tegens alle gheweldt te pro-
iteneren, tot dat den *Bisschop van Munster* ende dessselfs *Ad-*
gebracht, ende de hooghst-gemelde partyen in een gerusten
en wesen, soo is wel expressselijck by desen oock versprooc-
nieert dat daer door geensints sal werden gesticht, ofte oock
ven, veel min werden ghefomenteert eenigh Oorlogh, ver-
sie, hinder, of schaden, 't zy in de *Geunieerde Provintien* ofte
oysonderlijck mede in 't *Roomsche Rijck*, ende de *Westphaelsche*
he Kreytsen, tegens eenige Vorsten, Princen, ofte Stenden
den *Bisschop* ende sijne Adhærenten, dat mede geen van bey-
tyen vry sal staen met den gemelden *Bisschop* ende syn *Adhæ-*
i, te verdragen, te accorderen, of eenige Tractaten van *Vre-*
Treves te sluyten, 't en zy met voorgaende communicatie van
partye, ende dan noch soodanigh, dat de selve expressselijck
cludeert, indien hy sulcks begeert, ende herstelt in de posses-
i ende Steden, ende in 't genot van de reghten ende vryheden
daer van hy jouisseerde voor den Oorlogh ende sonder van
yandt voor d'andere hooge partyen te bedinghen de selve regh-
exemptien, ende andere prerogativen als hy voor sich sel-
:n waere de Geallieerden onderlingh anders mochten goedt

XXV.

en de hoogh-gemelde partyen ondertusschen oock konnen
ieconsidereert worden, wat verder middelen tot onderlinge
e securiteyt by nadere verbintenisse soude konnen werden uyt

XXVI.

Ho. Mog. ende sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt, of
le in hare Landen ende Onderdanen van wegen dese nadere
d'een of d'ander, wie het oock mochte sijn, mochten wor-
i ofte vernadeelt, soo sullen de hooghstgemelde hooge partyen
malkanderen met alle maght te assisteren ende helpen ver-

Ende

XXVIII.

Alle welcke poincten ende Articulen hier vooren verhaelt, ten wederzijden ter goeder trouwe ende onverbreeckelijck sullen onderhouden worden; Ende tot meerder vastigheyt van dien sijn hier van gemaeckt *twee* ghelijckluydende instrumenten, ende by de Gedeputeerden van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt ter eenre, ende by de Gedeputeerden van haer Ho. Mog. ter andere zijde, met handt ende Zegel bevestight: Ende sullen de *Ratificatien* daer op binnen den tijdt van *veerthien* daghen, of eerder ist doenlijck, by wederzijdts hooge partyen in bestendige ende behoorlijcke forme worden uyt ghewisselt.

Volght den inhoudt van de Procuratie van de Heeren Gedeputeerden van sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van Brandenburgh.

WIr Fridrich Wilhelm, von Gottes gnaden Marck-graef zu *Brandenborgh*, des Heyl. Romischen Reichs Ertz-Camerer und Churfurst in Preussen, zu Magdeburgh, Cleve, Berge, Stettin, Pommeren, der Cassuben und Wenden, auch in Slesien, zu Crossen und Jagerndorf Hertzog, Burg-graef zu Nurnbergh, Furst zu Halberstadt Minden und Camin, Graf zu der Marck und Ravensbergh, Herr zu Ravestein und der Landen Leuwenbergh und Butou, &c. Urkunden und bekennen hiermit fur jedermanlich, nach dem zwischen ons und denen Heern Staten Generalen der Vereinigten Nederlanden nicht allein wegen renoviering der zwisschen ons und dem Staet voor diesen geslossenen alliants, sondern auch wegen fernerer zu sammensetzung und naherer vereinigung zu defension beyderseyts Estats und Landen eine zeither handlung gepflogen, als haben wir zu derselben volligen und endlichen schluz committiert und volmagtiget, die wolwerdigen, wolgebornen, und hoog-gelarte unsere respective geheime und Clevische regeerings Rhate, ober Presidenten und Clevische Vice-Cantzeler *Otto* Vry-herrn von *Schwerin* Hern zu Alten, Santsborg und Zachan, Erb-Cammerern unserer Chur-Brandenborgh und Thumbprobsten unserer Stifts Kirchen zu Brandenborgh, *Werner Wilhelm Blaspeil*, und *Mathias Romswinckel*, thun auch solche hier mit und in kraft dieses, und geben jets gemelten unsern ober Presidenten und geheimen Rhaten volkomene maght und gewelt vor angeregte Tractaten mit obgedaghter Herrn Generalen Staten Gevolmaghtigten zu vollenkommener perfection und rightigem schlusz zu bringen, allermassen wir alles was von ihnen dergestalt, verhantlet, geschlossen und unterschriben wird sein, vollighlich ratificeren und genehm halten wollen. Zu urkunt haben wir diese volmagt eigenhandigh unterscrieben und mit unsern Churfursten insiegel bekraften lassen. So geschehen und gegeben zu *Cleve* den 12 Februarii des 1666 Jahres.

Volght

Volght den inhoudt van de Procuratie voor de Heeren Gedeputeerden van haer Ho: Mog.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, allen den genen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt, doen te weten, dat wy ghenegen sijnde de voorgaende Tractaeten van Alliantie ende vriendtschap met den Heere Keurvorst van *Brandenburgh* hier bevoorens op gereght, niet alleen te vernieuwen, ende is't mogelijck te corroboreren ende versterckcn, maer oock een Tractaet van mutuele defensie ende assistentie aen te gaen, goedt ghevonden hebben aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt af te veerdighen de Edelen, gestrengen, wijsen, voorsichtigen Heere *Hieronimus van Beverningh*, Gedeputeerden in onse Vergaderingh van weghen de Provincie van *Hollandt* ende *West-Vrieslandt*, ende wetende dat de selve daer toe van nooden heeft onse speciale Procuratie, volkomen maght, authoriteyt, ende bevel, om alle scrupulen die desen aengaende gemoveert souden moghen werden wegh te nemen, soo ist, dat wy hem ghegeven hebben, gelijck wy hem geven in krachte deses volkomen maght, authoriteyt, ende speciael bevel, om de aengevangen Tractaten van *Aliantie ende assistentie* met d'hooggemelde sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt finalijck te sluyten, ende te teeckenen, beloovende sinceerlijck, oprechtelijck, ende ter goeder trouwen te sullen houden voor aengenaem, vast, bondigh, ende van weerden alle het gheene by den meergemelden Heer onse Gedeputeerden in de selve qualité sal sijn gedaen, belooft, geconsenteert, ende geaccordeert, 't selve onverbreeckelijck nae te komen, te onderhouden ende observeren, sonder daer tegens nimmermeer yets te doen, ofte te laten geschieden directelijck of indirectelijck in wat manieren het oock soude mogen wesen, ende alles ratificeren ende approberen, ende des noodt sijnde, daer van te verleenen ende passeren Brieven ende instrumenten in de beste forme, tot volkomen contentement ende vergenoege van de meerhooghgemelde Heere Keurvorst.

Gegeven in den *Hage* onder onsen grooten Zegel, Paraphure van den Heere Presiderende in onse Vergaderinge, ende de signature een van onsen Griffier, op den *sevenden Februarii sesthien hondert ses en-sestigh.*

Aldus gedaen, geaccordeert ende geslooten onder de Signature ende Pitsiers van de respective Heeren Gedeputeerden in de voorsz Procuratien vermelt. Tot Cleve den *sesden* ouden ende den *sesthienden* Februarii nieuwen stijl *sesthien hondert ses-en-sestigh.* Was verteeckent

Otto Vryheer van Schwerin.	(*L. S.*)	*H. v. Beverningh.*	(*L. S.*)
Werner Wilhelm Blaspiel.	(*L. S.*)		
Mathias Romswinckel.	(*L. S.*)		

Raeckende den ophef van de Tol ende Licent tot Gennep, is ghemaeckt dit

Sepa-

Separaet Articul daer op tusschen de Gedeputeerden van den Heere Keurvorst van Brandenburgh *ende Gedeputeerde van de Heeren* Staten Generael *der Vereenighde Nederlanden verdraegen ende geconvenieert is over den op hef vanden Tol ende het licent van* Gennip.

ALsoo tusschen den Heere Keurvorst van *Brandenborgh* ter eenre, ende de Heeren *Staten Generael* der Vereenighde Nederlanden ter andere sijde eenige differenten waeren geresen over het middel vande *Tollen* ende *Licenten*, dewelcke binnen de Fortresse van *Gennip* geheven worden; Soo dat daer door de Tractaeten van *defensie Alliancie* ende van naerder *conjunctie* op huyden geslooten ende geteeckent, tot merckelijck nadeel vande hooggemelde partyen, alreede eenigen tijt sijn geretardeert geworden. Soo is't dat tot voortsettinge van de voorschreve Tractaeten, ende continuatie van die goede vruntschap ende Correspondentie, dewelcke van allen ouden tijden tusschen de hooghgemelde partyen is ghewqeest door derselver Respective Gedeputeerde dien aengaende oock mede is veraccordeert ende vergeleecken, dat den ophef van dat voorschreve middel voor den tijdt van *twaelf* Jaeren eerst komende sal werden gecontinueert ende blyven onder de directie ende ten voordeel van haer Ho. Mog. gelijck deselve nu eenige Jaeren herwaerts geweest is, ende noch tegenwoordigh bevonden wert te sijn, ende dat haer Ho. Mog. ten behoeve van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt dan paratelijck sullen doen uyttellen eene somme van *vyftich duysent* guldens, te betaelen nevens d'extraditie van het tegenwoordige Instrument, waer mede dan de differenten voor den tijt van *twaelf* Jaeren komende sullen blyven geaccordeert ende geassopieert, gelijck dan mede verder versproocken ende veraccordeert is, dat tijdelijck voor de expiratie vande voorschreve *twaelf* Jaeren weder Conferentie sal werden aengestelt, om de voorschreve differenten by te leggen, of nader te reguleren, ende by onstentenisse van dien, dat deselve als dan sullen werden verbleven ende gesubmitteert, gelijck deselve in sulcken onverhoopten val van nu aen verbleven ende gesubmitteert werden aende *arbitragie* ende uytspraecke van soodanige *Arbiters* ende *super Arbiters*, ende voorts op soodaenige voet ende maniere als begrepen ende nedergestelt sijn by het Erf-Tractaet 't welck den *tweeden* Januarii *vyftien hondert drie-en-veertigh* binnen de Stadt van *Brussel* tusschen *Keyser Karel den vyfden* als Prince vande Nederlantsche Provincien ende Hartog *Willem van Gulick ende Cleve* is opgerecht geweest, alles noch met desen verstaende dat dese tegenwoordige Conventie geenderhande prejudicie en sal toebrengen aen het recht ofte de pretensien, welcke de hooghgemelde parthyen *hinc inde* meenen te hebben tot den *ophef* vande voorschreve middel, dat oock geen argument ten eenen ofte ten anderen daer uyt sal mogen getrocken worden, tot voordeel ofte prejudicie van d'een of van d'andere over den *ophef* vanden gepasseerden tijt, ende de vorderinge dewelcke daer over soude mogen gemaeckt worden, nochte oock voor den toekomenden tijt omtrent de sustenue ende debatten, dewelcke by nadere onderhandelinge ofte oock vervolgens voor die voorgemelde Arbiters ende superarbiters souden mogen werden geintroduceert, nemaer dat een yder

 vande

vande hooge parthyen daer omtrent sal blijven ongeprejudiceert, ende in sijn geheel even als of dese teghenwoordighe Conventie niet tusschen beyde gekomen was.

Welcken Articul sal sijn van deselve kracht ende vigeur, als of het in het voorschreve Tractaet van defensive Alliancie van woorde te woorde waere geinsereert.

Aldus gedaen ende geteeckent tot Cleve den sesden nieuwen stijl ende den sestienden Februarii ouden stijl *sesthien hondert ses-en-sestig*. Was verteeckent.

Otto Vryheer van Swerin. (L. S.) *H. van Beverningh.* (L. S.)
Werner Wilhelm Blaspiel. (L. S.)
Mathias Romswinckel. (L. S.)

Terselver tijdt is mede gestelt het volgende secreet ende separaet Articul.

Secreet ende separaet Artijckel daer op tusschen de Gedeputeerde van de Heeren Staten Generael *der Vereenighde Nederlanden ende de Gedeputeerde van den Heer Keurvorst van* Brandenburgh *verdragen ende geconvenieert is tot elucidatie ende naerder verklaringh van het* vierde *Artikel van het Tractaet van Alliancie, 't welck huyden date deses gesloten is.*

HOewel in het *vierde* Artijckel van het Tractaet van Alliancie huyden desen dagh gesloten, tusschen de Commissarisen vande Hoogh Mogende Heeren *Staten Generael* der Vereenighde Nederlanden, ende van den Doorluchtighsten Vorst ende Heere, den Heere *Keurvorst van Brandenburgh*, het point vande *guarantie* dewelcke sijne Keurv. Doorluchtigheyt aen haer Ho. Mog. belooft te presteren, met dese woorden is ter neder gestelt, *Dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt sal gehouden sijn haer Ho. Mog te helpen defenderen ende beschermen tegen alle Vyantlijcke invasien, ende openbaer gewelt, 't welck haer Ho. Mog. inde Vereenighde Nederlanden of onderhorige aengrensende Lantschappen, Steden ende plaetsen, of andere met haer Ho. Mog. guarnisoenen, in de voorschreve Landen, ende Plaetsen beset, soude mogen verkomen, ende aengedaen werden.* Ende dat uyt de stellinghe van die woorden in twijfel soude mogen getrocken werden, of oock sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt daer by verbonden ende geobligeert wort haer Ho. Mog. te helpen defenderen ende beschermen tegen soodane Vyantlijcke invasien ende openbaer gewelt, daer mede de Steden *Rijnbergh*, ofte *Ravesteyn*, ofte de Forten van *Lieroordt* ende van *d'Eyler Schants* soude moghen geattacqueert worden, ten respecte van de pretensien, dewelcke by den Heere Keurvorst van *Keulen*, den Heere *Hertog van Nieuburgh* ende den Vorst van *Oost-Vrieslant* respective daer op gemaeckt worden, is tot nader verklaringe ende *elucidatie* van dien goet gevonden by dit secreet ende separaet Articul vast te stellen, dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt de verschillen, dewelcke over de voorschreve pretensie souden mogen komen t'ontstaen, alvoren

ren met alle goede Officien sal soecken voor te komen ende uyt de weg te leggen, ende dat daer toe sal mogen gebruyken den tijt van *een maent* of van *ses weken* uyterlijck, en by ontstentenis van dien, ende dat het accommodement in de voorschreve tijt niet en soude moghen gevonden worden, dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot sodanigen *Guarant* evenwel niet en sal verbonden sijn, ingevalle dat den Heere Keurvorst van *Keulen*, den Heere Hartogh van *Nieuborgh* ende den Vorst van *Oost-Vrieslant* apart ende separaet, de voorschreve Steden *Rijnbergh*, *Ravesteyn*, of de voorschreve Forten van *Lieroort*, of de *Dijlerschans*, met haer eygen macht alleen quamen te attaqueren: maer wel in soodanigen geval, als sy haer tot dien eynde soude willen dienen ende behelpen vande hulpe ende assistentie van *eenige andere* Princen, Potentaten, ofte Staten, het sy van volck, of gelt, of eenige andere maniere, directelijck daer toe te ghebruycken, ofte dat oock de respective Princen daer omtrent soude willen ageren met haer gecombineerde machten, in welcken gevalle van assistentie ofte van Conjunctie, de *Guarantie* by het voorschreve *vierde* Artijckel belooft oock ten regarde vande hooggemelde Princen obligatoir sal sijn, gelijck tegen alle anderen. Des beloven oock haer Ho. Mog. datse aende hooggemelde Heeren Princen genen indraght en sullen doen inde Hoogheden, Rechten, ende Gerechtigheden, Domeynen ende revenuen dewelcke haer inde voorsz Steden competeren: gelijck mede haer Ho. Mog. geen intentie hebben dat dit Artijckel, of het geene vorder in het Tractaet van Alliantie vermaent wort vande Steden inden Landen van *Cleve* met haer Ho. Mog. Guarnisoen beset, daer henen soude geduydet worden, dat aen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt of dessels Erven ende Nakomelingen als Lant-Vorsten eenigh nadeel of prejudicie daer door soude veroorsaeckt worden, in soodanighe Hoogheden, Rechten als sijne Keurvorstl. Doorluchtigheyt heeft ende competeren in die voorschreve Steden met haer Ho. Mog. Garnisoen beset: maer dat ter contrarie alle Hoogheden, ende Rechten als sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheden in desen heeft, ofte als Lantvorst hebben soude, ongekrenckt ende onvernadeelt blyven: soo dat hier mede in genen deelen daer aen gederogeert en wort; gelijck oock uyt de opstellinge van dit artijckel geen argument en sal mogen of konnen getrocken worden waer by sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt soude verhindert worden, naer de expiratie vanden Oorlogh te spreecken van de *Evacuatie* vande voorschreve Steden, ende haer Ho. Mog. oock beloven de voorstellinge van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt op dat subject te willen hooren, ende sich daer op vrunt nabuyrlijck verklaeren.

Welck Artijckel sal sijn vande selve kracht ende vigeur als of het in 't voorseyde Tractaet van Alliantie defensive van woorde te woorde ware geinsereert. Aldus gedaen ende geteeckent tot Cleve, den 6 ouden stijl ende den 16 Februarii nieuwen stijl *sesthien hondert ses-en-sestigh*. Was gheteeckent ende ghesegelt als volcht.

H. v. Beverningh. (L. S.)

Otto vryheer van Swerin. (L. S.)
Werner Wilhelm Blaspiel. (L. S.)
Mathias Romswinckel. (L. S.)

Den

Maert is gehoort het rapport van de Heeren van Ommeren
Ho. Mog. Gedeputeerden tot de saecken van Brandenburgh,
rselver Resolutie van den eersten deses / ghevisiteert ende
ebende de Memorie van den Heere Resident Copes; Waer op
e / is goedt gevonden / dat soo nauw regard niet ghenomen
it het gestipuleerde by de eerste ende tweede Articulen van het
taet van Assistentie binnen den tijdt daerinne ge-expresseert /
e gestelt / mits dat het selve binnen den tijdt van vier of vijf
kenen van 't sluyten van 't selve Tractaet wierde ghe-effec-

wierdt ter optie van den hoogh-gemelten Heere Keurvorst
Werf-gelderen tot Amsterdam, ofte alhier in den Hage te

wierdt aen de vrye dispositie van sijne Keurvorstelijcke Door-
en / om ten fine als voorsz een of meer Gevolmachtighde te

wierden de opgemelde Heeren haer Ho. Mog. Gedeputeer-
er het subject raeckende de voorgenoemde Doleancien ofte
net de Heeren extraordinaris Gedeputeerden van sijne Keur-
luchtigheyt / in conferentie te treden ende daer van rapport

wierdt gheoordeelt / de plaetse van 's Graven-hage tot de uyt-
ederzijdts Ratificatien de bequaemste geoordeelt.
wierden de Provincien versocht ten spoedighsten te ordonneren
an een persoon / die tot het monsteren der voorseyde Troupes
ide werden.
, soude van weghen den meer-hooghgemelden Keurvorst or-
n / tot af-halingh van den eersten Termyn van tachtigh duy-
rs, nademael de selve gereet waren leggende.
verstaen / dat men sich van wegen desen Staet in tijds ghe-
en / om de questie over het reght van den Tol ende Licent tot
oecken / ende uyt den wegh te leggen.
vorst heeft by Missive van den vierden Maert gheauthoriseert
l ende Copes tot uytwisselingh der Ratificatien.

en Ministers hebben den thienden Maert gherepresenteert /
er Prins van Orangie wat volght:

logende Heeren.

ide hoort over al, ende moet het voor een vast teecken nemen
oedt werck, dat alle die geene de welcke den welstandt van de-
ter herten nemen, ten hooghsten daer over verheught zijn,
tusschen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van *Branden-*
Ho. Mog. eyndelijck tot wederzijds vernoegen sijn voltrocken.
Nie-

de welcke beyde hooge partyen hebben soodanigh zegene
effecten van rust ende vrede terstondt daer op sullen kom
Ten minsten konnen U Ho. Mog. wel verseeckert zijn
sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt sijner zijds alle
doen, om soodanigh ooghwit te bereycken.
Sijnde ghereſolveert ende hebbende alreede den aen
maeckt, omme het verhandelde promptelijck ende exac
komen.

Versoeckende oock dat tot dien eynde, van wegen U H
genoechsame instructie ende pouvoir tot sijne Keurvorstelij
mach werden gedeputeert, met de welcke hy alle voorvalle
nen over leggen, concerteren, ende te werck stellen.
Ende soo wanneer U Ho. Mog. souden oordeelen datter n
het welcke aen de zijde van sijne Keurvorstelijcke Doorluc
van desen Staet ofte van eenighe der Provincien in 't byson
gedaen ofte by gebracht werden.
Soo hebben U Ho. Mog. 't selve maer bekent te maeck
seeckert te houden dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtighe
hertelijcke ghenegentheydt ende promptitude sal amplecter
alles doen, wat van een goedt opreght Vriend ende ghetrou
werden verwacht.
Sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt vertrouwt van g
Ho. Mog. oock voor hem ende de sijne soodanige inclinatie su
Ende dat het dienvolgende U Ho. Mog. niet onaengenac
wanneer sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt eenige occa
komen aen te wijsen, in welcke hem ofte de sijne vriendts
schieden.
Te meer nu tegenwoordigh de Tractaten sijn geperfecteert
daer geen ombrage en kan wesen, als of U Ho. Mog. voor sijne
ke Dooorluchtigheyt ende op dessels voorstellingen yets dede
lijcke insichten, ende niet uyt een liber en vry gemoed ende gen
Ende dat daeromme u Ho. Mog. de occasie de welcke sich
presenteert wel sullen willen embrasseren.
Omme te nemen de *Persoon* ende de *Interesten* van sijnen N
Prince van Orangien op 't meeste in recommandatie.
Ende dat dit sijn versoeck insonderheydt mach plaets vnid
Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt altans verstaet dat U Ho. M
ijn om over dit poinct te delibereren, ende over de vacerend
Charges te disponeren.
Gelijck oock haer Ed. Groot Mog. de Heeren Staten van H
riesландt op dit poinct staen, om nevens andere saecken
ergaderen.
Sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt laet h... taen de
scretie van U Hoogh Mog. ghestelt zijn, ...edanigh

:yt in reguard van dit sijn versoeck sullen ghelieven te con-

Vriendt ende Bontgenoot van u Ho. Mog., de welcke in de
Staet de sijne vindt:

r *Nabloets-verwante* vast den Heere Prince, wiens avance-
n gaet.

wettige ende gedeclareerde *Voogbt*, die oock in die quali-
oor de selve sorge te dragen.

Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt alhier niet sal spreecken
meriten ende notable diensten van dessels Voorouders, en-
Heere daer door desen Staet soo merckelijck heeft gheze-

eent is eenige andere reden (de welcke andersints veele sijn)
u Ho. Mog. daer door tot het aggreeren van dit sijn vrien-
erder te bewegen.

toucheren van de veelvoudige ende gewenschte goede ef-
vident sijn, om te sullen moeten volgen op de favorable re-
u Ho. Mog. hier op souden mogen nemen.

sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt u Ho Mog. niet ver-
oordeels, noyt occasie soo favorabel als dese sal gheboorен

Mog. haer cordiael gemoedt ende affectie tegens syne Ceur-
chtigheyt soo gevoeghlijck souden konnen uyten.

zy den bandt van onderlinge vriendtschap meerder souden
1.

elijcke Doorluchtigheyt laet het aen de hoogh-wijse ende
u Ho. Mog. t'eenemael ghestelt syn, wat resolutie zy ten
re Prince van Orangien hier op sullen gelieven te nemen.

og. konnen wel versteeckert syn, dat de gunste de welcke sy
hier aen hem te bewijsen,

orstelijcke Doorluchtigheyt ende dessels Nakomelinghen
den voor eene soodane vriendtschap, waer van de Memorie
lijcke huys van *Brandenburgh* noyt en sal worden ghe-extin-

:ne, dat wy ondergeschreven volghens specialen last, niet
ch mogen onderlaten u Ho. Mog. mits desen gedienstelyck

daer op u Hoogh Mog. favorable verklaeringh te ghemoedt

Graven-hage den *elfden Maert sesthien hondert ses-en-*

Was Onderteeckent

Werner Wilhem Blaspeil, *J. Copes.*

Dit

De Heeren van Hollandt namen sulcks seer qualijc de dat daer van soude worden ghegeven Coppe aen de Pr sochten: En obligeerden den Heer President het weder sonder daer over te delibereren / min te resolveren.

De Heeren Ministers sulcks vernemende / hebben rende laten seggen / dat sijne Ceurvorstelijcke Doorlu teur, niet min had konnen doen. Te meer sijnde nu so den aen den Staet / dien hy alles goeds toe wenschte: Resolutie jae uyte deliberatie aen den Staet.

Daer op produceerde den Heer President 's anderen moriael; Maer de Heeren van Hollandt hebben 't / g gecontradiceert: Seggende haer absolutelijck verbood eenige recommandatie van eenigh vreemdt Prins / to mandt / wie het oock mocht zijn. Jae dat soodanig wierdt verklaert inhabil om eenigh ampt te bekleden. S niet konde worden ghe-excuseert van seditie; Ende da tieuse door sulcks souden verliesen d'exemtie ende 't effe Ende by aldien sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt p recommandatie; Dat men geen beloofde Subsidien den oock / huyden recommandeerde sijne Ceurvorstelijck Prince: Morghen mocht den Coningh van Vranckrijc Dolphijn.

Ende alsoo is de selve Memorie gebleven buyten de N ype daer van gegeven aen de Provincien.

In desen tijdt gingh sijn Hooghheyt naer Rotterdam Heer Burgermeester vander Horst. Sijn Hooghheyt wi seer geacclameert, ende soo van de Burgermeesters al teyt gecomplimenteert. Maer aen den Heer vander Ho jalousie: Ende 't stiet hem namaels voor de scheenen.

Zijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt schreef aen Hage.

ONSEN, &c. Wy hebben uyt u onderdanighste r den deses verstaen, wat voor motiven datter zyn v de de *Memorie* by u op den *elfden* desselven ter Ver Mog. Heeren Staten Generael, ten besten van des He *gien* loffelijcker memorie in ghedient, ende wat gh woordt.

Wy en willen nu niet hoopen dat yemandt ons als Heere Prince sal konnen verdencken, dat wy ten best ben ghesproocken, veel min dat men 't selve soude v tot yemants nadeel, doch alsoo men u verseeckert soude wesen dat den Staet sich van self des Heere aennam, als dat het op yemants recommandatie

lve inder daedt soo sal komen te volgen, ende dat ghy alsoo
lt hebben om op de voorschreve *Memorie* verdere Resolutie
sullen daer teghen soo wel in desen, als alle andere voor-
ons altoos als een opreght vriendt van den Staet betoonen;
nders voornemen ofte onderstaen, als 't geene tot onse *de-*
heydt te doen schuldigh zijn, waer van ghy den Staet op
eckeren, ende wy zijn u in genaden wel toe gedaen.
thienden nieuwen ende den *sevenden* Maert ouden stijl
-sestigh.

Geteeckent

Frederick Wilhem.

volgende Memorie hebben sy wederom in ghedient den
Maert.

gende Heeren.

is bekendt de Memorie die d'ondergeschrevene *Extraor-*
puteerden van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van
h, voor ontrent *thien* daghen ter Vergaderinge van u Ho.
esenteert, vervattende onder anderen eene seer vriendelijc-
elen discrete recommandatie aen u Ho. Mog. van den Heer

eerden daer op hebbende ingenomen eenige motiven, hen
te gemoedt gevoert,
omen de selve motiven aen hooghst-gedachte sijne Keurvor-
gheyt te brenghen, ghelijck sy sonder uytstel hebben ghe-

urvorstelijcke Doorluchtigheyts rescriptie haer by de ordi-
ren sijnde toegesonden: Hebben wy Gedeputeerden niet
digh staen, u Hoogh Mog. het Translaet daer van nessens
eren:
ck te versoecken, dat den inhoudt van dien mach werden
ls u Ho. Mo. Mog. naer haer gewoonlijcke hooge wijsheydt
ehooren.
raven-hage den *negenthienden* Maert *sesthien hondert ses-*

summeerde / als of by Hollandt qualijck wierdt ghenomen /
neraliteyt had d'opgemelde Officien gedaen: Soo vondt
incesse Douariere, den Prcen Vrouwen Groot-moe-
fessteren aen de Heeren van Hollandt in het laetste van

Edele

Edele Groot Mog. Heeren.

WY en konnen niet naer laten u Ed. Groot Mo. doo gen, hoe dat wy den Prince van *Orangien*, onsen S bende gebracht tot in den *festhienden* Jare sijns Oude tot Jaren van oordeel ende discretie, ons altans ten hoo ende verlegen vinden, omme hem verders te geven de c aenleydinghen, door welcke hy de goede ende heylsame gien, ende maximen van den Staet grondelijck soude mog erkennen, ende daer door te bequamer werden, omme tot dienst ende luyster van den Staet te m[illegible]en werden ghe- danige charges ende employen, als u Ed. Groot Mog. souden den aen hem te defereren.

Ende alsoo wy naer aendachtigh overlegh, geen beter mi dencken, dan dat wy ende den Prince onsen Soons Soon geluck mochten hebben, dat u Ed. Gr. Mog. in continuat welcke de selve voor het huys van *Orangien* altoos hebben omme den Prince die gedesidereerde onderwijsingen, aenle nisse *onder des Staets directie ende conduite* te doen geven, c lieven te nemen:

Soo hebben wy goedt ghevonden den meer-gemelden Soon, mits desen daer toe aen u Ed. Groot Mog. te present de, dat de selve daer over soodanigh sullen ghelieven te resol sten dienste van den Lande, mitsgaders sijnen welstandt end de konnen dienen.

Sulcks is aenghenomen voor notificatie. Wat ondertu is ghedaen voor den Prince tot sijne educatie / is te sien on ,,che saecken.

Ondertusschen gehoort het rapport van de Heeren van O dere haer Ho. Mog. Gedeputeerden totte saecken van Bran volgens derselver Resolutie van den twaelfden deses / ghevo mineert hebbende de Memorie van de Heere Resident Cop sect dat den Heere Keurvorst van Brandenburgh met ver sach / dat ten eersten gedisponeert mochte werden over de teerden / die haer ontrent sijne Keurvorstelijcke Doorluch houden / om met den selven te concerteren 't geen in de expeditie / als oock andere handelingen soude moghen ko ten anderen, nademael het vijfde Artijckel van 't Tractae mede brengende / dat men op het te arresteren rendev monsteren / dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt ninge te sijn / de selve monsteringe met concert van de v Ho. Mog. Gedeputeerden geerne ten eersten ende so door de marches ende remarches sijne Soldaten ende sijn Onderdanen daer door / soo weynigh als niet al

ie dat daeromme de Troupes daer sy waren / 't zy in het
ve, 't zy in de Graefschappen Marck ende Ravensbergh
de selve geinquartiert waren in de grootste ende bequaem-
getrocken ende gemonstert mochten worden / met alsulc-
ter geene fraude in 't poinct van de monsteringe soude ko-
' alsoo sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt in geenen
s aen sijne onderhebbende Troupes soude willen toe laten /
r Ho. Mog. in bedencken / of de selve niet souden konnen
lle frauden te beter voor te komen / meer als een Heer daer
de welcke de monsteringe op diverse Plaetsen te gelijck
hten ; Waer op gedelibereert sijnde / is goedt gevonden
Heere van Beverningh, omme sich ontrent de Persoon
h-gemelden Heer Keurvorst te onthouden / ende met sijne
oorluchtigheyt ofte desselfs geauthoriseerden te concerte-
aeckende d'executie ende voltreckinge der Tractaten den
ii lestleden geslooten / metten gevolge ende aenkleven van
i behoorlijcke Brieven van Credentie met ende nevens de
van indemniteyt , vrydom van de Licenten over sijne
e gedepescheert soude worden ; Des wierden een ofte meer
. Mog. Gedeputeerden ende Gevolmachtighde / gaende
s versocht ende geauthoriseert / omme in ghevolge van
van den sesden deses / de voorschreve Troupes te monste-
en voorschreve eynde tot hun een ofte meer Commissarisen
/ omme in gevolge haer in de te doene monsteringhe te ad-

de Tractaten met Munster vlijtigh gevordert. Den Heer
an den twaelfden dat hy met den Heer Baron van Zwerin
el, alle de Articulen oock de inleydinge ende het Slot van
geresumeert / ende waren de selve daer na noch mede ghe-
Heeren Munstersche Gedeputeerden / soo dat die saecke
er richtigheyt had / ende alleen resteerde dat alles in 't net
ende geteeckent : Hy had op het begeeren van de Heeren
r , den Heere Hartogh van Holsteyn mede ghestelt on-
deerde van de zijde van haer Ho. Mog. ende vertrouwden
ie goede meeninge van u Ho. Mog. niet soude sijn ; Ende
ijf, ende seste Articulen in korten ter executie ghebracht te
n gevolge van het derde Articul Commissarisen tot inspec-
erde Plaetsen mochten gesonden worden / ende aen de an-
eyt van de zijde van haer Ho. Mog. binnen acht daghen
had hy van zijnen plicht gheacht / de selve haer Ho. Mog.
oe te senden / ende in bedencken te stellen / alsoo de onder-
n ofte overmorgen soude gedaen werden / of haer Hoogh
lieven aen de Heeren Staten van Gelderlandt ende Over-
aer sy het noodigh souden oordeelen / te doen geven noti-
ulen ende eenige ordre tot de voorschreven toesicht / ende

voorts

voorts aende Heeren Gedeputeerden ende gevolmachtighden te v
sien / dat sy alle actien van hostilitept upt de Garnisoenen wild
soo ras sy door hem Heer Beverningh souden sijn veradverteert / d
tact effective gesloten was / of dat haer Ho. Mog. by ander
middelen nae hare wijsheyt daer toe wilden ordre stellen. Hy heeft
Heeren Munstersche Gedeputeerden doen verseeckeren dat die toesi
lerde Artijckel vermelt / soude ghedaen worden door discrete L
welcke vertrouwde dat haer Ho. Mog. of de Staten vande Provin
ouden committeren ; ende soude op morgen / soo ras het kon
worden / oock by provisie Coppe vande Articulen aende Heeren
en van het Graefschap Zutphen ende van Overyssel, oock aen hae
Gedeputeerden te Velde laeten afgaen, ende dewyle noch voor der
Ratificatie, dewelcke op veertien daegen nae het sluyten genome
Dom Capittel van Munster moest te saemen geroepen worden / en
ijcken verschepdentlijck hier en daer woonden / soo wiert ten beh
lve versocht een Generael of particulier Passepoort:

aeckende het Tractaten in Februario gesloten hebben de Heeren
nborghsche Munsters den negen-en-twintighsten April inghed
nde:

Hoogh Mogende Heeren.

NAer dien door Godes zegen die Tractaten van *Alliantie* end
junctie tusschen sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt van B
ende u Ho. Mog. niet alleen eenigen tijdt geleden sijn gesloote
r op een sortabel accommodement met den Heere Bisschop van
anghs is geadjusteert.
o is 't, dat de ondergeschreve sijne Keurvorstelijcke Doorluchti
inaris Gedeputeerden wegens expresse ordre van haren genadighs
sdesen versoecken, dat u Ho. Mog. believen mogen ordre t
de conform het geseyde Tractaet van nadere conjunctie ende sp
lge vanden *twaelfde* Artijckel de beloofde *Subsidien* van *vier* M
te meer sonder verder vertoch mogen werden voldaen, vermi
het minste uytstel sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts *Cle*
ehoorige Landen en Onderdaenen met sijne Keurvorstel. Doorl
nderhout van dien, sullen werden beswaert, ende 't eenemae
o oock by het Tractaet van *Alliantie* in 't *veertiende* Artijckel i
en twee Maenden naer de uytwisseling vande *Ratificatien*, di
ioneerde Reglementen sullen werden gebracht tot een goet
ijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt seer veel is gelegen d
uytstel moge geschieden ende dat sijne Keurvorstelijcke D
benevens u Ho. Mog. verklaringh, wegens de restitutie
dagelijcx te gemoet siet.
wert van gelijcken versocht dat u Ho. Mog. over 't gee

spoedighsten te resolveren; en by aldien ten opsichte vande ge-
eenige conferentie mocht worden geoordeelt noodig te sijn
chreve daer toe altoos gereet wesen, onder vertrouwen dat u
ten cas sullen believen bedacht te wesen, ten eynde aen sijne
oorluchtigheyts missive in dato den *sestienden* Ianuarii deses
an sijner Gedeputeerdens *Character* mach werden gedefereert
. bevinden sullen te behooren. In 's Gravenhage den *negen*-
il *sesthien hondert ses-en-sestich*.

geteeckent

Matthias Romswinckel.
Iohan Copes.

ventienden May.

ogende Heeren.

reven Keurvorstelijcke *Brandenborghsche* Extraordinaris Ge-
omen uyt Expresse Last van haren Genaedighsten Heere u
naecken, dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt naer
eecker haer ter handen ghekomen concept, ofte passagie
ouppes souden hebben te houden over sijnen Bodem in 't we-
nckrijck niet en souden konnen toestaen dat de Fransche
ende *Brevoort* mitsgaders derselver Ruyterie, ende 't Voet-
eventer, *Zutphen*, ende *Doesburgh*, als mede de Ruyterie
van *Aernhem* boven *Schenckeschans* soude overgeset ende soo
t van *Cleeve* naer *Boxmeer* gevoert worden: Ende sulcx niet
vande ongemacken die sijne Keurvorstelijcke Doorluchtig-
Onderdanen daer uyt soude konnen overkomen, maer daer
tegens de wetten van goede nabuyrschap, ende u Ho. Mog.
eydentheyt soude stryden, dat de geseyde Troupes op het af-
onden alleen van u Ho. Mog. aldaer gekomen, omme we-
og. ordres afgevoert te werden, ende te vertrecken over sijne
oorluchtigheyts *Territoir* ende door ofte roerens langhs sijne
werden geleyt, daer u Ho. Mog. dieselve over, ende uyt
oor eenen veel bequaemer wegh konnen doen passeren, ge-
or desen wegens sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt op
orschreven Trouppes is geremonstreert geworden, ende by u
oo ervonden, ende gepractiseert: Ende wat particulierlijck
e Trouppes, die in sijn Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts
ende in Rijnberck Garnisoen sijn houdende, heeft sijne
oorluchtigheyt daer niet jegens, dat het Voet-volck volgens
ncept, souden konnen ende behooren te werden ge-embar-
an geensints vinden dat het met de goede Nabuyrschap ende
quadreren, dat het selve juyst boven *Schenckeschans* weder-
om

soude werden uytgheſcheept, omme van daer door het voorſch
t van *Cleef* langhs *Gennep* te gaen, te meer aengemerckt 't voo
t-volck vande *Wael* afgevoert wordende door u Ho. Mog. eyge
gevoeghlijcker ſal konnen werden gebracht.
doch belangende de *Ruyterie* vande voorſchreven *Cleefſche* Stede
bergh wil ſijne Keurvorſtelijcke Doorluchtigheyt omme u Ho. Mo
val te weſen, ordre geven, ten eynde die ſelve door ſijne Gedep
kortſten ende bequaemſten wegh door ſijn Lant van *Cleef* werde
dat daer inne mach werden geobſerveert, 't geene in 't *twaelfde*
het onlanghs opgherichte Tractaet van *Alliantie* defenſive is ghe
:.

ide vermits ſijn Keurvorſtelijbke Doorluchtigheyts *Cleefſche* St
hſten is gelegen aende t' ontlaſtinge van die voorſchreve Troup
de dagelijckſche afvoeringe van deſelve invoegen voorſchreve alh
s ſerieuſelijck verſocht.
Gravenhage den *ſeventienden Mey ſeſthien hondert ſeven-en-ſeſtigh.*

Geteeckent

Matthias Romswinck
Iohan Copes.

verſochte in 't eynde van May dat geresolveert mocht werden t
mmiſſariſen ende Eſtapes met den gevolge ende aenkleve van di
ne voorder by haer aengaende den marſch van de Franſche Trou
uteert geweeſt; waer op gedelibereert ſijnde / is goetgevonden
emorie copielijck geſonden ſoude worden aen den Raet van State;
danigen regard te nemen als haer Ed. voor den dienſt van 't La
ntentement vanden Heere Keurvorſt ſouden bevinden te behoore
n tienden July wiert ontfangen de Miſſive vanden Heer Keur
enborgh door handen van den Camer-Joncker / die van P
de gedateert tot Cleve den achtſten deſes / daer by ſijne Keurvo
luchtigheyt aen haer Ho. Mog. notificeerde dat het Godt Al
hadde deſſelfs vriendelijcke hertsgeliefde Gemalinne / hare tot d
ge bracht / in genade te ontbinden / ende ſijne Keurvorſtelijc
gheyt ende deſſelfs Keurvorſtelijcke huys des naer middaghs om
yren met eenen Jongen Prince te zegenen: waerop gedelibereer
gevonden / den voornoemde Kamer-Joncker tot eene vereeri
/ een gouden kettingh, ter waerde van drie honder gulden
n Trompetter die met hem herwaerts was gekomen vyftig gul
em ordonnantie ſoude werden gedepeſcheert / voorts hebbe
geresolveert / dat hoogh gemelte Heere Keurvorſt / als ooc
ſſe Douariere van Orangie reſpectivelijck by miſſive ſoude
tuleert / over de geboorte van hooghgemelte Jongen P
re van Merode ter Vergaderinge preſiderende verſoght / o

subject / inden naem / ende van wegen haer Ho. Mog. te
sijne Hoogheyt den Heere Prince van Orangien.
gelepdt zijnde den acht-en-twintighsten Julij is goedt gevon-
en den Op-heer van Schwerin de somme van ses duysent gul-
en Heer van Blaspiel de somme van vier duysent guldens /
ende erkentenisse van de goede officien by hen-lieden aenghe-
deren ende faciliteren van de jonghste Tractaten / tusschen
den Heere Keurvorst van Brandenburgh op ghericht / ende
van State versocht de noodige ordonnantien ter concurrentie
nen te doen depescheren.

er heeft sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt / door een
eert sijn accoordt met den Heer Hartogh van Nieuburgh.

een yegelijck by dese dien sulcks en daer aen ghelegen is, te
dat tusschen den Doorluchtighsten Vorst ende Heere, Heer
illem Marck-graef tot Brandenburgh des Heyligen Room-
tz Kamer-heer en Keurvorst in Preussen, tot Maeghdenburg,
erg, Stetin, Pomeren, der Cassuben ende Wenden, oock
ssen en Jagerendorf Hartogh, Burgh-grave tot Neurenberg,
tadt, Minden en Camijn, Grave tot der *Marck* en *Ravens*-
Ravesteyn, oock der Landen Lauwenburgh en *Buttauw*;
ıtighste Vorst en Heere, Heer *Philips Willem* Paltz-graef aen
en, tot Gulick, Cleef en Bergh Hartogh, Grave tot Fel-
ı, der Marck, Ravensbergh ende Meurs, Heer tot Rave-
de tusschen haer beyde Keur en Vorstelijcke Doorluchtige
&c. zaliger memorie Voorvaderen om de Gulicksche, Cleef-
porige Landen, verscheyden interims ende provisioneel ac-
uymen tijdt herwaerts na 't afsterven des laetsten Hartoghs tot
&c. Heer *Johan Willem* Vorstelijcke Doorluchtigheyts Chri-
nis, wel gesticht en op gerecht was, oock onder anderen dese
r in vergeleecken, dat het by dese scheydingh der Landen tot
eck verblijven, ende geen van de partyen by verlies zynes
gen attenteren soude, die ervarentheydt nochtans betuyght,
ene aen beyde zijden was, en soo weynigh tusschen haer bey-
Vorstel. Doorl. Doorl. door soodanige interims handelingen
lijck goedt voornemen en bestandige vriendtschap ghesticht,
en ende hare Ingesetenen in een gewenschte rust en vrede ghe-
meer in tegendeel in alderhande ongelegentheden het voorge-
niet en is bereyckt, krijgh en onrust ingewickelt, en daer
n onverwinnelijcke schaden gheworpen worden, maer oock
ten stondt by soo verre de twist, wiens neerlegginge en eyn-
lijcke uytspraeck wegens de hooghwichtigheyt van de saecke,
geintresseerde veele machtige Pretendenten, seer beswaer-
t niet kan werden verwacht, niet t'eenemael uyt de gront ge-
haelt

aelt en by geleght werden, eyndelijck niet anders als een totale rui
erf deser heerlijcken Landen tot hooghste prejudicie en nadeel va
haelsche Kreyts, ende 't gantsche Roomsche Rijck, ontwyffelijc
en, beyde hare Keurvorstel. ende Vorstel. Doorl. Doorl. haer s
en hebben voor oogen gestelt hare plichten, waer mede sy het Ri
erlandt verbonden, en voor der selver seeckerheydt en welvaert (
igh van de conservatie van dese *in extremitatibus Imperii* gelegen
en en grondige afdoeninge van die hier over ontstaende *successions*-
endeert) te sorgen gehouden sijn, maer oock boven alle dit ghe
at die tegenwoordige regeerende Roomsch Keyserlijcke Majeste
nderheyt oock des Keysers *Ferdinandus* III. van glorieuse ghedach
le tot Osnabrugge ende Munster by het algemeene Vredens-Tract
nde hoogh-aensienelijcke Potentaten, veel meer de minnelijck
vias amicabiles, als die reghtlijcke Censuren van dese questieus
hen sijne Ceurvorstel. ende Vorstel. Doorl. Doorl. ghetrouwelij
oghst gerecommandeert en aen geraden. Soo hebben meer-hoo
hare Ceurvorstel. ende Vorstel. Doorl. Doorl. tot betuyginge va
ge respect teghens sijne Keyserlijcke Majesteyt ende het Heylig
jck, tot stichtinge ende vermeerderinge van een bestandige op
buerlijcke vriendtschap, ende Vedderlijcke Duytsche vertrouw
er selven ende hare Huysen, als oock tot beweginge van genadig
de Landts-Vaderlijcke liefde tegen de goede Landen ende der sel
de Ingesetenen (die meenighmael hebben gheklaeght dat dese s
gedecideerde successions saeck, de fonteyne ende oorspronck
e ongelucken, ende over sulcks wel te wenschen was, dat da
nne een eynde wierde gemaeckt) met ter zijden stellen van alle
ichten ende voordeel, over die tusschen haerl. wegens de Guli
e ende aengehoorige Landen hangende differenten ende questie
le voor hare Nakomelingen in den name van de Heylige Dr
eere van des Alderhooghsten naem, maer insonderheydt tot w
ouwinge van dese Landen ende der selver Inwoonderen, by d
de naervolgende Articulen, conditien, de welcke by de hier t
de, ende met vaste instructie daer toe voor sijne Raden, nam
ijde van sijne Ceurvorstel. Doorl. van Brandenburgh, den hoo
gh-wel-gebooren Heere *Otto* Vry-Heer van Sweryn, Hee
dsbergh en Zaeghan, &c. Erf-Camer-heer ter Ceur en Merck
Domproost des hoogen Stigts Kerck tot Brandenburgh, sijne
rl. tot Brandenburgh, opperste President geheyme en Leen
Ceurvorstl. Gemalin Doorluchtigheyts Hooftman tot Oranje
den hoogh-Edelen Vest en hoogh geleerden Heer *Warnaer*
Ceurvorstel. Brandenburghs geheymen, als oock Cleef en
nghs en Ampts-Camer-Raedt, en den wel-Edelen hoo
s Mayndors, Ceurvorstel. Brandenburghs Raedt en ge
gh Secretarius, &c. en van wegen sijne Vorstel. Doo
, den hoogh-wel-gebooren Heer *Iohan* Hendrick

Rimbergh en Morp, &c. Vorstelijcke Nieuwburghsche
ieymen Raedt, oock Gulick en Berghsche Cancelier, &c.
ßeldorp, als oock den Edelen gebooren Heer *Frans van Giese*,
Simmegen en Sibeltsdorf, Vorstelijcke Palts-Nieuwborgh-
Raedt, Gulick en Berghsche Vice-Cancelier, en Hoff-Ge-
&c. naer neerstige gepleeghde handelingh beraemt en ont-
:h bestandigh, erflijck, eeuwighlijck en onweerroepelijck
rereenight.

I.

ben beyde haer Ceurvorstel. Vorstel. Doorl. Doorl. uytdruc-
ende mits desen willen betuygen dat sy door dit Erf-verdragh
ge zijn het reght van andere Pretendenten, ende die op dese
essche Landen te spreecken hebben, in 't geheel of ten deele,
e prejudiceren, maer het sal een yeder vry staen sijn ghepre-
r plaetse daer sulcks behoort te vervolgen, ende daer over uyt-
ntie te mogen verwachten.

II.

en, dewyle beyde haere Ceurvorstel. ende Vorstel. Doorl.
ghmerck by dit Erf-verdragh daer toe streckt, dat onder haer
scendenten van nu aen en in 't toekomende altijdt een bestan-
ndtschap en goedt voornemen gesticht, maer daer en tegen
misverstandt, strydigheden uyt den grondt op gehaelt by ge-
:rt en af gedaen, oock wat voor desen gepasseert is, noyt in-
:s een ofte des anders nadeel moge gedacht worden. Soo ver-
oven beyde hare Keurvorstel. ende Vorstel. Doorl. Doorl.
lat sy voortaen als trouwe Vrienden, Nabuyren en Neven
nderen leven, den eenen des anders best op nemen en wel-
ecken te bevorderen, maer schade en nadeel verhoeden en
enden sullen, oock allesints in voorvallende occasie den ee-
lle oprechtigheyt vriendt- en nabuyrschap te bewijsen, ende
ndere consideratie hoedanigh die oock soude moghen wesen,
en, harer Kinderen en Nakomelingen oock de continuatie
riendtschap en goedt voornemen trouwelijck en naerstelijck
illen en sullen.

III.

e en ten derden de Gulicksche, Cleessche en aenhoorige Lan-
verdragh geensints verdruckt ofte van een ander ghescheurt,
p het nieuw vereenight werden, ende hare Standen, Ingese-
en als trouwe Vrienden ende goede Nabuyren haer met mal-
n hebben, gelijck mede beyde hare Ceurvorstel. en Vorstel.
r dit Erf-verdragh tot haerder welgebrochte privilegien ende
en aenneminghe deser Landt-regeering gedeylde reversalen in
nemen of te verswacken gedencken, maer by dese handeling
is haer voorneemste ooghmerck daer naer gherecht, dat dese
standige rust, seeckerheyt en opnemen gebracht, daer-en-
tegen

tegen alle Landt-verderflijcke krijghs-troublen ende schadeli
verderf voortaen bevrijt sijn en blijven mochten.

IV.

Ten vierden, soo verblijft syne Keurvorstelijcke Doorluch
selfs Descendenten in volkomen en rustige possessie des Harto
ende beyde de Graefschappen Marck en Ravensbergh met alle
rige Regalien, Reghten, Gerechtigheden, Leenschap, Intr
en extraordinarii gevallen, wat namen sy mochten hebben, m
lijcke Doorluchtigheyt tot Palts Nieuwburgh en dessefs Desc
houden op de selfde wijs en manier beyde de Hartoghdommen G
neffens de Heerschappen Wijnendael en Bresques Sandt met alle
rende Regalien, Reghten, Gerechtigheden, Leenschappen,
narii en extraordinarii ghevallen, wat namen zy oock mogen h
maniere beyde hare Keurvorstelijcke ende Vorstelijcke Doorluc
woordigh voor gemelde Hartoghdom en Graefschappen hebbe
tende, waer by het zijn volkomen verblijf en soo veer sijn gerecl
en sal voortaen geen deel den anderen des wegen onder wat pr
slagh het sijn mocht, de geringhste controversie ofte strydighe
ofte extrajudicialiter moveren, maer alle ende een yegelijck disp
strijdt, welcke sich der voor gemelde Landens wegen tusschen
Keurvorstelijcke en Vorstelijcke Doorluchtigheyt tot noch toe g
voortaen ten eeuwigen dagen af gedaen zijn.

V.

Wat ten vijfden van het accoord der Heerlijckheyt Ravesteyn
heeft sijne Keurvorstelijcke Doorluchtighext het daer voor gehou
sulcke Heerlickheydt in kracht op den *thienden* April *festhien ho
veertigh* gemaeckt ende naer Zaliger afsterving Palts-graef W
helms Vorstelijcke Doorluchtigheyt Christelijcker ghedachteni
moeste werden, maer zijn Vorstelijcke Doorluchtigheyt heef
verdragh van Anno *festhien hondert negen-en-veertigh* den *twintig*
ich te behouden voor genomen, soo als nu beyde deelen op ha
endeerde reght vast staen, soo is't goedt gevonden dese saeckon
romis uyt te stellen, en den uytslagh daer van te verwachten, w
nis daer op afgeloopen, effen soo bondigh en krachtigh sijn soud
it Erf-verdragh van woord tot woord geinsereert was.

VI.

Maer onaengesien ten sesten, deser Landen onder beyde C
orst in deser voegen gedeylt werden, ende elck van zijn op des
etendeerde reght uyt liefde tot de vrede en tot rust deses Lan
setenen soo veer af komt te wijcken, soo blijft nochtans sc
ticulo voor gestelt, alle dese Landen in een bestendigh en
bondt te samen geknocht en vereenight, en behouden gh
ysonder hare *Communia* en *Specialia Privilegia*
s van malkanderen ghescheurt ofte verruckt, dat de s
h gealieneert werde; Ende by aldien het een ofte yets
ofte h

onverschulde wederweerdigheyt ofte vervolgingh overvallen souden, in sulcken geval soo sullen en willen die andere Landen, als *cum Membra* tot sodanige beyde Ceurvorst. en Vorstel. Doorl. Doorl. als beyde eerst malkander als getrouwe Geconfœdereerde Vrienden en Nabueren te hulpe komen, en met gesamentlijcke macht en krachtige nadruck de noodtlydende helpen, en van alle verdruckinge redden en bevryden: tot des selfs meerder verseeckeringh hebben oock beyde Ceurvorst. en Vorst. die tusschen Hartoch Willem tot Gulick, &c. ende Hartoch Jan van Cleef Saliger Memorie gemaeckte, en van den Roomschen Keyser geapprobeerde ende geconfirmeerde Unie gerenovert en vernieuwt, by aller op komende gevaer en strijdigheyt: Waer door den eenen ofte den anderen die Jura ende Regalia violeert intraden en jurisdictie ofte een landt ofte een deel des selfs lant afscheurt van het gantsche corpus verlooren konde worden, in en buyten gerecht ende rechtens, voor een man staen, alle schade ende nadeel *junctis Consiliis & viribus* verhinderen en afwenden, en alsoo den eenen den anderen *ad mutuam & plenissimam evictionem* verbonden zijn, ende willige *indemnisatie* en schadeloose houdingh *pro rata* presteren willen, nochtans soo sal de eene partye den anderen wanneerder eenigh prijckel op handen is, in tijdts en so haest yets tot sijn kennis daer van komt, laeten weten, op datmen sich des te beter naer gelegentheyt der saecken en noot vereyschingh in postuer setten, by de aengestelde rechtelijcke processen ende prosecutien *interveniere*, ende soo verder alles met den besten naedruck af wenden moghen, soo als den oock beyde Ceurvorst en Vorst haer met malkander verbinden, welckers een ofte ander landt nu al eenighe onbehoorlicke *onera* en beswaernis, door alle toelatinghe en dienelicke middelen af te wenden, ende de landen en onderdanen daer van te bevryden.

VII.

Maer willen insonderheyt ten sevensten beyde Keurvorst en Vorst dese hare Landen ende Onderdaenen, tegen die welcke *ex capite successionis universalis vel particularis* eenigh recht op dese landen in 't geheel ofte ten deelen pretenderen, ende over sulcke hare vermeynde recht *de facto* buyten recht daer tegen yets over verhoopen te tenteren ende voornemen willen, gesamender macht en behoorlick vervolgh eendrachtigh verweeren, ende alsoo voor een man staen, en den anderen by sijn Vorstendom, en Landen trouwelijck en bestendigh mainteneren ende staende houden. Waer mede niemant nochtans benomen wert zijn gepretendeerde recht in *foro competenti* nae behooren te prosequeren, ende by aldien oock door sulcken uytslach tegen het vermoeden so des eens als des anders Keurvorst en Vorsten yets afghesproocken ontrocken soude werden, in soodaenighe onverwachte ghelegentheyt, willen in ghelijcken den Keurvorst ende Vorst den anderen volkomentlijck schadeloos houden en helpen, en wat derhalven soo d'een of d'ander parthye afgaen mochte naer proportie uyt soodanighe verlooren deel wel-ghelegene Landen sonder tegenspraeck vergoeden.

VIII.

Of nu schoon ten achtsten op dese wijse te vooren in 't vierde Artijckel verhaeldt, de Landen gedeelt, en een yegelijcke Stant, ingesetenen en onderdanen

haren

haren Heer alleen ende eenig met alle schuldige plicht, gehoorsaemheyt, trouw ende onderdanigheyt verbonden zijn, soo behouden nochtans beyde Keurvorst en Vorst en hare Descendenten so als tot noch toe oock soo voortaen den tijtel en wapenen van alle Landen volkomentlijck, en ongedeelt, so als dan oock tot noch toe is gebruyckt geweest, maer een Keurvorst en Vorst des anderen Stants ende onderdaenen in dese Gulicksche, Cleefsche en aenhoorige Landen in het schrijven *dat prædicat* (Lieve getrouwe) continueren alles tot meerder eenigheyt en vast bestandiger Verbonden van dese Landen, behoudens nochtans een yeghelijck aen sijne Superioriteyt en Territoriale Hoogheyt onbeschadight.

IX.

Soo haest nu ten negensten dit verdrag te rechte gebracht is, so sal dese Lant-stant daer van een behoorlijck onderrecht ghegeven worden, en sal dan een yegelijck Keurvorst ende Vorst van de sijne de Huldingh op de wijs en maniere als men sich daer toe bysonderlijck veraccordeert, aen-nemen, oock des Lants regheeringh ende administratie alsoo aenstellen, als sulckx tot deselvige aenneming en welvaert streckt, en des Landts privilegie conform oock een yeder Keurvorst en Vorst sulckx tegens Godt en sijn Keyserlijcke Majesteyt en dat Heylighe Rijck, als oock de Posteriteyt te verantwoorden, toevertrouwt wert.

X.

Ten thienden, de Archiven, *documenta*, Registratueren en oorconden, soo by den een als den anderen Keurvorst en Vorst behandight, en des anders Vorstendom, Graef of Heerschappen concerneren, sullen *reciproce optima fide* en sonder eenighe achterhout ge-extradeert en gelevert werden: maer *Communia Instrumenta*, ter plaetse daer sy tegenwoordigh te vinden wel voortaen bewaert werden, nochtans de andere partye daer van loofweerdige copie mede te deelen, en soo dickwils hier den een ofte den anderen Keurvorst en Vorst uyt des anders Archivo, Cancellerye, ofte Registratuer eenighe documenten ofte onderrecht van nooden mochte hebben, en daer toe versocht ongheweygerde communicatie daer van ghegheven, ende daer in geen bedrogh gebruyckt te werden.

XI.

Ten elfden, De Commercie, handel ende wandel te water en te landt sullen in dese Landen voor niemant gesllooten, maer over al hare vrye en onbelette cours toegelaten, en daer in niemant tot onbehoorlijcke en ongewoonlijcke last beswaert te werden.

XII.

Ten twaelfden, wat de Munt belanght, soo heeft yeder Keurvorst en Vorst in sijn Vorstendom en Landt alsoo Pregen en Cinrici toe te laten, soo hy sulckx naer gelegentheyt des tijts tot de Onderdanen profijt en best, als oock tot bevorderinghe van de Commercie dienstigh en noodigh vinden sal, en hy oock op de Kreyts en probations dagen gedenckt te verantwoorden: ende overmits inder daet bevonden wert, dat dese Lant-palingh en insonderheyt dese Landen met alderleye veel te geringhe ende het publijck hoogh schadelijcke, insonderheyt kleyne scheymunten tot des selfs verderf opgevult werden, soo willen beyde Keur-

schaffen, en tot sulcken eynde die met den nabuerigen van oudts gebruyckelijcke communicatie ter handt nemen, en bequame ordre daer in te stellen.

XIII.

Ten dertienden, soo sal een yegelijck Land-Overicheyts regeeringh, beampt en bedieninge, soo wel in Steden als ten platte Landen de Inghesetenen uyt andere Landen, als sy wat by haer te versoecken of te solliciteren hebben, op het versoeck behoorlijcke en haestige Iustitie sonder onderscheyt van Religie administreren, en een yeder sonder kostelijcke wijtloopicheyt en verteeringh tot het sijn geholpen werden; *in casibus denegatæ vel protractæ Iustitiæ*, nochtans als oock in eenighe andere oorsaecken ofte prætexten op het aengeven der partye tot geen represalie te treden, maer d'eene Vorst den ander ende des selfs Bedienaers, te vooren om volle en omstandelijcke onderrechtinge van de saecken ende des selfs *meritis* belangende alle dadelijckheden, pandingen, arresten, ende diergelijcke onvriendelijcke proceduyren *quovis modo* te schouwen, maer daer en tegen naerbuerlijcke beste maniere te onderhouden, en vorder de gemeene Rechten *Constitutionibus Imperii*, en des Landts ordre, loffelijcke gecontinueerde gewoonte en gebruyck conform te leven; van gelijcken soo sal geen Keurvorst des anders *fugitivos vel relegatos* in sijn Landt beschermen, ofte deselve in *salvum conductum*, geley, seeckerheyt retraict ofte andere voordeel vergunnen, maer als sodanige Luyden uyt des eenes Heeren Lant in het ander komt, die dienstigh, schuldigh zijn, deselve haer op het versoeck te bemachtigen, en haer ter plaets daer sy hooren te laten volgen.

XIV.

Indien ten veerthienden tegen hoop tusschen beyde Keurvorst. en Vorst. Descendenten over dese verdragh ofte anders eenige strijdt ofte misverstant quamen te rijsen, soo sal niemandt deswegen *ad arma* ofte eenige dadelijckheden tegen den anderen treden, maer alsulcke abuysen en disputen hoedanigh die zyn ofte genoemt mogen werden, niet anders als *via juris* ofte *modo amacabili per arbitros* neergeleyt, ende den *gravato* beschadight oock vry gelaten werden, onder dese *modis* eene naer sijn believen te verkiesen, soo dat beyde Keurvorst en Vorst haer een ghewisse *modo compromittendi* onder malkander voornemen willen, onder welcke Formulier die onder haer gewesene misverstanden, indien sulcx niet tot ordentelijck proces gebracht wert *absque strepitu vel prolixitate* geaccordeert ende gedecideert sal werden: en terwijl insonderheyt wegens yemandt van des eenen Landts ofte heerschappye op seeckere in het andere gelegene goederen, onderdanen, gepretendeerde exemptien en hoogheydt, als oock om ettelijcke vermenghde *prestationes* en ghevallen, ende wegens eenighe strijdighe grens-saecken tusschen beyde sijdts landtpalen eenighe abuysen ontstonden, soo willen beyde Keurvorst en Vorst met ten eersten tot goede handelingh eenighe Commissarisen verordineren, op dat door soodanighe misverstant dat goet voornemen ende nabuerlijcke vriendtschap nergens in gekrenckt moght worden.

Beyde

XV.

Beyde Keurvorst en Vorst willen haer yeverigh bek
investitur en het Leen over dese Landen van sijne K
als oock den Tijtel van deselve uyt de Keyserlijcke en
krijgen mogen, soo als sy dan oock niet weyniger haer
dat beyde Keurvorst en Vorst van wegen dese gesamentli
Imperii, een yegelijck een bysonderlijck *votum debita f*
soo datmen dan niet twijffelt of sijne Keyserlijcke Majes
den hier in te eerder consenteren, op datmen in het opl
rum van dese Landen des te williger mocht sijn, en te
Gulick, Cleef en Bergh, &c. van oudts tot de ordin
verordineert geweest, soo hebben beyde Ceurvorst en
neerstigh te wesen, dat sy daer van niet langer uytghesl
teert, en op dat ter oorsaeck van de Religie geen strijdt
als Hertogh tot Gulick, Cleef en Bergh, ofte van wegen
lighe Roomsche Rijck inhebbende Vorstendommen en
by de Rijckx deputatien toeghelaten magh werden, so
daer naer trachten moet, dat de *præsentationes ad Came*
wegen de Westphaelsche Creyts in 't werck gestelt werde
mogen.

XVI.

By het Rijck en Creyts inkomen ende lasten, hebben
lijcke Doorluchtigheyt tot Brandenburgh ten hoogsten ov
licke *prægravation* van sijne Cleefsche en aenhoorende La
overmits sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot Ni
gheremonstreert, dat dese saeck voor 't heele Rijck behoo
niet en stonden in de Gulicksche, Cleefsche en aenhoorig
veranderingh te maecken, daer toe sy ghelijckerwijs oor
gen den hoogen aenslagh van 't Hertoghdom Gulick te be
dat wel in dit point by de oude Rijckx matricul alsoo gelate
Vorstendom en Graefschap sijn oude *quota* in des Rijcks e
behoude, nochtans reserveren sich beyde Ceurvorst en V
behoorlijcke plaetse billighlijcke moderatie voor hare La
hare Land-Standen en Onderdanen die haer over de *prag*
voordeel ende assistentie daer by te bewijsen, in andere v
heden, nochtans beyde Ceurvorst en Vorsten sonder
Kreyts interessen eenige uytgiften tot haerder landt seec
aenwenden, willen beyde Ceurvorst en Vorst in *tuitu* d
hulpelijcke handt bybrengen.

XVII.

En terwijl *Punctus Religionis* en dat daer aen dependeert,
misverstanden en oneenigheden, als de grootste en meest
soo heeftmen sich daer over naer gepleeghde wijtloopige
lingh eyndelijck vergeleecken, en uyt bewegende oorsaeck
Collationes der Geestelijcke prælaturen, præbenden en

Ddddd

ssche en aenhoorige Landen tot des Vorsten *collatien* behoo-
eurvorst en Vorstel. Doorl. Doorl. doorgaens *collatien* en *al-*
fereert sullen werden, soo als in sulcken geval uytgevoerde
leer begrijpt, het welcke in alle poincten, articulen en clau-
pere Keurvorst en Vorstel. Doorl. Doorl. als oock hare Des-
onverbreeckelijck gehouden, en daer tegens in geenderleye
werden, oock van de selfde kracht sullen zijn, als of hy
oordt tot woordt begreep ofte in hiel.

XVIII.

n wegen het *Directori* in dese Westphaelsche Kreyts aldus ver-
et by het geenige dat tusschen beyde Keurvorst en Vorst voor
loor vermiddelingh en bevordering des Heeren Bisschop tot
cke Ghenade dien aengaende versproocken ende verdragen
a voortaen is by de Keurvorst van wegen de Gulicksche,
hoorige Landen het *Directorium* gelijcker handt neffens sijn
deden Bisschop van Munster mede voeren, ende onder mal-
wegen alterneren sullen, nochtans met dit uytdruckelijck
t by dit *Directorio* beyde Keurvorst en Vorst maer een *Votum*
nde een tijdelijcke Bisschop van Munster als tot noch toe, al-
op alle universale en particuliere Creyts vergaderingen, wan-
vils onder het uytschrijven den Vorsten alleen ofte met ander
gesamentlijck wegens den standt vande Creyts yets te beraet-
otum ende eerste-plaets behouden sal, beyde Ceurvorst en
oock telckens wegens de propositie ende conclusie met dese
orst. Ghenade accorderen, en niemandt van haer drien eenig
rcularis eensijdigh verrichten, sonder onder haer te vooren al-
en behoorlijcker wijs te communiceren; sy sullen oock gene *ex-*
utiones af ofte uyt laten gaen, ten sy dan beyde Ceur en Vorsten
onder sich, als met des Heeren Bisschops Vorstel. Genade daer
houden, en een eendrachtigh accoort daer over getroffen heb-
n 't samen-komst des Landts te houden is, soo roepen alle *Di-*
lijck des Heeren Bisschops Vorst. Genade, en sijn Ceurvorst.
Doorl. te vooren haren Raedt te samen, ofte communiceren
telijck in 't vertrouwen, maer den eenen sal hier in sonder des
schap geensints voortgaen, en by aldien in den *votis* en mey-
ariteyt sich liet vermercken, dan salmen sich bekommeren
onderhandelingh en andere bequame wegen tot een verstandt
ndient daertoe niet te brengen waer, als dan maeckt sijn Vorst.
chop van Munster met sijn Ceurv. Doorl. van Brandenburgh,
rstel. Doorl. tot Nieubórgh, die *majora*, en geven den uyt-
rige *actibus* des *Directorii* en wat daer aen dependeert, als oock
voorslagh, item by het omvragen ('t welcke beyde Ceurvorst
staen) soo sullen en willen deselve *per dies & vices* alterneren,
gesproken is, dat, om by de eerste voorgestelde Landts ver-
gementlijcke Landts Standen dese tegenwoordige verdragh be-
kent

daer mede van den eenen Landts-dagh tot den anderen sal gealterneert werden, wanneer nu tusschen de uytschrijvende Vorsten en Landts-Directeuren vergeleeckene propositien, den Lants-standen geopenbaert, en daer op de omvraghen gehouden werden, soo sullen die uytghevallene *vota* neerstigh overwegen, en naer de meeste *votis* een bestandigh *conclusum* in den naem des gantschen *directorii* begrepen, ende door de alternerende Keurvorsten en Vorsten welcke desselvigen daeghs dat *directorium* toestaen, uytgesproocken, ende alle *expeditiones communi nomine* verrecht werden, na dat de voorige Hertogen tot Gulick, Cleef en Bergh des landts Archivum altoos tot Dusseldorp bewaert, oock daer self was van des landts wegen te schrijven, op het pampier brengen en expedieren laten, soo heeft het daer by noch sijn verblijf wel; maer beyde Keurvorsten en Vorsten sullen tot gedachte archivo vry en onverhindert toeganck hebben, en wat sy daer uyt desidereren ongeweygert gecommuniceert werden, voortaen oock niets afgeveerdight te werden, 't zy dan te vooren by beyde Keurvorst ende Vorst, ofte haer naergelate regeringh; gesamentlijck gerevideert, geapprobeert, en onderschreven, met welcke subscriptie in naervolgende maniere gehouden sal werden.

Eeerstelijck

van wegen het Munstersche *Directorii*	}	en dan daer aen	}	wegen de Gulicksche Cleefsche *Directorii*,

gestelt en het eerste van des Heeren Bisschops van Munster Vorstel. Genade alleen, maer het ander van het Keur-Brandenborgh en Pals-Nieuwborgh *conjunctim*, doch alsoo ondergeschreven te werden, dat beyde Keurvorst en Vorst hier in alterneren, alsoo dat als particulier schrijven in de Creyts te expedieren voorvallen, met het voorschrift hoe andersints in alle andere gevallen gealterneert sal werden, maer ingevalle aen de geheele en meeste Land-Standen eenige expeditie uytgaen sal, soo is het goet gevonden dat na de order als nu gemelde Land-Standen gebruycken, ende sulcx by de eerste voorstaende generale expeditie des uytschrijvens tot den Landts-dagh, Pals Nieuwborgh en Paterborn, en Keur-Brandenborgh aen Luttigh, en soo voorts, maer daer na Keur-Brandenborgh aen Pals Nieuwborgh aen Luttigh het voorschrift sullen hebben, oock alsoo successive daer mede gealterneert sal werden, nochtans is hier by vorder afgesproocken, dat indien sijn Keurv. Doorl. van Brandenburgh het voorschrift hadde, maer niet selfs, maer door sijn Cleefsche regeeringh soude laten onderschrijven, het ondeschrift als dan, ofte de name der onderschrijvende Raeden, niet op eene regel met de andere principale Heeren, maer soo hier onder te sien is, en waer N. N. staet gestelt sullen werden, als op de maniere en wijse als 't volght:

 Opschrift

tot: tit: · tot: tit: · tot: tit:

Onderschrift.

CHRIST. BERNARD. · *in de plaets ende van wegen sijn Hooghs: Gl: S: Keurv: Doorl: tot Brandenburgh.* *N: N:* · PHILIPS WILLEM.

Ten ware dan dat van wegen sijne Ceurvorstel. Doorl. een Vorstel. persoon uyt een oudt Vorstelijck Huys onderschreven; in welck geval billick in eenen regel sal werden geteeckent, ende terwijl sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot Brandenburgh, van wegen de inhebbende Cleefsche, Marcksche, en Ravensberghsche Landen, soo als sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt tot Nieuburgh, van weghen sijn inhebbende Gulicksche en Berghsche Landen een bestandt *votum* op de Landts-dagh voeren soude, soo heeft het daer by sijn bewint nochtans alsoo, dat op den naesten Landt-dagh by de eerste omvrage, Palts Nieuborgh dat Cleefsche *votum* na Munster sal in vorderen, ende alsoo wissels gewijs van de Geestelijcke tot Wereltlijcke banck tot het eynde toe die *vota* innemen, en als dan oock het sijne openbaeren, maer by soodanige samenkomst sal Keur-Brandenburgh terstondt na de Munstersche dat Gulicksche *votum* invorderen, en op dese geseyde manier tot het eynde voort varen, waer op dan de voorgedachte manier uyt de ingekomen stemmen de conclusie geinformeert sal werden; verder soo sal tusschen sijne Vorstelijcke Genade tot Munster, en beyde Keurvorst en Vorsten volgende manier (gelijck oock ten deele alreede is aen geroert) gehouden werden, dat namentlijck alle Landt-saecken niet allesints te doen communiter voor ghenomen ghedelibereert, en ge-expedieert ende ghe-excepteert, oock eenzijdigh van den een ofte d'ander deel niets gheschieden of verricht, maer daer by naervolgende puncta gheobserveert werden.

Soo sullen voortaen soo wel uyt Keyserlijcke begeerte, als oock weghen vereyschte hooger noodt de Land-Standen te samen beroepen, ofte een Landsdagh uyt geschreven sal werden, den Uytschrijver van de Keurvorst en Vorstel. haer daer over te vooren soo van de *materia proponenda*, als oock van wegen de verkies-plaets dagh en tijdt, ofte door schrijven, ofte t'samen-schickinge haerder Raeden, verdragen sullen, oock eer en te vooren sulcks gheschiedt, geen samenkomst ofte Landts-dagh uyt geschreven werden, indien oock sijne Keyserlijcke Majesteyt oock een ofte andere Kreyts uytschrijvende Vorst over Kreyts-saecken bysonderlijck aen schrijven soude, sal van de selve niets, om alleen alles *conjunctis consiliis & votis* voor genomen werden.

Soo

Soo is oock ten *tweeden* veraccordeert, dat by alle K
sijn Vorstelijcke Genade tot Munster volgens sijn Geest
ten, gaen en staen, voteren, schrijven, zegelen, end
een yegelijcke *actibus* in Landt-saecken als vooren in 't b
cedentes en voortocht sonder contradictia hebben en beh

Ten *derden*, soo sal wel by dese t'samenkomsten en I
de Gulicksche en Cleessche *directorio* *propositie* als vo
lio, het zy met alle *drie* Keurvorstel. en Vorsten believ
ge discrepantie in *votis* voor viel, wat op voorgaende
slooten was, in den name van 't gemelde Directorii uy
Standen voor gestelt wierde, oock daer op die omvrage
sijn Keurvorstel. Genade tot Munster het eerste *suffra*
voeren, allesints voor behouden blijven.

Ten *vierden*, wanneer de Vergaderde tegenwoordi
neer geleydt ende deselvige aen de Directorii Tafel, va
sen vlytigh geprotocolleert sijnde, als dan soo sullen de
men geconfereert en daer uyt dat *Conclusum conjunctum* b
gestelt, om als dan van de Gulicksche en Cleessche *Dire*
te werden, soo dat oock dat *Protocollum* door den gesw
rio volgens ouder gewoonte, behouden sal werden, sul
gelijck Ceurvorst en Vorst vry staen yemandt *ad Protocoll*

Als nu ten *vijfden* over dese voorgevallene geaccordeer
cepten en schrijvens, in den name des Creyts of andersin
sten sullen uyt te geven sijn, soo sullen die by de gesw
ontworpen werden, oock wanneer het Patenten ofte Sen
respective opschrift ofte onderteeckeninge allesints pred
naer gelegentheydt der saecken, en conditien der geener
Brieven of Patenten afgesonden werden, met voortog
Genade tot Munster, soo als in par. 2. vermelt volgens
veerdight en ge-expedieert sullen werden, doch niet ee
voorens het selve by zijn Vorstelijcke Genade tot Munste
vorst en Vorst geapprobeert, gesubscribeert en geconsig
in oock zijn Vorstelijcke Genade tot Munster vry staen sa
ken daer in te veranderen, af, ofte toe te doen, noch
Vorstelijcke Genade geschiede veranderinge soo ten eerst
Vorstel. Doorl. Doorl. voor het afveerdigen weder gecon
de saecke *formalibus* en *materialibus* van alle kanten ee
den, ofte in geval Keur-Brandenburgh en Paltz Nieubu
ghen Gulick en Cleef daer in niet eens souden zijn, d
wijs voorgewende Majora veraccordeerde ende uytgesch
den Landts Sindicum ofte Penningh-meester aen de S
werden.

Ten *sesten*, sal oock de benaminge der Lants-bedieninge
en *conjunctim* geschieden, welckers betalinge uyt gemee
en met kennisse der Standen en bewillinge te verrechten,

Ten *sevenden*, de uytschrijvende Keurvorst en Vorst weghens de plaetse en bewaringe van de ghemeene Kassa, naer toelatinge der tijdt ende ghelegentheydt, sich te aller tijdt met t' samen-roepinge der Standen te accorderen ende *conjunctim* daer over te disponeren sullen hebben, soo als des Landts interesse sal vereysschen, ende sulcks voor de ghesamentlijcke Stenden te verantwoorden.

Eyndelijck en ten *achtsten*, sullen die executiones en wat meer in Landtsaecken voor te nemen, door uytschrijvende Keurvorst en Vorsten *Communi consilio & ope* voor geset, en door d'een of d'ander besonderlijck en sonder zijns mede uytschryvende Vorstens voorweten en believen niet voor ghenomen werden, dat het derhalven in cas van boven-gestelde defensionis tusschen Gulick en Cleef, soo als het daer by ghe-expresseert is gehouden sal werden, terwijl oock voor desen tot Regensburgh deswegen tusschen zijne Vorstelijcke Genade te Munster, en sijn Vorstelijcke Genade tot Nieuburgh *sub dato* den *tweeden* Julii *sesthien hondert drie-en-vijftigh* een besonder Reces van den selven inhoudt af geveerdight is geworden, soo werdt de selvige (de welcke nu verder luydt zijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt tot Brandenburgh, van wegen 't Hartoghdom Cleef voorgeschrevene manier mede is ghe-extendeert) kracht dessels verbreydt en bevestight, waer mede alsoo dit poinct sijn billickheyt heeft, en wat des wegen voor gemelde manier verdragen t'eenemael voor bestandigh gehouden, en dat niet daer tegen gehandelt oock des Heeren Bisschops van Munster Vorstelijcke Genade, dit alles *per extractum* gecommuniceert, en de selvige op haer plaets daer over te houden, van beyde Keurvorst en Vorsten behoorlick sal versocht werden.

XIX.

En terwijl nu door des Alderhooghsten Genade, beyde Ceurvorst en Vorst op gemelde manier onder malkanderen geheel en erflijck sijn veraccordeert, waer door dan die voor desen opgerechte provisionele en interims verdragh, en daer by voor behoudene rechtelijcke uytvoeringe der hooft-stucken voor haer gecesseert en op gehouden is, soo willen zy, in krachte deses, dat tusschen haer beyden tot noch toe aen 't Keyserlijcke Rycks-Hof-raedt swevende Rechts proces, wegen dese Landen, en dat daer op van beyde deelen gepretendeerde successie reght, bestandigh gerenuncieert ende de selvige t'eenemael wegh ghenomen hebben, oock sulcks der Rooms Keyserlijcke Majesteyt behoorlijck aen melden, ende de selve daer by versoecken om absolutie en cassatie om dit proces, soo veel haer beyde Ceurvorst en Vorstel. Doorl. en derselver Descendenten betreft, maer by voortsettinge van de noch overige Processen voor de Landen, willen beyde Keurvorst en Vorst, den eene den anderen naer de beste wijse *societatis in consolidatis juribus* adsisteren, ende haer beste devoir aen wenden, dat sulcks ten eynde gebracht, en zy door een definitijf vonnis tot rustige en ongeturbeerde besit deser Landen des te bestendiger geconserveert moghen werden, soo dat zy dan hare saecken ende hare gerechtsame volkomentlijcke vertrouwen, en daer in sich gantschelijck verseeckeren.

XX.

Ende ten eynde dit Tractaet van beyde de Ceurvorst en Vorsten en dessels Descen-

Descendenten des te vaster en bestandiger mach geho
beyde de Ceurvorst en Vorst verder zyne Keyserlijcke
lijck versoecken, die Guarantie desselfs over sich te
die in die tot Munster en Osnabrugh Vredens besluy
in gelijcker maten hier toe alsoo ghetroeken werden, c
quisitie, de pacisenten sich selfs den tegenwoordigen
mogen aennemen, doch sullen onder dese pacisente
zijn, noch van yemant gerequireert, welcke op de C
Landen van wegen de Successie pretensie maecken, su
noch onder eenigen schijn ofte pretext sullen toe gela
gemelde maniere veraccordeert, eenichsints op te hou
noch oock soo in Politicis als in Religionis of Geestel
verdragh yets voor te nemen, ofte daer dese van d'e
vermoeden yets soude geschieden, soo sal *pars læsa* bev
van dese aengenomen Guarants te hulp te roepen, do
ventionis, met reparatie der kosten en schaden terstor
daen, maer soo de contraveniens sich hier tegen stelt,
tot verwyderinge en tot de wapenen soude laten kom
ofte den anderen eenige Represalien ofte macht der wap
onderstonden, ende alsoo den anderen met Krijghs-m
die sal *ipso facto in prænam fractæ pacis* vervallen, ende
melde Landen, ofte door dit accoords verkregen reg
beste verlooren hebben, de beschadighde in den stan
Erf-verdragh gheweest, weder herstelt werden, daer c
nomene Guarants vastelijck ghehouden, ende den ov
sonder tijdt verlies, soo haest die offensie gevolght, me
steert, oock de selve *cum omni causa* gerestitueert en kra
worden, en al-hoewel by dit verdragh in de Religions
Vrede, van de *regulis Instrumenti Pacis*, in het een e
weecken, soo sal doch alles wat hier by verdragen is,
meene Vredens besluyt, ende Guarantie mede begre
selvige gehanthaeft werden.

XXI.

Eyndelijck soo wil Keurvorst en Vorst by sijn Key
hoorsame en onderdanigh versoeck doen, op dat de sel
Keyserlijcke confirmatie tot des te meerder vastigheyd
maer ter tijdt toe dat sulcks daer op volge, sal di. Tract
slooten is, Clausulen en Conditien, niet te weyniger e
vast verbinden, ende hy de selve onverbreeckelijck te
oock daer tegen geensints handelen, noch andere daer te
ten; Alles by Keurvorstelijcke ende Vorstelijcke eer en
de Keurvorst ende Vorst, voor sich ende sijne Descend
houden, sich daer tegen geen tegenspraeck, tegenworp
deel ofte *Lesie etiam enormis vel enormissime*, dat anders g
ven zy de saecken beschapentheydt niet reght ofte genoe

er in kort of in 't lange voortghebracht ofte verdacht soude niet te gebruycken, noch van anderen van harent weghen toe laten, te gebruycken. *Oorkondt* soo hebben wy aenvanckelde haer Keurvorstel. en Vorstelijcke Doorl. Doorl. Raden, t hier naer volght, dit verdragh met eygen handen onderteect, daer nessens oock versproocken en belooft dat sulcks binbien dagen van beyder-zijdts hooge Heeren Principalen genoedt gehouden sal werden.

vergeleecken, ende ghesloten, onder eygen-handige onder-Zegel, wederzijdts van de Heeren Gedeputeerden en Volmt.

den September *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

heer van Swerin.	(*L. S.*)	*Iohan Henrick Vry-heer van Winckelhausen.* (*L. S.*)
llem Blaspyl.	(*L. S.*)	*Frans van Giesen.* (*L. S.*)
lers.	(*L. S.*)	*Henr. Schnelle.* (*L. S.*)

houdt van de Procuratie voor de Ghedeputeerde van Syne Doorl. van Brandenborgh.

ck Willem van Godes Genaden, Marck-Graef tot Brandenbes Heyligen Roomschen Rijckx, Ertz Cameter en Ceur- Pruyssen, tot Maeghdenburgh, Gulick, Cleeve, Berge, , der Cassuben ende Wenden, oock in Silesien tot Crossen Hertogh, &c. Burghgraef tot Nurnburgh, Vorst tot Halbernde Cammin, Graef van der Marck ende Ravensbergh, Heer nde van de Landen Lauwenburgh ende Butouw, &c. Doen n, Alsoo tusschen Ons ende den Doorluchtighsten Vorst, onser even Vetter ende Gevader, Heer *Philips Wilhelm*, Pals-grave Beyeren, tot Gulick, Cleeve, ende Berghe Hertogh, Gra- Spanheym, der Marck, Ravensbergh, ende Meurs, Heer &c. Over de successie van de Gulicksche, Cleefsche, ende nden, waer over van weghen de verscheydentlijcke ingevallene voor geslagen een eeuwigh vergelijck te versoecken; ende wy ke manieren waeren gheneyght, dat wy om alsulcken Tractaet nde van onsent weghen voor te nemen, te avanceren, ende dighste Ratificatie te sluyten. Afghesonden hebben tot sijne aerdighen Welgheboren ende Hooghgheleerde, onse Reesident, Geheyme Lehen-Cleef-ende Marcksche Regeeringe ner-Raet, onse Veel geliefde Gemalin L D. Hooftman tot Geheyme Camer ende Krijghs-Secretarius, ende Lieve Vryheer van Schwerin, Heer tot Ouden Landtsbergh ende merer van onse Ceur Brandenburgh, Dom-Proost van onse lieve

lieve Kercke tot Brandenburgh, als mede *Warnaer Wilhelm Blae*
Meynderts, ende hebben den selven onsen Ghewelt ende Vol
gen, dat sy gesaementlijck, ofte indien eene door indispositie of
te verhindert werden, die andere daer in voortvaren, handel
seght is, onder onse Ratificatie sluyten mogen, gelijck wy gher
deselve daer over te bevrijden ende schadeloos te houden. Ten
ben wy dese volmacht met eyghene handt ondergheschreven,
vorstelijck Zeghel daer op laten drucken. Dat ghelchiet i
ven in onse Residentie-Slot tot Cleeve den *tweeden* May *festhie*
festigh.

Was gheteeckent

FREDERICK WILH.

Volght den Inhout van de Volmacht vande Gedeputeerde
stelijcke Doorluchtigheyt Paltz-Nieubnrgh.

VAn Godes Ghenaden wy *Philip Willem*. Paltz-Graef by
Beyeren, tot Gulick, Cleeve ende Bergh Hertogh, Grae
Sponheym, de Marck, Ravensbergh ende Meurs, H
steyn. Doen hier medesj te weten, Alsoo tusschen den Doorlu
ende Heere *Fredrick Wilhelm* Marck-graef tot Brandenburgh,
Roomschen Rijcx, Ertz-Camerer ende Ceurvorst, &c. (tot: t
delijcken lieven Heere ende Vetter ende Ghevader, ende Ons
lickfche, Cleeffche ende aengehoorende Landen successie,
verscheydentlijcke voorgevallene differentien, eenen eeuwige
versoecken was voorgeslagen. ende wy daer toe op billijcke man
neyght, dat wy om sulcken Tractaet in onsen name ende va
voor te nemen, te avanceren, ende onder onse genadige Ratific
ot haer L. D. afgesonden hebben, den Welgebooren Edelen e
en geheyme Raden, respective Cammerers, Gulicksche ende E
elaer ende Amptman tot Dusseldorp, Nieuwborghsche Over-
ooght tot Heimbaw; oock Gulicksche en Berghsche Vice-
ofs-gherichts Director, ende lieve getrouwe *Iohan Hendrick*,
de tot Winckelhausen, *Frans van Giese* op Lutzmasteyn end
de *Hendrick Shnell*, ende hebben deselve onse ghewelt ende
gen, dat sy gesamentlijck, ofte indien eene door indispo
chte werden verhindert, die andere daer in sullen moghe
delen, ende als geseyt is, onder onse Ratificatie sluyten; g
r over te sullen vertreden ende schadeloos houden, genadi
n oirkonde onsere *signatum* ende opgedruckte Canceley-Sec
orp den *tweeden* Mey *festhien hondert ses-en-festigh*, gete

PHILIP WIL

Haer Ho. Mog. hebben sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt daer over / geschreven een civile geluckwensinge.

Den vierden Octobris hebben haer Ho. Mog. verklaert als volght / op de verscheyden pointen van wegen Brandenborgh hier voor versocht.

DE Staten Generael der Vereenighde Nederlanden doorgesien ende overwegen hebbende 't memorie by den Heer Mathias Romswinckel Extraordinaris Gedeputeerde van den Heere Keurvorst van Brandenburgh, den *eersten* deses gepresenteert, tendeerende ten eynde, dat een mael geadjusteert en geslooten mochte werden; het bewuste *Reglement* by het onlangs gemaeckte Tractaet van Alliancie gestipuleert en bedongen, *ten anderen*, dat sonder eenig tijt verlies voort aenstaende winter saisoen de *Speuy-kribbe* met het geen daer van dependeert in sulcken staet mochte werden gebracht als aen de sijde van haer Ho. Mog. is belooft, *ten derden* dat haer Ho. Mog. sigh nopende de evacuatie van eenighe Cleefsche Steden soude willen verklaeren, ende ten *vierden* sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts Ministers in 't point vande *Rang* traiteeren gelijck andere, oock gehoort ende ingenomen het rapport vande heeren Haer Ho. Mo. Gedeputeerde het voorschreve ende andere voorgaende memorialen vande Gemelde Heer *Romswinckel*, gevisiteert en ge-examineert oock met hem te meetmalen geconfereert hebbende, ende voorts op alle rijpelijck gelet, hebben naer deliberatie goetgevonden, mitsdesen voor af sinceerlijck en oprechtelijck te verklaeren, dat haer Ho. Mog. gemeynt en geresolveert zijn ende blijven met sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt te onderhouden ende meer ende meer te cultiveeren alle goede Vruntbuyrschap ende Corresponidentie, ende daer van by alle voorvallende occasien ende gelegentheden naedere prouven sullen trachten te geven, versouckende sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt dat deselve daer op een vast vertrouwen gelieven te stellen, ende tredende voort tot de pointen in 't voorschreve ende andere voorgaende memorialen vervat; Den gemelten Heere Extraordinaris Gedeputeerde wel willen tot antwoort toevoegen *op 't eerste*, dat haer Ho. Mog. zeedert het maecken ende sluyten vande voorschreve *Alliancie* gestadigh besigh zijn geweest ende noch sijn, om het geene wegens haer Ho. Mog. is opgestelt en overgegeven, doch alsoo by de *Remarques* op het selve, wegens de Heere Ceurvorst gemoveert oock nadere besoignes zyn aengestelt, die door voorgevallen verhinderingen by dese becommerlijcke Conjuncture van tyden ende saecken ten opsichte vande swaren Oorlogh met den Koningh van *Engelant* en andersints tot noch toe niet hebben konnen worden geperfectioneert, dat echter haer Ho. Mog. in deselve aengevangene besoignes, sullen continueeren en door haere Gedeputeerde laeten continueeren, om sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt dienaengaende met den eersten soo veel doenlijck contentement te geven; op 't *tweede* raeckende de voorschreve *Speuy Kribbe* met 't geen daer van dependeert, dat den *Raet van State* is versocht haer Ho. Mog. op dat subject te dienen van advijs, en 't selve ingekomen wesende daer op sodanige Resolutie sal werden genomen oock ter executie ghestelt als waermede haer Ho. Mog. vertrouwen dat dien aengaende verdere klachten sullen komen te cesseeren.

constitutie van tijden ende saecken, ende andere bekommerlijcke insichten ende swarigheden meer, die by succes van tyden ende saecken 't welck Godt echter wil verhoeden, de gemeene saecke schijnen te dreygen en over 't hoofdt te hangen, daerinne niet goedt gevonden hebben te condescenderen, maer genootsaeckt sijn geweest, sulcks ten besten van de ghemeene Interessen voor al-noch te differeren, ende sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt vriendt ende nabuyrlijck te versoecken, 't selve niet qualijck te willen interpreteren, ende dien aengaende met ende nevens haer Ho. Mog. betere ghelegentheydt af te wachten, ende op 't *vierde* ende laetste dat haer Hoogh Mog. geduyrigh hare gedachten laten gaen, hoe best die saecke van den *rangh* van sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyts Ministers tot wederzijdts vergenoeginge soude konnen werden gevonden, dan dat men daerinne tot noch toe niet eens heeft konnen werden, dat evenwel haer Ho. Mog. van hare zijde alles sullen contribueren, om hooghst-gemelde sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt ende desselfs Ministers daer omtrent met den eersten contentement te laten wedervaren, ende nademael hier bevoorens door Gedeputeerden van haer Ho. Mog. met de Heeren Baron van *Schwerin* eerste en andere hooge Ministers van de hooghstgemelde Heere Keurvorst van *Brandenburgh* in 't lange ende breede is geconfereert ende ghesproocken over den teneur van seecker concept *Alliantie* tusschen den Koningh van Denemarcken, desen Staet, sijne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt, de Heeren Hertogen van *Bronswijck* ende *Lunenburgh*, mitsgaders het Vorstelijcke Huys van *Hessen Cassel* aen te gaen ende te sluyten, sonder dat sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt sich dien aengaende tot noch toe heeft believen finaelijck te verklaren, ende dat haer Ho. Mog. nochtans oordeelen, dat voor de bevorderinge van 't gemeene best van allerzijdts Staten, Landen, Luyden, ende Onderdanen daer aen ten hooghsten is gelegen, dat sodane *Alliantie* hoe eer hoe liever geperfecteert worde, soo versoecken ende recommanderen haer Ho. Mog. den meergemelde extraordinaris Gedeputeerde, dat sy niet alleen van dese hare Antwoorde favorabelijck rapport willen doen aen sijne Keurvorstel. Doorl. nemaer oock onbeswaert te zyn alle goede efficacieuse cieuse officien ende devoiren aen te wenden, ten eynde zyne Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt bewoogen ende gedisponeert moge werden, om in het maecken van soo hooghnoodige, heylsame, ende dienstige *Alliantie*, met ende nevens d'andere hooge partyen al-noch te condescenderen, ende dien aengaende haer Hoogh Mog. sijne Ceurvorstelijcke ende Princelijcke verklaringe te laten toe komen.

Ghedaen in den Hage den *vierden* October *sesthien hondert ses-en-sestigh.*

Den twee-en-twintighsten October in deliberatie geleyt sijnde / is goedt gevonden / dat uyt seeckere besondere consideratien voortaen de Heeren extraordinaris Gedeputeerden / of extraordinaris Envoyez van den Heer Keurvorst

van

van Brandenburgh mede ghecomprehendeert souden wesen in haer Ho. Mog. resolutie van den twintighsten April sesthien hondert twee-en-sestigh, ghenomen in saecken raeckende het Ceremoniael, te observeren omtrent de receptie ende rangh van de extraordinaris Gedeputeerden, of extraordinaris Envoyéz van gekroonde Hoofden, soo wanneer met de selve eenige conferentien door Commissarisen van haer Ho. Mog. gehouden souden worden; Ende is tot dien eynde extract verhandreyckt aen de Heeren alhier aenwesende extraordinaris Gedeputeerden van den hoogh-gemelden Heere Keurvorst van Brandenburgh, om te strecken tot derselver narichtinge / ende wijders te dienen soo ende daer 't behoorde.

Den Heer Heimborg Afgesante van den Vorst van Brunswijck tot Wolfenbuttel als oudtste ende eerste Vorst van dat Huys / quam in 't laetst van December alhier / en had audientie den tweeden Januarii; Proponerende ende schriftelijck over gevende wat volght:

Aen de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlandtsche Provincien, Ho. Mog. Heeren, &c.

DEn doorluchtighsten Vorst ende Heere, Heere *Augustus*, Hartogh tot Brunswijck ende Lunenburgh, mijnen genadighsten Vorst ende Heere heeft my genadighst aen bevoolen u Ho. Mog. dessels Vrundt-nabuyrlijcke groetenisse te vermelden, oock te verseeckeren van dessels bestendige affectie, die deselve altijdt is dragende tot desen *Estat*;

Ende gelijck sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt sich tot allen tijden heeft verheucht over den hoogen welstandt van desen *Estat*, ende van alle dessels geincorporeerde Provincien ende Landen;

Soo wenscht de selve van herten dat de Goddelijcke Almacht de selve daer by veele lange Jaren wil continueren ende behouden, oock van dage tot dage meer ende meer laten floreren, ende toe nemen, oock alle onruste ende tegenspoedt voort ende voort stuyten, ende van de selve af weeren.

Voor hooghst-gedachte sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt heeft seer ongeerne vernomen, hoe dat desen Estat eenigen tijdt herwaerts niet alleen met de Croon van *Engelandt* in eenen bloedigen Oorlogh isgheimpliceert, maer oock dat daer-en-boven de differenten de welcke sich tusschen u Hoogh Mog. ende den Heere Bisschop tot *Munster* hebben geopenbaert, voor weynigh tijdt tot een vlamme van een openbaren Oorlogh sijn uyt gebarsten;

Soo en twyffelt de selve gantsch niet of U Hoogh Mog. sullen volgens derselver generositeyt voor de geheele werelt bekent, in desen soodanige dappere Resolutie weten te nemen, waer door alle besorgelijck gevaer van dese Provincien t'eenemael soude konnen af gewent, ende de selve in een vaste ruste ende seeckerheyt herstelt ende behouden werden;

Dan dewyle nochtans uyt veele oude ende nieuwe Historien ende exempelen ten overvloede bekent is dat de Oorlogen, welcker uytslagh sonder dat altijdt onseecker is, naer den tijdt dickmaels veel swaerder ende wytluftiger uyt vallen,

len, als men wel aenvanckelijck heeft konnen vermoeden, oock gebeurt het seer selden wanneer de Oorlogen beginnen op te houden, dat sich gemeenlijck andere daerinne impliceren, ende dat daer door het eyndigen van dien, van wegen veeler alsdan mede daer onder loopende interessen, daer na om soo veel beswaerlijcker pleecht toe te gaen, 't welck dan oock by desen tegenwoordigen Oorlogh in de lenghte niet minder staet te besorgen;

Soo twyffelt sijn Vorstelijcke Doorluchtigheyt oock gantsch niet of u Hoogh Mog. sullen sulcks alles rypelijck ende wel overwegen, ende de minnelijcke ter nederlegginge der misverstanden tusschen dese *Estat* ende sijne Vorstelijcke Genade den Heere Bisschop van *Munster* op geresen een beswaerlijcken Oorlogh verre prefereren, soo wanneer de selve op billickmatige wijse kan werden verkregen, ende het oude nabuyrlijck vertrouwen herstelt, dat zy sich niet ongenegen daer toe sullen laten vinden, achtende mede onnoodich U Ho. Mog. daer toe met voorstellinge van veel hun selfs genoechsame bekende motiven ende redenen te disponeren, ghelijck derselver intentie tot de behoudenisse van ruste ende vrede, altijdt streckende uyt derselver tot noch toe ten hooghsten roemelijcke ghevoerde *Consiliis* ende *actionibus* ghenoechsaem is blijckende;

Dewijl dan oock hooghst-gedachte sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt by desselfs nu meer tot in sijn hoogen ouderdom gevoerde Regeeringh, sijn voornaemste ooghmerck gestadigh daer heenen heeft gestelt, dat de eenigheyt niet alleen in 't Roomsche Rijck nemaer oock met de Nabuyrige Potentaten ende Republijcken, ende insonderheyt met desen *Estat* volstandich ende sonder eenige aenstoot moge werden geconserveert;

Soo soude de selve voor alsnu niet lievers ende aenghenamer wesen, als dat de selve tot contestatie van de dragende sorghvuldigheyt voor de algemeene ruste, als oock van de oprechte vriendt-nabuyrlijcke ghenegentheyt tot desen *Estat*, tot minnelijcke ter nederlegginge der meergemelde misverstanden tusschen u Ho. Mog. ende den Heere Bisschop tot *Munster* swevende, yetwes soude konnen toe brengen, sijnde willigh ende overbodigh alle mogelijcke ende dienelijcke officien in desen aen te wenden, 't zy door eene aennemelijcke mediatie of op andere wijsen als het desen *Estat* selfs sal believen, daer toe sich de selve mits desen door *mijn geringe Persoon* welmeynentlijck heeft willen laten offereren, dragende tot u Ho. Mog. dat vriendt-nabuyrlijck vertrouwen, ghelijck sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt by dese saecke eene gantsch ongeinteresseerde sincere intentie voert, dat de selve oock dit alsoo, ende niet anders sullen op ende aennemen;

Ende 't soude sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt tot sonderlingh ghevallen strecken, soo wanneer u Ho. Mog. mochten believen selfs voorslagen te doen, hoe de saecke *ratione modi* op de bequaemste wijse is aen te vatten, ende tot het verlanghde ooghmerck op de beste wijse staet te bevorderen, houdende sich daer by verseeckert, dat sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt tot volkomen ghenoegen van desen *Estat* naer mogelijckheyt te co-opereren, sich daer aen ten uyttersten sal laten gelegen wesen, ongetwijffelt hoopende dat sich door des alderhooghsten genade, ende door bemiddelinge van Vrede-lievende ghemoederen,

le intentie te erlangen gewenste expeditie sullen openbaren, Heer Bisschop tot *Munster* heeft verklaert tot de minnelijcke te sijn, ende daer beneffens te sullen acccepteren de *mediatie* nsten Heer.

Heeren 't geen ick op 't bevel van mynen genadighsten Heer e hebbe moeten voor dragen; Aen de welcke ick myn per- ecommandere, als sijnde

Uwer Ho. Mog. gehoorsamen Dienaer.

Geteeckent

age den *tweeden* 6. *Frits van Heimburgh.*

. hebben dese propositie al tersonde door den Heere Presi- lijck bedancken / ende betuygen / haer de mediatie te sullen Gelijck dese Gesante van hier is daer na sich oock tot Cleve de de vrede helpen bevorderen.

t completeringh van d'Armée die de Hertogen van Zel ende s Tractaet / onlangs gesloten / hadden belooft / waren in t alle gereet: Doch wierdt hoop gegeven / dat in Januario n. Alhier had men gaern gesien ende men urgeerde door den :, dat ten minsten de gereede mochten ageren teghens de jnde in dese Maend noch vreese dat deselve Bourtange moch- aer wat was 't? het Leger was in Guarnisoen. Hier tenun n Willem door den Baron van Uffelen handelen om met en. Daer op niet en volghde: Ende de Stenden van Osna- 1 yets te verschaffen tot onderhoudt van de Troupen van den schop. Daer by quam het Banqueroet van den Coopman tot e subsidien van desen Staet soude over maecken. Men pre- ie. Maer de Raedt van Hamburgh verklaerde dat over de igen met d'andere Crediteuren moest worden geconcurreert. alhier had de Penningen vertrouwt aen een particulier Coop- lam, ende dese wederom aen een particulier tot Hamburgh: ck *in pignore*, 't welck hier niet was / *privati* gheprefereert L. 8. ff. *qui potiores in pignore.* Dit causeerde wat onwillig- ef den Collonel Haersolte, dewijl d'uytkomste van die saecke nde ondertusschen den tijdt van de derde Maendt Solts voor at man / mitsgaders voor de Generaliteyts staf / ende Ar- nden ouden en den twintighsten Januarii nieuwen stijl / ende rvallen soude / gelijck dan oock de eerste Maendt Solts van rii st. n. wegens de nieuwe Infanterye had beginnen te loopen / endt Solts van de Infanterye / daer van de helfte ontrent al ten / in dese Maendt Januario soude beginnen; Of niet nodigh

nodigh was / dat eventualiter soo veele Penningen [illegible]
haer uyt dese Posten betaelt soude konnen worden / ende
het verderf dat aldaer in de Graefschap Hoya, ende [illegible]
door de lange inquartieringe wierdt gecauseert / als [illegible]
mede refus van de Stenden van Osenbrugge het [illegible]
sten de betalinge seer deed desisteren / ende [illegible]
gesproocken.

De Troupes bleven by provisie in haer oude quartieren [illegible]
twee Compagnien / welcke door gebreck van voeragie te[illegible]
ken; haer F. F. D. D. eenige dagen tot Nyburgh ge[illegible]
achthienden weder van daer / om by te woonen de Deg[illegible]
den van Osenbrugge, binnen deselve Stadt weder besch[illegible]
het Dom-Capittel, ende de Papiste Edelen groote diffic[illegible]
nie te consenteren inde gepetitioneerde Subsidien / tot on[illegible]
noodige militie. De Collonel Haersolte schreef niet [illegible]
haer F. F. D. D. verbleven by haer vorige genegentheyt [illegible]
staende schenen het wel apparent dat niet hare Armee niet [illegible]
ten ware haer Leger van haer kant mede deden [illegible]
finale Resolutie van haer Ho. Mog. hadde gheprojecteert [illegible]
duysent mannen / dat haer F. F. D. D. lieven souden [illegible]
seeckerder oordeelen / dat haer Ho. Mog. desen tocht [illegible]
door stercker macht wilden doen ondernemen.

Den elfden Februarii in deliberatie geleyt zijnde / [illegible]
Deputatie tot uytvoeringh van haer Ho. Mog. resolutie [illegible]
tichsten Januarii laestleden / tenderende om 's Lands [illegible]
dienste vanden Staet ende meesten afbreuck vanden [illegible]
mitsgaders oock inde Deputatie tegens het [illegible]
employeert souden worden vier Gecommitteerde uyt het [illegible]
Mog. vergaderinge in plaets van acht, te weten / een [illegible]
Provintien van Gelderlant ende Overyssel; aen haer [illegible]
gen / des dat deselve Provintien daer inne den anderen [illegible]
Tour-beurte souden verstaen: een by de Provintie van H[illegible]
haer Ho. Mog. voor te dragen: een by de Provintien van Z[illegible]
ende een by die van Vrislant ende Stadt ende Landen voor te[illegible]
dien verstande dat de voorschreve laetste Provintien [illegible]
vanginge ofte Tour-beurte in 't geene voorschreve is [illegible]
verdragen: Des soude mede een Heer uyt den Raedt van [illegible]
de Deputatie worden ge-employeert. Ende wierden de [illegible]
ende Raedt van State versocht aen haer Ho. Mog. [illegible]
de persoonen / die in voegen als voren in de Deputatie [illegible]
gebruyckt souden worden.

De Heeren Gedeputeerde vande Provintie van Holla[illegible]
den dage ter Vergaderinge voorgedragen dat eenige [illegible]
dienst vanden Bisschop van Munster te sijn / sich [illegible]
ontrent Willemstadt, ende het gerucht 't Sam[illegible] daer

:mstadt voornoemt
geliberéert sijnde/
e andere haer Ho.
Gecommitteerde
conferentie tusschen
escrheve ende aen-
alle vyandtlijcke
en / doende dat
iraliteyt tot Ro-
liefden te senden
ten ende Troo-

ende 't Regiment
n Magasijns op
e confereren met
van State is ge-

t / d'inevitable
erwachtende de
niet tydelijck het
uyrende de vier
aessitoriende /
/ als oock tot
Coopman tot
n : Is goetge-
r Ed. Mo. spoe-
n afgaen vande
December lestle-
oor den tijt van
Martij naest-
oock den selven
emningen / die
/ de nodige or-

n / dat alhier
van 't Leger /
et den gevolge
dat hem vande
egeven ; Dat
anden geschre-
e Armee haere
Munstersche
/ niet alleen
de Armee met
commodeert /
nemaer

nemaer dat oock enige Trouppes
nenborchsche Armee soo 't noodigh b
sistentie / ende afbreuck vanden vy
haer Ed: Mog. de Fortressen in e
gevaerlijcke conjuncture van tyden
dere noodtwendigheden / soo veel n
den Raet van State versocht sooda
welgemelde Heeren Staten van St
voorsz gerequireerde vivres voor men
borgsche Armée / als vooren / van
gen worden toegesonden. Wijders is o
de Bourtange ende Dielerschans, da
ende nacht ende dagh goede wacht te
der behoorlijck ende continuelijck te do
te worden. Extract van dese Resolu
tot rescriptie / om te dienen tot sijne n
't behoort / alles sonder resumptie.

In desen tijdt marcheerden twaelf
Man te voet Sweedts volck uyt Pom
Hertoghdom Bremen.

Den Hertogh van Zel vernemende
te Velde brachten / heeft sijn Volck oo

In 't laetst van dese Maent heeft
Osnabrugge komen voordraegen /
schop van Munster niet te deen ha
lijcke Doorluchtigheyt van Osnabru
ter de Croon Sweden een Ligue dese
den Bisschop een vriendt was / ende
Vorstelijcke Doorluchtigheyt sich s
Bisschop quam te engageren / veel
belet te geven / by aldien d'Engelse
scentie doen. Maer sulcks heeft in he

In dese tijdt waren vyf a ses hon
voor den Bisschop van Munster
cheert.

Men had daer oock advijsen / by
te niet was / dat tusschen Ments, T
ende Hessen Cassel een naerder ver
probeert ofte gheratificeert sijn. M
een afmaningh-schryven aen Hertogh

De Bisschop van Straesburgh hee
van Waldeck geschreven / maer om
ster het gebruycken / de welcke niet a
handt genomen had.

de te peerde met de gemelte Lu-
ochte worden / tot meerder re-
konden conjungeren ; dat oock
it haer Provintie gelegen by dese
n van meerder volck / ende an-
ilden doen voorsien / ende wiert
te willen stellen / ten eynde de
anden , tot het versorgen der
vee van meergenoemde Lunen-
Generaliteyt de noodige pennin-
ven ende Commandeurs van-
e hadde senden hebben te wesen/
ooch by tyden van present we-
psen / om niet ghesurpreneert
Colonel Haersolte toegesonden
te / ende wijders faict ende daer

Peerden ende achthien hondert
r den Grave van Dhona na het

Ho. Mog. geen winter Leger
lt.

dts Afgesant den Bisschop van
e Croon Sweden met den Bis-
over sulcks tegens sijne Vorste-
de ondernemen : Soo had ech-
Engelandt op gericht / daer van
te niet geerne soude sien dat sijne
et haer Ho. Mog. tegen den
Sweden soude vermogen eenigh
op de Elve soude willen een de-
cratie gemaeckt.

n-geworven Volckeren te voet /
Graefschap Waldeck ghemar-

hijnsche Alliantie ghenoechsaem
ulen , Nieuburgh , Hanover ,
nde gesloten / doch niet geap-
ede dat den Keurvorst van Saxen
Willem soude senden.

eeye Brief aen den Grave Josias
eghens den Bisschop van Mun-
uyt nood weer de wapenen in de

de monsteringe van de respective Tr
den tijden van de Maendt tot Zel w
solte uyt name van haer H. M. M. T
dorf versocht / dat de betalinge soo
ghereeckent / dat de selve van alle
Maendt sijn aenvangh mochte gein
reeckent werden / waertoe alsoo hy
der partye had komen vinden / soo
Mog. toe gestaen.

Alsoo in het Manifest aldaer op
werden / soo is de resumptie van h
den Heere Grave van Waldeck, die
vertrocken / om te confereren met d
die geene die aldaer meester van haer
het beleydt van weder zijds Armeen

Hertogh Ernst Augustus is ter sel
trachten den Hertogh Jan Fredrick
Hebbende inmiddels aengenomen hi
rien Willem op het Huys te Broec
ende aldaer by malkanderen hooghs b
hebbende soo veel beter ordre te komen
Collonel Haersolte.

De Keurvorst van Ceulen ende
door de dreygementen van Vranckr
ster gevonden / ende den ... v
die hy by continuatie van desen O
ke sy mede qualijck souden kon
men hem te assisteren / den resp
Vranckrijck werden ghedreyght
Vrienden hem hadden moeten ra
poneert / aen te nemen / ende sic
Ende in cas van weygeringe / he
waren te beletten / ende sich te op
cours souden af komen ; Ende wa
wijs geweest niet alleen om te
woorde sonder eenigh delay te perm
hem directelijck den Oorlogh aen
Doch de Heer Hertogh van Nieu
alle vreemdt secours van de selfde
conduite soude zijn : ende was den
rende van Munster met den Heer
helpen bevorderen een Alliantie tu
Brandenburgh ende Brunswijck in
souden ondernemen den Bisschop te
by aldien dese Alliantie by Brunsw

nypes/ soo oude als nieuwe op verschep-
is gedaen. Soo wierdt de Collonel Haer-
. door de Heer Hof-Maerschalck Grapen-
anigh mochte werden gereguleert en uyt
Compagnien op den eersten dagh van de
men/ ende tot den eersten Martij af ge-
een voordeel of schade voor d'een of d'an-
est hy sulcx op 't behagen van haer Hoog

stelt eenige saecken dienden verandert te
elfde uyt gestelt tot de wederkomste van
1 laetsten Februarii na Groeningen was
eeren Kirck Patrick, Meteren, ende
). Mog. gesonden soude worden/ over

tijdt naer Hanover vertrocken/ om te
ijne Interessen naerder te engageren;
achte thien dagen den Hertogh Jur-
sen by Hoya gelegen te rencontreren/
1/ om op alle voorvallende gelegent-
en. Derwaerts gingh oock den Col-

t van Nieuburgh, hebben in Martio
ntimideert/ den Bisschop van Mun-
en laten stellen zijn inevitable ruine/
verwachten hadde/ ende de wele-
aen/ by aldien zy wilden onderne-
de groote maght daer mede sy van
er sulcks zy lieden/ als sijne goede
ondertien by de Heere Friquet gepro-
net haer Ho. Mog. te bevredigen;
en verklaren/ dat sy ghereſolveert
tegens alle de geene die tot sijn se-
ere Keurvorst van Ceulen van ad-
n prompte ende cathegorique ant-
naer oock in cas van weygeringe
/ ende vyandtlijck aen te tasten;
nepnde/ dat/ beletsel te geven aen
ende ondertusschen een redelijcke
olatius gelast/ omme weder kee-
n Waldeck te confereren/ om te
hemelde Princen/ mitsgaders
egens alle den genen de welcke
s te senden/ oock so verre dat/
Brandenburgh niet smaeckelijck
mochte

temperament gebonden tot haer Ho
soude sijn tegens de vryheyt van alle
werbingen te restringeren tot des Ke
eenichsints van doen te hebben/ en
teuren dat Articul soude willen on
cipalen het selve guaranderen, maer
het interest van sijn Koningh/ de
daer by sijne Majesteyt de Vorsten de
ooek noch soude konnen gefrustreer
van de Rhijnsche Alliantien, ingeva
andere Princen soude benomen word
prestatie van die Alliantie gerequire
dat laetste grant woordt/ dat die w
tot haer Ho. Mog. meerder securitey
dat hy soo wel verseeckert was van h
interessen van dien Koning dat die n
sineren in dese Tractaten/ 't welck
gaen/ ende heeft op dat fundamen
als de reste voort ten besten soude b
kon eenvoperen/ ende in plaetse sic
den Westphalischen Kreyts, ofte die
noch al in onderhandelinghe/ kon
hoopen was/ maer meende onder
tet niet noodtsaeckelijck was/ dat
houden/ maer dat sijne Keurvorst
socht tot effective prestatie van de
den met den Bisschop/ immers
wanneer de generale monsteringe
de zijn.

Sedert heeft sich grootdresseert a
aen de eene zijde afgeleyde het co
racieuse officien tot noch toe by g
aen de andere zijde sijne Keurvor
sijne gedane beloste met effective
sommeert/ ende heeft zijne Keur
hæsitatie daer op verklaert/ Dat h
na den gepresigeerden tijdt/ de w
gemaeckt/ alle onderhandelinge
effective los te breecken; Onderti
ten hooghsten nodigh sijn/ dat
den negen-en-twintighsten Marty
ten eersten wierde gesuppleert/op da
en gave tegen den dienst van haer Ho
ende Ceulen hadden hem desen mo
ject van Borculo, ende de deserme

o. Mog. securiteyt / om dat het niet alleen
e de Princen van 't Duytsche Rijck, haere
ysers consent, 't welck sy niet en verstaen
nde dat sulcks geene van de Heeren Media-
derteeckenen / veel min hare Heeren Prin-
: dat het oock directelijck soude gaen tegen
welcke boven de voorschreve consideratien
es Rijcks altijdt hadde helpen protegeren /
rt worden van de effecten ende avantagien
alle den Heere Bisschop van Munster ende
en de facilitept om te werben het geene tot
eert wierdt. De Heer Bevernidgh heeft op
woorden maer alleenlijck waeren op ghestelt
t sonder eenige particuliere reflexie / ende
aer Ho. Mog. goede intentie / ontrent de
iiet en souden willen / datter yets soude in-
i de selve eenichsints soude mogen tegen
t geen swarighept gemaeckt te verklaren /
oorden in geschickt / dat men die woorden
llen / met voorweeten van de Princen van
rgelijcke. De Heeren Mediateuren zijnde
de niet eygentlijck segghen offer yets te
het welnemen van haer Hoogh Mog. dat
den train van dese besoigne wierde op ghe-
lijcke Doorluchtighept voorts wierde ver-
actaten / om in volkomen rupture te tre-
ier den tijdt van toekomende Vrydagh,
an alle de Troupes allesints ghedaen sou-

den Heer Keurvorst van Brandenburgh /
plimunt / over de goede devoiren ende effi-
acht ontrent de Vredens-saecken / ende
ijcke Doorluchtighept tot prestatie van
oture tegen den Bisschop van Munster ge-
gstelijcke Doorluchtighept sonder eenige
in geen gebreecken sijn soude / aenstonds
ke aen de Heeren Mediateurs was li. hent
der af te snijden / om tegen den Bisschop
hen se de hy Heer Beverningh, soude het
evolge van haer Ho. Mog. Resolutie van
leden / de geavanceerde Maendt Solts
et daer van dien gene verkeerde impressie
Mog. De Heeren Afgesanten van Ments
n een seer lange visite gegeven over 't sub-
ge van den Heer Bisschop.

 Den

haer H. H. D. D. al kennisse ontf
van haer Ho. Mog. van den vierd
Muller uyt Cleve gheadviseert wa
dement den sesden dito ge-exhibee
waren af ghehandelt / uyt ghenon
schap / daer omtrent mede eenige
ers wierden voor geslagen; Hoogh
seydt / hoe dat haer H. H. D. D.
voorschreve project / goedt ghevond
te senden / met ordre aen den Heer
H. H. D. D. *nominatim*, als oock
aensien van sijn Persoon als mede va
in gesloten mochten worden / om
cavillatien / tot hare respective seeck
op sijn uyt het Sticht van Munster ge
tel van Munster tot Rheenen souds
sen / daer toe den Ertz-Bisschop
Straesburgh ende Paderborn in consid

De Munstersche Gedeputeerden
hadden 's anderen daeghs audientie
ende in deselve noch ernstelijck aenge
getal van de militie precise geregu
hoogt mocht worden / ende heeft de
door de Heeren Baron de Schwer
stantien by den Heer Beverningh
Denombrement van des Heeren
dewelcke in yder van dien geregu
duysent vijf hondert Soldaten be
dat hy sich van wegen haer Ho. M
Hy heeft omtrent de saeck self maer
Mog. naedere daer op gevolghde
Ho. Mog. ten regaerde van het ge
alsoo hy selve hadde konnen afnem
peert wierden / als de Steden eenige
ende daer van rapport gedaen hebbe
de naeder beworen aen de Heeren M
gisteren in dat Artijckel geconcerneer
mede van het werck af wesen sou
eenige kleyne poincten / daer op h
Hy heeft aensoudts daer van heu
felt ende Muller, ende met den Pr
tentie was / dat den Heere Keun
in het Artijckel van de inclusie onde
wel in de inleydinge van het Tract
dien ende aen syn Ch. by Conp

ngen hadden van de opgemelde resolutie
i deses / ende daer beneffens van de Heere
n / van het laetste project van accommo-
/ ende dat alle de questien ghenoeghsaem
n; het desarmement van den Heere Bis-
mperamenten / met apparentie van sue-
dachte Heere Grave heeft hem mede ghe-
hebbende overwoogen de extensie van het
n hadden een expresse Post naer Cleve af
Möller, om instantie te doen / dat haer
n Heere Grave van Waldeck, soo ten
sijne Goederen in 't accoordt van Vrede
soo in het toekomende alle pretexten ende
jept / soo veel meer af te snijden / hier
chten gekomen / dat het Dom-Capit-
ergaderen / om een Coadjutorem te kie-
n Saltsburgh, ende den Bisschop van
atie getrocken souden worden.
amen den vijfthienden weder tot Cleve:
sijn Keurvorstelijcke Doorluchtighept/
den / dat het Artijckel / by 't welcke het
wierdt / met eenigh temperament ver-
sijne Keurvorstelijcke Doorluchtighept
nde den Heere Blaspeil noch nadere in-
doen / ende in specie verthoonen by het
ops Frontier-plaetsen / en besettinghe
wierdt; dat daer toe ten minsten drie
waren / ende in allen gevalle begeerde,
p het getal wat verder wilde eslargeren.
onden aen sijn instructie / ende haer Ho.
en / maer onder het welnemen van haer
h ingelaten tot drie duysent mannen/
at die ten minsten tot dat getal gerequi-
en soude[illegible] versien worden / na behoren:
de Heeren Mediateuren, en door desel-
rsche Gedeputeerden / hebben de selve
e. Soo dat [illegible] verwonderde datmen daer
[illegible] niet alleen noch te adjusteren
ne discrepantie te ghemoedt en sach;
[illegible] van de Heeren Colbert, Ale-
ilbert nader gesprocken / of sijne in-
ne Vranckrijck soude ghestelt worden
[illegible] van haer Hoogh Mog. of
[illegible] de Heeren Mediateuren, ende tot
[illegible] gestelt de twee Artijckelen, de
welcke

prædicti Domini Episcopi intimos Con-
riensis Præsidem: Qui vigore sufficien
Procurationum, (quarum Apographa sub
verbum inserta sunt,) in [illegible] Pacis A
nerunt tenore sequenti.

I.

Pax sit perpetua & constans inter Cel
Uniti Belgii, & Reverendissimum ac C
Principem Monasteriensem, eaque sic c
sibi invicem [illegible] studia [illegible] & om
officia præstent.

II.

Sit omnium utrinque actorum Amnest
ab una vel altera parte facta sunt, ita ut nec
prætextu alter alteri post hæc quidquam hos
ti inferat, moliatur, aut in detrimentum
tentari faciat: Sit etiam Amnestia hæc u
qui uni vel alteri parti adhæserunt, excepti
tamen, ut illis via juris utrinque aperta,
bus bona salva maneant; Dominusque E
sione & causa hujus Belli investituram tam
Abbatia Corbeiensi dependentem negab
lites protrahet aut differet, quod idem e
libus casibus reciprocè observabitur.

III.

Ponat Dominus Episcopus Monaster
nis Ordinibus Generalibus Confœdera
reservato, quæ durante hoc Bello occ
[illegible] tempore conclusionis invenientur,
tempore restitutionis [illegible] & specialiter
& insuper [illegible], se durante hoc neg
dulo curaturum, ne intacta in prædict
quidquam deterius reddatur, aut à subd
ædibus, vel sub aliorum Belli onerum p
fiat, petatur aut exigatur; sed è contra p
conserventur, quo die ante nominato
actum, aut qualecunque damnum locis i
ciet, & in priorem illum statum suis i
utrinque liberum sit, Commissarios aliq
sata loca mittere, qui curent, ne quic
attentet.

IV.

Curabit insuper bona fide, ut miles
dictis locis reperietur, ex iis omnibus,
ritorio Dominorum Ordinum Genera

ios, ac judicii Aulici Monaste-
ı Mandatorum & necessariarum
um hujus Instrumenti de verbo ad
itiæ leges confœderantur & conve-

: Præpotentes Dominos Ordines
simum Dominum Episcopum &
ır & servetur sanctè, ut mutuis
, humanitatis, bonæque viciniæ

& perpetua oblivio eorum, quæ
um, nec ullius alterius causa vel
tis, molestiæ, vel impedimen-
præjudicium alterius tentet, aut
ersalis, ratione omnium eorum,
, qui proditionis arguentur, ita
uxoribus, liberisque & hæredi-
opus nemini Vasallorum ex occa-
Episcopatu Monasteriensi, quam
neque ob alias prætensiones aut
e Dominorum Ordinum in simi-

statim & illico pace factâ Domi-
gii restituet omnia ea loca, nullo
, & quæ ex iisdem in ipsius pote-
e omnia in eo statu reddet, quo
Castrum & Oppidum Borculoe,
& à die ... Mensis Martii se-
is occupatis suo facto vel mandato
iquid amplius vel pro redimendis
ctu, quocunque demum nomine
lebit modis omnibus ut in eo statu
, & si quid contrarium interea
um fuerit, ipse bona fide resar-
sis restituet, eumque in finem
si velint, quam primum ad præ-
tra tenorem hujus Articuli quis

is, qui præfato tempore in præ-
idem generaliter ex universo Ter-
abducatur; Liberum autem ei

 trans-

rales declarabunt, quemadmodum declar
nullis omnino foederibus obstrictos esse,
scopum aut effectus aliquo modo possint
tunt, se peracto hujus Tractatus negotio
praetextu, vi aut armis contra Domini E
patus Monasteriensis Territoria molituro
aut ejus *Episcopatum* cum aliis Principibu

X.

Confoederati etiam & Amici utrinque
nominatim ex parte Dominorum Ordinum
tentissimus Princeps ac Dominus, Domin
wegiae, Gothorum & Vandalorum Re
Princeps ac Dominus, Dominus Georg
& Lunaeburgensis, &c. Reverendissimus
ac Dominus, Dominus Ernestus August
Brunswicensis & Lunaeburgensis, &c.
Dominus, Dominus *Christianus Albert*
ci, *Holsatiae*, &c. *Illustrissimus* Comes
Gunterus, Comes in Oldenburg, &c.
Comitatibus, Ditionibus, Regionibus &
posterum possidebunt, simul & eorum in
Episcopi Monasteriensis, Sacra Caesarea
ac Confoederati Rhenani, aut qui ex i
duorum vel trium Mensium spatio se inc
Regnis, Ducatibus, Comitatibus, D
jam possident, aut imposterum posside
tis. Similiter includantur utriusque Par
tim Illustrissimus Comes ac Dominus,
de Waldeck, cum *suis Comitatibus* &
omnibus & singulis in iis contentis abs
jure, quo ipsae Partes *Principales*; Ita
larumque Confoederatos & comprehen
sit, aut deinceps orta fuerit, illa hinc in
secundum jus & Constitutiones Imperi
determinetur.

X

Quantum ad Dominium de Borculoe
derant, ut ratione juris sive directi Don
aliquid mutetur, sed maneat hoc jus in
Renunciat verò praefatus Dominus Epi
minio de Borculoe cum suis dependentiis
ut ista renunciatio non praejudicet Juri In
neat; quod ipsum tamen inter Impera
amicabili aut aliâ utrinque bene visâ deci

G

hisce præsentibus, se deinceps
e huic Paci sint contraria, ejusve
pedire; Bona etiam fide promit-
iil unquam hostile sub quocunque
opi Personam, aut contra Episco-
neque unquam se contra eundem,
ıgnatibus devincturos.

: Tractatu comprehenduntur, &
eneralium, Serenissimus & Po-
Fredericus Tertius, Daniæ, Nor-
&c. Serenissimus & Celsissimus
Wilhelmus, Dux Brunswicensis
renissimus ac Celsissimus Princeps
Episcopus Osnabrugensis, Dux
nissimus & Celsissimus Princeps ac
Hæres Norwegiæ, Dux Sleswi-
Dominus, Dominus Antonius
n omnibus Regnis, Ducatibus,
erris, quæ jam possident, aut im-
is & subditis: Et ex parte Domini
jestas & Romanorum Imperium,
aliis Amicis includi voluerint, &
velle declaraverint, cum omnibus
ibus, Regionibus & Terris, quæ
, simul & eorum Incolis & Subdi-
uces & Præfecti Militiæ nomina-
inus Georgius Fridericus, Comes
ris, idque eo cum effectu, ut de
gaudeat, eodem modo & eodem
n, ut si inter Partes prædictas, il-
s aut controversia quædam aut jam
n aliter, quam via amicabili, aut
que via facti aut armorum strepitu

omini Ordines Generales non defi-
, sive utilis, per hunc Tractatum
atu, in quo fuit ante hoc Bellum:
ius Juri superioritatis in dicto Do-
um consensu Capituli; Ita tamen,
ii, sed illud per omnia salvum ma-
n & Dominos Ordines non nisi via

exauctoratio, pro ut Articulo *septimo* cessetur, donec illa perfecta fuerit, q *decim* dies à prædicto die computandos hic statim à traditis & permutatis Instr cabitur.

Sequuntur Mandata in Lingua

DE Staten Generael der Vereenighde desen sullen sien ofte hooren lesen/ geneegen zijnde de onstane onlusten oorlogh tusschen desen Staet ende den Heere die conditien ter neder te leggen/ ende als gende Quartieren ende Landen te hersti heerdigen den Edelen/ Gestrengen/ Wij van Beverningh, Gedeputeerde in onse v van Hollandt ende West-Vrieslandt: En van noode heeft onse speciale procuratie/ bevel/ omme alle scrupulen/ die dies-a werden/ wech te nemen. Soo Ist, D hem geven in krachte deses/ volkomen m bel/ om de aengevangen Tractaten van Bisschop/ ofte desselfs Volmachten sti Beloovende sincerelijck/ oprechtelijck voor aengenaem/ vast/ hondigh/ en meer-gemelden Heer onsen Gedeputeer belooft/ geconsenteert ende geacc den men/ te onderhouden/ ende observeeren doen/ ofte te laten geschieden dire het oock soude mogen wesen/ ende alle noodt zijnde/ daer van te verleenen en sen in de beste forme/ tot volkomen con meer-hoogh-gemelden Heere Bisschop grooten Zegele/ Paraphure van den He ende de Signature van onsen Griffier/ u ses-en-sestigh. Was geparapheert/ J. Ter Ordonnantie van de hoogh-gemel heeit/ N. Ruysch.

VOn Gottes gnaden wir Christoph Administrator zu Corvey/ des H zu Borckelohe/ etc. Thun kundt und wir mit denen Herren Generalen Sta

Gl

conventum, nec ab exauctoratione
uod absque intervallo, & intra quin-
absolvi debet; nec non & Tractatus
umentis, formâ & loco solitis publi-

vernaculâ.

de Nederlanden/ Allen den geenen die
Saluyt. Doen te weten, Dat Wy
n/ ende den daer op gevolghden Oor-
e Bisschop van Munster/ op equita-
soo den heylsamen Vrede in de omleg-
stellen/ goedt gevonden hebben af te
ysen/ Voorsichtigen Heer Hieronimus
Vergaderinge van wegen de Provincie
ende wetende/ dat den selven daer toe
/ volkomen macht/ authoriteyt ende
aengaende gemoveert souden mogen
Dat Wy gegeven hebben/ gelijck Wy
macht/ authoriteyt/ ende speciael be-
i Vrede met den hoogh-gemelden Heere
inallijck te sluyten/ ende te teeckenen;
nde ter goeder trouwe te sullen houden
de van weerden/ alle het geene by den
erde in de selve qualité sal zijn ghedaen/
rt/ 't selve onverbreeckelijck naer te ko-
/ sonder daer tegens immermeer yets te
ijck of indirectelijck/ in wat manieren
s ratificeren ende approberen/ ende des
nde passeren Brieven ende Instrumen-
ntentement ende vergenoegen van den
p. Gegeven in den Haghe onder onsen
Heere Presiderende in onse Vergaderinge/
/ op den negenden April sesthien hondert
J. v. Reygersbergh, vt. Onderstondt:
elde Heeren Staten Generael. Getee-

ph Bernhard, Bisschoff zu Munster/
Heyl. Röm. Reichs / Fürst und Herr
nd fugen hier mit zu wissen / Demnach
Staten der Vereinigten Niederlanden/

 un-

promiserint, sicuti & ipso promittunt,
rantiæ seu manutentionis assecurationem
dictis Dominis Plenipotentiariis, ipsis
propria Dominorum Committentium s
rabunt. Actum Clivis eodem, quo su
lis, Anno 1666.

Johannes Baro de Goesse, *Colbert,*
S.Cæs.M. Plenipotent.

Henr. Batz Doct. *& Christophorus Gud*

Petrus Buschman, *Plenipotent. Elect.* C

Ottho L. B. à Schwerin. *& W. W.* Bl

Casper Philip. v. Ketteler.

Johannes Adolphus L. B. de Furstenber
filiarius Episc. Paderb. & Plenipotent.

Franciscus de Gise Plenipotentiarius *Ducis*

Fridericus ab Heimbug, *Augusti* Duci
Plenipotentiarus. Ottho G

Ludolphus Hugo, *Joannis Friderici,* Du

Ratificatio altememoratorum Do

ORdines Generales Foederatarum B
mus & singulis, quorum interest
Quoniam justo desiderio, ac pr
Reverendissimo & Celsissimo Domino
Episcopo & Principe Monasteriensi, c
mutuamque pacem, & desiderantes huju
rium duximus, Clivos ablegare Domi
consessu nostro, à parte Dominorum
Deputatum, ut cum Reverendis & Gen
mi ac Celsissimi Domini Episcopi Comm
& mutua illa pace, utrimque colenda, &
beratis, ventilatis & discussis, nomine n
gerint & concluserint, nec non de peculia
quorum tenor is est, qui hic & infra verbo
dictum ac supra hic insertum factæ paci
strumentum, per prænominatum nostrum
rios in Ordinum redactum, in omnibus p
ratum habuimus prout tenore ac vigore pr
habemus, spondentes, nos dictum In

quod spatio sex septimanarum Gua-
in tali forma, pro ut conventum, & à
artibus paciscentibus extraditum est,
orum manu subscriptam exhiberi cu-
ra, die Palmarum, qui est 18 Apri-

Christ. M. *M. Fridericus Liber Baro*
lenipotent. *de Schönborn.*

nus Doct. Plenipotent. Elect. Mogunt.

lon.

spheil. Plenipotent. Elect. Brand.

Conradus Meinders Doct. Con-

Palatino-Neoburgici.

Brunsvic. ex Lunab.
rote.

r Brunsv. & Lunab. Plenipotent.

norum Ordinum Generalium.

ii Provinciarum, Constare volu-
ut quomodolibet interesse poterit;
nsâ voluntate, moti sumus, cum
Domino Christophoro Bernhardo,
rahere [illegible]inire, firmam, sinceram
lutaris operis progressum, necessa-
m Hieronimum à Beverningh, in
dinum Hollandiæ & West-Frisiæ,
sis Dominis, Præfati Reverendissi-
iriis conveniret, de firma, sincera
bservanda: Illi autem accuratè deli-
isque partis, pacem mutuam pepi-
ous articulis, invicem convenerint,
us sequitur insertus: Proinde præ-
que Articulorum conventorum In-
Ablegatum & præfatos Commissa-
ctis & clausulis, approbavimus &
ntium, illud approbamus & ratum-
mentum, in omnibus punctis &
clau-

hebben toegenomen, dat die niet allee
Oorlogh, nemaer oock datte beduchte
tenderen ende verspreyden in de Nabuyri
't ghebiedt ende de Landen van 't Rooms
keien in hare ongemacken ende schaden,
voorsien, dat de voorschreve oneenighe
gevaerlijckheden, ende 't ghevolgh van d
wierden opgegeven ende ter neder gestelt
tigh, door bemiddelinge, toedoen ende r
ser, den Christelijckften Koninck, des I
sten van Maints, Ceulen ende Brandenb
van Paderborn, Paltz-graef van Nieu
ende Lunenburgh, van Wolffenbuttel
laten gaen tot Vreede. Ten welcken eyn
eenighde Nederlanden, tenderende to
mitteert ende ghedeputeert hebben der
Hieronimum van Beverningk, Gedepute
ter eenre; Ende den ghemelten Heere
ter andere zyde, den wel-waerdigen ende
Schmisingh, mitsgaders den wel-Edelen e
Wiedenbrugh, respective Deecken end
Munster ende Hildesheym, oock ge
schop, ende President van 't Hof-gere
van genoeghsame last ende noodige
ment van woorde te woorde geinsereer
ende Vruntschap hebben geconsenteer
hier naer volgende, te weten.

Datter sal sijn een eeuwige ende be
Heeren Staten der Vereenighde Nede
de Doorluchtigen Heer Bisschop end
sal werden onderhouden ende serieus
letten op de onderlinge voordeelen, e
heyt ende van goede Naebuyrschap.

I

Van gelijcken datter sal sijn een Am
eeuwige vergetinge van 't geene aen d'
dat noch ter oorsaecke van dien, no
anders, d'eene den anderen eenige h
doen, ondernemen, ofte tot schade of
ofte ghedoogen voorghenomen te we
generael, ten aensien van alle die gene
eene ofte de andere parthye, uytghe
werden beschuldight, soo nochtans
staen, ende de goederen voor de Vr

ı ontsteecken in eenen openbaren
ıt , dat haer deselve mochten ex-
anden ; ende voornamentlick in
.ijck , ende de selve mede inwic-
ldien niet by tijdts daer inne ware
midtsgaders der selver onheylen ,
, door den wegh van vrundtschap
: eyntlijck Godt de Heer Almach-
tigheyt vanden Roomschen Key-
igen Roomschen Rijcx Keurvor-
ı, als oock de Vorsten , Bisschop
gh , de Hertogen van Brunswijck
: Calenbergh , de gedachten heeft
: Heeren Staten Generael der Ver-
ı een goet ooghmerck , ghecom-
l-Edelen ende Gestrengen Heere
in haer Ho. Mog. Vergaderinge ,
schop ende Prince van Munster ,
:len Heer *Matthiam Korff* , geseyt
Gestrengen Heer *Bernhardum van*
hresorier der Hooft - kercken tot
e Raden vanden selven Heere Bis-
: Munster , de welcke uyt krachte
ratien , in 't eynde van dit Instru-
:rlinge in een handelinge van vrede
: sijn daer over verdragen in voegen

ge Vreede , tusschen de Ho. Mog.
n , ende den Hooghwaerdigen en-
ıce van Munster , de welcke alsoo
naergekomen , dat de selve sullen
ıetoonen alle officien van genegent-

van alle 't ghepasseerde , ende een
ɔf d' andere syde is gedaen , sulcks ,
er saecke ofte onder pretext van yets
teyt , ongemack ofte beleth sal aen-
ıdicie vanden anderen voornemen ,
. Dat dese Amnestie oock sal wesen
welcke het hebben gehouden met de
ert die geene , dewelcke van verraet
hun den wegh van Rechten sal open
:n , Kinderen ende Erfgenamen be-
ɔhhh houden

het Landt vanden Heere Bisschop af
den vryen doortocht werden toegesta
egeen gheweldt, nochte eenighe scha
tenen, nochte oock geenen buyt ofte
geroofi, mede nemen. De Gevange
tie die sijn, sullen ten wederzyden so
lende alleenlijck die schulden, die sy
lijck hebben gemaeckt, ende sal neeme
by de gemelte Gevangenen, ofte ooc
eenen ofte des anderen Onderfaten is a
den, maer op den voorschreve dach va
betaeldt gheweest. Ende dewyle soo we
tien zyn op ghestelt tot seeckere somm
de Plaetsen, alle Maenden ofte Wee
regel ende op dien voet, soo als by C
ofte by eenige andere is verdragen o
lesten dach van dese Maent April, end

V

Oock is verdragen, dat den Heer
volghde Ratificatie van dit Tractaet,
lijck dat Volck, 't welck tot besetting
seeckeringe van sijn Landt noodigh i
ende den Heere Bisschop selfs oordeele
sent man; Soo belooft de selve ooc
Ende dat hy voortaen geen nieuw
wendigheydt ende de verseeckering
oock wel de Verbonden, dit Tractae
reren ofte vereysschen, ende dat an
ende 't reght der Vorsten, aen de w
door niets sal werden gederogueen.

V

Hier en boven sal den Heere Bis
Verbonden, desen Vrede contrarier
gens de Heeren Staten Generael in late
ofte Potentaten, ende en sal der selv
nieuwen Oorlogh aen tasten.

Van ghelijcken sullen de Heeren S
kertheydt van den Heere Bisschop ver
dat zy aen geenige Alliantien sijn ve
strecken, ende het ooghmerck ofte
konnen beletten; De selve belooven
af-handelinge van dit Tractaet, noyt
door geweldt ofte door de Wapenen
schop, ofte tegens de Landen van 't B

eren, ende sal hun op den selven voet
, des van noode zijnde, ende sullen
in dien doortocht doen aen de Ingese-
oederen, naer den voorschreve dach
in desen Oorlogh, van wat condi-
er rançoen vry gelaten werden, beta-
eduyrende de ghevanckenisse, wete-
niet mogen werden gevordert, 't gene
, gheduyrende desen Oorlogh, des
edwongen, oock wel belooft gewor-
en *vier-en-twintighsten* April noch niet
en d' eene als d' andere syde Contribu-
, voor de vryheyt van Persoonen en-
en te betalen, sullen de selve naer den
m issarisen vande Steden ende Dorpen
bedongen, werden betaelt tot op den
verder niet.

I.

isschop sijn Leger terstondt naer de ge-
sal af dancken, aenhoudende alleen-
van sijne Guarnisoenen, ende tot ver-
't welck, soo de Heeren Mediateurs,
, sal konnen geschieden met *drie duy-*
et selve ghetal niet te sullen excederen;
ck sal aen nemen, ten zy dat de noodt-
van 't Rijck, ende de Kreytsen, ofte
et contrarierende, sulcks sullen requi-
s niet, als naer des Rijcks constitutien,
ke de Heeren Staten willen, dat hier

II.

op renuncieren aen alle ende yegelijcke
de, ende sal sich noyt op 't nieuwe te-
, noch verbinden met andere Princen
Republijcke oock niet meer met een

X.

aten Generael, tot reciproque verseec-
laren, ghelijck sy verklaren mits desen,
onden, de welcke teghens desen Vrede
e effecten van dien eenichsints souden
ock ter goeder trouwe, dat sy, naer de
t vyandtlijcks onder eenigerley pretext,
tegens den Persoon van den Heere Bis-
sdom van Munstar sullen ondernemen,

 nochte

ciatie niet en sal prejudiceren aen 't reght
alles sal blijven in sijn gheheel, 't welck
Heeren Staten anders niet sal werden gedec
dere wegen, die men ter wederzyden sal g

XII.

Vorders, soo renuncieren de Heeren S
schop wederzyds, oock met toestemmin
ster, ter goeder trouwe, aen alle ende y
oock zyn, ofte wesen konnen, sulcks,
Tractaet worden gehouden voor ge-extingu

XIII

Den Heere Bisschop, ofte des selfs Succ
ley pretext, ofte uyt eenige oorsaecke,
sijne geincorporeerde ende Subjecten, sich
ghehoorende aen de Heeren Staten Gen
der selver geincorporeerden ende Subject
resten ende Represalien tegens de selve
gewijsde Processen niet beletten; Ende
questien buyten vermoeden souden kome
Heeren Staten ende den Heere Bisschop,
selve sullen anders niet werden bygheleg
uyt krachte van de Guarantie over dit Tr
van particulieren sullen altijdt gesonden
ter; Sonder dat hy nochtans onder prete
saecken, yets sal vermogen te attenteren
derselver geincorporeerden ende Onderda
selfs met feytelijckheyt. Het selve beloo
der Vereenighde Nederlanden voor hae
den: Tot welcken eynde beyde de pacifi
houden sullen zijn, gelijck sy haer verb
te sullen besorgen, dat aen alle ende eene
procederende, sonder dilay ofte aensien
geadministreert.

XIV

Tot meerder vastigheyt ende versekeck
ven in behoorlijcke ende in de beste forme
Instrument, dien-aengaende gemaeckt,
Christelijckste Koningh, de Keurvorst
denburgh, den Bisschop van Paderborn,
gustus ende Johannes Frederick, Hertoge
tot dat daer toe noch meer gerequireert
over dit Tractaet, ende over alle ende
ingevalle d'eene ofte d'andere partye des
voldoen, ofte tot eeniger tijdt daer tege
ghehouden willen sijn de selve partye,

t van 't Rijck, maer dat het selve in
nochtans tusschen den Keyser ende de
cideert, als door minnelijcke ofte an-
goedt vinden.

I.

Staten Generael, ende den Heere Bis-
ige van 't gemelde Capittel van Mun-
yegelijcke pretensien, hoedanigh die
dat de selve door het tegenwoordige
queert ofte gedoodt.

I.

cesseurs, sal voortaen onder geender-
nochte door hem selfs, noch door
h vermogen te messeren met saecken,
erael der Vereenighde Nederlanden,
ten, nochte oock voortaen geene Ar-
erleenen, ende d'executien van uyt-
in cas datter t'eenigen tyde eenighe
en te ontstaen tusschen de ghemelde
mitsgaders des selfs Successeurs, de
ht, als door vriendelijcke middelen,
ractaet gepresteert; maer de questien
werden aen den competenten Rech-
xt van dien, ofte wel uyt andere oor-
tegens de Heeren Staten Generael,
nen, met wapenen, gheweldt, ofte
ven oock de Heeren Staten Generael
, ende voor alle hare geincorporeer-
erende ofte verdragende partyen ghe-
nden mits desen, yeder in den haren
yegelijcken, voor eenigh Gerechte
van Persoonen, Justitie sal werden

erringe van 't geene voorsz is, beloo-
, uyt krachte van seecker particulier
den Roomschen Keyser, den Alder-
en van Ments, Ceulen ende Bran-
den Palts-graef van Nieuburgh, Au-
van Brunswijck ende Lunenburgh,
ofte versocht werden, de Guarantie
egelijcke Articulen van dien, sulcks
en Vrede in alle poincten niet soude
is soude komen te handelen, dat zy
iet alleen door tusschen-komen van
hare

Palm-Sondagh als vooren, dewelcke is d
hondert ses-en sestigh.

Iohannes Baro de Goesse, *Colbert* ,S.
S. Caes. Plenipotent. P

Henr. Batz Doct. & Christophorus Gud

Petrus Buschman, Plenipotent. Elect. Co

Otto L. B. à Schwerin. *& W.W.Bl*

Casper Philip. v. Ketteler.

Iohannes Adolphus L. B. de Furstenberg
stiarius Episc. Paderb. & Plenipote

Franciscus de Gise Plenipotentiarius Ducis

Fridericus ab Heimbug, *Augusti* Du
Plenipotentiarius. *Otto*

Ludolphus Hugo, Joannis Friderici, Du

Ratificatie van de Ho. Mog.

DE Staten Generael der Vereenighde
dit eenighsints soude mogen aeng
uyt een oprecht gemoet, ende so
geworden met den Hooghwaerdigen en
stoph Bernhard, Bisschop ende Prince
gaen een vaste, oprechte ende onderling
werck mach werden bevordert: Soo het
te senden den Heere *Hieronimus van Be*
deringe van wegen de Heeren Staten va
met de Eerwaerdige ende Edele Heeren
gen ende doorluchtigen Heere Bisschop
ende onderlinge Vrede aen beyden zyde
Dewelcke, alles rypelijck considererend
Vrede hebben gemaeckt, ende gesloote
len op gestelt, welckers inhoudt hier me
reert. Derhalven; soo hebben wy het o
strument van den voorsz gemaeckten V
den onsen Gedeputeerden, ende de gem
deelen ende poincten geapprobeert end
strument, ende de geconvenieerde Arti
desen. Beloovende het voorsz Instrum
onverbreeckelijck te houden, ende naer
tegens het selve in eeniger manieren we
kominge ende vastigheyt van dien, heb

: is den achthienden Aprilis, Anno sesthien

, S. Chrift. M. M. Fridericus Liber Baro
Plenipotent. Schonbron.

Gudenus Doct. Plenipotent. Elect. Mogunt.

. Colon.

Blaspheil. Plenipotent. Elect. Brand.

bergh. Conradus Meinders Doct. Con-
potent.

ucis Palatino-Neoburgici.

Ducis Brunsuic. & Lunab.
tto Grote.

Ducis Brunsu. & Lunab. Plenipotent.

g. Heeren Staten Generael.

le Nederlanden, Allen den geenen die
aen; *Doen te weten*: Nademael Wy
onderlinge genegentheyt syn bewoogen
de Doorluchtigen Heere, Heere Chri-
van Munster, te maecken ende aen te
e Vrede, ende willende dat dit salutaire
ben Wy noodigh geacht naer Cleve af
verwingh, Gedeputeerde in onse Verga-
Hollandt ende West-Vrieslant, omme
Commissarisen van den hooghwaerdi-
te handelen over een vaste, oprechte
t te onderhouden, ende naer te komen;
: ende overwegende, een onderlinghe
, oock dien-aengaende eenige Articu-
van woorde te woorde volght, geinse-
gemelde ende alhier geinsereerde In-
ede, ende de Articulen by den gemel-
elde Commissarisen opgestelt, in alle
geratificeert, ghelijck wy 't selve In-
ulen approberen ende ratificeren mits
nt in alle syne deelen ende poincten
e komen, ende niet te gedoogen, dat
le ghedaen ofte gehandelt. Tot naer-
en Wy dese door den Presiderende in
goede

Palm-Sondagh als vooren, dewelcke is d
hondert ses-en sestigh.

Iohannes Baro de Goesse, *Colbert*, S.
S. Caes. Plenipotent. Pl

Henr. Batz Doct. & Christophorus Gud

Petrus Buschman, *Plenipotent. Elect.* Co

Otto L. B. à Schwerin. *& W.W. Bla*

Caspar Philip. v. Ketteler.

Iohannes Adolphus L. B. de Furstenber
stiarius Episc. Paderb. & Plenipo

Franciscus de Gise Plenipotentiarius D

Fridericus ab Heimburg, *Augusti D*
Plenipotentiarius. Otto

Ludolphus Hugo, *Joannis Friderici*, Du

Ratificatie van de Ho. Mog.

DE Staten Generael der Vereenighde
dit eenighsints soude mogen aenga
uyt een oprecht gemoet, ende so
geworden met den Hooghwaerdigen en
stoph Bernhard, Bisschop ende Prince
gaen een vaste, oprechte ende onderling
werck mach werden bevordert: Soo heb
te senden den Heere *Hieronimus van Be*
deringe van wegen de Heeren Staten van
met de Eerwaerdige ende Edele Heeren
gen ende doorluchtigen Heere Bisschop
ende onderlinge Vrede aen beyden zyde
Dewelcke, alles rypelijck considererende
Vrede hebben gemaeckt, ende gesloten
len op gestelt, welckers inhoudt hier me
reert. Derhalven; soo hebben wy het o
strument van den voorsz gemaeckten V
den onsen Gedeputeerden, ende de gem
deelen ende poincten geapprobeert end
strument, ende de geconvenieerde Arti
desen. Beloovende het voorsz Instrum
onverbreeckelijck te houden, ende naer
tegens het selve in eeniger manieren we
kominge ende vastigheyt van dien, heb

is den achthienden Aprilis, Anno sesthien

, S. Christ. M. M. Fridericus Liber Baro
Plenipotent. Schonbron.

udenus Doct. Plenipotent. Elect. Magunt.

. Colon.

Blasspheil. Plenipotent. Elect. Brand.

ergh. Conradus Meinders Doct. Con-
otent.

ucis Palatino-Neoburgici.

Ducis Brunsvic. & Lunab.
tto Grote.

Ducis Brunsv. & Lunab. Plenipotent.

g. Heeren Staten Generael.

le Nederlanden, Allen den geenen die
aen; Doen te weten: Nademael Wy
onderlinge genegentheyt syn bewoogen
de Doorluchtigen Heere, Heere Chri-
van Munster, te maecken ende aen te
e Vrede, ende willende dat dit salutaire
ben Wy noodigh geacht naer Cleve af
erwingh, Gedeputeerde in onse Verga-
Hollandt ende West-Vrieslant, omme
Commissarisen van den hooghwaerdi-
te handelen over een vaste, oprechte
te onderhouden, ende naer te komen;
ende overwegende, een onderlinghe
, oock dien-aengaende eenige Articu-
van woorde te woorde volght, geinse-
gemelde ende alhier geinsereerde In-
ede, ende de Articulen by den gemel-
lde Commissarisen opgestelt, in alle
geratificeert, ghelijck wy 't selve In-
ulen approberen ende ratificeren mits
ne in alle syne deelen ende poincten
e komen, ende niet te gedoogen, dat
le ghedaen ofte gehandelt. Tot naer-
en Wy dese door den Presiderende in
goede

goede Ingesetenen van dien in 't byfond
Aprilis ghemaeckt ende beslooten is
vaste, ende onverbreeckelijcke Vreede
Nederlanden ter eenre; ende den Heere
daer op wederzijdts Ratificatien in beho
in alle de Landen, Landtschappen ende
der onderscheyt van Plaetsen ghelegen
ende Ingesetenen, van wat stant die oo
nomen hebbende den *seven-en-twintig*
nieuwen stijl, sulcx dat van die tijdt af
den hebben moeten cesseren ende ophoud
de Nader Acte explicatoir daer van gemae
dienvolgens expresselijck midts desen,
Staten Generael, allen ende een yegelij
nigheyt ende gehoorsaemheyt zijn geseten
kelijck te onderhouden, sonder daer tege
te worden als Perturbateurs vande geme
veur, verdrach ofte dissimulatie. Aldus
gaderinge van de meer-hoogh-ghemelte St
vierden May sestbien hondert ses-en-sestigh
veen, ut. Onder stondt: Ter Ordonna
Ruysch. Zijnde op 't spatium gedruckt h
rooden Ouwel, overdeckt met een Papie

Noch is ter selver tijdt tusschen Mu
volght.

ALsoo by den Vredens-Tractaten d
Generael der Nederlandtsche Pro
tot *Munsters* Vorstelijcke Genade al
Doorluchtighsten Vorst ende Heere, He
wijck ende Lunenburgh, als oock den ho
Vorst ende Heere *Ernst Augustus* Bisschop
wijck ende Lunenburgh Vorstelijcke Ge
Bisschop tot *Munster* Vorstelijcke Genad
voortgebracht, oock om derselver afhelpi
ende dat die Heeren Mediateurs geern h
tusschen hooghgemelde Heer *Bisschop* me
Brunswijck ende *Lunenburgh* verhoedet, e
vertrouwen weder gesticht worden mocht
volgende wijse verklaert: Dat weghen der
stelijcke huys *Brunswijck en Lunenburgh*;
stane differentien, 't zy datse concernere
ken, welcke die oock sijn mogen, noyt
men, maer een yeder sich aen den wegh

·r, den *achtienden* der voorleden maent
›innen de Stadt Cleeve, een goede,
, tusschen den Staet deser Vereenighde
Bisschop van Munster ter andere zyde,
›rlijcke forme zijn gevolcht, ende dat
Steden onder wederzijdts ressort, son-
, midtsgaders tusschen hare Volckeren
›ck souden mogen wesen, Inganck ge-
ghsten der voorschreve Maent April,
alle acten van hostiliteyt ten wederzy-
len, volgens ende in conformité van-
›ckt. Derhalven last ende beveelt men
van wegen de hoogh-ghemelte Heeren
ijck die onder haer Ho. Mog. onderda-
ı, de voorschreve Vreede onverbreec-
ens yet te doen, op peyne van gestraft
›ene ruite, sonder eenige genade, fa-
; ghearresteert ende gesloten ter Ver-
Staten Generael in den Hage, op den
·h. Was gheparapheert, *A. van Nye-*
ıantie vande selve. Geteeckent, *N.*
het Cachet van haer Ho. Mog. op een
eren Ruyte.

nster ende Brunswijck verdragen als

ie tusschen de Ho. Mog. *Heeren Staten*
·incien, ende des Heeren Bisschops
hier geploogen sijn, van weghen den
·er *Geargh Wilhelm*, Hertog tot *Bruns-*
›oghweerdighsten, Doorluchtighsten
› tot Osnabrugge, Hertog van Bruns-
·nade, teghen hoogh-gedachte Heer
ıde, verscheydene beswaringhen sijn
›ingh alhier aensoeckingh is geschiedt,
hadden gesien, dat alle misverstanden
ıet den hooghgemelden Hartogen van
ende daer tegen een onderlingh goedt
hte, soo hebben sich beyde deelen op
·r tusschen het Stift *Munster* en 't Vor-
; altans swevende ofte hier nae te ont-
·en het ampt *Herbstad* ofte andere saeo-
·t eenige dadelijckheden voor gheno-
·h. der goedlijckheyt of des reghten wil

mensis Aprilis, ab omni hostilitate, ab
rit id bona fide resarcire; Et æquitatis
præfata pacificationis veniunt restituen
quo actus hostilitatis cessaturi sint: C
in vigiliam *Paschatis* incidat; Hinc int
convenit, loco istius diei *vigesimo qua*
hujus mensis Aprilis constituere, quo
lites ex prædictis locis abducentur, pr
tuitur hoc recessu, quem ejusdem robor
ad verbum principali tractatui insertus es

Actum Cliviæ die *decimo octavo* Aprili

H. Beverningh. (L. S.(*Ma*
Ber

Project der versprochene Guarantie.

NOtum hisce facimus quod cum S
pum Electorum N. N. nec non
Palatino *Neoburgici*, Ducum Br
& Calenbergensis, & nostram interpo
tentes Ordines Uniti Belgii ex una, &
& Principem *Monasteriensem* ex alter
pactis *Clevis* sub dato *decimo octavo*
simo sexto feliciter compositum firmiq
res ad *guarantiam* hujusce Tractatus
conventioni satisfacere volentes firmi
quisquam hujus pacificationis tenori q
rit, nos eum per vim & arma ad repa
cis observationem ac ad implementum

De Heer Colbert Coninckliicke Fra
aen sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtig
sigh oock noyt in eenige Conferentie
Afgesante vanden Staet / ende de
santen van den Heere Bisschop van M
ster / hem de saecke recommanderende
ren konden mercken dat hy veel werckt

Als nochtans deselve getroffen w
trecken in een Linie met de Keyser
gesien en hadde.

ftinere & si quid contrarium actum fue-
ratio postulet, loca occupata, quæ vi
la non ante illum diem restitui, quam
astitutus dies *vigesimus quartus* Aprilis
r utriusque partis paciscentis deputatos
to alium, scilicet *vigesimum septimum*
lie etiam absque ulla ulteriori mora mi-
ut dies ille in utrumque finem consti-
s & vigoris esse placuit, ac si de verbo
et.

millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto.

Signatum

thias Korf dictus Smisingh. (*L. S.*)
ard van Wildenbruck. (*L. S.*)

R. M. Regis Christianissimi, Princi-
Episcopi & Principum *Paderbornensis,*
uwic. Lunenburgensium Wolfenbutensis
ronetis bellum inter Celsos & Præpo-
verendissimum Dominum Episcopum
partibus nuper exortum amicabilibus
rilis Anno *millesimo sexcentesimo sexage-*
imul provisum, ut Domini Mediato-
bstringant; hinc est quod nos huic
& verbis Principis polliceamur, si
cunque modo contravenire ausus fuat
ionem dominorum & constanter pe-
ıni ope compulsuros.

che Afgesante had wel Credentiaelen
pt. doch geen tot handelingh / heeft
ten vinden / de Heer van Beverningh
ten Smisingh en Wydenbrugge Afge-
ıfter spraecken met hem in 't particu-
naer soo weynigh de eene als de ande-
ot de Vreede.

/ had d' ambitie van te willen mede
ke Gesante/ die het selfde niet geerne

tot executie van 't Tractaet van assistent
denborgh opgerecht / ten eynde haer H
worden gemaeckt het woordt vanden Sta
bevestigt / metter daed te libereren ende
soude worden aende Provintien van Ge
Mog. in cas deselve het noodigh ende dien
teerden d' Evacuatie van de Steden end
Bisschoppelijcke wilden doen assisteren / al
Gedeputeerden ende Gevolmachtighde te
veel het territoir ende ressort vande Gen
persoonen wilden dispicieren ende gebruycl

In deliberatie geleyt zijnde is goetgevon
worden aende Heer van Beuningen, extra
in Vranckrijck / dat hy den Koninck all
geen bedancken / voor dat het sijne Majes
de bewuste Fransche auxiliaire Trouppes t
strede over ende ter saecke vande goede con
de voorleden Sondagh den achtsten deser
troffen / daer by voegende sodanige con
materie te dienen / ende vervolgens te ver
klaerde te geven tot het af en te ruggehalen v
Trouppes / ende dat deselve mede mochten
wederzijdts Ratificatien op het Tractae
Bisschop gemaeckt / souden wesen ge
voorts by die occasie nochmaels gh
ders aldaer van wonden nae foule / alle
holten ende Officiers aen te houden / t
duysent guldens in minderinge van 't
desen Staet competerende / niet ten deel
nen / maer in 't geheel / en sulcx sonder
de overgemaeckt moghten werden.

Men hadt dit Jaer veel geprognosticeer
brengen: ende specialijck een generalen
stersche Vrede gesloten zijnde / quam
Koningh van Engelandt toe schoudt de M
immers dat sijn Ambassadeur Hollis de
haer Ho Mog. gaeven last aenden Heer v
mogen presenteren wat sy by haer brief
presenteert aenden Koningh; namentlij
of alles te houden; Ende op deselve tijd
ningh van Spangien hadt aengenomen d
diatie tusschen Spangien ende Portugel.
nen gaf niet te sullen aggresseren Brabant;
desen Coningh van Spangien sonder ma
groot geleyt van eene langhduerige Vred

J

ie met den Heere Keurvorst van Bran-
o. Mog. daer door bequaem mogten
et met hant en Zegel soo solemnelijck
gesteren.; Dat van gelijck geschreven
lderlant en Overyssel dat haer Ed.
istig achten / door eenige Gecommit-
e Plaetsen / ende afleydinge vande
is mede aende Heeren haer Ho. Mog.
Velde, dat deselve daer toe door soo
eraliteyt aenginck / eenige bequame
sten.

iden en verstaen/dat geschreven soude
aordinaris Minister van desen Staet
daer van wegen haer Ho. Mog. soude
steyt believt had in 't voorleeden Jaer
tot secours herwaerts te senden / als
peratie tot uytwerckinge vande Bre-
s met den Bisschop van Munster ge-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

rt / dat het wonderheden soude voor
Oorlogh. Maer in dese tijt de Mun-
oock tydinge dat in Vranckrijck de
diatie aen de Koninginn sijn Moeder:
wegen nach soude subsisteren. Ende
an Beuningen om inde Conferentie te
van den elfden Decembris hadden ge-
jckt weder sijts of alles weder te geven,
t' welck noch geschreven / dat de Ko-
de van Vranckrijck een gebodene me-
Waer door oock Vranckrijck te hen-
; Immers niet als nae de Doot van
nnelijcke erven. Worde alsoo de
e.

 Maer

op de ruimte spelen / dat dese of die a
dese of geene opinien te volgen niet kan in
het oude Apostelijck Symbolum niet ge
ven-en-dertigh Articulen moet gelooven
Articulen moet ghelooven / ende als m
een van die Articulen van buyten sal kon
dagen niet geleesen. 't Is haer ghewoonh
christ is / ende de Papisten Afgooden Di
delijck belijden / datse geen ander geloof heb
Symbolum dat van de Apostelijcke tijde
teecken is van 't Christelijcke geloof. E
Antichristen alle politijcke Princen die d
gesagh aen haer trecken; Welcke opinie
men noch wel in haer gemoedt ende de gel
de d'imputatie van Afgoderye werdt by
waerdigh; Want sy een niemant eenige
die ons in het Symbolum wordt beschre
gheterroriseert / op ende tegen die geene die C
den: Immers die sodaine harde manieren
de Koningh Jacob van Engelandt daer be
quibusdam, Deum faciamus autorem peccati
laustrapo & benignissimo Principe Tirannum,
nem reformatam esse carnis & diaboli [illegible]
insidietur, plurimos facciet, & multos [illegible]
taliter confugat; Eandem facere Deum [illegible]
Hypocritam: Nec aliud esse quam interpol
[illegible], Turcismum Deum sic describ
dolatras qui talem colunt. Siet soo [illegible]
d'Eene partye segt / ghy lieghtet: D'An
in de mondt is / want het definitivelijck.
Turcken ende Atheisten; Dat d'een Chr
merck-teecken des Apostolischen geloofs
't Welck is de grootste opgeblasenheydt
tichristenheyt; Want men stoot Christ
alleen komen sal te oordeelen de levende
men dat heel anders: Die stupten [illegible]
eens buyten de Stadt of Staet: Har
ende seditie, die onder pretext van de N
waren alreede de Keyserlijcke constitutien
de S. S. *Trinitate & fide Catholica & ut nem*
en gedachten sijn tol vry: Maer yeder Princ
seggen/*vade foras vel moribus utere nostris.* A
Kon. Philips waren (in gevolge van d'oude
Vade foras, si non vis nostris moribus uti: als w
den ende nieuwigheyt sochten. Ghelijck da

e of die alleen onfeylbaer is; Dat men buyten
et kan in 't Rijcke Christi sijn of komen: Dat
n niet genoegh is: Dat men noch andere se-
gelooven. Andere dat men d'Augsburghsche
de als mense wel examineert / isser niet een die
n sal konnen seggen: Jae veel hebbense haer
henoegh datse ghelooven dat de Paus de Ante-
oden Dienaers. Hoewel de Pausselijcke hun
eloof hebben als 't selve Apostolijck geloof of
cke tijden af de rechte definitie ende merck-
oof. Ende Doctor Luther verklaert voor
en die de *Jura Episcopalis* ende 't Kerckelijck
e opinie de Protestantsche Leeraers al te sa-
e de geleertste in geschriften approbeeren. En-
rdt by alle verstandige gheoordeelt lacheris
t eenige Goddelijcke eere bewijsen / als aen
eschreven. Ende wordt dese saecke dapper
ne die Godt maecken Autheur van de son-
ianieten van spreecken gheleerpten; Dat
daer van secht; *Cavendum ne cum patronis*
peccati; ende een ander secht: *Vos ex phi-*
num, ex Deo Diabolum facitis. Ivin Doctri-
pulvinar, arcem Satanae, in qua omnibus
s tum desperationis tum securitatis fatalis le-
m autorem peccati, injustum, Tyrannum,
rpolatum Stoicismum, Manicheismum, Li-
riptum non esse verum, sed idolum, & ido-
zeen imputatien met imputatien betaelt;
Andere seght het selve: Ende die seertste
k. Ende laet sich de Heydenen, Jooden,
Christen d'ander (die nochtans het oude
ons dragen) tot het Rijcke Christi sluyt.
ort van de Werelt; Ende een waer An-
ristus met sijn Stoel ende Throon: Die
ede ende de dooden. De Politijcken ne-
andere Secten ende Gheheymheden niet
aer Placcaten sien alleen op den oproer
Militie moeten schuylen. Ende soo
n van d'eerste Christenen af (siet T. T.
enso de ea contendere audeat) 't gemoedt
ings / yder Vader des huysgesins mach
Alle Placcaten van Keyser Carel, van
de Keyserl.) niet als waerschouwingen.
wel siende datter de groote onder speel-
aer geschiedt is / met verlies van alles
wat

Onsen vriendelijcken dienst, oock gun *te vooren*, Ho. *ende* Mog. Heer *Naebuyren*.

GElijck wy die, tusschen U Ho. Mo *ster*, L. opgeresene, ende tot opentlij seer ongeern vernomen hadden ; althans deselve differenten ende verschill Allerhooghsten, door de minnelijcke in hare Keyserlijcke Majesteyt, Coninghlijc sten vredelievendlijck ende goedelijck ae gratuleren derhalven U Ho. Mog. wund ten dat den Almogenden Godt deselve ge gheven ; Ende naedien wy uyt den o *Pacis* onder anderen vernomen hebben, stendommen en Landen *mede in de selv* worden, 't welck wy *sullen erkennen voo* genegentheyt. *Bedancken dus om*, ende ons danckbaer gemoet te kennen te geven van gantschelijck hebben te verseeckeren. E overige allenthalven die heylsame Vrede gewent, ende alle voorighe goede verr waerde posteriteyt voortgeplant mach buyrlijcke ende behaeghlijcke diensten wijsen. Gegegeven, &c. Gottorff den *d* *ses-en-sestigh*.

De Heer Sweedsche President Cley sijnde noch onlanghs in Sweden ghetwee stondt om hem de visite te geven / doch baer toe een uyr te noemen / heeft hem ae doen excuseren / dat sijn E. niet geweten soeckende ober sulcx die eer te moghen he Hy heeft dese beleeftheyt nae behooren tredende die gereet stondt / is hy van op sijn huys met magnificentie en veneratie be gelijck van oock sijn E. hem voorts na de gediscoureert over 't succes van de negoti ober de armature van Denemarcken, constitueert geweest / dat hy Heer Haers om haer Ho. Mog. van de vriendtschap lijck ter contrarie sijn E. onder anderen ment deese blijcken over 't Deensche E ghens sijn seggen / Sweden sich door een

ock gunstighen graet, ende onsen ghenegen wille
;. Heeren, bysondere lieve Vrienden, ende

lo. Mog. ende den Heere Bisschop van Mun-
opentlijcke feytelijck uytgeborste oneenigheyt
den; Also heeft ons dat niet weynig verheugt,
erschillen bemiddelt zijn door de Genade des
ijcke interpositie ende onderhandelingh van
inghlijcke Majesteyt, ende de Keur-en-Vor-
ijck aengestelt ende bygelegt syn; Wy con-
vruid-naebuyrlijck, ende wenschen van her-
dve geslooten Vrede een geluckigh succes wil
len ons Copielijck toegekomene instrumente
ben, dat van wegen U Ho. Mog. onse Vor-
le selve Vrede geincludeert ende ingesloten
n voor een sonderlinge vriendt-naebuyrlijcke
, ende willen ons bevlijtigen, om U Ho. Mo.
geven, also dat sy in allen toevallen haer daer
en. Ende wenschen tot besluyt, dat oock in 't
rede gestijft, verder bloedt-vergieten af-
ertrouwen herbracht werden, ende dat die
ch worden; U Ho. Mog. alle vriend-nae-
en syn wy altijdt willigh, ende bereyt te be-
1 drie-en-twintighsten April sestien hondert

,6

y quam in 't laetst van April tot Nyburg,
eest. De Collonel Haersolte schickte ter-
h in plaets van die t'accepteren/ende hem
aenstonds sijn Secretaris ghesonden/ en
n had des Colonels aenwesen alhier /ver-
hebben van hem de eerste visite te gheven;
1 beantwoordt / en voort op sijn Carosse
gemelde Heer Cley buyten de deur van
an opgemelde compliment ontfangen/
middag de contravisite heeft gegeven/en
tatie van de Heer Ysbrants, ende voorts
doch zijn al desselfs discoursen soo ge-
solte daer in geen reden heeft gevonden/
van Sweden te konnen versekeren / ge-
1 met klare woorden sijn misconente-
ractaet armature. Waer tegen vol-
1 contra-armature most verseeckeren.

worden in 't selve Artijckel van 't vo
ciatio non præjudicet juri Imperij, eenig
schap Zutphen aengaende de Heerli
worden.

Den vierden May is ter Vergaderi
sen de copie vande originele ratificatie
van Vrede den achtienden April lestleed
Secretaris vanden hooggemelde Heere
tereert sijnde hebben haer Ho. Mo. sich
Ratificatie wel laeten gevallen / dan al
de niet gequalificeert te sijn om te procede
Ratificatie / is goetgevonden dat de Ra
werden aen Jacob van Syborgh Opsser
Secretaris vanden Heer van Beverning
overgelevert te worden suler ende daer 't
behoorlijcke acte van authorisatie *ad o*
is een acte van publicatie gedepescheer
dese Landen geschieden soude toekomen
negentienden deses nieuwe stijl / sullen
aen alle de Provintien / Geassocieerde
van dien / den Raet van State / de Col
le Gouverneurs ende Commandeurs v
met versoeck ende begeerte respectivelij
schreve publicatie ten voornoemde dae
Mog. versocht de Heeren van Raesve
teerden tot de Militaire saecken om va
aen alle Heeren Ambassadeurs ende M
tentaten / ende Republijcken / met di
tie aende Heer Ambassadeur van Vra
den Keyser, aenwesende Ministers van
denborgh Nieuwborgh / Brunswijck
den / met ende nevens soodaenighe co
sende op de officien by de Heeren haer C
de bygebracht ; tot welcken eynde oock
Keur ende Vorsten van Ments, Bisschop
Hanover beleefde brieven van dancksegg
by schrijvens advertentie van 't geen v
van desen Staet buyten 's Landts
dat de voorsz acte van publicatie gedru
Tale / ende 't Tractaet van Vrede self
met en nevens de respective pouvoirs end
het selve Tractaet van Vrede de gedru
de geassocieerde Lantschappen / Steden
mitsgaders aende Ministers buyten 's
selve Provintien / geassocieerde Lants

n 't voornoemde Tractaet verbat *ut ista renun-*
eenige actie tegens de Provintie of Graef-
heerlickheyt Borculoo mochte ghesusciteert,

aederinge ge-exhibeert oock verbolgens gelee-
catie vanden Heere Bisschop op 't Tractaet
stleeden binnen Cleeve gesloten ende by den
Heere Bisschop alhier overgebracht : gedeli-
ı. sich de extensie vande voornoemde acte van
an alsoo den gemelden Secretaris verklaer-
roceeden tot uytwisselingh van wederzijts
de Ratificatie van deser zijde gesonden soude
ssaert van St. Michiels Gestel , gewesen
ningh, om tot Munster ge-extradeert ende
er 't behoorde / tot welcken eynde voor hem
ad omnes populos gedepescheert wiert wijders
heert / welcke publicatie allomme binnen
nende Woonsdag over veerthien dagen den
llende hier van notificatie gedaen worden
rde Lantschappen / Steden ende Leeden
Collegien ter Admiraliteyt / ende aen al-
rs vande Frontierplaetsen deser Landen /
elijck naer yders ghelegentheyt de voor-
aeghe te doen / voorts hebben haer Ho.
velt ende andere haer Ho. Mog. Gedepu-
ande gemaeckte Vrede notificatie te doen
Ministers van Koningen / Princen / Po-
dien verstande dat de voorschreve notifica-
ranckrijck , extraordinaris Envoye van-
nde Keur en Vorsten van Ceulen / Bran-
k ende Lunenborgh / gedaen soude wer-
omplimenten (als respective waeren pas-
Committenten tot bevorderingh der Vre-
i aende selve / mitsgaders aende Heeren
op van Paderborn , Wolfenbuttel ende
ginge geschreven wierden ; Des is oock
voorschreve gedaen aen alle de Ministers
esideerende : Wijders is geresolveert /
ckt soude werden in de Nederlandtsche
inde Latijnsche en Nederlantsche Tale
de acten van Ratificatie. Ende syn van
ckte exemplaren Provintien / als oock
n / ende Leden van dien toegesonden
Lands residerende : gelijck oock aende
chappen ende Steden wiert geschreven

kkkkk 2 dat

Hooghwaerdige, &c.

WY hebben ontfangen u Vorsteli
yen op 't Slot Gottorff den *dri*
daer uyt met sonderlinge aeng
lijcke Doorluchtigheyt ons over den
den Heere Bisschop van Munster ter
gesloten, is congratulerende, ende
dyelijcken succes, ende om sulcks n
len onderlaten uwe Vorstelijcke Door
hooghsten te bedancken, oock weder
schen allen Vorstelijcken welstandt,
ende vreedsamige langhduyrige Regee
alle occasien van den dienst ende 't int
heyt effective, ende metter daedt voo
Staet eenichsints sal konnen lijden, su
houden verobligeert, ende de vriendsch
heyt seer veel estimeren, versoeckend
daer op een vast vertrouwen gelieve te
herten sijn ende blijven

Hooghwaerdige, &c. In den
hondert ses-en-sestigh.

De Brede aldus voltrocken sijnde,
te voet ende te Peert, anders genaem
een yeder naer sijn Huys ende Carsp
twee Compagnien Peerden seer goede
lijck oock vijf Compagnien Dragonder
passeert, om haren marsch weder n
De Sweden deden hare werbingen st
den veele Officieren, die Pensioenen
verscheyde, die in de Lunenburghsche
Het gerucht continueerde dat de S
Vrieslandt te invaderen; Den derthie
Lunenburghsche Troupen begunnen t
gens den twintighsten May op de Heyd
Dewijle de remises der subsidien voo
Augustus gesint ende gemoetsaeckt te d
dat den ouden Hertogh Augustus naer 't
weder ge-eyscht.
De Keyser schickte in dese tijdt Co
om te helpen bemiddelen de differenten
't Rijck ten laste van den Staet van ha
ende werdt bericht dat nevens de ghen

Vorstelijcke Doorluchtigheyts Missive geschreden *drie-en-twintighsten* Aprilis lestleden, ende ge aengenaemheyt vernomen, dat uwe Vorster den vrede tusschen den Staet ter eenre, ende ster ter andere zijde, onlanghs ghemaeckt ende, ende daer benevens toe wenschende alle gheulcks nader te betuygen en hebben wy niet wilte Doorluchtigheyt daer vooren mits desen ten wederom van Godt Almachtigh toe te wenandt, volkomen lijfs gesontheyt geluckzalige Regeeringe, met verseeckeringhe dat wy by de 't interest van uwe Vorstelijcke Doorluchtigedt voor soo veel de ghelegentheydt van desen den, sullen betoonen dat wy ons aen de selve riendschap van uwe Vorstelijcke Doorluchrigeckende dat uwe Vorstelijcke Doorluchtigheyt lieve te stellen, als mede dat wy van gantscher

In den Hage den *twaelfden May sesthien-* *stigh.*

jnde / heeft de Heer Bisschop sijn Landt-volck enaemt den uytschot had ghelicentieert / ende Carspel laten passeren; Uyt Hoxter waren goedt volck naer Munster ghemarcheert / geandenburghsche Ruyteren door Minden gheder naer de Marck-Brandenburgh te nemen; en sterck voort setten / ende hadden verscheyenen van de Croon trocken / ende daer onder sche Armée militeerden.

de Sweden souden voorhebbens sijn Oostderthienden May souden de eerst afgelegene nen te marcheren / nae 't rendevous, dat teHeyde by Soltingen wesen soude.

n soo lange vertoefden / wierdt Hertog Ernst r te dimitteren het Wolfenbuttels Regiment / naer 't sluyten van de Munstersche vrede had

de Commissie aen den Keurvorst van Mentsterenten / de welcke by eenighe Standen van van haer Ho. Mog. wierden ghepretendeert / e ghemoveerde Gravamina, mede ghebrocht

 souden

ghesonden heeft, die verklaerde 's and
Ende sijn daer op aenstonds gevolght
van de Stadt *Coesfelt*, die my uyt de
ster een Logement besorght hebben,
ghetroffene Tractaten van vrede tussch
Heer verstaen te hebben met toewensc
ende gheluckige Regeeringe, voor wel
ick haer Ed. uyt den naem van u Ho. Mo

Den *thienden* Mey ben ick door den
Heer Bisschop op de Citadel ghehaelt,
het vredens Tractaet gecollationeert, e
de, ende volstendigh gevonden hebben
Heer Bisschop, onder behoorlijcke per
op reghte welnementheyt gedaen: Aen
sincere ghenegentheydt ende goede na
den Heer Bisschop sich bedanckte met vo
welijck alle Artijckelen *in instrumento P*
Ende dat hy eenen genegenen Vriendt
verblijven soude, daer by voegende des
wy met malkanderen in goede corresponden
derhouden zijnde, kan ons niemant eenige
kan de Landen van haer Ho. Mog. van de
dat den selven door mijn Landen komen: I
missie van u Ho. Mog. geantwoort, dat by
de getrouwe welmeenentheyt, van sijne
Ho. Mog. genegen sijn soude reciproque
hebbe by die occasie den Heer Bisschop
bliceren van 't vredens Tractaet, geno
verseeckert, dat de publicatie daer van
Landen den *negenthienden* Mey st. n. g
noecht hielde, seggende, *ick moet* [illegible]
Heeren Staten, soo haest niet ghesch[illegible]*den*
Landen.

De Heere Bisschop heeft my denselve
den, alwaer den Vorst van *Homburgh*,
rael *Gorgas*, neffens verscheydene ander

Op den *elfden* Mey heeft den Heer
Raedt *Sack* te Hoove, met de Carosse
socht heeft, u Ho. Mog. te gemoedt te w

1. Dat de evacuatie van 't huys *Weert*
voorschreve huys met het Guarnisoen
ende soo haest die gheschieden soude, d
loo, af ghevoert soude worden: Den He
dat de voorschreve Plaetse van *Weert*, is te

eghs audientie te sullen hebben:
argemeesters en twee Schepenen
van de Heer Bisschop van Mun-
ende met groote blijdtschap de
Ho. Mog. en haren Vorst, ende
u Ho. Mog. eene voorspoedige,
de welmeenende ghenegentheydt
anckt hebbe.

-heer *Sack* met de Carosse van den
er ick met den Heere *Wiedenbrugh*
n allen Articulen gelijck luyden-
Acks gedaen sijnde, hebbe ick den
ie, de groetenisse van u Ho. Mog.
nde de onderhoudinge van vrede,
rlijcke correspondentie; Daer op
verseeckeringe van altijdt, getrou-
s vermelt, te sullen onderhouden:
de goeden Nabuyr van u Ho. Mog.
woorden: *Het is noodtsaeckelijck dat*
e leven, ende sulcks ghetrouwelijck on-
ternisse aen doen; Ende geen Vyanden
zijde te Lande, invaderen, het sy dan
hebbe daer op met ootmoedige per-
idien u Ho. Mog. by successie van tijt,
'orstel. waerde bespeuren sullen, dat u
ick de selve affectie te bejegenen: Ick
Ho. Mog. resolutie, aengaende 't pu-
ficeert, en sijne Vorstelijcke waerde,
in alle, onder u Ho. Mog. ghehoorige
hieden sal, waer mede hy sich verge-
at als Publicatie, in de Landen van de
n kan, als wel in 't districk van mijne

en dagh 's middaghs aen de Tafel gehou-
, den Graef van *Zintzig*, den Gene-
re Krijghs-Oversten sich bevonden;

n Bisschop my, wederom door den Heer
se halen laten, als wanneer hy my ver-
e willen voeren;

ert noch niet geschiedt is, maer dat het
en van u Ho. Mog. al-noch beset bleef,
, dat aldan de militie, mede uyt *Borcu-*
n Heer Bisschop seyde wyders expresselijck
is territoriael, ende feudael van Munster,
ende

Nader hant is den Raetsheer *Raeve*
my geweest my vertoonende eene Miss
Heeren Staten van *Overyssel* aen den H
remonstreert om aen u Ho. Mog. bek
spelen ; in *Sslant* in twijffel trecken
genstaende zy met de Commissarisen
accordeert sijn , gelijck hy dan oock v
aen my gedaen alreets eenige vrywilli
ende oock deswegen vanden Heer Bi
Om welcke reedenen ; zy van alle ex
oordeelden dat de lestleedene contribu
betaelt ;

Ick hebbe vande Voorschreve Missive
vonden hebbe u Ho. Mog. met alle Su
hebbe gelijck wel onder welgevallen v
van u Ho. Mog. te vereysschen , den vo
de *Evacuatie* dienthalven niet behoorde
de altercatien diesaengaende eenen geray
de selve ten eynde soude sijn gebracht , e
lijck nemen konnen ; Dat de *Evacuati*
des Vredens Tractaet gedaen : by aldien
dispuyten vallen soude mogen , dat de
te procederen , houdende de Plaetsen v
maer dat alle questien *via amicabili* moch
genoemden Raetsheer *Raeve* heeft my
Heer Bisschop van wegen eenige *ge*
Relaxatie aen u Ho. Mog. te willen rec
luchtige Ho. Mog. Heeren , welck ge
is; Ick bidde den Almogenden Godt u
geluckige Regeringe te willen conserve
ren. U Ho. Mog. allergehoorsaemste

Zijnde eenig gerucht dat de Sweedsc
steyn , is den Colonel Haersolte den
hy almogh by de Heeren Bosten van
ben aen te houden / ende soo veel in
duysent Ruyteren ende twee duysent
heel van 't jongste Tractaet / aen desen
Des dat hy Gecommitteerden ook
de voorschreve duysent Ruyteren ende tw
nicatie vande geene die daer toe van
geauthoriseert soude wesen naer Holste

naem vanden Heer Bisschop by
le Heeren Gedeputeerde van de
hop afgesonden , ende heeft ge-
naecken hoedaenigh eenige Ker-
ntributien te betaelen , niet te-
n Heer Bisschop absolutelijck ge-
't Relaes vanden Raetsheer *Raeve*
aelinge , daer op souden gedaen ,
Sauveguarde bekomen hebben;
n vry , ende liber gehouden sijn,
voor de Evacuatie moeste werden

ie versoght , welcke Ick goetge-
ssie hier mede over te leveren , Ick
Ho. Mog. geoordeelt , den dienst
Raetsheer *Raeve* te antwoorden, dat
gestelt ofte gedilayeert te werden, dat
en tijd mochten duyren, vooren aleer
e dat u Ho. Mog. niet anders als qua-
niet geschiet ; conform de stipulatie
ngaende contributien ; noch eenige
eere Bisschop , niet behoorde *vid facti*
u Ho. Mog. met Guarnisoen beseth:
n werden ter neder geleyt. Den meer-
elijckvals, eene supplicatie, aen den
wes gedaen, ter handt gestelt, om de
mmanderen ; dits het geenige. Door-
yrende mijne Commissie voorgevallen
Ho. Mo. by geduyrige voorspoedige, en
ren, ende verblijve. *Ho. Mog. Hee-*
Dienaer

Geteeckent

J. G. Zyborgh.

the voor hadden een inval te doen in Hol-
negentienden May aengeschreven / dat
Bronswijck ende Lunenborgh soude heb-
yem was uyt te wercken / dat de bewuste
t voetknechten volgens 't negende Artijc-
en Staet overgelevert mochten worden ;
daer nevens soude hebben te versorgen dat
e twee duysent voetknechten met commu-
n wegen den Koninck van Dennemarcken
Holsteyn gesonden mochten worden ; Ende

sich van den beginne af heeft beneerst
tydelijck te helpen blussen, ende dae
dat sijne Keurvorstelijcke Doorluchtig
Keur ende Vorsten soo verre had ver
van alle oorlogende deelen eenige wervi
peryen, in ofte door het Landt 't [z
soecken ende te vervolgen, ofte hoe
voortaen soude toe laten versoeckende,
haer Ho. Mog. gelieven by haer ond
stellen, ten eynde sich de selve daer v
veel minder occasie moghen nemen,
Ende by 't *vierde* ende laetste stek sijne
Ho. Mog. in bedencken of niet dienstigh
van *Rijnberck* vriendelijck ende in der
point, hebben haer Ho. Mog. goedt ge
gesant tot antwoordt toe te voegen, da
vermelt noyt geen geloof en hebben ge
omme de voorsz. sijne Keurvorstelijcke I
meer aengenaemheyt hebben vernomen
beste Vrienden ende *Nabuyren*, danck
onder anderen door de co-operatie van
heyt ende Godes zegen, den vrede m
sen, ende dat alsoo desen Staet d'effe
sijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt
haer Hoogh Mog. sijne Keurvorstelijcl
scher herten bedancken, oock versee
de gelegentheden van den dienst ende
ke Doorluchtigheyt te sullen verschuld
dat haer Ho. Mog. op 't versoeck van
de gerequireerde ordre in cas den Oo
van Munster langer had blijven conti
hebben gestelt, ende oordeelen dat he
saecke jegenwoordigh te corrueren end
laetste point raeckende de saecke van
gevonden mits desen te verklaren dat d
ten laten gaen om dienaengaende een gep
ende uyt vinden, versoeckende hoogh
luchtigheyt dat de selve van sijne zijde
gelieve te laten gaen, ten eynde dat m
nader conferentie ende onderhandeling
voorslagen te doen, ende hooren, end
miscontementen tusschen haer Ho. Mo
luchtigheyt uyt den wegh te leggen, da
schreve Stadt *Rijnbeck* concernerende,
de gemelde Heeren haer Hoogh Mog.

ogaende vuyr in 't Stift *Munster*
ntinueeren soude. Het *derde*,
met eenige naest-aengrensende
n, dat de selve aen niemandt
oortocht, loop-plaetsen, stroo-
pretext van sijnen Vyandt te
enaemt soude konnen worden,
n sijne Keurvorstel. Doorl. dat
e Volckeren soodanige ordre te
onthouden, op dat andere soo
n op haer exempel te beroepen;
orstelijcke Doorluchtigheyt haer
ijn, dat men sich over de saecke
onde vergelijcken; Op 't eerste
n, den meergemelden Heer Af-
ve aen het gespargeerde daerinne
ofte yets gedefereert, ende daer-
chtigheyts verklaringe met des te
le als komende van een van hare
geaccepteert. Op 't *tweede*, dat
Keurvorstelijcke Doorluchtig-
Bisschop van *Munster* is ghetrof-
an de goede ghenegentheydt van
eyts heeft ghenooten, daer voor
orluchtigheyt nochmaels van gant-
sulcx t'allen tijden by voorvallen-
ntement van sijne Keurvorstelijc-
nde erkennen: op 't *derde* point;
Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt
net den gemelden Heere Bisschop
n, omtrent hare militie souden
nu onnoodigh is, als komende die
sseren; Ende op het *vierde* ende
erck hebben haer Ho. Mog. goedt
ve besich sijn, ende hare ghedach-
ortioneert equivalent te dispicieren
elde sijne Keurvorstelijcke Door-
r over van gelijcke sijne ghedachten
met den anderen over dat subject in
nach treden, dock over ende weder
lsoo vervolgens alle oorsaecken van
ende sijne Keurvorstelijcke Door-
wyders gelijcke *Gravamina* de voor-
den gemelden Heere Afgesante aen
edeputeerden heeft over ghelevert,

 copie-

moeten geven aen hooghgedachte he
daerie operatie is geweest / dat hy h
hebbende inmiddels haer H. M. W.
stinne afgesonden om met deselve ofer
fereren.

Haer Ho. Mog. hadden alreede by
goetgevonden dat door den Raet va
mitsgaders aende Commandeurs va
vande Generaliteyt aenschryvens geda
Prisonniers de Guerre, die ghedurende
de gevanckelijck waren bekomen vol
detenten ontslagen mochte worden /
in conformité van 't selve Tractaet /
ten regarde vande voorschreve verteerde
de brengende ofte wat diesaengaende
geconvenieert soude mogen wesen / d
schreve resolutie ter executie te leggen
Mog. te gemoet te voeren / dat aen ha
melden Heere Prins Maurits petities so
talinghe vande verteerde kosten, ofte di
aensien om ten wedersijden geobserveert
alleenlijck bevonden wiert een Lijste den
met den Admirante van Arragon hier in
ten / waer naer sedert geduyrende den C
de Provoosten ende Bewaerders van
gereguleert / Tracterende de Collone
ende de hooge Officieren / tot soo hoog
getracteert te wesen / de Lieutenants en
minder Officieren ende Ruyters tot
nels, Luytenant Collonels, ende Maj
als hier vooren ten reguarde van de hoog
ende Vendrichs tot twintigh stuyvers
gemeene Soldaten tot gelijcke thien s
ders jegenwoordigh mede de voorschr. ve
nen werden / datse oock boven die
Ho. Mog. te representeren / dat het
nen by den Bisschop van Munster
niet geweest zijnde / ofte schoon in die
negligeert souden worden / in dier
verteerde kosten / geen order ghestelt
ghevangenen doorgaens arme Luyden
plaetsen groote sterften ontstonden /
den infectie / tot merckelijcke ondienst
niet souden konnen goedt vinden / dat
peremptoiren tijdt gepresigeert soude wo

e haer H. M. de welcke noch geen
p hoviske der saecke ...
D. M. den Heere Grave naer de ... Mo-
ter versekeringhe van Oostvrieslant te con-

by haer resolutie vanden negentienden May
van State aen de Respective Provintien/
vande Plaetsen/ gelegen onder het ressort
daen soude werden / ten eynde dat alle de
ende de Munstersche Oorlogh hier te Lan-
volgens het Tractaet van Vrede uyt haere
/ mits betaelende haere verteerde kosten,
/ ooch met eenen bekent gemaeckt / wat
de kosten / de ordre van 't Lant was me-
door den Heere Prins Maurits van Nassau
dat haer Ed. daer op alvooren de voor-
sich verplicht hadden gebonden haer Ho.
haer niet bekent en was / dat by den ge-
soude wesen geconvenieert nopende de be-
dient hadden gearresteert eenige ordre ten
rt te werden / maer dat dienaengaende
en veertienden Mey sesthien hondert twee
in 's Gravenhage geformeert ende gesloo-
Oorlog met den Koninck van Spangien,
Gevangenen van Oorlogh haer hadden
els Majoors, ende Ritmeesters te peert /
gen prijs als de selve respective begeerden
de Cornets tot twintigh stuyvers daegs /
ijfthien stuyvers, mitsgaders de Collo-
oors te voet ende de hooge Officieren /
e Officieren te peert / de Lieutenants
daeghs, en de minder Officieren en de
tuyvers / in conformité van welcke or-
certeert de kosten gereguleert soude kon-
iet hadden konnen onderlaten aen haer
neer der gedeelte van de voorsz gevange-
e gedesadvoueert / als in desselfs dienst
etweest zijnde geabandonneert ende ge-
ren / dat op de betalinge van derselver
de werden / ende alsoo de voorschreve
varen / ende onder de selve op veel
door ghecauseert soude konnen wer-
den Lande / of haer Hoogh Mog.
n alle de Gevangens eenen korten ende
ken / binnen de welcke zy ghehouden

 souden

Collonel Ernst van Ittersum
Lt. Collonel Steck
Majoor Termeulen
Willem Brunsvelt
Arent Sloot
Jan van Oversteyn
Jacob Firy
Jacob Rogiersz
Geerlig Dois.

Met ordre omme sich te vervoegen nae
ten de ordre van de Heeren Staten van d
om op het bequaemste soo in Delfzyl als in
ders is verstaen dat de welgemelde Heeren
den / als d'andere Compagnien tot Groen
te doen gaen in Oost-Vrieslandt, ende al
Collonel Ittersum naer ingenomen advij
melde Troupes soodanigh Post te doen t
den meesten dienste soude bevinden te beh
Ho. Mog. Resolutie de meergemelde He
toe ghesonden soude worden / om te stre
soude de Compagnie van Wolter van Br
sonden werden / daer toe mede het nood
vere depesches daer toe specterende wer
vens de Patenten voor de boven-genoem
werden.

Alsoo de Coll. Paetsolt geschreven hal
betoont / om met haer Ho. Mog. in te ga
last ende ordre om by haer H. M. D. D.
duysent Ruyteren ende twee duysent
Artyckel van 't jonghst-gemaeckte Tra
over gedaen / ende verder te besorgen / d
gene die daer toe van wegen den Konin
soude wesen / naer Holsteyn gesonden
den Koningh van Denemarcken tegens
heeft hy tot voldoeninge van de selve Last
te nemen op de jegenwoordige constitu
bewuste Tractaet tusschen Denemarcke
ende de gesamentlijcke Vorsten van de
burgh in te gaen / te doen examineren /
ratien te laten toe komen; Ende hebbe
geven dat sulcks binnen drie a vier dagen
ven sijne versocht / om sich mede naer B
meesde dat sulcks niet finalijck soude gesch
met de Hertogen van Wolfenbuttel ende

uyt Swol.
uyt Wesel.
uyt Rhijnberck.
uyt Coeverden.
uyt Hasselt.
uyt Hasselt.
uyt Grol.
uyt Lochum.
uyt Deventer.

ngen, ende aldaer af wach-
icie van Stadt ende Landen,
n verdeelt te werden; Wy
gheauthoriseert souden wor-
Guarnisoen houdende/ over
der de conduite van de voorsz
en selven Collonel/ die ge-
als hy na gelegentheydt tot
Tot welcken eynde dese haer
iten van Stadt ende Landen
derselver narichtinge. Des
t Nimmegen na Wesel ghe-
ent met ende nevens de ver-
/ ende sonder resumptie ne-
jagnien af ghesonden soude

iclinatie by de Luneborgsche
ler Alliantie defensive/ ende
den/ en uyt te wercken dat
volgens het negenthiende
den Staet mochten werden
e met communicatie van die
Denemarcken geauthoriseert
erden/ om de Landen van
asien te beschermen; Soo
H. M. versocht om reflexie
lien/ ende dienvolghens het
Ho. Mog., Brandenburgh,
an Brunswijck ende Lunen-
i daer over derselver conside-
). H. M. M. hem hoope ghe-
jeschieden/ ende hem een sel-
isen te begeven; Doch hy
voorcn aleer/ dat daer over
r soude sijn geconfereert/ de
welcke

dingen / het Volck van haer F. F. . wilden doen beslooten / ende alsoo eer van de Voochtschap van haer Ho. recht van Momberschap ende wat gestijft soude worden / te meer de met goet vinden ende tot beste van ha ders / als tot derselver verseeckeringe het gemeyn interest ende de jegenwoo epschten / dat men haer middelen a conserveren / als die te besnoejen / en selve / dat andere seer soude konnen ver ressen ende conduite in dese Quart dese Resolutie haer F. F. D. D. soo om dat de selve geresolveert hadden Compagnien peerden derwaerts te verleden Saeterdach nae Aurick was sinne te confereren : Ende hoe wel geantwoort / ende de selve ten besten dat haer V. V. D. D. by haeren haer V. V. D. D. dese saecke in na minsten haere Ministers inden Haege naerder te confereren / niet twijffele redenen bygebracht / of sodaene goe gevonden/dat haer V. V. D. D. alle gevolcht is / dat op huyden de Heere Hamersteyn quamen repeteren / tinge door haere Ho. Mog. Trouppe de de Stenden soude sijn / ende dat Trouppes uyt Oostvrieslant tot ha den. Dat de perijckelen van in swaricheyt soude konnen maecken doch dat inmiddels gemeynt waeren ende dat haere V. V. D. D. de Heere de gesonden / en sonder yetwes te cluderende dat de Heere Muller Mog. te spreecken.

By occasie dat hem wierde geseyt ren noch eenige meerder Trouppes deelt dienstich te sijn / haer V. V. D. de affendinge van deselve ten minste Mog. daer van door hem ofte door de om derselver goetvinden daer over te neren hebben haer V. V. D. D. hem ken / om het selve by haer Ho. Mog. oock de Heere Muller soude doen / met

M

desen gemaeckten Vrede terstont
t haeren laste stellen / dat sy veel
achten/dat sy in haer verkregen
dependeerde gemainteneert ende
daene besettinge niet anders als
og. was geschiet / ende niet an-
soude gebruyckt worden ; Dat
stitutie van saecken veel eer ver-
it gaf om de Armée te konnen
soo dwingen tot cassatie van de-
/ ende nootsaeckelijck de inte-
eten veranderen / ende scheen
otelijcker voorgekomen te sijn/
duysent man te voet ende vier
en welcken sine de Heere Crain
en / om daer over met de Vor-
se gemoveerde Gravamina heeft
te solveeren / siende nochtans
ersisteren / heeft versocht / dat
catie wilden brengen / ende ten
n hier over met haer Ho. Mog.
daer souden soo veele krachtige
ramenten konnen worden uyt-
eden soude sijn ; Daer op dan
Baljouw ende Hof-maerschalck
y gevoeght / dat soodane beset-
egens wille vande Vorstinne en-
ogeringe van haer F. F. D. D.
oude uytgedupdet konnen wer-
de / haere F. F. D. D. geen
Trouppes van daer te trecken /
e meerder derwaerts te senden :
dien sine nae Oostvrieslant had-
aen sijn solutien / seyden/ con-
n hier over naeder met haer Ho.

re V. V. D. D. gemeynt wae-
rieslant te senden / heeft geoor-
serieuselijck te versoucken / met
nge te wachten / dat haer Ho.
ller kennisse soude sijn gegeven /
doch in plaetse van sulcx te obti-
gemelde Heeren laeten aensoec-
en te willen excuseren / ghelijck
e / dat haere V. V. D. D. seec-
kerlijck

volgens derselver bitterscher voorgaen
neert hebbende verscheydene Koningrijcken
gien / Steden / ende Regeeringen
ende Naburen van desen Staet ten
werden in het Tractaet van Vrede b
op is goedt gevonden / dat van wegen
schreve Tractaet van Vrede in bt ach
souden werden / gelijck daer inne ge
Vorstinne Douariere van Oost-Vries
Prince haren Soon ende de Steden
ven van Benthem, Tecklenburgh en
Bremen ende Embden, met alle hare
sy als nu besaten ofte in 't toekomende
danen ende Ingesetenen alles in conf
kel van 't gemelde Tractaet van Vre
werden alle andere Vrienden ende Nab
nen de daer toe noch sueysende drie
ende dat daer van als nu ende hier na t
geven aen den welgemelden Heere Si
desselfs naricht nage ende wijders te dien

De Sweedsche President Kley hee
gen van Hanover ende Wolfenbutte
Maer te vergeefs. De gemelde Hee
niet mede in d'ander Alliantie soude
ge-excuseert op dese naervolgende vi
haer Ho. Mog. noch verscheyden di
Alliantie met Engelandt hadde / d
soude sijn / dat Engelandt de Sweedf
al dat Denemarcken daer inne med
Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt in
gemarcheert / waren ontrent elf du
gaen na Maeghdenburgh, ten welc
wijck, ende Lunenburgh is gheuner
te maecken / oock aen te nemen ders
de onder anderen by d'Heer Keurvo
denburgh te hebben ; De Gedeputee
gen ten selven fine na Maeghdenbu
anderen te Wolfenbuttel mede gesn
belooft de Sweden te sullen assisteren /
van haer gepretendeerde immediatey
tentement niet scheenen te geven aen
wilde doen gelooven / dat de intentie
met Maeghdenburgh geaccordeert sijnd
van gelijcken Elbingen tot gehoorsaem

Mi

ygaende Besluiten / gevisiteert ende ge-exami-
diffien ende versoecken van eenige Persone-
ders van Landen ende Steden / Vrienden /
t tenderende / alle om geincludeert te moghen
ede binnen de Stadt Cleve gemaeckt; Waer
vegen den hoogh-gemelden Staet in het voor-
achte van 't thiende Artijckel gheincludeert
e geincludeert werden mits desen de Vrouwe
Vrieslandt, als voor Momboiresse van de
den der selver Landtschap / de Heeren Gra-
ende Steinfurt: Mitsgaders de Steden
aere Landtschappen ende Heerlijckheden die
nde souden besitten / als mede hare Onder-
nformité van 't voorschreve thiende Artijc-
rede / mede daer inne geincludeert souden
ondgenooten van desen Staet / die sulcks bin-
e maenden souden komen te versoecken /
t'sijner tijdt notificatie soude werden ghe-
Bisschop van Munster, om te strecken tot
nen sulcks ende daer 't behoorde.

eeft sich in Junio bemoeyt / om de Herto-
el te trecken in Alliantie met Sweden.
r Kley gesommeert sijnde / of Sweden
willen treden / hadde de onmogelijckheyt
redenen; Dat tusschen Sweden, ende
erenten open stonden / dat Sweden een
het ingaen van dese Alliantie oorsaeck
e mediatie soude declineren / ende voor
egrepen was. De Troupen van sijne
se dagen door het Landt te Brunswijck
nt niet sterck geweest / ende sijn ghe-
sine respective Vorsten van Bruns-
Heere Ledebour, om sulcks bekent
mediatie ende interpositie; werden
ptetendeert het *jus presidii* in Maegh-
van de hooghgedachte Vorsten gin-
Opgemelde Heere Kley hadde ander
dat d'Heer Keurvorst sijn Ms. hadde
dien Bremen niet wilde ruineren.
lie welcke saecken het grootste con-
Hartogen van Lunenburgh. Men
den Keurvorst soude sijn / de meeste
Armée na Pruyssen te senden / om
e brengen.

van Sweden heeft des voorigen nacht
horn op een Dorp gheslapen / had by
soonen / ende was soo voorts incogni
te Keurvorst van Heydelbergh heeft
Doorluchtigheyt tot Cleve besocht ge
heim ende Keur-Ments was ten eynde
woord uyt-ghehouden had konnen wer
derom in sijn volkomen reght van Wil

Den Heere Sole, geheymen Raedt
den tweeden Julij tot Zelle, om neven
ver, ende Osnabrugge naer Staden te
ten tusschen de Croon Sweden ende S
wel dese mediatie by de Croon Swe
ende hoope scheen te sijn tot een accom
behoudende haer reght van immediet
der middel contentement soude werde
uytslagh van dese mediatie bekomme
d'Heer Haersolte de novo verseeckert,
Meester wegens de bewuste Tractate
leen gewacht wierdt op de rescriptie h
pointen ende insonderheydt over 't sesd
te hebben / om alsdan of den Heere
Heere Heymborgh naer den Hage to
senden. d'Heer Haersolte was zedert g
sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt ma
aen te wijsen de gelegentheydt van de
gen den klaeren text van de aldaer g
daer was in gevoert; En over sulcks
contentement behoorde te wedervaren
kens verseeckeringe wierdt gedaen /
den; Ende dewijle hier inne niet Fin
ghenomen / als met kennisse van De
noch te Pyrmont was / heeft hy geld
vereysschen / sijne Vorstelijcke Door
heydt van de Oost-Vriesche saecken
dien sine hem 's anderen daeghs hee
luchtigheyt Hertogh Jurrien Willem
Julij naer Fallersleben en daer omtre
veerthien dagen met de Jacht te divert

Op 't rapport van den Heer van On
Gedeputeerden tot de militaire saecke
van den negenthienden, een, en twee
sesthienden, negenthienden, en acht-
visiteert hebbende de respective actes v
van Vranckrijck, Keurvorsten van

i nacht ontrent twee mijlen van Zelle by Gif-
had by sich een suite van ontrent twintigh Per-
cognito naer Hamburgh gepassseert. Den Hee-
heeft op dees tijdt aen sijne Keurvorstelijcke
ent gemaeckt / hoe dat het armistitium tusschen
i eynde geloopen / sonder dat het ghewenste ac-
en werden ; Soo dat hy gedacht was sich we-
n Wiltfanck te stellen.
Raedt van den Vorst van Wulfenbuttel quam
i nevens de Gedeputeerden van Zelle, Hano-
iden te gaen / om als Mediateurs de differen-
ende Stadt Bremen te bemiddelen. Ende hoe
i Sweden was versocht ende aen ghenomen /
i accommodement ; In voegen dat de Stadt /
medieteyt de Croon Sweden echter op een an-
werden ghedaen / soo was men echter over de
tommert. Den opgemelden Heere Seul heeft
eeckert / van de inclinatie van sijn Heer ende
Tractaten van Alliantie defensive, ende dat al-
riptie van den Heere Möller, om over eenige
r 't seste en sevende Artijckel esclaircissement
Heere Muller plenaire te lasten / of expres den
lage tot besluyt van de selve Tractaten af te
gedert geduerigh besich geweest / om niet allein
pt maer oock desselfs Raden / soo veel klaerder
van de Oost-Vriesche saecken / ende hoe dat te-
daer ghemaeckte accoorden dese leste militie al-
sulcks dat haer Ho. Mog. daer inne ten vollen
ervaren ; Daer van hem Haersolte noch t'elc-
taen / dat door d'Heer Moller soude ghescheie-
iet finalijcks of niet naders soude worden voor
van den Heer Bisschop van Osnabrugge, die
hy gelooft den dienst van haer Hoogh Mog. te
Doorluchtigheyt al mede van de gheschapen-
iecken te moeten informeeren / ghelijck van ten
is herwaerts begaf. Sijne Vorstelijcke Door-
Villem was noch dien dagh sijnde den tweeden
r ontrent vertrocken / om sich voor de tijdt van
te diverteren.
van Ommeren ende andere haer Hoogh Mog.
te saecken / achtervolgens derselver Resolutien
, en twee-en-twintighsten, mitsgaders van den
en acht-en-twintighsten Junij lestleden / ghe-
e actes van Guarantie by den Keyser, Koningh
en van Ceulen ende Brandenburgh, Bisschop

Doorluchtigheyt overbodigh was te g
stellen / soo wanneer haer Ho. Mog. s
alhier mede soude willen verklaren / gh
aen den Ritmeester Brasser affectyes in
dat hem daerinne geloof ghegeven mocl
dat ter goeder trouwe souden doen bet
wegen haer Hoogh Mog. vden gheslage
de gheyetendeerde contributien te resti
is goedt ghevonden te verklaren dat ha
den waren alle Officieren ende Soldate
sijne was adviseerende ende alhier te La
gens ende in conformité van 't Tractaet
op haer vrye voeten te stellen / des dat
mochte worden soodanige / die / volgens
cluderet / ende wierdt Extract van dese
gemelden Ritmeester verhandreyckt / en
en daer 't behoorde.

In dese tijdt is een conferentie ghewerst
over gaf het volgende:

DEn ondergeschreven Afgesante heeft
dat soo veel belanght de *nader Allian*
en door hem aen sijne Heeren Princ
togh van *Brounswijck* tot *Wolfenbuttel*. n
is verwachtende, voor alees daer op k
geschieden, ende versoeckt daer en tussc
ancie moge open gelaten worden.

't Selve oock den Hartogh van *Lauenbo*

I.

Haer V. V. D. D. de Hertogen van *Br*
Osnabrugh hebben haer verklaert sich in
wel te willen inlaten, op soodane condit
tyen, sal konnen geconvenieert werden
vens den Heer van *Wicquefort* volkomen

II.

Dat haer V. V. D. D. niet voorgenomen
Staet de *drie duysent* man die u Ho. Mo
haer Armée te derelicteren, ende desel
swacken.

III.

Haer V. V. D. D. sullen de versochte
door haer *Land*, als sijnde Soldaten des
teyt als een *Staet des Roomsche Rijcks*, toe
selve by andere nabuyrige Vorsten oock ge

nas de gevangenen aldaer op hare kosten te
Mog. sich ten regaarde van de Gevangenen
en / gelijck hy dies aengaende sijne intentie
ceptes in 't tweede geopent had / versekerende
den mocht worden / met verdere aenbiedinge
woen betalen alle 't geene by de commissie van
gheslagen bevonden soude worden / wegens
te resteren: Waer op gedelibereert sijnde /
n dat haer Hoogh Mog. van haer zijde te vre-
Soldaten / die den Heere Bisschop van de
ier te Lande noch gedetineert wierden / vol-
Tractaet van vrede / te doen relaxeren / ende
des dat daer onder niet gecomprehendeert
volgens het selve Tractaet / wierden ghese-
an dese haer Hoogh Mog. Resolutie aen den
pekt / omme die bekent te maecken / suicks

gheweest met den Heer Muller: Daer van hy

inte heeft inde voorschreve conferentie geseyt,
der Alliantie, daer van het project aen de selve,
en Principalen is gecommuniceert, den Her-
ertel, noch eenich esclaricissement op 't selve
er op kan resolveren, 't welck te sijner tijt sal
en tusschen dat hem een plaets inde selve Alli-

Lunenborgh Hanover.

I.

n van Brunswijck ende Lunenborgh tot Zel ende
t sich in een naerder Alliancie met u Ho. Mog.
e conditien als tusschen beyderzijts hooge Par-
werden, daer toe dan den ondergeschreve ne-
komen geinstrueert ende gevolmachtight is.

II.

gost noch naerhoeta achten, noch voor desen
Ho. Mog. van den selven versocht hebben van
de deselve daer door soo merckelijck te ver-

III.

versochte marche van u Ho. Mog. Trouppen
aten des Koninck van Denemarcken, in quali-
icks, toestaen, doch sullen geerne sien dat het
n oock gesocht en toegestaen werde.

Inde

ten geseght dat haer H. H. M. M. gen
tye in Oost-Vrieslandt ghesonden mette
Ho. Mog. 't selve dienstigh oordeelden,
Vrieslandt gecontenteert konde werden
gesproocken ende geresolveert / om elck
deses te Broeckhuysen te bejegenen / o
Möller eenig naericht soude insenden / so
Vriesche saecken, als insonderheyt wegen
tiatie over het geprojecteerde Tractaet v
alsdan naer gelegentheyt nader te resolve

Sijne Keurvorstelijcke Doorluchtighe
van Petershaegen naer Zelle, omme m
aldaer te confereren over de mediatie by h
decreteert / hoe dat deselve best uyt den n
Sweden / werckstelligh gemaeckt soude

In dese tijdt ontfing den Hartogh van
Sweden , waer by aen de selve notifice
wogden om de Stadt Bremen wat nader te
te besluyten / om de selve soo veel beter to
trouwende dat sijne Vorstelijcke Doo
Vrundtschap ende verbintenisse / daer m
correspondeeren. De Tractaten tusschen
ter presentie en ten overstaen vande B
nen Staden aengestelt / schenen voor a
blyvende de Heeren Sweden daer op M
men van haer gepretendeerde immedie
eenige effecten van dien / ofte dat de
van dien / met renunciatie van de eff
derende / daer op de Gedeputeerden
palen waren vertrocken / om over he
len / daer van den uytslagh van dese
Immers was de Heere Kley, Presid
posta naer Sweden vertrecht / ende w
Sweedsche desseinen na de resolutie o
wel mochte ghereguleert worden : O
Sweedsche desseinen verder souden gae
der anderen mede een Regiment D
worden / ende dat de Veldt-heer tot
de noodige Peerden doen in koopen /
soude sijn / by aldien men geen ande
te benaemen / ofte te belegeren. Vo
vertrocken den Heer Ledebour, Afgesa
hagen te rencontreren de Heere Beyer,
sich gesamentlijck te begeven na Stade
aengestelde Tractaten tot een goedt e

D

). geen swarigheyt soude maecken de [illegible]
i metten eersten te retourneren / by aldien haer
elden, ende daer mede de Steden van Oost-
werden; ende hebben haer H. M. W. O. af-
om elckanderen op den twee-en-twintighsten
ien / op hoope dat ondertusschen den Heere
iden / soo ten aensien van de opgedachte Oost-
it wegens het succes van sijn aenbebolen nego-
ictaet van Alliantie defensive, om daer over
e resolveren.

uchtigheyt schickte den Heer Ledebeur Drost
omme met sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt
atie by het Rijck in de saecken van Bremen ge-
it den naem van haer / ende andere nagesetenen
it soude worden.

ogh van Zelle een Brief van den Koning van
notificeerde dat genootsaecht soude konnen
t nader te treden / ende in haere Koningrijcken
el beter tot gehoorsaemheyt te brengen / ver-
ie Doorluchtigheyt uyt krachte vande oude
/ daer inne met den Veldt-heer soude willen
tusschen de Sweden ende de Stadt Bremen,
nde Brunswijckse afgesanten Mediateurs bin-
i voor alsnoch van weynigh apparentie te sijn /
ier op Mordicus staen / ofte dat de Stadt Bre-
m medieteyt renuncieerde / met reservatie van
dat de Stadt behouden soude [illegible]
i de effecten ende voordeelen daer van depen-
erden van de Stadt Bremen na haer Prince
over het voorschreve subject nader last te [illegible]
in dese Tractaten scheen te sullen [illegible]
, President van het Vorstendom Bremen per
ende wierdt gheloost dat de executie van de
olutie op dessels rapport in Sweden te nemen /
en: Ondertusschen vermeyden beyde dat de
ien gaen als op de Stadt Bremen, om dat een
nt Dragonders onder de N. N. wierdt ghe-
rer tot elf rust-Wagens / voor sijn hooft / [illegible]
oopen / welcke beyde niet soo seer van noode
n andere ghedachten hadde als van Bremen
en. Voorlede Vrydag was wederom van Zelle
, Afgesante van Brandenburgh, om te Peters-
e Beyer, Cleefsche Hof-Raedt / ende van daer
ia Staden, om mede als Mediateurs de aldaer
goedt eynde te helpen brengen / hebbende opge-

Nnnnn melde

naebuyrschap ende naekominge
de waren verwachtende van de
tegenwoordigh waren voerende
Duytsch-landt in verseerde / en
sche Duytse Natie ; dat Neder
Natie alleen mainteneerde / end
van de Duytsen te slaen / ende te
voceert / daer by seggende / dat
hendeerde twee groote Republijc
Switzerse Republijcke / ende beke
yeren / behalven het groot intere
stant van den Staet van de Vere
Debit van hare Waren / dat zy d
en desidereerden van den welstan
mede mochten wesen in goede cor
toe alle het hare souden contribuer
hebbende wegens haer Ho. Mog.
wegh-nemen van verwijderinge b
nighsins mogelijck ofte reputabel w
handelen / hebben geoordeelt dat het
ste haest hebbende eerst wierde by de
dat zy verstonden alle de Gevanger
verteerde kosten / sonder meer mo
Mog. wel waren geweest van inte
van alle te dimitteren / sonder beta
staende dat van de zyde van den H
af ge-eyscht / aen de zyde van haer
schieden ; dat ten aensien van de G
quartieren bekomen / wel andere
considereeren een deel Struyckroove
trale geworven / directelijck uyt het
den Heere Bisschop, den Staet hadd
de selve / mits betalende hare verte
dat nae de selve niet en wierde gesie
worden als gedesadvoneerde Trou
bleef staen ende niet nae en wierde
voldaen als behoorde / haer Ho. M
men / de selve brengende niet op 's L
door dien daer onbequaem ende on
dienst daer men volck van sulcke C
Galeyen ende diergelijck.

Waer op by haer gerepliceert zijnd
sijnen vyand aenginghy over die advo
Daer op seyden de Staetsche, wel sulc
waer uyt den af-breuck ende de vord

ctaet van Vrede / dat zy het sel-
te meer dewijl haer Ho. Mog.
daer het interest van 't gantsche
lorie ende reputatie van de gant-
er de reputatie van de Duytse
se niet anders en spraecken als
/ het welck by haer wiert gead-
ndt boven het Rijck oock compre-
aet van haer Ho. Mog. ende de
sulcx in die glorie mede te partici-
chlaerden te hebben van den wel-
Nederlanden / principalijck in het
t en wenschten noch niet meerder
n selven Staet / ende dat zy daer
tie ende vriendtschap / ende daer
k van de Staetsche mede verklaert
onderlinge correspondentie ende
nde worden by gebraght / dat ee-
de komende tot de pointen te ver-
van de Gevangenen, als het mee-
genomen / ende hebben geseght /
istinctelijck / mits betalende haer
orden gedimitteert / dat haer Ho.
n die generensheydt te gebruycken
van de verteerde kosten / maer ver-
Bisschop alles ten uyttersten wierde
Mog. niet minder had konnen ghe-
genen in den Oudenbossche ende die
eratien meriteerde als zijnde eer te
die in een Territoir van een Neu-
sonder oyt geweest te zijn in dat van
geinfesteert / echter haer Ho. Mog.
bereyd waren te dimitteren / maer
nde dienvolgende gehouden moesten
s / dat zy mosten seggen / in cas soo
eld / ende binnen seeckeren korten tyd
andere mesures souden moeten ne-
ts Vloote als men voor-gegeven had/
t souden zijn / maer wel tot sulcken
bre gewoon was te gebruycken op de

/ voor soo veel het attacqueren van
ntage ghebruyckt die sich offereerde:
waer te zijn / maer dat het Territoir/
e circumstantien oock bysonder Recht

de Staetsche geseyt hadden van de moord,
den Heer Bisschop de geintereſſeerde had
Mog. aen hare syde souden doen. Waer
derzyden sich naeder te bedencken / ende
pointen: hebben de Staetsche verklaert
gesustineerde niet en soude konnen relach
schopse doen voor gebracht het point van
dat het Tractaet klaer mede bracht / daer
Contributie schuldigh te sijn, dat de Heere
wegens de haeren waren sustineerende / en
gehandelt door yemant die last ende procu
kosten wesen verobligeert; dat Groenewa
duyre seer waren klagende / directelijck
Militaire executie in het Territoir van
had beswaert. Daer op de Staetsche heb
van Groenewald niet en advoueerden /
Procedures van haer Ho. Mog. geen la
van verschreven hadden / ende hy sijne ac
gelijck hy haer soude moeten instrueren
ende 't geen daer van dependeert / dat h
wonderinge op het aenschryven voor gere
esteert / doch dat sy tot gerustheydt kond
tie geensins te sijn / yemand tegens het C
reguleeren ende een yeder te doen reguler
het Tractaet soo als het was leggende.

Waer op dan by de Staetsche voort
mentlijck dat van de non-executie van
bracht na datum van het sluyten van 't
niet verder mede te bringen / dan dat de
de / ende dat sulcks niet gedaen had; D
gecasseert sijnde / zy niet verobligeert en
Daer op de Sweedsche seyden het Tra
van geen ordre te geven / maer oock h
tueren alle schaden die ghedaen en wech
had voor de actie van Lochouw, ende
op het territoir van haer Ho. Mog. n
den / de Plaetsen ge-evacueert / ende
dat de meyningh van dit Articul niet
men geen Huysen soude aen brand de stee
den Heer Beverningh. Daer op de Sw
ningh was / soo wel in af-houwen van
rantsoeneren / &c. als branden van Huy
de kennisse van een Heer die over een C
den van het Tractaet klaer stonden.

Gekomen dan wesende tot het vier

N un

immers soodanigh was / ende dat
ode te voldoen / even als haer Ho.
op dan aengenomen synde aen we-
alvooren over te gaen tot de vordere
et met veele redenen dat sy van haer
heeren. Ende hebben de Heeren Bis-
m de Contributien , ende geseght /
er niet geconvenieert en was , gheen
ren van Over-Yssel het selve oock soo
ende naementlijck dat mochte wesen
uratie van Carspelen hadde / eer die
vald , over de welcke en dessels proce-
tegens het Tractaet van Vrede met
den Heer Bisschop de Ingesetenen
ebben geseght / dat sy de Proceduyren
/ ende dat sy wel wisten / dat tot dese
last noch ordre hadde / dat sy hem als-
actien soude moeten verantwoorden /
en op het stuck van de Contributien ,
by Groenewald tot haer groote ver-
roert / daer noch niet en was geat-
nden verklaren haer Ho. Mog. inten-
Tractaet te bezwaren / maer haer te
leren naer den teneur ende inhoud van

et gebracht synde het derde point / na-
n het Tractaet / ende de schade toe ghe-
't selve / daer zy op seyden het Articul
den Heere Bisschop geen ordre geven sou-
Dat Lutzouw , volgens het Tractaet
n waren te responderen van syn actien ;
ractaet klaer te spreecken ; Niet alleen
verobligeert ter goeder trouwe te resti-
ten wesen ende immers te responderen
hem niet en hadde vermogen te casseren
maer eerst had moeten af ghelecht wor-
dan af gedanckt. Sy seyden vorders /
t verder soude geweest hebben / dan dat
reecken ; Provoceerde aen de kennis van
Sweedsche seyden / dat de oprechte mee-
n Boomen / plonderen van Meublen /
uysen / dat qualijck geallegueert worde
Tractaet gestaen hadde / daer de woor-

erde point / namentlijck het includeren
van

gold, waren aen gehouden tot Grolle
en. Waer mede dan het eerste point
an de achterstallige contributien, so
laert als boven/ ende dat sy niet e
et Tractaet/ ende dat zy de excessen
en patrocineren/ maer oock selfs de
uerde by aldien soo bevonden wierde/
eschreven ende sijn actie moeste veran
heeren. Ende verklaerden sy Heeren
utien/ daer over wettelijck gehandelt
sonden presteren/ ende dat men des
ot volkomene satisfactie.

Komende dan tot het derde point/ s
iet ghehouden te sijn tot eenige vergoed
dre ende bevel/ dat alle voorsieninge
Mog. *in mora* hadden gheweest te ratificer
inge van de ratificatie niet waren g
n werck was van een particulier te we
e Staetsche ghesecht hebben/ dat het
ent het faict van den Heer Bisschop
gheven/ ende ten anderen, een verge
stinctie.

Dat de ratificatie daer niet te passe qu
t separaet Articul vast stelden een seec
ert de welcke de schade moest word
evacuatie ghesch[illegible]den moste/ ende d
onden niet gelevert/ later quam/ als
o. Mog. ghetracteert hadden met de
ouw, ende dienvolgende/ soo wanne
atie van het Tractaet ende de toegebra
en te spreecken hadden den Heere Bissch
elcken niet te desmeleren hadden. E
m te komen tot examen van de pretensie
n naer den tijdt tot het evacueeren by
e Staetsche van eenige begonden te s
instantien waren/ ende dat zy seyde
n/ soo hebben t'elckens de Heeren M
er van eenige overtures t'ontfangen
ngen tot examen van de selve/ voo
n aen haer gesustineerde/ ende daer
ert/ tot het geene waer toe sy veyso
n oock dat by die van Over-Yssel e
n Lutzou = van sich moderatelijck te
uckten/ doch is dese verklaringe n
aden belepen wel tot de Summa ve

upt pretext van executien der contribu-
af gedaen synde / ende komende tot dat
o hebben de Staetsche wederom ver-
i souden pretenderen buyten ofte boven
van Groenewold niet alleenigh niet sou-
handt daer aen houden dat ghestraft
dat hy / Groenewold derwaerts was
itwoorden / ende noch niet en was ver-
n Commissarisen / dat van alle contri-
t was / ende dat men het selve beweeg /
; noodt selfs de executie decerneren soude

sustineerde als noch den Heer Bisschop
dinge / alsoo niets geschiedt was op syn
had gedaen die koste / dat haer Hoogh
cen / ende dienvolgende voor de uytwis-
geobligeert tot evacuatie / ende dat het
eten den Oversten Lutzouw. Daer op
t Tractaet twee dinghen beloofde on-
p van geen ordre tot het doen van schade
goedingh van de ghedane schade sonder

nam / dewijle het Tractaet / als mede
cleren ende vasten termijn / ende dagh /
rden vergoedet / ende binnen de welcke
den tydt / wanneer de ratificatie moest
s den voorgeroerden termijn. Dat haer
den Heer Bisschop, ende niet met Lut-
ieer yets pretendeer den over de non-exe-
aechte schaden / dat haer Hoogh Mog.
schop ende niet desen Lutzouw, met den
Ende of wel verscheyde instantien deden
sien / van de geene die beschadight wa-
n het Tractaet ge-expresseert / ende dat
e spreecken die van seer considerable cir-
den / die van sogroote Sommen niet te
Munstersche Commissarisen gedeclineert
n / veel min dat sy haer souden konnen
door gevende 't selve seer prejudiciabel te
er mede tacitement te worden ghe-enga-
stonden niet verobligeert te syn. Sy sey-
een verklaringe soude ghegheven wesen
te hebben gedragen / ende dat sy hem be-
nopt ge-exhibeert. De boven-gemelde
van vijf-en-vijftigh duysent, seven hon-

dert

Quod articulo sexto Instrument
quæ conditionis sint, sine lytr
gitimis eorum debitis in captivit
ratum est, ut captivi omnes, nullo
sive illi Civiles, sive militares sint,
Cum autem de debitis durante Capt
vendis convenire nequiverit, eo quo
personis extinctas atque abolitas esse
deberent id pro ipsorum Lyri commo
... Ex parte vero Dom
... qui forent sustentatione p
pacti sunt, datis fidejussoribus, quod
... videbatur, hinc e

Eodem Articulo dicto 6. comprehe
quæ ad finem cassatis omnibus & abolitis
ita declaratus sit, & maneat, ut nulla
ligantur nec exigendæ aut solvendæ s
modum singulis mensibus aut septima
tate persolvendis expresse conventum
tes principales intra proximum *octidu*
locorum quæ hac obligatione teneri p
solutio, ac ulterior communicatio, e
pro securitate præstita deberi vel con
tum fuerit, secundum expressam co
conventa, & liquido probata extend
& executione Domini Territorialis de

...
Ordinum ratificatio & mora illoru m
...
contradictionem & contrarium ipsius
torum instructiones hic punctas a mi

I.

pacis de captivis hujus belli, cujuscun-
dimittendis solvendisque solummodo le-
ite contractis, dispositum; id ita decla-
penitus excepto, sine omni discrimine
prædicto modo illico liberi dimittantur;
vitate mortuorum & fugitivorum persol-
d ex parte Dominorum Ordinum cum
n obligationes, & si quid privatis inde
do ad onus Domini Territorialis pertine-
ini Episcopi & Principis Monasteriensis
ublica, specialia & privata sibi alimenta
ante expletam promissorum fidem non
res in medio relicta est.

II.

nsus §. *& eum ab una vel altera parte u-*
quæ interea contra eandem attentata sunt,
contributiones restantes deberi intel-
ant nisi de quibus ad certam summam &
nis pro personarum aut locorum securi-
est; Quem in finem altememoratæ par-
um sibi invicem mittant designationem
putabunt, itaque desuper inscriptis re-
finali effectu, ut quod prædicto modo
essione vel legitima probatione comper-
ventionis normam, quæ ultra expresse
non poterit, solvatur, idque solo jussu
bite requisiti.

III.

ore evacuatione quorundam locorum aut
lsissimi Principis Monasteriensis dato va-
um ex parte Celsissimorum & Præpoten-
ulo pacis 3. in verbo, *qualecunque de-*
ecise dicta, S. Celsitudinem ad id refun-
rte vero S. Celsitudinis protracta D. D.
subditorum qui restantes debitasque suis
laram pacis legem solvere detrectabant,
ant obmovetur, & si quid extra has cau-
ne & verbis relativis dicti articuli non ali-
cipis datum sit, agnoscitur, cum pluribus
ed cum ob constantem utriusque partis
pacis intellectum contrariasque Depu-
nicabiliter sopiri nequiverit, ad Dominos

 Guaran-

Volkomen restitutie te doen van d
ghens het Tractaet van vrede ge
gelden.

Ende ghelijck zy aen naemen het ge
len serieuselijck ten effecte te brengen
daer van bekent ontrent hondert
ten het Gerigt van Diepenheim ge
ooch van alles souden rapport doen.

Eyndelijck zijn 't eens gheworden op

NOtum sit universis, cum circa pac
nos *Ordines Generales* Provincian
verendissimum ac Celsissimum D
Episcopum & Principem *Monasteriens*
hoc anno conclusam, quædam dubia &
liendæ utrimque amicitiæ & fidæ vicini
esse visum est, de iis ex vero dictæ pa
quendis per Deputatos partium Nordho
tum esse.

Quod articulo *sexto* instrumenti p
conditionis sint, sine lytro dimittendis
tum debitis a captivitate contractis di
nemine nullo penitus excepto, sine om
rum prædicto modo illico liberi dimitt
captivitate mortuorum & fugitivorum p
ex parte D.D. Ord. cum personis extin
quid privatis inde debeatur, id pro spe
spe cialis pertinere prætensum. Ex pa
spreta sustentatione publica speciali a
ribus quos ante expletam promisso ru
tur, celsitudo sua istos fidejussores
eadem gravatam se sentit quod post
oblationem dimissosque bona fide
tis a D.D. Statibus Generalibus
ves expensæ causatæ sint, quod ad *dec*

Eodem dicto articulo comprehen
ad finem ita declaratus sit & mane
intelligantur nec exigendæ aut solven
& modum singulis mensibus aut sep
tate persolvendis debite & expresse

le twee-mael betaelde, oock na endete-
orqueerde Contributien ende Rantçoen-

[illegible]

cem inter Celsos ac Præpotentes Domi-
rum Fœderatarum Belgii ex una, & re-
Dominum, D. *Christophorum Bernardum*,
em, ex altera parte die 18. *mensis Aprilis*,
e controversiæ inciderent quas pro stabi-
nitate mature sopire utriusque partis inter-
pacificationis sensu declarandis atque exe-
ornam Ablegatos sequenti modo conven-

I.

acis de *captivis* hujus belli, cujuscunque
s, solvendisque solummodo legitimis co-
spositum, id ita declaratum est, ut *captivi*
nni discrimine sive illi *civiles* sive *militares*
tantur. Cum autem de debitis durante ca-
ersolvendis conveniri nequiverit, eò quod
ctas atque abolitas eorum obligationes, & si
rato lytri commodo ad onus Domini Ter-
rte verò Celsitud. suæ ii excepti sint, qui
& privata sibi alimenta pacti datis fidejusso-
m Fidem non dimittendos justum videba-
uidem ex arresto dimittet, nihilominus
ctam ex sua parte solvendorum sumptuum
aptivos, fidejussoribus solummodo reten-
ero captivi huc usque detenti, & inde gra-
larationem D. D. Guarantorum remittitur.

II.

us §. *&* *cum ab una vel altera parte &c.* usque
at, ut nullæ contributiones restantes deberi
dæ sint, nisi de quibus ad certam summam
imanis pro personarum aut locorum securi-
conventum: quem in finem alteruter
partes

ram competenti Judice gaudere debe
lit, Anno millesimo sexcentesimo sexagesi
Hoc projectum acceptatum ac pleni
que partis D. D. Commissariis in hoc d

De Heeren Munstersche urgeerden
deputeerde mocht worden onderschreb
sulcx gedeclineert.
Den dertighsten sijn vertrocken en
gedaen werdende bedanckt.
De Stadt Bremen sedert den laets
Lande / heeft in 't begin Augusti ee
deris de immediteyt, ende op approb
eenige effecten vande immediteyt een
haer aengenomen soude komen word
vier punten begroot; eerst, de compari
Creytsdagen. drie, de Homage aende tijt
diate betaling van Rijcx en Crais laster
hare Gedeputeerden op de Rijcxdag te
wetentlijck niet te voteren, oock sich t' e
meer der Sweedtsche Afgesanten souden
renuncieeren vande comparitie op de C
de Stadt aende respective Keysers gee
Sweden by de Keysers daer toe obtin
retardeerde de confirmatie van haer pr
[illegible] dat ten respecte vande b
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
het succes van dese Tractaten / [illegible]
wiert seer diverss geoordeelt / ende [illegible]
ben / als dat de Stadt bleef benaeut [illegible]
Den achsten is tot Zelle [illegible]
vande Velt-heer Wrangel, [illegible]
[illegible] dat hy Velt-heer was [illegible]
Sweedsche Commissarisen hadt [illegible]
had om Bremen te secoureren / [illegible]
[illegible] / versoeckende vande [illegible]
Hier voor is reede yets geseyt van [illegible]
en-twintighsten Augusti [illegible]
[illegible] aende Heer Pieter Buschman
[illegible]
[illegible]

nt. Northornæ die *vigesimo octavo* Ju-
lio [illegible]
s perficiendum, & eo previo [illegible]
o subscribendum Northornæ.

dattet doch by de Heeren [illegible] Ge-
n, Waer de Heeren Staetsche [illegible]

e hebben den seventien Augusti [illegible]

ten Julii gebloqueert te Waeter ende te
verklaeringh gedaen / dat voorbehou-
atie vande Keyser ende het Rijck / over
re temperamenten uytgebonden ende by
en ; ende wierden deselve eygentlijck op
ie op Rijcxdagen. twee, de comparitie op
elijcke Keysers te doen/en vier, de imme-
. Men wilde dat de Stad soude beloven
belasten tegens de interessen van Sweden
bsenteren uyt de Rijcxvergadering wan-
sijn; Rakende het tweede, soude de Stad
raitz-dagen ; Aengaende het derde soude
homage presteren / mits dat de Kroon
eerde permissie / ende dat sulcx niet en
vilegien by de respective Keysers te doen;
rmindering van haer territorien door de
n Sweden sesthien hondert vier-en-vyf-
dert soude worden / ende dienvolgens in
esthiende deel mochten bestaen ; in wele-
nde Swedsche casse soude leveren ; Van
sgaders van het voornemen der Sweden
daer van tot noch toe niet sekers te schry-
t / gebloqueert / ende geincommodeert.
pressen Trompetter overgebrocht een brief
Grave van Waldeck, houdende notifica-
/ dat een Raets-heer van Bremen aende
ght / dat hy Grave van Waldeck ordre
nen Sweden deselve Stadt quam te attac-
t te sijn onderricht.

saecke van Rhijnberck, zedert is den drie-
[illegible]
[illegible]
Ceulen, [illegible]
ert.

De

vruchteloos afgeloopen / hebbende d
dat de Stadt Bremen van haere g
renuncieren ; ende hoewel weynigh
een beter succes / soude echter tussche
der conferentie gehouden worden. C
sche Jachten / d' eene van tien, end
noch een derde van vyftien stucken
nen allenskens door veranderinghen
de hadmen tot Zelle seecker bericht /
marck , houdende haer Residentie
daer naer Staden hadt gesonden ; het
cieren ende Ingesetenen was gevolght

Den vier-en-twintighsten wiert bi
tie gehouden tusschen de Gedeputeer
Bronswijck ende Lunenborgh, alwaer
ken ende gehandelt wiert. Haer V.
gust hebben aende respective Collonell
te Regimenten compleet te houden
dagen alomme inde respective Quar
scherpe monsteringe aen te stellen / da
neert ende ordres afgeveerdight waren

Naer dat den Heer Graef Wrangel
niet verder souder naeder last vanden
esfargeeren/ende dat daer op de Heeren
schept genomen ende haer recreditiven
gens inde Stadt Bremen weder geke
ontboden om mede aen deselve haer
opgemelte Heeren vande Magistra
diateurs noch eenigen tijdt aldaer wil
ge van dese Mediatie in aentocht s
maer oock de Conferentie te willen
neen te sullen konnen disponeren /
desen tegenwoordigen Rijcxdagh ,
ria van Comparitie op den Rijcks
de naestkomende Rijckxdaghen vo
sijn / op dat vertrouwen dat in sulc
saecken gelijcke gevoeglijckheyt sou
gepretendeert den Eedt, by den Com
hebben het *Ius Directorii* in haere
haer door de Sweden gecanseert: en
Trompetter nae den Veltheer Wr
meeren ; inmiddels hadden de Sw
voorgenomen te slaen / om in het
Stadt is belet / en is daer over eenig
ten / ende gequetst / het welcke by

ie Heeren Sweden ten vollen geopiniastreert
epretendeerde immediteyt soude hebben te
apparentie tot noch toe sich vertoonde van
n gemelde Heeren op deselve plaetse een na-
Op de Weser waren gekomen twee Sweed-
e d'andere van twaelf stucken / ende wiert
erwacht. De Trouppes te Lande begon-
van Quartieren de Stadt te naderen / en
dat onlanghs de Gravinne van Koningf-
binnen Veerden, haer beste meubelen van
t welcke by de meeste gequalificeerde Offi-
jt.
innen de Stadt Bronswijck eene conferen-
rden van de drie Vorstelijcke Huysen van
r mede vande saecke van Bremen gesproo-
D. D. D. Georgh Willem ende Ernst Au-
len seer stricte last toeghesonden / om hae-
/ ende waren ghemeynt binnen weynigh
rtieren / ende op eenen dach een generale
aer toe de Commissarien bereyts geordon-
n.
l hadt verklaert sich inde saké van Bremen
Koninck ende de Croon Sweden te konnen
n Mediateurs van syn Excellentie yder af-
n bekomen hadden / gelijck oock dien vol-
ert sijnde eenige vande Magistraet hadden
ertreck bekent te maecken / soo hebben de
t versocht / niet alleen dat de Heeren Me-
en verblijven om dat mede tot bevorderin-
nde sijn een Afgesante van Hessen-Cassel,
sumeeren ; hopende de Borgerschap daer
dat de Stadt Bremen blijvende bywoonen
nde voorbehoudens haere Jura possesso-
agh, echter haere sessien ende Vota op
eenighe Jaeren in *Surseance* soude laeten
en cas den Koning van Sweden in andere
plegen/dat sijn reflectie soude hebben op de
andant te doen/ dat oock de Stadt soude
ee Goon, ende reparatie vande schaeden/
hebben de Heeren Mediateurs daer op een
gel gesonden / om de conferentien te resu-
len een Brugge over de Weser by Usen
Eylandt te komen / dat door die van de
Volck vande Sweedsche zijde doot gescho-
en Veltheer voor een Rupture wiert opge-
nomen /

De vier Princen van Brunswijck
vergadert / ende hebben den Presiden
dat haer H. H. D. D. geresolveert ha
Rijcxcommissie tot het secours van B
noch in de marsch waren ses duysent
mandement van den Veldtmaerscha
denborgh had mede door sijn Gedep
kent doen maecken / dat hy in dese g
de partijhe van het Rijck soude moet
troupen niet alleen *de novo* aengesch
den / maer wierden noch nader getro

De Hartogen van Osenbrugge,
van October tot Nyborgh. De gehe
Nyborgh op de Dorpen verdeylt / d
kosen ende opgebrandt; soo dat in vi
konde marcheren: De Sweden hadd
secours uyt Pomeren in haer Leger
sterck stonden noch aen de Elve: end
passeren / omme dat haer H. H. D.
den op de Elve ghesonden / hadden d
brengen; ooch daer beneffens de Reg
een groote menighte Vorten na de E
gie te versekeren. Hartogh Jurrien
Denemarcken ende den Hartogh va
tent als Krijghs-Overste van den Ne
teyt van de ordres ende bevelen van
Sweedsche troupen door hare Lande
niet konde beletten / ten minsten daer
reets door Saxenlauwenburgh was ge

Den vier-en-twintighsten Octob
vande Heeren Bosman, Harenberg
heer Wrangel hadde gepresenteert
mits dat men te Veerden soude hebb
teren op navolgende pointen: Ten
Warmoorn twaelf Jaer in besettinge
Bremen soude demolieren alle For
sijn gemaeckt: Ten 3. Dat desel
de Sweden ter oorsaecke van dien
Stadt soude beloven te renuncieren
konde gedisponeert werden sulcx goe
hebben het *Territorii* inde vier Go
renuncieren vande compacten op
blocrade soude blijven continueren
sijn voor den Koninck van Swede
werde gebonden aenden ophef van d

waren den sesthienden October tot Zelle
nt Cley genoeghsaem te kennen ghegeven/
hadden sich met het Rijck te houden / en des
Bremen aen te nemen. Ten welcken eynde
t man Keyserlijcke volckeren/ onder 't com-
alck Heister. d'Heer Keurvorst van Bran-
puteerden aen den Veldtheer Wrangel be-
gelegentheyt by outstentenis van accoordt/
ten houden : en was de Lunenburghsche
chreven / sich tot den marsch gereet te hou-
ocken.
Zelle ende Hanover vonden sich in 't laetst
heele Lunenburghsche Armée lagh contom
de Artillerie peerden waren mede al uytge-
ijf a ses daghen de geheele Armée effective
den noch niet meer als ses hondert man tot
bekomen; de reste omtrent vier duysent
nde scheenen te stillen beswaerlijck konnen
. D. al het Sweedsche vaertuygh naer bo-
doen wegh nemen/ ende naer Hamburgh
imenten van Crosecq ende Mollisson met
Elve gesonden / om allenthalven de passa-
Willem heeft mede aen den Coningh van
n Saxenlauwenburgh geschreven in quali-
eder-Saxischen Kraitz / dat sy in conformi-
n 't Rijck / geen pas of onderhoudt aen de
n wilden toestaen ; ende by aldien hy sulx
r over haer misnoegen thoonen ; dat be-
daen.
er 's avonts syn aldaer advysen gekomen
gh , ende Hamersteyn : hoe dat den Velt-
e suspensie van immedieteyt *sub spe rati*,
en aen te stellen eene conferentie ende trac-
1. Dat de Sweden den Kattentoorn ende
souden houden : Ten 2. Dat de Stadt
ificatien / die op den bodem van het Stift
soude refunderen alle de kosten / dewelcke
Oorlogh hadden gedaen. Ten 4. Dat de
n vande immedieteyt by aldien den Keyser
t te binden. Ten 5. dat de Sweden souden
. Ten 6. Dat de Stadt voor altijdt soude
e Kraitzdagen : ende dat ondertusschen de
/ als sullende dit laetste al te schimpelijck
n / by aldien de voorgeslaegen conferentie
bloccade : de opgemelde Heeren Afgesan-

Door Hertogh Ern

et Regiment van den Olden
Grave van Nassau
De jonge Ziegel

Te

Het halve Regiment van den
Generael
Generael Majoor Stauff
Uffelen

Door den Hertogh van

Vier Compagnien

Te q

Een Battillon van

De Hertogh van Zel en Osnabru
sen Brief.

Onsen vriendelijcken dienst,

UHo Mog. is sonder wijdluchtigh
verstanden sich tusschen de Co
Hertogh tot *Bremen* ende de S
onthouden; Oock in wat voegen d'H
wy, met, ende benevens andere Keu
soo veel mogelijck hebben daer aen lat
der goede mocht worden vergeleecken
Koninghlijcke *Sweedsche Veldt-heer* al
met sijn Armée heeft omcingelt, de
aldaer *gesperr*, ende met allerhande
de tegenwoordige tot *Regensburgh* al
genoodsaeckt geworden door d'algem
den ende den *achthienden* Septemb
te nemen, in cas in der goede niet kon
leydinge des *Instrumenti Pacis* ende d
weldt, die middelen daer inne bera
nomen, dat oock de Keyserlijcke M
maendt ons, benevens eenige Keur
len, omme met assumptie van ander

D

Augustus te Paerde.

iegel [illegible] 600

500

900

voet

Grave van Waldeck

900

1000

1000

Wolfenbuttel te Paerde.

400

voet

500

ugge [illegible] aen haer [illegible]

e, &c.

verhael albereyts bekent, wat voor mis-
oninghlijcke Majesteyt in Sweden, [illegible]
Stadt *Bremen* een tijdt herwaerts hebben
Heer Keurvorst van *Brandenburgh* ende
rvorsten ende Stenden, ons tot noch toe-
ten gelegen sijn, dat dese stryd[illegible]heydt in
9, ende ter neder gheleght; Maer dat de
noch geduyrende de Tractaten, de Stadt
Commercien te Water ende te Lande
ostilheyt hevigh aen tast; Derhalven dan
noch vergaderde Rijcks-Stenden, syn
neene *Rijcks-besluyt* van den *achtsten* ou-
nieuwen stijl jonghstleden de resolutie
de werden verricht, dat aldaer naer aen-
e *Rijcks-constitutien* tot weeringe van ghe-
nt voor de Stadt *Bremen* by der handt ghe-
Majesteyt *sub dato* den *dertighsten* derselver
ende Vorsten *specialiter* heeft aen bevoo-
ere Nabuyren die Stadt teghens de Ko-

 ningh-

Haer Ho. Mog. lieten haer, versec
liancie het hare / in cas van de Sw
brenghen.

Haer deliberatie tot Nieuburgh wa
de Sweden voor gheslagen / ende ge
conditien seer hart ende onaennemelij
selve by de Sweden alleen waren voo
om men dan oock heeft gheresolveert
dat men sich in geene Tractaten kont
in 't gheheel waren op gheheven / en
Troupes in 't Hertoghdom te doen ob
versekeringh dat de Borgers ende M
moedt waren. Voor ende geduyren
H. H. M. M. Byeen behooren / soo
d'eerste des Keysers positive aenbiedin
den / als haer H. H. M. M. tot uytvo
in de saecken van Bremen nodigh kon
notificatie dat den Heere Terhorst be
om sich mede in het Tractaet van desen
Solce berichtede dat men genegent was den
biedinge beleefdelijck te bedancken / end
heeft daer niet quaet genacht waere g
tien hy hem gepretendeert aldaer wat w
heeft hy dese gelegentheydt / volgens o
Jan Frederick gecommuniceert het be
ende versocht dat sijne Vorstelijcke D
sijne consideratien hem wilde bekent m
ste saecke tot sijn perfectie gebracht mo
stelijcke Doorluchtigheyt daer op in se
bedancken voor de eere die sy hem deden
met hem in Alliancie te sijn / dat hy o
examineren / ende over seven a acht d
vers aen hem Haersolte sijne consideratie
dat sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt
dat hy onder anderen by 't scheyden hem
niet konden lijden voor alnoch sich in
soodanigh dilay aen de gemeene saeck
hy tegenwoordigh mede in actie was
cien Willem hebbende mede alle offic
ghetoont / oock niet anders als een Dila

d'Heer Haersolte heeft by dese occasie
ken over den inhoudt van haer Ho. M
houdende notificatie van de mediatie
van Sweden ter occasie van dese Bre
hebben haer H. H. M. M. al mede ove

eren; Datse volghens gemaeckte Al-
ische aggressie souden ghewisselijck bij
...
over de Tractaten ende condition bij
ck men heeft geoordeelt dat de gemelde
t waren / soo meende men noch dat de
geslagen om tijdt te gewinnen / waer-
ach den Veldt-heer te doen verklaren /
in laten / ten zy alvorens de blocquade
e bij den Veldt-heer beloofst geen meer
e komen: Daer benevens had men
gistraet binnen Bremen noch welghe-
ie opgemelde deliberatien hebben haer
aan Weenen als den Hage, houdende
gh om soo veel volcks derwaerts te sen-
eringe van haer aenbevoolen commissie
iden oordeelen / ende de andere gevende
an Brandenburgh mugheresolveert was
sive Alliantie te begeven; d'Heer Haer-
n Keyser bij provisie mede voor dese aen-
ide dat de Resolutie van den Heer Keur-
gheweest / hoewel de bysondere condi-
nsmaeckelijck vielen; d'Heer Haersolte
ordre van haer Ho. Mog. / aen Hertogh
wuste Tractaet van Alliantie defensive,
Doorluchtigheyt onbeswaert daer over
maecken / op dat eenmael dese ghewen-
tocht werden / ende heeft sijne Keurvor-
seer civile termen haer Ho. Mog. doen
en / ende voor d'inclinatie die sy toonden
i over sulcks het voorsz Tractaet soude
dagen met sijn wederkomst van Hano-
atien communiceeren. Hy vreesde echter
it alnoch soude dilayeeren / eensdeels om
m had gesecht / by aldien sijne interessen
n het gemelde Tractaet te begeven / dat
k geen schade soude toe brengen / om dat
s / ende anderdeels om dat Hertogh Jur-
icien in 't particulier tot dien eynde aen-
atoir antwoordt konde erlangen.
ie haer D. D. D. D. mede aen ghesproo-
Mog. Missive van den eersten October /
e door haer Ho. Mog. aen den Koningh
eemsche differenten gepresenteert / ende
ver soodane notificatie haer Hoogh Mog.
doen

In 't begin van November quam
brengende het Tractaet van defensi
ters van Dennemarck, haer Ho. M
e Hertogen Jurrien Willem en Ern
hebben die laetste d' Heer Haersolte daer
getoont / doch aenstonts ordre gegeve
aet op te maecken / ende vervolghen
en / ondertusschen vernam dat haer
et versoeck van haer Ho. Mog. raec
nde dat haer V. V. D. D. de Vorstin
elver plaetse en tot versekeringh va
ande Trouppes van haer Ho. Mog.
heyde redenen / daer van echter de
principaelste was / dat sulcx in dese ty
at echter genegen waren om haer Ho
eden / aldaer niet meer als drie Comp
roppen ende alhoewel hy Heer Haersolte
rdre van haer Ho. Mog. hadt ontfan
eele / haer V. V. D. D. te gemoet t
p haer Ho. Mog. seer sensibel was / e
ereert / dat de jalousie van 't Rijck or
ettinge by de Vorstinne ende Stenden te
V. V. D. D. als *tutores Principis* daer
at haer Ho. Mog. met dese haer te do
egenwoordige rechten alsoo weynigh
V. V. D. D. verklaerden niet haer Tro
en te willen ondernemen. Hy heeft eve
engen / als dat d' Heer Moller ordre soul
et haer Ho. Mog. te concerteren. Den
ergh na Sparenborgh vertrocken den Hee
eest volgens sijn gedane presentatie te ver
ulde doen marcheren twee duysent man
ycke de Princesse Lantgravin duysent m
ock gekomen d' Heer Zeul, om alle de
che saecken by te woonen; d' Heer Haers
Ed. gecommuniceert het Tractaet van d
elve 's anderendaeghs morgens door
en / ende vermeynde dat aldaer geen swa
om 't selve mede aen te nemen: Den
men daer bericht / hoe dat de Stadt nie
drie differentiale pointen / hier voorgem
Heer Wrangel daer van door haer Ed. ge
ock niet konde noch vermochte / gebr
inck inde opgemelde pretensien het min
y sach dat het geheele Duytsche Rijck

de Camer Secretaris Knoop, mede
Alliancie, onlanghs tusschen de Mini-
ig. de Keurvorst van Brandenborgh, en
Augustus gesloten en geteeckent / ende
over des anderen dagghs haer genoegen
n omme de Ratificatie van 't selve Trac-
s noch die weeck naerden Hage af te sen-
V. V. D. D. seer onsmaeckelyck was
kende d' evacuatie van Oostvrieslandt,
ne souden willen disponeeren / om in der-
n 't Landt aen te nemen duysent man
. meynende haer V. V. D. D. uyt ver-
gepretendeerde jalousie van het Ryck de
jdts gelegentheyt ondienstich soude sijn /
o. Mog. ende de Stenden in 't gemoet te
pagnien te laten yeder van twee hondert
e van dese geheele saecke geen kennisse of
ngen ; soo heeft echter sijn plicht gevor-
te voeren dat de saeck van Oostvrieslant
en oock altijdt soodanigh wierde geton-
ngesondeert soude sijn / wanneer de be-
e gelijck wierde versocht / dat oock haer
r van geen ombrage konde nemen / om
doene besettinge den jongen Prince in sijn
h souden soecken te benadeelen als haer
Trouppes yets tot prejuditie vande Sten-
evenwel dese saecke niet verder konnen
soude werden toegesonden / om hier over
en eersten November is weer van Nieu-
Heer Haxthauysen, om aende Heer Keur-
versoecken dat hy tot ontset van Bremen
an te voet en duysent te peerde / en inge-
t man te voet ; Op dien dagh is aldaer
deliberatien dependerende vande Breem-
aersolte heeft by dese gelegentheyt aen sijn
n defensive Alliancie ; sijn Ed. heeft het
e een expressen naer Wulfenbuttel geson-
swarigheyt meer gemaeckt soude werden
n nacht heeft d' Heer Afgesante van Bre-
niet hadt konnen resolveren om yets inde
gemelt / na te geven / ende dat den Velt-
. geadverteert sijnde hadt geseght : dat hy
gedurende de minderjarigheyt vanden Ko-
ninste te relascheren / ende doerom dewijl
Ryck / ende insonderheyt de Vorsten van
Bronf-

[illegible]

dat de Stadt overleverende

[illegible]

lijck eenigh volck soude moet

[illegible]

den Veldt-heer Wrangel, den

[illegible]

Bevorens haer Ho. Mog. Gede

[illegible] November [illegible]

[illegible] het Tractaet van Alliantie

[illegible] alhier in den Hage [illegible]

[illegible]

mas af sendende naer het Hertog

[illegible] tusschen den Koningh van

dat hy Heer van Beuningen [illegible]

weden over de ingredienten ende extensie
en / self over 't point van securiteyt, dat
raventie tot twee-en-seventigh in 't ghetal
weert souden op geheven zijn / maer oock
enige questien die nu waren of hier na ghe-
tadt Bremen *via facti* of met ghewelde te
aer rechte de selve souden moeten vervol-
atie van den Keyser en 't Rijck ende de
ns die van andere Princen / over het selve
n noch discrepant gebleven de pointen by
icutie of demolitie van den Burcht, ende
en van de Sweden haer quota van de vier
n, de Sweden daer van de helft niet sou-
-en-vijftigh, by het Sweedsche verdragh
Sweden bedongen hadden; De opgemel-
nen om over dese twee pointen van haer
den / ende scheen dat daer op wel groote
er evenwel het besluyt van het Tractaet
en.

cht dat de Guarnisoenen in Pomeren soo-
n Dadings twaelf man tot besettingh ma-
de vrede gemaeckt / de Sweden uytwijsse-
maerts schicken / behalven dat men sufti-
stant soude wesen / om de geheele Armée

den, dat de Regeeringh aldaer teghens
dent Kley, ende andere seer t'onvreden
nse op Bremen soo licht voor ghestelt ende

ten procolle doen teeckenen dat sy in de
hadden, of hier na souden krijgen / geen
ler, ende dat de Sweden 't selve niet had-
dat de Stadt soude pretenderen / dat dese
eert soude moeten werden.
eren Johan de Wit, van Renswoude ende
eerden ter Vergaderinge gedaen / is den
nden / dat aen den Heer van Beuninghen
den dat haer Ho. Mog. gheratificeert had-
ensive, den vijf-en-twintighsten October
n den Koningh van Denemarcken, desen
van Brandenburgh ende Lunenburgh ghe-
gh van Vranckrijck den Heer van Milet
dom Bremen, tot weghneminge der differ-
Sweden ende de Stadt Bremen ontstaen /
Hof van Vranckrijck met alle dexteriteyt /

 ende

maer dat in allen ghe
worden / ten minsten m
schen de sameentlijcke D.
sitten met het volck / en
het tweede heeft hy hem
tot verdere liberaliteyten
van een Tractaet / daer
anders van de contrahent
Canceller met dese antwo
tien te doen.

Den voorigen aboudt w
ten Afgesanten van den ne
ween fuijl / mede bzengende /
tendeert / ende by de leste c
afghehandelt.

Het Concept-Tractaet ge
by den Velt-heer geoordeelt
Doch bestondt niet als in eenig

Alsoo den Collonel Haersol
Jurrien Willem en Ernst Augus
niet gehouden soude sijn de H
niet ghevaert sijnde tot het Tra
Hage gesloten / ende insonder
gende Articul van dien bedong
plicht geoordeelt by haer H.
soecken / ende met veel kracht ig
nie met d'interessen van de Co
Ho. Mog. niet alleen vreemd s
heden soude naer sich slepen; e
by dese saecke in nadere delibera
soo haest de hooghstgedachte H
gereet sijn / om de selve niet all
deelen ende subsidien in 't negende
Doch gaven by vervolgh van D
aen haer H.H.M.M. eenige co
haer Armée quamen toe te staec
saeck noodtsaeckelijck dede ver
meene interest van de Contrahen
dien werden toe gestaen aen de C
cel, om dat den Hartogh van
nover niet meer als drie duysen
ende beyde niet een man boven Ha
of souden willen aennemen; Dat
saecke souden werden een groot ge
man te moeten bevinderen / daer d

fte by haer Ho. Mog. sullende toe ghestaen
ick soude syn / dat over de verdeelinge tus-
le geaccordeert / op dat den eenen niet bleve
de profijten quame te genieten ; Ende op
ten gegeven / of met reden haer Ho. Mog.
nnen werden versocht tot stabilissement
Ho. Mog. niet meer voordeel als yemant
n komen te trecken : Ende heeft gemelde
cquiesceert / sonder daer op verdere instan-

Nieuburgh Brieven gekomen van de Her-
ouden ende den negenthienden dito mel-
at de twee pointen / by de Stadt ghepe-
tie differentiael gebleven / nu mede waren

meert met de Protocollen, wierde alnoch
emmenelijck / om eenige nieuwe scrupulen.
yden die gemodereert wierden.
or ghekomen was dat de Heeren Hertogen
en opinie waren / als of haer V. V. D. D.
Hertogen van Hanover ende Wolfenbuttel
t van defensive Alliantie onlanghs in den
tot de voordeelen ende Subsidien in 't ne-
enevens haer t'admitteren / soo had hy syn
. D. over 't selve subject audientie te ver-
denen te vertoonen hoe dat soodanigen opi-
ahenten strijdigh was / en over sulcks haer
voorkomen / maer oock veele ongelegent-
de hebben haer V. V. D. D. verklaert dat
gelecht hadden / en dat sy ghenegen waren
ogen van Hanover en Wolfenbuttel soude
n tot het Tractaet / maer oock tot de voor-
Artijckel van dien bedongen t'admitteren ;
ours te kennen / by aldien haer Ho. Mog.
inuatie van Subsidien tot onderhoudt van
/ gelijck sy verhoopten / ende de ghemeene
chen / dat noch de billickheyt noch 't ghe-
niet soude konnen lyden dat soodane subsi-
ere Vorsten van Hanover ende Wolfenbut-
/ ulfenbuttel geen volck / ende die van Ha-
nan tot d'expeditie van Bremen ghesonden /
t ordinaris Militie aen ghenomen hadden /
oock daer mede haer V. V. D. D. genood-
edeelte van haer Armée van twaelf duysent
door de gemeene saecke geen seeckerheyt /

ende, [illegible] niet alleen [illegible] de [illegible]heyd
[illegible] van de meeste Contrahenten qu[illegible]
doch te beletten, dat den Bisschop van
om andere dangereuse Alliantien te soeken
dat den Keurvorst van Ceulen versocht, d[illegible]
te worden 't geene onlanghs in den Hage
Ho. Mog. ende den Cancelier Bosman w[illegible]
delt, sullende niet wel van goede opera[illegible]
vorst van Ceulen met haer Ho. Mog. i[illegible]
ende als ondertusschen open ende bupte[illegible]
differenten ende reghtmatige klachten tu[illegible]
ende door sijn Cancelier Bosman onlangh[illegible]
sulcks dat hy Collonel Haersolte dese tw[illegible]
door dragen; Hy heeft daer op ghe antwoo[illegible]
in wel te gevallen, doch ondertusschen gel[illegible]
dispositie van haer Ho. Mog. alleen, m[illegible]
trahenten moesten toe stemmen, dat hy
Mog. souden omtrent het laetste alle gebo[illegible]
sints mogelijck was, om alsoo te betuyge[illegible]
Mog. hadden, niet alleen om met sijne
leven in alle vrundtschap ende consid[illegible]
goede officien te cultiveren.

Den vierden Decembris ontfingh men
den Paltsgraef van Zweebrugh desen na[illegible]

Onse vriendelijcke groetenisse, ende ge[illegible]
gende Heeren, bysondere lieve Vr[illegible]

WY en konnen de Heeren hier me[illegible]
by de alnoch continuerenden R[illegible]
vorsten ende Standen des Heyli[illegible]
beswaernissen ende klachten hebben gevoert
werden, vermiddelinge Gebeden, gesa[illegible]
Rijcx aldaer aenwesende Raeden, Eave[illegible]
Roomsche Keyserlijcke Mayesteyt o[illegible]
hooghste opperhooft, aller onderdanig[illegible]
ptie van eenige benabuyrde vande gem[illegible]
by haer daer heenen nerdruecklijck te i[illegible]
nissen door eene *goedelijck vergelijckinge*
de de meergemelde *beswaerde* Keurvor[illegible]
billickmatige satisfactie moge weder va[illegible]
ne Keyserlijcke Majesteyt soodanige *in*
genomen, maer oock op der beswaer[illegible]
daer toe verordonneert heeft;

theydt van de Munstersche Landen / die
yamen te raecken / maer oock / om daer
van Munster niet wierde ghenecessiteert /
ecken ende aen te binden ; Ten tweeden,
t / dat eenmael ter executie gestelt moch-
lage tusschen de Gedeputeerden van haer
an was af ghesprooken ende af ghehan-
eratie komen sijn / dat den Heere Keur-
og. in een nader Alliantie soude treden /
upten executie bleven staen verscheyde
n by den Heere Keurvorst ghemoveert /
anghs af gehandelt / versoeckende over
se twee pointen ten favorabelsten wilde
woordt / dat niet konde weygeren daer
l gelijck het eerste point niet stondt aen de
/ maer daer ontrent alle de andere Con-
hy alsoo niet en twijffelde of haer Hoogh
[illegible]vorghlijckheyt toe brengen / die eenich-
ngen de ghenegentheydt die haer Hoogh
ijne Keurvorstelijcke Doorluchtigheyt te
entie / maer oock om de selve niet alle

[illegible]
[illegible]
[illegible] van den Keurvorst van Mentz ende
[illegible]
[illegible]
e *[illegible] te [illegible]* Hoogh Mo-
Vrienden. [illegible]
[illegible]
ede vriendelijck niet verbergen hoe dat
Rijcxdagh tot *Regensburg* eenige Keur-
yligen Rijcx tegens de selve verscheydene
ert, ende om daer af geholpen te mogen
esamentlijcke der Heyligen Roomschen
voyés ende Gesanten, oock daer op die
onsen allergenadichsten Heere als het
hste bede is aenghebracht, [illegible]
elde *beswaerde* Keur ende Vorsten [illegible]
nterponeren, opdat de gemelde beswaer-
eenmaels afgedaen mogen werden ; [illegible]
sten ende Stenden eene vorderlijcke ende
en, dat daer op allerhooghstgedachte sij-
terpositie niet alleen allergenadighst [illegible]
den instantie ons wegens het Rijck mede

 De

's Duytsche Rijck. Waer op is goetgev[...]
vinden, dat deselve sich dien aengaende [...]
ende wierden ondertusschen versocht [...]
meren, Johan de Wit, Raed Pensionaris
Bootsma, Pallant, ende [...]
len / voor de Heeren die tot uytvoeringhe [...]
ordinaris Ambassade souden mogen wo[r]den
[...] te doen.

Alle de Regimenten van de Lunenborgsche [...]
ver gesonden te worden nae haer oude Qua[rtieren]
van Bremen waren geweest; haer V. D. [...]
haere respective residentien / gelijck d' Heer [...]
fenbuttel, ende voorts naer Zelle om afsch[eyt te]
nemen / ende ingevolge hem tot de rugge [...]
Ho. Mog. verleende permissie / te bequam [...]
hadt inde nieugeprojecteerde defensive Al[liantie]
Ceulen, ende het Huys Bronswijck alda[er]
onverrichter saecke vertrocken; edoch sou[...]
ouden stijl, ende den veerthienden nieuw[...]
stelt werden / alwaer present souden sijn de
van Ceulen ende Brandenborgh, die van
Cassel, om te concerteren over 't effect v[...]
mende tot seeckerheyt vande Stad Bremen,
gebracht soude werden de opgemelde nadere
hy Haersolte vernam souden daer omtren[...]
rinatie sijn; Gisteren was den Generael
lant gesonden / om de leste aldaer gesonden [...]
len / verklarende alnoch haer V. D. P. D. [...]
voceren als de Vorstinne sulcx soude goetvin[den]
dert man met eenige Stucken gesonden bin[...]

Den thienden is ter Vergaderingh [...]
by de Heeren Johan de Wit ende andere
sesden deses gedaen / raeckende het [...]
ren alhier aenwesende Ministers van de[...]
burgh ghehouden / was gepasseert / en[...]
Ministers met de redenen daer, toe d[...]
het ten hooghsten dienstigh was dat de
dienst gecontinueert / ende op de [...]
sufficis niet was / ten ware haer V. D. [...]
middelen by-gesprongen machten [...]
goed gevonden te versoecken de ge[me]lde
hooghgemelde haer V. D. V. D. ende [...]
middelen aen wenden / ende (was [...]
de voorschreve Troupen / by provisie / [...]
dienst aen gehouden ende betaelt mocht[...]

ehouden te versoecken de defectueuse Pro-
e alnoch ten spoedighsten wilden verklaren/
ende gecommitteert de Heeren van Om-
naris de Wit, Crommon, Renswoude,
om een Concept van Instructie in te stel-
ighe vande voorschreve te decreteren extra-
orden gecommitteert/ ende daer van rap-

sche Armée begeven den vyfden Decem-
Quartieren/ daer deselve voor de blocade
V. V. V. D. D. D. vertrocken mede naer
Heer Haersolte op na Hanover ende Wol-
n afscheyt van haer V. V. V. D. D. D. te
rugge reyse naer Hollandt, conform haer
equamen. Den Bisschop van Straesborgh
ive Alliancie tusschen den Keurvorst van
k aldaer niet konnen sluyten/ maer was
ch soude een nader conferentie den vierden
nieuwen stijl deses tot Hildesheim aenge-
n sijn de Gedeputeerden vande Keurvorsten
ie van het Huys Bronswijck ende Hessen
ffect vande conservatorien voor het toeko-
remen, alwaer alsdan weder op het tapijt
nadere defensive Alliancie: Doch soo veel
omtrent niet alle van een sentiment ende in-
eneraal Adjustant Polhelm naer Oostvriel-
sondene Lunenborghsche Trouppes af te ha-
V. D. D. D. de andere mede te sullen re-
goetvinden/ de Sweden hadden drie hon-
den binnen Wilshuysen.
igh nochmaels voort ghebracht het rapport
andere haer Ho. Mog. Gedeputeerden den
t geene in seeckere conferentie met de Hee-
van den Vorst van Bronswijck ende Lunen-
t/ ende onder andere dat de selve Heeren
toe dienende ghepresenteert hadden dat
dat de Trouppes van haer V. V. D. D. in
been gehouden mochten worden/ edoch dat
V. V. D. D. nader gesubsidieert en met geld-
werden: Waer op ghedelibereert sijnde/ is
emelde Heeren Ministers/ dat haer Ed. by
ende derselver Ministers alle goede officien
doenlijck) te wege brengen/ ten eynde dat
visie/ voor den tijdt van twee maenden in
mochten worden/ uyt de subsidie den acht-

en-

in Hollandt daer van aen haer Ho. Mo-
ven / ende ten tweeden, dat hy Haerso
niet konde verbergen dat de contract in
dende gepleecht / allenthalven in den S
sie ende misconentement tegens haer
saechte / dat hy over sulcks al mede verso
tigheyt die saecke nader overleggende / en
behooren considererende / sonder langer
Hoogh Mog. door een simple schriftelijc
dat sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt b
Concordaten, met de Guarantie ende er
wederzijden van de Vorsten / Graven /
op gedragen / als oock de gedesereerde
ten vollen ende effective te helpen main
sulcks door heen gedaen sijnde de Gedep
sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt het
met soo veel meer vertrouwen ende vrie
delen. Den Collonel Haersolte seyde h
dat hy omtrent dit laetste point alle bede
niet alleen met sijne Vorstelijcke Doorlu
ten Raden in sijn presentie / ende dat te
verscheyde particulariteyten kennis had
's Voorigen daeghs had sijne Vorstelijc
ontfangen een missive / raeckende de
Coninghlijcke Majesteyt dede notificer
spoedighsten af te senden / om gemelde
dat hy ondertusschen verstondt / dat
avocatoria & inhibitoria als een Stand
met een Koningh behoorde gehandelt
dat den Velt-heer Wrangel twee du
naer Pomeren wilde senden / en daer als
sijn / wesende met Schepen d'Elve op n
Den Heer Bisschop van Munster
druple Alliantie: Dede oock versoecken
selven tyde.'

De Vorstelijcke Lunenburghsche
ber in gegeven het volgende:

Hoogh Mog. Heeren.

DE ondergeschreven Ministers va
Augustus, respective Hertoge
Bisschop tot *Osnabrugge*, is te
van den *thienden* deses, daer by de sel

. Mog. soo veel beter naricht te komen ge-
aersolte sijne Vorstelijcke Doorluchtigheyt
ite in de saecken van Oost-Vrieslandt wor-
n Staet van haer Ho. Mog. groote jalou-
aer Vorstelijcke Doorluchtigheyt versog-
ersocht / dat sijne Vorstelijcke Doorluch-
/ ende sijn eygen ende ware interest naer
nger uytstel ende voor sijn vertreck haer
stelijcke verklaringe wilde gherust stellen /
eyt van intentie was alle d'Oost-Vriesche
ide executie van dien haer Ho. Mog. ten
ien / ende Staenden van Oost-Vrieslandt
rde arbitrage van haer onderlinge questien
naintenereren ende conserveren / ende dat
deputeerden van haer Ho. Mog. ende van
iet pesint van de Oost-Vriesche besettinge
uchte sijns oordeels soude komen af han-
ef haer Ho. Mog. te konnen verseeckeren
edenachtelijcke redenen hadde ghebruyckt /
oorluchtigheyt naer oock met desselfs Hee-
te wenschen gewenst ware dat hy ontrent
ad gehadt.

elijck e Doorluchtigheyt van den Koningh
e differenten van Bremen, maer in sijne
leeren / hoe dat gemeent was yemant ten
elde differenten te accommoderen / maer
t met den Koningh van Sweden niet per
nd van het Rijck geproedeert / maer als
lt te worden. Men had tot Zelle advijsen
uysent man te voet uyt het Sticht Bremen
lreede vijf hondert man vertrocken soude
naer Attelenburgh gebracht.

toonde sich mede ghenegen tot de qua-
en / soo by Ceulen als Nieuburgh ten

Ministers hebben den sesthienden Decem-

n de Heeren *Georgh Wilhelm*, ende *Ernst*
tot *Brunswijck* ende *Lunenburgh* ende
r handen ghestelt u Ho. Mog. Resolutie
re versocht worden dat zy by haer Vorste-

noodtsaeckelijck gelt van doen hebben, so
ernstigh versocht dat gelieven soodanige o
subsidien metten eersten, ende sonder uy
liteyt gebracht ende betaelt werden, end
legentheden, tot eenen irreparable preju
tigheden vervallen souden, indien met le
vitable afdanckinge souden moeten proced
na soo meenige preuven van affectie teg
tot reghtvaerdige klachten soude willen gev

Weerde den veertienden Novembr
voorleden Jaers / was soo aende Vorst
Graef Edzard Ferdinand van wegen haer
dat deselve ten spoedighsten eenige perso
herwaerts senden volkomentlijck geinstrue
overslach te maecken / wat / ende hoe
hinge vande Landschap Oost-Vrieslant
genomen / ende wat middelen tot verval
den dienen ingewilligt te werden ; Do
noch toe niet en waren verschenen / maer
trarie den Resident de Groot den eene
sijn overgegeven memoriael had gereme
tot die tijdt toe geen bescheyt bekomen
Bronswijck ende vanden Hartogh van W
Prince haeren Soon ende Neve / niet
senden van eenige Gecommitteerden he
Gecommitteerden van de Stenden me
het middel van haer Ho. Mog. Ver
hadden verle consideratien inde de
ende opbrengen vande bewuste capitale
lijcke Lunenborgsche volckeren te
gevolge ende aenkleven van dien / als
den ende verdragen / daer van haer
men / ende haer Ho. Mog. sich
lijcke affectie ende genegentheyt
houdenisse / conservatie / ende
nodigh geacht / haer Vorstelijcke Do
alnoch ten spoedighsten als voore
last ende geauthoriseert / herwaerts
eyndelijck eenmael by de handt genom

n, soo werden u Ho. Mog. hier mede seer
nige ordre te stellen, dat de noch te betalen
der uytstel, ten Comptoir van de Genera-
, ende te consedereren, in wat voor onge-
prejuditie, haer Vorstelijcke Doorluch-
net ledige handen tot de noodige ende inc-
rocederen, niet konnende gelooven dat
tie teghens desen Staet men haer oorsaeck
en geven.

Geteeckent

D Muller.
Ab. Wicquefort.

nber ende den veertienden December des
Vorstinne Douariere / als aenden Heer
n haer Ho. Mog. vriendelijck geschreven /
persoonen soude willen committeren ende
instrueert / omme met haer Ho. Mog. een
le hoedaenigen verseeckeringe ende versteec-
eslant by die tijds gelegentheyt by der handt
verval vande onkosten daer toe noodigh sou-
; Doch alsoo deselve Gecommitteerden tot
maer wel die vande Stenden, ende ter com-
een-en-twintighsten December lestleden by
geremonstreert / dat de Vorstinne Douariere
komen hebbende vande Heeren Hertogen van
van Wirtenbergh als Voormombers vanden
niet over haer hadden derven nemen het af-
en herwaerts / dat ondertusschen de hoogh-
n met eenige Heeren Gecommitteerden uyt
rgaderinge in besoignes geweest waren / ende
ifficulteyten gemoveert tegens het inwilligen
itale Schattingen tot onderhout vande Voor-
egenwoordigh aldaer ingequartiert / met den
als fecundigh tegens d' Oost-Vriesche accog-
aer Ho. Mog. de maintenue hadden aengeno-
doorgaens by continuatie uyt vriend-naburn-
hoe langs hoe meer lieten ter herten gaen de be-
nelvaert van Oost-Vrieslant, soo hadden sy
e Doorluchtigheyt te versoecken / dat deselve
ren eenige Gecommitteerden / volkomen ge-
erts mede senden / op dat soo goeden werck
genomen ende door haer Ho. Mog. interpositie

 tot

verder als in de Vestinghe van Lieroort w
tegens die met haer Ho. Mog. opgerecht cap

Ende of wel den Commandeur tot versc
delijcke actie / voorwende daer toe van haer
te sijn / soo hebben nochtans hare hoogh-V
gelooven konnen / alsoo zy niet hoopten / d
geclausuleerde capitulatie souden willen inf
houde der selve beswaren / ofte oock meer-
lijcke Genade als Voormonderesse in de hoo
ofte administratie turberen / ende dat noc
lijcke Lunenburghsche Volckeren op haer
hortatie ende aenwijsinge tot onderhoudt end
den in het Landt waren gekomen / ende
Huysen ende Plaetsen gelogeert geworden;
luchtigheden van Brunswijck en Lunenbur
Alliancie begrepen / met intentie van allerzi
by welcke alsoo gelegene circumstantien m
gie hadde behooren te nemen / dewijle vo
Keyserche, ende Hessische Troupes in a
sen sonder verhinderinge quartier ghenom
ende buyten alle twijffel dat die Onderda
gantsche Landt / den jongen Heer Prince
Huys erffelijck waren toebehoorende.

Verhoopten derhalven niet dat des ho
nen tegens die selve *in ejusmodi casu necessi*
tot tegenstandt geanimeert worden; V
gants dienst ende vriend-nabuyrlijck der
dese soo hooge beswaernisse op het voord
remedieren / ende den gemelden Comm
actus teghens den klaren inhoudt van de
soodanige ordres toe te senden / ten eynd
mando in de voorgenoemde Vestinge va
Vorstelijcke Genade in hare Hooghey
te Volckeren niet verhindert / noch vo
buyten voornemen mocht. Door dien
sich seer beswaerde over het ongelijck
door die van het Huys Lieroort in C
daen / waer over hy Heer Bisschop
Oost-Vrieslandt, als eene neutrale P
Alsoo nu haer hoogh-Vorstelijcke Ge
van meer-hooghgenoemde Heere Bis
ende van meeningh was by dese voo
naer uyterste vermogen te conserveren
Oost-Vrieslandt van sijne Vorstelijcke
schoont was; Ende hoopten haer Hoo

oort was streckende / handelende alsoo
hte capitulatie.
t verschooninge van dese onverantwoor-
n haer Ho. Mog. geauthoriseert geweest
oogh-Vorstelijcke Genade het geensints
ten / dat haer Ho. Mog. die soo stercke
len infringeren / ende haer teghens in-
meer-hooghgemelde haer hoogh-Vorste-
de hooge Lands Overigheyts jurisdictie
at noch weyniger / door dien die Vorste-
haer Ho. Mog. vriend-nabuyrlijcke ad-
udt ende betalinge derselver niet als vyan-
/ ende oock in geen andere als onbesmette
rden ; Boven dien soo waren hare Door-
nenburgh met haer Ho. Mog. in effective
allerzijds hare Troupen te conjungeren /
atien men hier over met reden geen ombra-
uijsle voor dese tijdt selfs de Mansveltsche,
rs in alle onder het Canon gelegen Plaet-
ghenomen hadden. Oock soo was bekent
nderdanen van die Plaetsen soo wel als het
Prince ende het Vorstelijcke Oost-Vriesche
le.
des hooge Lands Overigheyts Onderda-
necessitatis souden gesalvaguardeert / ende
n ; Versocht dieswegen haer Hoogh Mog.
ck derselver goede ghelieste mocht wesen /
t vorderlijckste ende ten allerspoedighste te
Commandant (die alreede meer diergelijcke
an de voorgedachte capitulatie had gepleecht
eynde hy hem in die limiten van zijne com-
nge van Lieroort houden / ende haer hoogh-
gheyt ende het logeeren van die meergedach-
ch vorders diergelijcke attentaten ende proce-
dien oock den Heere Bisschop tot Munster
lijck sijne Vorstelijcke Genade Onderdanen /
in Guarnisoen leggende Soldaten aen ghe-
op hooghgedachte Vorstinne Douariere van
e Princesse des Rijcks / satisfactie begeerde;
e Genade soo wel van haer Hoogh Mog. als
Bisschop die neutraliteyt hadt ghenooten,
voormunderlijcke Regeeringe sich daer by
veren / ten welcken respecte het Vorstendom
lijcke Genade van Munster tot nu toe ver-
hoog-Vorstel. Genade het verder verschoont

 soude

Sedert klaegden die van Embden dat en hondert man / in plaets van 't Landt der gemelter Stadts Huys ende Borg garde by haer gelegt was / ... daer tegens sy drie hondert man uytge... piteyn te versorcken de voornoemde Borg... des aen haer te communiceren / versoeck... niet qualijck souden willen nemen / ma... te laeten wedervaren. De voorsz ... van Ommeren ende andere.

De deputatie vande Heeren Cant, Gl... tighsten Februarii aen de Princesse Douarie... ondertusschen geene feyteiijcke executien ... Trouppes / aldaer geinquartiert / by de... worden.

De Gecommitteerden der Stenden ... hier te kennen gegeven dat sy soo aen haer Gecommitteerde al eenigen tijdt herwaerts bedroefden ende desolaten toestant / waer... inquartieringe vande Lunenborghsche Trouppes sy hadden wel ghehoopt haer Ho. Mog... laetstleden by de Vorstinne Douariere e... effect soude gehadt hebben / maer niet ... of wel haer haer Ho. Mog. doenmaels ... riere hadden geschreven dat sy de Stenden ... verhoudt vande voorschreve Lunenborg... verricht souden sijn niet konden noch ... selve alles buyten respect / ende effect ... dien tijdt of arger / jae Vyandtlijck ... met die aen haer toegeschickte klachten dienaer, onbehoorlijcke executien, exacti... meubelen / voeragie / ende andere sa... vam alles te willen vernielen / ... klaerlijck bleeck / dat de Lunenborgh... 't Landt / maer tot desselfs oppre... Vaderlandt / ende de onschuldige In... van Engelant uyt bloote resserie ... waren gedeclareert / ende getract... Ho. Mog. verstonden die Trouppen ... Vyanden te tracteren / maer ... Ho. Mog. in consideratie van d' ... lingh die vast ende heyligh beloof... ringe vande voorschreve Lunenborgh versoeckende diechalven nochmaels ... sten door serieuse brieven aende ...

t een Lunenborghsche Capiteyn met twee
nd t' te defenderen / soo wel Oversten als
allwaer een-en-twintigh man tot Sauve-
ijck overvallen ende geoccupeert hadden /
sonden hadden / om de voornoemde Ca-
borg wederom te verlaeten / ende sijne or-
oeckende voorts dat haer Ho. Mog. sulcx
maer hun in desen de beloofde maintenue
Missive is gestelt in handen vande Heeren

, Glinstra , ende Dreuws, is den twin-
uariere toegeschreven / met versoeck dat
ien tot onderhout vande Lunenborgsche
der hant genomen of in 't werck gestelt.

hebben haer Ho. Mog. ondertusschen
haer Ho. Mog. als aen der selver Heeren
erts soo by monde / als by geschrifte den
aer in haer Vaderlant door de feytelijcke
pers geset was / gedemonstreert hadden;
Mog. missive vanden vierden Januarii
e ende desselfs ghemelde Raeden meerder
leerwesen het contrarie vernomen; dan
s aende hooghgedachte Vorstinne Doua-
en haere Heeren Principaelen tot het on-
rgsche Troupes / bevonden sy naerder on-
willen constringeren / soo was doch het
t geweest ; ter contrarie hadt men van
beginnen te hypsen ; Ende kon het selve
n / als het door schieten van een Pacht-
rien van gelt sommen / af persinge van
echten / mede van verdere bedreygingen
iger gedoceert werden. Uyt het welcke
bsche Troupen niet tot defensie van
waren ingevoert. Ende naer dien haer
gesteenen van dien by sijne Majesteyt
desen Staet / voor openbaere Vyanden
/ soo wilden sy niet verhopen dat hare
n 't Landt gekomen te sijn om haer als
r noch vastelijck vertrouwen / dat haer
eyt ende Justitie haer noch ende eyn de-
maintenue / ende desselfs effect of af voe-
sche Troupes souden laeten genieten /
mes seer dienstelijck / dat een spoedigh-
ne Douariere / als mede den Oversten
Friese,

in quade Gevangenisse gewoonen/ ma
gearresteert ende geconfisqueert.

Den elfden Maert quam den Heer (
tot Embden. Wierdt onder 't losbranden
de Ridderschap/ Steden/ ende den de
verscheyde Carossen geconduiseert naer s

Terstondts sijn hem uyt den naem va
verwellekomen de Heeren Drossart ende
Emderlandt/ ende hebben uyt den n
een reyse wilde doen naer Aurick, als
hem mondelingh te mogen spreecken.

Des anderen daeghs den tweeden n
stijl/ heeft den Heer Cant aen de hoogh
den volgenden dagh tot Aurick soude kom
noemden Drossard van Embden hem ke
Aurick verstaen te hebben/ dat het V
ende dat hy dienvolgens sijn reyse derwa
gravenis/ sulcks als mede hooghgeaa
speciael aenschrijvens had bekent gemaeck
Heeren Epeus van Glinstra ende Johan Dr

Op naerder versoeck van weghen de
Heer Drossard van Embden voornoem
Mog. Gecommitteerden tot Aurick s
sesden ouden ende den sesthienden Ma
ende naer dat zy de ghewoonlijcke civi
selven dagh met de Vorstelijcke Raden
præliminaria en ingredienten/ die tot het
dagh soude dienen/ te adjusteren.

Sulcks de gemelde Heeren Gecom
den achthienden Martii nieuwen stijl h
vertrocken/ met intentie omme soo v
Lande-dagh binnen Aurick voornoem
den ende den drie-en-twintighsten Ma
nemen.

Den thienden ouden ende den twi
scheenen ten Huyse van Burgermeest
ende hebben soo mondelijck als schri
de noodsaeckelijckheyt van dat de Grie
met voorder versoeck dat de selve ge
dagh reysende te qualificeeren/ om m
den tot het effect van soo een goede
positie by haer gedaen.

Den veerthienden ouden ende de
van Embden vertrocken naer Aurick,
leght de ghewoonlijcke complimenten

maer oock alle syn bybehoorende Goederen

er Cant, een van de Gecommitteerden/
den van Canon door Gedeputeerden uyt
derden Standt verwillekomt/ ende met
r syn Logement.
van de Vorstinne komen begroeten ende
nde Amptman der Stadt Embden ende
n naem als vooren versocht dat syn Ex.
alsoo hooghgemelde Vorstinne versocht

ouden ende den twaelfden dito nieuwen
oghgemelde Vorstinne geschreven dat hy
komen/ doch des avonts heeft den voor-
komen aen seggen by aenschryvens uyt
Vorstelijcke Fraulingh was overleeft/
waerts wilde uyt stellen tot naer de Be-
nelde Vorstinne des anderen daeghs by
eckt. Ondertusschen quamen oock de
Dreuws.
de Vrouwe Vorstinne gedaen door den
mt/ van dat sy de komste van haer Vo.
souden verwachten/ syn de selve op den
artii nieuwen styl derwaerts ghereyst/
rialia hadden af geleydt/ syn noch dien
n ghetreden in conferentie/ om alle de
t uytschryven van een algemeene Land-

mitteerden op den achtsten ouden ende
wederom van Aurick naer Embden syn
eel tyds aldaer te verblyven tot dat den
t (dat wesen soude den derthienden ou-
artii nieuwen styl) syn aenvangh soude

tighsten nieuwen styl syn de selve ver-
ren ende Raedt der Stadt Embden,
elijck genotificeert ende gheproponeert
iel behoorde te worden ghefortificeert/
n hare Gedeputeerden naer den Land-
t alle goede officien de Leden der Sten-
t te helpen disponeren. Volgens ma-

vier-en-twintighsten nieuwen styl syn
ende hebben des anderen daeghs af ge-
aen de Vrouwe Vorstinne Douariere/

verklaerden ghemelde Gedeputeerden
wegens de securiteyt van 't Landtschap
sche Krijghs-volck / ende dat op de
laetst tot Lier was uytgeschreven / en
daer tot Aurick uyt geschreven souden h

Sy versochten mede in specie / dat
ren, van dat geen uytheemsche Heere
mede de Hertogen van Wurtenburgh
mochten worden geadmitteert.

De Heeren Gecommitteerden hebben
geen reflexie konde worden genomen o
leen op den Landt-dagh die tegenwoo
op 't versoeck van de drie Leden der St

Ende belangende het tweede point
ringh by de uytheemsche Heeren in d
daer over souden addresseren moeten aen
committeerden in Oost-Vrieslandt daer

De ghemelde Gedeputeerde Steund
swaernissen van de Huysluyden, van
tijdt met af en aenvoeren van allerley
seer wierden gheincommodeert / verso
specie te mogen hebben vergoedinge h
onder weege waren doodt gebleven.

Vorders hebben sy versocht dat de
stellen / dat het eynde Dijcks / gheleg
tresse van Lieroort, 't welck haer H
vanhet laetstleden tot Lier synde / h
stersche Volckeren daer achter souden
om mocht werden op gemaeckt / op
geweyd souden mogen werden.

Dat van ghelijcken de Sluysen en
sloten waren / om het water door de
nu mochten worden geopent / alsoo h
heel Bonder Nieuland met het water

Op het eerste point hebben haer
met de Vorstelijcke Raden te sullen
schiedt / ende heeft de Heer Wiarda
werck te hebben / en dat de ge[illegible]
[illegible].

Op het tweede point / datze [illegible]
gers tot Lieroort om den afgegraven
te laten maecken / als eenighsints
schieden / op dat de Huysluyden ha
ploegen ende beweyden.

en te vreden te sijn in conferentie te treden
sap ende 't evacueren van 't Lunenburgh-
: continuatie van den Landt-dagh / die
nde dat sy vervolgens den Landt dagh al-
n houden als niet gedaen.

at haer Ho. Mog. haer wilden maintene-
eren tot de Regeeringe (denoterende daer
h ende Lunenburgh) als Voormomberen

ien op het eerste point geantwoordt / dat
n op den Landt-dagh tot Lier ; Maer al-
voordigh tot Aurick was uyt gheschreven
tenden selve.

t / raeckende het bewindt van de Regee-
dese Landtschap / dat de Standen haer
en haer Ho. Mog. ende dat derselver Ge-
er van niet en waren geinstrueert.
iden hebben noch voor ghedragen de be-
n dat sy met Wagenen en Peerden dage-
n soorten van Ammunitie van Oorlogh
oeckende daer over intercessie / ende in
van ses Peerden en andere Beesten / die

e Heeren Gecommitteerden wilden ordge
egen in Averledinger Landt over de For-
hoogh Mog. Gecommitteerden in Sep-
adden doen slechten / om dat geen Mun-
n hebben konnen marcheren / nu verder-
n dat de Landen wederom geculitveert en

de nieuwe Schans die in September ghe-
Bisschoplijcke Volckeren op te stoppen /
t pericul nu scheen over te sijn / en een ge-
leef beset.
Ho. Mog. Gedeputeerden aenghenomen
preecken / 't welck naderhandt is ghe-
erklaert / geen kennis van dit gheheele
sseerden ofte beschadighden sich aen haer

en schrijven aen den Commandeur Sy-
Wijck by de Ingelanden soo hoogh waer
nder prejuditie van de Fortresse kon ghe-
Landen wederom souden moghen be-

 Op

Ten ware de Stenden onder haer... praejudicê (welcke haer Ho. Mog. ... wilden geven) sich lieten disponeren om... vervolgens tot de saeck ten principalen te... nomen hebben te sullen doen ondert acte.

De Stenden van de propositie gehoort... gen geprotesteert als sijnde suchtigh tegen... Waeromme sy aen haer Ho. Mog. ... seecker Geschrift van date den een en tw... tighsten Martii nieuwen stijl / daer by te... tie te geven aen haer verdragen ende on... righeden der Landt-daghs Comparanten... neren ten overstaen van eenige Vorstelijck... ten dat de voorschreve visitatie mocht ge... Mog. Gecommitteerden / welck verso... slagen / alsoo altoos by de selve gebruyck... Volmachten geschieden by eenige Gec... staen van een of meer Gecommitteerden.

De voornoemde Heeren Stenden he... schrift 't welck sy intituleren Receuil va... Aurick, en der Stenden van Oost-Vri... twintighsten Martii *stilo loci*.

Edele Mog. Heeren,

U Ed. Mog. hebben de *Stenden* van... lies, voorts naer derselver aenk... ghenotificeert, dat wel geschrev... en waren, dat van sijne Keyserlijcke Maje... dat eenige vreemde Volckeren in dese... geert, ende daer door dese Stadt als gebl...

Dewyle nu buyten behoorlijcke quali... daer benevens de *Stenden* onder de wap... den, maer *libera vota* de accoorden co... ghens van haer Vorstelijcke Genade... *mend* hadden versocht contentement... ander.

Of nu de versochte deslogeringe ge... righ niet ondersocht, uyt begeerte d... Mog. niet op te houden.

Maer noopende het *eerste*, is maer... de *Stenden* selfs, maer aen eenige Gede... deringe der *Stenden*. maer in u Ed. M... van de Rijcx-Hof-Raed, als mede sek...

d'een of d'ander acte van non-
teerden haer presenteerden te
positie aen te hooren / omme
komen / suicks als sy aen ghe-

nde / hebben in instantie daer te-
accoorden ende oudt herkomen:
mitteerden hebben overgelevert
nsten ouden ende den een en der-
n / om geen indracht of præjudi-
komen / dat zy de Gevolmach-
en souden konnen laten exami-
committeerden / maer versoch-
en ten overstaen van haer Hoogh
n de selve absolutelijck is af ghe-
ck is geweest / dat de visitatie der
itteerden uyt de Stenden ten over-
sijne Vorstelijcke Genade.

mede over gheleert seecker ghe-
se jegenwoordige handelingh tot
de ghevoeghlijckheyt van daer den

t-Vrieslandt sonder eenigh tijdt ver-
st alhier, met behoorlijck respect
, maer die Stenden niet versekeert
yt de selve confirmeert. Ten tweeden
dt ende Dorpen daer omtrent ghelo-
ceert ware.
tie niet en koste werden getracteert,
n geen Landts-dagen en kosten hou-
rm moesten hebben, dat zy dien vol-
mede den Heere Graef *Edzard Ferdi-*
het eene, ende deffogeringhe in het

edt, hebben de Stenden soo nae u keu-
Tractaten, te faciliteren, ende u Ed.

verse gemaeckte difficulteyten niet aen
nteerden derselver, ende niet in Verga-
Logement, seecker *Extract Protocolli*
Formulier van den *Eed* ge-exhibeert.

tegenwoordige ; Maer dat sy oock daer
presteren , dat alles wat tracteert werd
ghekomen,

Waer op echter de Vorstelijcke Hee
ende niet anders gheantwoordt , als d
hoort.

De *Stenden*, om alles te doen wat hu
woordelijck, hebben oock eyndelijck h
verklaert, soo wanneer hun, of ten min
positie eerst mochte worden gecommun
tot prejuditie der *Stenden* begrepen, dat
tie souden aen hooren, ende u Ed. Mog.
ren Raden voor te dragen..

U Ed. Mog. hebben daer op de *Stende*
der amplieert, maer dat aen de Stenden
Vorstelijcke Raden koste werden toege
lijcke Genade voor sich, ende in den nae
ders, de propositie hadde belieft te subscri

Dit is de *Stenden* gantsch onvermoedelij
mentele Wet van ons Landt, dat niet n
tie, als in het uytschrijven gheweest, t
En soodanigen wat buyten consent der S
saecke, daer van moesten hebben *visie*
duytse Tale, ende kracht van dien, sy w

Insonderheyt dat de *subscriptie* van ha
ge van de andere Heeren *Vermonders* sou
Vorstelijcke Genade alleen , als waer in
ment, soo wanneer sijne Hoog-graeffeli
consenteerde.

Maer op het aller onvermoedelijckste
Vorstelijcke Heeren Raden sich verklae
ste te sijn.

En blijckt uyt desen allen, waer op de
dinge naer den *Hage* ghedeclineert, te
staten te treden, maer de *Stenden* door
diceren.

Overmits dan de *Stenden* sich inallen
juditie, ende soo veel mogelijck ghe
Daer teghens de Vorstelijcke Heeren
willen.

Echter door dese obstinaetheyt d'a
ken, ende haer Hoogh Mog. maintene
ceert.

Gelijck dan insonderheyt door haer i
ten consent der *Stenden*, tot onderdr

oven ghenoechsame cautie wilden
ochte, stricte soude werden nae

Raden even obstinaet ghebleven,
opositie moeste worden aen ghe-

enichsints mogelijck ende verant-
in sich gevoeghlijck getoont; ende
n twee of drie uyt de Stenden de pro-
erts, om te sien of oock yets daer in
als dan de propositie onder protesta-
socht, sulcks de Vorstelijcke Hee-

ericht, dat de propositie in een an-
of eenige van dien geen visie van de
en, daer benevens dat haer Vorste-
van de andere Heeren Mitvoormon-
eren.
k voor gekomen, sijnde een funda-
er en mach influeren in de proposi-
waere met consent der Stenden,
nden, naer ghelegentheydt van dese
n te overwegen, of door de Hoogh-
rden geprejudiceert.
Vorstelijcke Genade met byvoegin-
sijn ghescheidt, ende niet van haer
le Stenden souden nemen contente-
ke Genade Edsard Ferdinand daer in

s de Stenden voor ghekomen, dat de
dese Resolutie de laetste ende uytter-

Vorstelijcke Heeren Raden de besen-
veten, om niet in de Hooft-Tra-
diergelijcke aenmoedinghe te preju-

waerin sy buyten hare uytterste pre-
t, ende gheaccommodeert hebben;
Raden niet het gheringhste wijcken

orden t'eenemael worden in gebrooc-
in van voortgangh, ghepreiudi-

oeren van vreemde Volckeren, buy-
kinge des Onderdanen, ende vernie-
tinge

gen. Ende dienvolgens eenighe Ver-
foignes / dewelcke inspecie gemstruee
fortificeeren van Grierzijl, ende ander
Sy hebben oock mede doen voordra
lutie van date den tweeden Martii / D
me van duysent Rijcxdaelders tot b
maenden of Turckenstuir, alsoo haer
dat, den Rijcx-penninghmeester deselve
doen executeren; al het welcke wederc
ken / dewelcke dienden gepræveniert t'te

Noch is aende gemelde Staten v
Mog. Resolutie vanden tienden Mar
soeck vande Heere Ioost Hane tot Opga
betalinghe van vacatien en verschooten
als hy sijn Neve Ionckeer Freytach He
inde commissie die sy gehadt hebben ind
en-festigh.

Den drie-en-twintighsten Martij nie
den stijl / heeft de Vorstinne Douariere
maecken / dat sy met communicatie en
Ferdinand tot de bewuste conferentie h
neck ende hem Wiarda, waer van ken
den hebben daer ilico op geresolveert gee
admitteren in saecken raeckende de Reg
tige redenen / (soo sy seyden) ende insp
Lunenborgsche Krijsvolck (daerom da
gen. Wat middelen en persuasien by
gebracht / om de Staten te disponee
over 't hooft / sich onder soodane prot
hebben sy evenwel niet konnen geperm
is dat den Heer Drews een visitie soude g
stinne Douariere / en deselve trachten
te persuaderen / om een ander Comm
de Croneck te [illegible] / welck sy
leggen.

Des anderen daeghs sijnde den vie
den derden April nieuwen stijl / sijn de
Heeren Gecommitteerden [illegible]
mersbeeck en hebben uyt den naem
gerapporteert / dat het haer seer
dorsden ondernemen te recuseeren soo
hadden geordonneert / dat sy met be
lichept souden konnen weygeren eenige
haer Ho. Mog. Gecommitteerden end
te geven nu wel liet passeren. Dat sy

committeren tot de voorschreve be-
geauthoriseert mochten zijn tot het
tjaeckelijcke passen.

ingevolge van haer Ho. Mog. Reso-
er. Ed. gheliefden te furneren de som-
ngh van de ingewilligde Rommer-
Mog. in seeckerheyt bericht waeren
or den Bisschop van Munster soude
nieuwe commissien soude veroorsaec-
nden.

ghedragen in gevolge van haer Ho.
festien hondert ses-en-sestigh het ver-
tendereende omme te mogen hebben
eyskosten / soo by hem Vertoonder
tot Godens uytgeleght ende verdient
Hage, Anno sesthien hondert een-

ne stijl / ende den tweeden April om
door den Heere Wiarda doen bekent
e goetvinden van Heer Grave Edsard
nde ghecommitteert den Baron Cro-
sse gegeven sijnde aende Heeren Sten-
ns den voornoemde Baron te konnen
ringe van 't Lant / om veel gewich-
ie / om dat hy gearbeyt hadt om het
nu de questie was) in 't Land te bren-
aer Ho. Mog. Gedeputeerden sijn by
n van dit te willen laten passeren ende
statien als sy souden geraden vinden /
neert worden. Soo dat goetgevonden
ven aende hooggemelde Vrouwe Vor-
oor redenen tot die materie applicabel
issaris in plaets van gemelde Baron
s voorwoerdt / in consideratie te sullen

en-twintighsten Martij ouden / ende
voormiddaghs aen 't Logement vande
Vorstelijcke Raeden Wiarda ende Am-
nde van wegen hooggemelde Vorstinne
it was voorgekomen dat de Stenden
nige Raeden als sy tot de conferentien
gesondeerder Redenen ende meerder bil-
yt de Stenden / die sy ten respecte van
om geen retardement aende besoignes
ienvolgende aen dit versoeck wegens de

 Sten-

Men heeft in desen geen eenpaeigh co
de Vorstelijcke Raden / dat tot beset
Vrieslandt (insonderheyt als de Griet
de drie hondert man die tot Embden
nooden sijn duysent koppen. De Ged
op verklaert / dat tot de besettingh va
ses hondert mannen van nieuws te w
quote by yeder te dragen / als naderh
lijck mede naerder reglement soude m
mandement generael ende particulier o
groot misnoegen van haer Ho. Mog.
keruis de Stenden voor thien a twaelf
vervolghens de besoignes wierden ghe
Stenden geen finale resolutie komen n
komste.

Den een-en-dertighsten Maert ou
Stijl sijn haer Hoogh Mog. Gecommitt
den / eenige Gedeputeerden van de Sten
Grietzijl, om naer genomen inspectie
of ende hoe het fortificeren van die Pla
te worden. Tot welcken eynde ontbo
Groeningen, de welcke benevens een
van het Vorstelijcke Huys / als mede
daer hadden laten komen een projeet
als mede op gestelt een begrootinge v
vier en veertigh Gulden.

Den derden ouden ende den derthiend
den aen haer Ho. Mog. Gecommitteer
men op de securiteyt ende versekeringe
ende de delogeringe van de Lunenbu
ficeren van Grietzij.

Des anderen daeghs sijn de Vorstel
len verklaren op het geen haer van
was overgelevert / raeckende de securi
't Lunenburghsche krijghs-volck /
hebben de Heeren Amersbeeck ende
geseydt niet geauthoriseert te sijn o
om te insisteren om te hebben betal
de onkosten der Lunenburghsche Vo
ingekofte vivres ende ammunitie va
Hoogh Mog. Gecommitteerden we
lijck moesten werden voor gestelt / s
Stadt Embden waren overgelevert
mede op haer versoeck soude werden
ten persisteren by haer voorige begeer

R

komen uytwercken / sustinerende
van de Frontier-plaetsen van Oost-
oude werden ghefortificeert) boven
Guarnisoen lagen / noch souden van
eerden van de Stenden hebben daer
voorsz Plaetsen ghenoegh soude sijn
en / op soodanige verdeelinge ende
dt soude werden geconvenieert. Ge-
n worden gemaeckt / over het com-
dese Troupes. Doch alsoo zy / tot
Gecommitteerden en buyten derselver
ghen hadden ghedimitteert / ende
apeert : Soo en is van weghen de
ghebracht worden voor derselver aen-

n ende den thienden April nieuwen
rden / benevens drie Vorstelijcke Ra-
n ende Stadt Embden gherepst naer
tulair te overleggen ende examineren
s behoorde by der handt ghenomen
n is den Ingenieur Rustingh van
vanden Honaert sijnde Ingenieur
och een die de Heeren van Embden
aftteeckeningh heeft ghecoucipieert /
de kosten / begroot op acht duysent

n April nieuwen stijl hebben de Sten-
n behandight hare Resolutie / ghenо-
an de Landtschap Oost-Vrieslandt /
lsche Troupes / mitsgaders 't forti-

ke Heeren Raden versocht haer te wil-
gen de Stenden des daeghs te vooren
t van 't Landt / de verseeringe van
het fortificeren van Grietzijl. Ende
immelaer, als doen in de conferentie
enige pointen te beantwoorden / maer
h van de overgelevende declaratie van
teren / ende rembourssement van de
Oorlogh. Waer op van weghen haer
geantwoordt dat alle pointen ydente-
ls als de selve by de Stenden ende by de
ende dat dienvolgende successivelijck
ghedelibereert / soo sijn zy evenwel willi-
e / om te hebben rembourssement van

Aengaende de Fortificatie van *Grietz*... ghenomen, en daer by allerhande bede... de sich des verstaen, voorgevallen, ove... stelt waer d'onkosten te vinden, veel w... hoe hoogh de selve loopen sullen, in all... konnen toe staen, dat aldaer vreemde V... een vreemdt Commandeur bestelt. Soo ... lieven te nemen, dat de selve sich hier... al-vooren dese vreemde Volckeren uyt ... geert.

U Ed. MOG.

Dienstwillig...

de Sten...

Den volghenden dagh hebben de ... daer op ghestelt.

Edele Mogende Heeren.

ALsoo aen zijden van Gedeputeerd... overgelanghde, alsoo ghenoemde ... moeden geheel imperteert ende h... ken ende het reglement te formeren, ... sich beter soude geschickt hebben *à tem*... ende niet alleen het onderhoudt van di... verhandene volcker, voor die tijdt har... Ho. Mog. aenschrijvens van den *achtst*... ber *sesthien hondert vijf-en-sestigh*, me... *realiter* te besorgen, maer oock het t... *nitien*, *Vivres*, *Fortificatie-wercken*, ... ven te rembourseren. Soo heeft men ... dingen, dat aleer ende bevoor het aen... ment *re ipsa* uyt ghevolght, men sich ... toereckelijcke verklaringh *punctuatim* ... ven alle behoorlijcke middel ende wee... ke expresse bedingh, soo heeft men ... ke Heeren Committeerden beweeghli... overgeleverde Articulen in specie will...

wel d'oculaire inspectie is in
kheden, selfs voor soodanige
ıochtans noch niet is vast ghe-
pertinente staet ghemaeckt,
alle de *Stenden* gheheel niet en
·en werden geleydt, veel min
u Ed. Mog. niet qualijck ghe-
en konnen finalijck verklaren,
Vrieslandt sullen sijn ghedeslo-

an Oost-Vrieslandt.

Quorum jussu

H. Westendorp.

elijcke Raden haer verklaringh

der *Stenden* in derselver voorgifter
rklaringh *ordo agendi* teghens ver-
in futurum d'onordeningh te maec-
ostere urgeert worden wil; Hoewel
praterite een aenvangh te maecken
n 't Landt tot dienst ende defensie
aenwesentheydt achtervolgens haer
Dctober ende *seventhienden* Novem-
der Landt-daghs propositie conform
u toe gedane verschot wegens *Ammu-*
le andere noodtsaecckelijcke uytga-
ghnoodigh geacht sich expresse te be-
oerde onderhoudt, ende rembourse-
p die van tegen-partye buyten dat niet
et in laten kan, ende sich dienthal-
voorbehouden hebben; Onder welc-
h eyndelingh op der hooghaensienlijc-
s aenspreecken sich op de voorschreve
vernemen laten, edoch dat daer door
Ltttt 3. geen-

IV.

De Patenten moeten noodtwendigh o
als eenigh Landts ende over Heer, uytge
ende Wetten van de *Landts-Stenden* of der

V.

De Volckeren moeten op den name d
Huyses ende ghemeene Landtschap be-e
tie dat niet teghen d'accoorden ende Lan
ringh der Grensen ende afkeeringe van
sullen worden.

VI.

Den Commendant sal van de Regeerin
als Lands Heere te ghelijck op ingehaelde R
den, op soodanen Eedt als *Art.* 5. ge-expri

VII.

De *bestellinge* van officien blijft oock bi
een *actus Regiminis & superioritatis*, is oc
dat *quoad ad Collationem Officiorum* een Lan
lijcken graed gestelt werden, ende geeft
len het volck, *ergo* moeten oock de Krijg
sich deswegen *ad praxin totius imperii Roman*

VIII.

De Volckeren te *licentieren*: Kan sood
by de *Landt-Stenden*, *secluso principe*,
de Volckeren wederomme te casseren sij
principaliter verblijven, of anders moet
met de Regeeringe, in der goede vergelij
cale wederom werden gecasseert, ende m
in bestendige meeningh, dat dese tegen
heyt ende goede reden oock des gantsche
tie gants eenlijck is.

Wyders kan men aen de zijde van de V
keren geen andere erklaringe geven, als
mentlijck het soo dick ende veelmael in c
voor soo langh dese Volckeren in 't Lan
gants verschot voor dergelijcks restitueer
verbis sed facto ipse, ter hand gebracht, e

Soo is gelijckvals hooghnoodigh daer
tigheyt van *Zelle* te communiceren; T
ten op haer Hoogh Mog. selfs eygenen v
in casu extraordinariæ necessitatis tot ge
her Landtschap aengenomen sijn.

Ende alsoo de Stenden het [illegible]
kosten van het onderhoudt der [illegible]

le name van de jonge *Erf-Prince*,
erdight worden, edoch met Raedt
ver Gedeputeerden.

jongen *Erf-Prince* tot defensie des
ight worden, mede onder condi-
s verdragen, maer alleen tot bewa-
itwendigh overval ghe-employeert

e in de name des jongen *Erf-Prince*
aedt der *Landt-Stenden* beitelt wor-
ieert staet.

lijck by de Regeeringe, alsoo het
ck in 't Roomsche Rijck ongehoort
ds Heer met den Onderdanen in ge-
geen gevolgh: d'Onderdanen beta-
hs-*Officia* vergeven; Men refereert
i.

ine maght niet alleen in de *privativa*
laen, maer het *judicium*, wanneer
r, moet by de Regeeringe *& quidem*
en de *Landt-stenden* sich daer over
cken, dat de selve *cessante omni peri-*
en is aen de zijde van de Regeeringe
verklaringe den accoorden billick
Romischen Rijck notoire observan-

orst, wegens deslogeringh der Volc-
men bereyts ghedaen heeft, dat na-
er goede gedefidereerde onderhoudt,
lt sijn, *realiter* by geschaft, oock het
t, ende den nieuwen Volckeren *non*
nde daer gestelt werden.
over met sijn Vorstelijcke Doorluch-
meer oock, de voorschreve Volcke-
iend-nabuyrlijcks getrouwe Aenraden
n ander eynde als tot defensie ghemey-

n onse Vetessitet Begrootinge der on-
Volckeren/ ende dat zy seyden/ dat

IV.

Soo wanneer nodich ghevonden sal w
's Landts Compagnien, binnen *Emden* g
lijcke defensie van het lant daer uyt wierd
dinaris patent een *retour*-patent ghegheve
Raet der voorschreve Stadt, om weder
worden.

V.

Wat aengaet de deslogeringe vande *L*
partye of in 't geheel, soo sal hare Vorstel
ven te schryven aenden Hartogh van *Lu*
willen stellen, dat een goet gedeelte der v
lant worde gedeslogeert. Des dat de rest
niet, souden verblyven tot dat het nieuw a
ghe vande Frontieren sal sijn aengekom
versorght.

Welck schryven van hare Vorstelijcke
Gecommitteerden met alle go[illegible] Officien
trachten te seconderen, ten eynde van die
re Hartogh in die termen geschreven werd

Des dat van nu voortaen tot onderho
vreesde ongemacken voor te komen) by
de gestelt, ende op derselver vertreck de a

De Heeren *Staeden* werden mede verso
linge van het geene hare Vorstelijcke Gen
gens declaratie. *Aurick* den *sestienden A*

's Anderendaeghs sijn gekomen by ha
Heer Bombach Vorstel. Wurtenberghs
gemelde conciliatoiren voorslach by ha
hebben het contrarie van dien vernomen
Officieren vande Compagnien die by d
op de nominatie ende Presentatie der
worden geconfirmeert noch oock dat
in 't aenstellen van eenige Commaand
Grensen als elders gelegen / maer d
dispositie vanden Lantheer.

Ende belangende het deslogeren van
't geheel of ten deele / dat hooghgemel
eersten aende Hertogh van Lunenbor
tot het onderhout der volckeren / en
ordre wierde gestelt.

Des volgenden daegs heeft haer V
sect haer verklaringe by geschrifte (
gelevert.

rden , dat eenige, of wel alle de *drie*
arnisoen houdende, tot nootsaecke-
n ghelicht; soo sal benevens het or-
ı worden aen Borghemeesteren ende
m aldaer in Guarnisoen ghelecht te

nenborgsche Volckeren, het sy by een
jcke Genade in serieuse termen gelie-
enborgh, omme by provisie ordre te
oorschreve Troupen uyt Oost-Vries-
erende alhier soo lange, ende langer
en te nemen Krijgsvolck tot besettin-
en, of wel ander Volck sal wesen

Genade haer Ho. Mog. aenwesende
ı by hare principalen soodanigh sullen
tafel mede aen Hooghgemelde Hee-
e.
ıt van gemelde Troupes (om alle ge-
e *Stenden* de gerequireerde ordre wer-
chteritallige Soldyen betaelt.
cht effective ordre te stellen, tot beta-
ade albereyts heeft verschooten, vol-
pril sestien hondert een-en-sestigh.

er Vorstelijcke Genade daer na by den
he Afgesante / in vertrouwen dat de
r soude werden aengenomen; maer
als niet komende toestaen dat alle de
Stenden souden werden aengenomen
tenden by den Landtheer alleen souden
Stenden yets souden hebben te seggen
rs op de Huysen ende Forten aende
al het selve privative moste staen aende

et Lunenborgsche Krijghsvolck / 't sy in
Vorstinne aen-nam daer over met den
ı te schryven; Des dat ondertusschen
bourssement der verstreckte penningen

stelijcke Genade op het voorschreve sub-
ch wat meerder gerestringeert) over-

 Edele

den gerequireert, hebbende ondertus
wen, deselve ghelieve van het final
effect te doen sorteren; ten eynde,
tot voorkominge van alle ghevreesde
Penningen, ende den onderhoudt va
in 't toekomende *ad interim* mogen va
nade de vooorgeschotene Penningen
bourseert werden,

Aldus, onder voorige reservatie en
Principi pupillo, ejusve regalibus, ghe
ouden ende den *achthienden* nieuwen
en-sestigh.

Ad mar

Haer Ho. Mog. Gecommitteerde
in Oost-Vrieslant niet konde worden
nade sonder nader verklaringh van
deslogeren van de bewuste Volckeren
hebben sy noodigh geacht om alle ge
komen / die anders by het Krijghs-
Lande souden worden ghepleeght / e
voor haer vertreck uyt Oost-Vrieslan
te versoecken hare Gecommitteerden
den ende den vijfden May nieuwen
om door amicable interpositie van ha
ten aldaer by geleght te werden / in
togh van Lunenburgh de gerequireer
der Volckeren soude hebben gestelt.
van gemelde Volckeren (onder acte
den gefurneert werde een somme va
lijck schriftelijck versoeck soo van Ge
als om de gheschreven vijf a ses duys
ghedaen aen de Stenden ende aen
Embden.

Op de menighvuldige klachten
gelijcks voor quamen van dat Zede
Georgh Christiaen in Oost-Vrieslan
om dat de Stenden aen 't Hof-gerecht
stitie op den naem van den jongen F
lijck de Stenden door veele redenen
committeerde ghepermoveert / Het

U Ed.-Mog. dat vaste vertrou-
n voorslagh, serieuselijck den
de *Stenden* van *Oost-Vrieslandt*,
ken, soo wel de achterstallige
...nenburghsche auxiliaire Troupes
, als oock hare Vorstelijcke Ge-
...e declaratien, *realiter* gherem-

...oire clausel *de non præjudicando*
...ert binnen *Aurick* den *achtsten*
... April Anno *sestien hondert ses-*

Serenissimæ

Georgh Schleif Secret.

...nde dat met haer langer verblijf
...ert / alsoo haer Vorstelijcke Ge-
...rtogh van Lunenburgh tot het
...lven niet en konde uytwercken /
... foules ende ongemacken door te
...oor wan-betalinge / ten platten
...oede Ingesetenen aengedaen /
Vorstelijcke Genade by Missive
den vijf en twintighsten April ou-
...r den Hage te willen af senden /
...gh Mog. de openstaende differen-
...uwen, dat middelerwijl den Her-
...es tot de voorschreve deslogeringe
...t ondertusschen tot onderhoudt
...r desen is geschiedt) by de Sten-
...ses duysent Ryckxdaelders. Ge-
...rden naer den Hage te versenden /
...ckxdaelders in te willigen is mede
...meesteren ende Raedt der Stadt

Hoogh Mog. Gedeputeerden da-
...verlyden van den Heer ende Vorst
... justitie en was gheadministreert /
...n geinterdiceert het Zegel van Ju-
...heer aen te nemen; Soo sijn eyndt-
...terie dienende door de Heeren Ge-
...right te authoriseren het gemelde

senden ende authoriseren om over de b
de Heeren haer Ho. Mog. Gedeputee
op den negenden Mey *stilo loci*, over
wist van haer Ho. Mog. opt dergelijc
begeert / oock niet te konnen ghelove
ten haer voorweten ende consent ver
Vorstendom door haer Ho. Mog. tot v
met de Volckeren van den Heere Hert
ende Lunenburgh derwaerts aengesch
noodtdrust heset was. Doch tot onderl
Stenden sich tot nu toe gantsch weyger
oock / als eenen onmiddelbaren standt
serlijcke Majesteyt ende 't gantsche Rij
toe het noch een groot omsien by dese
Roomsche Rijck verwecken mochte / in
de uytheemsche Volckeren soude beleght v
moest besorgen / dat daer door niet allen
Christiaen tot Oost-Vrieslandt gants e
tralitept soude geset sijn / maer oock d
aengehoorige Landen ende Luyden voo
andere krijgende partye ende derselver
den / waer benevens sy als Vooghdesse
van sijne Rooms Keyserlijcke Majestey
gehoudene communicatie van derselver
haer over eene soo swaere ende wichtige sa
haer jongen Erf-Prince niet konnen in
vriendt-nabuyr ende gants gedienstelijck
gedachte haer Soon oock toegehoorige
eenigh nieuw volck tegens alle herkome
voorgaende volgens het rustigh exempel
te laten verblijven / invoegen dat sy tot
trouwen had gestelt / dat de selve haer
judicie ende nadeel van haer hert allerlie
ve belastinge teghens billickheyt niet
noch by de goede nabuyrlijcke vrient
meert.

Graef Edzard Ferdinand schreef op d

Den derthienden schreven haer H
twaelf a derthien hondert mannen m
Engelsche / of dat eenige Munsterse
nochten in Oost-Vrieslandt komen.

Daer op antwoorde zy den een e
de waerschouwingh bedanckte / ma
gen / hoe dat zy een tijdt herwaerts h
houden ende haren Huyse ende Vo

ngh van 't selve Krijghs-volck met
te handelen. Sy antwoordde daer
las verwondert te sijn / dat zy niet
minder getal van volck te hebben
iat het van de Landt-Stenden buy-
was geweest / nademael dat dit
eyden malen ghetrouw aenraden /
Georgh Wilhelm tot Brunswijck
ende noch in 't Landt sijnde / naer
t van de selve / de gemelde Landt-
t hadden getoont / haer (Princesse)
s Romischen Rijck voor sijne Key-
niet verantwoordelijck was / daer
noch duyrende Rijcks-dagh in het
jalle dit Landt met meerder vreem-
den ; Daeromme sy niet ontijdigh
ende haer hert-liefsten Soon Vorst
e t'eenemael uyt den staet van neu-
negen / haer Huysen ende der selver
een groot ghedeelte van de eene ofte
eallieerden soude aengetrocken wer-
sonder van te vooren met de andere
geconfirmeerde hooge Contuteuren
ooghwijsen raedt ende goedtvinden /
te / ghedurende de minoriteyt van
iten / soo versocht sy haer Ho. Mog.
t de selve beliefden haer ende hoogh-
nderdanen / met toeschickinge van
/ niet te beswaren / maer het by het
ter Heeren Antecessoren allerdinghs
aer Hoogh Mog. dat volkomen ver-
ls Weduwe ende Hooghdesse tot pre-
en minderjarigen Soon / met nieu-
mocht werden gegraveert / maer al
chap ende correspondentie gheconti-

...lve manier.

...h Mog. nader hoe dat zy de gemelde
nden te schicken tegen een descente der
onder den naem van Engelsche niet

...twintighsten nieuwen stijl / dat voor
haer Hoogh Mog. niet konden verber-
by den Staet van neutraliteyt had ge-
dom / oock aengehoorige Heerlijck-

 heden /

selfs gants gedienstigh / de selve gelie
groote schade ende verbal van neering
en-twintigh Guldens mildtdadelijck
tot voldoeninge van haer nieuwe Fo
de oude.

De Heeren Stenden schreven den vij
Gecommitteerden ter bestemder tijdt
't vertreksen van haer Hoogh Mog.
door den zegen Godes de Munstersch
goede occasie ghebooren was / om de
in 't Landt gevoerde ende nu meer alda
eerder te deslogeren / waerom sy by h
aengehouden ende d'afvoeringe t' accel
sine dan oock by haer Vorstelijcke Gen
nomineert / om nevens de Heeren V
Officieren in haer Vorstelijcke Genade n
den toe te leggen / sijnde haer met tege
hoopende dat daer door het effect van
worden ; Alsoo nu die in haer Ho. Mo
seer kort ende naer de receptie van de
tegens den geprefigeerden dagh hier in
sy vastelijck vertrouwen haer Hoogh M
termijn grootgunstigh te prolongeeren /
tot haer Hoogh Mog. respect / als ha
Gecommitteerden ghenoechsaem gelast t

De Compagnien / der waerts gedisp

Collonel Braft van Ittersum
Luytenant Collonel Steck
Majoor van Meulen
Pieter de Bitter
Dirck van Deuverden
Baron de Rhenou
Willem Bruinsvelt
Arent Sloot
Jan van Oversten
Jacob Viry
Jacob Rogiers
Albert van Merweede
Geerlich Dois

Den Raedt van State wierdt hers
nu af aen te schrijven haer tot de
vers is geschreven aen den Collonel H

e Stadt in consideratie van voorsz
t een subsidie van twintigh a vijf-
vriendt-nabuyrlijck t' assisteren
tien / ende noodige reparatie van

aden oude stijl: Datse souden haer
en ghesonden / maer alsoo naer
gh-aensienlijcke Gecommitteerden
rede gesloten / ende daer door de
enburghsche teghens haer consent
nnodige Troupes des te meer ende
Voorstelijcke Genade instantelijck
en versocht hadden / ten welcken
eenige uyt den Stenden waren ghe-
elijcke Raden met voorsz militaire
e de calculatie aldaer binnen Emb-
oodigh in 't werck begrepen / ver-
foeringe soude te weege ghebracht
voorschreve Missive gestelde termijn
e geheel onmogelijck gheweest was
n Hage te compareren / soo wilden
g. goede geliefte sijn soude den voorsz
aer op zy niet souden na laten / soo
selfs gherequireerde necessiteyt haer
spoedighsten af te senden.

rt / waren dese:

uyt Swol.
uyt Wesel.
uyt Rhijnberck.
uyt Groeningen.
uyt Groeningen.
uyt Groeningen.
uyt Coeverden.
uyt Coeverden.
uyt Hasselt.
uyt Grol.
uyt Lochum.
uyt Groeningen.
uyt Deventer.

jt / de Officieren en Capiteynen van
eve expeditie ghereet te houden / wij-
solte, by de Hertogen van Brunswijck
ende

hooghsten aengenaem was
haere naer den Hage soude
de Steden ende van haer
Freys te liquideren / het welck
Mog. ordonnantie gedaen /
wierden sy van den Hove ve
Hertogh van Lunenborgh ges
af te vorderen / vertrouwende
ende de aftoght geschieden so
door dien den Oversten niet all
noch daer en boven het volck
sneyden / ende groote overlast
men was / souden niet nalat
te depescheren / als mede over '
haer advijs in te brengen / vert
lijck nemen / waer by haer goet

De Vorstelijcke Ministers L
haer Ho. Mog. wegens de goe
in dese conjuncturen van tijden
ende insonderheyt wegens d' aen
waerts te willen schicken / dat a
tigheyt by de Heer Overste Fray
was dat het gemelde Vorstendom
insonderheyt vermits het selve sich
de / het daer mede wel te stellen
lijcke defensie van de vestingen op
Kanon hoogh nodigh wiert gere
bericht sijnde / dat eenigh Metael
Vrieslant, op de Fortresse van Lie
selve aldaer niet wiert gebruyckt
versochten sy Ministers in den na
geliefte ware gemelte het bewuste
mandeur van de gemelte Fortres
deringe liet volgen / widers dat
Mog. bekent te maecken / hoe
naem en van wegen gemelde ha
ken / dat het derselver goede gel
stelijcke Doorluchtigheyt (aengesi
nemen van Dylerschans door een
andere / volgens den teneur van
Vrede onlanghs tot Cleef tusschen
Bisschop gesloten / daer inne me
soodanigh effecte / dat het gemelD
lant ende andere Heerlijckheyden
pendentien van dien (hoedanigh d

olgens haer Ho. Mog. begeerte de
de Vorstinne Douairiere eenige uyt
nitteert hadt om met den Oversten
apitulatie achtervolgende haer Ho.
n aen alle zijden gerapporteert sijnde
haer Vorstel. Genade aenden Heer
egeert hadde sijne Soldatesca weder
weynigh dagen d' antwoort komen
en haer ten hooghsten was gelegen /
e betaelinge was eysschende / maer
tsche Lant by den Huysman liet ver-
jaest daer over eenige dispositie gene-
ecommitteerden aen haer Ho. Mog.
int vande Militie t' instrueren / om
at haer Ho. Mog. het selve niet qua-
ontinueren souden.
de Groot bedanckten den lesten Mey
gh successivelijck / ende nu onlanghs
uritept van Oost-Vrieslant betoont /
van selfs eenige van hare Militie der-
wegen hare Vorstelijcke Doorluch-
nanige voorsieninge albereyts gedaen
Vyantlijcke inval konden behoe sijn /
el was houdende ; dat sy vertrouw-
n assien ; maer nademael tot behoor-
en van het gemelde Vorstendom eenig
nder van sy niet voorsien was / en
/ gekomen uyt den Huyse van Oost-
was berustende / ende ten opsichte het
eggende sonder eenige affeuyten / soo
boven / dat het haer Ho. Mog. goede
te laten geweerden / ende aende Com-
e te schicken dat hy sulcx souder verhin-
nisters niet konden nalaten / haer Ho.
selve mede ordre hadden / om uyt den
stel. Doorl. haer Ho. Mog. te versoec-
are / aen hare sijde gemelde hare Vor-
de Heer Bisschop van Munster het in-
t van rupture was gebruyckt) nevens
iende Artijckel vande Tractaten van
r Ho. Mog. ende den gemelten Heere
sluyten ende te comprehenderen , tot
stendom ende Lande van Oost-Vries-
Landen metten appendentien ende de-
ck souden mogen sijn) die meergemelde

 hare

haer securiteyt hadden ghe
tot twaelf a derthien hond
het dienaengaende aldaer n
Landtschap van Oost-Vrie
te stellen / geresolveert hadd
leggen / ten eynde aen de
van klachten mocht worden
den ende verdraghen in haer
gheinquartiert / ende dat hy
righeyt soude voor houden / en
geen Troupes en wilden send
tegens de ghedreyghde invasien
haer Hoogh Mog. op den hoo
voorschreve Lande van Oost-V
haer Hoogh Mog. t'synder tijt
over te schrijven.

Ondertusschen schreef de Mog
den ende den een en twintighsten
twijffel indachtigh waren hoe
Iaer vijf en sestigh, als oock in
by de voornaels / ende alnoch
ende te Lande / haer die securite
hooghlijcke consideratie ende ooghe
reysen hadden aengeraden / inh
haer Hoogh Mog. self eygene we
ende iteratijf schrijvens / die in voo
lem van Brunswijck uyt hooge se
overgelatene Volckeren in het La
naeuwste Posten ende Vestingen le
derdanen ende de ghemeene Lan
bewaerden / ende daer door mits
wierden gheconserveert / ende va
vrijt ghebleven.

Doch dewijle eventwel onlangs
Hoogh Mog. selfs / als van an
was aengeschreven / als of een e
fectiven Oorlogh / of in geene ge
dat Landt te doen; Ende alsoo
van meeninge syn t'overwallen /
de resterende Heeren mede Tuen
den aenvanck aengenomene Regi
niet bastant was / ooch tot betere
legen / ende noch meer te retranch
selver speciale raedt / lastende goed
ende te voet van den hooghgemel

hzeve Troupes van den Staet
te senden / maer alsoo deselve
dat haer Hoogh Mog. om de
en / ende echter in securiteyt
ren voodem op de Grensen te
nne ende Steden alle subject
egens de Oost-vriesche accoor-
nde Volckeren aldaer wierden
nt haer Vorstelijcke Doorluch-
oneren / dat de selve derwaerts
en gevalle eenige gereet houden
gelijck als boven verhaelt / by
Staet op de Grensen van de
aen wierdt / ende voorts dat hy
ige en wedervaren soude hebben

iere wederom van den elfden on-
/ dat haer Hoogh Mog. sonder
o wel in het jonghst voorgaende
oorloge loopende van ses en sestigh
de Krijghs-armature te water
Vorstendom ende Landen in be-
ot veele ende onderscheydentlijcke
e dan tot derselver behoeven op
vriendt-nabuyrlijcke adhortatie /
er van den Hertogh George Wil-
vriendtlijcke ghenegentheydt haer
nomen / ende daer mede de voor-
en / suicks dat dan oock hare On-
e nuttigheyt daer van merckelijck
idt van Godt in goeden welstandt
theemsche invasien tot nu toe be-

waerdige tijdingen so wel van haer
ge Plaetsen haer vertrouwentlijck
r deel met haer Hoogh Mog. in ef-
lligentie begrepen / eene defensie in
nitsgaders haer Vorstendom souden
i zy niet gemanqueert daer over met
mmuniceeren; Ende dewijle dat in
e voet een groot gewelt te vestieren
ige van het aen de Eems-stroom ghe-
huys ende Vleck Grietzijl, met der-
n / noch eenige duysent man te Peert
er Hertogh George Willem voor een

 tijdt

klaren tert van de accoorden ende
Hoogh Mog. beyder zijden gedefer
genomen / oock deswegen ghehou
trouwen dat haer V. V. D. D. die
heyt ende onbeschapentheyt onderri
de ordre souden stellen om de meerge
bewuste auxiliaire Troupes / als b
kene Soldatesca / te evacueren / e
Haersolte tot sijne narichtinge ende
gewoorden Coppe van de Brieven di
subject / soo aen den Heer Hertogh
stinne Douariere van Oost-Vriesla
de Heeren van Ommeren ende an
de saecken van Oost-Vrieslandt, g
missive van de Vrouwe Vorstinne
de advertentie van dat haer Vorst
van de selve Landtschap ende meer
bonden hadde noch eenige hondert
Hertogh Georgh Willem van Brun
langh te leenen / ende de selve / ge
weder op de Grensen ende advenue
ende in genomen het aenbrengen v
mitteerden van de Stenden van
Embden, hadden ter Vergaderin
twee concepten van Brieven by h
de Vrouwe Vorstinne Douariere
Wirtenbergh, beyde hier naer volg

WY hebben onder anderen,
Heer Hertogh van Wirte
Boblingen den *ses en twint*
daen de Stenden van *Oost-Vrieslan*
burghsche auxiliaire Troupes op
is die saecke gelijck u Vorstelijck
ende persuasie soo verre gebrach
de betalinge ende 't verder ach
handt hebben genomen, ende
niet sonder hoope van goedt su
besich is, komt ons onverwacht
met de Heeren Vorsten van B
ende voorweeten van de welgem
heeft aen gegaen, ende dat da
gens den klaren text van de acc
liaire Troupes noch een notabe
Knechten, in den voornoem

...er van de maintenue aen haer
...er volgens by deselve was aen
...ie te presteren / met vast bere
...voor hem naer de reghte waer-
...van nu af aen de gerequireer-
...dtschap / soo van de gheseyde
..., nu onlanghs daerinne getroc-
...digen: Ende is den Collonel
...er informatie / toe ghesonden
...Mog. dien dagh op het voorsz
...nbergh als aen de Vrouwe Voo-
... geschreven: Namelijck alsoo
...Ho. Mog. Gedeputeerden tot
...ende ghe-examineert hadden de
...van Oost-Vrieslandt / houden-
...orluchtigheyt tot beter defensie
...nge van Grietzijl, goedt ghe-
...eert ende te voet van den Heere
...le Lunenburgh, voor een tijdt
...pts gheschiedt was / gints ende
...n / oock dienaengaende ghehoort
...eren alhier aenwesende Gecom-
...ieslandt, mitsgaders der Stadt
...hibeert ende laten leesen seeckere
...n dat subject in gestelt / d'eene aen
...dere aen den Heer Hertogh van
...ereert.

...leratie van het versoeck van den
... by dessels missive gheschreven tot
...rilis lestleden *stilo loci*, aen ons ghe-
...t te disponeren, omme de Lunen-
...eck van daer te contenteren, ende
...chtigheyt weet, door onse inductie
... gemelde Stenden de liquidatie over
...van de voorschreve Troupes by de
...nde serieuse besoignes aen ghestelt,
...er ondertusschen dat men daer mede
..., dat u Vorstelijcke Doorluchtigheyt
... ende Lunenburgh, *buyten kennisse*
...*en* afzonderlijck seeckere conventie
...*eerwil* van deselve Stenden ende te-
...le verdragen, boven de voorige auxi-
...an Lunenburghsche Ruyteren ende
...dtschap van *Oost-Vrieslandt* in ghe-

 trocken

ductie en persuasie, so verr
de betalinge ende 't verder ac
hebben genomen ende dien
hoope van goedt succes, n
kompt ons gants vreemt en
Vorstinne Douariere van *Oost*
Lauenborg affonderlijck buyte
ventie heeft aengegaen, en
tegen den klaren text vande
Trouppes noch een notabel ae
inde gemelde Landschap van
nis ende oppressie vande in en
op de Grensen, ende sulc
't Landt jae selfs onder het c
Vrouwe Vorstinne Douariere
Schattingen uytgeschreven, e
ren, dat ons als eene ongeho
de Heeren Graven ende Vor
ondernemen, ende nademael
veel dangereuse confusien, ve
staen, soo hebben wy hoogn
mits desen seer vrundt nabuyr
de welgmelde Vrouwe Vorsti
disponeren dat haer Vorstelijc
de gerequireerde ordre stellen
dighsten vande vooschreve nie
paert ende te voet, *ge-evacu*
maer oock desistere van 't invo
van uwe Vorstelijcke Doorluch
tigheyt sullen verwachten: D
over veel jaeren de *maintenue*
verdraegen aen ons beyderfijt
aengenomen, en dienvolgens g
't ander te prefteren, vastelij
tot vergoedinge van alle verwij
aenkomen, ende oock geensi
houden souden sijn de nodig
nieuwe ingevallene Trouppes
teeren, als moetende *deselve r*
Waermede eyndigende, end
scriptie met verlangen te gem
Junij *sestbien hondert ses-en-sest*

Waer op gedelibereert sijn
Concepten van brieven wel la

gemelde Stenden de liquidatie over
voorschreve Troupes by der handt
use besoignes aengestelt niet sonder
ien dat men daer mede besich is,
verwacht te vooren dat de Vrouwe
e Heeren Vorsten van *Brunswijck* en
orweten vande Stenden sekere con-
weerwille vande selve Stenden ende
erdragen boven de voorsz. auxiliaire
aborgsche Ruyteren ende Knechten
ingetrocken is, tot groote beswaer-
ldaer, wordende deselve niet gelocht
t defensie, maer in het herte van
Embden, dat oock de welgemelde
nde in en opgenomen aldaer eenige
door militaire executie laet invorde-
des te vreemder voorkompt, om dat
jdt sulcx noyt en hebben ghetracht te
ler reden beducht zijn, dat daer uyt
, ende onlusten sullen komen te ont-
deelt u Vorstelijcke Doorluchtigheyt
ernstelijck te versoecken, dat deselve
iere daer toe willen vermanen ende
chtigheyt niet alleen hoe eer soo liever
le de voornoemde Lantschap ten spoe-
voorige Luneborghsche Soldatesca te
light, ende *bevrijt* moge werden, ne-
e vorschreve *Schattingen*. 't welck wy
oge wijsheyt, equiteyt ende rechtma-
nen deselve niet verbergen, dat wy al
rschreve Oostvriesche Accoorden ende
edefereert onder hant en Zegel hebben
ijn, deselve by ontstentenis van 't een en
ouwende, dat de Vrouwe Vorstinne
de saecke daerop niet en sal willen laeten
ren of pretenderen, dat de Stenden ge-
ende de onkosten die de voorschreve
oorsaecken te draegen, ofte te suppor-
tot laste vanden Huyse van Oostvrieslant.
uwe Vorstelijcke Doorluchtigheyts re-
e. Actum Hage den *een-en-twintighsten*

n haer Ho. Mog. sich die voorschreven
allen / ende goetgevonden dat deselve in
't net

Deselve Lunenburghs
Embden komende/ is d
datze onder 't Canon van

De Lunenburghsche b
bedruckende d'Ingesete
souien/ door toedoen en
noegh te kennen gaven d
ende verdraghen/ die z
en de Stenden waren g
gebleven.

Met de Lunenburghs
in conferentie/ hem soecht
cuatie der Troupen; Al
leen zy gekomen waren.
doen vertrecken twee Co
dagen: Ende dat men o

Dies hebben haer Ho
tighsten September gesc
soude haer Gedeputeerde
versoeck: Ende alsoo in
Gedeputeerde van hier;
van wegen haer Ho. M
alwoch dat zy/ Princesse
Mog. met groote verw
schattinge had uyt ghes
niet promptelijck te ver
len doen innen/ strijden
haer Ho. Mog. afradi
Augusti/ ende derhalv
haer van sulcks t'onde
hoeren/ op dat soodan
delijcke uytslagh moch
der sagen verhoet/ en
len/ dat haer Voorstel
oorsaecke ende aenleydi

Sy heeft daer op g
ders wenschte/ als d
geven; Dewijl eveu
portant ende wichtig
Erf-Prince ende Puy
leen des Heyligen R
clusie der resterende
hooge Heeren Voorn
nen voor nemen/ n
expresse disponeert/ r

ntijds te dicht onder 't Canon van
tr Sixma toegeschreven niet te lijden
logeren.
esen tijdt leggen in Oost-Vrieslandt
i van schattingen / servicien / ende
de Vorstelijcke tot Aurick ; Die ghe-
e wissen te niete doen alle accoorden /
eventigh Jaren tusschen den Graef
daer voor desen Staet was guarand

Muller was men van tijdt tot tijdt
n tot goedtwillige afstandt ende eva-
't gedaen over sijnde / om 't welck al-
le den derthienden Augusti te sullen
iters ende noch twee binnen veerthien
konnen traeteren tot Aurick.
orstinne Douariere den een-en-twin-
geensints hadden getwijffelt / of al-
rts gesonden volgens haer Ho. Mog.
iden. sy 't schreef te desireren eenighe
ier mondelijck tegemoedt gevoert dat
ende gehouden worden : Versoeckende
are wilde senden: Voorts dat haer Ho.
n verstaen / dat sy een vierde capitale
mmunicatie / in cas de Penninghen
rden / die met militaire executie te sul-
s de accoorden ende verdragen , ende
aer missive van den ses en twintighsten
harge hadden niet komen nae laten
sen nochmaels wel serieuselijck te de-
den in tijdt ende wijlen tot geen scha-
e versien / 't welck haer Ho. Mog. lie-
dien haer vertrouwen daer heenen stel-
ighept tot verwijderinge geene verdere
geven.
negenden October , als dat sy niet lie-
Mog. begeerte goede satisfactie mochte
van 't voorsz derselver schrijven seer in-
Staet ende interest van haeren jongen
eckentlijck touchcerde / waerinne sy al-
af-scheyden ende constitutien / met se-
Keyserlijcke Majesteyt mede aengestelde
ft-saeckelijck of bestendighs en had kon-
/ ende 't geene daerinne dien aengaende
naer veelmeer verdedigd te houden was /

 soo

ende *pro authoritate* pro
wachte oppositie ofte wr

De gemelde Heeren
denckelijcke wegen ende
Regeeringe, mitsgaders
de Vorst *Georgh Christiaen*

Ende op alle andere
nochtans geduyrende ha
te occurreren, *pro re n*
van desen Staet ende va
den sullen te behooren,
ge ende wedervaren over

De gemelde Heeren
Patenten om in voorvall

Sullende t'haerder we
ende schriftelijck verbael

Van gelijcken sullen
haer Hoogh Mog. Reso
ses en vijftigh, binnen d
hare voorschreve wederl
overleveren,

Noch sullen de selve
haer Ho. Mog. onder
worden, om sich daer
wederkomste nevens hu
taris ende recepisse beh
ventaris overleveren al
geduyrende dese Comi
Griffie voorsz. gesepone

Aldus gedaen ende
ten Generael, in de
sestigh.

Ook is in haer h
ven Embden haer
Aughsburghsche con
waren belet in haer
legen dicht by de St
sulck prefert de Lune

Ter selver tijdt
Stadt ende Lande
deputeerde Staten
te komen / versch
hadden / om tot e

aen procederen, indien eenige onver-
nochte openbaren,
Hog. Gedeputeerden sullen door alle be-
chten het point van de *Voormonderlijcke*
vatmina, die zedert het overlijden van
nen, af te doen.
e Instructie niet ge-expresseert ende die
Oost-Vrieslandt, souden mogen komen
eren, soo als deselve ten meest en dienste
elde Landtschap van *Oost-Vrieslandt* bevin-
lo. Mog. van tijdt tot tijdt hare verrichtin-

len sullen werden versien van eenige opene
itheynt sich daer van te konnen dienen.
van alles aen haer Ho. Mog. rapporteren
en.
haer Hoogh Mog. Gedeputeerde volgens
en *ses en twintighsten* October *sesthien hondert*
n twee ende uytterlijcke *drie* maenden, naer
de gedaen rapport, hare Declaratien moeten

n sijn, de stucken, die hun uyt de Griffie van
s ende recipisse toe gesonden souden mogen
tenen in 't uytwoeren van hunnen last t'haerder
z verbael by intreckinge van de voorsz Inven-
restitueren, ende daer nevens oock onder In-
nige originele ende andere stucken als zy lyeden
ekomen soude mogen hebben, om alsdan ter
erden,

teert ter Vergaderinge van de hooghgemelde Sta-
e den *vierden* November *sesthien hondert ses-en-*

ghestelt de Machte van de Bosstinne / hem dat die
ten / ende Ingesetenen / professie doende van de
door den Commandeur van 't Guarnisoen aldaer
rcg-dienst in een oude Capelle tot Hartsweer, ghe-
Maer de Magistraet seyde daer teghen / dat onder
hsche Soldaten quamen onder haer Canon.
n de Heeren Gedeputeerden van de Provincie van
Vergaderinge ghereprsenteert dat de Heeren Ge-
deselve Provincie / om alle geweesde onheylen voor
Regimenten te Peerde / ende te voet ghecasserteert
ger gebruyckt te werden tot verseeckeringe der Fron-

 tieren /

stemmen van de Stenden, ende alsoo
landt in gebruyck zijnde/ aldaer tegens wil
konden gehouden worden; Dat sulcks bo
den Vorst ende Stenden in naerder delibera
Oost-Vrieslandt best verseeckert kon worde
tot effective prestatie van het eerste, uyt
rantie waren verbonden/ dat oock alsoo
forme ende maniere van besettinge niet
Mog. uyt kracht van de opgedragene
questien verdacht souden moeten sijn/ om
lijck t'accommoderen/ of te decideren;
socht waren/ daer over met haer Hoogh
teren / by welcke ghelegentheydt oock
prevaveert soude konnen werden; Dat
ghebruyck van dese arbitragie, noch
lijck konde sijn/ om dat haer Ho. Mog.
prio sed ex jure delegato, & conventione
submissien sonder offensie of prejuditie v
konden geschieden; Dat dese haer Ho
verscheyde acten van de respective G
Stenden van tijdt tot tijdt was ghecon
ende bekent recht haer Hoogh Mog.
V. V. D. D. besonder t'zedert het gem
rectelijck noch indirectelijck behoorde g
serveert te worden; Dat haer Hoogh
haer limiten verder te extenderen/ ma
nemen/ daer van zy in possessie ware
de groote van desen haren yver kond
niet hadden ontsien om sich met den
tot conservatie van het reght van jur
begonnen proces competerende/ dat
ende versochten/ dat haer V. V. D. D.
Trouppes de noodige ordre souden st
deren/ om in de besettinge van haer
lonel Haersolte heeft niet tegenstaen
ende na-druck voort ghebracht/
V. V. D. D. by haer voorige Dec
Heer Möller last had om over de e
met haer Ho. Mog. te concerter
Hofraedt ten selven sine naer Au
V. V. D. D. in geenen deele soud
settinge van haer Ho. Mog. in
geene haer Ho. Mog. daer ontr
was de Hof-maerschalck Graper
het voorgaende uyt den naem van

gens de Concordaten in Oost-Vries-
ille van de selve Stenden niet langer
voorstegaen sijnde / als dan tusschen
ratie soude komen / op wat manier
den ; Ende gelijck haer Ho. Mog.
t krachte van de aengenomene Gua-
n de Vorstinne en de Stenden over de
rengs komende worden / haer Hoogh
: arbitragie , over haer onderlinghe
in deselve differenten op't gevoegh-
Dat oock haer V. P. W. W. ver-
gh Mog. op de beste manier te concer-
alle onvermoedelijcke suspicien ghe-
it het effect van dese Guarantie ende
eyser noch oock het Rijck aenstoote-
deselve soude plegen niet *ex jure pro-
partium* ; hoedane conventien ende
ian de ordinaris Gerichten wettelijck
ogh Mog. Oblibatie ende recht door
ven ende Vorsten / als oock van de
firmeert / ende daerom als een oudt
ompeterende in geenen deele van haer
aeckte Tractaet van defensie noch di-
etroubleert / maer ten vollen gheron-
Mog. wel geen ambitie hadden / om
r oock geensints sich konden laten ont-
i; Ende dat haer V. P. W. W. van
n oordeelen / dat haer Ho. Mog. sich
Oorlogh van Engelandt te beswaren /
cature de Stadt Amsterdam over een
ver sulcks haer Ho. Mog. verwachten
D. tot effective evacuatie van alle haer
en / ende voorts de Vorstinne te persua-
Ho. Mog. niet te difficulteren. De Col-
: alle dese sijne redenen met allen vver
t konnen ghewinnen / blijvende haer
atie / voegde daer by dat niet alleen den
atie ende besettinge van Oost-Vrieslandt
maer oock dat d'Heer Reyger Cellise
was gesonden / dat in allen gevalle haer
konnen de Vorstinne raden / om de be-
men / maer wel konnen aensien alle het
rder soude willen ondernemen. Zedert
f hem komen visiteren / ende hem alle
r V. P. W. W. geconfirmeert / ende daer

 by

[illegible] de opene Patenten / met [illegible]
hadden / dat de gemelde Heeren Gedepute
den / ende sy [illegible] gelegentheyt [illegible]
[illegible] geconsidereert dat de voorsz te
strecken tot besettinge van de Frontieren
ginge van eenighe [illegible] Compagnie
soen / maer omme een groot gedeelte van
van den Staet te brengen / ende het emplo
fitie van meergemelde Heeren Gedeputeer
se dat aen den welgemelten Raedt / met
de ordinaris Gecommitteerden ter Gen
thoriteyt / omme te disponeren in de saec
van Oorlogh in den dienst van den Land
door ende ter occasie van 't voorsz emplo
eenige accoorden / hier benevens op gen
onderhoudinge mede by instructie aenbevo
Mog. des niettemin / ende niet jegensta
missive van den twaelfden December le
de selve gerepresenteert ende te gemoet
festhienden derselver maendt in effecte
den hadden / dat de Patenten met open
daer toe specterende verbeerdight sou
Heeren Gedeputeerden in Oost-Vrieslan
pagnien te Peert ende te voet gheaffec
Oost-Vrieslandt voornoemt / hierder g
haer Ho. Mog. Resolutie van den ne
den / ende dewijle de saecken by dese co
dat haer Ed. voor den dienst van den
ontrent het stuck van de Patenten /
samentlijcke Bontgenooten soo soig
geoordeelt hadden van heuren plicht e
niet af te senden / nochtanaels versoe
hier vooren verhaelt / op dat in desen
van den Lande ordentelijck geprocee
reert sijnde / is goedt gevonden das
handen van de Heeren van Braeck
teerden tot de militaire saecken /
't voorschreve subject met eenige H
den Raedt van State by haer Ed.
den / ende daer van rapport te doen

Ondertusschen gingen de Trac
vast gestelt / dat de laetste Trou
te voet op den ses-en-twintighsten
ende hoewel de Ruyteren by de se
competeerde / ontfangen hadden.

...che haer Ho. Mog. goedt ghevonden
...mitteerden versien souden mogen wer-
...t sich daer van te konnen dienen / in-
...s te expedieren Patenten niet en souden
...teit van desen Staet / ofte tot verleg-
...gnien van 't een in 't ander Guarni-
...van 's Landts militie buyten het ressort
...mploy van dien te stellen alleen ter dispo-
...nitteerden / sijnde buyten alle controver-
...met ende nevens de Vergaderinge van
...Generaliteyt was competerende de au-
...e saecken van Oorlogh ende over 't Volck
...Lande varende / boven ende behalven dat
...nploy benadeelt souden konnen worden
...p geraeckt / van welcke accorden haer de
...nbetrocken was : Maer alsoo haer Hoogh
...genstaende de peremptoire schrijven by haer
...ber lestleden ende veerthienden deses aen
...raedt gedaen by hunne Resolutie van den
...fecte sonder haer Ed. advijs goedt gevon-
...t open namen wesende verdere depesches
...t souden werden / ende de meer gheseyde
...rieslandt toe gesonden / waer alle de Com-
...geaffecteert / tot het employ in ofte ontrent
...der gementioneert in de Lijste geinsereert in
...den negen-en-twintighsten October laetstle-
...dese constitutie van tijden verandert waren /
...n den Lande ende tot observantie van de ordre
...ten / met sonderlinge circumspectie by de ghe-
...o soigneus ende solemnelijck gheaccepteert /
...icht ende bewijs te wesen de voorsz Patenten
...versoeckende de communicatie ende openinge
... desen gelijck in alle andere saecken ten dienste
...geprocedeert mochte worden : waer op ghedelibe-
...n dat de voorsz missive gestelt soude worden in
...raeckel, ende andere haer Ho. Mog. Gedeputeer-
...hen / om te visiteren / examineren / oock over
...ige Heeren Gecommitteerden uyt den welgemel-
...r Ed. selfs te nomineren / in conferentie te tre-
...e doen.

...Tractaten langhsaem voort ; Hoewel nu waren
...Troupes als twee Compagnien te Peert ende ses
...ghsten deses souden uyt het Landt marcheren /
...n de seven duysent Rijcksdaelders / meer als haer
...adden / soo had men echter de Steden niet alle

bedene-

Het gemelde Memorie was luydende als v

Edele Mogende Heeren.

DE Stenden van den Graeffschap Oost
dert op den algemeenen Landt-dagh
prorogeert, vinden sich verplicht
groote moeyte ende affectie tot de welstan
deselve verseeckert sijn dat U Ed. Mog. b
mogelijcke debvoiren aenwenden, soo sic
delen weynigh of veel eer geen effect en h
ren Raden niet alleen tegens openbare acc
door allerhande tergiversatie, self in 't *re*
de Tractaten traisnerende, d' Onderdan
kende, jae t'eenemael ghesint haer Ho.
brengen, *een absoluyt Dominaet* alhier a
ende verdragen te vernietigen, sulcks d
les over een hoop staet te vallen, by aldie
voorsien, versoecken dieswegen U Ed.
stigh, dat derselver goede geliefte mach
van 't *Hagisch vergelijk* d'Anno *sestien*
presteren het effect van de *mointenue* i
voeren van Krijghs-volck *buyten consen*
dat de Standen door langer te tergiver
gesubjugeert, en *geruineert*, of oock t
openbaren geweldt en noch dagelijcks
den sullen sulcks van U Ed. Mog. a
lijcke sincerineyt in 't houden van hu
wachten, te meer alsoo de Stenden in
en soo langen tijdt bereyts sich alhie
moeten dat hare Huysen met inqu
vry, ten roove gegeven worden; A
dagh desen *seventhienden* November
U Ho. Mog. gants gedienstwillige,
landt; *Ad mandatum speciale verunde*

De Raden van State voorder
houden van de Patenten: Segg
dat haer Ho. Mog. aen haer c
Instructie, d'Heeren derselver C
landt was ghegeven / uitsge

als volght.

Oost-Vrieslandt tegenwoordigh verga-
-dagh alhier binnen *Aurick* van hun ghe-
icht u Ed. Mog. te bedancken voor de
relstandt van hun Vaderlandt; Of nu wel
log. by dese tegenwoordige Tractaten alle
oo sien zy doch dat alle minnelijcke mid-
ct en hebben, sijnde de Vorstelijcke Hee-
re accoorden opiniastrerende, maer oock
i 't *revoceren* van hun eygen voorslagen,
lerdanen met allerhande *insolentien* druc-
Ho. Mog. de *maintenue* uyt de handen te
iier aen te stellen, mitsgaders alle *accoorden*
lcks dat, nevens haer Ho. Mog. respect, al-
y aldien daerin niet vigoureuselijck en wordt
U Ed. Mog. de Stenden gantsch ghedien-
: mach sijn achtervolgens het *elfde* Artijckel,
estbien hondert twee-en-sestigh metter daedt te
enue in 't voornoemde Artijckel over het in-
consent der Stenden wel twee mael belooft, op
ergiverseren, niet teenemael moghen worden
ook tot *disperate* middelen, tegens soodanen
lijcks toenemende foules vervallen; De Sten-
og. als mede van haer Hoogh Mog. ghewoon-
en hun woordt en belofte ten spoedighsten ver-
den in soo grooten getal, met so groote kosten,
alhier op houden, en ondertusschen toe sien
inquartieringen ende allerhande foules, als on-
en; Actum Aurick op den algemeenen Landt-
mber *sesthien hondert ses-en-sestigh*. Onderstondt
lige, de gesementlijcke Stenden van Oost-Vries-
orunden.

Geteeckent

H. Westendorp.

oonden haer wat onvernoeght over 't voorschreve
Seggende / dat sy vastelijck vertrouwt hadden /
hun communicatie ghegeven souden hebben van de
ber Gedeputeerden tegenwoordigh in Oost-Vries-
mitsgaders ten minsten sommiere kennis van den

eyinde zy haer sonde
lieden toe gesonden.

De Vorstelijcke I
haer seer daer tegen
van het Tractaet jun
ende vochten de Dec
over / als over eene v
selfs den Heer Friqu
't Roomse Rijck.

Daer ter contrari
niet wiert geattenteer
tenue ende guarantie
Stenden soo iteratiu
van Lunenborgh niet
den als de pupille self,
heyligh ende solemneli
sen Staet had belooft

In 't laest van Dec
dat men daer was b
deerde Soldien, ende
Troupes / waer med
wo2den gemaeckt; n
furnissement van pen
den daer in niet gehou
en-twintighsten Junii
gedeelte van dien (so
de Vorstelijcke Regeri
mede te besetten / to
daer over naeder sou
souck vande Stenden
instructie / insisteeren
hebben iteratvelijck g
haer Ho. Mog. Vol
derde Artijckel van
wel aennemen / mac
cuseert; soo dat zy
souden binden.

Ter selver tijdt
Ernst Augustus, had
dancken: ende den l
verklaert / dat deselv
anderingh inde Go
namen sulcx voor een
Zedert het vertre

van de Patenten met open namen hen-

inisters alhier sulcx; vernemende stelden
rkhuyden / dat het was een contraventie
intighsten Octobris met haer gemaeckt;
orgsche Ministers 't induceren / om daer
nie tegens Lunenborgh, te klagen: jae
ficien daer tegens als een attentaet tegen

of syne Landen / domaynen / of rechten
lijck by haer Ho. Mog. geageert tot main-
niesche accoorden, door den Graef ende
t ende gereconfirmeert. Dat den Hertogh
t Voormomber / niet konde meer recht heb-
eer was aggresseur ende impugneerde de soo
e accoorden ende Tractaten / daer van de-

en de Heeren Gedeputeerden uyt Aurick;
t formeren vande liquidatie vande gepreten-
en vande laest ingekoomene Lunenborgsche
yten dat s' anderen daeghs een eynde soude
n veele moeyten te sullen hebben / om tot het
omen / alsoo de Stenden rond' uyt verklaer-
volgens haer Ho. Mog. Resolutie vande een-
; maer d' eerst ingekomene / of immers een
tenden vernemen) souden apparentelijck door
opgehouden werden / om de Frontieren daer
chen de Vorstinne Douariere ende de Stenden,
erdragen; Ondertusschen bleeven sy ten ver-
conformite van 't tweede Artijckel van haer
vacuatie van alle de voorschreve Trouppen ende
ert *ad interim*, de besettinge te sullen doen / door
nen Embden Guarnisoen houdende volgens het
reve Instructie, welcke presentatie de Stenden
deselve by gemelde Vorstelijcke Regieringe ge-ex-
Vergelijckinge lichtelijck noch hy wat werck:

en Collonel Haersolte van Zelle, dat Hertogh
gesonden om syne Trouppes in Oostvrieslant af te
aller heeft van wegen Hertogh Georg Willem het
itentie had gehad of soude hebben om eenige verande-
e concordaten voor te nemen. Maer de Stenden
tatie contrarie aen d' acten.
den Graef van Mirande, Portugees Ambassa-

 deur /

houden ; daer was f
op wech was na Ro
verwacht wierdt ; Z
half mijl buyten de
blijf / alsoo het Pale
wierdt al teherre van
preparatie ghemaeck
ghme.

Waer uyt bleeck /
ningh niet was te bo
confirmatie van sijne Z

Eyndelijck den ne
Hollandt in ghebrach
den Heer Ulloa.

Dinghsdagh den
twintighsten *D*

DEN *Raedt* Pen
consideratien en
mitteerden, he
Resolutie commissori
twintighsten Novembe
inhoude van feeckere
Bewinthebberen van
den aen haer Ho. Mo
Couchin ende *Cananor*
ontstaen : Waer op g
dat van weghen haer
sal worden ghedirigee
nister van den hoogh
morien by haer Ho.
al-hoewel aen d'eene
questie hier bevoore
deductie van date de
geantwoordt hebben
rechtmatige ende fee
bracht-sijn over verfc
over de wan-betaling
bedongen by 't *eerst*
dert ses-en-sestigh ; t
Mog. ghesllooten , d
ningh is betaelt.

ingh dat de Koninclijcke Bruyt van Parijs
r dat deselve tegens 't laetste deser Maent daer
minghs Sejour tot Alcantere, leggende een
us gereet tot haer receptie / en provisioneel ver-
itra, drie a vier mijlen van daer / gheordoneert
sijn; Ondertusschen werd in de Stad groote
Entrade van de hooghst-ghedachte Konin-

meer is aengetoogen / dat Vranckrijcks mee-
illiantie aen desen Staet / door assistentie ende
acht tegen d'Engelsche.

wintighsten December hebben de Heeren van
ijs / raeckende het heelmaels genoveerde van

twintighsten ende Woonsdagh den twee-en-
sesthien hondert ses-en-festigh.

heeft ter Vergaderinge ghecommuniceert, de
vis van de Heeren haer Ed. Groot Mog. Gecom-
in ghevolge ende tot voldoeninge van derselver
dates respective den derden Augusti ende ses-en-
lestleden, ghe-examineert ende overwegen den
strantie by de alhier aenwesende Gecommitteerde
ctroyeerde Oost-Indische Compagnie deser Lan-
rgelevert, raeckende de questie over de Steden
en den Koningh van Portugael ende desen Staet
ereert sijnde, is goedt gevonden ende verstaen,
root Mog. ter Generaliteyt de saecke daer heenen
eynde den Heer Ullon, alhier aenwesenden Mi-
hten Koningh op sijne voorgaende iterative me-
tot antwoordt moge worden toeghevoecht, dat
haer Hoogh Mog. op de voorschreve gheprequeerde
verscheyde malen, ende in speciael by schriftelijcke
: met groote redenen ende solide fondamenten
van de andere zijde oock, volgens haer Ho. Mog.
ndeerde doleancien tegens sijne Majesteyt in ghe-
saecken, ende wel voornamentlijck in den eersten
de veertigh hondert duysent Crusaten, solemnelijck
icul van 't Tractaet den sesden Augusti sesthien hon-
n den hooghstgedachten Koningh ende haer Hoogh
tot desen dusdanigen dage toe noch helder noch pen-

 Ten

naem sal sijn, dat hy
vereyste *pouvoir in debit*

Dit pouvoir quam
d'Ambassadeur Don Fr
Ondertusschen wier
Alsoo dat hy in schul
executie verkoft wierde

e met de gherequireerde Instructie ende het
eve te doen voorsien.

rt in de volgende Somer ghesonden wierdt
Melo.
Ulloa alhier geneghgeert van syn Koningh:
/ syn Carosi / Paerden ende Meubelen by
rtijckel liep van meerder affront.

van 't Jaer 1666.